

الجلد الثانی من تفسیر

تسهیل البیان

—————

بلدہ قزان دە خادم العلم معمد صادق بن ملا شاہ احمد الایمانقلی نك سعى
حقیرانہسى آثارندن در.

كہف سورہسندن آخر قرآن غہ قدر در.

تسهیل البیان تفسیری نك ۲ ھجی جلدی.

فارسی تلمندہ اولان ہولانا حسین الواعظ الكاشفی حضرتلرینك تفسیری نك ترجمہ سیدر.

قزانده «اور نك» مطبعسى.

Казань. тип. «УРНЭК»
1911.

۱۵ نچى جزء كہف سورہسى

۱۸ نچى سورة الكهف مكيه وهى مائة وعشر آية

۱۸ نچى سورة كہف سورہسى مكده نازلدر بر يوزده اون آيتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(الحمد لله) بارچه ثنا وماقتاماق خدای تعالیٰ گه مخصوصدر (الذکر انزل) آندابن خدای تعالیٰ کیم ایندردی (علی عبده) اوزینک بندهسى محمد علیه الصلوة والسلام اوزره (الکتاب) قراننى انزال قرآنغه استعقادده جمدنک مرتب بولماقر شوکا تنبيهدرکیم قرآن الله تعالىٰ نك بندهلر گه بيرگان نعيملرینک اولوغراقيدر بس آننک برابرنده بنده گه حمد وشکر ايلاماک لازمدر (ولم يجعل) هم قيلمادی يعنى قويلمادی خدای تعالیٰ (له عوجاً) (۱) اول قرآنده کاکريلکنى يعنى آنک لفظلرنده اختلاف ومعنارنده تفاوت قيلمادی ياکه حقلقندن باطلغه عدولنى قيلمادی هم قيلدى اول قرآننى (قبلاً) راست وتوغرى يعنى آنک هيچ افراط وتفریط يوقدر بلکه همه حکمى معتدلدر ياکه معناسى قرآننى معتد عليه قيلدى يعنى اهتمامدى واشانچلى ايلادى ديدا کدر ياکه قائم قيلدى آنى بندهلرنک مصلحتلرى برله يعنى هر ايکى جهانده بندهلر اوچون فائزلى بولغان اشلر اول قرآنندن بلونور (لينتسه) تا کيم قورقتسون اوچون اول محمد عليه السلام قرآن برله کافرلرنى (باساً شديداً) بر قاطى بولغوجى عذاب برله کيم منگولک نموغ عذابيدر که صادر بولمشدر (من لدنه) خدای تعالیٰ فاشندن کيم عذاب ايتکوجى اولدر (ويبشر المؤمنين) هم سويونچ بيرسون اوچون اول محمد عليه السلام مؤمنلرگه وآگا اشانغوجيلرغه (الذيين) آندابن مؤمنلر کيم (يعملون الصالحات) اشلرلر آنلر ايندگو عمللرنى (ان لهم) شونک برله سويونچ بيرسون کيم درستلکک اول مؤمنلرگه بولغوجيدر (أجرًا حسناً) کورکام بولغوجى اجر وشواب يعنى چنه ياکه خدای تعالیٰ نك ديدارى (ما کتبنا فيه) تورغوجيلر بولغانلرى

(۱) بعض مفسرلر لده گى ضميرنى هيدکه راجعدر ديمشدر اول تقديرده معنای کلام اوزينک بنک سببى يعنى محمد عليه السلامى حقدن باطلغه ميل ايتکوجى قيلمادی هم آنى جميع احوالده مستقيم و شريعتک ثابت ايلادى ديمک بولور.

حالده آنلر اول اجرده (ابدأ) منگو (۲) وهېيشه كيم اصلا انقطاعى وكيسلما كى بولماس (ويندر) دخى فورقتسون اوچون محمد عليه السلام (الذین) شول كېمسه لرنى كم آنلر نادانلقلرى يوزنىس (قالوا) ايتدىلر (اتخذ الله ولدا) توتدى خدای تعالی بالانى يعنى خداینىڭ بالاسى بار دېوب ايتدىلر بوسوزنى ايتكو چيلر يهود ونصارى هم بنو مدلج قېيله لر يدر كېم يهود عزيرى ونصارى مسيحنى خداینىڭ اوغلىدر دېدىلر و بنو مدلج فرشته لرنى خداینىڭ قزلىدر دېدىلر تعالی عما بقول الظالمون علوا كبيرا (ما لهم به من علم) يوقدر اول ايتكو چيلرنىڭ اوشبو سوز برله هيچ برهلم لرى ياكه خداینىڭ بالاسى بولماقېنه هيچ علم لرى يوقدر يعنى هيچ بلوب ايتمايلر بلكه قورو بالغان گمان برله ونوهم برله گنه بو سوزنى ايتدىلر (ولا لا باء لهم) دخى آنلرنىڭ آنالرنىڭ هم هيچده علم لرى يوقدر بو توغرىده يعنى آنا وبابالارى هم بو سوزنى بلوب ايتمايدلر اكر بوسوزنى آنا بابالرينه تقليد قىلوب ايتن تورغان بولسه لر (كبرت كلمة) نى اولوغ سوزدر شول سوز كېم (تخرج) چغار (من افواههم) انلرنىڭ آغزلىرىدىن يعنى خداینىڭ بالاسى بار دېوب ايتماكلرى بېك اولوغ سوزدر (ان يقولون) ايتماسلر آنلر اوشبو سوزلرى برله (الأكذباً) مگر بالغاننى ايتورلر اما شولقدىر اولوغ بالغاندر كه يقين ايرىشاندر آنى ايتولرى سببلى كوكلر و برلر يارلسه هم طاوولر اورنلردىن فوزغالسه مريدىر كه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى كفارنىڭ اوشبو سوزلرينى ايشنكچ قايغولو بولدى و آنلرنىڭ ايمان كلتورما كلرنىدىن اميدى كېسلىما ككه قريپ بولدى حق سبحانه و تعالی آننىڭ مبارك كوئلىنه بسلى اوچون بېوردى كېم (فلعلك) بس شايديكىم سن اى محمد عليه السلام (باخ نفسك) اوزنىڭ نفسىنى اولتورگوچى سن (على اثارهم) اول كفارلرنىڭ اثرلرى اوزره يعنى آنلرنىڭ سىدىن دوندىكلردىن صوك (ان لم يؤمنوا) اكر آنلر ايمان كلتورماسلر (بهذا الحديث) اوشبو سوزگه يعنى قرآنغه (أسفاً) تأسف وحسرة يورنىدىن حاصل معنى سن كفر اهلىنىڭ قرآنغه اشانماولرىنه قايغورب قاطى غضب وحسرتكىدىن شايديكىم نفسىنى اولتورگوچى سن آنداق قىلماغل و آنلرنىڭ ايمان كلتورما گانلرى اوچون قايغورماغل دېما كدر (انا جعلنا) درستلكده بز قىلدىق (ما على الأرض) (۱) مول نرسه نى كېم بر يوزنه بولدى معادن و نباتات و حيوانلردىن (زينة لها) زينه و كوركامللك قىلدىق بر اهلىنه (لنبلوهم) تا كېم صنما قىمىز اوچون آنلرنى يعنى آنلر برله صنما هوچيلر كى معامل قىلماقېمىز اوچون تا كېم ظاهر بولسون (ايهم) آنلرنىڭ قابوسى (أحسن)

(۲) سلمى قدس سره بېوردى نېم عمل صالح شولدر كه خدای تعالی رضاسندن باشقه نرسه اوچون بولماس و اجر حسن شولدر كه دىدار دولتى نى مانع بولماس.

(۱) بعض محققلر بو اورنك ما من معانستكدر و مراد انبياء ياكه علماء ياكه حفظه قرآن در ديورلر يعنى بر يوزنه بولغان پيشبىرلرنى ياكه عالم لرنى و حافظ قرآن لرنى اول بىرنىڭ زىنتى قىلدىق دېمك بولور كوك بوزى بولدىلر برله منور و مزىن بولدىق كىمى بر يوزى آنلر برله زىنتلانمشدر و بعضيلر دېمشلردىر كېم برده بولغان نرسه دن مراد مشتبهات و محرماندر يعنى نفس اشتها قىلا تورغان و حرام بولغان نرسه لرنى آدميلر كوزينه كوزكام و زىنتلى قىلدىق.

کورکامراک و بعضی براقدر (عملاً) عمل جهنمن یعنی قابوسبنک تقوالفی آرتوغراق ابدی ظاهر بولسون اوچون (وَأَنَا لِأَعْلُونَ) ودرستلکده بزنیلغوچیلرمرز یعنی قبالاچقوز (بأ علیها) شول نرسهنی کیم یر یوزنده بولدی طاولر ویفاچلر وبنالردن (صعباً جزاً) اول نسر وطاقر یر یعنی آخرده اوشبو یر یوزنده گی بارچه عمارتلر ویران وخراب بولوب یر طافر یر بولوب فالاقدر بس آنگا کوکل قوبما کز وآنک ظاهرده گی زینتینه آلدانما کز مرویدر که مدینه یهودیلری مکه مشرکلرینه اوج تورلی سؤال اوگرائدیبلر شول اوج سؤالنی معصد علیه السلامدن صوراکز دینیلر برسی اصحاب کھف یکنلرینی صوراکز اگر درست جواب بیرسه حق پیغمبردر دینیلر حق سبحانه و تعالی اوشبو آیه کریمهنی ییاردی کیم (أَمْ حَسِبْتُمْ) شوپله ایماسدرکیم آنلر ایتورلر ابا گمان قیلدکهمسن (أَنْ أَصْعَابُ الْكَهْفِ وَالرَّقِیمِ) شونی کیم درستلکده کھف ورقیم ایلاری یعنی مقاره هم طاف ایلاری کیم نوبانده ذکر ایتولورلر (كَانُوا) بولدیبلر (مَنْ) (بِأْتَانَا) بزنک قدرتیمنزک دلیل لوندن (عجباً) برعجب نرسه یعنی آنلرنک فصه لری یرلر وکوللری بارانماق کیم قدره آلهینک علامتلرینه نسبه عجب توگلدرکیم حق سبحانه و تعالی آندن نجه یوزمک مرتبه صعیب و غریب براك بولغان اشلر که هم قادردر و اصحاب کھف خصوصنده اشهر احوال شوپلدرکیم روایه ایتولمیشدر دقیانوس میلکتلری تسغیر ایلاب اوزینه تابع قیلوب عاقبه افسوس شهرینه ایرشدی اول شهرده اوزینک معبودی بولغان پوتلری اوچون بر مذبح هم عبادتغانه یاساتوب شهر اهلینی مذکور عبادتغانه که کیلوب پوتلرغه طابونما فعه تکلیف ایلابدی سوزینی قبول قیلماغان کشینی قاطی جزالر برله اولتورنور ابدی اول شهرنک اولوغلریزک بالالرنندن آلتی یکت بار ابدی یاگما اوسوب یتکان یگتکلر ایدیلر خالص مؤمن هم خدای تعالی که عبادت قیلغوچی ایدیلر دقیانوس فتنه سنندن قاچوب شهرنک بر کوشه سننده باشرنوب حق تعالی که عبادت که هم دعا و نیازغه مشغول بولدیبلر اول ظالمنک فتنه سنندن ایمنین قیلماغنی حق تعالی دن تلار ایدیلر آنلرنک احوالینی دقیانوس که ایرشدر دبلر دقیانوس آنلری حضورینه چاقروب منم پوت لریمغه طابونوگز دیوب کوب تهدید ایتدی طابونما ساگز سزلری عذاب قیلورمن دیوب فورقندی آنلر توبید بولنده ثابت قدم بولوب دقیانوسنی قدر تکلیفی اینساده آنک سوزینی قبول قیلماغدیبلر وحق تعالی که عبادتن هم نوحیددن یوزدرنر مادیلر دقیانوس بیوردی تا کیم آنلرنک اوستلرنک بولغان نفیس وزینتلی کیوم لری صالدروب آلدیلر وایتدی سزلر حالاباش یکنلر سز قیلگز کامل توگل ایکی اوچکون سزلر که مهله

۱) اصحاب کھف نوغریسنده اختلاف کوبدر لکن اصح اقوال شولدر که کھفدن مراد بتاخلوس طاونده واقع حیرم اسملی غار طاو نیشوکیدر مذکور بتا خلوس طاوی داقیانوس اسملی پادشاهنک پای نغنی بولغان افسوس شهرینک اطرافنک دورورقیم اصحاب کھفنک فرید لرینک اسمیلر یا که شول وادی نک اسمیلر کیم بتا خلوس طاوی آنته واقعدر و بعضیلر رقیم قورغا شوندن بولغان بر لوعنک اسمیلر اول لوعگه اصحاب کھف نک اسملری یازلمش و مقاره نک قپوسینه اصلمش ابدی دیورلر و بر حدیث مرفوعه بنا اصحاب رقیم اوج کشی ایدیلر کیم آنلر بر صحرادن اوزغانن قاطی یغمور بولوب یغموردن صغنه اقی اوچون بر مقاره که کردیلر مقاره ایشکینه یوقاریدن بر الوغ طاش توشوب قاپلا نوب آنلر اچده قالدیلر صغره هر برسی اوزینک قیلغان ایدگو عملی

و نفس هواسینه خلافتی اینما کینی وسیله ایلاب بزلری موندن قوتقارغل دیوب حق تعالی که تضرع و نیاز قیلدیبلر حق سبحانه و تعالی نک قدرتی هم فضل و کرمی برله اول طاشق از از مقاره قپوسنندن کیتوب عاقبه بال تکلیه مقاره ایشکی آچلوب آنلر خلاص بولدیبلر.

بیوم نا کیم اشکزی بغشی فکولا کز و کورکز کم مصلحتکز منم سوزمنی قبول
 اینما کتزدده بولورمو با که رد قیلما فده مودبدی و اوزی اول شهردن ایکنچی بر
 برکه منوجه بولدی اول یکنلر آنک کیتما کینی غنیمت بلوب بر برسی برله مشوره
 قیلدیلر و همه لری شوکا اتفاق ایلا دیلر کم هر فایوسی آنلری نك بورتندن بر مقدار
 مال زاد و نفقه اوچون آلوب خلقدن باشرن شول شهرگه یقین بولغان بر طاوغه
 بارورغه چقدیلر بولده آنلرغه برکتوچی بکت اوچراب آنلرغه رغبه ایلاب دینلرینه
 کردی هم آنلر برله برکه بولداش بولدی اول کتوچیتک هم آنلر آرطندن
 ایاردی تی قدر اوزلرندن فالدرماچی بولسه لرده اول ات آرطلرندن فیلیوب بوکرور
 ایدی آنلر اول اتنی فالدرورغه بیک طرشقاچ حق تعالی نك قدرتی برله ات تلگه
 کیلدی هم فصیح تل برله ایندی کم مندن فورقما کز من خدای نك دوستلرینی
 دوستونارمن سزلر بوفلاغان وفتکزده سزلرگه صاچی لقی قیلورمن دیدی بس
 آنلر طاوغه بافلا شقاچ کتوچی ایندی من اوشبو طاوده بر مغاره یعنی طاو تیشو کینی
 بلورمن قاجوب باشرنماک اوچون بیک اوکغاییلر بردر دیدی بس همه لری اتفاق برله
 شول مغاره گه بوز توندیلر حق سبحانه و تعالی آنلرنک مغاره گه کیلما کلرندن خبر
 بیروب بیورورکم (اذ اوی الفنیة) یاد قیلغل شول وقت کم اورناشدیلر و کروب
 اولطردیلر اول یکنلر (الی الکوف) طاوده بولغوچی مغاره گه (فقاوا) بس ایندیلر
 آنلر (ربنا اننا) ای بزنک ربیمز بیرگل سن بزلرگه (من لدنک) اوز قاشکدن (رحمة)
 بر رحمة و باغشلامانی یعنی بزلرنی بارلقاغل با که بزلرگه رزق بیرگل با که دشماندن
 بزنی ایمین قیلغل (وهی لنا) هم حاضرلا گل بزنک اوچون (من امرنا) بزنک اشمزدن
 (رشدا) صواب و توغری لقی یعنی بزنک اوشبو طریقه کفاردن قاجماقیمه نی بزنک
 اوچون بغشی وغیرلی ایلا گل دیدیلر (فضرینا) بس اوردق بز و قویدق پرده ل نی
 (علی اذانهم) آنلرنک قولقلری اوزره یعنی آنلر هیچ بر نرسه ایشتمای تورغان
 بولوب بوفلادیلر (فی الکوف) شول مغاره اچنده هم آنلرنی شول اویقوده فالدردی
 (سینن) نهچ یلار (عددا) صان بوزندن یعنی صانالمش کوب یلار آنلر شول
 مغاره ده بوفلاغان حال لرنده فالدیلر (ثم بعثناهم) صکره قوباردفیز یعنی اویغانلردق
 آنلرنی (لنعلم) نا کیم بلما کیمز اوچون یعنی ظاهر بولسون و بلنسون اوچون
 بیک لرگه شول نرسه کم اوشبو قصه ده (ای العزبین) ایکی گروه نك فایوسی یعنی
 بیود و نصاری نك فایوسی یا که مؤمن و کافردن فایوسی یا که متقدمین و متاخرین نك

قايوسى (أحصى) صائينى ضبط ايتكوجيرا كىر يا كه احصاً قیلدى وضبط ایلدى
 (لَا لَبِثُوا أَمْدًا) آنلرنىڭ اول مغازده تورماقلىرى مدتی نىڭ اندازەسىنى ومقدارینى
 یعنی آنلر نى قدر مده توردقلىرىنى ایكى گروهدىن قايوسى ضبط ايتكان لىكى
 ويغشى بلگان لىكى معلوم بولسون بوتوغرىده كىم نىڭ حسايى درستراك ایدكى
 ظاهر بولسون (نعم نقص) بىر نسه قیلورمز وبيان ايتارمز (عليك) سنك اوزرنىڭ
 اى محمد عليه السلام (نباهم) آنلرنىڭ خبرینى (بالحق) راستلىق وتوغرىلىق برله (انهم
 فتية) دوستلككه اول اصحاب كهف شول يكتلرچىكم صدق واخلاص بوزىدىن (امنوا
 برهم) ايمان كلتوردىلر اوزلرنىڭ هر وردكارلارینه (وزدناهم) هم آرندىرقى بىز آنلرغه
 (هدى) هدايتى وتوغرى يولغه كونلما كنى (وربطنا) هم باغلادق بىز (على قلوبهم)
 آنلرنىڭ كوئىللىرى اوزره یعنی آنلرنىڭ كوئىللىرى نى محكم وقونلى ابلادك حقنى اظهار
 قىلماقغه وآنلرغه جرات بىردك دقيانوس نىڭ سوزینى رد ايتما كىكه (اذ قاموا) شول
 وقتده كم نوردىلر آنلر دقيانوس آلدىننه هم اول آنلرنى پوتقه طابونماقغه اونىدادى
 (فقالوا) بس ايتدىلر آنلر (ربنا) بىز نىڭ هر وردكارىمىز (رب السموات والأرض)
 كوكلرنىڭ هم بىز نىڭ ربى وياراتقوجىسى بولغان خداى تعالى در (لن ننهوا) هر كىم
 طابونماس مز بىز (من دونه) اول خداى تعالى دن باشقه (الها) هيچ بىر معبودكه (لقد
 قلنا) تىق بىز ايتكان بولورمز (اذ) شول وقتكه كم ايكنه بىر معبودكه عبادة ابلالساك
 (شظطاً) خطا وبالفان سوزنى (مؤلا قومنا) اوشبو گروه كم نىسبه بىز نىڭ قومىمىز در
 یعنی افسوس شهرينىڭ خلقى (اتقوا) توندىلر دقيانوس نىڭ سىزلىرى اولتورورمىز
 دىوب فورقتماق سببلى (من دونه) اول خداى تعالى دن باشقه (الها) ايكنه بىر باطل
 بولغان معبودلرنى یعنی پوتلرغه طابوندىلر (لولا ياتون) نى اوچون كلتورماسلر
 اول مشركلر (عليهم) اول معبودلرنىڭ وپوتلرنىڭ عبادتكه مستحق بولماسلرینه
 (بسلطان مبين) روشن وظاهر بولغوجى بىر دليل نى یعنی دقيانوس خلقنى اولتورور
 برله فورقتوبقنه پوتقه طابونماقغه اوندار دليل وبرهان برله نوكلدر (فمن الظلم)
 بس كىدر ظلم قىلغوجى راق (من افترى) شول كىسه دن كم افترأ قىلدى اول (على
 الله) خداى تعالى اوزره (كذباً) بىر يالغانلىق، كم يالغاندىن آشا شريك اثبات ايتوب
 پوتلرنى خداينىڭ شريكلىرىدېدى يوقارىده ذكر ايتولدى كم دقيانوس اول يكتلرنى
 حضورينه كلتوروب آنلر برله معارضه دن صوك آنلرغه مهلة بىرمش ايدى آنلر

۱) مەرىپەت كىم دىيانوس

پادىشاھ بىر نەچچە كۈندىن

سولۇق افسوس شەھرىنە

قايتۇپ اول بىكتلرنىڭ

اھۋالىدىن خىر سورايدى

آنلرنىڭ ناچۇب كىتىدە

ئىلرىنى بىلگىچ آنالرىنى

ھازىر قىلىدۇب اوغۇل

لۇرۇنى ئاھىل سۇرۇپ كىتۈرگۈز

دىيۇپ آنلرنى ئىككى

ايلىدى آنلرايتىدۇب ئى

مىلك بىزلىر آنلرنى كىتۈرۈ

ئالماستۇر بىر مىقدار مال

لر بىزنى ھەم ئالۇپ كىتىدۇب

اۋشۇبۇ تاغۇچىنى كىرۈپ

باشرىغانلار دىيىدۇب بىس

دىيانوس ئاچىقلانۇپ

اۋزى بىر مىقدار لىشىك

بىرلە آنلار ئارۇپتىن مەزكۇر

تاغۇچى تۇجە ايتىدى اول

بىكتلرنى مەزەدە ياتقان

ھاللىرىنى كىرۈپ آنلرنى

اۋباغۇلدىر دىيۇپ ئىمان

قىلىدى ۋىيۇردى كىم

مەزەرنىڭ ئاغزىنى تاش

بىرلە ئىمان قاپلاشۇ تاكىم

آنلار ئاچىدە بىكىلانىۋىپ

فالىۋىپ ھىلاك بولسۇنلار

دىيىدى بىس اولۇغ تاشلىر

كىتۈرۈپ اول مەزەرنىڭ

ايشىكىنى ۋىكرا تۇرغان

بولىنى بىكىم بىرىكىدىلەر

اول بىكتلر مەزە ئاچىدە

قاپلانۇپ قالىدۇب كىم

فرىقى غىنىمە بىلۇپ ناچۇب شەھردىن چىقىدۇب اولۇغلىرى بىلىمىغا اسمىلى ايدى بولۇد
 آنلرغە ايتىدى (وَإِذَا عَزَلْتَهُمْ) وشولۇ وقتىدە كىم بىرچىتە بولۇشۇشۇر شىرك اھلىدىن
 ۋىراق بولۇنى استاداڭز آنلردىن (وَمَا يَعْهَدُونَ) ھەم شولۇ نىسەدىن كىم آنلر ئابۇنۇرلار
 آڭا ئىمىنى آنلرنىڭ مەبۇدلىرىدىن ھەم ۋىراق بولۇنى استاداڭز (إِلَّا اللَّهُ) مۇگر خىداي تەئالى دىن
 ۋىراق بولۇنى غىنە استاماداڭز زىرا كە اول قوم خىداي تەئالى ئى ھەم مەبۇد بولۇرلار ايدى
 ۋىپۇتلىرىنى آنىڭ شىرىكىلىرىدىر دىيۇرلار ايدى بىس بىلىمىغا بولۇد ئالماستۇر بىرلە ايتىدى كىم
 شولۇقت كىم سىزلىر اول مىشركلرنىڭ خىداي تەئالى گە باشقىە بولغان ئىل مەبۇدلىرىدىن
 ۋىپۇتلىرىدىن ۋىراق بولۇنى ھەم اۋزلىرىدىن بىرچىتە بولۇتى استاداڭز (عَاوُوا إِلَى الْكُوفَى)
 ئىس قاپتۇنى قىلىشۇ مەزە سارى ۋاول مەزەدە اورناشۇشۇ (بىشركلىكم) كىيىك قىياۋر
 سىزلىرگە (رەبكم) پىروردكارگۈز (مىن رەھىمە) اۋزىنىڭ رەھىمىدىن بىلىمى ھەر ايكى جەھاننى
 سىزلىرگە رەھىمە ايلار (ۋىھىيە لىكم) ھەم ھازىرلار رىگۈز سىزنىڭ اۋھون (مىن آمركىم) سىزنىڭ
 اشكۇزدىن (مۇرقا) شولۇ نىسەنى كىم سىزلىر آنىڭ بىرلە قاندىلەنورسۇ دىن ۋىدنىياڭز
 جەھننىدىن مەرىپەت كە قاپچانكىم اول بىكتلر مەزكۇر كىچى كورسانكان تاۋنىشۇكىنە كىرۈپ
 قىرار ايلادىلەر ھىق سىبەئەنە تەئالى آنلرغە بىر اۋبۇقۇ بىردى ھەلرەنە اۋبۇقۇغالىب بولۇپ
 شولۇ مەزەدە ياتۇپ بولۇدۇلار (۱) اول بىكتلر ياتقان مەزە بىتاخولۇس تاۋىنىڭ جىنۇب
 طرفىدە ۋاقىع ايدى شولۇ جەھننىدىن قۇياش چىققان وقتىدە ھەم باطۇر آللىدىن اول
 مەزەرنىڭ ايكى جەننىبىنە قۇياش باقۇپىسى توشۇپ مەزەرنىڭ ھواسىنى مەنتىل قىلۇر
 ايدى ۋى مەزەرنىڭ ئاچىدە قۇياش باقۇپىسى توشماس ايدى تاكىم قۇياش توشۇپ آنلرنىڭ
 نوسلىرى ۋىتلىرى اۋزىگارىماس ھەم كىيۇملىرى اۋگىماس ۋىبىسكوماس ايدى. ئىناك كىم
 ھىق تەئالى بىيۇرور (ۋىترى الشمس) ۋىكورۇرسىك سىن اى كورگۇچى قۇياشنى (إِذَا
 طَلَعَتْ) ھەر قاپچان طلوع قىلسە ۋىچىقسە اول قۇياش (تَزَاوُر) مېل قىلۇر (عَن
 كَهْفِهِمْ) آنلرنىڭ مەزەسىدىن (ذَاتِ الْيَمِينِ) كىيىلگۇچىنىڭ اۋك طرفىدە زىرا كە مەزەرنىڭ
 ئاغزى قىطب شىمالى گە ماقابل ۋاقىتىد بىس قۇياش چىققان وقتىدە قۇياش باقۇپىسى
 آڭا تۇجە ايتكۇچىنىڭ اۋك ياغىنە توشار (وَإِذَا غَرَبَتْ) ۋىھەر قاپچان باطۇسە اول
 قۇياش (تَغْرُضُهُمْ) كىرى قاپتۇر آنلردىن بىلىمى قۇياش شىمالىسى آنلرغە ايرىشمايۇپ
 كىرى دۇنار ۋايلانۇر (ذَاتِ الشَّمَالِ) اول مەزە گە تۇجە ايتكۇچىنىڭ سول ياغىنە

آنلر اۋپۇتدە ايدىلەر بولۇشۇ بىلىمىدىلەر دىيانوس لىشىكىرى ئاچىدە ايكى مۇمن بار ايدى آنلر تاشىدىن بىر لۇج باصاب مەزكۇر
 بىكتلرنىڭ اھۋالىنى شولۇ لۇجىگە بازدىلەر ۋاول لۇجىنى مەزە قىيۇسىنىڭ اۋستىنە اۋسۇپ قۇيىدۇب بىر كىم بىر كۈن بىر كىشى
 بۇرگە قىدىم باسسە بۇ مەزە بىاندىن اۋنەشۇ بولۇدۇ گى يازۇنى كورۇپ آنلرنىڭ اھۋالىدىن خىردار بولۇدۇب ايدى قىلىدۇب

(وَهُمْ) اول يكتلر (فِي فَمَوَةٍ) بىر كىڭ و آچق اورنئدر (مَنْه) اول مغارەدن يعنى مغارەنك بىر بىرنە كىڭ اورنەدرلر شول روشە كىم جىل ايسوب بىغشى هوا آنلرغە ايرشور و قوباش شعلسى نوشوب نشووش بىرماسى (ذَلِكَ) اوشبو اش (مَنْ آيَاتِ اللَّهِ) الله تعالى قىرتىنك دىلبلرئندىر (مَنْ يَهْدِ اللَّهُ) هر كىمسەنى ھدایە قىلسە و نوزى بولغە كوندوسە الله تعالى توفىق بىرماك بىرلە (فَهُوَ الْمُهْتَدِ) بس اول كىمسە كوندوچى بىر و فلاح ھم نجات طابوقچى بىر (وَمَنْ يَضَلْ) ھەر كىمنى ضالئدە و آرزوئلقدە قالدوسە (فَلَنْ نَجِدَ لَهُ) بس سن ھەر گىز طابباسى سن آكلا (وَأَيُّا مُرْشِدًا) ارشاد ايتكوچى و نوز بولغە كوندوچى بىر دوستنى (وَنَعْسِبَهُمْ) و گىمان قىلورسك سن اول اصحاب كەف يكتلرىنى اگر كورساك (أَيْقَاطًا) اوباغلردىر دىوب زىرا كە آنلر باتقان بىرلرنە كوزلرى آچقىر (وَهُمْ رُقُودٌ) و حالانكە آنلر بوقلاغانلردىر حضرت ابن عباس رضى الله ھىھىدان منقولدىر كە اصحاب كەف يكتلرىنى حق تعالى نك فرمانى بىرلە فرشتەلر ھەر آلتى آيدە بىر مرتبە بىر ياقىن بىر ياقىن ايلەندىرورلر تا كىم بىرگە نىوب ياطقان ياقلىرى چىرماسون اوچون و بعضىلر ھەر بىلە بىر مرتبە عاغورا كوندە آنلرى بىر ياقلردىن ايكىنى ياقلىق بىلە ايلاندىرورلر دىمشلردىر و بىر تقدىر ايلاندىرماك ثابتىر كىم حق تعالى بىرور (وَنَقَلْبَهُمْ) ھم ايلاندىرورمىز بىز آنلرىنى يعنى بىز نك امرى بىرلە فرشتەلر ايلاندىرورلر (ذَاتِ الْيَمِينِ) اوڭ ياقلىرىنە (وَذَاتِ الشِّمَالِ) ھم سول ياقلىرىنە (وَكَلْبَهُمْ) و آنلرنك انلرى (نَاسِطٌ) نوشا كوچى و جايگوچى بىر (ذِرَاعِيه) ايكى قولىنى (بِالْوَيْدِ) مغارەنك آلدىنە يا كە بو صافاسىنە يعنى مغارەنك قىوسى توبىنە اول ات ايكى قولىنى نوشاب آنلرغە صافقى بولوب باتقانلر (۲) (لَوَاطَلَمَتْ هَلِيهْمُ) اگر مطلع بولساك ايدى سن اول يكتلر اوزرە و آنلرغە فاراساك ايدى (لَوَلِيَتْ مِنْهُمْ) البته بوز دوندىرور ايدىك سن آنلردىن (فَرَارًا) قاچماق جھنئدىن يا كە قاچقوچى بولغاننك حالدە يعنى اول مغارەدە باتقان بىرلرنە باروب كورساك البته آنلردىن قورقوب قاچار ايدىك (وَلَمَلَّتْ) ھم البته طولطىرلىش بولور ايدىك (مِنْهُمْ) آنلردىن (رُعْبًا) خوف و قورقو بىرلە يعنى آنلرنك قورقوسى كوڭلك ھە طولار ايدى مراد شولدىر كە

(۱) امام ثعلبى تفسىرئندە مذكوردر كە ھەر كىم كىچە و كوندوزدە نوح ھلىبە السلامغە صلوات ايتسە چابان آكلا ھىچ بىر ضرر ايرىدىرماس و ھەر كىم اوشبو كلىبەلرنى يعنى و كلبھم باس ط ذراعىبە بالوىدىنى باروب اوزى بىرلە صافلاسه ھىچ بىر اتدن آكلا ضرر و زىيان ايرىماس.

(۲) زادالمسبوردە كلئور - مشدر كە اول اتنك باشى فزل و آرقاسى فاروقور - صافقى آق در واسمى قطبىر يا كە قطبىر يا كە فمطور يا كە صوبادر اصحاب كەف نك انلرى خىر اھلىنى سويگانلىكى سببلى خدای تعالى اول اتنى كلام قدىمئندە ذكر قىلدى بو اش ايدىگولرى دوست توتونك فائىلى ايدىكىنە ھم صلحا نك محبتى خىر و سعادتكە سبب ايدىكىنە دىلبلر

بلكە اوشبو آيت كرىمەدە رسول اكرم صلى الله عليه وسلمگە محبت ايتكوچى مؤمنلرگە نىسبە و بىشارت باردىر نناك كىم خبىرە كىلشدىر بىر كىمسە اولحضرت صلى الله عليه وسلمدىن قىامت قاچقان بولا دىوب صورائىچ اولحضرت اول كىشىگە قىامت اوچون نى نوسە حاضرلەك دىلبلر اول كىمسە جواب بىردى قىامت اوچون بىك كىوب نماز ھم روزه صدقە حاضرلى آلامد لکن من الله تعالى نى ھم رسولنى سويارمن محبتم كاملدى اولحضرت صلى الله عليه وسلم بىوردىلر كىم سن كىمنى سويساك قىامتە شونك ابل بىرگە بولورسن تفسىر جمل

اول اصحاب كەف يىكتلرىنى مغازە اچىندە ياتقان حاللارندە كورما كىگە هېچ كىم طاقت
 كلتورا آلماس زىرا كە آنلرنىڭ كوزلىرى آچق نوكلرى و طرناقلرى اوسوب بىك
 اوزون بولغان هم اوزلىرى بىر موخش و قارانغور اورنىڭ غايىتە قورقچ صورىدە درلر اوشبو
 اوتكانن غطابىر غاھردە پىغىبىرىز عليه السلامكە بولسىدە مراد باشقەلردىر القصة
 دىيانوس پادشاھ اول بىكتلر ياتقان طاو تىشوكىنىڭ آغزىنى طاشلر بىرلە قاپلانوب
 و بىر كىتوب اوزى پاي تىغنى بولغان شەرگە ناپىندى بىر مدتدن سوڭرە عمرى اخرگە
 ابرشوب اجل كىلوب حىوتى منقطع بولدى و بارچە دولت و مملكتلرى باشقەلر
 قولپنە توشدى دىيانوسدن سوڭ اول ملىكتلرگە نىچە كىشىلر نوبتلرى بىرلە حكومت
 و پادشاھلىق ايتىدىلر تا كىم سلطنت نوبىنى تىندروس اسملى بىر ابدگو پادشاھغە
 ابرشدى اول تىندروس ئۇمن هم خدای تعالى دن قورققوچى كىشى ابدى آنڭ
 زمانىكە كوب كىشىلرنىڭ كوڭللىرىنە حىسرا جىساد خصوصىتە يەنى اولگاندىن سوڭ نىلرنىڭ پىنە
 بىرلما كى و قوبارلماقنى توغرىسىنىكە شەبە توشوب حىسرا و بىھىنى انكار ايتىدىلر اول پادشاھ
 آنلرنى اول باطل اعتقاددن دوندىرماك اوچون وعظ و نصىحت ايلاسىدە قائىدە بىرمادى
 آنلر اول اعتقاددن دونمادىلر و اولگاندىن سوڭ پىنە نىرلماك مىھالدىر دىدىلر حق سبحانە و تعالى
 آنلرغە اولگاندىن سوڭ نىرلماك مەمكىن ابدكىنىڭ دىلىلىنى كورگازما كىنى تىلادى بس
 اصحاب كەف يىكتلر بىنى اوبقولرىدىن اوبىغاندىرى تىناك كىم بىيورور (و كذالك) اوشانداق
 يەنى تىناك كىم اول بىكتلرنى اوبقوغە بىبارگان ابدك شونڭ كىبى (بىھىناھم) قوباردىق
 آنلرنى اوبىغاندىرى كمال قىرتىمىز بىرلە كىم شولقدىر كوب زمانلر ياتسەلر دە آنلرنىڭ
 تىللىرى هېچدە نىغىرلانما گان و اوزگارما گان هم كىمولرى اصلاھرما گان و ايسكرما گان
 ابدى حكىمە كامل بىرلە آنلرنى اوبقولرىدىن اوبىغاندىرى (لېنسا لىوا بىنھم) تا كىم
 سورا شسونلر آنلر اوز آرا لىرىدە يەنى بىر بىرسىدىن اوزلرىنىڭ احوالىنى سورا شوب
 بىلسونلر و حق تعالى نىڭ قىدرىنى كامل ابدكىنە اعتقادلرى و يقىنلرى آرتسون (قال
 قائل منھم) ايتىدى بىر ايتكوچى آنلردىن يەنى مەلرندىن باشكە اولوغراق بولغان مكىئلىمىنا
 اسملىلرى ايتىدى (كەم لىنتىم) كوبىم و نى قىدر وقت توردۇز يەنى اوشبو مغازەدەنى
 قىر مەدە ياتقان مز و بو قىلغانىز دىوب سورا دى آنڭ مقصودى بو قىلغان و قىتلوندى
 نچە نماز قىضاھە قالغانلىقىنى بلوب شول نمازلرنى قىضا قىلماق ابدى شونڭ اوچون
 كوبىم ياتقانمز ايكان دىوب بولدا شلردىن سورا دى آنلر ايرتە نمازى وقتىدە مغازەگە
 كىر شلر ابدى حاضر اوبىغانغاچ قىياشقە قارا دىلر ھىوز توش وقتى بىتكانى يوق
 ابدى شول جەھىدىن (قالوا) ايتىدىلر آنلر (لېئىنا بوما) تورغانىز و بو قىلغانىز اوشبو

مفارهده بر کون اگر اونکان کون بوقلارغه باتقان بولساق (أوبعض يوم) با ایسه
 باتقانمز کوننک بر مقدار ی یعنی بوتون بر کون اونمایوب کوننک بر آزیغنه
 اونکاندر اگر اوشبو کون ابرته برله بوقلارغه باتقان بولساق دبدیلر بس فایهانکم
 طرناق لرینی بیک اوسکان هم صاحب لرینی بیک اوزون کوردیلر حیران فالدیلر (فالوا)
 ایندیلر آنلر بر برسینه (ربکم اهلم) هر وردکارگیز بلگوچیرا کدر (بما لبثتم) شول
 نرسه نی کم نوردگیز سر یعنی بومفارهده بزلر اوزاق باتقان بولورغه نبوش نی قدر
 باتقانمزی خدای تعالی بلور (فابعثوا) بس پیارگیز (احدکم) براوگیزی اوز آواگیزدن
 (بورفکم هنه) اوشبو قولگیزده بولغان درهمگیز و آچه گیز برله (الی المدینه) افسوس
 شهرینه (فلینظر) بس کرکترکم فاراسون اول پیارلش کشی (ایها ازکی) شونی کم
 اول شهر اهلندن فایوسی پا کیزه را کدر (طعاماً) طعام و آشاملق جهندن (۱) یعنی اول
 شهرگه آچه آلوب طعام صانوب آلماق اوچون بارغان کشی شونی فاراسون کم شهر
 اهلی ننگ قاویسی ننگ طعامی حلال و پا کیزه را کدر (فلباتکم برزق) بس کلتورسون
 سز لرگه بر آشاملق نرسه سببی (منه) اول پا کیزه بولغان طعامدن (ولیتلطق) هم کرکترکم
 اول طعام آلورغه بارغان کشی صانوبیلر برله مدارا ویومشافللق فیلسون و آنلرغه
 قاطی سوز ایتماسون هم آنلری آچیفلاندر ماسون (ولایشعرون بکم) وهم خبردار
 ایتماسون و آگاه لاندن ماسون سز لر برله (احداً) هیچ براونی اول شهر خلقتدن یعنی
 اوزینی طانوتوب بزننگ بومفارهده اید کمزنی خلقغه بلدر ماسون زیرا که (انهم) درستلکده
 اوشبو افسوس شهرینک اهلی کیم کویسی دقبانوسکه ابارگانلردر (ان یظهوروا) اگر
 مطلع و آگاه بولسه لر (علیکم) سز ننگ اوزرگزگه یعنی بزلرنک احوال مزی و اوشبو
 مفارهده یاشرند کمزنی بلسه لر (یرجموکم) طاش برله آلوب هلاک اینارلر سزلرنی
 (أوبعیبوکم) یا ایسه کیری دوندر ورلر سزلرنی (فی ملتهم) اوزلرینک دینلرینه
 (ولن تفلحوا) و هر گیز قول اوستونلکی طاپهاس سز و فورنل ماس سز (اذ) شول وقتده
 یعنی آنلرنک دینلرینه کرساگز هر گیز نجات طاپهاس سز (ابدأ) همیشه و منگو
 عذابده بولورسز دبدیلر بملیضا اسلی سی کم آنلرنک آرالرنک عقلی راق و کاملرک لری
 ایدی اوشبو وصیه لرنی قبول ایلاب طعام آلماق اوچون شهرگه یونالدی شهر
 قپوسینه بتکاج اول شهرنک اشکال و اوضاعینی متغیر کوردی بز کیتکاندن بیرلی
 نهوک بو شهر بوقدر اوزگارگان دیوب حیران فالدی بازارغه کیلوب بتکاج بازارلرنک
 نزیبب نی و محل لرنک شکلی نی بوتونلای ایکنچی نورلی طابدی تعجب و حیرتی بیگرک

(۱) زیرا که آنلر شهردن
 فایوب چقان زمان لرنک
 اول شهرده ایمان لرینی
 خلقتدن یاشر ب توتقان
 بعضی مؤمن کسه لر
 بار ایدی آنلر اول مؤمن
 کشیلرنی بلورلر ایدی
 آنلرنک ذبیحه لر ی طعام
 ملری حلال و پا کیزه بولور
 دیوب شول سببلی فایوسی
 ننگ طعامی پا کیزه را ک
 بولسه شونی آلوب
 کلتورسون دبدیلر.

(۱) تفسیر امام ثعلبی ده مذکور در کم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت تلمی اصحاب كهفنى كورماكنى آرزو قیلدى جبرائیل علیه السلام كیلوب ایتدی کم یا رسول الله سن آنلرنى بو دنیاده كورماس سن اما اصحابنگ عالم لرندن دورت كیشى نى پیارگل تا کم اصحاب كهف یکتلرنى اسلام دینینه وقرآن غه دعوة ایتسونلر حضرت پیغمبر ایتدی آنلرنى نهوك بیارایم اول یرگه کم آلوب بارور جبرائیل ایتدی اوزگنگ مبارک رداگنى جابگل ابوبکر و عمر هم علی وهم ابوذر رضی الله عنهم حضرتلرینه بیورغل تا کیم دورنسى اول ردانگ دورت طرفینه اولطرسونلر و خدا یکندن استاگل تا کیم سلیمان پیغمبرگه مسخر قیلغان جبلنى سگا هم مسخر ایلاسون بس فرمان ایتکل تا کیم جبل آنلرنى کوتاروب اصحاب كهف مغاره سینه ایتسون دبدى بس پیغمبر مز حضرتلری شول طریقہ قیلدى اول دورت صحابه مذکور مغاره گه يتوب

آرتى عاقبة بر ایكماكهی نك كیبتینه كروب ایكماك صانوب آلماق اوچون باننداشی كروش تنكهلرندن برسینی ایكماكهی گه بیردی ایكماكهی اول كهوش تنكده دقیانوس پادشاه اسمی یازلغانلقینی كورگاچ بیک حیران قالیب بو كشی دقیانوسدن فالغان خزینهنی طابقان ایكان دیب خیال قیلدی هم اول كهوش تنكهنی شول بازارداشی ایکنچی بر کیبتنجهگه كورساندی آنندن اوچونچی سی هم کیلوب كوردی شول طریقہ بر لحظه ده بوخبر بوتون بازارغه جابولدی بر كشی دقیانوس زمانندن فالغان بیر آستینه كومولگان خزینهنی طابقان دیوب شهرنگ والی سینه خبر بولدی والی یملیغانی حضورینه کیلتورتوب فالغان آلتونلرنى كلتور گل دیوب طلب قیلدی یملیغا ایتدی من هیچ خزینه طابقانم یوق كچهگی كون بوتنكهلرنى آتامنگ یورطنندن آلوب چقدم بوكون بازارغه کیلتوردم دبدى آتاگنگ اسمی نهوك دیب صورادیلر یملیغا آتاسی نك اسمینی ایتكلج بوشهرده سن ایتكان اسمداگی كشی یوقدر دیوب آنگ سوزینی بالغانغه چهاردیلر یملیغا غایه دهشتندن منی دقیانوس حضورینه ایلتوگرم اول منم گم ایكانمنی بلور دبدى خلق بو سوزنى ایشتكاج بو كشی دیوانه ایكان دیوب انى استهزا قیلورغه باشلادیلر والی ایتدی سن بزنك برل اویناب سوزلاشاسن دقیانوس نك دنیادن اونكائینه اوچبوزیلغه فرییدر یملیغا ایتدی سزلرنى مسخره گه توتاسز كچهگی كون بزلر بر نه كشی دقیانوسدن فاجوب طاوغه باروب بر مغاره گه یاشرنك بوكون منی طعام آلماق اوچون موندی بیاردیلر من شونندن باشقهنى بلماسمن دبدى القصة سوز ككوب بولدی عاقبة آنی پادشاهلری فاشینه ایلندیلر وصوره حالنی پادشاهغه تقریر ایتدیلر، پادشاه یملیغان واقعهنى تفصیللاب صوراب سوگره اوزینگ وزیرلری ومقربلری برله شهردن هغوب مذکور مغاره گه توجه ایلادیلر یملیغا آنلردن الگاری مغاره گه فایتوب صوره واقعهنى بولداشلرینه بیان قیلدی جملسى اول مغاره ده نهه بوز یلر یوقلاب یانقان ایدكلرنى بلوب حق تعالی نك قدرتینه حیران فالدیبلر فی الحال پادشاه هم وزیرلری برله مغاره گه کیلوب بئدی ومغاره قوسینه اصلمش لوحنى اوقوب انلرنك اسملرنى واحواللرنى بلدی هم وزیرلری برله مغاره اچینه كروب آنلرنى یاش قیافتته هم کیوملری برده ایسکرماگان حالده كوروب متعیر بولوب آنلرغه سلام بیردی آنلر پادشاه سلامینه جواب بیردیلر (۱) حق سبحانه و تعالی او شبو حالدن خبر بیروب بیورور کم (وَكَذَلِكَ) واوشانداق یعنی نتا کم اول یکنلرنى او یغاندر دق شونك كسی (اعثرنا علیهم) مطلع ایلادك وآگاهاندر دق نندروس پادشاهنى هم آنك قومینى اول یکتلر اوزره (لیعلموا) تا کم بلسونلر اوچون اول قوم یعنی عشر وبعثگه انكار ایتكوجیلری بلسونلر

اوچون (آن وعد الله حق) شونی کم درستلکده الله تعالی ننگ اولوکلرنی ترگزورمن
 وحشر قبلورمن دیوب اینکان ودهسی راست وتوغریدر بس شونی بلوب حشر
 وبعثنک حق ایدکنده شیهلری فالماسون زیرا که اصحاب کھفی یکنلرینک نهچہ یوز
 یل یوقلاب باتوب ینہ اویغانماقلری اولوب ترلماک کہ بیک مشاہددر (وان الساعة)
 دخی شونی بلسونلر اوچونکم درستلکده قیامت (لا ریب فیہا) هیچ بر شک یوقدر
 اول قیامتیک بولماقندہ کم البتہ واقع بولاچقدر بس حشر وبعثنک ہم قیامتیک حق
 ایدکینی بلسونلر اوچون حق تعالی اول قوملرگہ اصحاب کھفی یکنلرینک احوالینی بلردی
 (اذبتنا زھون) شول وقتدہ کم نزاع فیلسورلر ایدی اول زمانہ اھلی (بینیم) اوز آرلرنک
 (امرهم) دینلری اشدہ یعنی حشر وبعث حقندہ اختلاف قیلدیلر بعضیلری حشر
 مجرد ارواحقہ غنہ یعنی جانلرغہ غنہ بولور نئلریکادن ترلماس دیدیلر وبعضیلری نن
 برلہ جان ایکسیس فوبارلور دیور ایدیلر بس اصحاب کھفی یکنلرینی کورماکلری
 برلہ آنلرغہ معلوم وظاهر بولدی کم نن وجان ایکسیس ہم برگہ حشر ایتولسہ کبرہک
 زیرا کہ اول یکنلرنک نئلرینی اوچوز یل مدتندہ تغیردن وچرما کن صاقلاب
 اوچوز یلدن صوٹ آنلرنی اویغاندرماقہ قادر بولغان خدای تعالی اولوکلرنی
 یگاندن ترگزوما ککہ ونئلرینہ جانلرینی کیری کرگزما کگہ ہم قادردر مرویدر کہ
 اول یکنلر مغارہ اچنہ تندروس پادشاهقہ خیر دھالر قیلوب ینہ اورنلرینہ یاندیلر
 وحق تعالی ننگ فرمانی برلہ شول حالتلرنده آنلرنک جانلری قبض ایتولدی القصہ
 تندروس ہم آنک قومی فایجانکیم اوشبو احوالنی مشامدہ ایلادیلر (فقالوا) بس
 ایتدیلر آنلر (ابنوا علیہم) بنا فیلکلر آنلر اوزرینہ یعنی اول یکنلر یاتقان مغارہ
 اوستینہ بنا ایتکیز (بنیاناً) بر دیوارنی تا کم آنلر شول دیوار اچندہ فالوب خلق
 آنلرنی کورماسونلر یا کہ اول بنا آنلرنک اورنلرینہ بر علامت بولسون (رہم اعلم
 بہم) آنلرنک پروردکاری بلسوچیرا کدر آنلرنک احوالینی (قال الذین) ایتدی لر شول
 کیمسہ لر کم (غلبوا علی امرهم) غالب بولدیلر آنلر دینلرینک اشی اوزرہ یعنی
 اولگانندان صوٹ ننگ بگاندن نزلماکینہ اشانقوچی کیشیلر ایتدیلر (لنتخفن
 علیہم) البتہ نونارمز آنلر اوزرہ (مسجداً) بر مسجدنی یعنی آنلر اوستندہ مسجد بنا
 فیلورمز کم آدمیلر آندہ نماز اوقورلر دیدیلر (سبقولون) تیزدر کم اینورلر اصحاب
 کھفیک نہچہ کشی ایدکلری توغریسنہ سوز ایتکوچیلر یعنی یهودیلر یا کہ نصاریدن
 بعقبوبہ طائفہسی اینورلر کم اول اصحاب کھفی (ثلثۃ) اوج کشی ایدیلر (رابعہم)

مغارہ آغزنداقی طاشنی
 کوناردیلر مغارہ اچینہ
 باققی نوشکاج آنلرنک
 اتلری صحابہلرنی کورب
 اورما ککہ باشلادی ہم
 آنلرغہ حمل قیلماقچی
 بولدی اما اول اتنک
 کوزی صحابہلرنک
 کوزلرینہ نوشکاج اور-
 مکدن نوقنادی وقوبرغینی
 بولغاب باشی برلہ آنلرغہ
 اچکاری کرکیز دیو اھارہ
 قیلدی آنلر مغارہ اچینہ
 کروب السلام ھلیم
 ورحمۃ اللہ دیوب سلام
 بیردیلر حق تعالی اصحاب
 کھفی نئلرینہ جانلرینی
 یاناردی تا کیم یاتقان او
 رنلرندن توروب صحابہلر
 سلامینہ جواب بیردیلر کم
 اللہ تعالی ننگ پیغمبری
 محمد بن عبد اللہ سزلرگہ
 سلام اوقور آنلر وعلی محمد
 رسول اللہ الصلوٰۃ والسلام
 دیوب جواب بیردیلر
 صگرہ آنلرنی اسلام دینینہ
 دعوی ایتدیلر وآنلر قبول
 قیلدیلر ہم حضرت
 پیغمبرگہ بزذن سلام
 ابرشدرکیز دیوب کیری
 اولگی اورنلرینہ یاندیلر
 ایکنچی کرہ ینہ آنلر آخر
 زماندہ حضرت مہدی
 چقان وقتدہ نریلورلر
 ومہدی آنلرغہ سلام

آنلرنک دورتنجیلری (کلبهم) انلریدر (ویقولون) وایتورلر بعضیلر یعنی نصاریدن
 نسطوریه طائفهسی ایتورلرکم اول اصحاب کھف (خمسة) بش کشیلردر (سادسهم
 کلبهم) آنلرنک آلتنجیلری انلریدر دیورلر و آنلر اوشبو سوزنی ایتورلر (رجما
 بالغیب) اطماق اوچون غیب ویاشرن بولغان نوسهگه یعنی آنلرنک اصحاب کھف
 فلان قدردر دیماکلری هیچ بر دلیل برله توکلدر بلکه باری گناقلری برله
 غیب ویاشرن بولغان اشکه حکم فیلورلر حقیقتینی بلماستلر (ویقولون) وایتورلر
 مسلمانلر پیغمبر علیه السلامک خبر بیروماکی برلهکم اول اصحاب کھف یکنلری
 (سبعة) یدیدر (وثامنهم کلبهم) وسکزنجیلری آنلرنک انلریدر (قل) اینکل سن ای
 محمد علیه السلام (ربی اهلهم) منم پروردگاریم بلنگوجیرا کدر (بعدهم) اول
 اصحاب کھفک صانلرینی یعنی حقیقتینی ونبیعه کشی ایدکلرینی خدای تعالی اوزی
 بلور (ما یعلمهم) بلماس آنلرنک عددلرینی (الاقلیل) مگر آرنه (۳) کشی بلور
 آدمیلردن یعنی حضرت پیغمبر علیه السلام هم آنک صعبه لری بلورلر (فلا تنار
 فیهم) بس سن جدال فیلماغل و نزالماغل ای محمد علیه السلام اصحاب کھف
 توفریسنده نثاک کیم کتاب اهلی جدال فیلورلر (الا مرأ ظاهراً) مگر ظاهر بولغوجی
 بر جدال برلهگنه یعنی جدالده بیک دقة و تعمق ایلاما گل قرآنده مذکور بولغان
 قدرلی سینی اینکل زیاده سینی نفتیش فیلماغل (ولاتستفت فیهم) هم فتوا صورماغل
 اصحاب کھف توفریسنده (منهم) اول کتاب اهللردن (احدا) هیچ بر اودن مرویدرکه کفار
 رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلردن مذکور اوچ سؤالننی سوراچاچ حضرت
 پیغمبر بیوردی کم ایزنهگه کیلگز نا کم سؤاللرگه جواب بیورورمن دینی انشاء
 الله دیب ایتمادی بس خدای تعالی دن اون بش کونگه قدر وحی کیلمای توردی
 فریش مشرکلری حضرتکه طهنه فیلوب توری سوزلر سویلادیلر حضرت پیغمبرونک
 میرک کوکلینه ملال کیلدی بس حق سبحانه و تعالی اوشبو آیتنی نازل فیلدی
 و بیوردی کم (ولا تقولن لشیء) دخی ایتما گل سن ای محمد علیه السلام هیچ بر نومه
 اوچون و هیچ بر اش توفریسنده ایتما گل (انی فاعل) درستلکده من فیلغوجی من
 و اشلارمن (ذلک) اوشبو اشنی (غدا) ایزنهگه یعنی من بو اشنی فلان وقتده
 اشلارمن دیوب ایتما گل (الا ان یشاء الله) مگر شولکیم نلار خدای
 تعالی یعنی خدای تعالی نلاسه اشلارمن دیوب ایتکل (واذکر ربک)
 هم باد ایتکل پروردگارنکک منشینی و نلاما کینی (اذا نسیت) هر قایچان اونو طلقان

بیورور آنلر آنک سلامینه
 جواب قایتارورلر صخره
 وفات بولوب قیامتده
 مبعوث بولورلر
 (۱) ابن عباس رضی الله
 عنه بیورمش در کیم انامن
 ذلك القلیل یعنی من
 اوشبو آرنه کشیلرنک
 جمله سنن من دیوشدر
 حضرت هلی کرم الله
 وجهه دن منقولدرکه اصحاب
 کھف یدنی کشیلردر
 اسملری بیلغیا مکشیلنا
 مشیلنا. مرنوش دینوش
 شاذنوش وکتوجنی نک
 اسمی مرطوس در اتلری
 قطبیر اسمی در آنلرنک
 اسملری خصوصته باشقه
 روایتلر هم کوبدر
 تیسیرده عبدالله بن عمر
 رضی الله عنهما دن منقولدر
 در که هر قایچان بر موضع غه
 اوط نوشوب یانا باشلاسه
 اوشبو اصحاب کھف
 اسملرینی بر کاغده
 یازوب اول اوطقه طاشلا.
 سهر حق تعالی نک فضلی
 برله فی الحال اول اوط
 سونار اصحاب کھف
 اسملری نک موندن باشقه
 خاصیتلرینی هم مشایخ
 بیان ایلامشاردر

بولساڤ سن استثناءً فیلونی یعنی صکره انشاءً الله دیگل (وَقُلْ) دخی اینکل (عَسَى
 أَنْ يَهْدِيَنَّ) شایدکم دلالة فیلور و کوندورور منی (رَبِّي) منم پروردگاریم (لَا قَرَبَ)
 شول نرسه گه کم اول یقینراقدر (من هذا) اوشبو اصحاب کهن شأنندن کم صورارسز
 (رشدًا) توغری لقمه یعنی شایدکم خدای تعالی مکا اصحاب کهن خیرندن توغری لقمه
 یقینراق و آرنوغراق بولغان اشلرنی بلوروردیوب اینکل واقعا حق تعالی اصحاب
 کهن فسه سندن اولوغراق بولغان اخبار انبیاء و امام سابقه هم اخبار حوادث
 آنیهلرنی قرآن ده بیان ایلاب حبیبینه بلوردی (وَلَبِثُوا) و توردیلر اول اصحاب کهن
 یکتلری یعنی یوقلاب یا طدیلر (فی کَهْفِهِمْ) اوزلرینک مغاره لرنده (ثَلَاثًا مِّنْ
 اَوْجُوزٍ يَلِرْ) (وَأَزْدًا) هم آرطردیلر (تَسْعًا) (۱) توفز یلنی مرویدرکه نصاری لر
 بو آیهنی ایشتکاج ایندیلر بزلسونک کتاب لر بزده اوچوز یل دیب یازلمشدر بزدر
 اوچوزنی بلورمز توفزنی بلماسز دبدیلر حق تعالی بیوردی کم (قُلْ) اینکل سن ای
 محمد علیه السلام (اللَّهُ أَعْلَمُ) الله تعالی بلگوچیرا کدر (بِمَا لَبِثُوا) شول نرسه نک
 مقدارینی کم آنلر توردیلر یعنی آنلرنک مغاره ده نی قدر مدته نورغانلق لرینی
 خدای تعالی آرنوغراق بلورسزلر بلماس سز (لَهُ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول خدای
 تعالی گه مخصوص در کولرده هم برده بولغان غیب و یاشرن نرسه لرنی بلماک یعنی
 مخلوقاتقه یاشرن بولغان نرسه لر آکا ظاهر در (أَبْصُرْ بِهِ) نی بیضی کورگوچیدر
 خدای تعالی بارچه موجوداتنی (وَأَسْمِعْ) هم نی بیضی ایشتکوچیدر جهل مسموعاتنی
 (مَالَهُمْ) یوقدر کورک اهلبنه هم بر اهلبنه (من دونه) اول خدای تعالی دن باشقه (من
 وَلِيٍّ) هیچ بر دوست کم آنلرنک اشلرینی باشقارور (وَلَا يُشْرِكُ) و اورطاق ایلاماس
 خدای تعالی (فِي حُكْمِهِ) اوزی نک فرمان و قضا سنده (أَحَدًا) هیچ بر اونی کولر و برلر
 اهلندن (وَأَنْتَ) و اوقوغل ای محمد علیه السلام (مَا أَوْحَى إِلَيْكَ) شول نرسه نی کم
 وحی ای تولدی سنک صاری (مَنْ كَتَابَ رَبِّكَ) رَبِّكَ نك کتابندن کم قرآندر (لَا مُبَدِّلَ)
 یوقدر هیچ آلسدرغوچی و اوزگارنکوچی (لِكَلِمَاتِهِ) آنک سوزلرینه کم اصحاب کهن
 شأننده نازل قیلمشدر (وَلَنْ نَّجِدَ) و هر گیز سن طاپماس سن (من دونه) خدای
 تعالی دن باشقه (مُلْتَمِدًا) بر پناه ای تاچک و صفناچق کمسه نی صاحب کشف کلتورمشدر کم
 مشرکر اولوغلرندن بر جماعه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه ایتمدیلر کم
 اوشبو ایسکی کیوملی فدرسز و فقیر بولغان صهیب و حباب هم همارکی صحابه لرکنی
 اوزکنک مجلسکندن یراق فیلقل تا کم بزدر سنک برله مجالسه و صحبت فیلورمز اول

لیابده کلتورمشدر کم
 اوچوز یل سنه شمسبه
 اعتباری برله در کم آکا
 توفز یل آرنورسنه نرسه
 حسابنجه بولورسنه نرسه
 برله اوچوزده توفز یل
 نورغان بولورلر زیرا که
 شمسبه برله نرسه نک
 آراسنده تفاوت هر یلک
 اون بر کونگه فریبدر
 یعنی سنه نرسه نک بر
 یلی اون بر کون مقدارنجه
 شمسبه نک یلندن کیم
 بولور بس علی التحقیق
 سنه شمسبه برله اوچ
 یوزیل سنه نرسه برله
 اوچوزده توفز یل هم
 ایکی آیده اون توفز
 کون بولور

فقير صحابه لر سنك يانگده بولغانده بزلر مجلسگه كرماسز آنلرنك صامى
 ايسلرى بزگه ابدأ بيورورديدلر حق تعالى دن اوشبو آية كرىپه كىلدى كم (واصب
 نَفْسَكَ) و طيبوب نوتقل اوزنك نَفْسَكْنِي هم جداغل (مَعَ الَّذِينَ) شول كيمسه لر
 برله كم (يَدْعُونَ) عبادة فيلورلر آنلر (رَبِّهِمْ) اوزلرى نك پروردكارلرينه (بِالْفِدْوَةِ
 وَالْعَشِيِّ) ايرنه برله هم كيچ برنه يعنى كون نك ايكي طرفنده نماز اوقورلر ياكه
 مراد ايرنه نمازى برله ايكندى نمازى اوقورلر ديبا كدر ياكه بارچه وقتلرده خدای
 تعالى نك عبادتى اشتغال ايتارلر (يُرِيدُونَ وَجْهَهُ) تارلر آنلر خدای تعالى نك
 رضاسىنى يعنى عبادتدن مقصودلرى باشقه نرسه توگلدر وكوكللرنك دنيا آرزوسى
 يوقدر (وَلَا تُعَدُّ) وكركدر كم تجاوز ايتماسون و اوتماسون (عَيْنَاكَ) سنك ايكي كوزك
 (عَنْهُمْ) اول فقير مسلمانلردن يعنى آنلرنى قويوب باشقهفه نظر قىلماغل (تُرِيدُ)
 شول حالكم سن تارسن (زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنيا تركلگى نك زينتىنى يعنى اى
 محمد عليه السلام فقيرلرنى طاشلاب باى لرعه فاراماغل والتفات ايتما گل كم اول
 اش دنيا دولتينه ميل ايتكوچيلرنك اشيدر (وَلَا تُنطِعُ) هم اطاعة قىلماغل وبوى
 صونماغل (مَنْ أَهْمَلْنَا) شول كيمسه گه كم غافل ايتدك بز (قَلْبَهُ) آنك كوكلينى (عَنْ
 ذِكْرِنَا) اوز يادبهدن اول كيمسه دن مراد اميه بن خلفدر ديمشلر هم انك ايتاھيدر كم
 آنلر حضرت پيغبرگه فقير صحابه لرئنى مجلسكدن سورگل ديوب بيورورلر ابدى
 حق تعالى بيوردېكم بز آنك كوكلينى ذكر بهزدن غافل ايتدك (وَاتَّبِعْ) هم اباردى
 اول (هُوَ) اوز نفسى آرزوسينه (وَكَانَ أَمْرُهُ) دغى بولدى آنك اشى (فُرطًا)
 ضايغ وفائدهسز ياكه حسرة وندامتنى موجب بولدى (وَقُلْ) و ايتكل اى محمد
 عليه السلام آنلرغه كم من سزلرگه كلتورگان نرسه يعنى قرآن (الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ)
 راست ونوغرى پيغامدر پروركاركزدن (فَمِنْ شَاءَ) بس هر كم نلاسه آثا اشانماقنى
 (فَلْيُوْا) بس كركدر كم اشانسون اول (مِنْ شَاءَ) و هر كم نلاسه اشانماقنى اول
 قرآنغه (فَلْيَكْفُرْ) بس ايتكل كم اشانماسون . كافر بولسون اوشبو امر نوھيد
 و قورفتو اوچوندر اجازة و اباحة اوچون توگلدر ايمان برله كفرنى برابر ايتو اوچون
 هم توگلدر معنای كلام اشانماغان كشى نك اوزينه زبان بولور ديبا كدر (أَنَا أَعْتَدْنَا)
 درستلكده بز حاضرلادك (لِلظَّالِمِينَ) ظلم لنى ايتكوچيلر اوچون يعنى قرآنغه
 اشانماوچيلر اوچون (نَارًا) بر اوطنى كم (أَحَاطَ بِهِمْ) چولغاب آلور آنلرنى (سَرَادِقُهَا)
 اول اوطنك چادر كى بالقونلرى (وَأَنْ يَسْتَفِيثُوا) واگر فرياد قىلسلر ومدد

استاسەلر اول كافرلر تەمۈغە صوصاماقلىرى سىبىلى (يَفَاؤُوا) آنلرنىڭ فرىسادلرئىنە
 ايرشولور (بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ) اريتولگان باقركى قاينار برصو برلە يەنى آنلرغە اچار
 اوچون شونداين قاينار صونى بىرورلر كم (يَشْوَى الْوُجُوهَ) فوورور وكوبدورور
 اول صو يوزلرنى غايئىدە اسىلكىندىن (بِئْسَ الشَّرَابُ) نى بساوز اچملىك در
 اول مەل كىبى بولغان صو (وَسَامَاتٍ مَّرْتَفَعًا) ونى بناوز اورندىر اول تەمۈغ
 اوپلى (أَنْ الَّذِينَ آمَنُوا) درىستلىككە شول كىمسەلر كم ايمان كلتوردىلر خداورسولگە
 ھەم فرانقە اشاندىلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ھەم اشلادىلر ايندگو ھەملەرنى (أَنَا لَأَنْضِيعُ)
 درىستلىككە بزضابەل ايلاماسىز (أَجْرٍ مِّنْ) شول كىمسەنڭ اجر وثوابىنى كم (أَحْسَنَ عَمَلًا)
 كور كام وبخشى قىلدى اول ھەملنى (أُولَئِكَ) اوشبو گروھ يەنى ايمان كلتورگان
 وايندگو ھەم قىلغان كىمسەلر (لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ) بولغۇچىلر آنلرغە عەدىن جەننىنڭ
 باقچەلرى كم (تَجْرَى) آغار اول جەننلرە (مَنْ تَعْتَمِهِمْ) آنلرنىڭ منزل لرى آستىندىن ياكە
 آنلرنىڭ امرى برلە آغار (الْأَنْهَارِ) بلغەلر (يُعَلَّونَ) بىزاملەش بولورلر آنلر (فِيهَا)
 اول جەننلرە (مَنْ أَسَاوَرَ مِنْ ذَهَبٍ) آلتەندىن بولغان بلازكلردىن (۱) (وَيَلْبَسُونَ) ھەم كىيارلر
 آنلر جەننە (ثِيَابًا خَضْرَاءَ) ياشل كىيولمىلرنى (مَنْ سُنْدَسٍ) نازك دىيالردىن وىفاكەدىن
 طوقلەش كىيولمىلرنى (وَأَسْتَبْرَقٍ) دىھى دىيانىڭ قالون وبھكم طوقلەشىندىن بولغان كىيولمىلرنى
 يەنى فايوسىنى آرزو قىلسەلر شونى كىيارلر (مَتَّكَيْنَ) طابانغۇچىلر بولورلر آنلر
 (فِيهَا) اول جەننلرە (عَلَى الْأَرَائِكِ) تەختلر اوزرىنە (نَعْمَ الثَّوَابُ) نى اجر دربخشى وخدمت
 جالىدر جەنن ھەم آنىڭ نەملىرى (وَحَسَنَتٍ مَّرْتَفَعًا) ھەم نى كور كام طاياناقچى اورندىر
 جەننلر گى تەختلر ياكە نى كور كام آرا مگھە در اول جەنن (وَأَضْرَبَ لَهُمْ مِثْلًا) وپىدا
 قىلغۇسىن مؤمنلر ھەم كافرلر اوچون ھەر مىثلنى واول مىثل اوشبودر (رَجُلَيْنِ) ابكى
 ايرنى كم آنلر ابكى قەنداش ايدىلر بنى اسرائىلدىن برسى يھودا اسمى مؤمن ايدى
 وبرسى قەروس اسمى اول كافر ايدى اول ابكى قەنداشكە آتالردىن سكر مڭ
 آلتون مىراث قالمش ايدى ھەر فايوسىنە دورت مڭ آلتون تىكىدى كافر قەنداش
 اول آلتونلرغە يورط بىرلر ھەم يورط جھازلرى ساتوب آلدى ومؤمن اوزىنە تىگان
 آلتونلرنىڭ ھەم سىنى خىرات وصدقەغە صرف ايلادى حق تەالى آنلرنىڭ حالدىن خەبر
 بىروب بىرور كم (جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا) قىلدىق بزيعنى بىردىك اول ابكى ايرنىڭ برسىنە
 قەروس اسمى سىدر (جەنن) ابكى باقچەنى (مَنْ أَهْنَابٍ) يوزم باقچەلردىن (وَحَفْنَاهُمَا)
 وچولغاندىق اول ابكى باقچەنڭ نىكرالرىنى (بِنَخْلٍ) خرما باقچەلرى برلە يەنى باقچەلرنىڭ

(۱) زادالمسیرده حضرت
 ابن جبیر رضی اللہ عنہ دین
 منقولدیر کہ جنۃ اہلی ننگ
 ھر برسى ننگ قولتە اچار
 بلازك بولور برسى
 آلتوندىن وبرسى كەوشدىن
 وبرسى باقوندىن

اورطالارنىڭ يۈزىم يىغاچلىرى ۋاھىراڧلارنىڭ خىرما يىغاچلىرى ايدى (وجعلنا) ھىم پيدا قىلدىق
 (بىنھما) اول ايكى باقىچەنىڭ آراسىندە (زىرعا) بىر اېگۈنلۈك يىرنى تاكىم اول اورن
 بىش لىك ھىم آشلىق اورنى بولدى (كلنا الجنين) اول ايكى باقىچە (اقتا كائا) بىردىن
 اولارنىڭ بىشلىرىنى تام (ولم نظلم) ھىم ظلم قىلمايدىلر يەنى كېموتىمادىلر (منه)
 اولارنىڭ ھادىدە بىر تۈرۈنغان بىشلىرىدىن (شىئاً) ھىچ بىر نەرسەنى يەنى اغلب شىئىرىگە
 باقىچەنىڭ بىشى بىرلىسى بىك كۆپ بولسە يىغاچلىرى ايمگانوب فالوب اىكەننى بىلى
 بىشى آز بولور اول ايكى باقىچە آنداق بولمايۇب بلىكە ھىرلىنى بىشلىرى كاملىك كۆپ
 بولور ايدى (وفجرنا) دىخى روان قىلدىق بىز (خلالهما) اول ايكى باقىچە اورطاسىندە
 (نھراً) بىرلىغەنى (وكان له) ھىم بولدى اول كافر فرىداسنىڭ اول ايكى باقىچەدىن باشقە
 ھىم (ثمر) بىشى يەنى باشقە بىشلىرى ھىم بار ايدى مرويدىرگە مذكور يھودا اسمى
 مؤمن فرىداس بار مالبنى خېرئىقە صرف قىلۇپ اوزى محتاج بولۇپ قالدى وفرىداسى
 قىروس فاشىنە كىلۇپ مەبىشت خصوصىدە آندىن ياردىم استادى قىروس ايتدى اى
 برادر بىزنىڭ ايكى مېزنىڭ دە آلتونلر يىمىز بواير ايدى من اوشبو قىر يورۇلار باقىچەلر
 پيدا قىلدىم غلاملر ۋ خادملر ىم باردر سن نى سىبىلى بوقىدر فقير و محتاج بولۇپ
 قالدىڭ آلتونلر كنى قايدە قويدىڭ دىدى يھودا ايتدى سن اول آلتونلر بىرلە دىنا
 ساتوب آلدىڭ من جنت باقىچەلرى ساتوب آلدىم سن سىراى صالدىڭ من جنت
 سىراىنى آلدىم سن دىنا دە خاتون و كىزەكلر آلدىڭ من جنتدا گى خورالغىنلر
 مەرى اوچون مالبنى صرف قىلدىم دىدى قىروس اىنى ملامت و شىئە قىلۇپ ايتدى
 نىسبەگە اشانوب نىقىنى فولدىن بىردىڭ اوزگىنى بوقىدر خور و محتاج ايتوب قالدىڭ
 (فقال) بس ايتدى قىروس (لصاحبه) اوزىنىڭ بولداشىنى يەنى مؤمن فرىداسى
 يھودا گە ايتدى (وهو يعاورة) ۋ حالانكە اول محاورە قىلور ۋ قارا قارشى سوزلاشور
 ايدى آنىڭ بىرلە يەنى قىروس يھودا بىرلە سوزلاشكاندە قىروس ايتدى (انا اكثر
 منك) من كوبراك ۋ آرتۇغراق من سىندىن (مالاً) مال جەتتىدىن يەنى مەن مالم كوبرى
 (واعز) ھىم عزلىرىك من (نفرأ) قوللر ۋ خىدمەتچىلر جەتتىدىن يەنى قول و كىزەكلر ىم
 ۋ خادملر ىم كوبرى دىدى بس فرىداسى يھودانىڭ فولدىن توتدى (ودخل جنتاً) ھىم
 كىردى اوزىنىڭ باقىچەسىنە (وهو ظالم لنفسه) ۋ حالانكە اول قىروس ظلملىق اىتكۈچىدىر
 اوز نىسبەنە عجب و تكبرلىكى بىرلە كم دىنا مېنى يوزىدىن (قال) ايتدى اول (ما اظن)
 من گمان قىلماس من (ان تبيدھنە) اوشبو باقىچەلر ىم فانى بولماقنى (ابدأ) ھىر گىز
 يەنى ھىچدە بو باقىچەلر فانى بولورلر وبتارلر دىب اويلاماسەن باكە اوشبو نىقىنى

БИНА МОЛ...
 «КИТАПХАНА
 И ИСЛАМИЯ»

فانی بولور دیب گمان اینتاسمن (وما ظن الساعة) هم گمان اینتاسمن قیامتنی
 (فائمه) قائم بولفوجی وکیلگوچیدر دیوب (ولئن رددت) واگر فاینارلمش بولسام
 من سنک گمانکجه (الی ربی) پروردکاریم صاری یعنی سنک اینکان سوزک راست
 بولوب من اولگانمدن صوگ کبری فوبارلسام (لاجدن) البته من طابار من آخرتک
 هم (خیرامنها) اوشبو بافچهلردن یخشیرافنی (منقلبا) کوچاچک اورننی یعنی اول من
 قیامتنی بولور دیب گمان اینتایمن هم اول قیامت بولغان صورنده من آنده هم
 اوشبو بافچهلردن یخشیراق اورنده بولور من زیرا که من شوندا این یخشی بافچه لرغه
 مستحق بولدقم سبیلی خدای دنیا ده میکا بو بافچهلرنی روزی قیلغاندر دبدی (قالله)
 ایندی اول فطر و سقه (صاحبه) آنک بولداسی یعنی فرنداشی یهودا ایندی (وهو یعاوره)
 وحالانکه اول فارا فارشی سوزلاشور ابدی آنک برله (اکفرت) ایا سن کافر
 بولدئمو ای فطروس قیامتکه اشانماوگ برله (بالذی خلقک) شول خدای تعالی گه کم
 یارانندی اول سیننی یعنی سینک اصلک آدمنی یارانندی (من تراب) توفرافدن (ثم من
 نطفة) صوگره سینک ماده کنی یارانندی منی صووندن (ثم سوک رجلا) صوگره
 برابر و توغری فیلدی سنی ایر کشی اینوب یعنی اعضا لک درست بولغان ایر کشی ایلادی
 (لکننا) لکن من اینور من (کیم هو الله) اولدر حلقی اوزره بولفوجی خدای تعالی
 (ربی) منم پروردکارم هم منی بارانقوچیدر (ولا اشرك) و شریک اینوب نوناسمن
 (ربی) اوزمنک ربمغه (احدا) هیچ براونی (ولولا اذ دخلت) ونی اوچون شول
 وقتک کم کردک سن (جنتک) اوزکنک بافچه کفه (قلت) اینتادک یعنی بافچه کفه کرگان وقتکده نی
 اوچون اینتادک (ما شاء الله) نی نرسه نی تلاسه خدای تعالی شول نرسه بولور یعنی سن بافچه کفا
 کرگانده بو بافچه هر گیز فانی بولماس دیدک سنکا اینتاک تیوش ابدی خدای تعالی
 نچوک تلاسه شولای بولور دیوب هم اینتاک کراک ابدی کم (لا قوة الا بالله) بوقدر
 قوة هیچ بر کیمسه گه مگر خدای تعالی گه گنه در یعنی اوزکنک عاجز لک گه اعتراف
 ایلاب بو بافچه نی عماره فیلماق هم تدبیر اینتاک بارچه سی خدای تعالی نک مددی
 برله دیوب بلماک کراک ابدی (ان ترن) اگر کور ساک سن منی (انا اقل منك) من آزارا من سندن
 (مالا وولدا) مال هم بالا جهنندن یعنی منم مالیم وبالا جاغالریم سینکنندن آز بولسه
 (فعمسی ربی) بس شاید کم منم پروردکاریم (ان یوتین) شاید بیورر مکا (خیرا)
 ایندگوراک و یخشیراق نرسه نی (من جنتک) سنک بافچه کدن یعنی مکا آخرنده جنتنی

روزى فېلور (وَبُوسَلْ عَلَيْهَا) ھەم شايىدىكىم يىبارور خىداي تىعالى سىنىڭ بائىچەڭ اوزرىنە
 كىفر و ظلمىڭ سىبىلى (حَسْبَانَا) صاعقەلەرنى بەنى قاطى عذاب و ھىلاكتىنى يىبارور (مَنْ
 السَّمَاءِ) كوك طرفىدىن (فَتَصِيعَ) بىس اورلور سىنىڭ بائىچەڭ (صَعِيدًا) نوز و نىگىز
 بىر بىر بولوب (زَلَقًا) اولەنسز و طاقىر بىر بولوب (أَوْبِصِيعَ) با ايسە اورلور (مَامَعًا)
 اول بائىچەڭڭ صووى (غَوْرًا) بىرگە يوپولمىش بولوب بەنى صووى بىرگە سىڭوب بىتار
 و صوسز قالور (فَلَنْ نَسْتَطِيعَ لَهُ) بىس ھىرگىز قادر بولماسىن و كوچىڭ. بىنماس اول
 صوغە (طَلَبًا) استامىڭ يوزىدىن بەنى صووى بىر آستىنە كىنوب بىتسە اول صونى
 از لەب طابا آلماسىن مروبىدىرگە حق سىبەانە و تىعالى اول مۇمن فرىداشنىڭ
 سوزىنى راست و توغرى كلتورب اول بائىچەڭغە عذاب يىباردى و آنى نىمام ھىلاك و خراب
 ايلادى نىتاكىم بىيورور (وَأَحْبَطَ) و احاطە قىلىدىلىشىش بولدى عذاب ھى (مَقْمَرَه)
 اول بائىچەڭڭ بىمشىنە بەنى اول كافر فرىداشنىڭ بائىچەسىنى عذاب نىمام چولغاب آلوب
 بارچە آغاچلەرى ھەم بىشلەرى ضايىع بولدى ھەمە بىنالىرى خراب بولدى (فَأَصْبَحَ) بىس
 طاڭغە كوردى كافر فطروس و بائىچەسىنىڭ خراب بولغانلىقىنى كوردى (بِقَلْبِ) ايلاندىرور
 ايدى اول (كَفَيْتِه) ايكى اوچىنى بەنى حسرت يوزىدىن و قايفوسىدىن بىر اوچىنى
 ايكىچى اوچىنە صوغار ايدى و پىشىمان بولور بەنى اوكونور ايدى (عَلَى مَا أَنْفَقَ)
 شول نىسە اوزرەكم خرىق قىلدى و صرف ايلدى (فِيهَا) اول بائىچەڭڭ عمارتى
 توغرى بىسندە بەنى اول بائىچەڭنى نوزوماك اوچون كوب آلتون صرف قىلغانلىقىنە
 اوكونور ايدى (وَهِيَ خَاوِيَةٌ) و حالانكە اول بائىچەڭڭ بىنالىرى و سىرايلىرى توشكان
 و بىلغان ايدى (عَلَى عُرُوشِهَا) نوبەلىرى اوزرىنە بەنى اول نوبەلىرى و نوشاملەرى
 نوشوب آنىڭ اوستىنە دىبوزلەرى جىمىرلىگاندىر فطروس اوشبو ھالىنى كورگىچ
 حسرتىدىن قولىنى چابار ايدى (وَيَقُولُ) ھەم ايتور ايدى (بِالْبَيْتِ) اى كاشكى من (لَمْ
 أَشْرِكْ) شرىك ايتوب توتماغان بولساچى (بِرَبِّى) اوزنىڭ ھىروردكارمغە (أَحَدًا)
 ھىچ بىراونى تاكىم منىم بائىچەم شرىك و كىفر سىبىلى خراب بولماس ايدى دىبوب بىلار
 ايدى (وَلَمْ تَكُنْ لَهُ) و بولمادى اول فطروسغە (فَتَنَّهُ) شول بىرگروھكم (بِنَصْرُونَهُ)
 ياردىم بىرورلر آڭا بەنى بائىچەسىدىن عذابنى كىتار و خصوصىدە آڭا ھىچ ياردىم
 ايتكوچى بولمادى (مَنْ دُونِ اللَّهِ) الله تىعالى دن باشقەدن بەنى الله دن باشقە ھىچ
 كىم اول عذابنى كىتاروگە قادر بولمادى الله تىعالى قادر بولسە ھەم آندىن عذابنى

دنیا ترکلیکی فی یغور
 صوری برله باشاروب
 اوسکان اولن گه تشبیه
 ایندی نتاک کیم اول اولن
 اوسوب کمالنکه ایرشوب
 آنن فائده لنور وقت
 بتکلن ناگاه آنن صو
 منقطع بولماق سبیلی
 قوروب ضایع بولور
 اوشانداق آدم اوغلی هم
 دنیاده اوسوب یتوب
 آرزولرینی حاصل ایتمه
 کپی بولوب تورفانده
 آگسزدن اجل ایرشوب
 عمری ننگ بیجاچینی
 فوتور وترکک صوری
 منقطع بولوب آرزو
 چچا کلرینی اولوم جیلی
 هر طرفه اوچورتوب ضایع
 ایلاز بیت ناگهان تن
 باغیغه بنسه زمستان اجل
 جان یفاچندین صاچلغای
 هر طرف بفراخلر

کینارمادی (وما کان) هم بولمادی اول نظر روس (متصراً) اوز اوزینه یاردم
 بیرگوچی یعنی اوزی هم اول عذابنی دفع قیلا آمادی (هنالك) شول اوردنه یعنی
 نعمة نك زوالی وکینماکی وقتنده یا که نیامه کوننده (الولاية) نصرة و یاردم بیرماک
 (الله الحق) خلق برله صفتلانهوچی خدای تعالی گه مخصوصدر (هو خیر) اول
 خدای تعالی یخشیراندیر چیلدن (ثواباً) ثواب و اجر بیرماک جهنتدن ثوابنی امید
 اینک و چیلرگه (و خیر حقاً) هم ایندگوراکندر اول عاقبه جهنتدن یعنی
 آکا ملامه قیلور چیلرنک حال لرینک صوغنی بعضی راقندر آنن باشقعه صیاده اینکو چیلرنک
 صافیتندن (واضرب لهم) و پیدا قیلغل هم بیان اینکل آدیلرگه (مثل الصبوة الدنيا)
 آنلرنک اوشبو دنیاده ترکک لرینک مثالینی و اوخشا شینی (کما انزلناه) شول
 صوسبیلی حاصل بولغان اولن کبی درکم ایندرک اول صونی (من السماء) کونک طرفتندن
 (فاغتلط به) بس فاتشدی اول صوبرله (زبات الارض) اول بردن اوسکان اولن هم
 اول صونک قاتشماقی سبیلی فوت حاصل بولوب اول اولن اوسوب کماله که ایرشدی
 هم یر اذک برله باشاردی (فاصبح) بس طاکغه کردی یعنی بر مئقدن صغره اولدی
 اول اوسوب یتکان یاشل اولن (هشياً) قورومش و تمام کیبوب نتولمش بولوب
 شول روچه کم خابتنه قوروب تتولدکنندن (تفروه الرياح) طارانور آقی جیلر
 و اوچورتوب هر طرفه ایلقور بس اول باشاروب اوسکان اولن ضایع بولوب یوقغه
 چغار (و کان الله) و بولغوچیدر خدای تعالی (علی کل شیخ) هر بر نرسه اوزره بار قیلماق
 هم یوق ایلاما کندن (متصراً) (۱) کوچی یتکوچی مرویدر که عرب اولوغلری مال و بالاجاغا
 برله مباحات قیلوب ماقنانشورلر ایدی فخر عالم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه
 ققیدر و بالاسی یوقدر یعنی اوغلی یوقدر دیوب طعنه قیلورلر ایدی حی سبحانه
 و تعالی بیوردی کم (المال و البنون) دنیا مالی هم اولرلر (زینة الصبوة الدنيا) دنیا
 ترکلیکی ننگ زینتی و کورکامل کینر آخرة آزوغی توکل در آرزغه زمانده تلف بولوب
 فانی و زایل بولاچلردر (و البانیات الصالحات) (۱) و باقی بولغوچی ایندگو عمل لر کم
 آنلرنک نرسه سی و یشلری هیجه بتماس منگو فالور (خیر هند ربک) بعضی راقندر
 پروردکارک فاشنده (ثواباً) اجر و ثواب یوزندن (و خیر املاً) هم یخشیراندیر امید

الله واستغفرالله هم صلی الله علی محمد وآل و سلمدر یا که مؤمن ننگ کولینی شادلانسا تورغان ایغشی
 سوزلردر یا که ایندگو نیتدر یا که صالحه بولغان فزلدردر کم آنا آنانک نموغ اوطنندن خلاصقلرینه
 سبب بولورلر امام قشیری قدس سره بیورمشدر که باقیات صالحات شول عمل محرکم هیچ بر طمع و دنیا
 مرضی برله قاتوشقان بولماس بلکه خالصاً لوجه الله اشلانگان بولور مواهب

جهتندن یعنی اول عمل لرنك ایاسی امید ایتکان ثوابینی آخرتده طابار (ویوم
 نسیر الجبال) ریاد فیلفل شور حکوننی کم بورتورمز وسورورمز طاوورنی یعنی
 توبلرندن قوبارب هواده اوچورنوب بورتورمز (وتری الارض) هم کورورسن
 اول کونده یرنی (بارزة) ظاهر بولغوجی طاوور آستندن یعنی طاوور اورن لرنندن
 بر اوستینه چزارلر (وحشرناهم) وحشر فیلورمز یعنی جمع فیلوزمز آنلرنی محشر
 یرینه (فلم نقادر) بس کیچورماسز (منهم احدا) آنلردن هیچ براونی حشر قیلماپنچه
 یعنی هیچ کم محشر یریه کیلمای قالماس (وعرضوا) دخی عرض ایتولنمش بولورلر
 (علی ربك) پروردکارکنك حسابی اوزره یعنی حساب قیلماق اوچون حساب یرنده
 حاضر بولوب تورورلر (صفا) صف طارتوب وتزیلوب هم حق سبحانه وتعالی
 آنلرغه ایتور (لقد جئتمونا) تحقیق کیلدگیز بونك حضور بهرغه محشر یرینه بالانفاچ
 ویالغز مالسز هم خدم وخشم وبالاجافاسز هم اهل وعیالسز (کما خلقنا کم) نناک کم
 بارانقان ایدک سز لرنی (اول مرة) اول مرتبه ده یعنی آنالرگزدن طوغان وقتگزده
 هم شول طریقه بالانفاچ ویالغز ایدگیز (بل زهمتهم) بلکه گمان قیلدگیزسز (ان لن
 نجعل) شونی کم هرگیز قیلماسز بز (لکم) سزفك اوچون (موعدا) وعده گه وفا
 قیلا تورغان بر وقتنی یا که حساب اوچون وعده ایتولمش اورننی یعنی قیامة
 بولماس دیوب گمان ایتدگیز بوخطاب بعث وحشرگه انکار ایتکوپیلرگه خاصدر
 (ووضع الکتاب) هم توبولمش بولور اول کونده همل دفترلری محشر اهلینك
 قول لرنه یا که میزانغه (فتری المجرهین) بس سن کورورسن شول وقتده گناه
 کارلرنی (مشفقین) قورقوجیلر واهراض ایتکوپیلر کورورسن (مما فیه) شول
 نرسه دن کم آنلرنك همل دفترنده یازلش بولور یعنی همل دفترلرنده اوزلری فیلوب
 اونوظقان باوزقلرنی کورگاج بیک قورقورلر (ویقولون) هم ایتورلر (یاویلتنا) وای
 فی حسرة وکویونچ بزلرگه (مال هذا الکتاب) فی نرسه بولغاندر اوشبو عمل دفترینه کم
 (لا یقادر) کیچورماس اولوتوشورب فالدرماس (صغیرة) کچکنه گناه لرنی (ولا کبیرة)
 هم فالدرماس اولوغ گناه لرنی (الا احصاها) مگر شولکم صاناغاندر بارچه سینی
 وضبط فیلوب صافلاغاندر (ووجدوا) هم طابارلر آنلر (ما عملوا) شول نرسه نی کم
 اشلا دیلر یعنی دنیا ده اشلا گان عمل لرنی طابارلر (حاضرًا) اوز قاشلورنده حاضر
 (ولا یظلم) وظلم لقی قیلماس (ربك) سنك پروردکارك (احدا) هیچ بر کسه گه

آنك حسناينى كيموتهاك وسبائينى آرتدماق برله (وَ اذْ قُلْنَا) وباد فيلغل شونى كم ايندك بز (لِلْمَلَايِكَةِ) فرشته لرگه (اسجدوا لادم) سجده تيلگر آدمگه ديوب (فسجدوا) بس سجده قبلدبلر فرشته لر (الا ابليس) مگر ابليس سجده قبلمادى (كان) بولدى اول ابليس (من الجن) جن قومندن يعنى بنى الحان گر وهندن كم اولدن يارانلمشدر (فسق) بس طشقارى چقى اول ابليس (عن امر ربه) هر ورذكارينك فرمانندن فاسقيه اوچون در يعنى اصلى جنندن بولماق سببلى عاصى بولدى (افتنخونه) ايا تونار سزمو سز لر اول ابليس نى (وذريته) هم آنك (۱) بالالرينى تونار سزمو (اولياء) دوستلر ايتوب (من دونى) مندن باشقه يعنى آنلرنى دوست توتوب آنلرغه اطاعة فيلوب مكا عاصى بولور سزمو (وهيم) وحالانكه آنلر يعنى ابليس هم آنك ذريتى (لكم عدو) سز لرگه دشمنلر (بئس للظالمين) نى باوزدر ظلم لق ايتكو چيلرگه ابليس و آنك ذريتى (بدلا) بدل بولماق چهنندن خداى تعالى اوريننه يعنى خداى تعالى نى دوست تونو اوريننه شيطانلرنى توتسه لر آنلر اوچون نى باوزلقدر (ما اشهدتهم) حاضر قبلمادم من شيطان نى هم آنك بالالرينى (خلق السموات والارض) كوكلرنى هم بىرى يارانقان وقتده تا كم آنلردن مدد استناسام (ولا خلق انفسهم) هم آنلرنك اوزلرينى يارانقان وقتده كفر اهلى جنر و شيطانلر غيب عليبنى بولور ديوب اعتقاد فيلورلر ايدى حق سبحانه و تعالى آنلرنك بو اعتقادلرى يالغان و باطل ايدكىنى بيان ايلاب بيوردى كم اول شيطانلر كوكلرنى و بىرلرنى يارانقان ده حاضر توكل ايدبلر هم اوزلرينك يارانقان وقتلرينى بلماسلر بس انلر غيب نى نهوك بلسونلر (وما كنت) ومن ابماسن (متخذ المضلين) آزر فرغوچيلرنى توتقوچى يعنى ابليس نى و آنك ذريتى نى توتقوچى ابماسن (عضدا) بار ومدد بيوگوچى ايتوب يعنى من مظلوماننى يارانوده همه دن مستغنى من هيچ كم نك مدد و باردمينه محتاج توكل من (ويوم يقول) وباد فيلغل شول كونى كم ايتور خداى تعالى با كه آنك امرى برله فرشته لر ايتورلر مشركلرگه كم اى مشركلر اوزلر كزگه شفاعه ايتماك اوچون وعذابنى دفع ايلماك اوچون اوشبو كون (نادوا) ندا فيلگر

(۱) بعضيلر ديمشلردر كم ابليس نك ذريتىندن مراد اتباعلرى ديمكدر اتباعنى ذريته ديوب تسميه ايلماك مجازدر لکن اكثر علماء قولنجه ذريته اوز معناستك يعنى اولاد ديمكدر و ابليس نك اولادى و بالالرى باردر تفسير نيانده بيورمشدر كه فايجهانكيم حق تعالى ابليسنى رحمتندن سوردى و ملهون ايلادى آنك صول فابراسندن زوجه سى ف ياراندى كم آوه اسمبلدر و آنك صهراداغى نوملر صانجه بالالرى باردر و بىر بالاسى نك اسمى مره در شول سببلى ابليس نك كنيه سى ابوالمره بولدى و بىر بالاسى لافيس اسمبلدر كه طهارتكه وسوسه توشورور و بىر بالاسى لهان در كم نمازغه وسوسه سالورور و بىر بالاسى صاحب اسواقدر كم يالغان ايتك و سوداده خيانه قبلماق برله وسوسه ايلار واعور اسملى سى زنا فيلماقغه اوندار ومدهش اسملى

سى علماملر آراسينه اختلاف سالور داسم اسملى بالاسى بسم الله ايتمايوب اش اشاوچى برله برگه اشار تيسير (۱) ابليس نك بالالرى بارمو ياكه يوقمو ايدكنه علماء اختلاف ايلامشلردر بر كمسه شعبى حضرتلرندن ابليس نك خاتونى بارمو ديوب صوراغاج شعبى من آنك نكاح مجلسنده حاضر بولمايم ديوب جواب بيوردى لکن اوشبو افتنخونه و ذريته قول شريفندن ابليس نك خاتونى بولماقنى آكلانادر زيرا كه خاتونى بولماسه بالالرى و ذريتى بولماس ايدى بعضيلر ذريتىندن مراد جنلردن بولغان احواللى در ديمشدر والله تعالى اعلم

وَقَفَرَبِ جَافِرْكَز (شُرَكَائِيَ النَّبِيِّ) مِنْ شَوْلِ شَرِيكَلَرْمَنِي كَم (زَعَمْتُمْ) كَمَا فِي فِيلور
 ايدگوزسز آنلرنی منم شریک لریم دردیبوب یعنی اوز گمانگوزچه خدايفه شریک
 ایتوب توتقان معبودلرگوزنی وپوتلرگوزنی جَافِرْكَز نَا كَم آنلر کیلوب سزگه شفاعة
 فیلسونلر وسزنی عذابدن قوتقارسونلردیبوب ایتور (فَدَعَوْهُمْ) بس اوندارلر و جَافِرْكَز لَر
 مشرک لر اوزلرینگ پوتلرینی و فریاد فیلوب آنلردن مدد استارلر (فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ)
 بس اجابة ایتماسلر اول معبودلری وپوتلری آنلرغه و آنلرنگ فریادلرینه ابرشماشلر
 و هیچک مدد فیلا آلماسلر (وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمْ) هَم فیلورمز مشرکلر برله آنلرنگ معبودلری
 آراسینی (مَوْبِقًا) هَلَكَ اورنی یعنی آنلر برله معبودلری آراسنده نومع
 وادی لرندن بر وادی بولور کم (۱) قاطی عذاب اورنی بولور (وَرَأَى الْمَجْرُمُونَ)
 و کورورلر مشرکلر (النَّارِ) نومع اوطینی آشکارا فوق بللق بولدن (فَطَنُوا) بس
 شکسز و یقین بولورلر آنلر (أَنَّهُمْ) شوننی کم درستلکک آنلر (مُؤَافَعُوا) نوشکو وچیلردر
 و نوشاچا کلردر اول اوطقه (وَلَمْ يَجِدُوا) هَم طابماسلر آنلر (عَنَّا) اول اوطن (مَصْرَفًا)
 بر دوناچک و قاپتاچق اورنی یعنی اول اوطن فایده فاجارغه بلماسلر زیراکه هر
 طرفلرندن چولغاب آلفان بولور (وَلَقَدْ صَرَّفْنَا) و تعقیق بیان فیلقی و تفصیل ایلادک
 (فِي هَذَا الْقُرْآنِ) اوشبو فرآنده (لِلنَّاسِ) آدمیلر اوچون (مِنْ كُلِّ مَثَلٍ) هر بر
 تمثیلدن کم آدمیلر آشا محتاج بولورلر اوتکن اتملرنگ فصلری کبی کم عبرتک
 سبب بولور هَم فِدْرَة آلپهنک کاملکی نك دلیللری کبی کم بصیرة نك آرتماقینی
 موجب بولور (وَكَانَ الْإِنْسَانُ) و بولدی آدمی (أَكْثَرُ شَيْءٍ) هر نرسه دن کوبراک
 (جَدَلًا) جدل و خصومة یوزندن یعنی بارچه مخلوقات آراسنده آدمی کوبراک جدال
 فیلفوچی هَم آرتوغراق نزاع و خصومة ایتک وچیلدر ابن عباس رضی الله عنهما
 بیورمشدرکه مراد نضر بن حارثدر کم فرآن خصوصنده دائما جدال فیلور ابدی
 یا که مراد ابی بن خلقدرکه بعث و حشر خصوصنده اشانباوب خصومة ایتار ابدی
 (وَمَا مَنَعَ النَّاسَ) و منع فیلمادی مکه اهلینی (أَنْ يُّؤْمِنُوا) آنلرنگ ایمان کلتورما کلرندن
 و اشانما کلرندن (إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى) شول وقتنده کم کیلدی آنلرغه هدایة نك و توغری
 بولغه کونلما کنک سببی یعنی محمد علیه السلام کیلدی یا که فرآن (وَيَسْتَغْفِرُوا)
 دخی منع فیلمادی و طیبمادی آنلرنی استغفار فیلما کلرندن و گناهلری یارلقانماقینی
 استاما کلرندن (رَبَّهُمْ) اوزلرنی نك پروردکارلرندن حاصل معنی خدای تعالی گه ایمان
 کلتورب گناهلری اچون استغفار فیلورلرندن مکه اهلینی هیچ نرسه طیبمادی

(۱) عبدالله بن عمر رضی الله
 عنهما دن منقلدیرکه موبق
 جهنم ده بر تیران چوقدر کم
 اول چوقدره - فی تعالی گه
 شرک کلتورگان کیسه -
 لرنی گنه عذاب فیلورلر

وتوقناتمادی (الآن تاتیمهم) مگر شول نرسه نی طلب ایتما کلری کم کیلور آنلرغه
 (سنة الاولین) خدای تعالی تک اولگی لرنی هلاک ایتمو خصوصنده بولغان سنتی
 وعادتی (أو باتیمهم العذاب) یا ایسه شونی طلب ایتما کلری کم کیلور آنلرغه عذاب
 (قبلاً) یوزگه یوز وقارا فارشی بولوب حاصل معنی اول مکه اهلی ایمان کلتور ماولری
 برله اوزلرینک هلاک بولولرینه سبب بولولر لر و اوزلرینه عذاب کیلما کگه باعث
 بولولر لر (وما نرسل المرسلین) و بیار ماسمز بز بیار لمش پیغمبرلونی (الأمبشرین)
 مگر سو یونچ بیر گوچیلر ایتموب بیاردک ایمان اهلینه جنه برله (ومنقرین) هم
 قورفتقوچیلر ایتموب بیاردک مشرکلرگه نموغ عذابی برله (ویجادل الذین کفروا)
 و مجادله قیلولر شول کسه لر کم کافر بولدیلر (بالباطل) یالغان و بیهوده اشلر برله
 مثلاً معجزه لرنی کورا نوروب اشانماینجه ینه آیتلر استما کلری کبی (لیدحضوا)
 تا کیم زایل قیلسونلر و کینتارسونلر اوچون (به الحق) اول جدال قیلولری برله حقلقنی
 یعنی قرآن نی یا که محمد علیه السلام دینینی (واتخذوا آياتی) هم توندیلر اول کافر لر
 منم کتابیم تک آیتلرینی یا که فدره دلیل لرینی (وما أنذروا) دخی شول نرسه نی
 توندیلر کم قورقتلمش بولدیلر آنلر اول نرسه برله قیامه دن وعذابدن یعنی
 قرآن نی توندیلر (هزوا) استهزاه و تمسخر اورنی ایتموب (ومن اظلم) و کمدر ظلملق
 ایتمک و چیراک (من ذکر) شول کسه دن کم اوگوه بیرلمش بولدی آگا (بایات ربّه)
 پروردکارینک آیتلری برله کم قرآنلر (فأعرض) بس اعراض قیلدی و یوز
 دوندردی اول (عنها) اول آیتلردن (ونسى) هم اونو طلدی (ما قدمت بده) شول
 عمل لر تک عاقبتی نی کم آلدن بیاردی آنک ایکی قولی یعنی اوزینک قیلغان
 یا اولق لر نی تک صوکی نهچوک بولاسپنی اویلامادی (انا جعلنا) درستلکک بز قیلدیق
 و قویندق (علی قلوبهم) آنلرینک کوکل لری اوزره (اکنه) اورنولر نی و پرده لر نی
 (أن یفقهوه) تا کیم فهم ایتماسونلر و بلماسونلر آفلر قرآن نی (وفی اذانهم) دخی
 آنلر تک قولانلر نده قیلدیق (وقرا) آهرلقنی تا کم ایتماسلر قرآن نی حق و تبوشلی
 بولغان ایشتو برله (وان ندعهم) واگر اونداسالک سین آنلر نی (الی الهدی) هدایتکه
 سبب بولغان نرسه گه یعنی ایمانغه اونداسالک (قلن یهتدوا) بس نوضری یولغه
 کونلماسلر آنلر (اذأ) شول وقتده یعنی سنگ اونداما کتک برله کونلماسلر (ابدأ)
 هر گیز مراد کفار مکهدن شول جماعتدر که خدای تعالی فاشنده آنلر تک هیچده
 ایمان کلتور مسلك لری معلومدر (وربک الغفور) و سنگ ربک یارلقاغوچیدر

(ذُو الرَّحْمَةِ) رحمت ابا سیدر بنده لرینه (لَوْ بُوْا اٰخِذُهُمْ) اگر مؤاخذه فیلسه ایدی
 وتوتسه ایدی آنلرنی یعنی کفر اهلینی (بِأَكْسَبُوا) شول نرسه برله کم اشلا دیلر
 آنلر کفر وشرك هم تکذیب قرآن کبی گناهلردن یعنی خدای تعالی شول گناهلری ایله
 آنلرنی توتسه ایدی دنیاده (لَعَجَلْ لَهُمْ) البته تعجیل قیلور و آشقدور ایدی آنلر
 اوچون (العذاب) عذابنی یعنی آنلرنی حاضر یا که او شبو دنیاده عذاب قیلور
 ایدی (بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ) بلکه اول مشرکلرنی عذاب قیلماق اوچون بولغوجیدر بر
 وعده ایتولمش زمان کم شول زمان یتکاج آنلرغه عذاب قیلور مراد بدر صوغشی
 کونی درکم آنلر اول کونده هلاک بولدیلر یا که مراد قیامة عذابیدر وهر فایجان
 اول وعده قیلمش وقت یتسه (لَنْ يَجِدُوا) طاهاسلر آنلر (مَنْ دُونَهُ) اول خدای
 تعالی دن بشقه (مَوْثِقًا) بر صفناچق یرنی وفاچوب قورتولا نورغان اورننی
 (وَتِلْكَ الْقُرَى) و او شبو فریهلرکم آنلرننگ فصلری ذکر ایتولمشدر یعنی نوح قومی
 و شمود هم لوط قوم لری کبی (أَعْلَمُكُمْ) هلاق قیلدیق اول فریهلرننگ اهل لرینی
 (لَمَّا ظَلَمُوا) ظلم لقی قیلغانلری زمانده آنلر اوز نفسلرینه کفر و عناد لری سبیلی
 (وَجَعَلْنَا) ومقرر قیلدیق بز (لَهُمْ) آنلرننگ هلاک بولولری اوچون (مَوْعِدًا)
 بر معلوم و بیلگولانمش وقتنی کم شول وقت یتکاجده آنلر بارچهلری هلاک
 بولدیلر بس قریش مشرکلری هم آنلرننگ احوالندن عبرة آلوب نی اوچون
 شرکدن طبولماسلر مرویدر که حضرت موسی علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام
 فرعون هلاک بولغانندن صوگ بنی اسرائیلنی جمع قیلوب آنلرغه خطبه اوقودی
 هم وعظ و نصیحة قیلدی ایشتکو چیلر که غایتنه اثر قیلوب فریاد و فغان ایلاب یغلاشدیلر
 هم کلمه لری ننگ فصاحتینه و معنایرننگ دقتینه حیران قالدیلر بنی اسرائیل اولوغلرنندن
 برسی ایتدی کم یا کلیمه الله بر یوزنده سندن عالمراک کشی بولورمو حضرت موسی
 ایتدی بوتون دنیاده مندن عالمراک بر کشی بار دیب بلماسمن دیدی هم مبارک
 خاطرینه شول کیلندی کم واقعا بر یوزنده مندن عالمراک بر کشی بار میکان دیوب
 شول فکوره نورغاننده حق سبحانه و تعالی آکا وحی ایلادی کم ای موسی مجمع
 البحرینده یعنی ایکی دریاننگ برگه جیولغان یرنده منم بر بندهم باردر که اول بنده
 منی اوز قاشمدن بولغان خاص علم برله مشرف قیلغان من اول سندن عالمراک کفر
 حضرت موسی ایتدی الهی اول بنده گنی مگا کورگازگل خطاب ایرشدی کم ای
 موسی اوزننگ بر خاص یارک برله بارغل و اوزک برله بر بریان بولمش بالقنی
 آلوب بارغل قابو اورنده شول بالقنی بوغالتساک اول بنده مکه بولقورسن بس

حضرت موسى فرمان الھى موجبھ حاضرلنوب اوزى نك يوشع اسملى شا كړدى
 برله بولغھ چقدى (وَ اذْ قَالَ) وياد قيلغل اي معبد عليه السلام شونى كم ايتدى (موسى)
 (۱) موسى عليه السلام (لَقْتَبِه) اوزى نك شا كړدى و خدمتكارى يوشع بن نون غھ كم
 من خضرى استاماك او چون (لا ابرح) هميشه بارور من (حتى ابلغ) تا كم ايرشكانمگاچه
 (مجمع البحرين) مجمع البحرين گھ كم اول خضر عليه السلام نك مكانيدركه فارس
 درياسى برله روم درياسى نك يولقنان اوريندر (او امضى حقا) يا ايسه شولكم
 من بورور من اوزاق بولغان بر زمان كم سكسان يلدر يعنى هېچه اوشبو سفر من
 اول خضرى اهمالينجه توقمام و يوز دوندرمام و آغا بولقماينجه آنى ازلاونى
 قوبمام اي يوشع اوشبو ايندگو بنه آنى ازلاوده سن مكا يولداش بولورسكو ديدى
 يوشع ايتدى بلى من سكا بواشده موافقه فيلور من وسكا بولداش بولونى غنيمه
 بلور من ديدى بس يوشع عليه السلام برنجه نان هم بريان بولوب پشمش بالقى
 اوزى برله برگه آلوب حضرت موسى عليه السلام برله بولداش بولوب ايكى شى
 خضر عليه السلامنى ازلاماك او چون بولغھ روانه بولديلر (فلما بلغا) بس ايرشكانلرى
 زمانده موسى برله يوشع (مجمع بينهما) ايكى دربانك اورطاسنده بولغان مجمع گھ
 آنده بر چشمه بانداغى طاش اوستينه اولطرب استراحة ايتديلر حضرت موسى
 اويقوغه كيتدى يوشع اول چشمه دن طهارة آلدى آنك فولندن بر فطره سو مذكور
 بريان بولغان بالقى اوستينه ترشدى فى الحال اول بالقى تريلوب درياغه اطلوب
 يوزوب كيتدى يوشع بواشكه حيران فالدى حضرت موسى اوبفودن اوبفانچاق
 بالقى احوالى صوراشماينجه آشغوب بولغھ كړدى وغابه آشغولرندن (نسيما حوتهما)
 اوفولديلر آنلر بالقى لرينى (فَاتَّخَذَ سَبِيلًا) بس توندى اول بالقى اوزينك يوليني
 (فى البحر) ديگرده (سربا) بر كولاچك يول ايتوب توندى يعنى اول بالقى درياده
 هر يرگه بارسه سو آستنده آنك يورگان يولى كشى يوررلكه فوروغ بر بولوب
 يول بولوب فالور ايدى سو طاوكى اوستكه كونارلوب نورور ايدى و آستى بر
 آچق يول بولور ايدى يا كه سر بانك معناسى اول بالقى دريا اچنده اورتولماك
 اورتولدى وياشترندى ديما كدر (فلما جاؤزا) بس اوتكانلرى زمانده موسى و يوشع
 مجمع البحرين دن (قَالَ لَقْتَبِه) ايتدى موسى عليه السلام اوزينك يكتينه يعنى يوشع غھ
 ايتدى (أَتْنَا غَدَاً) كلتورگل سن بزلرگه بزنگ ايرته گى آشاملقيمزنى تا كم اولطروب

جمهور علماء و اهل تاريخ
 قاشنده اوشبو موسى دن
 مراد مشهور كلیم الله
 حضرت موسى بن
 عمران عليه السلامدر
 قرآنك آندن باشقه موسى
 ذكر ايدلما گاندر بعضيلر
 بو اورندهغى موسى اول
 توگلدنر بلكه موسى بن
 ميشا بن يوسف بن يع-
 قوب دركم موسى بن
 عمران عليه السلامدن
 الگارى پيغمبر بولوب
 كيلگان ايدى ديورلر
 اوشبو فرقه نك بوسوزلر-
 ينه دليللرى شولدر كم
 آنلر اوزينه تورات نارل
 بولغان هم حق تعالى ايله
 واسطه سز سوزله شكان
 موسى كلیم الله حضرتى كى
 اولوغ پيغمبرنك شولقدر
 كوب معجزه لر صلحى
 بولغان پيغمبرنك ايكنچى
 بر كشيدين تعلم واستفاده
 او چون يبارلمكى يدك
 مستبعد و عقلغه خلافدر
 ديورلر لکن بو سوز
 مقبول توگلدنر ابن عباس
 رضی الله عنهما حضرتلرى
 هم جمهور علماء بو
 سوزنى رد ايلامشلدر
 زیرا كه نيقدر كوب
 فالووى هم اوزندن
 اشدر تفسير جمل على
 الجلالين

علم لرنى بله نورغان عالم كامل بولغان ككى نكده بعض نرسه لرنى بلى
 نوبان كشيدين اوپرانوگه محتاج بولوى عقلغه قاراغانته هېچده بعيد توگلدنر ممكن
 اشدر تفسير جمل على الجلالين

طعام آشايق ، بر آز استراحة قبلاني (لقد لبنا) نعتيق بولقدق بز و كوردك (من سفرنا هذا) اوشبو سفرىمزدن (نصاً) مشقة و قاطبلىنى ايدى بر آز اولطروب جال ايتايك دى يوشع طعام سفرىمىنى حاضر قىلماچ بالق واقعهسى خاطرينه كىلدى (قال) ايدى يوشع حضرت موسى غه (ارابت) ايا كوردكموسن يعنى خبرك بارميدى (اذ اوبنا) شول وقتده كم اورناشقان ايدك بز (الى الصخرة) چشمه باننداهى طاشقه يعنى شول طاش اوستينه اولطروب استراحة ايدكان وقتبمزدده (فانى) بس دوستلكه من (نسبت الصوت) اونو طدم بالقنى يعنى اول بالقنك واقعه سىنى ونر بلوب درياغه نوشوب كىندكىنى مكا ايتورمه اونو طدم (وما انسانيه) و اونو طدمادى مكا اول بالق فصه سىنى (الا الشيطان) مگر شيطان اونو طدمدى كم منى مشغول ايدى (ان اذكوه) مكا ذكر ايتما كىدن آنى يعنى شيطان منى باشقه اشكه مشغول قىلوب اول واقعهنى مكا ذكر فيلا آلبادم خاطرمدن چقىدى (وانتف) ونوندى اول بالق (سبيله) اوزىنك بولنى (فى البحر) درياده (عجبا) بر عجب بولنى نوندى كم هر برگه بارسه صو آستنداهى ير كىبوب بر آچق يول قالور ايدى ديدى (قال) ايدى موسى عليه السلام يوشعدن بوسوزنى ابشتكاج (ذلك) اوشبو اش يعنى بالق واقعهسى (ما كنا نبع) شول نرسه دركم طلب قىلور بولدى بز آنى زىرا كه حق تعالى مكا وحى قىلمش ايدى اول بالق سزلىرگه اسناگان كىبىگز صارى بول كورگازور دىوب ايدى بزلر اول بالق صوفه نوشوب كىنكان برگه كىرى قايتايق ديدى (فارتدا) بس كىرى دوندىلر موسى هم يوشع (على اثارها) اباق ايزلرى اوزره (فصصا) ايزلرینه ابارگانلرى حالده يعنى كىلگان ايزلرى برله شول يولدن كىرى دوندىلر و مذكور چشمه باننداهى طاشقه كىلدىلر كم بالق اوله برده صوفه نوشوب كىنكان ايدى اول برگه كىلگاج كوردلر كم دريا اچنده بر آچق و فوروغ يول پيدا بولغان شول يول بوينجه كىتدىلر (فوجدنا) بس طاپدىلر آنلر (عبدا من هبانا) بزفك قوللر بمزدن بر قولنى يعنى خضر عليه السلام نى كم لطف و هداية برله (ايتناه) بىردكيز آتما (رحمة) بر رحمة و باخشلاماقنى (من هندنا) اوز قاشىمزدن يعنى وحى و پىغمبرلك بىردك خضرى پىغمبردردىگان قولگه بنا اما پىغمبر توگلدردىگان سوزگه فاراغانده مراد اوزون هم بىردك دىبا كدر والله اعلم (وعلمناه) هم اوگرتدىكيز آتما و بلدىردك (من لدنا) اوز قاشىمزدن (علما) بر مخصوص (۱) علم لكىنى كم آنى هيچ كىسه بلماس مگر حق تعالى فضل و كرمى برله براوگه الهام

(۱) علماء بيور مشلر در علم لدنى شول علم دركه آنك حصولى هيچ بر كسب و تحصيل و اجتهاد واسطهسى برله بولماس بلكه بعضى خداى تعالى نك الهام ايتماكى و بلدىر- ماكى برله گنه بولور

ايلاسه شولغنه بلور مرويسدرکه فاپچانکم موسى ويوشع عليهما السلام
 حضرت خضرنك مكاينه ايرشديلر كورديلرکم خضر عليه السلام بر برگه
 طايانغان وچاپانيني باشندن بوركانگان حضرت موسى سلام بيردى خضر
 عليه السلام آنك سلامينه جواب بيروب سن كم سن دبو سؤال قيلغاچ موسى
 عليه السلام جواب بيردى كم من بنى اسرائيلك پيغمبرى موسى من حق تعالى مكا
 سنك برله صعبت قيلوب سندن بر نرسه اوگرانما كگه فرمان ايلادى (قَالَ لَهُ مُوسَى)
 ايتدى (۱) خضرگه موسى عليهما السلام (هَلْ أَنْتَكَ) ايا ابارايم مو من سكا وسنك برله
 برگه يورايم مو (هَلَىٰ أَنْ تَعْلَمَنَ) سنك مكا اوگرانما كك شرطى اوزره (مِمَّا عَلَّمَتْ)
 شول نرسه دن كم اوگرانلمش بولدك سن (رُشِدًا) خير ونوغيرلىق اياسى بولغان
 علمنى يعنى من سنك برله برگه اباروب يورسام خدای تعالى سكا بلدرگان
 علملكلرد بعضيسنى مكا اوگرانورسكموديدى (قَالَ) ايتدى موسى غه خضر عليهما
 السلام (أَنْتَ لَنْ تَسْتَطِيعَ) درستلكده سن قادر بولماسسن وكوچك يتماس (مَعَى
 صَبْرًا) منم برله صبر قيلوغه يعنى سن منم برله يورورگه جدای آلماسسن ومنم
 قيلغان اشلر بىگه سوز داشماي نوزه آلماسسك ديدى حضرت موسى ايتدى نى اچون
 جدای آلماس من خضر ايتدى شول جهندن كم سن وسنك حكك ظاهرگه در بلكه
 مندن بر عمل صادر بولوركم اول عمل ظاهرده شريعتكه خلاف بولورسن آنك
 حكمتنى نى بلماسسك ظاهر شريعتكه خلاف بولدقندن چداماينجه اول علمنى انكار
 قيلورسك وصبر فيلا آلماسسك (وَكَيْفَ تَصْبِرُ) ونهوك سن صبر قيلورسك (هَلَىٰ
 مَا لَمْ تُحِطْ) شول نرسه اوزر بيه كم احاطه ايتماذك وچولغامادك سن (به) اول نرسه
 برله (خَبْرًا) بلماك بوزندن يعنى علمك آكئا ايرشمادى وآنك حكمتنى بلمادك (قَالَ)
 ايتدى موسى عليه السلام خضرگه (سَتَجِدُنِي) تيزدر كم سن طابارسك منى (أَنْ شَاءَ
 اللَّهُ) اگر نلاسه خدای تعالى (صَابِرًا) صبر ايتكوچى وسندن كورگان اشلرگه
 چداغوچى (وَلَا أَعْصِي) هم من فارشماسن (لَكَ أَمْرًا) سنك فرمانكغه هيچ بر اش
 نوغريسنده (قَالَ) ايتدى خضر عليه السلام اى موسى (فَإِنْ أَتَيْتَنِي) بس اگر
 ابارسهك سن مكا (فَلَا تَسْئَلْنِي) بس صوراماغل سن مندن (هَنْ شَيْءٍ) هيچ بر نرسه
 نوغريسندن كم اول نرسه ظاهرده شريعتكه خلاف ومنكر بولور يعنى بو اشنى
 نى اوچون اشلاذك دبوپ سؤال ايتما گل (حَتَّىٰ أُحَدِّثَ) ناكم منم يكارتماقمغه چه
 (مَنْهُ) اول نرسه دن (ذِكْرًا) بر ذكر ويباننى يعنى اول اشنك حكمتنى من اوزم سكا

خضر ديوب تسميه
 ابدلماكى شول جهندن -
 دركه خضر عليه السلام
 بربرده نماز اوفوسه آنك
 تيكراسه گى بولرگه اولن
 اوسوب ياشارور ايدى
 شول سببلى خضر ديديلر
 كم ياشللك معناسنده در

بيان قىلغانمغە جەسنى آنى صوراماقىل (فَانطَلَقَا) بس يور ودىلر موسى ھەم خىسر ئىلھىيا
 السلام تاكىم دريا چىتتە ايرىدىلر و آنىدە بىر كىمە كورب اولطرماقچى بولدىلر
 كىمە چىلر اولدە آنلرنى اولطرماقغە راضى بولمادىلر سوڭرە حضرت خىسرنى طانوب
 تعظيم تمام بىرلە كىمە گە كرگزدىلر (حتى اذ اركبا) تاكىم ھەر قاچان مندىلر و اولطردىلر
 آنلر (فى السفينة) كىمە گە ودرىانك اورطاسىنە ايرىدىلر شول وقتدە حضرت خىسر
 قولىنە بىر بالطە آلوب كىمە دەگى كىشىلردن ياشىرن (خرفها) نىشىدى اول كىمەنى (قال) ايتتى
 موسى پىغمبەر بو حالنى كورگاچ (اخرفتها) اياتىشىد كىموسن بو كىمەنى (لغرق) تاكىم غرق
 قىلماقك اوچون (اهلها) اول كىمەنك اھلىنى زىبرا كە كىمە تىشولگاچ اول كىمە گە سوكر و ب
 طولماق بىرلە آڭا اولطرغان كىشىلر صوغە غرق بولسەلر كراك بس سن بوغىر كىشىلر ك صوغە
 باطوب ھلاك بولولر يەنە سبب بولورسك (لقد جئت) تحقيق كلتوردك سن (شيتا امرا) بىر عجب
 شىيخ ھەققىدە خلاق بولغان نرسەنى و نىوشىش زاشنى اشلا دك دىدى (قال) ايتتى خىسر موسى غە
 ئىلھىيا السلام (الم اقل) ايا من ايتىدوم مو (انك) درستلىككە سن (لن تستطيع)
 قادر بولماسسن و كوچك بىتاس (معى صبورا) منم بىرلە صبر قىلماقغە و منم اشلر يىمگە
 چىداي آلماسسن دىيادومو (قال) ايتتى موسى پىغمبەر من اول سوزمنى اونو طغان
 من و خاطرمدن چىغان (لا تؤ اخذنى) سن مؤ اخذە قىلماھل منى و شىلتە لا ما گل (بها
 نسيبت) شول نرسە بىرلە كم من اونو طدم (ولا ترهقنى) وقابلانماقك مكا (من امرى)
 منم اشمدن (عسرا) چىتتىك و قاطبلىقنى يعنى مكا اشنى مشقت و چىتن ايلاما گل
 و طارلقغە نوشرما گل دىدى (فانطلقا) بس كىمە دن فوروخ بىرگە چىقوب يور ودىلر
 موسى بىرلە خىسر ئىلھىيا السلام تاكىم بىر قىرە گە ايرىدىلر قىرە طىشندە بىر گروھ
 بالالر اوينارلر ايدى و بىر كوركام يوزلى بلند قامتلى اوغلان اول بالالرنك آراسىنك
 اوينار ايدى اول بالانك اسمى خوشبۇر يا كە خىسور ايدى موسى بىرلە خىسر اول
 بالالر يانندن اوتوب بارور ايدىلر (حتى اذا لقيا غلاما) تاكىم ھەر قاچان يولوقدىلر
 آنلر و كوردىلر بو اوغلاننى كم ذكر ايتولدى خىسر ئىلھىيا السلام آنى بالالر آراسىنك
 چاقروب آلوب بىر دىوار آرطىنە ايتتى (فقتله) بس اولتوردى خىسر اول اوغلاننى
 بوغاولاماق يا كە بوغماق بىرلە (قال) ايتتى موسى ئىلھىيا السلام بو حالنى كورگاچ
 (اقتلت) ايا اولتوردك كىموسن (نفسا زكبة) پاك بولغۇچى بىر نفسنى (بغير نفس)
 نفسدن باشقە يعنى اول اوغلان اوزى ھىچ كىمنى اولتورمايۇب پاك بوغانى حالدە
 سن آنى ناھق و نىوش سز اورندە نى اوچون اولتوردك (لقد جئت) تحقيق كلتوردك

الجز السادس عشر

۱۶

سن (شَيْئًا نَكْرًا) نا معقول ونا مقبول بولغان نرسهئي كم ناحق برده قان نوكدك ديدى
 (قَالَ) ايتدى خضر موسى دن بوسوزنى ايشتكلاچ (أَلَمْ أَقُلْ لَكَ) ايامن اينمادموسكا (أَنْتَ)
 درستلكده سن (لَنْ تَسْتَطِيعَ) قوت نونماس سن وكوچك ينماس (مَعِيَ صَبْرًا) منم براه
 صبر قيلماغه ومنم اشلر يمگه چداماغه ديدى (قَالَ) ايتدى موسى عليه السلام اى
 خضر (أَنْ سَأَلْتُكَ) اگر سوراسام من سندن (هَنْ شَيْءٌ) بر نرسه توغرىسندن كم
 سندن صادر بولور اوشبو اشك كىي (بَعْدَهَا) اوشبو مرتبه دن صوڤ (فَلَا تَصَاحِبُنِي)
 بس سن. مصاحبت قيلماغل منم برله ومكا يولداش بولماغل (فَدَبَلْتُمْ) تحقيق كم
 ابرشدك سن (مَنْ لَدُنِّي) منم فاشمندن (عَنْهَا) بر عنرگه يعنى اگر من موندن
 آرى اوچونچي مرتبه ده هم سنك سوركا مخالفت قيلسام سن منم برله يولداشلقنى
 قويوده معذور بولورسك سكا اوبكلاماسمن بلكه فصور اوزمه بولغان بولور ديدى
 (فَأَنْطَلَقَا) بس اول قريه دن بوروديلر موسى برله خضر عليهما السلام (حَتَّى إِذَا
 أَنْتَا) ناكم هر قاچان كيلدیلر آنلر (أَهْلَ قَرْيَةٍ) بر قريه نك اهلينه كيم اول قريه
 انطا كيه ايدى اول قريه اهليتك هادتلرى شول ابدبكم كيچ بولسه قپونى يابارلر
 ويكلارلر ايدى هيچ كم اوچون آهاسلر ايدى آخشام وقتنده موسى برله خضر
 اول قريه گه كيلوب يتدیلر قريه گه كرما كهي بولديلر هيچ بر كشي قپونى آچمادى
 وآنلرنى كرگزمادى (اسْتَطَعْنَا) طعام استاديلر موسى برله خضر عليهما السلام (أَهْلَهَا) اول
 قريه نك اهلىندن واپتدیلر كم بزلر ضريب ومسافرلرمز قارنلر يمز آچدى بو قريه ده
 بزلرگه اورن بيرمادكلز ايدى بارى طعام بياركلز كم قارنلرمزنى طويدر ايق ديدیلر
 (فَأَبَوا) بس باش طارتدیلر اول قريه اهلى (أَنْ يَضِيفُوهُمَا) موسى برله خضرنى فوناق
 قيلولوندىن وآنلرغه هيچ بر طعام بيرماديلر آنلر آچ حال لرنده قريه نك طشنده كيچ
 اونكار ديلر ايرته برله ينه بولغه كرديلر (فَوَجَدَا) بس طايدیلر آنلر (فِيهَا) اول قريه
 اطرافنده (جِدَارًا) بر ديوارنى كم بر ياقغه طابا آوا باشلاغان ايدى (يُرِيدُ) تلار ايدى
 اول ديوار (أَنْ يَنْقُضَ) بقلمافغه ونوشماك گه يعنى جيسرلورگه ياقلاشقان ايدى
 (فَأَقَامَهُ) بس تورغزدى ونوغرى قيلدى اول ديوارنى خضر عليه السلام ونوزانوب
 نيگزينى بركتدى (قَالَ) ايتدى موسى عليه السلام بو حالنى كورگاچ كم بو قريه نك
 خلقى بزلرگه اورن بيرماديلر آشاريمرغه طعام هم بيارماديلر بس نى اوچون
 آنلرنك ديوارلر ينى بوش نوزانورسن (لَوْ شِئْتُمْ) اگر سن تلاسك ايدى (لَاتَخَذْتُمْ)
 البنه نونار ايدك وآنغان بولور ايدك سن (عليه) بوديوارنى نوزانما كلك اوزره

(۱) حديث شريفده
 كيلمشدر كم پيغمبر مز
 عليه السلام ايتدى خدای
 رحمة فيلسون فرنداشيم
 موسى غه كم اوياطندن
 خضرغه فلانصاحبنى ديدى
 اكرده صبر فيلوب آنك
 برله ينه مصاحبت فيلسه
 ايدى البنه ينه صبرك
 اشلر كورور ايدى

(أَجْرًا) جال و خدمت حقیقى بىس نى سببىلى بو خدمتنىڭ اوچون فرىبه اهلدىن حىق
 صوراماس سىن دېنى (قَالَ) ايتدى خضر عليه السلام حضرت موسى غە (هَذَا) اوشبودر
 (فَرَأَى بَيْنِي وَبَيْنَكَ) منى آرام برله سننىڭ آراڭنىڭ آيرلماقنى بەنى سىن اوزنىڭ وعده
 قىلغان ايدنىڭ اوچونچى كۆرەدە ھىم بىر نۆسە صوراسام منىم برله بولداش بولماغل دېوب
 ايتدى صورادنىڭ بىر بىر يەزدىن آيرلماقغە وقت ايرىشدى (سَأْنَبْتُكَ) تېزدرىم آگاھ قىلور منى
 سنى وسىڭا خىبر بېرور منى (بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَظْمِ) شول نۆسەنىڭ مەنىسى برله كىم
 سنىڭ كۆچك يىتمادى (عَلَيْهِ صَبْرًا) آنىڭ اوزرە صىر قىلوفە وچداماقغە واول اش ظاھر
 شىر بەنىكە خىلاف بولدىقندىن سىن آنى انكار ايتدىڭ دېنى بىس خضر عليه السلام اول
 اشلىرنىڭ حىكىملىرىنى بىيان ايلاب بېوردى (أَمَّا السَّفِينَةُ) اما اول كىمە كىم منى آنى تېشىدىم
 (فَكَانَتْ) بىس بولدى (لِلْمَسَاكِينِ) مسكىن و محتاج كىشىلرنىڭ ملكندە كىم آنلر اون
 قىزداش ابدىلر بىشىسى جاي مانده صرغاو و غرىب ايدى و بىشىسى ملاحلر ابدىلر كە
 رىزق حاصل ايتماك اوچون (يَعْمَلُونَ فِي الْبَحْرِ) اشلارلر ايدى در يادە و كىمە چىلك
 قىلورلر ايدى (فَارَدَتْ) بىس تلام منى خدائى تعالى نىڭ حىكىمى برله (أَنْ أَعْيَبِنَا) عىبلى
 قىلماقغە اول كىمەنى تېشماك برله (وَكَانَ) و حالانكە بولدى (وَرَأَيْتُمْ) آنلرنىڭ آللرنىڭ
 بەنى بارا تورغان بوللرى اوستنده باردى (مَلِكًا) بىر پادشاھ كىم جىندى اسملىدىر
 غابندە ظالمدر (يَأْخُذُ) آلور اول ظالم پادشاھ (كُلَّ سَفِينَةٍ) ھىر بىر بوتون و توزىك
 بولغان كىمەنى ا گر كورسە (غَصْبًا) غىصبلاماق برله بەنى عىب سىز كىمەلرنى كىمە چىلر
 فولدىن كۆچلاب آلور و عىبلى بولغان كىمەنى آلماس بىس منى اول كىمەنى تېشوب
 عىبلى قىلدىم نا كىم مذكور ظالم پادشاھ آلماسون واول محتاجلر بالىكلىھى محروم
 بولوب قالماسونلر اوچون (وَأَمَّا الْفُلَانُ) و اما شول اوغلان كىم اولتورلمش بولدى
 (فَكَانَ أَبَوَاهُ) بىس بولدىلر آنىڭ آنا و آناسى (مُؤْمِنِينَ) مؤمن و مسلمانىلر (فَغَشِينَا)
 بىس بىلدىك بىز ياكە قورقدىق (أَنْ يَرَهُمَا) اول اوغلاننىڭ ايرىشدرما كىندىن آنا و آناسىنە
 (طُغْيَانًا) آزغونلىقنى (وَكُفْرًا) ھىم كىفرنى بەنى اول اوغلاننىڭ فسق و كىفرى آنا آناسىنە
 سىرايت ايتوب آنلرنى ھىم آزدىرماسون دىب قورقانلىقىدىن آنى اولتوردىم (فَارَدْنَا)
 بىس تلام بىز (أَنْ يَبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا) بىدل قىلماقنى و آلىشدرماقنى آنلرغە آنلرنىڭ
 پىروردكارى (خَيْرًا مِنْهُ) ايدىگوراك بىسالانى اول اوغلاندىن و آرنوغرانى (رِزْقًا)
 پا كىزەلك بوزىدىن (وَأَقْرَبَ رَحْمًا) ھىم بىقىنراقنى آنا آناغە شىقتىلك جەھىدىن بەنى
 انشا اللھ آنىڭ آنا آناسىنە خدائى تعالى اول اوغلاندىن بىشىراق تقوا و ايدىگو بىسالا

بىرور اول اولقورلەش اوغلاننك اورنبنە دېدى سوگۈرە خىزىرە سەلەم اوزى
 نوزانسان دىوارنك قەسەبى بىان ايلاب بىوردى (وَأَمَّا الْجِدَارُ) واما اول دىوار
 (فَكَانَ لِفَلَامِينَ بَنِيْمِينَ) بىس بولدى ابكى بىنم اوغلاننك مىكئندە كم بىسىنك اسمى
 احرام و بىسىنك حرىم ابدى اول اوغلانلر تورورلر ابدى (فِي الْمَدِيْنَةِ) شەردە
 بىنى مذكور فرىدە (وَكَانَ تَحْتَهُ) هم بولدى اول دىوارنك آستندە (كَتْرَ لَهَا) بر
 كوملگان خىزىنە اول ابكى بىنم بالا اوچون اكر اول دىوار جىمىرلسە آنك آستىنن
 مذكور خىزىنە چىوب اول خىزىنەنى خلق كورگاچ آلوب بنورورلر ابدى اول بىنم
 بالالر آندىن محروم قالورلر ابدى (وَكَانَ) هم بولدى (أَبُوهُمَا) اول ابكى بىنم نك
 آناسى (صَالِحًا) اينكو ومقبول كىشى كم اسمى كاشخ ابدى (فَارَادَ رَبُّكَ) بىس تلادى
 سنك پروردكارنك (أَنْ يَبْلُغَا) اول ابكى بىنم بالانك ابرشماكلرىنى (أَشُدَّهَا) فوة
 وكماللرىنە بىنى بالغ وعقللى بولورلرىنى تلادى (وَيَسْتَخِرْجَا) هم چقارماقلىرىنى تلادى
 (كَتْرَ لَهَا) خىزىنەلرىنى اول دىوار آستىنن اوزلرى (رَحْمَةً) بررحمت وباغشلاوبرلە
 (مِنْ رَبِّكَ) پروردكارنكئىن عاصل معنى اول جىمىرلا باشلاغان دىوارنى نوزانوب فوبىاتم
 شونك اوچوندر كم اول دىوارنك آستندە ابكى بىنم بالا اوچون كوملگان مال وخىزىنە
 بار ابدى دىوار حاضر جىمىرلسە اول خىزىنەنى باشقە كىشىلر آلوب اول بىنم لرحروم
 فالسەلر كىراك اول بىنم بالالر اوسوب بىنكانگە قدر دىوار سلامت تورسون آنلر
 اوسوب بالغ بولغاچ خىزىنەنى اوزلرى السونلر دىوب اول دىوارنى نوزاندم دىدى
 دخى ابدى (وَمَا قَلَّتْ) وقىلامدم من اوشبو اشنى (عَنْ أَمْرِى) اوز رابىمدى بىنى
 اوزلكىمدى اشلامادم بىلكە خداى تعالىنك فرمانى برلە اشلامدم كم خىزىنە مستحقلىرىنە
 ابرشسون وضايىم بولماسون اوچون خداى تعالى شولطرىقە حكىم قىلدى (ذَلِكَ) اوشبودر
 (تَأْوِيلَ مَالِهِمْ تَسْطَعُ) شول نوسەنك تاويلى وحقىقتى كم سنك كوچك بىتمادى (عَلَيْهِ
 صَبْرًا) آنك اوزرە صبر قىلماقغە وچداماقغە دىدى بىس موسى وخىزىرە عليهما السلام
 بر بىسى برلە وداغلاشوب هر قابوسى اوز منزللرىنە قايتوب كىتىدىلر
 (وَيَسْئَلُونَكَ) وصورالر سىندىن اى محمدعليه السلام مكه مشركلرى ياكە يهودىلر سنى
 امتعان قىلماق اوچون صورالر (عَنْ ذِي الْقُرْنَيْنِ) ذوالقرنىن دن كم مغرب ومشرقنك پادشاهى
 ابدى شول چىتىدىن آنى ذوالقرنىن دىدىلر ياكە آنك زمانندە ابكى قرن خلاقى دنيا دن كىچدىلر

(۱) مروىدر كە حىق
 سبغانە وتعالى اول اولتو-
 رلەش اوغلاننك عوضىنە
 آنك آنا آناسىنە بر فر
 بالا بىردى اول فرى بر
 پىغمبر نكاح قىلدى وآنك
 نسلدىن بىنىش پىغمبر
 دنياغە كىلدى زادالمسبر

(۲) كلتور مشلدر كم اول
 دىوار آستندە كوملگان
 خىزىنە اچندە آلتوندىن
 بر لوح بار ابدى كم اول
 لوحقە بازلەش ابدى لا
 الا الله بسم الرحمن
 الرحىم عجبلا نورمن شول
 كىشىدىن كم تقدىرگە ايمان
 كلتورور واوزى دنيا
 اشى اوچون قايفو وحسرة
 چىكار ونعجب قىلورمن
 شول كىشىدىن كم قىامت
 حسابىنە اشانور واوزى
 دنيا دە غافل بورور هم
 عجبلا نورمن شول كىشى-
 نك حالىنە كم اولومنك
 حق ابدى كىنى بلور
 واوزى دنيا دە شادلانوب
 بورور نىسبر

يەنى ابىكى يۈز يىلدىن زىيادە ھەر سۈردى شول سېبىلى ذوالقرەين دىب آتالدى ياكە
 تاجىدە آلتۇندىن ابىكى مۇگۈزى بولدىقندىن ذوالقرەين دىدېلىر با كە ھەم ظاھەر ھەم ھەم
 باطنى جامىغ بولغانلىقتىن ذوالقرەين دىب نەسبە ابدىلى موندىن غىرى و جەلر ھەم
 مذكور در والله تعالى اھلم (قُلْ) ايتكىل سنى اى محمد عليه السلام (سَاتَلُوا هَلْبِكُمْ) نېزدر كم
 من اوفور من سۈلرگە (منه ذَكَرًا) اول ذوالقرەين دن بر خېر و پىمانى (اَنَامِكُنَالَه)
 درستلىككە بزمستولى و غالب قىلدىق اول ذوالقرەينى (فى الارض) بىر يۈزىدە يەنى
 دىنانك كۆب بىرىنى آنك فولينە بېردك وآنى متصرف قىلدىق (وَأْتِيَانَهُ) ھەم بېردك آتَا
 (مَنْ كَلَّمْتَهُ) ھەر بىر نەسەدن كم خلق آتَا محتاج بولور با كە شېھرلىرى آلمانى و دشمانلىرى
 بىرلە صوغۇش قىلماق خصوصندە پادشاھ لىقە كىرا كلى بولغان نەسەلردىن اول ذوالقرەين قە
 بېردك (سَبَبًا) بىر سېبىنى كم اول سېب بىرلە مذكور كىرا كلى نەسەلر حاصل بولور
 كلتور مشلر در كم حق شېھانە و تعالى آتَا ظلمتى ھەم نورنى مسخر ايلامش ابدى
 و نفسىر زادالمسىردە دېمىشدر كم حق تعالى بولۇپنى آنك فرمانندە قىلمش ابدى تا كم
 بولۇپقە منوب نلا گمان بىرىنە بارور ابدى روم دن چىغان كۈندە مەصرغە بىتوب مەصر
 ولايتىنى اوزىنە تابع ايتتى ھەم زىكىلر بىرلە صوغۇش قىلۇب آنلرغە غالب بولدى
 سوگۈرە مەغرب طرفىنە سفر قىلدى (فَاتَّبَع سَبَبًا) بس ايساردى اول ذوالقرەين شول
 سېب گە كم اول سېب آى قوباش بايوشى طرفىنە آلۇب بارور ابدى (حقى اذابلغ)
 تا كم ھەر قاچان ايرىشدى اول (مَغْرِبَ الشَّمْسِ) قوباشنىڭ باطا نورغان اوزىنە يەنى
 مەغرب طرفىداقى عمارت لىرنىڭ نھايتىنە (وَجَدَهَا) طايدى اول قوباشنى (تَغْرِب)
 باطار اول قوباش (فِى عَيْنِ حَمَّةٍ) (۲) بالحققى و بولغانچى چىشمەدە يا كە اسسى صولى
 چىشمەدە (وَوَجَدَ عِنْدَهَا) ھەم طايدى اول چىشمە قاشنىڭ مېخىمىرى دىنگزىنىڭ بوينىك (قوما)
 بىر گروھ خلقنى كم آنلر ھوتلرغە طابونور ايدىلر كوزلىرى ياشل و توكلرى قىزل ھەم
 اوزلىرى كوچلى و بىدىلى ايدىلر كۆمۈلرى جىوانلر نىرى سىندى

(۲) اوشبو آيت كرىمە نىڭ تەفسىرىدە حضرت امام رازى فەدى سىرە العز بىر يۈر مشلر در كم ھەر قاچان بىر آيت نىڭ ظاھەر مدلولى
 فطعى بولغان دىللىقلى غە خلاف بولسە اول آيتنى تا و بىل و ظاھەر نىدىن صرف ايلامك لازىمدر . قوباش - اوشبو بىردىن نەچە اولوش
 آرتىق اولوغ بولمانى فطعى دىللىقلى ايل اثبات ايدىلمشدر بس آننىڭ اوشبو اچىندە بولغان دىباغە يا كە بىر چىشمە گە
 كىر و باطووى نەچوك مەكەن بولسۇن شول سېبىلى آيت كرىمە نىڭ تا و بىلندە ايتنور مەز كم ذوالقرەين قوباش بايوشى طرفىدە
 بولغان قور و بىرنىڭ بىم مسكون نىڭ اېڭ چىتېنە باردى اول بىردە نورغان كىشى گە قوباش دىنگز گە باطقان شىكلى كور نور
 ابدى بىر كە ھەم مسكوننىڭ ھەر طرفىدىن مېخى دىنگزى چولقاپ آلتاندر البتە مەغرب طرفىداقى دىنگز چىتېندە نورغان
 كىشى لىرگە قوباش دىنگز اچىنە باطقان شىكلى كور نادىر شونىڭ اوچون الله تعالى و جىدا تەغرىب فى ھىن دىدى يەنى
 قوباشنى چىشمە گە باطار طايدى دىدى مراد آننىڭ كوزىنە شول اى كورنىدى دېمىكدر فى الحقيقة چىشمە اچىنە باطو توگلىر .
 بونىڭ مىثلى يەنى بىز لىرگە كورنىمك اعتبارى ايل ايتولگان موندىن باشقە آيتلر ھەم باردىر .

و طعاملری هر تورلی قهر حیوانلری و صو جانورلرینک ابندی (فلنا یا ذالقرنین)
 ابتد کبر ای (۱) ذالقرنین (اما ان تعذب) با ایسه شولدرکم سن عذاب قیلورسن
 اوشبو قومنی یعنی اولتورورسن اگر ایمان کلتورماسه لر (و اما ان تتخذ) و یا
 ایسه شولدرکم سن تونارسن (فیهم) آنلر توغریسنه (حسناً) کورکاملک و یخشیلقنی
 اگر مؤمن بولسه لر و سکا اطاعة ایلاسه لر (قال) ابندی ذوالقرنین (اما من ظلم)
 اما شول کشی کم ظلم لقی قیلدی یعنی هر کم اول قومدن ایمان کلتورمایوب اوزینک
 کفرنده ثابت بولسه (فسوف نعذبه) بس تیزدرکم عذاب قیلورمز آنی یعنی من
 آنی اولتورورمن (ثم یرد) صکره فایتارلمش بولور اول (الی ربه) پروردکاری
 صاری یعنی قیامة کوننده (فیعذبه) بس عذاب قیلور آنی خدای تعالی (عذاباً نکرراً)
 فاطمی و منکر بولغوچی بر عذاب برله (و اما من امن) و اما شول کسه کم ایمان
 کلتوردی (و عمل صالحاً) هم اشلادی ایندگو عملنی (فله) بس آثا بولغوچیدر هر
 ابکی جهانده (جزاء الحسنی) کورکامراک بولغوچی جزاء (و سنقول له) و تیزدرکم
 ایتورمز آثا (من امرنا) بزنگ فرمانبیزدن یعنی آثا فرمان قیلورمز و بیورورمز
 (یسراً) یگل بولعان اشنی کم آنک طاقتی مقدارنچه بولور مرویدرکه ذوالقرنین اول
 قوم گه ظلمه لشکرینی یباردی ناکم آنلر عاجز قالوب امان تلادیلر و ایمان
 کلتوردیلر (ثم اتبع سبباً) صکره ینه ایاردی ذوالقرنین شول سببکه کم اول سبب
 آنک مشرق طرفینه بارماقینه وسیله بولور و مذکور ایمان کلتورگان قومنی اوزی
 برله بوگه آلوب یوردی نور لشکرینی آلدن و ظلمه لشکرینی آرطندن یوردی
 و اول جنوب طرفینه متوجه بولوب آنداغی هاویل قومینه غالب بولوب آنلر هم
 ایمان کلتوردیلر صکره قوباش چفوشی طرفینه یونالیدی (عنی اذا بلغ) تا کم هر فایجان
 ایرشدی ذوالقرنین (مطلع الشمس) قوباشنک چغا تورغان اوزینه یعنی مشرق
 جانبنده گی عمارتلرنک مبداینه (وجدها) طاقدی اول قوباشنی کم هر کون ایرته برله
 (نطاق) طلوع قیلور و چغار اول قوباش و آنک شعلسی نوشار (علی قوم) شول
 برگروه اوزرینه کم (لم نجعل) پیدا قیلما دقبز (لهم) آنلر اوچون (من دونها)
 اول قوباش آرطندن (ستراً) بر حجاب و پردهنی یعنی قوباش اسی سندن آنلرنی
 صافلای تورغان هیچ بر پردهلری و اورتولری (۱) یوق ابندی (کذلك) اوشانداق
 یعنی نتاک کم ذوالقرنین مغربک گی ناسک قومینه غالب بولوب آنلرنی مؤمن قیلدی
 شونک کبی اوشبو مشرفنده گی قوملرگه هم شول اشنی قیلدی یا که اوشانداق

۲) خطاب اگر ذوالقرنین
 بر بولسه وحی برله در
 و بر پیغمبر بولماسه
 برله یا که اول
 زمانده غی پیغمبر واسطه
 سی برله حق تعالی خطاب
 قیلدی کم ای ذالقرنین

زیرا که آنلرده هیچ
 یوم بولمایوب بالانجاج
 و لر ایدی هم پرلری
 ده بوش و یومشاق
 ندن بر بنا و عمارت یوق
 هر فایجان قوباش
 چقسه اول قوم قوباش
 اسی سندن قاجوب یر
 لرینه کور لر ایدی
 اشنک اسی لکی
 یغاندن صوگ یر
 ندن چغوب بالق
 لر ایدی و آنی قوباش
 سنک پشروب آشار لر
 اول قومنک اسمی
 ک قومیدر قوباش
 سنک بولغان بوفاریک
 کور ایتولمش نوم ناسک
 قومیدر

ذوالقرنين اتباع سبب فيلدى وشمال طرفينه متوجه بولوب آنداهى نساويل اسملى قومگه غالب بولوب آلتىرغە ھەم ھاويل قومينه فيلدى كىبى اشنى فيلدى (وقد احطنا) وتعتيق كم بز احاطه فيلدى (بمالديه) شول نرسە برلە كم اول ذوالقرنين فاشنكدر (خبراً) آگاهلىق يوزىدىن يعنى آنك نى قدر لشكرى وصوغش فوراللىرى وپادشاھلىق اسبابلىرى بولسە جملەسىنى بلك (ثم اتبع سبباً) صكره يەنە اباردى اسكندر بر سبب كە كم اول سبب آنك مشرقىن شمال طرفينه بار ووينە وسيل بولور (حتى اذا بلغ) تا كم ھەز قايچان ايرىدى اول ترك وخطاى ولايتلىرىنىڭ چېگىندە (بين السدين) ابكى طاو آراسينە كم آنلرنىڭ آرتنە ياچوج وماچوج مكاينىر (وجد من دونهما) تاپىدى اول ابكى طاونىڭ بىركى طرفندە (فوما) بر قومنى كم آنلرنىڭ صورەلىرى عجيب وشكل لىرى غريب اندى (لا يكادون) يقين بولماسلىر آنلر فابتنە آكفرالقرنلدىن (يقفون قولاً) آكلاسلىر وبلسەلىر بر سوزنى بس آنلرغە ھىچ بر سوزنى آكلانا آلمادىلىر عاقبە ذوالقرنين لشكرى اچىدىن آنلرنىڭ تلىنى بىل نورغان بركشى تايلوب آنك واسطەسى برلە سوزلەشدىلىر (قالوا) ايتدىلىر اول قوم (يا ذالقرنين) اى ذوالقرنين (ان ياچوج وماچوج) درىستلىككە كم ياچوج وماچوج طائفەلىرى (مفسدون) فساد وبوزقلىق اھلاڭگوچىلىرى (في الارض) بوزنىڭ بىرمۇزە شول طرىقە كم ھەز قايچان اوشبو طاولرنىڭ آرطىدىن چقسەلىر يىردا كى باشل اولەنلرنى تمام آشاب بتورالر وقوروغ اولەننى آلوب كىتالر ھەم بارچە حيوانلار بىزنى اولتورب آشپلر حيوان تايلماسلر آنك اورىننە آدمىلرنى اولتورب آشپلر بىزلىر اوشبو طائفەلرنىڭ ظلمىدىن تمام طارلققە قالغانىر وناچىلر مۇز (فهل نجعل) بس ايا مقرر قىلايىق مو ويىلگولايىقو (لك) سىنىڭ اوچون اوزلر بىزنىڭ ماللار بىزدىن (خرجا) بر حقنى وخدمت جالبىنى (ھلى ان نجعل) سىنىڭ قىلماقنىڭ شرطى اوزرە (بيننا وبينهم) بىزنىڭ ارامز برلە ياچوج وماچوج آراسىندە (سدا) بر بىندىنى كم آنلرنىڭ بو طرفقە چغولرىدىن منع قىلور يعنى ياچوج ماچوج برلە بىزنىڭ ارامىزدە بولغان يولنى بىكلاپ بر قالون ومعكم دىوار باصاساڭ بىزلىر سىغا خدمتىڭ اوچون ماللار بىزدىن بر مقدار بىرور ايدىك تا كم اول ظالملىرنىڭ ظلمىدىن خلاص بولور ايدىك دىدىلىر (قال) ايتدى اسكندر آنلرغە (ما مكنى) شول نرسە كم مەنى متمكن ومنصرف فيلدى (فيه) اول نرسەدە (رېي) مەنم ھەردىكارم (خبر) بىخشىراقتىر يعنى خدائى تعالى مۇكا بىرگان ملك و دولت سىزلىر بىرا نورغان مالدىن آرنوغراقتىر مەنم سىزنىڭ مالىڭىزغە احتياجم بولمىر خدمت ھقى آلمايىچە ھەم ايتكان اشكۇزنى اشلار مەن (فاعبوني) بس ياردەم بىرگۇز سىز

۱) دېمەشكۈدە كم ياچوج
 ۲) ماچوج ابكى مېلىدە
 ۳) ياقتى بن نوح غىبە اسلى
 ۴) ئىسلىدىكىلىرى ھىزىر
 ۵) كرم اللە وجھەدە نىقولدى
 ۶) آنلرنىڭ ھىزىرى نى
 ۷) بولمىلىرى بر فارسلىرى
 ۸) ھىزىرى بىقايىم اوزون
 ۹) شىر اورلىرىنىڭ اولادلىرى
 ۱۰) بىك كە ياچوج
 ۱۱) ھەز قايچىسى اوزون
 ۱۲) صلەدىن ئەڭ ادا دىيىمە
 ۱۳) كۆتۈرمەيتىچە اولە
 ۱۴) دېمەشكۈدە ھىزىر
 ۱۵) اوزون وياپلىرى
 ۱۶) ھەز قايچىسى
 ۱۷) صور ئوك كوزلى وھىزىر
 ۱۸) بوزلى وھىزىر توكلى
 ۱۹) بولمىلىرى بىر سىقىنىڭ
 ۲۰) قولاقلىرى بىك اوتوغ
 ۲۱) بولر ھىنى باھان وقتىرىڭ
 ۲۲) بر قولاقلىرى بىسى آستىرىدە
 ۲۳) ئورپە اورنىمە چابوت
 ۲۴) واپكىمەيسىمىنى اوسلىرىدە
 ۲۵) بولمىغان اورنىمە باھان
 ۲۶) بىمىش واللە اعلم

مَثَا (بِقَوَّة) قُوَّت و كُوچكُز بىرلە (اجعل) نا كم من فيلايم (بيئكم وبيئهم) سزىڭ
 آرآڭز بىرلە آنلار آراسىندە (ردمًا) بىر قاطى و معكم بولغۇچى جەيانى ناكم آنلار
 سزىڭ طرفكۈزغە چقا آلماسونلار (انوى) كلتورگۈز مَثَا (زىر الحديد) نيمور كېسا كلرىنى
 مئقوادىر كە اسكندر بېوردى ناكم نيموردن كر پچلر باصادىلر نيمور كر پچلر
 صوغلوب نام بولغاچ حكم قىلدى نا كم مذكور ابكى طاونڭ آراسىنى كم دورت
 مك قىم بىر ابدى كېڭلىكى آلتىش بىش گز ايتوب بىرى صوغە بىنكانگاچە قاز ودىلر
 صو اوستىنە طاش طولتردىلر طاشلار اوستىنە نيمور كر پچلردن معكم ايتوب دىوار
 باصادىلر (حتى اذا ساوى) نا كم هر قاچان مساوى و تېگىز بولدى (بين الصد
 قين) ابكى طاونڭ آراسى بەسى ابكى طاونڭ آراسىنە نيمور كر پچلرنى فرىش
 قىلوب طولتدراچ (قال) ايتدى اسكندر اشچىلرگە (انقخوا) اورگۈ اوشبو نيمورلرگە
 يعنى اول نيمورلر اطرافىنە او طون طوادىروب اوط باقدردى صەكرە اشچىلرگە كور بىك
 بىرلە اورگۈز دىوب بېوردى ناكم اول كر پچلر نام فردى (حتى اذا جعل) نا كم هر
 قاچان قىلدى اول نيمورنى (نارًا) اوط كىبى يعنى فزوب اوط شېكلى قىزىل بولغاچ
 (قال) ايتدى اسكندر (انوى) كلتورگۈز مَثَا (افرع) ناكم قوبارمن و نوگارمن (عليه)
 اوشبو قىزغان و اوط كىبى بولغان نيمور اوررىنە (فظًا) ارىتمىش باقرنى دىدى
 اوشبو طريقە نيمور كر پچلرنى غايت فزروب آنڭ اوستىنە ارىتمىش باقر قىوب
 جەلسىنى بىر طوطاش و متصل واحد ايلات بىوكلكى بوز ايللى گز مئقارندە بىر
 دىوار بنا قىلدىلر گويام طوطاش نيموردن بىر طاو كىبى بولدى (فما استطاعوا)
 بس قادر بولمادىلر باجوج و ماجوجلر و كوچلرى يئمادى (ان يظروه) ظاهر
 بولماقلرىنە و اول دىوارنڭ يوقارىسىمە چقىماقغە يعنى آنڭ اوستىنە هېچكە منە آلمادىلر
 زىرا كە بىك بىوك هم نك ابدى (وما استطاعوا) ذى كوچلرى يئمادى (له نقبا)
 اول دىوارغە نېشك قىلماقغە يعنى آى نېشوب چقا آلمادىلر زىرا كە قاطى نيموردن
 ابدى و غايت قالون ابدى، (قال) ايتدى ذوالقرنين اول سىدنىڭ بىناسى نام بولغاچ
 (هذا) اوشبو سىد هم آنى نام ايتما كىگە كوچىمىز يئماكى (رحمة من ربى) بىر
 رحمتدەر پىروردكارمدن باجوج و ماجوج قىتمەسندن قورققوچىلرغە زىرا كە آنلارنڭ
 ظلمىدىن خلاص بولوب طنچلاب تورورلر (فاذا جاء) بس هر قاچان كېلسە (وعد
 ربى) ربم نڭ وەتسى آنلارنڭ چقىماقلرى بىرلە يعنى آخر زمان بولوب باجوج و ماجوجنڭ
 چقا تورغان و قىللىرى اېرىشسە (جعل) قىلور خدائى تعالى اول سىدىنى (دكاه) بىر نېگىز

يېرىنى ئول سىنى كىناروب آنلرنىڭ چىفا تورغان يوللارنىنى آچى فىلور (وكلن
 وعد ربي) وبولدى رىمنىڭ وعدەسى (حقاً) راست وتوغرى كم البته توغرى كىلمىنى
 فالماس (۱) (ونىرگنا) وفويار مزىز (بعضهم) اول باجوج وماجوجنىڭ بعضىنىنى (يومئذ)
 شول كۈندە يىنى آنلرنىڭ سد آرطندىن چىققان كونلرنىدە (بىوج فى بعض) اضطراب
 فىلور وفاطشور بعضىنىدە يىنى بر برسېنە فاطشوب بىك آشغوب چىقارلر يا كه
 مراد قىامت كونىدە آدمىلر وپرىلر غايت تىبىر واضطرابلرنىدىن بر برسېنە فاطشورلر
 دىما كدر (ونفخ فى الصور) هم اورلىشى بولور صورغە يىنى اسرافىل سورنى اورار
 قىامت قائم بولماق اوچون (فجمعنا هم) بس جىم فىلورمز وجىارمز بارچە خىلايقى
 مىشىر يىرىنە (جمعا) جىم فىلماق حساب وچىزما اوچون (وعرضنا جهنم) دىغى ظاھر فىلورمز
 تىمىغىنى (يومئذ) شول قىامت كونىدە (للكافرين) كافىرلر اوچون (عرضا) بر ظاھر
 فىلماق آنلرنى فورقماق، اوچون (الذین) آندىن كافىرلر كم غايتىدە غافللىكلرنىدىن
 (كانت آهينهم) بولدى آنلرنىڭ كوزلرى يىنى كوئل كوزلرى (فى
 غطاء) بر اورنو وپىردەدە يىنى اورتولمىش بولدى (هن ذكرى) مىن يادىدىن يىنى
 مى ياد فىلمادىلر واپىسلىرىنە نوشرىمادىلر (وكانوا) هم بولدىلر آنلر (لايسنطيعون)
 قادر بولماسلر وكوچىلرى بىتماس (سما) مىن كلامىنى ايشىدە كىگە (افحسب الذین
 كفروا) ايا حساب قىلدىلر مو اوپىلادىلر مو شول كىمىسەلر كم كىفرنى اخىيار ايتىدىلر
 (ان يتخذوا) شونى كم تونىسەلر آنلر يىنى تونارىغە اوپىلادىلر مو (عبادى) مىن
 بندەلر مىنى يىنى عىسى وعزىر هم فرىشتەلرنى (من دونى) مىندىن باشقىە (اولياء)
 دوستلر ايتوب يىنى آنلرنى معبود ايتوب توندىلر وآنلرغە طا بوندىلر بس
 بو اشلىرى اول كافىرلرگە فائىدە ايرىشدىلر دىب گىمان قىلدىلر مو البته هىچ
 بر فائىدە ايرىشدىلر (انا اعتدنا) دىرىستلىككە بر حاضرلادىك (جهنم) تىمىغىنى
 (للكافرين) كافىرلر اوچون (نزلاً) بر مىزل واورن ايتوب كم آندە كرسەلر كىرا كىر
 (قل) ايتكىل اى محمدىلە السلام (هل ننبئكم) اياخىر بىرايك مو سىلرگە (بالاخرى
 اھمالاً) آدمىلرنىڭ زىبان كورگوچىرا كلرى بىرلە عمللر بوزىدىن يىنى اشلاگان اشلىرى
 جىتىدىن كم زىبان كورگوچىراكلر وخرىسارندە بولغوچىراكلر ايدىكىنى سىلرگە بلدىرايم مو
 اول زىبان كورگوچىراكلر (الذین) شول كىمىسەلر دىر كم (ضل) بىرغالىدى وضابىع بولدى
 (سعیهم) آنلرنىڭ شىرشولرى وايدىگولك قىلامز دىب اجىتھاد ايتولرى (فى الحیوة الدنيا)
 دىنيا تىرلىككەندە يىنى كىشىشلىر ورھىبانلر كىمى كىمىسەلر كم بونون ھىرلىرىنى روزە

(۱) باجوج وماجوجنىڭ
 مىذكور سد آرطندىن
 چىقماقلىرى آخىر زىمانىدە
 بولماق قىيامەت علامىلرنىدىن
 بىرى در انبىاء سورە
 سىنىڭ آخىرىدە ذكىرى
 كىلسە كىركىر

بسن دن مراد غوارج طائفه - پندر دیمشلی یا که بدعت اهل‌لریدر یا که شول کیمسه‌لردر کیم عمل - لرینی ریاوسهه بوزندن قیلورلر و مشهور و شوهر که کفاردن بعضی‌لری صلح رحم و فقیرلر که طعام بیر مک وقل آزاد ایتمک کیس اشلری اشلارلر ایدی حق تعالی آنلرنک بدو اشلری ضایع ایدکیسی و آخره اوچون هیجده فائده‌سی یوق ایدکیسی بیان ایلاب اوشبو آیه کریمه‌نی نازل تملدی

۲. تفسیر تیبانه کلتور - مشدر کیم حق سبحانه و تعالی فردوس جننی اوزی نك بد قدرتی برله پارانندی و دنیا کونلری برله هر بر کون مقدارنه ایلی نوبه فردوس جنبه نظر ایلاب بیورور کیم زیاده قیلاخل اوزک نك کورکام لککنی دپا کیمه لککنی منم دوستلرم اوچون دیور اوشاندانق مسزلسی دوستلری اوچون نزلدر و بولا کدر دیماکی آنلرغه آندن هم آرتوغراق نعمتلر بارلقینه تنبیه در کیم اول نعمة حق تعالی نك دیدار پندر حدیث شریفه کیله مشدر کیم پیغمبر علیه السلام بیوردی هر فایجان الله تعالی دن صوراساگز فردوس صوراکر دیدی

توبوب و آج نوروب - باطل غه عبادة قیماقی برله اونکار و بر ایمان لری بولما هانق سبیلی آنلرنک بارچه عمل لری باطل و طرئولری ضایع و فائده - رزوکم آکا هیچ بر اجر و ثواب بولماس (وهم بعستون) و آنلر اوزلری حسابلارلر و گمان قیلورلر (انهم بعستون) شوی کم درستلکده آنلر کورکام قیلورلر (صعنا) اشقی یعنی بغشی اش قیلامز دیب بلورلر (اولئك) اوشبو گروه رالتین کفر و اشول کیمسه‌لردر کم کافر بولدیلر (ایات ریم) پروردکارلرنک آیتلرینه یعنی قرآن غه اشانمادیلر (ولهاثم) دخی خدای تعالی که بولوماقه اشانمادیلر یعنی بعث و عیشری هم قیامتنی انکار قیلدیلر یا که خدای تعالی نك دیدارینه اشانمادیلر (فصطت) بس بوغالی و ضایع بولدی (اعمالهم) آنلرنک عمل لری (فلائیم لهم) بس ناسم قیلماس مر بر آنلرنک عمل لری اوچون (یوم القيامة) قیامت کوننده (وزنا) بر اوچاونی کم آنک برله عمل لر اوچانور یعنی آنلرنک دنیاده بغشیلق قیلامز دیب قیلقان عمل لرینه هیچ بر اعتبار و قدر بولماس یا که آنلرنک اوزلری به هیجده قدر و اعتبار بولماس بلکه رسوا و غیر بولورلر (ذلك) اش اوشبو در کم ذکر ایتولدی یعنی کفر اهل نك عمل لری باطل و ضایع و اوزلری هم خور و اعتبار سز بولغو چیلدر (جزاهم جهنم) آنلرنک جزألری نوموغ در (بما کفروا) شول نرسه سبیلی کم آنلر کافر بولدیلر (وانخذوا ایاتی) هم توتدیلر آنلر منم کتابم نك آیه لرینی (ورسلی) هم منم پیغمبر لرینی توتدیلر (هزوا) استهزاء و مسخره ایتوب (ان الدین امنوا) درستلکده شول کیمسه‌لر کم ایمان کلتور دیلر و اشانمادیلر قرآن غه هم پیغمبر که (وعملو الصالحات) دخی اشلا دیلر ایندگو عمل لرینی (کانت لهم) بولدی آنلرغه خدای تعالی نك حکمنده (جنات الفردوس) فردوس جنتلری (نزلا) طارنو و بولاک (خالدین فیها) منگو فالغوچیلر بولغانلری حالده آنلر اول جنتلرده (لایبقون) استاماسلر آنلر (هتھا) اول جنتلردن (هولا) ایکنهی اورتغه کوچونی زیرا که بارچه مقصودلر و آرزولر آنده حاصل بولور (قل) اینگل ای محمد علیه السلام (او کان البحر) اگر بولسه ابدی معبط دینگزینک صوی بارچه سی (مدادا) فارا (لکلمات ربی) پروردکارم نك سوزلرینی بازماقی اوچون یعنی قرآن نك معنالر بنی بازماقی اوچون یا که خدای تعالی نك معلومانینی بازماقی اوچون بارچه دینگز صولری فارا بولسه ابدی (لنقد البحر) البته فانی بولور و بتار ابدی دینگز صوی زیرا که اول صو جسم در و هر جسم مناهیدر مناهمی بولغان نرسه البته

منقطع بولور و توکانور (۱) (قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ) ہتما کنندن و نوگانما کنندن الٰک (کلمات ربی) ربمنک سوزلری زبرا کہ اول غیر متناہیدرکم ہیچہ بنماس و منقطع بولماس بس متناہی بولغان قارا برلہ چیکسز و غیر متناہی بولغان نرسہی بازوب بولماس (وَأَوْ جُنًّا مِثْلَ) وا کرچہ بنہ کلنور سا کدہ اول محبط دینگری اوخشا شینی آنک اوستینہ (مَدَدًا) مدد و یاردم اوچون یعنی بومعبط در باسینہ بنہ اوزی کبی بر در یا قوشولوب شو ننگ بارچہ سی قارا اورینہ بولسہ دہ خدای تعالیٰ ننگ کلمہ لری نی بازارغہ بنماس (قُلْ) اینکل ای معبد علیہ السلام (أَنَا أَنَا بَشَرٌ) موندن باشہ ایماسدرکم من بر آدمی من (مِثْلُكُمْ) سز لر کبی و خدای تعالیٰ ننگ کلمہ لری نی ہمہ سیننی بلامن دیب دعوا قیلماس من بلکہ شول قدر باردرکم جبرائیل واسطہ سی برلہ (يُوحَىٰ إِلَىٰ) وحی قیلنمش بولور منم صاری (أَنَا الْهَكْمُ) شولکم در ستلکدہ سز ننگ معبودگز (الْوَاعِدُ) بر بولغوحی خدای درکم ہیچ شریکی بوقدر (فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا) بس هر کم امید قیلور بولسہ (لِقَاءِ رَبِّهِ) پروردکارینک دبارینی کورما کنی جتندہ یا کہ هر کم فورفور بولسہ حقیقہ بولقماقندن یعنی قیامت کونندہ خدای تعالیٰ حضورینہ بارودن (فَلْيَعْمَلْ) بس کرکدرکم اشلاسون اول کیمسہ (عَمَلًا صَالِحًا) اینگو بولغوحی عملنی اینگو عملدن مراد هر اشدہ پیغمبر علیہ السلام غہ متابعت ابلاماک و آنک سننی نی رهاہہ ایما کدر دیمش لر مرویدرکہ جنذب بن زہیر رضی اللہ عنہ پیغمبر علیہ السلام حضورینہ کیلوب عرض قیلدی کم یا رسول اللہ من عملنی خدای تعالیٰ اوچون قیلامن لکن هر قابچان قیلغان عملم گہ کش مطلع بولسہ و بلسہ کو نلم خوشلانادر دیدی پیغمبرمز حضرتلری بیوردی کم قاپو عملدہ باشہ کیمسہ شربک بولسہ خدای تعالیٰ اول عملنی قبول قیلماس دیدی حق سبحانہ و تعالیٰ پیغمبرینک سوزینی راستلاب بیوردیکم (وَلَا يَشْرِكْ) و کرکدرکم اینگو عمل قیلغوحی بندہ شربک و اورطاق اینماسون (بِعِبَادَةِ رَبِّهِ) پروردکارینک عبادتندہ (أَحَدًا) ہیچ براونی یعنی عملنی ریا برلہ اشلاماسون کشی خاطرری اوچون و آنی ماقتاسونلر و سوپسونلر اوچون قیلماسون بلکہ عملدن مقصودی باری اللہ تعالیٰ ننگ راضی لقبینہ بولسون ریاشرک اصغردر و شرک خفی دیوب اطامش لدر عملنی ضایع و باطل یئکو چیدر اول عملگہ اجر و ثواب ہیچ بولماس بلکہ و بسال و گناہ بولور نعوذ باللہ

تعالی من انواع الشرك

(۱) اوشبو آیتہ کریمہ شول وقتہ نازل بولدی کیم یهودیلر مسلمانلرغہ ایندیلر قرآنکوزدہ و من یؤت الحکمۃ فقد اوتی غیرا کثیرا دیوب او قیسز محمد مکا حکمہ بیرلیدی دیب اینتہ در بس آکا حکمہ بیرلگان بولسہ آنک علمی کوب بولسہ کراک و حالانکہ بنہ قرآن دہ وما اوتینتم من العلم الا قلیلا دیب یعنی سز لر گہ آرزغہ علم بیرلیدی دیب او قیسز آکا فارغاندہ محمد ننگ علمی آز بولسہ کرک بو ایکی سوز برہسینہ خلا قدر دیدی لر حق سبحانہ و تعالیٰ اوشبو آیتنی بیاردی و بیوردی کیم خدای تعالیٰ ننگ علمی و معلوماتی نہایہ سزدر بس براونک علمی نی قدر بولسہ دہ خدای تعالیٰ علمینہ فارغاندہ بیک آز و اقل قلیلدر مواہب

سورة مريم مكية وهي ثمان وتسعون آية

١٦ نهمی سوره مریم سورہسی مکہده نازلدر نوفسان سکر آبتدر.

بسم الله الرحمن الرحيم

(کھبص ٢١) حروف مقطعه عن سبحانه وتعالی برله آنک حبیبی صلی الله علیه وسلم آراستک
 ولغان رمزدر دیمشدر کھبص شول بچمل دندر وعضیلر کھبص اوشبو
 سوره نك اسمندر دیمشدر یعنی اوشبو سوره (ذکر رحمة ربك) ربك نك یاد اینما کیدر
 رحمت ومهر بانلق برله (عبده زکریا) اوزینک بنکسی زکریا بن آذرفی کم سلیمان
 علیه السلام نسلندندر پیغمبر هم بیت المقدس ایندگوار بک اولوغسی وعابدلرنک
 مهتری هم صاعب فربان ایدی بس آنک فصه سیننی اونوغل وباد فیلغل کم (اذ نادى
 رَبَّهُ) شول وقتک فدا فیلدی ودها ایلادی اول زکریا علیه السلام پروردکار بنه بیت
 المقدس محرابنده فربان فیلمانندن صوڤ (نداء اخفيا) یاشرن بولغوجی دعا فیلماق
 برله کم اغلاص وقربان برله بقراب ایلاما کیدر یا که دعای قجقر بیلدی لکن اوزی
 نومندن یاشرن ایدی آنرعه بلدرمادی زبیرا که نوفسان تونر یاشکه ایرشکان وقارطایغان حالته
 خدابدن بالا صوراب دعا فیلمایینی خذعه بلدرورگه شرم وحیا ایندی شول سبیلی
 یاشرن دعاء ویندی شویله دیوب دعاء فیلدی کم (قال) ایندی اول زکریا خدای
 تعالی گه تصرع وناز برله (رب) ای منم پروردکارم (ای وهن العظم) درستلکته
 من کم سست وفوتسز بواغاندر وبوشاغاندر سوباک (منی) مندن یعنی قارطایمانم
 سبیلی منم سوباکلریم بوشاب نوتسزلنگاندر (واشتهل الرأس) هم باقهرغاندر
 یعنی آغارغاندر منم باشم (شیباً) بر آغارماق برله کم قارطایق علامتیدر (ولم
 اکن) وبولمادم من (بدعائك) سکا دعا فیلماق برله (رب) ای منم پروردکارم
 (شقیاً) بهره سز وامبدر یعنی من هر قایچان بر نرسه نی صوراب دعا فیلسام سن
 قبول ایلادک و منی محروم اینمادک (واتی) و درستلکته من (خفت الموائی) فورقدم
 وفورقار من اوزمنک آتام برله بر توغمه فرنداعلرم اوغلارندن شویله دیوب کم
 آنلر مندن صوڤ دین اشلری نوغریسنک نهافق وبالقاولق فیلورلر و منم خلافتیمنی
 برینه کلنورا آلباسلر یعنی منم اورنیمه نائب بولوب امتلریم اچنده نوغری وبیغشی حکم
 اینماسلر (من ورائی) منم آرطادن ومن اولگامندن صوڤ بس مکا اورنیمغه

١) وبعضیلر بو حروف
 الله تعالی نك اسماریدر
 دیمشدر حضرت هلی کرم
 الله وجهه دن منقولدر که
 بعض ادهبه لرده با کھبص
 یا هم عشق دیوب اوهور
 ایدی کم
 الله تعالی اسماری بولماق
 آکلانور وبعضیلر
 دیمشدر کم کافی کبیر
 وکریم اسمارینه اشارتدر
 ها هادی اسمی نك
 رمزیدر یا بدالله فوق
 ایدیهم گه ایما در و همین
 عزیز وعلیم و عدل
 اسمارینه دلالتدر وصادق
 صادق اسمندن کنایه در
 هم صانع اسمینه دالدر
 والله تعالی اعلم

خلیفه بولوب فالوراق بر کشی کرانک (و کانت امرائی) و حالانکه بولدی منم خانونم (عاقراً)
 بالا طابودن فالعان فار حق زبوا که اول وقتده نوسان سکر باشنده ابدی (قوب لی) بس
 باشلاقل سن مگا (من لندک) اور فاشنگدن (ولیا) بر بالائی کم اول لادین اشارینی
 باشفارغوجی و خلیفه لکنگه مستحق بولسون واستحقاق یوزندن (بروشی) وارث
 بولوراق بولسون مگا امامه و پیغمبرانکده (ویرت من ال عقوب) هم میراث آلور
 بولسون اول بالا علم و حکمتنی یعقوب علیه السلام آلتدن (و اعل) دمی قبله نوسن
 اول بالامنی (رب) ای منم پروردکارم (رضیا) مقبول و راضی بولمیش کم سن
 آنک بارچه اشدن و سوژندن راضی بولغایسن حضرت زکریا اوشبو دعای قیلوب
 باشینی سجده که قویوب ناله و تضرع قندور ابدی حق سبحانه و تعالی دعاسینی
 اجابه ایلاماک و عدسی یوزندن خطاب بیلدی کم (یا زکریا انا نبرک) ای زکریا
 در سنلکنده بز سو بونچ بیر ورمرز سکا (بغلام) بر اوغل برله کم (اسمه یعنی) اول
 اوغلنک اسمی یعنی بولور (لم جعل له) بارانمادی بز آکا (من قبل سمیا)
 (۱) موندان الگاری بر اسمداشنی یعنی اول یعنی دن الگاری دنیاده هیچ بر
 یعنی اسمی کشی بولمادی (قال) ابتد زکریا علیه السلام مذکور خطابنی ایشنکاج
 (رب) ای منم ربم (آئی یگون لی) چوک بولور مگا (غلام) اوغل (و کانت امرائی)
 و بولدی منم خانونم (عاقراً) بالا طابمای نورغان (وقد بلغت) هم تعقیق ابرشدم
 من (من الکبر) اولوغلقدن و فارطلقدن (عنباً) خرابلق وضعیفک که یعنی من اوزم
 اوشبو قدر قارط وضعیب بولوب هم خانونم بالادین فالعان فار حق بولادورب مندن
 چوک اوغل بولسون دیدی (قال) ابتد بر فرشته خدای تعالی نك امری برله ای
 زکریا (کذاک) اوشانداندر کم - ن ابتدک یعنی فی الواقع قارط وضعیب سن
 و خانونک هم عاقدر لکن (قال ربک) ابتد سنک خدابک (هو علی هین) اول
 اش یعنی قارط برله فارقدن بالا بولدرمانی منم قدریمگه آسان و یکل اشدر
 (وقد خلقتک) و تعقیق من باراندم سنی (من قبل) موندن الگاری (ولم تک شیئاً)
 و بولمادک سن هیچ بر نرسه یعنی سن صرف معدوم بوق ابتد سنی بار قبلدم
 بس سنی یوقدن بار قیواوغه قادر بولغان خدای تعالی البته سکا اوشبو حالکنده بالا
 بر ماکنگه قادر زکریا علیه السلام اوشبو بشارتنی ایشنکاج شاد بولدی لکن
 بولمادی کم اول بالا حاضر و یقین زمانده دنیاهه کیلورمو پا که بر آز مده اونکاندن
 صوگمو شول جهندن (قال) ابتد حضرت زکریا (رب اعل لی) ای منم پروردکارم

(۱) زاد المسبرده کلنور -
 مشدرکه دنیاده آنندن
 الگاری اول اسمه کشی
 بولماوی افضلیه که وجه
 نوگلسور برا که بو طریقه
 بولغان کوب کشی طالبور
 بلکه افضلیه قبول اعتبار
 برله در کم آنک اسمی
 حق سبحانه و تعالی اوزی
 یعنی دیوب نسیمه بیلدی
 آتا و ناسینه حواله اینمادی
 امام ثعلبی بیور مشدرکه
 موندن الگاری قبلما دق
 دیوب ذکر اینما کی شول
 جهة قدرکه لول یعنی دن
 صوف حق تعالی شوند این
 بنده دنیاهه کلنوردی کم
 آئی اوزینک خاص
 اسماری برله نسیمه بیلدی
 وانک اصلی اسمینی یعنی
 محمد، اسمینی اوزینک
 محمود اسمندن مشتق
 ایلادی و بعضیلر سمی
 شبیه معناسه در دیهشیلر
 یعنی اول یعنی دن الک
 آنک اوشاشینی بار -
 تمادق دیهک بولور
 زیرا که عمرنده هیچ بر
 گناهی فصد اینمک آنندن
 واقع بولمادی

قَيْلَعَلْ سَنَ مَنَّمْ اَوْچون بَعْنَى مَكَّا كورگانگُل (آیة) بِرِ عَلَامَتِنِ كَمِ اَوَّلِ عَلَامَتِنِ
 مذکور اوغل نك دنباغه. كېلماكى بَقِيْن ايدكى بلسون (قال) ايتدى خدای تعالی
 (اَيْتِكَ) سَنَكْ عَلَامَتِكَ (اَلَا تَكَلَّمُ النَّاسُ) سَنَكْ سوز ايتى آلماسلفكدر آدميلرگه
 (ثَلَاثَ لَيَالٍ) اوج كېچه وكوندیز (سَوِيًّا) توناش وپير بوسى آرطدن باكه سوزلاشه
 آلماسلفكدر آدميلر برله اوج كېچه وكوندیز اوراك صحت واعضالراك سلامت بولغان
 حالكده مَر ويدر كه شول وقتده زكربا عليه السلام نك آغزنده نلى اوندى وضور
 بولدى شوپله كم اصلا تلينى نبراتورگه مجالى فالهادى (فخرج) مس چقدى حضرت
 زكربا (عَلَى نَوْمِهِ) اوزينك قومى اوزره شول ايرته برله كم آندك كېچنده خاتونى
 حامل بولغان ايدى (مِنَ الْمُحْرَابِ) اوزينك مار اوقى نورغان اوزيندن (فَاَوْحَى
 إِلَيْهِمْ) بس اشاره بىرله بيلدردى آنلرغه بىر اكه سوز ايتى آلماس ايدى (أَنْ سَبَّحُوا) شوى
 كم نماز اوفوگز سز يا كه نسبيغ ايتكز خدای تعالی كه (بِكْرَةٍ) ايرته برله (وَعَشِيًّا) هم
 كېچ برله الْقَصَّة شول طريقه اوج كون اوندى اول اوچكونده زكربا عليه السلام
 مقصودينى اشاره بىرله كنه بيلدور ايدى صوگره سوزلاشورگه يسه قادر بولدى بس
 عمل مدنى تمام بولغاندن صوك بېجى عليه السلام دنباغه كېلىدى صىي حالده اوستينه
 پلاس كيوب زاهدلر وعايدلر بىرله عبادتك مشغول بولدى وغايت رياضت قىلور ايدى
 تا كم حق تعالی دن آنگا وحى كېلىدى (يَا بَعْجَى خُدَّ السُّكَّابِ) اى بېجى تونقل سن
 نورات كتابينى (نَفْوَةٌ) سعى و احتياذ هم كوئل تَوْتَى برله (وَأَتَيْنَاهُ الْحُكْمَ) و بىردك
 بز اول بېجى غه هلم و حكمتنى هم نورات فهمينى (صَبِيًّا) صبىلىق حالده كم اوج
 ياشلك ايدى (وَحَنَانًا) دعى بىردك آنگا رحمتنى و كوئل نچكه لسكىنى (مَنْ لَدُنَّا)
 اوز قاشيمزدن زىرا كه بېجى عليه السلام غايتك بومشاق و نچكه كوئللى هم خدايدن
 قورقوب كوب بغلاوچان ايدى (وَزَكْوَةً) هم بىردك بز آنگا پا كلكنى گناهدين يا كه
 مدح و مافتالماقنى خلق فاشنده (وَكَانَ تَقِيًّا) هم بولدى اول بېجى خدايدن قورقوچى
 يا كه فرمانغه بوى صونقوچى يا كه گناهدين صافلانقوچى (وَبِرًّا بِاللَّهِ) دعى ايدگولك
 ايتكوچى بولدى اول بېجى آنا و آناسيه يا كه خدمت ايتكوچى بولدى آفرغه (وَلَمْ
 يَكُنْ جَبَّارًا) و بولهادى اول باش طارنقوچى و آنا آناسينى رنجنكوچى (عَصِيًّا) هم
 هاصى و قارشقوچى بولهادى خدای تعالی نك فرمانينه (وَسَلَامٌ عَلَيْهِ) و سلام در
 بزدن اول بېجى اوزرينه (يَوْمَ وُلِدَ) شول كونده كم طوفدى اول آناسندن
 (وَيَوْمَ مَيُوتُ) هم شول كونده كم اولار اول (وَيَوْمَ يَبْعَثُ حَيًّا) دعى شول كونده كم

۱) منقولدر كه محل بالالرى
 حضرت بېجى اوج باشلك
 وقتنده آنگا ايتدیلر كم
 اى بېجى كېلگل بركه
 اوبنايق دېدیلر حضرت
 بېجى ايتدى ما خلقنا للعب
 يعنى بزلر اوبون اوچون
 بارانلهادق دېدى اوشبو
 سوزده اولسوغ اوگوت
 باردر هافل وبى خېرلر
 اوچون كم هزير هم-
 لر بىي لهو ولعب برله
 ضايع اونكارورلر
 تبسىر

فو بار نور اول نريك بولوب بەنى آخرنده مراد شولدر كه يعنى سلامت و فو تفرار لمش
 بولور طوغان كوينده شيطان غمزندن و اولگاچ فېر عذابندن هم آخرنده قيامت
 فورقولرندن اييمين بولور (وَاذْكُرْ فِي الْكِتَابِ) ويا د قىلغل سن فرآنده (مَرِيَمَ)
 حضرت مريم بنت عمران فصه سېنى كم هميشه بيت المقدسه عبادة بىرله شغل نور
 ابدى حىض عندى وقتنده خاله سېنىك يورطينه بارور ابدى پا كلنگاچ بىنه بيت
 المقدسه كيلور ابدى بروفت خاله سېنىك يورطينه غساگه محتاج ابدى غسل قبلماق
 اوچون بر اولاق اورن اولادى نئا ككېم حق تعالى خبر بېرور (اذْأْتَبْتِ)
 شول وقتنده كم يراق بولدى اول مريم دېر چىنكه كىندى (مِنْ أَهْلِهَا) اوز ينىك
 اهلندن يعنى خاله سندن و فرزند اشلرندن (مَكَانًا شَرْقِيًّا) بيت المقدسنىك قوباش چوقوشى
 باغنده بولغان بر اورنده باكه خاله سېنىك يورطين شوق طرفنده فې بر اورنده كم
 غسل قبلماق اوچون كېلمش ابدى قش كونىك ابدى هم اول اورنغه قوباش نوشكان
 ابدى (فَاتَّخَذَتْ) بس توندى حضرت مريم (مِنْ دُونِهِمْ) آنلرنىك طرفندن (حِجَابًا)
 بر پردەنى يعنى نېنى كورماسونلر اوچون آنلر بىرله اوز آراسىنه پردە قىلدى
 (فَأَرْسَلْنَا) بس بياردىك بر (إِلَيْهَا) اول مريم صارى (رُوحَنَا) روحونى كم جبرائيلدر
 يعنى جبرائيل فرشتهنى بياردىك (فَتَمَثَّلَ لَهَا) بس اوخشادى و صورتلاندى جبرائيل
 حضرت مريم اوچون (نَسْرًا سَوِيًّا) بارچه اعضالى كامل خلقنى تمام بولغوجى
 آدمى بولوب يعنى حضرت مريم نىك كوزينه آدمى صورتنده بولوب كورندى حضرت مريم
 اوز ينىك غسل قىلا نورغان اورنده بر ياط كىشىنى كورگاچ فورقدى (فَالْتَمَسَتْ) ابدى
 حضرت مريم آگا (إِلَىٰ أَعُوذُ) درستلىكك من صغور من (بِالرَّحْمَنِ) خدای تعالى گه
 كم رحمنى كوبر (مِنْكَ) سنىك شركدن (اِنْ كُنْتَ تَقِيًّا) اكر بولساك سن تقوالق
 ايتكوجى و حرامدن صافلانغوجى يعنى اكرده سن متقى و پرهيزكار كىشى بولسا كده
 من سندن خدايغه صغور من دېدى و بعضيلر دېمشلردر كم تقى اسملى بر ياوز
 كىشى بار ابدى اول زمانده خاتونلر آندن فورفورار ابدى حضرت مريم اول
 تقى نىك فصه سېنى و باوزلقىنى ايشتكان ابدى جبرائيلنى شول تقى بولماسون و مگنا
 يمانلق فصدى بىرله كېلگان بولماسون ديوب فورقدى شول چىندن اكر سن تقى
 بولساك من سنىك شركدن خدای تعالى گه صغور من دېدى فايچانكم حضرت جبرائيل مريم نىك
 اضطرابىنى و فورمايىنى مشاهه قىلدى (قَالَ) ابدى جبرائيل (اِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ)
 موندن باشقه ايماسدر كم من ربكى نىك بيارمش ايلچيسى من منى خدای تعالى

بیاردی (لَا هَبَّ لَكَ) تا کم باغشلامافم اوچون سکا آتک درمای برله (غُلَامًا رَكِيبًا) پا کیزه و ماقتالشمش بولغوجی بر اوغلمنی کم اول اوغل حضرت عیسی علیه السلام بر (قَالَتْ) ایتدی حضرت مریم جبرائیلدن بو سوزنی ایشتیگچ عجلایوب (أَنِّي يَكُونُ) چوک بولور (لِي غُلَامٌ) منم اوغلم (وَلَمْ يَهْتَمِ بِهِ إِنْسَانٌ) و حالانکه ایرشما گاندر و نیکما گاندر مگنا هیچ بر آدقی یعنی مندن چوک بالا بولسون هنوز من ایر کورگانیم بوقدر با کره فر من (وَلَمْ أَكُ بِغَيْبًا) هم بولمادم من بوزق ایشی و زنا فیلهوچی دیدی (قَالَ) ایتدی جبرائیل حضرت مریمگه (كَذَلِكَ) اوشانداق در کم سن اینورسن یعنی وانعا هیچ بر ایر سکا ایرشکانی بوقدر لیکن شولای بولسه ده قال رَبُّكَ ایتدی سذک پر وردکارک (هُوَ عَلَى عِثْرٍ) اول اش یعنی ایر کورماگان، فزدن بالا طوغدرتفاق منم اوزریمه آسان ویکل اشدر کم سکا بر اوغل بی ورمز تا کم قدریمرگه استدلال اینما کک اوچون (وَلَنَجْعَلَنَّ) دعی تا کم فیلماقبیر اوچون (آيَةُ لِلنَّاسِ) بر علامت آدمیلرگه کم آتک توغر یسندنه فکر ابلامک برله منم قادر ایدکنی بلسونلر (وَرَحْمَةً مِنَّا) هم آی بر رحمتکه سب اینما کیمر اوچون بزدن آکا ایمان کلتورگوچیلرگه (وَكَانَ) و بولدی اول اوغلانی آتاسر یاراتماق (أَمْرًا مَّقْضِيًّا) حکم ایتولمش و تقدیر فیلمشمش بر اش کم الله و انع بولمای فالماس بس جبرائیل علیه السلام حضرت مریمگه بقین کیاوب آتک اغزیمه باکه بقاسینه اوردی (فَحَمَلَتْهُ) بس بوکلی بولدی مریم جبرائیلنک اورماکی سمیلی عیسی گه (فَانْتَبَتْ) به) بس طشقاری کیتدی و یواق بولدی اول آدمیلردن نورصافداهی عیسی برله یعنی بالاسینی بیلدرماس اوچون چیتکه کیتدی (مَكَانًا قَصِيًّا) ایلیا شهرندن یواق بر اورنغه اول شهرنک شرق طرفنده بولغان بر طاوعه باردی توقز آیدن سوگره بالاسینی طوغردی بعضیلر حلی هم وضعسی بر ساعت اچنده واقع بولدی دیمشیلر و بعضیلر نوفز ساعت مدننده ایدی دیورلر و بهر تقدیر قایچان کم وضع حمل وقتی بقین کیلدی حضرت مریم بر فورومش خرما یفاچی کوردی بارچه بو طاقلری کیسلگان یفاچنک گاوده سیگنه قالغان ایدی (فَاجَاءَهَا الْمَقَاضُ) بس کلتوردی اول مریمنی طولعاق و بالاطرغرماق اغزنی (إِلَى جَنَّةِ النَّضْلِ) خرما یفاچینک قالغان گاودهسی صاری تا کم آرقاسینی اول یفاچه فویوب طایاندی (قَالَتْ) ایتدی حضرت مریم شول وقتده (يَا لَيْتَنِي مِتُّ) کاشکی من اولگان بولسام ایدی (قَبْلَ هَذَا) اوشبو واقعه دن الگاری (وَكُنْتُ) هم بولسام ایدی (نَسِيًّا مَنَسِيًّا) بر اونوطلشمش

و طاشلانمىش نرسە يەنى بو ھالىنى كورگانچە كو بدن اولوب اونو طلوب بىتكان بولسا چى
 تاكم ھىچ كىمنى بىلمەس ابدى ھالا بىت الەقدس ھادىرى ھەمەسى منى طانورلر
 اماملر يىك فزىمەن و زكرىا عليه السلامك كفالتمندە من ھم ھنوز باكرە من ابرگە
 بارغانم بوقى اوشبو ھالمدە بالا طانامن ابدى من خالق يىك كوزلر يىنە نچوك
 كور بىنور من دىوب نالە قىلور ابدى (فنادىيا) بس ندا قىلدى و آواز بېردى حضرت
 مەرىم گە شول وقتدە (من نعتھا) آنك آستىدىن يەنى آنك قارىنداقى بالاسى
 عىسى عليه السلام ندا قىلدى (الآن نعرى) شو يىل دىوب كم قايفور ماغل و حسرت
 چىكما گل اى مەرىم ياكە خرما يىقچى آستىدىن فرشتە ندا قىلدى كم غم يىما گل اى
 مەرىم (فد جعل ربك) تەقىق قىلدى سىك پىروردكار ك و باراندى (تعتك) سىك
 آستىكە (سرىا) بر صولى حشمەنى كم اول حشمەدىن صو اچارىن و طھارە قىلور من
 (وھزى اليك) ھم نىمەلدا نقل سن اور ك صارى يىقى اوزكا طابا طار نقل (بجذع
 اللغلة) نور و مش خرما يىقچى نك گاودە سىنى (تسافط عليك) تا كم نوشور و ر و قىبار اول خرما
 يىقچى سىك اوزركا (رطباً جنياً) تازە و يىكنا بولقوچى خرمانى تا كم سىك اطعام بولور (فكلى)
 بس آشاغل سن اى مەرىم اول خرماندىن (وآشربى) ھم اچكل اول حشمە صوندىن
 (ونرى عينا) دىرى روشن ايتكل و نورلاندىرغل كوزىكى بالاك برلە ياكە كوكلنى
 خوشلاندىرغل خرما يىقچىنىك ياشارما كى برلە بس حق سىبھانە و تعالى فرشتەلرنى
 يىباردى تاكم مەرىمك اطرافىنى چولقاپ آلدىنر عىسى عليه السلام آندان طوغاچ آنى فرشتەلر
 آلوب بويديلر و جنت حرىر يىنە نور و مەرىم كى كىنارىنە بويديلر ھم ندا ابرشديكم
 اى مەرىم (فاما ترين) بس اكو كورسالك سن (من البشر) آدمىدىن (احداً) براونى
 يەنى بر بر كىشىنى كورسالك اول سىدىن بو بالانى قايدىن آلدك دىوب صوراسە
 (فقولى) بس ايتكل سن (انى نذرت) درستلىككە من نذر قىلدىم (للرحمن صوماً)
 خداى تعالى اوچون روز تونماقنى آلمىك روزلرنى آشا و اچونى ھم سوز سويلاشونى
 قويماق ابدى (فان اكلم اليوم) بس ھر كىز من سوز ايتماسمن اوشبو كون
 (انسياً) ھىچ بر آدمگە يەنى من نذر و عىد ايتكەنم كم بو كون ھىچ بر كىشى برلە
 سوزلاشماسمن بلىكە فرشتەلر برلە سوزلەشور من و حق تعالى گە مزاچات قىلور من
 دىوب ايتكل مەرىمك آدەمبارگە اوشبو نذر سوزنى ايتماكى ضرورتىن و نذر يىنى
 بلىگرتماك اوچون ابدى مەرىمكە بىت الەقدس اھلى حضرت مەرىمنى مۇھابىندە
 طابىغاچ آنى ارلە ما كىگە مشغول بويديلر ھر بىردىن از لار ايدىلر و ھر بر كىشىدىن

آنى سورار ابدىلار نا كم بر كشى آندىن خىبر بېرىپ مەن مەرىمى بىت لىم دە كوردىم
 دېدى بىس اول قوم بىت لىم كە متوجە بولدىلار (فانت به) بىس كلتوردى حضرت
 مەرىم عىسى عليه السلامى (قومها) اوزىنىڭ قومىنى (تعملة) بولكلر اول عىسىنى بىتى كونا رۇب
 كېلىتىدى قاچان كم اول قومنىڭ كوزلرى حضرت عىسى غە نىشىدى (قالوا) ايتدىلار آنلار
 (يا مەرىم لقد جئت) اى مەرىم نىچىق بىن كلتوردىڭ (شىئاً فرىاً) عىجب بولغان بر
 نىسەنى يا زىشت وناچار بولغان نىسەنى كلتوردىڭ كم بىت لىم مەقس اھلى آراسىنى مۇنىڭ
 كىبى اش واقم بولغانى بوفىر (يا اھت ھارون) اى ھاروننىڭ فر قىنداشى حضرت
 مەرىم نىڭ ھارون اسمى آغاسى بار ايدى شول سېبىلى ھارون نىڭ فر قىنداشى
 دىوب خطاب ايتدىنر يا كە بنى اسرائىل دە ھارون اسمى بر بىك تقوا وايندگو
 كشى بار ايدى حضرت مەرىمى نىقولق دە وايندگولك دە انا اوخشانوب ايتدىلر كم
 اى ھارون نىڭ سىكلىسى (ما كان أبوك) بولمادى سىڭ آناڭ ھەيران (أمرأ حوم)
 ياوز ابر بلىكە مسجد اقصى نىڭ امامى وعايدلرنىڭ اولوغىسى ايدى (وما كانت
 أمك) ھەم بولمادى سىڭ آناڭ ھەنە بنت فاقود (بغياً) ياوز وازغون بولمادى بىتى
 سىڭ آناڭ آناڭ شۇندابىن بىشى كىشىلر بولا نورب سىن بو بالانى ايرىز نچوك
 طابدىڭ دېدىلر (فاشارت اليه) بىس اشارة قىلدى حضرت مەرىم اوزىنىڭ بالاسى
 عىسى سارى بىتى قايدان بولغانىنى بلاسكز كىلسە بالانىڭ اوزىدىن س راکز دېدى
 وانى كورگازدى (قالوا) ايتدىلر اول قوملر ھىچكە قالوب (كىف نكلم) نچوك
 سوز ايتورمىز بىز (من كان) شول كىمەسە گە كم بولدى اول (فى المهد صبياً) بىشىكە
 صبى بىتى بىشىكە پانورلق مەرىم دە بولغان ياش بالا برلە نچوك سورلاشا بىك اول
 ھىچ بىر سوزنى آكلاماس وجواب بىرە آلماس دېدىلر مەرىم دىڭد اول قوم حضرت
 مەرىمگە اوشو سوزلرنى ايتكان وقتلارندە عىسى عليه السلام آناسىنىڭ اېچا كىنى
 اېمار ايدى آنلارنىڭ سوزلرىنى اېشتىكچ اغزىنى اېچا كىن آلدى وآنارغە طابا
 فاراب فصيح نل برلە (نال) ايتدى حضرت عىسى (انى عبدالله) درىستلىك دە مەن الله
 تعالى نىڭ بىندە سىمەن (انى الكتاب) بېردى الله تعالى مكا كتابىنى بىتى ازلدە ھەم
 ايتدى مكا نىجىلنى بىرماك برلە (وجعلنى نبياً) ھەم قىلدى مەنى پېغىبىر دېمىشلردىكم
 ھىسى عليه السلام شول ھال دە پېغىبىر ايدى وسوزلاشما كى آنىڭ معجزەسى
 ايدى (وجعلنى) دىخى قىلدى مەنى خىداى تعالى (مباركاً) مبارك
 وبرىكانلى قىلدى (اينما كىنت) ھەر اورندە كم بولدىم مەنى مەن ھەر بىر دە بولسام

اول برگہ برکات نازل بولور (وَأَوْصَانِي) ہم امر فیلدی و بیوردی مٹا خدای تعالیٰ (بِالصَّلَاةِ) نماز اوفوماق برلہ (وَالرُّكُوعِ) ہم زکوٰۃ بیرماک برلہ (مَا دُمْتُ حَيًّا) مادام کہ من نریک من یعنی نریک بواغانم مدنہ ہمیشہ اوشبو اشلرنی اشلاماک برلہ بیوردی (وَبِرَأٍ بِوَالِدَتِي) ہم ایندگولک اینکوچی فیلدی می خدای تعالیٰ آنامغہ واکا منی مہربان ایلادی (وَلَمْ يَجْعَلْنِي) و فیلمادی منی (جَبَّارًا) باش طارنقوچی و اولوغلانقوچی کم خلفہ نکبرک فیلوب آنلرنی رنجتسام (شَقِيًّا) یاوز و فرمانینہ خلافتی اینکوچی (وَالسَّلَامِ) و خدای تعالیٰ نیک سلامی (عَلِيٍّ) منم ایزریمگہ بولغوجیدر نناک کم یعنی علیہ السلامگہ بولادی (یَوْمَ وُلِدْتُ) شول کونک کم آندان طوغدم من (و یوم اموت) ہم شول کونک کم من اولر من (و یوم ابعث حیا) دخی شول کونک کم من فوبارلمش بولور من نریک بولوب دبدی (ذَلِكَ) اوشبود کزایتولنمش و صفتلانمش کیمسہ (عیسیٰ ابن مریم) مریم نیک اوغلی عیسیٰ علیہ السلامدر نصارا ایندکیچہ توگلدنر (قَوْلَ الْحَقِّ) راست و توغری اینماک برلہ اینور من (الَّذِي) آندان توغری اینماک کم یہودیلر (فیه بمترون) آندہ شک تونارلر یعنی عیسیٰ علیہ السلام فصہ سنک شک تونارلر کم آنک پیغمبرلکینہ اشاناسلر و آنک حقندہ نیوشسز و فبیع سوزلر سویلارلر یا کہ مراد نصارالر کمان اینارلر دیبا کدر یعنی آنک شانندہ لایق بولماغان صفتلر برلہ آنی صفتلارلر و آنی بعضیلری خدای دیورلر و بعضیلری خدای نیک اوغلیدر دیورلر (مَا كَانَ لِلَّهِ) درست و ممکن توگلدنر خدای تعالیٰ گہ (أَنْ يَتَّخِذَ) آنک تونماقی (مَنْ وُلِدَ) بر بالانی یعنی خدای تعالیٰ نیک بالاسی بولماق احتمالی یوقدر نناک کم نصارالر اینورلر زیوا کہ بالا برلہ آنا بر جنسندن بولورلر خدای تعالیٰ بر نرسہ برلہ جنسداش بولودن منزہ در (سبعائه) پاک و منزہ در اول خدای تعالیٰ بالا تونماقندن (إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا) هر قایچان حکم فیلسہ و تلاسه اول بر نرسہ نیک بولمانینی (فَأَنَّمَا يَقُولُ لَهُ) بس موندن باشقہ ایماسدر کم اینور آکا (كُنْ) بولغلر دیب (فَيَكُونُ) بس بولور اول نرسہ شول حالده هیچده کیچکماینچہ (وَأَنَّ اللَّهَ رَبِّي) و درستلکده الله تعالیٰ کم منم خدایمدر و ربکم) ہم سزرنک خدایکوزدر (فَاعْبُدُوهُ) بس عبادت فیلکیز آکا و آندن باشقہغه طابونماکز (هَذَا) اوشبودر (صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) توغری بولغوچی یول کم جنت گہ ایرشدرور (فاختلف الأحزاب) بس اختلاف ایندیلر نچہ گروه و جماعتلر (مَنْ بَيْنَهُمْ) اور آرالرنده یعنی یہود و نصاریٰ عیسیٰ علیہ السلام توغریسنده بر برسینہ خلافتی فیلسوب افراط و تفریط بولینی توندیلر یہودیلر عیسیٰ نیک پیغمبرلکینہ

اشانمايوب نفييط فيلديلر و نصارا افراط جانيننه كيتديلر يا كه مراد نصارالر اوزلري
 خلافتي فيلشديلر كم اوج فونه بولديلر برسي نسطور به در كه عيسي ابن الله در
 ديديلر و بري يهقويه در كم عيسي الدير ديورلر و ملكانيه ثالث ثلاثه برله فائل
 بولديلر (فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) بس في كويونچ وحسرتدر شول كيمسه لر كه كم كافر
 بولديلر (من مشهد يوم عظيم) اولوغ بولفوجي كونتك حاضر بولماقندن كم قيامت
 كونيدر يا كه اول كونتك اهو اللدين و فور فچلر يني مشاهده فيلدون (اسمع بهم) ني
 كوب ايشتكوي بولورلر كافرلر (وابصر) هم ني عجب كورگوي بولورلر آنلر (يوم
 ياتوننا) شول كونده كم كيلورلر آنلر بزكه يعني قيامت كونده آنلر حق تعالى وعه
 فيلغان عذابلرني كوروب بلورلر وشكسر اشانورلر لکن اول كونده اشانولري
 آنلرغه فائده بيرماس (لكن الظالمون اليوم) لکن ظالمق اينكويچيلر اوشبو كونده
 (في ضلال مبين) آشكارا ضلالت و آزغونلقد بولفوجيلردر (وانذرهم) و فور نقل اي
 محمد عليه السلام آنلرني مکه مشركلريني (يوم الحسرة) حسرة و كويونچ كونندن
 كم اول كونده ياوزلق فيلغان كشيبلرني اوچون ياوزلق قبلدق ديوب كويونورلر
 وايدگولك فيلغان كمسه لر نيك كوبراك فيلماغانمز ديب حسرة چيكارلر (اذ قضي
 الامر) شول وقتده كم اوزالشمش بولور اش هم بارچه نك حسابي تمام بولوب بر
 گروه جنتك و بر گروه تموقلق ديوب حكم ايتولور اوشانداق اولوغ كون اول
 مشركلرنك آلدنكدر (وهم في غفلة) و حالانكه آنلر اوزلري غافللكه و خبرسزلكه درلر
 اول كونتك كيلما كندن (وهم لا يؤمنون) هم آنلر اشانماسلر اول قيامت كونينك
 بولماقينه (انا نحن) درستلكده بيز (فرث الارض) وارث بولورمز برگه (ومن عليها)
 دخي هر كيمسه كه كم بر يوزنده بولدي يعني آنلر بارچه لري فاني بولورلر و بيز
 باقي فالورمز (والبنا يرجعون) و بيزنك صاري قاينارلمش بولورلر اولگانلوندن
 صولك (واذكر في الكتاب) و ياد قبلقل سن اي محمد عليه السلام فرآنده اوز قومك
 اوچون (ابراهيم) ابراهيم پيغمبر قصه سيني كم بارچه منت اهللري آنك فضلينه
 و پيغمبرلكينه اقرار فيلورلر و اشانورلر هم عرب مشركلري آنك نسلندن بولماقلري
 برله ماقتانشورلر بس آنك حق تعالى ني بر بلد كندن و مشرک بولماغانلقدن
 خبر بيرگلر (انه كان) درستلكده اول ابراهيم عليه السلام بولدي (صديقاً) بيك
 راست سوزلي هم نوفرى اشلي (نبياً) پيغمبر و اولوغ مرتبه لي (اذ قال) ياد قبلقل
 شوني كم ابتدى اول ابراهيم (لايه) اوزينك آناسى آزر بن ناخورغه (يا ايت)

اى منم آتام (لَمْ تَعْبُدْ) سن نى اوچون طابونورسن (مَا لَا يَسْمَعُ) شول نرسه گه كم
 ايشتماس اول سنك دعاكنى و بالبارمافكنى (وَلَا يَبْصُرُ) هم كورماس اول سنك
 توبانچيلىك برله و خشوع برله آكنا طابونمافكنى (وَلَا يَفْهَمُ عَنَّا) دغى دفع قيلماس
 و كيتارماس اول سندن (شَيْئًا) باشكفه كيلگان بلالردن و ضررلردن هيچ بر نرسه نى
 حاصلى معنى سكا هيچه فائده ايرشدر آلماي تورغان پوتلرغه نى اوچون طابونورسك
 و آنلرنى اوزنگه معبود ايتهرسك ديدى دغى ايتدى (يَا أَبَتِ) اى مينم آتام
 (أَنِّي) درستلكه مين (قَدْ جَاءَنِي) تحقيق كيلدى ميكا يعنى خداى تعالى دن وحى
 بولدى (مِنَ الْعِلْمِ) علمدن (مَا لَمْ يَأْتِكَ) شول نرسه كم كيلمادى سيكا يعنى حق
 دين و شريعت طوغرىستندن سين بلهاگان نرسه لرنى خداى تعالى ميكا بلدردى
 (فَاتَّبَعْنِي) بس ابارگل سين ميكا (أَهْدِكَ) تا كم هدايه فيلورمن و كوندورورمن سيني
 (صِرَاطًا سَوِيًّا) راست و طوغرى بولغوچى بر بولغه كم اول بولغه كرگوچى كمسه
 مقصودغه ايرشور و منگولك عذابدن قورتلور (يَا أَبَتِ) اى مينم آتام (لَا تَعْبُدِ
 الشَّيْطَانَ) عبادة ايتمه گل و طابونماغل شيطانغه هم آنك فرمانينه بوى صونماغل
 (إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانُ) درستلكده شيطان بولدى (لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا) خداى تعالى گه
 عصيان ايتكوچى و قارشوچى (يَا أَبَتِ) اى مينم آتام (أَنِّي أَخَافُ) درستلكه مين
 قورقامن (إِنْ يَمَسَّكَ) ايرشمه كندن سيكا (عَذَابُ مِنَ الرَّحْمَنِ) بر عذاب خداى تعالى
 فاشندن يعنى خداى تعالى نك فرمانينه قارشوب شيطانغه ايره كه سببلى سيكا
 الله تعالى دن بر عذاب كيلمه گاي ايدى ديوب قورقامن (فَتَكُونُ) بس سينك
 بولمافكندن قورقامن (لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا) شيطانغه دوست يعنى عذابده و لغنتده
 شيطان برله برگه بولورسك ديب قورقامن ديدى (قَالَ) ايتدى ابراهيم نك آناسي
 آزر ابراهيمدن بوسوزلرنى ايشنكاج (أَرَأَيْتَ أَنْتَ) ايا يوز دوندرگوچى موسن (عَنْ
 إِلَهِي) مينم خدايلرمغه طابوتودن (يَا اِبْرَاهِيمُ) اى ابراهيم يعنى سين مينم پوتلرمغه
 طابونماسسكمو (لَئِنْ لَمْ تَنْتَه) اگر سين طيلماساك و قايتماساك بواشكندن (لَأَرْجِمَنَّكَ)
 البته شلته فيلورمن يا كه طاش برله آطوب سورورمن سيني (وَأَهْرَجَنِي مَلِيًّا)
 و يراق بولغل سين ميندن بر اوزاق زمان تا كم سينك ضررگدن امين بولوب
 و طنجلاب نوراييم ديدى (قَالَ) ايتدى ابراهيم عليه السلام آناسينه (سَلَامٌ عَلَيْكَ)
 سلام بولسون سينك اوزرنگه يعنى مين كيتهرمن خوش صاو بولغل ديدى ديمشلدركم
 حضرت ابراهيم آناسينك ملامتينه و شلته له ميه كينه فارشى سيكا سلام بولسون ديوب

جواب بیردی تا کم شایدکه بوسوزمدن متأثر بولوب و کوکلی یومشاب ایمان کیتورمه سمو دیوب اوشبو طریقه ایتدی مرویدرکه فایچانکم ابراهیم علیه السلام آتاسی یانندن کیتمه کنی و هجرت ایتمه کنی قصد قیلدی آتاسی ایتدی ای ابراهیم کیتمه کک سبیلی ملول بولماغل و فایقرماغل سینک یحشی خدایک باردی اول سینی طاشلاماس دیدی حضرت ابراهیم آندن بوسوزنی ایشنکاج بلکه ایمان کیتورور دیوب امید ایتدی شول سبیدن آکا ایتدی سیکا سلام بولسون ای مینم آتام (ساستغفر لک) تیزدرکم استغفار قیلورمن و مغفرت استه من سینک او چون (ربی) پروردکارمدن کفر اهلی او چون استغفار قیلماق حق تعالی دن آنلرغه توفیق و هدایت صورماقدر ایمان کیتورمه کیری او چون کم اول ایمان مغفرتکه سبب بولور بس حضرت ابراهیم ننگ آتاسینه سینک او چون استغفار قیلورمن دیبه کندن مرادی شولدرکه خدای تعالی دن سینک او چون توفیق صورارمن تا کم ایمان کیتورگایسن (انه کان بی) درستلکده مینم خدایم بولدی میکا (حقیاً) مهربان و مرحمتلی هم مینم دعامنی قبول ایلهمک برله و عه قیلدی (واعترزکم) و برچیتکه کیتورمن هم یراق بولورمن سز لردن یعنی پوتقه طابونفوجیلردن (وما تدعون) هم یراق بولورمن شول نرسه دن کم سز لر اوندارسز و طابورسز آکا (من دون الله) خدای تعالی دن باشقه یعنی پوتلر کزدن هم یراق بولورمن (وادعوا ربی) و دعاء قیلورمن اوزمنک پروردکارمغه هم آکا عبادت ایتورمن (عسی ان لا اکون) شایدکم مین بولماسمن و بولماسلقینی امید ایتورمن (بدعاء ربی) اوزمنک پروردکارمگه دعا قیلماق و عبادت ایلهمک برله (شقیاً) امیدسز و بهره سز یعنی سز لر پوتلر کزغه طابونماقکز سبیلی محروم و امیدسز بولماقکز کبی مین خدایمغه عبادت قیلماقم برله امیدسز و بهره سز فالماسمن خدای تعالی فضل و رحمتندن میکا روزی قیلور (۱) دیدی (فلما اعترز لهم) بس یراق بولغانی زمانده ابراهیم پیغمبر پوتقه طابونفوجیلردن (وما یعبدون من دون الله) هم شول نرسه دن کم طابونورلر آنلر خدای تعالی دن باشقه یعنی پوتلردن هم یراق بولغانی زمانده (وهبنا له) باغشلا دقیز اول ابراهیمغه (اسحاق و یعقوب) اوغلی اسحاقنی ساره خاتوندن هم اسحاق اوغلی یعقوبنی باغشلا دق (وکلاً جعلنا نبیاً) و بارچه سینی قیلدی بز پیغمبر یعنی ابراهیم و اسحاق و یعقوب اوچسیدک پیغمبرلردن (وهبنا لهم) دخی باغشلا دق آنلرغه (من رحمتنا) اوز رحمتزدن (وجعلنا لهم) هم قیلدی یعنی

(۱) مرویدرکه ابراهیم علیه السلام بابلدن آتاسی یانندن کیتوب فارس طاغلیرینه باردی بدی یل اول طاغلیر اطرافنده سیر قیلدی تا کم آتاسی آزر اولوب پوتخانه تصرفی آزر ننگ فرنداشی هاذرگه ایرشدی حضرت ابراهیم ینه بابلگه فایتوب پوتلرنی مذمتله مک و خورلاماقغه ککرشدی بر مرتبه پوتخانه گه کروب بارچه پوتلرنی صدروب و بوزوب خراب قیلدی صکره آنی نمرود اوطقه طاشلاب حق تعالی رحمتی برله اوطن سلامت چغوب آندن صوگ لوط علیه السلام برله هم خاتونی ساره برله شام ملکینه هجرت قیلدی

(۱) رسول نبی دن اخس بولاتوروب رسولنی نبی دن مقدم کیلتورمه کی شوگا اشارتدرکه اول خدای تعالی آتی خلقفه ایلچی ایلب بیهردی صکره اول خلقفه خبر

بیردی

(۲) نجبا مرتفع و یوقاری کوتهرلمش معناسنده بولماقینه نظرا دیبشلمر- درکم خدای تعالی موسی علیه السلامنی یوقاری عالم گه چقاردی برکوکدن ایکنچی کوککه وبر حجابدن ایکنچی حجابقه آشوردی تاکم شول مکانگه یتدی که قلم نورتنی بازغان آوازنی ایشندی امام ثعلبی کیلتورمشدرکم حق سبحانه و تعالی برله موسی علیه السلام آراسنده فالهادی مگر برگنه حجاب فالدی دیبشدر والله اعلم (۳) مرویدرکه اسماعیل علیه السلام بز کون برکشبگه سین کیلگاچمه اوشبو اورندن کیتنه- سمن دیوب وعه قیلغان ایدی اول کشی آندن کیتوب اول وعدهنی اونوتدی اسماعیل علیه السلام اول کشینی کونوب شول اورننه اوج کیچه وکوندز نوردی

بیردک آنلرغه (لِسَانَ صِدْقٍ عَلِيًّا) بلند و یوقاری بولغوچی توغری و راست سوزله مه کنی رحمتدن مراد آنلرغه اموال و اولاد روزی قیلماقدر دیبشلمر هم لسان صدق بیردک دیمه کی ابراهیم علیه السلامنک و اجعل لی لسان صدق دیوب قیلغان دعاسنک قبول بولدقینه اشارتدر (وَ اذْکُرْ فِي الْكِتَابِ) و یاد قیلغل ای محمد علیه السلام قرآنده (مُوسَى) موسی پیغمبر قصه سیننی (اِنَّهٗ كَانَ) درستلکده موسی علیه السلام بولدی (مُخْلِصًا) پاک قیلونمش خبیث و ناچار اشردن (وَ كَانَ رَسُوْلًا) هم بولدی اول (۱) بیهرلمش ایلچی خدای تعالی طرفندن (نَبِيًّا) خلقفه خبر بیرگوچی خدای تعالی دن و خلقنی حق دینگه دعوت ایتکوچی پیغمبر (وَ نَادِيْنَاهُ) و ندا قیلدی بز موسی پیغمبرگه (مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْاَيْمَنِ) طور طاقنی جانبندن موسی ننگ اولک باغندن (وَ قَرَّبْنَاهُ نَجِيًّا) هم بقین قیلدی اول موسی نی اوز درگاهه زغه مناجات ایتکوچی و سر ایتکوچی بولغانی حاله اول یا که یوقاری کوتهرلمش (۲) بولغانی حالده (وَ وُهَبْنَاهُ) دخی باغشلاق موسی پیغمبرگه (مِنْ رَحْمَتِنَا) اوز رحمتزدن (اَخَاهُ هَارُونَ) آنک فرنداشی هاروننی آتما وزیر ایتک برله (نَبِيًّا) پیغمبر بولغانی حالده اول هارون (وَ اذْکُرْ فِي الْكِتَابِ) دخی یاد قیلغل ای محمد علیه السلام قرآنده (اِسْمَاعِيْلَ) اسماعیل پیغمبر قصه سیننی (اِنَّهٗ كَانَ) درستلکده اول اسماعیل بولدی (صَادِقَ الْوَعْدِ) (۳) وعه سنک راستلقی ایتکوچی (وَ كَانَ رَسُوْلًا) هم بولدی اول خدای تعالی فاشندن بیهرلمش ایلچی (نَبِيًّا) خلقفه حقن خبر بیرگوچی پیغمبر (وَ كَانَ يَأْمُرُ اَهْلَهُ) دخی بیورور بولدی اول اسماعیل اوزینک کشیلرینه یا که املرینه (بِالصَّلٰوةِ) نماز او قومق برله کم بارچه نهن برله اشلر نه طورغان عبادتلرنک افضلیدر (وَالزَّكٰوةِ) هم بیورور ایدی زکات بیرمک برله کم جمله عبادات مالیه ننگ اکملیدر (وَ كَانَ عِنْدَ رَبِّهٖ) دخی بولدی اول اوزینک پروردکاری فاشنده (مَرْضِيًّا) راضی بولنمش و قبول ایتولمش بارچه احوالی و افعالی جهتندن (وَ اذْکُرْ فِي الْكِتَابِ) دخی یاد قیلغل ای محمد علیه السلام قرآنده (اَدْرِيسَ) ادریس پیغمبر قصه سیننی ادریس علیه السلام شیث پیغمبرنک نبیره سیننک اوغلیدر نوح علیه السلامنک باباسیدر اولده اسنی اخنوخ ایدی عالمک جهتندن ادریس دیو لقب ایتولدی (اِنَّهٗ كَانَ) درستلکده اول ادریس بولدی (صَدِيْقًا) بیک راست سوزلی خلقفه (نَبِيًّا) خبر بیرگوچی حقن (وَ رَفَعْنَاهُ) و کوتهردک بز ادریس پیغمبرنی (مَكَانًا عَلِيًّا) بیوک و یوقاری بولغوچی

و بر قولده بر یلقه چه شول اورندن کیتمه یوب شونده نوردی * ۴ و وعده سیننه خلافتق ایتمه دی.

(۱) ادریس علیہ السلامك كوككه آشماقی خصوصندہ ككوب خبرلر باردر ابن عباس رضی اللہ عنہما بیورمشدر کم بر کون ادریس علیہ السلامفہ فویاش اسیسی نوشوب تاثیر ابتکاج مناجات قیلوب ایتدی کم الهی مینم برله فویاشنك آراسی شول قدر براق بولاتورب من حرارتندن تمام کوبه رگه یاقنلاشدم فویاشنی یوکله گوچی فرشته آنك اسسیلکینه نیچك طاقت قیلا ایکن الهی سین اول فرشته نك یوگینی یکل قیفل و آکا قوت هم قمل بیرگل دیوب دعا قیلدی حق تعالی آنك دعاسینی قبول ایلادی ایکنچی کون فویاش فرشته سی اوزینك

بر اورنقه کم پیغمبرك اورنیدر یا که مراد آنی جنتکه کرگزك یا که (۱) دورتنچی فات کوكکه آشوردق دیبه کدر نتاك کم معراج حدیثنده ثابت بولمشدر کم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری ادریس علیہ السلامفہ دورتنچی فات کوكکه ملاقات ایله مشدر (اولئك) اوشبو گروه یعنی ذکر ایتولمش پیغمبرلر کم زکریادن ادریسکه چه در علیهم السلام (الذین انعم الله) شول کمسه لدر کم انعام قیلدی خدای تعالی (علیهم) آنلر اوزره هر تورلی دینی و دنیاوی بولغان نعمتلردن (من النبیین) پیغمبرلر جهلسندن بولغوجیلدر آنلر (من ذریة ادم) آدم پیغمبر نسلندن (ومن حملنا) دخی شول کمسه لرنك نسلندن کم یوکله دک آنلرنی کیبه ده (مع نوح) نوح پیغمبر برله (ومن ذریة ابراهیم) هم ابراهیم علیہ السلام نسلندن (واسرائیل) دخی یعقوب علیہ السلام نسلندن (ومن هدینا) دخی شول کمسه لر جهلسندن کم طوغری بولغه کوندردك آنلرنی (واجتیبنا) هم صایلا دق واختیار قیلدی آنلرنی آدمیلر آراسندن پیغمبرك برله (*) (اذا تتلى عليهم) هر قایجان کم اوقولنمش بولسه آنلر اوزرینه (آیات الرحمن) خدای تعالی نك آنلر اوزرینه ایندیرگان کتابلرنداغی آیتلری (خروا) یقولرلر ویوزلری اوزره نوشه لرلر آنلر (سجدًا) سجه قیلغوجیلر بولغانلری حاله خدای تعالی گه (وبکیًا) هم بفلغوجیلر بولغانلری حاله خدای تعالی دن فورقوب حق تعالی نك کلامینی تلاوت ایتمه ک وطکلامافغه یغلامقنك مخصوص بر نسبتی باردر نتاك کم خبرده کیلمشدر که قرآن اوفوگز و یفلاگز اگر یغلیسگز کیلمسه سه کوچله نوب یفلارغه طرشگز اوشبو سجه کلام شریفه بولغان تلاوت سجه لرینك بشنهیسیدر حضرت شیخ محی الدین قدس سره اوشبو سجه فی آیت رحمانینی تلاوت جهتندن واقع بولدی اوچون سجد انعام عام دیوب نسیمه ایتیشدر و بو سجه گه متفرع بولغان یغلامقنی فرح و سرور یغلامق دیبشدر (فخاف من بعدهم) بس ایرشدیلر اول پیغمبرلرنك

یوگینی یکل طاپدی هم اسسیلکنك تاثیرینی بله دی بواشنك سببینی بولسه دیوب حق تعالی دن صورادی بس اول فرشته اوشبو یکلک ادریس پیغمبر دعاسی برکتنده بولدی قینی بلگاج حضرت ادریسنی زیارت قیلورغه کیلدی هم آنی فاناطینه اولطرتوب دورتنچی کوكکه اوز مکانینه چقاردی هم ادریس

سجده *

پیغمبرنك تلاوی بوینچه آنك عمری کوببو ایکانینی هم اجلنك کیفیتینی عزرائیلدن صورادی عزرائیل عمرلر دفترینه نظر قیلوب ایتدی کم سین ایتکان کشی حاضر فویاش مطلعینه یقین اورنده وفات ایلر دیدی اول فرشته کیری اوز مکانینه قایتوب ادریسنی اولمش طاپدی بر روایتک ملک

الهوة ادریس علیہ السلامك طاعت و عبادتی کوبلگینی بلوب آنی کورورگه مشتاق بولدی و حق تعالی نك اذنی برله یرگه نوشوب ادریسنی کوردی هم ادریسنك اوز التماسی بوینچه جانینی آلدی حق سبحانه و تعالی پنه آنی نرگزوب صکره عزرائیل اوزی برله آنی کولگرگه آلوب مندی اول تموغنی آکا کورگازوب صکره جنتکه کیلتوردی ادریس علیہ السلام جنته فالدی زاد المسیر

(۱) و بعضی دیمشدر کم

«غی» نموغده بولغان
بر قیونک اسیدر اول
قیوده بولغان عذابلردن
بارچه نموغ اہلی
خدای تعالیٰ گہ صغورلر
وبعضیلر قولنچہ «غی»
جهنمده بر چوقدرکہ
آنک اوطی اسسیرہک
وعذابی قاطیرا قدر آنک
نماز قویوغہ دائمچیلق
اینکان کشیلر نی عذاب
قیلورلر

(۲) دیمشدر کم جنتک
اگرچه کیچه وکوندز
یعنی قویاش چقماقی
وباطماقی بولماسهده بر
تورلی علامت بولور کم
جنت اہلی شول علامت
برلہ کیچه وکوندز آنک
مقدارینی بلورلر
عین المعانی تفسیرنده
کیلتورمشدرکہ جنتده
کیچ بولماقی حجاب
وپردهلرنک توشلرلہ
کندن ہم ایشکلرنک
یابلماقتندن معلوم بولور
کوندز بولماقی پردہلرنک
کوتہرلہ کنندن ہم
ایشکلر آچماقتندن
بلنور

تفسیر تبیانک مذکوردر
کم جنتده کیچه وقتندہ
جنت کنیزہ کلری و حور
العینلر مؤمنلرگہ خدمت
قیلورلر کوندز زمانندہ
غلمان و ولدان آنلرنک
خدمتلرنک بولورلر معالم

اورنلرینہ آنلرنک صوکنندن (خَلْفٌ) باوز بالالر کم غایتندہ غافلکلرندن (أَضَاعُوا
الصَّلَاةَ) ضایع قیلدیبلر آنلر نمازی یعنی اوفومادیلر وقویدیبلر (وَاتَّبَعُوا الشَّهَوَاتِ)
هم ابردیبلر آنلر نفس آرزولرینہ یعنی نفسلرینہ ابروب صبر اچمهک وزنا
قیلمق کبی نورلی گناہلر نی اشلدیبلر (فَسَوْفَ يَلْقَوْنَ) بس نیزدر کم کورورلر
آنلر اوزلرینک آزغونلقلرینک جزاسینی یا کہ منگولک عذابینی (۱) (الَّذِينَ تَابُوا)
مگر شول کمسه کم توبہ قیلدی وقایتدی گناہندن (وَأَمِنَ) هم اخلاص واعتقاد
برلہ ایمان کیلتوردی (وَعَمَلٌ صَالِحًا) دخی اشلدی ایدگو عملنی (فَأُولَئِكَ) بس
اوشبو توبہ قیلغوجی ایدگو مؤمنلر (يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ) کورورلر جنتک (وَلَا
يُظْلَمُونَ شَيْئًا) وظلملق ایتمولمش بولماسلر آنلر هیچ بر نرسهده یعنی آنلرنک
اجروثوابلری هیچک کیمتولمہس (جَنَّاتٍ عَدْنٍ) کورورلر آنلر عدن جنتلرینہ (الَّتِي
وَعَدَ الرَّحْمَنُ) آنداین جنتلر کم وعده قیلدی خدای تعالیٰ اول جنتلرگہ کرگزمک
برلہ (عِبَادَهُ) بندہلرینہ (بِالْقَيْبِ) غیب ویاشرنک برلہ یعنی آنلرغہ جنت برلہ
وعده ایلدی وحالانکہ اول جنت آنلردن غایب ابدی وآنلر آنی کورمہس
ابدیلر (أَنَّهُ كَانَ) درستلکده کم بولدی (وَعَدَهُ) خدای تعالیٰ نک وعده سی یعنی
وعده قیلمش نرسه سی کم جنتلر (مَاتِيًّا) کیلچک ومؤمنلر آکا ابرشہ چکلردر
(لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا) ایشنہسلر جنت اهللری جنتده (لَقَوَّا) فائدهسز وبوش
سوزنی (الْأَسْلَامًا) ولکن ایشتورلر آنلر خدای تعالیٰ دن سلامنی یا کہ فرشتهلردن
یا کہ بر برسندن (وَلِيْمٌ رِزْقُهُمْ) ویولغوجیلر آنلرغہ رزقلری جنت نعمتلرندن
(فِيهَا) اول جنتک (بِكْرَةٍ وَعَشِيًّا) ابرنہ برلہ هم کیچهده (۲) یعنی دائماوهمیشه آنلرغہ
جنت نعمتلری روزی ایتلور (تِلْكَ الْجَنَّةُ) اوشبو جنت (الَّتِي نُوْرَتْ) آنداین
منزلدر کم میراث بیورورم آنی (مَنْ عَمِلَ بِهَا) بندہلرمزدن (مَنْ كَانَ تَقِيًّا) شول
کسمهگہ کم تقوالق قیلدی اول وپرمیزکار بولدی مرویدرکہ فایجان کم پیغمبرمز
علیه الصلوة والسلام حضرتلرندن مشرکلر یهودیلر تعلیمی بوینچہ اوچ سؤال قیلدیبلر
بری ذوالقرنیندن وبری اصحاب کھفدن وبری روحنک نی ایدکنندن شول
وقتندہ اول حضرت آنلرغہ ابرنہگہ کیلکوز سزلرگہ جواب بیورورمندی لکن
استثنائاً قیلماقی یعنی الله تلهسه دیبهدی شونندن صوکل اون ایکی یا کہ اون بیش
کونگہ قدر جبرائیل نازل بولمای طوردی صوگرہ حضرت جبرائیل کیلگاج رسول
علیه السلام آکا ایتدی نی اوچون بوقدر وقت کیلمی طوردک مین سینکا منتظر
ایدم دیدی جبرائیل علیہ السلام جواب بیردی کم آنک جوابینک مضمونی اوشبو آیت

کریمه در (وَمَا نَتَنَزَّلُ) واینها سمن بزلر یعنی فرشته لری (الْأَبَاطِرُ رَبُّكَ) مگر پروردگار کنگذ
 امری و فرمانی بر له گنه اینه رمز (لَهُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهَا) اول خدای تعالی گه مخصوص در
 و آنک ملکنده و تصرفنده در شول نرسه کم بزنگ آلدمزده بولور یعنی کیله چکگی
 اشلر (وَمَا خَلَفْنَا) هم شول نرسه کم آرطمزده بولدی یعنی اوتکانده گی اشلر
 (وَمَا بَيْنَ ذَلِكَ) دخی شول نرسه کم اوشبو اوتکان بر له کیله چکنک آراسنده در
 یعنی حاضرگی اشلر یا که آکا مخصوص در حکم فیلمق بزلرنک یارانلماقز ابتدا سنه
 هم اجل رمز انتها سنه هم ترککنمز مدتنه (وَمَا كَانَ رَبُّكَ) و بولادی هم بولماس
 سینک ربک (نسباً) اونونوچان یعنی سینک بارچه احوالکندن آگاه در هر وقت
 یبهرمه کنی نرسه بزنی سینکا یبهرور یبهرمه ی تورماتی سینک حالکنی اونونونفندن
 توگلدن بلکه همه اشک حکمت و مصلحتینی اوزی بلور (رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 اول خدای تعالی در کوکلرنک هم بزنگ پروردکاری و یارانقوچیسسی (وَمَا بَيْنَهُمَا)
 دخی شول نرسه نک ربیدر کم بر بر له کوکلر آراسنه بولدی یعنی بارچه عالملرنک
 یارانقوچیسسی و تربیه اینکوچیسسی اولدر بس آنک اونونوچان بولماتی ممکن
 توگلدن (فَاعْبُدْهُ) بس عبادت نیلقل سین آکا (وَاصْطَبِرْ) هم صبر نیلقل و جداغوچی
 بولقل (لِعِبَادَتِهِ) آنک عبادتینه یعنی هر فایچان خدای تعالی نک سینی اونونواسلقلینی
 بلسهک بس سین فولقنده ثابت بولقل و تحمل اینکل هم وحی کیلووینه منتظر
 بولوب کوکلکنی طارلاندر ماغل (هَلْ نَعْلَمُ) ایا بلورسکنو یعنی البته بلمه سسک
 (لَهُ سَمِيًّا) اول خدای تعالی نک بر اوخشاشینی و تیکد اشینی کم خدا یلقفه مستحق
 بولسه زیرا که آندن باشقه الوهیتکه مستحق هیچ یوقدر یا که ایا بلورسکنو
 اول خدای تعالی نک اسمد اشینی یعنی آندن باشقه الله اسمی بر له آتالمنش بر
 نرسنه بلورسکنو البته بلمه سسک آثار سطوة الهیه دن بری شولدر کم الله اسمی
 آنک ذات پاکینه گنه مخصوص در اهل شرکنن هیچ قایوسی اوزلرنک معبودلرینی
 الله دیوب آتامادیلر بلکه آله دیدیلر غیرت الوهیت اوشبو اسم شریفی مشرکلر
 تصرفندن محفوظ و مصون ایل مشدر (وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ) و اینور آدمی مراد ابی بن
 خلق در دیمشلر بروقتنه چروب تتولمش و کیسهک کیسهک بولمش سوبه کلرنی
 کیلتورب استبعاد طریقچه ایندی (إِذَا مَاتَ) ایا هر فایچان مین اولسه م
 (لَسَوْفَ أَخْرَجُ حَيًّا) البته چقارلمش بولور من مو کیری ترک بولوب یعنی اولوب
 چروب بنکان کشی یا کادن نیچک نرلوب توفرا نندن چقسون دیدی و اوشانمادی
 حق تعالی آنک جوابنده بیورور کم (أَوَلَا يَذُكُرُ الْإِنْسَانُ) ایا یاد اینته سو

(۱) اوشبو آیت نك اهل السنه والجماعه فاشنده صحیح بولغان هم ابن عباس رضی الله عنهما دن منقول تفسیرینه بناء اورود دخول معناسنده در یعنی همه آدمیلر مؤمنلر هم کافرلر جهنمگه کرورلر دیمکدر مگر پیغمبرلر گنه مستثنی در بعضلر مراد کافرلر گنه کرورلر دیمکدر مؤمنلر منگو کرمه سلر دیورلر و بر قولده وروددن مراد صراطلر اوتودر یعنی بارچه آدمیلر جهنم اوزرنده بولغان صراط کوپرنندن اوتورلر دیمکدر بو تقدیرده استثناء ایدلماسلر و بعضلر وروددن مراد نموغنی کورو هم آکا یقین بولودر دیورلر یعنی همه آدمیلر نموغنه یقین کیلورلر و نموغنی کورو لر دیمکدر حضرت جابر رضی الله عنه دن منقولدر کم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دن اوشبو آیت کریمه نك معناسی حقه سؤال قیلدیلر اول حضرت بیوردیلر کم هر قایچان جنت اهلی جنتکه کرسه لر بر برسندن بزگه دنیا ده وقتمزده خدای تعالی وان منکم الا واردها دیوب یعنی سز نك همه کز نموغنه ورود ایتهر سز دیوب

بیورغان ایدی نوگلهو
بزلر نی اوچون نموغنی
کورمه دک نموغ قاین
فالدی دیوب صوراشورلر
شول وقتده فرشته لر
آنلرغه قد ورد نموها
وهی خامده دیورلر یعنی
سز نموغنه ورود
ایتد کز لکن اول
سونگان ایدی سزگه
زیان ایتمادی دیورلر
حضرت جابر ابن
عبدالله رضی الله عنه دن
منقولدر که رسول صلی الله
علیه وسلم بیوردیلر
وان منکم الا واردها
ورود دخول معناسنده در
یعنی بارچه آدمیلر
بخشیلری هم باوزلری
همه سی جهنمگه کرورلر
لکن مؤمنلرگه آنک

و فکر له مه سمو آدمی (اَنَا خَلَقْنَا مِنْ قَبْلُ) شونی کم درستلکده بز بار اتدق آنی
موندن الک (وَلَمْ يَكْ شَيْئًا) و بولمادی اول هیچ بر نرسه بلکه صرف معدوم
ویوق ایدی آنی بار قیلدق بس یوقدن بار قیلوغه قادر بولغان خدای تعالی
البتنه اولگاندن صوگ یا کادن ترگزمه ککه قادر در (فَوَرَّيْكَ) بس سینک پروردگارک
بر له آنط کم (لَنُعْضِرْنَهُمْ) البتنه فوبار ورمز و حشر قیلورمز اول کافرلر نی (وَالشَّيَاطِينَ)
شیطانلر بر له برگه یعنی هر بر کافر نی اوزینک فرینی بولغان شیطان بر له برگه
باغلارلر (ثُمَّ لَنُعْضِرْنَهُمْ) صکره حاضر قیلورمز آنلر نی و کیلتورورمز (حَوْلَ جَهَنَّمَ
جَنَّتًا) نموغ نیکره سیننه تر له نگوچیلر بولغانلری حالده آنلر حساب و قیامت
فورقچلرندن (ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ عَنْ صُكْرِهِ) صکره البتنه چقارورمز (مِنْ كُلِّ شَيْءٍ) هر برگر و هندن
(اِيَهُمْ) آنلرنک فایوسی (اَشَدُّ) فاطیرا قدر و آرتوغر ا قدر (عَلَي الرَّحْمَنِ عَنِيًّا) خدای
تعالی اوزره جرأت قیلدق و باش طارتمق جهنندن یعنی هر امتدن بیگره کده
فارشوقچیراق و باش طارتمق چیراق بولغانلر نی آیروب آلورمز (ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ)
صکره البتنه بز بلگوچیره کمز (بِالَّذِينَ هُمْ) شول کسمه لر نی کم آنلر (اُولَىٰ بِهَا)
تیوشلیر کلدرر نموغ او طینه (صَلْبًا) اول او طقه صالتمش بولمق جهنندن یعنی نموغ
او طینه کم لری اول صالتمق نیوش ایدکی نی بلورمز (وَاَنْ مِنْكُمْ) ویوقدر (۱)
سزلردن ای آدمیلر هیچ بر کشی (اِلَّا وَاَرْدَهَا) مگر شولکم اوتسکوچیدر

اوطی صالقونلق هم سلامتک بولور ابراهیم پیغمبرگه نمرود اوطی بولغان شیکلی مؤمنلرگه نموغ اوطی
عذاب بولماغاچ آنلر نی نموغنه کرگزونی اوچون دیوب صوراساکز جوابنده ایتورمز کم بواشنک نجه توری
حکمتلری باردر برسی شولدر کم مؤمنلر و ایز گولر بر مرتبه نموغنه کروب آندن تورنولاچقلرن بلگچ
آنلرنک شادقلری آرتور ایکنهی سی نموغ اهلی آنلرنک چقولرن و اوزلرینک نموغده فالولرن کورب
مؤمنلرنک درجه لری آرتقلن و اوزلرینک خورلقن بلورلر اوچنهی سی کافرلرنک نموغده عذابانولرن کورب
مؤمنلرنک جنتده گی لذتلری آرتور حضرت ابن عباس و ابن مسعود و کعب الاحبار هم سدی رضی الله عنهم لردن
روایت ایدلمشدر کم بو آیتده گی وروددن مراد صراط کوپرنندن اوتودر نموغنه کرو نوگلدر زیرا که —

جايز بولور ورودنى
كرمك معناسينه حمل
ايتكوچيلر بو آيتنگى
مبعدوندن مراد عذابدن
براق بولودر ديورلر
يعنى ايزگو مؤمنلر
تموغغه كرسه لرده
عذابنى كورمه سلر
وبعضلر وان منكم
الا وارد هاده وروددن
مراد تموغغه يقين كيلودر
ديورلر يعنى بارچه
خلايق حساب يرينه
كيلورلر جهنم شونده
حاضر بولور مه لرى
كورورلر الله تعالى
تقوا اهلبن اور فضلى ايله
قوتقارور تفسير حمل.
(۱) حديث شريعه
كيلمشدر كم جنت
اهلبنك بعضلرى بعضلر
ندن سؤال قيلورلر
حق تعالى بزلرگه وان
منكم الا وارد هادىوب
يعنى تموغ اوزره اوتى
قالماس سز ديوب وعده
فيلقان ابدى بس نى
حالدركم بزلر نموغ
اوطىنى هيچك كورمه دك
ديورلر آنلرنك بو
سورلر ينه فارشى فرشته
لر ايتورلر نموغدن
اوندكز لکن سزلرنك
ايمانكز نك نورى

وايرشكوچيدر اول تموغغه لکن مؤمنلر آندن اوتكان وقتنه اوط سونگان بولور آنلرغه
اسبلك نساثير ايتنه س (كان على ربك) بولدى اوشبو تموغغه ورود ايله مك
پروردكارك اوزرينه (حتماً) جز مى وقطى (مقضيًا) حكم ايتولنمش بر اش يعنى
اوشبو همه آدميلرنك نموغ اوزره ورود ايتنه كلرى شوندابن وعده در كم البته
واقع بولمى قالماس (۱) بعضلر ورود دخول معناسنده در ديورلر يعنى آدميلردن
هيچ بر كمسه تموغغه كرمى قالماس ديمك بولور جابر انصارى رضى الله عنه
رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلردن روايت ايله مشدر كم ورود دخولدر
هيچ بر ايندگو وياوز كمسه بولماس مگر البته تموغغه كرور لکن نوع اوطى
مؤمنلرگه صالحون وسلامتك بولور نتاك كم نمرود اوطى ابراهيم عليه السلام غه
شوبله بولدى واوشبو قولنى مؤيددر كم حق تعالى بيورور (ثم نجى) صكره
قوتقارور رمز (الَّذِينَ اتَّقُوا) شول كمسه لرنى كم تقوالق قيلدبلر و صافلانديلر شركدن
يعنى آنلرنى نموغدن چقارور رمز (وَنذَرِ الظَّالِمِينَ) هم قوبارمز و قالدور رمز ظلملىق
ايتكوچيلرنى (فيها) اول نموغده (جنبًا) نزله نگوچيلر بولغانلرى حالده (وَإِذَا
تَلَّىٰ عَلَيْهِمْ) وهر قاچان اوقولسه مشركلر اوزره (آيَاتِنَا) بزنك آيتلرمز (بَيِّنَات)
معنالى ظاهر و روشن بولغانلرى حالده ياكه دليللرى ياكه معجزه ايدكلرى
آيتم آچق معلوم بولغانى حالده (قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) ايتورلر شول كمسه لركم
كافر بولديلر و آيتلرگه اوشانمادبلر قريش اولوغلردن (لَّذِينَ آمَنُوا) شول
كمسه لركم كم ايمان كيلتوردبلر واوشانديلر فقادن يعنى مشركلرنك اولوغلرى
وبايلىرى مؤمنلرنك فقيرلرينه ايتورلر (أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ) اوشبو ايكى گروهنك
قايبوسى يعنى مؤمنلرمو ياكه كافرلرمو (خَيْرٌ مَّقَامًا) ايدگوره كدر منزل و اورن
جهتندن يعنى قايبوسينك اورنى و منزلى بخشبراق و آرتوغراقدر البته بزلرنكى
بخشبراقدر بارچه اسباب معيشتلرمز مهيا و حاضر در سزلرنك بر بيلگولى اورنكز
هم يوقدر اسباب معيشت و نعمتكز هم هيچ يوقدر فقيرلرسز بس قايبوزنك
حالى خوشراقدر (وَاحْسَنُ نَدْبًا) هم ايكى گروهنك قايبوسى كوركامره كدر مجلس
بوزندن ديورلر حق سبحانه و تعالى آنلرنك اوشبو طريقه ماقتانولرينه قارشى
بيوردى كم (وَكَمْ أهلكنا) و كويبو هلاك ايتدك بزلر (فبليهم) اوشبو عرب مشركلردن
الگارى (من قرن) شول زمانه اهلبنى كم بولديلر (هم أحسن أئامًا) آنلر
كوركامره ك و آرتوغراق عرب مشركلردن مال و متاع هم دنيا اسبابى جهتندن

(وَرِيًّا) دى جىمال و خوش صورتلىق جەتتىدىن شويىلە بولسەلر دە آنلرنىڭ مال
 و متاعلىرى ھەم جىمال و كور كامل كلىرى خىداي تىعالى نىڭ عىزىبىنى آنلردىن كىتەر مەدى
 ھەم ھەلەرى ھلاك بولدىلەر بىس اوشبو مشر كلىر ھەم اوزلرى نىڭ ماللىرى نە ھەم صورتلرى نە
 طايانماسونلر كىم آنلرنىڭ ھەم عاقىبتلىرى شويىلە بولاقچىدەر (قُلْ اَيْتُكُلْ سَيْنِ اَوْلِ
 مَشْرُكُكُمْ مَالٌ وَمَتَاعٌ كُزُفَةٌ اَلدَّانِيَا كُزُفًا زَبْرًا كِه (مَنْ كَانَ فِي الضَّلَاةِ) ھەر كىم
 ضلالتە و آزغونلقتە بولسە (فَلْيَسُدِّدْ) بىس كىرە كىدەر كىم مەدە قىلسون و اوز ايتسون
 يەنى اوز ايتتور (لَهُ الرَّحْمَنُ) آڭا خىداي تىعالى (مَدًّا) اوز ايتتىق اوز ايتتور و اوز اققە
 طارتىدورور يەنى ضلالتتە بولغان كىشىلەرگە حق تىعالى مەھلت بىرور و عىمىرلىرىنى
 اوزون ايلەپ آنلرغە دىنپادە دولت و نەمت بىرور (حَتَّىٰ اِذَا رَاَوْا) تا كىم ھەر
 قاچان كورسەلر آنلر (مَا يُوْعَدُونَ) شول نرسەنى كىم قورقتولمىش بولور ايدىلەر
 اول نرسە بىرلە (اَمَّا الْعَذَابُ) يا ايسە دىنپادى اوتتورلەك و اسىر ايتولەك كىي
 عىزىبىنى كورسەلر (وَأَمَّا السَّاعَةُ) و يا ايسە قىامتدە كىي تولى عىزىبلىرىنى كورسەلر
 (فَسِيحًا مَّوْنًا) بىس تىزدىر كىم بلورلر آنلر شول وقتدە (مَنْ هُوَ شَرٌّ) كەمدىر كە اول
 يا اوزراقىر اوشبو ايكى گروھدىن (مَكَانًا) اورن جەتتىدىن يەنى مۇمىن و كافىرنىڭ
 قايسىنىڭ اورنى يا مائىراق ايدىكىنى بلورلر زىرا كە مۇمىنلرنىڭ اورنلىرى جنت
 و كىف اھلىنىڭ مكانلىرى تىمۇغ بولور (وَأَضَعُ جُنْدًا) ھەم شونى بلورلر كىم بو
 ايكى گروھدىن قايسىسى ضەيفەرە كىدەر و كوچسىزرا كىدەر لىشكر جەتتىدىن يەنى قايسى
 گروھنىڭ دوستلىرى و ياردەم ايتكوچىلىرى يىخىشراق و قوۋنلىرەك كىم البتە مۇمىنلرنىڭ كىدەر
 زىرا كە خىداي تىعالى و فرىشتەلەر ھەم پىغمبەرلر آنلرغە يار و مددكارلردىر اَمَّا مشر كلىرنىڭ
 ھىچە يارلىرى و ھوادارلىرى بولماس و ما للظالمين من انصار (وَيَزِيدُ اللّٰهَ) و آرتىدورور
 خىداي تىعالى دىنپادە (الَّذِينَ آمَنُوا) شول كەمسەلەرگە كىم كوندىلەر آنلر طوغىرى
 بولغە و قرآنغە اشاندىلەر (ھدى) ھدايتنى آرتىدورور يەنى قرآن آيتلىرى نازل بولغان
 سايون آنلر اول آيتنىڭ مضمونىنە ايمان كىلتتورورلر و اوشانورلر شول طرىقە
 خىداي تىعالى آنلرنىڭ تىدبىقلىرىنى و ايمانلىرىنى آرتىدورور (وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ)
 و باقى بولغۇچى ايدىگۇ عىمىلر يەنى بىش وقت نماز يا كە سىبعان اللّٰه و الحمد لله ولا
 اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ و اللّٰهُ اَكْبَرُ ولا حول و كلىمەلىرى يا كە ھەر بىر ايز گولك (خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ)
 ايز گورەك و يىخىشراقىدەر پۇرردىكار كى قاشىدە (ثَوَابًا) اجر و ثواب جەتتىدىن (و خَيْرٌ
 مَّرَدًّا) ھەم ايز گورە كىدەر قايتتىق جەتتىدىن يەنى عاقىبتى و سوڭى يىخى بولور كىم اول

ایز گولکدک ایسه سی جنکه کروز اما مشرکلرک مال و متاعلری عاقبتده آنلرغه
 ونال ابرشدرور هم زبان و خسرانغه سبب بولور کیلتور مشلردر کم حباب بن الارث
 رضی الله عنه ذک عاص بن وائل مشرکده آلاچاغی بار ایدی برکون شول آلاچاغینی
 صور اچاج عاص بن وائل ایتدی من سینکا بور جمنی تولمه سمن ناکم محمد علیه
 السلامغه انکار قیلوب کافر بولماساڭ دیدی حباب آنط اچوب ایتدی والله مین
 اول حضرتکه کافر بولماسن ترکلمده هم اولگانمندن صوڭ هم قوبارلقانمندن
 صوڭ هر گیز آڭا انکار ایلمه سمن دبدی آڭا فارشی عاص ایتدی شول اولوب
 نرلگان وقوبارلقان کونگده میندن کیلوب آلاچاغکنی آغل شول کونک بیرور من
 اگر سینک ایتکانک طوغری بولسه اول کونک مین آرتوغراق بولور من زیراکه
 مینم مال هم بالالرم کوبدر دیدی حق سبحانه و تعالی اوشبو آیت کریمه نی نازل
 قیلدی و بیوردی کم (اَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ) ایا کوردگوسین شول کمسه نی کم
 کافر بولدی و اوشانهادی (بِأَيَاتِنَا) بزنگ آیتلرمز گه یعنی قرآنغه یا که وحدانیتهم
 دلیللرینه (وَقَالَ) هم ایتدی اول یعنی عاص بن وائل ایتدی کم والله مین قیامت
 کوننده (لَا وَتَيْنَ) البته بیرلمش بولور من یعنی میکا بیرور لر (مَالًا وَاَوْلَادًا) مالنی
 هم بالانی یعنی اول کونک هم مینم مال و بالالرم کوب بولور دیدی (أَطَّلَعَ الْغَيْبَ)
 ایا مطلع بولدیمو اول عاص غیبکه یعنی غیب و یاشرن بولغان کبله چکده گی
 اشلرنی بلدیمو ولوح المحفوظنی کورب او قودیهو کم اوشبو سوزنی ایتور (أَمْ
 اتَّخَذَ) یا ایسه طوندیهو (عِنْدَ الرَّحْمَنِ) خدای تعالی قاشنک (عَهْدًا) بر عهد و پیماننی
 یعنی قیامت کوننده سینک مالک و بالالرک بولور دیب خدای تعالی آڭا وعده
 قیلدیمو بس اول بوسوزنی نیچک ایتور و فایدس بلور (كَلَّا) اوشانداق توگلدر
 یعنی اش اول عاص ایندکنجه بولماس (سَنَكْتُبُ) نيزدر کم یازارمز یعنی صاقلارمز
 یا که یازغوجی فرشته لرگه بیورورمز یازار لر (مَا يَقُولُ) شول نرسه نی کم اول
 عاص ایتور یعنی آنک اوشبو سوزی عمل دقترینه یازلور تا کم اول سوزی
 فارشوسینه آڭا جزأ بیرلور (وَنَدُّهُ) هم طارتورمز و صوزارمز آنک اوچون (مَنْ
 الْعَذَابِ) عذاب دین (مَدًّا) طارتمق یعنی آنی طوناش عذابه قیلورمز و عذاب اوستینه
 عذاب یبارورمز (وَنَرْتُهُ) هم میراث آلورمز آندن یعنی اول اولگانندن صوڭ
 فالدرورمز و صاقلارمز (مَا يَقُولُ) شول نرسه نی کم ایتور اول یعنی قیامتده میکا
 مال هم بالالر بیرلور دیگان سوزینی (وَيَأْتِنَا فَرْدًا) هم کیلور اول عاص بزلرگه

(۱) امام قشیری نفس سره بیور مشرک به بعضیلرینی طاعات آطلرینه آطلاندرب ایلتورلر و بعضیلر همت مرکبلرینه آطلانقان بولورلر طاعت آطلرینه آطلانقوچیلر جنت طالبلریدر آنلرنی جنتکه ایلتورلر همت آطلرینه سوار بولغانلر الله تعالیٰ ایستاقوچیلر در آنلرنی قرب رحمانیغه ایلتورلر کشف الاسرارده مذکوردرکه مختار ذی النور قدس سره جان بیرمک حالتینه ایرشکان ایدی بردرویش آنک حضورنده آلیی آخا رحمت ایتکل هم جنت روزی قیقلدیوب دعا ایلدی ذی النور حضرتلری اولدرویشکه آجیقلا نوب ایتدی کم ای غافل اوتوز یلدرکه سکز جنتنی بارچه حور و قصورلری هم غلبان و ولدنلری ابرله میگا عرض قیلار مین آخا کوز صالحاسمن بلکه مینم مقصودم جنتلردن اوتوب درگاه قربکه ایرشه کدر وسین مینم اوچون جنت تلهرسن دیدی. کشف

قیامتده بالفوز بولغانی حالده کم آنک برله هیچ مال و بالا هم بولداشی بولماس بر اوز یگنه بولور (وَأَنْذَرُوا) و طوندیلر قریش مشرک لری (من دون الله) خدای تعالیٰ دن باشقه (الهِة) معبودلرنی یعنی پوتلرنی و فرشته لرنی معبود ایتوب طوندیلر (لَيَكُونُوا) تا کم بولسونلر اوچون اول معبودلری (لَهُمْ عِزًّا) آنلرغه عزت و حرمت بیلک سببی یعنی معبودلر بئک شفاعتی برله خدای تعالیٰ فاشنه عزیز و مکرم بولورمز دیدیلر (كَلَّا) آنداق نوکلدر کم اول مشرک لر ایتورلر یعنی آنلر البته عزیز بولماسلر (سَيَكْفُرُونَ) تیزدر کم کافر بولورلر آنلر وانسکار قیلورلر (بِعِبَادَتِهِمْ) آنلرغه طابونماقلرینی یعنی قیامت احوالینی کورگانلردن صوکل بزلر پوتلرغه طابونماقدی دیوب طانارلر (وَيَكُونُونَ) هم بولورلر اول مشرک لر (عَلَيْهِمْ) اوزلر بئک معبودلری اوزره (ضدًّا) دشمان بولورلر یا که معبودلری آنلرغه دشمان بولورلر (أَلَمْ تَرْنَا أَنَّا أَرْسَلْنَا) ایا کورمه دکمو سین و بلمه دکمو شونی کم درستلکده بز بیهردک (الشَّيَاطِينَ) شیطانلرنی (عَلَى الْكَافِرِينَ) کافرلر اوزرینه یعنی شیطانلرنی آنلرغه مسلط و ایرکلی قیلدق یا که قرین و یولداش ایلدک (تَوَّزَّهُمْ أَزًّا) تیره تمک تیره تورلر اول شیطانلر آنلرنی یعنی آنلرنی گناه قیلما فقه فزقورلر و سوسه قیلوب اورنلردن فوزغانورلر هم بوزق اشلر اشلر تورلر (فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ) یس آشماغل سین آنلر اوزره یعنی آنلرغه عذاب کیلمه کی خصوصنده تعجیل قیلماغل (أَنَّمَا نَعْدُ لَهُمْ عَذَابًا) موندن باشقه ایباسدر کم صانامق صانارمز آنلر اوچون بیلگونلنیش کونلرینی کم تقدیر ایتولگان مدتی یتکاک البته آنلرغه عذاب کیلور (یوم نحس) یاد قیلغل شول کوننی کم حشر قیلورمز و چهارمز (الْمُتَّقِينَ) تقوالق ایتکوچیلرینی (إِلَى الرَّحْمَنِ) خدای تعالیٰ نکل جنتی صاری (وَفَدًّا) آطلانقوچیلر بولغانلری حالده آنلر جنت مرکبلرینه یعنی آنلرنی مرکبلرگه (۱) آطلاندروب جنتکه ایلتورلر (وَنَسُوفٍ) هم سورورمز قیامت کوننده (الْجَرَمِينَ) کافرلرنی (إِلَىٰ جَهَنَّمَ) نموغ صاری یعنی کفر اهلینی حیوانلرنی سورگان کی نموغه سوروب ایلتورلر (وَرَدًّا) صوصاغوچی هم جایه و بولغانلری حالده آنلر یا که یالفز قالفوچیلر بولغانلری حالده (لَا يَلْمُكَونَ) مالک بولماسلر هیچ بیر کشی و طابماسلر (الشَّفَاعَةَ) شفاعتی یعنی هیچ کیمگه شفاعت اینمه سلر (إِلَّا مَنْ أِتَخَذَ) مگر شول کسه کم طوتقان بولسه اول (عِنْدَ الرَّحْمَنِ) خدای تعالیٰ فاشنه (عَهْدًا) برعهدی شفاعت اوچون کم اول عهد ایباندر هم ایز گو عملدر یعنی مؤمن و ایز گو عملی کشیلرگه گنه شفاعت

قىلورلر ياكە ھېچ بىر كىشى بىككىشىگە شىفەت قىلا آلماس مگر خدای
 تەئالى نىڭ اذنى و دستورى بىرلە گنە شىفەت قىلور دىبە كىر (وَقَالُوا) وایتىدىلر يهود
 و نصارالر نادانلىقلىرى يوزىدىن (اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا) طوتىدى خدای بالانى يەنى
 فرشتەلرنى خداینىڭ قىزلىرىدىر دىدىلر ھەم عزىر و عىسىنى خداینىڭ اوغللىرىدىر
 دىدىلر بىس ایتكىل سىن اى مھمد عليه السلام آنلرغە (لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا اَدًّا) تحقيق
 كىلتوردىڭىز سىز نامعقول و ناچار نرسەنى يەنى بىك يېمان سوز ایتدىڭىز وادبىزلىك
 ایتدىڭىز اوشبو سوزىڭىز بىرلە (تَكَاذُبُ السَّمَوَاتِ) يقىن بولدىكىم كوكلر (يَتَفَطَّرْنَ
 مِنْهُ) يارلىسەلر آنلرنىڭ بو سوزلىرىنىڭ اولوغلىقىدىن (وَتَنشِقُ الْأَرْضُ) ھەم يارلىسە
 بىر (وَتَنزَعُ الْجِبَالُ) ھەم يقولىسەلر طاولر (ھَدًّا) بىر اولوغ يقولمق ھەم كېسەك كېسەك
 بولمق بىرلە (أَنْ دَعَوْا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا) شوندىن كىم اوندادىلر آنلر خدای تەئالى گە
 بالانى يەنى بالاسى باردر دىدىلر (وَمَا يَنْبَغِي) و تېوش بولماس يەنى مېكىن بولماس
 (لِلرَّحْمَنِ) خدای اوچون (أَنْ يَتَّخِذَ) آننىڭ طوتماق (وَلَدًا) بىر بالانى يەنى
 آننىڭ بالاسى بولماق مېكىن توگىلدر محالدر زىرا كە ولد والد بىرلە بىر جنسدىن
 بولور و خدای تەئالى جنسداشى بولماقدىن منزهدر (أَنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 اىماسدر ھەر كېسەك كوكلردە و ىردە بولدى (إِلَّا أَنَا الرَّحْمَنُ عَبْدًا) مگر كىلگوجىدىر
 خدای تەئالى گە بىندە بولغانى حالدە (لَقَدْ أَحْصَيْتُمْ) تحقيق احاطە قىلغاندر و تمام
 بلگاندر خدای تەئالى آنلرنى يەنى كوكلر ھەم بىرلر اھلىنى (وَعَدَّهُمْ عَدًّا) ھەم سانامق
 سانانغاندر خدای تەئالى آنلرنىڭ اوزلىرىنى ھەم اشلەگان اشلرىنى (وَكَلَّمَهُمْ آتِيه)
 و آنلرنىڭ بارچەسى كىلگوجىدىر خدای تەئالى گە (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قىامت كۈنىدە
 (فَرْدًا) يالغوز و بولد اىشىز ھەم دوستسىز (أَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) درستلىككە شول
 كېسەلر كىم ايمان كىلتوردىلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ھەم اشلەدىلر اىزگو عمللرنى
 (سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ) نىزدىر كىم قىلور آنلر اوچون خدای تەئالى (وَدًّا) (۱) دوستلىقنى
 خلق كوكللىرىدە يەنى آدمىلرنىڭ كوكللىرىدە آنلرنىڭ محبتىنى سالور آنلرنى دوست
 طوتارلر (فَأَنبَأَ يَسْرَنَاهُ) بىس موندىن باشقە اىماسدر كىم آسان و يىكل قىلدىق قرآننى
 (بِلِسَانِكَ) سىنىڭ تىلىڭگە يەنى عرب تىلى بىرلە اىندىرىك ياكە آنى او قومقنى سىنىڭ
 تىلىڭگە يىكل ايتدىك (لَتُبَشِّرَ بِهِ الْمُتَّقِينَ) تا كىم سوينچ بىرمە كك اوچون سىنىڭ
 اول قرآن بىرلە تقوالق ايتكۈچىلرگە و شىركىدىن صافلانغۇچىلرغە (وَتُنذِرَ بِهِ) ھەم
 قورقتىماقك اوچون آننىڭ بىرلە (قَوْمًا لُدًّا) قاطى دشمانلىق اىھسى بولغان بىر گروھنى

(۱) حديث شريفه
 كىلمىشدر كە حق
 سبحانہ و تەئالى بىرىنىڭنى
 دوست طوتسە جبرائىل
 عليه السلام ھەم آنى
 دوست طوتار ھەم بىر
 بىرلە كوك آراسىدە نىدا
 قىلور كىم حق تەئالى
 فلان كېسەنى دوست
 طوتىدى اى كوكلر
 و بىرلر اھللىرى سىزلىر
 ھەم اول كېسەنى دوست
 طوتىڭىز دىيور. مواھب

(۱) سوره باشلارنده بولغان حروف مقطعه لرنك هيچ فايوستنك اوشبو طه داغى كى اختلاف بوقدر بعضيلر قرآن اسيدر يا كه سوره اسيدر ديورلر و بعضيلر الله تعالى اسلارندن بر اسيدر يا كه طاهر اسى بر له هادى اسينه اشارتدر ديورلر و بر جماعت رسول اكرم صلى الله عليه وسلم نك اسيدر ديمشدر اول تقديرده اولنده حرف ندا مخدوف بولوب يا محمد معناسنده بولور يا كه پيغمبرم عليه السلام نك ايكي اسم شريفلرينه اشارتدر كم طالب وهادى اسلريدن تفسير زاد المسيرده كيلتور مشدر كه طه نك طاسى طيبه كه يعنى مدينه كه وهاء مكه كه اشارتدر كم اوشبو ايكي بر له قسم ياد ايتكاندر يا كه طاء طلب غاز ياندر وهاء هرب كافراندر موندن غيرى سوزلر هم كر بدر والله تعالى اعلم و بعض علماء طه نى حروف مقطعه توكلدر بلكه جمله سى بر لفظدر بارجل معناسنكدر

ديورلر يعنى اى اير

ديمك بولور كه مراد محمد عليه السلامدر نتاك كم بعض عربى بيتلرده طه لفظى شول معناده ذكر ايتولمشدر و بعض تفسيرلرده كيلتور مشدر كه طاء ايجد حسابى ايله طوقز وهاء بشدر

جمعى اون دورت بولور كم اينك كمالتكه ايرشماكى اون دورتنچى كيجه سنده در بس اوشبو خطاب آى ظاهرده و باطنده اون دورتنچى كيجه لك آى كى كامل بولغان پيغمبر ديمك كه اشاره بولور و بعضيلر ديمشدر در كم طه اصلده طاهها بولوب همزه سى حذف ايتلمشدر و طى طى ع دن

يعنى كفر اهلبنى (وكم اهلكنا) و كويبو هلاك فيلدفن (قبلهم) سينك قومكندن الكارى (من قرن) زمانه اهلندن يعنى هر زمانده مشركلردن بر قومنى هلاك ايتدك (هل تحس) ايا سين سيزه سگمو و كوره سگمو (منهم) اول هلاك بولغان قوملردن (من احد) بر كمه سنى (او تسمع) يا ايسه ايشته سگمو (لهم ركزا) آنلرنك بر آقرن طاوشينى يعنى بز نك عذابمز اول قوملرگه نازل بولغاندن صوك آنلردن هيچ بر كشى ترك قالمادى تا كم بر كمسه آنى كورسه يا كه طاوشينى ايشته بلكه بارچه لرى هلاك وفانى بولوب دنياغه كيله گان كى بولوب ئه ورلديلر.

﴿ سورة طه مكيه وهى مائة وخمسين وثلاثون آية ﴾

﴿ ۲۰ نچى سوره طه سوره سى مكه ده نازلدر ۱۳۵ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(طه) (۱) والله تعالى اعلم بمراده مرويدر كه بر كون ابو جهل هم آنك انباغى پيغمبرم عليه الصلوة والسلام حضرتلرينه ايتديلر اى محمد سين بز نك دينه زنى قويوب اوزگه رنج و مشقت آلدك هم طعنه قيلوب ايتور ايديلر محمد كه قرآن باشقه اش اوچون كيلماس مگر آنى محنت و مشقتكه و چيئنلككه صالحق اوچون كيلور بس حق تعالى دن آيت كيلدى كم اى محمد عليه السلام (ما انزلنا) ايندر مادك بز (عليك) سنك اوزرگه (القرآن) قرآننى (لتشقى) تا كم سنك رنج و مشقتكه توشه كك اوچون يعنى سكا آغر و چيئن اشلرنى بوكلاتناك اوچون هم كيچهلر

امردر وهاء برددن كنايه در و معناسى هر ايكي آياغك بر له يرگه باصل ديوب محمد عليه السلامغه بيورماقدر زيرا كه بداية حالده رسول اكرم حضرتلرى تهجدكه طورغان و قتلرنده بر آياق اوزره باصوب نماز قيلور ايدى يا كه آياق بارماقلرى بر له گنه باصوب او كچه سيني يرگه ايرشدرمه س ايدى شول سببلى مبارك آياغينك آرقه سى ششدى بس حق تعالى اوشبو سورهنى نازل قيلدى و بيورديكم عبادت وقتك هر ايكي آياغك بر له يرگه باصل بو خصوصده عالمرنك سوزلرينى نقل ايلدك لكن حضرت امام اعظم مذهبنده علماءغه كرام اوشبو طه كى سوره باشلارنده بولغان حروف مقطعه لرنى متشابهاتندن واساردرنر معناسينى الله تعالى كه تفويض ايلبب الله بلور ديمهك اوليدر ديمشدر.

(۱) فتوحانده شیخ محی الدین قدس سره اوشبو آیت کریمه خصوصنده بیورمشدرکه عرش اعظم بو آیت کیلمه کی سبیلی شادلانوب رقص قیلور ایدی وایتور ایدی استوی له ما فی السموات ای ثبت له شیخ الاسلام قدس سره بیور دینکم خدای تعالی ننگ عرش اوزرینه استوآسی کم فرآنده در من آکا ایمان کیلتورگان من بوبابک تاویل ازله مسمن کم طفیاندر ظاهرینی قبول قیلوب باطینینه تسلیم اینهرمن کم اعتقاد

﴿ ۱۶ نجی جزء طه سوره سی ﴾

۶۲

سنياندر اما بلورمن که

یوفلاماینچه عبادتکه قائم بولوب آیافلرک ششسون اوچون ایندرمه دک (الْأَنْدَكْرَةَ) لکن ایندر دک بز سکا اول قرآننی اوگوت بیرمه ک اوچون (لَمَنْ يَخْشَى) شول کسه گه کم فورفور اول خدای تعالی دن هم اوگوت آلوب آنک برله فائده لور (تَنْزِيلًا) ایندرمه ک ایندرلدی اول قرآن (مَنْ خَلَقَ الْأَرْضَ) شول ذاتدن کم یاراتدی یرنی (وَالسَّمَوَاتِ الْعُلَى) هم بیوک ویوفاری بولغوچی کوکلرنی (الرَّحْمَنُ) اولدر کوب رحمت اینکوچی و باغشلاغوچی خدای تعالی (عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى) (۱) عرش اوزرینه مستولی بولدی آنک فرمانی حق سبحانه و تعالی بارچه مخلوقاتقه مستولی وغالب وهیه نرسه آنک فرمانی وتصرفی تختنده بولسه ده بو اورنده عرشکه اضافه قیلوب عرش اوزره مستولی بولدی دیمه ک عرش ننگ بارچه مخلوقاتدن اعظم و اولوغراق بولدی جهتندندر امام ماتریدی تاویلاتنده مذکوردرکه عرش ملک معناسنکدر اول تقدیرده حق سبحانه و تعالی اوزینک ملکینه مستولی وغائبدر دیمه ک بولور والله اعلم (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ) اول خدای تعالی ننگ ملکنددر شول نرسه کم کوکلرده بولدی (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم شول نرسه کم یرده بولدی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی شول نرسه کم یر برله کوکنک آراسنده بولدی (وَمَا تَحْتِ الثَّرَى) (۲) وهم شول نرسه کم ثری طبقه سی ننگ یعنی یرنک ایگ آستنی فاطمی ننگ آستنددر والحاصل یوفارغی وتوبه نگی مخلوقات بارچه سی الله تعالی ننگ ملکنده و تحت تصرفنده در (وَأَنْ تَجْهَرُ بِالْقَوْلِ) و اگر آشکارا قیلساک سین سوزنی و ققرب ایتسه ک (فَأَنْتَ) بس درستلکه اول خدای تعالی (يَعْلَمُ السِّرَّ) بلور یاشرن بولغان نرسه نی (وَأَخْفَى) هم بلور بیگره ک (۳) یاشرن بولغان نرسه نی (اللَّهُ) اولدر حلق اوزره خدای تعالی (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ عبادتکه لایق بولغان معبود مگر اول الله تعالی گنده در (لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى) آکا مخصوصدر کورکامره ک بولغوچی اسبلر یا که یخشی صفتلر (وَهُلْ أَتَبِكْ) و ایا کیلیدیو سکا ای محمد عیله السلام (حدیث موسی) موسی

خدای تعالی مکانگه محتاج توکلدر بلکه مکان و مکیننک خالقیدر تفسیر حسینی.

(۲) تفسیر تیسیرده هم آندن باشقه تفسیرلرده وهب بن منه حضرتلر- ینک روایتی برله مذکوردر که یدی فات یرلرنی حق تعالی ننگ قدرتی برله بر فرشته اینکینه کونه- مشدر اول فرشته ننگ آیافلری بر طاش اوز رنده در اول طاش غردوس جنتندن چقار- لمش بر اوگوزنک موگزی ی اوزرنده در اوگوزنک آیافلری بالقی آرقاسنک- در اول بالقی دیگزی اوستنده در و دیگزی جهنم اوزرنده در جهنم جیل اوستینه قویولمشدر اول جیلنک آستنک ظلمت حجابیدر ظلمتنک آستی ثریدر کم یر و کوک اهللرینک علمی اوشبو ثریغه قدرگنه ایرشور

ثرینک آستنده بولغان نرسه نی حق تعالی دن غیری هیچ کم بلهس والله تعالی اعلم بحقیقه الحال تفسیرلرده اوشبو روشچه ذکر ایتولمشدر. (۳) سر شولدرکه بنده بر اشنی قیلور و خلقدن یاشرور اخفی شولدرکه قیلاچق اشینی کوکلندن اویلار ونیت قیلور و بعضیلر دیبشدر کم سر شولدرکه بر دوستغه ایتولور اخفی شولدرکه هیچ کیمگه ایتولمهس کوکلنده گنده صاقلانور.

پیغمبرنك خبری یعنی موسی علیه السلامك قصه سینى ایشتكانك بارمو (اذرأی) باد قیفل شول وقتنه کم کوردی موسی علیه السلام (ناراً) بر اوطنی خبرلرده کیلمشدر کم فاپچانکم حضرت موسی شعیب علیه السلامدن مصرغه فایتوب آناسینی وقرنداشینی کورمه ك او چون اجازت صورادی شعیب علیه السلام اجازت بیردی هم اوزینك فزی صفوره موسی علیه السلامك خاتونی ایدی آنی هم حضرت موسی برله برگه مصرغه بیاردی آنلر مدینه منوره مصرغه توجه ایتدیلر برکیچه هوا غایتنه فارانغو هم بیک صالحن ایدی هم فار یاوار ایدی آنلر بولدن آداشوب «وادی ایمن» دیگان برگه یقین کیلدیلر شعیب پیغمبر فزی صفوره حامله ایدی شول یرده بالاسینی طایباق وقتی ایرشوب طولفاق آغرتی پیدا بولدی اوط یافماغه محتاج بولدیلر موسی علیه السلام چاقباق طاشندن اوط چغارماقی بولوب بیک طرشدی هیچده اوط چقمادی ناگاه یراقندن بر اوط یاقطیسی کوردی (۱) (فَقَالَ) بس ایتدی حضرت موسی شول وقتك (لأهل) اوزینك اهل وعیالینه یعنی خاتونینه هم خدمتکارلرینه ایتدی (أَمْكُتُوا) تورکوزسز وتوقته کز اوشبو اورنده کم (أَنْتِ أَنْسَتْ نَاراً) درستلکه مین کوردیم بر اوطنی (لَعَلَّ أَنْيَكُمْ) شایدکم مین کیلتورورمن سز لرگه (منها) اول اوطن (بقبس) بر شعلنی یعنی اول اوطنن بر طایاق باشینه یاندروب کیلتورورمن یا که بر اوطنی کومر آلوب کیلتورورمن (أَوْ أَجِدُ) یا ایسه شایدکم مین طابارمن (عَلَى النَّارِ) اوط اوزرنده (هدی) بر یول کورسه تکوچینی یعنی شایدکم اول اوط یاننده کشیلر بولوب بزرگه مصر یولینی کورسه تورلر دیدی هم اهل وعیالینی شول یرده فالدروب حضرت موسی اوزی یالغز اول اوط طرفینه کیتدی (فَلَمَّا أَتَيْهَا) بس کیلگانی زمانده موسی علیه السلام اول اوط یانینه کوردیکم بر آق یالقونلی اوط یاشل آغاچنی یاندورور اوطنك تیکراسنه هیچ برکشی یوق حضرت موسی اول اوطنك غایتنه آق هم بیک نورلی ویاقلی بولماقینه هم اول آغاچنك یاشل بولماقینه تعجب قیلدی هم آنك اطرافنده هیچ بر کشی یوقلغینه متعیر بولوب تورغان وقتنه ناگاه (نودی یا موسی) ندا ایتولمش بولدی یعنی قولاغینه شویله دیوب ندا ایرشدی کم ای موسی (أَنْتِ أَنْارَبِكْ) درستکه مین سینك پروردکارکمن یعنی هیچ شك نوماغل ویقین بلگل کم مین سینك خدا یکمن (فَاخْلَعْ) (۲) بس صالغل ویاقلکن چقارغل (نعلیک) ایکی نعلکنی یعنی آیاغکدافی کوشلرکنی صالغل بعضلر دیمشلردرکه اول وقتك حضرت موسی نك

(۱) اوطنی کوردی دینك موسی علیه السلام زمینه بنا ادر کم اول اوط دیوب گمان ایتدی فی الحقیقه اول اوط توگل ایدی بلکه بر نور ایدی مدارکن.

(۲) محفلر دیمشلردر کم اولوغلر حضورینه بارغانده آیافنده فی کوشلر فی صالحق ادب وتواضعندر پادشاهلر حضورینه کورگانه نعلین برله بورلمهس شول جهندن یعنی ادب وتواضع طربقینی تعلیم اوچون حضرت موسی غه فاخلع نعلیک دیوب یورلدی شول سبیدن سلفندن بعضیلری بشرخا فی قدس سره وغیریلر کی یالان آیاق گیزه رلر ایدی وبعضلر دیمشلردرکه نعلیننی صالغل دیبه کدن مراد کورکدن اهل وعیالک فکرینی چقارغل کو کلکنی فارغ ایلر گل دیبکدر تفسیر.

آیا فلرندہ فی نعلینی ایلہنہ گان ایشہ ک تیر یسندن بولغانلقندن نوحی ایدی شول سبیلی سالورغہ امر ایتولدی لکن اصح شولدرکہ نعلینی صغر تیر یسندن یا صالمش ایدی نوحی تو گل ایدی حق تعالیٰ آنی صالمق برلہ امر قیلدی تاکہ موسیٰ علیہ السلامنک آیا فلری اول مقدس بیرنک توفراغینہ نیکسون اوچون (اَنَّكَ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى) درستلکدہ سین طوی اسملی بولغان پا گیزہ و مبارک بولغوچی دایدہ سین (وَاَنَا اخْتَرْتُكَ) و مین اختیار ایتدم سیننی پیغمبرک اوچون (فَاسْتَمِعْ) بس قولاق صالقل۔ (لَمَّا يُوْحَىٰ) شول نرسہ گہ کم وحی ایتولور سیکئا اول وحی شولدرکہ (اِنِّى اَنَا اللّٰهُ) درستلکدہ من مین اللہ تعالیٰ من (لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا) یوقدر هیچ معبودلکک لایق بولغان خدای مگر مینگنہ من (فَاعْبُدْنِى) بس عبادت قیلقل و قولقل ایتکل میکئا (وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ) ہم قائم قیلقل و اوقوغل نمازنی (لَذِكْرِى) مینی یاد ایتہ کک اوچون نمازده یا کہ مین سیننی یاد ایتہ کم اوچون (اِنَّ السَّاعَةَ) درستلکدہ قیامت (اْتِيَةٌ) کیلگوچیدر (اَاْ كَادُ اَخْفِيهَا) نلہر من کم یاشرن ایتسہم قیامتک وقتینی یعنی قیامتک فایچان بولماقینی بنہ لردن یاشرن قیلور من و بللر مہ سین زیرا کہ و قنی معلوم بولماغان عذاب برلہ فور قتیق اشد و اتیدر (لَتَجْزِيَنَّ) کیلگوچیدر اول قیامت تا کم جزاء بیرلش بولمش بولسون اوچون (كُلُّ نَفْسٍ) هر بر نفس یعنی هر کم جزاسینی طاپسون اوچون (بِمَا تَعْمَلُ) شول نرسہ سبیلی کم آشغوب اشلر اول یعنی قیلغان عمللرینک جزاسینی کورسون اوچون (فَلَا يَصُدُّكَ) بس کرہ کدر کم منع قیلماسون و طیبماسون سیننی (عَنَّا) اول قیامتکہ اوشانودن (مِّنْ لَّا يُؤْمِنُ بِهَا) شول کمسہ کم اوشانماس اول قیامتک و افع بولماقینہ (وَاَتَّبِعْ هُوَيْهٖ) ہم ایہرگاندر اول کمسہ اوزینک نفسی آرزوسینہ بس سین آنداین کشیگہ ایہروب توغری بولدن چقماغل (فَتَرَدٰى) بس هلاک بولورسک سین اگر آنداین کشیلرگہ ایہرسہ ک (۱) خطاب ظاهرده موسیٰ علیہ السلامقہ در مراد امتلریبدر القصہ فایچان کم حضرت موسیٰ علی نبینا وعلیہ الصلوٰة والسلام آیا فلرندن نعلیننی چقاردی ہم وادی مقدسده قرار ایلدی حق تعالیٰ دن خطاب ایرشدی کم (وَمَا تَلٰكُ) ونی نرسہ در اوشبو (بِيَمِينِكَ) سینک اوک قولکک (يَا مُوسٰى) ای موسیٰ حق سبحانہ و تعالیٰ حضرت موسیٰ فی مونسلہ ندرمک اوچون ہم کوکلندن ہیبت و قورقونی بیہرمک اوچون آنک برلہ سوزلشدی قولکک فی نرسہ بار دیوب صورادی اوشبو استفهامده یعنی صوراماقده شوکا تنبیه باردر دیبشلر کم حاصلی

(۱) فقیہ ابو اللیث رحمۃ اللہ علیہ حضرتلری وانا اخترتک آیہ کریمہ سندن اوشبو و ما تلک گہچہ مخاطب بزنگ پیغمبرمز محمد علیہ الصلوٰة والسلامدر دیبشلسر بونقدیرده مراد آنک امتلری بولور

(۱) كیلتورمشلردر که اول طایاق سفرده موسی علیه السلام برله سویله شور ایدی هم برتقوچی جانوار لردن واینداً بیرگوچی نرسه لردن آنی صافلار ایدی و حضرت موسی نك دشمنی برله صوغشور ایدی هم یوقلاغان وقتنده صافچیلیق قیلور

ایدی هر فایچان صوسز قالوب برقیو یانینه کیلسه اول طایاقنك باشنهغی ایکی طارماقی چیلک بولوب گاودهسی بب بولور ایدی و هر فایچان اول طایاقنی بیرگه فاداسه اولوغ آغاچ بولوب کوله گهسی برله حضرت موسی نی قویاش اسپسندن صافلار ایدی هم آنك كوگلی تله گان یمش لر اول آغاچه اوسکان بولور ایدی هم فارانقو کیچمه لرده نورلی بولوب اطرافینی یاقطرتور ایدی موسی علیه السلام اوشبو خاصیتلرنی اراده قیلوب مینم اول طایاقنه باشقه اشلم هم باردر دیدی.

ای موسی حاضر بولفل و قورقماغل عجایب اش لر کورورسن دیمك که اشارتدر (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام حق تعالی گه جواب: بیروب (هِيَ عَصَا) اوشبو قولمغی نرسه مینم طایاقدر اول طایاق جنت آغاچندن ایدی اوزونلغی اون گز ایدی باشی ایکی آیرمالی ایدی هم اوچنده سونگوسی بار ایدی آدم علیه السلامن شعیب علیه السلامغه میراث قالوب ایرشمش و آندن حضرت موسی غه تیکمش ایدی موسی علیه السلام حق تعالی نك نعمتلرنی ساناب تشکر ایلهمك جهنندن جوابنی آرتدروب ایتدی کم (أَنوَكُوا عَلَیْهَا) مین طایانورمن اول طایاق اوزره هر فایچان یول یورب آرسام و قوتم آز ایهسه یا که آخا طایانوب تورورمن كتوده قویلرغه صافچی بولوب تورغان وقتك (وَأَهْشُ بِهَا) هم آغاچدن یافراقلرنی قویارمن و توشورورمن اول طایاقم برله (عَلَى غَنَمِي) قویلم اوزره (وَلِي فِيهَا) و بولفوقچیدر میك اول طایاقنه (مَا رَبُّ أُخْرَى) ایکنچی اش لر یعنی اول طایاقنك موندن باشقه خاصیتلری هم باردر دیدی (۱) (قَالَ) ایتدی خدای تبارك و تعالی (أَلْقَاهَا يَا مُوسَى) طاشلاغل اول طایاقنکی ای موسی حضرت موسی آیاقنهغی کولش لر کیی بو طایاقنی هم برچیتکه قویبق کرهك ایکان دیب گمان قیلدی (فَأَلْقِيهَا) بس طاشلادی اول طایاقنی موسی علیه السلام اوزینك آرطینه شول حالده قولاغینه بر قورقنچلی طاوش ایشتولدی آرطینه طابا ایلنوب فارادی (فَإِذَا هِيَ) بس شول اورنده اول طایاق (حِيَةً تَسْعَى) (۲) بریلان بولمشدرکه هر طرفه آشوغوب یونه لور و حمله قیلور ایدی موسی علیه السلام آنی کورگاج قورقوب فایچا باشلادی (قَالَ) ایتدی خدای تبارك و تعالی حضرت موسی غه (خُذْهَا) توتقل آنی یعنی یلان بولغان طایاقنی قولکغه آلفل (وَلَا تَخَفْ) و قورقماغل آندن (سَنُعِيدُهَا) تیزدر کم کیری فایتارورمز آنی (سِيرَتَهَا الْأُولَى) او لگی صورتینه یعنی بنه او لگی کیی طایاق قیلورمز حق تعالی دن بو خطاب ایرشکاج موسی علیه السلام اول اژدهانك یانینه باروب آنك باشندن طوتوب کونه رگان ایدی بنه او لگی کیی طایاق بولدی حضرت موسی نك كوگلی طنچلادی بنه حق تعالی دن خطاب کیلدی کم (وَأَضْمَمْ يَدَكَ) هم ضم قیلفل و قویفل قولکنی (إِلَى جَنَاحِكَ) اوزكُنك يانك وقابرغاك صاری یعنی قولکنی قولتق آستكغه ایلتكل (تَخْرُجْ)

(۲) كیلتورمشلردر کم اول طایاق او ل برکچکنه یلان بولدی صوکره زور ایدی و اولوغ اژدها بولدی فالونلغی دوه کیی ایدی آغزندن بیک اولوغ نشلری کورنور ایدی کوزلری باشن کیی یالطراب تورور ایدی بیک

تا کم چغار فولك (بِيضًا) آق ونورلى بولوب (من غير سوء) عيبدن وعلندن باشقه يعنى آنك آلفى آلا نه نلى كشينك آلفى كېي صرخاودن وبرص زحمتندن بولماس بلكه نورلى بولوب يالطراب تورور (ايه آخري) پيغمبرلكك گه ايكنچى برعلامت ايتوب نوتقل اوشبو اشنى (لنريك) اوشانداق قىلدى بز تا كم كورسه تمه كمز اوچون سيكا (من اياتنا الكبرى) اولوغ بولغوجى علامتلمزدن بعضىنى (اذهب إلى فرعون) بارغل سېن اى موسى فرعون صارى و آنى حق دينگه اونده گل (انه طفي) درستلكده اول فرعون چيكن چققاندر آزغونلقتە وتكريبك دعواسىنى قىلغوجيدر موسى عليه السلام بو اش برله يعنى فرعوننى دينگه اونده مك برله بيورلغاچ اوز اچندن انديشه قىلدى كم مين بر يالفوز من فرعون دولت وسلطنت اياسيدر لشكري كويدر مين آكا نيچك مقاومت ايتهر من وقارشى تورور من ديوب فكر لهدى بس حق تعالى دن اوزينه مدد وقوت استهب دعا قىلدى (قال) ايتدى حضرت موسى (رب اشرح لي صدرى) اى مينم پروردكارم آچق قىلقل مينم اوچون مينم كوكره گمى و كيك ايله گل تا كم هر تورلى وحى كېلسه مينم كوكره گمگه صيسون و كوكلم طارلاناسون مينى تھملى ايتكل (ويسرلى امرى) هم آسان ويكل قىلغان مينم اوچون مينم اشمنى يعنى تبليغنى وحى دينگه اونده مكنى ميكا يكل ايتكل (واحلل عقدة) دخى چيشكل تويوننى (من لسانى) مينم تلمدن (يفقهوا قولى) تا كم فهمه سونلر مينم سوزمنى مرويدركه موسى عليه السلام كچكنه بالا وقتنده فرعون تر بيه سنده ايدى هر كون فرعون حضرت موسى نى آلدينه اولطرمش ايدى فرعونك صافالينه قولينى سوزدى و برمقدار صافالينى يولقوب آلدى فرعون بو اشكه آچووى كىلوب حضرت موسى نى اولتورمك برله حكم قىلدى فرعونك حانونى آيه عنر خواھلق ايلب بو عقلسز ياش بالادر سېنك صافالكفه باغلانغان اصل طاشلرنى كورب قزقدى شول سببلى قولينى سوزدى اكر بر اوپلى كومرنى كورسه آكا هم قول سوزار ديدى بس فرعون صنماق اوچون بيوردى بر صاوط برله اوپلى كومر هم ايكنچى صاوط برله طولو ياقوت كېلتورب حضرت موسى نك آلدينه قويديلر حضرت موسى ياقوتنى آلماقچى بولوب قولينى سوزغان ايدى درحال جبرائيل عليه السلام يتشوب آنك قولينى آلوب اوپلى كومرگه ايلتدى بر كيسه ك (۱) اوپلى كومرنى آلوب آغزينه سالدى اول اوپ حضرت موسى نك تلىنى كويدردى

(۱) قصص الانبياء
مذکوردرکه موسی
علیه السلام اول اوپلی
کومرنی قولی برله
آلوب آغزینە صالغاچ
قولی کوبیمه یوب تلی کوبید
کینک حکمنی شولدرکم
کچکلکنده فرعوننی
آنادیوب ایتمش ایدی
شول سببلی تلی پشدی
قولی برله فرعونک
صافالینى یلقدى شول
سببند قولی کوبیمه دی
یاکه قولینى سوزماقی
حق تعالی نك امرى هم
جبرائیل واسطه سی برله
ایدی شونک اوچون
قولی پشیمه دی اما آغز
ینه صالماقی اوز اختیارى
واوز بلدکی برله
بولدی شونک اوچون
تلی کوبیدی والله اعلم.

شول سببلى تلنڭدە بر تويون فالوب بر آز صافاوراق سوزلەر ايدى سوزى آيرم
 آچق آكلانماس ايدى شول جهندن دركم موسى عليه السلام اوشبو اورنڭدە دعا
 قىلدى الهى مينم تلنڭگى تويوننى چيشكل تا كم سوزمنى يخشى آكلاسونلر
 ديدى دخى ايتدى (وَاجْعَلْ لِي) هم قىلغل مينم اوچون يعنى مقرر قىلغل ويىلگوله گل
 (وزيراً) بر ياردم بيرگوچى وزيرنى (من أهلى) مينم كشىلر مدن (هارون آخى)
 مينم قرداشم هاروننى (أشدد به أزرى) محكم قىلغل وبركتكل آنك برله مينم
 آرقامنى يعنى هاروننى ميكا مدد بيرگوچى وبولشوقچى اينكل تا كم آنك ياردمى
 برله مينم قوتم آرتسون (وَأشركه) هم شريك واورئاق اينكل آنى (فى أمرى)
 مينم اشمده يعنى پيغمبرلكده هاروننى ميكا شريك قىلغل (كفى نسبك) تا كم
 پا كلك برله ياد قىلايق بز سنى ياكه سينك اوچون نماز اوقويايق (كثيراً)
 كوب (وَنذَكُرْكَ) هم ياد ايتەيك سبنى حمد و ثنا برله (كثيراً) كوب (أَنْكَ كُنْتَ)
 درستلكده سين بولدك (بنا بصيراً) بز نك احوالمنى كورگوچى وبزلر اوچون
 قابو اش صلاح ايدكىنى بىلگوچى (قَالَ) ايتدى تبارك وتعالى (فَدُونَيْتَ) تحقيق
 بيرلمش بولدك سين (سَوَّلَكَ يَا مُوسَى) اوزك نك مطلوبكىنى وصورامش نرسەكنى
 اى موسى يعنى دعاك مقبول بولدى وحاجتك سىكا بيرلدى (وَلَقَدْ مَنَّا) وتحقيق
 منت قويدق بز ونعمت بيردك (عَلَيْكَ) سينك اوزرنك (مَرَّةً أُخْرَى) ايكنجى
 مرتبده يعنى باشقه وقتده (إِذْ أَوْحَيْنَا إِلَىٰ أُمِّكَ) شول وقتده كم وحى قىلدى بز
 سينك آنالك صارى (مَا يُوحَىٰ) شول نرسەنى كم وحى ايتولور بولدى آكنا يعنى
 آكنا الهام قىلدى وكوكلىنه صالحق شول وقتده كم اول سبنى طوغدرغان ايدى
 وفرعوننك قوبغان كشىلرن هر بورط صابون نيكشروب يوروب يكا طوغان
 اير بالالرنى اولتورورلر ايدى سينك آنالك سينك توغرئنه نى اشلرگه بله يوب
 حيران وعاجز فالغان ايدى شول وقتده آكنا الهام قىلدى وكوكلىنه صالحق (أَنْ
 أَفْتَدِيهِ) شويله ديوب كم صالحل سين موسى نى (فِي التَّابُوتِ) صندوقه واول صندوقنك
 آغزىنى محكم قىلغل (فَأَفْتَدِيهِ فِي الْيَمِّ) بس صالحل سين اول صندوقنى نيل درياسينه
 (فَلْيَلْقَهُ الْيَمِّ) بس كيره كدر كم طاشلاسون يعنى طاشلار آنى دريا (بِالسَّاحِلِ)
 صوچيتينه (بِأَخْذِهِ) تا كم آلور آنى اول صندوقن (عَدُولِي) بر منگه دشمان
 بولغوچى كشى (وَعَدُو لَهُ) هم آنك اوزينه دشمان كشى يعنى فرعون آنى آلور
 كىلتور مشلردر كم حضرت موسى نك آناسى فرمان الهى بوينچه موسى نى بر صندوقه

صالوب نيل درياسينه طاشلادى نيل درياسندن بر آرق فرعوننك سرايندن اوتەر
 ايدى صندوق شول آرق بويىچە آغوب فرعوننك باقچە سينە كردي فرعون اوزينك
 خانونى آسيه برلە آرق چيىندە اولطرمش ايدى صندوق آغوب آنلر توغر نيسينه
 كىلگاچ اول صندوقنى صودن آلدیلر آچوب قاراسلر صندوق اچنە آى كىي
 نورلى بوزلى وقارا كوزلى بر اوغلان كوردیلر قناده رحمة الله عليه ديمشدر كم
 حضرت موسى نك كوزلرنك بر نورلى ياغمىلىق بار ايدى هر كم آنى كورسد آكئا
 محبت قىلوب آنى دوست توتار ايدى بس فرعون هم خانونى آسيه حضرت موسى نك
 كوزلر بى كورگاچ كوكلرنك محبت و شفقت پيدا بولدى و آنى بيك سويديلر نناك كم
 حق تعالى بيورور (وَالْقَيْتُ عَلَيْكَ) وصالدم من سينك اوزرنگه اى موسى (مَحَبَّة
 مَنِي) ميندن بولغوچى بر محبت و دوستلغنى يعنى آدملرگه سىنى محبتلى ايتدم سىنى
 سويهلر و شفقت قىلورلر (وَلتصنع على عيني) تا كم سينك تربيه لىنش بولماقك
 اوچون مينم عينم اوزره يعنى سينك بارچه احوالكنى مينم بله كم و نلە مه كم اوزره
 خبرده كىلمشدر كم فرعون و آسيه هر ايكيسى حضرت موسى نى صندوقدن چقاروب
 اوزلرينه بالا ايتوب آصرامانغه آلدیلر و آنك اوچون بر دايه تعيين قىلوب تربيه سينه
 مشغول بولديلر حضرت موسى هيچ بر دايه نك سوتىنى قبول ايتمه دى و ايممه دى
 موسى عليه السلامك آناسى اوزينك قزى مريمگه سين باروب نيل درياسينك
 چيىندن صندوقك قاىو طرفه آغوب كىتكانينى قاراب نورغل ديب ايتكان ايدى
 اول صندوق فرعوننك باقچە سينە آغوب كرگانىنى كورگاچ مريم هم ايكىنچى
 طرفدن باقچەغه كروب صورت واقعه نى كورب تورور ايدى قىرنداشينك هيچ
 قايسى خانوننك سوتىنى ايممه گانينى كورگاچ فى الحال فرعون خانونى آسيه نك
 يانينه كىلدى (اِذْ تَمْشِي أُخْتُكَ) ياد قىلغل شول وقتە كم يورور بولدى سينك قز
 قىرنداشك مريم يعنى آنلرنك يانينه باردى (فَتَقَوْلُ) بس ايتور ايدى آنلرغه (هَلْ
 اَدُلُّكُمْ) ايا مين دلالت قىلايمو سز لرنى (عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُ) شول كمسه اوزره كم
 كفىل بولور و تربيه قىلوب آصرار اوشبو بالانى يعنى آكئا سوت ايمزورلك
 خانوننى سز لرگه كورگازه يمه دى آسيه ايتدى اكر بو اشنى قىلساك بز سىكئا
 كوب احسان ايتەرمز سين كوره رسن كم مونداغى خانونلرنك هيچ قاىوسينك
 سوتىنى بو اوغلان قبول قىلما دى بىس مريم فى الحال ابوگه قايتوب آناسىنى
 آلوب كىلدى هم حضرت موسى نى آنك آلدينه صادلى (فَرَجَعْنَاكَ) بس قايتاردق بز

سینی ای موسی (الّی اَمَّکَ) سینک آناک صاری نتاک کم فاینارورمز دیب وعه
ایتکان ایدک (کئی تَقَرَّ عَیْنَهَا) تا کم شایدکه نورلی وروشن بولور سینک
آنا کُنْک کوزی سینک جمالکنی کورمهک برله (وَلَا تَحْزَن) هم تا کم کویونمه سون
و فایفورماسون اول سینک فراقک برله یعنی سینی کورب شادلانسون و فراقک
سببلی فایفورماسون دیب سینی آناک صاری قایتاردق (وَقَتَلْتَ نَفْسًا) هم اولتوردک
سین ای موسی برکشینی یعنی شول قبطینی اولتوردک کم بنی اسرائیل آنک خصوصه
سیندن استعانت قیلمشلر ایدی و فرعون قومی سینک اول قبطینی اولتورگانکنی بلوب
قصاص اوچون سینی اولتورمه کچی بولغانلر ایدی (فَنَجَّيْنَاكَ) بس قوتقاردق بز سینی
(مِنَ الْعَم) فایغودن یعنی فرعون قومی فولنده اولتورلمهک فایغوسندن قوتقاردق
و مدین گه هجرت قیلغل مصردن چققل دیوب بیوردق (وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا) و برصناماق
صنادق بز سینی ای موسی یعنی سیکنا بلالار بیدردک موسی علیه السلامک ولادتی
قصه سی هم قبطینی اولترمه کی و مدین گه هجرت ایلمه کی قصص سورمه سنک بالتفصیل
ذکر ایدلور انشاء الله تعالی (فَلَبَّثْتَ سِنِينَ) بس افامت ایتدک سین ای موسی
نجه یلار (فِي أَهْلِ مَدْيَن) مدین اهلی آراسنک موسی علیه السلام مدین ده اون
سیگز یل و بر روایتک پکر می سیگز یل افامت ایلهدی (ثُمَّ جِئْت) سوگره کیلدک
سین اوشبو وادیفه (عَلَى قَدَرٍ) بر مقدار اوزره کم مین مقرر ایتمش ایدم (يَا
مُوسَى) ای موسی یعنی مین تقدیر ایله گان وقت ادرشکچ سین بوییرگه کیلوب
مینم ایل سوپله شدک و کلانمی ایشتدک (وَاصْطَنَعْتُكَ) دخی خالص قیلدم مین سینی
و صایلام (لِنَفْسِي) اوز محبتم اوچون یعنی سینی اوزیمگه دوست ایتوب توتدم
(أَذْهَبَ أَنْتَ) بارغل سین ای موسی (وَآخُوكَ) هم سینک فرنداشک یعنی فرنداشک
هارون برله هر ایککز (بَابَاتِي) مینم معجزه لرم و نشان قدرت لرم برله (وَلَاتِنِيَا)
دخی سستلک ایتمه کز و کیچیلک ایلمه کز (فِي ذِكْرِي) مینم ذکر مه یعنی مینم
توحید منی و معبودلک منی خلقه ایرشدروده قصور ایتمه کز (أَذْهَبًا) بارکز سز
موسی و هارون هر ایککز (الّی فرعون) مصر پادشاهی فرعون صاری (أَنَّهُ
طَفِيَ) درستلک اول فرعون فاروشوده و آزرغونلقه چیکدن چققاندق (فَقُولَا لَهُ)
بس ایتکز سز اول فرعونگه (قُولَا لَيْنَا) ملایم و بومشاق سوزنی یعنی
آنک برله مدارا قیلوب آکا طانلی و بومشاق سوزلر ایتوب آنی حق دینگه
اونده کز آچوننی کیلتورورلک قاطی سوزلر ایتمه کز (لَعَلَّهُ يَتَذَكَّر) شایدکه

اول فرعون وعظله نور واوگوت آلور سزنىڭ سوزلرگىز سببلى (اَوْ يَحْشَى) باكه قورقار خدای تعالى نىڭ عذابىدىن سزنىڭ سوزگىزنى ايشتوب مرويدىرکه حق سبحانه وتعالى دن اوشبو طريقه وحى ايرشكچ موسى عليه السلام اول بيردن توغرى مصرغه توجّه ايلدى نيسيرده كىلتورمشدىرکه موسى عليه السلام نىڭ جماعتلىرى شول اورنىڭ تون بويى كوتوب تورديلر حضرت موسى كىلمهدى ايرنه بولساج هم آنى هر طرفدن ازلهديلر هيچك خبرىنى بلمهديلر چونكه حضرت موسى اول بيردن توغرى مصرغه كىتكىن ابدى بس جماعتلىرى اول صحراده حيران بولوب قالدىلر اتقانا مدين اهلندن بر جماعتنىڭ يولى شول بيرگه نوشوب شعيب پيغمبر فزى صفورانى كورب طانودىلر هم آنى آلوب آناسى شعيب عليه السلام حضورينه ايلتىلر فرعون غرق بولغاندىن سوڭ آنلرنىڭ خبرى موسى عليه السلامغه ايرشدى القصة فاچانكم حضرت موسى مصرغه توجّه ايلب يولغه روانه بولدى فرنداشى هارونغه وحى ايرشدى كم اى هارون برادرىڭ موسىغه قارشو چققل ومدين بولبىنه يونه لگىل بس حضرت هارون موسى عليه السلامغه استقبال اوچون مدين بولبىنه قاراب چقدى بولده موسى عليه السلام برله يولقدىلر حضرت موسى هارونغه اوز احوالىنى تمام بيان ايلدى هم آڭا ايتدى كم: «اتفاق ايله هر ايكمىز فرعوننىڭ حضورينه بارايىق و آنى حق دىنگه دعوت قىلايىق» ديدى. هارون عليه السلام ايتدى: «اى برادر فرعوننىڭ قوت وشوكتى حاضرده سين كورگاندىن آرتقىر آزغىنه اش سببلى كشىلرنى آصماق واولترمك برله حكم قىلار» ديدى. حضرت موسى بو سوزنى ايشتكچ كوگلىبىنه قورقو توشدى (قَالَ) ايتدىلر موسى و هارون عليهما السلام (رَبَّنَا) اى بىزنىڭ پروردكارىمىز (اِنَّا خَافُ) درستلىككە كم بىزلىر قورقماىمىز (اَنْ يَفْرَطَ عَلَيْنَا) شوندىن كم آشقدرر اول فرعون بىزنىڭ اوزىمىزگه عذاب وعقوبت قىلوىنى يعنى: «بىزلىر معجزه كورگاز گانگه چه كوتبهس بارغاچك بىزلىرى عذاب ايلمك برله حكم قىلور دىوب قورقماىمىز (اَوْ اَنْ يَطْفِى) با ايسه شوندىن كم آرتدورر اول فرعون طغيان و آزغونلىقنى يعنى: «آزغونلىقكە چىكىدىن چغوب خدای تعالى حقكە تىوشسىز بولغان سوزلىرىنى ايتور دىب قورقماىمىز» ديدىلر. (قَالَ) ايتدى خدای تعالى موسى و هارون عليهما السلامغه خطاب قىلوب (لَا تَخَافَا) قورقماىمىز فرعوننىڭ عذابىدىن و طغيانىدىن (اِنْنِى مَعَكُمْ) درستلىككە مېن سىزلىر برله برگه مېن يعنى سىزلىرى صافلاغوىچى و ياردم بيرگوىچى مېن (اسْمَعُ) مېن

ايشتورمن سز نك دعا كزنى ياكه مينم حقيمه ايتولگان سوزلرنى (وآرى) هم
 كوررمن فرعون سز لرگه نى قىلغانىنى يعنى قورقما كز و طنج بولكز كم ايشتكوچى
 وكورگوچى من سز لرگه ضرر ايرشدرتمه (فَاتِيه) بس بار كز سز هر ايككز
 اول فرعونگه (فَقُولَا) بس ايتكز (اَنَا رَسُولَا رَبِّكَ) درستلكه بزلر هر ايكهر
 پروردكار نك ييارگان رسوللر يمز (فَأَرْسَلْنَا) بس ييار گل سين اى فرعون
 بز نك برله (بَنِي إِسْرَائِيلَ) يعقوب پيغمبر بالالرينى تاكم آنلرنى ارض مقدسه گه
 آلوب بارايق كم بز نك بابالرمز نك يريدر (وَلَا تَعْبُدُهُمْ) دخى عذاب قىلماغل سين
 اى فرعون بنى اسراييل قومىنى يعنى آنلرنى مشقتلى وچيتن بولغان اشلر برله
 تكليف ايله مك هم آنلرنك بالالرينى اولتورتك كى اشلر برله آنلرنى عذابلاماغل
 (قَدْ جُنَّاكَ بَاطِيَةً) تحقيق كىلتوردك بز سىگا اى فرعون بر نشان و علامت يعنى
 معجزه كىلتوردك (مَنْ رَبِّكَ) پروردكار ك فاشندن (وَالسَّلَامُ) وفرشته لرنك سلامى
 (عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى) شول كمسه اوزرينه دركم اياردى اول توغرى يولغه يعنى
 ايمان واسلامغه ياكه سلامدن مراد هر ايكى جهانك سلاملكدر (اَنَا) درستلكه
 بزلر (قَدْ أَوْحَى) تحقيق وحى ايتولمش بولدى (الْبَيِّنَاتِ) بز نك صارى يعنى پروردكار مز
 حكيم قىلدى (أَنَّ الْعَذَابَ) شونك برله كم درستلكه دنيا و آخرت نك عذابى (عَلَى
 مَنْ كَذَّبَ) شول كمسه اوزرينه بولغوچيدر كه يالفانغه توتدى اول بز كىلتورگان
 نرسه لرنى يعنى شريعت حكملر ينه اوشانمادى (وَتَوَلَّى) دخى اعراض قىلدى ويوز
 دوندردى اول نرسه لردن القصة حق سبحانه و تعالى دن اوشبو طريقه فرمان
 ايرشكاج موسى و هارون عليهما السلام فرعون نك بارگاهينه كىلديلر بر مدتدن
 صوك فرعونگه يولوقديلر و ايتديلر كم: «اى فرعون بزلر حق تعالى نك رسوللر يمز
 وسىنى آنك عبادتينه دعوت قىلامز» ديديلر هم حق سبحانه و تعالى تلقين ايله گان
 كلمه لرنى ادا قىلديلر (قَالَ) ايتدى فرعون موسى و هاروندى بو سوزلرنى ايشتكاج
 (فَسَوْفَ رُبُّكُمْ) بس كمدر سز نك پروردكار كز (يا موسى) (۱) اى موسى يعنى:
 «مىنى نىنداين ذاتنك عبادتينه اونهر سز اول پروردكار كمدر» ديدى. (قَالَ)
 ايتدى حضرت موسى (رَبُّنَا الَّذِي) بز نك پروردكار مز شونداين ذاتدر كم (۲) (أَعْطَى)
 بىردى اول اوز رحمتى برله (كُلُّ شَيْءٍ خَلَقَهُ) اوزينك مخلوقاتندن هر بر نرسه گه
 آنك اوزينه لايق صورىنى و موافق شكلينى ياكه مخلوقاتندن هر قايسينه حاجت
 وكيره كلى بولغان نرسه لرنى بىردى (ثُمَّ هَدَى) صكره هدايه قىلدى وكوندردى آنى اول

(۱) فرعون نك بو اورنه
 يا موسى ديوب حضرت
 موسى غهغه خا صلاب
 خطاب ايمه كى شول
 چهندندر كم حضرت
 موسى نك تلنه ضعيفلك
 بولوب سوزى بيك
 بخشى آكلانماغانلقىنى
 فرعون بلور ايدى
 حضرت موسى نى
 سويلاشدروب اول
 اول مجلسه حاضر بولغان
 كشىلر آلدنه تلنه
 ضعيفلك بارلغى بلنوب
 آنى اويالتماقى بولدى
 لكن حضرت موسى نك
 دعاسى برله حق تعالى
 آنك تلىنى غايتك فصيح
 ايله مش ايدى فرعون نك
 مرادى حاصل بولمادى
 (۲) بعضلر خلقه نى
 اعطى غه مفعول اول
 قىلمش لردر اول تقديرده
 معناسى شولدر كه اوزينك
 خلقينه هر بر حاجت
 وكيره كلى بولغان نرسه نى
 بىردى مقصود بىرلش
 نرسه نى بيان بولدقتدن
 مفعول ثانى نى مقدم
 كىلتوردى والله اعلم.

نرسه گه با که بلدردی آگا اول نرسه لر برله فائده لئونك كیفیتینی یا که مراد هر حیوانفه خلقتده و صورتده اوزینه موافق بولغان زوجه بیردی هم اول زوجه برله ازدواج و امتزاجنك كیفیتینی آگا بلدردی دیمکدر. فرعون حضرت موسی دن بوسوزنی ایشتنکاج: «قوم مونداین خداینك عبادتینه میل ایتمه سونلر» دیوب قورفدی سوزنی ایکنچی طرفه بوردی (قَالَ) ایتدی فرعون حضرت موسی نی عاجز قیلوب فالدرماق اوچون (فَمَا بِالْقُرُونِ الْأُولَى) بس نی نرسه در اول گگی زمانه اهللرینك حالی یعنی: «نوح قومی هم عاد و ثمود قومی کبی، اولك اوتکان قوملر، اوشبو سین ایتکان خدایفه عبادت قیلما دیلر بس حاضرده آنلرینك احوالی نیچو کدر، سعادتده مو یا که شقاوتده مو» دیدی (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام فرعوننك بو سوزینه جوابده (عَلَيْهَا) آنلرینك احوالینی بلمك (عِنْدَ رَبِّي) پروردگارم قاشنكدر (فِي كِتَابٍ) لوح المحفوظه یازغاندر (لَا يَضِلُّ) خطا قیلماس و یا کلسماس (رَبِّي) مینم پروردگارم (وَلَا يَنْسِي) دخی اونو تماس هیچ بر نرسه یعنی اول اول گگی قوملرینك حاللرینی بلمك خدای تعالی گه مخصوصدر مین سزلر کبی بر بده من خدای تعالی خبر بیرگان ایشینگنه بله من (الَّذِي) آنداین ذاتدر اول پروردگار (جَعَلَ لَكُمْ) قیلدی اول سزینك اوچون (الْأَرْضَ) یرنی (مَهْدًا) توشه لنینش توشاك کم آنك اوستننه قرار قیلورسز (وَسَلَّكَ لَكُمْ) هم روشن قیلدی و پیدا ایلدی سزینك اوچون (فِيهَا) اول یرده (سُبُلًا) یوللارنی تا کم اول یوللاردن یوروب بر اورندن ایکنچی اورتفه بارورسز (وَأَنْزَلْنَا) دخی اینتردی اول (مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن (مَاءً) صونی یعنی یغورنی (فَأَخْرَجْنَا بِهِ) بس (۱) چقاردق بز اول صو سبیلی (أَزْوَاجًا) تورلی تورلی صنفلرنی (مِن نَبَاتٍ شَتَّى) توسده هم طعمه آیرم آیرم بولغان اوله نلردن (كُلُوا) بس ایتدك بز خلقفه آشا گوزلر اوشبو چقارلمش نرسه لردن (وَأَرْعَوْا) هم اوظلانگوزلر (أَنْعَامَكُمْ) طوارلرگزی تا کم اول تورلی تورلی اوله نلرنی آشاسونلر (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلکده اوشبو ذکر ایتولمش نرسه ده (آيَاتٍ) البته نشان و دلالتلر باردر حق تعالی نك کمال قدرتینه و برلکینه (لأولى النهي) عقل ایلرلی اوچون (منها) اول بیردن یعنی توفراقدن (خَلَقْنَاكُمْ) یاراندى بز سزلرنی یعنی آتاگز آدمینك (۲) اصلی توفراقدندر (و فِيهَا) دخی اول بیرگه (نَعْبُدُكُمْ) کیری قایتارورمز سزلرنی یعنی اولگانندن صوك ینه بیرگه کوملورسز و توفراق بولورسز (و منها) دخی اول بیردن (نُخْرِجُكُمْ) چقارورمز سزلرنی اولگانگزدن

(۱) غایبندن متکلم گه انتقال تیره در کمال قدرت و حکمتینه یعنی اخراج بزدن باشقه هیچ کیمگه ميسر توکلدر دیمکدر کشف.

(۲) تیبانه مذکوردر که حق سبحانه و تعالی بر فرشته گه بیورور تا کم هر کشینك دفن ایتوله چك اورندن بر مقدار توفراق آلوب اول کشینك ماده وجودی بولغان نطفه فقه قوشار اول کشی شول توفراق برله نطفه دن یاراتلور هم عاقبت شول توفراق آلتوفنان بیرگه دفن ایدلور نتاك کم حق تعالی بیوردیکم سزلرنی بیردن یاراندى.

صوڭ (تَارَةَ أُخْرَى) اېكئھى مرتبھ ۛئى اولوب ۛيرگھ دفن اېتولگانكزىدن صوڭ سزلىرى ۛنھ نرگزوب قېرلرگزىدن قوبارورمز حساب وجزا ۛ اوچون ۛس فرعون حضرت موسى دن حجت و معجزھ طلب ايلدى موسى عليه السلام فولنداغى طاياقنى ۛيرگھ طاشلادى فى الحال طاياق ۛر اولوغ اژدها بولدى حضرت موسى ۛنھ قولېنھ آلفاچ اولگى كىى طاياق بولدى عوڭرھ موسى عليه السلام ۛد ۛيضا معجزھسىنى اظهار قىلدى والحاصل ۛر ۛرى آرتىدىن آيات تسعھنى ۛئى توفز نورلى معجزھنى كورگازدى فرعون ھىان اوشانھادى وانكار قىلدى نتاك كم حق تعالى ۛيورور (وَلَقَدْ اَرَبْنَاهُ) و تحقيق كورگازدىك ۛز اول فرعونگھ (اَيَاتِنَا) موسى ۛيغھبرگھ ۛيرلگان معجزھلرمنى (كُلَّهَا) بارچھسىنى (فَكَذَّبَ) ۛس يالغانفھ توتدى فرعون اول معجزھلرنى كورھ توروب حضرت موسى غھ اوشانھادى يالغان سويليسك ديدى (وَأَبَى) ھم باش طارتدى ايمان كىلتورمكىدىن و خدای تعالى نك فرمانېنھ بوى صونھادى (قَالَ) ايتدى فرعون جھل و عناد ۛوزىدىن حضرت موسى غھ (اَجْتَنَّا) ايا كىلد كھوسىن ۛز لرگھ (لَتُخْرِجَنَّا) نا كم چقارماقك اوچون ۛزلىرى (مِنْ اَرْضِنَا) ۛيرمزدن ۛئى مصر دن (بِسَعْرِكَ) اوزكك سحر ك ۛرله (يا موسى) اى موسى ۛئى بىلكھهسىن سحر چى ايكانسك ۛزنى سحر ك ۛرله مصر دن چقاروب بنى اسرائيل قومېنھ اوزك پادشاه بولماقچى ايكانسك ديدى (فَلَنَأْتِيَنَّكَ) ۛس البته كىلتورورمز ۛز سىكا (بِسَعْرِ مِثْلِهِ) سىنك سحر ك اوخشاشلى ۛر سحر نى اول سحر ۛرله سىكا معارضھ قىلورمز نا كم سىنك ۛيغھبر نوگلككئى آدملر بلسونلر (فَاجْعَلْ) ۛس مقرر قىلغل سىن اى موسى (بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ) ۛز نك آرامز ۛرله سىنك آرا كئھ (مَوْعِدًا) ۛر وعئى ۛئى سحر ۛرله نارا فارشى معارضھ قىلشماق اوچون ۛر وقتنى ۛيلگولھب وعده قىلغل كم (لَا نُخْفِئُ) خلاقلق قىلماسمز آكئا (نَعْنُ) ۛزلىر (وَلَا اَنْتَ) دخى سىن ھم خلاقلق اېتمھ سسك و ھر فايچان اول وعده كونى ۛتسھ ھمھلرمز حاضر بولورمز (مَكَانًا سَوِيًّا) ۛر اورندھ كم اول اورنغھ ۛزلىرك ھم سىنك قومكك مسافتى و ۛراقلىغى ۛر اېر بولور ۛا كھ توبھلك ھم چوقور بولماغان تىگز اورندھ دىمكىر نا كم ھر كئشى قاراب كورھ آلورلق بولسون ۛس فرعوندىن اوشبو سوزلىرى ايشتكاچ (قَالَ) ايتدى موسى عليه السلام (مَوْعِدُكُمْ) سز نك وعده كز نك زمانى (يَوْمَ الزَّيْنَةِ) قبطىلرنك ۛيزھنھ تورغان كونلر ۛدر كم اول كون آنلرنك ۛيرھم كونلرى ايدى بارچھ مصر اھلى اول كوندھ ۛيزھنوب ۛر اورنغھ جىولورلر ايدى ۛعضلر نوروز كونىدو ۛا كھ عاشورھ

كونيدرديشلر (وَأَنْ يَحْشَرَ النَّاسَ) دى وعك كزنىڭ زمانى آدميلرنىڭ جيولماقارى
 وقتيدىر (ضحى) چاشت وقتندە يەنى اويل وقتندىن بىرايكى ساعت الگارى كم
 كوندىزنىڭ ايك يافطيراق (۱) وقتيدىر (فتولئى فرعون) بس دوندى فرعون اول
 مجلسدن واوزىنىڭ خلوتگاھينە كروب وزيرلىرى بىرلە مصلت قىلوب سحر چيلرنى
 جىماق اوچون ھر طرفقە كشيپار يىھردى (فجمع) بس جمع قىلدى فرعون و جىدى
 (كىدە) اوزىنىڭ مكر و حيل سىنى يەنى سحر چيلرنى ھم سحر قوراللىرىنى جمع
 ايلەدى (ثُمَّ آتَى) سوكرە كىلدى اول وعده ايتولمىش اورنغە اوزىنىڭ سحر چيلرى
 بىرلە (فَالَهُمْ مُوسَى) ايتىدى اول سحر چيلرگە موسى عليه السلام (وَيَلِكُمْ) واى
 نى حسرت و كويونچ سزلىرگە اى سحر چيلر (لَا تَنْفَرُوا) افترا قىلما كز (على الله)
 خدای تعالى اوزرە (كذباً) يالغاننى يەنى آنڭ آيات و معجزەلرىنى سحر در ديوب
 آڭا قارشى معارضە قىلما كز ياكە آڭا باشقەنى شريك ايلەمە كز (فَيَسْحَكْتُمْ)
 بس اصل كزىدن و نوب كزىدن قورور و تىھام ھلاك ايلەر سزلىرىنى خدای تعالى (بعذاب)
 بر عذاب بىرلە كم سزلىرگە ايندورور (وقد خاب) و تحقيق اميدسىز و بېرەسىز بولدى
 (مَنْ أَفْتَرَى) ھر كەسە كم افترا قىلدى خدای تعالى گە (فَتَنَّا زَعْوًا) بس بىر بىرىنە
 سوز ايتوشدىلر و محاورە قىلدىلر سحر چيلر (أمرهم) اوز اشلىرى طوغرىسىنە
 يەنى حضرت موسى غە قارشى معارضە قىلو خصوصندە سوزلشدىلر (بينهم) اوز
 آرارلندە يەنى موسى عليه السلامنىڭ سوزىنى ايشتكانلردىن صوڭ اول سحر چيلر اوز
 آرارلنىڭ سويلشدىلر بو كشيىنىڭ سوزلىرى سحر چيلر سوزىنە اوخشاماس ديدىلر
 (وَأَسْرُوا النُّجُومَ) ھم ياشوردىلر آنلر اوزلرىنىڭ سزلىرىنى و سوزلەشكان سوزلىرىنى
 فرعوندىن ھم آنڭ ملازملردىن و شويلە ئىككاش قىلدىلر كم ا گر بو كشى بىزلىرگە غالب
 بولسە حق پىغمبەردىر آنڭ دىنىنە كر مك كىرە كدر ديدىلر مرويدىر كە اول سحر چيلرنىڭ
 اوز آرارلندە سويلەشكانلرىنى فرعون يوقارىدىن قاراب كوروب تورور ايدى اى
 ساحرلىرىنى سوز سويلەشورسز ديوب صورادى (قَالُوا) ايتدىلر سحر چيلر فرعوندىن
 قورقورلردىن (۲) (ان هذان) درستلىككە اوشبو ايكى يەنى موسى و ھارون
 (لساحران) ھر ايكىسى سحر چيلردىر (يريدان) تلهلر آنلر (ان يخرجكم)
 شونى كم چقارورلر آنلر سزلىرىنى يەنى چقارماقنى تلهلر (من أرضكم) سزلىرنىڭ
 بىر كزىدن (بسرهما) اوزلرىنىڭ سحرلىرى بىرلە يەنى سحر بىرلە سزنى مصردن
 چقاروب مصر ملىكىتىنى اوز تصرفلرىنە كرتىپە كچى بولالر (ويذهباً) دى تلهلر

(۱) حضرت موسى اول
 كونى بو طرفقە آلدن
 تەينلەپ قويماقى تا كم
 بو خبر ھر طرفقە ايرشوب
 خلايق جيولسونلر
 وحقنىڭ ظھورىنى ھم
 باطلنىڭ مغلوب بولماقنىڭ
 كوزلىرى بىرلە كورسونلر
 اوچوندىر.

(۲) حفص قرائتندە بو
 ىردە ان تشديدسىز
 مخففەدر ان معناسندە
 اولوب حروف مشبھة
 بالفعلدر تخفيف سببى
 الفاء ايدلوب عامل
 دگلدر ھذان مبتدأدر
 ياكە ان نافية اولوب
 لساحراننىڭ لامى الا
 معناسندەدر يەنى ما
 ھذان الاساحران ديمك
 اولور و بعضيلر ان
 ديوب تشديد بىرلە
 اوفومشلىردىر اول تقدىردە
 اسم ان مخذوف اولان
 ضمير شأندىر ھذان
 لساحران جملەسى خبردر
 تقدىرى انە ھذان اولور.

آنلر شونى كم كيتەرورلر (بَطْرَيْتَكُمُ الْمَثَلِيَّ) مذهبلىرنىڭ آرتوغراقى بولغوجى مذهبلىرنى يەنى سزنىڭ دىنىڭنى بىتوروب اوز دىنلىرىنى ظاھر قىلماقچى بولالر بس فرعون سحر چىلر دن بوسوزنى ايشتىكايچ موسى وھارون عليھما السلامغە فايىت قھرى كىلوب آچىقلاندى و ايتدى (فَاجْمَعُوا) بس حال اوشانداق بولسە جمع قىلگىز و جبوگىز اى ساحرلر (كَبِدْكُمْ) مكر و حيله گىز آلانلىرىنى يەنى سحر اسبابلىرىنى و قوراللىرىنى جمع ايتگىز (ثُمَّ اثْنُوا صَفًا) سوگرە كىلگىز ميدان يىرىنە صف باغلامش بولدىڭىز حالە تا كم سزنىڭ مھابتىڭىز خىلايقنىڭ كوگىللىرىنە نوشسون ھم طرشىڭىز تا كم موسى غە غالب بولگىز (وَقَدْ أَفْلَحَ) و تحقيق فلاح طاپدى و مرادىنە ايرشدى (الْيَوْمَ) اوشبو كوندە (مَنْ اسْتَعْلَىٰ) ھر كىسە كم غالب و اوستون بولدى سحر اشى توغرىسىندە دىدى بس فرعوننىڭ فرمانى برلە يىتمش مك يا كە اوتوز مك سحرچى صغىر باغلاب ميدان يىرىندە تور دىلر حضرت موسى وھارون عليھما السلام ھم آنلرنىڭ قارشوسىندە كىلوب تور دىلر سحر چىلر اوزلىرىنىڭ سحر اسبابلىرى برلە حاضرلىنىش آرقانلىرىنى ميدانغە كىلتوروب ادب طرىقى برلە (قَالُوا) ايتدىلر حضرت موسى غە (يا موسى) اى موسى (أَمَا أَنْ تُلْقَىٰ) يا ايسە شول كم سىن سالورسىڭىز اوزنىڭك طايلاقنى (وَأَمَا أَنْ نَكُونَ) و يا كە شول كم بىلر بولورمىز (أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ) شول كىسەنىڭ اوڭى كم سالدى اول يەنى: «اَوَّلَ سَيْنِ اوز عملىڭنى قىلاسڭىز يا كە اوڭ بىلر اوز سحر مەزنى قىلايقمۇ» دىوب سورادىلر بس حضرت موسى ادبكە قارشى ادبى رعايە قىلوب (قَالَ) ايتدى ساحرلرگە (بَلِّ الْقَوَا) بلكە سىلر سالگىلر اوڭ يەنى: «اوز سحرلىرىڭنى قىلگىلر» دىدى بس سحر چىلر سحر عملى برلە حاضرلىنىش آرقانلىرىنى و طايقلرىنى بىرگە سالدىلر ھوانىڭ حرارتى سببى اول آرقانلر اضطراب ايلەپ حرکتكە كىلدىلر (فَإِذَا جَاءَهُمْ) بس شول وقتدە آنلرنىڭ آرقانلىرى (وَعَصِيهِمْ) ھم طايقلرى (يُعِيلُ إِلَيْهِ) كورنور بولدى حضرت موسى غە (مَنْ سَحَرَهُمْ) آنلرنىڭ سحرىدىن گويا كم (أَنَّهُ تَسْعَىٰ) درستلىككە اول آرقانلر و طايقلر آشوغوب يورورلر يەنى سحر عملى سببى اول نرسەلر خلىقنىڭ كوزلىرىنە قورقنچى بلانلر كىي كورنوب ھر طرفقە يورورلر ايدى (فَأَوْجَسَ فِي نَفْسِهِ) بس سىزدى و طاپدى اوزىنىڭ نفسىندە (خِيفَةَ مُوسَىٰ) بر قورقونى موسى عليھ السلام (۱) حضرت موسى اول اشلىرنىڭ سحر عملى برلە كورنگانىنى بلسەدە آندە حاضر بولغان خىلايق سحر برلە معجزە آراسىنى آيورماسلر يا كە قورقورلردىن

(۱) حضرت حسن دن منقولدىر كم موسى عليه السلامنىڭ اول وقتدە قورقونى آدمىلك طبعىتىدىن و آدمىنىڭ يورەگى ضعيفلىكىدىن كىلدى بولماسە البتە اول سحر چىلرنىڭ سحر ايلە اوزىنە ھىچ بر زىيان ايرشدرە آلماولرن ھم الله تعالى آڭما ياردم ايتە چكن حضرت موسى بلەدر ايدى تفسىر جەل على الجلالين.

طار الشوب کینه رار علق ظاهر بولغانینی کورمه سلر دیوب فورقدی (فلنا) ایتدک بز
 موسی غه (لا تخف) فورماغل سین بوچتدن کولکگه فورقو کیلمه سون که سینک
 اشک حلقی غایت ظاهر و معلومدر (انک) درستلکه سین ای موسی (انت الاعلی)
 سین یوقاروراق و آرتوغرافسک آنلردن هم غالبسک آنلر اوزره (والقی) دخی
 بیرگه صالغل و طاشلاغل سن ای موسی (ما فی یمینک) شول نرسه نی کم اوک قولکته در
 یعنی قولکداغی طاباغکنی بیرگه طاشلاغل (تلقی) تا کم یوطار اول طاباغک
 اژدها صورتده بولوب (ما صنعوا) شول نرسه نی کم اشله دیلر اول سحر چیلر یعنی
 آنلرنک سحر برله کورگازگان بلانلرینی سینک طاباغک اژدها بولوب همه سیننی
 یوطار ویوق قیلور (انما صنعوا) درستلکه شول نرسه کم توزودیلر آنلر (کید
 ساحر) سحر چینک مکر و حیل سیدر حقیقتی یوقدر (ولایفح الساحر) و فلاح طاپهاس
 هم مرادینه ایرشمهس سحر چی (حیث ائی) قایو اورنغه کینسه ده یعنی سحر چی
 کشی قاید بولسه ده قول اوستونلکی طاپهاس بس حق تعالی نك امری بوینچه
 موسی علیه السلام طاباغینی بیرگه طاشلادی فی الحال بر اولوغ اژدها بولدی
 و آغزینی آچوب سحر چیلرنک بلانلرینی تمام یوطوب بتوردی خلا یقلر آندن فورقوب
 هر طرفه قاچا باشلادیلر موسی علیه السلام ینه قولینه آلدی ینه اولگی کبی
 طایاق بولدی سحر چیلر مونی کورگاچ بلدیلر کم بواش سحر توکلدر زیرا که سحر
 سحرنی باطل ایتمهس بلکه بواش خدای تعالی نك قدرتی و موسی پیغمبر نك
 معجزه سیدر دیدیلر (فالقی السحرة) بس صالمنش و توشورلمش بولدیلر سحر چیلر
 (سجدا) (۱) سجده قیلغو چیلر بولغانلری حاله یعنی همه سحر چیلر خدای تعالی گه
 سجده قیلوب بیرگه یقلدیلر (فالوا) ایتدیلر اول سحر چیلر صدق و اخلاص برله (امنا)
 ایمان کیلتوردک بز و اشاندق (برب هارون و موسی) هارون و موسی نك پروردکار ینه
 دیدیلر هارون فی موسی غه تقدیم فواصلنی رعایه اوچوندر بس فرعون بو حالنی کوردی
 (قال) ایتدی فرعون ساحر لرگه (امنتم) ایمان کیلتوردک سز (له) اول موسی غه
 (قبل ان اذن) مینم اذن بیرمه کمدن الگاری (لکم) سز لرگه یعنی ایمان کیلتورک
 دیوب بیورماقیدن الگاری سز لر آکا ایمان کیلتوردک سز (انه) درستلکه اول
 موسی (لکبیرکم) البته سز لر نك اولوغ کزدر (الذی علمکم) آندا این اولوغ کز کم
 اوگره ندی اول سز لرگه (السحر) سحر عملینی یعنی اول موسی سز لرگه سحر
 اوگره نکان استاذ کزدر همه کز بر اتفاقه سز (فلا فطن) بس البته مین کیسه رمن

(۱) تفسیر ابی السعودده
 مذکوردر کم اوشبو
 سحر چیلر سجده لرنده
 جنتنی و نوغنی هم
 اوزلرینک جنتده گی
 منزلرینی کوروب
 سجده دن باشلرن
 کونردیلر آنلرنک
 موسی علیه السلامک
 معجزه سیننی کورگاچده
 اوشبو طریقه سجده گه
 کینتواری شول سبیلدر کم
 آنلر هر قایوسی سحر
 علمینک ایبک یوقاری
 درجه سنده ایدیلر
 حضرت موسی نك اشله
 گان اشینی اوزلرینک
 بلگان علملرندن طشق
 ری کورگاچ البته بو
 اش سحر توکلدر بلکه
 خدای تعالی طرفندن
 بر معجزه در دیوب
 بلدیلر حضرت موسی نك
 حق پیغمبر ایدکنده هیچ
 شبهه لری فالهادی تفسیر
 کشافی صاحبی کیلتور
 مشدر کم فرعون سحر
 چیلرینک اشلری نیندا
 بن عجب اشدر اولده
 کفر جعود ایله ییلرن
 هم طاباقلرن بیرگه
 صالدیلر آزغنه زماندن
 صولک شکر و سجود اوچون
 باشلرن بیرگه قوبدیلر

(اَيْدِيَكُمْ) قوللر كزنى (وَأَرْجُلَكُمْ) هم آياقلر كزنى (مَنْ خَلَّافَ) بر برسىنىڭ خلافتىدىن
 يعنى اوڭ قول بىرلە قول بىرلە قول بىرلە (وَلَا صَلَبْتُمْ) (وَلَا صَلَبْتُمْ)
 دخى البتە مېن آصار مېن سز لرنى (فِي جُنُوعِ النَّفْلِ) خرما آغاچلرىنە كىم بار چە
 آغاچلرنىڭ اوزونراغىدىر تاكىم بار چە خىلايق سز لرنى كور بىر ت آلسونلر
 (وَلَتَعْلَمَنَّ) هم البتە بلور سز سز شونى كىم (أَيْنَا) بىز لرنىڭ قايسىمىز (أَشَدُّ) قاطىراقتىر
 (عَذَابًا) عذاب بوز ندىن (وَأَبْقَى) هم باقىراق و قالغوجىراقتىر يعنى: «موسى نىڭ
 عذابى قاطىراق و اوزاغراق بولور مو ياكە مېنم عذابىم مو؟ شونى بلور سز» دېدى
 (قَالُوا) ايتدىلر سحرچىلر فرعوننىڭ بو سوزىنە قارشى (لَنْ نُؤْتِكَ) بىز لر هر
 گىز اختيار ايتماسىز سېنى اى فرعون (عَلَى مَا) شول نرسە اوزرىنە (جَاءَنَا)
 كېلىدى بىز لرگە (مِنَ الْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوجى معجزەلردىن زىرا كە اول ساحرلر
 شول سىجەلر نە جىننى و جىننى نەملىرىنى تمام كورمىش ايتدىلر بس ايتدىلر كىم
 «ايمىدى بىز لر اوشبو كورگان در جەلرنى و منگولك نەملىرىنى قويوب سېنىڭ نەملىكىنى
 اختيار قىلماسىز بىز لرگە دىيا كېرە كەس» دېدىلر دخى ايتدىلر (وَالَّذِي) (۱) بىز لر
 آنط ايتەمز شول خدای تعالى بىرلە كىم (فَطَرْنَا) ياراتتى اول بىزنى (فَأَقْضَ) بس
 حكم قىلغىل سېن اى فرعون (مَا أَنْتَ قَاضٍ) شول نرسەنى كىم حكم قىلغوجىسىڭ يعنى
 سېن بىز لرگە قىلا تورغان اشكىنى و عذابىڭنى قىلغىل بىز لر حق دىندىن دونه سىز
 و سېنىڭ عذابىڭنى قورقماسىز (أَنْتَ تَقْضَى) موندىن باشقە توگىلدىر كىم سېن حكم
 قىلورسىڭ (هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) اوشبو دىيا تىركلىكنە يعنى سېنىڭ حكىمىڭ دىيادە غنە
 چارىدىر هر نرسە قىلساڭ بو فانى دىيادە غنە قىلورسىڭ آخرتە سېنىڭ حكىمىڭ يورمەس
 (أَنَا) درستلىككە بىز لر (أَمَّا) ايمان كىلتوردىك و اوشاندىق (بِرَبِّنا) پروردگار مازغە
 (لِيَقْفَرَ) تاكىم بارلقاسون اول (لَنَا) بىز لرنىڭ (خَطَايَانَا) گناھلار مازنى (وَمَا) دخى
 يارلقاسون اوچون شول نرسەنى كىم (أَكْرَهْتَنَا) اكراه قىلدىڭ سېن و كوچلەدىڭ
 بىز لرنى (عَلَيْهِ) آنڭ اوزرىنە (مِنَ السَّحْرِ) سحر اوگرەنودىن مريدركە فرعون
 آدمىلرنى سحر اوگرەنە كىگە اكراه قىلور ايدى و كوچلەب سحر اوگرەندىرور
 ايدى اول ساحرلر اوشبو اشلىرى اوچون حق تعالى دن مغفرت استە دىلر زىرا كە
 بار چە دىنلردە اكراه سببلى قىلغان گناھ بىرلە مؤاخذە قىلونور ايدى مگر محمد
 عَلَيْهِ السَّلَام امتى خطا و اكراه بىرلە قىلغان اشلىرى اوچون مؤاخذە ايتولمەسلر
 (وَاللَّهُ خَبِيرٌ) و خدای تعالى ايزگورەك و آرتوغراقتىر اجر و ثواب بېرور و بوز ندىن

(۱) ياكە والذېنىڭ واوى
 قسم اوچون بولمايوب
 عطف اوچون بولور
 اول تقدىردە معناسى
 دخى اختيار ايتەسىز
 سېنى شول خدای تعالى
 اوزرە كىم ياراتتى اول
 بىزنى دېيەكەر .

عنہما دن منقولدر کہ حق سبحانہ و تعالیٰ موسیٰ علیہ السلامغہ بنی اسرا۔ ٹیلنی آلوب مصدرن چغارغہ اینکچ حضرت موسیٰ اوزلری ایله برگہ یوسف علیہ السلامنک سوبہ کلرن ہم آلوب چقماچی بولدی چونکہ یوسف علیہ السلام اولگان وقتندہ بنی اسرائیل هر قاپچان مصدرن چقسه لر مینم نابونمنی ہم اوزلری ایله برگہ آلوب چقسونلر دیوب بالالرینه وصیت قیلغان ایدی شول سببلی حضرت موسیٰ یوسف پیغمبرنک قبرن ازله دی هیچ بلوچی بولمادی مگر بر فارچق بلور ایکان شول فارچق حضرت موسیٰ غہ یوسف پیغمبر۔ ننگ دفن اینتولگان اور۔ نن کورسه ندی حضرت موسیٰ ننگ امری بوینچه بنی اسرائیل یوسف پیغمبرنک سوبہ کلرن اوزلری ایله برگہ آلدیلر موسیٰ علیہ السلام اول فارچقغہ «بو خدمتک اوچون میندن نرسه استهرسک» دیگچ فارچق ایتدی «جنتده سینک ایله برگہ بولونی استهرمن» جمل علی الجلالین.

(وَابْقِي) دخی فالغوچیرا قدر کم آنک نعبتلری هیچ زایل بولماس وبتمهس (أَنَّهُ مِنْ بَيَاتٍ) درستلکه کم هر کم کیلسه (رَبِّهِ) اوزینک پروردکارینه (مَجْرَمًا) مشرک بولغانی حالده یعنی دنیادن کفر برله کیتسه (فَأَنَّ لَهُ جَهَنَّمَ) بس درستلکه آنگا بولغوچیدر نموغ یعنی آنک اورنی نموغدر (لَا يَمُوتُ فِيهَا) اولماس اول نموغده تا کم عذابنی سیزماس ایدی (وَلَا يَجِي) هم ترك بولماس یعنی خوشلق برله نرکک ایتماس بلکه منگو عذابده فالور (وَمَنْ يَأْتِهِ) وهر کم کیلسه اوزینک پروردکارینه (مُؤْمِنًا) مؤمن بولغانی حالده یعنی دنیادن ایبان برله کیتسه (فَدَّ عَمَلِ الصَّالِحَاتِ) تحقیق اشلدی اول ایزگو عمللرنی یعنی ایندگو لکلر قیلغان بولسه (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو مؤمن و ایندگو عمل اشله گوچیلر (لَهُمْ) بولغوچیدر آنلرغہ (الدَّرَجَاتُ الْعُلَى) یوفاری و بیوک بولغوچی درجه لر کم اول درجه لر (جَنَاتٍ عَدْنٍ) عدن باقچه لریدر (تَجْرِي) آغار (مَنْ تَحْتَهَا) اول باقچه لر ننگ آغاچلری آستندن (الْأَنْهَارُ) یلقه لر (خَالِدِينَ) منگو فالغوچیلر بولغانلری حاله اول مؤمنلر (فِيهَا) اول جنت باقچه لر نه (وَذَلِكَ) و اوشبو ثواب (جَزَاءٌ مِنْ) شول کمسه ننگ جزاسیدر کم (نَزَّكِي) پاک بولدی کفر و گناه نجاستندن اوشبو بیرگه چه ساحرلر ایتکان سوزدر بو فسه تفصیلی اعراف سورسه ننگ ذکر اینولدی (وَلَقَدْ أَوْحَيْنَا) و تحقیق وحی فیلق بز (إِلَىٰ مُوسَىٰ) موسیٰ پیغمبر صاری (۱) یعنی شول وقتک کم فرعون موسیٰ ننگ معجزه لرینی کوروب هیچده متأثر بولمادی اوزینک کفرنده قرار ایتدی و بنی اسرائیلنی عذابلاماقنی او طوری آرطردی بز موسیٰ غه وحی ایلدک و ایتدک (أَنْ أَسْرِعَ بَعَادَىٰ) شویله دیوب کم ابلتکل سین ای موسیٰ مینم بنه لرمنی و آلوب چقفل مصر شهرندن کیچ برله و اگر فرعون لشکری برله آرطکزدن ایرشسه هیچ قورقماغل هر قاپچان دریا چیتینه ایرشسا کز (فَأَضْرَبُ لَهُمْ) بس توتقل سین اول بنه لرم اوچون (طَرِيقًا) بر یولنی (فِي الْبَحْرِ) دریاده (يَبَسًا) قورو بولغوچی یولنی یعنی طایاغک برله نیل دریاسینه صوققل تا کم دریا اچی آچلوب بر قورو یول پیدا بولسون (لَا تَخَافُ) شول حاله کم سین قورقماسسک و ایمین بولورسک (دَرَكًا) دشماننک آرطکزدن کیلوب یتشمه کندن (وَلَا تَخْشَىٰ) هم قورقماسسک دریاغه غرق بولودن یعنی فرعون لشکری سز ننگ آرطکزدن یتوشه آلماسلر هم دریادن سلامت اوتهرسز بس حق تعالیٰ ننگ امری بوینچه موسیٰ علیہ السلام بنی اسرائیلنی آلوب مصدرن چقدی ایکنچی کون قبیلرغه خبر بولدی فرعون

(۱) بنی اسرائیلنگ مصردن قاچوب چقولرن ایشنکچ فرعون هم بارچه لشکر جمع قیلوب آرلرندن چقدی فرعون لشکری ایله فلزم در یاسینگ چیتینه کیلوب یسکانده بنی اسرائیل درینانی اوتوب آرغی باغینه چقانلر

ایدی دریا ایکیگه آیلوب اورطاسندن یول بولغان ایدی فرعون اولده کرورگه فورقوب طوردی شول حالده حضرت جبرائیل بایطالقه آطلانغان کشی صورتده بولوب فرعوننگ آلدندن دریاغه کردی فرعوننگ آطی آیفرایدی بایطالنگ آرطندن فالله بنجه دریاغه کرورب کیتدی فرعون آطن طوتا آلهادی ابرکسز بولدی فرعون آرطندن بارچه لشکری هم دریاغه کردیلر همه لری کرورب بتکچ حق تعالی ننگ امری ایله ایکیگه آیرلغان دریا یاگادن قوشلوب همه لری غرق بولدیلر اول وقتده بنی اسرائیل قومی بایطاق کیتکانلر ایدی فرعون لشکریننگ غرق بولغانن بلگاچ کیری قایتوب دریا چیتینه کیلدیلر حضرت موسی غه ایتدیلر بز بولرننگ هلاک بولورینه اوز کوزلرمز ایله کورمی

بارچه لشکرینی جمع قیلدی (فَانبِعْهُمْ فَرْعُونَ) بس آرطلرینه نوشدی آنلرننگ فرعون (بجسوده) اوزیننگ لشکری برله و بنی اسرائیلنگ آرطلرندن قووالاب دریا چیتینه کیلوب ابرشدی حضرت موسی بنی اسرائیل برله در یادن اوتکانلر ایدی دریا ننگ اورطاسی آچلوب فورو یول بولغان ایدی فرعون لشکری هم بنی اسرائیل آرتندن شول بولغه کردیلر (فَغَشِيَهُمْ) بس قاپلادی فرعون لشکرینی (مَنْ أَلِيْمٌ) (۱) در یادن (مَا غَشِيَهُمْ) شول نرسه کم قاپلادی آنلرنی یعنی فرعون لشکری برله اول بولغه کرگاچ دریا یاگادن قوشلوب آنلر تیم غرق بولدیلر (وَاضَلَّ فَرْعُونَ) و آزدردی فرعون (قَوْمَهُ) اوز قومینی (وَمَا هَدَى) هم طوغری یولنی کورگازمه دی آنلرغه (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) ای یعقوب اوغللری (فَدَأْنِجِينَاكُمْ) تحقیق فوتقاردق بز سزلرنی (مَنْ عَدُوٌّكُمْ) دشمانکزدن یعنی فرعونندن و آننگ قومندن سزنی فوتقاردق (وَوَاعَدْنَاكُمْ) هم وعده بیردک سزلرننگ پیغمبرکزدگه سزلرگه نورانتی ایندرمک اوچون (جَانِبَ الطُّورِ الْأَيْمَنِ) طور طاغیننگ اوک طرفینی (وَنَزَّلْنَا) دخی ایندرمک (عَلَيْكُمْ) سزنگ اوزرکزدگه (الْمَنْ) قدرت حلواسینی (وَالسَّلْوَى) هم بریان ایتولمش قوشنی یعنی صحراده آداشوب یورگان وقتکزدده سزلرگه اوشبو نعمتلرنی بیردک هم سزلرگه ایتدک (كُلُوا) آشاگزلر (مَنْ طَيِّبَاتٌ مَا) شول نرسه ننگ حلال و پاکیزه لرندن کم (رَزَقْنَاكُمْ) ررق بیردک بز سزگه و روزی ایله دك (وَلَا تَطْفُوا فِيهِ) دخی چیکدن چقماگز سز اول نرسه ده یعنی بربرکزدگه ظلم ایتیبوب هر قایوگز اوز اولوشکزنی آلوگز یا که اول نعمتلرنی ایکنچی کون اوچون ذخیره ایتوب صافلاماگز یا که شکرانه نی قویماگز یا که اول نعمتلردن حاصل بولغان قوتنی گناهغه صرف ایتنهگز اگر شولای ایتسهگز (فَيَجَلَّ عَلَيْكُمْ) بس اینه سزنگ اوزرکزدگه بواشکز سبیلی (غَضِبِي) مینم غضبم و آچووم (وَمَنْ يَجَلَّ عَلَيْهِ غَضِبِي) و هر کمسه کم اینه ر آننگ اوزره مینم غضبیم (فَقَدْ هَوَى) بس تحقیق هلاک بولدی اول یا که هاویه گه نوشدی (وَأَنَّى) و درستلکته من (لِغَفَّارٍ) البته یارلقاغوچی من (لَمَنْ تَابَ) شول کمسه گه کم توبه قیلدی اول شرکدن (وَأَمِنْ) هم ایبان کیلتوردی و اوشاندی مینم برلگییه (وَعَمِلَ صَالِحًا) دخی اشله دی ایزگو

طوروب اوشانماسمز بس موسی علیه السلام دعا قیلدی فرعون قومیننگ اوله کسه لری دریا ننگ اوستونه قالقوب چقدیلر بنی اسرائیل آنلرنی کوروب حق تعالی گه شکر قیلدیلر جمل.

عملنى يعنى فرض عمللرنى ادا قىلدى (ثُمَّ اهْتَدَى) صوكره هدايت طاپىدى وكونلدى
 اول يعنى پيغمبر عليه السلام سنتلرینه دائمه چىلىق ايتدى يا كه اهل السنة والجماعة
 يولىنى توتدى كىلتور مشلدر كه بنى اسرائيل فرعون هلاك بولغاندن صوكره موسى
 عليه السلامدن بىزر اوچون بر شريعت وقانون توزوكل ديوب استدعاء ايتدىلر
 موسى عليه السلام حق تعالى گه مناجات قىلدى خطاب ايرشدى كم اى موسى بنى
 اسرائيل اولوغلر بنى آلوب طور طاغينه چققل تا كم شريعت حكملر بنى جامع بولغان
 بر كتاب سىكا ايندورورمن بس موسى عليه السلام فرنداشى هاروننى اوز اورننك
 فالديروب قوم اولوغلرندن بتمش كشى برله طور طاغينه يونه لديلر بنى اسرائيلگه
 فرق كوندن صوكره سزنگ حضور كز گه فاي تورمن و كتاب كىلتورورمن ديوب وعه
 ايله دى طور طاغينه باقن كىلگاج حضرت موسى حق تعالى نك كلامينه غايت اشتياق
 سببلى آشغوب اول بتمش كشى بنى توبانده فالديروب اوزى طاونك يوقاروسينه
 چقدى حق تعالى دن خطاب ايرشدى كم (وَمَا اَعْجَلَك) ونى نرسه آشقدردى سىنى
 (عَنْ قَوْمِكَ يَا مُوسَى) اوز قومكدن اى موسى يعنى نى اوچون قومكنى آرطله
 فالديروب اوزك آشغوب يوقارى چقدك (قَالَ) ايتدى حضرت موسى (هُمْ اَوْلَاءُ)
 آنلر يعنى مينم گروهم اوشبولدر كم كىلورلر (عَلَى اَثَرِي) مينم ايزم اوزره
 يعنى آنلر مينم آرطلدىن كىلورلر حاضر كىلوب بيشورلر مين آنلردن آرغنه
 آلده من (وَعَجَلْتُ) و آشقدم مين (الْيَاك) سىنك سارى (رَبِّ) اى مينم پروردكام
 (لِثَرِي) تا كم سىنك ميندن راضى بولماقك اوچون يعنى مينم قومنى آرطله
 فالديروب آشغوب كىلمه كم اوزمنى اولوغ توتقانلقدن توكلدر بلكه سىنك
 فرمانكغه تيزرهك امثال قىلوب سىنك رضاكنى حاصل ايتك اوچون آشقدم ديدى (قَالَ)
 ايتدى خداى تعالى حضرت موسى غه (فَأَنَا) بس درستلكده بز (قَدْ فَتَنَّا) تحقيق
 قتنه گه صالح (قَوْمَكَ) سىنك قومكنى يعنى آنلرنى بوزاوغه طابونو برله مبتلا
 قىلدى (مَنْ بَعْدَكَ) سىنك آنلر آراسندن چقانكندن صوكره (وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ)
 دغى آزدردى آنلرنى سامرى يعنى آنلرنى سامرى اغوا قىلوب بوزاوغه طابندردى اول
 سامرى «سامر» ديگان قىبلدن و بنى اسرائيلنك اولوغلرندن بر كشى ايدى بعضلر بنى
 اسرائيلدن توكل ايدى بلكه (۱) كرمان بيرندن يا كه عراق بيرندن كىلمش ايدى ديورلر
 فرعون غرق بولغان كون سامرى جبرائيل عليه السلامنى طانوب جبرائيلنك آطى
 باصقان بيرنى بىلگوله دى هم شول بيردن بر اوچ توفراق آلوب اوزياننك صاقلادى

(۱) واضح شولدر كه
 سامرى بنى اسرائيلدن
 ايدى سامرى طوغاندن
 صوكره آناسى فرعوننك
 اولتورمه كندن قورقوب
 آنى نيل درياسينه
 كىلتورب بر جزيره كه
 طاشلادى حق سبحانه
 و تعالى حضرت جبرائيلغه
 امر قىلدى تا كم مذكور
 جزيره ده جبرائيل عليه
 السلام سامرىنى تريبه
 ايلاب اوسردى شول
 چهندن سامرى حضرت
 جبرائيلنى طانور ايدى
 تفسير خازنه مذكوردر كم
 سامرىنك اسمى موسى
 بن ظفر ايدى حضرت
 جبرائيلنك تريبه سنده
 اوسدى بر بارماغندن
 سوت و برسندن بال هم
 برسندن ماى ايمه ر ايدى
 موسى سامرىنك جبرائيل
 تريبه سنده اوسمه كى
 مناسبتى ايله دىنلمشدر
 كم (بيت) اذا لطفل
 لم يكتب نجيا تحلفت
 طنون مريبه و خاب
 مؤمل * فموسى الذى
 رباه جبريل كافر وموسى
 الذى رباه فرعون مرسل

(۱) مرویدر کم موسی علیه السلام قومی یانینه فایتقاچ بوزاوغه طاہونوچیلرنڭ بوزاوایلہ نہ سندنہ رقص قیلوب قول چابشوب قچقرشقان طاوشلرن ایشندی اوزی ایله برگه بولغان یتمش کشیگه ایتدی ایشته سزمو اوشبو طاوش فتنه طاوشیدر دیدی قرطبی حضرتلری ذکر ایله مشدر کم امام ابو بکر طرطوسیدن سؤال قیلدیلر یا سیدنا بر گروہ کمسہلر بر بیرگه جبولشوب ذکر ایتہلر بیک قاطی قچقرالر قول چابوشالر ہم بر طایاق ایله

طبل شیکلی نرسه گه صوغالر بعضلری طورو ب رقص قیلوب بییوب ایله نوب یوریلرده شونکہ عوشلری کیتوب یغلالر شول یرده آش حاضر لهب آشیلار اوزلری شونی ذکر مجلسی دیوب آطیلار سزنی ایتہ سز شولارنڭ مجلسنده حاضر بولو درست بولور مو دیدیلر امام ابو بکر حضرتلری جواب بیردیلر کم صوفیہدن اوشبو طریقہ بولغانلری بطالت و جهالتہ ہم ضالانده در اسلام الله تعالی نڭ کتابی ہم رسولینڭ سنتیدر رقص قیلوب ہم قول چابوب بییونی ایڭ اؤل سامری ہم آڭا ابرگانلر احداث ایتکانلر آنلر

موسی علیه السلام تورات کیتورمک اوچون مذکور یتمش کشی برله طور طاغینه کیتکاندن صوڭ سامری فرصتی غنیمت بلوب حضرت هارون حضورینه کیلدی و ایتدی کم بزلر مصردن چققانده قبطیلرنڭ آلتون و کموش اسبابلرینی عاریتکه دیوب آلدق ایتدی بنی اسرائیل اول نرسه لرنی اوزلرینکی کبی ایتوب نله گاچہ تصرف قیلورلر و حالانکه اول نرسه لر بز نڭ ملکمزده توگلدر و بزلرگه تصرف ایله مک درست توگلدر سین حکم قیلغل تا کم اول آلتون و کموش اسبابلرینی همه سیننی بر بیرگه جمع قیلوب اوطقه یاندرسونلر دیدی بس هارون علیه السلام امر قیلدی تا کم اول نرسه لرنی همه سیننی بر بیرگه کیتوروب بر چوقورغه صالدیلر ہم آڭا اوط یاقدیلر سامری آلتونچیلیق صنعتینه بیک ماہر ایدی اولدن بوزاو صورتده بر قالوب یا صاب حاضر له گان ایدی اول آلتون اسبابلر تمام ارگاچ آنلرنی مذکور قالبقه صالیدی ہم جبرائیل آطینڭ آباق ازندن آلفان توفراقنی اول آلتونغه فوشدی بس آلتوندن بوزاو صورتی پیدا بولدی ہم مذکور توفراقنڭ خاصیتنده اول آلتوندن بولغان بوزاو نرلدی ہم آواز بیروب قچقرور ایدی سامرینڭ اغواسی برله بنی اسرائیل قومندن کوب کشیلر اول بوزاو صورتینه سجده قیلدیلر و مرتد بولدیلر حق سبحانه و تعالی حضرت موسی غه بو اشدن خبر بیروب بیوردی کم ای موسی سینڭ قومڭ سن کیتکاندن صوڭ ضالانکه توشدیلر و بوزاوغه طاہوندیلر (فرجع موسی) بس (۱) فایتدی حضرت موسی طور طاغندن فرق کون اوتکاندن صوڭ تورات یازلمش لوحلرنی آلوب (الی قومہ) اوزینڭ قومی صاری (غضبان آسفا) آنلرغه آچیغلانغوچی ہم آنلرنڭ قیلغان اشلری سببلی فایغولی و حسرت طارتقوچی بولغان حالده حضرت موسی قومی آراسینه فایتقاچ آنلرنڭ طاوشلرینی ایشندی آلتوندن بولغان بوزاونڭ اطرافینه جبولوب رقص قیلوب تورلی اویونلر اوینارلر ایدی حضرت موسی بو حالنی کورگاچ آنلرنی

بوزاوغه طاہونغانده بوزاو تیکرہ سندنہ شول طریقہ رقص قیلوب بییوگانلر ۶ حاضرده ہم آنلردن بولغان عند و مجوسیلری شولای قیلالر طبل قاغوب ذکر ایتو ایڭ اؤل زندیقلردن چققان مسلمانلرنی کتاب سنت بولنندن دوندرو اوجون شول اشلی گانلر رسول صلی الله علیه وسلم ہم صحابہ لرنڭ ذکر مجلسلری بیک شپرت ہم سکونت و وقار ایله بولور ایدی هیچده آنداین نامناسب حرکتلر بولماس ایدی مذکور صوفیہ لرنڭ اوشبو مجلسلرنده حاضر بولو هیچ کمگه درست توگلدر دیدی حمل.

شلته قېلىماقغه باشلادى (قال) ايتدى حضرت موسى بنى اسرائيل قومينه عتاب
 قىلوب (يا قوم) اى مېنىم قومم (الْمَ بَعْدَكُمْ) ايا وعك قىلما دېمو سز لرگه (رَبِّكُمْ)
 پروردكار كز (وعدا حسنا) راست و كور كام بولغوچى و عئانى يعنى حق تعالى سز لرگه
 نورات كتابىنى ايندرو رمن ديوب وعده قىلدى مېن قومنك اولوغلىرى برله
 شونك اوچون طور طاغينه كيتكان ايدم (افطال) ايا بس اوزون بولدىمو
 (عليكم) سز لرگه (العهد) مېنىم مفارقتم زمانى يعنى من آيرلوب طور طاغينه كيتوب
 اوزاق نوردمو مېن قابتقاچخه صبر ايتمه دكز و حالانكه مېن وعده مگه موافق
 فرق كونده قابتوب كىلدم (ام اردنم) يا ايسه نله دكرومو (ان يعل) ايتمه كلكنى
 (عليكم) سز لرگه اوزر كزگه (غضب من ربكم) بر غضب و آچو پروردكار كز دن
 بوزاوغه طابنماق كز سببلى (فاخلفتم) بس خلافتق ايتد كز سز (موعدى) مېنىم
 وعده مگه يعنى ايمان و اسلامه ثابت بولماق برله وعده قىلغان ايتد كز شول وعده مگه
 خلافتق ايتد كز (قالوا) ايتدىلر بوزاوغه طابونغان كشىلر حضرت موسى غه (ما
 اخلفنا) بىلر خلافتق ايتمه دك (موعدك) سېنك وعده مگه (بهلكنا) اوز قوتىز
 واختيارىز برله (ولكننا حملنا) ولكن بىلر يوكله تلمش بولدى يعنى بىلرنى
 كوچله دىلر تا كم يوكله دك و كوتهدك (اوزارا) يوكلرنى (من زينة القوم) فرعون
 قومىنك زينتلرندن يعنى آلنر ك بىزه نه نورغان آلتون ك موش اسبابلر نى كم
 آلنردن عارىتكه ديوب آلفان ايدك (فقدفناها) بس صالحق بىز اول اسبابلرنى
 اوطقه هاروننك حكىمى برله (فكذالك) بس اوشانداق يعنى نتاك كم بىلر صالحق
 شونك كىمى (التي السامرى) صالحدى سامرى هم اوزىنك يانداغى نرسه نى اول
 اوطقه (فاخرج لهم) بس چقاردى سامرى آلنر اوچون (عجلاً) بر بوزاونى
 (جسدا) بر گاوده و قالب ايدى آلتوندى كم (له خوار) آنك بوزا و طاوشى كىمى
 طاوشى بار ايدى (فقالوا) بس ايتدىلر سامرى هم آكنا ايهرگوچىلر (هذا
 الهكم) اوشبو بوزا و سز نك خداي كزدر (واله موسى) هم موسى نك خدايى در
 (فنسى) بس اونو طدى موسى اوزىنك خداينى يعنى خدايى بو ييرده ايد كنى
 بلمه يوب يا گلش خداينى استهب طور طاغينه كيتدى ديدىلر بوتقديرده فنسى
 بوزاوغه طابونغوچىلر سوزيدر و بعضلر فنسى حق سبحانه و تعالى قوليدىر ديورلر
 اول تقديرده معناسى فنسى بس ترك قىلدى و قويدى ساموى ايمان و توحيدنى
 و بنى اسرائيلنى كفرگه دعوت ايله دى ديمكدر (افلا يرون) ايا كورمه سلر مو

وبله سلر مو بوزاوغه طابونفوجیلر (الَّا يَرْجِعُ) شونی کم فایتارماس اول بوزاو
 (الْيَوْمِ) آنلر صاری (قَوْلًا) برسوزنی یعنی اول بوزاو صورتندن بر نرسه صوراسالر
 آنلرغه هیچ برجواب فایتارماس (وَلَا يَمْلِكُ) دخی قادر بولماس اول بوزاو (لَهُمْ)
 آنلر اوچون (ضَرًّا) بر ضرر و زیانغه (وَلَا نَفْعًا) دخی بر فائده گه یعنی اول بوزاو
 آنلرغه هیچ بر فائده ایرشدرمه ککه هم آنلردن بر زیاننی کیتهرمه ککه کوچی
 یتمه س اوزی بر عاجز مخلوقدر بس آنداین نرسه معبودلککه نیچک مستحق
 بولسون (وَلَقَدْ قَالَ) و تحقیق ایتدی (لَهُمْ هَارُونُ) آنلرغه هارون علیه السلام
 (مَنْ قَبْلُ) حضرت موسی نك فایتماقندن الك یعنی حضرت هارون بوزاوغه
 طابونفوجیلرغه وعظ و نصیحت قیلوب ایتدی (يَا قَوْمِ) ای مینم قومم (انْبِئُوا
 قَوْمَكُمْ) موندن باشقه توگلدر کم مبتلا بولدگز سز (به) اول بوزاو برله یعنی
 بوزاوغه طابونو برله (وَأَنْ رَبِّكُمْ) و درستکده سز نك پروردگارگز (الرَّحْمَنُ)
 کوب رحمت ایتکوچیدر و مرحمتی کوبدر (فَاتَّبِعُونِي) بس ایبرگز سز میکا خدای
 تعالی گه عبادت قیلو خصوصتک (وَأَطِيعُوا) هم اطاعت قیلگز و بوی صونگز (أَمْرِي)
 مینم فرمانغه و دینک ثابت بولگز (قَالُوا) ایتدیلر بوزاوغه طابونفوجیلر هارون نك
 اوشبو سوزلرینه فارشی (لَنْ نَبْرَحَ) بزلر هرگیز آیرلماسز و همیشه
 بولورمز (عَلَيْهِ عَاكِفِينَ) اول بوزاوغه طابونو اوزره مجاورلر و اقامت ایتکوچیلر
 یعنی بوزاوغه طابونونی قویماسز (حَتَّى يَرْجِعَ) تا کم فایتقانغه چه (الْبَنَاءُ مُوسَى)
 بز نك صاری موسی پیغمبر طور طاغندن صوگره اگر موسی بوزاوغه طابونمایوب
 بزلرنی بواشدن منع قیلسه بزلر طیلورمز سینك سوزك برله گنه بواشنی قویماسز
 دیدیلر بس موسی علیه السلام طوردن فایتوب بو حالنی کورگاچ آچیفلانوب
 قومینی شلته لهدی نتاك کم ذکر ایتولدی صگره یوزینی فرنداشی هارونغه توتوب
 غایت غضبندن بر فولی برله هارون نك ما گلای صاچندن و ایکنچی فولی برله
 صافالندن طوتب اوزینه طابا طارتدی هم شلته و عتاب یوزندن (قَالَ) ایتدی
 موسی علیه السلام (يَا هَارُونُ مَا مَنَعَكَ) ای هارون نی نرسه منع قیلدی و طیدی
 سینی (أَذْرَأَيْتَهُمْ) شول وقتک کم کوردك سین آنلر (ضَلُّوا) ضلالتک توشدیلر
 و آزدیلر بوزاوغه طابونوب (أَلَا تَتَّبِعُنَّ) شونندن کم سین میکا ابارورسك خدای تعالی
 اوچون آنلرغه غضب قیلوده یعنی سیننی نی نرسه طیدی نی اوچون میکا ایهروب
 آنلرغه غضب ایتمه دک یا که نی اوچون منم آرطیدن بارمادك (أَفَعَصَيْتَ أَمْرِي) ایا

بس فارسدگمو و باش طارندگمو مينم فرماندن ديدى حضرت موسى دن اوشبو سوزلرني ايشتكاج (قَالَ) ايتدى هارون عليه السلام شفقت و مرحمت يوزندن (يا ابن ام) اى مينم آنامنك (۱) اوغلى (لَا تَأْخُذْ) توتماغل سين (بلعيتى) مينم صافلمنى (ولا براسى) دضى توتماغل و يابشماغل مينم باشمنك صاچينه (انى خشيت) درستلكده مين قورقدم اكر آنلر برله صوغش فيلسام ياكه آنلرني قويوب سينك آرتكندن بارسام (ان تقول) سينك ايتمه ككندن (فرقت) آيوردك سين ديب (بين بنى اسرائيل) بنى اسرائيل آراسينى (ولم ترقب) دضى صافلامادك سين و رعايه ايتمه دك (قولى) مينم سوزمنى يعنى بنى اسرائيل آراسينه تفرقه سالدك و مينم سوزمنى توتمه دك ديوب ايتورسك ديب قورقدم شونك اوچون آنلر برله صوغش قيلمادم و سينك آرتكندن بارمادم ديدى زيرا كه موسى عليه السلام طور طاغينه كيتكان وقتده هارونغه سين مينم اورنيمغه قائل و مينم اشمنى اصلاح قيلغل فساد قيلماغل ديوب ايتكان ايدى بس موسى عليه السلام هاروننك اوشبو عنرينى قبول قيلدى و آنى شلته له مه كنى قويوب بوزينى سامريگه طوتدى (قَالَ) ايتدى حضرت موسى سامريگه (فها خطبك يا سامرى) بس نيدر سينك اوشبو اولوغ اشك اى سامرى يعنى «بونيند اين اشنى، نى اوچون بواشنى اشله دك» ديدى (قَالَ) ايتدى سامرى حضرت موسى غه (بصرت) كورگوچى بولدم مين (بما لم يبصروا به) شول نرسه برله كم كورگوچى بولماديلر بنى اسرائيل آنك برله يعنى مين آنلر كورمه گان نرسه نى كوردم كه اول جبرائيلدر مين جبرائيلنى كوروب طاندم آنلر طانماديلر (فقبضت) بس آلدم مين (قبضة) براج توفراقنى (من اثر الرسول) رسولنك ايزندن يعنى جبرائيل آطينك آياق باسقان بيرندن توفراق آلدم و اول توفراقنى ياننده صافلام (فنبذتها) بس سالدم مين اول توفراقنى بوزا و صورنينك اچينه تا كم اول صورت ترلوب آواز بيردى (و كذلك) و اوشانداق (سولت لى) بيزه دى و كوركام ايتوب كورسه ندى مينم اوچون (نفسى) مينم نفسم يعنى: «مينم نفسم بواشنى مينم نظرمده كوركام و يخشى ايتوب كورسه ندى نفسكه آلدانوب اوشبو اشنى اشله دم» (۲) ديدى (قَالَ) ايتدى حضرت موسى سامريگه (فاذهب) بس طشقارى كيتكل سين بز نك آرامزدن و مونده نورماغل (فان لك) بس درستلكده سيگا بولغوچيدر عذابدن (فى الحيوه) تركلكه يعنى ترك بولغان مدنك (ان تقول) سينك ايتمه كك يعنى شول كم هر كم سيگا يافن كيلسه سين آشا

(۱) حضرت موسى برله هاروننك اكرچه آنا آنلرى بر بولسه ده آنامنك اوغلى ديوب خالصلا بآننى ايتمه كى حضرت موسى نك كوگلينه رقه و بوم شافلق كيلسون اوچوندر كاشفى.

(۲) لبا بده مذ كوردر كه موسى عليه السلام سامرينى اولتورما ككه قصد ايتدى حق سبحانه و تعالى دن وحى كيلد بكم سامرينى اولتورمه گل زيرا كه سخاوت صفتى آنده غالبدر آنك جومار دلقينك فائدهسى آدميلرگه ايرشكاندر اما ما ينفع الناس فيمكث فى الارض مضموننجه آنك بر يوزنده طورماقى اوليدر بس حضرت موسى سامرينى اولتورمه دى

(۱) موسیٰ علیہ السلامک
اوشبو دعاسی سبیلی
سامری شول طریقہ
بولدی کم هر کم آکھا
یاقین بارسه طاقت فیلا
آلماس ایدی اول
کشینی هم سامریک
اوزینی بیزگاک طوتوب
صرخاو بولورلر ایدی
بس آدمیلر آنن
متنفر بولدیلر آنی یاقین
کیلتورمه دیلر اول
یاغزی صحرالرغه کیتوب
وحشی جانورلر کی
صحرالرده بورور ایدی
وهر کم آنی برافدن
کورسه میکا یاقین
کیلمه گل دیوب مبالغه
قیلور ایدی زادالمسیر.

أیتورسك (لأمساس) (۱) یوقدر مساس دیوب یعنی «میگا ایرشمه گل ومینم یانمه
کیلمه گل میندن یراق تورغل» دیوب ایتورسك بودنیا عذابیدر (وَأَنَّ لَكَ) هم
درستلکده سیگا بولغوچیدر (مَوْعِدًا) عذاب وعهسی آخرته شوندا این وعده کم
(لَنْ تَغْلِبَهُ) خلاف ایتولمش بولماسسك اول وعدهده یعنی البته اول وعه گه وفا
ایتولوز وسیگا عذاب بولور (وَأَنْظُرُ) وقاراغل سین (إِلَىٰ آلِهِ الَّذِي) شوندا این
معبودك صاری کم (ظَلَّتْ عَلَيْهِ) همیشه بولدك سین ای سامری آنك عبادتی اوزره
(عَاكِفًا) اقامت ایتکوچی یعنی سین معبود بلوب دائم طابونغان بوزاو صورتینه
قاراغل (لَنْ نَرَقَنَّهُ) البته یاندرورمز بز اول معبودکنی اوطقه (ثُمَّ لَنَنْسِفَنَّهُ)
صوگره البته طاراتورمز و صاچارمز آنك کولینی (فِي الْيَمِّ) دریاده (نَسْفًا) طاراتماق
طاراتورمز یعنی اول بوزاو صورتینی یاندروب کولینی دریاغه صاچارمز تا کم آنك
هیچ بر اثری فالماسون و معبودلککه لایق توگل ایدکینی خلایق بلسونلر (أَمَّا
الْهَكْمُ) موندن باشقه توگلدر سزنگ عبادتکه مستحق بولغان معبودکوز (اللَّهُ الَّذِي)
شول خدای تعالی در کم (لَا إِلَهَ) یوقدر حقیقتده هیچ بر معبود (الْأُوهُو) مگر اول
خدای تعالی گنده در (وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ) احاطه ایتدی وهولغادی اول خدای تعالی هر
نرسه نی (علمًا) علم یوزندن یعنی بارچه نرسه نی بلیگوچیدر بس معبودلککه لایق
اول غنده در هیچ نرسه نی بلی تورغان بوزاو صورتی نیچک معبود بولسون بس
حضرت موسی بیوردی تا کم اول آلتوندن بولغان بوزاونی یاندروب کولینی
دریاغه صاچدیلر (كَذَلِكَ) اوشانداق یعنی نتاک کم اوشبو قصه نی بیان ایتدک
شونك کی (نَقَصَ عَلَيْكَ) اوقورمز و بیان قیلورمز سیگا ای محمد علیه السلام (مِنْ
أَنْبَاءِ مَا) شول نرسه نك خبرلرندن کم (قَدْ سَبَقَ) تحقیق اوندی اول نرسه یعنی
اوتکان زمانلرده بولغان اشلرنی سیگا بیان قیلورمز تا کم اول اشلردن خبر
بیرمه كك سینك معجزهك بولور هم امتلرگه تنبیه و عبرت بولور (وَقَدْ آتَيْنَاكَ) و تحقیق
بیردك بز سیگا ای محمد علیه السلام (مِنْ لَدُنَّا) اوز قاشمزدن (ذِكْرًا) بر ذکرنی
یعنی پیغمبرلکنی بیردك یا که قصه لر و خبرلرنی مشتمل بولغان کتاب بیردك (مِنْ أَعْرَضَ
عَنْهُ) هر کم یوز دوندرسه اوشبو ذکر دن کم سینك نبوتکدر یا که قرآندر (فَأَنَّهُ) بس
درستلکده اول یوز دوندرگوچی (يَعْمَلُ) بولکلر (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده
(وَزُرًّا) بر یاوز بوکنی کم کفر و تکذیبدر (خَالِدِينَ فِيهِ) منگو فالغوچیلر بولغانلری
حاله آنلر اول بوکنك جزأسنه یعنی تموغده (وَسَاءَ لَهُمْ) ونی یاوز در آنلر اوچون

يعنى يوز دوندرگوچيلر اوچون (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قيامت كوندنه (حَمَلًا) وآنلرنىڭ يوكله گان يوكلرى كم كفر و نكذ بيلرنىڭ جزاسى بولغان نموغ عندا بيدر (يَوْمَ يَنْفَخُ) شول كوندنه كم نفخ ايتولور وارولمىش بولور (فِي الصُّورِ) صورغه يعنى اسرافيل عليه السلام صورغه اورور (وَنَحْشُرُ) وقوبارورمىز (الْمَجْرَمِينَ) گناهكارلرنى يعنى مشركلرنى قوبارورمىز (يَوْمَئِذٍ) شول كوندنه يعنى محشر كوندنه (زُرْفًا) كوك كوزلى بولغانلرنى (۱) حاله (يَتَخَفَتُونَ) شپرطلاب سويل شورلر اول گناهكارلر (بَيْنَهُمْ) اوز آرالرنه و بر برسینه ايتورلر (أَنْ لَبِثْتُمْ) تورماد كز سز قبرلر كزده (الْأَعْرَابُ) مگر اون كچه و كوندز تورد كز ديورلر يا كه دنيا ده شول قدر مدتكنه تورد كز ديورلر آخرت مدتنيڭ بيك اوز اقلغى سببلى دنيا مدتيني بيك قصه غه حسابلارلر اوزلر ينى دنيا ده اون كونگنه تورغان كى گمان قيلورلر (نَحْنُ أَعْلَمُ) خداى تعالى ايتور بىز بلسگوچيره كمز (بِمَا يَقُولُونَ) شول نرسه نى كم ايتورلر اول گناهكارلر يعنى آنلرنىڭ نى ايتكانلرنى بلورمىز (أَذْ يَقُولُ) شول وقتنه كم ايتور (أَمْثَلَهُمْ طَرِيقَةً) آنلرنىڭ تامراقى عقل يوزندن يعنى عقللير اقلرى ايتور (أَنْ لَبِثْتُمْ) تورماد كز سز قمرده يا كه دنيا ده (الْأَيُّمًا) مگر بىر كونگنه تورد كز ديور قيامت فور قنچلرى سببلى دنيا ده وقبرده نى قدر تورغانلرنى اونونورلر يا كه آخرت كونينىڭ اوز ونلغينه نسبة دنيا نىڭ عمر ينى بيك قصه غه سانارلر كىلتور مشكلدر كه فرىش مشكلرى حضرت پيغمبر عليه الصلوة والسلام دن صوراديلر كم اوشبو طريقه اولوغ و محكم بولغان بيوك طاولرنىڭ حاللرى قيامت كوندنه نيچك بولور ديديلر حق تعالى دن آيت كيلدى كم (وَيَسْئَلُونَكَ) و صورلر سيندن اى محمد عليه السلام اول مشكلر (عَنِ الْجِبَالِ) طاغلردن يعنى طاغلرنىڭ عاقبت احوالى نيچك بولور ديوب صورلر (فَقُلْ) بس ايتكل سين آنلرغه جوابنه (يَنْسِفُهَا) پرا كنه قيلور و طارانور اول طاولرنى (رَبِّ) منم پروردكارم (نَسْفًا) طاراتماق طارانور (۲) (فَيَذَرُهَا) بس قوبار و قالدرور خداى تعالى اول طاغلرنىڭ اور ينى يعنى ييرنى (فَاعَا) خالى و بوش (صَفْصَفًا) هموار و نيسگز ايتوب قالدرور يعنى يير يوزى بوش و توز بولوب قالور (لَا تُرَى) سين كور ماسسك (فِيهَا) اول بيرده (عَوَجًا) بر كا كر يلكنى (وَلَا أَمْتًا) دخى بيوكلكنى يعنى ييرنىڭ اوستى تپ تيسگز بولوب قالور آنه هيچ بر چوقور هم توبه و بيوكلك بولماس (يَوْمَئِذٍ) شول كوندنه (يَتَّبِعُونَ) ايه رورلر آديلر (الدَّاعِيَ) اونده گوچيگه يعنى اسرافيل عليه السلامه ايه رورلر كم اول صورنى اوروب آنلرنى محشر ييرينه اونهار (لَا عَوَجَ لَهُ) بوقدر

(۱) خبرده كيلمشدر كم قيامت كوندنه كوك كوزلى و قارا يوزلى بولمىق نموغ اهلينىڭ علامتلىرى بولور و بعضيلر ديمشدر در كم كوك كوزلى بولماق دن مراد صوصامش بولوب يا كه صوفر بولوب قوبار لسافلر يدر زيرا كه غالباً صوفر كوز كوك بولور هم بيك صوصامان كشينىڭ كوزى كوگارور

(۲) صاحب لباب كيلتور مشدر كه حق تعالى قدرتى برله طاغلرنى اصل و توپلرندن قوباروب پاره پاره ايلوب قم كى قيلور صكره «دبور جيلينه» فرمان ايدر تا كم جيل آنلرنى اوجوروب تمام طارقانور.

هیچ فکفر لاق آکا یعنی اسرافیل فرشته نك دعوتینه هیچ کم خلافت ایتمه س
 و فارشما س هر کم نی چافر سه آکا کیلمی فالما س هر کم آکا انقیاد ایلر مؤمنلر
 آشفوب و کافرلر آفرنلق برله بارورلر و دیهشلردر که بر اوط کیلوب کفر اهلینی
 محشر بیرینه سوروب ابلنر (وَحْشَمَتِ الْأَصْوَاتِ) دخی توبان بولور و آفرنلانور
 طاوشلر (لِلرَّحْمَنِ) خدای تعالی او چون یعنی حق تعالی نك عظمت و هیبتندن بار چه
 خلقنك آواز لری توبن بولور هیچ کم قاطی فچقروب سوز ایتمه س (فَلَا تَسْمَعُ)
 بس سین ایشته سسك محشر کوننده (الْأَهْمَسَا) مگر بر یومشاق و باشرن
 طاوشنیغنه ایشتورسك یعنی خلقنك محشر بیرینه بارغاندا فی آباق آواز لریغنه
 ایشتولور (یَوْمَئِذٍ) شول کوننده یعنی محشر کوننده (لَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ) فائده
 بیرمه س برهونك ایکنچیگه شفاعت ایتمه کی (الْأَمِّنْ أَدْنَى لَهُ) مگر شول کمسه نك
 شفاعتیگنه فائده بیرور کم اذن بیردی آکا (الرَّحْمَنِ) خدای تعالی (وَرَضَى لَهُ
 قَوْلًا) هم راضی بولدی آنك او چون سوزگه یعنی خدای تعالی برهونگه ایکنچی
 کمسه او چون شفاعت ایلر سوز ایتمه ککه رخصت بیرسه شول ککشینك
 شفاعتیگنه فائده بیرور (یَعْلَمُ) بلور خدای تعالی (مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) شول نرسه نیکم
 آدمیلرنك آللرنده در آخرت اشلرنندن (وَمَا خَلْفَهُمْ) دخی بلور شول نرسه نیکم
 آنلرنك آرتلرنده در دنیا اشلرنندن (وَلَا يَحِيطُونَ بِهِ) واحاطه ایلمه سلر بار چه عالم
 خلقی خدای تعالی نك ذاتی برله (عَلَمًا) علم یوزندن یعنی حق تعالی نك ذاتی
 و حقیقتی هیچ کیمگه معلوم بولماس (وَعَنْتَ الْوَجْوهُ) دخی خوار و ذلیل بولورلر
 یوزلر ایلر یعنی محشر کوننده بار چه آدمیلر ذلیل و خاشع بولورلر (لِلْحَيِّ
 الْقَيُّومِ) ترک و پاینده بولغوجی خدای تعالی گه یعنی اسیرلر پادشاهلر حضورنده
 طور دق کبی بار چه خلافت حق تعالی حضورنده غایت توبه نیچیک برله طورورلر
 و بعضیلر مراد مشرکلر و مجرملردر دیهشلر والله اعلم (وَقَدْ خَابَ) و تحقیق امیدسز
 و بهره سز بولدی (مَنْ حَمَلٌ) هر کمسه کم یوکله دی (ظَلْمًا) ظلملنی یعنی شرک
 و کفر یوکینی یوکله ب محشر بیرینه کیلگان کمسه خور و امیدسز بولدی (وَمَنْ
 يَعْمَلْ) و هر کمسه کم اشلر (مَنْ الصَّالِحَاتِ) ایندگو عمللردن (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) و حالانکه
 اول کمسه مؤمندر زیرا که طاعت و عبادتنك قبوللقینه ایمان شرطدر بس هر کمسه
 مؤمن بولوب ایندگو عمللر اشلر سه (فَلَا يَخَافُ) بس فورقیاس اول کمسه قیامت
 کوننده (ظَلْمًا) ظلملقدن کم گناه نك آرطدرلما فیدر (وَلَا هَضْمًا) دخی شکست

وصفلقدن کم ایند گولکلری کیمونلمه کبدر یعنی اول کوننه مؤمن نك ایند گولکنندن
هیچ بر نرسه کیمونلمه س هم گناهی ذره آرطدر لماس و آکا اصلا ظلملق فیلونماس
(وَكَذَلِكَ) و اوشانداق (انزلناه) ایندر دک بز اول کتابنی (قرانا عربیا) عرب
تلی برله بولغوجی قرآن ایتوب (ووصرفنا) هم مکرر ایلهدک (فیه) اول قرآنده (من
الوعید) وعید و قورقتو آیتلرندن طوفان و رجفه هم صیحه و خسف ذکری کبی
(لعلهم) شاید کم اول مشرکلر (یتقون) صافلانورلر و قورقورلر آنلرغه هم شونک
کبی بر عذاب اینمه کنندن (أو یحدث) یا ایسه یا کثرتور و پیدا فیلور اول قرآن
(لهم) آنلرغه (ذکرًا) بر او گوت و نصیحتنی (فتعالی الله) بس عالی و بلندرهدک
خدای تعالی مخلوقات صفاتندن یا که اولوغرافدر ملحدلر نك العادندن یا که پاکیزه ره کدر
مشرکلر نك قولندن (الملك الحق) امری نفوذ ایتکوچی و ثابت بولسوجی پادشاهدر
مرویدر که هر فایجان کم جبرائیل علیه السلام وحی کیلتورسه رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم حضرتینه آیتنی اوقوب تمام ایتمه کدن الگاری رسول اکرم
حضرتی اول آیتنک خاطرندن چمقافندن قورقوب حضرت جبرائیلغه فرأئت ایدر
ایدی بو خصوصده حق سبحانه و تعالی دن آیت کریمه نازل بولدی (ولا تعجل
بالقران) و آشوماغل سین قرآنی اوقوماق برله (۱) (من قبل ان یقضی) ادا
ایدلمه کدن الگاری (الیک) سینک صاری (وحیه) آنک وحی یعنی وحی تمام
بولودن الگاری آشوغوب اوقوماغل (وقل) دخی ایتکل (ربی) ای مینم ربم
(زدنی علما) آرتدرغل میکا علمنی یعنی شریعت حکملرینی بلونی آرتدرغل یا
ایسه قرآن معنالرینی بلونی یا که زیاده ایتکل مینم حفظمنی (ولقد عهدنا)
و تحقیق وحی یبهردک بز (الی آدم) آدم پیغمبر که (من قبل) بوزماندن الگاری
هم فرمان قیلدیق آکا شجره منیه دن تناول ایتمه گل ویمشنی آشاماغل دیب
(فنیسی) بس اونولدی آدم اول فرماننی (ولم نجد له عزما) و طاهادق بز آنک
فصدینی اول اشکه یعنی گناه فیلونی فصد ایتوب اول اشنی اشلمه دی بلکه
خطا صادر بولدی (واذ قلنا) و یاد قیلغل شول وقتده کم ایتدک بز (للملائکة)
فرشته لر که (اسجدوا) سجده قیلکز دیب (لادم) آدم پیغمبر که سجده خیه و کرامه
(فسجدوا) بس سجده قیلدیلر بارچه فرشته لر (الا ابلیس) مگر ابلیس سجده
قیلهدی (ابی) باش طارندی اول ابلیس سجده فیلودن (فقلنا) بس ایتدک بز
آدمگه (یا آدم) ای آدم (ان هذا) درستلکده اوشبو ابلیس (عدولک)

(۱) بعضی مفسرین رحمة
الله علیه بیورمشدر کم
قرآن برله آشوماغلندن
مراد یعنی وحی کیلودن
الک قرآن ایندرلمکنی
سؤال ایلمه گل یا که
مجهل بولغان آیتنی خلقفه
ایرشدر مه گل سیککا بیانی
کیلودن الگاری وزاد
المسپرده کیلتورمشدر کم
حضرت پیغمبر علیه
السلام زماننده بر ایر
خاتونینه طبا نچه اوردی
وصوقدی خاتونی حضرت
پیغمبر که کیلوب فصاص
طلب ایتدی حضرت
پیغمبر فصاص برله حکم
قیلماقغه تلهدی بس حق
تعالی دن اوشبو آیت
کریمه نازل بولدی
یعنی آشوغوب حکم
قیلماغل وحیدن الگاری
ناکم صکره الرجال
قوامون علی النساء
آیتنی نازل بولدی.

دشماندر سېڭا (وَلَزَوْجَكَ) هم سېڭىڭ خانونىڭا كىم حوادر (فَلَا يُغْرِبْ جَنَّتُكُمَا) بىس
 كىرە كىر كىم چقارماسون اول ابليس سىزنىڭ ايگىزنى دشمانلىق بىرلە يەنى
 چقماق كىزغە سبب بولماسون (مَنْ الْجَنَّةِ) جىننەن (فَتَشْقَى) بىس شقاوتكە توشەرسىڭ
 سېن يەنى اگەر جىننەن چقساڭ مەنەت وچىتىنلىك طار تۇرسىڭ رىزقىنى واسباب معاشنى
 مشقتلىك بىرلە حاصل قىلورسىڭ (إِنَّ لَكَ) درسلىككە سېڭا بولغۇچىدەر (أَلَّا تَجُوعَ
 فِيهَا) شول كىم سېن آچقاسىڭ اول جىننە يەنى قارىڭىڭ آچقاس (وَلَا تَعْرَى)
 دىخى يالانچاق بولماسىڭ زىرا كە جىننە ھەر تۇرلى نەمەنلەر ولباسلار حاضر ومەيئادەر
 (وَأَنَّكَ لَا تَظْمَأُ فِيهَا) ھەر درسلىككە سېن صوماماسىڭ اول جىننە زىرا كە انواع
 چىشمەلەر آندە موجوددر (وَلَا تَضْحَى) دىخى قوياش اسېستىنە بولماسىڭ زىرا كە
 رحىمت كۈلەگەسى آندە دائىمدر وچىتىن طشقارى بو اشلار بولماس (فَسَوْسَ
 إِلَيْهِ الشَّيْطَانُ) بىس وسوسە قىلدى آدم صارى شىطان شول طرىقە كىم اول
 طاوسنىڭ مكر وچىلەسى بىرلە جىننە كىردى وحوانى كورۇپ آنى اولومدىن بىك
 قورقتى حوا حضرتى بو اشنى حضرت آدمگە بيان قىلماچ اول ھەر قورقدى
 وابلىسدن اولومنىڭ علاجىنى طلب ايلەدى (قَالَ) اَيْمىنى ابليس آدمگە (يَا آدَمُ
 اِي آدَمُ بو اولومنىڭ علاجى منگولك آغاچنىڭ يەشىنى آشاماندر (مَلَأْ أَدْلَكَ) ابا
 دلالت قىلايمۇ سېنى (عَلَى شَجَرَةِ الْغُلْدُ) منگولك آغاچى اوزرىنە كىم ھەر كىم
 اول آغاچنىڭ يەشىنى آشاسە ھەر گىز ئولمەس ومنگو قالور (وَمَلِكٌ لَا يَلِي) دىخى
 دلالت قىلايمۇ سېنى شول ملك اوزرە كىم ايسكرمەس وطوزماس يەنى
 فانى وزايل بولماس دېدى حضرت آدم ايتدى آرى مېڭا اول آغاچنى كورگازگىل
 بىس ابليس آدم وحواغە مذكور شجرە منھىنى كورگازدى (فَأَكَلَا مِنْهَا) بىس
 آشادىلەر آدم وحو اول آغاچدىن (فَبَدَّتْ لَهَا) بىس آشكارا وظاھر بولدى آنلرغە
 (سَوَاتِهَا) آنلرنىڭ عورتلىرى يەنى اوستلرنىن كىملىرى كىتوب يالانچاق قالدىلەر
 (وَطَفِقَا يَعْصِفَانِ) وتوقتادىلەر آنلر شويلا كىم يابىشدرورلر يەنى يابىشدر باشلادىلەر
 (عَلَيْهَا) ھەر ايكسىنىڭ عورتلىرى اوزرە (مَنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ) جىننە آغاچىنىڭ يافراغىدىن
 يەنى يالانچاق قالورلرىنە حيا ايدوب عورتلىرىنى يافراقلار بىرلە اورتىمە كېچى بولدىلەر
 (وَعَصَى آدَمُ) وقارشدى خلاىق ايتدى آدم (رَبِّهِ) اوزىنىڭ پروردكارىنە (فَعَفَى)
 بىس بېرەسز قالدى اوزىنىڭ مطلوبىدىن كىم منگو قالماق ايدى صوگرە توبە واستىغفار
 قىلوب حضرت پېغىبىرمز عليه السلامنى شفىع ايلەدى (ثُمَّ اجْتَبَاهُ رَبُّهُ) صوگرە

صايلادى حضرت آدمنى پروردكارى (قَابَ عَلِيَّهٖ) بس آنك نوبه سىنى قبول ايتدى
(وهدى) دى مديت قىلدى آنى نوبه ده ثابت ايلمك برله (قَالَ) ايتدى خدای
تعالی آدم وحواته (اهبطاً) نوشوگز هر ايگگز (منها) اول جنتدن (جميعاً)
بارچه گز برگه (بعضكم) سزنگ اولادگزدن بعضلى (لبعض) بعضلىنه (عدو)
دشماندر نتاك كم حالا شول طريقه وافىدر آدم اوغللىرى بربرسىنه خصومت
وعداوت ايتلرلر واگر مخاطب آدم برله ابلېس بولسه آنلرنك هم عداوتلرى
ظاهرر (فَاَمَّا يَآنِثِكُمْ) بس اكر كىلسه سزلرگه بيرده بولغان وقتگزده (منى
هدى) مينم قاشمىدن برطوغرى يولنى كورگازگوچى يا كه هدايتكه سبب بولغان
نرسه يعنى قرآن يا كه پيغمبر كىلسه (فَمَنْ تَبَعَ) بس هر كم ابرسه (هدى) مينم
هدى مغه (فَلَا يَضِلُّ) بس ضالانكه نوشمهس و طوغرى يولدن آداشماس اول
كسه (وَلَا يَشْقَى) دى شقاوتكه نوشمهس يعنى آخريته عذاب وعقوبتكه گرفتار
بولماس (وَمَنْ أَعْرَضَ) وهر كم يوز دوندرسه (عَنْ ذِكْرِي) مينم هدامدن كم
ذكر مگه سببدر يا كه كتابىدن يوز دوندرسه (فَأَنْ لَّهٗ) بس درستلكده اول
كسه گه بولغوچيدر (مَعِيشَةً ضَنْكًا) (۱) طار بولغوچى معيشت و دنيا تركلكى
يعنى حرام كسب برله مبتلا بولور يا كه ياوز عمل برله مبتلا بولور يا كه قناعتىسز
و حريص بولور ديمكدر بعضلى مراد قبر عذابى يا كه زفومدر ديمشلىر (ونعشره) هم
قوبار و رمز اول يوز دوندرگوچىنى (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قيامت كوننك (أَعْمَى) صوفر ايتوب كم
هيچ نرسه نى كورمهس مگر نموغنى و آنداغى عذابلرنيغنه كورور (قَالَ) ايتور اول
يوز دوندرگوچى كسه اول كونك (رَبِّ) اى مينم پروردكارم (لَمْ حَسْرَتْنِي) نى اوچون
قوبار دك ميني (أَعْمَى) صوفر ايتوب (وَقَدْ كُنْتُ) و حالانكه تحقيق بولدم مين
(بَصِيرًا) كورگوچى يعنى: «مين دنياده و قنده صوفر توگل ايدم بو كون ميني
نى سببلى صوفر ايتوب قوبار دك» ديور (قَالَ) ايتور خدای تعالی اول كسه گه (كَذَلِكَ)
مينم اشم اوشاندر، در كم بلدك (أَتَتْكَ) كىلدى سيكا (أَيَّانًا) كتابىزنگ ايتلرى
يا كه قدرتمزنگ دليللرى (فَنَسِيْتَهَا) بس اونوطلاك سين اول ايتلرنى و آنلرنى
كورمه يوب كوزگنى يوملك و آنلرنى ترك قىللك (وَكَذَلِكَ) و اوشانداق يعنى
نتاك كم سين آنلرنى ترك قىللك شونك كى (الْيَوْمَ تَنْسَى) اوشبو كون اوزك
ترك قىلونمش بولورسك و صوفر حالنك عذابنك قالورسك (وَكَذَلِكَ) و اوشانداق
(نَجْزِي) جزأ بيرورمز (مَنْ أَسْرَفَ) شول كسه گه كم چيكدن چقىدى يعنى مشرك

(۱) ضنك مصدر صيغه -
سيدر طارلق معناسنده
بو اورنده معيشت صفتى
بولوب طار بولغوچى
معيشت ديمكدر اصلك
مصدر بولغانلقى اوچون
مذكر گه ده مؤنثكده
صفت بولور بعضلىر
ضنكى ديوب تانيث
الفى ايله قرائت ايدرلر
حضرت ابن عباس رضى
الله عنهمادن منقولدر كم
معيشت ضنكادن مراد
خدای تعالی نك معيشتنك
بولوب تركلك ايتودر
گناه برله تركلك ايتو
اگرچه نعمت و دولت
اچنده بولسه ده طار
بولغان معيشتدر يا ايسه
آنن مراد كانرنك
نموغنه تركلكيدر و بر
حدينده معيشت ضنكا
قبر عذابى ايله تفسير
ايدلمشدر قابوسى مراد
بولسه ده خدای تعالی دن
اعراض اينكوچيلرنك
بعضلىرى دنياده بيك
بايلىق و دولت ايله ايركن
تركلك ايتلر ديوب
بخت كىلبيدر چهل.

طرفلرنىڭ يەنى اوبلاھ نمازىنى اوقوغل زىرا كە اوبلاھ نمازىنىڭ وقتى كون اورطاسىنە
 يقىندىر كىم كوننىڭ نىصى اۋلىنىڭ آخىرىنىڭ نىصى و نىصى آخىرىنىڭ اۋلىگى طرفىدىر
 شول و جەدىن كوندىزنىڭ طرفلرنىڭ واقىدىر بىس اوشبو وقتلردە نمازلىرىنى ادا قىلغۇل
 (أَهْلَكَ تَرْضَى) شايد كىم سىمىن راضى و خشنود بولورسىڭىز حضرت ابورافع رضى الله
 عنەدىن منقولدىر كە اول ايتىدى بىر وقت حضرت پىغمبەر صلى الله عليه وسلم حضورىنە
 بىر مېھمان كېلىدى حضرت پىغمبەرنىڭ خانەسنىكە مېھمان آلدىنە قويارغە ھېچ بىر طعام
 يوق ايتىدى بىس پىغمبەر عليه السلام مېنى بىر يھودىنىڭ حضورىنە يىباردى و يىوردى كىم
 اول يھودىگە ايتكىل حضرت محمد رسول الله سىندىن بىر مقدار اون نىسبەگە سورادى
 «رجب آيى يىككاج بھاسىنى تولەرمەن دىيۈب ايتىدى» دېگىل بىس مېن اول يھودى
 قارشىسىنە باروب پىغمبەر حضرتنىڭ سوزىنى ايرىشدىر دم اول يھودى ايتىدى: «مېن
 ھېچ نىسبە كوتەرگە ساتماسەن تا كىم مېڭا بىر نىسبە رھن ايتوب بىرمەسە» دېدى
 مېن حضرت پىغمبەر حضورىنە قايتوب صورت حالنى بيان ايلەدم پىغمبەر حضرتى
 يىوردى كىم (والله اَلَى لَامِيْنٍ) «اگر مېنىم بىرلە معاملە قىلسە ابدى البتە آنىڭ حقى
 بىزىلدە كېتىسەس ابدى» دېدى ھىم اوزىنىڭ بىر صوغش كېيىنى مېڭا بىردى تا كىم
 اول كېيىنى يھودىگە رھن قوياوب بىر مقدار اون آلدىم بىس حق سېعانە و تعالى
 حېيىنىڭ مېبارك كوڭلىنە نىسلى و يىروب اوشبو آيە كىرەنە نازل ايلەدى كىم (وَلَا
 تَمْدِن مَّيْمِيْنُكَ) و صوز ماغل سېم اېكى كوزىڭنى (اَلَى مَا) شول نىسبە سارى كىم
 (مَعْنَا بَه) بېرەمىد ايتىدىك و فائىدە لاندردىق بىز اول نىسبە بىرلە (اَزْوَاجًا) بىر نېچە
 گروھلرنى (مِنْهُمْ) اول كىمراھلىدىن (زَهْرَةَ النَّمِيْمَةِ الدَّنِيَا) دىنيا تىركلىكىنىڭ زىنتى كىم
 مال و مالدەر حاصل مەناسىن اى محمد عليه السلام كىم حق تعالىنىڭ حېيىسىن بىس كىم
 اھللىرى قولنىڭ اولان مال و مئاعىفە كوزىڭنى صوز ماغل و قىرماغل دىنيا مالىنى كىم
 اھلىنە نىسبە ايلەدىك (لِنَقْتَنَهُمْ فِيْهِ) تا كىم قىتتەلەندىر مە كىم اۋچون آنلرنى يەنى اول
 ماللىرى سېبىلە غىباب قىلماقچى اۋچون قىيامت كوننىڭ (وَرَزَقُ رَبِّكَ) و پىروردكارنىڭ
 سېڭا بىرگان رىزقى يەنى نبوت و ھىدايت (خَيْرٌ) ايدى گورەك و آرتوغراقدر فانى دىنيا
 مالىدىن (وَأَبْقَى) ھىم قالغۇچىراقدر (وَأَمْرٌ) و يىبورغىل اى محمد عليه السلام (أَهْلَكَ)
 اھلىڭنى و اوز كىشلىرىڭنى (بِالصَّلَاةِ) نماز بىرلە (وَأَصْطَبَرُ عَلَيْهَا) ھىم صىبر قىلغۇل
 و چىداغۇل آنىڭ اوزرە يەنى نىمازغە دائىمچىلىق قىلوغە (لَا نَسْتَلُكَ رِزْقًا) بىز
 سوراماسىز سىندىن رىزقىنى يەنى اوزىڭە ھىم اھل و عىبالىڭگە رىزقىنى اوزىڭ

بیرگل دیمه سبز (فَخُنْ نُرُزُفَكَ) بى رزق بىر رزمز سىگا هم آنلرغه بس
 رزق طوغرى سندن كوكلكنى فارغ طونوب عبادت ايتكل (وَالْعَاقِبَةُ) وايدگو
 عاقبت (لِلتَّقْوَى) تقوى ايه لرينه بولغوچيدر (وَقَالُوا) وايتدیلر مکه مشرکلى
 (لَوْلَا يَأْتِينَا بَأْيَةٌ) نى اوچون كىلتورمه يدر محمد عليه السلام بىلرگه بر آيتنى
 (مَنْ رَبِّهِ) پروردكار ندىن يعنى: «نى اوچون بىز آندن صور اغان معجزه نى بىزگه
 ظاهر قىلمايدىر ديديلر (أَوَلَمْ تَأْتِهِمْ) ايا كىلمه ديمو آنلرغه (بَيِّنَةٌ مَّا) شول نرسه نى
 خبرى كم (فِي الصُّحُفِ الْأُولَى) اوڭده گى كتابلرده بولغوچيدر يعنى: «پيغمبرلرنى
 تكذيب ايتكوچيلرگه عذاب كىلمه كى واوڭگى ايتلر نىك هلاك بولماقلىر نىك
 خبرى اول مشركلرگه ايشتمه ديمو» يا كه مراد اهل كتابدر يعنى: «اول كتاب
 اهللى تورات واخيلك محمد عليه السلام حقنده اولان بشارتلىرى كورمه ديلر موكم»
 آنى تكذيب قىلورلىر (وَلَوْ أَنَّا أَهْلَكْنَاهُمْ) واگر بىز هلاك قىلساق ايدى مکه
 مشركلرنى (بِعَذَابٍ) عذاب برله آنلر نىك كفرلىرى سببلى (مَنْ قَبْلَهُ) محمد عليه
 السلام نىك كىلمه كندن لىگارى يا كه قرآن اينه كندن لك (لَقَالُوا) البته ايتورلىر
 ايدى آنلر (رَبَّنَا) اى بىز نىك پروردكارمز (لَوْلَا أَرْسَلْتَ) نى اوچون بىر مه دىك
 (الْبَيِّنَاتِ) بىلرگه (رَسُولًا) بر رسولنى تا كم اول رسول بىلرنى حق دىنگه اوندار
 ايدى (فَتَتَّبِعَ) بس ايه رور ايدى بىز (أَيَّانَكَ) سىن نىك آيتلرگه (مَنْ قَبْلَ أَنْ
 نَذَلَ) خور و ذليل بولماقلىرى نىك دىياده اسير بولماق و قتل ايدلىه ك برله
 (وَنُحِزُوا) هم رسوا بولماقلىرى نىك لىگارى آخىر نده تموغغه كرمه ك برله ديورلىر ايدى
 بس آنلر نىك حجتلىرى كىلسون اوچون آنلرغه پيغمبر و قرآن بىبارلىدى آنلر
 اوشانما ديلر (قُلْ) ايتكل سىن (كُلُّ) هر براو بىلردن و سىلردن (مُتَرَبِّصٌ) منتظر
 و كوتكوچيدر باشقه لر نىك حالينىك عاقبتىنى يعنى سىز بىز نىك هلاك بولوومز نى و بىلر
 سىزگه عذاب و عقوبتنى كوتكوچىمز (فَتَرَبُّوا) بس كوتوب طور كىز وانتظارده
 بولكىز (فَسَتَعْلَمُونَ) بس تىزدركم بلور سىز يعنى قىيامنده معلوم بولور (مَنْ) كمدر
 (أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ) طوغرى يولنىك ايه لرى (وَمَنْ أَهْتَدَى) هم كم هدايت
 طايدى و طوغرى يولغه كونلدى ضلالت و آزغونلقدن.

﴿ سورة الانبياء مكيه وهى مائه واثنى عشرة آيات ﴾

﴿ ۲۱ نَجِي سوره انبياء سورسى بر يوزده اون ايكى آيتىر مكه ده نازلير ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

* (اقترب) (۱) يافين كيلدى (للناس) آدميلرگه (حسابهم) عمللرينك حساب

وقتى يعنى: «قيامت كونى» وبعضيلر ناسدن مراد كفار مكه در ديشلر يعنى:

«آنلرنك مؤاخذه و عقوبت ايدلمه ك وقتلرى يافين كيلدى كم مراد بدر صوغشيدر»

اول صوغشده آنلرنك اكابرلرى مقتول واسير بولديلر (وهم) وآنلر يعنى آدميلر

يا كه اهل مكه (في غفلة) غافللكده و خبرسزللكده لدر حساب و مؤاخذه دن

(معرضون) اعراض ايتكوچى و يوز دوندر گوچيلدر تفكر قیلودن يا كه توبه

وانتباهدن (ما يأتينهم) كيليه س آنلرغه (من ذكر) هيج بر اوگوت ونصيحت

(من ربهم) پروردكارلرندن (محدث) بىگايه رلمش و ايندرلمش (الا استمعوه) مگر

ايشتورلر آنلر اول نصيحتنى پيغمبر عليه السلام دن (وهم يلعبون) و حالانكه

آنلر اوينارلر واستهزأ قیلورلر اول ذكر ونصيحت برله وآنلر اول ذكرنى

ايشتورلر (لاهيته فلو بهم) مشغول بولغانى حالده آنلرنك كوكللرى باشقه نرسه

برله يعنى قرآن آيتلرينى ايشتنسه لرده آنك معناسينى فكرله مكدن غافلدر

و كوكللرى باشقه ده در (واسرؤا التجوى) و ياشورديلر كفر اهللرى سرسوزلرينى

يعنى بر برسى ايله ياشرن سرله شديلر (الذنين ظلموا) ايتديلر شول كمسه لر كم

ظلملق قیلديلر اوز نفسلرينه شرك و معصيت برله (هل هذا) ايا بولغوچيدر مو

اوشبو يعنى اوشبو محمد عليه السلام توكلدر (الا بشر) مگر بر آدميدر

(مثلکم) سزنگ اوخشاشلى يعنى آشاماق و اجهه ك هم ياتماق و طورماقده سزنگ

كبي بر آدميدر بس اول نيچك پيغمبر بولور (افئانؤن السعير) ايا سزلىر

كيلورسزلرمو سحر و جادولقغه يعنى آنك سحرينى قبول قیلاسلرمو مشركلرنك

اعتقادلرى شول ايدى كم حضرت پيغمبر عليه السلام آنلرغه قرآن آيتلرينى

اوقوسه سحر در ديورلر ايدى بس اولاقده بر برسى ايله مشاوره ايدوب بعضلرى

بعضلرينه ايتديلر سزلىر بلورسز كم آنك اوقوغان نرسه لرى همه سى سحر در

بس سحرنى قبول قیلاسلرمو (وانتم تبصرون) و حالانكه سزلىر كوره سز و بله سز

كم اول محمد سزنگ و بزنك كبي بر آدميدر فرشته توكلدر و آنك اوقوغان

نرسه سى سحر در ديديلر حق سبعا نه و تعالى مشركلرنك بو طريقه مشاوره لرندن

۱۷

«الجزء السابع عشر»

(۱) اوشبو سورده كوپ
كوپ پيغمبرلرنك
لرى ذكر ايتولگار
انبياء سورسى ديب
تسميه ايدلى

حبيىنى آگاهلەندردى (قُلْ) ايتىدى پيغمبر عليه السلام آنلرنىڭ جواىبىدە (رَبِّى) مېنىم پروردگارم (يَعْلَمُ) بلور (الْقَوْلَ) ھەرسوز ايتكۈچىنىڭ سوزىنى (فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ) كۈكەنە وىردە ايتولمىش سوزنى كېرەك آشكارە وكېرەك ياشرن ايتولسون (وَهُوَ السَّمِيعُ) ۋاۋل خدائى تعالى ايشتكۈچىدەر كفر اھلىنىڭ سوزلرىنى (الْعَلِيمُ) دانا وبلگۈچىدەر آنلرنىڭ سزلىرىنى (بَلْ قَالُوا) بلكە (۱) ايتدىلەر اول مشركلەر قرآن آيتلىرى طوغرىسىندە (أَضْغَاثُ أَحْلَامٍ) اويقودە كورلگان بالغان وپرىشان توش كىدەر يعنى ھېچ اعتبارسىز سوزلردەر دىدىلەر وآندىن ھەم اضراب ايدوب ودونوب ايتدىلەر كەم (بَلْ أَفْتَرَاهُ) بلكە افترا قىلدى آنى محمد عليه السلام يعنى: «اوزىدىن چىقاروب بالغاندىن خىدايدىن كىلدى دىدى» دىدىلەر سوكرە آندىن ھەم دونوب ايتدىلەر (بَلْ هُوَ شَاعِرٌ) بلكە اول محمد عليه السلام شعر ايتكۈچىدەر كەم آنىڭ بو سوزلرنى شعر وپىندەر حقىقتى يوقدەر دىدىلەر ۋالھاسل اول مشركلەر حضرت پيغمبر عليه السلام اشى طوغرىسىندە غايىت متعير ومضطرب بولدىلەر گاھا آنى ساعردەر دىدىلەر وگاھى شاعر دىب آتادىلەر وپر وقت مافتىرى دىوب تىسىبە ايتدىلەر ھەم ايتدىلەر كەم اگر بو محمد بىزنىڭ ايتكانىمىز كىبى بولماسە يعنى حق پيغمبر بولسە (فَلْيَأْتِنَا بآيَةٍ) بس كېرەك كەم كىلتورسون اول بىزلىگە ھەر معجزەنى (كَمَا أَرْسَلْنَا لَوْنٍ) شول معجزە كىبى كەم يىمەلمىش بولدى آنىڭ بىرلە اۋلدە گى پيغمبرلەر يعنى اگر حق پيغمبر بولسە اۋلگى پيغمبرلرنىڭ معجزەلىرى كىبى معجزە اظھار ايلەسون نائە و عىسا وىد بىضا ھەم اھىيائە موتى كىبى اشلرنى كورسە تىسون دىدىلەر حق سىبەئە وتعالى بىپوردىكەم (مَا آمَنَتْ) ايمان كىلتورمەدىلەر استەگان معجزەلىرىنى كورسە لردە اوشانمادىلەر (قَبْلَهُمْ) اول مەكە اھلىدىن الگارى (مَنْ قَرِيبَةً) ھېچ بىر قىرە اھلى كەم (أَهْلَكُنَا) ھلاك قىلدى بىز آنلرنى يعنى اۋلدە اوتكان امتلەر ھەم پيغمبرلردىن معجزەلەر طلب ايتدىلەر ومعجزەلرنى كورگانلردىن سوڭ ايمان كىلتورمەدىلەر انكار وتكىدىب سىبىلى ھلاك بولدىلەر بس بو مشركلەر ھەم معجزە كورسە لردە ايمان كىلتورمەسلەر (أَفَهُمْ يُؤْمِنُونَ) ايا اول مەكە مشركلرى ايمان كىلتورورلرمو يعنى البتە كىلتورمەسلەر صورائغان معجزەلىرىنى كورسە لردە زىرا كە آنلەر اۋلدە اوتكان مشركلردىن ھەم فاطىراق كوڭللى ومەاندرا كلردەر (وَمَا أَرْسَلْنَا) ويىمەرمەك بىز (قَبْلِكَ) سىندىن الگارى اى محمد عليه السلام يعنى: «سىندىن كەم پيغمبر ايتوب يىمەرمەك» (الْأَرْجَالُ) مگر شول

(۱) قرآننى ساعردەر دىبەكلرنىدىن اضرابدەر.

ایرلرنی بیهردک کم (نوحی الیهم) وحی قیلورمز آنلرغه یعنی: «هیج بر پیغمبر فرشته دن بولمادی بلکه همه پیغمبرلر سینک کبی ایر کشی و آدمیلر ایدیلر آنلرغه وحی کیلور ایدی» (فَسئَلُوا) (۱) بس صوراکز اوشبو سوزنی یعنی: «پیغمبرلر آدمیدنو یا که فرشته دنو بولغانلقینی صوراکز» (أهل الذکر) کتاب اهلندن کم آنلر احوال اثبائی بلگوچیلردر (ان کنتم) اگر بولساکز سز (لأنعلمون) بله سسز یعنی: «اگر اوزکز بله سه کز بلگوچیلردن صوراکز» پیغمبرلرنک نیچک بولغانلقینی (وما جعلناهم) وقیلماق بز پیغمبرلرنی (جسدًا) شول جسد و گاوده کم (لأیأکلون الطعام) آشاماسلر آنلر طعامنی یعنی: «آنلرنی طعام آشاماینچه طورا نورغان ایتوب یاراتمادی بلکه باشقه آدمیلر کبی» آنلر هم آشار و اچهر ایدیلر (وما کانوا) هم بولمادیلر آنلر (خالدین) منگو فالقوچیلر یعنی: «ٹولمی نورغان بولمادیلر بلکه باشقه لر کبی» آنلر هم اجل یتوب اولدیلر (ثم صدقناهم) سوکره راست ایتدک بز آنلرغه (الوعد) وعدهنی یعنی: «پیغمبرلرگه مؤمنلر نجات طابار مشرکدر هلاک بولور» دیب وعده ایدلگان ایدی شول وعدهنی راست ایلهدک (فانجیناهم) بس فوتقاردق اول پیغمبرلرنی (ومن) دخی شول کسهنی فوتقاردق کم (نشأ) نلر بولدق (وأهلکنا) وهلاک ایلهدک (المسرفین) چیکدن چقفوچیلرنی (لقد أنزلنا) تحقیق ایتدردک بز (الیکم) سزلرگه ای فریش گروھی (کتابًا) برکتابنی کم (فیه ذکرکم) بولغوچیلر اول کتابه سزلرنک یادکز یا که سزلرگه اوگوت ونصیحت (أفلا تعقلون) ایبا تعقل قیلماسسز وبله سسزمو آنک حق ایردکینی مرویدرکه یمن ولایتنک برقریه بار ایدی «حضور» یا که «حضورا» اسملی ایدی حق سبحانه و تعالی اول قریه اهلینه بر پیغمبر بیهردی آنلر عناد و جهالتلری برله اول پیغمبرنی اولتوردیلر غضب ربانی آنلرغه «بخت النصر» اسملی ظالمنی مسلط قیلدی تا کم آنلرغه فلج طارتدی وکوکدن برندا کیلدی کم ای پیغمبرلرنی اولتورگوچیلر حاضر بولکزلر کم سزلرگه عذاب وقتی ایرشدی بس آنلر قیلغان اشلرینه بیک اوکوندیلر لکن اول وقتده اوکونولری فائده بیرمه دی همه لری هلاک بولدیلر حق تعالی آنلر احوالینی بیان ایلپ بیوردی (وکم قصنا) وکوبهو فردق بز (من قرية) شول قریه اهلینی کم (کانت ظالمة) بولدیلر آنلر ظالمق قیلغوچی یعنی قریه اهلینی هلاک ومعذب ایلهدک شرک وظلملری سببلی (وانشانا) دخی پیدا قیلدق (بعدها) اول قریه خلقی

(۱) حق سبحانه و تعالی مشرکدرگه اولگی پیغمبرلرنک احوالی طوغریسنده کتاب اهلندن سوال قیلکز دیوب بیوردی زیراکه مشرکدر اول حضرت صلی الله علیه وسلمک اشلری حقنده کتاب اهللی ایله مشورت و مصلحت قیلوب اول خصوصده آنلرنک سوزلرینه اشانورلر ایدی تبیان.

هلاك بولغاندن صوڭ آنلر اورنيبه (قوماً اٰخريـن) ايكنچى گروهنى (فلياً احسوا) بس سيزگانلرى وطابقانلرى زمانده اول قريه اهلى (بأسناً) عذابىزنى يعنى: «بخت النصر» لشكرى تمام آنلرنى چولغاب آلفاننى آنلر كورگاج (اذاهم) شول وقتده آنلر (منها) اول قريه دن (يركضون) قاچوب يوكورور ايديلر و آشوغوب حيوانلرينى فوالار ايديلر بس فرشته لر استهز آء طرفنجه آنلر غه اُتور ايديلر (لا تركضوا) يوكورمه كز و خداى نك عذابندن قاچما كز (وار جمعوا) وفاينكز (الى ما) شول نرسه صارى كم (انترقم فيه) متنعم بولك كز آنده (وساكنكم) هم فاينكز مسكنلر كز گه (بعلكم تستلون) شايد كم سز لر صورالتمش بولور سز پيغمبر كزنى اولتورمه ككز دن قاچان كم مذكور قريه اهلى عذابنك علامتلىرىنى كورديلر و فور تلمافعه هيچ چاره طاپاديلر (فالوا) اُتيديلر آنلر (يا ويلنا) اى نى حسرت و كويونچ بزرگه (انا كنا) درستلكده بزر بولدى (ظالمين) اوز نفسلرمز گه ظالملىق قىلغوجيلر كم پيغمبرلرمزنى قتل ايله دك ديديلر (فما زالت) بس هميشه بولدى (تلك دعويهم) اوشبو آنلرنك دعوى لرى يعنى هميشه اوشبو طريقه «يا ويلنا» ديوب حسرت و ندامت طار تور لر ايدى (حتى جعلناهم) تا كم قىلدى بزر آنلرنى (حصيداً) اورلمش اولن يعنى: «بيرده اوسكان اولهننى اوراق برله اورغان كىي آنلرنى قلچ برله اورديلر» بس آنلر تمام هلاك بولديلر هم قىلدى آنلرنى (خامدين) اولكلر و جانسز لر (وما خلقنا) و ياراتماق بزر (السماء) كوكنى (والارض) دخى ييرنى (وما) هم شول نرسه نى (بينهما) كوك برله يير آراسته در (لأعين) اويغا فوجيلر بولغانمز حالده يعنى اوشبو بارچه مخلوقاتنى اويون ايتوب بوشقه يارانماق بلكه ارباب عقلغه عبرت و تبصره هم اصحاب علمگه نذكره بولسون اوچون ياراندىق (لوارنا) اگر تله سهك ايدى (ان نتخذ) تونماقنى (لهوا) بر اويونچقنى و اويون اسبابنى (لانتخذناه) البته تونار ايدك آنى (من لدنا) اوز قاشمزدن (ان كنا) اگر بولساق ايدى (فاعلين) اوشبو اشنى اشله گوجيلر يعنى: «لقوولهب اوچون براشنى اشله مه كنى تله سهك اشلر ايدك» لکن هر گيز (لهو و لعبنى) تله مه س و اشله مه سمز (بل نقنف) بلكه سالورمز و آطارمز (بالحق على الباطل) حلق و طوغرىلقنى باطل اوزرينه يعنى «لهو و لعب» اوزرينه يا كه اسلامنى غالب و مسلط قىلورمز كفر اوزرينه (فيدمغه) بس بوزار و ويران قىلور اول باطلنى (فاذا) بس شول اورنك (هوزاهق)

اول باطل یعنی «لهو و لعب» یا که کفر زایل بولغوجی و یوقالغوجیدر (ولکم الویل) و سز لر گه در ای مشرک لر حسرت و کویونج یا که قاطی عذاب (مما تصفون) شول نرسه دن کم صفتلر سز، سز خدای تعالی نی آنک شاینه لایق بولماغان صفتلر برله خاتونی و بالاسی بار دیک کیبی نعوذ بالله سی (وله) و اول خدای تعالی نی آنک ملکنده در (من فی السموات) هر کیسه کم کوکلرده بولدئ (والارض) هم بیرده بولدی یعنی «کوکلرده گی روحانیلر و بیرده گی جسمانیلر بار چه سی آنک ملوکی و مخلوقیدر» (ومن عنده) و شو کیمسلر نم آنک قارشنده بولغوجیلر در یعنی «مقرب فرشته لر» (لا یتکبرون) استکبار قیلماسلر و باش طارتماسلر عبادته) اول خدای تعالی نی عبادتنن و آکا قلیق قیلودن (ولا یتعسرون) هم آروب قالماسلر و نوقتاماسلر آکا طاه ، و عبادت قیلودن (یسبحون) تسبیح ایتورلر آنلر و تنزیه قیلورلر خدای تعالی نی یا که نماز او قورلر (اللیل) کیچه ده (والنهار) هم کوندزده یعنی همیشه عبادتده لردر (لا یفترون) سست (۱) و ضعیف بولماسلر آنلر و یالقوب عاجز بولوب قالماسلر قوتلرینه کیچیچیک ایرشمه س (أم اتخذوا) ایا طوتدیلمو اول مشرک لر و کفر اهللری (الیه) باطل و یالغان معبودلری (من الارض) بیردن یعنی بیر جنسنن بولغان طاش و آغاچ هم آلتون و کبوش کیبی نرسه لردن یا صالغان پوتلری معبود ایتوب طوتدیلمو کم (هم ینشرون) اول یالغان معبودلر اولوکلری ترگزورلر یعنی آنلرنک معبودلری و پوتلری اولوکنی ترگزورلر مو البته ترگزه آلماسلر بلکه هیچ نرسه گه اقتداری بولماغان جهاد و جانسز نرسه لردر بس آنلر نیچک خدای و معبود بولسونلر (لو کان) اگر بولسه ایدی (فیها) بیر برله کوکده (الیه) خدایلر کم آنلر بیر و کوک اشلرینی ندیبر قیلورلر (الا لله) بر خدای تعالی دن باشقه (لفسدنا) البته فاسد بولور و بوزولور ایدی اوشبو بیر هم کوکلر زیرا که ایکی پادشاه بر مملکتکه صفاسلر و ندیبر قیلا آلماسلر بس اوشبو عالمنک خراب و ویران بولما یوب صلاح اوزره قرار اینه کی آلنک برلکینه دلیلدر (فسبحان الله) بس پا کله گل و تنزیه ایلر گل خدای تعالی نی (رب العرش) عرشنک پروردکاری بولغوجی خدایینی (عما یصفون) شول نرسه دن کم صفتلار لر خدای تعالی نی آنک برله مشرک لر یعنی اتخاذ ولد و صاحبه کیبلردن تنزیه قیلغل (لا یستل) صورالنمش بولماس اول خدای تعالی (عما یفعل) شول نرسه دن کم اشلر آنی یعنی: «نیک اشلدک» دیب هیچ کم صوری

(۱) یعنی فرشته لر او چون تسبیح بزلرنک تنفس قیلوومز و صولاولرمز کبیدر کم هیچ بروقتک تسبیحن بوشاب طورماسلر و آروماسلر آنلرنک تسبیح ایله اشتغاللری باشقه اشلر ایله شغل نولرینه مانع توگلدر نتاک کم بزلرنک صولو آلوومز باشقه اشنی اشلهومز گه مانع توگل بس فرشته لردن بعضلرینک رسوللکری هم بر یوزینه ایتوب تورلی اشلرینی باشقارولری و کفر اهلینه لعنت ایتو ایله اشتغاللری همیشه تسبیح ایله مشغول بولولرینه منافی توگلدر اگرده تسبیح هم لعنت ایتو هر ایکی سی تل ایله بولا طورغان اشلردر بس ایکیسی بر زمانه چوک ممکن بولور دیسه ا جوابنه ایتورمز کم خدای تعالی اول فرشته لرنی نه لله نیچه تلی ایتوب یارانسه قادر در بر تلی ایله تسبیح ایتکانه ایکنچیس ایله باشقه سوزلر سویله مکی جائزدر تفسیر جیل.

آلباس نڧرد و عظمتى جهنندين باكه آنك هر اشى عين صواب و حكمت بولدفندن
 (وَهُمْ يَسْتَلُونَ) و آنلر يعنى بندهلر صورالنهش بولورلر قىلغان اشلرندن زىراكه
 آنلر حق تعالى نك قىلر بىدر قل بولغان كشيدين خواجهسى حساب آلور و اشلر گان
 اشلرندن سؤال ايلر (أَمْ اتَّخَذُوا) ايا طوتدىلر مو آنلر (مَنْ دُونَهُ) اول خداى
 تعالى دن باشقه (الَّهِ) آل و معبودلر نى (قُلْ) ايتكل سىن اى محمد عليه السلام
 اول مشركلرگه (هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ) كىلتور كز دىلبلر كز نى يعنى خداى تعالى دن
 باشقه نى معبود ايتوب طابونماقغه نى دىلكز بار بولسه كىلتور كز البته يوقدر
 (هَذَا) اوشبو (ذَكَرَ مِنْ مَعَى) شول كىسهلر نك ذكرى و ياد قىلماقيدركم مېنم
 برله برگه بولدىلر ائملردن يعنى قرآن (وَذَكَرُ مِنْ قَبْلِى) و اوشبودر شول
 كىسهلر نك ذكرى كم مېندين الگارى بولدىلر يعنى تورات و انجيل و سائر
 كتب منزله حاصل معنى اوشبودر قرآن هم اوشبودر تورات و انجيل و باشقه
 كتب الهيه بار چه سندين فارا كز و بىلگان كشىلردن صور ا كز كم اول كتابلر نك
 بار چه سننده خداى تعالى نى بر بلمهك و توحيد برله امر ايدلگاندر و شر كىدن
 طىفاندر (بَلْ أَكْثَرُهُمْ) بلكه اول مشركلر نك كوبره گى (لَا يَعْلَمُونَ الْعَقَّ) بلمهسلر
 حلق و طوغرىلقنى يعنى مبهلرى بلمهسلر و حق برله باطلنى آيورماسلر (فَهُمْ
 معرضون) بس آنلر بوز دوندر گوجىلردر خداى تعالى گه ايمان كىلتور و دن
 و پىغمبرينه متابعت قىلودن (وَمَا أَرْسَلْنَا) و بىهرمهك بز (مَنْ قَبْلِكَ) سىندين
 الگارى اى محمد عليه السلام (مِنْ رَسُولٍ) هېچ بر پىغمبر نى (الَّا نُوْحَىٰ إِلَيْهِ)
 مگر كم و حى قىلور بولدىق آكنا (أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا) شولاي دىب كم يوقدر هېچ
 معبود بر حق مگر مېن گنه من (فَاعْبُدُونِ) بس عبادت قىلكز مېنكا (وَقَالُوا)
 و ايتدىلر كفر اهللرى (اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا) طوتدى كوب رحمت ايتكوچى خداى
 بالانى يعنى فرشتهلر نى خداى نك بالالرى بىدىلر (سُبْحَانَهُ) پاك و منزله در اول
 خداى تعالى بالا طونماقندن و فرشتهلر آكنا بالالرى توگىلر (بَلْ عِبَادٌ) بلكه اول
 فرشتهلر بندهلر در و خداى تعالى نك قىل (مُكْرَمُونَ) حرمتلى و قدرلى بولغوجى
 قىلردر (لَا يَسْبِقُونَهُ) سبقت ايتمهسلر اول فرشتهلر خداى تعالى گه (بِالْقَوْلِ) سوز
 ايتمهك برله يعنى خداى تعالى نك رخصت و فرمانندن باشقه هېچ بر سوز (۱)
 ايتمهسلر (وَهُمْ) هم اول فرشتهلر (بِأَمْرِهِ) خداى تعالى نك فرمانى برله (يَعْمَلُونَ)
 عمل قىلورلر (يَعْلَمُ) بلور خداى تعالى (مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) شول نرسه نى كم آنلر نك

اشلر نك سؤال ايلر
 ايا طوتدىلر مو
 ايتكل سىن اى محمد
 كىلتور كز دىلبلر
 كز نى يعنى خداى
 باشقه نى معبود
 ايتوب طابونماقغه
 نى دىلكز بار بولسه
 كىلتور كز البته
 يوقدر (هَذَا) اوشبو
 (ذَكَرَ مِنْ مَعَى)
 شول كىسهلر نك
 ذكرى و ياد قىلماقيدركم
 مېنم برله برگه
 بولدىلر ائملردن
 يعنى قرآن (وَذَكَرُ
 مِنْ قَبْلِى) و اوشبودر
 شول كىسهلر نك
 ذكرى كم مېندين
 الگارى بولدىلر
 يعنى تورات و انجيل
 و سائر كتب منزله
 حاصل معنى اوشبودر
 قرآن هم اوشبودر
 تورات و انجيل و
 باشقه كتب الهيه
 بار چه سندين
 فارا كز و بىلگان
 كشىلردن صور ا كز
 كم اول كتابلر نك
 بار چه سننده
 خداى تعالى نى
 بر بلمهك و توحيد
 برله امر ايدلگاندر
 و شر كىدن طىفاندر
 (بَلْ أَكْثَرُهُمْ)
 بلكه اول مشركلر
 نك كوبره گى
 (لَا يَعْلَمُونَ
 الْعَقَّ) بلمهسلر
 حلق و طوغرىلقنى
 يعنى مبهلرى
 بلمهسلر و حق
 برله باطلنى
 آيورماسلر
 (فَهُمْ
 معرضون) بس
 آنلر بوز
 دوندر گوجىلردر
 خداى تعالى
 گه ايمان
 كىلتور و دن
 و پىغمبرينه
 متابعت
 قىلودن
 (وَمَا
 أَرْسَلْنَا)
 و بىهرمهك
 بز (مَنْ
 قَبْلِكَ)
 سىندين
 الگارى
 اى محمد
 عليه
 السلام
 (مِنْ
 رَسُولٍ)
 هېچ بر
 پىغمبر
 نى (الَّا
 نُوْحَىٰ
 إِلَيْهِ)
 مگر كم
 و حى
 قىلور
 بولدىق
 آكنا
 (أَنَّهُ
 لَا
 إِلَهَ
 إِلَّا
 أَنَا)
 شولاي
 دىب كم
 يوقدر
 هېچ
 معبود
 بر حق
 مگر
 مېن
 گنه
 من
 (فَاعْبُدُونِ)
 بس
 عبادت
 قىلكز
 مېنكا
 (وَقَالُوا)
 و
 ايتدىلر
 كفر
 اهللرى
 (اتَّخَذَ
 الرَّحْمَنُ
 وَلَدًا)
 طوتدى
 كوب
 رحمت
 ايتكوچى
 خداى
 بالانى
 يعنى
 فرشتهلر
 نى
 خداى
 نك
 بالالرى
 بىدىلر
 (سُبْحَانَهُ)
 پاك
 و
 منزله
 در
 اول
 خداى
 تعالى
 بالا
 طونماقندن
 و
 فرشتهلر
 آكنا
 بالالرى
 توگىلر
 (بَلْ
 عِبَادٌ)
 بلكه
 اول
 فرشتهلر
 بندهلر
 در
 و
 خداى
 تعالى
 نك
 قىل
 (مُكْرَمُونَ)
 حرمتلى
 و
 قدرلى
 بولغوجى
 قىلردر
 (لَا
 يَسْبِقُونَهُ)
 سبقت
 ايتمهسلر
 اول
 فرشتهلر
 خداى
 تعالى
 گه
 (بِالْقَوْلِ)
 سوز
 ايتمهك
 برله
 يعنى
 خداى
 تعالى
 نك
 رخصت
 و
 فرمانندن
 باشقه
 هېچ
 بر
 سوز (۱)
 ايتمهسلر
 (وَهُمْ)
 هم
 اول
 فرشتهلر
 (بِأَمْرِهِ)
 خداى
 تعالى
 نك
 فرمانى
 برله
 (يَعْمَلُونَ)
 عمل
 قىلورلر
 (يَعْلَمُ)
 بلور
 خداى
 تعالى
 (مَا
 بَيْنَ
 أَيْدِيهِمْ)
 شول
 نرسه
 نى
 كم
 آنلر
 نك
 عمل
 قىلورلر
 (يَعْلَمُ)
 بلور
 خداى
 تعالى
 (مَا
 بَيْنَ
 أَيْدِيهِمْ)
 شول
 نرسه
 نى
 كم
 آنلر
 نك

آلرئنده در یعنی موندن الك فيلغان اشلرینی بلور (وَمَا خَلْفَهُمْ) دخی شول نرسه نی کم آرطلرنه در یعنی موندن صوڭ قیلاجق اشلرینی بلور (وَلَا يَشْفَعُونَ) وشفاعت فیلماسلر اول فرشتهلر (الَّا لَمَنْ ارْتَضَى) مگر شول کمسه گه کم راضی بولدی (۱) خدای تعالی آکا شفاعت قیلورلرینه یا که شول کمسه گه کم اقرار قیلدی اول خدای تعالی نڭ برلکی برله (وَهُمْ) هم اول فرشتهلر (من خَشِيْتَهُ) خدای تعالی فورقوسندن (مُشْفِقُونَ) لرزه قیلجوچی و تتره گوچیلردر یا که آنڭ عظمتندن فورقوچیلردر (وَمَنْ يَقُلْ) و هر کم ایتور (منهم) اول فرشتهلردن و باشقه مخلوقاتدن کم (انّی الّٰه من دونه) درستلکده مین خدای من اول الله تعالی دن باشقه دیوب ایتسه (فذلک) بس اوشبو ایتکوچی (نَجْزِيهِ جَهَنَّمَ) جزأ بیرورمز آکا نموغنی (وَكَذٰلِكَ) واوشاندق (نَجْزِي الظّٰلِمِيْنَ) جزأ بیرورمز ظلملق ایتکوچیلرگه خدای تعالی دن باشقه عبادت قیلوربرله (اولم یو) ایا کورمه دیبو یعنی ایا بلمه دیلمو (الَّذِيْنَ كَفَرُوْا) شول کمسه لر کم کفرنی اختیار ایتدیلر واوشانمادیلر (اِنَّ السَّمٰوٰتِ) درستلکده کوکلر (وَالْاَرْضِ) دخی بیرلر (کانتا) بولدیلر هر ایکسی (رَتَقَا) باغلانمش یعنی بیربرله کوکلر مجتمع و حقیقت واحده (۲) ایدیلر (فَفَتَقْنَاهُمَا) بس چیشدک بز آنلرنی و آیردق بر برسندن (وَجَعَلْنٰا) هم قیلدق (من الْمَآءِ) صودن یعنی صودن یاراتدق و بار قیلدق (كُلُّ شَيْءٍ حَيٍّ) هر بر ترک بولجوچی نرسه نی یعنی بارچه جان ایه سینی صودن یاراتدق زیرا که آنلرنڭ اعظم موادی صودر کم شول جهندن صوغه احتیاجلری اشددر صودن باشقه طوراً آلماسلر یا که مراد هر حیواننڭ نطقه صووندن یارانلماییدر والله اعلم (اَفَلَا يَوْمِنُوْنَ) ایا اوشانماسلرمو اوشبو قدر ظاهر و روشن علامتلری کوره تورب (وَجَعَلْنٰا) دخی قیلدق بز و یاراتدق (فِي الْاَرْضِ) بیرده (رَوَاسِي) بیوک طاغلرنی (اِنْ تَمِيْدْ بِهِمْ) تا کم حرکت و اضطراب قیلماسون و قیلدماسون اول بیر آدمیلر برله یعنی بیر سلکنوب اوستنده گی خلقلر هلاک بولماسون اوچون بیرنی بیوک طاغلر برله برکتدک (وَجَعَلْنٰا فِيْهَا) هم پیدا قیلدق بیرده یا که طاغلر آراسنک (فَجَا بًا سَبَلًا) آجق بولجوچی بوللرنی (لَعَلَّهُمْ يَهْتَدُوْنَ) شاید کم آنلر یول طابارلر سفرلرنده و مقصود بولغان مهزللرینه ایرشورلر (وَجَعَلْنٰا السَّمٰوٰتِ) و قیلدق بز کوکنی (سَقْفًا مَّحْفُوْطًا) صافلانمس توبه و نوشه م قیلدق یعنی جیبرلمه کدن صافلانمش کم هیچ برتره کسز و ستونسز یقلماینچه تورادر (وَهُمْ) و اول کفر اهللری

(۱) ابن عباس رضی الله عنهما بیوردیلر که مراد شولدر کم شفاعت قیلماسون لر فرشتهلر مگر لا اله الا الله محمد رسول الله کلمه سینی ایتکوچیلرگه گنه شفاعت قیلورلر

(۲) یا که مراد کوک برله بر بر برسینه یا بشفان و توتاشقان ی بس آنلرنی بر نندن آبورب آزالر ههوانی قویدق دیمکر یا که برن آلتی طبقه نی آبورب آتی بدی فات ایتدک هم کوکن آلتی طبقه نی اخراج ایدوب آتی هم بدی فات ایلدک دیمکر کشف.

(عَنْ آيَاتِهَا) اول کولر نك نشان و علامتلر ندين و خدای تعالی نك وحدانیتی نه دلالت
 اینکوچی دلیللردن (معرضون) اعراض اینکوچی و بوز دوندر گوجیلردر (وهو
 الذی) و اول خدای تعالی شوندا این ذاتدر کم اوزینک قدرت کامله سی برله (خلق)
 یاراتدی (اللیل) فرانفو کبچنی تا کم آنده آرام و استراحت ایتسونلر (والنهار)
 هم یافطی کوندزنی یاراتدی تا کم کسب و معیشت اشلری برله شغلله نسونلر
 (والشمس) دهی یاراتدی قویاشنی (والقمر) هم آینی (کل) هر بری آنلردن
 (فی قَلْبِكَ) بر فلکده و کوك چرخنده (یسبحون) آشوغوب سیر قیلورلر و تیز یوررلر
 صوده بوز گوجینک صو اوستنده بوز مه کی کبی مرویدر که حضرت پیغمبر علیه
 السلامه معاندلر و مشرکلر ضالانلری برله ایتورلر ایدی کم بزلر روز کار نك خلاف
 جیلی ایسوب محمدنی هم اصحابلرینی علاک ایتمه کینی کونوب نور امز دیورلر ایدی
 حق سبحانه و تعالی اول حضرتکه نسل و یرب بیوردی (وما جعلنا) وقیلماق بز
 یعنی بیرمه دک (لبشر) هیچ بر آدمیگه (من قبلك) سیندن الگاری (الخلد) دنباده
 منگو فالمانی (افائن مت) ایا سین اگر اولسه ک (فهم الخالدون) بس آنلر
 یعنی سینک اولمه ککنی کونوب تورغوچیلر منگو قالفوجیلردرمو و اولومدن
 قورتلغوچیلردرمو البته قورنلماسلر (کل نفس) هر بر نفس دنباده (ذاتقة البوت)
 اولومنی طاتقوجیلر یعنی هر بر جان ایسه البته اولسه کیره کدر (ونبلوکم)
 و صنارمز سزلرنی (بالشر) یاوزلق برله یعنی بلالر و قابغولر برله (والغیر) هم
 اید گولک برله یعنی طاعتلر و نعمتلر برله صنارمز (فتنة) صناماق صنارمز یعنی
 سز نك برله صناغوچیلر کبی معامله قیلورمز تا کم صبر لی هم صبر سزلقنکز و شکرانه
 هم کفرانکز عالم خلقینه ظاهر بولسون اوچون (والینا ترجعون) و بز نك صاری
 قایتارلمش بولورمز هم عملر کز گه کوره جزأ طابارسز مرویدر که بر کون حضرت
 رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم عرب اولوغلر ندين بر جماعتنک یانندن
 اوتدی آنلرنک آراسندن ابوجهل لعین ادب سز لک قیلوب اول حضرتدن کولدی هم
 ایتدی: «بوکشی عبد مناف بالالر بنگ پیغمبر بدر» دیدی حق تعالی دن آیت
 کیلدی کم (واذا رآک) و هر قاچان کورسه سینی ای محمد علیه السلام (الذین کفروا)
 شول کسه لر کم حلقفه اوشانمادیلر (ان يتخذونک) نوتماسلر آنلر سینی (الا
 مزوا) مگر مسخره گه تونارلر یعنی سینی پیغمبر دیبه کلری استهزاء و تمسخر
 لری یقنجهدر و هم استهزاء قیلوب ایتورلر (اهذا الذی) ایا اوشبو محمد شول

(فَعَاقَ) بس احاطه قىلدى و چولغاب آلدى (بِالَّذِينَ سَخَّرُوا) شول كىسه لىنى كم مسخره
 قىلدىلر آنلر (منهم) اول پىغمبرلردن يعنى پىغمبرلرى استىزآء و مسخره ايتكان كىشيلرگه
 ايرشدى (مَا كَانُوا بِهِ) شول نرسه نك جزاسى كم بولدىلر آنلر اول نرسه برله (يَسْتَهْزِؤْنَ)
 استهزآء قىلورلر بس سىنى استهزآء ايله گوچيلر هم آخرده جزالرىنى كورسه لر
 كىرهك (قُلْ) ايتكىل اى محىد عليه السلام استهزآء ايتكوچيلرگه (مَنْ يَكْفُرْ كُمْ) كم
 صاقلار سزلىرى (بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) كىچه وكوندزده (مَنْ الرَّحْمٰنِ) خداى تعالى نك
 عذابندن (بَلْ هُمْ) بلكه اول مشركلر و مستهزىلر (عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِمْ) پروردكارلرى نك
 ذكرندن يعنى آنى ياد قىلودن ياكه قرآندن ياكه وعظ ر نصيحتندن (معرضون)
 بوز دوندر گوچيلردىر (أَمْ لَهُمْ) يا ايسه بولغوچىدر مو آنلرنك (الْهَةِ) خدايلرى
 و معبودلرى كم (تَمَتُّوهُمْ) طيار آنلردن خداى تعالى نك عذابىنى (مَنْ دُونَنَا) بزدن
 باشقه يعنى اول مشركلرنك معبودلرى و پونلرى آنلردن الله تعالى نك عذابىنى منع
 قىلا آلورمو البته منع قىلا آلماس و آنلرنى عذابدن مونتقارماس بلكه آنلرنك
 معبود ايتوب ئوتقان پونلرى (لَا يَسْتَطِيعُونَ) فادر بولماسلر و كوچلرى يتسهس
 (نَصْرَ أَنفُسِهِمْ) اوز نفسلرىنه ياردم ايتوگه يعنى اول پونلر اوزلرىنه ياردم ايتنه
 آلماسلر برهه آنلرنى صندرماقچى و بوزماقچى بولسه آنى منع قىلا آلماسلر بس
 باشقه كىشيلرگه نيچك ياردم ايتنه آلسونلر (وَلَا هُمْ مَنَّا) و ايباسلر كم اول پونلر
 ياكه پونقه طابونغوچيلر بزنك عذابزدن (يُصْحَبُونَ) امان بىرلىش بولورلر يعنى
 آنلرغه هيچ كم امان بىرمهس و عذابدن مونتقارماس (بَلْ مَتَّعْنَا) بلكه فايه لاندردق
 بىز و بىره مند قىلدىق (هُؤُلَاءِ) اوشبومكه اهللرىنى معيشت كىكلگى برله ايمنىك
 و سلامتىك برله (وَأَبَاءَهُمْ) دخى آنلرنك آنالرىنى (حَتَّى طَالَ) تاكم اوزون
 بولدى (عَلَيْهِمُ الْعَمْرُ) آنلر اوزرىنه تركىك مدتى يعنى: «دنياده بايلق و طنچلىق برله
 اوزاق ياشادىلر بو سىبدن مضرور بولوب هميشه اوشبو طريقه نورورمز هيچك
 اولمه سىز» دىب گمان قىلدىلر (أَفَلَا يَرَوْنَ) ايا كورمه سلرمو اول مشركلر (أَنَا
 نَأْتِي الْأَرْضَ) شونى كم بىز كىلورمز يعنى فرمانىز كىلور آنلرنك بىرىنه (نَقَصَهَا)
 كىمى نورمز اول بىرى (مَنْ أَظْرَافُهَا) آنك طرفلردن يعنى آنلرنك بىرىنه مسلمانلرنى
 غالب قىلورمز تاكم هر كون بر شهرنى و قريهنى آنلردن آلوب آنلرنك بىرىنى
 چىتلىردن كىمونه كىلورلر (أَفَهُمُ الْغَالِبُونَ) ايا آنلردرمو غلبه ايتكوچىلر و غالب
 بولغوچيلر ياكه مؤمنلردرمو (قُلْ) ايتكىل سىن اول مشركلرگه (أَنَّمَا أُنذِرُكُمْ)

موندن باشقه ايه سدر كم مين قورقور من سز لر نى (بالوحى) ميكا وحى ايتولگان نرسه برله يعنى مين سز گه ايتكان سوز لر منى اوز قاشمدين ايتمه مين بلکه الله تعالى دن كبلگان وحى برله ايتمه من شولاي بولسه ده سز لر متاثر بولمايسز وفور قمايسز (وَلَا يَسْمَعُ الصَّمَّ) وايشتيه سلر صا كفاور لر (الدعاء) اونمه كنى وچاغرماقنى (اِذَا مَا يَنْفِرُونَ) هر قاچان قورقونلمش بولسه لر مشر كتر دعوتنى ايشتسه لره آنك برله فايه لانماغان قلقر نندن آنلر نى صا كفاور لر غه تشبيه ايلدى (وَلَيْتَن مَسْتَهْم) واگر ايرشسه اول كفر املينه (نَفْعَةٌ) آزغنه نرسه (من عذاب رَبِّكَ) پروردكار كنگ عذابندن (لَيَقُولُنَّ) البته ايتور لر آنلر (يا ويلنا) اى بزنگ حسرت وكويونوچمز يعنى نى حسرت وكويونوچ بز لر گه (اَنَا كُنَّا ظَالِمِينَ) درستلكنه بز لر بولدى ظالمق ايتكوچيلر ديور لر (ونضع) وقوبار مز بز (الموازين القسط) عدلك ايهسى (۱) بولغان اولچولر نى (ليوم القيامة) جزا اوچون قيامت كوننه (فَلَا تَظْلَم) بس ظالمق ايتولمش بولماس (نفس) هيچ بر نفس (شيئا) بر نرسه نى يعنى اول كونده هيچ كمگه ظلم ايتولمهس بلکه هر كمنگ عملى ميزان عدالت برله اولچهنوب عملينه كوره جزاء بير لور (وَأَن كَان) واگر چه بولسه ده اول عمل (مُتَقَال حَبَّة) بر اورلق آغر لقنده (من خردل) خردلن كم اورقلرنك ايك كچكنه سيدر يعنى بيك كچكنه هم بيك آزغنه عمل بولسه ده (أَتَيْنَا بِهَا) كيلتور ور مز اول عملنى ميزان ياتينه هم اولچهر مز (وَكَفَىٰ بِنَا حَاسِبِينَ) وبز لر كفايه ايتكوچى ويتكوچييز حساب قيلغوچيلر بولوب يعنى بنده لر نك عمللر نى حساب قيلماقغه بز لر كفايه قيلغوچييز كم هيچ كمنگ عملى حساب ايتولمهى قالماس (ولقد أتينا) و تحقيق بيردك بز (موسى و هارون) موسى و هارون عليها السلامه (الفرقان) حق برله باطل آراسينى آيورغوچى كتابنى ياكه نصرت و غالبلكنى ياكه دريا آچلوب يول پيدا بولماقنى (وضياءاً) هم بيردك آنلر غه ياقطيلقنى يعنى نورلى و ياقطى بولغان كتابنى كم آكا اهر گوچيلر حيرت و جهالت قارانقولقر نندن قورتلور لر (وَذَكَرًا) دغى اوگوت و نصيحتنى بيردك (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق قيلغوچيلر اوچون (الذنين) آنداين تقوالق قيلغوچيلر كم (مخشون) قورقور لر (ربهم) پروردكار لر ينك عذابندن (بالغيب) غايبانه يعنى خداى تعالى نى هم عذابىنى كورماينجه آندن قورقور لر ياكه مراد خداى تعالى دن خلونده و ياشرنلكنه هم قورقور لر خلق آلدنك قورقور لرى اظهار ايتمه كلرى كى ديه كدر (وهم) و اول تقوالق ايتكوچيلر (من

(۱) صاحب لباب هم بعض مفسر لر ميزان عدل دن عبارتدر ديمش لر يعنى اولچهو برله اولچهنور ديه كلك شوندى كنايه دركه هر كم نك عملينى كامل و طوغرى حساب ايدلوب عملينه مناسب جزاء و مكافات و ير لور ديور لر لكن جمهور علماء قولنجه قيامت كوننه ميزان وضع ايدلور كم آنك عمودى هم طبقرى واردر آنك ايله عمللر اولچهنور و تيسيرده كلتور مشدر كه موازين ديوب جمع صيفهسى ايله ذكر ايدلمه كى تعظيم چيندندر و بعضيلر هر بر مكلف بنه نك اعمالينى اولچه مك اوچون او كاچه اولچهو بولور ديمش لدر بو تقديرده جمع صيفهسى ايله كلتورمه كى ميزانلر كوب اولدى اوچوندر والله اعلم.

السَّاعَةِ) قيامت قورنچلرنندن (مُشْفِقُونَ) قورقوجيلردر (وَهَذَا) واوشبو قرآن
 (ذِكْرُ مَبَارَكٍ) خيرلى وفائدهلى بولغوجى سوزدر (أَنْزَلْنَاهُ) ايندر دك بز آنى
 محمد عليه السلامغه (أَفَأَنْتُمْ) ايا سز لرمو (لَمْ تُنْكِرُونِ) اول قرآنغه انكار
 اينكوچيلرسز (وَلَقَدْ آتَيْنَا) وحقيق بيردك بز (إِبْرَاهِيمَ) ابراهيم پيغمبرغه
 (رُشْدَهُ) آنك طوغرى بولغه كونله كينى يعنى آنى هدايت قيلدق (مَنْ قَبْلُ)
 موسى وهاروندن الگارى ياكه محمد عليه السلامدن الگارى ياكه ابراهيم نك
 پيغمبر بولماقندن الگارى آثار معرفتىزنى بيردك وحقنى طانوتدق (وَكُنَّا)
 هم بولدى بز (بِهِ عَالِمِينَ) اول ابراهيم نك عطالرغه مستحق بولماقنى بلگوچيلر
 يعنى آنك استحقاقىنى بلوب استحقاقينه موافق عطالر ونعتلر بيردك (إِذْ
 قَالَ) ياد قيلغل شول وقت ايتدى ابراهيم (لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا) اوزينك آتاسى آذرغه
 (وَقَوْمِهِ) هم اوزينك قومينه يعنى بايبل شهرى خلقينه ايتدى (مَا) نى نرسه در
 (هَذِهِ التَّمَاثِيلُ) اوشبو شكللر وصورتلر (الَّتِي أَنْتُمْ) آنداين شكل وصورتلر كم
 سز لر هميشه (لَهَا) اول صورتلرغه (عَاكِفُونَ) مجاورلك اينكوچيلرسز يعنى:
 «هر وقت اول صورتلرنك ياننده نوروب آنلرغه طابوناسز» ديدى وآنلر يتمش
 ايكى صورت ايدى ديشلر (قَالُوا) ايتدى ابراهيم نك قومى آنك سوزينه جوابه
 (وَجَدْنَا) بزلر طابودق (أَبَاءَنَا) آنالرمزنى (لَهَا) اول صورتلرغه (عَابِدِينَ)
 طابونوچيلر يعنى: «بوپوتلرغه آتا وبابالرمز طابونورلر ايدى آنلرغه ايهروب
 بزلر هم طابونامز» ديديلر (قَالَ) ايتدى ابراهيم عليه السلام آنلرغه (لَقَدْ كُنْتُمْ
 أَنْتُمْ) حقيق بولدكز سز لر (وَأَبَاءُكُمْ) هم آنالركز (فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) روشن
 و آشكارا بولغوجى آزغونلقده (قَالُوا) ايتديلر نسرود قومى حضرت ابراهيم نك
 سوزندن عجبله نوب (أَجْتَنَّا بِالْحَقِّ) ايا كيلتوردكمو سين بزلرغه بوسوزنى راستلىق
 و طوغريلق برله يعنى بوسوزكنى چنلاب ايتسهكمو (أَمْ أَنْتَ) يا ايسه سين (مَنْ
 الْأَعْيُنِ) اويون فيلغوچيلردن مو يعنى يا ايسه بوسوزنى اويناب ايتسهكمو ديديلر
 چونكه آتا وبابالرينى ضاللكه نسبت بيرووينه بيك عجبله نوب اول اشنى
 استبعاد قيلديلر (قَالَ) ايتدى ابراهيم عليه السلام آنلرغه كم من بوسوزنى اويناب
 ايتسهكمن (بَلْ رَبُّكُمْ) بلكه سزالرنك پروردكاركز (رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 كوكلرنك هم بيرنك يارانقوچيسيدر (الَّذِي) آنداين پروردكاركم (فَطَرَهُنَّ)
 باراندى اول كوكلرنى هم بيرلرنى ياكه سزالرنك صورت (۱) وپوتلركزنى (وَأَنَا) ومين

(۱) تفسير تيسيرده
 مسطوردر كم اول
 پوتخانهده جمعسى توقسان
 پوت ايدى همه دن
 اولوغراقى صاف آلتو-
 ندىن باصالمش هم ايكى
 كوز اورنينه ايكى
 دانه قيمتلى اصل طاش
 اولطرتمش ايدى.

(۱) بعضیلر البه ده گی ضمیرنی ابراهیم غه راجعدر دیملشر یعنی ابراهیم اول پوتلرنی صندردی تا کم شاید که اول قوم بو حالنی کورگاج آنک اوزینه رجوع ایدوب بواشنی صورارلرم اول آنلرغه پوتلرنک عاجز ایدکینی حجة برله اثبات قیلوب آنلرنی الزام ایلهمک اوچوندر روایت ایدلمشدرکه آنلرنک شهردن طشقاری بیرهمه عبادت قیلا تورغان اورنلری بار ایدی بیرهم کوننده نورلی طعاملر حاضرلاب اول طعاملرنی پوتخانه ده گی پوتلرنک آلدینه قویوب اوزلری فرغه عبادت اورنینه کیتارلر ایدی سوگره قایتوب پوتخانه گه کیلوب اول آشرلی اوزلری آشارلر ایدی شول عادتلری بوینجه پوتلر آلدینه نورلی طعاملر قویوب اوزلری شهردن طشقاری چغوب کیتکانلر ایدی حضرت ابراهیم پوتخانه گه کروپ پوتلرنک قارشو- سینه کیلوب استهزاء طریقچه بیورگزی فی اوچون آشامایسز دیدی پوتلردن هیچ جواب بولماغاچ فی اوچون

(عَلَىٰ ذُلُكُمْ) اوشبونک اوزره یعنی بارچه ننگ پروردکاری خدای تعالی ایدکینه (من الشاهدین) گواهلردن من مرویدرکه نمرود قومینک هر یلک برکون بیرهملری بولور ایدی شول بیرهم کوننده ایرته دن آنلر همه سی بر صغراغه چغوب کیچکه قدر سیر و تماشا قیلوب بیرهم وشادلق اینترلر ایدی کیچ بولغاچ شهرگه قایتوب اول پوتخانه لرینه کروپ پوتلرغه عبادت قیلوب سوگره هر قایوسی ایولرینه قایتورلر ایدی ابراهیم علیه السلام آنلر برله پوتلری طوغریسنه مناظره قیلشوب بوجانسز نرسه لرگه فی اوچون طابوناسز دیگاج آنلر ایتدیلرکم ای ابراهیم ایرته گه بزنگ عیدمر و بیرهم زدر سین هم بزنگ برله صغراغه چغول تا کم بزنگ دینمز نیچک بخشى و قزلی ایدکینی کورورسن دیدیلر ابراهیم علیه السلام آنلرغه هیچ بر جواب بیرمهدی ایکنچی کون آنلر صغراغه بیرهم ایتهرگه چقفانه آنی هم آلوب چقفاقی بولدیلر حضرت ابراهیم صرخالقنی بهانه قیلوب چقمادی هم آنلردن یاشرن اوز اوزینه ایتدی کم (وَتَالله لَأَكِيدَنَّ) و خدای تعالی برله آنط ایتهرمن کم البته برندیبر قیلورمن و طرشورمن تا کم صندرورم و بوزارمن (أَصْنَامُكُمْ) سزنگ پوتلرگزنی (بعد آن تولوا) سزنگ یوز دوندرما کلرگزدن صوگ اول پوتلردن (مدبرین) آرقالرگزنی فیلغوچیلر بولغانکزر حاله آنلرغه یعنی سزله اول پوتلرنی شهرده قالدروب اوزگزر صغراغه بیرهم ایتهرگه چغوب کیتکانکزدن صوگ مین آنلرنی بر اش اشل نورمن دیدی اول جماعتدن برسی حضرت ابراهیمک اوشبو سوزینی ایشندی لکن هیچ کشیگه ایتمه دی بس اول قوم بارچه سی صغراغه بیرهم ایتهرگه چغوب کیتکاندن صوگ خلیل الله علیه السلام قولینه بر بالطه آلوب پوتخانه غه کردی (فَجَعَلَهُمْ) بس قیلدی اول پوتلرنی بالطه برله صوغوب (جَدَاذًا) پاره پاره یعنی کیسه کیسه ک قیلوب همه سن و اطوب بتوردی (الْأَكْبَرُ لَهُمْ) سگر اول پوتلرنک اولوغسینی و اطمای قالدردی هم بالطه سینی اول اولوغ پوتنک موبینه آصوب قویوب اوزی پوتخانه دن چغوب کیتدی (لَعَلَّهُمْ) شایدکم اول نمرود قومی (آلِیه) (۱) اول اولوغ پوت صاری (برجعون) قایتورلر یعنی اول قوم صغرادن قایتقاچ شول اولوغ پوتنک یانینه کیلوب بوپوتلرنی کم صندردی دیوب آندن صوراسونلر و بوخصوصه آگا مراجعت ایتسونلر اوچون اول اولوغ

سوزله شمسز دیوب فولنداغی بالطه سی ایله ایگ اولوغ پوتدن باشقه سینی همه پوتلرنی پاره پاره قیلوب و اطفاندن صوگ بالطانی الوغ پوتنک موبنونه آصوب قویدی تیباندان.

پوتنى و اطباى قالدردى حضرت ابراهيم نك بواشدن مقصودى آنلرنى خور قيلماق و الزام ايتك ايدى القصة فاجانكيم كونك آخرى بولدى نمرود قومى صحرادن قايتوب عبادت اوچون پوتخانهغه كرديلر پوتلرنك همهسى و اطلوب كيسهك كيسهك بولوب يانقانلر ينى كورب حيران قالديلر (قَالُوا) ايتديلر آنلر بو حالنى كورگاچ (مَنْ فَعَلَ هَذَا) كم قيلدى اوشبو اشنى (بِأَلْهِنَّا) بزنك خدايلر يمزغه (أَنَّهُ) درستلكه اوشبو اشنى قيلغان كشى (لَمَنِ الظَّالِمِينَ) البته ظالملى ايتكوچيلردندر ديديلر زيرا كه اول پوتلرنى تعظيم قىلو تيوشدر اول كشى آنلرنى خور قىلغان يا كه اول كشى اوز نفسينه ظلم ايتكوچيلردندر كم بو اشى سببلى اوز ينى هلاكنكه نوشورور ديديلر بس نمرود هم آنك قومى بو پوتلرغه اوشبو اشنى كم اشلگان ديوب تفتيش و تفحص قىلا باشلاديلر حضرت ابراهيم نك يوقار يداغى تَالَهُ لَا كَيْدَ لَكُمْ دِيْكَانٍ سُوْزِيْنِي ايشتكان كشى بار ايدى بس اول كشى بو واقعهنى ايكنچى برهوكه ايتدى آندن باشقهلر ايشتوب فى الحال بو سوز نمرودكه ايرشدى (قَالُوا) ايتديلر اول قومدن بو جماعت نمرودكه (سَمِعْنَا) ايشتك بزر خلقدن شونى كم (فَتَى يَذُكُرُهُمْ) بر يكت ذكر قىلور و ياد ايتهر اول پوتلرنى باوزلق برله يعنى پوتلرنى خورلار و يمانلار (يُقَالُ لَهُ اِبْرَاهِيْمُ) ايتولمش بولور اول يكتكه ابراهيم ديوب يعنى اول پوتلرنى خورلى طورغان يكت ابراهيم اسملى ايكان ديديلر (قَالُوا) ايتديلر بو سوزگه فارشى نمرود قومى (فَأَتُوا بِهِ) بس كىلتورگز اول يكتنى (عَلَىٰ أَعْيُنِ النَّاسِ) آدميلرنك كوزلرى اوزره يعنى خلق حضورينه كىلتورگز كم همهلرى انى كورسونلر (لَعَلَّهُمْ) شايد كم آنلر اول يكتنى كورگاچ (بِشْهَدُونَ) گواھلىق بيرورلر آنك پوتلرنى خورلاغانلقينه بس حضرت ابراهيم نى آلوب نمرود حضورينه كىلتورديلر (قَالُوا) ايتديلر نمرود ديلر حضرت ابراهيم غه (أَأَنْتَ فَعَلْتَ) ايا سن قىلدگمو (هَذَا) اوشبو اشنى (بِأَلْهِنَّا) بزنك خدايلر مزغه (يَا اِبْرَاهِيْمُ) اى ابراهيم يعنى بو پوتلرنى اوشبو طريقه كيسهك كيسهك قىلوب و اطقوچى سينمو ديديلر (قَالَ) ايتدى حضرت ابراهيم بواشنى مين قىلدام (بَلْ فَعَلْتَ) بلكه قىلغاندر آنى (كَبُرْهُمُ هَذَا) آنلرنك اولوغسى اوشبو پوت يعنى اولوغ پوتنك سزلرنك باشقه پوتلرغه طابونماقگزغه آچووى كىلوب مين بارنه كچكنه پوتلرغه نى اوچون طابوناسز ديب آچووندىن آنلرنى و اطلوب بتورگاندر كورمه يسزمو بالطه هم آنك مويننكدر (فَأَسْأَلُوهُمْ) بس صوراكز سزلر اول پوتلردن سزنى كم و اطدى ديوب (أَنْ كَانُوا) اگر بولسلر اول پوتلر (بِنُطْقُونَ) سوزلشورلر يعنى اگر آنلر

(۱) نمرود قومی حضرت ابراہیمنی اوطقہ یاندرورغہ اتقاق قیلغاندن صوڭ بر مدت اوطون طاشودیلر حتی آرلرندن برسی صرخاو بولسه خدای مینی سلامتلندرسه ابراہیمنی یاندر و اوچون فلان مقدار اوطون کیلتورور ایدم دیوب ندر ایتور ایدی اجل صرخاوندای کشی من اولگاندن صوڭ مالمنڭ فلان مقدارینه ابراہیمنی یاندر و اوچون اوطون صاتوب آلونسون دیوب وصیت قیلور ایدی طول قارچقار جب جبر لیب صاتوب آقہ سینہ اوطون ۱۰۸ ﴿ ۱۷ نھی جز سورۃ الانبیاء ﴾

سوزلہشہ تورغان بولسہلر اوزلرینی کم و اطقانی سزگہ ایتورلر سوزلہشہی تورغان تلسز و فہمیسز بولسہلر معبودلکگہ نیچوڭ لایق بولورلر (فَرَجُوا) بس فایتدیلر و دوندیلر اول قوم (الی انفسہم) اوز نفسلری صاری یعنی اوز عقللرینہ مراجعت ایتوب اویلاب قارادیلر (فَقَالُوا) بس ایتدیلر آنلرنڭ بعضلری بعضلرینہ (انکم) درستلکگہ سزلر (انتم الظالمون) سزلر ظلملق ایتکوچیلرسز سویلہمی ایشتیی تورغان نرسہلرگہ طابونہافکوز برلہ (ثم نکسوا) بس ایولدیلر آنلر (علی روسہم) باشلری اوزرہ یعنی حجالت و حیرتلرندن باشلرینی آلفہ صالوب نوردیلر و ایتدیلر کم (لَقَدْ عَلِمْت) تحقیق بلدنڭ سین ای ابراہیم (ماہولاء) توڭلدر اوشبو پوتلر (بِنطِقُون) سویلہشورلر یعنی بسو پوتلرنڭ سویلہشہ آلماغانلقلرینی سین بلورسڭ بس نی اوچون پوتلرنڭ اوزلرندن صوراکوز دیب ایتہسڭ دیدیلر بس قاچانکم آنلر پوتلرینڭ عاجزلکی برلہ افرار قیلدیلر (قَالَ) ایتدی حضرت ابراہیم آنلرغہ (اَفْتَعْبُدُونَ) ایسا بس سزلر عبادت قیلورسزمو (من دون الله) خدای تعالی دن باشقہ (مَا لَابْنَفَعُكُمْ) شول نرسہگہ کم فایہ ایرشدرمہس اول سزلرگہ (شَبِيًّا) ہیچ بر نرسہ (وَلَا يَضُرُّكُمْ) ہم ضرر وزیان ایرشدرمہس سزلرگہ یعنی آنلرغہ طابونودن ہیچ فائده حاصل بولماس و طابونہافغانلقدن ہیچ بر زیان بولماس شوندا این نرسہگہ نی اوچون طابوناسز (اَف لَكُمْ) زشتلک و ناخوشلق سزلرگہ در (وَلَمَّا تَعْبُدُونَ) ہم شول نرسہگہ در کم سزلر طابونورسز آڭا یعنی اوزلرکوز ہم ناچار و قباحتلرسز ہم پوتلرکوزده قباحندر (من دون الله) خدای تعالی دن باشقہ (اَف لَّا تَعْقِلُونَ) ایسا آڭلاماسسز و بلہه سسزلرمو قیلغان اشکزنڭ قباحتلکیننی دیدی نمرود قومی حضرت ابراہیمدن بو طریقہ سوزلرینی ایشتکاج خورلاندىلر و آچولری کیلدى آڭا ضرر قیلماقچی بولدیلر (فَالُوا) ایتدیلر اول قوم بر برسینہ (حرفوه) یاندرکوز اول ابراہیمنی (۱) اوطقہ کم اوطقہ

بر بلوب سیڭا عبادت قیلوچی کشی یوقدر « دیدیلر حق سبحانہ و تعالی دن خطاب کیلدى « کم ابراہیم مینم غیللمدر آنڭ میندن باشقہ خلیلی یوقدر ا گر سزدن مدد و یاردم استہسہ مدد قیلکوز و ا گر میندن باشقہ دن مستغنی بولوب سزدن یاردم صوراماسہ سز مینم برلہ آنڭ آراسینہ کر مہ کوز مین آنڭ حالن اوزم بلگوچیرہ کن» حضرت ابراہیمنی اوطقہ طاشلاغاندہ صولرغہ ہم جیللرگہ مؤکل بولغان فرشتہلر کیلوب اوزلرینڭ خدمتلرن عرض قیلدیلر «ا گر قبول ایتساک اوطنی حاضر سوندر یک» دیدیلر حضرت ابراہیم مینم سزدن ہیچ حاجتم یوقدر» دیدی تیباندن،

(۱) حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہما دن منقولدر کہ اگر حق سبحانہ و تعالیٰ اول اوطقہ «کونی بردا» دیوب «وسلاماً» دیبہگان بولسہ ایدی یعنی سلامتک ایاسی بولغل دیبہسہ ایدی ابراہیم علیہ السلام آنک صالقونلغندن طوکوب هلاک بولمق احتمال ایدی. (۲) مرویدر کہ حضرت خلیل علیہ الصلوٰۃ والسلام اول اوطنک اورتاسینہ ۱۰۹ ﴿۱۷﴾ نھی جز سورة الانبیاء ﴿۱۰۹﴾

کیلوب نوشکاچه بوغاولری تمام یانوب اوزینک تیکرہسندہ گلار وچهکلر اوموب اول اوط گل باقہسی بولدی هم اول بیرده طاتلی صولی چیشمه پیدا بولدی حضرت ابراہیم اول اورندہ بدی کون طوردی نمرود لعین بیوک منارا اوستندن قاراب طورور ایدی کوردی کم اول اوطنک اورتا بیرندہ نفیس گل باقہسی هم چیشمه پیدا بولغان حضرت ابراہیم باقہ اورتاسنہ استراحت فیلور باقہنک اطرافندہ اوطنک شعلہلری بالقن لانوب یانار ایدی بس نمرود بو حالنی کورگاچ قچردی کم «ای ابراہیم سینک خدایک اولوغ خدای ایکن بو قدر اشلرگہ قدرتی بتکان ایمدی مین سینک خدایک اوچون قربان فیلور من»

یاندرماق عذابلرنک فاطیر ایدر (وَأَنْصُرُوا) دخی یاردم بیرکز ومدد فیلکز (الْهَتَمُ) خدایلرکزغہ یعنی آنلرنک انتقامینی ابراہیمدن آلکز (ان کنتم) اگر بولساکز سز (فَاعْلَمِينَ) فیلغوچیلر یعنی پونلرکزغہ مدد ایتکوچیلر بولساکز ابراہیمدن ئوچنی آلکز و آنی عذاب فیلکز دیدیلر بس نمرود علیہ اللعنه حکم فیلدی تاکم بر بیوک طاونک یاندہ اوط یاقماق اوچون اورن بنا فیلدیلر دیوارینک بیوکلگی آلتی یوز گز ایدی بر آی مدتندہ اوطون جمع فیلدیلر اول اورنی تمام طولدر دیلر هم آکا بیک کوب مای نوکلدیلر صکرہ اوط یافدیلر اول اوطونلرنی اوط تمام چولغاب آلفاچ ابراہیم علیہ السلامک قولینی و آباغبنی بوغاولاب منجنیق دیگان طاغان کبی نرسہ واسطہسی ایله اول اوطقہ آطدیلر ابراہیم اول اوطقہ نوشکاچه هوادہ حالندہ جبرائیل علیہ السلام آکا ایرشدی هم ایتدی «هل لك حاجة» یعنی: «ای ابراہیم هیچ بر حاجتک بارمو» دیدی حضرت ابراہیم جواب بیردی «اما اليك فلا» یعنی: «حاجتم بارد لکن سیندن نوگلدر» دیدی جبرائیل ایتدی: «حاجتک کمگہ در حاجتکنی صوراعل ابراہیم بیوردی کم اول اوزی همه نرسہنی بلگوچیلر مینم حاجتمنی هم بلور صورامق حاجت نوگلدر» دیدی قاچانکم حضرت خلیل اللہنک حق تعالیٰ گہ نوگل و اعتمادی نام و درست هم ماسوادن انقطاعی کامل ایدی (قُلْنَا) ایتدک بز اوطقہ خطاب فیلوب (یا نار) ای اوط (کونی) بولغل (بردا) صالقونلق ایہسی (وسلاماً) دخی سلامتک ایہسی بولغل (علی ابراہیم) ابراہیم اوزرہ ابراہیمنی کویدرمه گل و سلامت صافلاغل (۱) (وَأَرَادُوا) وتلہ دیلر نمرود قوملری (به) اول ابراہیمغہ (کیداً) مکرنی یعنی آنی اوطقہ یاندروب هلاک ایتہ کچی بولدیلر (فَجَعَلْنَاهُمْ) بس فیلدیق بز آنلرنی (الْأَخْسَرِينَ) خسران (۲) وزیان کورگوچیرہکلر زیرا کہ آنلرنک سعیلری عبث بولوب قیلغان اشلرندن ابراہیم سوزینک حقلقی ظاهر بولدی هم آنلرنک اشلری باطل ایدکی معلوم و آشکارا بولدی (وَجَبِينَاهُ) و فوتقاردق بز اول ابراہیمنی یعنی آنی نمرود قومینک شہرلرندن چقاردق و آنلرنک شرنندن خلاص ایلدک (وَلَوْطًا) هم آنک

دیدی ابراہیم علیہ السلام ایتدی «مینم خدایم سینک قربانکنی قبول ایتہس تاکم باطل دینکنی قویاساک» دیدی خبرده کیلمشدر کہ نمرود دورت مک اوگز قربان ایلدی هم حضرت ابراہیمغہ اذیة وجفا فیلونی قویدی کوکلبنہ فورفو نوشدی.

قىرىندەشىنىڭ اوغلى لوطنى آنڭ بىرلە اول يىردىن چىقاردىق ھەم آنلارنى ايرىشدرىك
 (الى الارض التى) آنداين بىر سارى كم (باركنا فيها) خىر و بىركات بىرىك بىز
 اول بىردە (للعالمين) عالم لىر اھلىنە اول يىردىن مراد شام ولايتىدىر بىركاتى كۆپ
 پىغىبىرلرنىڭ اول ولايتە مبعوث بولماق ھەم آنە كۆپ نىعمت و آرزۇ ئىچىلىق بولماق
 مەرىپىدىر كە ابراھىم ئىچىدە السلام شام ولايتىدە فلسطىن بىرىنە نزول قىلدى لوط
 ئىچىدە السلام مۇتەسەككەت دىگەن بىردە قىرار ايلەدى اىككىسىنىڭ آراسى بىر كىچىك
 و كۆندىزىك مسافت ايدى (ووهبنا) و باغشلادىق بىز (لہ) ابراھىم پىغىبىرگە (اسحاق)
 اسحاق اسمى اوغلىنى (ويعقوب) دىخى آنڭ اوغلى يعقوبنى (نافلہ) آنڭ سوراغاندىن
 آرتق زىرا كە ابراھىم ئىچىدە السلام حق تەئالى دن بىر اوغل سوراغان ايدى خدای
 تەئالى آڭا اوغل ھەم نىبىرە عطا قىلدى (وكلنا) ھەر قايسىنى اوشبو دورتنىڭ
 (جعلنا) قىلدىق بىز (صالحين) ايدىگولر قىلدىق (وجعلناهم) ھەم قىلدىق آنلارنى
 (ائمه) اماملر و خلائىق نىڭ اولوغلىرى قىلدىق (بيدون) لوطغىرى يولنى كورگازورلر
 آنلر خلققە (بأمرنا) بىز نىڭ فرمانىز بىرلە (وأوحينا) و وحى قىلدىق بىز (اليهم)
 آنلر سارى (فعل الخيرات) ايدىگولر كىرنى اشلەمەكنى (وأقام الصلوة) ھەم نمازنى
 قايم قىلماقنى (وايتاء الزكوة) دىخى زكوة بىرونى (وكانوا) و بولدىلر آنلر (لنا)
 بىزلىرگە (عابدين) عبادت قىلغۇچىلر اخلاص بىرلە (ولوطا) دىخى لوط پىغىبىرگە
 (اتيناه) بىرىك بىز آڭا (حكما) حكمتنى يا كە پىغىبىرلىكنى (وعلمنا) ھەم شىرىعت
 علمىنى (ونعيناہ) ھەم قوتقاردىق بىز اول لوطنى (من القرية التى) شونداين
 قىرىدەن كم (كانت) بولدى اول قىرىدە نىڭ اھلى (تعمل) اشلەر (الغبائث) بوزوق
 اشلرنى يعنى اول قوم لواطە بىرلە اشتغال ايدارلر ايدى ھەم يول باصوب اوغرىلىق
 قىلورلر ايدى بس حق تەئالى آنلارنى ھلاك ايلەدى (انهم) درىستلىككە آنلر (كانوا)
 بولدىلر (قوم سوء) ياوز گروە (فاسقين) حق تەئالى فرمانىنىڭ چىگىندىن چىققۇچىلر
 (وادخلناه) و كىرگىزدىك بىز لوط پىغىبىرنى (فى رحمتنا) اوز رحىمتىزگە يا كە جنت كە كم
 رحىمت اورىدىر (انہ) درىستلىككە اول لوط پىغىبىر (من الصالحين) ايدىگولر
 ايتكۇچىلردىن لوط پىغىبىر قەسى موندىن مۇقىم تەقىل بىرلە ذكر ايدىلىدى
 (ونوحاً) و بىاد قىلغۇل نوح پىغىبىرنى (اذ نادى) شول وقتدە كم ندا قىلدى اول
 نوح اوزىنىڭ پىروردكارىنە يعنى قومى ھلاك قىلغۇل دىيۇب دعا ايلەدى (من قبل)
 ابراھىم و لوط ئىچىدە السلامدىن لوط (فاستجبنا له) بس قبول قىلدىق بىز آنڭ

(۱) داود هم سليمان
عليهما السلام لرنك
اوشبو حكملرى اجتهاد
لرى ايله مو ياكه
نص ايله بولديمو
بو خصوصه علماء اختلاف
ايتدیلر بعضیلر ديمشله
درکه هر ايكسينك
حكملرى اوز اجتهادلرى
بوينچه ايدى اول تقدیرده
پيغمبرلر گه ده اجتهاد جائز
بولورتا کم اجتهاد ثوابينه
نائل بولولرى اوچون
لكن اوشبو حكمده داود
هم اجتهاد نك خطا ايدوب
سليمان هم اصابت
ايتكان بولور پيغمبرلرنك
هم اجتهادلرنك خطا بولماق
جائزدر مگر آنلر خطا
اوزره فرار ايله ملسر
خداى تعالى صكره آنلرغه
صوابنى الهام قیلور
وبعضیلر هرايكسينك
حكملرى نص بوينچه
وحى ايله ايدى ديورلر
بولله ايتكوچیلر پيغمبر-
لر گه اجتهادنى تجویز
ايتمه سله حضرت داود
وسليمان هرايكسى وحى
آلهى بوينچه حكم
ايتدیلر صوكره سليماننك
حكملرى داودنك حكملرى
نسخ ايتدى ديورلر
بوللر انبياءغه خطانى
تجویز ايتمه سله تفسير
مولانا يعقوب.

دماسينى (فنجيناه) بس فوتقاردق اول نوحنى (واهل) هم آنك ابو جعائلر بى
فوتقاردق (من الكرب العظيم) اولوغ بولغوجى محنت وقايفودن يعنى آنلرنى
طوفاندىن خلاص ايتدك (ونصرناه) هم نصرت وباردم ببردك بز نوحه وآنى
فوتقاردق (من القوم الذين) شونداين قومنك شردن كم (كذبوا) بالفانغه توتدیلر
آنلر (باياتنا) بزنك آيتلر مزننى (انهم) درستلكده اول نوح قومى (كانوا)
بولدیلر (قوم سوء) ياوز گروه (فأغرقناهم) بس غرق قیلدق بز آنلرنى طوفان
صوى ايله (اجمعيين) بارچهلر بىنى (وداود) وياد ايتكل داود پيغمبر قصه سىنى كم
ايشا اولغیلدر (وسليمان) هم داود اولغى سليمان پيغمبر قصه سىنى (اذ يعكمان)
شول وقتك كم حكم قیلور ايدیلر آنلر (فى العرث) ايگون خصوصه (۱) مرويدر كه
داود عليه السلام اوزينك محكمه سنده اولطروب حكم قیلغانده حضرت سليمان
محكمه ايشكى توبنده نورور ايدى هر كم محكمه دن چتسه آتام نيچك حكم
قیلدى ديوب آندن صورار واستفسار قیلور ايدى بركون ايكى كشى دعواله شوب
محكمه گه كیلدیلر برسى ايگون ايگوجى ايليا اسملى ايدى ايكنچيسى قویلر
آصراغوجى يوحنا اسملى ايليا حضرت داودغه ايتدى يا خليفة الله مينم اوشبو
كورشم يوحنا بوكيچه قویلر بىنى اولطاتور ايدى قویلرى مينم ايگونلك بيرمه
كروب تمام آشلقنى خراب وتلى ايتكانلر ديدى داود عليه السلام يوحندان
بو خصوصه نى ايتاسن ديوب صورادى يوحنا اقرار قیلدى بلى بو ايليانك سوزى
راستدر ديدى حضرت داود يوحناغه قویلر كنى آشلق برابرينه ايليا گه بيرگل ديوب
حكم ايتدى داود عليه السلام شربعتينك حكملرى شولاي ايدى بس اول ايكى
كشى بو حكم گه راضى بولوب محكمه دن چقدیلر حضرت سليمان اول وقتده
اون اوچ ياشنده ايدى اول ايكى كشىدىن واقه لر بىنى استفسار قیلماق آنلر
حضرت داودنك نيچك حكم قیلغانى بىنى بيان ايله ديلر بس سليمان عليه السلام
آناسى داود حضورينه كروب ايتدى بو ايكى كشى حقتك موندن اصلح ويخشىراق
حكم باردر ديدى داود عليه السلام اول حكم نيچكدر ديگاج حضرت سليمان
ايتدى يوحنا اوزينك قویلر بىنى ايلياغه بيروب طورسون تا كم قویلر خراب
ايتكان بيرنك ايگونى يگادن اوسوب اولگورگانگه چه ايليا اول قویلر نك
سوق وماي هم يونى برله فايده لانسون وبومدنده اول ايگونلك بيرنك خدمت
ومحتلر بىنى يوحنا اشلسون هر قاچان اول بيرنك ايگونى اولگورب اولگى

ئىبى بولسە اول فويلرنى كىرى يوحناغە نىسلىم ايلەسون واوزى اىگونلگى
 برلە فايئەلانسون تاكم هر ايكىسى محروم وبهرەسز قالماسون دىدى داود عليه
 السلام حضرت سليمانك بو حكيمنه تحسين قىلوب اولگى حكىمنى بوزوب اوشبو
 طريقە حكم قىلدى حق سبحانه وتعالى بوقصەنى اوزىنك حىيىنە خبر پىروب
 پىوردى كم ياد قىلغل قومكا داود وسليمان قصەسىنى تاچچانكم آنلر حكم قىلورلر
 ابدى اىگونلك طوغرى بىسنده (اذ نفست فيه) شول وقت كم كىچ برلە كىردى
 اول اىگونلك (غنى القوم) قومنك فويلرى يعنى قويلر اىگونلك بىرگە كىروب
 آشلقنى نلف ايلەدىلر (وكنّا) وبولدى بىز (لحكهم) آنلرنك حكملرىنە (شاهدین)
 بلگوچىلر يعنى داود وسليمان بواش خصوصندە ايليا ويوحناغە نىچك حكم
 ايتدكلرىنى بلدك (ففهمناها) بس اوگرانك وبلدرك اول خصوصە
 طوغرى حكمنى (سليمان) سليمانغه تاكم يوقارىدە مذکور طريقە
 حكم ايلەدى (وكلّا) وهر فايوسىنە داود وسليمانك (اتينا) بىردك بىز
 (حكماً) حكومتنى (وعلمّا) هم شريعت علمىنى (وسغرنّا) دى مىسغىر
 ومطبع قىلدىق (مع داود) داود پىغمبر برلە (الجبّال) طاولرنى (يسبحن)
 تسبيح اينورلر ابدى اول طاولر داود برلە بىرگە حضرت داود ذكر اينكان
 وقتدە طاولردان هم ذكر طاوشى ايشتولر ابدى بواش حضرت داود عليه
 السلامنك معجزەسى ابدى (والطير) دى قوشلرنى مسغىر قىلدىق داودغه تاكم
 قوشلرهم آكّا موافقت ايلەب بىرگە تسبيح ايتور ايدىلر (وكنّا فاعلين) وبولغوچىمىز
 بىز قىلغوچى اوشبونك كىبى اشلرنى يعنى بواشلر سىزنىك فاشكزده عجب ومستبعد
 بولسەدە خداى تعالىنك قدرتىنە نظراً هيجدە عجب توگلدر (وعلمناه) دى
 اوگرەتدك وبلدرك بىز داودغه (صنعة لبوس) تىموردن بولغان صوغش كىومى
 اشلەمەكنى (لكم) سىزنىك اوچون (لتحصنكم) تاكم صاقلەر اول صوغش كىومى
 سىزلرنى (من بأسكم) دشمانلر كىزنىك قورالندن وسىزنى جراحتلەمە كندن يعنى اكر
 اول تىمور كىومى كىوب صوغش قىلسا كىز دشمانلر كىزنىك قورالى سىزگە اوتنەس
 وسىزنى جراحتلەمس (فهل انتم) بس ايا سىزلرمو (شاكرون) شكرانه ايتكوچىلر
 نعمت برابرینە استفهام صورتندە امردر يعنى شكرانه قىلگىز خداى تعالىگە اوشبو
 نعمت برابرینە دىبەكدر داود عليه السلامنك كىسبى وهىرى تىموردن صوغش
 كىومى ياصامق ابدى آنك قولندە تىمور قامر كىبى يوشماق بولور ابدى اوطاقە

(۱) بعضيلر بو اورندە تسبيح سياحت معناسندە در دىبىشلر يعنى داود عليه السلام هر بىرگە سياحت ايلەسە طاولر آنك برلە بىرگە پىورورلر ابدى لکن فوايدە كىلتورمشدر كە داود پىغمبر برلە طاولرنك سىر ايتنە كى قرآنده هيج بر اورندە مذکور توگلدر بس بواورندە غى تسبيحنى خلاف ظاهر بولغان سىر معناسىنە حمل قىلوغە هيج بر ضرورە داعى ايباسدر . زاد المسير

قزدرمق حاجت بولماس ايدى ديمشلىر (وَلَسْلِيمَانَ) دى مسخر ومطيع قيلدق
 بز سليمان پيغمبرگه (الرَّيْحَ) جيلنى (عَاصِفَةً) فاطلى ايسكوچى بولغانى حالده
 اول جيل قوتلى ايسمهكى شولقدر ايدى كم حضرت سليماننى تختى واتباعى برله
 كونهروب بر كونده بر آيلق بولغه ايلتور ايدى (تَجْرِي) يورور ايدى اول
 جيل (بِأَمْرِهِ) حضرت سليماننك فرمانى وبيورغى برله (إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي) شونداين
 يرگه كم (بَارَكْنَا فِيهَا) بركات قيلدق بز اول يرده يعنى اول ييرنى خيرلى
 وبركتلى ايندك كم اول يير شام ولايتيدر (۱) (وَكُنَّا) وبز بولغوجيمز (بِكُلِّ
 شَيْءٍ عَالِمِينَ) بارچه نرسهنى دانا وبلگوچى (وَمِنَ الشَّيَاطِينِ) دى مسخر ومطيع
 ايلهك سليمان پيغمبرگه ديوردن (مَنْ يَفْضُونَ) شول كمسهلرنى كم غواصلق
 قيلورلر يعنى دريالرغه چومارلر (لَهُ) اول سليمان اوچون يعنى آنك اوچون
 دريا ودينگز نوپينه چوموب انجو ومرجان كى اصل طاشلر چقارورلر (وَيَعْمَلُونَ
 هُمْ أَشْيَاءَ لَوْ لَرَّ لَرَّ) اوشبو غواصلقن باشقه اشنى يعنى بنا
 وعمارت كى هر تورلى اشلر وعجيب صنعتلرنى قيلورلر (وَكُنَّا) وبولدق بز
 (لَهُمْ) اول ديورلرگه (حَافِظِينَ) صافلاغوچيلرنا كم حضرت سليماننك امر وفرمانندن
 طشقارى چقماسونلر (وَأَيُّوبَ) دى ياد قيلغل ايوب پيغمبرنى كم اول اموص بن
 رازخ بن روم بن عيص بن اسحاق بن ابراهيم عليهم السلامنك اوغليدر حق
 سبحانه وتعالى آكئا كوب مال ودولت روزى فيلمش هم پيغمبرلك ايله مشرف
 ايلهمش ايدى هميشه وقتينى طاعت وعبادات ايله اونكارور ايدى خلقغه كوب
 خير واحسان قيلور ايدى حق تعالى آنى «بثنيه» ولايتينه پيغمبر ايتوب يهرگان
 ايدى ابليس لعين آنك حقنده كوب حسد فيلوب حق تعالى گه مناجات ايتدى كم
 «آلهى بندهك ايوب صحت وعافيتلكه هم معيشتى كيك ودولتى وبالالره» كوبدر
 شول سببلى سيكئا دايم طاعت وعبادت فيلادر اگر آنك ماللرينى وبالالرينى
 آلوب بلالرگه مبتلا فيلساك توبه سيني بوزار ايدى. وكفران نعمت قيلور ايدى»
 ديدى حق سبحانه وتعالى بيوردى كم «سين ايتكناچه نوگلدر بلكه اول ايوب
 مينم مقبول قللمدنر كم نه قدر بلا ومصيبت كورسده طاعت وعبادتينه نقصان
 ايرشمهس» بس ابليس خدای تعالى دن تلدى «آلهى مينى ايوبنك ماللرينه هم
 بالالرينه وتنينه مسلط و'يركلى قيلغل تا كم حالينك حقيقتى ظاهر بولسون» ديدى
 حق سبحانه وتعالى ايوبنك ظاهرينه ابليسنى مسلط قيلدى ابليس بارچه

(۱) مرويدركه شام
 ملكنده حضرت سليمان
 اوچون ديولر بر شهر
 بنا قيلغانلر ايدى اول
 شهرنك اسمى «تدمير»
 ايدى سليمان عليه السلام
 ايرنه برله اول شهردن
 چقار ايدى جيل آنك
 تختكا هينى كونهرب
 توش وقتنده فارس
 ولايتينه «اصطخر» شهر-
 ينه كيلتورور ايدى
 آندن آخشام وقتينه چه
 «بابل» شهرينه ايرشد-
 رور ايدى ايكنجى كون
 ايرته برله بابلدن چغوب
 كيچكه ينه تدمير شهر-
 ينه فايثور ايدى بارچه
 جماعتلرى برله اوشبو
 طريقه جيل كونهرب
 دنيانى سير ايتدورور
 ايدى.

(۱) محققین دیمشلردر کم حق سبحانه و تعالی فرآند اُیوب علیه السلام خصوصنده انا وجدناه صابراً دیوب یعنی بز آنی صبر قیلغوچی طابدق دیوب مدح ایلهدی حضرت ایوب ننگ « انی مسنی الضر » دیوب باشینه کیلگان بلا و مصیبتدن زارلانماقی آکا خلاف و منافیدر چونکه بلادن شکایت ایتمک صبر سزلیق علامتیدر بس بو طریقہ شکایت ایلهمه کی نیچک درست بولور جواب اوشبو طریقہ دیمشلردر کم حضرت ایوب ننگ

شیطانلرنی و دیولرنی جمع قیلوب ایر ائ اموال و اولادینی خراب و هلاک ایله مک برله مشغول بولدیلر لکن بعض مفسرلر دیمشلردر کم اوشبو سوزگه کتاب و سنتده هیچ بر دلیل یوقدر بلکه یهود اخبارندن آلتیش سوزدر و حقیقت شولدر که حق سبحانه و تعالی اقسام بلیات و انواع محن نی آکا مقدر ایلهدی بس تورلی طرفدن بلالر و مصیبتلر کیلمه ککه باشلادی بارچه اموالی و مواشیلری هلاک بولدی یدی اوغلی و اوچ قزی جمله سی دیوار آستنده قالوب هلاک بولدیلر هم اوزینک مبارک تنینه قورطلر و چوانلر چغوب صاصی ایسله نوب حتی قورطلر پیدا بولدی آکا ایهرگان مؤمنلر کیری مرتد بولوب حضرت ایوبنی فریه دن قوالاب چغاردیلر فایده بارسه ده « سینک صرخواک باشقه لرغه چغار » دیب آنی قوالاب یبارورلر ایدی بارچه افر بالری آندن کیسولدی باری رحیمه اسملی خاتونی کم یوسف علیه السلام اوغلینک قزی ایدی آنک خذمتنده فالدی ایوب علیه السلام یدی یل ویدی آی هم یدی کون ویدی ساعت اوشبو محنت ابله مبتلا بولدی حق سبحانه و تعالی حبیبی محمد علیه السلامه بلالرگه صبر قیلوب ثابت بولماقنی تعلیم اوچون و مبارک کوکلینه نسلیه بولسون اوچون ایوب پیغمبر احوالینی ذکر ایلهدی و بیوردی کم « یاد قیلغل ای محمد علیه السلام ایوب فسه سینی » (اذ نادى) شول وقتده کم ندا قیلدی و چاغردی اول ایوب (ربه) اوزینک پروردکارینه (۱) (انی مسنی الضر) شویله دیوب کم درستلکده من کم ایرشدی میگا رنج و محنت و قاطیلق (و انت ارحم الراحمین) و سن رحمت ایتکوچیلرنک رحمت ایتکوچیره گی سن (فاستجنا له) بس قبول ایله دک بز ایوب ننگ دعاسینی (فکشفنا) بس دفع قیلدق و بیهر دک (ما به) شول نرسه نی کم اول ایوب برله در (من ضر) محنت و قاطیلقتن یعنی آکا شفا بیردک بارچه صرخواولری کیتوب تمام سلامتله نندی و یونک تفصیلی « ص » سورهنده ذکر ایدلور انشاء

و محنتی قاطیلقتن و جدی آلمغانندن نوگلدن بلکه ابلینسنگ شمانه سندن و تحقیر ایتمه کندن غایت خاطر ی رنجوب بو طریقہ زاری و شکایت قیلدی زیرا که ابلیس لعین آکا کیلوب « میگا سجده قیلساک سینی بولادن فوتقارور من » دیگان ایدی حضرت ایوب آنک شول سوزینه طاقت کیتورما یوب حق تعالی گه شکایت ایتدی و بعضیلر دیمشلردر که حضرت ایوبکه ایمان کیتور گانلردن بر جماعت کیری مرتد بولوب « اگر آنک دینی حق بولسه ایدی آنک باشینه بو قدر بلالر کیلمه س ایدی » دیدیلر آنلرنک اوشبو سوزینه حضرت ایوب ننگ خاطر ی رنجوب حق تعالی گه شکایت قیلدی یا که خاتونی رحیمه

غایت محتاجلقتن ساچ ظلملرینی کیسوب ایکمک برله آلوشقان ایدی حضرت ایوب شول حالدن آگاه بولوب چدای آلماینچه شکایت قیلدی یا که غایت ضعیفله نوب حتی فرض نماز او قور اوچون قیامغه طورا آلمغانلقتن زارلانندی یا که قورطلر بارچه اعضاءرینی آشاب آخرنده تلی برله یوره کینه قصد ایتدکلرندن طاقت کیتورمه یوب بوسوزنی ایتدی بو خصوصه مفسرلر باشقه کوب وجهلر هم بیان ایله مشلردر والله اعلم و اعطی

(۱) و بعضیلر دیشلردر که کفل کفیل بولماق و ضامن بولماق معناسنده در الیسع الیاس علیه السلام اورنینه آنک اشلرینی ادا ایلهمک اوچون اول کیتکاندن صوڭ منکفل بولوب فالدی شول جهندن ذوالکفل دیدیلر و صاحب تبیان ۱۱۵ ﴿جزء سورة الانبياء﴾

کیتورمشدر کم بنی اسرائیل پیغمبرلرندن برسی هم اوز قومینه پادشاه هم پیغمبر ایدی حق تعالی دن آڭا وحی کیلدی کم «سیڭا اجل وقتی ایرشدی اوز ملککنی بنی اسرائیلغه عرض قیلغل تا کم شونداین بر کشی طاپسونلر کم کچه لر یوقلامای عبادت برله اوتکارسون هم ملالسر برده افطار قیلماینچه ایکی کون طوناش روزه طوتسون هم خلق آراسنده حکم قیلسون هیج آچیقلاناسون اگر شول صفتداغی کشینی طابسه لر اوز اورنیڭا آنی پادشاه ایل گل» بس اول پیغمبر بوسوزنی بنی اسرائیلغه معلوم قیلدی قوم آرا- سندن بریکت طورب آیتدی «انامکفل لک بهذا» یعنی: «من بو اشلر خصوصنده ضامن من بو اشلرنی قیلورمن»

الله تعالی (وَاتيناهُ) دخی بیردک بز ایوبکه (أَهْلَهُ) آنک اهلینی یعنی بالالری و بارچه ایو جماعتلری کیری نرلدیلر (وَمَثَلَهُمْ) هم آنلر اوخشاشینی بیردک (مَعَهُمْ) آنلر برله یعنی بارچه بالالرینی و ماللرینی اوڭگی کبی ایکی ٹلوش ایتوب بیردک اوڭگی دولتینک ایکی ٹلوشی قدر مال و ملک صاحبی اولدی (رَحْمَةً) رحمت و انعام اوچون اول ایوبکه (مَنْ عِنْدَنَا) بزنگ فاشمز دن (وَذَكَرِي) هم اوگت و عبرت بولسون اوچون (لِلْعَابِدِينَ) عبادت ایتکوچیلرگه یعنی ایوبکه بلا و محنتدن صوڭ بو مقدار دولت و نعمت بیرمه کمز آڭا رحمت هم باشقه عبادت قیلغوچیلرغه نصیحت و عبرت اوچوندر تا کم صبرنگ صوڭی راحت و شادلق بولماقینی بلسونلر (وَأَسْمَاعِيلَ) دخی یاد قیلغل اسماعیل پیغمبرنی (وَأَدْرِيسَ) هم ادریس پیغمبرنی (وَذَا الْكُفْلِ) (۱) هم ذوا الکفلنی کم الیاس پیغمبردر یا که یوشع یا که زکریادر علیهم السلام ذوا الکفل نصیب ایهسی دیگان سوزدر خدای تعالی محبتندن بهره مند بولدقندن ذوا الکفل دیدیلر (كُلُّ) اوشبو پیغمبرلرنگ همهسی (مَنْ الصَّابِرِينَ) صبر قیلغوچیلردن ایدیلر عبادت و ریاضتگره یا که زمانه محنتلرینه اسماعیل علیه السلام مکه کبی ایگن بولمی تورغان برده اقامت ایلهمگه صبر قیلدی و ادریس علیه السلام اوزاقی مدت قومینک ایدأ و جفاسینه چدادی ذوا الکفل علیه السلام منکفل بولوب اوستینه یوکلرب آلفان اشلرینه صبر و تحمل ایلهدی (وَادْخَلْنَاهُمْ) و کرگزدک آنلرنی (فِي رَحْمَتِنَا) رحمتزگه یعنی پیغمبرلک یا که آخرت نعمتینه (أَنَّهُمْ) درستلکده اول پیغمبرلر (مِنَ الصَّالِحِينَ) ایدگولک قیلغوچیلردن و فرمانغه اطاعت ایتکوچیلردن ایدی لر (وَذَا النُّونِ) دخی یاد ایتکل بالق ایهسی بولغان پیغمبر نیکم یونس علیه السلامدر (إِذْ ذَهَبَ) شول وقت کم کیتدی اول یونس (مُغَاضِبًا) آچیقلانغوچی بولغانی حاله اوزینک قومینه آنک دعوتینی قبول قیلماغانلری اوچون حضرت جنید قدس سره جنید بیوردیکم حضرت یونس اوز نفسینه آچیقلاندی زیرا که کیتمه کینه فرمان الهی بولماغان ایدی و بعضیلر دیشلردر که قومینه عذاب کیلور دیب وعده قیلغان ایدی عذاب اول ایتکان و قنده کیلما یوب صوڭغه راق فالدی شول سببلی مینی بالغاچی دیب گمان ایتدرلر دیوب قومینک آراسندن

* ۸

دیدى اول پیغمبر پادشاهلغنی آڭا طابشردی هم اول یکت وعده گه وفا قیلوب شول اشلرنی اشلهدی حق تعالی آڭا پیغمبرلک بیردی هم ذوالکفل دیوب آطادی والله اعلم. کاشفی

(۱) حضرت پیغمبرمذ علیہ الصلوٰۃ والسلامدن منقولدر کم هر بر باشینه بلا ومصیبت کیلگان کشی حق تعالیٰ گه اوشبو کلمه نی اوقوب یعنی «لا االه الا انت سبحانک انی کنت من الظالمین» دیوب دعا قیلسه البته حق تعالیٰ آنک دعاسینی قبول ایلهر یونس علیه السلام هم بالقی فارننه اوشبو کلماتنی ابتوب مناجات قیلور ایدی.

(۲) ابن عباس رضی الله عنهما دن روایت ایدهمشدر کم یونس عه هم قومی «فلسطین» یرنه تورور لر ایدی

﴿ ۱۷ نجی جزء سورة الانبیاء ﴾

۱۱۶

بر کافر پادشاه آنلر ایله

صوغش قیلوب اون ایکی سبطدن توفز یارم سبطنی اسیر ایتوب آلدی باری ایکی یارم سبط اوز بیرلرنه فالدیلر شول وقتده آنلرنک اچنده پیغمبر لر بار ایدی اولوغلری شعیا علیه السلام ایدی حق سبحانه و تعالیٰ شعیا عه مغه وحی ایله دی «ناکم بنی اسرائیلنک پادشاهی حز قباغه بیورسون بنی اسرائیلنی اسیر اینکان کافر قومگه بر قوتلی پیغمبرنی یبه رسون من آنلرنک کوکلرینه قورقو سالورمن اسیر ایتوب آلفان بنی اسرائیل قومن کیری قایتارور لر» دیوب بیوردی پادشاه

چقوب کیتدی (فَطَنَ) بس گمان ایتدی حضرت یونس یعنی آندن گمان ایتکان کبی اش صادر بولدی (أَنْ لَّنْ نَقْدَرَ) شوپله دیوب کم بز قادر بولماسمز آنک اوزره وطار قیلماسمز آنک یولینی بس بز آنی دریاغه کر توب بالقی فارننه حبس ایلهدک (فَنَادَى) بس ندا قیلدی اول یونس وچاغردی (فِي الظُّلُمَاتِ) فارانقولقرده یعنی صو توبینک فارانقولقی هم بالقی فارننه غی فارانقولقده هم کیچ فارانقولقنده میکاندا قیلدی (أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ) شوپله دیوب کم بوقدر هیچ بر معبود مگر سین اوز گنگنه سن (سُبْحَانَكَ) پاکک و منزه لک سبکا در عاجز لکدن یعنی سین بارچه اشلرگه قادر سگ (أَنْی کُنْتُ) درستلکده مین بولدم (مِنَ الظَّالِمِينَ) اوز نفسینه ظلمتی ایتکوچیلردن فرماندن باشقه قوم آراسندن چقوب کیتبه کم سبیلی (۱) (فَاسْتَجَبْنَا لَهُ) بس قبول ایلهدک بز یونس نک دعاسینی (وَجِئْنَا) هم فوتقار دک آنی (مِنَ الْعَمَمِ) دریا فایغوسندن یعنی آنی بالقی فارنندن سلامت چقاردق تاکم فرمان الی ایله بالقی آنی دریا چیتینه چقاروب قویدی (وَكَذَلِكَ) واوشانداق یعنی نتاک کم یونس پیغمبرنی قایغودن فوتقاردق شونک کبی (نَجَّى) فوتقارورمز (الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنی تورلی بلالردن یعنی هر کم اخلاص برله دعا قیلسه الله تعالی آکا یاردم قیلور وبلالردن نجات بیورور (۲) یونس علیه السلام ایله دریا و بالقی قصه سی صافات سوره سنه تفصیل ایله بیان ایدهلور ان شاء الله العزیز (وَزَكَرِيَّا) دخی یاد ایتکل زکریا پیغمبرنی کم آزر اوغلبدر (أَذْنَادِي) شول وقتده کم ندا قیلدی و دعا ایله دی اول زکریا (رَبِّهِ) اوزینک پروردکارینه شوپله دیوب کم (رَبِّ) ای مینم پروردکارم (لَا تُدْرِي) قویباغل سین مینی و قالدرماغل (فَرَدًّا) بالغز یعنی مینی بالاسز و وارثسز ایله مه گل میکا بالا روزی قیلغل تاکم وارثم بولسون (وَأَنْتَ) وسین (خَبِيرُ الْوَارِثِينَ) وارثلرنک اید گوره کی و آرتوغرافیسک دیدی (فَاسْتَجَبْنَا لَهُ) بس قبول ایتدک بز زکریانک دعاسینی (وَوَهَبْنَا) دخی باغشلاق

شعیاغه «سین کمنی مصلحت کورساک شونی یبه ریک» دیگاج: شعیا عه یونس عه منی معقول کوردی «اول قوی هم امیندر آنی یبارگل» دیدی حز قبا حضرت یونسنی چاقروب مذکور کافر قوملرگه بارورغه فوشقاچ یونس عه «بو بیرده میندن باشقه پیغمبر لر هم بار آنلرنی یبارگل» دیوب باراسی کیله دی پادشاه هم شعیا عه کوب العاح ایتکاچ حضرت یونس آچولانوب آنلر آراسندن چقوب کیتدی. تیپاندن

ویردک (لہ یحییٰ) آکا یحییٰ اسمی اوغلی (وَأَصْلَعْنَا) ہم صلاحہ کیلتوردک
 وتوزک قیلدق (لہ) اول زکریا اوچون (زَوْجَهُ) آنک خانونی ایشاع بنت عمراننی
 یعنی بالا طابا تورغان مدندن اوتکان بولسده آنی بالا طابا تورغان، قیلدق یا کہ
 اولده یاوز خلقلی ایدی آنی کورکام خلقلی ایتدک (انہم) درستلکک اوشبو ذکر
 ایتولمش پیغمبرلر (کَانُوا) بولدیلر (بِسَارِعُونَ) آشغورلر بولدیلر (فِي الْخَبْرَاتِ)
 ایند گولکارده (وَيَدْعُونَنَا) ہم دعا قیلور بولدیلر بزگه (رَغْبًا) ثواب و اجرگه رغبت
 ایتدک ہم فرماق یوزندن (وَرَهْبًا) ہم عذابدن قورقو یوزندن (وَكَانُوا لَنَا) دخی
 بولدیلر آنلر بزگه خشوع ایتکوچیلر وفرمانقه بوی صونقوچیلر (وَأَلْتِي) ویا د
 قیلغل شول خانوننی کم (أَحْصَتْ) صافلادی اول (فِرْجَهَا) عورتینی حلال و حرامدن
 مراد حضرت مریم بنت عمراندر کم اوزینی پاکیزه صافلادی هیچ بر کشینک
 قولی آنک عصمت ایتدکینه ایرشمدی (فَنَفَخْنَا) بس نفخ قیلدق یعنی حضرت
 جبرائیل حق تعالی نك فرمائی برله اوردی (فِيهَا) اول مریم نك كولهك
 یقاسینه یا که فورصاغینه اوردی (مِنْ رَوْحِنَا) روعمزدن کم بزنگ امرمز
 برله در یعنی آنک اچنده حضرت عیسی نك روحینی پیدا قیلدق تا کم هیچ
 ایرسز حامله بولوب بالا طوغردی (وَجَعَلْنَاهَا) ہم قیلدق بز اول مریم قصه سیننی
 (وَأَبْنَاهَا) ہم آنک اوغلینک قصه سیننی (آیة) بر حجت و علامت قیلدق (لِلْعَالَمِينَ) عالمر
 خلقینه یعنی اگر تفکر و تأمل ایلسه لر البته آنلرغه ظاعر بولور کم هیچ ایر
 کورمگان خانوندن آتاسز بالا طوغمائی صانع حکیمنک کمال قدرتینه دلیلدر (أَنَّ
 هَذِهِ) درستلکک اوشبو اسلام دینی (أُمَّتُكُمْ) سزلرنک ملتکزدر بس اول ملتده
 ثابت و مستقیم بولکز (أُمَّةً وَاحِدَةً) بر بیلغوچی ملتدر اول اسلام ملتی کم
 آنده هیچ اختلاف یوقدر بلکه بارچه پیغمبرلر شول ملتده بولغانلردر اصل
 توحیدده همه لری متفقد (وَأَنَّا رَبُّكُمْ) ومن کم سزلرنک پروردکارکز و یاراتقوچیکز من
 (فَاعْبُدُونِ) بس عبادت قیلکز مېکاغنه (وَتَقَطَّعُوا) وکیسدیلر اوتکانگگی امتلر
 (أَمْرَهُمْ) دینلرنک اشینی (بَيْنَهُمْ) اوز آرالرنده یعنی دینلری خصوصنده فرقه
 فرقه بولوب آیرلدیلر بیود و نصارا و باشقه طائفه لر کبی کم برگنه ملتده تورمادیلر
 و هر گروه ایکنچی گروهنی تکفیر قیلدیلر (كُلٌّ) اول گروه لرنک همه سی (الْبَنَاءِ)
 بزنگ صاری (رَاجِعُونَ) فایتقوچیلردر کم هر فایوسی عمللرینه کورا جزأ طابارلر
 (فَمَنْ) بس هر کهمه کم (يَعْمَلْ) عمل قیلور و اشلر (مِنَ الصَّالِحَاتِ) ایندگو عمللردن

(وہو مومن) و حالانکہ اول کمسہ مؤمندر و خدای تعالیٰ گہ ہم رسولینہ اشانغو چیدر
 (فَلَا كُفْرَانَ) بس یوقدر کفرک و شکرانہ سزک (لَسَعِبَهُ) آنک طر شمایینہ یعنی
 آنک طرشوب قیلغان عمللرینی البتہ ضایع قیلما سز اجر و ثوابینی روزی ایتارمز
 (وَأَنَّا) و درستلکده بز (لَهُ كَاتِبُونَ) آنک سحینی و طر شمایینی یازغو چیلرمز یعنی
 طرشوب قیلغان عمللری عمل ذقترینہ یازلہای فالماس و ضایع بولماس (وَحَرَامٌ)
 و محالدر یعنی ممکن توگلدر (عَلَى قَرِيبَةٍ) شول قریہ اہلی اوزرہ کم (أَهْلِكُنَا) (أَهْلِكُنَا)
 هلاک ایتدک بز آنلرنی (أَنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ) شول کم فایتسہلر آنلر کبری اوشبو
 دنیاغہ یعنی اول هلاک بولغان امتلرنک دنیاغہ کبری تریلوب فایتماقلری محالدر
 و ممکن توگلدر تا کم یگاندن ایندگو عمللر برلہ شغلنورلر ایدی و حاللرینک
 تدارکینی کورلر ایدی لایر جعون دہ گی (۱) لا زائدر (حَتَّىٰ إِذَا فُتِحَتْ) تا کم
 هر فایچان آچولمش بولسہ (يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ) یاجوج و مأجوجنک سدی یعنی
 تا کم هر فایچان قیامت قایم بولسہ کہ یاجوج و مأجوج آنک علامتنددر (وَهُمْ)
 و اول یاجوج و مأجوجلر (مَنْ كُلُّ حَدَبٍ) هر بر بیوککلکن (يَنْسَلُونَ) آشغوب
 یوکورلر تا کم بارچہ دنیانی چولغاب آلورلر بارچہ در یالرنک صولرینی تمام
 اچوب بتورورلر هر نرسہ طاپسہلر آنی آشارلر عاقبت بیت المقدس طاوینہ چغوب
 دنیا اہلینی تمام اولتوردک ایدی کوک اہلینی ہم هلاک قیلایق دیب کوککہ طابا
 اولرینی آطارلر بس عیسیٰ علیہ السلام ہم آنک اصحابی آنلر حقنہ دعا قیلورلر
 حق سبحانہ و تعالیٰ آنلرنک ہمہلرینی بر یولی هلاک قیلور (وَاقْتَرَبَ الْوَعْدَ الْحَقِّ)
 ہم یافنلاشسہ راست و طوغری بولغوی و عہ کم قیامتدر (فَإِذَا هِيَ) بس شول
 اورنہ قصہ شولدر کم (شَاخِصَةً) بر طرفقہ تگولگو چیدر قیامت قورقوسندن (أَبْصَارُ
 الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسہلرنک کوزلری کم کفرنی اختیار قیلدیلر و حلققہ اشانمادیلر
 یعنی قیامت قورقوسندن کفر اہلینک کوزلری خیرہ و نورسز بولوب بر طرفقہ
 توگولوب فالور ہم آنلر حسرت چیگوب ایتورلر (بِأُولَيْنَا) و ای فی حسرت
 و کویونچدر بزلرگہ (فَدَكُنَّا) تحقیق بولدی بز دنیاغہ (فِي غَفْلَةٍ) غافلک و خبرسزلکہ
 (مِنْ هَذَا) اوشبو قیامت کونندن و اوشبو حالدن (بَلْ كُنَّا) بلکه بولدی بز
 (ظَالِمِينَ) اوز نفسلرمزگہ ظالمق اینکوچیلر کم پیغمبرلرنک سوزلرینی ایشتمہ دک
 دیورلر (أَنْكُمْ) درستلکده سزلر ای مشرکلر (وَمَا تَعْبُدُونَ) دخی شول نرسہ کم
 سزلر آکا عبادت قیلورسز و طاوونورسز (مَنْ دُونَ اللَّهِ) خدای تعالیٰ دن باشقہ یعنی

(۱) بعضیلر لائنی اصلیدر
 دیہشلر اول تقدیردہ
 معنای آیت ممکن توگلدر
 شول کم آنلر فایتما سہلر
 محشر بیرینہ دیما کدر
 یعنی اولگانندن صوگ
 کبری نرلوب محشرگہ
 حساب و جزآء اوچون
 بارمای فالماسلر لکن
 قول اول یعنی لائک
 زائد بولہای مشهوردر
 والله اعلم.

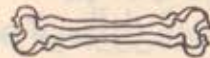
پوتلر و دبولر (حَصَبٌ جَهَنَّمَ) تموغنىڭ اوتلىق و اوتونىدىر (انتم) سزلىر هم پوتلرگىز (لَهَا) اول تموغىغا (وَارْدُونَ) كىرگۈچىلىرىسىز (لَوْ كَانُوا) اگر بولسىدۇ (هُلَاءُ) اوشبو پوتلر (الْهَةِ) الھلر و خدالېلر بولسىلر ايدى نىڭ كىم مشركلر گمان قىلورلر (مَا وَرَدُوهَا) كىرماسلر ايدى آنلر تموغىغا زىرا كە خدائىڭ مەنەب بولماق مەقول توگىلدىر بس اول پوتلر نېچك خدای بولورلر (وَكُلُّ) و آنلر يەنى پوتلر و پوتىغا تابونفۇچىلر (۱) مەسى (فِيهَا) اول تموغىغا (خَالِدُونَ) منگو قالفۇچىلر دىر كىم اصلا خلاص بولماسلر (لَهُمْ فِيهَا) بولفۇچىلر آنلرنىڭ تموغىغا (زَفِيرٌ) نالە و زارلىقلىرى يەنى عذابىغا خدای آلمائىنچە نالە و فرياد قىلورلر (وَهُمْ) و آنلر (فِيهَا) اول تموغىغا (لَا يَسْمَعُونَ) ايشتماسلر شادلىق كىلنورا تورغان سوزنى مرويدىر كە اوشبو انىم وما تعبدون من دون الله آيتى نازل بولغاچ عرب مشركلرى بىك آچىغلاندىلر ابن الزهيري آنلرنى قايفولى كورب ايتدى غم يما كىزلىر من بو خصوصە محمد برلە بىئەشوب آنى الزام قىلور من دىدى هم محمد عليه السلام حضورىنە كىلۇب ايتدى اى محمد سن الله دن باشقىغا هر نرسەگە تابونسا كىز اول نرسە تموغىغا بولور دىب ايتكان سن و حالانكە يهود و نصارى عزيزگە هم عيسى غە تابوندىلر و بنو مليح فرشتەلرنى مەبود ايتدىلر بس عيسى و عزيز و فرشتەلر هم تموغ اوتونى بولورلر مو بىزنىڭ پوتلر مۇ بولسىدۇ بولسون دىدى بو خصوصە حق تعالى دن آية كىلدى كىم (ان الذين) درستلىككە شول كىمسلر كىم (سَبَقَتْ) اللك اوتدى (لَهُمْ) آنلر اوچون (مِنَّا) بىزدىن (الْحَسَنَى) سەئادە و توفىق طاعت يەنى عيسى و عزيز عليها السلام كىبى صالح و ايدىگو كىمسلر هم فرشتەلر (أُولَئِكَ) اوشبو گروه كىم آنلر غە حق تعالى نىڭ عنابى بولمىشدر (عِنهَا) اول تموغىغا (مُعْتَدُونَ) يراق ايتولنمىشلىرىدۇر (لَا يَسْمَعُونَ) ايشتماسلر آنلر (حَسْبِهَا) تموغ اوتىنىڭ آوازىنى زىرا كە آنلرنىڭ اورنلرى اعلاى عليندە و تموغ اسفل السافليندە (وَهُمْ) هم آنلر (فِيهَا أَشْتَهَتْ) شول نرسەدە كىم آرزو ايتدى و تەلەدى (أَنْفُسَهُمْ) آنلرنىڭ نفسلىرى و كوڭللىرى (خَالِدِينَ) منگو بولفۇچىلر دىر يەنى آنلر جەننەدە كوڭللىرى تىلگەن نرسەنى دايم تابارلر (لَا يَحْزَنُونَ) كىبوندىرماس و قايفولو ايتماس آنلرنى (الْفَزَعُ الْأَكْبَرُ) اولوغراق قورقۇچ يەنى فرشتەلرنىڭ گناھ كارلر غە لا بشرى لىك دىب سزگە سوبونچ يوق دىب ايتىمەكلىرى آنلرنى كىبوندىرماس زىرا كە آنلر اول سوزنى ايشتماسلر ياكە و امتاز و اليوم دىگان سوزلر ندىن

(۱) تفسیر تیبیانە دیمیشدر
كىم پوتىغا تابونفۇچىلر
برلە بىرگە پوتلرنى هم
تموغىغا سالماقنىڭ حكمتى
آنلرنىڭ عذابلىرىنى
زيادە ايلەمەك دىر زىرا كە
پوتلرنى سالماق برلە
تموغ اوتى بىگرەك
قوتلەنس عذابلىرى
بىگرەك قاتى بولور
و هم پوتىغا تابونغانلرنىڭ
سفاقتە و حماقتلرىنى
اظهار دىرچونكە آنلرنىڭ
«خدائى» دىب تابونغان
نرسەلرى تموغىغا يانا
تورغان نرسە ايدىكى
ظاهر بولە

آنلر ملول وفايفولو بولماسلر چونكه آنلر اوڭ طرفك بولوب چننكه (۱) يونالورلر
 (وَتَسْلِقِيَهُمْ) دى قارشوكيلور آنلرغه (الْمَلَائِكَةُ) فرشتهلر آنلرنىڭ قىرلرندىن قوبارلغان
 وقتلرندە هم آنلرغه ايتورلر (هَذَا) اوشبو كون (يَوْمَكُمْ الَّذِي) آندالايىن
 كونىڭلردىن (كُنْتُمْ) بولدىڭلر سز دنياده وقتىڭلر دە (تَوَعَدُونَ) وعدە ايتولمىشلر
 بولدىڭلر اوشبو كوننىڭ بولماق بىرلە (يَوْمٍ) ياد قىلغىل شول كوننىڭم اول كوندە
 (نَطَّوْى) نورورمىز (السَّمَاءِ) كوكنى (كَطَى السَّجَلِ لِلْكِتَابِ) طومارنى تورمەك
 كى كتابلر اوچون ياكە سىڭلنىڭ كتابلرنى دىقتىرلرنى تورمەكى كى بو نىقتىردە
 سىڭل پىغىبىر عليه السلامنىڭ كاتىپنىڭ اسمىدۇر ياكە مراد كراما كاتىپىن فرشتهلر يىدىرىم
 عمل دىقتىرلرنى نورورلر والله اعلم (كَمَا بَدَأْنَا) نىڭلرگە باشلادىق بىز (أَوَّلَ خَلْقٍ)
 بارا تونىڭ اولىنى يعنى نىڭلرگەم اولدە بارچە نىرسەنى هيچ بىر مادە سىز ومددسىز
 بارا تىدىق شونىڭ كى (نَعِيدُهُ) اعادە قىلورمىز ويىڭلدىن بار قىلورمىز اول نىرسەنى
 ھلاك بولوب يوقىغە چىققاندىن سوڭ باشلاپ بارا تىماق ھىم ھلاك بولغاندىن سوڭ
 يىڭلدىن بار قىلماق ايكى سىدە حق تعالىنىڭ قىرتىندە مساوى و بىر بىردىر (وَعَدَا
 عَلَيْنَا) بو اعادە قىلماق وعدەسى شوندايىن وعدەدىڭلرگەم بىزنىڭ اوزىمىزگە در آڭما وفا
 ايلەمىڭ (أَنَا كُنَّا) درىستلىككە بىز بولدىق (فَاعْلَيْنِ) قىلغۇچى اوشبو اشنى يعنى
 نىڭلرگەم اولدە اشىيانى يوقىدىن بار قىلدىق شونىڭ كى البتە ايكنىڭى مرتبە يىنە
 موجود ايتسەك كىرە كىر حساب و جزاء اوچون (وَلَقَدْ كَتَبْنَا) و تحقيق يازدىق بىز
 (فِي الزَّبُورِ) زبور دەگەم داود عليه السلامغە ايندىرلىشىڭلر (مَنْ بَعْدَ الذِّكْرِ)
 دىكىدىن يعنى تورا تىدىن سوڭ يعنى بىر مرتبە تورا تىدە يازغاندىن سوڭ زبور دە ھىم
 ئىت ايلەدىڭ (أَنَّ الْأَرْضَ) شونىڭم درىستلىككە جنت يىرى (بِرُثْيَا) ميراث ايتوب
 آلور آنى، (عِبَادِي الصَّالِحُونَ) مېنىم ايندىڭلر بولغۇچى بىنەلرم يعنى محمد عليه السلام
 امتلرى ياكە عامە مؤمنين (أَنَّ فِي هَذَا) درىستلىككە اوشبو دىكر ايتولمىش
 خىبرلردە و وعظلردە ھىم و عىدلردە (لِبَلَاغَا) البتە كفاية باردىر (لِقَوْمٍ عَابِدِينَ) عبادت
 قىلغۇچى گروھلرغەم مراد محمد عليه السلام امتلر يىدىر يعنى قرآنك بولغان خىبرلر
 و وعظ ھىم نصيحتلر آنلرغە مقصودغە ايرىشىڭ اوچون يىتكۇچىدىر (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ)
 و بىر مادىڭ بىز سنى اى محمد عليه السلام (الرَّحْمَةَ) مگر رحمت ايتوب بىر ادك
 (لِلْعَالَمِينَ) بارچە عالملر اوچون حضرت پىغىبىرمىز عليه الصلوٰة والسلامنىڭ وجودى
 مؤمنلرگە رحمتىر زىرا كە آنىڭ سببلى ھدايت طايقانلردىر و حق بولغە كونلىگانلردىر

(۱) ودىمىشلردىڭم فز ع
 اكبر شول وقتدە دركە
 اولومنى قوچقار صورتكە
 كىلتورب بىر بىوك
 ىردە بوغازلارلر وندا
 ابدلوركم اى جنت
 اھللرى سىلر مىنگو
 چىندە سىز اصلا اولوم
 يوقىدىر ھىم اى نىمۇغ
 اھللرى سىلر مىنگو
 نىمۇغسىر ھىچك اولمەك
 يوقىدىر مونى ايشتوب
 جنت اھلى شادلانورلر
 نىمۇغ اھلى فز ع و فرىاد
 قىلورلر .

هم کفر و شرک اهلینہ رحمتدکم آنک و جودی سبیلی حق تعالی آنلرغه دنیاده
 عذاب یبارمادی اولگی امتلرگه یبارمکی کبی (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام
 مشرکلرگه (اِنَّمَّا یُوحی اِلَیَّ) موندن باشقه ایماسدکم وحی قیلونمش بولور میکا
 (اِنَّمَّا الْهُکْمُ) شولکم درستلکده سزلرنک معبودکوز (الهِ وَاحِدٌ) بر بولغوجی
 خدای تعالی در (فَهَلْ اَنْتُمْ) بس ایا سزلرمو (مُسْلِمُونَ) اطاعت ایتکوچی و بوی
 صونفوجیلر حق تعالی نک فرمانینه (فَاَنْ تَوَلَّوْا) بس اگر یوز دوندرسه لر آنلر
 توحید و ایماندن (فَقُلْ) بس ایتکل سن آنلرغه (اَذُنُّکُمْ) آگاه لاندردم من سزلرنی
 (عَلٰی سِوَاہِ) برابرک اوزرینه یعنی من سزگه بیان قیلغان نرسه نی بلوده مینم برله
 سزلر برابر سز (وَاَنْ اَدْرِیَ) و من بلماس من (اَقْرِبُ) ایا یاقیندیرمو (اَمْ بَعِیْدُ)
 یا ایسه یراندیرمو (مَا تُوعَدُونَ) شول نرسه کم وعده ایتولمش بولور سز آنک
 برله یعنی حشر و قیامت یا که مسلمانلرنک غالب بولماقی (اِنَّہُ) درستلکده اول
 خدای تعالی (یَعْلَمُ) بلور (الْجَهْرَ) آشکارانی (مِنَ الْقَوْلِ) سوزدن یعنی مشرکلرنک
 اسلامنی طعنه قیلوب سوزله شکان سوزلرندن (وِیَعْلَمُ) دخی بلور (مَا تَنْکُتُونَ)
 شول نرسه نی کم یاشورور سز کوکللر کزده پیغمبرگه حسد و اهل اسلامغه عداوتدن
 (وَاَنْ اَدْرِیَ) و من بلماسمن (لَعَلَّہُ) شایدکم اول وعده ایتولمش نرسه نک کیچکمه کی
 (فَتَنَّةٌ) فتنه و صناعت (لَکُمْ) سزلرگه یعنی استدر اراج طریقچه حق تعالی سز نک
 عمللرکوز نک جزاً و مکافاتینی کیچکدور (وَمَتَاعٌ) هم بر نصیب و بهرہ درکم آنک
 برله فایده لاندور سز (اِلٰی حَیْنٍ) بر معلوم و بیلگولی و قنغه چه یعنی مقدر بولغان
 اجل ابر شکانگه چه (قُلْ) ایتدی محمد علیه السلام (رَبِّ) ای مینم پروردکارم
 (اِحْکَمُ) حکم قیلغل مینم برله مکه اهل آراسنده (بِالْحَقِّ) راستلق برله (وَرَبَّنَا)
 و بز نک پروردکارمز (الرَّحْمٰنُ) کوب رحمت ایتکوچیدر مخلوقاتینه (المُسْتَعٰنُ)
 یاردم استالنهشدر یعنی نصرت و یاردمنی آندن استارلر (عَلٰی مَا تَصْفُونَ) شول
 نرسه اوزرہ کم سزلر صفتلار سز ای مشرکلر یعنی سزلر لایق و تیوشلی بولماغان
 سوزلر ایتور سز و بزلر خدای تعالی دن آنک ردینه اعانه و یاردم استارمز.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿ سورة الحج مدنیة وهی ثمان وسبعون آیه ﴾

﴿ ﴿ ۲۲ نھی حج سورہ سی سورہ سی مدینہ ده نازلدر ۷۸ آیتدر ﴾ ﴾

(بَا آيَهَا النَّاسُ) ای آدمیلر خطاب بارچه مکلف بندہ لرگه در (اتَّقُوا رَبَّكُمْ) فورقزلر پروردگار کزنک عذابندن (ان زلزلة الساعة) درستلکده قیامتک بیری سلکونمکی (شیء عظیم) اولوغ بولغوجی بر نرسه در یعنی کوب فورقچلی (۱) اشدر (یوم) شول کونده کم (ترونها) کورورسز اول زلزله نی (تذهل) غافل بولور اول زلزله فورقوسی سبیلی (کل مرصعة) هر برسوت ایمزگوچی (عما ارضعت) شول بالادن کم ایزدی آنی یعنی غایت فورقودن سوت ایمزاتورغان آنالر اوزلرینک ایجهک بالالرنندن غافل بولورلر و اونطورلر شول قدر بالالرینه مهر بان و شفقتلی بولسه لرده (وتضع) هم قویار اول کونده فورقوسبیلی (کل ذات حمل) هر بر یوکللی خانون (حملها) اوزینک یوکینی یعنی اول زلزله دن فورقوب فورصافلی خانونلر بالالرینی توشورورلر (وتری) دخی سین کورورسک اول کونده (الناس) آدمیلر نی (سکاری) ایسرکلر یعنی غایت فورقودن عقل و تمیزلری کیتوب ایسرک شیکلی بولورلر (وما هم بسکاری) وایه سدر آنلر حقیقتده ایسرکلر اگرچه ظاهرده ایسرک شیکلی بولسه لرده (ولکن عذاب الله) ولکن خدای تعالی نك عذابی (شدید) قاطبدر کم آنک فورقوسندن عقللری زایل بولور (ومن الناس) و آدمیلردن بولغوجیدر (من يجادل) (۲) شول کمسه کم جدل قیلور و جئلشور (فی الله) خدای تعالی نك کتابنده نصر بن حارث کبی کم قرآنی اساطیر الاوّلین یعنی باری اولگیلرنک حکایه لر یگنه در دیور ایدی یا که جئلشور خدای تعالی نك قدرتده ابی بن حنی کبی کم حشرنی انکار قیلور ایدی (بغير علم) بلودن باشقه یعنی هیچ بر دلیلسز و معرفتسز جئلشور (ويتبع) دخی ابارور اول (کل شیطان مرید) هر بر سورلمش و آزعون شیطانفه کم ازله (کتب) یازلدی لوح المحفوظه (علیه) اول شیطان اوزره (انه من تولاه) شویله دیوب کم هر کمسه کم دوست طوتسه اول شیطاننی و آکا متابعت ایلهسه (فانه) بس درستلکده اول شیطان (بضله) آزدورور اول کمسه نی (ویهدیه) هم کوندورور آنی (الی عذاب السعير) یاندرغوجی اوط عذابینه یعنی آنک توبغغه کرمه کینه سبب بولور (با آيَهَا النَّاسُ) ای آدمیلر بعضیلر

(۱) زلزله نی ساعتکه اسناد قیلوب قیامتک سلکونیه کی دیبهک مجازدر و اوشبو زلزله قیامت علامتلرنندن در کم قویاشنک مغر بدن طلوعندن الک واقع بولور زادالسیرده مسطوردرکه نفخه اولی دن الگاری قاطی زلزله بولور هم کون طرفندن یا ایها الناس اتی امر الله دیوب ندا ایشتلور خلا یقلر بیک فورقورلر.

(۲) بعضیلر علیه ده گی ضمیرنی من یجادلگه راجعدر دیمشلر اول تقدیرده معنای آیت یعنی خدای تعالی حکم قیلدی اول جدل قیلغوجی اوزرینه شونی کم هر کمسه آنی دوست توتسه و آکا ایهرسه اول آنی ضالانکه توشورور والله اعلم.

خطاب كفر اهلينه در ياكه حشرنى انكار ايتكوچيلرگه در ديمشلىر (ان كنتم) اگر بولسا كُز سز (فى ريب) شكده (من البعث) خلقنك اولگاندىن صوك ينه قوبارلاماندىن يعنى اولگاندىن صوك كبرى ترلمه كگه اشانماسا كُز بواش مكن توگلىدر ديسا كُز سزلىر اوز حال كُز نك او لينه قارا كُز (فانا) بس درستلكده بز (خلقناكم) ياراتدىق سزلىرى يعنى اصل كُز آدمى (من تراب) نوفراندىن (ثم من نطفة) صُكْرَه آنك بالالرىنى ياراتدىق مى صووندىن (ثم من علقه) صُكْرَه بر كيسهك قوبورغان قاندىن (ثم من مضغه) صُكْرَه بر كيسهك ايتدىن (خلقة) ياراتلماق تىام بولمىش يعنى هيچ عيب و نقصانسز بارچه اعضاسى كامل و بتون (وغير خلقه) هم ياراتلماق تىام بولماغان بلكه بعض اعضاسى نقصانلى بعضيلر مراد سقطدر يعنى وقتى يتنه يوب توشكان بالادر ديمشلىركم سقطنك بعضى بارچه اعضاسى بو تن و صورتى تمام بولور و بعضى نك بعض اعضالىرغنه معلوم بولوب صورتى كامل و تمام بولماس حاصل كلام شولدر كم سزلىرى بر حالدىن ايكنجى حالگه منتقل ايلدك و بر صورتدىن ايكنجى صورتكه كوچردك (لنبين لكم) تاكم بيان قىلماقمز اوچون سز لرگه ياراتلماق كُز نك ايتداسىنى هم شونى فكر لهب اولگاندىن صوك هم كبرى ترلمه كُز نك مكن ايدكىنه استدلال قىلماق كُز اوچون زيراكه اولده تغيىرى و بر حالدىن بر حالگه كوچونى قابل بولغان نرسه صووندىن هم قابل بولور بس اولگاندىن صوك هم كبرى ترلمه كى مكن بولور (ونقر) و قرار ايتدورومز بز (فى الارحام) آنالرنك رحملرنده (ما نشاء) شول نرسه نى كم تله رمز آنك رحمه تورماقنى يعنى اگر تله سهك آنا قارننكغى بالانى توشورماق صاقلارمز (الى اجل مسمى) آطالنىش و بيلگوله نىش مدتكه چه يعنى وضع حمل مدتى يتكانگه چه (ثم خرجكم) صُكْرَه چقارورمز سزلىرى آنالركُز قارنلرندىن (طفلاً) ياش بالا ايتوب كم اول وقتك غايت ضعيف و قوتسز بولورسز (ثم لتبلغوا) صُكْرَه تريبه قىلورمز سزلىرى تاكم ايرشورسز (اشدكم) كامل قوتكُز گه كم تنلركُز قونلى و عقلركُز كامل بولوركم اول اولوز ياشدىن قرفه چه در (ومنكم) و سزلردن بولعوچىدر (من يتوفى) شول كمسه كم وفات بولور و اولر مذكور وقتكه ايرشكاج ياكه آندىن الگارى (ومنكم) هم سزلردن باردر (من يرد) شول كمسه كم رد ايتولمىش و قايتارلمىش بولور (الى ارض العمر) عمرنك توبانزهك و ناچار راقينه يعنى بيك قارطايوب شيخ فانىلىق درجه سینه ايرشور (لكيلا يعلم) تاكم بله سون

اوچون (من بعد علم) بلگاندىن صوك (شيئا) بر نرسه نيدە يعنى بيك فارطا يوب
 كبرى بالالىق حالينه فايثور بلگان نرسه لر ينى او نوطور آدمينك نپايتندن بدايتكە
 فايتماقى شوگا اشار تدر كم حق تعالى ابتداده ياراتلماقغه قادر بولدى كى كبرى
 اعاده گە وترگوزمه كگە هم قادر در بس ايكنچى مرتبه بعشكە استدلال اوچون
 بيورورك (وترى الارض) وشين كوررسك اى آدمى برنى (هامة) قوروغ
 ورونقسز اولوك شيكلى كم اول یرده هيچ بر اولن بولماس (فاذا انزلنا) بس
 هر قاچان ايندرسهك بز بولوطن (عليها) اول یر اوزرينه (الهايم) صونى يعنى
 يغور ياغدر ساق (اهتزت) قيلمدا اول یر (وربت) هم آرتور (وانبتت) دغى
 اوسدور (من كل زوج) هر جفت اوله نلردن (بهيج) تازە وياگا بولغوچى اوله نلر
 بس قوروغ و اولوك برنى صو برله ترگزوب ياش اوله نلر اوسدورمه ككە قادر
 بولغان ذات البته اولوكلرنك هم اجزالر ينى جمع قيلوب ياكئان ترگزمه ككە قادر در
 (ذلك) اوشبو اش يعنى خلايقنى نورلى صورتك ياراتماق و بر حالدين بر حالگە
 كوچرمهك هم اولگان برنى ترگزوب اوله نلر اوسدورمهك (بان الله) شول نرسه
 سببلى در كم خدای تعالى (هو الحق) اولدر حق و ثابت بولغوچى ذات هم كمال
 صفاتينه مستحق (وانه) هم شول سببلى در كم اول خدای تعالى (يحيى) ترگزور
 (الموتى) اولوكلرنى (وانه) دغى شول سببندركه اول خدای تعالى (على كل
 شىء) بارچه نرسه اوزره (قدير) كوچى ينكوچيدر (وان الساعة) واوشبو
 دليلنى كىلتورمهك شونك اوچوندر كم تاكم بلسونلر درستلكده قيامت
 (آية) كىلگوچيدر (الرَبِّ) يوقدر هيچ شك وشبهه (فيها) اول قيامتنك
 كىلمه كنده (وان الله) دغى بلسونلر شونى كم اول خدای تعالى (يبعث)
 قوبارور و ترگزور (من في القبور) شول كمسه لر نى كم قبرلرده در تاكم
 وعدەسى بوينچه آنلرنى حساب و جزأ ايلمهك اوچون (ومن الناس) وآدميلردن
 بولغوچيدر (من يجادل) شول كمسه كم عناد و جهالتندن جدل قىلور و جئلشور
 (في الله) خدای تعالى نك كلامنده ياكە آنك قدرتنك (بغير علم) بلودن باشقه (ولا
 هدى) هم نوغر يلقغه كوندره تورغان دليلدن باشقه (ولا كتاب منبر) دغى روشن
 ايتكوچى و ثوابنى خطادن آبورغوچى كتابدن باشقه يعنى نادانلىق سببلى هيچ
 بر سندسز و دليلسز و كتابسز محض تقليد برله گنه جئلشور (ثانى عطفه) ايتە كىنى
 نورگوچى و جيغوچى بولغانى حالده بو سوز تكبرلكدن كئايەدر يعنى تكبرلك

برله اوزینی الوغ توتقانی حالده مجادله قیلور (لِیْضَلُّ) ناکم آزدسون اوچون
 آدمیلر نی (عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) خدای تعالی بولندن (لَهُ) بولغوچیدر اول مجادله ایتکوچی
 کمسه گه (فِي الدُّنْيَا) دنیاده (غَزَى) رسوالق و خورلق قتل ایدلمهك کبی (وَنَذِيقَهُ)
 هم طانتورمز آکما (بِیَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (عَذَابَ الْحَرِيقِ) یاندرغوچی اوط
 عذابینی (ذَلِكَ) اوشبو خورلق و عذاب (بِأَقْدَمَتْ) شول نرسه سبیلی درکم الک
 قیلدی و آلدن بیاردی آنی (بِذَلِكَ) سینک ایکی قولک یعنی کسب قیلغان کفر
 و معصیتلرک سبیلیدر (وَأَنَّ اللَّهَ) هم شول سبیلیدرکم خدای تعالی (لَيْسَ بظَلَامٍ)
 ایماسدر ظلملق ایتکوچی (لَلْعَبِيدِ) بنده لرینه مرویدرکه اعرابدن بر جماعت
 مدینه گه کیلوب اسلام دینینه کرمشلر ایدی بس آنلردن فایوسینک صرخاوی کیتوب
 صحتلنسه یا که خاتونی اوغلان طوغدرسه و حیوانلری آرتسه شاد بولوب اسلام
 دینی بیک یحشی و مبارک دیندر دیورلر ایدی و اگر اش عکسنجه بولسه یعنی
 مسلمان بولغاچ باشینه فایغو و مختلر کیلسه اسلام دینندن دونوب اسلام بزگه
 خیر توگلدر دیورلر ایدی بو خصوصه آیت نازل بولدی کم (۱) (وَمَنْ النَّاسِ)
 و آدمیلر دن بولغوچیدر (مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ) شول کمسه کم عبادت قیلور خدای تعالی گه
 (عَلَى حَرْفٍ) انحراف اوزره یعنی بر طرفه و چیتده توروبغنه عبادت قیلور اسلام
 دیننده فرار ایتمهس و کولکینی اورناشدرماس بلکه راحت کورسه اسلام دیننده
 فالماقی و اگر محنت کورسه آندن دونه کچی بولوب تورور صوغش و قتنده
 عسکرک بر چیتنه کوزلب توروب اگر ظفر طاپسه لر اول عسکرگه قوشلماقی
 بولماسه تیزرهك فچارغه نورغان کشی شیکلی (فَأَنْ أَصَابَهُ) بس اگر ایرشسه
 اول کیمسه گه (خَيْرٌ) ایند گولک و یحشی لق صحتک هم بابلق کبی (الطَّهَّانَ بِهِ)
 فرارلانور آنک برله یعنی دین ده ثابت بولور اول ایند گولک ایرشمه کی سبیلی (وَأَنْ
 أَصَابَتْهُ) و اگر ایرشسه آکما (فَتَنَّةٌ) بر بلا و محنت صرخالق هم فقیرک کبی
 (أَنْقَلَبَ) ایلهنور اول و دونه ر (عَلَى وَجْهِهِ) یوزی اوزرینه یعنی محنت کیلمه کی
 سبیلی اسلام دینندن کیری دونوب مرتد بولور (خَسِرَ الدُّنْيَا) زیان ایتدی اول
 کیمسه دنیاده کم مقصودینه ایرشما دی (وَالْآخِرَةِ) هم آخرته زیان ایتکوچیدر کم
 بارچه عمللری ضایعدر (ذَلِكَ) اوشبو خسران یعنی دنیا و آخرته زیان ایتمهك
 (هُوَ الْخَسِرَانُ الْمُبِينُ) اولدر روشن ظاهر بولغوچی خسران و زیان کم آندن
 اولوغ زیان یوقدر (يَدْعُوا) اوندهر و طابنور اول مرتد یا که مشرک (مَنْ

(۱) و بر قول شولدر کم
 بر یهودی پیغمبر مزگه
 ایمان کیلتورمش ایدی
 صکره کوزلری صوفر
 بولوب باشینه بلالر
 کیلگاچ پیغمبر علیه
 السلام حضورینه
 کیلوب ایتدی: «میگا
 اسلام دینی شوملق
 بولدی کیلشمدی
 ایدی اقاله ایله گل»
 یعنی «دینکنی کیری
 فایتارب آفل» دیدی
 پیغمبر حضرتی جواب
 بوردی کم «الاسلام لا
 یقال» یعنی «اسلام اقاله
 ایدلماس» دیدی اول
 یهودی مرتد بولدی بس
 حق تعالی دن اوشبو آیه
 کریمه نازل بولدی.
 تفسیر عین المعانی

دُونَ اللَّهِ) خدای تعالیٰ دن سقہ (مَالًا يَصْرُهُ) شول نرسه گه کم ضرر ابروشدرمهس
 اول نرسه آکئا اگر طاہونناسه (وَمَالًا يَنْفَعُهُ) ہم شول نرسه گه کم فایده بیرمهس
 اول نرسه آکئا طاہونفانی اوچون یعنی فایده و ضررغه قادر بولماغان پوتلرغه
 طاہنور (ذَلِكَ) اوشبو طاہونفانی (هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِيدُ) اولدر مقصوددن یراق بولغوچی
 آزغونلق (يَدْعُوا) طاہنور اول (لَمَنْ) شول کیمسه گه کم (ضَرَّهُ) آنک ضرری
 وزیانی (أَقْرَبُ) یقینراقدر (مَنْ نَفَعَهُ) فایدهسندن یعنی اول پوتلرغه طاہونک
 زیانی یقینراقدر دنیاہه قتل ایدلمهک هم آخرت عذابینه سبب بولماقی کیی اما
 آنلردن فایده کورمهک غایت بعیددر آنلرنک شفاعت ایتنه کی ووسیلہ بولماقی
 احتمالی یوقدر (لَبَسَ الْمَوْلَى) البتته نی یاوز یاردر اول پوتلر (وَلَبَسَ الْعَشِيرُ)
 هم نی یاوز بولداش ومصاحبدرکم آنلردن ضرردن باشقه نرسه هیچ حاصل
 بولماس (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالیٰ (يُدْخِلُ) کرگزور (الَّذِينَ آمَنُوا) شول
 کیمسه لرنی کم ایمان کلتوردیلر و اشاندیلر خدای ورسولگه (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)
 هم اشلهدیلر ایدگو عمللرنی (جَنَاتٍ) جنت باغچه لرنه کرگزورکم (تَجْرِي مِنْ
 تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آقار اول جنتلرنک یفاچلری آستندن بلغه لر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده
 خدای تعالیٰ (يَفْعَلُ) قیلور (مَأِيرِدُ) شول نرسه نی کم تیلر بنه لرنه جزأ و مکافات
 بیروندن مرویدرکه فظان قیلر سندن بر گروه اسلام دینینه کرده توفی ایلهدیلر
 و ایتدیلرکم بلکه محبتنک اشی آلفه کیمهس و رواج طاہمیس اگر مسلمان
 بولساق یهودیلر برله آرامزدهنی دوستلق هم بتوب بزگه هیچ مدد و یاردم
 ایتمهسلر دیدیلر حق سبحانه و تعالیٰ آیت یباردی کم (مَنْ كَانَ) هر کیمسه بولسه
 (يَظُنُّ) گمان قیلور (أَنْ لَنْ يَنْصُرَهُ اللَّهُ) شویلہ دیوب کم نصره و یاردم ایتمهس
 خدای تعالیٰ اوزینک پیغمبرینه (فِي الدُّنْيَا) دنیاہه آنک دینینی ظاهر قیلیق هم آنی
 دشمانلرنه غالب ایلمهک برله (وَالْآخِرَةِ) هم آخرنده آنک درجه سینی یوقاری
 قیلیق هم شفاعتینی قبول ایتمهک برله آکئا مدد و یاردم ایلمهس دیب گمان قیلسه
 (فَلْيَمْدُدْ) بس ایتکل کم صوزسون اول کیمسه (بَسَبَّ إِلَى السَّمَاءِ) بر پینی
 خانه سینک توشامینه یعنی آچووندن توشه مگه بریپ طاغوب آنک برله اصلنسون
 (ثُمَّ لَيَقَطَعَنَّ) صوگره کیمسون اول پینی تا کم یقلوب توشوب اولسون یا که آنک
 برله بوغلوب اولسون و بعضیلر سماءدن مراد دنیا کوکیدر دیبشلر یعنی اگر
 قولندن کیلسه کوککه پینک بر اوچنی باغلاب شول پیکه یابشوب کوککه

منسون وحضرت پیغمبرگه کیله نورغان مدد ونصرتنی کیتارمککه تمام
 طرشسون (فَلْيَنْظُرْ) بس فاراسون وفکرلاب کورسون (هَلْ يَذَّهَبْنَ) ایا
 کیتارورمو (کیدنه) آنک فیلقان حیلہسی وتدیبری (ما یقیظ) شول نرسهنی کم
 آچولاندورور آنی یعنی آنک آچولانماقینه سبب بولغان اش کم پیغمبر علیه السلامغه
 بولا نورغان نصرت ویارددمدر اوشبو اشلرنی اشلامه کی برله کیتارمو وزابل
 بولورمو البتته بولماس (وَكَذَلِكَ) واوشانداق (انزلناه) ایندرک بز اول قر آنی
 (آیات بیّنات) روشن وظاهر بولغوجی آیتلر ایتوب تا کم سزلرگه
 اخبار واحکام دینیه معلوم بولسون اوچون (وَإِنَّ اللَّهَ) دخی شونک اوچون کم
 خدای تعالی (بیهدی) هدایت قیلور وطوغری یولغه کوندورور اول آیتلر برله
 (من یرید) هر کیمسهنی کم نلر اول آنک هدایتنی (ان الذین) درستلکده شول
 کیمسهلر کم (امنوا) ایمان کیلنوردیلر (والذین) دخی شول کیمسهلر کم (هادوا)
 یهودی بولدیلر (والصّٰبئین) هم یولدزغه طابونغوجیلر (والنّٰصاری) دخی نصرانیلر
 (والمجوس) وهم مجوسیلر (والذین اشرکوا) دخی شول کیمسهلر کم مشرک بولدیلر
 وپوتلرغه طابوندیلر (ان الله) درستلکده خدای تعالی (یفصل) فصل قیلور و آیرور
 (بینهم) آنلرنک آرالرینی (یوم القیامة) قیامت کوننده تا کم حقلق باطلدن تمام
 آ لور ومحق مبطلدن متمیز بولور (ان الله) درستلکده خدای تعالی (علی کل
 ۶) بارچه نرسه اوزره (شهید) گواه بولغوجیلر وبارچه حاللردن آ گاهدر
 * (الْم تَر) ایا سن کورماسسن مو یعنی بلماسسن مو (ان الله) شونی کم الله تعالی
 (سجد) سجده قیلور (له) اول خدای تعالی گه (من فی السموات) هر کیمسه کم
 کولکردهدر (ومن فی الارض) دخی هر کیمسه کم بردهدر (والشمس) هم آکئا سجده
 قیلور قویاش (والقمر) دخی آی (والنجوم) هم یولدزلر (والجبال) دخی طاغلر
 (والشجر) هم آغاچلر (والتواب) دخی دورت آیاقلی جانورلر (وکنیر من الناس)
 دخی کوب کیمسه آدمیلردن آکئا سجده قیلورلر طاعت وعبادت یوزندن (وکنیر)
 وکوب کیمسهلر اول آدمیلردن کم خدایغه سجده قیلودن باش طارتقاندردر (حق
 علیه) نیوش بولدی وحکم قیلندی آنک اوزره (العذاب) عذاب فرماندن باش
 طارتماقی اوچون اوشبو سجده قرآن داغی سجده تلاوتلرنک آلتنهچیسیدر کم فتوحانه
 بوسجدهنی سجده مشاهده دیوب نسیبه ایدلمشدر (ومن یرهن الله) وهر کیمسه نیکم
 خور قیلور خدای تعالی وضالاکه توشورور یا تموغغه کرگزور (فما له) بس

سجده *

بوقدر اول كهمسه اوچون (ن مكرم) هيچ برا كرام اينكوچى و آنى حرمته گوچى
 يعنى خدای ضلالتك نوسورگان شينى هدايت اينكوچى و عذابدن قوتقارغوچى
 هيچده بولماس (ان الله) درستلكده خدای تعالى (يفعل) قیلور (مايشاء) هر
 نرسه نيكم تله امانت و اكرامدن يعنى تله گان بنكسينى عزيز و تله گانينى خور
 و ذليل ايله مر و بدير كه كتاب اهلى صحابه لردن بر جماعت ايله خصومت قیلشوب
 و جئله شوب ايتديلر بزنگ پيغمبرمز سز نكندن مقدم و الگارى بولغان هم بزنگ
 دينمز ايسكى دينر بس حق بولماقغه بزنگ دينمز سز نكندن تيوشيلير اكر
 ديديلر مؤمنلر آنلرغه جواب بيروب ايتديلر كم بزلر اوز پيغمبرمز كه هم سزنگ
 پيغمبرگز كه تصديق قیلورمز و اوز كتابمزغه هم سزلكه ايندرلگان كتابغه اشانامز
 ائا سزلكه بزنگ پيغمبرمزنگ پيغمبر ايدكيني هم كتابى حق ايدكيني بله طوروب
 عناد و حسدكز سببلى انكار قیللسز بس حقلق بزنگ طرفمزده در سزنگ طرفكزده
 توگلدرد ديديلر حق سبحانه و تعالى بو خصوصده آيت يياروب بيوردى كم
 (هذان) اوشبو ايكي گروه يعنى مؤمنلر ايله كتاب اهلى (خصمان) ايكي خصم
 و بر بيرينه مقابللر در كم (اخصموا) خصومت و جدال قیلديلر آنلر و جئله شديلر
 (۱) (فى ربهم) پروردكارلر ينك دينى طوغر بسنده و هر قابوسى اوز دينينى حقدر
 ديوب دعوا ايله دى (فالدین كفروا) بس شول كمسه لركم حقلقغه اشانماديلر
 (قطعت) كيسولمش بولدى (لهم) آنلر اوچون آنلرنگ بويلرى مقدارنچه (ثياب
 من نار) اوطدن بولغوچى كيوملر كم آنلرنگ تنلر ينى تمام چولغاب آلور و ياندرور
 (يصب) قويولمش بولور (من فوق رؤسهم) آنلرنگ باشلرى اوستندن (التحميم)
 بيك استى و قاينار صو اول صونك غايت استيلىكندن (بصهر به) اريتولمش
 بولور اول صو سببلى (ما فى بطونهم) شول نرسه كم آنلرنگ قارنلرند و اچلرنگ در
 (والجلود) هم تيريلرى اريتولمش بولور يعنى آنلرنگ تموغه باشلرينه شونداين
 قاينار صو قاينارلر كم آنك قاينارلقى اچلرينه هم طشلرينه سرايت قیلور اعضالرى
 و تيريلرى ارور (ولهم) دخى بولغوچيدر آنلرني عذاب قیلماق اوچون (مقامع)
 گرزولر و چوقمارلر (من حدید) تيمردن اول چوقمارلر برله زبانيلر آنلرني
 قاينارلر (كلماء ارادوا) هر تله گانلرى زمانده اول كفر اهللرى (ان يخرجوا
 منها) چقماقلر ينى اول اوطدن (من غم) قساوت و قايقولرى جهنندن يعنى قساوتلرى
 سببلى هر قاچان نموغدن چقماقچى بولوب طرشه لر (اعيدوا) كيرى قاينارلش

(۱) ابوذر غفارى رضى
 الله عنه دن منقولدر كه
 اوشبو آيت كريمة آلتى
 كشى شانك نازل
 بولمشدر كم آنلر بدر
 صوغشند هه دن آلفه
 چقديلر مشركلر
 طرفندن شيبه و عتبه هم
 وليد و مؤمنلردن حضرت
 عمر و حضرت على و عبيد
 رضى الله عنهم لردر

و بعضيلر ديشلر در كم
 مذكور بيش فرقه يعنى
 يهود و صابئين و نصارى
 هم مجوس و مكه
 مشركلرى ايكي خصم
 نك بريسيدر و مؤمنلر
 بريسيدر .

بولورلر (فيها) اول اوطقه يعنى هر قاچان چقماقچى بولوب توموغنك چيئنه كيلوب
 يتسەلر زبانيلىر مذكور نيمر گرزولر بىرلە صوغوب آنلرنى كىرى قايتارورلر
 هم آنلرغە ايتورلر (ذوقوا) طانوكزار (عذاب العريق) ياندرغوجى اوطنك عذابىنى
 (ان الله) درستلككە خدای تعالى (يدخل) كرزور (الذين آمنوا) شول كىسەلرنى كم
 ايمان كيلتوردىلر و خدایغە هم رسولينه اشاندىلر (وعملوا الصالحات) دغى اشلادىلر
 اينگو عمللرنى (جَنَاتٍ) جنت باقەلر يە كم (تَجْرِي) آغار (من تحتها الأنهار)
 اول چننلرنك سرايلرى آستىدىن باقەلر (يُجْرُونَ) بيزاتلەش بولورلر اول مؤمنلر
 (فيها) اول چننلردە (من أساور) بلەزكلر بىرلە (من ذهب) آلتوندىن بولغوجى
 (ولولوا) دغى بيزاتلەش بولورلر آنلر اچو بىرلە (ولباسهم) و آنلرنك كىيولمى
 (فيها) اول چننلە (حرير) (۱) خالص يفاككەر (وهوا) وكوندىرلەش بولدىلر
 مؤمنلر (الى الطيب) پاگىزە و يخشىسىنە (من القول) سوزدن يعنى آخرنلە خدای
 تعالى مؤمنلرنك نللىرىنە يخشى و پاك سوزلرنى كيلتورور شول طرىقە كم هر قاچان
 آنلرنك نظرى جنت كە. توشسە الحمد لله الذى هدانا لهذا ديورلر و هر قاچان
 جنت كە كرسەلر الحمد لله الذى اذهب عنا الحزن ديورلر و هر قاچان اوزلرنك
 منزللرنە قرار ايلسەلر الحمد لله الذى صدقنا وعدە ديورلر ياكە پاگىزە سوزگە
 كوندىرلەكلرى شولدىر كە آنلر جنتلە لغو و فەش هم يالغان سوزلرنى سوزلەمەسلر
 هم ايشناسلر و اكثر مفسرلر ديمشلر در كم مؤمنلر پاك و طيب سوزگە
 كوندىرلەش بولورلر دنبا دە كم اول سوز كلمە شهادتلىر ياكە قرآن ياكە
 استفقاردر (وهوا) دغى كوندىرلدىلر اول مؤمنلر (الى صراط الحميد)
 ماقتالنىش بولغوجى خدای تعالى نك بولينيە كم اول اسلام دينىدر (ان الذين
 كفروا) درستلككە شول كىسەلر كم اشانمادىلر خدای تعالى گە (ويصنون) هم
 طيارلر (عن سبيل الله) خدای تعالى بولنىدىن يعنى آدميلرنى طاعت و عبادتىن منع
 فيلورلر (والمسجد الحرام) (۲) دغى مسجد حرامنى طواف قىلودن طيارلر قول اشپەر
 اوزرە مراد حديببە كوندىر كم مشركلر حضرت پيغمبرىنى هم اصحابىنى كعبە اللهغە
 طواف قىلودن منع ايتدىلر (الذى) آنداين مسجد حرام كم (جعلناه) قىلىق بىز
 آنى (للناس) آدميلر اوچون يعنى بارچە كشيلىر اوچوندىر بعضيلر گە كنه خاص
 نوكلدر (سواء) برابر و تىگزدر (العاكف فيه) اقامت اينكوجى آندە يعنى
 هميشە مكە دە طورغوجى (والأبَاد) دغى چيئىدىن كىلگوجى يعنى: «كعبە اللهنى طواف

(۱) حديث شريفده
 كىلەشدر كە هر كم دنبا دە
 يفاك كىيوم كىسە آخرنلە
 كىورتەسلر موندە مراد
 ايراردىر بس ايرلر كە
 يفاك كىيوم كىسە
 حرامدىر.

(۲) بعضيلر مسجد
 حرامدىن مراد مكە نك مە
 بريدىر ديمشلىر شول
 سببلى آنك منزللرى
 خصوصەنجاور و مسافر
 برابردر مكە گە عبادت
 اوچون كىلگان هر
 قايسى منزلگە توشونى
 نلەسە توشمەك درستدر
 ديمشلىر و حضرت فاروق
 رضى الله عنه دن منقولدىر كە
 موسم حج دە مكە
 شپرتندە گى سرايلر
 و يورطلرنك قىپولرىنى
 بىكلەمە سونلر ناكەم
 «كىلگان مسافرلر هر
 يورطقە توشونى نلەسلر
 شوندى توشسونلر»
 ديوب ندا قىلدىرور
 ايدى.

ایتور و حج قیلو مکہ شہرندہ طورغوچیلرغہ غنہ مخصوص اش توگلدر بلکہ اول
 ائدہ مکہدہ طورغوچی ہم چیتندن کیلگانلر مہسی برابردر» (ومن برد) و هر
 کم تراسہ (فیہ) اول مسجد حرامدہ (بالعاد) (۱) حقلقدن آوشونی (بظلم) ظلملق قیلو
 برلہ یعنی حرم شریفی اجنہ ظلملق ایتہ کچی بولسہ و طوغر بلقدن آوشسہ (نفاقہ)
 طانتورمز اول کسہگہ (من عذاب الیم) رختکوچی عذابدن آوشبو آیتہ گی
 «ان الذین کفروا» ناک خبری مخدوفدر تقدیرینک معناسی شولدرکم اول خدایفہ
 اشانماغان ہم خلقنی عبادتدن طیفان کسہلر هلاک بولدیلر ہم خسران وزیران
 طاہدیلر (وآذ بوانا) ویاد قیلغل شول وقتدہ کم معین و بیلگولی ایتدک بز
 (لأبراهیم) ابراهیم پیغمبر اوچون (مکان البیت) کعبہ اللہ ناک اورنینی ابراهیم علیہ
 السلام کعبہنی بنا قیلغاندہ کعبہ ناک اورنینی بیلگولمک اوچون حق تعالی ناک
 فرمانی برلہ بر بولو ط کیلوب خانہ کعبہ مقداری بیرنی کولہ گہ لب طوردی
 حضرت ابراهیم شول اورنغہ کعبہنی بنا ایلدی و بر قولدہ حق تعالی ناک امری
 برلہ بر جیل کیلوب کعبہ اورنینی سبوردی شول بیرگہ کعبہ بنا ایتولدی بس
 حق تعالی بیوردیکم بز تعیین ایتدک ابراهیمغہ کعبہ اورنینی ہم آکا وحی
 ایلدک (ان لا تُشْرک بى) شویله دیوب کم شریک کیلتورمه گل و شریک ایتوب
 طوتماغل میکا (شبیئا) هیچ بر نرسہنی کم من شریکدن منزہ من (وطهر) ہم پاک
 ایتوب طوتقل (بیتى) مینم ایومنی یعنی کعبہنی پوتلردن و تیوشسز نرسہلردن پاک
 ایتوب طوتقل (للطائفین) طواف قیلغوچیلر اوچون یعنی چیتندن کیلوب حج
 قیلغوچیلر اوچون (وَالْقَائِمِينَ) ہم آندہ اقامت ایتکوچیلر و طورغوچیلر اوچون
 یا کہ نماز او قوغاندہ آباق اوزرہ طورغوچیلر اوچون (وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ) دخی
 رکوع قیلغوچیلر و سجدہ ایتکوچیلر اوچون مرویدر کہ فاجان کم ابراهیم علیہ السلام
 کعبہ بناسینی تمام قیلدی حق تعالی دن وحی کیلدی کم «آدمیلرنی کعبہنی زیارہ
 قیلوغہ اوندا گل و چاقرغل» حضرت ابراهیم ایتدی «الہی مینم آازم قای بیرگہ چہ
 ایرشور حق تعالی دن خطاب کیلدی کم «سیندن چاغرماتی و میندن ایرشدرمہک»
 بس حضرت ابراهیم حق تعالی ناک فرمانی بوینچہ ابو قیسر لائغینہ منوب ندا
 قیلدی کم «ای آدمیلر خدای تعالی اوزینک خانہ سینہ حج ایلدہ کئی سز لرگہ
 فرض قیلدی سز لرنی اول خانہ گہ دعوت قیلدر بس ربکوز ناک دعوتینہ اجابت
 ایتکوز» دیدی خدای تعالی آنک آوزیننی فیامتکہ چہ کیلچک ہارچہ آدمیلر

۱۲) حرمہ الحد بر قولک
 حرامنی حلال بلمہ کدر
 و بعضیلر هر بر منہی عنہ
 بولغان اشدر حتی
 خدمتکارنی سوکہ کدہم
 آندہ جابز توگلدر
 الحددر دیمشلر و اکثر
 علماء دیمشلر دکر کہ حرم
 شریفہ گناہنی قصد
 ایلہمک برلہ ہم عذابہ
 مستحق بولور اگر چہ
 اول گناہنی اشلہ مہسہ ہم
 اما باشقہ برلردہ قصد
 وارادہ برلہ گنہ عذابہ
 مستحق بولماس حرم
 شریفہ طاعتنک اجر
 و ثوابی متضاعف بولماقی
 کبی آندہ گناہنک ہم
 جزاسی باشقہ برلرگہ
 فارغاندہ آرتوغراق
 بولور دیمشلر.

نسللر يەنە ايشتىردى وەر كەگە حج قىلماق تەقدىر ايتولگان بولسە آناسى صلبىدىن
«لَيْتِكَ اللَّيْمُ» دىوب جواب بېردى حق سبحانە و تعالى ابراهيم عليه السلامك
خلايقنى حجغە اوندامە كىنك قەسەينى بيان ايلەپ بيوردى (وَآذِن) وندا قىلغىل
اى ابراهيم (فِي النَّاسِ) آدمىلر آراسىندە هم آنلرنى چاقىرغىل (بِالْحَجِّ) خدای
تعالى نك ابونى حج ايلەمە ككە (يَأْتُونَكَ) تاكم كىلورلر سىكا آدمىلر (رَجَالًا)
جىاولى بولغانلرى حالدە (وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ) (۱) وەر بىر زبون و آرق توه اوزرە
آلانغانلرى حالدە (يَأْتِينَ) كىلورلر اول توهلر (مَنْ كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ) ەر بىر يراق
بولدىن يەنى سىن خلقنى چاقىرغىل آنلر جىاولەپ هم آطلانوب يراق بىرلردن حجغە
كىلورلر (لِيَشْهَدُوا) تاكم حاضر بولسونلر اوچون آنلر (مَنَافِعَ لَهُمْ) اوزلرىنك
منفعتلرى و فائىدەلرى ياندىنە يەنى دىنى و دىنبوى فائىدەلرگە ايرشمەك اوچون
حجغە كىلورلر (وَيَذْكُرُوا) هم ياد ايتسونلر اوچون (اسْمَ اللَّهِ) الله تعالى نك
اسمىنى يەنى «لَيْتِكَ اللَّهُمَّ» دىوب ذكر قىلماق اوچون (فِي أَيَّامٍ مَّعْلُومَاتٍ) معلوم
بولمش و بىلگولەنش كونلردە كم اول كونلر ذوالحججە نك اولگى اونىدر ياكە
تكبىر تشرىق كونلر بىدر (عَلَى مَا رَزَقْتَهُمْ) شول نرسەنى بوغازلامق اوزرە كم
رزقلا نىردى و بېردى خدای تعالى آنلرغە (مَنْ بَيَّعَ الْأَنْعَامَ) نلسز بولغان حيوانلردىن
يەنى توه و صغر و قوی كىيلردن كم مراد آنلرنى قربان ايلەمكدر آنلرنى بوغازلاغانلر
خدای تعالى اسمىنى ذكر ايتىرلر مشركلر پوتلرى اسمىنە قربان چالورلر
ايدى و قربانلقلرىنك ايتىدىن اوزلرى آشاماسلر ايدى بس حق تعالى مؤمنلرگە
بيوردىكم «سزلر مېنم اسم بىرلە قربان بوغازلاگىز (فَكُلُوا مِنْهَا) بس آشانگىز
اوزگىز قربانلقىز ايتىدىن بو امر اباحت اوچوندر» يەنى اوزگىز نك آشامانگىز
جائز و درستدر بو حكم كفارت و جبر نقصان اوچون بولماغان قربانلقلردە
كفارات و جبر نقصان اوچون بولسە ايتىنى اياسى آشاماق درست بولماس
(وَاطْعَمُوا) دخى طعاملە ندرگىز و آشاتىگىز قربانلرگىز ايتىدىن (الْبَائِسِ الْفَقِيرِ)
مىخت طار تەوچى فقير و محتاجنى (ثُمَّ لِيَقْضُوا) صكره اونە سونلر آنلر (تَفْتِهِمْ)
حاجتلىرىنى ياكە مناسك حجنى ادا ايلسونلر دېمەكدر ياكە اوزلردىن كرنى
و شاخشىلقلرنى بىارسونلر مېوقنى و طرناقلرنى كىسمەك و قولتق يوتىنى آلماق كى
(وَلْيُوفُوا) هم تاكم وفا قىلسونلر اوچون آنلر (نُدُّورَهُمْ) اوزلرىنك ندرلرىنە
(وَلْيُطُوفُوا) دخى طواف قىلسونلر اوچون يەنى طواف زيارت ياكە طواف و داع

(۱) عين المعانيدە كىلتو-
رمشدر كم بو امر حضرت
پيغمبرمىز محمد عليه
الصلوة والسلامغە
متوجهدر يەنى امملىرگا
حج نك فرضلىغىدىن خبر
بىرگىل دېمكدر.

(بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ) ظالمینک شرنیدن آزاد بولموجی ابوگه یا که قدیمین قالغان
 ابوگه یعنی کسمه الله (ذَلِكَ) اوشبو ذکر ایدلمش اش یعنی حجابی حکملر
 وعمللر ای نسال نك دینبدر (وَمَنْ يَعْتَمِدْ) وهر کم اولوغلاسه (حُرْمَاتِ اللَّهِ)
 خدای تعالی نك حکملر بنی کم آنک حرمتینی صندرمق درست توگلدر (فَبُورِ) بس
 اول اش یعنی خدای نك حکملر بنی اولوغلامق (خَبِيرًا) اید گورهک ویشیراندیر
 اوله کسمه که (عَنْدَرَبَةٍ) پروردکاری قاشنده یعنی خدای تعالی آکا اید گو جزأ
 بیرور (وَأَحَلَّتْ) وحلال ایتولدی (لَكُمْ) سوزار که (الْأَنْعَامِ) دورت آیاقلی حیوانلر
 (الْأَسْجِدِ) مگر حلال بولماس (مَا يَتْلُو عَلَيْكُمْ) شول نرسه کم اوفولمش بولدی سوزار که آنک
 حراملق غنیزیر وباشقه لری کبی (فَاجْتَنِبُوا) بس یراق بولکوز و صافلانوکوز (الرَّجْسِ)
 مردار و شاششی نرسه دن (مِنَ الْأَوْثَانِ) پوتلردن بولموجیدر اول مردار یعنی
 پوتقه طابونودن صافلانوکوز (وَاجْتَنِبُوا) هم اجتناب قیلکوز و صافلانوکوز (قَوْلِ
 الزُّورِ) بالغان سوزدن یعنی «خدای نك شریکری بار» دیب ایتودن یا که
 بالغان گواملقدن یا که نل برله بر سوزنی ایتوب کوکل آکا موافق بولمادن
 صافلانوکوز (حَفَاءَ اللَّهِ) اخلاص ایتکوچیلر بولغانکوز حالده الله تعالی که (غَيْرِ
 مُشْرِكِينَ) شرک کیلتور گوچیلر که باشقه (به) اول خدای تعالی که یعنی مخلص
 بولکوز و مشرک بولما کوز (وَمَنْ يُشْرِكْ) وهر کم شرک کیلتورسه (بِاللَّهِ)
 خدای تعالی که (فَكَأَنَّمَا حَرَّمَ) بس گویا کم توشدی و یقلدی اول کسمه (مِنَ السَّمَاءِ)
 کوکلن یعنی گویا کم کوکلن یرگه یقلوب توشوب هلاک بولدی (فَتَحْطَفُهُ
 الطَّيْرُ) بس چوفرلر و آشارلر آنک اولوکینی اوله کسه آشاوچی فوشلر (أَوْ
 تَبْوَى الرَّيْحُ) یا ایسه طاراتور آنک اعضالربنی وکیسه کلربنی جیل هم
 اوجورسه ایتلور (فِي مَكَانٍ سَحِيقٍ) یراق اورنقه کم هیچ کسمه آکا مدد قیلا
 آلماس بو کلام شوننن کنا به در که هر کم کفر و شرکنی اختیار ایله سه شیطان
 آنی ضلالنکه نوشروب تمام هلاک قیلور (ذَلِكَ) اش اوشبودر کم ذکر ایتولدی
 (وَمَنْ يَعْتَمِدْ) وهر کم تعظیم ایله سه اولوغلاسه (شَعَائِرِ اللَّهِ) الله تعالی نك
 نشانلر بنی کم حج قیلندیر یا که حجه هدی سورمه کدر هدی حجه بوغاز لاناچی
 فر باندلدر آنی تعظیم قیلمق شولدر که سیمز و عیبسز و تیبست بهالی حیوان بنی
 بوغازلامقدر (فَأَنبِئَا) بس درسنلکده اول اش یعنی خدای تعالی نك شعائر بنی تعظیم
 ایله مک (مِنَ تَقْوَى الْقُلُوبِ) کوکللرنک تقویسندندر یعنی تقوالق ایاسی بولغان

كشيتىڭ اشيدىر (لَكُمْ) بولغۇچىدىر سىزلىرىگە (فيها) اول قىربان ايتولەڭكى حيوانلاردا
(مَنَافِعُ) فائىدەلەر يەنى تۈە و يىغىر قۇي ھەم امثالى حيوانلارنىڭ سۈتى و يۈنى بىرلە ھەم
اوستلرىنىڭ آتلاشق و يۈك يۈكلىمەك كىي اشلىر بىرلە فائىدەلارنىڭ سۈزى (الى اهل
مستى) آتالغۇشى و بىلگۈلەنمەس بىر مەنىدە بىسى آتلىر تىرك و قىتدە آتلىر بىرلە
فائىدەلارنىڭ سۈزى (ثُمَّ مَحَلًّا) سىڭرە آتلىرىڭ بولغانلا ناچق و قىربان ايتلەڭكى اورنلىرى
(الى البيت العتيق) طوفانغە غرق بولۇدىن آزاد بولغان ايۈگە چەدر يەنى كەبەئەللاھ
(ولكل أمة) ھەر بىر گروھ اوچۇن سىزدىن كىگارى بولغان امتلردىن (جعلنا)
قىلدىق بىز (منسكا) بىر قىرباننى يەنى قىربان قىلىق بىرلە بىيوردىق (لينكروا) تاكىم
ياد ايتسۇنلار اوچۇن آتلىر (اسم الله) الله تعالى نىڭ اسمىنى (على ما رزقتم) شول
نرسەنى بوغازلامق اوزرەكم روزى قىلدى و بىردى آتلىرغە خدای تعالى (من بيمة
الانعام) نلسىز و دورت آياقلى طوارلردىن حاصل معنى سىزدىن اولگى امتلردىڭ ھەر
قايسىنىڭ الله اسمىنى ذكر ايتوب قىربان بوغازلامق بىرلە امر قىلدىق (فاليكم)
بىس سىزنىڭ خدایىڭىز ھەم آتلىرىڭ خدایى (اله واحد) بىر بولغۇچى خدای تعالى دىر
(قله) بىس اول خدای تعالى گە (اسلموا) اطاعت قىلىڭىز و بوى سۈنۈڭىز كىم
قىرباننى آندىن باشقە نىڭ اسمى بىرلە بوغازلاماڭىز (وبشرو) ھەم بشارت و سۈيىنىچ
بىر گل اى مەدەئە ئىلە السلام (المؤمىن) نواضلىق ايكوچىلىرىگە آخرت يورطىنىڭ
اولوغلىقى بىرلە يا كە سۈيىنىچ بىر گل خدایدىن قورقۇچىلىرغە حسابسىز رحمت بىرلە
(الآن اذ ذكركم الله) شول كەمسەلردىن ھەر قاچان ياد ايتولغۇشى بولسە خدای
تعالى آتلىرىڭ قاشىدە (وجلت) قورقۇر (قلوبهم) آتلىڭ كوكۇللىرى (والصابرىن)
دەخى سۈيىنىچ بىر گل صبر قىلغۇچىلىرغە (على ما اصابهم) شول نرسە اوزرەكم
ايرىدى آتلىرغە مەنت و قايغۇلردىن (والمقىمى الصلوه) دەخى سۈيىنىچ بىر گل نمازنى
اوتەگۈچىلىرىگە (ومما رزقناهم) وشول نرسەدىن كىم رىزقلاندىردىق بىز آتلىرغە
(بنفقون) نىققە بىرورلر آتلىر و خىرائتقە صرف قىلورلر (والبدن) وتۈەلر ھەم سىزلىر
كىم آتلىرى ھدى قىرباننى اوچۇن جىغە آلۇب بارورسىز (جعلناھا) قىلدىق بىز
آتلىرى بوغازلامقنى قىلدىق (لَكُمْ) سىزلىرىگە (من شعائر الله) خدای تعالى نىڭ
دىنىنىڭ نىشانلردىن (لكم فيها خير) بولغۇچىدىر سىزلىر اوچۇن آتلىرى قىربان
قىلۇدە ايدىگۈلك دىنى و دىنبۈي فائىلردىن (فاذكروا) بىس ياد ايتىڭىز (اسم الله
عليها) الله تعالى اسمىنى آتلىرى بوغازلاو اوزرىنى يەنى الله اسمىنى ايتوب

بوغاز لاگز (صَوَاقٍ) آباق اوزرہ طورغوچی بولغانلری حالده توهلرنی آباق
 اوزرہ یعنی یانقرماینچه بوغاز لامق سنندر دیمشلر (فَاذَا وَجَبَتْ جُنُوبَهَا) بس
 هر فایجان برگه یقلسه بوغاز لانمش حیواننک قابرغالری و صرنلری یعنی جانی
 تمام چغوب اولوب بتسه و صورنسه (فَكُلُوا مِنْهَا) بس آشاتگز سز اول قربانقلرنک
 ایتلرنن و بو آشامق سنندر (وَأَطْعَمُوا) هم طعاملندرگز و آشاتگز اول ایتدن
 (الْقَانِعِ) فنامت ایتکوچی فقیرنی یعنی صورامای طورغاننی (وَالْمَعْتَرِ) دخی
 سؤال ایتکوچی و صوراغوچینی هم طعاملندرگز بعضیلر فامدن مراد مکه فقیری
 و معتر چیتدن کیلگان فقیردر دیمشلر (كَذَلِكَ) اوشانداق (سَخَّرْنَا هَا لَكُمْ) مسخر
 و مطیع قیلدی بز اول حیوانلرنی سز لرگه کم توه واوگوز کی حیوانلر بقدر
 اولوغ جتهلی و قوتلی بولا طورب سز لر آنلرنی اوز فرمانگز برله یورته سز هم
 بوغاز لاب ایتینی آشایسز (لَعَلَّكُمْ يَشْكُرُونَ) شاید کم سز لر شکرانه قیلورسز
 خدای تعالی گه اوشبو نعمتلر برابرینه مرویدر که جاهلیت اهلی قربانقلرنک
 قانینی کعبه نک دیوارینه سورتورلر ایدی هم اول اشنی خدایفه تقر بکه سبب
 دیوب گمان ایتلرلر ایدی اسلام ابتدا سنده مؤمنلر هم اولگی قاعده بوینچه
 قربان قانینی کعبه دیوارینه سورتدیلر حق سبحانه و تعالی مؤمنلرنی اول اشدن
 نئی ایدوب بیوردی کم (لَنْ يَنَالَ اللَّهُ) ایرشمهس خدای تعالی گه (لُحُومِهَا) اول
 قربانقلرنک ایتلری کم صدقه گه بیلور (وَلَا دِمَائُهَا) هم ایرشمهس آنلرنک
 قانلری کم بوغاز لاغانده فویولور (وَلَكِنْ يَنَالُهُ النَّفُوسُ) ولکن ایرشور خدای
 تعالی گه یعنی قبول بولور نقوالق برله فیلنغان اش (مِنْكُمْ) سز لدن (كَذَلِكَ)
 اوشانداق (سَخَّرَهَا) مسخر و مطیع ایلهدی خدای تعالی طوارلرنی (لَكُمْ) سز نک
 اوچون (لَتَكْبُرُوا اللَّهُ) تا کم تکبیر ایتمه کگز اوچون بوغاز لاغانده
 یا که خدای تعالی نی اولوغلق برله یاد قیلماقگز اوچون (عَلَى مَا هَدَيْكُمْ)
 شول فرسه اوزرہ کم هدایت قیلدی و کوندردی سزنی خدای تعالی قربانقلنی ضر
 قیلدی و بوغاز لامقنک کیفیتینه (وَبَشِّرِ) کوسویونچ بیر گل ای محمد علیه السلام
 (الْمُحْسِنِينَ) احسان و ایدگولک ایتکوچیلرگه جنت برله (إِنَّ لِلَّهِ) درستلکده
 خدای تعالی (يُدْفِعُ) دفع قیلور و طیار مشرکلرنک فتنه لرینی (عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا)
 شول کهسه لردن کم ایمان کیتلور دیلر یعنی مؤمنلرنی غالب قیلور (إِنَّ اللَّهَ)
 درستلکده خدای تعالی (لَا يُحِبُّ) دوست طوماس (كُلَّ خَوَّانٍ) هر بر خیانت

اینکو چینی (کفور) آنک نعمتلیرینه شکرانه ایتمه یوب کفران نعمت قیلغوچینی
 اسباب نزول کیلنور مشدر کم مکه مشرکری مؤمنلرگه هر تورلی اذیت و جفالر
 قیلور لر ایدی مؤمنلر حضرت پیغمبر حضورینه کیلوب مشرکلردن شکایت
 قیلور ایدیلر پیغمبرمز علیه السلام آنلرغه «هر قیابکیز وجداکر الحال میگا
 خدای تعالی صوغش قیلمق برله فرمان ایتکانی بوق» دیوب بیورور ایدی مدینه گه
 هجرت قیلغاندن سوک حق تعالی دن صوغش قیلماقغه اذن بولدی وبوغوصده
 ایك اول اوشبو آیت کریمه نازل بولدی (اذن) اذن ورخصت بیرلدی صوغش
 قیلماقغه (لَلَّذِينَ يِقَاتُلُونَ) شول کمسه لرگه کم صوغش قیلنمش بولور لر یعنی مشرکلر
 آنار برله صوغشوب آنلرغه اذیت و جفا قیلور لر بس آنلرغه رخصتدر کم اوزلری
 هم مشرکلر برله فارشی طورب صوغشسونلر (بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا) شول سببلی کم آنلر
 مظلوم بولدیلر و مشرکلرنک جفاسینی طارندیلر (وَأَنَّ اللَّهَ) ودرستلکده خدای
 تعالی (عَلَىٰ نَصْرِهِمْ) اول مظلوملرغه نصره و یاردم بیرمک اوزره (لَقَدِيرٌ) البته
 کوچی یتکوچیدر (الَّذِينَ أُخْرِجُوا) شول کمسه لر کم چچارلمش بولدیلر (مَنْ
 دَبَّرَهُمْ) مکه ده گی یورطلرندن (بَغِيرِ حَقِّ) حقلقندن باشقه یعنی آنلردن یورطلرندن
 چچارونی واجب ایتدیرک هیچ بر اش صادر بولمادی (إِلَّا أَنْ يَقُولُوا) مگر شولکم
 آنلر ایتور ایدیلر (رَبَّنَا اللَّهُ) بزنگ پروردگارمز خدای تعالی در دیوب و خداینگ
 برلکی برله اقرار قیلور ایدیلر (وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ) وا گر بولمسه ایدی خدای
 تعالی ننگ دفع قیلماقی (النَّاسِ) آدملرنی (بَعْضَهُمْ) بعضلرینی (بِبَعْضٍ) بعضلری برله
 یعنی مؤمنلرنی مشرکلرگه غالب ایلمک برله ایدمت) البته ویران و خراب
 ایتولمش بولور ایدی دشمنلرنک استیلا و غلبه سی سببلی (صَوَامِعَ) راهبلرنک
 صومعه لری و عبادتخانه لری (وَيَسِيعَ) هم نصارنک کلیسه و چپرکاولری (وَصَلَوَاتٍ)
 دخی یهودیلرنک معبدلری (وَمَسَاجِدَ) هم مسلمانلرنک مسجدلری کم همیشه (يَذْكُرُ)
 یاد ایتلور (فِيهَا) اول مسجدلرده (اسمُ اللَّهِ) خدای تعالی ننگ اسمی (كَثِيرًا)
 کوب (وَلَيُنصِرَنَّ اللَّهُ) و البته نصرت و یاردم بیورور خدای تعالی (مَنْ يَنْصُرُهُ)
 شول کمسه گه کم یاردم بیورور اول خداینگ دینینه (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای
 تعالی (لَقَوِي) البته قوت ایاسیدر و کوچی یتکوچیدر مؤمنلرنک نصرتینه (عَزِيزٌ)
 غالبدر بارچه نرسه اوزره کم هر کمنی تلهسه غالب قیلور بو آیتده حق تعالی
 صحابه ننگ مظلوملرینه نصرت برله وعده قیلدی هم اول وعده گه وفا قیلدی کم

عاقبت كسرى وقيصر پادشاهلارنىڭ دولت وملكلىرى ھەممىسى اهل اسلامغە ميسر
 بولدى ېنە صوغش بىرلە اذن بېرلەش كەمسەلر صفتىكە بېوروكم (الَّذِينَ شُونْدَايِن
 كَمَسَلِرْدَرِ اَنْلَرِ) (اِنْ مَكْنَاهُمْ) اگىر اورن بېرسەك اَنْلَرِغە (فِي الْاَرْضِ) بىردە
 ېغنى ھەر بىردە اورنانشەلر وقرار قىلسەلر (اَقَامُوا الصَّلَاةَ) قايم قىلورلر واورتارلر
 نھازنى (وَأَتُوا الزَّكَاةَ) ھەم بېررلر ماللارنىڭ زكوتىنى خدای رضاسىنى استىب
 (وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ) دىخى بېورورلر اىنگولك بىرلە وامر معروف قىلورلر (وَنَهَوْا)
 ھەم طيارلر (عَنِ الْمُنْكَرِ) بوزق اشدىن وگناھ قىلودن (وَاللَّهُ) وخدای تەالى گە
 خصوصىر (عَاقِبَةُ الْأُمُورِ) اشلر نىڭ نھايىتى وىوئى ېغنى ھەر اش عاقىبتىدە اَنْڭ
 نلە گانى بولور (وَأَنْ يَكْذُوبُوكَ) واگىر يالقانغە طوتسەلر سىنى قىرىش مشركلىرى
 اى محمد عليه السلام سىن فايغورماغل كم قومنىڭ تىكدىيى بىرسىگائغە مخصوص
 توگىلر (فَقَدْ كَذَّبْتَ) بس تىھىق يالقانغە طوتدىلر بېغىبىرلر ېنى (قَبْلَهُمْ) اول مكە
 مشركلر ندىن الگارى (قوم نوح) نوح بېغىبىر نىڭ قومى نوح عليه السلامنى
 (وَعَادَ) دىخى عاد قومى ھود بېغىبىر نى تىكدىيى ايتدىلر (وَتَمُودَ) ھەم تىمود قومى
 صالح بېغىبىر نى (وقوم ابراهيم) دىخى ابراهيم عليه السلامنى (وقوم لوط) ھەم
 لوط قومى لوط بېغىبىر نى (وأصحاب مدين) دىخى مەدىن قومى حضرت شەيبىنى
 (وكذب موسى) وبالقانغە طوتولمىش بولدى موسى عليه السلام ېغنى قىطىلر
 آنى تىكدىيى قىلدىلر (فَأَمَلَيْتُ) بس مەھلت بېردىم مېن (لِلْكَافِرِينَ) كىفر اھللر ېنە
 تاكم تىقدىر ايتولمىش اچللىرى ايرىشكانگە چە (ثُمَّ أَخَذْتَهُمْ) سىگىرە طوتدىم مېن
 اَنْلر نى عذاب بىرلە كم بعضىلرى طوفانغە غرق بولوب وبعضىلرى صرصر جىلى
 بىرلە وبعضىلرى چىن لشكرى وخسفى ھەم حجارە كىيى عذابلر بىرلە ھلاك
 بولدىلر (فَكَيْفَ كُنَّ) بس نىچك بولدى (نكبر) مېنم انكار ايتنە كم وقىلغان
 اشلر ېنە فارشى اَنْلرغە جزا بېرمە كم زىرا كە نەمتلرى مىنتكە وتركىللىرى ھلاككە
 مبدل بولدى (فَكَأَيُّ مَن قَرِيبَةٍ) بس كۆبۈمۈ قىرىبە وشەر كم (أَهْلَكْنَاهَا) ھلاك
 ايتىك بىز آنى وانداعى خىلقرنى (وَهِيَ ظَالِمَةٌ) وحالانىكە اول قىرىبە اھلى ظالملىق
 ايتىكۈچى ايتدىلر ومشرك ايتدىلر (فَهِيَ) بس اول قىرىبە (خَاوِيَةٌ) توشكۈچى
 وبىلقوچىدر (عَلَى عُرُوشِهَا) توبەلرى اوزرىنە ېغنى اول يورطلارنىڭ توبەلرى
 بىقوب اَنْڭ اوستىنە دىوارلرى چىمىرلگاندىر (وَبُئِرَ مُعْتَلَّةً) ھەم نىقندر مەطل
 وطاشلانمىش قىوزدىر كم اىھلرى ھلاك بولوب بوش وخراب قاندىر وانى عمارت

(۱) قصر مشيد و بئر معطله حقننه بعض تفسیرلرده کیلتورمشدرکم بر مشرك پادشاه مسلمان وزیرگه آچولانوب آنی اولتورننه کچی بولدی اول وزیر دورت مک مسلمان برله برگه فاجوب کیتوب حضرموت طاوینک ایتنه کنده اوزلرینه منزل یاصادیلر لکن نی قدر فیولر فازوسالرده آچی صو چسار ایدی عاقبه رجال الغیبلردن براو اول منزلگه کیلیدی بر اورتنی علامتلهب اوشبو برگه قیو فازوگز دیدی اول یرده قیو فازودیلر بیک لطیف و طائلی صو چقدی بس آنلر اول قیونک توبندن یوقاریفه قدر

۱۳۷

﴿ ۱۷ نچی جز حج سوره سی ﴾

آلتون و کموش کر پچلر

برله محکم بنا قیلوب

زینتله دیلر و حق تعالی گه

عبادت برله مشغول

بولدیلر برمدندن صو ک

شیطان بر فارط صورتنه

کیلوب آنلرنی فسق

و فسادغه هم حیوانلرغه

جماع ایله مککه

اوگرانندی بوقییح اش

آنلر آراسنده مشهور

بولدی بس حق تعالی

خنطله بن صفواننی آنلرغه

پیغمبر ایتوب ییاردی

اول قوم آنک سوزنی

قبول ایتنه دیلر بس

آنلرنک فیولر نغغی صو

کیبوب یوق بولدی

آنلر پیغمبرگه یالباروب

ایمان کلتوره مز دیب

و عده قیلماچ پیغمبر

دعاسی برله قیوده صوینه

ظاهر بولدی لکن آنلر

قیلورغه کشی یوقدر (وقصر مشيد) دخی نيقدر گچ وازيز برله بنا ايتلمش محکم و بیوک سرای کم ایالری هلاک بولوب بوشاب فالغاندر اکثر تفسیرده مذکوردرکه اوشبو قیو حضرموت یرنده طاغتنک توبنده در «بئر معطله» شولدر هم قصر مشيد شول طاغتنک باشنداغی سرايدرکه آنی عاد ثابتنک اوغلی مندر بنا ایله مشدر و اصح شولدر کم ثمود قومی هلاک بولماچ صالح علیه السلام مؤمنلردن دورت مک کشی ایله یمن دیارینه کیلیدی شول ولایتنک بر منزلنده آکا موت حاضر بولدی یعنی اجل و اولوم ایرشدی شول سببلی اول بیرنی «حضر موت» دیدیلر حضرت صالح وفات بولماچ آنک اصحابی «جلاس بن سوید» نام کشینی اوزلرینه امیر قیلدیلر «خاریب بن سواده» اسملی آکا وزیر بولدی و آنلر اوشبو قیونک یاننده فرار ایتدیلر هم شول یرده (۱) قصر مشيدنی بنا ایله دیلر بعده آنلرنک اولادلری برمدندن صو ک پوتقه طابونا باشلادیلر و مرند بولدیلر خنطله بن صفوان آنلرغه پیغمبر بولوب کیلگان ایدی آنی اولتوردیلر بس حذای تعالی آنلرنی هلاک قیلدی اول قیو معطل بولوب هم مذکور سرایلری خالی بولوب فالدی بئر معطله و قصر مشيد شولدر (افلم بسیروا) ایسا سیر قیلما دیلرمو و بورمه دیلرمو سینک قومک (فی الارض) یمن و شام یرنده تا کم الگارگی قوملرنک اورنلرنده عذاب علامتلرینی کورب عبرت آلسلر (فتکون) بس بولسه (لهم) آنلرنک (قلوب) کوکللری کم (یعقلون بها) تعقل قیلورلر و آکلارلر اول کوکللر برله (او اذان) یا ایسه بولسه آنلرنک فولقلری کم

ایمان کلتوره دیلر حق تعالی آنلرغه «یدی یلدن صو ک عذاب یی اوورمن» دیب و عده قیلدی بس

آنلر آلتون و کموش هم نورلی اصل طاشلر برله زینتلهب غایت محکم ایتوب مذکور قدر مشيدنی

بنا ایله دیلر عذاب کیلسه شول سراینک اچینه بیکله نوپ قونلورمز دیدیلر عذاب و عدهسی ایرشکچ آنک

اچینه کروپ محکم بیکله ندیلر حق تعالی نک امری برله اول سراینی آنلرنک همه لری برله برگه

بر یولدی آنک اورنندن یردن قارا نوتون چفوب تورور ایدی. ان فی ذلك لعبرة لاولی الالباب.

كەمسەلر كەم طرشدېلر (فې آياتنا) بىزنىڭ آيتلارمىزنى يەنى قرآندى باطل قىلو ۋە خۇسۇسەنە (مەنەزىن) اوزغۇچىلر ۋە آلفە كىتىكۇچىلر بولغانلارنى خالەدە اوز گمانلارندە يەنى بىزدىن اوزماقچى بولۇپ بواشنى اشلادىلر (أُولَئِكَ) اوشۇگۇرە (أَصْحَابُ الْجَحِيمِ) جەھنم نەۋەسىنىڭ ايلاريدىر حضرت پېغىبىرمۇز عليە الصلوٰة والسلامنى باكلشدرمۇق اۋچون شىطان القاء قىلدقېنىڭ قەسەسىنى بەئىز مرسىل خەدىشلردىن مستفاد بولغان ۋەجە اوزرىنە اوشۇبو طويقە ذكر ايتىشلردىر كەم قاچانكەم «والنجم» سورەسى نازل بولدى رسول اكريم حضرتلارنى اول سورەنى مسجد حرامدە اوقۇر ايدى قىرىش مشركلارنى ھەم آندە حاضر ايدىلر حضرت پېغىبىر آيتلر آراسندە تۇقف قىلور ايدى تاكەم مۇمنلر سورەنى اۋگرا نىسوللر اۋچون بس شول طرىقەدە «افرايتم اللات والفرى ومنات الثالثة الاخرى» آيتىنى اوقىغاندىن سوڭ تۇقف ايلەدى شول ارادە شىطان لعين فرصت طابوب مشركلرنىڭ قولاقلىرىنە: «تلك الغرائبق العلى وان شفاعتهن لترتجى» دېگان سوزلرنى ايشتىردى بو سوزلرنىڭ مەناسى شولدىر كە «اوشۇبو پوتلر قومنىڭ اولوغلىرىدىر يا كە بىۋوكن اۋچا طورغان قوشلردىر درستلكدە آنلرنىڭ شفاعتلارنى اميد ايتولور» دېبە كىدر مشركلر بو سوزنى مۇھەد عليە السلام اوقۇدى دېب بلوب «بىزنىڭ پوتلر مىزنى ماتتادى» دېب شادلاندىلر سورەنىڭ آخىرىدە كى سجدە آيتىنى اوقۇغاچ رسول اكريم صلى الله عليه وسلم مۇمنلر بىرلە سجدە قىلدىلر مشركلرنىڭ ھەم كۇبىسى بىرگە ايارب سجدە قىلدىلر ولېدىن مۇبىرە كى مەتكىرلىرى سجدە قىلو اوزىنە بىردىن تۇقراق آلۇب ما كۇفايلرىنە سورتىدىلر بس حضرت جبرائىل نازل بولۇپ پېغىبىر حضرتىنە سورت ۋەقەنى بىيان قىلغاچ حضرتنىڭ مبارك كوڭلى بو اشدىن بىك غەمكىن ۋە قايغۇلو بولدى حق سىجانە ۋە تعالى سىد عالم صلى الله عليه وسلم حضرتلرىنە تسلى بىرۇب اوشۇبو آيت كرىمەنى بىساردى (وَمَا أَرْسَلْنَا) ۋە بىبەرمەدك بىز (مَنْ قَبْلَكَ) سىندىن الكارى (مَنْ رَسُولٍ) ھىچ (۱) بىر رسولنى (وَلَا نَبِيٍّ) ھەم بىبەرمەدك بىر نىبىنى (إِلَّا إِذَا نَمَّيْتُ) مگر كەم ھەر قاچان نلاوت قىلسە ۋە اوقۇسە اول پېغىبىر (الْقَى الشَّيْطَانُ) القاء ايتدى ۋە سالىدى شىطان (فِي أُمْنِيَّتِهِ) آنىڭ نلاوتى ۋە قىندە نەكە

(۱) بەئىزىلر دېمىشلر ھەر كە رسول بىرلە نىبى آراسندە آيورما شولدىر كەم رسول بىر شرىقە صاحىبى بولور ۋە نىبىنىڭ اوزىنە خاس شرىقە بولمايۇب بلكە بىر رسولنىڭ شرىقەنى تەبە بولور نەكە كەم لوط پېغىبىر ابراھىم عليھما السلام شرىقەنى دعوۋە قىلور ايدى ۋە يوشع موسى عليە السلامقە ۋە شەھون عيسى عليە السلام شرىقەنى يا كە رسول خاس ۋە نىبى عامدىر يەنى رسول شرىقەنى بولغان پېغىبىرگە كە ۋە نىبى ھەر بىر پېغىبىرگە ايتولور بەئىزىلر رسول كىتاب اياسى بولغان پېغىبىرگە ۋە نىبى كىتابى بولغان پېغىبىرگە ايتولور دېمىشلر بو خۇسۇسە باشقە قوللر ھەم باردىر ۋە اللە اعلم.

(۱) امام فخرالدین الرازی قدس سره حضرتلری اوزینک تفسیرنده اوشبو غرائبق قصه سینی «باطل ویالفاندر هم اول توغر بداعی حدیثلر موضوع یا که ضعیف حدیثلردر» دیمشدر زیرا که الله تبارک وتعالی اولحضرت صلعم حقند «وما یناطق عن الهوی» دیوب بیورغاندر بس شیطان آنک نلینه باطل سوزارنی القاء ایتمکی نچوک ممکن بولسون البته ممکن توکلدر امام بیتهی اوشبو قصه نی نقل جهتندن ثابت توکلدر دیمشدر اوشاندق صعیب بخاریده اولحضرت صلعمک والنجم سوره سینی اوفوغانلقی هم مشرکلرک بر که سجه قیلولری مذکور بولسه ده اوشبو غرائبق قصه سی آنک یوقدر وبعضیلر اوشبو قصه نی زنادقه وضع قیلغان اصلی یوقدر دیمشدر لکن تفسیر جمل صاحبی بوقصه ننگ اصلی بارلقن هم نچه مرسل حدیثلرده ذکر اینتولگانلگن بیان قیلادر بو خصوصک سعید بن جبیر هم ابن عباس رضی الله عنهما لردن روایت ایدلگان حدیثلرنی کیلتوره در هم اوشبو قصه ننگ تاویلی خصوصده علماء اهل السنندن نیچه تورلی تأویللر نقل ایته در والله تعالی اعلم وبعضیلر قصه ننگ تاویلنک اوشبو طریقه دیمشدر در کم اول حضرت صلی الله علیه وسلم والنجم سوره سن اوقوب ومناة الثالثة الاخری قول شریفنه یتکاح شونده غی مشرکلر بزنگ معبودلر مرنی خورلار دیوب قورقوب اول حضرتنی صانتاشدرو ۱۲۰ ﴿ ۱۷ نچی جز حج سوره سی ﴾

حضرت محمد علیه السلام اوفوغان وقتده شیطان القاء ایندی (۱) اول شیطان «ابيض» اسملی ایدی حضرت پیغمبرنک طاوشی کبی طاوش برله مذکور کلمه لرنی اوفودی آنداعی کشیلر حضرت پیغمبر اوفودی دیب گمان ایله دیلر بس حق تعالی بیوردیکم بو اتن طوغریسنندن قایغولی بولماغل هر قایسی پیغمبرگه شیطان شول طریقه القاء نیلدی (فینسخ الله) بس باطل قیلور وکینارور خدای تعالی (ما یلقى الشیطان) شول نرسه نی کم شیطان القاء قیلور یعنی شیطان ایشترگان کفر سوزلری ثابت بولوب فالیاس بلکه زایل بولور (ثم ینحکم الله) صکره محکم وثابت قیلور وبرکتور خدای تعالی (آياته) اوزینک آیتلرنی (والله علیم) وخدای تعالی بلگوچیدر بنده لرنک احوالینی (حکیم) حلق و طوغریلق برله آنلرغه حکم ایتکوچیدر (لیجعل) شیطان القاء قیلدی پیغمبرلرنک تلاوتی وقتنده تا کم فیلسون اوچون خدای تعالی (ما یلقى الشیطان) شول نرسه نی کم

اوچون اوزلری قچروب مذکور سوزلرنی اوفودیلر مشرکلرنک اول اشلرینه شیطان سبب بولغانلقن شیطان القایلدی دیوب شیطانغه نسبت بیرلدی جمل صوغتی زمان مفسرلردن بعضلری اوشبو غرائبق قصه سینک وحیدن امان کیتوون موجب هم عصمت انبیاءغه منافی ایدکنی بیان

ایدوب بیک استبعاد قیلغانندن صوگ اوشبو آیت کریمه ننگ مضمونی حقنک ایکی تورلی مطالعه ذکر ایله مشدر برسی شولدر کم تمنی قرأ معناستنه بولور اول تقدیرده آیتنک حاصلی سینندن الگاری هیچ بر پیغمبرنی بیارمه دک مگر کم هر فایچان اول پیغمبر اوزینک قومینه خدای تعالی وحی ایتکان نرسه نی اوقوسه شیطان آنک اوفوغان نرسه لرینه شبهه القا ایندی یعنی شیطان وسوسه سی ایله آنک قومی اول پیغمبرنک ایتکان سوزلرن تاویل قیلوب ظاهرندن چفاروب آنک مقصودینه خلاقلق ایدوب ضلالتک توشدیلر عاقبت خدای تعالی شیطان القا ایتکان شبهه نی کیته روب حقلقنی ظاهر قیلدی دیبک بولور ایکنچی مطالعه ده تمنینک معناسی کوکلنک آرزو ایتنه کی بولور اول تقدیرده آیت کریمه ننگ حاصلی سینندن الگاری بولغان پیغمبرلرنک هر قایوسی کوکلندن قومینک ایمان کیلتورب توغری بولده ثابت بولولرن آرزو قیلغانده شیطان آنک آرزو سیننه مانع لرها ایندی وسوسه قیلوب آنک آرزولاغان نرسه سن حاصل ایتمه سکه طرشدی صوگره خدای تعالی شیطاننک القا ایتکان نرسه سن کیته روب حقلقنی غالب قیلدی دیبک بولور هر ایکی مطالعه گه بنا بو آیت کریمه اول حضرت صلی الله علیه وسلمگه تسلیه اوچون نازل بولغان بولادر والله اعلم.

الْقَا قَبْلُوْرٍ وَصَالُوْرٍ شَيْطَانٍ (فِتْنَةً) صِنَامِقٍ (لِلَّذِيْنَ) شَوْل كَمَسَهْلَرِ اَوْچون كَم
 (فِي قُلُوْبِهِمْ) بُوْلُوْجِيْدِرْ اَنَلِرْنَكْ كُوْكُلَلِرْنِدِه (مَرَضٍ) شِكْ وَتَرْدِدْ
 صِرْخَاوَلْتِيْ يَعْنِيْ مَنَافِقَلَرِ (وَالْقَاسِيَةَ قُلُوْبِهِمْ) هَمْ كُوْكُلَلِرِيْ قَاطِيْ وَقَسَاوَتَلِيْ بُوْلَاغَانْ
 كَمَسَهْلَرِكِهْ مَشْرَكَلَرِكِهْ اَوَّ اَنَّ الظَّالِمِيْنَ) وَدِرْ سَتْلِكْ ظَلْمَلِقْ اِيْتِكُوْچِيْلَرِ يَعْنِيْ مَشْرَكَلَرِ
 وَمَنَافِقَلَرِ (لَفِيْ شِقَاقٍ بَعِيْدٍ) اَلْبَتَّهْ حَقْلَقْدِنْ يِرَاقْ بُوْلُوْجِيْ خِلَافْلَقْلَرْدِرْ (وَلِيَعْلَمَ الَّذِيْنَ)
 وَدَعْنِيْ شَيْطَانِنَكْ الْقَا نِيْلِمَاقِيْ شُوْنَاكْ اَوْچون دِرْ كِهْ تَاكَمْ بِلْسُوْنَلَرِ شَوْل كَمَسَهْلَرِكَمْ
 (اَوْتُوْا الْعِلْمَ) بِيْرَلَمَشْ بُوْلْدِيْ اَنَلِرْغِهْ عِلْمٌ يَعْنِيْ كَامَلْ مَعْرِفَتْ اِيهَلَرِيْ بِلْسُوْنَلَرِ اَوْچون
 (اَنَّهُ الْحَقُّ) شُوْنِيْ كَمْ اَوْلْ قُرْآنْ حَقْدِرْ (مَنْ رَبِّكَ) پِرُوْرْدِكَاْرْ كُنْدِنْ سِيْكَاْ نَاْزَلْ بُوْلَاغَانْدِرْ
 وَشَيْطَانِنَاكْ اَنْدِهْ تَصْرَفْ قِيْلِمَاقْتَهْ مَجَالِيْ بُوْقُدِرْ شُوْنِيْ بِلْسُوْنَلَرِ (فِيَوْمِنَاْ بِه) بَسْ
 اَشَانْسُوْنَلَرِ اَوْلْ قُرْآنْتَهْ (فَتُخْبِتْ لَهْ) بَسْ مَلَايِمْ بُوْلَسُوْنْ وَبُوْمَشَاسُوْنْ اَوْلْ قُرْآنْ
 اَوْچون (قُلُوْبِهِمْ) اَنَلِرْنَكْ كُوْكُلَلِرِيْ يَعْنِيْ كُوْكُلَلِرِيْ يَوْمَشَابْ قُرْآنِنَاكْ حَكْمَلِرِيْنِيْ
 قَبُوْلْ اِيْتَسُوْنَلَرِ (وَإِنَّ اللَّهَ) وَدِرْ سَتْلِكْ خُدَايْ تَعَالَى (لَهَادِ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) اَلْبَتَّهْ هِدَايَتْ
 اِيْتِكُوْچِيْدِرْ شَوْل كَمَسَهْلَرِيْ كَمْ اِيْمَانْ كِيْلْتُوْرْدِيْلَرِ (اِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيْمٍ) طُوْغْرِيْ يُوْلْ
 صَارِيْ (وَلَا يَزَالُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا) وَهَبِيْشَهْ بُوْلُوْرَلَرِ شَوْل كَمَسَهْلَرِكَمْ حَقْلَقْتَهْ اَشَانْمَاْدِيْلَرِ
 (فِيْ مَرِيَّةٍ) شِكْدِهْ (مَنْهْ) اَوْلْ قُرْآنْدِنْ يَعْنِيْ قُرْآنِنَاكْ حَقْ اِيْدْ كِنْدِهْ شِكْ طُوْنَارَلَرِ يَاكِهْ
 پِيْغَمْبِرْ عَلَيْهِ السَّلَامِنَاكْ پِيْغَمْبِرْ اِيْدْ كِنْدِهْ يَاكِهْ شَيْطَانِ الْقَا قِيْلِمَاقْتِنْدِهْ شِكْ طُوْنَارَلَرِ
 (حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ) تَاكَمْ كِيْلْگَانْگِهْ چِهْ اَنَلِرْغِهْ قِيَاْمَتْ يَاكِهْ اَوْلَمْ (بِقِتَّةٍ) نَاْگَهَانْ
 وَآكْسَزْدِنْ (اَوْ يَأْتِيَهُمْ) يَا اِيْسَهْ كِيْلْگَانْگِهْ چِهْ اَنَلِرْغِهْ (عَذَابٍ يَوْمٍ عَقِيْمٍ)
 بُوْلُوْجِيْ كُوْنِنَاكْ عَذَابِيْ يَعْنِيْ نَسْلَلِرِيْ بَتَّهْ طُوْرْغَانْ كُوْنِنَاكْ عَذَابِيْ اَوْلْ كُوْنْدِنْ
 مَرَادْ بَدِرْ صُوْغُشِيْ كُوْنِيْدِرْ يَاكِهْ قِيَاْمَتْ كُوْنِيْدِرْ كَمْ بَارْ چِهْ كُوْنَلِرْنَاكْ اَخْرِيْ بُوْلْدَقْنْدِنْ
 عَقِيْمْ دِيُوْلْدِيْ (الْمَلِكِ) پَادِشَاهَلِقِ (يَوْمَئِذٍ) شَوْل كُوْنْدِهْ يَعْنِيْ قِيَاْمَتْ كُوْنْدِهْ
 (لِلَّهِ) اَللَهْ تَعَالَى گِهْ مَخْصُوْصْ دِرْ كَمْ اَنْدِنْ بَاشْقَهْ هِيْچْ پَادِشَاهْ بُوْلَمَاسِ (بِحَكْمٍ) حَكْمْ
 قَبْلُوْرِ خُدَايْ تَعَالَى اَوْزِيْگَنَهْ (بَيْنَهُمْ) بِنَهَلَرِ اَرَاْسِنْدِهْ (فَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) بَسْ شَوْل
 كَمَسَهْلَرِكَمْ اِيْمَانْ كِيْلْتُوْرْدِيْلَرِ (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هَمْ اَشَلَهْ دِيْلَرِ اِيْدْ گُوْ عَمَلَلِرِيْ
 (فِيْ جَنَّاتِ النَّعِيْمِ) بُوْلُوْجِيْلَرْدِرْ اَنَلِرْ نَاْزْ وَنَعْمَتْ بَاقْچَهْلَرِنْدِهْ كَمْ اَنْدِهْ هِيْچْ رِنْجْ
 وَبَحْنَتْ بُوْلَمَاسِ (وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا) وَشَوْل كَمَسَهْلَرِكَمْ حَقْلَقْتَهْ اَشَانْمَاْدِيْلَرِ (وَكَذَّبُوْا
 بِآيَاتِنَاْ) هَمْ بِالْغَانْفَهْ طُوْنْدِيْلَرِ بَزْنَكْ اِيْتَلِرِيْمِيْزِيْ (فَاُولٰٓئِكَ) بَسْ اَوْشَبُوْ گِرُوْهْ
 (لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ) بُوْلُوْجِيْدِرْ اَنَلِرْغِهْ خُوْرْ قِيْلُوْجِيْ عَذَابٌ يَعْنِيْ تَمُوْغْ عَذَابِيْ

(وَالَّذِينَ هَاجَرُوا) وشول كمسه لركم هجرت فيلديلر ووطنلرندن آيرلديلر
 (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالى يولنده يعنى آنك راضيلقيني استاب (ثُمَّ قُتِلُوا) صكره
 اولتورامش بولديلر دين دشمانلرى برله صوغش قيلغانه (أَوْ مَاتُوا) يا ايسه
 اولديلر يعنى صوغشماينجه اوزلرى اولديلر (لِيَرْزُقْنَهُمُ اللَّهُ) البته رزق بيورور
 خدای تعالى آنلرغه (رِزْقًا حَسَنًا) كوركام بولغوجى رزقنى يعنى جنت نعمتلر ينى آنلرغه
 روزى قيلور (وَأَنَّ اللَّهَ) ودرستلكه خدای تعالى (لِيُوْخِرُوا الرَّاغِبِينَ) البته اولدر
 رزق بيرگو چيلرناك بخشيراقى كم بيرسه حسابسز بيورور (لِيَدْخُلْنَهُمُ) البته كركزور خدای
 تعالى آنلرنى جنتكه (مَدْخَلًا بِرِضْوَانِهِ) شونداين كركزومك كم آنلر راضى بولورلر
 آكا يعنى فرشتهلرنى آنلرناك استقباليينه بغارور و كامل تعظيم برله آنلرنى
 جنتكه كركزورلر (وَأَنَّ اللَّهَ) ودرستلكه خدای تعالى (لَعَلِيْمٌ) البته بلگو چيدر
 آنلرناك احواليني (حَلِيْمٌ) تحمل اينكوجى وصبر قيلغوجيدر كم اعدا نك عقوبتنده
 تعجيل ايله مهس تبيانده كيلتور مشدر كم مشركلردن بر جماعت محرم آي نك
 آخرلرنده مؤمنلر برله صوغش قيلماقچى بولديلر اهل اسلام شهر حرام بولغان
 محرم اينده صوغش قيلودن صاقلانوب اينديلر كم صبر قيلكز تا كم محرم آي
 اوتسون صكره صوغشورمز ديديلر مشركلر راضى بولماديلر عاقبت مسلمانلر آنلر
 برله صوغشوب آنلرغه غالب بولديلر حق تعالى مؤمنلرگه نصرت بيدى آيت
 كريبه شول حالدن خبر بيورور (ذَلِكَ) اوشبودر الله نك حكيمى كم ايتولمش
 بولدى مؤمن و مشرك حقنده (وَمَنْ عَاقَبَ) وهر كم عقوبت ايله سه يعنى مشركلر
 برله صوغش قيلسه (بِمَثَلِ مَا عُوْقِبَ بِهِ) شول نرسه نك اوخشاشى برله كم عقوبت
 ايتولمش بولدى آنك برله يعنى مشركلر آنك برله صوغش قيلماقچى كى اول هم
 مشركلر برله صوغش قيلسه صوغشماقچى آنلرناك اوز اشلرينه قارشى بولسه (ثُمَّ
 بَغِيَ عَلَيْهِ) صكره بعدى وظلملق ايتولمش بولسه آنك اوزره يعنى مشركلر ظلم
 و تعدى ايله سه لر (لِيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ) البته نصرت و ياردم بيورور اول كمسه گه خدای
 تعالى (إِنَّ اللَّهَ) درستلكه خدای تعالى (لَعَفُوٌّ) البته عفو اينكوجيدر و كيچكوجيدر
 (غَفُورٌ) يارلقاغوجيدر (۱) بوسوز عفو انتقامدن بخشيراق ايدكينه تعريض
 و اشارندر ديمشلر (ذَلِكَ) اوشبو اش يعنى مظلومغه نصرت (بِأَنَّ اللَّهَ) شول
 سبيليدر كم الله تعالى فادردر بر نرسه نى ايكنچى نرسه اوزرينه غالب ايله مك كه
 و آنك جهلسندن شولدر كه (يُولِجُ اللَّيْلَ) كركزور اول فارانغو كيچه نى (فِي النَّهَارِ)

بعضيلر بو آيت جراحات
 خصوصنده در ديمشلر
 يعنى براو ايكنچيني
 جراحته ندرسه اول
 جراحته ننگان كشى
 جراحته گوجى كشىدن
 انتقام آلوب اوزيني
 جراحته سه آندن صوك
 آنك فارشوسينه اول
 كشى اولگى مجروحنى
 ينه جراحته سه اول ايكى
 مرتبه جراحته ننگان
 مجروح مظلوم بولور
 حق تعالى البته آكا
 نصرت ايلر ديبه كدر.

يا قَطِي كُوْنْدِرْگِه (وَيُؤَلِّجُ النَّهَارَ) هَم كَرگَزُوْر كُوْنْدِرْزِي (فِي اللَّيْلِ) كِيچِه گِه بَعْنِي
 كِيچِه نَكْ سَاعَتَلِرْ يِنِي كِيْمَتُوْب اَنَّا كْ اُوْرِيْنِه كُوْنْدِرْ نَكْ سَاعَتَلِرْ يِنِي اَرْتِرُوْر قَش
 كُوْنْدِه كُوْنْدِرْزِي كِيْمَتُوْب اَنَّا كْ اُوْرِيْنِه كِيچِي اُوْرُوْن فِيلُوْر يَا كِه مَراد كُوْنْدِرْ نَكْ
 ياقَطِيْلِقِي اُوْرِيْنِه كِيچِي نَكْ فَرانفُوْلِقِيْنِي كَلتُوْرُوْر وكيچ قارانفِرْلِقِي اُوْرِيْنِه كُوْنْدِرْ
 ياقَطِيْلِقِيْنِي كَلتُوْرُوْر دِيْمِه كَدِر (وَأَنَّ اللَّهَ) هَم شُوْل سَبِيلِيْدِر كَم خُدای تَعَالَى (سَمِيعٌ)
 اِيْشْتَكُوچِيْدِر مَظْلُوْم نَكْ نالِه سِيْنِي (بَصِيْرٌ) كُوْرگُوچِيْدِر ظالْم نَكْ ظَلْمِنِي (ذَلِكَ) اُوْشَبُو
 بَعْنِي خُدای تَعَالَى نِي كِيْمال قَدِرْت بِرْلِه صَفْتَلَمَق (بِأَنَّ اللَّهَ) شُوْل سَبِيلِيْدِر كَم خُدای
 تَعَالَى (هُوَ الْحَقُّ) اُوْلِدِر ثابِت بُوْلفُوچِي اُوْرِيْنَكْ ذَاتِنْدِه (وَأَنَّ مَا يَدْعُوْنَ) هَم
 شُوْل جِهْتِنْدِر كَم شُوْل نِرْسِه كَم طابُوْنُوْرلِر اُوْل مِشْرَكَلِر (مَنْ دُوْنِه) اُوْل خُدای
 تَعَالَى دِن باشقِه (هُوَ الْبَاطِلُ) اُوْلِدِر باطل و مَعْدُوْم اُوْرِيْنَكْ حُد ذَاتِنْدِه نَتَاك كَم شاعِر
 دِيْمِشْدِر الاكْل شَيْءٌ مَا خِلاَ اللّٰهَ باطل (وَأَنَّ اللَّهَ) هَم شُوْل سَبِيلِيْدِر كَم خُدای تَعَالَى
 (هُوَ الْعَلِيُّ) اُوْلِدِر بِلَنْد و عَالِي بارچِه نِرْسِه دِن (الْكَبِيْرُ) اُوْلُوغ بُوْلفُوچِيْدِر ذَات
 و صَفاتِنْدِه كَم هِيچ كَم آكْا نِيْكَدِاش بُوْلا اَلْماس (الْم تَر) اِيَا كُوْرما دَكْمُو بَعْنِي
 بِلْدَكْ (أَنَّ اللَّهَ) شُوْنِي كَم خُدای تَعَالَى (أَنْزَلَ) اِيْنْدِرْدِي (مِنَ السَّمَاءِ) كُوْكِدِن بَعْنِي بُوْلُوْطِن
 (مَاءٌ صَوْنِي) (فَتَصْبِحُ) بَس اُوْرلِدِي اُوْل صُوْسَبِيْلِي (الْأَرْضُ) يِيْر (مُخْضِرَةٌ) ياشلَنْش بُوْلُوْب
 اُوْلانلِر بِرْلِه بَعْنِي يِيْرگِه يَغْمُوْر يَاوما نِي سَبِيْلِي قَرُوغ يِيْرْدِه اُوْلانلِر اُوْسَدِي
 (أَنَّ اللَّهَ) دِرْسْتَلِكِه اللّٰه تَعَالَى (لَطِيْفٌ) لَطْفِي فِيلفُوچِيْدِر بِنْدَلِرگِه اُوْلانلِر و اَشْلَقَلِر
 اُوْسَدِر مَك بِرْلِه (خَبِيْرٌ) بِلگُوچِيْدِر بِنْدَلِر احوالِيْنِي (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ) اُوْل خُدای
 تَعَالَى نَكْ مَلِكِنْدِه بُوْلفُوچِيْدِر شُوْل نِرْسِه كَم كُوْكَلِرْدِه دِر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دَخِي شُوْل
 نِرْسِه كَم يِيْرْدِه دِر جِهْلِه سِيْنَكْ خالِقِي و مالِكِي اُوْلِدِر (وَأَنَّ اللَّهَ) و دِرْسْتَلِكِه اللّٰه تَعَالَى
 (لَهُو الْغَنِيُّ) اُوْلِدِر موكْسَز اُوْرِيْنَكْ ذَاتِنْدِه بارچِه نِرْسِه دِن (الْحَمِيدُ) ما قَتالْفُوچِيْدِر
 يَا كِه ما قَتالْهافِه لايْقَدِر صَفات و اِفْعالِنْدِه (الْم تَر) اِيَا سِن بِلْماد كْمُو بَعْنِي بِلْدَكْ
 (أَنَّ اللَّهَ) شُوْنِي كَم اللّٰه تَعَالَى (سَخَّرَ لَكُمْ) مَسْخَر و مَطِيْع اِيْلِدِي سَز نَكْ اُوچُوْن
 (مَا فِي الْأَرْضِ) شُوْل نِرْسِه نِي كَم يِيْرْدِه دِر جِيوا نانْدِن هَم باشقِه فائِكَلِي نِرْسِه لِرْدِن
 (وَالْفَلَكَ) هَم مَسْخَر فِيلِدِي سَز لِرگِه كِيْمِه نِي (تَجَرِي) يُوْرُوْر اُوْل كِيْمِه (فِي الْبَحْرِ)
 دِر يادِه (بِأَمْرِهِ) خُدای تَعَالَى نَكْ فَرْمَانِي بِرْلِه (وَيَمْسِكُ) و صافْلاب تُوْتار خُدای تَعَالَى
 (السَّمَاءِ) كُوْكِنِي (أَنَّ تَقَعَّ) اَنَّا كْ تُوْشْمِه كَنْدِن (عَلَى الْأَرْضِ) يِيْر اُوْرِيْنِه بَعْنِي
 كُوْكَلِر نِي يِيْر اُوْسْتِنْدِه هِيچ بِرْتَرِه كَسَز نُوْشُوْرماي صافْلاب طُوْتار (الْبَازِنِه)

مگر کم خدای تعالیٰ نَكْ اذنی و نله مکی برله گنه یعنی هر فایچان خدای توشمه کنی
 و جیبرلمه کنی نله سه شول و قنده غنه کولر بیرگه نوشارلسر (ان الله) درستلکده
 الله تعالیٰ (بالتاس) آدمیلرگه (لرؤف) البته مهر بان و شفقتلیدر (رحیم) رحمت
 ایتکو چیدر (وهو الّدی) و اول خدای تعالیٰ آنداین ذاندیر کم (احیاکم) تریک
 قیلدی سز لرنی و جانسز نطفه دن جانلی آدمی ایتدی (ثم یتیمکم) صکره اولتورور
 اول سز لرنی هر فایچان اجللرکز یتسه (ثم یحییکم) صکره ینه ترگزور سز لرنی
 قیامتده (ان الانسان) درستلکده آدمی (لکفور) البته شکرانه سز در کم شول
 قدر نعمتلرنی کورا طور وب نعمت بیرگوچی خدای غه طاعت قیلماس (الکل امة)
 هر بر گروه او چون دینلر اهلندن (جعلنا) قیلدی بز (منسکا) بر دیننی و شر یعنی کم
 بز نك امرمز برله (هم ناسکوه) آنلر اول دیننی قبول ایتکو چیلدر (فلا ینازعنک)
 بس کرا کبر کم نزاغلا شماسونلر سینک برله باشقه دین اهللری (فی الامر) دین
 اشنده زیرا که سینک دینکنک حق ایدکی ظاهر در نزاغفه اورن یوقدر (وادع)
 و اونده گل سن ای محمدا علیه السلام آدمیلرنی (الی ربک) پروردکارک صاری یعنی
 توحید و عبادتک (انک) درستلکده سن (لعلی هدی مستقیم) البته طوغری
 بولغوچی یول اوزرینه سن (وان جادلوک) و اگر خصومت و جدال قیلسه لر سینک
 برله سینک دینک حق ایدکی ظاهر بولا نورب (فقل) بس ایتکل سن آنلر غه (الله
 اعلم) الله تعالیٰ بلگو چیره کدر (بما تعملون) شول نرسه نی کم سز لر اشلر سز یعنی
 عناد و جدال کزنی بلور و آنک برابرینه سز لرگه جزأ بیورور بو آیتنی آیت سیف
 برله منسو خدر دیمش لر (الله یعلم) الله تعالیٰ حکم قیلور (بینکم) سز نك آرا کزده
 (یوم القيامة) قیامت کوننده (فیما کنتم فیه) شول نرسه ده کم بولد کز سز اول نرسه
 خصوصنده (تختلفون) اختلاف قیلور سز دین و شریعت اشلرندن (الم تعلم) ایاسن
 بلما دکمو یعنی بلدک (ان الله) شونی کم الله تعالیٰ (یعلم) بلور (ما فی السماء)
 شول نرسه نی کم کوکده در (والارض) هم شول نرسه نی کم بیرده در یعنی هیچ نرسه
 آکا خفی و یاشرن توگلدر بارچه نی بلور (ان ذلك) درستلکده او شبو یعنی
 کوکلرده گی هم بیرده گی نرسه لر یازلمشدر (فی کتاب) لوح المحفوظده (ان ذلك)
 درستلکده او شبو بارچه نرسه نی بله ک (علی الله) الله تعالیٰ اوزره (یسیر) آسان
 و یکلدر (و یعبدون) و طابونورلر مکه مشرکلری (من دون الله) خدای تعالیٰ دن
 باشقه (مالم ینزل به) شول نرسه گه کم ایندر مادی خدای تعالیٰ آکا طابونوغه

(سُلْطَانًا) بر حجتہ نئی و دلیلنی یعنی اول مشرکوں پونلرغہ طابونورلرکم آکا
 طابونماقفہ ہیج بر دلیل یوقدر (وَمَا) دخی طابونورلر آنلر شول نرسہ گہ کم
 (لَيْسَ لَهُمْ) یوقدر آنلرنک (بہ علم) اول نرسہ نی بلولری یعنی ہیج دلیلینی بلماہینچہ
 محض جہل و تقلید بر لگنہ طابونورلر (وَمَا لِلظَّالِمِينَ) و یوقدر مشرکوں او چون
 (مَنْ نَصِرَ) ہیج بر یاردم بیرگوچی و آنلردن عذابنی کبتارگوچی (وَإِذَا تَلَّی) و ہر
 فاپچان اوفولمش بولسہ (عَلَيْهِمْ) اول مشرکوں اوزرہ (آيَاتِنَا) بزنگ آیتارمز
 یعنی قرآن (بَيِّنَاتٍ) روشن و ظاہر بولغانلری حالہ اول آیتلر (تَعْرِفُ) سن طانورسن
 (فِي وَجْهِ الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسہ لرنک یوزلرنک کم حلقفہ اشانمادیلر (الْمُنْكَرِ)
 انکارنی و طانوماغانلقنی یعنی افراط عنادلرندن آنلرنک یوزلرنہ نفرت و کراہت
 اثری ظاہر بولور (يَكَادُونَ يَسْطُونَ) یاقن بولولر آنلر کم قول کونارورلر
 یعنی غایت آچولرندن قول کوناروب صوغارغہ یاقنلاشورلر (بِالَّذِينَ يَتَّبِعُونَ) شول
 کمسہ لرگہ کم اوفولر (عَلَيْهِمْ آيَاتِنَا) آنلر اوزرہ بزنگ آیتلر مزی یعنی آچولرندن
 قرآن اوفوچیلرغہ قول کونارمہ ککہ یاقن بولولر (قُلْ) اینکل ای محمد علیہ السلام
 (أَفَأَنْبِئُكُمْ) ایا خبر بیرایم مو سزلرگہ (بَشْرًا) یاوزراق بر لہ (مَنْ ذَلَّكُمْ) اوشبو
 سز تلگان اشدن یعنی سزلر قرآن اوفوچیلرنی صوغارغہ تلہ بسز مین سزگہ آنن
 یامانراق نرسہ نی بلدرایممو کم اول نرسہ (النَّارِ) نموغ اوطیدر (وَعَدَا اللَّهُ) وعہ
 قیلدی خدای تعالی اول اوطنی (الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسہ لرگہ کم حلقفہ اشانمادیلر
 یعنی آنلرنی شول اوطقہ سالورمن دیب وعہ قیلدی (وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) ونی یاوز
 اولر لہک اورندر اول نموغ اوطی (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای آدمیلر (ضَرْبَ مَثَلٍ) مثل
 صوغولمش بولدی یعنی مثال کیلتورلمش بولدی مشرکلرنک بونلرغہ طابونماقلرینہ کم
 اول مثل عنکبوت سورہ سنده مثل الذین اتخذوا من دون الله اولیاء الی آخرہ
 آیتیدر (فَاسْتَمِعُوا لَهُ) بس ایشتکز و طکلاکز اول مثلنی اخلاصی قولافلرکز
 بر لہ (أَنَّ الَّذِينَ) درستلکک شول کمسہ لر کم (تَدْعُونَ) اوندارسز و عبادت فیلورسز
 سز آنلرغہ یعنی پونلر اول پونلر جملہ سی اوج یوز آلتمش صورت ایدی کعبہ نک
 نیکرہ سینہ قویغانلر ایدی (مَنْ دُونَ اللَّهِ) الله تعالی دن باشقہ (لَنْ يَخْلُقُوا) ہر گیز
 یاراتماسلر اول پونلر (ذُبَابًا) بر چبننی یعنی بر کچکنہ چبننیدہ یوقنن بار قیلا
 آلاسلر (وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ) وا گرچہ جبولسہ لر و اتفاق فیلسہ لر ہم آنلر اول
 چبننی یاراتماق او چون (وَأَنْ يَسْلُبَهُمُ الذُّبَابُ) وا گر صوورسہ و طارنوب آلسہ

اول پونلردن چبن (شَبِئًا) بر نرسه نی مثلا آنلرغه سورتلگان ایسلی ماینی یاکه بالنی آلسه (لَا یَسْتَنْقِوْهُ مِنْهُ) فوتقارا آلماسلر اول نرسه نی چبندن یعنی کیری فایتاروب آلا آلماسلر مشرکلرنک عادتلری شول ایدی کم پونلرغه خوش ایسلی مایلر هم بال سورتورلر ایدی وپوخانه ایشکینی بیکلرلر ایدی چبنلر تره زه دن کروپ اول نرسه لرنی آشاب بترورلر ایدی نیچه کوندن صوگ پوخانه غه کروپ بال هم ماینک اثرینی کورمه گاج خدایلر مز بز قویغان نرسه نی یاراتوب آشاغانلر دیب شادلانورلر ایدی حق تعالی آنلرنک عاجز لقندن خبر بیردی کم اول پونلر بر چبننی یاراتوغه بلکه چبن آغان نرسه نی کیری فایتاروب آلوغه قادر نوگللردر (ضَعْفٌ) ضعیف وکوچسز بولدی (الطَّالِبُ) استه گوچی یعنی پونلر (وَالْمَطْلُوبُ) هم ضعیف بولدی استه لنمش یعنی چبن یاکه مراد ضعیف وعاجزدر طابونفوچی مشرکلر هم طابونلمش پونلر دیبه کدر الله اعلم مرویدر که مالک بن صیف وکعب بن اشرف وسائر اکابر یهود ایتدیلر کم خدای تعالی بارچه دنیانی آلتی کونده یاراتوب آرودی صکره شنبه کوننی استراحت قیلماق اوچون نکیه ایلهدی و آرفاسینه طایاندی آرغانغه کوره جال ایتو اوچون دیدیلر حق سبحانه و تعالی آیت یباردی کم (مَا قَدَرُوا اللَّهَ) طانومادیلر یهودیلر خداینی (حَقَّ قَدْرَهُ) آنک ذاتینه لایق وتیوشلی بولغان طانوماق برله یاکه تعظیم قیلمادیلر واولوغلمادیلر آنی حق تعظیم برله زیراکه آکارنج وضعنی هم ارومانی نسبت بیروب خدای آرودی دیدیلر وحالانکه خدای تعالی آنداین اشلردن منزهدر آروماق جسمگه خاصدر خدای تعالی جسم و تن نوگلدر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکه الله تعالی (لَقَوَى) البته فوت و قدرت ایه سیدر کوچی پتکوچیدر بارچه نرسه لرنی یاراتیافقه و آرمافدن هم ضعیفله نمه کدن منزهدر (عَزِيزٌ) غالبدر بارچه نرسه اوزره (اللَّهُ بِصُفَى) الله تعالی صایلار و اختیار ایلر (مِنَ الْمَلَائِكَةِ) فرشته لردن (رَسُولًا) رسوللرنی کم آنلر واسطه بولورلر خدای تعالی برله پیغمبرلر آراسنده وحی کیلتورمه کده (وَمِنَ النَّاسِ) هم آدمیلردن صایلار پیغمبرلرنی تا کم خلقنی آنک دینینه اونلرلر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکه خدای تعالی (سَمِيعٌ) ایشتکوچیدر پیغمبرلرنک سوزینی (بَصِيرٌ) کورگوچیدر امتنک احوالینی (یَعْلَمُ) بلور خدای تعالی (مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) شول نرسه نی کم آدمیلرنک آلدنکدر یعنی اشلر گان عمللرینی بلور (وَمَا خَلْفَهُمْ) هم بلور شول نرسه نی کم آنلرنک آرطلرنکدر یعنی قیلاچاق اشلرینی بلور (وَأَلَى اللَّهِ) وخدای تعالی صاری (تَرْجِعُ الْأُمُورَ) فایتارلمش بولور اشلر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسهلر (ارْكَعُوا) رکوع قیلگزلر

(وَاسْجُدُوا) ہم سجدہ قیلکزلر نماز دہ یعنی نماز اوفوگز دیمہ کدر نماز دن رکوع وسجود (۱) برله تعبیر قیلدی رکوع وسجود نماز نڭ رکن اعظمی بولغانلق اوچون (وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ) دخی عبادت قیلکزلر پروردگار کزغہ (وَافْعَلُوا الْخَيْرَ) ہم قیلکزلر ایند گولکنی یعنی شریعتکہ موافق اشلرنی (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) شایدکم سز لر فلاح طابارسز ومقصودغہ ایرشورسز (وَجَاهِدُوا) وصوغش قیلکزلر (فی الله) خدای تعالی بولنده (حق جهاده) تیوشلی بولغان جهادینی یعنی صاف کوکل وخالص نیت برله (هو اجتبیکم) اول خدای تعالی صایلادی واختیار ایلهدی سز لر نی اوزینک دینینه نصرت اوچون (وَمَا جَعَلْ عَلَيْكُمْ) وقیلهادی سز نڭ اوزر کزغہ (فی الدین) دینده وشریعتده (من حرج) هیچ بر طارلق وچیتنک قیلهادی یعنی آغر وچیتن اشلر برله سز لر نی تکلیف ایتمهدی وضورت وقتنده رخستلر بیردی سفرده نماز نی قصر قیلماق وافطار هم عاجزلقدہ تبیم برله نماز درست بولماق هم باشقه اشلر کبی بس سز لر ایرکزلر (مَلَّةَ اَبْرَاهِيمَ) آنا کز ابراهیم نڭ ملتینه عرب خلقینک کوبره گی ابراهیم علیه السلام نسلندن بولدی اوچون یاکه پیغمبر مز علیه السلام حضرتلری آنک نسلندن بولغانلق اوچون آنا کز ابراهیم دیوب بارچه امتکہ خطاب ایبولدی زیراکھ پیغمبر امتکھ آنا بولور آنا نڭ آناسی هم آنا حکمنده در بس ابراهیم پیغمبر بارچه امتکھ آنا حکمنده بولور (هو سمیکم المسلمین) اول خدای تعالی آطادی سز لر نی مسلمانلر دیوب (من قبل) قرآنندن الگاری ایندر لمش کتابلرده (وقی هذا) هم اوشبو قرآنده یاکه مراد ابراهیم سز لر نی مسلمانلر دیوب آطادی دیمه کدر زیراکھ ومن ذریننا امة مسلمة دیوب دعا قیلدی (لیکون الرسول) تاکم بولسون اوچون پیغمبر یعنی محمد علیه السلام بولسون قیامت کوننده (شهیداً) گواه (عَلَيْكُمْ) سز نڭ اوزر کزغہ یعنی سز لر نڭ ابراهیم ملتینی قبول ایتمک کزغہ (وتکونوا) هم تاکم بولماق کز اوچون اوزلر کز (شهیداً) گواهلر (علی الناس) آدمیلر اوزرینه یعنی باشقه پیغمبرلر نڭ امتلرینه دعوتنی ایرشدر گانلکلرینه (فَاقْبُوا الصَّلَاةَ) بس فایم قیلکزلر واوناکزلر نمازنی (وَأْتُوا الزَّكَاةَ) هم بیرکزلر زکوتنی ماللر کزدن (وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ) دخی یابشکزلر خدای تعالی نڭ فضلینه یعنی بارچه اشدہ اعتماد قیلوب آنین یاردم استه کز (هو) اول خدای تعالی (مَوْلَيْكُمْ) سز لر نڭ مولی کز واشکزنی باشقارغوچیکزدر (فَنِعْمَ الْمَوْلَى) بس فی یحشی مولی در اول خدای تعالی (وَنِعْمَ النَّصِيرُ) هم فی یحشی یاردم بیرگوچی ومدد اینکوچیدر بنه لرینه.

(۱) ولہذا امام اعظم و مالک رحمہما اللہ تعالیٰ منہبلرنده اوشبو آیتہ تلاوة سجدہ سی یوفدر مراد نماز سجدہ سیدر دیورلر رکوع برله برگہ ذکر ایدلمہ کی شوکا ذلیلدر اما امام شافعی واحمد رحمہما اللہ تعالیٰ فاشلرنده بو آیتہ تلاوة سجدہ سی قیلنور زیرا کہ ظاہر آیت سجدہ برله امردر دیورلر بس اوشبو سجدہ مختلف فیہدر شیخ محی الدین قدس سرہ فتوحاندة بوسجدہ نی سجدۃ الفلاح دیوب تسمیہ ایدر.

سورة المؤمنون مكية وهى مائة وثمان عشر آية ﴿١﴾

﴿٢٣﴾ جی سوره مؤمنون سوره سی مکده نازلدر ۱۱۸ آیتدر ﴿٢﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿قَدْ أَفْلَحَ﴾ تحقیق فلاح طابیدلر ومقصوده ایرشدیلر (المؤمنون) مؤمنلر (الذین) آنداین مؤمنلرکم (هم) آنلر (فی صلاتهم) اوزلرینک نمازلرنده (خاشعون) خشوع فیلفوچیلدر یعنی نمازی تو باخیچلیک برله و آداب برله هم خدایدن قورقو برله (۱) او قورلر (والذین) هم شول کمسه لدر کم (هم) آنلر (عن اللغو) باطل و بوش سوزدن و تیوشسز اشدن (معرضون) اعراض ایتکوچیلدر (والذین) دخی شول کمسه لدر کم (هم) آنلر (للزکوة فاعلون) واجب بولغان زکوتنی ماللرندن ادا ایتکوچیلدر یا که فطر صدقه سینى بیرگوچیلدر (والذین هم) ودخی شول کمسه لدر کم آنلر (لغروجهم) اوزلرینک عورتلرینی حرامدن (حافظون) صافلاغوچیلدر (الأعلى) ازواجهم) مگر اوزلرینک خاتونلری اوزره (أو ما ملکت ایمانهم) یا ایسه شول نرسه اوزره کم مالک بولدی آنی آنلرنک اوک قوللری یعنی حلال بولغان نکاحلی خاتونلرندن هم صانوب آلونغان و اوز ملکلرنده بولغان حلال کنیزکلرندن گنه عورتلرینی صافلاماسلر و آنلر برله گنه صحبت ایله رلر (فانهم) بس درستلیکده اول عورتلرینی صافلاغوچیلر (عبر ملومین) ملامت ایتولنمشلر نوگللدر یعنی نکاحلی خاتونلرینه و حلال کنیزکلرینه یا فتلق قیلولری اوچون آنلرنی ملامت ایله مه سلر اگر شریعت درست کورمه گان و قتلرده بولماسه (فمن ابتغى) بس هر کم استاسه صحبت و مباشرت اوچون (وراء ذلك) اوشبوندن باشقهنی یعنی خاتونلرندن و کنیزکلرندن باشقهنی (فاولئک) بس اوشبو استاگوچیلر (هم العادون) آنلردر اوتکوچیلر حلالدن حرامغه یا که میل ایتکوچیلر ظلم و فسقغه (والذین) دخی شول کمسه لدر (هم) آنلر (لامانانهم) اوزلرینک امانتلرینه یعنی آدمیلر آنلرغه صافلامق اوچون بیرگان امانتلرگه یا که نماز ورزه کبی خداینک امانتلرینه (وعهدهم) هم قیلغان عهد و وعده لرینه (راعون) رعایه ایتکوچیلدر کم هیچ خیانت قیلماینچه وفا ایله رلر (والذین) هم شول کمسه لدر کم (هم علی صلاتهم) آنلر اوزلرینک نمازلری اوزره (يعافظون) محافظت و دایمچیلیق قیلورلر یعنی شروط و ارکان و آدابى برله نمازی وقتنده ادا قیلورلر مؤمنلر صفینک اولنده

۱۸

الجز الثامن عشر

(۱) مرویدر که حضرت پیغمبر علیه السلام نماز اوقوغانده اول کوزلرینی کوك طرفینه طوتار ایدی اوشبو آیت نازل بولغاندن سوک نمازده سجده اورنینه نظر ایتنه طورغان بولدی بس حاله قیامده مصلى سجده اورنینه قارامق تیوشدر و دیمشلدر کم نمازده خشوع شولدر که نماز اوقوچی کشی اوک یاغندک هم صول یاغنده کم طوردقینی بلمه سون.

ھم آخرنده نمازنی ذکر ایلمه کی نمازنی شانی اولوغلقینه اشارندیر (اُولَئِكَ)
اوشبو گروه یعنی مذکور صفتلر برله صفتلانغوجی مؤمنلر (هُمُ الْوَارِثُونَ) آنلردیر
وارثلرکم (بَرَثُونَ الْفَرْدُوسَ) (۱) میراث اینتوب آلورلر فردوس جَنَنینی کم
جنتلرنی اعلیراقی ودرجه لرنی یوقاریراقدیر (هُمُ فِيهَا) آنلر اول جنتده (خَالِدُونَ)
منگو قالفوجیلردیر (وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ) و تحقیق یاراتدیق بز آدمینی (مِنْ سُلَالَةٍ
مِنْ طِينٍ) بالحقندن چغارلوب آلونمش بر خلاصه جوهردن وصفی نرسه دن یعنی
آدم علیه السلام بالحقندن چغارلمش منی صونندن یاراتدیق (ثُمَّ جَعَلْنَاهُ نَظْفًا) صکره
قیلدیق بز آنک نسلینی نطفه صوی (فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ) بر محکم بولغوجی قرار گاهه
یعنی آنالر رحمنه اورنلاندردیق (ثُمَّ خَلَقْنَا النَّطْفَةَ) صکره اورتدک بز نطفه صویینی
(عِلْقَةً) بر کیسهک اویوش قان اینتوب زیرا که منی صوی آنا فارننده
فرق کون نورقدن صکره قاطی اویوش قان بولوب اؤلور شول حالنچه ینه
فرق کون نورور (فَخَلَقْنَا الْعِلْقَةَ) بس قیلدیق بز اول برکیسهک قانی فرق کون
طورغاندن صوڭ (مُضْغَةً) بر مقدار سویه کسر ایت کیسهگی علقه مضغه اؤلوروب
ینه فرق کون نورور (فَخَلَقْنَا الْمُضْغَةَ) بس قیلدیق بز اول ایت کیسهگینی
(عِظَامًا) سویه کلرکم منی صوی آنا فارننده اوچ کره فرق کون طورغاندن
صوڭ سویهک پیدا بولور (فَكَسَوْنَا الْعِظَامَ) بس اورتدک بز وفاپلادیق سویه کلرنی
(لَعْمًا) ایت برله یعنی ایت اوسدردک طامورلر و سنگرلر و باشقه اجزالری برله
ناکم تمام کشی صورتلی بولدی (ثُمَّ أَنْشَأْنَاهُ) مونک صوڭنده یاراتدیق بز آنی
(خَلْقًا آخَرَ) ایکنجی یاراتدیق آنا رحمنده یعنی آڭا جان کرتدک ناکم تریک
بولدی و جانسزدن جانلی بولدی یا که مراد آنا فارنندن چققانندن صوڭ آڭا
نشلر و توکلر اوسدردک هم آنا سونی برله تریبه لنوب اوسکانندن صوڭ انواع
غذا و نورلی نعمتلر بیروب اول یکتک صکره قارطلق درجه سینه
ایرشدردک (فَتَبَارَكَ اللَّهُ) بس اولوغ بولدی خدای تعالی (أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ)
یارانقوجیلرنی کورکامره کی بولغوجی خدای (ثُمَّ أَنْكُمُ) صکره درستلکده سز لر
ای آدمیلر (بَعْدَ ذَلِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش اشلر صوڭنده (لَمَبِثُونَ) البته اولوکلر سز
یعنی حالکنزنی آخری اولومدیر (ثُمَّ أَنْكُمُ) مونک صوڭنده درستلکده سز لر
(يَوْمَ الْقِيَامَتِ) قیامت کوننک (تَبْعُونَ) قوبارلمش بولور سز حساب و جزا اوچون
(وَلَقَدْ خَلَقْنَا) و تحقیق یاراتدیق بز (فَوْقَكُمْ) سز لرنی اوستگزده (سَبْعَ طَرَائِقٍ)

(۱) بعضیلر دیمشیلردیر کم
مؤمنلر جنته کفر اهلینک
منزللرینی میراث آلورلر
زیرا که ایمان اهلی
و کفر اهلینک هر قایو
کیسهنک جنتده هم
تموغنه اوزینه بیلگو-
لهنگان منزلی باردر
مؤمنلرنی تموغدافی
منزللری کفر اهلیرینه
بولور و آنلرنی جنته گی
منزللری مؤمنلرگه
بیرلور.

بىدى قات كۆكلرنى كىم قىشتەلەرنىڭ بوللىرىدىر (وَمَا كُنَّا) ۋە بىز ايماسىز (عَنِ الْخَلْقِ)
 اۋشىر بارانامىش كۆكلردىن (عَافِلِينَ) عاقل ۋە غېرىسز بار ايماسىز ياكە بارچە مخلوقات
 احوالدىن غافل ايماسىز دېيەكەر (وَأَنْزَلْنَا) ۋاينىزدىكىز (مِنَ السَّمَاءِ) كۆكن
 (مَاءً) سۈيى (بِقَدَرٍ) اولچاۋ بىرلە يەنى مخلوقات ھالىنىڭ صلاحىتى بىنارلىق قىدرى
 (فَأَسْكَنَاهُ) بىس ساكن ايلەدىڭ ۋە طورغۇزىق اول سۈيى (فِي الْأَرْضِ) يىردە (۱) (وَأَنَا)
 ۋەدىنىڭكە بىز (عَلَىٰ ذَهَابٍ بِهِ) اول سۈيى كىتارمىڭ اوزىرە ۋە زايىل ايلەمىكە
 (لِقَادِرُونَ) اللە قادىرلارمىز (۲) يەنى ايتىرىمىكە كۈچىمىز پىندكى كىي كېرى آلمانفە
 ھىم كۈچىمىز بىتار (فَانشَأْنَا) بىس ياراندىق بىز (لَكُمْ) سىزنىڭ اوچون (بِهِ) اول
 سو سېلى (أَحْسَاتٍ) باققەلارنى (مَنْ نَحْبِلُ) خىمالقدىن (وَأَعْنَابٍ) ھىم يوزم آغاچلارنىن
 ھىر بىر نەدە خۇبىرەك باققەلار خىرما بىرلە يوزم يىچلارنىن بولدىنىن بوايىكىنى
 ھاملاب ذىكر ايلەدى (لَكُمْ) سىزلىگە بولغۇچىدىر (فِيهَا) اول باققەلار دە (فَوَأَكَلْهُ
 كَثِيرًا) كۈب بىشىلار خىرما ھىم يوزمىن باشقە (وَمِنهَا) ۋ اول باققەلاردىن (تَأْكُلُونَ)
 سىزلىر آشارسىز يەنى باققەلارنىڭ بىشىلارنىن ۋاشلىقلارنىن آشارسىز ۋاننن مەبىشتىڭ
 ھاصل ايتىرسىز (وَشَجَرَةٍ) دىنى ياراندىق سىزنىڭ اوچون بىر يىچىنى كىم (تُفْرَجُ)
 چقار اول يىچاچ (مِنْ طُورٍ سَيْنَاءَ) طور سىنا طاغىدىن كىم اول يىچاچ زىتون يىچىدىر
 طوفاندىن سولك ايك اۋل بىر يوزمىدە اوسكان يىچاچ شولىدىر دېيىشلار (تَنْبِتُ)
 اوسار اول زىتون يىچاچى (بِالْمُغْنِ) ماى بىرلە (وَصَبْغٌ لِلْأَكْلِينَ) ھىم آشالا
 طورغان نرسە بىرلە آشاوچىلار اوچون يەنى زىتون يىچاچى جامەدىر دەھىت ۋە صبغىتىنى
 ھىم آنىڭ ماى بىرلە چىراغ باقارلار ھىم ئانفە قوشۇب آشارغە بارار (وَأَنْ لَّكُمْ)
 ۋەدىنىڭكە سىزنىڭ اوچون بولغۇچىدىر (فِي الْأَنْعَامِ) دورت آيىقلى ملوارلار دە
 يەنى تۈە ۋەغىر ۋەسار قىبىلار دە (لِعِبْرَةٍ) اللە ھىبىت آلوناقچ نرسە كىم آنىڭ
 بىرلە ھىق ئعالىنىڭ قىدرىنىدە استىلال ايدلور (تَسْقِيكُمْ) سوغارورمىز سىزلىرىنى (مِنَّا)
 فى (بَطُونِهَا) شول نرسەدىن كىم اول ھىوانلارنىڭ اچلارنىدە يەنى سوتلارنىن (وَلَكُمْ)
 ھىم باردىر سىزلىگە (فِيهَا) اول دورت آيىقلى ملوارلار دە (مَنْفَعٌ كَثِيرٌ) كۈب
 فائىدەلەر كىم بەغسىنىدە آطلانوب يوزورمىز ۋە بەغسىنىدە يۈك بۈكلەرىمىز ۋە بەغسىنىڭ
 نىسلىنى آرتىروب سوتلىرى ۋە يۈنلىرى بىرلە فائىدەلانورمىز (وَمِنهَا تَأْكُلُونَ) دىنى
 اول ھىوانلاردىن آشارسىز يەنى ايتلارنىنى آشارسىز ياكە آنلر سېلى رىزقلا نورمىز
 (وَعَلَيْهَا) ھىم اول ھىوانلار يەنى تۈەلر اوزىرىدە قوروغ يىردە (وَعَلَىٰ الْفَلَكِ) دىنى

(۱) اېس ھىياسىدىن
 موقولدىر كە ھىق سېغانە
 ئعالى بىش يىقەنى جىنن
 چىشمەلردىن جىرائىل
 ھىلە السلام قانالىنىدە
 قوبوب كۆكن بىرگە
 ايتىردى اول بىش يىقە
 «سېعون» «وجيئون»
 ھىم «فرات» «ۋدىلە»
 دىنى «نېل» يىقەلر بىر
 آدمىلارنىڭ مصلحت
 ۋە منىقەلرى مىقدارنىچە
 آنلرنى بىر يوزمىدە چارى
 ايلەدى.

(۲) مرويىدىر كە يىچۇچ
 ۋە ماچۇچ خىروجىدىن
 سولك ھىرەت جىرائىل
 بىر يوزمىدە ايتىروب قىراننى
 ھىم ھىرەسۈدىنى ۋە مقام
 ابراھىمنى ۋە نىابوت
 سىكىنىنى ھىم مەكۈر بىش
 يىقەنى كۈنەرب كۆككە
 چىزارور آننن سولك
 بىر يوزمىدە ھىچ خىر
 ۋە بىر كىتالماس.

كيمه لر گه در يالرده (تَعْمَلُونَ) يوكله نلمش بولورسز يعنى مهتوب بورورسز بر
 بيردن بر بير گه بارورسز (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا) ونعقيق يبهردك بز سندن الكارى
 (نوحاً) نوح پيغمبرنى (إِلَى قَوْمِهِ) آنك قومى صارى (فَقَالَ) بس ايتدى نوح عليه
 السلام قومينى دعوت قيلول (يَا قَوْمِ) اى مينم قومم (اعبدوا اللَّهَ) عبادت قيلكز
 خداى تعالى گه (مَا لَكُمْ) يوقدر سزار گه (مَنْ آلِهَ) هيج بر معبود (غيره) خداى
 تعالى دن باشقه (أَفَلَا تَتَّقُونَ) ابا سز لر قور قها سز موز خداى تعالى نك عذابندن (فَقَالَ)
 بس ايتديلر نوحنك سوزينه جوابك (أَلَمْ آتَيْنَا كُفْرًا) شونداين اولوغلر كم
 اشانماديلر حقيققه (مَنْ قَوْمِهِ) اول نوحنك قومندن يعنى خلقنك حضرت نوح دينينه ميل
 ايتولر ينى كور گاج قومنك اولوغلرى آنلر نى حضرت نوحن نقر نل ندر ب ايتديلر
 (مَا هَذَا) ايباسدر اوشبو نوح (الْأَبَشْرُ مِثْلُكُمْ) مگر بر آدميدر سز نك كى
 (يُرِيدُ) تلر اول (أَنْ يَنْفَضَلَ) آرتق بولماقنى (عَلَيْكُمْ) سز نك اوزر كز گه
 يعنى سز لر گه اولوغ بولوب سز لر نى اوز فرمانينه كرتمه كنى تلر (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ)
 وا گر تله سه ايدى الله تعالى آدميلر گه پيغمبر بيهرمه كنى (لَأَنْزَلَنَّا) البته ايتدورور
 ايدى كوكن پيغمبر ايتوب (مَلَأْنَا كَفَّةً) فرشته لر نى (مَا سَمِعْنَا) ايشتمه دك بز
 (بِهَذَا) اوشبونى يعنى آدمى خداينك پيغمبرى بولوب كيلگانينى بز ايشتمه دك
 (فِي آبَائِنَا الْأُولِينَ) اولده اونكان آنالريمز آراسنده ديديلر و آنلر بو سوزنى
 فرط عنادلرندن ايتديلر والا آنلردن الكارى ادريس وشيث هم آدم عليهم
 السلامر پيغمبر بولوب كيلگانلكر ينى بلورلر ايدى عناد و اوصاللقلرى سببلى
 ايتديلر كم بزلر آدمين پيغمبر كيلد كينى ايشتمه دك (أَنْ هُوَ) ايباسدر اول
 نوح (الْأَرْجَلُ بِهِ جَنَّةٌ) مگر بر ايدر كم آنده ديوانه لى وجنون باردر اگر
 ديوانه بولماسه ايدى آدم بالاسندن پيغمبر بولماسلقينى بلور ايدى (فَتَرَبَّصُوا بِهِ)
 بس كوتوب طور كز و منتظر بولكز آكنا (حَتَّىٰ هَبْنٰ) تا كم بر زمانفه قدر
 يعنى آنك عمرى كوتوب فالماغاندر بر مدت صبر ايتوب طور كز اول اولر
 صكره آنندن خلاص بولورمز ديديلر باكه بر زمان صبر قيلكز تا كم آنك
 ديوانه لى بتوب علقفه كيلور آنندن صوك موند اى سوزلر نى سوزله مهس ديديلر
 نوح عليه السلام قومينك اوشبو طريقه سوزلر ينى ايشتكاج آنلر نك ايمان
 كيلتورمه كلر ندين اميدينى اوزوب حق تعالى گه مناجاة ايله دى (قَالَ) ايتدى حضرت
 نوح (رَبِّ انصُرْنِي) اى مينم پروردكارم مبكنا نصرت و ياردم بير گل و بو قومندن

مینم انتقامیمنی آفل (بیا کذبون) شول نرسه سبیلی کم آنلر یالفاغه طوندیلر
 مینی و میکا اشانمادیلر (فَاَوْحَيْنَا إِلَيْهِ) بس وحی فیلق بز نوح پیغمبر گه
 (أَنْ اصْنَعِ الْفُلَّكَ) شوپل دیوب کم یاصغل سین ای نوح کیمه نی (بَاعَيْنَا) بزنگ
 حقیقیز و صافلاماقیمز برله (وَوَحَيْنَا) هم بزنگ امریمز و تعلیمیمز برله یعنی بز
 سینی خطادن صافلاماز. و کیمه نی فی روشجه یاصارغه اوکراتورمز (فَإِذَا جَاءَ)
 بس هر قایچان کلیسه (أَمْرًا) بزنگ فرمانیمز یعنی « کیمه گه منگل » دیوب
 فرمان ایتسه ک یا که هر قایچان عذاب نازل بولسه (وَفَارَ التَّنُورَ) هم قایناسه
 تنور یعنی ابکمک پشورا طورغان میهدن صو قایناب چقسه (فَأَسْلَكَ فِيهَا) بس
 کرتکل سین اول کیمه گه (مَنْ كَلَّ) هر صنف حیواندن (زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ) ایکی
 زوجنی یعنی بر آنا و بر آنانی جفت جفت کرتکل تا کم هر حیواندن برار جفت
 کیمه ده بولسون (وَأَهْلًاكَ) هم اوز اهلکنی یعنی ابو جماعتلرکنی و مؤمنلرنی
 کیمه گه کرتکل (إِلَّا) مگر کرتکه گل کیمه گه (مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ) شول کیمه نی کم
 سبقت ایتدی آنک اوزرینه ازله (الْقَوْلِ) سوز یعنی ازله آنک طوفانغه غرق
 بولماقی برله حکم ایتولدی ولوح المحفوظده یازلدی (منهم) اول جماعتلرکندن مراد
 حضرت نوحنک بر اوغلی و بر خانونیدر آنلر ایمان کیتورمه گان ایدیلر طوفانده
 هلاک بولدیلر (وَلَا تَخَاطَبُنِي) هم خطاب فیلماسغل میکا ای نوح یعنی میکا دعا
 ایله مه گل (فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا) شول کیمه لرنک قورتلماقلری حقنده کم آنلر ظلملق
 قیلدیلر اوز نفسلرینه یعنی ایمان کیتورمه گان کیمه لرنی فوتقارغل دیب میندن
 صوراماغل (أَنَّهُمْ) درستلکده آنلر (مَغْرُقُونَ) غرق ایتولمشلر یعنی آنلر
 البته طوفانغه غرق بولورلر قورتلماسلر (فَإِذَا اسْتَوَيْتَ) بس هر قایچان برابر
 بولساک یعنی عذاب وقتی ایرشوب کیمه گه کرساک (أَنْتَ) سین (وَمَنْ مَعَكَ) هم
 هر کیمه کم سینک برله هر گه در جهل کز قرار ایتسا کز (عَلَى الْفُلِّكَ) کیمه
 اوزرینه (فَقُلْ) بس ایتکل سین (الْحَمْدُ لِلَّهِ) بارچه ثنا و ماقتالمق خدای تعالی گه
 مخصوصدر (الَّذِي) آنداین خدای کم (نَجَّيْنَا) حجاجه بوردی بزلرگه و بزنی فوتقاردی
 (مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظلملق ایتکوچیلر بولغان گروهدن یعنی مشرکلردن (وَقُلْ)
 دخی ایتکل کیمه گه اولطورغان وقتده (رَبِّ أَنْزَلْنِي) ای مینم پروردکارم مینی
 ایدر گل (مَنْزِلًا مَبَارَكًا) برکتلی بولغوچی منزلگه یعنی مؤمنلرنک نجاینه سبب
 بولغان اورنغه یا که مینی ایدر گل مبارک ایدر مک برله (وَأَنْتَ) وسین ای مینم

رَبِّم (خَيْرَ الْمَنْزِلَيْنِ) ايتدر گوچيلرنك ايدگورا كى سن بعضيلر بودعا برله امر
 كيمه دن چققان وقتده بولدى ديشلر لکن قول مشهور شولدر كه كيمه گه اولطرغان
 وقتده هم چققان وقتده حق تعالى اوشبو دعانى اوفورغه قوشدى (ان في ذلك)
 درستلكده اوشبو نوح پيغمبر قصه سنده (لايات) البته علامتلر و نشانلر باردر
 عبرت ايلرينه (وان كنا) و درستلكده بولدى بز (لمبتلين) صناغوجى اول
 قومنى ربلاندر گوچى اولوغ بلا برله ياكه امتحان اينكوچى همه بنده لرنى
 اوشبو آيتلر برله تا كم مصدق و مكذب كم ايدكى ظاهر بولور (ثم انشاننا)
 صكره ياراندق بز (من بعدهم) نوح قومندن صوك (قرنا اخرين) ايكنجى بر
 گروهنى يعنى عاد و ثمود قومينى (فارسلنا فيهم) بس ييهر دك بز آنلر آراسينه
 (رسولا) بر پيغمبرنى (منهم) آنلرنك اوزلرندن اول پيغمبر هود ياكه صالحدر
 عليهما السلام هم ايتدك اول قومگه پيغمبرلى تلى برله (ان اعبدوا الله) شويله
 ديوب كم عبادت قيلكزلر الله تعالى گه (ما لكم) يوقدر سز لر گه (من اله) هيج
 بر عبادنكه مستحق بولغان معبود (غيره) الله تعالى دن باشقه (افلا تتقون) ايا
 فورقما سز مو آنك عذابندن يعنى آنك عذابندن فورقكز و آندن غيريگه عبادت
 قيلماكز (وقال الملأ) و ايتدى اولوغلرى اول پيغمبردن بوسوزنى ايشتكاج (من
 قومه) اول پيغمبرنك قومندن (الذين كفروا) شول كيمه لر كم حقلقه اشانماديلر
 (وكدبوا) هم يالغانه طونديلر (بلىء الاخرة) آخرنكه بولوقمافنى يعنى اولگاندىن
 صوك ترله ككه و قيامتكه ايمان كيلنورماديلر (واترفناهم) هم نعمت ببردك بز
 آنلرغه (في العبوة الدنيا) دنيا ترككندنه يعنى آنلرنك معيشتلر بنى كيك ايتدك
 ماللرى و بالا چاغالرى كوب ايدى اول ناز و نعمت اچنده بولغان كفر اهللر ينك
 بعضيلرى بعضيلرينه ايتديلر كم (ما هذا) ايا سدر اوشبو بزنى دينگه دعوت
 ايتكوچى پيغمبر (الابشر مثلكم) مگر سز نك كى بر آدميدر (ياكل) آشار
 اول (مما تاكلون منه) شول نرسه دن كم سز آشار سز آندن يعنى سز آشاغاننى
 آشار (ويشرب) هم اچار اول (مما تشربون) شول نرسه دن كم سز اچار سز
 يعنى سز اچكاننى اچار سز نك كى طعام و شرابقه محتاجدر بس اول نيچك پيغمبر
 بولسون پيغمبر بولسه فرشته كى آشاماييچه هم اچماييچه طورور ايدى (ولئن
 اطعتم) واگر اطاعت قيلساكز و بوى صونساكز سز (بشرا مثلكم) اوزكز
 كى بولغوجى بر آدميگه (انكم) درستلكده سز لر (اذا لخاصرون) شول

وقتده خسران وریان کورگوچیلر سز کم اختیارگز برله اوز جنسکزرگه
 واوزگز کبی آدیمگه نایع بولوب آنی اوزگزگه باش ایدهرسز دیدیلر دخی
 ایتدیلمک (آیدکم) ایا وعده بیرورمو بویغمبر سز لرگه (آنکم) شونک برله کم
 درستلکده سز (اذا متتم) هر قاچان اولسا گز (وکنتم) هم بولسا گز اولگاندن
 صوگ (برایا) توفراق (وعظما) دخی بر نیجه فوروخ سوباک بولوب اولسا گز
 (آنکم مخرجهن) درستلکده سز کیری جقارلمشار بولورسز قمرلرگزدن ویا گئدن
 تریلورسز دیوب وعده بیرورمو (هیئات) نی یراقدر (هیئات) نی یراقدر (لما
 توعدون) شول نرسه کم سز وعده بیرلمش بولورسز آنک برله یعنی بو پیغمبر
 وعده بیرگان اشلر اولگاندن صوگ نرلمک وجزآ بیراک عقل فاشنده بیک
 یراقدر بولا طورغان اش توگلدن (ان هی) ایماسدر اوشبو ترکک (ال حیوتنا
 الدنيا) مگر دنیا داغی ترککیمزدن یعنی آخرت ترککی بوغدر (نموت) اولریمز
 (ونعبا) هم تریک بولوریمز یعنی بریمز اولر و بریمز دنیا ده ترکک قیلور (وما
 نعن) وایماسز بز (ببعوثین) فوبارلمشار و ترگزلمشار اولگاندن صوگ (ان
 هو) ایماسدر اول پیغمبر یعنی مود یا که صالح علیهما السلام (ال رجل) مگر
 بر ایدر کم (اقتری علی الله) اقترا فیلدی خدای اوزرینه (کذباً) یالغانی
 یعنی خدای مینی پیغمبر ایتوب یباردی دیب هم اولگاندن صوگ تریلورسز
 دیب یالغان ایتهدر (وما نعن) وایماسز بزلر (له بومنین) اول پیغمبرگه
 اشانفوجیلر یعنی ایمان کیلتورماسمز دیدیلر بس اول پیغمبر قومندن بو طریقه
 سوزلرنی ایشتنکاج آنلرنک ایمان کیلتورمه کلرنیدن امیدینی اوزدی (قال) ایتدی
 اول پیغمبر حق تعالی گه مناجاة ایدوب (رب انصرنی) ای مینم پروردکارم میگا
 نرسه وباردم بیرگل (بما کذبون) شول نرسه سبیلی کم آنلر یالقانغه طوتدیلم
 مینی وایمان کیلتورمه دیلمر بس مینی آنلرغه غالب ایله گل و آنلرغه عذاب
 بیهر گل دیدی (قال) ایتدی خدای تعالی (عما قلیل) آزغنه وقتدن (لیبصحن)
 البته اولورلر اول ایمان کیلتورمه گان قوملر (نادمین) اوکنگوچیلر بولوب
 اوزلرینک یالقانغه طوتولرینه یعنی عذابنی کورگاج اوکونورلر (فاخذتهم
 الصیحة) بس طوتدی آنلرنی (۱) جبرائیل علیه السلامک صیحه سی و آوازی
 (بالحق) ایتولمش وعده نک حکمی برله یا که آنلرنک مستحق بولماقلری سبیلی
 جبرائیل علیه السلام عظیم صیحه قیلوب شول صیحه نی ایشتوب آنلرنک یره کلری

(۱) اوشبو قوم حقده
 اختلاف باردر بعضیلر
 مراد ثمود قومیندر دیمشار
 اول تقدیرده پیغمبرلری
 صالح علیه السلام بولور
 آنلرنک دلیللری شولدر
 که جبرائیل صیحه سی
 برله هلاک بولغان قوم
 ثمود قومیندر باشقه
 نوگلدر و بعضیلر مراد
 عاد قومیندر دیورلر اول
 تقدیرده پیغمبردن مراد
 مود علیه السلامدر
 و دلیللری شولدر که
 اعراف و مود و شمرآ
 سوره لرنده نوح قومی
 قصه سنن صوگ عاد
 قومی ذکر ایدلمشدر
 شول قرینه برله بویبرده
 هم مراد عاد قومیندر
 بو تقدیرده صیحه جبرائیل
 آوازی بولما یوب بلکه
 هر بر جمله قومی هلاک
 ایته طورغان عذابغه
 صیحه دیولور والله اعلم

یارلدی جملہ سی بردن ملاک بولدیلر (فَجَعَلْنَاهُمْ) بس قیلدی بز آنلرنی (غشاء) سبل صووی آغوزب کینکان خاشاک وجوب کی یعنی تمام یوق ایتدک وهلاک ایلدک (فبعدا) بس یرافلق بواسون خداینک رحمتندن (لِقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظلملق ایتکوجیلر بولغان گروهه (ثم انشاننا) صکره یاراتدق بز و پیدا قیلدی (من بعدهم) ذکر ایتلمش قومدن صوگ (فروننا اخرین) ایکنچی قرنلر اهلر بنی یعنی باشقه نوملرنی یاراتدق لوط قومی وشعب قومی کی (ما نسبق) الک بولا آلماس و اوظماس (من امة) هیچ بر گروه (اجلیا) اوزینک ییلگولهتمش عذاب وقتینه یعنی آنرغه کیلهجک عذاب تندیر ایتولگان وقتندن الک کیلمهس (وما يستأخرون) هم صوگهده فالماسار اول وقتندن یعنی آنرغه کیله طورغان عذاب اوز وقتندن ذره کیچکمهس (ثم ارسلنا) صکره یباردک بز (رسلنا) پیغمبرلریمزنی (تبرأ) برسی آرطندن برسینی (کلما جاء) هر کیلگانی زمانه (امة) بر امتکه (رسولها) اول امتنک پیغمبری (کذبوه) یالغانفه تندیلر آنلر اول پیغمبری و ایمان کیتورمه دیلر (فاتبعنا بعضهم) بس ایارتدک بز آنلرنک بعضلر بنی (بعضا) بعضلرینه یعنی بر گروه آرطندن بر گروهی هلاک ایلدک هیچ فابوسینه مهلت بیرمه دک (وجعلناهم) هم قیلدی آنلرنی (احادیث) خلق آراسته سوزلنه طورغان سوزلر تا کم همیشه آنلرنک عذابلر بنی باد ایتوب عبرت آلورلر والحاصل اول امتلردن حکایتندن باشقه نرسه فالما دی تمام یوقفه چقدیلر (فبعدا) بس یرافلق بولسون خدای تعالی نک رحمتندن (لِقَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ) شول گروهه کم پیغمبرلرینه اشانماسلر و ایمان کیتورماسلر (ثم ارسلنا) مونک صوگنک یباردک بز پیغمبر ایتوب (موسی) موسی (وآخاه هارون) هم آنک قرنداشی هاروننی (بایاتنا) معجزه لر مز برله (وسلطان مبین) هم آشکاره بولغوجی حجت و دلیلنر برله یعنی عصا و طایباق برله عصائی خاصلاب ذکر ایتنه کی شول جتندندر کم موسی علیه السلامک اولگی معجزه سیدر هم کوب معجزه لر بر اوزنه باردر مثلا سحر چیلرنک یلانلرینی یوطماق و دربان ایکیگه آیورمق و طاشدن صو چغارمق کی (الی فرعون) فرعون صاری یباردک (وملائه) هم فرعوننک قومی صاری (فاستکبروا) بس باش طارندیلر اول فرعون قومی موسی و هارونغه ایمان کیتورمکن (وکانوا) هم بولدیلر اول قوم (قوما عالین) اوزلرینی اولوغ بوتوقچی و آدمیلرگه فخر ایتکوجی گروه (فقالوا) بس ایتدیلر فرعون قومی (انومن) ابا اشانایقمو

وايمان كىلتورايكمو (لبشرين مثلنا) اوزمز اوخشاشلى بولغان ايكى آدميلرگه
 (وقومچى) وحالانكه اول موسى وماروننك قوملىرى يعنى بنى اسرائيل قومى
 (لنا) بزلرگه (عابدون) عبادت ايتكوجيلر وفوللىق قىلغوجيلردر يعنى بز آنلرنك
 خواچلر يمز آنلر بزنك فوللر يمز وخدمتكارلر مزر در بس بزلر موسى ومارونغه
 نچك ايمان كىلتورايك ديديلر (فكذبوهيا) بس يالغانغه ندىلر فرعون هم
 آنك قومى موسى وماروننى عليهم السلام (فكانوا) بس بولدىلر آنلر يالغانغه
 نوتماقلىرى سببلى (من المهلكين) هلاك ايتولمىشلردن يعنى قلم درياسينه غرق
 بولوب هلاك بولدىلر (ولقد اتينا) وتحقيق بوردك بز (موسى) موسى پيغمبرگه
 (الكتاب) نورات كتابىنى فرعون قومى هلاك بولغاندىن صوك (لعلهم) شايدكم
 اول بنى اسرائيل (يهدون) هدايت طابارلر وكونولورلر شريعت حكملرينه
 (وجعلنا) هم قىلدىق بز (ابن مريم) مريم اوغلى عيسى پيغمبر فصه سىنى (وامه)
 هم آنك آناسىنك فصه سىنى (آية) نشان وعلامت قىلدىق قدرتمزگه يعنى هر قايسىنى
 قدرتمز كامللكينه دليل ايله دك شول طريقه كم عيسى بيشكه گى بالا حالنده فصيح
 نل برله سوزلدى وآناسى مريم هيچ برابرگه ايرشودن باشقه بالا طوغردى
 بواشلر البته حق تعالىنك كمال قدرتينه دليلدر (واويناها) هم اورن بوردك بز
 عيسى ومريمگه يعنى آنلرنى اورناشدردى وكىلتوردك (الى ربوة ذات قرار)
 بيت المقدس ياكه فلسطين بىرنده قرار و آرام اياسى بولغان بر بيوك اورنغه
 (ومعين) هم آغوم صولى بولغان اورنغه مرويدركه حضرت مريم اوغلى عيسى
 برله هم ابن عمى يوسف بن ماثان برله اون ايكى يل تورديلر حضرت مريم
 بى چاره ايدى عيسى عليه السلام آنى صانوب شونك برله تركك قىلورلر ايدى
 (يا ايها الرسل) (۱) اى رسوللر خطاب عيسى عليه السلامغه در تعظيم جھتندن
 جمع صيغه سى ايله كىلتوردى (كلوا) آشائز (من الطيبات) حلال وپاكيزه طعاملردن
 (واعملوا صالحا) هم اشلرگه ايدگو عملنى ياكه خطاب بارچه پيغمبرلرگه در هر
 قايسى اوزينك زماننده مخاطب بولغان بولور (انى) درستلكده من (بما تعملون)
 شول نرسه نى كم سزلر اشلر سز (علم) بلىگوچيدىر من (وان هذه ائتكم) ودرستلكه
 اوشبودر سزنىك ملتگىز اى پيغمبرلر (امة واعية) بر بولغوجى ملت بولغانى
 حالده يعنى اعتقادده و اصول شرايعه همه لرگىزنىك ملتى بردد (وانا ربكم) ومن
 سزنىك پروردكارگىز من (فاتقون) بس قورقگىز مىندن ومينم عذابىدىن فرمانيه

(۱) وبعضيلر بو اورنده
 خطاب حضرت پيغمبرمز
 محمد عليه السلامغه در
 ديورلر بارچه انبيالرنك
 سىنى بولدى جھتندن
 تعظيم اوچون «يا ايها
 الرسل» ديب جمع
 صيغه سى برله كىلتوردى
 وبعضيلر ديمىشدر كم
 خطاب پيغمبرمزگه در
 حق تعالى آشا بيورور
 كم «امتلكم ايتكل
 تاكم حلال لغيه آشاسونلر
 وايدگو عمل اشلر سونلر
 والله اعلم.

خلافلى قىلويده (فَتَقَطَّعُوا) بس كېسىدىلر واپور دېلر كتاب املى (أَمْ رَهْم) دېنلر ينىڭ
 اشىنى (بَيْنَهُمْ) اوز آرالرىدە يىنى بىر بىرىنە دېن اشلىرى طوغرىسىندە خلافلى
 قىلىشوب نورلى نورلى مۇھىلرگە آپورلدىلر (زَبْرًا) پارە پارە ايتوب آپور دېلر
 يعنى اللە نېچە نرغە بولدىلر (كُلِّ حَزْبَةٍ) ھەر بىر گروھ آنلردىن (بِمَالِهِمْ) شول
 نر سەگە كم آنلرنىڭ تاشلىرىدە (فَرَحُونَ) شاد بولمىچىلار دىر يعنى ھەر قابو گروھ
 اوز اعتقادىنى حق دىيى بلوب شونىڭ بىر لە شادلانور (فَنَرَهُمْ) بس قوبىل سىن
 انى محمد عليه السلام مگە مشركلرىنى (فِي شَعْرَتِهِمْ) اوزلر ينىڭ ضلالت و آرزو نالقرىدە
 (حَتَّىٰ حِينٍ) تا كم بىر مقدار وقتقە چە يعنى اولتورلگانلر يىنە چە يا كە اولگانلر يىنە چە
 (أَيُّسْتَوُونَ) ايا گمان قىلورلر مو مگە مشركلرى (أَنَّمَا نَبْدَهُمْ) شونى كم شول نر سەگە كم
 بىز مەد قىلورمىز آنلرغە (بِهِ) اول نر سە بولە و آنلرغە عطا ايدارمىز و بىرورمىز (مَنْ
 مَالٍ وَبَنِينَ) مالدىن ھىم اوغللردىن (نَسَارِعَ لَهُمْ) آشوغورمىز بىز آنلر اوچون
 (فِي الْخَيْرَاتِ) ايدى گولكلردە يعنى اول مشركلر آنلرغە دىنيا مالدىن ھىم اوغل
 وبالالرنى بىرمە كمزنى آنلرغە ايدى گولك و يىشىلىق ايتىمە كمىز اوچون دىيى گمان
 قىلورلر مو و اوزلرى نىلغان ھىللرى سېبلى شول اشلىرگە مستحقلر مۇ دىيى حسابلارلر مو
 اش آنلر گمان ايتىكنا چە توگلدىر (بَلْ لَّيْسَ شَرُّونَ) بلكە بلماسلر اول مشركلر كم
 آنلرغە بو طرىقە امداد قىلماقنىز و دىيىدە ماللرىنى وبالالرىنى كىوب ايتىمە كمىز
 استىراج اوچوندىر خىراندە مسارعت توگلدىر (أَنَّ الَّذِينَ) درستلىككە شول
 كىمىلر كم (هُمْ) آنلر (مَنْ خَشِيَ رَبَّهُمْ) پروردكارلر ينىڭ عىبادىتىدىن (مُشْفِقُونَ)
 نورققوچىلردىن (وَالَّذِينَ هُمْ) دىيى شول كىمىلر كم آنلر (بِآيَاتِ رَبِّهِمْ) پروردكارلر ينىڭ
 آيتلىرىنە يعنى فرآنغە يا كە فىرىنىڭ دېلىللىرىنە (يُؤْمِنُونَ) اشانورلر (وَالَّذِينَ هُمْ)
 دىيى شول كىمىلر كم آنلر (بِرَبِّهِمْ) اوزلر ينىڭ خىداوندىلرىنە (لَا يَشْرِكُونَ) شىرك
 كىلتورماسلر و خىدايى تعالىنى بىر بلورلر (وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ) ھىم شول كىمىلر كم
 بىرورلر (مَّا آتَوْا) شول نر سەنى كم بىر دېلر صدقە و كۆندىن و خىرانتىن (وَقُلُوبُهُمْ)
 و آنلرنىڭ كوڭللىرى (وَجِلَّةٌ) قورققوچىلر ايدى گولكىنى خىدايدىن نورققان حاللرنە قىلورلر
 و آنلر شىكسىز بلورلر (أَنَّهُمْ) شونى كم درستلىككە آنلر (الِي رَبِّهِمْ) اوزلر ينىڭ پروردكارلىرى
 صارى (رَاجِعُونَ) قايتىنقوچىلردىن (أُو۟لَٰئِكَ) اوشبو مۇقتلر بىر لە صىقتلانغان گروھ
 (بِسَارِعُونَ) آشوغورلر (فِي الْخَيْرَاتِ) ايدى گولكلرگە يعنى طاھىت و عبادتكە (وَهُمْ)
 و آنلر (لَهَا سَابِقُونَ) ايدى گولكلرگە سىقت ايتىكوجىلر و اوزغوجىلردىن يا كە بار چە

۱۱) بىنلر بو اوزىدە
 مۇن مۇرادىللام دىيىن
 خورلر ھىي اىگى
 شىركلرنىڭ اوزولويده
 اېرىمە ايدى بولمىگە
 مۇقت بولمىشە ايدى مۇن
 سىھانە و تعالى نىلانىن
 طاهر قىلور ايدى كوكلر
 دىلر بار چىسى مۇلك
 بو اوزلر ايدى

آدميلرگه سبقت اينكوجيلردر طاعت كويلكنده ياكه اجر و ثوابده ياكه جنتكه
 كروده (وَلَا تُكَلِّفُ) و تكليف قيلماسمز بيز يعني كوچل ماسمز (نَفْسًا) هيچ بر
 نفسنى (الْاَوْسَعِيَا) مگر طاقتى يتكان قدر برله كوچلر مز (وَلَدِينَا) هم بيز نك
 قاشيمز ده بولغوجيدر (كِتَاب) شول كتابكم (يَنْطِقُ بِالْحَقِّ) سوزلر اول كتاب
 نوعر يلق برله يعني لوح المحفوظكم آنده يازلغاننك هيچده خلافى بولماس ياكه
 بوزنك قاشيمزده در هر كشي نك عمل دفتر يكم اول كشى هر نى اشلر سه آنده يازلغان
 بواور (وَمَنْ لَا يَظْلَمُونَ) و آنلر يعني بئهلر ظلم ايتولميش بولماسلر عذابلرى
 آرتق بولماق برله هم ثوابلر يكيم بولماق برله (بَلْ فُلُوبِهِمْ) بلكه كفر اهلي نك
 كوكللرى (فِي غَمْرَةٍ) غفلته و حيرانلقه در (مِنْ مَنَّا) اوشبو ذكر ايتولميش نرسه در
 ياكه عمل دفترى بارلقدن ياكه قرآندين غافلدر (وَأَمْرًا عَمَلًا) دغى بولغوجيدر
 آنلرنك ناچار و ياوز اشلرى (مَنْ دُونَ ذَلِكَ) اوشبو الوغ خطالرندين باشقه يعني
 كضر اهلي نك كفر و شركلرندين باشقه هم بوزق اشلرى باردر (مَنْ لَهَا عَامِلُونَ)
 آنلر اول بوزق اشلرنى اشلر گوجيلدر (حَتَّى إِذَا أَخَذْنَا) تاكم هر قاچان توتساق
 بيز (مَنْ فِيهِمْ) آنلرنك نعمت و دولت اهلر ينى (بِالْعَذَابِ) عذاب برله (إِذَا هُمْ
 يَجْرُونَ) شول وقتده آنلر فرياد قيلورلر و اسغائه قيلوب مدد استهلرلر و بيز
 آنلرغه ايتورمز كم (لَا تَجْرُوا الْيَوْمَ) فرياد قيلمكز اوشبو كون هم فريادمزغه
 ايرشور و مدد قيلور ديب اميد ايتمه كز (أَنْكُمْ مَنَا) در سنلكده سز لر بزدن
 و بيز نك چيتمزدن (لَا تَنْصَرُونَ) نصرت و ياردم بيرلمش بولماسمز يعني سزگه
 ياردم بيرلمس و مدد ايتولميس (قَدْ كَانَتْ) تحقيق بولدى (آيَاتِي) مينم آيتلرم
 يعني قرآن (تَتْلَى عَلَيْكُمْ) اوفولور بولدى سز لرگه هر وقتده (فَكَنتُمْ) بس بولمكز
 سز اول آيتلرنى ايشتكانده (عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ تَنْكَبُونَ) اوكههلر كز اوزره كبرى
 دونارسز و چيگونورسز يعني قرآننى ايشتمس اوچون آرطقه چيگونورسز
 (مُسْتَكْبِرِينَ بِهِ) اوزلر كزنى الوغ توتقوجيلر بولغانكز حالده اوشبو اش سببلى
 يعني قرآننى تكذيب قيلمافكز برله تكبرله نورسز ياكه حرم مگه برله يعني
 بزلر حرم شريف اهلي مز ديوب تكبرله نگوچيلر بولغانكز حالده (سَامِرًا) سمر
 ايتكوچى يعني كچه برله افسانه سوزلر شكوچى بولغانكز حاله (تَهْجُرُونَ) هذيان
 سوزلرسز ياكه قرآننى ترك قيلورسز و قويارسز ياكه پيغمبرلرنى ياكه حرم
 شريفنك حرمينى ترك قيلورسز كم آنك نيكه سينه جيولوب تورلى افسانهلر و بوش

۱۱ اوشبو بولورده
 عذاب نصرت پيغمبر
 عذاب عليه السلام
 بوزلر بارجه ايشلرنك
 سبقت بولماق جنت
 ظلم اوچون عذاب
 اوشبو حرم سبب
 چيگونورسز لا كيتورده
 و چيگونورسز كم
 حرم پيغمبر
 حرم عذاب ايشلر
 حرم ايشلرگه ايشلر
 حرم عذاب ايشلر
 و ايشلرگه ايشلر
 و الله اعلم

سوزلر سویل شورش طواف و عبادت قیلماسن (اَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ) ایا بس تفکر قیلمادیلر مو آنلر قرآن خصوصندہ تا کم فکر لیب قاراسلر اول قرآنک الله سوزی اید کینی بلورلر ایدی (اَمْ جَاءَهُمْ) یا ایسه کیلدی بو آنلرغه اوشبو کتاب و رسول کیلمه کنندن (مَا لَمْ يَأْتِ) شول نرسه کم کیلمه دی (اَمْ اُولَئِكَ اَوَّلَئِكَ) آنلرک اولده اونکان آنلرینه یعنی پیغمبر و کتاب بو مکه اهللر یه کنه کیلوب آنلردن الگاری اونکان خلقلرغه کیلمه گان ایدی بو اولگیلر که کیلمه گان نرسه بونلرغه کیلدی بو تا کم شولای بولغان بولسه آنلر بز کتاب و پیغمبر دیگان نرسه فی ایشکانیز یوق دیب عنبر کیلتورولر ایدی و حالانکه آنداق توگلدن بلکه بونلرغه عید علیه السلام پیغمبر بولوب کیلدکی کبی اولگی استلر که و بونلرک آنا و بابالرینه هم نوح و ابراهیم علیهما السلام و غیریلر پیغمبر بولوب کیلگانلردن بس بز لر ایشته دک و بله یمز دیب عنبر کیلتوره آلاسلر (اَمْ لَمْ يَعْرِفُوا) یا ایسه طانوما دیلر مو اول مشرکلر (رَسُوْلَهُمْ) اولرینک پیغمبرلرینی (نَهْمُ لَهُ مِنْكُرُونَ) بس آنلر اول پیغمبر که انکار اینکوچیلر و طانوما وچیلر بولورلر ایدی یعنی آنلر توغریلق و امینک هم حلم و وقار و مروءة و کمال علم کبی کورکام صفتلر علامتی برله پیغمبر مز حضرتلرینی کامل طانودیلر و حقیقت حالنی بلدیلر بس آنلرک انکار قیلورلرینه هیچ بر وجه یوقدر (اَمْ يَقُولُونَ) یا ایسه ایتورلر مو آنلر (به جنة) اول محمد علیه السلامده ینونلک و دیوانه لقی باردر دیوب تا کم آنک سوزینه اعتبار ایتمه سلر ایدی (بَلْ جَاءَهُمْ) اول مشرکلر اینکاچه توگلدن بلکه کیلدی آنلرغه محمد علیه السلام (بِالْحَقِّ) راست و توغری بولغان دین برله یعنی اسلام دینینی کیلتوردی یا که قرآنی (وَاَكْثَرُهُمْ) و مشرکلرک کوبره گی (لِلْحَقِّ) حقلق و توغریلقغه (کَارِهُونَ) مکروه کورگوچیلردن یعنی حقلقنی تل مہسلردن و سویه سلر کوبره گی دیبه ک شول چهندندر که بعضلری کوگللردن اسلامنی مکروه کورمه سلر ایدی خلق شلته سنندن فورقوبغه ایمان کیلتورمه سلر ایدی (وَلَوْ اتَّبَعَ الْحَقُّ) و اگر ایهرسه ایدی حق (۱) تعالی (اَمْ اَوَّلَهُمْ) اول مشرکلرک آرزولرینه یعنی آنلر ایتدکلری کبی آللر کوب بولسه ایدی (لَفَسَدَتْ) البته بوزولور ایدی و یوقغه چقار ایدی (السَّمَاوَاتِ) کوکلر (وَاَلْاَرْضِ) دخی بر (وَمَنْ فِيهِنَّ) هم هر کبسه کم کوکلر ده و برارده بولدی فرشته لر و آدمیلر هم جنلر و غیریلر بارچه لری یوقغه چقارلر ایدی (بَلْ اَتَيْنَاهُمْ بَدْرَهُمْ) بلکه کیلتوردک بز آنلرغه

(۱) بعضیلر بو اورند حقلقن مراد اسلام دینیدر دیورلر یعنی اگر مشرکلرک آرزولرینه ایهرسه ایدی و شرکه منقلب بولسه ایدی حق سبحانه و تعالی قیامتی ظاهر قیلور ایدی کوکلر و برلر بارچه سی هلاک بولورلر ایدی.

آنلارنىڭ ذكرى بولغان يەنى آنلارغە وعظ و نصيحت بولغان كىتابنى (نهم)
 بس اول مشركلر (عن ذكرهم) اوزلارنىڭ ذكرلرندىن يەنى آنلارغە كېلىگان
 كىتابدىن (معرضون) يوز دونىر گوجيلردىر (أَمْ تَسْتَكْبِرُونَ) يا ايسە سىن سورابىسىمۇ
 اى محمد عليه السلام اول مشركلردىن رسالتنى ادا ايتىمەككە اوچون (خارجاً)
 بىر اجر و عقىنى يەنى آنلاردىن خدمت حقى سورابىسىمۇ شول سببلى آنلار
 دعوتىنى قىل ايتىمەسلىرىمۇ (نضاج ربك) بس پىروركار كىمكە اجر و ثوابى (خبر)
 ايدى گورەكسىز آنلار بىرگان اجردىن (وهو) اول خدای تعالى (خبر الرازىين) رزق
 بىرگوجىلارنىڭ ايدى گورەكى و آرتوغراقىدىر يەنى غلقتىن طمىكىنى كېسىكل خداید نىغنه
 صورافل (وَأَنْتَ) ودرستلىكە سىن اى محمد عليه السلام (لَتَتَّخِذُوهُمْ) اونلارنىڭ آنلارنى
 (الى صراط مستقيم) توغرى يول خارىكم اسلام دىنىدىر (وَأَنْتَ) ودرستلىكە
 شول كەسەلركم (لا يؤمنون) اشاناسلىر (بِالْآخِرَةِ) آخىركە قىيامت بولماقنى (عَنْ
 الصِّرَاطِ) توغرى يولدىن (لِنَاكِبُونَ) ضلالت طرفىنە مېل ايتىكوجىلر و آوشقوجىلردىر
 (ولو رحمتناهم) واگر بىز رحمت قىلساق ايدى اول مشركلرگە (وَكَشَفْنَا) هم
 دفع ايتىمەك و كوتەرسەك ايدى (مَا بِهِمْ مِنْ ضَرٍّ) شول نرسەنىكم آنلار اوزرە
 واقىدىر محنت و قاطىلقىن يەنى آنلارنى نىزغانوب اوستلرىنە كېلىگان فەطلىق
 و آچلىق بلاسىنى كوتەرسەك ايدى (لِلْجَوَابِ) البته قىلورلر و ثابت بولورلر
 ايدى آنلار ياكە عناد قىلورلر ايدى (فِي طُغْيَانِهِمْ) آزغونلقلرنە و باش طارنولرنە
 (يعصون) حيران و سرگردان بولورلر آنلار يەنى آنلاردىن بلا و محنتنى كېتەرسەك
 هم آنلار عنادلرى سببلى مېيشە اۆلگى كېمى ضلالت و آزغونلقلە آبدىر
 بولورلر ايدى و انصافقە كېلەسلىر ايدى مرويدىر كە مەكەدە غابت فەطلىق و آچلىق
 بولوب حتى مەكە اهلى مېتىلرنى و اولە كسەلرنى آشى باشلاغاچ ابوسفیان مەكەدىن
 مەدېنەگە كېلوب پېغمبىر مۇ عليه السلامقە شكابت ايلەدى و ايتىدىكم سىن اوزگىنى
 بارچە عالم خلقىنە رحمتىن دىورسك دعاك سببلى غابت عاجز قالدىلر آنلارنى
 بىر صوغىشندە قىلچ بىرلە اولتوردىڭ و بالالرىنى آچلىق بىرلە ملاك قىلورسك
 بولاش سىنىڭ دعاك بىرلە بولدى دېدى حق سېغەنە و تعالى آيت يىاردىكم (وَلَقَدْ
 أَخَذْنَا هُمْ) و تحقيق طوتدىق بىز مەكە اهلىنى (بِالْعَذَابِ) عذاب بىرلە يەنى بىر
 صوغىشندە ملاك ايلەدىك اولوغلىرىنى (فَمَا اسْتَكْبَرُوا) بس توبە نېچىلك قىلمايدىلر
 آنلار (لَوْ بِهِمْ) اوزلارنىڭ پىروردكارلرىنە (وَمَا يَتَضَرَّعُونَ) دىخى نىضرع و زىلارلىق

سىن اوزگىنى بارچە عالم خلقىنە رحمتىن دىورسك دعاك سببلى غابت عاجز قالدىلر آنلارنى بىر صوغىشندە قىلچ بىرلە اولتوردىڭ و بالالرىنى آچلىق بىرلە ملاك قىلورسك بولاش سىنىڭ دعاك بىرلە بولدى دېدى حق سېغەنە و تعالى آيت يىاردىكم (وَلَقَدْ أَخَذْنَا هُمْ) و تحقيق طوتدىق بىز مەكە اهلىنى (بِالْعَذَابِ) عذاب بىرلە يەنى بىر صوغىشندە ملاك ايلەدىك اولوغلىرىنى (فَمَا اسْتَكْبَرُوا) بس توبە نېچىلك قىلمايدىلر آنلار (لَوْ بِهِمْ) اوزلارنىڭ پىروردكارلرىنە (وَمَا يَتَضَرَّعُونَ) دىخى نىضرع و زىلارلىق

قیلور بولمادیلر بلکه اولگی کبی عناد و سرکشلکرنه تور دیلر (حتی اذا فتحنَا)
 تا کم هر فاجان آجساق بز (علیهم) آنلر اوزرینه (باباً ذَا عَذَابٍ شَدِيدٍ) بر
 قاطی عذاب ایسه سی بولغان ایشکنی یعنی آنلرغه آچلق عذابینی یبارسه ک
 (اذا هم) شول وقتده آنلر (فیه) اول عذابده (مبلسون) امیدسزلر و عاجز
 بولغوجیلدر شویلکم حتی ابوسفیان کبی الوغلیری سیندن کیلوب شفقت
 و مرحمت طلب قیلورلر (وهو) و اول خدای تعالی در (الذی انشأ لکم) آنداین
 ذانکم یاراتدی و پیدا قیلدی سز نك او چون (السمع) قولانی تا کم آنک
 برله ایشنورسز (والابصار) هم کوزلرنی تا کم آنلر برله کورورسز (والافئدة)
 دخی کوکللرنی تا کم آنلر برله تفکر قیلورسز هم کورلگان ایشنولگان
 نرسه لرنی فکر لب خداینک قدر تینه استدلال قیلورسز (قلیلاً ما تشکرون) آزغنه
 شکرانه قیلورسز یعنی اوشبو نعمتلر برابرینه شکرانه کز آذر زبیرا که حقیقت
 شکر اوشبو اعضالرنی خدای تعالی رضاسی او چونکنه استعمال ایلمه کدر (وهو)
 هم اول خدای تعالی در (الذی ذرأکم) آنداین ذانکم یاراتدی سزلرنی
 و منتشر ایلدی (فی الارض) برده (والیه) دخی اول خدای تعالی صاری (تخشرون)
 جمع ایتولمش بولورسز قیامت کوننده (وهو) و اول خدای تعالی در (الذی
 یحیی) آنداین ذانکم ترگزور و نرک قیلور (وبیت) هم اول ترور (وله اختلاف
 اللیل) دخی آنک امری برله بولغوجیلدر کیچنک نورلنمه کی یعنی اوزون
 و قصه بولماقی (والنهار) هم کوندز نك تورلنمه کی یا که کیچه و کوندز نك
 برسی آرطندن برسی کیلمه کی (افلاً تعقلون) ایسا بس تعقل قیلماسسزلرمو
 و یلماسسزمو اوشبو اشلرنی فکر لب حق تعالی نك اولوکنی ترگزمه کگه و بعنکه
 قادر ایدکینی لکن مکه مشرکلری اوشبون تعقل ایتمه سلر (بل قالوا) بلکه
 ایتدیلر آنلر هیچده فکرلمه ییچه (مثل ما قال الاولون) شول نرسه اوخشاشلی کم
 ایتدی آنی اولگیلر یعنی اولگیلر کبی بو مشرکلر هم حشرگه انکار ایتدیلر
 (قالوا) ایتدیلر اول مشرکلر (اذا متنا) ایاهر فاجان اولسه ک بزلر (وکننا تراباً)
 هم بولساق توفراق (وعظاماً) دخی قوروغ سویه ک بولوب قالساق (انا لمبعوثون)
 ایاهرستلکه بزلر قوبارلمشیلر بولورمزمو یعنی هیچک قوبارلماسمز و اولگانندن
 صو ک کیری ترلمه سمز (لقد وعدنا) تحقیق وعده بیرلمش بولدی (نحن) بزلر
 (واباننا) هم آتالریمز وعده بیرلمش بولدی یعنی بزلرگه هم آنا بابالرمزغه

وعدە قىلىدىلار پېغمبەرلەر (ھۇدا) اوشبۇنى (مَنْ قَبْلُ) بو محمد عليه السلام كېلىمە كىندىن
 الگارى يەنى اۆلدەگى پېغمبەرلەر ھىم اوشبو طارىقە اولگاندىن صوڭ كىرى
 نرېلورسز دىب وعدە قىلور ايدىلەر وحشر ھىم قىامت بىرل انالرىمىزنى قورقتور
 ايدىلەر آنلرنىڭ بو ۋەھلەرى ھېچدە راست بولمادى (ان ھۇدا) ايمەسدر اوشبو
 سوز (الْاَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ) مگر اۆلگىلرنىڭ يالغان افسانەلرېدىر كىم كاغدىلرگە
 يازوب قالدىرغانلردىر دېدىلەر (قُلْ) ايتكىل سېن اى محمد عليه السلام اوشبو انكار
 ايتكىچىلرگە كىم ايتكىز (لَمَنْ الْأَرْضُ) كىم نىڭ ملكىدەدر بىر (وَمَنْ فِيهَا) دىخى شول
 كىمسە كىم بىردە بولغۇچىدىر يەنى بىرنىڭ ھىم بىر اھلىنىڭ خالىقى ومالكى كىدىر جواب
 بېرىز (ان كُنْتُمْ) اكر بولسا كىز سىز (تَعْلَمُونَ) بلورسز (سَيَقُولُونَ) تىزدىر كىم
 ايتورلر آنلر سېنىڭ سوزىڭا جوابدە (لِلَّهِ) الله تعالى نىڭ بولغۇچىدىر يەنى بىرنىڭ ھىم
 بىر اھلىنىڭ خالىقى اللهدر دېورلر زىرا كىم مەكە مشركلرى ھەقىقىي ياراتقۇچى اللهدر
 دىب اقرار قىلورلر ايدى (قُلْ) ايتكىل سېن آنلرغە (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) ايا بس
 اوگت ونصېعت آلماسسىز موروشوندىن فېكرلېپ بىلەسسىز مو كىم اۆل مرتبە ياراتماقە
 قادر بولغان الله اولگاندىن صوڭ كىرى نرگىزە كىگە ھىم قادر بولور بس نى اۋچون
 حشرنى انكار قىلاسز (قُلْ) ايتكىل سېن اول مشركلرگە ايكىنچى مرتبە (مَنْ رَبُّ
 السَّمَوَاتِ السَّبْعِ) كىدىر بىدى قات كوكلرنىڭ پروردكارى وياراتقۇچىسى (وَرَبُّ
 الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) دىخى كىدىر الوىغ بولغۇچى عرشنىڭ پروردكارى كىم اول عرش
 بارچە مخلوقاتنىڭ الوغراقىدىر (سَيَقُولُونَ) تىزدىر كىم ايتورلر مشركلر سېڭا جوابدە كىم
 بىدى قات كوكلر ھىم عرش اعظم بارچەسى (لِلَّهِ) الله تعالى گە مخصوص وانىڭ
 ملكىدەدر ھەبەنىڭ پروردكارى اولدىر دېورلر (قُلْ) سېن ايتكىل آنلرغە آنداق
 بولسە (أَفَلَا تَتَّقُونَ) ايا بس تقوالق قىلماسسىز مو وصافلانماسسىز مو شركىدىن ھىم
 اللهدىن غىرىگە تابونودىن ھەبەنىڭ رېبى وخالىق اول ايدىكىنى بىلسە كىز نى اۋچون آتما
 باشقەلرنى شرىك قىلاسز (قُلْ) ايتكىل آنلرغە (مَنْ بِيَدِهِ) كىدىر شول ذاتكىم آنىڭ
 ملكىدە ونصرفىندە بولغۇچىدىر (مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ) بارچە نرەسەنىڭ پادشاھلىقى (وَهُوَ)
 ھىم اول (بَحِيرٌ) فرىادغە ايرىشور وامان بىرور ھىم صاقلار وعدابىدىن ايمىن
 قىلور نلگان بىنەسىنى (وَلَا يَجَارُ عَلَيْهِ) وفرىادغە ايرىشولمىش بولماس آنىڭ
 اوزرە يەنى ھېچ بىر كىمسە آنىڭ عذابىدىن برەونى قوتقارا آلماس وايىمىن
 قىلا آلماس اول برەونى عذاب قىلونى نىلەسە ھېچ كىم اول كىمسە گە

مدد و باردم بیره آلماس (ان کنتم) اگر بولسا کبر سز (تعلمون) بلورسز یعنی
اگر بلسه کز ایتکز شوندا این ذات کمدر (سیقولون) نیز در کم اینور لر اول
مشرک لر اوشبوسن ایتکان صفات لر (الله) الله تعالی گه مخصوص در کم بار چه عالم نك
پادشاهی اولدر دیور لر (قل) ایشکل سن آنلرغه اگر مونداق بولسه (فانی تسعرون)
بس قابو اورندن آلدانمش بولورسز یعنی همه عالم نك پادشاهی خدای تعالی
اید کینی بلسه کز بس نیچک سز لر آلدانورسز وضالته که توشوب پونلرغه
طابوناسز (بل آتیناهم بالحق) بلکه کیلتوردک بز آنلرغه راستلق و طوغریلقنی
توحید هم وعده هشر ونشردن (وانهم) ودرستلکده اول مشرک لر (لکاذبون)
البتہ یالفا چیلدر (ما اتخذ الله) طونمادی خدای تعالی (من ولد) هیچ بر بالانی
یعنی آنک بالاسی بولماق محالدر (وما کان معه) هم بولمادی و یوقدر اول خدای
بر له (من اله) هیچ بر اله و معبود یعنی اول اوزیگنه اله در الوهیتده هیچ
شریکی یوقدر زیرا که اگر آندن باشقه هم اله لر و خدای لر بولسه آنلرنک
هر قابوسی خالق بولوب هر قابوسی نك یاراتقان مخلوق لری بولسه کبره ک (اذا)
شول وقتنه (لذهب کل اله) البتہ کینارور ایدی هر اله (بما خلق) شول نرسه فی کم
یاراتندی اول اوزی یعنی اگر خدای تعالی دن باشقه خدای لر و یاراتقو چیلر
بولسه هر قابوسی اوزی یاراتقان مخلوقنی باشقه لر دن آبورب برسینک مخلوق
برسینکندن ممتاز و جدا بولوب طورور ایدی (ولعلا) هم البتہ علو فیلور ایدی
غالب و اوستون بولونی تهر ایدی (بعضهم) اول الهلرنک بعض لری (علی بعض)
بعض لری اوزرینه بس الهلرنک آراسنده نزاع و محاربه واقع بولور ایدی و عالم
بوزولور ایدی و حالانکه اول اشلر واقع بولغانی یوق بس معلوم بولدیکه اله
بر خدای تعالی گنه ایکان (سبعان الله) پاک و منزهدر اول خدای تعالی (عما یصفون)
شول نرسه دن کم صفتلر لر اول مشرک لر یعنی بالاسی و شریکی بولودن منزهدر
(عالم القیب) غیب و یاشرن اشلرنی بلگوچی خدای تعالی (والشیاده) هم آشکارانی
بلگوچی (فتعالی) بس متعالی و یوقاری بولدی اول الله تعالی (عما یشرکون) شول
نرسه دن کم شرک کیلتورور لر اول مشرک لر و آنک شریکی باردر دیور لر اول
آندن منزّه و عالی در (قل) ایشکل ای محمد علیه السلام دعأ فیلوب (رب) ای مینم
پروردکارم (اما ترینی) اگر سن کورگاز ساک میکا شپه سز کورگاز گل (ما
یوعدون) شول نرسه فی کم وعده بیرلمش بولور لر اول مشرک لر یعنی آنلرغه وعده

قیلونغان عذابنى واقع ایله گل (رَبِّ) ای مینم ربیم (فَلَا تَجْعَلْنِي) بس قیلماغل سن
 مینی و طونماغل (فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظلیق اینکوچی قوم اچنده یعنی اگر
 بوقوملرگه عذاب کیلسه عذابده مینی آنلرغه قرین ایله مه گل بوسوزنی اینمه کی
 تواضلعق چیتندندر (وَأَنَا) ودرستلکده بز کم خداوندیم (عَلَىٰ أَنْ تُرِيكَ) شونک
 اوزره کم کورگازسه ک سیگا ای محمد علیه السلام (مَا نَعُدُّهُمْ) شول نرسه نی کم و عه
 قیلورمز آنلرغه یعنی اول مشرکلرگه و عه قیلغان عذابنى واقع ایله ساک (لَقَادرون)
 البته قادرمز و کوچمز یتار لکن تأخیر ایله مک آنلرنک بعضلری یا که اولادلری
 ایمان کیلتورمک احتمالی بولغانلقدندر (ادفع) دفع قیلقل و کیتار گل (بِأَلْتِي هِيَ
 أَحْسَنُ) شول نرسه برله کم اول نرسه کورکامره کدر (السَّيِّئَةِ) یاوزلقنی یعنی
 یمانلقنی یخشیلق برله دفع ایله گل و گناهلی لرنک گناه لرنی عفو ایتمک کم (۱) مکارم
 اخلاق برله امردر (نَعْنُ أَعْلَمُ) بز بلگوچیره کمز (بِمَا يَصِفُونَ) شول نرسه نی کم
 صفتلارلر اول مشرکلر سینی یعنی شاعردر یا که ساحردر دیورلر یا که خداینى
 صفتلارلر کم شریکی و ولدی باردردیورلر (وَقَوْلِ رَبِّ) وایتکل سن ای محمد کم
 ای مینم پروردکارم (أَعُوذُ بِكَ) مین صغورمن سیگا (مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيَاطِينِ)
 شیطانلرنک و سوسه لرندن و آنلرنک آدمیلرنی ضلالتکه توشورمکلرندن (وَأَعُوذُ بِكَ)
 دخی صغورمن سیگا (رَبِّ) ای مینم ربم (أَنْ يَحْضُرُونَ) اول شیطانلرنک حاضر
 بولولرندن مینم باننده نماز و قتلرنده یا که قرآن اوفوغان و قتمده (حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ)
 بصفونغه متعلقدر یعنی اول مشرکلر سینی هم مینی تیوشسز صفتلار برله صفتلارلر
 تا شول وقتغه چه کم هر قاچان کیلسه (أَحَدُهُمْ) اول مشرکلرنک برا گوسینه (الْمَوْتِ)
 اولوم یعنی اولوم وقتی ایرشوب عذاب اثرلرنی کوزی برله کورسه (قَالَ)
 ایتور اول حسرت و ندامت یوزندن (رَبِّ أَرْجِعُونِ) ای مینم پروردکارم مینی
 کیری قایتارغل دنیاغه جمع صیغه سى تعظیم مخاطب اوچونددر یا که فرشته لرگه
 خطاب قیلوب ایتور کم مینی دنیاغه قایتارگز (لَعَلِّي) شاید کم مین (أَعْمَلُ صَالِحًا)
 اشلرمن ایدگو عملنى (فَبِمَا نُرْكُتْ) شول نرسه ده کم قویدم مین یعنی شاید کم ایمان
 کیلتوروب مؤمنلکده ایدگو عمللر قیلور ایدم دیور (كَلَّا) حاشا کم آنی کیری
 قایتارسلر یعنی البته قایتارماسلر (أَنَّهُا) درستلکده اول یعنی آنک اوشبو طریقه
 تاهمه کی (كَلِمَةٍ) برسوزدر کم حسرت و ندامت سببلی ایتولگاندر (هُوَ قَائِلُهَا)
 اول کهمسه اول سوزنک ایتکوچیسپندر (وَمِنْ وَرَائِهِمْ) و اول مشرکلرنک آرطلرندن

(۱) یا که معناسی
 شولدرکه آدمیلرنی
 یمانلقدن طیغل طاعت
 و عبادت برله بیورمه ق
 برله یا که دفع قیلقل
 مشرکنک شریکینی کلمه
 توحید برله امام قشیری
 قدس سره بو سوزنک
 تفسیرنده بیورمشدرکه
 یعنی دفع ایله گل جفانی
 وفا برله و نفسنک
 اشارتینی قیلبنک بشارتی
 برله.

بولغوجىدر (برزخ) برزخ و مانع كم آنلر برله بولدىنيا آراسنده برده در كشى
اولگاندىن صوڭ قىامتكه قدر شول برزخ عالمنده طورور بس اول مشركلر
هم اولگانلردىن صوڭ شول برزخده طورورلر (الى يوم يبعثون) شول كونگه
قدر كم قوبارلمش بولورلر آنلر يعنى قىامت كونينه چه (فاذا نفخ) بس هر قاچان
اورلمش بولسه يعنى اسرافيل نفخ قىلسه (فى الصور) صوره مراد نفخه ثابته
يا كه ثالثه در كم خلايقنى ترگزىك نفخه سبدر يعنى خلايقلر كبرى ترلوب قىامت
قايم بولسه (فلا انساب) بس يوقدر نَسَبِلر (بينهم) آنلر آراسنده (يومئذ) شول
كوننده يعنى قىامت كوننده نسب و فرنداشلك علاقهسى تمام كىسلور هيچ بر آنا
بالاغه هم بالا آنا آناسينه و فرنداش فرنداشكه شفقت و ياردم ايتماس هر كمنك
باشنده اوز قايقوسى بولور (ولا يتساءلون) هم صوراشماسلر آنلر بر بر سندن
نسل و نسب طوغر يىسندن هر كم اوز حالينه مشغول بولور باشقده اشى بولماس
بو اش حسابدىن الكدر اما حساب قىلونغاندىن صوڭ بر برسنىك احوالىنى صوراشورلر
واقبل بعضهم على بعض يتساءلون (فمن ثقلت) بس هر كمنك آغر بولسه (موازينه)
آنك ايندگو عمللر بىك اولچاولرى (فاولئك) بس اوشبو گروه (هم المفلحون)
آنلردر قول اوستونلكى طابقوچيلر هم مقصودغه ايرشكوچيلر (ومن خفت موازينه)
وهر كمنك بىكل بولسه اولچاولرى يعنى ايندگو عملى بولماسه مشركلر و منافقلر كى
(فاولئك) بس اوشبو گروه (الذین خسروا أنفسهم) شول كمسه لردر كم زيان ايتدىلر
اوزلرىنىك نفسلرنده يعنى عمللرىنى غافللك برله ضايغ ايتوب سرمايه لرىنى
بوغالتدىلر (فى جهنم) آنلر نىوغده (خالدون) منگو قانچوچيلردر (تلفح و جهنم)
ياندىور آنلرنك يوزلرىنى (النار) نىوغ اوطى (وهم فيها) هم آنلر اول نىوغده
(كالخون) يوزلرىنى چىنچوچيلردر عذابنىك قاطىلقندىن (اللم تكن) ايا بولمادىمو
(اياتى) مېنىم آيتلرم يعنى قرآن (تتلى) اوقولور بولمادىمو دنياده (عليكم) سزنىك
اوزرگزگه اى مشركلر (فكنتم) بس بولدىكز سز (بها تكذبون) اول آيتلرنى
بالغانغه طوتارسز يعنى كفر اهلىنه بر نىوغده كرگاندىن صوڭ ايتولور كم
سزلر دنياده وقتده قرآن آيتلرىنى ايشتوب آكنا اشانماس ايدكز تاكم اوشبو
عذابغه مستحق بولدىكز (قالوا) ايتورلر كفر اهللرى (ربنا) اى بىزنىك پروردكارىمىز
(غلبت علينا) غالب بولدى بىزنىك اوزرىمىز گه (شقوتنا) شقاوتىمىز و بدختلكىمىز
يعنى گناهلرىمىز و يمانقلرىمىز كوب بولدى (وكنا) هم بولدى بىز (قوما ضالين)

طوغری بولدن آداشقوجی و آزغوجی گروه (رَبَّنَا) ای بزنگ ربیسز (أَخْرَجْنَا
 مِنْهَا) چقارغل سین بزلرنی تموغ اوطنندن تا کم حالهزنگ تدارکینی کورایک
 واید گولک قیلایق (فَإِنْ عُدْنَا) بس اگر کیری فایتساق بز کفر و تکذیبکه
 وایمان کیلتورماساک (فَأَنَا ظَالِمُونَ) بس درستلکده بزلر ظلملیق ایتمکوجیلر مز اوز
 نفسلر مز گه دیورلر تموغ اهلیتک تموغده آخرفی سوزلری اوشبو بولور (قَالَ)
 ایتور خدای تعالی آنلرغه (اَخْسُوا فِيهَا) خاموش بولکوز و نیک طور کوز اول
 تموغده (وَلَا تُكَلِّمُونَ) هم سوز ایتمه کوز میکا تموغدن چقارمق و عذابنی دفع
 ایلهمک خصوصنده (أَنَّهُ كَانَ) درستلکده کم بولدی (فَرِيقٌ) بر گروه (مَنْ عِبَادِي)
 مینم بنده لر مدن یعنی صحابه ننگ بلال و عمار و صهیب کبی فقیرلری رضی الله عنهم
 (يَقُولُونَ) ایتورلر ایدی آنلر همیشه (رَبَّنَا آمَنَّا) ای بزنگ پروردکاریمز بزلر
 ایمان کیلتوردک سبکا و اشاندق (فَاغْفِرْ لَنَا) بس یارلقاغل سین بزلرننگ گناهلریمزنی
 (وَأَرْحَمِنَا) هم رحمت قیلغل سین بزلر گه (وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ) وسین رحمت
 ایتمکوجیلرننگ ایدگوراکنی سن دیوب ایتورلر ایدی (فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ) بس طوندکوز
 سز آنلرنی ای مشرکلر (سَخِرَ بِأَيَّامِنَا) مسخره گه طوندکوز یعنی اول فقیر صحابه لر دن
 کولوب آنلرنی مسخره ایلدکوز (حَتَّىٰ أَنْسَوْكُم) تا شول وقتغه چه کم اونو طلدیلر
 سزلر گه یعنی آنلرنی استهزأ و مسخره ایلهمک برله غایت شغلانه کنگز سبیلی سزلر
 اونو طلدکوز (ذُكِرُوا) مینی یاد ایتمه کنی (وَكُنْتُمْ) هم بولدکوز سز (مِنْهُمْ) اول فقیر
 صحابه لر دن (تَضَحَّكُونَ) کولرسز یعنی تکبرلک قیلوب آنلرنی خور طوتوب
 همیشه آنلردن کولر ایدکوز (أَنَّىٰ جَزَيْتَهُمْ) درستلکده من جزأ بیردم اول
 فقیرلر گه (الْيَوْمَ) اوشبو کون (بِمَا صَبَرُوا) شول نرسه سبیلی کم آنلر صبر
 قیلدیلر و چدادیلر یعنی دنیا ده وقتده سزنگ اذیت و سخریه هم جفا قیلقلر کوزغه
 صبر ایتولری اوچون بر کون آنلرغه جنت نعمتلرینی روزی قیلدم (أَنَّهُمْ)
 شوبله جزأ بیردم کم درستلکده آنلر (هُمُ الْفَائِزُونَ) آنلردن اول کوننده یا که آنک امری
 و مرادلرینه ایرشکوجیلر (قَالَ) ایتور خدای تعالی اول کوننده یا که آنک امری
 برله فرشته ایتور کفر اهاللرینه کم (كَمْ لَبِثْتُمْ) کوببو قرار قیلدکوز و طور دکوز سز
 (فِي الْأَرْضِ) بیرده کفر اهلی غفلت و طول امللری بوزندن دنیا ده وقتده بزلر
 همیشه دنیا ده تریک طور و رمز وفانی بولماسمز دیب ایتورلر ایدی بس آخرنده
 عتاب طریقنچه آنلردن صورلر کم سزلر دنیا ده نی قدر طور دکوز (عَدَدَ سِنِينَ)

بىلەر سانئەھە يەنى نېچە بىل توردۇڭز بىر يۈز نەھ نىرىك بولوب ھەم اولگاندىن صوڭ
 قېرلر كۇزدە (قَالُوا) ايتورلر كفر اهللرى (لَبِثْنَا) طوردىق بىز (يَوْمًا) بىر كۈن (أَوْ
 بَعْضَ يَوْمٍ) يا ايسە كۈننىڭ بىر آزى يەنى بىر كۈندىن ھەم كېم زېرا كە آنلر تىمۇغ
 اوطى قورقوسىدىن دىيادە كۈبۈمۈ طورغانلىقلىرىنى تىمام اونۇطورلر و آزغىنە طوردىق
 دىب گىمان قىلورلر شول جەھتدىن ايتورلر كىم (فَسئَلُكُمْ) بىس سوراغلى سىن اى
 سوراغۇچى بىزنىڭ دىيادە نىقدىر طورغانلىقىمىزنى (الْعَادِينَ) ھەمىمىز مىقدارىنى
 و صولورلرىمىزنى ساناغۇچىلردىن يەنى اعمار و انفاسكە مۇكل بولغان فرشتەلردىن
 سوراغلى دېورلر (قَالَ) ايتور خدای تەالى آنلرغە (ان لَبِثْتُمْ) طورمادۇڭز سىز دىيادە
 (الْأَقْلِيَّاءُ) مگر آزغىنە طوردۇڭز يەنى آخىرت كۈنلرىنە نىسبە سىزنىڭ دىيادە
 طورماقۇڭز بىك آزدىر (لَوْ أَنَّكُمْ) اگىر درىستلىككە سىلر (كُنْتُمْ) بولساڭز
 (تَعْلَمُونَ) بلورسىز يەنى دىيانىڭ تىمامى آخىرتكە قاراغاندە بىك آز اىكانلىكىنى
 بايسەڭز (أَفَحَسِبْتُمْ) ايسا بىس گىمان قىلور ايدۇڭز مۇ سىلر و حسابلا دۇڭز مۇ (أَنَّا
 خَلَقْنَاكُمْ) شۇنى كىم درىستلىككە بىز ياراتتىق سىلرنى (عِبْنًا) اويون اوچون يەنى
 ھىچ فائىدەسىز بوشقە ياراتتى دىب گىمان قىلدۇڭز مۇ (وَأَنَّكُمْ) دىخى شۇنى گىمان
 ايدىدۇڭز مۇ كىم درىستلىككە سىلر (الْبَيْنَاءُ) بىزنىڭ سارى (لَا تُرْجِعُونَ) قايتارلىشى
 بولماسسىز يەنى اولگاندىن صوڭ كىرى نرلەمىسىز و حساب ھەم جزآ ايتولەمىسىز
 دىب گىمان قىلدۇڭز مۇ اش آنداق ايساسدىر بلكە بىز سىلرنى بوشقە ياراطماقتىق
 طاعت و عبادت اوچون ياراتتىق ھەم اولگانكۇردىن صوڭ كىرى نرگىزوب حساب
 و جزأ ابلەك اوچون ياراتتىق (فَتَعَالَى اللَّهُ) بىس تەعالى و اولوغراق بولدى خدای
 تەالى خىلايقىنى عىبث اوچون ياراتىدىن (الْمَلِكُ الْعَقُّ) حقىقى پادىشاھ بولغۇچى
 و پادىشاھلىقى لايىق بولغان پادىشاھ بولغۇچى خدای تەالى (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) بوقدىر ھىچ
 بىر عبادتكە مستىقى مەبۇد مگر اول خدایغىنەدر (رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ) كىرىم
 و اولوغ بولغۇچى عرشنىڭ پىروردكارى و ياراتقۇچىسىدىر اول خدای تەالى (وَمَنْ
 يَدْعُ) و ھەر كىم اونداسە يەنى طابونىسە (مَعَ اللَّهِ) اللە تەالى بىرلە (أَلْهَا آخِرَ)
 اىككىچى بىر مەبۇدكە (لَا بُرْهَانَ) بوقدىر ھىچ بىر دىلىلى آنىڭ (بە) خدایدىن
 باشقەغە طابونوغە (فَأَنَّا حَسَابُهُ) بىس موندىن باشقە توگىلدىر كىم اول كىمسەنىڭ ھەملىنىڭ
 حسابى و قىلغان اشىنىڭ جزاسى (عِنْدَ رَبِّهِ) پىروردكارى قىلىشنىدەدر يەنى خدای
 تەالى آنىڭ اول اشىنە فارشى جزاسىنى بىرور (أَنَّهُ لَا يَفْلَحُ) درىستلىككە كىم فلاح

طاباس و فورنلماسلر (الْكَافِرُونَ) كفر اهللری و حقلقه اشانماغانلر (و قُلْ)
 و ایتکل سین ای محمد علیه السلام (رَبِّ اغْفِرْ) ای مینم پروردگارم یسارلقاغل
 مینی هم اتمینی (وَارْحَمِ) هم (۱) رحمت قیبلق بزلر گه (وَانْتَ غَیْرُ الرَّاحِمِیْنَ)
 و سین رحمت ایتکوچیلرنك ایدگوراککی سن خبرده کیلمشدرکم اوشبو « قَدِ افْلَحَ »
 سوره سی خدای تعالی نك عرشى خزینه لرندن بر خزینه در.

(۱) اوشبو مقامده
 مغفرت ایلهر رحمتنی بر گه
 جمع قیلدی هر
 ایکسینی طلب ایلهمك
 ایله بیوردی زیراکه
 بعض وقتده مغفرت
 رحمتدن باشقه بولور
 تنهك کم اعراف اهل
 اعرافده بولغان مدتلرنك
 تیباندن.

﴿ سوره النور مدنیة وهی اربع وستون آیه ﴾

﴿ ۲۴ نچی سوره نور سوره سی مدینه ده نازلدر ۶۴ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(سورة) اوشبو بر سوره درکم عالم قدسدن (اَنْزَلْنَاهَا) ایندرک بز آی جبر ائیل
 واسطه سی برله (وَفَرَضْنَاهَا) هم فرض قیلدی سزلر گه اول سوره ده بولغان
 حکملرنی (وَانزَلْنَا) هم ایندرک (فیهما) اول سوره ده (آیات بَیِّنَات) روشن و ظاهر
 بولغوجی آیتلرنی (لَعَلَّكُمْ) شاید کم سزلر (تَذَكَّرُونَ) اوگوت و نصیحت آلورسز
 اول آیتلردن و حراملردن صافلانورسز و بسوره ده بولغان حکملردن برسی اوشبودرکم
 (الزَّانِيَةُ) زنا قیلغوجی خاتون (وَالزَّانِي) هم زنا قیلغوجی ابرا گر بو ایکسی
 محصن بولماسلر (فَاجْلِدُوْهُمَا) بس صوغکسز ای امام لر و حاکم لر (کُلُّ وَاحِدٍ)
 هر برسینی (مِنْهُمَا) اول ابر برله خاتوندن (مِائَةً جَلْدَةٍ) یوز قاپچی (۲) بو حکم
 محصن بولماغان زنا قیلغوجیلر حقنده در اما محصن بولوب زنا قیلسه آنک حدی
 رجم ایلهمه کدر محصن بولونك شرطلری آزادلق و عقلیلیق هم بالغلق و اسلام
 هم نکاح صحیح ایله تزوج در (وَلَا تَأْخُذْكُمْ) و کیره کدرکم توتماسون هرلرنی
 (بِهِمَا) بو ایکسی برله (رَأْفَةٌ) شفقت و مهربانلق (فِی دِیْنِ اللّٰهِ) الله تعالی نك
 فرمانینه اطاعت قیلوده یعنی اول زنا قیلغوجیلرنی فرغانوب صوقدرمای
 فالساگز الله نك فرمانینی طونوگز (اِنْ كُنْتُمْ) اگر بولساگزسز (تُوْمُنُونَ)
 اشانورسز (بِاللّٰهِ) خدای تعالی گه (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) هم آخرت کونینه زیرا که
 خدایفه ایمان کیلتورمك شریعت حکملرنی یورتک برله بولور (و لیشهد) هم
 کبرا کدرکم حاضر بولسون (عَذَابُهَا) اول ایکسی زنا ایتکوچیلرنی عذاب قیلغان
 و صوقدرغان وقتده (طَائِفَةٌ) بر گروه (مِنَ الْمُؤْمِنِیْنَ) مؤمنلردن یعنی بر جماعت
 خلقلر آلدنده آنلرنی صوقدرگز تاکم خورلانسلر و ایکنچی مرتبه اول اشنی

(۲) حضرت امام اعظم
 رحمة الله علیه فاشنده
 احصاننك شرطلری
 آیتدر اسلام، حریت،
 عقل بلوغ، نکاح صحیح
 هم دغولدر امام شافعی
 رحمة الله فاشنده اسلام
 شرط توگلدر آنک دلیلی
 رسول صلی الله علیه
 و سلمنك بر یهودی ایله
 یهودیه نی زنا قیلغانقلری
 اوچون رجم ایتکا-
 نلکیدر حضرت امام
 اعظمنك اسلامنی شرط
 قیلماقینه دلیلی: « من
 اشرك بالله فلیس
 بمحصن » یعنی خدای
 تعالی گه شرك کلتورگان
 کمسه محصن توگلدر
 مضموننده بولغان حدیث
 نبویدر. تیباندن

اشل ماسنلر (الزانی) زنا قیلغوجی ایر (لَا يَنْكُحُ) نکاحلانماس و خاتون لقفه
 آلماس (الزانية) مگر زنا قیلغوجی خانوننی غنه نکاحل نور (أَوْ مُشْرِكَةً)
 یا ایسه مشرکه بولغان خانوننی غنه نکاحل نور زیراکه غالب شولدر کم زناغه
 رغبت ایتکوجی کشى تقوالقی و عفت ابلرنندن قاچار واجتناب ایلر (وَالزَّانِيَةُ)
 هم زنا قیلغوجی خانون (لَا يَنْكُحُهَا) نکاحلانماس آنی خانونلقفه (الزَّانِ)
 مگر زنا قیلغوجی ایر (أَوْ مُشْرِكًا) یا ایسه شرک کلتور گوجی ایر گنه نکاحل نور
 زیراکه هر کم اوز جنسنه و اوز اوخشاشینه میل قیلور (وَحَرَمٍ) و حرام
 ایتولمش بولدی (ذَلِكَ) اوشبو اش یعنی زانیهلرنی تزوج ایلهمک (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ)
 مؤمنلر اوزرینه تیبانده کلتور مشدرکه یهود فاحشه لری مدینه ده ایولرینک
 ایشکینه علم نصب قیلوب یانلرینه چاقروب اجرة آلوب مال جمع قیلولر
 ایدی بعض مهاجر صحابه لر کم نورورغه یورط ویرلری یوق ایدی هم اوزلری
 بیک فقیر ایدیلر محتاج قللری چهنندن شول فاحشه لرنی نکاحلاب آلوب شولرنک
 یورطلرینه کروب معیشت قیلوی فصد ایتدیلر حق سبحانه و تعالی مؤمنلرنی
 بویله نهملتولاشدن نهی ایدوب اوشبو آبتنی بیاردی «وزانیهلرنک نکاحی مؤمنلرگه
 حرامدر» دیب بیوردی بو حکم اسلامک ایتداسنده ایدی صکره «وانکحوا
 الايامی منکم» آبتنی برله منسوخ بولدی دیمشدر (وَالَّذِينَ) وشول کسه لر کم
 (بِرْمُونِ) آطارلر یعنی نهمت قیلولر (الْمُحْصَنَاتِ) محصنه (۱) بولغوجی خانونلرنی
 یعنی عاقل و بالغ و مسلمان هم آزاد بولوب زنادن صافلانغوجیلرنی زنا قیلدی
 دیوب بیتهان قیلسالر (ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا) صکره کیتورمه سه لر اول نهمت ایتکوجیلر
 حا کملر حضورینه (بَارِبَعَةَ شَهَادَةٍ) دورت عدل گواهنی یعنی محصنه نک زنا
 قیلغانلقینی اثبات ایتمک اوچون دورت آزاد و بالغ و عاقل مسلمانلرنی گواه
 ایتوب کیتورمه سه لر (فَاجْلِدُوهُمْ) بس صوغکوز سز اول نهمت ایتکوجیلرنی
 (ثَمَانِينَ جَلْدَةً) سکسان قاچمی (وَلَا تَقْبَلُوا) هم قبول قیلماکوز (لَهُمْ شَهَادَةٌ)
 آنلرنک گواهلرینی (أَبَدًا) همیشه یعنی آخر عمرلرینه چه آنلر بر بر اش
 طوغر یستنده گواهلقی بیرسه لر گواهلقلری قبول ایتولسه س بعضیلر توبه قیلغانلرینه چه
 دیمشدر والله اعلم (وَأُولَئِكَ) و اوشبو گروه (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آنلردر فاسقلر شریعت
 حکمی بوینچه (الَّذِينَ) مگر شول کسه لر کم (تَابُوا) توبه قیلدیلر (مَنْ
 بَعَدَ ذَلِكَ) اوشبو اشلری صوکنده (وَأَصْلَحُوا) هم اصلاح قیلدیلر اوزلرینک

(۱) بو حکم گه محصن

بولغوجی ایر هم

داخلدر دیمشدر.

نيتلر بىنى يەنى بو اشلر يىنە اوكونوب ايكنچى مرتبه مسلمانلرنى تهمت و بېتان
 اينمه ديلر اول وقتده شريعت حكمنچە آنلر فاسق بولماسلر لکن حضرت امام
 اعظم مذهبنده هم مالك مذهبنده هميشه گواھلقلرى قبول ايتولمەس باشقە مذهبدره
 توبه فيلسالر گواھلقلرى هم طونولور (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلكده خدای تعالى
 (غَفُورٌ) بنده لرنك گناھلر بىنى يارلقاغوجيدر (رَحِيمٌ) توبه قىلغوجيلرغە مهربان
 و رحمت ايتكوجيدر مرويدر كه اوشبو آيت كر يمه نازل بولغاچ عاصم بن عدى
 رضى الله عنه ايتدى: «يا رسول الله بزلردن براو اوزينك خاتونى برله بر ياط
 كشينك زنا قىلغانلر بىنى كورسه اكر گواھلر حاضرله مككه مشغول بولسه گواھلر
 جبولوب كيلكناچە آنلر اشلرندن فارغ بولورلر واكر گواھسز حاكم حضور يىنە
 كيلوب بوتلر زنا قىلدیلر ديب دعوا ابلهسه اول كشينك اوز يىنە سكسان قاچى
 صوغارلر هم فاسق ديوب نسميه ايدلور و گواھلقى مقبول بولماس بس بو بيچاره
 كشينك خالى نيچك بولور» ديدى رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى
 بيورديلر كم «اي عاصم خدای تعالى اوشانداق حكم قىلغاندر» عاصم اول
 مجلسدن طوروب طشقارى چقدى بولده آنك عمى عويم آكا اوچراب «اي عاصم
 شريك بن سمعانى خاتونم خوله نك اوستنده ياتقانينى كوزم برله كوردم» ديدى
 عاصم ييغيمبرمز عليه السلام حضور يىنە كيرى قايتوب صوره حالنى حضرتكه عرض
 قىلدى رسول اكرم حضرتلرى عويمنك خاتونى خولنى چاقرتوب «بواش راستمو»
 ديوب صوراغاج خوله انكار قىلدى حق سبحانه و تعالى دن آيت لعان نازل بولدى
 كَمِ اوشبو آيتدر (وَالَّذِينَ) وشول كمسه لر كم (يَرْمُونَ) آطارلر
 يعنى زنا قىلدى ديب تهمت قىلورلر (أَزْوَاجَهُمْ) اوزلرينك خاتونلر بىنى (وَلَمْ
 يَكُنْ) هم بولماسه (لَهُمْ شَهَادَاتٌ) آنلرنك بو اشكد گواھلرى (إِلَّا أَنْفُسُهُمْ)
 مگر اوز نفسلر يگنه (فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ) بس واجبدر آنلرنك برسينك گواھلقى بيرمه كى
 (أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ) دورت گواھلقى يعنى دورت مرتبه گواھلقى بيورور (بِاللَّهِ) خدای
 تعالى برله شويله ديوبكم (أَنَّهُ لَمَنْ الصَّادِقِينَ) درستلكده اول يعنى اوز خاتونينى
 زنا قىلدى ديوب دعوا ايتكوجى اير البته راست ايتكوجيلردندر يعنى البته
 اوشبو سوزم راستدر ديوب دورت مرتبه خدای برله انط ايتهر هر بر گواھلقى
 بيرمه كى بر شاهد اور يىنە در (وَالْحَامِسَةَ) وبشنچى گواھلقى (أَنَّ لَعْنَةَ اللَّهِ) شولدر كم
 درستلكده خدای تعالى نك لهنتى (عَلَيْهِ) آنك اوز يىنە بولغوجيدر (أَنْ كَانَ)

اگر بولسه اول (مَنْ الْكَاذِبِينَ) يالغان ايتكوچيلردن اوشبو سوزنه يعنى
 بشنې مرتبه ده اگرده بو سوزم يالغان بولنسه ميگا خدانك لعنتى بولسون ديب
 ايتور نعوذ بالله تعالى هر مرتبه گواھلق بيرگاننده شول خاتونينه اشارت قیلوب
 ايتور ايرنك لعانى اوشبودر و بولعاننك حكى شولدر كم لعان قیلغاندن صوك اول
 ايردن حد قذف ساقط بولور صوقدر لماس هم اير برله اول خاتون آراسيني
 تفریق ايتولور امام اعظم فاشنك بو تفریق طلاقدر امام شافعى قولنچه فسخر
 (ويدرا) ودفع قیلور يعنى طيار (عنها) اول خاتوندىن (العذاب) عذابنى يعنى
 حبس قیلونى ياكه حد صوقدرونى طيار (ان تشهد) اول خاتوننك گواھلق بيرمه كى
 (اربع شهادات) دورت گواھلق (بالله) خداى تعالى برله شويله ديوبكم (انه)
 درستلكده اول اير (لَمَنْ الْكَاذِبِينَ) البته يالغان ايتكوچيلردنر اوشبو سوزنده
 يعنى ايرگه مذکور طريقه لعان قیلدر لغاندن صوك خاتون لعان قیلور شول
 طريقه كم اول خاتون ايرمنك اوشبو سوزى يعنى مینى زنا قیلدى ديوب نهمت
 ايتمه كى البته يالغاندر ديوب خداى تعالى برله آنط ايتوب دورت مرتبه گواھلق
 بيورر (وَالْحَامِسَةَ) وبشنې گواھلقنى بيرمه كى (ان غضب الله) درستلكده
 خداى تعالى نك غضب وفهرى (عليها) اول خاتون اوزرينه بولغوجيدر (ان كان)
 اگر بولسه آنك ايرى (مَنْ الصَّادِقِينَ) راست ايتكوچيلردن اوشبو سوزنه (۱)
 اوشبو آيت كبلگاج پيغمبر مز عليه السلام ايكندى نمازندن صوك مذکور
 عويم برله خاتونى خولنى طلب ايلب اوشبو طريقه هر ايكي سينه لعان قیلدردى
 هر ايكيسى گواھلق بيردبلر خداينك لعنتى و غضبى بولسون ديب ايتكان وقتلرنه
 حضرت پيغمبر آمين ديدى صحابه لر هم آمين ديدبلر (وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ) واگر
 بولماسه ايدى خداى تعالى نك فضلى (عليكم) سز نك اوزرگزگه (ورحمته) هم
 رحمتى بولماسه ايدى (وَأَنَّ اللَّهَ) دغى شولكم خداى تعالى (تَوَّابٌ) توبه نى قبول
 ايتكوچيدر (حكيم) حكم قیلغوجيدر حدود شرعيه توغريسنىك يعنى اگر شويله
 بولماسه ايدى البته نهمت و يالغان سببلى عداقه مبتلا بولور ايدكز ياكه اكر
 خداى فضل و رحمتى برله بوزقلدن زير ونهى قیلماسه هم حد صوقدر ماق برله
 حكم ايلمهسه ايدى آدميلر نهمت و بهتانلر برله بر برسینی هلاك قیلوب بترورلر
 ايدى ياكه اكر خداى تعالى توبه لرنى قبول ايتكوچى بولماسه رحيم و مهربان
 بولماسه ايدى سز لر تمام اميدلرگزنى اوزوب ضالانده سرگردان بولوب قالور

(۱) يعنى بشنې مرتبه ده
 اول خاتون اگرده
 اوشبو ايرمنك مینى زنا
 قیلدى ديب ايتمه كى
 راست بولسه ميگا
 خداينك غضبى بولسون
 ديب ايتور هر مرتبه سنك
 شول ايرگه اشاره قیلوب
 ايتور خاتوننك لعانى
 اوشبودر اوشبو طريقه
 لعان قیلماق اول خاتوندىن
 عذابنى دفع قیلور يعنى
 اول خاتوننى حبس
 ايتولمهس وحد صوغلماس
 واگر اوشبو طريقه لعان
 قیلودن باش طارنسه
 لعاننى قبول ايتماسه
 امام اعظم منهنده
 اول خاتوننى حبس
 ايتولور امام شافعى
 منهنجه حد زنا برله
 حد صوقدرلور.

(۱) افك قصهسى

ايدىكوز (۱) موندن صوڭ افك قصهسى حقنە بولغان آيت كرىمەلەر دىكر ايدلوركم
 آنامز حضرت عائشە رضى الله عنيا نىڭ برائىتى بيان ايتكوجى آيتلردى رعاية
 للادب اجمال طرىقىچە اول قصەنى بيان ايلەمك مناسب كورلدى ھىچنەك بيشنچى
 يىلندە حضرت پيغمبەر عليه السلام اصحاب ايلەر بىيغ صوغشىنە سفر قىلدىلەر حضرت
 عائشە صدىقە رضى الله عنيا اول سفر دە حضرتكە بولداش ايدى صوغشىدن قايتقان
 وقتلرندە بىر منزىدە حضرت عائشە بىر حاجت اوچون ھودجىن طشقارى چىققان
 ايدى اتقافا موبىننە باغلاي تورغان بوغماقنى بوغالتدى شونى از لىب منزىنگاھدىن
 خىلى يراق كىتدى حضرت عائشە بوغماقنى از لىب كىتكىننى ھىچ كىم كورمەگان
 ايدى اول كىتكىچ لشكر اول منزىدىن كوچدىلەر خدىمتچىلەر حضرت عائشە نىڭ
 ھودجىنى نوھگە يوكلەگەندە آنىڭ اچىنى نىكشرمەدىلەر ھودج اچندە حضرت عائشە
 باردىر دىب گەمان قىلدىلەر بوش ھودجنى نوھگە يوكلەپ كوچوب كىتدىلەر عائشە
 رضى الله عنيا منزىلگاھفە قايتوب كوردىكم لشكر اسلام آندىن كوچوب كىتكەن
 حىران بولوب يالغىزى شول بىردە توقى ايلەدى صفوان بن معطل حضرت پيغمبەر نىڭ
 امرى بىرلە لشكر نىڭ آرطىدىن يورور ايدى تاكم كارواندىن اونوطلوب قالغان
 نرسە بولسە ياكە آبرلوب قالغان كىشى بولسە نىكشروب اوزى بىرلە آلوب
 لشكرگە ايتلور ايدى شول صفوان مذكور منزىلگاھفە كىلوب حضرت عائشەنى
 يالغىز كورگاچ اشارت ايلەپ نوھسىنە آطلاندروب اوزى نوھنى يىنەكلەپ لشكر
 ھايونفە كىلتوردى لشكرگە يىنكەچ مناقلەر نوغرىستىدىن اونكاندە ابن ابى منافىق
 صدىقە حضرتىنى صفوان نوھسى اوستىدە كورگاچ خىيىلكىدىن سىد عالم صلى الله
 عليه وسلم نىڭ حرم محترىمىنە مناسب ولايق بولماغان سوزلرنى سوزلەپ كىوب
 ادبىزلك قىلدى لشكر مەدىنەگە قايتقاندىن صوڭ بو خىر حضرت پيغمبەر عليه
 السلامفە ايشتولدى آنامز عائشە رضى الله عنيا صرخوا بولغان ايدى بو سوزلردىن
 خىرى بوق ايدى پيغمبەر حضرتىنىڭ اوزىنە التفات ايتىدەككىنى كورگاچ حضرتىدىن
 اجازت سوراپ آناسى ابوبكر صدىق رضى الله عنە نىڭ خانەسىدە بىر نىچە كىون
 نورماق اوچون قايتقان ايدى شوندىە صورت حالدىن آگاھ بولوب صرخوا لىقى يىنە
 آرطدى كىچە وكوندىز يىقلاپ زارلىق قىلور ايدى رسول اكرم صلى الله عليه
 وسلم حضرتلرى عائشە صدىقە خصوصەكە ائھات مؤمىنىدىن تىقىش و تىقىش ايلەدى
 ھىر قايسى حضرت عائشە نىڭ طھارت ذىلى و پاكللىقى بىرلە گواھلىق بىرور ايدىلەر

و بر کون رسول اکرم حضرتلری ابو بکر صدیقنک خانہ سینہ کیلدی عائشہ
 حضرتلرینی یغلاغان حالده کوروب بیوردیکم ای عائشہ اگر سینده بر گناه
 بولسه توبه قیلغل و خدای تعالی دن مغفرت طلب ایله گل دیدی حضرت عائشہ غایت
 دهشت و قاشماق برله ایتدیکم دشمانلر آراده بر سوز سالوب مشهور ایله دیلر
 ایمدی مین هر نی ایتسام خلق مینم سوزمگه اشانماس بس مین باری یوسفی علیه
 السلام ایتکان سوزنی ایتورمنکم اول فِصْرٌ جَبِيْلٌ وَاللّٰهُ الْمُسْتَعَانُ عَلٰی مَا تَصِفُوْنَ
 دیوب ایتدی مین هم شونی ایتورمن و صبر قیلورمن تاکم خدای تعالی اوزی بر
 حکم قیلور دیدی عائشہ رضی الله عنہادن منقولدرکه اول ایتدی شول وقتده
 غایت اضطراب و دهشتمدن یعقوب علیه السلام ایتکان سوزنی دیب ایتاسی اوزنده
 یوسفی علیه السلام ایتکان سوزنی دیوب ایتدم دیدی القصة حضرت عائشہ
 سوزنی نیمام ایتوب بنورمه گان ایدی رسول اکرم صلی علیه و سلمنک مبارک
 یوزنده وحی اثری ظاهر بولدی صدیقه حضرتینک برائتی و پاکلگی حقنده اوشبو
 آیات کریمه نازل بولدی کم (اِنَّ الَّذِيْنَ) درستلکده شول کمسه لرمکم (جَاؤْا
 بِالْاَفْكِ) کیلتوردیلر اولوغ بولغوجی بالغان و بهتاننی حضرت عائشہ حقنده (عَصَبَةٌ
 مِنْكُمْ) برگر و هلدر سزلردن و آنلر بش کشی ایدیلر عبدالله بن ابی وزید بن
 رفاعه و حسان بن ثابت شاعر و مسطح بن اثاثا کم حضرت ابوبکرنک خاله سیننک
 اوغلیدر و برسی ام المؤمنین زینب رضی الله عنہانک فز قرداشیدر (لَا تَحْسَبُوْهُ
 گمان قبلما کز اول افکنی و بالغانی (شَرًّا لَّكُمْ) یاوزلق دیوب سزلرگه یعنی
 منافقلرنک بو طریقه تهمت و بهتان قیلولرینی سزنگ اوچون بیانلق و ضرردر دیب
 گمان ایتمه کز بو اشلری سزگه ضرر نوگلدر (بَلْ هُوَ) بلکه آنلرنک بهتان
 قیلولری (خَبْرٌ لَّكُمْ) ایدگوراک و یخشیرا قدر سزلرگه زیرا که شول بهتان سببلی
 اولوغ اجر و کوب ثوابلر حاصل ایتدکز و عائشهنک برائتی و پاکلگی حقنده
 سزلرگه آیت نازل بولدی هم اول بالغان ایتکوچیلرنک حاللری معلوم بولدی
 آنلرنک حقنده وعید و قاطی فورقونو کیلدی خور بولوب قالدیلر بس اوشبو
 بهتانلری سزنگ اوچون خیردر (لِکُلِّ اَمْرٍ) هر فایو ایرگه بولغوجیدر (مِنْهُمْ)
 اول بالغان ایتکوچیلردن و بهتان قیلغوجیلردن (مَا اَكْتَسَبَ) شول نرسه کم اوزی
 کسب قیلدی و اشلدی (مِنَ الْاٰثِمِ) گناهدن یعنی آنلرنک هر فایوسی قیلغان
 گناهینه کورا جز اسینی طابار (وَالَّذِيْ) هم شول کمسه کم (تَوَلَّى كِبْرَهُ) مستولی

بولدی و باشقاردی بالغان سوزنك اولوغسینی یعنی آرتوغراق تهمت و بهتان قیلوب
 سوزله دی (منهم) اول جماعتدن اول کیمسه دن مراد ابن ابی در لعنه الله کم بو
 سوزنی اول اول سوزله دی دیمشله (لَعْنَابٌ عَظِيمٌ) بولغوجیدر آتکا اولوغ
 عذاب دنیاده و آخرنده یعنی دنیاده خوزلق و رسوالقیر طارتوب تورلی بلالر گه
 مبتلا بولور و آخرنده اورنی تموغ بولور (لَوْلَا اِذْ سَمِعْتُمُوهُ) نی اوچون شول
 وقتده کم ایشندکوز اوشبو سوزنی (ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ) گمان قیلما دی مؤمنلر (وَالْمُؤْمِنَاتُ)
 هم مؤمنه خاتونلر (بِأَنفُسِهِمْ) اوز نفسلرینه (۱) یعنی اوز نفسلری کبی بولغان
 مؤمنلر گه و دین فرنداشلرینه (خَيْرًا) بخشیلقنی حاصل معنا اوشبو بهتان سوزنی
 ایشتکاج سز مؤمنلر و مؤمنلر نی اوچون اوز کزنك دینداشلر کز حقنده ایندگو
 گمان قیلما دکز نته کم اوز نفسلر کز گه ایندگو گمان قیلاسز و حالانکه مؤمن
 مؤمن حقنده ایندگو گمان قیلوتیوش ایدی و بو سوز گه اشانماسقه کیراک ایدی
 (وَقَالُوا) هم نی اوچون بو سوزنی ایشتکاج اینه دیلر مؤمن و مؤمنلر (هَذَا
 أَفْكٌ مِّبِينٌ) اوشبو سوز ظاهر و روشن بولغوجی یالفاندر و اقترادر دیوب و حالانکه
 حضرت عائشه و صفوان کبی مؤمنلر حقنده البته حسن ظن قیلوق و بو سوز آشکارا
 یالفاندر دیمک تیوش ایدی (لَوْلَا جَاءُوا) نی اوچون کیلتورمادیلر اول بهتان
 ایشکوجیلر (عَلَيْهِ) اوشبو سوز اوزرینه (بَارَبَعَةَ شَهَادَاتٍ) دورت گواهنی یعنی
 شرعاً بو اثنی اثبات اوچون دورت گواه کیراکدر (فَإِذْلَمَ يَأْتُوا بِالشَّهَادَاتِ)
 بس شول وقتده کم آنلر کیلتورمه دیلر دورت گواهنی (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو
 گروه (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی فاشنده یعنی آنک حکمنده (هُمْ الْكَاذِبُونَ) آنلر در
 (۲) یالغان سوزله گوچیلر ظاهرده و باطنده زیرا که اگر گواه کیلتورگان
 بولسلر ایدی ظاهرده کاذب بولماسلر ایدی اما باطنده همان کاذب بولورلر ایدی
 چونکه پیغمبرلر ازواجی حقنده بواش متصور نوگلدر بس سوزلرینی گواه
 برله اثبات اینه آلمانچا ظاهرده هم یالغانچی بولوب قالدیلر (وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ)
 و اگر بولماسه ایدی خدای تعالی نك فضل و کرمی (عَلَيْكُمْ) سز نك اوزر کز گه
 (وَرَحْمَتِهِ) هم آنک رحمتی بولماسه ایدی (فِي الدُّنْيَا) دنیاده (وَالْآخِرَةِ) هم
 آخرنده دنیاده توفیق توبه برله و آخرنده عفو و مغفرة برله (لَمَسَّكُمْ) البته
 ایرشور ایدی سز لر گه (فِيمَا أَفَضْتُمْ فِيهِ) شول نرسده کم خوض قیلد کز سز
 اول نرسده یعنی حضرت عائشه رضی الله عنها حقنده بو طریق بهتان و یالغان

(۱) بو آیتده خطابدن
 غیبتکه و ضمیردن اسم
 ظاهر گه عدول ایلر مک
 تویبغده مبالغه اوچوندر
 عم شوکا اشعار اوچوندر
 کم مؤمنلر کتک مقتضاسی
 مؤمن و مسلمان حقنده
 حسن ظن ایلر مه کدر
 ایمان اهلی بر بری حقنده
 یاوز گمانده بولوق تیوش
 نوگلدر.

(۲) حضرت عائشه
 رضی الله تعالی عنیادن
 نقل ایدلمشدر کم اول
 ایدنی اوشبو سوزلر
 خصوصنده خدای تعالی
 مینم پاک ایدکمنی
 و عیبسز لکمنی پیغمبرینه
 ظاهر فیلور دیوب امید
 ایندر ایدم ائامینم حقمده
 قرآنده نیچه آیتلر نازل
 بولور قیامتکه چه خلق
 نلنده اوفولور دیب هیچ
 خونه نان ایدم دیدی.

افترا فیلما فکڑ سبیلی سز لرگه ایرشور ایدی (عذاب عظیم) اولوغ بولغوچی
 عذاب کم حد قذی و آدمیلرنک ملامتی اول عذابقه قاراغانده آرزغنه و حقیرغنه
 بولور ایدی (اذ تَلَقَوْنَهُ) شول وقتده کم تلقی فیلور ایدکڑ و آلور ایدکڑ
 اول سوزنی بر برگزدن (بِأَلْسِنَتِكُمْ) تلرگز برله یعنی بر برگزدن بو سوز
 توغر یسنده صوراشور ایدکڑ (وَتَقُولُونَ) هم ایتور ایدکڑ (بِأَفْوَاهِكُمْ) آغز لرگز
 برله (مَا لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) شول نرسه فی کم یوقدر سز نك اول نرسه فی بله ککڑ
 یعنی نادانلق برله بله اینجه سوز لر ایدکڑ (وَتَحْسِبُونَهُ) هم گمان فیلور ایدکڑ
 اول سوزنی (هَيِّنًا) آسان و یگل سوز دیوب یعنی بو سوز نك آخری هیچ
 نرسه گه منجر بولماس یگلگنه سوز دیوب حسابلار ایدکڑمو (وَهُوَ) و حالانکه
 اول سوز (عِنْدَ اللَّهِ) خدای تعالی فاشنده (عظیم) اولوغدر و آنک برابرینه کوب
 عذاب مترتب بولسه کرا کدر یگل و کچکنه سوز نوگلدر زیرا که اهل بیت
 نبوتکه عارنی العافدر هم نکدیب قرآندر و پیغمبر لک منصبینی استخافدر
 مرویدر که ابو ایوب الانصاری برله خاتونی ام ایوب بو خصوصه سوزله شدیلر
 ام ایوب ایتدی: «من بو سوزنی ایشتم بو خصوصه سن نه دیرسن» دیدی
 ابو ایوب ایتدی: «من هم ایشتم لکن یالفاندر ای ام ایوب سین میگا
 نسبة و مینم حقه بو اشنی روا کور رسکمو» ام ایوب ایتدی: «لا والله روا
 کورمه سین» ابو ایوب ایتدی: «والله کم هائشه سیندن یخشیراقدر حضرت
 پیغمبر گه نسبة بویله اشنی نیچک روا کورسون بواش ممکن نوگلدر ما لنا ان
 نکلیم بهذا سبحانک هذا بهتان عظیم» دیدی حق سبحانه و تعالی ابو ایوب نك
 سوزینه موافق آیت نازل فیلدی و بیوردی کم (وَلَوْلَا اِذْ سَمِعْتُوهُ) و نی اوچون
 شول وقتده کم ایشتمکڑ اوشبو سوزنی (فَلْتَمَّ) ایتمه دگڑ یعنی بو سوزنی ایشتمکڑ
 ابو ایوب ایتکان کبی سولر گه هم ایتیک نبوش ایدی شویله دیوب کم (مَا
 یكون لنا) تیوش بولماس بزگه (ان نکتکم) بز نك سوزله مکمز (بهذا)
 اوشبو سوز برله (سبحانک) پاک و منزهدر خدای تعالی پیغمبر نك حرمی
 طوغر یسنده قبح ایتمه کمن و تیشسز سوز سوزله نه کمن (هذا
 بهتان عظیم) اوشبو سوز اولوغ بولغوچی بهتان و افترا در و منافق لر
 دشمنانلق برله چارغان سوزدر دیوب نی اوچون ایتمه دگڑ (بِعظمتکم
 الله) و عظلال خدای تعالی و اوگوت بیروب سزنی طیار (ان تعودوا) سز لر نك

قايتمافكوزدن (لمثل) اوشبو سوز او خشاشينه (ابدأ) مئگگو وهر گيز بعنى تريك
 بولغانكز مدنده ايكنهچى مرتبه بونك كى سوزنى سوزله مهكز و پيغمبركزنىك اهل
 بينى حقنك نهمت و بهتان قيلماكز (ان كنتم) اكر بولسهكز سز (مومنين) ايمان
 كىلتورگوچىلر (وبين الله) و بيان قيلور خداى تعالى (لكم الايات) سز لرگه
 آيتلرنى كم اول آيتلر سز لرگه كوركام ادبلرنى بلدرور هم وعظ و اوگوت بولور
 (والله عليم) و خداى تعالى بلگوچىدر عايشه نك پاك ايدكىنى (حكيم) حكم قيلغوچىدر
 آنك ذمه سينك برائتى برله (ان الذين) درستلكده شول كمسه لر كم (يعبون)
 دوست طوتارلر و سويارلر (ان تشيع الفاحشة) فاحشه و بوزقلقنك و يمان آطنك
 شايع هم فاش بولماقبنى (في الذين آمنوا) شول كمسه لر حقنك كم ايمان كىلتورديلر
 بعنى مؤمنلرنك فاحشه لك و يمانلق برله اسملرى خلق آراسنده فاش بولماقبنى
 نلرلر و فاش ايتارگه طرشورلر تا كم خلقنى اسلامدن بيزدرمك اوچون (لهم)
 بولغوچىدر اول كمسه لرگه (عذاب اليم) رختكوچى عذاب (في الدنيا) دنيا ده حد
 صوفدلماق و خور بولماق برله (والآخرة) هم آخرنده نيوغ او طى برله (والله
 يعلم) و خداى تعالى بلور اشنك حقيقتىنى (وانتم لاتعلمون) و سز لر بلهاسسز
 (ولو لا فضل الله) و اكر بولماسه ايدى الله تعالى نك فضل و كرمى (عليكم) سز نك
 اوزر كزگه (ورحمته) هم رحمتى و مهر بانلقى بولماسه ايدى (وان الله) دخى شول كم
 درستلكده خداى تعالى (رؤف) مهربان و شفقتلىدر بنده لسرينه (رحيم) رحمت
 ايتكوچىدر مؤمنلرگه بعنى اكر شويل بولماسه ايدى البته بوسوزلر سببلى
 سزگه عذاب نازل بولور ايدى (يا ايها الذين آمنوا) اى ايمان كىلتورگان كمسه لر
 (لا تتبعوا) ابارمهكز (خطوات الشيطان) شيطان آدوملرينه بعنى شيطان و سوسه سينه
 اياروب آنك بولينه كرماكز گناه سز كشىلرگه بهتان قيلو خصوصنك (ومن يتبع)
 وهر كم ابارسه (خطوات الشيطان) شيطان آدوملرينه و آنك بولينه كرسه (فانه)
 بس درستلكك اول شيطان (يامر) بيورور (بالفحشاء) بوزق و يمان اش برله
 (والمنكر) هم شريعتده مقبول و درست بولماهان اش برله (ولو لا فضل الله)
 و اكر بولماسه ايدى الله تعالى نك فضل و كرمى (عليكم) سز نك اوزر كزگه توفيق
 توبه برله (ورحمته) هم رحمتى بولماسه ايدى سز لرنى گناهدن پا كلامك برله
 (ما زكى) پاك بولماس ايدى (منكم) سزلردن (من احد) هيچ براگو (ابدأ)
 مئگو وهر گيز (ولكن الله) ولكن خداى تعالى (بزرگى) پاك قيلور توبه سىنى

(۱) خالہ آنا برلہ بر توغہ قز قرنداش.

قبول ایلمک برلہ (مَنْ يَشَاءُ) هر کسہنی کم تله (وَاللَّهُ سَمِيعٌ) و خدای تعالی
 ایشتکو چیدر آدمیلرنک سوزلرینی (عَلِيمٌ) بلگو چیدر آنلرنک نیتلرینی مرویدرکه
 حضرت ابو بکر صدیق رضی الله عنه (۱) خالہ سینک اوغلی مسطحنک مناققر برلہ
 افک طوغریسنده تیوشسز سوزلر سوزله گانینی ایشتکچ آچیفلانوب مسطحه
 «موندن صوگ هیجده نفقه بیرمام هم اصلا بخشیلق ایتنام» دیوب آنط اچکان ایدی
 حق سبحانه و تعالی اول خصوصه آیت بیاردی و بیوردی کم (وَلَا يَأْتَلُ) و کیره کدر کم
 آنط اچماسون (أُولُوا الْفَضْلِ) دینده فضیلت و آرتقلق ایالری (مِنْكُمْ) سزلردن
 (وَالسَّعَةِ) دخی کیئکک و بایلق ایالری کم مراد ابو بکر صدیقدر یعنی آکا تیوش
 توگلدیر آنط اچک (أَنْ يَتَوَّأ) بیرمه سسلگری برلہ نفقه بیرماسمز دیوب (أُولَى
 الْقَرَبَى) یاقینلق ایالرینه یعنی قرنداشلرینه (وَالْمَسَاكِينِ) هم مسکین و محتاجلرغه
 (وَالْمُهَاجِرِينَ) دخی هجرت ایتکو چیلرگه (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالی یولنده و مذکور
 مسطح حضرت ابو بکرگه قرنداش هم اوزی فقیر و محتاج هم مهاجرلردن ایدی
 (وَلِيَعْفُوا) هم کیره کدر کم عفو ایتسونلر فضیلت ایالری آنلرنک گناهلرینی
 (وَلِيَصْفَحُوا) دخی یوز دوندرسونلر آنلردن انتقام آلودن (أَلَا تَعْبُونَ) ایا دوست
 طونماسسز و سویماسسزمو (أَنْ يَغْفَرَ اللَّهُ لَكُمْ) الله تعالی سزلرنک گناهلرکزی
 یارقاماقینی یعنی نتهک اوز گناهکزی خدای یارقاماقینی سویارسز شونک کبی
 اوزکز هم باشقلرنک گناهندن کیچوکز (وَاللَّهُ غَفُورٌ) و خدای تعالی یارلقاغو چیدر
 انتقامغه قادر بولا طورب (رَحِيمٌ) مهربان و رحمت ایتکو چیدر گناهکارلرغه بس
 سزلر هم شولای بولکیز علماء حضرت ابو بکر صدیقنک افضل بولماقینه اوشبو
 آیت کریمهنی دلیل ایلمشلردر (أَنَّ الَّذِينَ) درسنلکده شول کسه لر کم (يَرْمُونَ)
 آطارلر یعنی زنا برله تهمت و بهتان قیلورلر (الْمُحْصَنَاتِ) محصنه بولغوچی خاتونلرینی
 (الْفَافِلَاتِ) آنلرنک تهمت ایلمکندن غافل و خبرسز بولغوچی محصنه لرنی (الْمُؤْمِنَاتِ)
 مؤمنه خاتونلرینی مراد پیغمبرمز علیه السلامک خاتونلریدر (لُعْنُوا) لعنت ایتولمش
 بولورلر اول تهمت ایتکو چیلر (فِي الدُّنْيَا) دنیاده (وَالْآخِرَةِ) هم آخرنده (وَلَهُمْ)
 و بولغوچیدر آنلرغه (عَذَابٌ عَظِيمٌ) اولوغ بولغوچی عذاب (يَوْمَ) شول کونک کم
 (تَشْهَدُ) گواھلق بیورر (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزره (الْأَسْتَنْتَهُمْ) آنلرنک تللری یعنی
 اوشبو افک خصوصنده بهتان و یالغان سوزلر سوزله گانلکلرینه قیامت کوننده
 تللری گواه بولور (وَأَيُّدِيهِمْ) هم قوللری گواھلق بیورر (وَأَرْجُلُهُمْ) دخی

آياقلىرى گواھلىق بېرور (بِأَكُنُوا يَعْلَمُونَ) شول نرسە بىرلەكم اشلار بولدىلر
 آنلر دىنپادە فسق و گناھلردن (يَوْمئذٍ) شول كۈندە يەنى قىيامتدە (يُوفِيهِمُ اللَّهُ)
 كامل و تمام ايتوب بېرور خدای تعالى آنلرغە (دِينَهُمُ الْحَقَّ) آنلرنىڭ تېوشلى
 جزألرېنى (وَيَعْلَمُونَ) ھم بلورلر آنلر اول كۈندە (أَنَّ اللَّهَ) شونى كم خدای تعالى
 (هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ) اوللر اوزىنىڭ ذاتى بىرلە ثابت و ظاھر بولغۇچى ثواب و عذاب
 بىرىمككە كوچى بىكۈچى (الْغَيْبَاتِ) پاك بولماغان و تېوشسز بولغان سوزلر
 (لِالْغَيْبِينَ) مردار و نا پاك كشىلرگە مخصوصدۇر يەنى يمان كشىلر يمان سوزلرنى
 سوزلرلر (وَالْغَيْبُونَ) و پەلید ھم يمان كشىلر (لِالْغَيْبَاتِ) غىبىت و نا پاك سوزلر
 سوزلەمككە مناسىدۇر يەنى يمانلرنىڭ طىبىتلىرى يمان سوزگە مېل قېلور (وَالطَّيِّبَاتِ)
 ھم پاك كىلەلر و ىخشى سوزلر (لِالطَّيِّبِينَ) پاك كشىلرگە خاسدۇر يەنى
 ىخشىلردن ىخشى سوز ايشتولور (وَالطَّيِّبُونَ) ھم پاك و ىخشى كىسەلر (لِالطَّيِّبَاتِ)
 پا كىزە و ىخشى سوزلر سوزلەمككە لايقلردۇر بعضىلر دىمىشلردىكم مراد پا كىزە خانوللر
 پا كىزە ايرلر اوچوندۇر و بوزوق خانوللر و بوزوق ايرلر اوچوندۇر يەنى ىخشىلر ىخشى
 خانونفە مېل ايتەرلر بس بار چە مخلوقاننىڭ پا كىزەرەكى بولغان سېد عالم صلى الله تعالى عليه
 وسلمنىڭ حرم محترىمى البتە پا كىزە بولماق لازىمدۇر (أَوْلَئِكَ) اوشبو گروھ يەنى
 حضرت پېغمبەر عليه السلام و عاتشە صدېقە و صفوان رضى الله عنھما (مَبْرُؤُنَ)
 بىز ھەرلەمىشلردى يەنى پاك و منزە و بىرىلردى (مِمَّا يَقُولُونَ) شول نرسە دىنكم
 ايتورلر مناقلر افك خصوصندە بو اش آنلردن صادر بولماق منصور نوگلدۇر
 (لَهُمْ) بولغۇچىدۇر آنلرغە (مَغْفِرَةٌ) پارلقاماق خدای تعالى دن (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ)
 ھم ىخشىلىق رزق بولغۇچىدۇر آنلرغە يەنى ىختىسز و كۈب ھم بىھامى طورغان
 رزىكم جنت نعتلر بىدۇر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اول خدا ورسولگە ايمان
 كىلتورگان كىسەلر (لَا تَدْخُلُوا) كرمە كىز سز (بِئْتِمَانٍ غَيْرِ بِيْتِمَانِكُمْ) اوز ابولر كىزگە
 باشقە بولغان ابولرگە (حتى تستانسوا) تاكم خبر آلفان كىزغا چە و رخصت صورامان كىزغە چە
 ايه لرندن (وَتَسَلَمُوا) ھم سلام بىرگان كىزگە چە (عَلَىٰ أَهْلِهَا) اول ايوونىڭ اھلىنە يەنى ياط
 كشىلرنىڭ ابولر بىنە رخصت صورامان بىنچە ھم سلام بىرمان بىنچە كرمە كىز اول ايو
 اھلىندن اذن و رخصت صوران كىز سكرە آنلرغە سلام بىرۈپ كىز بو آيتنىڭ
 سبب نزولى امام ثعلبى قولنچە شولدىر كە انصار يىلردن بىر خاتون پېغمبەر
 عليه السلام حضور بىنە كىلوب عرض قىلدىكم «يا رسول الله بىز لىر بعضى وقتدە

ایولریزده اولطورغانه شول صفتده بولورمز کم اول صفتده کشیلرگه کورینه سیز
کیله س ناگاه شول وقتده هیج خبر بیرماینجه ایومز گه کشی کیلوب کورور و بزنی
شول حالتده کورور بزلیر حالته فالورمز» دیدی بس حق سبحانه و تعالی
اوشبو آیت کریمه نی بیاردی و بیوردیکم اجازت و خبرسز کشیلرنک خانهلرینه
کریمه کز (ذَلِكُمْ) اوشبو اشکز یعنی رخصت صوراب و سلام بیروب کریمه کز
(خَبْرَ لَكُمْ) یخشیراقدیر سز نك اوچون آکسزدن خبر بیرمه نی کوردن و اوشبو
طریقه حکم ایلهدک (لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ) ناکم شایدکه سز لر وعظله نورسز
واوگت آلورسز (فَإِنْ لَمْ يَجِدُوا) بس اگر طاپهاسا کز (فِيهَا) اول ایولرده
(أَحَدًا) هیج بره گونی یعنی رخصت صورارغه ایو اچنده هیج بر کشی بولماسه
(فَلَا تَدْخُلُوهَا) بس کریمه کز اول ایوگه (حَتَّى يُؤْذَنَ) ناکم. اذن ورخصت
بیرلگانگه چه (لَكُمْ) سز لرگه یعنی بر کشی پیدا بولوب رخصت بیرمه نی
طوب کریمه کز زیراکه کشیسز بوش ایوگه اذنسز کریمه ک محل نهمتدر
(وَأَنْ قِيلَ لَكُمْ) واگر ایتولسه سز گه (أَرْجِعُوا) فایتکز دیب یعنی رخصت
صوراغانکزدن صوگ رخصت بیرماسه لر کیری فایتکز دیسه لر (فَارْجِعُوا)
بس فایتکز سز توفقسز و الحاح قیلوب تکرار صوراما کز و کیتماینجه ایشک
توبنده تورما کز زیراکه اول اش ایو ایه سینی ایدأ ایلمه کنر (هُوَ) اول
کیری فایتماقلق (أَرْكِي لَكُمْ) پا کیزه ره ک و معقولره کنر سز نك اوچون (وَاللَّهُ)
و خدای تعالی (بِمَا تَعْلَمُونَ) شول نرسه نیکم سز اشله رسز استیدان و ابرامدن
(عَلَيْمٌ) بلگوچیدر اوشبو آیت کریمه نازل بولغاچ حضرت ابوبکر رضی الله
عنه پیغمبر حضرتینه عرض قیلدیکم: «یا رسول الله شام و عراق بوللرنک مسافر لر
توشو اوچون بنا ایتولگان رباطلر و سرایلرغه بعض وقتلرده سودا گر لرگه
نوشبه ک طوغری کیلدر اول رباطلرنک اچنده هیج بر کشی طورمایدر خالی
و بوش بولادر بس کیدن اذن ورخصت صوراسونلر» دیدی حق تعالی دن
آیت کیلدیکم (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ) یوقدر سز نك اوزرکزدگه بر گناه (أَنْ
تَدْخُلُوا) سز نك کریمه کزدن رخصتسز (بِیْتٍ غَيْرِ مَسْكُونَةٍ) مسکون بولماغان
ایولرگه یعنی اچنده کشی طوزمای طورغان ایولرگه (فِيهَا) اول ایولرده بولفوجیدر
(مَتَاعٌ) بر منفعت و فائده (لَكُمْ) سز نك اوچون یعنی سفرده صالحونلقدن و قویاش
اَسْبَلْکندن اول ایولرگه کروب صافلانورسز هم ماللرکزدنی اول ایولرنک اچینه

(۱) اوشبو آیت کریمه ده اوچ تورلی تفسیر روایت ایدلمشدر برسی عبد الله بن مسعود رضی الله تعالی عنہ نك تفسیر بیدر کم آنك فاشنه الا ما ظہر منہادن مراد خاتونلر نك طشقی کیوملر بیدر کم آنی

۱۸۰ نچی جز نور سورہ سی

۱۸۰

اورنك مكن نوگلدر

قویوب صاقلارسز (وَاللّٰهُ يَعْلَمُ) و خدای تعالی بلور (مَا تَبَدُّونَ) شول نرسه نیکم آشکارا قیلورسز (وَمَا تَكْتُمُونَ) هم شول نرسه نیکم یاشرورسز (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام (لِلْمُؤْمِنِينَ) مژمن ایرلرگه (بِغَضَا مِنْ اَبْصَارِهِمْ) یومسونلر آنلر کوزلرینی ناخرمنی کورودن یعنی ناخرم بولغان خاتونلرغه فاراماسونلرکم فتنه گه سبیدر (وَيَحْفَظُوا) هم صاقلاسونلر اول مؤمنلر (فَرُوجِهِمْ) عورتلرینی حرامدن وزنادن یا که عورت بولغان برلرینی یعنی کندکدن نزگه قدرلی یرنی اورتسونلر دیمه کدر (ذٰلِكَ) اوشبو اش یعنی ناخرمدن کوزنی یوماق و فرجنی حرامدن صاقلامق (اَزْكِى لَيْمٍ) پاکیزه رهك و فایه لیراندن آنلرغه دنیا و آخرتده (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (خَبِيرٌ) خبر طونقوچیدر و بلگوچیدر (بِمَا يَصْنَعُونَ) شول نرسه نیکم اشلرلر اول مؤمنلر یعنی اعضالرینی حلال یا که حرام اورنده استعمال ایتدکلرینی بلور (وَقُلْ) و ایتکل ای محمد علیه السلام (لِلْمُؤْمِنَاتِ) مؤمنه خاتونلرغه (بِغَضَا مِنْ اَبْصَارِهِنَّ) یومسونلر کوزلرینی یعنی ناخرمگه کوز صالماسونلر (وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ) هم صاقلاسونلر فرجلرینی و عورت اعضالرینی زنادن (وَلَا يَبْدِينَ) دخی ظاهر قیلماسونلر (زَيْنْتَهُنَّ) زینت و بیزهولرینی پیرایه و بلهزك و غیرى بیزنه طورغان نرسه لرینی یا که مراد زینت اورنلرینی یعنی اعضالرینی ظاهر قیلماسونلر و کورستمه سونلر (اَلَا مَا ظَهَرَ مِنْهَا) مگر شول نرسه کم ظاهر بولدی اول زینتدن (۱) یعنی یوزلری و اوچلرینی (وَلِيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ) هم صالمسونلر اول خاتونلر بورکاخچکلرینی (عَلَىٰ جُيُوبِهِنَّ) یا قالاری اوزرینه یعنی موینلرینی بورکاخچك ایله اورتسونلر تا کم ساچلری و قولقلری و کورکه کلری تمام اورتولسون (وَلَا يَبْدِينَ) دخی ظاهر قیلماسونلر آنلر (زَيْنْتَهُنَّ) زینت اورنی بولغان اعضالرینی باش و ساچ هم بلهك و کورکهك و باطری کبی اعضالرینی (اَلَا لَبَّوْلَتِهِنَّ) مگر ظاهر قیلورلر اوزلرینك ایرلرینه (اَوْ اَبَائِهِنَّ) یا ایسه آنالرینه آنانك آناسی هم آنا حکمنده در (اَوْ اَبَاءَ بَعُولَتِهِنَّ) یا ایسه ایرلرینك آنالرینه یعنی قایم آنالرینه (اَوْ اَبْنَائِهِنَّ) یا ایسه اوغللرینه اوغلنك اوغلی هم آنك اوغلی همه سی اوغل حکمنده در

ایکنچیسى حضرت عائشه رضی الله عنہا نك تفسیر بیدر آنك قولنچه ما ظہر منہادن مراد برکوزدر یعنی خاتونلر نك یوزلری اورتولی بولوب فقط بر کوزلری گنه آچق بولو نیوشدر اوچو نچیسى عبد الله بن عباس رضی الله عنہما نك تفسیر بیدر آکا بنا ا ما ظہر منہادن مراد خاتونلر نك یوزلری ایله اوچلر بیدر اوشبو صوئقی تفسیر گه بنا ا هم بو آیت کریمه نك احزاب سورهمندا گی حجاب نك وجوبینه دلالت ایتد طورغان بدنین علیبن من جلابیبن آیتینه هیچه مخالفتی یوقدر زیرا که اوشبو الا ما ظہر منہادن آکلانغان خاتونلر نك یوزلرن آچوغه رخصت بولماقی حاجت و ضروره ماده سینه مخصوصدر هم فتنه دن ایمن بولمق

شرطلر یوزلری ایله اوچلرینك عورت نوگلکینی بیاندر ائما فتنه احتمالی بولغانه باشقه آیت هم کوب حدیثلر و اقوال فقهاء موجبنه البته یوزلرن اورتکلری واجبدر لبعره سن.

(أَوْ أَبْنَاءَ يَعُولَتِهِنَّ) یا ایسه ایرلرینک اوغللرینه یعنی اوگی اوغللرینه (أَوْ
 أَخْوَانِهِنَّ) یا ایسه اوزینک فرنداشلرینه یعنی آغالرینه وانیلرینه (أَوْ بَنِي
 أَخْوَانِهِنَّ) یا ایسه طوغمه فرنداشلرینک اوغللرینه (أَوْ بَنِي أَخْوَانِهِنَّ) یا ایسه
 بر طوغمه فرنداشلرینک اوغللرینه اوشبو مذکورلر شول کمسهلردرکه
 خاتوننک آنلرغه نکاح ایدلمه کی شرعاً جائز توگلدر بحرم فرنداشلردر رضاعاً محرم
 بولغانلرده هم اوشبو حکم ثابتدر اعمام واخلوانی یعنی آنا برله هم آنا برله بر طوغمه
 فرنداشلرنی ذکر ایتمه دی زیراکه آنلر اخوان حکمنک یعنی بر طوغمه فرنده شلر حکمنک دلر
 لکن انوارده کیلتورمشدر کم موضع زینتنی غم وخالینه هم کورگازمه سلك احوطدر
 (أَوْ نِسَاءَهُنَّ) یا ایسه اوزلرینک دین اهللرینک خاتونلرینه یعنی زینت اور نیننی بارچه
 مؤمنه خاتونلرغه ظاهر قیلسه درستدر تبیانک مسطوردرکه یهودیه و نصرانیه هم
 بجوسیه و وثنیه خاتونلر بیاط ایرلر حکمنده در مؤمنه خاتونلر آنلرغه موضع
 زینتنی کورگازمه کلری درست توگلدر (أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ) یا ایسه شول
 نرسه گه کم مالک بولدی آنی اول خاتونلرنک قوللری یعنی اوزلرینک ملکنده
 بولغان کنیزه کلرینه زینت اورنلرینی ظاهر قیلماقلری درستدر کیراک مسلمه کنیزه ک
 وکیراک غیر مسلمه بولسون وبعضیلر مراد بارچه قللردر دیمشلر کیراک ایر قل
 بولسون (أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْأَرْبَةِ) یا ایسه خاتونلرغه حاجتلی بولماغان
 ایارگوچی کمسهلرگه (مِنَ الرِّجَالِ) ایرلردن یعنی شوندا این کشیلرگه کورنمه کلری
 درستدر کم اول کشیلرنک خاتونلرغه هیچ حاجتلی هم رغبت و شهوتلی بولماس
 بلکه باری آش آشامق اوچونگنه یورورلر بار مقصودلری آشاو اوچونگنه
 بولور (أَوْ الطِّفْلَ الذَّبْنَ) یا ایسه شوندا این یاش بالالرغه زینت اورنلرینی
 ظاهر قیلماقلری درستدر کم (لَمْ يَطَّهَّرُوا) آگاه بولمادیلر اول بالالر (عَلَى
 عَوْرَاتِ النِّسَاءِ) خاتونلرنک عورتلی اوزرینه یعنی تمیزلی بوقدر مباشرتنی
 بلهسلر یا که بلاغتنکه ایرشمه گانلر وجماعفه فادر بولماغانلر (وَلَا يَضُرُّ بَنَ
 دَخِي صَوْمَسُونلر اول خاتونلر (بَارِجِلِهِنَّ) آیقلری برله یعنی آیقلرنده بلزک
 وچلبر کی شالطرای طورغان نرساری بولوب یورگان وقتلرنده آیقلری برله
 بیرگه قاطی تیپهسونلر (لِيَعْلَمَ) ناسم بلنسون اوچون (مَا يُغْفِنُ) شول نرسه کم
 یاشورلر آنلر (مِنَ زِينَتِهِنَّ) زینتلرندن یعنی ناعمرمدن یاشرلمه کی تیوش بولغان
 زینتلرینک شالطراب طاوشی چغوب خلقفه بلنسون دیوب یورگان وقتده آیقلرینی

قالمى باصبا. ونلر (۱) واناصل مويغە آصفان نرسە ياكە فولداغى بلەزك كىي
 زىنتلر يىڭ تاوشىنى نامحرملرگە ايشتمە سونلر وبلدە مەسونلر دىنە كىر ناكەم
 آنڭ تاوشىنى ايشتوب ايرلرنڭ كوكللىرى ميل فيلماسون (وَنُوبُوا إِلَى اللَّهِ) وتوبە
 قىلىڭز ھەم قايتىڭز خدای تەالى سارى (جَمِيعًا) باز چەلرگىز (أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ)
 اى ايمان كىلتورگان كەسەلر (لَعَلَّكُمْ تَقْلِحُونَ) شايد كەم سىز لى قول اوستونلىكى
 طابارسىز وعدا بىدن قورتلورسىز توبە قىلماقنى سىبىلى (وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى)
 ونكاھلاندىرگىز خاتونسىز ايرلرنى ھەم ايرسىز خاتونلرنى (مَنْكُم) سىزدىن يعنى
 خاتونسىزلرنى خاتونلى قىلىڭز ھەم ايرسىز خاتونلرنى ايرگە بىرگىز (وَالصَّالِحِينَ)
 ھەم ايندگولرنى نكاھلاندىرگىز (مَنْ عِبَادِكُمْ) قىللىرگىز (وَأَمَّاكُمْ) ھەم كىنيزا كىلرگىز
 ايندگو قىللىرنى دىوب تھىصىس ايلەمك آنلرنڭ شائىرنە اھتىمام اوچوندىر (ان
 يَكُونُوا) اكر بولسەلر اول طول (۲) ايرلر ھەم طول خاتونلر و قىللىر ھەم كىنيزە كلر
 (فَقِرَاءً) فقيرلر و محتاجلر بولسەلر (يَغْنَهُمُ اللَّهُ) غنى قىلور و موگىسىز ايلەر آنلرنى
 خدای تەالى (مَنْ فَضْلُهُ) اوز يىڭ فضلدىن يعنى آنلرنڭ اويلەنمەكلرى ونكاھلانماقلىرى
 سىبىلى رىزقلىرنە بىر كات وىرور (وَاللَّهُ وَاسِعٌ) و خدای تەالى فضلى و رحمتى كىڭ
 بولغوجىدىر كەم آنلرنڭ معىشتلرنى كىڭ ايلەر (عَلِيمٌ) بىلگوجىدىر استحقاقلرنى
 (وَلَيْسْتَغْفِرَ الَّذِينَ) و كىرا كىر كەم حرامدىن طيولسونلر و زنادىن صافلانسونلر
 شول كەسەلر كەم (لَا يَجِدُونَ) طاباسلر (نِكَاحًا) نكاھ اسبابىنى يعنى مەر و نىقە
 و ىرمەككە كوچلىرى ىتمەز شول سىبىلى اويلەنە آلماسلر شونداين كىشىلر زنادىن
 صافلانوب صبر ايتوب طورسونلر (حتى يَغْنِيَهُمُ اللَّهُ) تا كەم غنى و باي قىلغانغاچە
 آنلرنى خدای تەالى (مَنْ فَضْلُهُ) اوز يىڭ فضل و كرامدىن يعنى ھەر قاچان خدای
 تەالى فضلى بىرلە آنلرغە مال و دولت بىرسە شول وقتدە اويلەنورلر (وَالَّذِينَ
 يَبْتَغُونَ) و شول كەسەلر كەم استەرلر (الْكِتَابَ) مكاتب بولونى (مِمَّا مَلَكَتْ
 أَيْمَانُكُمْ) شول نرسە دنكەم مالك بولدى آنى سىزنىڭ قىللىرگىز يعنى اكر ملككەزىدە
 بولغان قىللىرگىز سىزدىن مكاتب بولونى استەسەلر مكاتب شول قىللىرگەم خواجهسى
 آنڭ قولىنە يازو بىروب «اوز بهاگىنى ياكە فلان مقدار آنچه و مال طابوب
 كىلتورساڭ مېندىن آزاد بولورساڭ» دىوب چىاروب بىارور اول قل كىسب قىلوب
 ياكە خلقدىن صدقە واحسان استەب يورب مذكور آنچهنى جمع قىلوب خواجهسىنە
 كىلتورب بىرور صگرە قىللىدىن آزاد بولور بس بىوردى كەم اكر قىللىرگىز

(۱) خاتونلر آياقلرىنە
 شىردا قىلى كاوش
 كىيەكلرى ھەم اوشبو
 كەمە بولور صافلانوق
 لازمىر اوشبو آيت
 كىر مەدىن ھەم خاتونلرنڭ
 بىوزلرن اورتوب
 بورولرى تىوش ايدكى
 قىلەنەدر.

(۲) يعنى خاتونسىز
 ايرلر و ايرسىز خاتونلر.

«بزنی مکاتب ایلہ گل» دیوب سزدن اوتونسہلر (فَکَاتِبُوهُمْ) بس مکاتب قیلکڑ سز آنلرنی امر استعجاب اوچوندیر یعنی شول وقتده اول فلنی مکاتب قیللق مستعجب بولور خویطب بن عبدالعزیزک بر فلی آندن مکاتب قیلونی طلب ایلہدی شول خصوصده اوشبو آیت نازل بولدی (ان علمتم) اگر بلساکڑ سز (فیهم) اول فللرکڑده (خیراً) ایدگولک وصلاحیت هم امینلکنی یعنی شول آچهنی طابوب کیلتورمه کینه اشانساکڑ یا که نجم کتابتنی یعنی تعیین ایدلگان آچهنی خلقدن تلہنوب یورب جیماسلقینه اشانساکڑ زیرا که خلقدن تلہنوب جبارلق بولغانده مکاتب قیلو مستعجب توگلدر (وانوهم) هم بیرکڑ اول مکاتب فللرغه (من مال الله) خدای تعالی ناک مالندن بر مقداربنی (الذی اتيکم) آنداین مالکم بیردی خدای تعالی آنی سزارگه خویطب مذکور فلی صریحی «یوز آلتون طابوب کیلتوروزساک» دیوب مکاتب قیلغان ایدی اوشبو آیت کریمه نی ایشنکاج آکا بکرمی آلتون اوزی باغشلادی مرویدرکه عبدالله بن اینک آلتی جمیل کنیزه کلری بار ایدی اول آنلرنی کوچلب خلق برله زنا قیلدروب شوندن آچه آلور ایدی اول کنیزه کلرنک ایکسی اوز آرالرنده سوزلهشدیلرکم «اگر اوشبو قیلا طورغان اشمز یمان اش بولسه ایدی کوب قیللق طاشلارغه وقت بتدی» دیدیلر هم حضرت پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلوب اوشبو واقعه نی عرض ایلہدیلر «خواجه مز بزنی زنا قیللق برله تکلیف واکراه قیلادر» دیدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم (وَلَا تُكْرَهُوا) واکراه قیلماکڑ کوچله مه کڑ (فَتَيَاتُكُمْ) کنیزه کلرکڑنی (عَلَى الْبُقَاءِ) زنا وفاحشه لک قیللق اوزره (ان آردن) اگر تلہسلر اول کنیزه کلر اوزلری (تَحَصَّنَا) اول اشدن طیولماقنی وصافلانماقنی اوزلری طیولونی تلہسلر دیمه ک مذکور واقعه ده شویله بولماقندندر والا اکراه قیللق بارچه حالده درست توگلدر کبراک طیولونی سونلر وکبراک تلہمه سونلر فاحشه لک برله کوچله مه کڑ (لَتَبْتَوا) ناکم استه مه کڑ و آلماقکڑ اوچون (عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنیا ترک کینک مالینی یعنی دنیا مالی اوچون اوشبو یمان اشنی اشله مه کڑ (وَمَنْ يُكْرِهِنَّ) وهرکم اکراه قیلسه اوزینک کنیزه کلرینی زنا قیلماقغه (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلک خدای تعالی (مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ) خواجه لرک آنلرنی اکراه قیلماقلری و کوچله ولری سوکنده (غفور) یارلقاغوچیدر اول اکراه

قىلىنىش كىبىزە كلرنىڭ گناھلارنى (رحيم) مەربان ورحمت ايتكوچىدىر اول كىبىزە كلرگە زىرا كە كوچلەگان صورتدە گناھ ووبالى كوچلە گوچى خواجەلرغە بولور (وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا) و تحقيق ايندرىك بز (الْيَكْم) سزلىرگە (آيَات مَبِينَات) روشن و ظاهر ايتكوچى يعنى حلال و حرامنى و حدودهم احكامنى بلىرگوچى بولغان آيتلرنى (وَمِثْلًا) هم مثلنى ايندرىك (مَنْ الَّذِينَ خَلَوْا) شول كەمسەلردن كم اوتدىلر (مَنْ قَبْلَكُمْ) سزاردن الگارى يعنى اولگى امثلرنىڭ فصلرى كىبى عجب فەنى ايندرىك كم اول حضرت عائشە رضى الله عنها نىڭ قەسىدىر يوسى عليه السلام نىڭ برائىتى و تەھت ايدلمەكى قەسى كىبىدىر (وَمَوْعِظَةً) دىخى و عظم و نصيحتنى ايندرىك (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق قىلغوجىلرغە (اللَّهُ نُورُ السَّمَوَاتِ) خدای تعالی كوكلرنىڭ (۱) نورىدىر (وَالْأَرْضِ) هم بىرنىڭ نورىدىر نور خدای تعالی نىڭ اسملردن براسمىر علماء دىمىشلردىر كم خدای تعالی گە نور دىوب اطلاق ايله مك درست بولور اما آنىڭ معناسىنى يعنى فارسىچە روشنى و تەركىبە ياقطىلق دىوب اطلاق قىلماق درست بولماس كىشافى صاحى «خونور السموات» دىوب تەفسىر ايله مشدىر يعنى خدای تعالی كوكلر نورىنىڭ صاحى و پروردكارىدىر دىمەككىر ياكە نور منور معناسىندە بولوب خدای تعالی كوكلرنى و بىرنى نورلاندورور (۲) (مِثْلُ نُورِهِ) اول خدای تعالی گە فرشتهلر برله و بىرنى پىغمبەرلر برله نورلاندورور (۲) (مِثْلُ نُورِهِ) اول خدای تعالی گە منسوب بولغان نورنىڭ صفتى (كَمِشْكُوتَةٍ) طشق ياقفە اوتوب چىماغان بىر روزنە و پنجرە كىبىدىر يعنى شوندا بىر كىر كىر طاش دىوارنىڭ اچكى ياغىدىن تەرزە شىكلى ايتوب اويولغان بولور لىكن طشق ياقفە اوتوب چىقان بولماس (فِيهَا) اول مشكوتدە بولغوجىدىر (مُصْبِحًا) ياقطى ياندىرغان چراغ (الْمُصْبِحِ) اول ياندىرغان چراغ (فِي زُجَاةٍ) پىلادىن بولغوجى بىر قندىلدەدر (الزُّجَاةُ) اول پىلالا قندىل غايت لطافتىدىن و صافى بولوب بالطراوندىن (كَأَنَّهُا) گویا كم اول (كوكب درى) بالطراب و بالقوب طورغوجى بولدىدىر يعنى بالطراب نورغان بولدى كىبىدىر (يُوقَدُ) ياندىرلىش بولور اول چراغ (مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ) بركت ايهسى بولغان بىر آغاچنىڭ مايندىن (زَيْتُونَةٍ) زيتون آغاچىنىڭ مايندىن كم اول زيتون آغاچى «ارض مقدسه» اوسمىدىر يتمىش پىغمبەر آنىڭ حقدە بركت برله دعا قىلغانلردىر كم آنلردن بىرى ابراهيم خليل الله عليه السلامدىر شول سببلى زيتون آغاچى بىك فايلى و بركانلى آغاچدىر (۳) (لَا شَرِيَّةَ) قوياش چغوشى طرفىندە توگىلدىر چىن ولايتلرى كىبى (وَلَا فَرِيَّةَ) هم قوياش باطوشنى

(۱) الله نور السموات آيتىنىڭ تەفسىرى.

(۲) يعقوب چىرخى حضرتلرى تەفسىرىندە «آرايندە آسمان وزمىن» دىوب يعنى «كوكبى و بىرنى نوزوگوچى وزىنقىل گوجىدىر» دىوب معنابىر مشدىر و بعضىلر «مدبر السموات» يعنى «كوكلرنى و بىرنى ندىبىر ايله گوجىدىر» دىوب تەفسىر ايتمىشلردىر حضرت ابن عباس رضى الله عنها «هادى اهل السموات والارض» دىوب بيان ايله مشدىر يعنى «كوكلر و بىرلر اهلبنى هدايت ايتكوچى دىبك» بولور بو آيت كرىمە تەفسىرىندە باشقە قوللر هم كوكبىدىر تفصىلى تطوبلى موجبدىر والله تعالى اعلم.

(۳) امام حسن بصرى حضرتلرى بىور مشدىر كم اوشبو زيتون آغاچىنىڭ اصلى جىندىن كىلمىدىر شول جىندىن دنيا آغاچلرى كىبى مشرق و مغربكە نسبت ايدلوب «شرقى و غربى» دىوب ايتولمەس.

(۱) نور ایمانی چراغی اوخشانق شول جهنددرکم هر ایوده چراغ بولسه آکا اوغری یاقن کیلمه س شونک کی هر کوکلده ایمان نوری بولسه آکا شیطان کرمه س یاقه ایوده چراغ بولسه ایونک اچی نورلانوور وتره زوم

لردن یاقطیلق طشقہ نوسهر شونک کی ایمان نوری کوکلنی یاقطرتور هم آندن معرفت شعلہ سی حواس تره زولرینه اوتوب طاعت نوری بارچه اعضالرنی نورلاندورر سیمام فی وجوهیم من اثر السجود روح الار واحدہ کیلتورمشدرکه اول نوردان مراد محمد علیہ السلام نوریدر مشکوٰۃ آدمدر وزجاجہ نوحدر وزینون ابراهیم درکم یهودیلککه هم میل ایتهدی ونصرانی لطفه هم مایل بولمادی یهود قبلہ سی مغربدر نصارا قبلہ سی مشرفدر شول جهندن لاشرفیہ ولا غربیہ دیدی ومصباح حضرت محمد علیہ السلام والله اعلم. زاد المسیر.

(۲) بر فواید اول نور قرآندر مؤمننک قلبی زجاجه در وتلی مشکوتدر شجره مبارکه وحی الہی درکم مخلوق

توکلدر طرطوس و فیروان ولایتلری کی بلکه ولایات معبوره ناک اورطالقنددرکم اول شام ولایتیدر یا که مراد همیشه فویاشد طورغوی توکلدر تا کم اسیلکنن کوپار ایدی هم دایم کوله گهده طورغوی توکلدر تا کم یمشی پشمای فالور ایدی بلکه کوننک بعضیسنده فویاشده و بعضیسنک کوله گهده بولور (يَاكُذُّ زَيْتًا) یاقندرکم اول آغاچنک مای (بُضِي) یاقطرتور (وَلَوْ لَمْ تَنَسَسْهُ) اگرچه آکا ابرشمه سده (نَارٌ) اوط یعنی اول ماینک صافلی ویا لطر اوی شولقندرکم اوطسز اوزی یاقطرتور ویا قطیلق بیرور (نُورٌ عَلَى نُورٍ) یاقطیلق اوزرینه یاقطیلقندر یعنی اول ماینک اوز صافلقینه ونورینه اوطنک نوری قوشلغچ یاقطیلق اوستینه یاقطیلق (۱) بولور هم آکا زجاجه ناک نوری و صافلی قوشلوب اول مشکوٰۃ جامع انوار بولور (يَهْدِي اللَّهُ) هدایت فیلور وکوندورر خدای تعالی (لنوره) اوزینک معرفتی نورینه (مَنْ يَشَاءُ) هر کسه نی کم تلر اوزی (وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ) هم ضرب فیلور وکیلتورر خدای تعالی مثاللرنی (للناس) آدمیلر اوچون یعنی معقولانقه محسوساتنی مثال فیلور تا کم مقصود ظاهر بولسون و آکلاسونلر اوچون (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) و خدای تعالی بارچه نرسه نی بلگوچیدر (۲) اوشبو آیت کریمه ناک تمثیلی خصوصنده علمانک سوزلری کویدر امام خرالدين الرازی حضرتلری بیورمشدرکم «بونوردن مراد ایمان نوریدر حق تعالی مؤمن بنده ناک کوکره گینی مشکوٰۃ اوخشانقندر و کوکره کده گی کوکلنی مشکوٰۃ اچنده بولغان پیالا قندیلگه تشبیه ایتیشدر و ایمانی قندیلک یاندیرلغان چراغی هم اول قندیلنی یاقطرتوقی بولدرزغه وکلمه اخلاصنی شجره مبارکگه اوخشانمشدرکم خوف فویاشینک اسسیلکی برله امید کوله گه سینک اورطالقنده در هر ایکبسننن بهره آلور هم اول ایمان نوری مؤمننک کوکلندن تلینه اوتوب ظاهر بولوب عالمنی نورلاندیرماقغه یاقندر و هر قایچان مؤمن کوکلده گی تصدیق اوستینه تلی برله هم اقرار ایلسه اول وقتده نور علی نور بولور» (فی بیوت) شول ایولرده کم (أَذِنَ اللَّهُ) اذن ورخصت بیردی خدای تعالی (أَنْ تَرْفَعَ) کونارلمش بولماقغه آنک قدری و تعظیمی یا که ذکر و مناجات برله آواز لر کونارلمه ککه اذن بیردی

هم مختلف توکلدر اول قرآن او فومای طورب آنک دلیللری روشن بولماقغه یاقندر بس هر قایچان مؤمن تلی برله قرائت ایلسه نور علی نور بولور بو آیت کریمه گه متعلق نکتہ لر واسرار هم حکمتلر بیک کویدر تفصیلی تطویل باعث اولور والله اعلم.

(وَيَذَكِّر) هم یاد ایتولمش بولماقغه اذن بیردی (فیها) اول ایولرده (اسمه) اول
 خدای تعالیٰ نك اسم شریفی اول بولردن مراد مسجدلردر کم اشرف اماکن آنلردر
 مسجدلرده ذکر و تسبیح ایدلمه کنکه اذن بیرلشدر دنیا کلامی سوزلشمه ک
 درست توکلدر یا که مراد «مدینه منوره» ایولریدر یا که «کعبه معظمه» «وبیت
 المقدس» هم مسجد مدینه و مسجد قبادر (تَسْبِیحُ لَهُ) تسبیح ایتور یا که نماز
 او فور خدای تعالیٰ گه (فیها) اول ایولرده (بِالْقُدْوَةِ) ایرته برله (وَالْأَصَالِ) هم
 کیچهلرده (رجال) شونداین ایرلر تسبیح ایتورلرکم (لَا تَلْهَيْهِمْ) مشغول قیلماس
 آنلرنی و طوقناتماس (تَجَارَةً) سودا گرلک یعنی فایده امیددی برله مالنی صانوب آلو
 (وَلَا يَبِيعُ) هم مالنی صانو آنلرنی طوقناتماس و طیماس (عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ) الله تعالیٰ نی
 یاد ایتودن (وَأَقَامَ الصَّلَاةَ) هم نمازنی فایم قیلودن (وَأَيَّاتِ الزَّكَاةِ) دخی زکوة
 بیرودن یعنی دنیا شغلی اوچون اوشبو اشلردن طیولماسلر ظاهرلری خلق برله
 بولسه هم باطنلری الله ذکری برله بولور الله ذکرندن غافل بولماسلر (ع)
 از درون شو آشنا و از بیرون بیگانه وش (يَخَافُونَ) قورفورلر اول ایرلر (یوما)
 شول کوندنکم (تَتَقَلَّبُ) ایلنور (فِيهِ الْقُلُوبُ) اول کونک کوکللر (وَالْأَبْصَارُ) هم کوزلر
 یعنی قیامت کونینک عذابندن قورفورلرکم اول قیامت هولندن کوکللر متعیر
 و مضطرب بولور هم کوزلر «عمل دفتری فایو طرفدن کیله ایکن» دیب بر
 طرفدن بر طرفه ایلنور اول ایرلر شول کونک عذابندن قورفورلر (لیجز بهم الله)
 تاکم جزا بیرسون اوچون آنلرغه الله تعالیٰ (أَحْسَنُ مَا عَمِلُوا) شول نرسه نك
 کورکامره ک جزاسینیکم اشلدیلر آنلر یعنی عمللری برابرینه وعده ایتولمش
 جنتنی آنلرغه روزی قیلسون (وَيَزِيدُهُمْ) دخی آرتدرسون اوچون آنلرنک
 جزالرنی (مَنْ فَضَّلَهُ) اوزینک فضل و کبر مندن یعنی وعده ایتولگان جزالرندن هم
 آرتق اجر و ثوابلر آنلرغه عطا ایلسون اوچون (وَاللَّهُ بَرِّزُقُ) و خدای تعالیٰ
 رزق بیورور (مَنْ يَشَاءُ) شول کسه گه کم تلهز اوزی (بَغِيرَ حِسَابٍ) حسابدن
 باشقه (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) و شول کسه لرکم حقلقه اشانمادیلر و ایمان کیلتورمه دیلر
 (أَعْمَالُهُمْ) آنلرنک ابد گولک صورتنده قیلغان عمللری مثلا صلۀ رحم کیی هم قل
 آزاد اینتک و فقیرلرگه طعام بیرمک کیی اشلری (كَسْرَابٍ) یالطراغوچی ره شه کبیدر
 (بَقِيعَةً) توز برده واقع بولغوچی ره شه کیی (يَحْسَبُهُ) گمان قیلور آنی (الظَّالِمَانَ)
 صوصاغان کشی (مَاءًا) صو دیوب (حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ) تاکم هر قاچان کیلسه اول

کشی صو دیوب گمان اینکان اورنقه (لَمْ یَجِدْ) طابماس اول صو دیب گمان
 اینکانینی (شیئاً) بر نرسه ده یعنی (۱) توز و تیگزیرگه کون اورطاسنک قویاش شعلہ سی
 نوشمک برلہ یراقدن صو کبی یالطراب ودولقونلانو ب کورینور صوصاغان کشی
 آنی صو دیب بلور باروب فاراسه هیچ نرسه بولماس ریشہ دیب شونی ایتورلر بس کفر
 اهللریک هم اید گولک فیلامز دیب دنیا ده اشل گان عمللری شونک کبیدر آنلر
 اول عمللرنی اید گولک دیو گمان ایتہرلر اجر و ثواب امید قیلورلر و حالانکہ
 اول عمللرگه هیچ بر اجر و ثواب طابماس (وَوَجَدَ اللّٰهَ) و طابار کفر اہلی اللہ
 تعالیٰ نك عذابینی (عندہ) اول عملینک قاشندہ یعنی اید گولک دیب فیلغان عملی
 اوپون اجر طابماس بلکہ عذاب و عقوبت طابار (قوفیہ) بس کامل و تمام بیرور
 خدای تعالیٰ آکا (حسابہ) قیلغان عملینک جزاسینی حساب بوینچہ (واللہ سریع
 الحساب) و خدای تعالیٰ تیز حساب اینکوچیدر شول طریقہ کم برہونی حساب
 ایتہ کی ایکنچینی حسابدن مانع بولماس (اَوْ كَطُّلَاتٍ) یا ایسہ کفر اہلینک قیلغان
 عمللری فارانقوللر کبی بولغوچیدر کم (فِي بَحْرِ لُجِّي) نیران دیگزده (بغشبیہ)
 قاپلار اول دیگزنی (موج) دولقن (من فوقه موج) اول دولقننک اوستندن
 بولغوچیدر ایکنچی دولقن (من فوقه) اول ایکنچی دولقننک اوستندن بولغوچیدر
 (سحاب) بر بولو طکم بولدزلرنک نورینی قاپلار (ظلمات) اوشبو فارانقوللردر
 (بعضها فوق بعض) بعضسی بعضسینک اوستینہ جبولغان و برسی برسینی قاپلاغاندر
 یعنی دیگز توپینک فارانقولق اوستینہ اولگی دولقننک فارانقولق آنک اوستینہ
 ایکنچی دولقن فارانقولق آنک اوستینہ بولو ط ظلمتی بس ظلمت اوستینہ ظلمت
 بولور شوپلہ کم (اِذَا اُخْرَجَ) هر قاپچان چغارسہ بر کشی (یدہ) اوزینک قولینی
 (لَمْ یَكِدْ بِرِیْهَا) یاقن بولمادیکم کورسہ اول کشی اوزینک قولینی یعنی اول
 فارانقوللر شولقدردر کم برا اوزینک قولینی چغارسہ غایت فارانقولقن اوز قولینی
 کورمہس (وَمَنْ لَّمْ یَجْعَلِ اللّٰهَ) و هر کمسہ گه کم قیلمادی خدای تعالیٰ (لہ) آنک
 اوچون (نورا) بر نورنی و یاقطیلقنی یعنی قسمت ازلی وقتندہ خدای تعالیٰ نور
 بیرگان بولماسہ (فَمَا لَهُ مِنْ نُّورٍ) بس یوقدیر اول کمسہ اوچون هیچ بر نور
 بو آیت کریمہ اهل کفرنک عمللرینہ ایکنچی تمثیلدر ظلمتلر آنلرنک فایہسز
 عمللریدر نیران دیگز آنلرنک کوکللریدر ایکی دولقن کوکللرینی قاپلاب
 لورغوچی چهل برلہ شرکدر بولو ط آنلرنک خذلانیدر بس آنلرنک عمللری ظلمت

کفر اہلینک اعمالینی
 سراپقہ تشبیہ ایلدی
 واوزلرینی صوصاغان
 کشیگہ اوخشانندی
 نتهک کم صوصاغان کشی
 سراپنی کورب صوامیدی
 برلہ آشوغوب باروب
 صونی طابماغاج نا امید
 و محروم بولوب حسرتی
 آرتور شونک کبی کفر
 اہلی هم عمللرینہ اجر
 و ثواب امید ایتوب
 عاقبت هیچ بر اجر
 و ثواب بولماغاج رنج
 و حسرتلری زیادہ
 بولور. تفسیر مولانا
 یعقوب چرخ

هم مدخل وخر چاری ظلمت وقيامته بارا طورغان اورنلری ظلمت بولوب ظلمت
 اوستينه ظلمت بولور نتاك كم مؤمن نور اوستينه نور ایدی (آلم نر) ایا
 كورمه دگمو و بلمه دگمو (ان الله) شونی كم خدای تعالی (یسبح له) تسبیح ایتور
 آكأ (من فی السموات) هر كسه كم كوكلرده در (والارض) دخی برده در (والطیر)
 هم تسبیح ایتور آكأ قوشلر (صافات) فانانلرینی آچقوچیلر بولغانلری حالده
 هواده هم صف باغلاب طورغوچیلر بولغانلری حالده یعنی كوك اهلی هم بر اهلی
 هم كوك برله یز آراستده طورغوچیلر بارچه لری خدایینی یساد ایتەرلر (كل)
 اوشبولرنك، هر قابوسی (قد علم) تحقیق بلدی (صلاته) اوزینك دعاسینی (وتسبیحه)
 هم تسبیحینی یاكه خدای تعالی بلگوچیلر همه نك دعاسینی وتسبیح ایتمه كینی
 (والله علم) و خدای تعالی بلگوچیلر (بما یفعلون) شول نرسه نیکم قیلورلر آنلر
 طاعت و عبادتن (ولله) و خدای تعالی كه مخصوصدر (ملك السموات) كوكلرنك
 پادشاهلی (والارض) هم یرنك پادشاهلی زیراكه همه نك خالق اولدر (والی الله
 المصیر) هم خدای تعالی صاری بولغوچیلر همه نك قایتماق (آلم نر) ایا كورمه دگمو
 سین (ان الله) شونیکم خدای تعالی (بزی سحابا) سورور و قوبارور
 بولوطنی كیسك كیسك قلوب (ثم یؤتی بینه) صكره جمع قیلور و جبار
 آنك آراسینی یعنی برسینه قوشار و طوناشدرور (ثم یجعل) صكره قیلور
 آنی (ركامًا) فاطلاو فاطلاو (فتیری الودق) بس سین كورورسك یتمورنی
 (یخرج) چقار (من خلاله) آنك آراستدن (وینزله) دخی ایندرور خدای تعالی
 (من السماء) كوكدن (من جبال) طاولر آراستدن یعنی طاولر شیکلی بولغان
 كیسك كیسك ضور بولولر آراستدن (فیها) اول كوكده بولغوچی طاولر
 آراستدن ایندرور (من برد) بر مقدار بوز و فراودنیکم آنده در یعنی بولولردن
 فایده لی یتمورلر یاغدرور هم چق و فراو ایندرور (فیصیب به) بس ایرشدرور
 آنی (من یشاء) هر كسه گه كم تلر اوزی یعنی ایگونلكینه و باقچه سینه
 ایرشدرور (ویصرفه) هم طیار آنی (عن من یشاء) هر كسه دن كم تلر اوزی
 آننن طیپاننی یعنی آنك باقچه لرینه ایرشدرمه س میوه و محصولرینی اوسدرمه س
 (یکاد سنا برقه) یاقن بولور كم اول بولوطنك برقینك یالطراوی و یاقطیلی
 (ینهب بالابصار) کینه رسه كوزلرنی یعنی یاشن یاشنه مك برله بولولردن چقغان
 شعلنك باقطیلی شول مقدار بولور كم كوزلرنك نورینی آلوب كوزلر كورمه س

ياقن بولور بواشلىر خدای تعالیٰ نك كمال قدرينه دليلدر (يَقْلَبُ اللَّهُ) دوندرور
 وأيله ندرور خدای تعالیٰ (الَلَيْلِ) كچهنى (وَالنَّهَارِ) هم كوندزنى يعنى برسى
 آرطندن برسینی كيلتورور (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلكده اوشبو ذكر ايدلمش
 اشلرده بولغوجيدر (لَعِبْرَةَ) البته بر عبرت ودلاله (لأولى الأَبْصَارِ) بصيرة
 ايه لرينه (وَاللَّهُ خَلَقَ) وخدای تعالیٰ ياراندی (كُلَّ دَابَّةٍ) هر بر بيرده فيمداغوچى
 جان اياسینی (مَنْ مَاءٍ) صودن حضرت ابن عباسدن منقولدر كم حق سبحانه و تعالیٰ
 بر ياشل جوهرنى ياراندی نظر هيبت برله آكنا نظر فيلدى اول جوهر ارودى
 صو بولدى اول صونك بر مقدارينه اوط فوشلوب اوط غالب بولدى آنندن
 جنلرنى ياراندی و بر مقدارينه جيل غالب بولدى آنندن فرشته لرنى ياراندی و بر
 آزينه توفراق غالب بولدى آنندن آدمنى هم باشقه حيوانلتنى ياراندی بس همه
 جان اياسينك اصلى صوبولور (فَمِنْهُمْ) بس اول فيمداغوچيلردن بولغوجيدر (مَنْ
 يَمْشِي) شول كهمسه كم بورور (عَلَى بَطْنِهِ) قارنى اوزره ياتوب بلان هم بالقلر
 كى (وَمِنْهُمْ) هم آنلردن بولغوجيدر (مَنْ يَمْشِي عَلَى رَجْلَيْنِ) شول كهمسه كم
 بورور ايكي آياق اوزره آدمى هم فوشلر كى (وَمِنْهُمْ) دخى آنلردن باردر
 (مَنْ يَمْشِي عَلَى أَرْبَعٍ) شول كهمسه كم بورور دورت آياق اوزره اطلر و صغرلر
 وغيرى حيوانلر كى (يَخْلُقُ اللَّهُ) ياراتور خدای تعالیٰ (مَا يَشَاءُ) هر نرسهنى
 كم تهر اوشبو مذكورلردن هم غير يلردن تورلى صورتلرده و مختلف شكل هم
 هر كتلرده بارچه سينك اصل مادهسى بر نرسه بولا طورب (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده
 خدای تعالیٰ (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) بارچه نرسه اوزره (قَدِيرٌ) كوچى يشكوچيدر بس
 تله گان نرسه سینی ياراتور (لَقَدْ أَنْزَلْنَا) تحقيق ايندر دك بز (آيَاتٍ مَّبِينَاتٍ)
 روشن و ظاهر اينكوچى آيتلرنى (وَاللَّهُ يَهْدِي) و خدای تعالیٰ هدايت فيلور
 و كوندورور (مَنْ يَشَاءُ) هر كهمسهنى كم تهر (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) راست و طوغرى
 بولغوجى يول صارى كم جنت يوليدر مرويدر كه بشر منافق برله بر يهودى
 نزاع و خصومت قيلشد يلر يهودى ايتدى: «كيگل محمد عليه السلام محكمه سینه
 حكمه بارايق» دیدى اول منافق ايتدى: «آنده بارماسن كعب بن اشرف
 حضورينه بارايق اول حكم ايتسون» دیدى حق سبحانه و تعالیٰ دن آيت كيلدى كم
 (وَيَقُولُونَ) و ايتورلر اول منافقلر (أَمَّا بِاللَّهِ) ايمان كيلتوردك و اشاندق اللهغه
 (وَبِالرَّسُولِ) هم پيغمبرگه (وَأَطَعْنَا) هم اطاعت ايتدك و بوى صوندق آكنا

دېورلر (ثُمَّ يَتَوَلَّى) صۇرە كېرى دونار وپيغىبىر حكىمىنى قبول ايلەمەس (فَرِيقٌ
 مِنْهُمْ) اول منافقلردن بر گروە (مَنْ بَعْدَ ذَلِكَ) اوشبونك صوگۇندە يعنى نلى برلە
 اطاعت قىلورمن دىب اقرار ايتكانى صوگۇندە (وَمَا أَوْلَاكَ) وايباسدىر اوشبو
 گروە (بِالْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر واخلام برلە ايمان كىلتورگوچىلر (وَإِذَا دُعُوا)
 وهرقاچان اوندالمش بولسەلر آنلر (إِلَى اللَّهِ) خداى تعالى نك كىتابى صارى
 (وَرَسُولِهِ) هم رسولىنك حكىمى صارى (لِيَعْلَمَ) ناكم حكىم قىلسون اوچون
 پيغىبىر طوغرىلىق برلە (بَيْنَهُمْ) آنلر آراسىندە (إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ) شول وقتدە بر
 گروە آنلردن يعنى بشر منافق (مَعْرُضُونَ) يوز دوندرگوچىلردر پيغىبىرنك
 محكمەسىندىن (وَأَنْ يَكُنْ) واگر بولسە (لَهُمُ الْعَقُوبَةُ) آنلر اوچون حلقى يعنى
 حكىم آنلرنك اوز نائىدەلر يەنە بولورلىقىنى بلسەلر (يَأْتُوا) كىلورلر اول منافقلر
 (إِلَيْهِ) پيغىبىر عليه السلام حضور يەنە (مَدْعُونِينَ) انقياد ايتكوچىلر وبوى صونفوجىلر
 بولغانلرى حالدە (أَفَى قُلُوبِهِمْ) ايا آنلرنك كوكللرندە بولغوجىلدرمو (مَرَضٌ)
 صرخالوق يعنى چىل و نفاق صرخالوشى (أَمْ أَرْتَابُوا) بايسە شككە توشدىلرمو
 آنلر پيغىبىر عليه السلام خصوصىندە وآكأ اعتماد ايلەمەسلرمو (أَمْ يَخَافُونَ) يا ايسە
 قورقورلرمو (أَنْ يَحْبِبَ اللَّهُ) شوندىن كم جور قىلور و ظلملىق ايلەر خداى تعالى
 حكىم طوغرىسىندە (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرىنە (وَرَسُولُهُ) هم پيغىبىرى جورگە مېل
 ايتەر دىب قورقارلرمو و حالانكە اش بويە ايباسدىر خداى و پيغىبىر هېچ بىر
 وقت جور و ظلم قىلماسلر (بَلْ أَوْلَاكَ) بلكە اوشبو گروە يعنى منافقلر (هُمْ
 الظَّالِمُونَ) آنلر اوزلرىدىر ظلملىق ايتكوچىلر خصىلرىنە ياكە اوز نفسلىرىنە
 پيغىبىر حكىمدىن اعراض قىلورلىرى سببلى (أَنْتُمْ كَانْتُمْ) موندىن باشقە توگلدركم
 بولدى (قَوْلِ الْمُؤْمِنِينَ) خالص مؤمنلرنك سوزلىرى (إِذَا دُعُوا) هر قاچان
 اوندالمش بولسەلر اول مؤمنلر (إِلَى اللَّهِ) خداى تعالى نك كىتابى صارى (وَرَسُولِهِ) هم
 آنك رسولى صارى (لِيَعْلَمَ) ناكم حكىم قىلسون اوچون پيغىبىر (بَيْنَهُمْ) آنلر آراسىندە
 خصومت قىلىشقانلرى وقتدە (أَنْ يَقُولُوا) شول كم ايتورلر اول خالص مؤمن
 بولغان كىسەلر (سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا) «ايشتىدك بىز سىنك سوزگنى هم بوى صوندىق
 فرمانكأ» دىوب ايتورلر يعنى چن مؤمن كىشى پيغىبىر حكىمدىن هېچ وقت
 باش طارتماس (وَأَوْلَاكَ) واوشبو سوزنى ايتكوچى مؤمنلر (هُمْ الظَّالِمُونَ) آنلردىر
 فلاح تاپقوجىلر و قورتلغوجىلر خداى تعالى نك عذابىدىن هم ايرشكوچىلر آنك

رضوانینه (وَمَنْ يَطْعِ اللَّهَ) وهر کم بوی صونسه خدای تعالی نك فرمانینه یعنی
 فضلرنی ادا قیلسه (وَرَسُولَهُ) هم بوی صونسه رسولینه یعنی سنتلرنی اوتسه
 (وَيَخَشِ اللَّهَ) دخی قورقسه خدای تعالی نك عذابندن اوتکان زمانده قیلغان
 گناهلری خصوصنده (وَيَتَّقَهُ) هم تقوالق ایلسه و صافلانسه خداینك غضب و خشمندن
 وکیلچك زمانده گناه قیلماسه (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو گروه (هُمُ الْفَائِزُونَ) آنلردر
 قول اوستونلکی طابقو چیلر و منگولك نعمتلرگه ایرشکو چیلر کشفه کیلنور مشدر کم
 پادشاهلردن برسی علمادن التماس قیلدی کم «میگنا فرآندن بر آیت طابوکز شول
 آیت برله عمل کفایه قیلسون باشقه آیتلرگه محتاج بولنماسون» دیدی علیاً
 زمان اوشبو آیت کریمه گه اتفاق ایلدیلر کم «اوشبو آیت برله عمل قیلدی مقصودغه
 ایرشواو چون کافیدر» دیدیلر (وَأَتَسَمُوا بِاللَّهِ) وآنط اجدیلر منافقلر خدای تعالی
 برله (جهد ایمانهم) آنظلرینك فاطیراغی برله آنط اجدیلر شویله دیوب کم (لَنْ
 أَمْرَنَهُمْ) اگر بیورسالك سین ای محمد علیه السلام آنلرغه اوزلرینك ایولرندن
 و دیارلرندن چقماق برله (لَيَغْرُجَنَّ) البته چقارلر آنلر و توفیق ایتمه سلر (قُلْ)
 ایتکل ای محمد علیه السلام اول منافقلرغه (لَا تَقْسَمُوا) آنط اچماکز سز نیوشسز گه
 (طَاعَةَ مَعْرُوفَةٍ) سزلردن طلب ایتولمش نرسه معروف و بیلگولی بولغان اطاعت
 قیلدی و فرمانغه بویصونماکسز در صدق و اخلاص برله اما نفاق برله اطاعت
 قیلورمز دینب یالغاندن آنط اچماکز کبرک توگلدر (ان الله خبیر) درستلکه
 خدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه نی کم سزلر اشلرسز نفاق و یالغاندن
 (تَأْتِي) ایتکل ای محمد علیه السلام (اطيعوا الله) اطاعت قیلکز الله تعالی گه رضا
 ررغبتمکز برله (وَاطيعوا الرسول) هم بوی صونوکز پیغمبرنك فرمانینه اخلاصکز
 برله (فَإِنْ تَوَلَّوْا) بس اگر یوز دوندر ساگز سز و اطاعت قیلما ساگز (فَأَنبَأ عَلَيْهِ)
 بس موندن باشقه ایما سدر کم پیغمبر علیه السلام اوزرینه بولغوچیدر (مَا حَمَلْ)
 شول نرسه کم یوکله تولمش بولدی آ کما یعنی پیغمبر گه لازم بولغان اش دعوتنی
 تبلیغ ایتمه ک و احکامنی ایرشدرمه کدر قبول قیلدر مق آ کما لازم توگلدر (وَعَلَيْكُمْ)
 هم سز نك اوزرکز گه بولغوچیدر (مَا حَمَلْتُمْ) شول نرسه کم یوکله تولمش بولد کز
 سز یعنی سزلر گه لازم پیغمبرنك امرینه انقیاد ایلماک و بوی صونماقدر (وَأَنْ تَطِيعُوهُ)
 و اگر اطاعت قیلما ساگز سز پیغمبر گه (تَهْتَدُوا) هدایت طابارسز و طوغری بولغه
 کونلورسز (وَمَا عَلَى الرَّسُولِ) و لازم ایما سدر رسول اوزرینه (الْأَبْلَاحُ الْمُبِينِ)

مگر دعوتنی آشکارا ایرشدرمک لازمدر (وَعَدَّ اللَّهُ) وعده قیلدی خدای تعالی
 (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کسه لر که کم ایمان کیلتوردیلر (مَنْكُمْ) سز لر دن (وَعَمَلُوا
 الصَّالِحَاتِ) هم اشله دیلر ایند گو عمللرنی قول اشهر اوزره مراد مهاجر صحابه لر ننگ
 فقیرلریدر کم هجرتدن صوگ اکثر عرب قبیله لری مکهدن وغیری برلر دن آنلر
 برله صوغش قیلامز و آنلرنی تمام هلاک ایتامز دیوب همیشه فورقنچلی خبرلر
 کوندرورلر ایدی مهاجرلر کوب وقتده فوراللرینی بانلرنده طوتوب همیشه
 قورقو برله عمر کیچورورلر ایدی برکون بر برسی برله سوزلشدیلر کم «ایابر
 زمان بولور میکان کم بزلر هم باشقه لر کیی فراغت و راحتک برله هم خاطر جمعک
 وطنچلق برله دنیا ده معیشت قیلورمز میکان» دیدیلر حق تعالی اوشبو آیتنی
 نازل قیلدی و پیوردی کم وعده ایلهدی الله تعالی اول مهاجرلر که شویله دیوب کم
 (لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمُ) البته خلیفه قیلور آنلرنی (فِي الْأَرْضِ) عرب و عجم مشرکلرینک
 بیرنده یعنی اول بیرلرنی عاقبت مؤمنلر که نصیب قیلور و مهاجرلرنی اول بیرلر که
 خواجه قیلور (كَمَا اسْتَخْلَفَ) تنه ککم خلیفه قیلدی (الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) شول
 کسه لر نی کم بو مؤمنلر دن الگاری بولدیلر یعنی بنی اسرائیلنی مصر و شام
 بیرلرینه خلیفه قیلدی تا کم اول بیرلر ده تله گانچه نصر ف ایلهدیلر حق سبحانه
 و تعالی بیک آز مدنده اوشبو وعده که وفا قیلوب شام بیرنی هم عرب و کسری
 ولایتلرینی تمام اهل اسلامغه نصیب ایندی صحابه لر اول بیرلر که غالب بولدیلر
 اوشبو آیت کریمه قرآننگ معجزه بولماقینه دلیلدر دخی مهاجرلر که شویله دیوب
 وعده قیلدی کم (وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ) هم البته متمکن و فوتلی قیلور خدای تعالی آنلر
 اوچون (دینهم) آنلرنک دینلرینی (الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ) آنداین دین کم قبول
 قیلدی و معقول کوردی خدای تعالی اول دیننی آنلر اوچون یعنی اسلام دینینی
 بارچه دینلر که غالب قیلور دیمه کدر (وَلَيَبَدِّلَنَّهُمْ) هم البته آلسدرور خدای
 تعالی آنلرغه (مَنْ بَعْدَ حَوْفِهِمْ) آنلرنک قورقولری صوگنده دشمانلر دن (أَمَنًا)
 اییبیلکنی یعنی قورقولری اورنینه آنلرغه اییبیلک وطنچلق روزی قیلور
 (بِعِدْوَتِنِي) عبادت قیلورلر آنلر اول وقتده هم میکا حاضرده عبادت قیلولری کیی
 (لَا يَشْرِكُونَ بِي) شریک ایله مه سلر میکا (شیتا) بر نرسه نیک یعنی وطنچلق و دولت
 هم راحت آنلرنی عبادتدن و توحیددن منع ایله مه س (وَمَنْ كَفَرَ) و هر کم کفرک
 قیلسه اوشبو نعمت برابرنده و میکا عبادت ایله مه سه (بَعْدَ ذَلِكَ) اوشبو وعده

راست کيلگانی صوکنده (فَاُولَئِكَ) بس اوشبو کفرک قیلجو چیلر (مُمُّ الْفَاسِقُونَ)
 آنلردر فاسقلر امام ثعلبی رحمه الله علیه بیورمشدر کم حضرت عثماننی اولنورگو چیلر
 اوشبو نعمتکه کفرک ایتکو چیلرنک اؤلی بولدیلر (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) وفایم قیلگزار
 نمازنی (وَأَتُوا الزُّكُوهَ) هم بیرگزلر زکوة واجبهنی (وَاطِيعُوا الرَّسُولَ) دخی اطاعت
 قیلگزلر پیغمبرگه و آنک فرمانینه بوی صونوگزلر (لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ) شاید کم
 سزدر رحمت ایتولمشلر بولورسز (لَا تَحْسَبَنَّ) گمان قیلماغل و حسابلاماغل ای
 محمدا علیه السلام (الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کیمسهلرنی کم حلققه اوشانمادیلر و ایمان
 کیلنورمه دیلر (مُعْجِزِينَ) عاجز ایتکو چیلردر دیوب گمان قیلماغل خدای تعالی نی
 عذاب قیلودن (فِي الْأَرْضِ) برده یعنی خدای تعالی هر فایجان تلهسه آنلرنی عذاب
 قیلور آنک عذابینی دفع قیلا آلماسلر (وَمَا يُهْمُ النَّارُ) و آنلرنک فایتاچق اورنلری
 تموغ او طیدز (وَلَبِئْسَ الْمَصِيرُ) والبتنه نی یاوز فایتاچق اورندر اول تموغ او طی
 اسباب نزولده کیلنورمشدر کم حضرت پیغمبر علیه السلام «مدلج» اسمی قلنی
 توش وقتنده حضرت عمرگه بیهرگان ایدی مدلج اذن ورخصت صوراماینجه
 حضرت عمرنک خانه سینه کردی عمر فاروق رضی الله عنه یوقلاغان ایدی هم اوستینه
 یاپقان کیمی توشوب نهنلری آچلغان ایدی و بر فولده اویاغ ایدی زوجهسی
 برله ملاحظه قیلور ایدی بس حضرت عمرنک کوکلینه اول فلنک رخصتسز
 کرمه کنندن تمام کراهیت کبلوب مبارک تلنده جاری بولدی کم «اگر حق سبحانه
 و تعالی بویل و قتلرده بزنگ بالالرمز هم خدمتچیلرمز رخصتسز ایولرمزگه کرمه کنندن
 نهی ایلهسه ایدی بخشی بولور ایدی ناکم یاشرن اشلرمزگه مطلع بولماسلر
 ایدی» دیدی شونندن صوگ طورب حضرت پیغمبر علیه السلام مجلسینه کیلدی
 اوشبو آیت کریمه نازل بولغان ایدی کم (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان
 کیلنورگان کیمسهلر (لِيَسْتَأْذِنَكُمْ) کیره کدر کم اذن ورخصت صوراسونلر
 سزلدن (الَّذِينَ مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ) شول کیمسهلر کم مالک بولدی آنلرنی
 سزنگ قوللرگز یعنی قللرگز خا نرگه کرگانه رخصت صوراسونلر (وَالَّذِينَ)
 هم شول کیمسهلر رخصت صوراسونلر کم (لَمْ يَبْلُغُوا الْعُلْمَ) ایرشمه دیلر آنلر
 بلاغتکه (مِنْكُمْ) سزلدن یعنی صبی بالالر هم رخصت برله کرسونلر و اذن
 صوراسونلر (ثَلَاثَ مَرَّاتٍ) کیچه و کوندزده اوچ مرتبه یعنی اوچ وقتنه رخصت
 صوراب کرسونلر (مَنْ قَبْلَ صَلَاةِ الْفَجْرِ) برسی ایرته نمازندن الگاری کم اول

وقتہ کشی یوقودن طوب کیوننگان وقتی بولور (وحین تضعون) و ہوسی شول
 وقتہ سز قویارسز (ثیابکم) کیملرگزنی یعنی کیملرگزنی صالوب یاتورسز (من الظہیرۃ)
 ظہیرہ یعنی توش وقتندن (ومن بعد صلوة العشاء) و اوچوچیسی بستو نمازی
 سوکندن کم اول وقت چیشونوب یانا طورغان وقتدر اوشبو اوچ وقتہ رخصتسز
 کرمہ سونلر کم بو اوچ وقت (ثَلث عَوْرَات لَكُمْ) اوچ عورت وقتلر یدر سزنگ
 اوچون (لَیْسَ عَلَیْکُمْ) یوقدر سزنگ اوزرگزگہ (وَلَا عَلَیْہِم) ہم یوقدر قلرگز
 و صبلرگز اوزرینہ (جَنَاح) ہیچ برگناہ و وبال رخصتسز کرودن (بعدهن) اوشبو
 اوچ وقت سوکندہ (طوافون) اول قلر طواف اینکوچیلردر (علیکم) سزنگ
 اوزرگزگہ خدمت اوچون (بعضکم) سزنگ بعضلرگز (علی بعض) بعضلر اوزرینہ
 یعنی قلر خواجه لرغہ حاجت و بوموش برلہ کرگوچیلردر (کذالك) اوشاندای
 (بیین) ظاہر قیلور اللہ تعالیٰ (لَکُمُ الْآیَات) سزنگ آیتلرنی و شریعت حکملرینی
 (وَاللّٰهُ عَلِیْمٌ) و خدای تعالیٰ بلگوچیلردر بندلرنک مصلحتلرینی (حکیم) حکم اینکوچیلردر
 مراسم ادبنی رعایہ ایلہ ماک برلہ (وَإِذَا بَلَغَ الْأَطْفَالُ) و ہر قایچان ایرشسہ لریاش
 بالار (منکم) سزلردن (الْعِلْم) احتلام بولوغہ یعنی بالغ بولسہ لر (فَلِیْسَتْ ذُنُوْبًا)
 بس کیرہ کدر کم آنلر اذن و رخصت صوراب کرسونلر ہر وقتہ (کما استاذن
 الذین) نناک کم اذن و رخصت صورارلر شول کرسہ لر کم بالغ بولدیلر (من قبلہم)
 اول بالاردن الگار ی یعنی یاش بالار بالغ بولغاچ باشقہ ایرلر حکمندہ بو اورلر
 (کذالك) اوشاندای (بیین اللہ) بیان قیلور خدای تعالیٰ (لَکُمْ) سزنگ (آیاتہ)
 اوزرینک آیتلرینی (وَاللّٰهُ عَلِیْمٌ) و خدای تعالیٰ بلگوچیلردر سزنگ احوالکزنی
 (حکیم) حکم اینکوچیلردر حکمت و مصلحت برلہ (وَالْقَوَاعِد) و قارطایوب ایوراندہ
 اولطرغوچیلر (من النساء) خانونلردن (اللاتی لایرچون) آنداین خانونلر کم
 آنلر امید اینتہ سار (نکاحاً) نکاحنی یعنی قارطایقان و حیضدن فالغان خانونلر کم
 آنلرنی برکشی نکاحلاب آلمق امید ایتولہ س (فَلِیْسَ عَلَیْہِن) بس یوقدر آنداین
 خانونلر اوزرینہ (جَنَاح) برگناہ و وبال (أَنْ یَضَعْنَ) آنلرنک قویمافلرندن یعنی
 کبہ گانلکلرندن گناہ یوقدر (ثیابہن) یوزلرینی و باشلرینی اورنہ طورغان
 کیوملرینی چادر و بورکاچک کبی یعنی قارچق خانونلر باشلرینہ بورکانہ سہ لر
 گناہ یوقدر (غیر متبرجات) ظاہر اینکوچیلرگہ باشقہ بولغانلری حالده اول
 خانونلر (بزینتہ) زینت اورنینی یعنی باشلرینہ بورکانہ ولرندن غرض و مقصودلری

باش و ساچ ھەم قولاق كىيى زىننەت اورۇنلىرىنى كىشىگە كۆرسەتۈپ بولماسون (وَآن
 يَسْتَعْفِفْنَ) ۋاۋل فارط خاتلىرىنىڭ غەپنى ۋ صافلانۇنى استەب اوزلىرىنى اورنەكلەرى
 (غېر لېن) ايند كۆرەك ۋ ھىشراقدر آنلىر اوچون (وَاللّٰهُ سَمِيعٌ) ۋ خدای تعالی
 ايشنكوچىدر آنلىرىنىڭ سوزلىرىنى (علیم) بىلگۈچىدر نېتىلىرىنى مرویدرگە بعض
 صحابەلر سفرگە كېتىكان ۋ قىلارندە آمبارلارنىڭ آچقچلرىنى صوفر ۋ صرغاۋ ۋ غرىب
 بولغان صحابەلرگە بېرۈپ « حاجت ۋ نىدە بىزنىڭ آمبارلارمىزدىن نەگەنچە طعام آلگىز »
 دېيىپ تەيىن قىلورلر ابدى اول صرغاۋ ۋ ضعيفلر آنلىرىنىڭ راضى بولماولارندىن قورقۇپ
 طعام آلۇدن صافلانورلر ابدى ابدى حق سبحانە ۋ تعالی دن آيت كېلىدىكىم (لَيْسَ عَلَى
 الْأَعْمَى حَرَجٌ) يوقدر صوفر كىشى اوزرە ھىچ بىر طارلق ۋ وبال (وَلَا عَلَى الْأَعْرَجِ
 حَرَجٌ) ھەم يوقدر آفصاق كىشىگە ھىچ بىر حرج (وَلَا عَلَى الْمَرِيضِ حَرَجٌ) دىغى
 يوقدر صرغاۋ كىشى اوزرە بىر طارلق ۋ گناھ (وَلَا عَلَى أَنْفُسِكُمْ) ھەم يوقدر سىزلىرىنىڭ
 اوزلىرىگە بىر وبال ۋ زىيان (أَنْ تَأْكُلُوا) سىزنىڭ آشاماقىزىدىن ھەم مذكور صرغاۋ
 ۋ ضعيف كىشىلرنىڭ آشاماقلىرىدىن (مَنْ يَبُوتْكُمْ) اوز ايلرگىزىدىن يعنى اهل ۋ عيالگىز
 ماورا توپان ايلردىن ھەم بالالارگىزنىڭ ايلردىن (أَوْ يَبُوتَ آبَائِكُمْ) يا ايسە آنالرىگىزنىڭ
 ايلردىن (أَوْ يَبُوتَ أُمَّهَاتِكُمْ) يا ايسە آنالرىگىزنىڭ ايلردىن (أَوْ يَبُوتَ أَخْوَانِكُمْ)
 يا ايسە آغا ۋ انىلرگىز ايلردىن (أَوْ يَبُوتَ أَخْوَانِكُمْ) يا ايسە قىز قىزداشلىرىگىزنىڭ ايلردىن
 (أَوْ يَبُوتَ أَعْمَامِكُمْ) يا ايسە آنالرىگىز بىرلە بىر طوغمە اير قىزداشلىرىنىڭ ايلردىن
 (أَوْ يَبُوتَ عَمَّاتِكُمْ) يا ايسە آنالرىگىز بىرلە بىر طوغمە قىز قىزداشلىرىگىزنىڭ ايلردىن
 (أَوْ يَبُوتَ إِخْوَانِكُمْ) يا ايسە آنالرىگىز بىرلە بىر طوغمە اير قىزداشلىرىگىز ايلردىن
 (أَوْ يَبُوتَ خَالَاتِكُمْ) يا ايسە حاللرگىز يعنى آنالرىگىز بىرلە بىر طوغمە قىز قىزداشلىرىگىز
 ايلردىن (أَوْ مَا مَلَكَتْكُمْ) يا ايسە شول ايلردىن كىم مالك بولدىگىز سىز (مَفَاتِحُ) آنىڭ
 آچقچلىرىنى يعنى غزىنە ۋ آمبار آچقچلىرى اوز قوللىرىدە بولسە شۇندىن آشاماقىزىدىن
 حرج يوقدر بو خطاب ۋ كېلىرگە ۋ خازىنلرگە دەر دېمىشلر (أَوْ صَدِيقِكُمْ) يا ايسە
 دوستلىرىگىزنىڭ ايلردىن آشاماقىزى سىزلىرىگە گناھ يوقدر لىكن دوستنىڭ راضى
 بولماقنى شرطلر دېمىشلر (۹) ۋ حقيقت شۇا كىم اكر حقيقتى دوست بولسە آنىڭ
 ھانەسدىن آشاماقى بىرلە اول زىيادە شاد بولور (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ) يوقدر سىزنىڭ
 اوزلىرىگە بىر گناھ (أَنْ تَأْكُلُوا) سىزنىڭ آشاماقىزىدىن طعامنى (جَمِيعًا) كۆپ
 كىشىلر بىرگە جىلولوب (أَوْ أَشْتَاتًا) يا ايسە طارالوب يالغوز يالغوز انصاردىن

(۱) مرویدرگە موصلی
 قىس سرە حضرتلری بىر
 دوستىنىڭ خانەسىنە
 كېلىدى دوستى ايلودە
 يوق ايلدى موصلی
 دوستىنىڭ يا نېقىنى طلب
 ايلاب چارىسى يا نېقىنى
 كېلىنور بىرگەچ
 يا نېقىدىن ايلكى درھم
 آلوب قالغانىنى چارىسىگە
 قايتار بېرىدى اول
 دوستى خانەسىنە قايتماچ
 چارىسىدىن بو واقىقىنى
 ايشنوب شادلانغاندىن
 اول چارىسىنى آزاد
 قىلدى چىن دوستلىق
 اوشبودر
 عوراقى المعارفە
 مذكوردر كە اكر كىشى
 دوستىنە «مالگىدىن
 مىگنا بېرگىل» دېوب
 صورغانە اول دوستى
 «نى قدرلى بېرايم»
 دېسە دوستلىقى لايىق
 بولماس بلكە دوست
 شولدر كىم بارچە مالىنى
 دوستى آلدىنە قوبىار
 دوستىگە اختيار بېرور.

بعضاری پالفوز طعام آشاونی حرام بلوب هر وقت فوناق کوتوب آشاماینچه
 محنت چینگار لر ایدی حق تعالی بیوردی کم پالفوز آشاماقده گناه یوفدر (فَإِذَا
 دَخَلْتُمْ) بس هر فایچان کرسه کز سز (بِیُوتَا) ابولر گه یعنی ذکر اینولمش
 ابولر گه یا که اوز ابولر کز گه یا که خالی وبوش ابولر گه یا که مسجد لر گه
 کرسه کز (فَسَلِّمُوا) بس سلام بیر کز سز (عَلَىٰ أَنْفُسِكُمْ) اوز نفس لر کز اوز رینه
 یعنی دیند اشلر کز گه کم مؤمنلر همه سی بر نفس حکمنده در یا که اهل و عیال کز گه
 سلام بیر کز اوز ابولر کز گه کر گانده یا که مسجد که کر گانده «السلام علینا وعلی
 عبادالله الصالحین» دیوب ایتکز (تَعِبَةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) سلام بیر مک کم ثابت
 و مشروعدر خدای تعالی فاشندن (مَبَارَكَةٌ) خیر و برکاتلی بولغوجی سلام (طَبِيبَةٌ)
 خوش و پاکیزه بولغوجی (كَذَلِكَ) اوشانداق (بِیْنِ اللَّهِ) بیان قیلور الله تعالی
 (لَكُمْ الْآيَات) سز لر گه آیتلرنی (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) شاید کم سز لر تعقل قیلور سز
 و آ کزلار سز (أَنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ) موندن باشقه تو گلدر کم کامل مؤمن بولغان کمسه لر
 (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کمسه لر در کم ایمان کیلتوردیلر و اشان دیلر (بِاللَّهِ) خدای
 تعالی گه (وَرَسُولِهِ) هم آنک رسولینه (وَإِذَا كَانُوا) هر فایچان بولسه لر آنلر
 (مَعَهُ) پیغمبر علیه السلام برله بر گه (عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ) بر جیفوجی اش اوز رینه
 یعنی شریعت بوینچه اجتماع و جیولماقلری تیوش بولغان اش خصوصنده پیغمبر
 علیه السلام برله جیولسه لر جمعه و عید کبی هم صوغش و استسقاء کبیلرده
 (لَمْ يَذْهَبُوا) کیتیه سلر آنلر پیغمبرنک فاشندن (حَتَّىٰ يَسْتَأْذِنُوا) تا کم اذن
 و رخصت صور اغانلرینه چه یعنی رخصت سز کیتیه سلر (أَنَّ الَّذِينَ) درستلکده شول
 کمسه لر کم (يَسْتَأْذِنُونَكَ) اذن صور لر لر سینس (أُولَئِكَ) اوشبو اذن صور اغوجیلر
 (الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ) شول کمسه لر در کم صدق و اخلاص یوزندن اوشانور لر (بِاللَّهِ)
 خدای تعالی گه (وَرَسُولِهِ) هم آنک رسولینه (فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ) بس هر فایچان اذن
 استه سلر اول مؤمنلر سیندن (لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ) بعض اشلرینی اصلاح و انتام اوچون
 (فَإِذْ) بس سین اذن و رخصت بیر گل ای محمد علیه السلام (لَمَنْ شِئْتُمْ) هر
 کمسه گه کم تله سه ک (مَنْهُمْ) اول مؤمنلردن (وَاسْتَغْفِرُوا) هم استغفار قیلور (لَهُمْ اللَّهُ)
 آنلر اوچون خدای تعالی دن یعنی آنلرنک دنیا حاجتی اوچون اذن صور اب دین
 اشن فویوب کیتیه کلری اگر چه عنر برله بولسه ده خللدن خالی تو گلدر بس
 سین آنلر اوچون استغفار قیلور و گناهلرینک یارلقانماقینی استه گل (أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ)

درستلکده خدای تعالی بار اعاغوجیدر بندلرنک نصیرانی (رحیم) مهربان و رحمت
 اینکو جیدر آنلرغه تکلیفی تحقیق برله (لَا تَجْعَلُوا) فیلهما کز سز (دعاء الرسول)
 پیغمبرنک اوندومه کینی سز لرنی (ببینکم) اوز آرا کزده (کدعاء بعضکم بعضا)
 بعضکز بعضکزنی اوندومه کی کی یعنی اوز آرا کزده برکز ایکنجه کزنی اوندومه کی
 آندن اعراض قبولورسز یا که جواب بیروده مساهله قبولورسز تبرک برله جواب
 بیرماسسز پیغمبر سز لرنی اوندومه گانده هم شولای فیلهما کز بلکه پیغمبر سزنی
 اونداسه توفیق اجابته قبلکز زیرا که پیغمبرنک امرینه مبادرة ایله مک واجدیر
 و آنک حضورندن رخصتسز قایتوب کیتو (۱) حرامدر مر ویدر که پیغمبرمن علیه الصلاة
 والسلام حضرتلری خطبه اوفوغانک منافقن طارلانوب جداب طورا آلمابنجه برسی
 آرطینه برسی یاشرنوب آفرننه برهم برهم مسجددن جفوب کینه لرلر ایدی بو خصوصه
 حق تعالی بیوردی کم (قد يعلم الله) تحقیق بلور خدای تعالی (الذین يتسللون)
 شول کسه لرنی کم آراز آفرننه جفوب کینه لرلر یعنی برهم برهم مسجددن جفارار
 (منکم) سز لرنک آرا کزدن (لو اذآ) بر برستندن پناه استه گانی و برسی برسینه
 صفونغانی حالک یعنی برسی برسی آرطینه یاشرنگانلرنی حالک جفارار (فلیحذر الذین)
 بس کیرا کدر کم فورفسونلر شول کسه لر کم (یخالفون) مخالفت فیلورلر و باش
 طارنورلر (عن امره) خدای تعالی نک فرمانندن (ان نصیبهم) آنلرغه ایرشمه کندن
 (فتنة) بر بلا و صنامق خدایدن کم ماللری یا که بالالری یا که نفسلری خصوصت
 بر فضا وزیان کیلمه کدر یا که کوکلنک نساوتی و غافلکیدر (او یصیبهم) یا ایسه
 آنلرغه ایرشمه کندن فورفسونلر (عذاب الیم) ریختکوی و قاطی عذاب آخرتده
 (الا ان الله) آگه بولکزلر کم درستلکده خدای تعالی نک ملکنده در و آنکا
 مخصوصدر (ما فی السموات) شول نرسه کم کوکلرده در (والارض) هم شول نرسه کم
 بیرده در (قد يعلم) تحقیق بلور خدای تعالی (ما انتم علیه) شول نرسه نی کم سز لرنی
 ای مکلف بندلر آنک اوز ره سز یعنی فرمانینه موافقت یا که مخالفت اینته ککزنی
 هم اخلاص و نفاقکزنی و طاعت هم معصیت فیلهما کزنی بارچه سینی خدای بلور
 (ویوم یرجعون) دخی بلور شه دننی کم اول کونک قایتارلمش بولورلر اول منافقنلر
 (الیه) آنک جزاسی و عذابی صاری (فینسبهم) بس خبر بیرور و بلدور خدای آنلرغه
 (بما عملوا) شول نرسه نی کم اشله دیلر آنلر دنیاده و شول عمللرینه کوره جزا
 و مکافاتلرنی بیرور (والله بكل شیء علیم) و خدای تعالی بارچه نرسه نی بلگو جیدر.

(۱) یا که مراد بر رنک
 سز نک حق کزده فیلهما
 دعاسینی بر برکز حقه
 فیلهما دعالرکز کی
 بله کز بلکه پیغمبرنک
 دعاسی البته مقبول
 و مستجابدر یا که
 پیغمبرنک اسمینی یاد
 اینته کنی و آنکا خطاب
 فیلهما بر برکزنی یاد
 اینته ک و بر برکز گه
 خطاب فیلهما
 فیلهما کز بلکه آنک
 اسمینی تعظیم و الوعلا مق
 برله ذکر انکز و آنک
 خطاب فیلهما در «مجرد»
 اسمی برله خطاب
 فیلهما کز بلکه «یا
 رسول الله یا نبی الله»
 دیوب تعظیم برله خطاب
 ایله کز.

﴿ سُورَةُ الْفُرْقَانِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ سَبْعٌ وَسَبْعُونَ آيَةً ﴾

﴿ ۲۴ نَجْمِ سُورَةِ الْفُرْقَانِ سُورَةِ سِی مَكِّيَّةٌ نَزَلَتْ فِي ۷۷ آيَاتٍ ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(تَبَارَكَ الَّذِي) (۱) مَبَارَكٌ وَأَوْلُوغٌ بَوْلَدِي شُونْدَايِن خُدَاي تَعَالَى كَم يَا كَه دَايِم وَثَابِت بَوْلَدِي يَا كَه بَرَكْتِ آندِن بَوْلَدِي شَوْل ذَاتِ كَم (نَزَلِ) اِينْدِرْدِي (الْفُرْقَانِ) (۲) قِرْآنِي كَم اَوْلِ فِرْآنِ حَلَالِ وَحَرَامِ آرَاسِينِي هَم حَقِّ بَرَلَه بَاطِلِ آرَاسِينِي آيُورَغُوچِيْدِر (عَلَى عِبْدِهِ) اوزِينِك قَلِي اوزِرِيند بَعْنِي مُحَمَّدِ عَلَيْهِ السَّلَامُفَه اِينْدِرْدِي (لِيَكُونَ) نَا كَم بُولَسُون اُوچُون اَوْلِ مُحَمَّدِ عَلَيْهِ السَّلَامِ (لِلْعَالَمِينَ) عَالَمِلَرِ اَهْلِينَه بَعْنِي آدَمِيلَرِ وَبِهَرِيلَرِگَه (نَذِيرًا) قُورُقُتُوچِي بَعْنِي آنلَرِنِي قِرْآنِ بَرَلَه خُدَاي تَعَالَى نَكْ عَدَابِنْدِن قُورُقُوتَسُون اُوچُون (الَّذِي) آندَايِن ذَانْدِر خُدَاي تَعَالَى (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) آكَا مَخْصُودِر كُوكُلَرِنِكْ هَم بَرِنِكْ پَادِشَاهَلِي (وَلَمْ يَتَّخِذْ) هَم طُوتَمَادِي اَوْلِ خُدَاي تَعَالَى (وَلَدًا) بَالَانِي نَتَاكْ كَم بِيُودِ وَنِصَارِي گِمَان قِيلُورلَرِ (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ) هَم بُولِمَادِي آنَكْ شَرِيگِي اَوُرُطَاغِي (فِي الْمَلِكِ) پَادِشَاهَلِقَدَه نَتَاكْ كَم وَثَنِيلَرِ وَمَشْرُكَلَرِ گِمَان اِينْدِرلَرِ (وَخَلَقَ) هَم يَارَانْدِي اَوْلِ خُدَاي تَعَالَى (كُلَّ شَيْءٍ) بَارچَه نِرْسَهَنِي تُوْرُلِي شِكْلَلَرِ وَمِخْتَلِفِ هَيْئَتَلَرِ اوزِرَه (فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا) بَس تَقْدِيرِ قِيلَمَقِ تَقْدِيرِ قِيلَمِي اَوْلِ نِرْسَهَنِي بَعْنِي آندِن بُولَاقِ خَاصِيَتَلَرِ وَفَعْلَلَرِ اُوچُون اَوْلِ نِرْسَهَنِي مِجْمَا اَيْلَهْدِي يَا كَه تَقْدِيرِ قِيلَمِي آنَكْ بَقَاسِينِي بَر مَعْلُومِ وَتَقْدِيرِجَه (وَآتَخَفُوا) وَطُوتَمِيلَرِ مَشْرُكَلَرِ (مَنْ دُونَهُ) خُدَاي تَعَالَى دِن بَاشِقَه (الْهَةِ) خُدَايِلَرِنِي بَعْنِي پُوتَلَرِنِي خُدَايِ دِيُوبِ طَابُونْدِيلَرِ (لَا يَخْلُقُونَ) شُونْدَايِن خُدَايِلَرِنِي وَمَعْبُودلَرِنِي طُوتَمِيلَرِ كَم يَارَانْمَاسلَرِ آنلَرِ وَيَارَانُورَغَه قَادِرِ بُولَمَاسلَرِ (شَيْئًا) بَر نِرْسَهْدَه (وَهُمْ يَخْلُقُونَ) وَحَالَانِكَه اَوْلِ مَشْرُكَلَرِنِكْ مَعْبُودلَرِي وَپُوتَلَرِي اوزلَرِي مَخْلُوقلَرِ وَيَارَانُولَمَشلَرِدِر وَهَر مَخْلُوقِ مِخْتَاچِ بُولُورِ اوزِينِكْ خَالِقِينَه مِخْتَاچِ بُولْفَانِ نِرْسَه مَعْبُودلِكِكَه لَابِقِ تُوگُلِدِر (وَلَا يَهْلِكُونَ) هَم مَالِكِ بُولَمَاسلَرِ اَوْلِ پُوتَلَرِ (لَا نَفْسَهُمْ) اوزِ نَفْسَلَرِي اُوچُون (ضَرًّا) بَر ضَرَرِنِي دَفْعِ قِيلُونِي (وَلَا نَفْعًا) دَخِي مَالِكِ بُولَمَاسلَرِ اوزلَرِينَه بَر فَائِدَه حَاصِلِ اِبْتُونِي بَعْنِي اَوْلِ پُوتَلَرِغَه بَر ضَرَرِ كِبَلَسَه اَوْلِ پُوتَلَرِ اوزلَرِينَه كِبَلِگَانِ ضَرَرِنِي كِبِنَارَه آلَمَاسلَرِ هَم اوزلَرِينَه بَر فَائِدَه اِبْرِشْدِرَه آلَمَاسلَرِ بَلِكَه آدَمِيلَرِ يَاصَاغَانِ بَرچَانَسَزِ نِرْسَهلَرِدِر بَس آنَارِ نِيچَكِ مَعْبُودلِكِكَه

(۱) تَبَارَكَ اَفْظَى مَاضِي صِبْغَه سِيدِر اوزِي تَصْرَفِ اِبْدَاهِمَسِ بَعْنِي آندِن مَضَارِعِ وَاسْمِ فَاعِلِ هَم مَصْدَرِ وَبَاشِقَه صِبْغَه لَرِ كِبَاهِمَسِ هَم اوشُبُولْفِظِ اَللّهُ تَعَالَى دِن بَاشِقَه حَقْدَه اِسْتِعْمَالِ اِبْدَاهِمَسِ مَعْنَى سِي: «اَوْلِ خُدَاي تَعَالَى اَزْلا وَابْدَا هَم ذَاتِنْدَه وَصِفَاتِنْدَه بَاقِيدِر هِيچِدَه اوزِگَارَمَسِ» دِيكِدِر نَفْسِيْدِر مَشْهُور.

(۲) فِرْآنِي «فِرْقَانِ» دِيُوبِ آتَمَاقِي حَقِ اَيْلَه بَاطِلِ آرَاسِنِ آيُورَغُوچِي اَوْدَقْتِنْدِن يَا كَه آيِرِمِ آيِرِمِ تُوْرُلِي وَقَتَلَرِدَه اِينْدِرلَه كَنْدِنْدِر وَالله اعلم.

لایق بولسونلر (وَلَا يَمْلِكُونَ) دخی مالک بولماسلر آنلر (موتاً) اولمگه یعنی
 براونی اولتورمه کککه قادر توکللردر (وَلَا حَيَوةَ) هم نرکلککه مالک بولماسلر یعنی
 براونی نریک ایلهمک و نریک طومافقه کوچلری ییتمهس (وَلَا نُشُورًا) دخی مالک
 بولماسلر قوبارمافقه یعنی اولگان کشینی کیری ترگزه آلماسلر بس آنلر نیچک
 خدای بولسونلر (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وابتدیلر شول کیمسلرکم کفرنی اختیار
 قیلدیلر وحقلفه وایشانادیلر (أَنْ هَذَا) ایماسلر اوشبو قرآن (الْأَفْكَ) مگر بر
 یالقاندیرکم (امتریبه) افترا قیلدی آنی محمد واوزندن چفاروب ایتدی (وَأَعَانَهُ)
 هم یاردم بیردی آکا (عَلَيْهِ) اول یالقانی توزمک اوزره یعنی قرآنی اوزندن
 چفاروب ایتو خصوصده اول محمد علیه السلامه یاردم ایتدیلر (قَوْمٍ آخَرُونَ)
 ایکنجی برگروهلر یعنی کتاب اهلینک عالماری اولگی امتلرنک خبرلرینی
 آکا سوزلرلر شول خبرلرینی عربجه ایتوب «خدایدن کیلگان قرآن» دیوب
 بزگه اوفیدر دیدیلر (فَقَدْ جَاءُوا) بس تحقیق کیلدیلر اوشبو سوزنی ایتکوچی
 مشرکلر (ظُلْمًا) ظلملق برله (وَزُورًا) هم یالقان برله یعنی آنلرنک اوشبو سوزلری
 وقرآنی یالقاندیر دیبه کلری ظلم وپهتاندر (وَقَالُوا) ینه ایتدیلر اول مشرکلر
 (أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ) اوشبو قرآن اولگیلرنک افسانهلری و حکایه لریدرکم کتابلرغه
 یازوب قالدرغانلردر (اِكْتَسَبَهَا) یازدردی اول حکایه لری محمد علیه السلام یازو
 بلگوچیلردن (فَبِئْسَ) بس اول یازلمش افسانهلر و حکایه لری (تَهْلِي عَلَيْهِ) املا قیلونمش
 بولور آنک اوزرینه (بُكْرَةً) ایرنه برله (وَأَصِيلًا) دخی کیچده یعنی ایرنه برله
 هم کیچ برله اول حکایه لری آکا اوقورلر اول آنلرنی نیام یادینه آوب کوندز
 بزگه خدایدن کیلگان قرآندر «دیب اوقور دیدیلر حضرت پیغمبرمز علیه السلام
 اوزی یازو یازما یوب هم یازونی اوقوماغانلقی چیتندن کشیدن یازدروب کشیلردن
 اوقوتادر دیدیلر (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام اول مشرکلرنک سوزلرینه
 فارسی (أَنْزَلَهُ) ایندردی اول قرآن (الَّذِي يَعْلَمُ السِّرَّ) شونداین ذات کم بلور
 اول یاشون نرسه نی (فِي السَّمَوَاتِ رُضً) کولریده هم بیرده یعنی کولک و بیرده گی
 یاشون نرسه لری بلگوچی خدای ایندردی شول دلیل برله کم بو کلام غیبین
 خبر بیرونی مشتهلدرکم غیبینی بلهک خدایه غنه مخصوصدر (أَنْهَ كَانَ) درستلکده
 اول خدای تعالی بولدی (غَفُورًا) بارلقاغوجی بندلرنک گناهلرینی (رَحِيمًا) مهربان
 ورحمت ایتکوچی کم عاصیلرینی عذاب قیلوده تعجیل ایلهمس (وَقَالُوا) دخی

ایتدیلمر ابو جهل وعتبه وعاص کبی قریش مشرکرینک اولوغلری (مال هذا
 الرسول) نى نرسه بولغاندر اوشبو رسولگه یعنی نیچک بو کشى پیغمبرک دعواسینی
 قیلور و حالانکه اوزی باشقه کشیار کبی (یا کُلُّ الطَّامِ) آشار طعامنی و آشارنی
 (ویهشی) هم یورور معیشتینی استمهک اوچون (فی الأسواق) بازارلرده یعنی بز ناک کی
 اوز حاجتی اوچون بازارلرغه چقوب یورور هم آشار و اچار بس بو کشى
 نیچک پیغمبر بولور اگر اول پیغمبر بولسه ایدی بز ناک کی بولماس ایدی حالی
 باشقه لرنک حالینه مخالف بولور ایدی دیدیلر نادانلقلرندن اول حضرتنک حالندن
 غافل بولوب نبوتنی بشریتکه منافیدر دیب گمان قیلدیلمر و حالانکه بلمه دیدلر کم
 پیغمبر برله امت آراسینده بجانست و مناسبت بولورغه کیره کدر تا کم افاده و استعاده
 بولسون اوچون ینه اول مشرکری ایتدیلمر کم اگر اول محمد پیغمبر بولسه (لَوْلَا
 أَنْزَلَ) نى اوچون ایندرلمش بولمادی (إِلَيْهِ) آنک صاری (مَلَكٌ) بر فرشته کوکدن
 (فَيَكُونُ) تا کم بولور اول فرشته (مَعَهُ) آنک برله (نَذِيرًا) فورقتقوچی هم آکئا
 کشیلرنی فورقوتوده یاردم ایتکوچی (أَوْ يُلْقَى إِلَيْهِ) یا ایسه شولکم سالونمش
 بولور اول محمد صاری کوکدن (كَنْزٍ) بر خزینه یعنی اگر حق پیغمبر بولسه
 آکئا کوکدن بر خزینه نوشو کیرک ایدی تا کم معاشینی تحصیلدن وتردد قیلوب
 یورودن مستغنی بولور ایدی (أَوْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ) یا ایسه شولکم بولور آنک
 بر باقیهسی تا کم (بِمَا كُنْتُمْ) آشار اول محمد علیه السلام (مَنِيًا) اول باقیه ناک
 محصولندن و بيشلرندن و شونک برله معیشتینی اوتکارور و الحاصل اگر حق پیغمبر
 بولسه اوشبو اشلرنک برسی بولور ایدی یاننده بر فرشتهسی بولور ایدی یا که
 کوکدن خزینه نوشار ایدی یا که بر یمش باقیهسی بولور ایدی بز ناک کبی
 محتاج بولماس ایدی» دیدیلر (وَقَالَ الظَّالِمُونَ) و ایتدیلمر ظلمتی ایتکوچیلر یعنی
 مشرکری مؤمنلرگه ایتدیلمر (أَنْ تَتَّبِعُونَ) سز لر ایه رمه سسز (الْأَرْجُلَ مَسْحُورًا)
 مگر سحر ایدلمش بر ایرگه ایه رورسز یعنی اول محمد علیه السلامنی سحرله مشلردر
 شول سببلی پیغمبرک دعواسینی قیلور» دیدیلر یا که مسحور ساحر معناسنلدر
 یعنی سحرچی ایرگه ایه رورسز دیدیلر (أَنْظُرُ) قاراغل ای محمد علیه السلام
 بصیره کوزی برله تا کم کورورسک (كَيْفَ ضَرَبُوا) نیچک ضرب قیلدیلمر اول
 معاندلر (لَكَ الْأَمْثَالُ) سینک اوچون مثللرنی یعنی تیوشسز سوزلر سوزلاب سنی
 سحرچیگه اوخشاندیلمر و بالغانچیدر دیدیلر (فَضَلُوا) بس ضالانکه توشدیلمر

آنلر و آدشدیلر توغری یولدن (فَلَا يَسْتَطِيعُونَ) بس قادر بولماسلر آنلر
و کوچلری یتمهس (سَبِيلًا) بر یولفه یعنی ایتکان سوزلرینه دلیل کیتورمه کگه
هیچ بر یول طابا آلماسلر (تَبَارَكَ الَّذِي) اولوغ بولدی آنداین ذات کم اوزینک
فضلی برله (إِنْ شَاءَ) اگر نلسه (جَعَلَ لَكَ) قیلور و باغشلار اول سینگا دنیاده
(خَبْرًا) اید گورهك و آرتوغرافنی (مَنْ ذَلِكَ) اوشبو مشرکلر ایتکان خزینه و باقچه دن
(جَنَاتٍ) باقچه لر نی باغشلار کم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آتار اول باقچه لر نك آغاچلری
آستندن بلغه لر (وَيَجْعَلُ لَكَ) هم قیلور سینک اوچون و سینگا بیورور (فَصَوْرًا)
عالی کوشکلر و بیوک منزللر نی اول باقچه لر ده آسباب نزلده کیتوره مشرکه
قریش مشرکلرینک دولتی بایلری رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نی فقیرلک
و محتاجلق برله کوب فقیر و سرزنش قیلدقلرنده جنت خازنی رضوان اوشبو آیه
کریبه برله نازل بولدی و حضرتکه عرض ایلدی کم «خدای تعالی بیورور
اگر نلساک دنیاداغی بارچه خزینه لر نك آچقلر نی سینک قولسکا بیرایم تا کم
نل گانک چه نصری ایتکل هم بو اش سبیلی آخرنده گی درجه لر نك ذره کیمومهس
دیدنی حضرت بیوردی کم «یا رضوان میگا بودنیا حاجت نوگلدر فقیرلکنی
دوست تونارمن و سویارمن هم شکور و صبور بنده بولونی نلارمن» دیدنی
رضوان ایتدی: «اصبت یا رسول الله و احببت ما احب الله» رسول اکرم صلی الله
علیه وسلم حضرتلرینک علو همتینک بر نشانه سی اوشبودر شول قدر احتیاج
و فقیرلک برله دنیا مالینه اصلا التفات قیلادی حق تعالی بیورور کم اول
مشرکلر نی ایمان کیتورودن مانع بولغان نرسه سینک فقیر بولماقک نوگلدر (بَلْ
كَذَّبُوا بِالسَّاعَةِ) بلکه آنلر یالقانغه طوندیلر قیامت نی و اشانمادیلر شول سبیلی
ایمان کیتورمه سلر (وَاعْتَدْنَا) و حاضرله دک بز (لَمَنْ كَذَّبَ بِالسَّاعَةِ) شول کسه
اوچون کم یالقانغه طوندی قیامت نی (سَعِيرًا) فزدرلمش اوطنی یعنی تموغنی
و دیملردرکه «سعیر» تموغ اسملرندن بر اسمدر (إِذَا رَأَوْهُمْ) هر قایچان کورسه
اول قیامتکه انکار ایتکوچیلر نی تموغ اوطنی (مِنْ مَكَانٍ بَعِيدٍ) یراق اورندن
یعنی یوز یللق یا که بیش یوز یللق یول بولسه آنلر برله تموغنک آراسی (سَمِعُوا)
ایشتورلر آنلر شولقدر یراقدن (لَيَا تَغْفِيظًا) اول تموغ اوطنینک آچولانوب
فایناغان آوازی نی (وَزَفِيرًا) هم آچولانغان کیشیلردن چقا طورغان طاوش کبی
طاوشنی (وَإِذَا الْقَوَا) و هر قایچان سالونمش بولسه لر اول مشرکلر (مِنْهَا) اول

توئندن (مَكَانًا ضَيْقًا) طار بواغوی اورنغه (مَقْرَنِينَ) قولاری موبداریمه باذن
ایتولمش وزنجیر برله باغلانمشلر بولغانلری حالده یا که هر قایوسی بر شیطانغه
قرین ایدلوب ایکسی بر زنجیر برله باغلانغان بولغانلری حالده توغغه
سالونسلر (دَعَا) اوندارلر اول مشرکلر اوزلرینه (هَنَالِكْ) شول اورنده (ثُبُورًا)
هلا کلکنی یعنی اوزلرینی هلا کلک برله سوگارلر و نفرین قیلورلر و حق تعالی
آنلرغه ایتور (لَا تَدْعُوا الْيَوْمَ) اوندامه کز سز اوشبو کون (ثُبُورًا وَاحِدًا) بر
ثبورنی (وَادْعُوا ثُبُورًا كَثِيرًا) و اونداکز کوب ثبورنی یعنی اوزکونی آزغنه
نفرین و حقارت قیلماکز بلکه کوب قیلکز زیرا که سزلرگه بیک کوب تورلی
عذابلر بولسه کیرا کدر (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام سینی فقیرلک برله
کیستکوجی مشرکلرگه (اذْكَ خَيْرٌ) ایا اوشبو دنیانک خزینه سی و باقیه سی
بخشیرافبو (أَمْ جَنَّةُ الْخُلْدِ) یا ایسه منگولک جنت بخشیرافبو (أَلَمْ تَرَ) وعد المتقون
آندان جنت کم وعده بیرلش بولایلر تقوالق ایتکوجیلر اول جنتکه کرمک
برله (كَانَتْ) بولدی اول جنت (لَوْمْ) اول متقیلرگه (جَزَاءً) عمللرینک جزاسی
(وَمَصِيرًا) دخی قابتاچق اورن بولدی آنلرغه آخرتده (لَوْمْ) بولغوجیلر آنلرغه
(نَبِيًّا) اول جنتده (مَا يَشَاءُونَ) شول نرسه کم تله لرلر آنلر جنت نعمتلرندن
(خَالِدِينَ) منگو قالغوجیلر بولغانلری حالده اول جنتده (كَانَ) بولدی آنلرناک
جنتکه دخول و خلودلری (عَلَى رَبِّكَ) پروردکارک اوزره (وَعَدًا مَسْئُولًا) صورالنش
وعده یعنی مؤمنلر حق تعالی دن «وَأَتْنَا مَا وَعَدْتَنَا» دیوب آنی صورارلر یا که
آنلر اوجون ملائکه لر صورارلر (وَيَوْمَ يَعْبُرُهم) و باد قیلفل شول کوننی کم
قوبارور خدای تعالی اول مشرکلرنی (وَمَا يَعْبُدُونَ) هم شول نرسه نی قوبارور کم
اول مشرکلر طابونورار آکئا (مَنْ دُونَ اللَّهِ) الله تعالی دن باشقه یعنی آنلرناک
معبودلرینی و پوتلرینی هم اوزلری برله قوبارور (فَيَقُولُ) بس ایتور خدای
تعالی آنلرناک معبودلرینه (أَنْتُمْ أَضَلُّونَ) ایا سزلر آزدردکزمو (عِبَادِي هُوَ لَا)
مینم اوشبو بندلریمنی (أَمْ هُمْ ضَلُّوا السَّبِيلَ) یا ایسه آنلر اوزلری آدشدیلر مو
بولنی و ضلالتکه نوشدیلر مو (قَالُوا) ایتورلر اول معبودلر و پوتلر (سُبْحَانَكَ)
پاکلک برله یاد ایتهرمز سینی و شریکدن منزّه بلورمز ای بزناک پروردکاریمز
(مَا كُنْ يَسْبِقُنِي لَسْنَا) تیوتس بولادی و درست توگلدر بزلرگه (أَنْ نَسْتَعِذَّ) بزناک
طونماهمز (مَنْ دُونَكَ) سیندن باشقه (مَنْ أَوْلِيَاءُ) دوستلردن یعنی بز اول

اوز بهزگه طابونفوجیلرینی دوست طوتماسمز و طابونمافته امر قیلماسمز (وَلَكِنْ
 مَتَّعْتِمُمْ) وَلَكِنْ بیره مند قیلدک سین آنلرنی وفائده لاندردک (وَأَبَاءُكُمْ) دخی
 آنلرینی بهره مند ایتدک یعنی آنلرغه دولت و مال هم بالالر هم اوزون عمر
 بیردک وصحتک بیروب دنیاده نوری نعمتله برله متنعم ایلهدک (حَتَّىٰ تَسْأَلَ
 الذِّكْرَ) تا کم اونو طویلر آنلر ذکرینی یعنی پیغمبرلری اوندان گان نرسه نی
 و حق دیننی اونو طویلر (وَكَانُوا) هم بولدیلر آنلر (قَوْمًا بُورًا) هلاک بولغوجی
 گروه حکم از لیده بس حق تعالی پوتقه طابونفوجیلرنگ اوزلرینه خطاب قیلوب
 ایتور (فَقَدْ كَذَّبْتُمْ) بس تحقیق تکذیب قیلدیلر سز لرنی معبودلر کز (بِمَا
 تَقُولُونَ) شول نرسه برله کم سز لر ایتور سز یعنی سز اول پونلر کزنی خداینگ
 شریکلر بدر دیور ایدکز پونلر کز شول سوز کزنی یالغانقه چقاردیلر و خدای
 شریکلر منزهدر دیدیلر (فَمَا تَسْتَطِيعُونَ) بس سز لر قادر بولماس سز و کوچک سز
 بیتمه س (صِرَافًا) دوندرمه ککه و کیتهرمه ککه عذابنی اوز کزدن (وَلَا نَصْرًا) هم
 کوچک بیتمه س یاردم ایتمه ککه اوز کزگه یعنی اوز کزنی بو کون نغوغ
 عذابندن قوتقارا آلماس سز (وَمَنْ يَظْلَمْ) و هر کسه کم ظلم قیلسه یعنی شریک
 کبلتورسه (مَنْكُمْ) سز لر دن ای مکلفلر (نَذْفَهُ) طانتورمز آکا (عَذَابًا كَبِيرًا)
 او اوغ بولغوجی عذابنی کم منگولک نغوغ عذابدر (وَمَا أَرْسَلْنَا) و بیره مرادک بز
 (فَبَلِّغْ) سیندن الگاری ای محمد علیه السلام هیچ بر کسه نی (مِنَ الْمُرْسَلِينَ)
 پیغمبرلردن (إِلَّا أَنَّهُمْ) مگر کم درستلکده اول پیغمبرلر (لَيَأْكُلُونَ الطَّعَامَ)
 البته آشارار بولدیلر طعامنی (وَيَشْرَبُونَ) هم بورور بولدیلر (فِي الْأَسْوَاقِ)
 بازارلرده اوز حاجتاری آرطندن یعنی اول پیغمبرلر هم سینک کبی آدمی ایدیلر
 هیچ برسی فرشته دن بولمادی (وَجَعَلْنَا) و قیلدق بز (بَعْضَكُمْ) سزنگ بعض کزنی
 (لِبَعْضٍ) بعض کز او چون (فِتْنَةً) بر صنماق قیلدق یعنی دنیا امتحان و ابتلاء
 بورطیدر حق تعالی دنیاده آدمیلر احوالینی بر توری قیلما س بعضارنی بای
 و بعضلرنی فقیر و براونی صحت و ایکنچینی صرخواو قیلور تا کم اهل صبر صبر سز لر دن
 آیرلسون هم شکرانه اهلی اهل کفراندن ممتاز بولسون او چون مرویدر که ابو
 جود و ولید هم آنلر امثالی مشرکلر بلال و عمار و صهیب رضی الله عنهم لرنی وغیری
 فقیر و مسکین صحابه لرنی کور گاج بر برسینه ایتور لر ایدی کم «ایا بزار هم
 اوشبو بیچاره لر کبی فقیر و یارلی بولو او چون ایمان کبلتور ایکهو» دیوب

استیزاء فیلورلر ایدی بس حق تعالی اوشبو آیتنی نازل قیلدی و فقیرلر گه
 خطاب فیلوب بیوردی کم (اتصبرون) ایسا سز لر صبر فیلورسزمو و چدارسزمو
 فقیرلرککه یا ایسه صبرسزلق ایدوب جزع و زاریلق فیلورسزمو (وکان ربک)
 و بولدی سیناڭ پروردگارک (بصیراً) کورگوچی بندهلرنک احوالینی (*) (وقال
 الذین) وایتدیله شول کوسه لر کم (لا یرجون) امید فیلماسلر آنلر (لقائنا)
 بزگه بولوفماقنی یعنی حشرگه وبعشکه اشانماسلر یا که عذابوزدن فورفماسلر
 مراد مکه اهلبدر کم آیتور ایدیلر (لولا أنزل) نی اوچون ایندرلش بولماس
 (علینا الملائکة) بزنگ اوزر بیرگه فرشته لر تا کم محمد علیه السلامک پیغمبرلکینه
 گواھلق بیرورلر ایدی (اونری) یا ایسه نی اوچون بز کورمه سمز آشکارا (ربنا)
 پروردگاریمزنی یعنی نی اوچون خدای بزگه کورنمه س تا کم محمدنک پیغمبر
 ایدکینی بزگه ظاهر فیلور ایدی دیدیلر (لقد استکبروا) تحقیق استکبار
 واولوغلق قیلدیله اول مشرکدر (فی انفسیم) اوز نفسلرنده یعنی تکبرک قیلوب
 بیک اولوغ سوزلرگه جرأة ایلدیله (وعنوا) هم اولچاودن اوتدیله آنلر (عنوا)
 کبیراً) اولوغ بولفوجی اونمک یعنی بیگرا کده اولچاوسز سوزلر سوزله دیلر کم
 شولقدر معجزه لر نی کورا طوب ینه اشانمادیله فرشته لر نی هم خداینی کورونی
 استه دیلر واول مشرکدر حسرتلنورلر (یوم یرون الملائکة) شولکونده کم
 کورورلر آنلر فرشته لر نی یعنی جان بیرگان وقتلرنده یا که محشر کوننده (لا
 بشری) بوقدر هیچ بر سویونچ بیرگوچی (یومئذ) شول کونده (للمجرمین)
 مشرکدرگه مکه اهلی ایکی نرسه نی صورافغان ایدیلر بری فرشته لر نی کورونی
 وایکنچی خداینی کورونی بس حق تعالی بیوردی کم آنلر فرشته لر نی کورورلر
 هم «لا بشری» دیگان وعبدن ایشتورلر (ویقولون) وایتورلر فرشته لر آنلرغه
 کم سز لرگه خدای تعالی نڭ دیداری (حجراً محجوراً) حرام (۱) قیلنمش و طیلوشدر کم
 هیچ وقت کوره آلماسز (وقدمنا) و قصد ایلهدک بز (الی ما عملوا) شول نرسه
 صاری کم اشلدیله اول مشرکدر یعنی آنلرنک یخشیلق قیلماز دیوب قیلغان
 عمللر بته قصد قیلدق (فجعلناه) بس قیلدق بز اول عملنی (هبأئ منثوراً)
 طارالمش وصالمش ذرهلر و طوزان بورتکاری کبی یعنی آنلرنک صلہ رحم
 و مپانداراق و فقیرلرگه انعام هم آچلرنی اطعام ویتیلرنی اکرام و مظلوملرغه
 اعانت کبی قیلغان اشلاری بارچه سی ضایعدر مقبول توگلدر زیرا که عملنک

۱۹
 *الجز التاسع عشر
 من القرآن

(۱) بعضیلر قولنجه مراد
 شوالدر کم فریش
 مشرکدری هر فایجان
 شور حرام بولغان ایلرده
 بر فورقنچلی کشینی
 کورسدلر آنک شرندن
 ایمن بولماق اوچون
 «حجراً محجوراً» دیوب
 آیتورلر ایدی بوسوزنی
 آبتکاج اول کشی آنلرغه
 زیان کیلتورمه دیوب
 آننن ایمن بولورلر
 ایدی شونک کبی
 مشرکدر نوع اوطنی
 و عذاب فرشته لرینی
 کورگاج هم «بونلر
 هولندن ایمن بولاچق»
 دیب خیال آیتوب «حجراً
 محجوراً» دیورلر لکن
 آنده بوسوزلری هیچ
 فایده بیرمه س. بدر

مقبوللقينه ايمان شرطدر (اصحاب الجنة) جنت اهللري (يَوْمَئِذٍ) شول كونده يعنى
 قيامتده (خَيْرٌ) ايند گوراك و بخشيرانددر (مُسْتَقْرَأًا) فرار فيلا طورغان اورن يوزندن
 يعنى آنلرنك آخرتده گي مسكنلري وسرايلري مشركلرنك دنيا داغي منزلارندن
 بخشيرانددر (وَ أَحْسَنُ) هم كوركامرا كدر آنلر (مَقِيلًا) قيلوله واستراحت فيلا
 طورغان اورن يوزندن يعنى ياتا طورغان اورنلري كوركام و بخشيدر قيلوله دن
 مراد محض استراحتدر چونكه جنتده اويقو بولماس (وَيَوْمَ تَشَقَقُ السَّمَاوَاتُ) وياد
 قيلفل شول كوننى كم يارلور كوكلر (بِالْغَمَامِ) بولوط سببلى مراد شول آق
 بولوطدر كم يدى فات كوكلرنك اوستنده در وَأَنَّكَ قَالُونَ لَقَدْ بَارِحَ كوكلرنك
 قالونلغى كيددر و بارچه كوكلردن آغزانددر حق سبحانه و تعالى فدره كاملهسى
 برله اول بولوننى كوكلر اوستنده صاقلاب طونارلر و هر قاچان قيامت كونى
 بولسه خداى تعالى فرمانى بوينچه اول بولوط كوكلر اوستينه نوشوب بارچه كوكلر
 يارلورلر (وَ نَزَلَ الْمَلَائِكَةُ) هم ايندرلمش بولورلر فرشتهلر كوكن بير يوزينه
 (تَنْزِيلًا) ايندرلرك ايندرلورلر تا كم بير يوزى فرشتهلر برله طولور (الْمَلِكُ)
 پادشاهلق (يَوْمَئِذٍ) شول كونده (الْحَقُّ) ثابت بولفوجيددر (لِلرَّحْمَنِ) خداى تعالى گه
 يعنى قيامت كوننده خداى تعالى گنه پادشاه بولور دنيا پادشاهلري اول كونده
 خور و ذليل فللر بولوب اوز نفسلري برله مشغول بولورلر (وَ كَانَ يَوْمًا) هم
 بولور اول قيامت كونى شول كون كم (عَلَى الْكَاْفِرِينَ) كفر اهللري اوزرينه
 (عَسِيرًا) چيئن و قاطى كون بولور (وَيَوْمَ بَعْضُ الظَّالِمِ) دخي ياد قيلفل شول
 كوننى كم غايت حسرتندن تشلر ظلملق ايتكوچى (عَلَى يَدَيْهِ) ايكى قولى
 اوزره يعنى حسرت و قايقوسندن چداى آلمايينچه ظالم اوزينك قوللرينى تشلر
 بو آيتده گي ظالمين مراد عقبه بن ابى معيطدر ديمشلر كم اول عقبه شولقددر
 ياوز ايندى كم حضرت رسول اكرم صلى الله عليه وسلمك مبارك يوزلرينه
 توكوردى حق تعالى قدرق برله توكوروگى اوط بولوب كيرى اوزينك يوزينه
 قايتوب يگافلرينى كويبردى عمرى بوينچه بنههى طورغان داغ بولوب قالدى
 حضرت پيغمبرنك حكى برله عقبه بدر صوغشنده حضرت على قولنده مقتول
 بولدى بو آيت آنك شأنده نازل بولدى كم اول ظالم قيامتده حسرتندن
 قوللرينى تشلر (يَقُولُ) ايتور اول ظلملق ايتكوچى (يَا لَيْتَنِي أَتَذَرْتُ) «اى
 كاشكى مين طوتقان بولسام ايندى (مَعَ الرَّسُولِ) پيغمبر برله (سَبِيلًا) بر بولنى»

يعنى: «پيغمبر بولينه كروب آڻا ايمان ڪيلنورگان بولساچي (ياويلئى) اى وای
 فى حسرتدر ميگا (لَبِئْسَ لِمَ اتَّخَذَ) ڪاشكى مين طونماغان بولساچي (فَلَانًا)
 فلان ڪمسهنى (خَلِيلًا) دوست ايتوب اوزيبگه هم آنى طانوماغان بولساچي (لَقَدْ
 اضَلَّنِي) تحقيق آزردى ميني اول ڪمسه (عَنِ الذِّكْرِ) خداى تعالى نى ياد ايتودن»
 يعنى ايمان ڪيلنورودن ۽ ڪلمه شهادت ايتودن ميني منع فيلى يا ڪه پيغمبرنك
 وعظيمنى ايتنودن (بَعْدَ اِذْ جَاءَنِي) شول نرسه سوکنده ڪم ڪيلگان ايدى اول ميگايعنى
 پيغمبر حق دينگه دعوت ايتن ڪان ايدى (وَكَانَ الشَّيْطَانُ) و بولدى شيطان يعنى
 آدمى شيطاني يا ڪه ابليس بولدى (لِلْإِنْسَانِ) آدميگه (حَنُولاً) طاشلاغوجى
 و ياردمنى فوبغوجى يعنى شيطان آدميني وسوسه فيلوب عافيت هلا ڪنڪه توشورور
 صگره آنى طاشلاب ڪينهر و ياردم ايتنهمس (وَقَالَ الرَّسُولُ) وابتدى رسول يعنى
 محمد عليه السلام ايتدى يا ڪه آخرينده ايتور (يَا رَبِّ) اى مينم پروردگارم (أَنْ
 قَوْمِي) درستلڪده مينم قوميم (اتَّخَذُوا) طونديلر (هَذَا الْقُرْآنَ) اوشبو قرآنتى
 (مَهْجُورًا) ترك ايتولمش و طاشلانمش ايتوب يعنى آڻا ايمان ڪيلنورمهديلر و آنى
 طشلاودن اعراض فيلديلر (وَكَذَلِكَ) و اوشانداق يعنى تنه ڪم اوشبو مشرڪار
 سيني دشمان طونارلر شونك ڪيى (جَعَلْنَا) فيلدى بز (لِكُلِّ نَبِيٍّ) هر پيغمبرگه
 (عَدُوًّا) دشمان فيلدى (مِنَ الْمُجْرِمِينَ) مشرڪردن تنه ڪم نهرود ابراهيم عليه
 السلامه و فرعون موسى عليه السلامه دشمان بولديلر اول پيغمبرلر صبر فيلديلر
 بس سين هم صبر فيلعل (وَكَفَىٰ بَرَبِكْ) وينكوچيندر سينك پروردگارنك (هَادِيًّا)
 هدايت اينكوچى و طوغرى يولقه ڪوندر گوجى بولوب (وَنصيرًا) هم ياردم
 ايتكوچى بولوب ڪم اول اوزى سيني دشمانلرگه غالب فيلور (وَقَالَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) و ايتديلر شول ڪمسهلر ڪم ڪفرنى اختيار ابلديلر يعنى يهود و نصارا
 يا ڪه عرب مشرڪارى ايتديلر (لَوْلَا نَزَّلَ عَلَيْنَا) نى اوچون ايندرلش بوليدى
 محمد عليه السلام اوزره (الْقُرْآنُ) قرآن (جُمْلَةً وَاحِدَةً) بر جهله بولوب يعنى
 بوتونلبي بر بولى نى اوچون ايندرلهدى نورات و اڃيل ڪيى ديديلر زيرا ڪه
 قرآن آيت آيت بولوب بولنوب ايندرلدى (كَذَلِكَ) اوشانداق يبهردك بز
 قرآنى آيت آيت ايتوب و طاراتوب (لِنُثَبِّتَ بِهِ) تا ڪم ثابت فيلماقز
 و بر ڪتمه ڪمز اوچون و حيني ايرشدرمك برله (فَوَادَكَ) سينك ڪوگلكنى
 يعنى (۱) هر وقت وحى ڪيلمك برله اول قرآن آيتلرى تمام

(۱) علماء ديمشدر ڪم
 قرآنى تفريق ايدوب
 يعنى طاراتوب آيت
 آيت ايندرمه ڪنڪه نيجه
 نيجه فائذلر باردر برسى
 «سهولت حفظ» يعنى
 «حفظى يكل بولماقذر»
 موسى و داود هم عيسى
 عليهم السلامرغه
 ڪتابلرى همسى بر
 يولى ايندرلدى زيرا ڪه
 آنلر يازو يازو غوجى
 هم يازونى اوغوجى
 ايديلر اما پيغمبرم
 عليه السلام حضرتلرى
 اهن ايديلر شول جهندن
 اڪر قرآننك جهلهسى
 بر يولى ڪيلگان بولسه
 عطفى مشكل بواور
 ايدى و بر فائذسى
 شولدر ڪه قرآن آيتلرى
 طارالوب هر بر واقعه
 خصوصنده بر آيت
 ايندرلمه ڪي «مزيد
 بصيرتى موجب هم
 زياده غوضه سبيلر»
 وينه بر فائذسى جبرائيل
 عليه السلامنك قرآن
 آيتنى ڪيلنورمك
 اوچون هر وقت نزول
 ابلمه ڪي حضرت
 پيغمبرنك خاطر
 شريفلرينه نسلى
 و راحت بولور ايدى
 اڪر بر يولى ايندرلسه
 جبرائيل بر گنه مرتبه
 نزول فيلسه ڪبراك.

ڪو ڪلڪده اورناشسون و حفظ ابدلسون اوچون آیت آیت فیلوب ایندر دک
 (وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِیْلًا) هم ترتیل فیلمق ترتیل فیلمق اول قرآنی سینگا یعنی
 آیتلرنک برسی آرطندن برسینی مهلت و تائی برله او فودق تاکم محفوظ بولسون
 اوچون و حالانکه مشرکلرنک بو اعتراضلرنک هیچ بر حاصلی یوقدر زیرا که قرآن
 کیراک بر یولی ایندرلسون و کبراک طارالبوب آیت آیت کیلسون آنک معجزه لقبینه
 هیچ نقصان کیلمهس منور معجزه بولور و پیغمبرنک صدقینه دلیل بولور (وَلَا یأتونک
 بمثل) و کیلتورمهسلر اول مشرکلر سینگا هیچ بر مثلنی یعنی سینک نبوتکه قدح
 فیلو و قرآنغه طعن ایثو خصوصنده سینگا هیچ بر بحث و اعتراض فیلماسلر (الْأَجْنَاکَ
 بِالْحَقِّ) مگر کم کیلتوردک بز سینگا راست بولغوچی جوابنی یعنی هر نینداین
 اعتراض و بحث فیلماسلر بز آنک طوغری جوابینی سینگا وحی فیلوب آنلرنک
 سوزلرینی رد ایتممز (وَأَحْسَنَ تَفْسِیرًا) هم کیلتوردک کورکارمهک نرسهنی تفسیر
 یوزندن یعنی بر آیت خصوصنده شبهه ایلهسلر اول آیتنک معناسینی ظاهر و روشن
 ایثوب بیان ایلهدک (الَّذِینَ یُحْشِرُونَ) شول کمهسلر کم قوبارامش بولورلر (عَلِی
 وَجْهَهُمْ) یوزلری اوزرینه یعنی یوزلرینی بر که قویوب یورورلر (إِلَى جَهَنَّمَ)
 نوع صاری (أُولَئِکَ) اوشبو مشرکلر (شَرِّ مَکَانًا) باوزرافلردر اورن یوزندن
 (وَأَضَلُّ سَبِیلًا) هم آرزوچیرانی و آداشقوچیرافلردر یول یوزندن زیرا که آنلرنک
 بارغان بوللری نوموغه ابلتور (وَلَقَدْ آتَيْنَا) و تحقیق بپردک بز (مُوسَى الْکِتَابَ)
 موسی علیه السلامغه نورات کتابینی فرعون غرق بولغاندن سوک (وَجَعَلْنَا مَعَهُ)
 هم فیلمق بز اول موسی پیغمبر برله (أَخَاهُ هَارُونَ) آنک قرنداشی هارونی
 (وَزِیْرًا) آکا وزیر فیلمق تاکم رسالتنی تبلیغ خصوصنده آکا مدد و یاردم
 بیرسون اوچون (فَقَلْنَا) بس ایتدک بز موسی و هارونغه (إِذْ هَبَا) بارکز هر
 ابیکز (إِلَى الْقَوْمِ الَّذِینَ) شوندااین قوم صاری کم (کَفَرُوا بِآیَاتِنَا) یالفانغه
 طوندیلر بزک آیتلریمزنی یعنی فرعونگه هم آنک قومی بولغان فبطیلر گروهبینه
 بارکز و آنلرنی حق دینگه دعوه کز بس موسی و هارون علیهما السلام اول
 قومگه باروب آنلرنی دعوه ایلهدیلر آنلر قبول فیلمایوب حقندن باش طارتدیلر
 (فَدَمَرْنَا هُم تَدْمِیرًا) بس هلاک فیلمق هلاک فیلمق اول قوملرنی و قلمز در یاسینه
 غرق بولدیلر تاکم نشانلری هم قالمادی (وَقَوْمِ نُوحٍ) دخی نوح پیغمبر قومینی
 (لَمَّا کَذَّبُوا) یالفانغه طوتقانلری زمانده آنلر (الرَّسُلَ) پیغمبرلرنی یعنی نوح

(۱) و بعض مفسر لر قولنجه اصحاب الرس پونهه طابونفوجى بر گروه ايديلر شعيب عليه السلام آنلرغه كيلوب حق دينگه دعوت ايلهدى آنلر قبول قيلماديلر بر كون بر فيونك نيكره سينه جيلوب شعيب عليه السلامنى ايندا ايلهك برله مشغول بولديلر ناگاه اول فيو جيلوب آنلر بارجه منزللرى وماللىرى برله بر آستينه كيتديلر ياكه اصحاب الرس بر قوم ايديلركم صنو بر يفاجينى يفاچلرنگ پادشاهيدر ديوب شول يفاحقه طابونور ايديلر يعقوب عليه السلام اوغلى بيودا نسلندن آنلرغه بر پيغبير كيلدى آنلر اول پيغبيرنى تكذيب قيلمديلر هم آنى اولتوروب بر فيوغه طاشلاديلر ناگاه بر قارا بولوط پيدا بولوب آنندن بر صاعقه ويشن چقوب اول قومنگ همه لرينى ياندروب هلاك ايلهدى ياكه اصحاب الرس يوقار يه ذكرى سبقت ايتمش بئر معطله اهليدر فضيلرى ذكر ايدلدى والله تعالى اعلم.

(۲) واصح شولدر كم اصحاب ۲۰۸ ۱۹ نچى جز عرفان سورسى

<p>رس حنظل بن صفوان عليه السلامنگ قوميدر آنلر حنظل پيغبيرنى تكذيب ايلهديلر بس حق تعالى آنلرنى برقوش برله مبتلا قيلدى اول قوشنگ مويى بيك اوزون هم قناطلرندهم تورلى نوس موجود ايدى مويى اوزون بولقدندن اول قوشنى «عنقا» ديورلر ايدى طاغ باشندن كيلوب اول قومنگ كچكنه حيوانلرينى هم باش بالالرينى كوتوروب آلوب كيتوب آشار</p>	<p>پيغبير هم آنندن اولكى شيث وادريس عليهم السلام كيللرى (أفرقناهم) غرق ايتدك بز آنلرنى طوفان صوى برله (وجعلناهم) هم قيلدى بز آنلرنى (للناس) آدميلر اوچون (آية) بر علامت وعبرتلى قصه (واعتدنا) دغى حاضر له دك بز (لظالمين) ظلملى ايتكوجيلر اوچون (عذاباً آلياً) رختكوجى بر عذابى (وعاداً) دغى هلاك ايتدك بز عاد قومىنى هود پيغبيرنى يالفانقه طومائلرى سبلى (وثموداً) هم ثمود قومىنى هلاك ايلهك صالح پيغبيرنى تكذيب قيلولرى سبلى (واصحاب الرس) دغى «رس» ايله لرينى هلاك ايتدك «رس» بر فيونك اسميدر يمامده ياكه انطاكيه ده كم «حبيب نجارى» شونك اولتورديلر وبعضيلر (۱) ديمشلدر كم «رس» يمن ولايتندن بر قريه نك اسميدر واصحاب الرس ثمود قومىنگ بقاياستندن بر جماعت ايديلر آنلرغه بر پيغبير كيلمش ايدى آنلر اول پيغبيرنى اولتورديلر واولتوردلرندن صوك آنك ايتىنى آشاديلر آنلرغه غذاب نازل بولدى (۲) (وفرنا) دغى هلاك ايتدك زمانه لر اهليلرينى كم بولديلر (بين ذلك) اوشبو عاد وثمود هم اصحاب الرس قوملى آراسنك (كثيراً) كوب قنلرنى كم حسابىنى خدايدن باشقه هيچ كم بلهس (وكلاً) اوشبو قوملرنگ هر قابوسينه (ضربنا) صوقدى بز</p>
--	---

ايدى آنلر اول قوشدن تمام عاجز قالغان ايديلر بر كون اول قوش كيلوب آنلرنگ آراسندن بر بلاغتكه ياقنلاشقان قزى كوتهرب آلوب كيتدى آنلر حنظل پيغبيرنگ حضورينه كيلوب شكابت ايلهديلر «اگر بزنى بو قوشنگ شرنندن خلاص قيلساك ايمان كيلتورورمز» ديوب عهد ايتديلر بس اول پيغبير دعا قيلدى «الهى بو قوشنى دفع ايله گل هم آنك نسلينى منقطع ايتكل» ديدى پيغبيرنگ يودعاسى مستجاب بولوب اول قوش غايب بولدى ودينپاده آنك اسمندن غيرى هيچ بر نشانى وائرى قالمادى شول جهندنلركم دينپاده طالبلى طورغان نرسهنى «عنقا» كى ديوب مثل طوتارلر عنقانك اسمى بار جسمى يوقدر القسه اول قوم عنقا قوشى غايب بولغانندن صوك ايمان كيلتورمه ديوب تهر د وعنادلرينى اوطورى آرطرديلر هم حنظل پيغبيرنى شهيد ايلهديلر خداى تعالى آنلرنى هلاك ايتدى.

و كېلتوردك (له) آنك اوچون (الأمثال) مثللىرىنى يەنى آنلارغە اوزارندن اولگىلارنك
 قىصارىنى بيان ایلهدك و مثاللر كېلتوردك لکن آنلر ايشتمه دېلر و عبرة آلوب
 حق بولغە كرمه دېلر بس آنلارغە عذاب بېلردك (و كلاً) هم آنلرنك همەلرېنى
 (تسیرناً تنبیراً) بوق ایتنهك بوق ایتدك و نھام هلاك ایلهدك (ولقد اتوا) و تھبېنى
 كېلدېلر قىرىش مشركارى (على القرية التي) شونداين قىرېه اوزرېنە كم (امطرت
 مطر السوء) باغدراش بواى اول قىرېه اوزرە ساورلىق و شوماق بھورى مراد
 سدوم شھرىدركم لوط پېغمبىر قومى آنده ایديار حق نعالىنك حكىمې برله اول
 ولايتار آسنى اوستېبە كىابوب هلاك بولغانارندن صوك اول برگە كوكدن طاش
 باغدى بس بيوروركم بوقرىش مشركارى شام ولايتېنە تجارت اوچون بارغان
 و قتلرندە مذكور طاش باغدراش شھردن اوندىلر (افلّم بكونوا) ايا بس
 بولمادېلرمو اول مشركا (برونھا) كورورلر اول قىرېنى يەنى آندن اوتكان
 و قتلرندە آنك احوالىنى كوروب عبرتله نەمە دېلرمو (بل كانوا) بلكە بولدىلر اول
 مشركلر (لايرجون) اميد ایتنەسلر (نشورا) قوبارلماقنى يەنى اولگاندىن صوك
 كېرى برلە ككە ايمان كېلتورمەسلر (وادا راوك) دھر قابجان كورسەلر اول
 مشركلر سېنى اى محمد عليه السلام (ان يتخذونك) طوماسلر آنلر سېنى (الأهزوا)
 مگر استهزاء و مسخرەگە طونارلر و هم استهزاء طرىقەچە ايتورلر (اعذا الذي) ايا
 اوشبو محمد شول كەسەدرە كم (بعث الله) قوباردى و بياردى الله تعالى اى (رسولاً)
 پېغمبىر ايتوب (ان كاد) درسنلكە يقين بولدى اول محمد عليه السلام
 سوزگە اوسنالىق و طرىشوب دعوة ایلەمەكى برله شوگانكم (ليضلنا) آزدورور
 اول بزنى و طيار (عن الهنأ) خدا بىلرەزغە طابونودن (اولا ان صبرنا عليها)
 اگر صبر قىلغان بولماسە ايدك بز آنلارغە طابونماق اوزرە يەنى اوز دېنەزده
 محكم بولوب و چذاب طوماساق ايدى بزنى آزدورور ايدى دېورلر حق تعالى
 آنلرنك سوزلرېنە قارىشى بيوردى كم (وسوف يعلمون) و تېزدركم بلورلر اول
 مشركلر (حين يرون العذاب) كورگانلرى وقتدە آنلر عذابىنى (من اضل سبيلاً)
 شونى كم كھدر آرزوچىراق و آداشقوچىراق يول يوزندن يەنى مؤمنلرمو ياكە
 مشركلرمو قايىسېنك دېنى حق و قايىسېنك باطل ايدكىنى شول وقتدە بلورلرە رويدركە
 مشركلر طاشقە ياكە كېسەككە ياكە آغاچقە طابونورلر ايدى بولده بارغاندە
 بر كوركامرەك طاش ياكە ماطورراق آغاچ كوزسەلر اولگى پونلرېنى قوبوب

شول ماشقە و آغاچقە عبادت قىلورلار ايدى حق تعالى آنلرنىڭ شائىندە بپوردى كم
 (آر آيت) ايا كوردگەمۇ سەين (من اتعد) شول كەسەنى كم طوندى (الاه هوبه)
 اوزىنىڭ ھواسىنى مەبودى ايتوب طوندى يعنى نفسى آرزو قىلغان بىر نەسەنى
 مەبود ايتوب آڭا طابوندى صاعب تاويلات بپورمىشدر كم ھر كم خدای تعالى دىن
 باشقە نەسەنى دوست طونىسە و محبت ايلەسە فى الحقيقە اول كەسە اوزىنىڭ ھواسىنە
 طابونفوجىدىر (افاننت تىكون) ايا سەين اى محمد عليه السلام بولورسگەمۇ (عليه)
 اول كەسە اوزرە (وكيلا) و كىپل وصافى يعنى ھواسىنى مەبود ايتوب طونقان
 كىشىگە سەين صافى بولا آلماسسك و آنى بولاشدىن سەين مەنع قىلا آلماسسك بو
 سوز قىتال آيتى بىرلە مەسوخىدر (أم تعسب) بيا ايسە سەين گەمان قىلورسگەمۇ
 (ان اشترهم) شونى كم اول مشركلرنىڭ كۆبەرەگى (يسمعون) ايشنورلار ھوشلى
 قولاقلىرى بىرلە (أو يعقلون) بيا ايسە تەقل قىلورلار و آڭلارلار توحيد دىلبلرلىنى
 دىوب گەمان قىلاسگەمۇ يعنى اويلە ايسە سدر آنلرنىڭ كۆبەرەگى ايشنەسار و آڭلاماسار
 كۆبەرەگى دىك شول چەتندىر كە بەضارى آڭلاسا ھار ھم عنادارى سببلى ايمان
 تىلنورمە ديار (ان ھم) ايسە سدر آنار (الا كلاً نعم) مگر دورت آياقلى حيوانلار
 شىكالىدىر سوزنى ايشنوب فائىدە لاناودە ھم آڭلاماودە (بل ھم) بلىكە اول
 مشركلار (أصل سببلاً) آزغۇچىراقلردىر يول يوزىدىن دورت آياقلى حيوانلارغە
 قاراغاندە ھم زىرا كە حيوانلار اوزلىرىنى تىرىپە ايتىكۈچىگە انقىاد قىلورلار باش
 طارنماسلار اول مشركلار حق تعالى نىڭ عبادتتىن باش طارتورلار (۱) بس آنلار
 حيوانلردىن ھم يمانراق و آزغونراق بولورلار (الأم تر) ايا كۆرەسگەمۇ
 و نظر قىلپاسسگەمۇ (الى ربك) پىروردكارنىڭ صنعىنە كم اوز قىرتى بىرلە (كيف
 مد الظل) نېچك سوزدى و جايوللردى كۆلە گەنى طاكك آطقاندىن قوباش چىققانغاچە
 اول كۆلە گەنىڭ وقتى بارچە وقتلرنىڭ خوشراقى و نەپسەرە كىدىر زىرا كە توننىڭ
 خالص قارانقونقى طىبىتنىڭ نەرتىنە و كوز نورىنىڭ انقباضىنە سبب بولور كوندىز
 قوباش ياقىلىغى ھوانى اسسىپلەندىروب كوزنى چاغلىدورور طاكك آطقاندىن قوباش
 چىققانغاچە بو اشلار بىرسىدە بولماس نەرتلنورلك قارانفو بولماس ھم كوزنى
 چاغلىدورورلوق ياقىلى بولماس بلىكە مەنىل بولور بس وقتلرنىڭ خوشراقى بولور
 شول چەتندىر كە جنت نەمتلردىن بىرسى ظل مەمود بولور (ولو شاء) و اگر
 نەسە ايدى خدای تعالى (لجعلہ) البته قىلور ايدى اول كۆلە گەنى (ساكتاً) بىر

(۱) ھم دورت آياقلى
 حيوانلار اوزارىنە فائىدە
 و ضررى بىلوب فائىدە
 بولغان اشنى طلب
 قىلورلار و ضرردىن قاچالار
 اما مشركلار اوز فائىدە
 و ضررلىرىنى بىلمەي بوب
 فائىدە بولغان اجر
 و ثوابدىن قاچالار ضرر
 و عذابنى طلب ايتەرلر
 بس آنلار حيوانلردىن
 اصل بولورلار.

عين الپهانيده كيلتورمشدر كه مدطل يعني كوله گه نى صوزماق زمان قترتكه يعني پيغمبرسى وشربعتسىز

زمانغه اشارتدر كم اول

زمانده آدميلر جهل و حيرة

قارانقولقنده ايديلر دين

اسلامنك نورلى قوباشى

جمال سيد انام عليه

الصلوة والسلامنك

طلوعى برله افق كرمدن

طالع بولوب آز آز

جهل وكفر قارانقولقلىرىنى

كيتىروب عاقبت همه

عالمى منور ويافطى

ايلهدى كشف الاسرار

صاحبى كيلتورمشدر كه

بو آيت كرىمه حضرت

پيغمبر عليه السلامنك

معجزه سینه اشارتدر شول

معجزه كم بروقت سفرده

حضرت صلى الله عليه وسلم

قبولوله اوچون بر آغاچنك

تويينه نزول ايله مشلر

ايدى صحابه لر كوب

ايديلر لكن آغاچنك

كوله گه سى آزغنه ايدى

همه لرينه بانارغه يتىراك

توكل ايدى حق سبحانه

وتعالى قدرت كامله سى

برله اول آغاچنك

كوله گه سىنى صوزوب

شول قدر ممتد واوزون

قبلىدى كم بارچه اسلام

لشكرى كوله گه ده

ياتوب استراحت ايله ديار

حق تعالى دن او شومو آيت

حالده ساكن وثابت يعنى دايم شول طريقه كوله گه لك فيلور ايدى (ثم جعلنا الشمس) صكره قىلدى بز قوباشنى (عليه دليلاً) اول كوله گه نى طانوماق اوزره بر دليل وعلامت زيرا كه كوله گه قوباشدن باشقه طانولماس وبلونه س (ثم قبضناه) صكره قبض قىلدى و آلدق بز كوله گه نى (الينا) اوزيمز صارى (قبضاً يسيراً) بنگل بولغوجى آلاماق برله يعنى قوباش كوتىرلگان صابون آز آز قوباش شعله سىنى كوله گه اورنینه كيلتورب كوله گه نى زابل (۱) ايتدك (وهو الذى) واول خداى تعالى شونداين ذاتدر كم (جعل لكم الليل) قىلدى سز نك اوچون كېچنى (لباساً) كيوم واورتو يعنى كېچنى قارانغو قىلدى تا كم آنده ياتوب استراحت فيلورسىز (والنوم سباتاً) هم اويقونى بر راحتك قىلدى سز نك اوچون تا كم يوقلاماق برله بدنكز آرام ايلر واعضالر جال ايتىر (وجعل النهار) دخى قىلدى كوندىزنى (نشوراً) قوبارلماق اوچون يعنى اويقودن طورب معيشتلر كز آرطندن يورمك وطارالماق كز اوچون وديمشلر در كم اويقو اولومگه مشابهدر و اويقودن اويقانق اولگانندن صوك قوبارلماق وكيرى ترليك كبيدر (وهو الذى) واول خداى تعالى آنداين ذاتدر كم (ارسل الرياح) بيهردى جيللرنى (بشراً) سو يونچ بير گوجيلر ايتوب (بين يدي رحمته) آنك رحمتينك اينمه كى آلدندن يعنى رحمت يغمورى ياوماقينه علامت ايتوب جيللرنى ايسدرور (وانزلنا) هم ايندر ك بز (من السماء) كوكنن يا كه بولوطدن (مَاءاً طهوراً) پا كله گوجى صونى (لتحيى) تا كم تر گزمه كىز اوچون (به) اول صو برله (بلدة مينا) اولوك بولغوجى شهرنى يعنى قوروغ واوله نسز بولغان بيرنى يغمور صوى برله تر گزوب اوله نلر اوسدرمك اوچون صونى ايندر ك (ونسقيه) هم اجرتمه كىز اوچون اول صونى (مياً خلقناً) شول نرسه دن كم باراندىق بز (انعاماً) دورت آياقلى حيوانلرغه (واناسى كثيراً) دخى كوب آدميلر گه اجرتمه ك اوچون (ولقد صرّفناه) و تحقيق دوندر ك بز يغمورنى (بينهم) آدميلر آراسنده يعنى تورلى شهرلرده مختلفى وقتلرده متفاوت صقتلر برله يغمور ياغدر دق يا كه بولوط ويغمور سوزينى قرآنده قات قات ذكر ايتدك (ليذكروا) تا كم ياد قىلسونلر اوچون آدميلر بز نك قدرتمزنى و فكر له سونلر اوچون اوشبو نعمتلرنى (فانبي) بس باش طارندى

نازل بولدى ككم كورمه دكمو سين كم ربك قدرتى برله كوله گه نى نيچك اوزون قىلدى.

وقبول ایتہدی (اَكْثَرُ النَّاسِ) آدیلرنك كوبره گى (الْاَكْفُورَا) مگر كفران نعمت
 قیلونیفنه قبول ایتدیلر یعنی اوسونعمتلر برابرینه شکرانه قیلنمادیلر (وَلَوْ شِئْنَا)
 واگر نلهسهك ایدی (لَسَبَّحْنَا) البته قوبارور ایدك (فِي كُلِّ قَرْيَةٍ) هر بر قریه ده
 (نَدِيرًا) بر فورققوچینی یعنی هر قریه گه بر پیغمبر بفرگان بولور ایدك لکن
 سینك شانگنی اولوغلامق اوچون پیغمبرلکنی سبكا ختم قیلدی هم انس و جنگه
 سینى پیغمبر ایلدك کم قیامتکه قدر باشقه پیغمبر کیلمهس (فَلَا تَطْعَمُ الْكٰفِرِيْنَ)
 بس سین اطاعت قیلماغل وبوی صونماغل ای محمد علیه السلام کفر اهلرینه کم
 آنلر سینى آنا بابالرينك دینینه اوندارلر (وَجَامِدُهُمْ) هم صوغش قیلقل آنلر
 برله (به) اول قرآن برله یا که اسلام دینی برله یا که قلع برله (جَهَادًا كَبِيرًا)
 اولوغ صوغش قیللق (وَهُوَ الَّذِي) واول خدای تعالی آنداين ذاندر کم (مَرَجَ
 الْبَحْرَيْنِ) اوزينك قدرت کاملهسی برله مجاور و کورشى قیلدی ایکی دریانی
 یعنی ایکی دریانی یانه شه قیلدی برسینی ایکنچیسینه فانشدر ماینچه (هَذَا) اوشبو
 بر دریای (عَنْبَ) طاتلیدر (فِرَاتٍ) صوصاغاننى باصقوچیدر و صوزلقنى کینه رگوچیدر
 (وَهَذَا) و اوشبو ایکنچی دریای (مَلْحٍ) طوزلیدر (أَجَاجٍ) آچی و تمسزدر (وَجَعَلَ)
 هم قیلدی خدای تعالی (بَيْنَهُمَا) بو ایکی دریای آراسنده (بَرْزَخًا) بر مانع و پرده بولغان
 نرسهنى کم برسینی ایکنچیسینه فانشدر ماس (وَجَعَلَ مَجْجُورًا) دخى مقرر ایتولمش
 و بیلگوله نمش بر چیکنی قیلدی لباآده کیلتور مشدر که عنب فرات نیل و دجله هم
 جیعون و سیعون کبی اولوغ یلفه لر در و ملح اجاج باشقه دینگز لر در و برزخ
 آنلر آراسنده واقع صحرالر و قرلر در محققلر دیبشلر در کم بو ایکی دریان مراد
 مؤمن بنه نك كوگنله گى خوف و رجادر کم برسی برسینه غالب بولماس و برزخدن
 مراد حمایت الهی و عنایت نامتناهیدر (وَهُوَ الَّذِي) واول خدای تعالی آنداين
 ذاندر کم (خَلَقَ) یاراندى (مِنَ الْمَاءِ) صودن (بَشَرًا) آدم علیه السلامنى یعنی
 آنك بالهینى صو برله تخمیر قیلدی یا که آدمنى منى صووندن یاراندى (فَجَعَلَ)
 بس قیلدی آنى (نَسَبًا) نسل و نسب ایهسى (وَصَهْرًا) دخى صهر و طوناشمق ایهسى
 قیلدی یعنی آدمنى ایکی قسم ایلدی بر قسمی ایرلر در کم نسب نسبتى آنلرغه در
 و بر قسمی خاتونلر در کم مصاهرت آنلر بره بولور (وَكَانَ رَبُّكَ) و بولدى سینك
 پروردكارك (قَدِيرًا) کوچی یتکوچی ایرلرنى هم خاتونلرنى یارانماقغه (رَبِّعِدُونَ)
 و طابونورلر مشرکلر (مَنْ دُونِ اللَّهِ) خدای تعالی دن باشقه (مَالًا يَنْفَعُهُمْ) شول

نرسەگە كەم فائىدە اېرىشەرمەس آنلارغە اول نرسەگە طابونولرى (وَلَا يَضُرُّهُمْ) ھەم
 زىيان ايتىمەس آنلارغە اگر دە اول نرسەگە طابوناسەلر يەنى ھېچ بىر نرسەگە
 قادر بولماغان پونلارغە طابونولر (وَكَانَ الْكَافِرُ) بولدى حەققە اوشانماغان
 كەسە (عَلَى رَبِّهِ) پروردكارىنىڭ فرمائىنە خەلق قىلو اوزرە (ظَهْرًا) معاون و ياردەم
 ايتكۈچى شىطانغە (وَمَا أَرْمَأْنَاكَ) ويەرمەدك بىز سىنى اى محمد عليه السلام
 (الْمُبَشِّرًا) مگر سو يۈنچ بىرگۈچى ايتوب يەردەك مۇمنلرگە ثواب و جنت بىرلە
 (وَنَذِيرًا) ھەم قورقتۇچى ايتوب كىفر اھلىنى خدای تەئالىنىڭ عذابى بىرلە (قُلْ)
 ايتكىل سىن اى محمد عليه السلام (مَا أَسْأَلُكُمْ) مېن صوراماسەن سىزدىن (عَلَيْهِ)
 رسالتنى تېلىغ اېلەمەكم اوزرە (مَنْ أَجْرٌ) ھېچ بىر اجر و حق صوراماسەن (الْأَمْ)
 مَنْ شَاءَ) مگر ايمان كېلتۈرۈر شول كەسەكم تەلەدى (أَنْ يَتَّخِذَ) توتماقنى (إِلَى)
 رَبِّهِ) پروردكارى سارى (سَبِيلًا) بىر يولنى يەنى خدای تەئالىنىڭ رىياسىنى
 استەگان كىشى ايمان كېلتۈرۈر و طاعت قىلور ھەم شونلارنىڭ ايمان و طاعتلىرى مېنە
 پېغىبىرلكىمىڭ اجرى بولور زىرا كە ھەر پېغىبىرگە امىنلارنىڭ طاعت و عبادتلىرى
 بىر بىرىنە اجر و ثواب بولور (وَتَوَكَّلْ) ھەم توكل قىلقل (عَلَى الْعَلِيِّ) شوندا بىن
 نىرك بولغۇچى خدای تەئالىگەكم (لَا يَمُوتُ) اولماس و آسما توكل قىلغاننىڭ اشى
 ضايىع بولماس (وَسَبِّحْ) دىنى تىسبىح ايتكىل و تنزىيە قىلقل (بِعَمَدِهِ) خدای تەئالىنىڭ
 ھىدى بىرلە يەنى خدایغە ھىد و ثنا ايتكانىڭ حالدە آنى پاكلك بىرلە يىساد قىلقل
 (وَكُنْ بِهٖ) وىتكۈچىدەر اول خدای تەئالى (بِذُنُوبِ عِبَادِهِ) بىندەلرنىڭ گناھلىرى
 بىرلە (خَبِيرًا) خىبر توتقۇچى و بىلگۈچى بولوب يەنى آنلارنىڭ گناھلىرىنى بلور
 و شوڭا كۈرە جزأ پىرور (الَّذِى خَلَقَ السَّمَوَاتِ) آندا بىن خدای تەئالىكم ياراتدى
 كوكلرنى (وَالْأَرْضِ) ھەم بىرنى (وَمَا بَيْنَهُمَا) دىنى شول نرسەنىكم كوك بىرلە بىر
 آراسىندەدر (فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) آلتى كۈن مقدارىندە (ثُمَّ اسْتَوَى) سوڭرە مستولى
 آنىڭ فرمانى (عَلَى الْعَرْشِ) اوزرىنەكم بارچە مخلوقانىڭ اولوغرافىدەر (الرَّحْمَنِ)
 اولدر كۈپ رحىمت ايتكۈچى (فَأَسْأَلُ بِهٖ) بىس صورافل آنىڭ ذاتىدىن و صفاتىدىن
 يەنى ذات و صفاتى طوغرى بىسندىن سۇال قىلقل (خَبِيرًا) بىر خىبر طوتقۇچى ياكە خلق
 و استوانى بىر بىلگۈچىدىن صورافل (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) ھەر قاچان ايتولاش بولسە
 مشركلرگە (*) (اسْجُدُوا لِلرَّحْمَنِ) سجدە قىلگىزلىر رحىمت ايتكۈچى خدای تەئالىگە
 دەپ (قَالُوا) ايتورلىر اول مشركلر (وَمَا الرَّحْمَنِ) و كىمدر رحىمت يەنى بور رحىمت اسىمىڭ

مسما سینی بزلر بلمه مز دیورلر زبیرا که فریش مشرکاری رحمن دیوب خدایغه اطلاق
 قیلماسلر ایدی شول چیتدن رحمن غه سجه قیلکوز دیگان سوزگه قارشى ایتدیلر کم بزلر
 رحمنی بلمه سبز (انسجد) ایا سجده قیلایقمو یعنی سجده قیلما سبز (لما تامرنا)
 شول نرسه گه کم سین بیورورسن بزلرنی اول نرسه گه سجده ایلماک برله دیورلر
 (وزادهم) هم آرطدور رحمنی ذکر ایلماک یا که سجده برله امر قیلماق اول
 مشرکلرگه (نفورا) ایماندن نفرت ایتونی هم حق بولدن یراق بولونی یعنی آنلرغه
 بوسوزنی ایتکاج آنلر اوطوری ایمان کیلتورمه کدن نفرتله نورلر اوشبو سجده
 امام اعظم قولنجه قرآنده بولغان تلاوت سجده لرینک بدخچیسیدر امام شافعی
 فاشنده سکزنجی سجده در فتوحانده شیخ محی الدین قدس سره بوسجده نی سجده
 نفور وانکار دیو نسیمه ایلماشدر (تبارک الذی) اولوغ بولدی شول خدای
 تعالی کم اوزینک قدرت کامله سی برله (جعل) قیلدی و یارانندی (فی السماء) کوکله
 (بروجا) اون ایکی برجلرنی یا که سرایلرنی کم آنک حقیقتینی اوزندن باشقه
 هیچ کم بله س (وجعل) هم قیلدی و یارانندی اول خدای تعالی (فیها) اول کوکلرده
 (سراجا) بر چراغنی یعنی قویاشنی (وقمرا منیرا) دخی روشن ونورلی بولغوچی
 آینی یا که یاقطر تقوچی آینی (وهو الذی) و اول خدای تعالی شول ذاندر کم
 کامل حکمتی برله (جعل) قیلدی (اللیل) کیچنی (والنهار) هم کوندزنی (خلقه)
 اختلاف ایسه قیلدی یعنی صفات و احوالده برسینی برسینه مخالف ایتدی یا که
 برسینی برسینه خلف قیلدی و برسینی برسی آرطندن کیلگوچی ایلدی و اوشبو طریقه
 قیلماقی دلیلدر (لن اراد) شول کیمسه اوچون کم تله دی اول (ان یدکر) یاد
 قیلماقنی خدای تعالی ناک بدایع قدرت و عجائب صنعتلرینی کیچ و کوندزنی ایجاد
 ایلماک خصوصتک (او اراد) یا ایسه تله دی اول کیمسه (شکورا) شکرانه قیلماقنی
 حق تعالی ناک نعمتلرینه کم کیچه و کوندزناک تعاقبی اول جمله دندر (وعباد الرحمن)
 و خدای تعالی ناک بنده لری یا که خدای تعالی گه عبادت ایتکوچیلر یعنی خاص
 بنده لر (الذین یمشون) شول کیمسه لرحر کم یورورلر (علی الارض) بر یوزی
 اوزرنک (هونا) وقار و سکینه هم تواضع یوزندن یعنی توبه فچیلک برله اوزلرینی
 کچکنه کوروب یورورلر تکبرلک برله یورمه سلر (واذا خاطبهم) و هر قاپچان
 خطاب قیلسه آنلرغه و سوز ده شسه (الجاهلون) نادان کیشیلر یعنی نادانلر
 ادب سزلک برله آنلرغه تیوشسز سوزلر ایتسه لر (فالوا سلاما) ایتورلر اول ایندگو

بنده لر نادانلر سوزینه جوابده سلامتك سوزینی یعنی شونداین سوز برله
 جواب بیردرلرکم اول سوزنی ایتولرینده گناهدن سلامت بولورلر مراد نادانلر
 برله فارشی قچرشمایوب مجادلہ ومکالمه دن اعراض فیلورلر دیکدر ایندکو
 بنده لرنگ خلق برله معاملہ لری بیان ایندکی صوکره آنلرنگ حق سبحانه وتعالی
 برله معاملہ لرندن خبر بیروب بیورورکم (وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ) دخی شول کهمسہ لردر
 آنلرکم کیچ اوتکارورلر (لَرَبِّهِمْ) اوزارینک پروردکارلری اوچون (سَجِدًا)
 سجه فیلعوچیلر بولغانلری حاله (وَقِيَامًا) هم آباق اوزره تورغوچیلر بولغانلری
 حاله یعنی توننی اویاغلق برله نماز اوقوب اوتکارورلر (وَالَّذِينَ يَفُلُونَ) دخی
 شول کهمسہ لردرکم اوشبو قدر خشوع وخضوع لری برله هم طاعت وعبادتکجه
 اجتهاد لری برله ایتورلر آنلر قورقو یوزندن (رَبَّنَا اصْرِفْ) ای بزنگ پروردکاریمز
 دوندرگل سین (عَنَّا) بزاردن (عَذَابَ جَهَنَّمَ) تموع عذابینی (اِنَّ عَذَابَهَا) درستلکجه
 اول تموعنگ عذابی (كَانَ) بولدی (غَرَامًا) لازم ودائیم کم هیچک بنهاس وکیسولمهس
 (اِنَّهَا) درستلکجه اول تموع (سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا) فی یاوز آرامگاهدر وفرار اورنیدر
 (وَمَقَامًا) هم فی یاوز مفاهدر ونوراجق یردر (وَالَّذِينَ اٰذًا اَنفَقُوا) دخی آنلر
 شونداین کهمسہ لردرکم هر فایچان نفقه بیرسہ لر ومال لرینی صرف فیلسہ لر (لَمْ يَسْرِفُوا)
 اسراف ایلهمه دیلر وچیکدن جهما دیلر یعنی معصیتکجه وحرام اورنجه صرف
 فیلمادیلر (وَلَمْ يَقْتُرُوا) هم طاراق وصارانلق فیلمادیلر یعنی مستحق لردن فرغانه ما دیلر
 (وَكَانَ) وبولدی آنلرنگ (بَيْنَ ذَلِكَ) اوشبونک آراسنده یعنی اسراف فیلو برله
 صارانلق اورطاسنده (قَوَامًا) تورماقلری یعنی طریقه اعتدالنی رعایه فیلوب
 اورطاجه اش فیلدیلر افراط وتفریطدن صافلانیدیلر (بَيْتٍ) وسطنی فیلماغل هرگز
 قولکدن رهاکه خیر الاموردن اوسطها هر ویدرکه مشرکلردن بعضلری رسول
 اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه کیلوب ایتدیلرکم ای محمد بزله خدا یغه
 شرک کیلتورگانمز هم ناحق یرده فان توکگانمز وزنا هم فسق وفجور کوب
 فیلمانمز اگر سینک خدا یگ بزله لرنگ اوشبو گناهلرمدن کیچوب بزنی قبول
 فیلوزلق بولسه ایمان کیلتورورمز دیدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم (وَالَّذِينَ
 لَا يَدْعُونَ) دخی شول کهمسہ لردر اول خدای تعالی نگ خاص بنده لری کم آنلر
 اوندهمسہ لر وطابونماسلر (مَعَ اللَّهِ اَلْهَا اٰخَرَ) الله تعالی برله ایکنچی خدا یغه
 (وَلَا يَقْتُلُونَ) هم اولتورمه سلر (النَّفْسَ الَّتِي) آنداین نفسنی کم (حَرَّمَ اللَّهُ)

حرام قیلدی الله تعالی آئی اولتورونی یعنی مؤمننی ودمینی اولتورمه سلر (الّا
 بِالْحَقِّ) مگر حقائق و توغریلق برله گنه یعنی شریعت بوینجه اولتورمک واجب
 بولغان اورنده غنه اولتورورلر (وَلَا یَزْنُونَ) دخی زنا قیلماسلر امهات (۱) معاصی
 یعنی گناهلرنک اصلاری اوشبو اوچدر دیملر یعنی خدا بدین باشقهفه طابونو
 و ناهق برده کشی اولتورمه ک هم زنا قیلماقدیر (وَمَنْ یَفْعَلْ) و هر کم اشلهسه
 (ذَٰلِكَ) اوشبو اوچ تورلی نمانی (بَاقٍ اِنَّهٗا) یواوهور اول و کورور قیلغان
 اشدیک جراسینی و عذابینی طارتور یا که انام وادی سدن عذاب اینولور کم نوع
 چور او بدین بر چوردر (یضاعف) ایکی اولوش اینولور (له) اول کیمسه که
 (العذاب) عذاب (یوم الایامه) قیامت کوننده (ویضد فیه) هم میگو فالور اول
 کیمسه عذابیه بهمانا) خور و ذلیل اینولمش بولغانی حالده (الّا من تاب) مگر
 شول کیمسه کم توبه قیلدی شرکدن (وامن) هم ایمان کینوردی و اوشاندی
 خدای و رسولگه (وعمل) دخیده اشلدی (عملاً صالحاً) ایند گو عملی یعنی ارکان
 اسلام برله عمل قیلدی (فاولئک) بس اوشبو گروه (یبدل الله) آلدردور خدای
 تعالی (سینانهم) آزارنک گناهارینی (حسنات) ایند گواکارگه (وکان الله) و بولدی
 خدای تعالی (غفوراً) گناهلرنی بارافاغوجی توبه قیلماق برله (رحیماً) بدله ارگه
 رحمت ایند کوجی توبه که توفیق بیرمه ک برله (ومن تاب) و هر کم توبه
 ایلهسه گناهلردن مراد هت کور اوچکه یعنی شرک و قتل و زناغه باشقه بولغان
 گناهلردر حاصل معنی هر کم بونلرغه باشقه گناهلردن هم توبه قیلسه و طیلسه
 (وعمل صالحاً) دخی اشلهسه ایند گو عملی (فانه یثوب) بس درسنلکده اول
 کیمسه فایتور (الی الله) الله تعالی نک اجر و ثوابی صاری (متاباً) حق و نیوشلی
 بولغان فایتماق برله (والذین) دخی شول کیمسه لدر خدای تعالی نک خاص
 بندهلری کم (لایشهدون) حاضر بولماسلر (الزور) مشرکلرنک هم یهود و نصارانک
 عیدلرینه و بیرهلرینه یا که اویون و کولکو مجلس لرینه یا که گواهلر بیرماسلر
 یالغانغه (واذا مروا) و هر فایچان اونسلر آنلر (باللغو) باطل و نیوشسز نرسلر
 هم نیوشسز مجلسلردن اونسلر یعنی بوللری توغری کیلوب شوندا این مجلسلرگه
 اوچراسلر (مروا) اونارلر آنلر (کراماً) صافلاتوچیلر بولغانلری حاله یا که
 اول اشدن طیفوچیلر بولغانلری حاله (والذین) و دخی شول کیمسه لدر آنلر کم
 (اذا ذکرُوا) هر فایچان اوگوت و نصیعت بیرلمش بولسلر (بایات ربهم)

(۱) حضرت ابن مسعود
 رضی الله عنه دن روایه
 ایدلمشدر کم اول ایتدی
 رسول الله صلی الله علیه
 وسلم دن سوال قیلدم
 فایسی گناه او اوغراقدیر
 دیدم بیوردی کم سنی
 بارانمان خدای تعالی که
 شرک کاتورما ککندرینه
 فایسی گناهدر دیوب
 صوردم بیوردی کیم
 تریبه سفدن تورهوب
 اوربالاکنی اولتورما
 ککندر دیدی یبه
 فایسی گناهدر دیدم
 کورشی ارناک خانوناری
 برله زنا ایلام اشدکندر
 دیدی بس حضرت
 پیغمبرنک سوزینی
 تصدیق ایلاب اوشبو آیه
 کیمه نازل بولدی کم
 خداینک خاص بندهلری
 شرک ککنورماسلر
 و ناهق برده فان توکمه
 سلر هم زنا قیلماسلر
 بو حدیث صحیحینده
 مذکوردر
 تفسیر مولانا یعقوب

پروردگار ينيك آيتلرى بىرلە يىنى فرآن نىڭ وعظلمى بىرلە آنلرغە نصيحت بىرسەلەر
 (لَمْ يَخْرُوا) توشماسلەر ويقلماسلەر آنلر (عليها) آنىڭ اوزرىبە يىنى اول وعظلمى
 ايشتىكان وقتلىرىدە يانماسلەر (صمًا) صاڭقورلار بولغانلىرى حالده تىم اسرارنى
 ايشتماسلەر (وعميانًا) هم صوفىلار بولغانلىرى حالده كم آنىڭ انوارىنى كورمەسلەر
 يىنى شويىلە توڭللىردىر بلىكە فرآن وعظلمىنى موس و اخلاصلرى بىرلە طىكلاپ
 بصيرت كوزلىرى بىرلە آنىڭ نورىنى كورورلار هم آيات الينى دن غافل بولماسلەر
 (والذين) دىنى شول كەمسەلردىر آنلىر (يقولون) ايتورلار (ربنا) اى بىزنىڭ
 پروردگار بىز (هبلنا) باغشلاڭل سىن بىزلىكە (من ارواجنا) بىزنىڭ خاتونلر بىزدىن
 (وذريتنا) هم بالالىرىمىزدىن (قرة اعين) شول كەمسەنى كم كوزلىرىنىڭ ياقىپلىقى
 بولور يىنى بىزلىكە ايندو خاتونلر هم چىشى وايندو بالالىرى روزى قىلغىل چوسكە
 مؤمن اوزىنىڭ اهل و اولادىنى صالح و پاك كورسە كوڭلى شادلانور و كوزىنىڭ
 نورى آرتور (واجعلنا) هم قىلغىل سىن بىزلىرى (للمتقين) تقوالق قىلغوجىلەر
 اوچون (امامًا) امام قىلغىل يىنى بىزلىكە شول قدر تقوالق نصيب ايلەڭل كم
 متقىلىرىكە امام بولوغە لايىق بولايىق دىيورلار (اولئك) اوشبو ذكر ايدلىش گروە
 (يجزون) جزأ بىرلىش بولورلار (الفرقة) جىتنىڭ غرەسەينى يىنى ايندوگولكارى
 برابرىنە آنلرغە جىتتە ايك اعلى راق و يوقارى راق بولغان اورن مېسىر بولور
 (بما صبروا) شول نرسە سببلى كم صبر قىلدىلر و چىدادىلر آنلر دنيا مشقتلىرىنە هم كفار
 اينداسىنە يا كە فقيرلىككە يا كە طاعت و عبادتكە (ويلقون) هم بولوقترلىش بولورلر آنلر
 يىنى آنلرغە بىرلور (فيها) اول جىتتە (تعيبة) منگو تركلىكنى (وسلامًا) هم
 آقتلردىن سلاملىكنى يا كە فرشتەلر آنلرغە جىتتە خىت و سلام قىلورلار (خالدبن
 فيها) منگو فالغوجىلر بولغانلىرى حالده آنلر جنت غرەسەندە (حسننت) كوركام
 بولدى اول جنت (مستقرا و مقامًا) فرار قىلاچق بىر هم طور اچق اورن بولوب
 (قل) ايتكىل اى محمد عليه السلام مكە مشركلىرىنە (ما يعبوا بكم) نى نرسە
 وزن قوياىر سىزلىكە (ربي) مېنىم پروردگارم يىنى سىزنىڭ خدائى تعالى
 قاشىدە نى نرسە قدر كىز و عزتىڭىز بولور (لولا دعائكم) اڭر بولماسە سىزنىڭ
 آڭا دعا قىلماڭىز و عبادت ايلەمەككىز يىنى اڭر خدائىقە عبادت قىلماساڭىز
 آنىڭ قاشىدە هېچ قدر و عزتىڭىز بولماس زىرا كە آدمىنىڭ شرفى عبادت بىرلەدر
 (فقد كذبتم) بس تىقىق يالغانقە طوتدىڭىز سىز و خدائىقە اشانمادىڭىز (فسوف يكون)

بس نیز در کم بواور سزنگ نکذیکگز (لزأما) سزارگہ لازم یعنی عاقبت شول
نکذیکگز سبیلی تموغفہ کروب عذایینی طارتورسز بعضیلر لزآمدن مراد بدر
کونندہ آنلرنک اولتورلمش بولماقلریدر دیبشلر والله تعالی اعلم.

﴿ سورة الشعراء مکیة وهی مائتان وسبع وعشرون آية ﴾

﴿ ۲۵ جی سورہ شہراء سورہسی مکہدہ نازلدر ۲۲۷ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(بِسْمِ) (۱) والله تعالی اعلم بمراده (تَلْكَ) اوشبو سورہ (آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ)
روشن و ظاهر بولغوجی کتابنک آیتلریدر یعنی قرآننک آیتلریدر کم آندہ حلال
و حرامنک احکامی آجق بیان ایدلمشدر فریش مشرکلری اوشبو طریقہ بولغان
کتابنی تکذیب ایلہ ایمان کینتورمه دیلر رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
حضرتلری آنلرنک ایمان کینتورولرینہ بغایت حریم بولدقندن بواش جہتندن
مبارک خاطرلرینہ آغرلق کیلدی حق سبحانہ و تعالی حبیبینک کوکلینہ تسلی بیروب
آیت بیاردی کم (لَعَلَّكَ) شاید کم سین ای محمد علیه السلام (بَاخِعُ نَفْسِكَ) هلاك
ایتکوچی و اولتورگوچی سن اوزکنک نفسکنی (أَلَّا يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ) شونک
برلہ کم بولماسلر اول مشرکلر اشانغوجیلر قرآنغہ یعنی آنلرنک ایمان کینتورمه ولری
واشانهاولری سبیلی اوزکنی قابغولو قیلورسن (ان نشأ) اگر تلهسهك بز نزل
عليهم) ایندرورمز آنلر اوزرینہ (من السماء) کوکن (آية) بر نشان و علامتی
قیامت علامتلرندن یا که آنلرغہ بر بلا و آفت ایندرورمز (فَطَلَّتْ اعْنَاقَهُمْ) بس
اولور آنلرنک موینلری (لَهَا) اول آیت و علامتکە (خاضعين) انقیاد ایتکوچیلر
و توباخیلک برلہ بوی صونغوجیلر بولوب یعنی اول بلا کیلگانندن صوك آنلرنک
اوزلرینی اولوغ طوتقوجی منکبرلری خور و ذلیل بولوب انقیاد قیلورلر و باشلرینی
ایرلر (وَمَا يَأْتِيَهُمْ) وکیلہس آنلرغہ (من ذكر) هیچ بر وعظ و اوگوت (من
الرحمن) رحمت ایتکوچی خدای تعالی دن (محدث) یاگما ایندرلمش و وحی ایتولمش
وعظ یعنی قرآننک بر سورہسی صگره ایکنچی سورہسی ایندرلمهس (أَلَّا كَانُوا
عنه) مگر کم بولورلر اول مشرکلر آنندن (معرضين) اعراض ایتکوچیلر یعنی
اول سورہدن بوز دوندرولر و قبول قیلماسلر (فَقَدْ كَذَّبُوا) بس تحقیق بالغانغہ
طوندیلر آنار قرآنی و آگما اشانهادیلر (فَسَيَأْتِيَهُمْ) بس نیز در کم کیلور آنلرغہ

(۱) معالمت قنادہ رحمة الله
عليه دن نقل ایلہ مشدر کم
«حروف مقطعه» قران
اسملریدر «ولها اغالبا»
اوشبو حروف صوکنک
قرآننک ذکر کیلمشدر
و بعضیلر «اسماء الہین»
بر اسمدر دیورلر یا که
هر حرفی بر اسمگہ
اشارتدر تته ک کم طسمک
طاء ظاهر اسمینہ و سین
ساترگہ و میم مجیدگہ
اشارتدر یا که طوبیغہم
سدرۃ المنتهی غہ ہم محمد
صلی الله علیه وسلمگہ اشاره
بولور لکن قول اصح
اوزرہ منشیہاندندر کم
تأویل و اسرارینی حق
تعالی نک اوزینہ تقویض
اولی در.

اولگان وقتلرنده يا که قبردن قوبارلغانلرنده يا که بدر صوغشى کوننده كيلور
 (انبياء ما) شول نرسه نك خبرلري کم (کانوا به) بولدیلر آنلر اول نرسه برله
 (يستيزون) استيزآء قیلورلر و مسخره گه طونارلر یعنی حاضرده اشانمادقلری
 نرسه نی اول وقتده آشکارا کورب باورلر لکن اول وقتده اوکونولری فائده
 بیرمهس (او لم یروا) ایا فاراملر مو اول مشرکلر (الی الارض) بیر صاری
 کم محض قدرتهز برله (کم انتنا) نيقدر اوسدرک بز (فیها) اول بیرده (من
 کل زوج کریم) هر حفت بخشى اوله نلردن یعنی نی ندر ککبره کلی وفائده لی
 بولغان انواع تورلی اوله نلرنی اوسدرک (ان فی ذلک) درستلکده اوشبوتورلی
 اوله نلرنی اوسدروده بولغوجیدر (لایة) الله بر علامت ودالات خداینگ کمال
 قدرینه (وما کان) وبولهادی (اکثرهم) اول مشرکلرنگ کوبرا کلری علم ازلیه
 (مومنین) ایمان کیتورگو جیلر و اشانه و جیلر یعنی آنلرنگ کوبسی ایمان کیتور اچک
 نوگللردر (وان ربک) و درستلکده سینک پروردکارک (لجو العزیز) الله اولدر
 غالب وقادر مشرکلر گه بلا ایندروگه (الرحیم) مهربان و رحمت اینکوچی
 مؤمن بنده لرینه (واذ نادى) و یاد قیافل شونى کم ندا فیلدى (ربک) سینک ربک
 (موسى) موسی پیغمبر گه (ان ائت) شویله دیوب کم کیگلک سین ای موسی
 (القوم الظالمین) ظالمق اینکوچیلر بولغان قومگه (قوم فرعون) یعنی فرعون
 قومینه کیگلک کم آنلر شریک کیتورمک برله اولز لرینه ظلم قیلدیلر هم بنی اسرائیلگه
 ظلم وجفا ایلدیلر بس آنلرغه بارغل هم ایتکل (الا یتقون ایا قورقماسلر مو آنلر
 خداینگ عذابندن و ایمان کیتورمه سلر مو یعنی کیرا کدر کم قورقسونلر و شرکدن هم
 بنی اسرائیلگه ظالمق قیلودن طبولسونلر (قال) ایتدی موسی علیه السلام (رب)
 ای مینم پروردکارم (انی اخاف) درستلکده مین قورقورمن (ان یکذبون)
 آنلرنگ میني یالغانغه طوباقلرندن یعنی میکا اشاناسلر دیب قورقامن
 (ویضیق صدری) هم طارلانور مینم ککوره کم یعنی آنلرنگ تکذیب
 قیلولری سببلی مینم ککولم طارلانور (ولا ینطق لسانی) دخی بورماس
 و آچولماس مینم تلیم یعنی سوزمنی بخشیلاب اینه آلام دیدی چونکه
 بوسوزنی ایتمه کی حضرت موسی نك تلنه گی عقده سی کیتووندن الگاری ایدی
 (فارسل) بس سن بیارگل چیرائیلى (الی هارون) فرنداشم هارون صاری هم
 آنی پیغمبرلکده میکا شریک قیافل تا کم فرعون قومینه باروده میکا یاردچی

بولسون (وَأَيُّمَ عَلَى ذَنْبٍ) وبوا چىدىر اول فرعون قومى نك مېنم اوز رېمە كناه
 دعوالرى يعنى حضرت موسى آنلر آراسنده وقتده بر قېطىنى اولتورمش ابدى
 (فَأَخَافُ) بس من قورقورمن (أَنْ يَقْتُلُونِ) آنلر نك مېنى اولتورمه كلرندن يعنى
 شول قېطىنك برابر ينه اوز مېنى اولتورورار دىب قورقامن دىدى (قَالَ) ايتدى
 خدای تعالى موسى پيغبرگه (كَلَّا) طبولقل بوگه نندن يعنى بو طار يقه گمان ايتمه گل
 وقورقماغل آنلر سېنى اولتورا آلماسلر (فَأَذْهَبَا) بس بارگنر هارون برله ايكىگنر
 (بِأَيَاتِنَا) نشانه ار يمز برله يعنى مېنم قدرتمگه هم سېنك پيغبرلكك گه دليل بولغان
 مهجزه ار برله بارگنر (أَنَا مَعَكُمْ) درستلكده بز سز نك برله برگه مز يعنى سزگه
 باردم ايتكوچيمز (مُسْتَهْمُونَ) ايشتكوچيمز سز نك برله فرعون قومى آراسنده
 بولغان سوزلر نى يعنى سز هم آنلر هر نى سوز ايتساگنر وهر نى قېلساگنر بزگه ياشرن
 توگنلر (فَأَتِيَا) بس كېلگنر (فَرَعُونَ) فرعون گه (فَقَوْلَا) بس ايتگنر (أَنَا رَسُولُ
 رَبِّ الْعَالَمِينَ) درستلكده بزلر بارجه عالملر پروردكار ينك يبه رگان رسولمز (أَنْ أَرْسَلَ)
 وسوز شولدر كم سن بيارگل (مَعْنَا) بز نك برله (بَنِي إِسْرَائِيلَ) بنى اسرائيل
 قومىنى تا كم آنلر بز نك برله بابالري نك مسكنى بولغان شام يرينه بارسونلر
 بس موسى عليه السلام حق تعالى نك امرى بوينچه قونداشى هارون برله فرعون نك
 درگاهينه كېلدېلر بربلدىن صوگ فرعوننى كورمك آنلرغه ميسر بولدى فرعون
 آنلر نى كورگاچ حضرت موسى نى طانودى (قَالَ) ايتدى فرعون موسى عليه السلامغه
 (الَمْ نُرَبِّكَ فِينَا) ايا تربيه قېلمادقمو بز سنى اوز آرامزده اى موسى (وَلَيْدَا)
 باش بالا بولغانك حالده يعنى بياگما طوغان وقتكده بز سنى اوز يمزگه آلوب
 تربيه ايتدك (وَلَبِثْتَ فِينَا) هم توردك سن بز نك آرامزده (مَنْ عَمْرُكَ) عمر كدن
 (سِنِينَ) نېچه يللر يعنى بكرمى يل بز نك فاشيمزده اوتكاردك (وَفَعَلْتَ) دخى
 قېلدك سن (فَعَلْتَكَ الْآتَى) شونداين اشكنى كم (فَعَلْتَ) قېلدك سن آنى يعنى مېگما
 ايكك پشورگوچى قېطىنى اولتوردك (وَأَنْتَ مِنَ الْكَافِرِينَ) وسن كفران نعمت
 قېلغوجيلردن سن اى موسى دىدى (قَالَ) ايتدى موسى عليه السلام فرعونگه
 (فَعَلْتِيَا إِذَا) قېلدم من اول اشنى شول وقتده (وَأَنَا مِنَ الضَّالِّينَ) وحالانكه من
 اول وقتده غافلردن ايدم يعنى بربومروق اورماق برله آنى اولار دىب بلمه گان
 ايدم (فَفَرَرْتُ) بس قاچدم مېن (مِنْكُمْ) سزلردن يعنى سز نك فاشگنر دن قاچوب
 كېتدم (لَهَا خَفْتَكُمْ) قورققانم زمانده سزلردن بس سزدن قاچوب مدين شهرينه

كىتدم (فَوَهَبَ لِي) بس باغشلادى ميكا (رَبِّي) مينم پروردكارم (حَكْمًا) علم
 وحكمتنى ياكه پيغمبرلىكنى (وَجَعَلَنِي) دخى قىلدى اول مېنى (مِنَ الْمُرْسَلِينَ)
 اوزىنىڭ يبارلىش رسوللردىن (وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنَا عَلَيْ) واوشبو نھمتكم سن منت
 قىلورسن آنڭ بىرلە ميكا (أَنْ عَبَدتَ) شولدىركم قول ايتدىڭ سن اوزڭا (بَنِي
 إِسْرَائِيلَ) يعقوب پيغمبر بالالرىنى يعنى سېنىڭ مېنى ياش وقتىدە آلوب تىرىپە
 ايلەمدەك بىنى اسرايىلنى اوزڭا قول قىلماڭ سېنىدىنەر اگرسن آنلرنى اوزڭا
 قول قىلغان بولماساڭ مينم آنسام مېنى درياغە طاشلاماس ايدى ھم مېنى اوز
 قومىم تىرىپە قىلوب اوسدورلر ايدى آنام سندن قورقوب مېنى درياغە طاشلادى
 شول سببلى سنىڭ قولڭا توشدم فرعون حضرت موسى نڭ انا رسول رب العالمين
 ديگان سوزىنى ايشتىكان ايدى بس سوزنى ايكنچى گە ايلاندى وامتھان
 طرىقنچە (قَالَ) ايتدى فرعون (وَمَا رَبُّ الْعَالَمِينَ) ونى نرسە در عالملىڭ پروردكارى كم
 سن ايتورسن ديدى خداينڭ ماھىتىدىن سؤال قىلدى (قَالَ) ايتدى حضرت موسى
 فرعون سوزىنە جاوبدە (رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول خداى تعالى در كوكلرنڭ
 ھم يىرنڭ پروردكارى وبارانقوجىسى (وَمَا بَيْنَهُمَا) ھم كوك بىرلە يىر آراسىدە
 بولغان نرسە لرنڭ بارانقوجىسىدر (أَنْ كُنْتُمْ) اگرسن بولساڭز سز (مُوقِنِينَ) شكسىز
 اشانقوجىلر موسى عليه السلام ماھىتىنى بيان ايتمايىوب خداى تعالى قدرتى نڭ
 ظاھىرلك دليللرىنى كورگازمك بىرلە جاوب بىردى (قَالَ) ايتدى فرعون حضرت
 موسى دن بو جاوبنى ايشتىكاچ (لَمَنْ حَوْلَهُ) شول كەمسە گە كم اوزىنىڭ تىكراسنىدەر
 يعنى اوزىنىڭ اطرافىدە آلتون كرسىلەرگە اولتورغان قىطىلرنڭ اولوغلىرى بشىوز
 كشى بار ايدى شولارغە ايتدى (أَلَا تَسْمَعُونَ) ايا ايشتماس سز مو بوكشىنىڭ
 جاوبىنى كم من آندىن پروردكارىنىڭ حقيقتىنى وماھىتىنى نرسە ايدكىنى صورادم
 اول ميكا آنڭ افعالدىن وقىلغان اشلردىن خبر بىرادردىدى (قَالَ) ايتدى موسى
 عليه السلام ايكنچى مرتبە كم مينم خدايم (رَبُّكُمْ) سزنىڭ پروردكارڭز وبارانقوجىڭزدر
 (وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأُولِينَ) ھم اۆلدە اوتىكان آنالرنڭ خداى وخالقىدر ديدى
 اظھر آباندىن اقرب آياتكە عدول قىلدى (قَالَ) ايتدى فرعون حضرت موسى
 ايكنچى مرتبەدە ھم ماھىتىنى بيان قىلماغاچ (أَنْ رَسُولَكُمُ) درستلىكە سز لرنڭ
 يبارلىش ايلچىڭز سخرىپە واستهزا يوزندىن رسولڭز ديدى (الَّذِي أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ)
 آنداين رسولڭزكم يبارلىش بولدى اول سز لەرگە (لَمَجْنُونًا) البتە جنلانمىش

وديوانه در کم جوابنى سؤ الڭغه موافق بىر مەس (قَالَ) ايتىدى بىنە موسى عليه السلام رَبُّ
 الْمَشْرِقِ (عالمىرنىڭ پىروردكارى شەرقنىڭ ياراتقۇچىسىدۇر (وَالْمَغْرِبِ) ھەم مەغرەبنىڭ
 خالقىدۇر (وَمَا بَيْنَهُمَا) دىخى مەشرىقى بىرلە مەغرەب آراسىنىڭ بولغان نەرسەلەرنى ياراتقۇچىدۇر
 (أَنْ كُنْتُمْ) (اگر بولسا كۆزىڭىز (تَعْقِلُونَ) قىيەلەرسىز (وَأَكْفَارُكُمْ) شۇنىڭ كىم سىزنىڭ
 سؤ الڭزىڭىز باشقە تارىقە جەۋاب بىرۈمكىن تۈگەلەر زىرا خەدايى ئەزالىڭىز حەقىقىيىنى
 وماهيتىنى بەلكى مەخالەر عەقلى ۋە قىيەم آندىن عاجىزدۇر (قَالَ) ايتىدى فرعون مناظرەدىن
 عاجز قالماق (أَلَمْ أَنْخَنَتِ) (اگر تۈنساڭ سەن ئى موسى (أَلَيْسَ غَيْرِي)
 مېنىدىن باشقە بىر مەسۇدنى (لَأَجْعَلَنَّكَ) اللە مېن قىلۇر مەن سېنى (مِنَ الْمَسْجُوتِينَ)
 زىندانغە يابولماشۇر دىن يەنى مېنىدىن باشقەغە تاپونساڭ اللە مېن سېنى زىندانغە
 يابدۇرۇر مەن دېدى مەزۇبىر كە فرعوننىڭ زىندانى اولۇمىدىن ھەم قاپتۇراق ايتىدى
 بىر آستىنە نىران چەۋرەغە سالۇرلۇر ايتىدى ھېچ ياقۇلاق كۆرۈمەسەر ھەم تاپۇش
 ايتىمەسەر ايتىدى ھەم اولماي تۇرۇپ آندىن چەقارلماشۇر ايتىدى موسى عليه السلام
 قاچانكىم فرعوندىن بو سوزنى ايتىدى (قَالَ) ايتىدى (أَوْ لَوْ جِئْتُكَ) ايا سېن مېنى
 قورقتۇرسۇڭىمى ۋا گر چە مېن كىلتۇرسەمدە سىڭا (بَشِيرٌ وَمُنذِرٌ) روشنى ۋا آشكارا
 بولغان نەرسەنى يەنى سوزم راستلىقىنى دەلىل بولغان مەجىزە كورگاز سامدە مېنى
 زىندانغە يابدۇرۇرسۇڭىمۇ دىدى (قَالَ) ايتىدى فرعون (فَأْتِ بِهِ) بس كىلتۇرگىل سېن
 اول نەرسەنى ۋە مەجىزە كنى كورگازگىل (أَنْ كُنْتُ) (اگر سېن بولساڭ (مِنَ الصَّادِقِينَ)
 راست ايتكۈچىلەردىن (فَأَلْقَى) بس تاشلادى ۋە يىرگە سالدى موسى عليه السلام
 (عَصَاهُ) اوزىنىڭ تاپايىنى (فَأَذَا هِيَ) بس شول ۋە قىندە اول تاپاي (ثَعْبَانٌ مَبِينٌ)
 آشكارا بىر اژدھادىر يەنى اژدھالىنى آچقۇ ۋە ظاھىر ايتىدى فرعون ئانى كورۇپ بىك
 قورقۇدى اول بىر دەگى كىشىلەر قورقۇپ قاچىدىلەر ھەم كۆپ كىشىلەر ھەلاك بولدىلەر
 (وَنَزَعَ) دىخى تاشقارى چەقاردى موسى عليه السلام (يَدَهُ) اوزىنىڭ قولىنى يەنى
 اول قولىنى فرعونگە كورسانۇپ قولىنى تاشقان ايتىدى شول قولىنى قولىنىدىن كىرى
 چەقاردى (فَأَذَا هِيَ) بس شول ۋە قىندە اول قولى (بَيْضَاءُ) آق ۋە يالغانغۇچىدۇر (لِنُنَاطِرِينَ)
 قاراغۇچىلەرغە يەنى قولىنىدىن قولى قوياش كىيى نۇرلى بولۇپ چەقۇدى خەت قاراغان
 كىشىلەرنىڭ كوزلىرى چاغلۇر ايتىدى فرعون بو عەجب اشلىرنى كورگاج (قَالَ) لَمَلَاءَ
 حۈلە) ايتىدى اوزىنىڭ تىكەرسەندە بولغان قومنىڭ الوغلىرىنە (ان هذا) درستلىككە
 اوشبو موسى (لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ) البتە بىر دانى ۋە سەھىر اشىنى بىلگۈچى سەھىرچىدۇر كىم

(بَرِید) نلہر اول (اَنْ یُحَرِّجَکُمْ) سز لرنی چغار ماقتنی (مَنْ اَرْضَکُمْ) یرگز دن یعنی سزنی مصر دیارندن چغارونی نلہر (بسحره) اوزینک سحری برله (فَمَاذَا) بس نی نرسه نی (تَامُرُونَ) بیورورسز سز بوموسی نك اشنی طوغریسنه و مصاحتکیز نیچکدر دیدی موسی علیه السلامک معجزه سی آنی الوهیه دعواسی مرتبه سندن قومی برله مشوره ابله مک درجه سینہ توشوردی « اَنَا رَبِّکُمُ الْاَعْلٰی » رتبه سندن تنزل ایلہب اوزینہ طابونفوجیلردن کیکاش صورادی (قَالُوا) ایتدیلر قومک الوغلی (اَرَجُهْ) حبس قیلغل سین آنی (وَاخَاهِ) هم آنک فرنداشینی یاکه آنلرنی توفق قیلدرغل و آشغوب اولتورتمه گل تا کم یالفانلری ظاهر بولسون (وَاَبْعَثْ) هم بیارگل (فِی الْمَدَائِنِ) شهرلرگه (حَاشِرِیْنَ) جیغوجیلرنی یعنی هر شهرگه ایلچیلر بیارگل سحر جیلرنی جمع فیلسونلر (یَا تُوک) تا کم کیلتورسونلر آنلر سیکنا (بَکَلْ سَعَارِ عَلِیْمٍ) هر بر سحر اشینی بلگوچی سحر جینی دیدیلر بس فرعون ساحرلرنی طلب ایدوب تورلی طرفه کشیلر بیاردی (فَجَمَعَ السَّحْرَةَ) بس جیولدیلر سحر جیلر (لَمِیقاتِ یَوْمٍ مَّعْلُومٍ) معلوم بولغان کوننک بر بیلگولی وقتنده و ساعتنده کم اول کون فرعون قومینک بیراملری ایدی (وَقِیلَ) هم ایتولنمش بولدی یعنی فرعون ایتدی (لِلنَّاسِ) آدمیلرگه یعنی مصر خلقینہ (هَلْ اَنْتُمْ مَجْتَمِعُونَ) ایا سزلر جیولغوجیلرسز مو یعنی سحر جیلر جیولغان اورنقه سزلر هم جمع بولوب کیلورسز مو کیلکیز (لَعَلَّنَا) شایدکم بزلر اتقاق برله (نَتَّبِعِ السَّحْرَةَ) ایه رورمز سحر جیلرگه یعنی موسی نی دفع قیلوده آنلر برله برگه بولوب آنلرغه مدد ایدارمز (اِنْ کَانُوا) اگر بولسالر (هُمُ الْغَالِبُونَ) اول سحر جیلر غلبه ایتکوجیلر موسی و هارونقه یاکه مراد سحر جیلر غالب بولسالر آنلر نك دینلرینہ کرورمز دیکدر (فَلَیْمَا جَاءَ السَّحْرَةَ) بس کیلگانلری زمانده سحر جیلر (قَالُوا لِفِرْعَوْنَ) ایتدیلر آنلر فرعونگه (اِنَّ لَنَا) ایا درستلکده بزلرگه بولورمو (لَاجِرًا) بر اجر و خدمت حق سینک فاشکدن (اِنْ کُنَّا) اگر بولساق (خُنُ الْغَالِبِیْنَ) بزلر غلبه ایتکوجیلر وینگوجیلر بولساق موسی نی سحریمز برله دیدیلر (قَالَ) ایتدی فرعون ساحرلرگه (نَعَمْ) بلی بزلرگه خدمت حق بولور (وَاَنْکُمْ اِذَا) هم درستلکده سزلر شول وقتنده (لَمِنَ الْمُقَرَّبِیْنَ) البته میکا یاقنلردن بولغوجیلر سز یعنی « اگر موسی غه غالب بولسا کیز مینم ناشمده ایگ یاقن و قدرلی کشیلر سز بولورسز » دیدی بس ساحرلر سحر اسبابلرینی حاضر لهب وعده ایتولمش وقتنده میدانقه کیلوب

موسى عليه السلام فارشېستىدە صف باغلاب طوردىلەر ھەم ايتىدىلەر ھەم «اي موسى
 اول سېن اوز سىجىرگىنى و عملگىنى قىلورسىگىمۇ ياكە بىز لىر اول سىجىر بەزنى صالايقىمۇ»
 دىدىلەر (قال ليم موسى) ايتىدى انلرغە حضرت موسى (القوا) اول سىز لىر صالگىز
 (ما ائتم ملفون) شول نرسەنى كىم صالغوجىلر سىز انى بىعنى «اول سىز لىر سىجىر
 عملگىزنى قىلوگىز» دىدى (فالقوا) بس صالدىلەر سىجىرچىلر بىرگە (حباليم)
 آرقانلر بىنى و سىجىر بىرلە حاضرلە نىگان پىلر بىنى (وعصيم) ھەم سىجىر بىرلە ياصالغان
 طاياقلىرى بىنى كىم جەلەسى يتەش مگ آرقان ھەم يتەش مگ طاياقلىرى ايدى بىرگە صالغىچ
 قوياش اسىلكىنىڭ تاثيرى بىرلە قىزوب قىمىلدى باشلادىلەر و خىلايقنىڭ كوزلىرىنە بىك
 قورقنچلى يلانلر بولوب كورنىدىلەر انلرغى كىشىلر قورقوب قىچرىشا باشلادىلەر (وقالوا)
 و ايتىدىلەر اول سىجىرچىلر (بعزة فرعون) فرعوننىڭ الوغلىقى و اوستونلىكى بىرلە
 ايتەمىز كىم (انا) درستلىككە بىز لىر (لنحن الغالبون) البته بىز لىر مۇغلبە ايتىچىلەر
 و اوستون بولغوجىلر موسى و ھارونغا دىدىلەر (فالقى موسى) بس صالدى موسى
 عليه السلام خدائى تعالىنىڭ امرى بىرلە (عصاه) اوزىنىڭ طاياقىنى ھەم فى الحال اول
 طاياق بىر الوغ اژدھا بولدى (فأذا هى) بس شول وقتتە اول اژدھا بولغان طاياق
 (تلقف) بولار ايدى (ما يافكون) شول نرسەنى كىم اول ساھىرلر جىلە و مكر بىرلە
 آدمىلرنىڭ كوزلىرىنە يلانلر صورتتە قىلوب كورسەتور بولدىلەر اول طاياق اژدھا
 بولوب انلرنىڭ بارچە سىنى بولوب بتوردى سىجىرچىلرنىڭ سىجىرلرنىڭ ھىچ بىر اثر
 قالمادى قاچقان كىم اول ساھىرلر بو واقىغەنى كوردىلەر (فالقى السحرة) بس بوزلىرى
 اوزرە توشورلش بولدىلەر سىجىرچىلر (ساجدين) سىجىدە قىلغوجىلر بولغانلىرى
 حالە بىعنى بو اشنى كورگىچ ھەملەرى سىجىدە قىلوب بوزلىرى بىرگە قويدىلر زىراكە
 بو اشنىڭ سىجىر توگىلكىنى بىلكە مەجزە ايدىكىنى انلر آڭلادىلر شول سببىلى صدق
 و اخلاص يوزندن (قالوا) ايتىدىلەر اول سىجىرچىلر (أمنأ) «ايمان كىلتوردىك بىز
 (رب العالمين) بارچە عالملىرنىڭ پروردكارىنە (رب موسى و ھارون) موسى و ھاروننىڭ
 پروردكارىنە» «عالملىرنىڭ پروردكارىنە» دىگىچ فرعون اوزىنى ايتەلر دىب گىمان
 قىلماسون اوچون «موسى و ھاروننىڭ خدائىنە» دىوب اوزلىرىنىڭ خدائى تعالىگە
 ايمان كىلتوردىلر بىنى آچق بىيان ايلەدىلر فرعون ساھىرلرنىڭ ايمان كىلتوردىلر بىنى
 بىلگىچ انلرنى حضورىنە طلب ايلەدى ھەم آچىقلانوب (قال) ايتىدى فرعون ساھىرلرگە
 (أمتنم له) «ايمان كىلتورگانسىز و اشانغانسىز سىز لىر موسىغە (قبل أن أذن لكم)

مینم رخصت بیرمه کمدن الگاری سز لرگه یعنی میندن رخصتسز ایمان کینتورگانسز
 (اِنَّهٗ لَکَبِیْرُکُمْ) درسنلکده اول موسی سز نڭ اولوغن کزدر (اَلَّذِی عَلَّمَکُمْ)
 آن داین اولوغن کز کم او گرانندی اول سز لرگه (السَّعْر) سحر علمینی وسحر چیلکده
 اول سز نڭ استاذ کزدر میسی هلاک ایلهمک او چون آنڭ بر له برگه اتفاق
 قیلغانسز (فَلَسَوْفَ نَعْلَمُوْنَ) بس نیزدر کم سز بلورسز شونی کم مین سز لرنی
 نیچک عذاب قیلور من موسی غه ایهر گان کز او چون (لَاقْطَعَنَّ) البته مین کيسار من
 (اَیْدِیْکُمْ) سز لر نڭ فولر کزنی (وَاَرْجَلْکُمْ) هم آیافلر کزنی (مَنْ خَلَفَ) خلافتن
 یعنی برسینی ایکنچیسینه خلاف طرفدن یا که مینکا خلافتن قیلد کز چیتدن قول
 و آیافلر کزنی کيسار من (وَلَا وَصَلْبَنَکُمْ) هم البته مین آصار من سز لرنی (اَجْمَعِیْنَ)
 بار چه لر کزنی تا کم باشقه لر غه عبرت بولسون « دیدی (فَاَلُوْا) ایتدی لر اول
 ایمان کینتورگان سحر چیلر (لَا ضَبْرَ) یوقدر هیچ بر ضرر وزبان بزلر گه
 سینڭ عذاب قیلما فکدن و اولنورمه ککدن بزلر نی (اِنَّا اِلٰی رَبِّنَا) درسنلکده
 بزلر پروردکاریمز صاری (مَنْقَلِبُوْنَ) کیری دونگو چیلر و قایتقو چیلر مز « یعنی
 « بزلر اولومدن فور قماسز اولگاج خدای تعالی رحمتینه بارورمز (اِنَّا نَطْمَعُ)
 درسنلکده بزلر طمع قیلماز و امید ایتمه مز (اَنْ یَغْفِرَ لَنَا) شونی کم یار لقرار
 بزلر گه (رَبَّنَا) پروردکاریمز (خَطَايَانَا) گناهلر مز نی (اَنْ کُنَّا) اگر بولساق
 بز (اَوَّلَ الْمُؤْمِنِیْنَ) خدای تعالی گه ایمان کینتورگو چیلر نڭ اولی « مرویدر که
 فرعون بیوردی تا کم اول سحر چیلر نڭ اولڭ قوللری بر له صول آیافلرینی
 کيسدی لر هم بیوک دار آغاچلرینه آنلر نی آصدیلر موسی علیه السلام آنلر نڭ
 حاللرینه یقلار ایدی خدای تعالی حجابلر نی کونته رب آنلر نڭ مقاملرینی و مرتبه لرینی
 حضرت موسی غه کور گازدی آنی کورب کوکلی تسلی طاپدی موسی علیه السلام
 بو واقعه دن صوڭ نیچه یلر فرعون قومی آراستده طورب آنلر نی ایمانقه دعوت
 قیلور ایدی و معجزه لر کور گازور ایدی آنلر نڭ او طور ی کون بکون فساد
 و عناداری آر طور ایدی تا کم هلاک بولما فلری یاقن کیلدی حق تعالی دن موسی
 علیه السلامغه « اوز قومڭ بر له مصر شهر نندن چقل » دیب فرمان بولدی ننه ک کم
 بهرور (وَاَوْحِیْنَا) ووحی قیلدی بز (اِلٰی مُوسٰی) موسی پیغمبر گه (اَنْ اَسْرِ
 بِمَادِیْ) شویله دیوب کم ایلتکل سین ای موسی مینم بنده لر منی یعنی بنی
 اسرائیلنی مصر دن آلوب چقل (اَنْکُمْ مُتَّبِعُوْنَ) درسنلکده سز لر ایهر لملش لر سز

اَلَّذِی عَلَّمَکُمْ
 اَلَّذِی عَلَّمَکُمْ
 اَلَّذِی عَلَّمَکُمْ
 اَلَّذِی عَلَّمَکُمْ
 اَلَّذِی عَلَّمَکُمْ

يعنى سزلىرگە ايدروب سزنى طوتماق اوچون فرعون هم قومی برله آرطكزىدن
 چعار تاكم سزلىر دريپادن سلامت اونهرسىز وفرعون قومی برله غرق بولوب
 هلاك بولورلر مرويدير كه موسى عليه السلام بنى اسرائيلغه بيوردى تاكم «هر
 قايوكز اوزار كز كه آشنا بولغان قبطيلردن بخشى كيوملرني هم يوزك و آلقه
 و بلازك كى آلتون و كموشى اسبابلرني فلان كون بيرامبه بولاچقدر شول
 كونده خانولر زنى كييوندرامز ديوب عارينكه آلکز» ديدى شول طريقه
 همه لرى كوب نرسه عارينكه ديب آلديلر هم فلان كيچ قبطى قومی يوفلانغان
 وقتده فلان اورنغه جيولورمز ديوب انفاق ايله ديلر وعده قيلنمش وقتده همه
 بنى اسرائيل قومی شول اورنغه جمع بولديلر شهردن چغوب كيتهر كه شهر
 قاپقاسينك بوليني طابا آلماديلر آنلرغه معلوم بولدى كم «يوسى عليه السلام
 بنى اسرائيل مينم تابوتنى اوزلرى برله برگه آلمايىنچه مصردن چغا آلماسونلر»
 ديوب دعا قيلعان ايدى بولنى طابا آلمولرى شول سببندى لکن آنلردن هيچ
 كم يوسى پيغمبرنك قبرى قايدى ايدكىنى بلهس ايدى بس موسى عليه السلام
 ندا قيلدى «هر كم يوسى پيغمبرنك تابوتنى ميكا بلدرسه آنك هر ني مقصودى
 بولسه بيرورمن» ديدى بنى اسرائيل آراسندن بر كوب ياشه گان فارحق چغوب
 جنتده موسى عليه السلامنك خانونى بولماق شرطى برله خبر بيردى كم «يوسى
 پيغمبرنك تابوتى نيل درياسينك توبنده فلان اورنده در» ديدى بس اول تابوتنى
 چغارماق برله مشغول بولديلر تا كم آي كوكنك اورطاسينه كيلگان وقتده اشلىرى
 تمام بولوب همه لرى يولغه بونالديلر ايكنچى (۱) كوننك آخرنده بنى اسرائيلنك
 شهردن چغوب كيتدىكلر بنى قبطيلر بلديلر ايرنه گه آرطلرندن چغارمز و طونارمز
 ديديلر ايرنه گسن هر قبطينك يورطنده بر ميت بولدى تعزیه برله مشغول بولوب
 قالديلر صكره ايكي كونگه چه فرعون لشكر بنى جمع قيلدى (فَارَسَلْ فِرْعَوْنُ)
 بس بياردى فرعون (فِي الْمَدَائِنِ) اوز قول آستنده بولغان ياقن شهرلرگه
 (حَاشِرِينَ) لشكر جمع ايتكوچيلرني هم ايتدى (أَنَّ هَؤُلَاءِ) درستلكده اوشبو
 بنى اسرائيل قومی (لَشَرِّ ذَمَّةٍ قَلِيلُونَ) آزغنه بولغوچى گروهلردى و حالانكه
 بنى اسرائيلنك صوغشقه ياراداي ايرلرى يعنى يكرمى برله آلتمش ياش آراسنه
 بولغانلر يغنه آلتى يوز يتمش مك كشى ايديلر شولاي بولسه ده فرعون آنلرني
 اوز لشكرينه نسبة آزغه حساب قيلدى و ايتدى اوشبو بنى اسرائيللر بيك

(۱) چونكه كوننك آخرى
 يتكانگاچه آنلر بنى
 اسرائيللر بيرام اوچون
 حاضرلنوب ايولرندن
 چقماينچه طورالر ديب
 گمان قيلديلر.

آڙغنه گروهدر (وَأَنبَأْنَا) هم درستلکه آنلر بزرگه (لَفَأْطُونَ) آچولاندرغوچیلردر
 یعنی آنلر بزرگ آلتون کموش نرسه لریمزنی عاریتکه دیب آلوب فاچوب کیتوب
 بزنی آچولاندردیبلر و بو اشلری برله آچوومزنی کیلتوردیلر (وَأَنَا لَجَمِيعِ
 حَازِرُونَ) و درستلکه بزرگ همه لریمز سلاح و قورال طونقوچیلریمز هم صوغش
 اشلرینی بخشى بلگوچیلریمز بنی اسرائیلنک فوراللری هم بوندر هم صوغش
 علمینده بلهسلر دیدی (فَأَخْرَجْنَاهُمْ) بس چقاردق بز آنلرنی یعنی فرعوننی
 هم قومینی چقاردق (مِنْ جَنَاتٍ) باقچه لردن (وَعِبُونَ) هم چیشمه لکردن (وَكُنُوزِ)
 دخی آلتون و کموش خزینه لردن (وَمَقَامِ كَرِيمٍ) هم بخشى منزللر و اعلا
 اورلردن یعنی اوشبولرنک بارچه سینى قالدروب موسی علیه السلام قومى آرطندن
 چغوب کیتوب هلاک بولدیلر (كَذَلِكَ) اوشانداق فیلداق بز آنلرغه (وَأَوْرَثْنَاهَا)
 و میراث ایتوب بیردک آنلرنک باقچه لرینی هم خزینه لرینی و یورطلرینی (بنی
 إِسْرَائِيلَ) یعقوب پیغمبر بالالرینه یعنی صکره داود و سلیمان علیهما السلام لرنک
 دولتی زماننده بنی اسرائیل قومى مصر شهرینه ینه استیلاء قیلوب قبطیلرنک
 یورط بیرلری هم بارچه مال و خزینه لری آنلرنک تصرفینه کردی القصة فرعون
 بنی اسرائیللر آرطندن قووالاماق اوچون لشکر جمع ایلدی آلتی یوز مک
 آطلی لشکرنک مقدمه سینه یعنی آلدن بارا طورغان هم آلتی یوز مک آطلی میمنه گه
 یعنی لشکرنک اوک طرفنده و آلتی یوز مک کشی میسرده لشکرنک صول یاغنه
 دخی آلتی یوز مک آرطدن بارا طورغان ایتوب تعیین قیلدی و اوزی
 حسابسز کیشیلر برله لشکرنک اورطالغنده قرار ایلدی اوشبو قدر
 قوۃ و شوکت برله یولغه چقدیلرنته کم بیورور (فَاتَّبَعُوهُمْ) بس ایاردیلر آنلر
 بنی اسرائیلگه یعنی بنی اسرائیل قومینک از لردن آنلرنی قووالاب کیتدیبلر
 (مَشْرِقِينَ) مشرق طرفینه یونالگوچیلر بولغانلری حالده زیراکه بنی اسرائیللر
 مشرقه طابا کینکان ایدیلر یا که قویاش چققان وقتنده بنی اسرائیلنک آرطلرندن
 باروب یتدیبلر دیبه کبر موسی علیه السلام قومى «فلزم» دریاسی نک چیتنه
 کیلوب یتکانلر ایدی دریادن اوتونک تدبیری برله مشغول ایدیلر ناگاه آرطلرینه
 فاراب فرعون لشکرینک اثرینی کوردیلر (فَلَمَّا تَرَأَتْهُ الْجِبَعَانِ) بس کورشکان لری زمانه
 یعنی برسی برسینی کورگانلری زمانه ایکی گروه لشکرلر (فَالْأَصْحَابُ مُوسَى)
 ایتدیبلر موسی علیه السلام نک یولداشلری (أَنَا لَمَدْرَكُونَ) درستلکه بزرگ

ايرشولشلمز يعني فرعون لشكري بزنگ آرمزدن كيلوب بتشديلر بزني طوتسهلر
 كبره كدر ديديلر (قال) ايتدى موسى عليه السلام آنلرغه (كلاً) آنداق
 توگلدر يعني بز لرنى فرعون لشكري طونا آلماسلر (ان معى ربى) درستلكده
 مينم برله در يعني ميگا مدد وياردم ايتكوچيدر پروردگاريم (سيهدين)
 تيزدر كم هدايت قبلور اول منى وبو حيرانلق وقتده نجات يولينه بزني
 كوندورور واوزى دشماندن فوتقارور» ديدى مرويدركه قاچانكيم
 فرعون لشكري بنى اسرائيل قومينه يقين كيلديلر حق سبحانه وتعالى ابكى
 لشكر نك اورطاسيده بر حجاب پيدا قيلدى فرعون قومى بنى اسرائيلنى كورمه ديلر
 فرعون اوز قومينه ايتدى آطلر كزدن نوشكز تاكم فوياش يوقارى كونر لوب
 هوا آچلسون و طومان بتسون سكره آنلرنك اوستلرينه بارايق كم آنلرغه بزدي
 قورنلماقغه هيچ بريول يوقدر آلدن دريا و آرطلرنك بزنگ لشكر يهزدر هيچ فايده
 قاچا آلماسلر ديدى اما بنى اسرائيل قومى بو حالدن غايت اضطر ابقه توشوب
 شكابت ايتديلر موسى عليه السلام حق تعالى گه ناله وزاريلق قيلدى وحى الهى
 ايرشدى كم « اى موسى فايغور ماغل بز دريانى سينك حكمتك قىلىق » نتهك كم
 بيورور (فاوحينا الى موسى) بس وحى قيلدى بز موسى پيغمبرگه (ان اضرب)
 شويل ديوب كم « صوفل (بعصاك البحر) طايافك برله فلزم درياسينه » بس
 موسى عليه السلام دريانك چيتنه كيلوب قولنداغى طايافى برله درياغه صوفدى
 « اى دريا بزلرگه يول بيرگل » ديدى (فانفلق) بس يارلدى اول دريا تاكيم
 آيرم آيرم اون ايكي يول پيدا بولدى (فكان) بس بولدى (كل فرق) دريانك
 هر بر آيرلغان كيساكي يعني اول اون ايكي بولنك هر قايسينك آرارلنده صودن
 ديوارلر بولدى آنلرنك هر قايسى (كالتود العظيم) اولوغ طاواوخشاشلى ايدى
 هم فى الحال برجيل ايسوب دريا توبنده بولغان بالچقنى تمام كيپردى بنى اسرائيل
 اون ايكي سبط ايديلر هر سبطى برار يولغه كرديلر (وازلقنا) هم جمع قيلدى بز
 وجيدق (ثم الاخرين) اوشبو اورنده ايكنچيلرنى يعني فرعون قومينى كيم
 آنلر فرعوننك تيكراسينه جيولوب فلزم درياسينك چيتنه كيلديلر فرعون دريا
 كنارينه ايرشكاج دريانك صوى آبرلوب اورطاسندن يوللر پيدا بولغانينى
 كورب قومينى آلدماقچى بولدى وايتدى « اى مينم قومم كوردكز مو مينم هيتمندن
 دريا يارلوب مينم اوچون يوللر پيدا بولدى » وزيرى همان مشوره طريقتجه

آقر نغنه فرعونگه ایتدی «اوزك بلورسك كم بو اش البته موسى نك دعاسى
 بر له بولدى زنهارسين بويوللرغه اشانوب درياغه كرا كورما گل هلاك بولورسك»
 ديدى فرعون آطينى كبرى بورماقچى بولدى جبرائيل عليه السلام كشى صورتته
 بولوب بر بايطالغه آطلانوب فرعوننك آلدينه توشوب درياغه كرا باشلادى
 فرعوننك آطلانغان آيغرى بايطالنى كورگاج فرعونگه اختيار بيرماينچه سيكروب
 بايطال آرطندن درياغه كردي موني كوروب آرطداغى لشكرلر همهلرى درياغه
 يونالديلر ميكائيل عليه السلام لشكرنك آرطندن آنلرنى فووالاب كيلور
 ايدى شول طريقه تمام لشكر درياغه كورديلر آنلر تمام كروب بتكاج حق
 تعالى نك حكى بوينچه دريانك صولرى بريولى برسى برسينه قوشولوب فرعون
 قومى بارچهلرى غرق بولديلر بنى اسراييل همهلرى سلامت دريادن اونوب
 دريا كئارنده فرار ايلهديلر كما قال الله تعالى (وَاجْبِنَا مُوسَى) وقوتقاردق بز
 موسى پيغمبرنى (ومن معه اجمعين) هم هر كسه كم آنك بر له در بارچهلرىنى
 قوتقاردق (ثُمَّ اغْرَقْنَا الْآخَرِينَ) صكره غرق قىلدى ايكنچيلرنى يعنى فرعوننى
 هم قومىنى ان في ذلك؛ درستلكده اوشبو اشك بولغوجيدر (آيَة الْبَتَّةَ بِرَظَاهِرِ
 علامت و دليل خداى تعالى نك قدرتينه (وَمَا كَانَ أَكْثَرَهُمْ) و بولمادى فرعون
 قومينك كوبرا كى (مؤمنين) ايمان كلنورگوجيلر و اشانغوجيلر زير اكه قبطيلرنك
 تاماندىن خز بيلدىن باشقه كشى مؤمن بولمادى اول خز بيل فرعون اهل بيتندن
 ايدى ايمان كيلنوروب حضرت موسى بر له برگه مصر دن چقدى (وَأَنَّ رَبَّكَ)
 و درستلكده سينك ربك (لَهُوَ الْعَزِيزُ) البته اولدر غالب كم هيچ كسه آكا
 غلبه ايته آلماس (الرَّحِيمُ) اولدر مهربان و رحمت ايتكوجى (وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ) و اوقوغل
 اى محمد عليه السلام عرب مشركلرينه (نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ) ابراهيم پيغمبرنك خبرىنى كم
 اول مشركلر آنك نسلدنهم ديوب تغاخر ايدارلر (إِذْ قَالَ) ياد قىلقل شونى كم
 ايتدى ابراهيم عليه السلام (آيَة) اوزينك آتاسينه (وَقَوْمِهِ) هم قومينه يعنى بابل
 اهلينه ايتدى و آنلردن سورادى شويله ديب كم (ماتعبدون) «نى نرسه گه طابونو
 رسز سز لر» (قَالُوا) ايتديلر آنلر ابراهيم سوزينه جوابده (تَعْبُدُونَ أَصْنَامًا) «بزلر
 ما بونامز پوتلرغه (فَنَنْظِلْ لَهَا) بس هميشه بولورمز اول پوتلرغه (غَاكْفِينَ) مجاورلر
 و عبادتده ملازملر يعنى دابم شول پوتلرغه عبادت قىلامز ديديلر اول پوتلر
 اوزلرى ياصاغان تورلى صورتلر ايدى (قَالَ) ايتدى حضرت ابراهيم آنلرغه

(هَلْ يَسْمَعُونَكُمْ) «ایا ایشورلر مو اول پوتلر سزنگ سوزلرگزی و دعائلر نكزنی (اذ تدعون) شول وقتده كم دعا قیلورسز و اوندارسز آنلرنی یعنی دعاكزغه اجابت قیلورلر مو (أَوْ يَنْفَعُونَكُمْ) یا ایسه فائده ایرشدرورلر مو اول پوتلر سزلرگه طابونفانكز اوچون و رزق بیورورلر مو (أَوْ يَضُرُونَ) یا ایسه ضرر وزیران ایرشدرورلر مو اگر آنلردن یوز دوندرساكز و آنلرغه طابونماساكز» دیدی (قَالُوا) ایتدیلر اول قوملر «یونلردن بزلرگه فائده و ضرر ایرشدکینی بلماهیز (بَلْ وَجَدْنَا) بلکه طابوق بز (أَبَائِنَا) آنالریمزی كم آنلر (كَذَلِكَ يَفْعَلُونَ) اوشانداق قیلورلر یعنی آتا بابالریمز شول پوتلرغه طابونور ایدیلر شولارغه ایاروب بز هم طابونامز» دیدیلر (قَالَ) ایتدی ابراهیم علیه السلام (أَفَرَأَيْتُمْ) ای بس کوردكزمو و بلدكزمو سز (مَا كُنْتُمْ) شول نرسه فی كم سز بولدكز (تَعْبُدُونَ) طابونورسز اول نرسه گه (أَنْتُمْ) سز لر (وَأَبَائِكُمُ الْأَقْدَمُونَ) هم اولداگی آنالركز طابونور بولدیلر یعنی اوشبو پوتلرگزنك حقیقتنی بلورسزمو (فَأَنهَمْ) بس درستلكده اول پوتلر (عَدُوِّی) دشمان در میكئا یعنی اول معبود ایتوب طابونه طورغان پوتلركز سز لرگه دشمانلر در تعریض طریقه میكئا دشمان در دیدی مرادی سز لرگه یعنی طابونفوقیلرغه دشمان در دیبه كدر نصیحتده تعریض تصریحندن انفعدر نتهك كم نصیحت قیلغانك «بواش سزگه کیلشمای» دیب ایتهسی اورنده «بزگه کیلشمای» دیورلر شول جهتدن «سزگه دشماندر» دیب ایتهسی اورنده «میكئا دشماندر» دیدی پوتلرنك طابونفوقیلرغه دشمان ایدكلی ظاهر در چونكه آنلرغه طابونودن حاصل بولا طورغان ضرر هیچ بردشماندن حصولی منصور نوگلدلر (الْأَرَبُّ الْعَالَمِينَ) ولکن مینم دوستم عالهلرنك پروردكاریدر (الَّذِي خَلَقَنِي) آنداین پروردكار كم یاراندی اول منی ویوقدن بار قیلدی (فَهَوِّيهْدِينِ) بس اول هدایت قیلور مینی و طوغریلقه كوندورور (وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي) هم آنداین پروردكار كم اول میكئا طعام بیورور و اعضالریم قوامینه سبب بولغان آشلرنی آشانور (وَيَسْقِينِ) هم اچرتور اول مئا صوسزلقنی كیتارا طورغان شرابنی (۱) (وَإِذَا مَرَضْتَ) وهرقاچان مین صرخاو بولسام (فَهَوِّيشْقِينِ) بس اول پروردكاریم میكئا شفا بیورور مینی سلامتندورور امام جعفر الصادق رضی الله عنه دن منقولدركه مراد گناه صرخاولقی برله صرخاو بولسام توبه میسر قیلباق برله شفا بیورور دیبه كدر (وَالَّذِي يُبَيِّنُ لِي) دخی آنداین پروردكاریم كم اولتورور

(۱) ذوالنون مصری حضرتلری بیوردی كم بو طعامدن مراد معرفت طعامی هم شرابدن مراد محبت شرابیدر یعنی اوزینك معرفتینی هم محبتینی میكئا میسر قیلور.

اول مینی دنیاہ اچلیم یتکانہ (ثم یعیین) صکرہ نرگزور اول مینی آخرتہ حساب
 و جز آء اوچون (وَالَّذِي اطعم) ہم آندان پروردگاریم کم مین طمع قیلور من
 و امید ایتر من آندن (ان یغفر لی) آنک مغفرتہ قیلماقینی میکا و یارلقا ماقینی
 (خطیبائی) مینم گناہلر منی (یوم الدین) جزا کوننده یعنی قیامتہ پیغمبرلر گناہدن
 معصوم بولسده گناہلر منی دیبه کی نفسینی صندرماق ہم امتکہ تعلیم اوچوندر
 (رَبِّ) ای مینم ربم (هَبْ لِي) باغشلاغل سین میکا (حکماً) کامل علمنی و حکمتنی
 (وَأَخْفَى) ہم طوناشدرغل مینی (بِالصَّالِحِينَ) ایند کولر که (وَأَجْعَلْ لِي) دخی قیلغل
 سین مینم اوچون (لسان صدق) راست و طوغری تلی (فی الآخِرِينَ) سوکغیلر
 آراسنده یعنی میندن سوک کتبلگانلر منی مافتاسونلر و یغشیلدی برله ذکر (۱)
 فیلسونلر (وَأَجْعَلْنِي) دخی قیلغل سن مینی (مَنْ وَرَثَةُ جَنَّةِ النَّعِيمِ) نعمت ایسی
 بولغان جنتک و ارثلرندن یعنی مینم اورنم فی جنتہ ایلر گل (وَأَغْفِرْ لِي) ہم مغفرتہ
 ایلر گل و یارلقاغل مینم آنامنی یعنی آنکا ایمان روزی قیلغل (أَنَّهُ كَانَ) درستلکک
 اول بولدی (مِنَ الصَّالِحِينَ) ضالالتکہ توشکوچیلردن (وَلَا تَخْزِي) دخی خورورسوا
 اینمه گل سین مینی (يَوْمَ يَبْعَثُونَ) شول کونده کم فوبارلورلر آدمیلر قیلرلرندن
 بودعا ہم امتکہ تعلیم اوچوندر والا پیغمبرلر البته خور ورسوا بولماسلر (يَوْمَ
 لَا يَنْفَعُ) شولکونده کم فائده بیرمهس و اشکہ یاراماس (مَالٍ) دنیا مالی و دولت
 (وَلَا يَنْفَعُونَ) دخی فائده بیرمهس هیچ کیمگہ اوغللر (الْأَمْنِ أَيْ اللَّهُ) مگر شول کمسه
 کم کیلدی الله تعالی حضورینه (بِقَلْبِ سَلِيمٍ) کفردن و گناهدن پاک و خالص بولغوچی
 کوکل برله زیرا که اول کشی مالینی خدا یولینه نفعه ایکنان بولورهم بالالرینی
 خدای تعالی یولینه ارشاد قیلغان بولور بس قیامتہ اول کشی گہ مالی سببلی هم
 بالالری سببلی فائده ایرشور (وَأَزَلَّتْ الْجَنَّةُ) دخی شولکون کم یاقن قیلنمش
 بولور جنت (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالقی قیلغوچیلر اوچون تا کم محشر بیرندن جنتدا گی
 منزللرینی کورب شادلانورلر (وَبَرَزَتْ الْجَحِيمُ) هم ظاهر ایبولمش بولور نموغ
 (لِلْهَٰوِينَ) آرزغوچیلر و ضالالتکہ توشکوچیلر اوچون تا کم آنلرهم نموغده
 بولغان اورنلرینی کورب حسرتلنورلر و فایغولری آرتور (وَقِيلَ لَهُمْ) هم ایاتورلر
 آنلرغه یعنی فرشتهلر ایاتورلر و آنلردن صورلرکم (أَيْنَمَا كُنْتُمْ) فایدهدر شول
 لرسه کم بولدگز سر همیشه (تَعْبُدُونَ) طابونورسز اول نرسه گہ (مَنْ دُونَ اللَّهِ)
 الله تعالی دن باشقه یعنی فایدهدر سرلرکک معبودلرکک و پونلرکک کم آنلردن امید

(۱) حضرت ابراهیمک
 اوشبودعاسی مستجاب
 بولدی ظاهر در چونکه
 دنیا داغی بارچه ملنلر
 بجوس و یهود و نصاری
 هم اهل السلام همه لری
 ابراهیم علیه السلامنی
 مافتارلر واسمنی
 اولوغلاب ذکر
 قیلورلر.

قیلور ایدکوز (هَلْ يَنْصُرُونَكُمْ) ایا یاردم ایتەرلر مو آنلر سز لر گه وسزنی عذابدن
 فوتقارورلر مو (أَوْ يَنْصُرُونَ) یا ایسه اوزلرینی صافلارلر مو عذابدان دیورلر
 (فَكَيْفَ كُتِبَ عَلَيْهَا) بس یوز توبان نوشلر مش بولورلر تموغغه (هَمْ) اول پونلر
 (وَالْقَاوِنِ) دخی آزغوچیلر یعنی پونلرغه طابونفوچیلر (وَجَنُودِ ابْلِيسَ) هم
 ابلیسنک لشکرلری (أَجْمَعِينَ) بارچه لر بله (قَالُوا) ایتورلر پونلرغه طابونفوچیلر
 (وَهُمْ فِيهَا يَخْتَصِمُونَ) وحالانکه آنلر تموغده نزاع وخصومت قیلغوچیلر در بر
 برسی برله یعنی نزاعلاشقانلری حالده پوتقه طابونغانلر پونلرغه ایتورلر (تَاللهِ
 أَنْ كُنَّا) الله تعالی برله آنط اچارمز کم درست لکده بزلر بولدی (لَقَدْ ضَلَلْنَا مِيبِنِ)
 ظاهر و آشکارا آزغونلقده (أَذْنُوبِكُمْ) شول وقتده کم برابر قیلور بولدی بز
 سز لر نی ومعبود لکده نیگز ایتوب طوندی (بِرَبِّ الْعَالَمِينَ) عالم لرنک پروردکاری
 برله (وَمَا أَضَلْنَا) و آزدرمادی بزلر نی (إِلَّا الْمُجْرِمُونَ) مگر یاوزلق قیلغوچیلر
 ویمان لر آزدردیلر یعنی اولوغلریمز یاکه شیطانلر وسوسه قیلوب ضلانتکه
 نوشوردیلر (فَمَا لَنَا) بس یوقدر حاضره بزنک اوچون هیچ کیمسه (مَنْ شَافِعِينَ)
 شفاعت ایتکوچیلردن (وَالصَّادِقِ حَبِيبِ) هم یوقدر هیچ بر شفقتلی دوست بزلر گه
 تاکم مدد و یاردم قیلوب بزنی عذابدن فوتقارور ایدی (فَلَوْ أَنْ لَنَا كَرَّةٌ) بس
 کاشکی اگر بولسه ایدی بزلر گه دنیاغه ایکنچی کره فایتماق (فَنَكُونُ) بس
 بولور ایدک بز (مَنْ الْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیتورگوچیلردن دیورلر (أَنْ فِي ذَلِكَ)
 درستلکده اوشبو اشد بولغوچیلر (آیة) البته بر علامت کم عقل آندن عبرت
 آلور (وَمَا كَانُ) وبولمادی (أَعْتَرَهُمْ) اول ابراهیم پیغمبر قومینک کوبراگی
 (مُؤْمِنِينَ) ایمان کیتورگوچیلر و اشانفوچیلر بولمادیلر زیرا که بابل اهلندن نمرود
 فرزندن باشقه کشی ایمان کیتورمادی (وَأَنْ رَبِّكَ) و درستلکده سینک ربک (لَهُوَ الْعَزِيزُ)
 البته اولدر غلبه ایتکوچی مشرکلر گه (الرَّحِيمِ) رحمت ایتکوچی مؤمنلر گه (كَذَّبَتْ)
 یالقانغه طوندیلر (قوم نوح) نوح پیغمبر قومی (الرَّسُلِينَ) رسوللر نی یعنی نوح
 پیغمبر گه هم آندن اولگی پیغمبرلر گه اشانمادیلر (أَذْقَالَ) یاد قیلغل شول وقت کم
 ایتدی (لَهُمْ) آنلرغه (أَخُوهُمْ نوح) آنلرنک فرند اشلری نوح علیه السلام شو بله دیوب
 ایتدی کم (الآتِقُونَ) ایاسزلر قورقماس سزمو خدای تعالی نك عذابندن کم آنک
 عبادتینی ترک قیلور سز و باشقهغه طابونور سز (أَنْ لَكُمْ) درستلکده من سز لر گه
 (رَسُولِ آمِينَ) اشانچلی بولغان بر رسول و ایچی من خدای تعالی طرفندن (فَاتَّقُوا)

طابونفوچیلر ایتدی (و)
 یا ایسه اوزلرینی
 صافلارلر مو عذابدان
 دیورلر (فَكَيْفَ
 كُتِبَ عَلَيْهَا)
 بس یوز توبان نوشلر
 مش بولورلر تموغغه
 (هَمْ) اول پونلر
 (وَالْقَاوِنِ)
 دخی آزغوچیلر یعنی
 پونلرغه طابونفوچیلر
 (وَجَنُودِ ابْلِيسَ)
 هم ابلیسنک لشکرلری
 (أَجْمَعِينَ)
 بارچه لر بله (قَالُوا)
 ایتورلر پونلرغه
 طابونفوچیلر
 (وَهُمْ فِيهَا
 يَخْتَصِمُونَ)
 وحالانکه آنلر
 تموغده نزاع و
 خصومت قیلغوچیلر
 در بر برسی برله
 یعنی نزاعلاشقانلری
 حالده پوتقه
 طابونغانلر پونلرغه
 ایتورلر (تَاللهِ
 أَنْ كُنَّا)
 الله تعالی برله
 آنط اچارمز کم
 درست لکده بزلر
 بولدی (لَقَدْ
 ضَلَلْنَا مِيبِنِ)
 ظاهر و آشکارا
 آزغونلقده (أَذْنُوبِكُمْ)
 شول وقتده کم
 برابر قیلور بولدی
 بز سز لر نی
 ومعبود لکده
 نیگز ایتوب طوندی
 (بِرَبِّ الْعَالَمِينَ)
 عالم لرنک پروردکاری
 برله (وَمَا
 أَضَلْنَا) و آزدرمادی
 بزلر نی (إِلَّا
 الْمُجْرِمُونَ)
 مگر یاوزلق قیلغوچیلر
 ویمان لر آزدردیلر
 یعنی اولوغلریمز
 یاکه شیطانلر
 وسوسه قیلوب
 ضلانتکه
 نوشوردیلر
 (فَمَا لَنَا)
 بس یوقدر
 حاضره بزنک
 اوچون هیچ
 کیمسه (مَنْ
 شَافِعِينَ)
 شفاعت ایتکوچیلردن
 (وَالصَّادِقِ
 حَبِيبِ)
 هم یوقدر
 هیچ بر
 شفقتلی دوست
 بزلر گه
 تاکم مدد و
 یاردم قیلوب
 بزنی عذابدن
 فوتقارور
 ایدی (فَلَوْ
 أَنْ لَنَا
 كَرَّةٌ)
 بس کاشکی
 اگر بولسه
 ایدی بزلر
 گه دنیاغه
 ایکنچی کره
 فایتماق
 (فَنَكُونُ)
 بس بولور
 ایدک بز
 (مَنْ
 الْمُؤْمِنِينَ)
 ایمان
 کیتورگوچیلردن
 دیورلر (أَنْ
 فِي ذَلِكَ)
 درستلکده
 اوشبو اشد
 بولغوچیلر
 (آیة)
 البته بر
 علامت کم
 عقل آندن
 عبرت آلور
 (وَمَا
 كَانُ)
 وبولمادی
 (أَعْتَرَهُمْ)
 اول
 ابراهیم
 پیغمبر
 قومینک
 کوبراگی
 (مُؤْمِنِينَ)
 ایمان
 کیتورگوچیلر
 و اشانفوچیلر
 بولمادیلر
 زیرا که
 بابل
 اهلندن
 نمرود
 فرزندن
 باشقه
 کشی
 ایمان
 کیتورمادی
 (وَأَنْ
 رَبِّكَ)
 و درستلکده
 سینک
 ربک
 (لَهُوَ
 الْعَزِيزُ)
 البته
 اولدر
 غلبه
 ایتکوچی
 مشرکلر
 گه
 (الرَّحِيمِ)
 رحمت
 ایتکوچی
 مؤمنلر
 گه
 (كَذَّبَتْ)
 یالقانغه
 طوندیلر
 (قوم
 نوح)
 نوح
 پیغمبر
 قومی
 (الرَّسُلِينَ)
 رسوللر
 نی
 یعنی
 نوح
 پیغمبر
 گه
 هم
 آندن
 اولگی
 پیغمبرلر
 گه
 اشانمادیلر
 (أَذْقَالَ)
 یاد
 قیلغل
 شول
 وقت
 کم
 ایتدی
 (لَهُمْ)
 آنلرغه
 (أَخُوهُمْ
 نوح)
 آنلرنک
 فرند
 اشلری
 نوح
 علیه
 السلام
 شو
 بله
 دیوب
 ایتدی
 کم
 (الآتِقُونَ)
 ایاسزلر
 قورقماس
 سزمو
 خدای
 تعالی
 نك
 عذابندن
 کم
 آنک
 عبادتینی
 ترک
 قیلور
 سز
 و
 باشقهغه
 طابونور
 سز
 (أَنْ
 لَكُمْ)
 درستلکده
 من
 سز
 لر
 گه
 (رَسُولِ
 آمِينَ)
 اشانچلی
 بولغان
 بر
 رسول
 و
 ایچی
 من
 خدای
 تعالی
 طرفندن
 (فَاتَّقُوا)

(۱) دوالتون مصری
 حضرتلری بیوردی کم
 بوشامین مراد معرفت
 شامی هم خرابدن مراد
 هست شر ایقبر یعنی
 اوزرنک معرفتین هم
 عینی بیگنا سز
 قیور

اللَّهُ) بس فورقكز خدای تعالی دن وپونلرغه طابونماكز (وَاطِيعُونَ) هم ميكا اطاعت
 قیلکز و ایمان کیلتورکز (وَمَا أَسْأَلُكُمْ) ومن صوراماسمن سز دن (عَلَيْهِ)
 رسالتنى ادا قیلماقم اوزره (مِنْ أَجْرٍ) هيچ بر اجرت و خدمت حقى (انْ أَجْرِي)
 ایماسدر مینم اجرتنم (الْأَعْلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ) مگر عالم لرنك پروردکاری اوزره در
 یعنی رسالتنى تبلیغ ایله مه کم او چون خدای تعالی اوزى ميكا اجر و ثواب بیرو
 سز دن خدمت حقى صوراماسمن (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس فورقكز الله تعالی نك عذابندن
 (وَاطِيعُونَ) هم مینم فرمانینى توتكز تقوا و طاعت برله ایكى مرتبه امر ایله مکی
 تا کید او چوندر چونکه نوح علیه السلامك قومى بغایت قاطی کوتکلی و قارشى
 خلق ایدیلر قایچانکم اول قوم حضرت نوحین اوشبو سوزلرنى ایشتیدیلر (قَالُوا)
 ایتدیلر آنلر حضرت نوحه جواب بیروب (أَنْتُمْ مِنْ لَكِ) ایا ایمان کیلتورایکبو
 و اشانایقمو بز سیکما ای نوح (وَاتَّبَعَكَ) و حالانکه ایارگانلدر سیکما (الْأَرْضَ ذَلُونَ)
 خور و توبان درجه ده بولغان کشیلر یعنی سیکما جونلی کشى ایارگانى یوق واق
 تویاک کشیلر گنه ایارگان بس بزلر نیچک ایارایک هم اول ایارگان کشیلر ده ظاهرده گنه
 ایارگانلدر باطنه سیکما مخالفلدر دیدیلر (قَالَ) ایتدی نوح پیغمبر آنلرغه (وَمَا عَلِمُوا)
 ویوقندر مینم علمیم (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه برله کم آنلر اشلر بولدیلر
 یعنی مین آنلرنك باطنلرنى و نیتلرنى بلیاس من مینم حکیم ظاهرده در ظاهرده
 مؤمنلر عملینى قیلورلر اما اول عمل اخلاص یوزندن مو یا که نفاق برله قیلورلر مو
 آنی مین بلماسمن (انْ حَسَابِهِمْ) ایماسدر آنلرنك حسابى (الْأَعْلَى رَبِّ) مگر مینم
 پروردکاریم اوزره در کم اول یاشون سورلرنى بلگوچیدر آنلرنك باطنلری نیچک
 ایدکینى اوزى بلور و نیتلرینه کوره حساب و جزأ قیلور (لَوْ تَشْعُرُونَ) اگر
 بلسه کز سز خدای تعالی نك غیبینى و یاشرننى بلگوچی ایدکینى دیدى حضرت نوحین
 بوسوزنى ایشتکاج اول قوم ایتدیلر آنداق بولسه اوشبو خور و توبان درجه ده گی
 کشیلرنى اوزگنك مجلسکدن سورگل و قوالاغل تا کم بز سننك حضورکفه کیلوب
 سوزگنى ایشتورمز دیدیلر نوح علیه السلام ایتدی (وَمَا أَنَا بِطَارِدِ الْمُؤْمِنِينَ)
 ومن ایماسمن مؤمنلرنى اوز فاشمندن سورگوچی (انْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ) مین
 ایماسمن مگر بر آشکارا قورقنقوچی من یعنی خلقنى عذابندن قورقتماق و ایمانغه
 اوندامك او چون یبارلگانمن کیرهك باى و کیرهك فقیر بولسونلر آیورماسمن
 دیدى (قَالُوا) ایتدیلر نوح پیغمبر قومى (لَنْ لَمْ نَنْتَه) اگر سن طیلوماساڭ
 و بواشکدن طوقناماساڭ (يَا نُوحُ) ای نوح (لَتَكُونَنَّ) البته سن بولورنك

(مَنْ آمَرَ جُومِينَ) سورلمشلىرىدىن يا كە طاش بىرلە آطوب رجم ايتولمىشلىرىدىن يەنى
 بىزلىرى سېنى ھىلاك ايتارمىز دېدىلەر نوح عليه السلام اوزىنىڭ قومىدىن بوسوزلىرىنى
 ايشىنكاچ آنلرنىڭ ايمان كىلتورمە كلرنىدىن امىدىنى اوزوب حق تعالى درگاھىنىە مناچات
 ايلدى (قَالَ) ايتىدى حضرت نوح (رَبِّ) اى مېنىم پروردكارم (اِنَّ قَوْمِي) درستلىككە
 مېنىم قومىم (كَذَّبُوْنَ) يالغانغە طوتىدىلەر مېنى و ايمان كىلتورمە دىلەر (فَاتَّخَذَ بَيْنِي
 وَبَيْنَهُمْ) بس سىن ھىكەم قىلغىل مېنىم بىرلە آنلر آراسىندە (فَتَعَسَا) بىر ھىكەم قىلغىل ھىكەم
 قىلغىل (وَنَجَّيْنِي) ھىم قوتقارغىل مېنى آنلرنىڭ يمانلىقلىرىدىن (وَمَنْ مَعِيَ) ھىم شول كىسەنى
 قوتقارغىل كىم مېنىم بىرلە بىرگە در (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) ايمان كىلتورگۈچىلردىن يەنى مۇمىنلارنى
 قوتقارغىل (فَانجَيْنَاهُ) بس قوتقاردى بىز نوح پېغمبىرىنى (وَمَنْ مَعَهُ) ھىم ھەر كىسەنى كىم
 آنىڭ بىرلە بىرگە بولدى (فِي الْفُلِّ الْمَشْعُونِ) آدمىلەر و ھىوانلر بىرلە طولوبولغۇچى
 كىسەدە (ثُمَّ اغْرَقْنَا) سىڭرە غرق قىلدىق بىز و طولوقان صوبىنە باطوردىق (بَعْدَ) آنلارنى
 قوتقارغانىمىز سوڭىنە (الْبَاقِينَ) قالغانلارنى يەنى ايمان كىلتورمىگانلارنى (اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ)
 درستلىككە اوشبو نوح پېغمبىرى نەسەندە بولغۇچىدىر (لَايَةً) ايتىنە بىر علامت
 و دلالت و عبرت (وَمَا كَانَ) و بولمادى (اَكْثَرُهُمْ) اول نوح قومىنىڭ كۆبۈرگى
 (مُؤْمِنِينَ) اشانغۇچىلەر خدائىغە ھىم پېغمبىرگە بلىكە آنىڭ قومىدىن بارى يىتمىش توفىر
 كىشى ايمان كىلتورگان ايدىلەر (وَاِنَّ رَبَّكَ) درستلىككە سېنىڭ ربكى (لَهُوَ الْعَزِيزُ)
 البتە اولدر غالب و قادر كىفر اھلىنى عذاب ايلەمككە (الرَّحِيمُ) مېرىبان و مېرىمتلى كىم
 عذابىنى تاخىر قىلور (كَذَّبْتَ) يالغانغە طوتىدىلەر (عَادُ) عاد قومى (الرَّسُلِينَ)
 يبارلىش پېغمبىرلارنى و ايمان كىلتورمە دىلەر چونكە بىر پېغمبىرىنى تىكئىب قىلغىق
 بارچە رسوللارنى تىكئىب ايلەمككە (اِذْ قَالَ لَهُمْ) ياد قىلغىل شونى كىم ايتىدى اول
 عاد قومىنىە (اَخُوهُمْ هُوَ) آنلرنىڭ اوز نسللىرىدىن بولغان قورنداشلىرى ھود پېغمبىر
 (الْاَتَقُونَ) ايا سىز قورقماسسىزمۇ خدائىڭىزنىڭ عذابىدىن و شىركىدىن صافلانماسسىزمۇ
 (اِنِّي لَكُمْ) درستلىككە من سىزلىرگە (رَسُولٌ اَمِينٌ) اشانغۇچى رسول و ابلچىمىن خدائى
 تعالىدىن سىزلىرگە يبارلىش من (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس قورققىز الله تعالىدىن و امرىنە خىلالق
 ايتىمىڭىز (وَاطِيعُونَ) ھىم مېنىم فرمانىمنى طوتقىز و ايمان كىلتورقىز (وَمَا اَسْئَلُكُمْ)
 و من صوراماسىن سىزلردىن (عَلَيْهِ) رسالتنى تىبلىخ ايتىمە كىم اوزرە يەنى سىزنى دىنىگە
 اوندامە كىم اوچون صوراماسىن (مِنْ اَجْرٍ) ھىچ بىر اجرت و خىدمت جالى دىنيا
 مالدىن (اِنَّ اَجْرِي) ايماسىدەر مېنىم اجرتىم و خىدمتىم ھىق (الاعلى رَبِّ الْعَالَمِينَ)

مگر عالم لرنك پروردكاری اوزره در (اَنْبِیُونَ) ایا سز لر بنا فیلا سز مو (بَكْلَ رِیْع) هر بر بیوك اورنغه (اَبَّة) بر علامتی (تَعْبُثُونَ) و حالانكه سز اوینار سز اول بنا برله یعنی نی اوچون طاو باشلرینه هیچ فائده سز بوشقه بنالر یاسار سز اوزگز آنك طور ماس سز کم بر عبث اش بولور چونكه عاد قومی هیچ کیره کما سکه او یون اینوب بیوك بنالر سالور لر ایدی اچنده هیچ کم طور ماس ایدی یا که مراد نی اوچون یول باشلرینه خانه لر بنا قیلوب اول خانه لرده اولطروب یولدن اوزغوجیلر نی مسغره قیلور سز و آنك برله او یون قیلور سز دیبه کدر چونكه آنلرنك بر عادت لری شول ایدی یا که کوگار چن اوچون بیوك بیرلرده خانه لر یاصاب کوگار چن برله اوینار سز (وَتَتَخُونُونَ) هم طونار سز (مَصَانِعَ) محکم بولغوجی کوشکر هم سرایلر نی (لَعَلَّكُمْ تَعْلَمُونَ) شاید کم سز لر منگو فالور سز اول سرایلر ده یعنی گویا کم منگو فالو طورغان کشی کبی هیچه طوزمای طورغان محکم بنالر قیلور سز (وَإِذَا بَطَشْتُمْ) و هر فایچان طونسا گز سز (بَطَشْتُمْ) قاطی طونار سز (جَبَّارِينَ) منکبر و ظالم لر بولغان گز حاله یعنی شفقت سز و مرحم نسز لر سز کم اگر بر اودن انتقام آلماقی بولسه گز هیچ قزغانمایچه قاطیلق و ظلیلق برله انتقام آلور سز (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس فورق گز الله تعالی دن و بو فعل گز دن فاین گز (وَاطِيعُونَ) هم میکا اطاعت قیل گز و فرمانی تون گز (وَاتَّقُوا اللَّهَ) و فورق گز شول خدای تعالی دن کم (أَمَدُّكُمْ) مدد قیلدی اول سز لر گه (بِمَا تَعْلَمُونَ) شول نرسه برله کم سز لر بلور سز آنی یعنی سز لر گه انواع نعمت لر روزی ایلدی (أَمَدُّكُمْ) امداد قیلدی و یار دم بیردی سز لر گه اول خدای تعالی (بِأَنْعَامٍ) نوه و صغر هم قوی کبی دورت آیاقی طوار لر برله کم آنلردن فائده لر حاصل اینه ر سز (وَبَنِينَ) دخی اوغلر برله کم آنلر هر حالده سز گه یاردچی بولور لر (وَجَنَاتٍ) هم باقچه لر برله کم بمش لرندن فایده لانور سز (وَعِیُونَ) دخی صولی چیشمه لر برله کم ایگنلر گز و باقچه لر گز نی صوغار وور سز (أَنِ أَخَافُ) در مستلکده مین فورقور من (عَلَيْكُمْ) سز نك اوزر گز گه اگر ایمان کیلتور مه سه گز (عَذَابِ یَوْمِ عَظِيمٍ) الوغ بولغوجی بر کوننك عذابندن کم صر صر جیلی ایسه نورغان کوندر یا که قیامت کوندر فایچان کم عاد قومی هود علیه السلام دن اوشبو سوز لر نی و نصیحت لر نی ایشتنیلر (قَالُوا) ایندی لر عاد قومی حضرت هودغه (سَوَاءٌ عَلَيْنَا) برابر و نینگز در بزرگه (أَوْ عَظَّتْ) ایا وعظ و نصیحت قیلد کمو بزرگه

(أَمْ لَمْ تَكُنْ) يا ايسه بولماڭمۇ (مَنْ الْوَاعِظِينَ) وعظ فيلجوچيلردن يعنى كيراك
بزلرنى اوڭتله گل وكيراك اوڭتله مه گل هر ايكيسى برابردير بزلر قبول فيلماسنز
هم اوز يولمزدن دونمه سمنز (أَنْ هَذَا) ايمه سدر اوشبو اش يعنى پوتقه طابونماقن
هم مذكور اشلرنى فيلماقن (الْأَخْلُقِ الْأَوَّلِينَ) مگر بزدن اوڭگيلرنك عادنلر يدر
آتا بابالريمزدن فالغاندر (وَمَا خِنَ بَعْدَ بَيْنِ) وبزلر ايمه سمنز عذاب فيلنمشلر
اوشبو اشلريمز سببلى يعنى بزلرگه عذاب بولماس ديديلر (فَكَذَّبُوهُ) بس بالغانفه
تونديلر عاد قومى هود پيغمبرنى وايمان كيلتورمه ديلر (فَأَمَلَكُنَّاهُمْ) بس هلاك
ايلهك بزلر نلرنى صر صر جيللى برله (أَنْ فِي ذَلِكَ) درستلكه اوشبو اشده
بولغوجيدر (لَا يَبْتَ) البته بر علامت ودليل شوڭاكم تكذيب اينكوچيلرنك عاقبتى
البته عذاب وهلاكندر (وَمَا كَانَ) وبولمادى (أَكْثَرَهُمْ) اول عاد قومينك كوبره گى
(مُؤْمِنِينَ) ايمان كيلتورگوجيلر (وَأَنْ رَبَّكَ) ودرستلكه سينك پروردكارك
(لَهُوَ الْعَزِيزُ) البته غالب بولغوجى كم كفر اهلىنى تعذيبدن پروا فيلماس (الرَّحِيمُ)
مهربان ومرحمتليدر مؤمنلرگه (كَذَّبْتَ) بالغانفه تونديلر (ثُمَّ الْمُرْسَلِينَ) ثمود
قبيله سينك قومى رسوللرنى يعنى صالح پيغمبرنى هم آندن الكارگى پيغمبرلرنى
(أَذْ قَالِ) ياد فيلغل شونى كم ايتدى (لَهُمْ) اول ثمود قومينه (أَخُوهُمْ صَالِح) آنلرنك
اوز نسللرندن بولغان فرنداشلرى صالح عليه السلام (الْآتِقُونَ) ايا قورقماسنز مو
خداينك عذابندن كم آڭا شرك كيلتورورسز (أَنْ لَكُمْ) درستلكه مين سزلرگه
(رَسُولِ آمِينَ) بر اشاچلى رسولمن (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس قورقكز عذابندن (وَالطَّيِّعُونَ)
هم بوى صونوكز ميكا ايمان كيلتوركز (وَمَا أَسْأَلُكُمْ) ومين صوراماسمن سزلردن
(عَلَيْهِ) سزلرنى دعوت ايله مه كم اوزره (مَنْ أَجْرٍ) هيچ بر اجرت وخدمت حق
دنيا مالندن (أَنْ أَجْرِي) ايمه سدر مينم اجرتنم (الْأَعْلَى رَبُّ الْعَالَمِينَ) مگر عالمرنك
پروردكارى و خداوندى اوزرينه بولغوجيدر (أَتَتْرَكُونَ) ايا ترك ايتولمش
بولورسز مو يعنى سزلرنى ترك ايتمه سلر وقويماسلر (فِي مَا هُنَا) شول نرسه ده كم
بارسز اوشبو اورنك يعنى دنيا ده غى منزللر وسرايلر كز ده سزنى قويماسلر (أَمِنِينَ)
آقتلردن ايمين وسلامتلر بولغانكز حالده (فِي جَنَّاتٍ) باقچه لرده (وعيون) هم چيشبه
وقبولرده (وَزُرُوعٍ) دغى ايگنلكلرده (وَوَخَلٍ) هم خرماقللرده (طَلْعًا) آنك بغاچلر ينك
شكوفه سى (هَضِيمٍ) نازك ولطيف هم يومشاقندر (وَتَنْحَنُونَ) دغى طاشلرنى چونوب
ياصارسز سز اوزلر كز نورماق اوچون (مَنْ الْجِبَالِ) طاولردن (بَيُوتًا) ايولرنى

(فَارْهَبِينَ) ماھر و استادلر بولغانكز حالك ماش يونهافقه (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس قورفكز
 حدای نعالی دن و اولماسدای بولوب طول امللر قبلماكز (وَاطِيعُونَ) هم اطاعت
 قبلكز مينم فرمانمه (وَلَا تُطِيعُوا) و اطاعت ايتمهكز (أَمْرَ الْمُسْرِفِينَ) كفر اهلينك
 فرمانينه كم آنلر اسراف ايتكوچيلردر (الَّذِينَ يَفْسِدُونَ) آنداین كمسه لردر كم
 فساد و بوز قلقى قیلورلر (فِي الْأَرْضِ) حجر بيرنه (وَلَا يَصْلِحُونَ) و توزكلك قبلماسلر
 مراد شول نوقز كشييلردر كم صالح عليه السلامنى اولتورمه كگه قصد ايله دييلر قصه لرى
 نهل سورهنك ذكر ايدلور انشاء الله العزيز (قَالُوا) ايتدييلر شوبد قومی حضرت
 صالح نك بو سوزلرينه جوابده (أَنَّمَا أَنْتَ) موندن باشقه توكلدر كم سين اى صالح
 (مِنَ الْمَسْحُورِينَ) سحر ايتولمشلردنسك يعنى سيني كوب سحرله گانلردر تاكم
 عقلك مغلوب بولغان (مَا أَنْتَ) سين ايباسسك (الْأَبَشْرُ مِثْلُنَا) مگر بر آدميسك
 بز نك او خشاشلى بس نيچك پيغمبر بولورسك (فَأْتِ بآيَةٍ) بس كيلتورگل سين
 بر علامتى يعنى بر معجزه كورسه نكل (أَنْ كُنْتَ) اكر سين بولساك (مِنَ الصَّادِقِينَ)
 راست ايتكوچيلردن اوشبو دعوا كنده ديدييلر صالح عليه السلام ايتدى نينداین
 معجزه استار سز آنلر اوشبو طاشدن فلان صورتده بر توه چفسون ديدييلر صالح
 عليه السلام دعا قیلدى طاشدن توه چقدى (قَالَ) ايتدى صالح پيغمبر آنلرغه (هَذِهِ
 نَافَةٌ) اوشبو بر آنا توه در كم سز لر استه گان ايدكز (لَهَا شَرْبٌ) اول توه گه بولغوچيلدر
 بر نوبت صو اچمهك (وَلَكُمْ شَرْبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ) هم سز لر گه در بر معلوم كوننك
 صو اچمك نوبتى يعنى بر كون فيودن سز نك توه لر كز صو اچسونلر و بر گون
 اول آنا توه يالغز يغه صو اچسون آنك نوبتى كوننى سز آكا مزاخم بولماكز
 (وَلَا تَمْسُوهُا) دخى سز ايرشمهكز اول آنا توه گه (بِسْوَةٌ) بر ياوزلق برله يعنى
 آنى اولتورمه كنى قصد ايله مهكز (فِيَاخُذْكُمْ) بس توتار سزنى اكر آنى اولتورمه كچى
 بولساكز (عَذَابٌ يَوْمٍ عَظِيمٍ) بر الوغ كوننك عذابى (فَعَقَرُوهَا) بس عقر قیلدييلر
 آنلر اول آنا توهنى و بکلينى كيسدييلر (فَاصْبِحُوا) بس اولدييلر آنلر (نَادِمِينَ)
 اوكنگوچيلر بولوب اوشبو اشلرينه عذاب كيلمه كينى بلگاچ (فَاخْذَهُمُ الْعَذَابُ)
 بس توتدى آنلرنى وعده ايتولمش عذاب يعنى صيحه (أَنْ فِي ذَلِكَ) در سنلكده
 اوشبو اشته بولغوچيلدر (لآيَةً) البته بر علامت و دلالت شوكاكم معجزه
 كورگانندن صوك هم ايمان كيلتورمه سلك البته عذاب اينمه كينه سبب
 بولور (وَمَا كُنْ) و بولمادى (أَكْثَرَهُمْ) شوبد قومينك كوبره گى (مُؤْمِنِينَ)

ايمان كېلتورگوجىلر زىراكە بارچە شۇد قىبلەلرنىن بارى دورت كىشى
 ايمان كېلتوردىلر دېمىشلر (وَأَن رَّبِّكَ) ودرستلىكده سىنك رېك (لَهُوَ الْعَزِيزُ)
 البتە اولدىر غالب بولغوجى (الرَّحِيم) مېرىبان و مرھىم ايتكوجى كىم
 استحقاقسىز عذاب ايلەس (كَذَّبْتَ) بالقائىقە طوتدىلر (قَوْم لوط) لوط پىغمبىر
 قومى يعنى مؤتىقات اھلى (الْمُرْسَلِينَ) پىغمبىرلىرى (أَذْ قَال لَوْم) شول وقت كىم
 ايتدى آنلرغە (أَخُوهُمْ لوط) آنلرنىڭ شىقت يوزىدىن فرىداشلىرى كىم بولغوجى
 لوط عليه السلام ايتدى (الَّا تَتَّقُونَ) ايا سىلر فورقاسسىزمۇ خداينىڭ عذابىدىن
 كىم بو قدر گناھلر اشلارسىز (أَنى لَكُمْ) درستلىكده مېن سىلرگە (رَسُول آمين)
 بر اناچلى ايلچى من خدای تعالى طرفىدىن (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس فورقۇز خدای تعالى دن
 ونصىحتىنى قبول ايتكۇز (وَأَطِيعُونَ) ھىم مىڭا اطاعت قىلكۇز (وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ)
 ومېن سوراماسىن سىلردىن سىزنى نصىحت ايتىپكەم اوزرە (مَنْ أَجْر) ھىچ بر اجرة
 وخدمت ھقى (أَنْ أَجْرِي) ايماسىد مېنم اجر و ثوابم (الَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ)
 مگر عالملرنى تىرىپە ايتكوجى خدای تعالى اوزرىنىدەر (أَنَا تُونَ) ايا سىلر
 كېلورسىزمۇ (الذُّكْرَان) ايرلرگە (مَنْ الْعَالَمِينَ) عالملر اھلىدىن يعنى نى اوچون
 اوزلرگىز كىم اير كىشىلرگە ويكتلرگە مباشرتكە مىل ايتىسىز (وَتَذَرُونَ) دخى
 قورارسىز (مَا خَلَقَ لَكُمْ رَبُّكُمْ) شول نرسەنى كىم ياراتدى سىزنىڭ اوچون پروردكارگىز
 (مَنْ أَرْزَأَكُمْ) خانولرگىزنى قوربوب ايرلرگە مىل ايتىسىز (بَلْ أَنْتُمْ) بلكە سىلر
 (قَوْم عَادُونَ) چېكىدىن چىقوجىلر بولغان قومسىز دىدى (قَالُوا) ايتدىلر لوط قومى
 لوط عليه السلام سوزىنىدەر (لَئِنْ لَمْ تَنْتَهُ يَا لوط) اكر سىن طىبولماساڭ
 اى لوط بىزنى نصىحت قىلماقكىدىن (لَتَكُونَنَّ) البتە سىن بولورسىڭ (مَنْ الْمُخْرَجِينَ)
 چىقارمىشلردىن يعنى بىز سىنى اوز آرامزدىن قوالاب چىقارورمىز دىدىلر (قَالَ) ايتدى
 لوط عليه السلام آنلرغە (أَنى) درستلىكده مېن (لَعَلَّكُمْ) سىزنىڭ ھىملىڭىزگە وبو
 اشكۇزگە (مَنْ الْقَالِينَ) دشىمانلردىن بولغوجىدىن دىدى سىڭرە قومىدىن يوز دوندىروب
 ھق تعالى كە مناجات قىلدى وايتدى (رَبِّ نَجِّنِي) اى مېنم رېم سىن فوتقارغىل
 مېنى (وَأَهْلِي) ھىم مېنم اھل و عىالىمىنى (مِمَّا يَعْملُونَ) شول نرسەنىڭ شوملىقىدىن كىم
 آنلر اشلرلر (فَنَجِّنَاهُ) بس فوتقاردىق بىز لوط پىغمبىرنى (وَأَهْلَهُ) ھىم آننىڭ اھلىنى
 (أَجْمَعِينَ) بارچەلىرىنى (الَّا عَجُوزًا) مگر عذابىدىن فوتقارمادىق بر قارچىنى يعنى
 لوط پىغمبىرنىڭ بر خانومىنى كىم اول داخل ايدى (فِي الْقَابِرِينَ) عذابىڭ قالىجىلر

جهل سینه اول خانونی ایمان کیلتورمه گان ایدی لوط علیه السلام برله چقمادی
 مین راضیمن قومگه کیلگان عذاب میگا هم کیلسون دیدی (ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِیْنَ)
 سکره هلاک ایلهدک بز ایکنچیلرنی یعنی ایمان کیلتورمه گانلرنی (وَأَمْطَرْنَا عَلَیْهِمْ)
 هم یاغردقی آنلر اوزره (مَطَرًا) بر یاغهورنی کم طاشدن ایدی (فَسَاءَ) بس
 نی یاوز بولدی (مَطَرُ الْمُنْذَرِیْنَ) فورقتولهملرنک یغهوری یعنی ایمانغه دعوت
 ایتولوب ایمان کیلتورمه گان کمسه لرگه یاغدرلمش عذاب یغهوری (أَنَّ فِي ذَلِكَ)
 درستلکده اوشبو اشد بولغوجیدر (لَا يَهَى) البته بر نشان و علامت (وَمَا كَانَ
 أَكْثَرُهُمْ) و بولمادی لوط قومینک کوبرا کی (مُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتور گوجیلر قول
 اصح اوزره اول قومدن حضرت لوطنک ایکی فزی برله ایکی کیاوندن باشقه
 کشی ایمان کیلتورمه دیلر (وَأَنَّ رَبَّكَ) و درستلکده سینک پروردکارک (لَهُوَ
 الْعَزِيزُ) البته اولدر عزیز کم هر گیز خور بولماس (الْحَرِیْمِ) مؤربان
 و مرحمتلی کم تنبیه دن الگاری عذاب ایلمهس (كَتَبَ اصْحَابُ الْأَيْكَةِ) یاغانغه
 طوندیلر ایکه ایلاری یعنی شعبیب پیغمبر قومی (الْمُرْسَلِينَ) پیغمبرلرنی ایکه
 بر اورماننک اسمیدر کم مدین بیرینه یقین ایدی اصحاب ایکه شول اورمانلقه
 دورت قریه نک اهلی ایدیلر حق سبحانه و تعالی آنلرغه شعبیب علیه السلامنی
 یباردی (إِذْ قَالَ لَهُمْ) یاد قیفل شول وقت کم ایتدی آنلرغه (شُعَيْبُ) شعبیب علیه
 السلام (الْأَنْتَقُونَ) ایاسز قورقماسسزمو خدا اینک عذابندن کم شرک کیلتورورسز
 (أَنِّي لَكُمْ) درستلکده مین سز لرگه (رَسُولٌ آمِینٌ) امین بولغوجی رسولمن کم
 سز نک صلاحکرنی استارمن (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس قورقکز الله تعالی دن و شرکین
 صافلانوکز (وَأَطِيعُونَ) هم اطاعت قیلکز میگا و گناهلردن طبولکز (وَمَا أَسْأَلُكُمْ
 عَلَيْهِ) و مین صوراماسین سزلردن رسالتنی ایرشدرمه کم اوزره (مِنْ أَجْرٍ) هیچ بر
 چال و خدمت حق (أَنْ أَجْرِي) ایباسدر مینم اجریم و جزام (الْأَعْلَى رَبُّ الْعَالَمِينَ)
 مگر عالملرنک پروردکاری و خالقنی اوزره در (أَوْفُوا الْكَيْلَ) کامل و تمام ایتوب
 اولچاکز اولچاوصاوطنی (وَلَا تَكُونُوا) هم بولهاکز (مِنَ الْخٰسِرِينَ) کیمینکوجیلردن
 و خیانت ایتکوجیلردن آدمیلر حقینه (وَزِنُوا) دخی اولچاکز سز (بِالْقِسْطِ)
 المستقیم) راست و طوغری بولغان ترازو یعنی اولچاو برله حاصل معنی صاوط
 برله اولچاسه کزده گیر و مثقال اولچاوی برله اولچاسه کزده طوغری ایتوب اولچاکز
 اولچاو خصوصنده خیانت قیلهاکز (وَلَا تَبْخَسُوا) هم کیموتوب بیرمه کز (النَّاسَ)

آدميلرگه (أَشْيَاءَ مِمَّ) نرسه لرینی و آنلرنڭ حقلرینی (وَلَا تَعْتُوا) دخى بوزقلق
 و بىمانلقغه سعى اينمه كز (فِي الْأَرْضِ) ايگه بيرنده قتل و غارة ايلمك هم يول
 كيسمك برله (مُفْسِدِينَ) فساد اينتكوچيلر بولغانكز حالده (وَاتَّقُوا اللَّهَ) هم
 قورقكز شول خدای تعالی نڭ عذابندن كيم (خَلَقَكُمْ) ياراتدى اول سزنى
 (وَالْجِبَلَةَ الْأُولِينَ) هم اولگى گروهلرني (فَالُوا) ايتديلر ايگه اهلى شعيب عليه
 السلامدن بو نصيحتلرني ايشتكاج (إِنَّمَا أَنْتَ) موندن باشقه ايماسدر كم سين
 اى شعيب (مِنَ الْمَسْعُرِينَ) سحر ايتولمشلردن سين وسيني سحرله گانلردر شول
 قدرلى كم تاكم عقلك زابل بولغاندر (وَمَا أَنْتَ) هم سين توگلسك (الْأَبَشْرُ
 مِثْلًا) مگر بر آدميسك بزنگ اوخشاشلى بس نيچك پيغمبر بولورسك (وَأَنْ
 نَطْنُكَ) ودرستلكده بز گمان فيلامز سيني اى شعيب (لَنْ الْكَاذِبِينَ) يالغان
 سوزله گوچيلردنسك ديوب اوشبودعوا كنه (فَأَسْقُطْ عَلَيْنَا) بس توشور گل سين
 بزنگ اوستمزگه يعنى خدايكنغه دعا قيلغل تاكم اول توشورسون بزلكه (كَسَفًا
 مِنَ السَّمَاءِ) بر پاره و كيساكنى كوكنن كم آنده عذاب بولور يعنى بر عذاب
 ايندرسون (أَنْ كُنْتَ) اگر سين بولساك (مِنَ الصَّادِقِينَ) راست اينتكوچيلردن
 يعنى سوزك راست بولسه دعا قيلغل بزلكه عذاب كيلسون ديديلر (فَالِ) ايتدى
 شعيب پيغمبر آنلرغه (رَبِّي أَعْلَمُ) مينم پروردكاريم بلگوچيرا كدر (بِهَا
 نَعْمَلُونَ) شول نرسهنى كم سزله اشلر سز بوتلرغه طابونودن هم اولچاوده
 خيانت قيلودن وغيرى گناهلردن هم شول گناهلر كزغه فارشى اوزى جزا كزنى
 بيورر (فَكَذَّبُوهُ) بس يالغانغه طونديلر ايگه اهلى شعيب پيغمبرني و ايمان
 كيتلورمه ديلر (فَأَخَذَهُمْ) بس طوندى آنلرني (عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ) ظل كوينيڭ
 عذابى ظل ديوب عرب سايه بان وزونتيكنى ايتور (۱) حق سبحانه و تعالی فرمان
 ايلدى تاكم بر الوغ طلاغ اوزينيڭ اورنندن قوبوب هواغه كوته رلوب اول
 قومنڭ باشلرى اوستنده سايه بان كى كوله گه لب طوردى قوياش بيك ائسى
 بولقدن اول قوم همه لرى ائسىلكندن قاچوب شول طاونڭ آستينه كوله گه گه
 جيولديلر حق تعالی نڭ حكى برله اول طاو آنلرنڭ اوستلرينه توشوب همه لرى
 هلاك بولديلر آنلرغه اوزلرى استه گان عذاب بولدى (أَنَّهُ كَانِ) درستلكده
 اول ظله كوينيڭ عذابى بولدى (عَذَابُ يَوْمٍ عَظِيمٍ) الوغ كوننڭ عذابى (أَنْ فِي
 ذَلِكَ لآيَةٌ) درستلكده اوشبو اشد بولفوجيدر بر علامت و دليل حق تعالی نڭ

(۱) مرويدر كه شعيب
 عليه السلام قومی عناد
 وانكارلرنده افراط
 ايتديلر بس حق تعالی
 بدى كيچه وكوندز
 طوناش آنلرغه اسسيلك
 يباردى شولقدر اسسى
 بولدى كم چيشمه لرده
 وقبولرده صولر قاينادى
 طاقت فيلا آلمايوب
 ايلورندن چغوب همه لرى
 اورمانغه قاچديلر هر
 قايبوسى بر آغاجنڭ
 آستنده عاجز بولوب
 يانديلر ناگاه هواده بر
 قارا بولوب پيدا بولوب
 جيل ايسدى آنلر
 شادلانوب بر برسینه
 قچرديلر كم «كيلنگز
 بوقارا بولوب كوله گه-
 سينه جيولوب استراحت
 قيلايى» ديديلر
 و همه لرى شول بولوننڭ
 آستينه جيولفاچ بولولدن
 بر اوط چغوب آنلرني
 تمام ياندروب هلاك
 ايلدى. والله تعالی اعلم
 زاد المسير

كېمال قدر تېنە (وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ) وبولمادى اول اصحاب ايكنەنڭ كۆپرەگى (مُؤْمِنِينَ) ايمان كېلتورگۈچىلەر مراد مەنەلر بىر زىراكە آنلردن ھېچ بىر كىشى شەيب پېغمبەرگە ايمان كېلتورمەدى ائامەدىن اھلدىن بىر جماعت ايمان كېلتورگان ايدىلەر (وَأَنَّ رَبَّكَ) ودرستلىككە سېنىڭ رەببىڭ (لَهُوَ الْعَزِيزُ) البىئادولدر غالب ايتكۈچى پېغمبەرلرنى دشمانلار بىنە (الرَّحِيمِ) مەھربان و مەرحىملى مؤمنلەرگە (۱) (وَأَنَّهُ) ودرستلىككە اول قرآن (لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالاملرنىڭ پەرزوردكارىنىڭ ايدىلرگان كىتابىدەر (نَزَلَ بِهِ) ايندى اول قرآن بىرلە (الرُّوحُ الْأَمِينُ) جبرائىل عليه السلام (عَلَى قَلْبِكَ) سېنىڭ كۆڭلۈڭگە اوزرە اى محمد عليه السلام يعنى جبرائىل سېڭا تەلقىن ايلەدى وسېن آنى حفظ قىلۇپ كۆڭلۈڭگە بىر كىتەپكە (لَتَكُونَ) تاكىم سېنىڭ بولماقنىڭ اوچون (مِنَ الْمُنذِرِينَ) فورقنۇچىلاردن خلقنى (بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ) ظاھىر و آشكارا بولغۇچى عرب تىلى بىرلە (وَأَنَّهُ) ودرستلىككە اول قرآننىڭ ذكرى ياكە محمد عليه السلامنىڭ نەتى و صفاتى (لَفِي زُبُرِ الْأَوَّلِينَ) اولگىلارنىڭ كىتابلارنىدە بولغۇچىلەر مرويدىر كە عرب مشركلرى بىعضى مشكل اشلىرى خصوصەندە بنى اسرائيل عالاملار بىنە مەراجعت قىلۇپ آنلر ايتكان سوزنى حق بولۇپ قىبول قىلۇرلر ايدى حق سېغەنە و تەغالى بيوردىكىم (أَوَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ) ايا بولمادىمۇ اول فرىش مشركلرى اوچون (آيَةٌ) بىر دىللى و علامت قرآننىڭ حق ايدىكىنە ياكە محمد عليه السلامنىڭ پېغمبەرلىكىنە (أَنْ يَعْلَمَهُ) بىلمەكلرى اول قرآننىڭ صفتلر بىنە ياكە پېغمبەر عليه السلام نەتلر بىنە (عُلَمَاؤُا بَنِي إِسْرَائِيلَ) بنى اسرائيل عالاملرى يعنى بنى اسرائيل عالاملرى قرآننىڭ و پېغمبىرنىڭ صفتلر بىنە اولگى كىتابلاردا كورۇپ بىلگانلر ھم كىتابلارغا يازۇپ قالدىرغانلر بس آنلرنىڭ بو طوغرىغا سوزلرى اول مشركلەرگە دىللى بولماسمۇ و حالانكە باشقا طوغرىدا اول مشركلر بنى اسرائيل عالاملارنىڭ سوزلر بىنە اشانورلر بو طوغرىغا نى اوچون اشاناسلر (وَلَوْ نَزَّلْنَاهُ) و اكر ايندر سەنك ايدى بىز اول قرآننى (عَلَى بَعْضِ الْأَعْمَىينَ) عرب بولماغان خلقنىڭ بىعضلر بىنە (فَقَرَأَهُ) بس او قوسە ايدى قرآننى اول عرب بولماغان كىشى (عَلَيْهِمْ) اول فرىش مشركلرى اوزرە (مَا كَانُوا) بولماسلر ايدى آنلر شول وقتتە ھم (بِهِ مُؤْمِنِينَ) اول قرآنغا اشانغۇچىلر يعنى عرب بولماغان كىشىنىڭ غايت فصاحت و بلاغىتتە عەرچە بولغان قرآننى او قوماقى البتە مەجزە ايدىكىنە دىللىلر شولاي بولسەندە اول مشركلر اشاناسلر ايدى عربنىڭ عىجگە ايارمەكى عاردر دىوب ايمان كېلتورمەسلر ايدى (حَتَّىٰ لَوْ) اوشانداق

(۱) بو مقام ايدى پېغمبەر
فصللر بىنە آخر بىر كىم
اختصار طرىقچە سىد
مختار صلى الله عليه
وسلمنىڭ مبارك كۆڭلىنە
ئىلى بولسۇن اوچون
اوشبو سورەدە مەذكور
بولغانلر ھم فرىش
مشركلر بىنە تەھدىد
و فورقنۇچىلەر ھم بىر
ئامت پېغمبەرلر بىنە ايمان
كېلتورمە و سېبلى عاقىت
مەتب بولدىلر بو
مشركلەرگە ھم شول
بولسە كىرا كىر.

(سَلَكْنَا) کرگزمز بز عناد وانکاری (فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ) مشرکرنک کو کلر یہ
(لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ) اشاناسلر آنلر قرآنغہ (حَتَّى يَرَوُا) تا کم کورگانلرینہ چہ
(الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) رنجتکوچی وفاطی عذابنی دنیاہہ یا کہہ قیامتہہ (فِي آيَاتِهِمْ بَغْتَةً)
بس کیلور آنلرغہ اول عذاب آکسزدن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) و آنلر بلہہ سار آنک
کجا، طورغان وقتینی (فَيَقُولُوا) بس ایتورلر آنلر عذابنی کورگاچ (هَلْ نَحْنُ
مُنظَرُونَ) ایا بز لر بولورمز مو مهلت بیرلمش لر یعنی بز لر گہ مهلت بیرگز تا کم
ایمان کیلتورہ یک و ایند گولک فیلابق دیورلر (أَفَبِعَذَابِنَا) ایا بز نک عذابیمز برله مو
(يَسْتَعْجِلُونَ) استعجال فیلورلر اول مشرک لر یعنی آشوغوب بز لر گہ عذاب ایگسون
دیپ صورار لر و حالانکہ اوزلری عذابنی کورگاچ مهلت صورار لر (أَفَرَأَيْتَ)
ایا کوردگمو و بلدگمو سین شونی کم (أَنْ مَتَعْنَاهُمْ) اگر فائتہ لاندیرساق بز آنلرنی
و دنیاہہ ترک طوتساق (سِنِينَ) نیچہ یلر (ثُمَّ جَاءَهُمْ) صکرہ کیلسہ آنلرغہ (مَا كَانُوا
يُوعَدُونَ) شول نرسہ کم وعدہ ایتولور بولدیلر آنلر یعنی آنلرغہ وعدہ قیلنغان
عذاب کیلسہ (مَا أَغْنَى عَنْهُمْ) دفع قیلناس و کیتار مہس آنلردن عذابنی (مَا كَانُوا
يَنْتَعُونَ) شول نرسہ کم فائتہ نور بولدیلر آنلر اول نرسہ برله یعنی دنیاہہ
دولت لری و نعمت لری آنلردن عذابنی کیتار مہس (وَمَا آهَلَكْنَا) و هلاک ایلہ مہدک بز
(مَنْ قَرِيبَةً) هیچ بر قریہ اهلینی (إِلَّا لَهَا مُنْذَرُونَ) مگر کم بولدی قریہ اهلینی
فورقتقوچیلر (ذَكَرِي) اوگت و نصیحت بیرمہک اوچون یعنی اول پیغمبرلر یباردک
تا کم آنلرنی حقیقہ اوندادیلر و عذابدن فورقتدیلر ہم نصیحت ایتدیلر آنلر قبول
ایلہ مہ گنج آنلرنی هلاک قیلدی (وَمَا كُنَّا) و بولما دق بز (ظَالِمِينَ) ظالمق ایتکوچیلر
تا کم استحقاقسز عذاب یبارسہک مرویدر کہ قریش مشرکلری «محمد کہ اُمی
اسملی پری کیلوب قرآننی اوگرہ نہ در» دیورلر ایدی حق تعالی آنلرنک سوزلرینی
رد کیلوب بیوردی کم (وَمَا نَنْزَلَتْ بِهِ) و ایندیلمہ دی اول قرآن برله (الشَّيَاطِينِ)
شیطانلر و پریلر (وَمَا يَنْبَغِي لَهُمْ) ہم نبوش بولماس اول شیطانلرغہ قرآننی ایندیلمہک
(وَمَا يَسْتَطِيعُونَ) دخی قادر بولماسلر آنلر. و کوچلری یتہس قرآننی ایندیورر گہ
زیرا کہ فرشتہ لر آنلرنی کوگگہ یاقن بیہر مہسلر یولدیلر برله آطوب نوشورورلر
(أَنَّهُمْ) درستلکدہ اول شیطانلر (عَنِ السَّمْعِ) ایشتہ کدن فرشتہ لر سوزینی
(لَمَعَزُولُونَ) البتہ براق ایتولمش و بر چیتکہ سورلمش لر (فَلَا تَدْعُ) بس
اونہ مہ گل سین و طابونماغل خطاب پیغمبرمز علیہ السلامغہ اما مراد اتملر یدر یعنی

طابونما سونلر (مع الله) الله تعالى بر له (الها آخر) ايكنچى خدايفه (فتكون) بس
 سين بولورسك (من المعذبين) عذاب اينولمشلردن (وانذر) دخى قورقتقل سين
 اى محمد عليه السلام (عشیرتك الاقر بين) اوزنگه باقنراق بولفوجى قرنداشرلر كنى
 اوشبو آيت كر يمه نازل بولغاچ پيغمبر مز عليه السلام صفا طاغينه چقدى وقرنداشرلر بنى
 برام برام چاقردى آنلر تمام جبولغاچ بيوردى كم «اگر مين سز لرگه ايتسه م اوشبو
 طاونك آستنده بر جماعت آطلى لشكرلر باردر ديسه م مينم سوزيمگه اشانور
 ايدكز مو» ديدى آنلر «بلى سبكا اشانامز» ديديلر بس بيوردى كم «مين سز لرنى
 كبله چكده بولا طورغان فاطى عذاب بر له قورقتور من» ديدى بوسوزنى ايشتكاج
 مه لرى متغير بولوب طارالديلر و ابولهب پيغمبر حضرتينه ايندا و جفا ميلماقغه
 باتلادى (واخفض جناحك) هم توبان قيلغل اوزكناك فاناطكنى يعنى مهربان
 وشفقتلى بولغل (لمن اتبعك) شول كمسه گه كم اباردى (من المؤمنين) مؤمنلردن
 (فان عصوك) بس اگر قارشسه لر سينك قرنداشرلر كنى سبكا و ايمان كبلتورمه سهر
 (فقل) بس ايتكل سين آنلرغه (انى برى) درستلكده مين بيزگوچيمن و بيزار من
 (ما تعملون) شول نيه دن كم سز لر اشرلر سز (وتوكل) هم توكل قيلغل اوزكناك
 مهملر ك طوغر بسنه (على العزيز) غالب و قادر بولفوجى خداى تعالى گه (الرحيم)
 مهربان و مرحمتلى بولفوجى (الذى يرىك) آنداين خداى كم كورور اول سيني
 (حين تقوم) شول وقتده كم سين طورور سن كيچهلر نهجد نمازينه (وتقلبك) هم
 كورورسك ايله نه ككنى و بر حالدين بر حالگه دونه ككنى (فى الساجدين) نماز
 اوقوعوچيلر آراستنده يعنى آنلرغه امام بولغان وقتكده قيام وركوع و سجود
 هم فعود ايله مه ككنى كورور (انه) درستلكده اول خداى تعالى (هو السميع)
 اولدر ايشتكوچى سينك سوزكنى (العليم) بلگوچى سينك نيتكنى (هل انبئكم)
 ايا خبر بيرايم مو سز لرگه (على من تنزل الشياطين) كم اوزرينه اينهلر شيطانلر
 و ديور (تنزل على كل افك اثم) اينارلر آنلر هر بر يالفاچى گناهكار اوزرينه
 كاهنلر و سهرچيلر كنى كم آنلر (يلقون السمع) سالورلر قولالرينى شيطانلرناك
 سوزلرينه هم آنلردن ايشتكان يالغان سوزلرگه ينه باشقه يالغانلر فوشوب خلقفه
 سوزلرلر (واكثرهم كاذبون) و آنلرناك كوبره گى يالفاچيلردر يعنى بارچه سى
 يالفاچيلر (والشعراء) و مشركلرناك شاعرلرى ابن ربهرى و اميه ثقفى و غيريلر
 كنى (يتبعهم الغاؤون) ايارورلر اول شاعرلرگه عربناك آزغونلرى و احمقلرى

مرویدرکه ایکی شاعر حضرت پیغمبر علیہ السلامنی خورلاب بیتلر ایتور ایدیلر
 و مشرکلر آنلرنک بیتلرینی کوکللرینه بیکلر اوفوب یورورلر ایدی اوشبو آیت
 کریمه آنلرنک شأنده نازل بولدی (اَلَمْ نَر) ایا کورمه دکموسین (اَنَّهُمْ فِی کُلِّ
 واد) شونی کم اول شاعرلر سوز قسملرندن هر بر وادیده (یهیمون) سرگردان
 بولورلر و آپدراب یورورلر مثلا کشی سوکک و نسیده طهن ایتک و فائده سز
 هزل و مسخره قیلدی و لایق بولماغان کشینی افراط مدح ایتک هم کشی عرضینی
 خورلاب هجو قیلدی کبی اشلر برله ضالانده دوام ایدارلر (وَاَنَّهُمْ یَقُولُونَ) دخی
 کورمادکمو شونی کم اول شاعرلر ایتورلر و سوزلرلر (مَا لَیَفْعَلُونَ) شول
 نرسه نی کم قیلماسلر یعنی اوزلری هیچده قیلماغان اشلرنی قیلدی دیوب بیتلر
 ایتورلر جاهلیت اهلینک شعرلری کوبسی شول طریقه ایدی مرویدرکه اوشبو
 آیت کریمه نزلندن سوکک صعبه لرک شاعرلری حسان و ابن رواحه هم غیریلر
 رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضور شریفینه کیلوب عرض ایلدیلر کم « یا
 رسول الله حق سبحانه و تعالی بلور کم بزلر شاعرمز بو حالده اولسه ک بزنک
 اشیمز نیچک بولور » حضرت بیوردی کم « مؤمن فلج برله هم نیلی برله صوغش
 قیلور سزلرنک مشرکلر شأنده ایتکان شعرلرکوز آنلرغه اوقدان قاطیرا قدر » دیدی
 و اوشبو آیت کریمه نازل بولدی (اَلَّا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا) مگر اول صفترلده توکلدر
 شاعرلردن شول کسه لر کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اینگو عمللر
 اشلدیلر یعنی شعر برله حضرت پیغمبرنی ماقنادیلر و کفر اهلینی ذم ایلدیلر
 (وَذَكَرُوا اللّٰهَ) دخی ذکر قیلدیلر الله تعالی نی (کَثِیْرًا) کوب یعنی کوبره ک
 شعرلری الله ذکریدر تعبد و توحید هم طاعتکده تحریض کیبلردر (وَاَنْتَصَرُوا)
 هم انتقام آلدیلر مشرکلردن (مِنْ بَعْدِ مَا ظَلَمُوا) شول نرسه سوکنده کم ظلملر
 اینولمش بولدیلر یعنی مشرکلر اهل اسلامنی هجو قیلوب و خورلاب بیتلر ایتکاج
 آنلر مشرکلرنی رد قیلوب شعرلر انشاد ایلدیلر (وَسِعِلْمٌ) و تیزدر کم بلورلر
 (الَّذِیْنَ ظَلَمُوا) شول کسه لر کم ظلملر قیلدیلر کفر و شرک برله هم پیغمبرنی شاعردر
 دیب افترا ایلدیک برله آنلر بلورلر شونی کم (اٰیٌ مُّنْقَلَبٌ) قایو اورنغه (یَنْقَلِبُونَ)
 دونارلر آنلر و قایتورلر یعنی آنلرنک قابتناچق بیرلری نئوغدر حفظنا الله تعالی منه

﴿ سورة النمل مكية وهي ثلث وتسعون آية ﴾

﴿ ۲۶ نوحی سوره نهل سوره سی مکده نازلدر ۹۳ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) وَاللَّهُ اعْلَمُ بِرَأْدِهِ (تَلَكَّ) اوشبو سوره (آيَاتُ الْقُرْآنِ) قرآنك آیتلر بیدر (وَكِتَابٍ مِّبْيَانٍ) هم حلال و حرامنی روشن قیلغوجی (۲) كِتَابِنَا آیتلر بیدر (هُدًى) هدایت ایتکوجی و طوغری بولنی کورگازگوچیدر اول قرآن (وَبَشْرٍ هَمٍّ) هم سوبونچ بیرگوچیدر (لِّلْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلرگه (الَّذِينَ يَقِيْمُونَ الصَّلَاةَ) آندابن مؤمنلرکم قایم قیلورلر و اوتورلر نمازنی شرائط و ارکانی برله (وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ) هم بیرورلر زکوتنی مستعقلرگه (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ) و آنلر آخرت سراینه (هَمٌّ يَوْفُونَ) آنلرغنه شکسز اشانورلر (أَنَّ الَّذِينَ) درستلکده شول کیمسلرکم (لَا يُؤْمِنُونَ) اشاناسلر (بِالْآخِرَةِ) آخرتکده (زِينًا لَهُمْ) زینتلی قیلدق بز و بیزادک آنلر اوچون (أَعْمَالَهُمْ) آنلرک یاوز عمللرینی یعنی نفسلری آرزو ایتکان نرسهلرنی آنلرغه کورکام ایتوب کورسه تدرک (فَهُمْ يَعْهَدُونَ) بس آنلر سرگردان بولوب یورورلر آزغونلقدده (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (الَّذِينَ لَهُمْ) شول کیمسلردرکم بولغوجیدر آنلرغه (سُوءَ الْعَذَابِ) عذابک یمانراقی دنیاده بیدر صوغشندده قتل و اسیر ایدلمک کبی (وَهُمْ فِي الْآخِرَةِ) هم آنلر آخرتده (هَمُّ الْآخِرُونَ) آنلردر زیان کورگوچیرا کلر (وَأَنَّكَ) درستلکده سین ای محمد علیه السلام (لَتَلْقَى الْقُرْآنَ) البته تلقین ایتولمش و اوگراتلمش بولورسک قرآنی یعنی جبرائیلک تلحقن ایلهمه کی برله قرآنی آلورسک (مَنْ لَدُنَّ حَكِيمٍ عَلِيمٍ) دانا و بلگوجی حکیمک فاشندن یعنی خدای تعالی فاشندن (إِذْ قَالَ مُوسَى) یاد قیلفل شول وقت کم ایتدی موسی پیغمبر (لَأَهْلَ) اوزینک اهلینه یعنی مدیندن مصرفه فایتقاندده بولنی آداسقانلر ایدی هم خانونی بالا طوغرماقده آغرور ایدی هوا بیک سالقون ایدی شول وقتده حضرت موسی اوزینک کیشیارینه ایتدی (أَتَىٰ أُنثَىٰ) درستلکده مین کوردم (نَارًا) بر اوطنی (سَأْتِيكُمْ مِنْهَا) نيزدرکم مین کیلتورورمن سزلرگه اول اوطن (بِخَبْرٍ) بر خبرنی یعنی شول اوطنک یانداغی کشیدن بولنک خبر بنی صورارمن (أَوَاتِيكُمْ) یا ایسه کیلتورورمن سزلرگه (بِشَهَابٍ قَبَسٍ) بر یاندرلمش او طو شعله سینی (لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ) شایدکم سزلر شول او طو برله

(۱) قرآن دیمک شول
جهتنددرکم آنی اوفورلر
و کتاب دیمک شول
جهتنددرکم آنی یازارلر
(۲) لباب التفسیرده
اخفشدن نقل ایدلمشدر
کم حروف مقطعه
کلامک ایتداسر
وانتهاسی اوچوندر
بس بو اورنده طس
شعرا سوره سینک ختیینه
ونهل سوره سینک فتحینه
اشارت بولور یا که
طآ طهارت قدس
الهیگه وسین ستارگه
اشارتدر.

جلو نوسز وصالقوندن قورنلورسز (فَلَمَّا جَاءَهَا) بس کیلگانی زمانده موسی
 علیه السلام اول او ط یانینه بر نور کوردی کم بر یاشل آغاچنی یا قطنوب بالقوب
 بلورور شول وقتده (نودی) ندا ایتولمش بولدی (أَنَّ بورك) شوپله دیوب
 کم مبارک بولسون وبرکت بیرلمش بولسون (مَنْ فِي النَّارِ) شول کیمسه کم او ط
 اورنده در یعنی بقعه مبارکه ده در یاکه اوطنک طلبنده در یعنی موسی علیه
 السلام (وَمَنْ حَوْلَهَا) هم شول کیمسه کم اول اوطنک تیکراسنده در یعنی فرشته لر
 (وَسَبْعَانَ اللَّهُ رَبَّ الْعَالَمِينَ) وایتکل سین پاک بولدی عالمرنک پروردکاری
 بولغوجی خدای تعالی تشبیه دن وبر نرسه که او خشاتلماق دن دیوب فایچانکم موسی
 علیه السلام اوشبو ندانی ایشندی یاق یاغینه فارادی ندا فیلغوجی کیمدر دیدی
 ینه ندا کبلدی کم (یا موسی) ای موسی (أَنَّهُ أَنَا اللَّهُ) درستلکته اول ندا فیلغوجی
 مین الله تعالی در من (الْإِيزِزِ) غالب بولغوجی (الْعَكْبِمِ) طوغریلق برله حکم
 فیلغوجی (وَأَلْقِ عَصَاكَ) هم یرگه طاشلاغل سین وصالقل ای موسی اوزکُنْکْ
 طایا فکنی بس موسی علیه السلام قولندافی طایاقینی یرگه طاشلادی فی الحال اول
 طایاق فیلداد بوری باشلادی (فَلَمَّا رَأَاهَا) بس کورگانی زمانده حضرت موسی
 اول طایاقنی (تَهْتَزُّ) حرکت قیلور وهر طرفه یورور (كَأَنَّهُا جَانٌّ) گویا کم اول
 طایاق نیز یورگوجی بر فکجه یلاندر اول حالده کچکنه ونازک یلانر کبی بولور
 ایدی صکره اوسوب اژدها بولور ایدی فایچانکم حضرت موسی بو حالنی کوردی
 (وَلَّى) یوز دوندردی (مُدْبِرًا) فایچقوجی بولغانی حالده یعنی آندن قورقوب کیری
 بولوب قاچا باشلادی (وَلَمْ يَعْصِ) و قورقوسندن کیری فایتمادی ینه ندا
 ایرشدی کم (یا موسی لاتغف) ای موسی قورقماغل میندن باشقه دن (أَنِّي لَأَيُّقَانٌ
 لَدَيْكَ) درستلکده مین شول ذات من کم قورقماسلر منم قاشمده (الْمُرْسَلُونَ)
 یارلمش رسوللر یعنی مینم قاشمده آنلرغه ضرر ویاوزلق بوقدر تا کم قورقورلر
 ایدی بلکه کیرا کدر کم قورقسونلر مینم عذابدن ظالمق ایتکوچیلر (الْأَمَنَ ظَلَمَ)
 مگر شول کیمسه کم ظالمق ایلسه (ثُمَّ بَدَّلَ حُسْنًا) صکره آلددرسه و ایند گولکنی
 اشلسه (بَعْدَ سَوْءٍ) یاوزلق سوکنده یعنی گناه قیلغاندن صوگ توبه ایتسه (فَأَنَّى
 غَفُورٌ) بس درستلکده مین یارلقاچوچین توبه ایتکوچیلرنی (رَحِيمٌ) رحمت
 فیلغوجین آنلرغه (وَأَدْخُلْ) هم کرگزگل ای موسی (بَدَّكَ) فولکنی (فِي جَبِيحٍ)
 کوله کنک یقاسینه (تَخْرُجُ) تا کم چفار اول قولنک (بِيضًا) آق ویا لطفرا فوجی بولوب

(۱) مرویدر که حضرت داود علیه السلامك اون توفز اوغلى بار ایدی هر فایوسى آنك اورنینه پادشاه بولونی دعوا فیلور ایدی حق سبحانه وتعالی کوکن بر مهرلنگان نامه بیاردی آنك اچنده نیچه مسئله یازغان ایدی ویبورلش ایدی کم سینك بالاکر- گن فایوسى اوشبو مسئله لرگه جواب بیرسه سیندن صوگ اورنگفه اول پادشاه بولسون بس داود علیه السلام نومنك اولوغلرینی جمع قیلوب اول مسئله لرنی اوغللرینه عرض ایلدی بارچه لری جوابدن عاجز قالدیلر حضرت سلیمان ایتدی «اگر رخصت بولسه مین بومسئله لرگه جواب بیرورمن» داود علیه السلام رخصت بیردی حضرت سلیمان برام برام بارچه مسئله نك جوابینی تقریر ایلدی آنده حاضر بولغان بنی اسرائیل اولوغلری حضرت سلیماننك جوابلرینه قهسین ایدوب فضل وکمالینه معترف بولدی بار داود علیه السلام پادشاهلغنی حضرت سلیمانغه تسلیم ایدوب ایکنهی کون وفات بولدی. زادالمسیر

(من غیر سوء) برعلت وصرخاودن باشقه یعنی آنك آق بولماقی برآقتدن و آلائنلیك سببندن بولماس بلکه بر معجزه بولور بس موسی علیه السلام قولینی یاقاسینه طقدی آق ونورلی بولوب چقدی ندا ایرشدی کم اوشبو ابکی معجزه نی ظاهر فیلغل وکورگازگل (فی تسع آیات) توفز معجزه لر جهله سنده کم سینکا عطا ایدلمشدر (الی فرعون) فرعونگه کورگازگل (وقومه) هم آنك قومینه (انهم) درستلکده اول فرعون هم آنك قومی (کانوا) بولدیلر (قوماً فاسقین) فرمان چیکندن چقفوچیلر بولغان گروه (فلما جاءتهم) بس کیلگانی زمانده فرعونگه هم قومینه (ایاتنا) بزنگ قدرتیهم دلیری (مبصرة) روشن وظاهر بولغانی حالده اول دلبلر یعنی موسی پیغمبرنك معجزه لرینی کورگانلری زمانه (قالوا) ایتدیلر آنلر (هذا سحر مبين) اوشبو روشن و آشکارا بولغان بر سحر در دیدیلر (وجعلوا بها) هم انکار قیلدیلر آنلر اول معجزه لرغه (واستیقنتها) وشکسز بلدیلر اول معجزه لرنك حق ایدکینی (انفسهم) آنلرنك کوکلری یعنی کوکلری اول معجزه- لرنك سحر توگللیکینی جزماً بلورلر ایدی بله طور ب انکار قیلدیلر (ظلمًا) ظلملیق یوزندن (وعلموا) هم تکبرلك وباش طارتو یوزندن (فانظروا) بس قاراغل وکورگل کم (کیف کان) نیچك بولدی (عاقبة المفسدين) فساد و بوزقلق قیلغوچیلرنك عاقبتلری کم دنیاده دریاغه فرق بولدیلر و آخرنده تموغ اوطنیه یانسه لر کیرا کدر (ولقد اتینا) وتحقیق بیردک بز (داود وسليمان) داود پیغمبرگه هم آنك اوغلی سلیمان پیغمبرگه (علماً) علمنی یعنی دین و شریعت علمینی (وقالوا) وایتدیلر داود هم سلیمان علیهما السلام (الحیدلله) ثنا و ماقتاماق الله تعالی گه مخصوصدر (الذی فضلنا) آندا این الله کم علم جهنندن آرتق ایتدی بزلرنی (علی کثیر) کوب کشی اوزرینه (من عباده المؤمنین) مؤمن بولغوچی بندهلر نندن (وورث سلیمان) ووارث بولدی سلیمان پیغمبر (داود) آناسی داود پیغمبرگه یعنی آنندن میراث ایتوب آلدی پیغمبرلکنی یا که علم وحکمتنی یا که ملک وپادشاهلغنی کم حضرت داود وفاتندن صوگ آنك اور (پادشا بولدی) (وقال) هم ایتدی حضرت سلیمان (یا ایها الناس) ای آدمیلر (علمنا) اوگراتولمش بولدی بز یعنی بزگه اوگراتدیلر وبلدردیلر (منطق الطیر) اوچقوچی قوشلر سوزینی یعنی قوشلر بر برینه نی ایتدکلرینی آکلارمن دیدی بواش سلیمان علیه السلامك

مەجىزەسى ايدى (۱) يەنە ايتىدى حضرت سليمان (واوتينا) وپىرلىش بولدىق بىز يەنى بىزگە پىردىلەر (من كل شيء) بار چە نرسە دن كىم بىز آڭا محتاجىمىز (ان هذا) درىستلىككە اوشبو عطا (لهو الفضل المبين) البته اولدىر آشكارا بولغۇچى فضىلت و آر تىلقى (۱) (وحشر) وچىم ايتولمىش بولدى (لسليمان) سليمان پىغمبەر اوچون (جنوده) آڭك لىشكرلىرى (من الجن) پىر بىلدىن (والانس) هم آدمىلردىن (والطير) دىخى قوشلاردىن (فهم يوزون) بىس اول لىشكرلر سورلمىش بولورلر ايدى آڭك سىر قىلغان وقتىندە تىفسىرلردە مەذكوردىكى حضرت سليمان عليه السلامك لىشكرگامى يوز فرسخ اچىندە يوز فرسخ پىرىنى آلور ايدى شول قدر كۆلك بىرلە ضبط و ترتيبلىرى شول درجەدە ايدى كىم لىشكرلردىن هېچ كىمىسە اوزىنە تەيىن ايدىلگان اورىندىن ذرە آغىم هم آر طقە كىتە آلماس ايدى تىخت كاهىنى بىر بساط اوستىندە جىل كوتەرۈپ بىر كوتىدە آيلىق يولغە ايلتور ايدى بىر كون شام ولايتىندىن يەن طرفىنە تۇجە ايدىۈپ بارور ايدىلەر (حتى اذا اتوا) تاكىم ھر قاچان كىم كىلدىلر آنلر (على واد النمل) فرمىقە وادىسى اوزرە يەنى طائفنىڭ جنوب طرفىندە بىر چوقۇر يىرگە كىلدىلر كىم آندە فرمىقەلر كۆب ايدى (فالت نملة) ايتىدى بىر فرمىقە كىم آڭك اسمى «منذره» ياكە «طاخىه» ياكە «ملاخىه» ايدى ايكى قاناطى بار ايدى الوغلىق اۇنچ قدرلى ايدى و اوزى فرمىقەلرنىڭ پادىشامى ايدى حضرت سليمان لىشكرىنى كورگىچ بىر بىۈك يىرگە چىۈب ايتىدى (يا ايها النمل) اى فرمىقەلر (ادخلوا) كىرگىلر (مساكنكم) اورنلرگىچە (لا يظلمنكم سليمان) كىرە كىر كىم طايطاماسون و تلىق قىلماسون سىلرنى سليمان (وجنوده) هم آڭك لىشكرلىرى (وهم لا يشعرون) و حالانكە اول لىشكرلر بىلمەسلر سىزنىڭ آياق آستىدە قالوب طايطالماقگىزنى دىدى فرمىقەنىڭ بو سوزىنى جىل اوچ مىل مەقدارى بولدىن سليمان عليه السلامك فولاغىنە ايرىشردى (فتبسم) بىس تبسم قىلدى حضرت سليمان (ضاحكا) كولىگۇچى و عجبىلەنگۇچى بولغانى حالدە (من قولها) اول فرمىقەنىڭ سوزىندىن مرويدىر كە سليمان عليه السلام آڭك سوزىندىن تەجب قىلوب اول فرمىقەنى يانينە چاقردى و ايتىدى «اى فرمىقە سىن بىلمەدگىمۇ كىم مېنىم لىشكرلرم هېچ كىمگە ظلملىق ايتىمەسلر» فرمىقە ايتىدى «بلى بىلىم لىكن مېن بو فرمىقەلرنىڭ الوغى و سرورى مېن آنلرنى اوڭتلمەك و نصىحت ايتىمەك مېڭا لازىمىر شول جەھتدىن آنلرغە صافلانورغە قوشدىم» دىدى حضرت سليمان ايتىدى «مېنىم لىشكرلرم ھوا يوزىدە بىس آنلر سىنىڭ قومىنى نېچك طايطاسونلر»

(۱) بىر كون حضرت سليمان بىر بىلبنى كوردى بىر آغىچ بو طاقىنە اولتور بىر سايرار ايدى اصحابىنە ايتىدى «بلور» سىزمو بو بىلبنى ايتىدە «الله ورسولى بلور» دىدىلر سليمان عليه السلام ايتىدى «اول ايتىدە كىم مېن اوشبو كون يارطى خرما آشادىم شونىڭ بىرلە بىزىم تۇقراق بولسون دىناغە» و كورگىچون بىر اچون طوۈگىز بىلبنى اچون بىنا بىلگىز» دىب ايتىدە بىر اوس ھىرى فىلساڭك تەمىنى كورورسك دىب ايتىدە شول طرىقە ھىر بىر قوشنىڭ نى ايتىدىكىن خىر پىرور ايدى. (۲) مرويدىر كە سليمان عليه السلامغە حق تەعالى شوندا بىن قىت روزى ايلەمىش ايدى كىم هېچ بىر سلطانىڭ آڭك كىبى قىتتى بولمادى تىختىنىڭ اولك ياغىندە ايكى يوز مڭ كىرسى آدمىلرنىڭ اولوغلىرى و بىنى اسرا ئىل علماللىرى اولتورمىق اوچون ايدى صول ياغىندە ھم ايكى يوز مڭ كىرسى پىرىلر اولوغلىرى اولتورمىق اوچون ايدى قوشلر باشى اوستىدە كۆلگە ئېب طورورلر ايدى.

اولوغلىرى اولتورمىق اوچون ايدى قوشلر باشى اوستىدە كۆلگە ئېب طورورلر ايدى.

ديدى فرمسه جواب

بيردى «قول آستنده دورت مك سرهنك باردر هر فايوسينك قول آستنده دورتهر مك نقيب باردر وهر نقيبك تصرفنده فرق مك فرمسه در» حضرت سليمان ايتدى «نى اوچون لشكرلر كنى طشقارى بير اوستينه چقارماسسك» فرمسه ايتدى «يانبى الله بزلر گه بير يوزينى بيرديلر قبول ايتبه دك تاكم خداى تعالى دن غيرى هيچ كم بزنك احواليمز گه مطلع بولماسون اوچون بير آستنه وطن طوندق» ينه فرمسه ايتدى «يا نبى الله خداى تعالى نك سيكا عطا آپله گان نعمتلرندن برينى ايتكل» حضرت سليمان ايتدى «ميكا جيلنى مسغر قىلدى تاكم تل گان بير مگه مينى ايلتور بر كونده بر آيلق يولفه ايلتور» ديدى فرمسه ايتدى «بو اش شوگا اشارتدر كم سيكا دنيا ده بيرلگان دولتلىر و پادشاهلىق همه سى جيل كيدر بوكون بولور ايرته گه بتهر هيچ اعتبارى يوقدر» ديدى. كشف

فرمسه جواب بيردى كم «مينم آنلرغه صافلانورغه قوشماقم آنلر طايطالوب ايزلمه سونلر مجروح بولماسونلر اوچون نوگلدر بلكه مباده كم سينك لشكر كنى تماشا قىلوب خداى تعالى نك ذكرندن غافل فالماسونلر و غفلت ميداننك پايمال بولماسونلر اوچون مسكنلر كز گه كرگز ديب بيوردم» ديدى (۱) و الحاصل حضرت سليمان اول فرمسه برله مكالمه قىلوب آنندن كوب حكمتلى و عبرتلى سوزلر ايشتدى صكره حق تعالى گه مناجات قىلدى (وَقَالَ) هم ايتدى سليمان پيغمبر (رَبِّ اَوْزَعْنِي) اى مينم پروردكارم ميكا سين الهام ايله گل ياكه فرصت بيرگل سين ميكا (اَنْ اَشْكُرَ) شوگا كم شكرانه قىلايم مين (نِعْمَتَكَ اَلَّتِي) سينك شول نعمتنگه كم (اَنْعَمْتَ عَلَيَّ) انعام ايتدك سين مينم اوز ريمه (وَعَلَى وَالِدِي) هم مينم آنام و آنام اوز رينه (وَأَنْ اَعْمَلَ صَالِحًا) دخى شوگا كم اشلهيم مين ايند گو عملنى (تَرْضَاهُ) شونداين عملنى كم سين راضى بولورسك و قبول قىلورسك آنى (وَادْخُلْنِي) هم كرگز گل مينى (بِرَحْمَتِكَ) اوز رحمتك برله (فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ) ايند گو بئلكر آراسينه مرويدر كه اوشبو سفرده حضرت سليمان عليه السلام لشكرى برله بر صوسز واديفه ايرشديلر نياز وقتى كردى حضرت سليمان طهارت آلماقى بولدى صو يوق ايدى لشكره صونى كورگاز گوچى «هدهد» فوشى ايدى آنى ازله ديلر و طايطاديلر و بر روايتده سليمان عليه السلام تختى اوزرنده اولتورمش و باشى اوستنك قوشلر كوله گه لب طورور ايدى ناگاه قوشلر آراسنده بر آچقلىق و بوش اورن كوردى فاراب بلدى كم اول اورن «هدهد» اورنى ايدى هدهدى قوشلر آراسنده كورمه دى (وَتَنَقَّدَ الطَّيْرَ) و تفحص ايتدى يعنى نيكشردى و يوقلادى حضرت سليمان قوشلر نى و هدهد قوشينى طايطادى (فَقَالَ) بس ايتدى (مَالِي) نى نرسه در ميكا كم قوشلر صفك (لَا اَرَى الْهَدَّ) مين كورمه سين هدهد قوشينى مينم كوزيم آكا توشه سبو (اَمْ كَانُ) يا ايسه اول هدهد بولديبو (مَنْ الْغَائِبِينَ) غايب بولغو چيلردن و يوقالغو چيلردن بو جمعدن (لَا عَذْبَةَ) البته عذاب قىلور من مين آگانا ديب اوچون (عَذَابًا شَدِيدًا) بر قاطى عذابنى يعنى قانا طلر بىنى كيسوب قوياشقه طاشلاز من ياكه خانونى برله آنك آرالرينى آيرور من ياكه چيتلككه يابار من (اَوْ لَذْبَعَنَّهُ) يا ايسه آنى بوغازلار من تاكم باشقه قوشلرغه عبرت بولسون (اَوْ لِيَاتِيَنِي) يا ايسه كيلتورور اول فوش ميكا (بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ) بر ظاهر و آشكارا بولغان دليل و حجتنى يعنى اوزينك غائب

یوقدر هیچ عبادتکه مستحق معبودمگر اولغنه در (رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ) اولوغ بولغه چی عرشنك پروردکاری وبارانقوچیسیدر اوشو سجده امام اعظم قولنچه قرآنده گی تلاوت سجده لرینك سکز نچیسى و امام شافعی قولنچه توفز نچیسیدر فتوحاتده شیخ محی الدین قدس سره بوسجده نی « سجدة السر والخفی » دیوب ذکر ایل مشدر القصة قاچانکم هد هد اوزینك سوزینی تمام ایلادی (قَالَ) ایتدی حضرت سلیمان (سَنَنْظُرُ) نیزدر کم قارارمزوبوسوز خصوصنک نامل قیلورمز (اَصَدَقْتَ) ایاسین راست ایتدگمو (اَمْ كُنْتَ) یاایسه بولدگمو (مِنَ الْكَاذِبِينَ) بالغان ایتکوچیلردن بس سلیمان علیه السلام بلقیسکه خط یازدی وهد هد قوشینه ایتدی (اَذْهَبْ بِكِتَابِي هَذَا) ایلنكل سین مینم اوشبوخطینی (فَالْقَهَّ إِلَيْهِمْ) بس طاشلاغل وصالقل سین اول خطنی آنلر طرفینه (ثُمَّ تَوَلَّى عَنْهُمْ) صگره یوز دوندرگل آنلردن و بر پوچماقغه کیتوب نیکشروب وقاراب طورغل (فَانظُرْ) بس کورگل کم (مَاذَا يَرْجُونَ) نی نرسه گه قایتورلر ومراجعت قیلورلر یعنی اول خطنك جو ابنده بر برسی برله نیچك سوزله شورلر و نی نرسه گه قرار بیرورلر آر باب قصص قوللر نچه « بلقیس » شرحیل بن مالک پادشاهنك قزی ایدی شرحیل یمن ولایتنه پادشاهلق قیلور ایدی بر جن قزینه موصلت قیلوب آننن بلقیس وجودکه کیلدی دیمشلر آتاسندن صوك بلقیس پادشاه بولدی جنلر آگا مدد قیلور ایدیلر و آنك اوچون بیک اولوغ نغمت یاصادیلر قومی همه لری قویاشقه طابونور ایدیلر هدهد حضرت سلیماننك نامه سینی کیلتورگانه بلقیس اوزینك خلونگاهنک بالفوز یغنه استراحت اوچون یانتان ایدی ایشکلر بیکلی ایدی هدهد برترزه دن کروب نامه نی بلقیسنك کوکرا کینه طاشلادی بلقیس اویغانوب خطنی کوردی هم آچوب صگره ارکان دولتینی جمع قیلدی (قَالَتْ) ایتدی بلقیس آنلرغه (يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ) ای قومنك اولوغلری (اِنِّي) درستلکده مین (اَلْقَى إِلَيَّ) سالنمش بولدی مینم صاری (كِتَابٌ كَرِيمٌ) بر اولوغ یازو وخط اولوغ خط دیماکی آنك بیهرگوچیسى پیغمبر بولدقندن یا که آنی قوش کلتور دکندندر قومنك اولوغلری اول خط کیمن کیلدی دیوب صور ایدیلر بلقیس ایتدی (اِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ) درستلکده اول خط سلیمان فاشندن در (وَاِنَّهُ) ودرستلکده اول خطنك مضمونی اوشبودر کم (بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ اَللّٰهُمَّ اِنْعَلُوا عَلَيَّ) علو قیلماکمز و اولوغلق ایتمه کمز مینم اوزریمه (وَاَتُوْنِي) هم کیلکمز میکا (مُسْلِمِينَ) انقیاد ایتکوچیلر و بوی صونقوچیلر بولغانکمز

حالده بلیس قومی نامه نك مضمونینی آكلادیلر و كوردیلر كم اول نامه نك
 سوزلری آز و قصه بولسه ده كوب معنیلرگه دلالت قیلادر بو خصوصه آپدراب
 مضطرب بولدیلر (قَالَتْ) ایتدی بلیس آنلرغه (يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ) ای قومنك
 اولوغلری (اقتونی) فتوا بیرگز میگا فی امری) مینم اشدنه یعنی اوشبو اش
 خصوصنده صواب و صلاح بولغان مصلحتنی اینگز و برتدبیر قیلگز (مَا كُنْتُ)
 بولمادم مین (فاطمة) کیسكوچی و حکم اینكوچی (امرا) براشنی (حتى تشهدون)
 تاكم سز لر حاضر بولغانسگزغه چه مینم حضورمك یعنی سز لر نك مشورت و مصلحتكزدن
 باشقه مین هیچ بر اش اشله مه مین دیدی (قَالُوا) ایتدیلر قومنك اولوغلری
 بلیس سوزینه جوابده (نَعْنُ اُولُوا قُوَّةً) بزلر قوت ایلریمز (وَأُولُوا بَأْسَ
 شدید) هم قاطی صوغش ایلریمز یعنی بزلر قوتلی و کوچیلریمز هم لشکرلریمز
 و قوراللریمز کوبدر صوغشدن مورقاسمز (وَالأَمْرُ إِلَيْكُمْ) و اش سیگا طاپشرفغاندر
 یعنی بو خصوصه اشنی سینك اوز رایگا طاپشرامز (فَانظُرِي) بس قاراغل و فکر
 قیلوب كورگل (مَاذَا نَأْمُرُ بِنَ) تاكم فی نرسه بیور ورسك و فرمان قیلورسك صوغش
 قیلماق یاكه مصلحه ایتمه كدن بز سینك فر مانگا مطیعلرمز دبدیلر بلیس بلدی
 كم قوم اولوغلری صوغش قیلوغه میل ایتدیلر بو اشنی معقول كورمه دی و ایتدی
 كم بزلرگه سلیمان برله صوغشماق مصلحت توگلدن زبیرا كه صوغشك آخیری
 نیچك بولماقی معلوم ایماسدر اگر آنلر بزگه غالب بولسه لر اموال و دیاریمزنی
 تمام خراب و تلف ایدارلر دیدی كما قال الله تعالی (قَالَتْ) ایتدی بلیس (اَنْ
 الْمُلُوكَ) درستلكده پادشاهلر (اِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً) هر قایچان كرسه لر بر آولفه یاكه
 شهرگه كم آنی قهر برله آلغان بولسه لر (اَفْسَدُوهَا) فاسد و خراب قیلورلر اول
 قریه نی (وَجَعَلُوا) هم قیلورلر (اَعزَّةَ اَهْلِهَا) اول قریه اهلینك عزیزلرینی
 و اولوغلرینی (اَذَلَّةً) ذلیل و خور قیلورلر (وَكَذَلِكَ) و اوشانداق (يَفْعَلُونَ)
 قیلورلر اول پادشاهلر بس سلیمان برله صوغش قیلماق بزنی یكسه لر آنلر هم
 بزگه شول اشنی قیلورلر شول جهندن صوغشماق مصلحت توگلدن (وَإِنِّي مُرْسَلَةٌ)
 و درستلكده من یبهرگوچی من (إِلَيْهِمْ) آنلر صاری یعنی سلیمانغه و قومینه
 یبهرور من (بِهَدْيَةٍ) بر بوله کنی كم صلح علامتیدر (فَنَاطِرَةٌ) بس مین قاراغوچمین
 شونی كم (بِمَ يَرْجِعُ) فی نرسه برله فایتورلر (الْمُرْسَلُونَ) یبهرلش ایلچی لریمز
 اگر مینم هدیه لر منی قبول ایلسه پادشاهدر و الا پیغمبردر دیدی كشافده

كلتور مسدر كه بئقيس بشيوز يكتنكه كئيزهك قزلىر كيوميى كيبورتوب قزلىر كىي
 بيزادى وبشيوز كئيزهكنى يكتلر كيومي كيوندر ب يكتلر صورقنده قيلدى شولار
 برله بر مسك آلتون كرپچ وانواع اصل طاشلار برله مرصع آلتوندىن برتاج
 وهر مقدار بفار برله عنبر هم بر قوطى اچنده بردانه نيشوكسىز انجو هديه لر
 حاضرلاب قومينك اشرافدىن « مندر بن عمرو » دىگان ككى برله
 حضرت سليمانغه بياردى و آنگا ايتدى كم « بخشى احتياط برله نظر قىلقل
 اگر سليمان قور و غضب كوزى برله فارسه بلگل كم اول پادشاهدر و اگر
 آچى يور برله هم شفقت و مرحمت برله سوزلهسه يىغبىردر ينه بر دليل اگر
 اوشبو بگتلىرى هم قزلىرى آيروب بلسه هم نيشوكسىز انجوني نيشوكلى ابلهسه
 هم قيق و كه كرى نيشولگان گوهردن يىپ اونكارسه يىغبىردر » ديدى بس
 آنلر اوشبو هديه لرى آلوب يولغه چقدىلر همد قوشى بو حاللرى كوروب
 طورور ايدى سليمان عليه السلام حضورينه كىلوب كىفيت واقعهنى بيان ايتدى
 بس حضرت سليمان بيوردى تاكم ديولر و پرىلر آلتوندىن هم كوشدىن كىر چلر
 صوغوب اوزونلقى يدى فرسخ بيرگه اول كىر چلرى توشاپ بر الوغ ميدان
 ياصادىلر بلفيسنك ابلچيسى مندر كىلسى كونه آدمىلر هم ديو و پرىلر و برتوقچىلر
 هم باشقه حيوانلر و قوشلر هم واق توبهك حشرانلر همه لرى آيرم آيرم صف
 باغلاب شول ميداننك تىكره سنه طور دىلر قوشلر هواده صف بولوب كوله گه لب
 طور دىلر مندر ميداننك چىينه كىلوب يتكچ بيرگه توشه لگان آلتون كىر چلرى
 هم شول ندر دولت وشوكتنى كورگچ اورينك كىلتورگان هديه لرىدىن شرمنده
 بولدى سليمان عليه السلام خنگامينه ايرشكچ حضرت سليمان آچى يوز برله
 تبسم قىلوب مندرنك هم يولد اشلرىنك احوالنى صوراشدى هم بيوردى كم « قوطىنى
 كىلتورگز آنك اچنده نيشولمه گان انجو برله گوهر باردر » ديدى بس « ارضه »
 دىگان قورطقه فرمان بولدى تاكم اول انجوني تيشدى و ايكنجى بر قورط اغز ينه
 يفه كنى آلوب گوهرنك نيشوكتندن كروب ايكنجى طرفندىن چقدى هم اول بگتلىرگه
 و كئيزه كلرگه يول طورانلرىنى كىتهر مك اوچون فول و بوزلرىنى يوماقغه قوشدىلر
 شونك (۱) برله قايسى ايركك و قايسى قزلىر ايدكىنى بلدىلر صكره حضرت سليمان
 آنلرنك هديه لرىنى كبرى اوزلرىنه بىردى نئاك كم حق سبحانه بيوردى (فَلَمَّا جَاءَ
 سُلَيْمَانَ) بس كىلگانى زمانه سليمان يىغبىرگه بلفيسنك ابلچىلرى هديه برله (قَالَ)

(۱) زىراكه يكتلر قومغاننى صول قوللرىنه
 طونوب اوڭ قوللرىنه
 صو سالور ايدىلر
 و قزلىر آنك عكسچه
 ايتدىلر ياكه شوندىن
 بلدىلر كم يكتلر هر
 قايسى قومغاننى آلوب
 يوماقغه باشلادىلر
 و قزلىر برسىنك قوللرى
 ايكنجى صو سالوب
 مشغول بولدىلر هم
 اوزاقغه قالدىلر.

ايتىدى حضرت سليمان آنلرغە (اتمونن بئال) ابا سز لر مدد بىرورسز مو ميكا
 دنيا مالى برله و حالانكە مېنم اوز ماللرم ھەمە كشيلىر مالننن آرتوغراقدر و كوبدر
 (فَمَا اَتْنِيَّ اللهُ) بس شول نرسە كم بىردى ميكا خدای تعالی پادشاهلىق و پيغمبرلك ھم
 علم و حكمتدن (خيبر) يخشىراق و آرتوغراق (مَمَّا اَتَيْكُمْ) شول نرسە دن كم بىردى
 سز لرگە دنيا متاعندن (بَلْ اَنْتُمْ) بلكە سز لر (بَهْدَيْتَكُمْ) اوز كز نك ھدبە كز برله
 (تفرحون) شادلانورسز و نازلانورسز زىراكە سز نك ھمتكز دنباغە غنە مصر و فدر
 (ارجع اليهم) قايتقل سين اى ايلچى بلقىسكە ھم آنك قومی حضورينە و آنلرغە
 اينكل كم ميكا انقياد ايتسونلر و حضور يىغە كېلسونلر اكر آنلر كېلمە سەلر
 (فلنأتينهم) بس البته بز كيلورمز و بارورمز آنلرغە (جئود) لشكرلر برلە كم
 اول لشكرلر نك غايت كوبلكندن و قوتندن (لا قبل لهم بها) بولماس آنلر نك
 طاقتلرى و مقاومتلرى اول لشكرلرگە يعنى اول لشكرگە فارشى طوراً آلماسلر
 (ولنخرجنهم) ھم البته چغارورمز آنلر نى (منها) آنلر نك شھرلر ندىن (اذلة) قدر سز
 و ذليللر بولغانلرى حالە (و هم صاغرون) و حالانكە آنلر خور و رسوا بولغوجيلردر
 بز نك قوليمز دە اسير بولماق برله بس بلقىس ايلچىسى حضرت سليماندىن اوشبو
 سوزلر نى ايشتوب بلقىس حضورينە قايتدى و نھام احوالينى بيان ايلەدى بلقىس
 يول اسبابلر نى حاضرلەب اوزينك تختينى بر ابو اچينە قويوب ھم كوب فاراولچيلر
 قويوب و ايشكنى محكم بيكلەب آچقچينى اوزى برلە آلدى ھم اوزى كوب لشكر برلە
 حضرت سليمان حضورينە بارورغە يولغە چقتى ديولر بو اشدن آگاہ بولوب
 انديشە ايتدىلر كم « اكر سليمان بلقىسنى كورسە آنك حسن جمالينە و كمال عقليئە
 صقلانوب آنى نكاح ايلە مەك ميل قېلور و اكر آنك برلە ازدواج ايلە سە بلقىس
 آكھا جنلر نك اسرارينى سويلەر و بلدرور صكرە بز نك باشمزغە طارلق كيلور »
 دېب قورقديلر ھم بلقىس دن حضرت سليمان نك رغبتينى قايتارو اوچون بلقىس
 كيلوب يتكايچە پرىلر نك الوغلىرى حضرت سليمان مجالسينە كيلوب بلقىسنى
 يمانلاديلر و ايتدىلر كم « بلقىس نك عقلنە قصور باردر ھم سوز ندە خطاسى كوبدر
 و آياقلىرى ايشەك آيائى كېي طوياقلىرى باردر و آياق بارماقلىرى يوقدر » ديديلر
 بس سليمان عليه السلام انديشە گە قالوب بلقىس كېلگاج اول آنك عقليئى امتحان
 قىلماقچى بولدى (قال) ايتدى حضرت سليمان (يا ايها الملا) اى بئەلر گر ھى (ايكم)
 سز لر نك قايسكز (يا ايتنى بعرضها) كېلتورور ميكا بلقىس نك تختينى (قبل ان ياتونى)

آنلرنىڭ كىلىمەكلرنىڭ گارى (مۇسلىمىن) مۇسلمان بولغانلىرى ھالدا زىراكە آنلر
 انقىاد فىلوب ومۇسلمان بولوب كىلگانلرنىڭ سوك آنك تختىنى اوزىنىڭ راضىلىقىدىن
 باشقا كىلتورمەك درست بولماس ھالداكى ھىزىت سىلېماننىڭ مقصودى بلىقىسنىڭ
 اوزىنە بىلدىمەنچە تختىنى كىلتورب بىر تولى اوزگارتوب آنك عقلىنى امتحان
 قىلو اوچون اوزىدىن «بو تخت سىنىڭ تختىگەمۇ ياكە توگلمۇ» دىب صوراماق
 ايدى شول جھىدىن بلىقىس اوزى موندە كىلوب يتكانگاچە آنك تختىنى كىم
 كىلتورور دىب صورادى (قَالَ عَفْرَيْتُ) ايتدى بىر عفرىت (مَنْ الْجَنِّ) دىبولدىن
 كىم آنك اسى «ذىكوان» ياكە «صخران» ايدى (أَنَا أُنِيكَ بِهِ) مېن كىلتورورمىن
 سىڭا بلىقىسنىڭ تختىنى (قَبْلَ أَنْ تَقُومَ) سىنىڭ طورماقنىڭ گارى (مَنْ مَقَامِكَ)
 اوزىڭنىڭ اوزىڭدىن بىرىنى ھىكەمەت مجلسىدىن طورغانىڭىزچە كىلتورورمىن سىلېمان
 ھىلە السلام ھىكەمەت مجلسىدە كوندىڭنىڭ يار طىسىنە قىر اولطورور ايدى (وَأَنِّي)
 درىستلىككە مېن (عَلَيْهِ) آنك تختىنى كىلتورمەككە (لَقَوِي) البتە قۇتلى وكوچم
 يتكوچىمىن (أَمِينٌ) امىن و اشاخچىمىن كىم آنك اصل طاشلىرىنە خىانت ايتىمەم وسىڭا
 سلامت كىلتورب طابشورومىن دىدى سىلېمان ھىلە السلام ايتدى موندىن ھىم تىزىرەك
 كىلتورگوچى كىرەككىر (قَالَ الَّذِي) ايتدى شول كىسەككە (عِنْدَهُ) آنك فاشىدە
 بولغۇچىدىر (عَلِمَ مِنَ الْكِتَابِ) بىر ھىلم و بىلوكلېلىك كىتب الھىدەن بىرىنى خىدايدىن
 كىلگان كىتابلىرىنى اوقوغان ھىم اسم اعظمىنى بىلە طورغان كىشى ايدى اول كىشى
 «ھىزىر» ايدى ياكە «جىنە» اسمى كىشىدىر ياكە «ذوالنون» ياكە بىر فرىشتە
 ياكە جىرائىل ھىلە السلامىز و اشىر شولدىر كىم ھىزىت سىلېماننىڭ وزىرى «آصف
 بن برخىا» ايدى اول ايتدى (أَنَا أُنِيكَ بِهِ) مېن كىلتورورمىن سىڭا بلىقىسنىڭ
 تختىنى (قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ) كىرى قابتماقنىڭ گارى (أَلَيْكَ) سىنىڭ سارى
 (طَرَفِكَ) كوزىڭنى بىرىنى «بىر نىسەگە كوزىڭنى توشورساڭ شوندىن كوزىڭنى آلتانگىزە
 قىر مېن آنك تختىنى ھىزىر قىلورمىن» دىدى بىس ھىزىت سىلېمان آڭسا
 رىخت بىردى اول كىشى باشىنى سىجەگە قىويوب «آھىشاھىيا» بىرىنى «ياھى يا قىوم»
 ياكە «يا ذا الجلال والاکرام» دىوب دعا قىلدى شول جىندە بلىقىسنىڭ تختى
 سىلېمان ھىلە السلام تختى ياندى ھىزىر بولدى (فَأَمَّا رَأَى) بىس كورگانى زماندە
 ھىزىت سىلېمان بلىقىسنىڭ تختىنى (مُسْتَقْرَأً) قىر ايتكوچى (عِنْدَهُ) آنك فاشىدە
 (قَالَ) ايتدى (هَذَا) اوشبوكرامت (مَنْ فَضَّلَ رَبِّي) پىروردكارىمىڭنىڭ فضل و رحىمتىدىن

(ایبلونی) تا کم صنماقلنی او چون خدای تعالی مینی اوشبونک کی اشارده
 (اَشْکُرُ) ایا مین شکرانه فیلورمن مو (أَمْ أَكْفُرُ) یا ایسه شکرانه سزلق فیلورمن مو
 (وَمَنْ شَكَرَ) وهر کم شکرانه ایلسه خدای تعالی نك نعمتربنه (فَأَنَّا يَشْكُرُ لِنَفْسِهِ)
 بس موندن باشقه ایسدر کم شکرانه فیلور اول کمهسه اوز نفسی او چون یعنی
 شکر اینمه کینک فائدهسی اوزینه راجع بولور کم شکرانه سبیلی نعمت آرتور
 (وَمَنْ كَفَرَ) وهر کم شکرانه سزلق فیلسه (فَأَن رَّبِّي) بس درستلکه مینم پروردکاریم
 (عَنِّي) موکسزدر و محتاج نوگلدن خلقنک شکرانه سینه کریم) کریم اینکو چیدر شکرانه
 فیلعو چیلرغه (قَالَ) ایتدی سلیمان علیه السلام (نَكَرُوا لَهَا) اوزگارنگز و طانولماسلق
 اینگز بلقیس او چون (عَرَّسَهَا) آنک تختینی یعنی تختینک شکلینی و هیئتینی
 اوزگارنگز تا کم بلقیس آئی کورگاچ اوز تختی ایدکینی بلورک بولماسون
 (نَنْظُرُ) تا کم فارارم کم بزلر آندن صور اغانیمزدن صوفا (انتهدی) ایا کونولورمو
 اول بلقیس و طانورمو اوزینک تختینی (أَمْ تَكُونُ) یا ایسه بولورمو (مَنْ الدِّينِ
 لَا يَتَّقُونَ) شول کیمسه لردن کم کونولماسلر یعنی یا ایسه طانوماس و اوز تختی
 ایدکینی بلهسه مودیدی (فَلَمَّا جَاءَتْ) بس کیلگانی زمانه بلقیس سلیمان علیه السلام
 مجلسینه و آنک تختی اول وقتده سلیمان علیه السلام آلدنک قویولمش ایدی (قِيلَ)
 ایتولمش بولدی یعنی آکا ایتدیبلر (أَمْ كُنَّا عَرَّسْنَا) ایا اوشاندنقودر سینک تختک دیب
 (قَالَتْ) ایتدی بلقیس آنلرنک جوابنده (كَانَهُ هُوَ) گویا کم اوشبو تخت اولدر
 البته مینم تختدر دیب جز م فیلوب ایتمه دی زیرا که آنک تختینه او خشاغان ایکنچی
 بر تخت بولماقی احتمال ایدی شول جهتدن گویا که مینم تختم کبیدر دیدی بویله
 دیبه کی کمال عقلنددر بنه ایتدی (وَأَوْبِنَا الْعَلَمَ) هم بیرلیدی بزگه علم (مَنْ قَبْلَهَا)
 اوشبو معجزه دن الگاری (وَكُنَّا) دخی بولدی بز (مُسْلِمِينَ) انقیاد اینکو چیلر
 و بوی صونغو چیلر (وَصَدَّهَا) و منع ایلهدی خدای تعالی اول بلقیسنی آکا توفیق
 بیرمه کی برله ایمان کیلتورمه ککه (مَا كَانَتْ) شول نرسه گه طابونودن کم بولدی اول
 بلقیس (تَعْبُدُ) طابونور آکا (مَنْ دُونَ اللَّهِ) الله تعالی دن باشقه یعنی اولده قویاشقه
 طابونور ایدی (أَنَّهُ كَانَتْ) درستلکه اول بلقیس بولدی (مَنْ قَوْمِ كَافِرِينَ) حلققه
 اشانوا چیلر گروهندن مرویدر که بلقیسنی امتعان ایلهمک او چون وبالطریقی
 یالانچاچ حاله کورمک او چون حضرت سلیمان بر سرای بنا قیلدرغان ایدی ایدانینی
 صافی پیالادن یا صانوب آنک آستینه صو طولدر مشلر ایدی اول صوده بالقلر بورور

ايدى پىلانك صافلىقنىڭ ئول سىراينك ايدانى بونونلاى كول شىكلى صو بولوب
 كورنور ايدى بس سليمان عليه السلام بيوردى تاكم بلىقنى چافروب اول
 سرايغە كىلتوردىلر (قيل لها) ايتولمش بولدى بلىقسكە يعنى آكئا ايتىلر كم (ادخل
 الصرح) كرگل سين اى بلىقس اوشبو سرايغە (فلما رآته) بس كورگانى زمانده
 اول سراينك ايدانينى (حسبته لجة) گمان قىلدى آنى كوپ وألوع صودىوب
 (وكشفت) هم آچدى وكوتاردى كيومينك ايتە گىنى (عن سابقها) ايكى بالطنرن
 تاكم بالانفاج آياق برله صوغه كرمه كچى بولدى سليمان عليه السلام كوردى كم
 آنك آياقلىرى كشى آياقلىرى كىيدر ايشاك آياق شىكلى توگلدن مقصودى شونى
 بلهك ايدى (قال) ايتدى حضرت سليمان اى بلىقس كيومك ايتە كىنى كوتنرمه گل كم
 موندە صو بوقدر (انه) درستلكك اول سين صودىب گمان ايتكان نرسە (صرح
 مود) برهواز ونىگىز بنادر (من قوارير) پىلالردن (قالت) ايتدى بلىقس (رب)
 اى مينم پروردكارم (انى ظلمت) درستلكك مين ظلمت قىلدم (نفسى) اور نفسكە
 قوباشقه طابونماقم برله (واسلمت) ومسلمان بولدم مين (مع سليمان) سليمان
 برله يعنى آنك دينينى قبول ايلهدم وايمان كىلتوردم (لله رب العالمين) عالمرنك
 پروردكارى بولغوحى خدای تعالى گە حضرت سليماننك بلىقنى ترويجى خصوصته
 تفصلات جواهر التفسیره مذكوردن (ولقد أرسلنا) وتحقيق يباردك بز (الى ثمود)
 ثمود قىيلسى سارى (أخاهم صالحاً) آنلرنك قرنداشلىرى صالح پىغمبرنى (ان
 اعبدوا الله) شوبله ديوب كم عبادت قىلگىلر الله تعالى گە ومشرك بولماگىز (فأذاهم)
 بس شول وقتە اول ثمود قومى (فريقان) ايكى گروملردن يعنى ايكىگە آيورلدىلر
 برگروه مؤمن وبرگروه مشرك (يعنصون) خصومت قىلورلر ونزاعلاشورلر
 آنلر بر برسى برله آنلرنك مخصوصلرى اعراف سورەسنە ذكر ايدلدى قايجان كم
 مشركلىرى مؤمنلر برله بىنلاشوب ملزم ومغلوب بولدىلر صالح عليه السلامغە
 ايتدىلر كم اى صالح بىلرگە وعده ايتكان عذابىنى كىلتورگل (قال) ايتدى
 حضرت صالح آنلرغە (يا قوم) اى مينم قومىم (لم تستعجلون) نى اوچون آشوغورسىز
 (بالسنة) ياوزلق برله يعنى عذاب ايتنە كى برله (قبل الحسنة) توبه قىلودن لگارى
 يعنى نى اوچون توبه نى وايمان كىلتورونى كچوكدرورسىز مرويدركە ثمود قومى
 ايتور ايدىلر «بىلر عذابنى كوزىمىز برله كورايك صوكره توبه قىلورمىز» بس
 صالح عليه السلام بيوردى كم (لولا تستفرون الله) نى اوچون استغفار قىلباسسىز

وايمان هم توبه برله خدای تعالی دن یارل قامانی استامه سسز (لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ)
 شایدکم سز لر رحمت ایتولمش بولور ایدکیز و سز لر گه عذاب نازل بولماس ایدی
 (قَالُوا) ایتدی لر ئمود قومی صالح پیغمبر گه (اَطِيعُوا نَا بَك) شوملاندق بز سینک برله
 ای صالح (وَبَيْنَ مَعَكَ) هم هر کمه برله کم سینک برله برگه در مؤمنلردن یعنی
 سین پیغمبرک دعواسینه شروع ایتکاندن بیرلی بزرگه قاطیلقلر و مختلر کیلدی
 و قومیز ایکیگه آیرلدی دیدیلر (قَالِ) ایتدی صالح علیه السلام (طَائِرُكُمْ) سز لر نیک
 فالکیز ایدگولک و یاوزلقن (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی قاشنده در یعنی سز لر گه کیله چک اشلر
 همه سی خدای تعالی حکمی برله کیلور (بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ) بلکه سز لر برگر و همسز کم (تَفْقَهُونَ)
 صنالمش بولور سز (وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ) و بولدی صالح علیه السلام طورغان شهرده (تَسْعَةَ رَهْطٍ)
 توفز نفر قومنک اولوغلرندن کم کوب یاوز کمه سر ل ایدی صالح پیغمبر نیک
 توه سینى اولتورگان کشلردر (يَفْسُدُونَ) فساد و بوزلق قیلور ایدیلر آنلر
 (فِي الْأَرْضِ) حجر بیرنده (وَلَا يَصْلَحُونَ) و نوز کک قیلماسلر ایدی یعنی داایما
 اشلری یاوزلق ایدی فایجان کم اول توفز پکت نافه نی عقر ایله ب حضرت صالح
 آنلرغه عذاب کیلور دیوب و عه قیلدی (قَالُوا) ایتدی لر آنلر بر بر سینه (تَقَاسَمُوا)
 بالله) و حالانکه آنلر آنط اچکان ایدیلر خدای تعالی برله یعنی آنط اچوب
 ایتدی لر کم (لَنَنْبِتَنَّهُ) البته شبخون قیلورمز اول صالحغه یعنی کیچ برله هجوم
 قیلوب باصارمز (وَأَهْلِهِ) هم آنک اهل و عیالینه و آنی هم اهل و عیالری نی اولتورورمز
 (ثُمَّ لَنَقُولَنَّ) صگره البته ایتورمز (لَوْلِيَهُ) آنک و لیسینه و قانی نی دعوا ایتکوچی
 کشیسینه یعنی اگر صگره بزلردن صلحی کم اولتوردی دیب صوراسلر بز
 ایتورمز (مَا شَهِدْنَا) حاضر بولما دق بز (مَهْلِكِ أَهْلِهِ) آنک اهلی نیک هلاک بولغان
 اورنلرنده یعنی آنلر نی اولتورگان بیرده بز یوق ایدک بس کم اولتوردکی نی نیچک
 بله بک (وَأَنَا لَصَادِقُونَ) و درسنلکده بزلر راست ایتکوچیلر مز دیب ایتورمز
 دیدیلر (وَمَكْرُوا مَكْرًا) و برمکر قیلماق مکر قیلدی لر و حیل، نوز دیلر اول توفز
 بکتلر صالح علیه السلام نی اولتورمک اوچون (وَمَكْرَنَا مَكْرًا) هم مکر قیلماق
 مکر قیلدی بز یعنی مکر و حیل لرینک جزاسینی آنلرغه ایرشدرک و قیلغان
 مکر لرینی اوزلرینک هلاک بولولرینه سبب ایتدک (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) و آنلر
 آگاه توگل ایدیلر و بلمه س ایدیلر آنی مرویدرکه اول توفز یکت کیچ برله
 صالح علیه السلام کروب عبادت قیلا طورغان غارنک بر پوچماغنده یاشر نوب

موردیلر « حضرت صالح کراچده آنی اولتورورمز » دیب کیگاشدیلر ناگاه
 اولستلرینه برضور طاش نوشوب همه لری هلاک بولدیلر و ثمود قومینک باشقه لری
 جهرائیل علیه السلام صیحه سی برله هلاک بولدیلر (فَانظُرْ) بس قاراغل کم (كَيْفَ
 كَانَتْ نِيحًا بَوْلًا) عاقبة مکرهم) مکرلرینک صوکی (أَنَا دَمْرَانَهُمْ) درسنلکده بز
 هلاک ایتدک اول توفز کشینی غارنک اچنده (وَقَوْمَهُمْ) هم آنلرنک قوملرینی هلاک
 ایتدک صیحه برله (أَجْمَعِينَ) بارچه لرینی (فَتَلَّكَ بَيوتَهُمْ) بس اوشبودر اول ثمود
 قومینک ایولری کم قاراگز اول ایولر اورینی حجر بیرنک (خَاوِبَةٌ) خالی و خراب
 بولغانلری حالده اول ایولر (بَمَا ظَلَمُوا) شول نرسه سببلی کم ظلملق قیلدیلسر
 آنلر (إِنَّ فِي ذَلِكَ) درسنلکده اوشبو اشک (لَايَةً) البته بر علامت و عبرت باردر
 (لَعَلَّكُمْ يَتَّقُونَ) شول گروه اوچون کم بلورلر و آندن عبرتلنورلر (وَأَنْجَيْنَا)
 و فوتقاردق بز (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کمسه لرنی کم ایمان کلتوردیلر (وَكَانُوا) هم
 بولدیلر آنلر کم (يَتَّقُونَ) تقوالقی قیلورلر کفر و گناهدن صافلانورلر (وَلَوْطًا)
 دهی باد قیلغل لوط پیغمبرینی (إِذْ قَالَ) شول وقت کم ایتدی اول لوط (لِقَوْمِهِ)
 اوزینک قومینه (أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ) ایا کیل سز لرمو بوزق اش برله یعنی لوط
 فیلاسز (وَأَنْتُمْ تَبْصُرُونَ) و حالانکه سز لر کورورسز و بلورسز اول اشنک قبیح
 ایدکینی (أَتُنكُمُ) ایا درسنلکده سز لرمو (لَتَأْتُونَ) کیلورسز بوزق اش برله
 (الرَّجَالَ) ایرلرگه (شَهْوَةً) شهوت یوزندن (مَنْ دُونَ النِّسَاءِ) خانولردن باشقه
 (بَلْ أَنْتُمْ) بلکه سز لر (قَوْمٌ تَجْهَلُونَ) برگروه سز کم بله سسز اشکنزک عاقبتینی (*)
 (فَمَا كَانَ) بس بولمادی (جَوَابٌ قَوْمِهِ) اول لوطنک قومینک جوابی اوشبوسوزگه
 قارشی (أَلَا أَنْ قَالُوا) مگر شول بولدی کم ایتدیلر آنلر بر برسینه (أَخْرَجُوا آلَ
 لُوطٍ) چفارگزلر لوطنک جماعتلرینی و کشیلرینی (مَنْ قَرَيْتُكُمْ) قریه گزدن یعنی
 سدوم قریه سندن (أَنْهُمْ نَاسٌ) درسنلکده آنلر شوندا این آدمیلردر کم (يَتَطَهَّرُونَ)
 پاکیزه لک قیلورلر یعنی اوزلرینی پاک طوتوب بزک اشمزدن چرکانورلر بس
 آنلرنی بو شهردن چفارماق کیرا کدر دیدیلر (فَأَنْجَيْنَاهُ) بس فوتقاردق بز لوط
 پیغمبرینی (وَأَهْلَهُ) هم آنک ایو جماعتلرینی و قزلرینی (الْأَمْرَاتِ) مگر فوتقارمادق
 لوطنک خلتینینی (فَدَرْنَاهَا) تقدیر قیلدق بز اول خانوننک بولماقینی (مَنْ الْغَابِرِينَ)
 باقی فالغوچیلردن عذابده یعنی اول خانون هم قوم برله برگه هلاک بولدی
 (وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ) و یاغدردق بز لوط قومی اوزرینه آنلرنک شهرلری آسنی اوستینه

۲۰
 (*) الجزء العشرون

کېلگاندن صوڤ (مَطْرًا) بریغمورنی کم طاشدن ایدی (فَسَاءَ) بس فی باوز بولدی
 (مَطْرُ الْمُنْدَرِینَ) قورقوتولمشلرغه یاغدرلغان عذاب یموری اگر قورقتوقچیلرغه
 اشاناسه لر (قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ) ایتدک بز لوط پیغمبرگه کم ایتکل ثنا و ماقتامانی خدای
 تعالی گه در (وَسَلَامٌ عَلٰی عِبَادِهِ) هم سلام آنک بندهلرینه در (الَّذِینَ اصْطَفٰی) آنداین
 بندهلر کم صابلا دی آنلر فی خدای تعالی عصمتی برله و آنلر فی گناهدن صافلا دی
 و عذابدان قوتقاردی (۱) (اللَّهُ خَبِيرٌ) ایا خدای تعالی بخشیرانی، آرتوغرافمودر (أَمَّا
 بِشْرُكُونَ) یا ایسه شول نرسه موکم شریک ایتوب طونارلر اول مشرکلر خدای
 تعالی گه (أَمِنْ خَلْقِ السَّمَوَاتِ) یا ایسه شول کسه آرتوغرافموکم یارانندی اول
 قدرت کامله سی برله کوکلر فی (وَالْأَرْضِ) دخی بیرنی (وَأَنْزَلَ) هم ایندردی (لَكُمْ)
 سز نك او چون (مِنَ السَّمَاءِ) کو کدن (مَاءً صَوْنًا) صونیا (فَأَنْبَتْنَا) بس (۲) اوسدرک بز (به)
 اول صو برله (حَدَائِقَ ذَاتَ بَهْجَةٍ) کور کاملک و خوبلق ایاسی بولغان باقچه لرنی
 (مَا كَانَ لَكُمْ) بولمادی سزلر گه یعنی کوچکز یتمه س (أَنْ تَنْبِتُوا) سز نك اوسدر-
 ماککز (شَجَرًا) اول باقچه لرنك آغاچینی (أَلَّا) ایا باردرو مو معبود یعنی یونلر
 (مَعَ اللَّهِ) الله تعالی برله بلکه الله تعالی اوزی گنه در (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلر
 (قَوْمٌ يَعْدِلُونَ) بر گروهدر کم میل فیلورلر و آوشورلر توجید یولندن بلکه
 شرک کیلتورورلر و خدایغه عدیل اثبات فیلورلر (أَمِنْ جَعَلَ الْأَرْضَ) یا ایسه شول
 ذات آرتوغرافدرومکم فیلیدی اول بیرنی (فَرَارًا) آدمیلرنك هم حیوانلرنك فرار
 فیلا طورغان اورنی (وَجَعَلَ) هم پیدا فیلیدی (خَلَالَهَا) اول بیرنك آرالرنده
 و اورطالرنده (أَنْهَارًا) صولی یلغه لرنی (وَجَعَلَ لَهَا) دخی یارانندی اول بیرنی
 فرارلاندرمق او چون (رَوَاسِيَ) بیوک بولغوجی طاولرنی (وَجَعَلَ) دخی
 پیدا فیلیدی (بَيْنَ الْبَحْرَيْنِ) ایکی دریا آراسنده یعنی طانلی صولی دریا برله
 طوزلی و آچی صولی دریا آراسنك (حَاجِرًا) بر مانع فی کم برسی ایکنچیسینه
 فانوشماس (أَلَّا مَعَ اللَّهِ) ایا باردرو مو معبود الله تعالی برله البته یوقدر (بَلْ أَكْثَرُهُمْ)
 بلکه مشرکلرنك کو بره کی (لَا يَعْلَمُونَ) بلماسلر بارچه نرسه فی خدای تعالی اوزی گنه
 یاراتقانلقینی (أَمِنْ يَجِيبُ الْمُضْطَرَّ) یا ایسه شول ذات موکم اجابة فیلور اول
 عاجز فالغوجی کشی گه (إِذَا دَعَا) هر قاچان اونداسه اول عاجز کشی آتی و آکا
 دعا ایلسه یعنی آکا مدد و یاردم فیلور (وَيَكْشِفُ السُّومَ) هم کبتارور آندن
 باوزلقنی یعنی اول مضطرنك باشینه کیلگان بلا و محنتی دفع فیلور (وَيَجْعَلُكُمْ)

(۱) قول اصح اوزره
 بو آیتده حمد برله مأمور
 پیغمبر مز علیه السلامدر
 یعنی ای محمد علیه
 السلام الله تعالی گه حمد
 ایتکل هم آنک خاص
 بندهلرینه سلام دیگل
 کم آنلردن مراد پیغمبرلر
 یا که صحابه لر یا که
 بارچه مؤمنلردر.
 (۲) غاییدن متکلم
 صیغه سینه عدول ایلوب
 بز اوسدرک دیبه کی
 اوشبوفعلنك آنک ذاتینه
 مخصوص اولماقینی
 تأکید اوچوندر.

دخی قیلور سزلرنی خَلْفَاءَ الْأَرْضِ) بیرنڭ خلیفه لری یعنی سزلرنی اَوَّلِکِیلرنڭ
اورنینه بیر بوزنڭ تصرف ایتکوچی قیلور (عَالَهُ مَعَ اللَّهِ) ایا باردروم خدای تعالی
بر له کم اوشبو اشلرده آگما اعانه قیلور ایدی یعنی البته یوقدر (فَلَيْلًا مَا تَذَكَّرُونَ)
آزغنه وعظ لانورسز واوگونتی قبول قیلورسز یا که خداینی آزغنه یاد ایتارسز
(أَمَّنْ يَهْدِيكُمْ) ایا اول مشرکلرنڭ معبودلری آرتوغراقدرمو یا ایسه شول
ذات موکم بولغه کوندور سزلرنی (فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ) قوروغ بیرنڭ قارانغولقلرنده
(وَالْبَحْرِ) هم دیکزنڭ قارانغولقلرنده (وَمَنْ يَرْسُلْ) هم شول ذات کم بیارور
(الرِّيَّاحَ) جیللرنی (بَشْرًا) سویونچ بیرگوچی ایتوب (بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ) رحمتینڭ
آلدندن یعنی یغور آلدندن (عَالَهُ مَعَ اللَّهِ) ایا بارمودر ایکنچی بر خدای الله
تعالی بر له البته یوقدر (تَعَالَى اللَّهُ) اولوغ بولدی ومنزه بولدی الله تعالی (عَمَّا يَشْرُكُونَ) شول
نرسه دن کم شریک ایتوب طونارلر اول مشرکلر (أَمَّنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ) یا که شول ذات موکم
یارانور خلقنی ویوقدن بار قیلور (ثُمَّ يَعْيدُهُ) صکره کیری فایتارور آنی یعنی اولگاندن
صوڭ کیری ترگزور قیامتده (وَمَنْ يَرْزُقْكُمْ) هم شول ذات کم رزق بیورور سزلرگه (مَنْ
السَّمَاءِ) کوکن یغور یاغدر ماق بر له (وَالْأَرْضِ) هم بیردن اوله نلر اوسدر مه ک بر له
(عَالَهُ مَعَ اللَّهِ) ایا باردر مو بر معبود خدای تعالی بر له شریک بولوب اوشبو اشلرنی
اشله سه یعنی البته یوقدر (قُلْ) ایتکل سین مشرکلرگه (هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ) کیلثورگز حجت
ودلیلگزنی خدای تعالی دن باشقه معبود بارلقینه (أَنْ كُنْتُمْ) اگر سز بولسا گز (صَادِقِينَ)
راست ایتکوچیلر (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام (لَا يَعْلَمُ) بلهس (مَنْ فِي السَّمَوَاتِ)
هر کسه کم کوکلرده در (وَالْأَرْضِ) هم بیرده در (الْقَيْبِ) غیبنی وکیل چکه گی اشلرنی
بلهس (إِلَّا اللَّهُ) مگر الله تعالی گنه بلور (وَمَا يَشْعُرُونَ) هم بلهسلر اول مشرکلر
شونی کم (أَيَّانَ يَبْعَثُونَ) قابو وقت فوبارلمش بولورلر آنلر (۱) (بَلْ أَدْرَاكَ)
ایا ایرشدیمو وکامل بولدیمو (عَلِمْتُمْ) اول مشرکلرنڭ بلولری (فِي الْآخِرَةِ) آخرتنڭ
واقع بولماتی خصوصنده یعنی آخرت کونی توغریسنده آنلرنڭ علملری وخبرلری
یوقدر (بَلْ هُمْ) بلکه اول مشرکلر (فِي شَكِّ مِنْهَا) شکده وگمانده بولغوچیلردر
آخرتنڭ وقوعندن یعنی آخرت کونی بولماتینه اشانماسلر وشک تونارلر (بَلْ هُمْ
مِنْهَا) بلکه آنلر آخرتدن (عَمُونَ) صوقرلردر یعنی آنلرنڭ کوڭل کوزلری صوقردر کم
بعث وحشرنڭ دلیللرینی کورمهسلر وبلهسلر (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وأیتدیلر
شول کسهلر کم کفرنی اختیار قیلدیلر بصیرتلی یوقلق سببلی (أَفَلَا كُنَّا) ایا

(۱) اوشبو اورنده بل
هل معناسنده یا که ام
معناسنده بولوب مراد
استفهام انکاریدر
دیپشیلر. نیسیر

ھر فايچان بولساق بزلر (تُرَابًا) توفراق (وَأَبَائُنَا) ھم آنالريمز چروب توفراق
 بولسەر (أَنَا لَمُضِرٌّ جَوْنٌ) ايسا بزلر چغارلمشئر بولورمزمو توفراقدن وكيري
 تریلورمزمو (لَقَدْ وَعَدْنَا هَذَا) تحقیق وعده ایتولمش بولدی بز یعنی بزلرگه وعده
 ایتدیلر اوشبو بعثنی وقوبارلماقنی (غَن) بزلر وعده ایتولمش بولدی (وَأَبَائُنَا)
 ھم آنالريمز (مَنْ قَبْلُ) محمد عليه السلامك وعده ایته كندن الگاری یعنی اولگی
 پیغمبرلر ھم ھملری اولگانندن صوڭ تریلورسز ديب وعده قیلغان ایدیلر بو
 وعدهلری ھېچه واقع بولمادی (أَنْ هَذَا) ايمه سدر اوشبو وعده (الْأَسَاطِيرُ الْأُولَى)
 مگر اولگیلرنك افسانهلریدر یعنی تحقیق سز ھم واقع بولمای تورغان بر
 سوزدر ديدیلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد عليه السلام اول مشرکلرگه (سِرُوا)
 سیر قیلگز ویرگز (فِي الْأَرْضِ) پیغمبرلرگه اشانماغان قوملرنك پیرنده حجر
 واحقاف ھم مؤتفكات کبی (فَانظُرُوا) بس قاراگز (كَيْفَ كَانَ) نیچك بولدی
 (عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ) گناهكارلرنك صوڭی یعنی کفر وتكذیبیلری سببلی بارچهلری
 هلاک بولدیلر (وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ) وقابغورماغل ای محمد عليه السلام مشرکلرنك
 سینى يالغانغه تونمافلرینه (وَلَا تَكُنْ فِي ضَيْقٍ) ھم بولماغل طارلقده یعنی كوڭلك
 طارلانلسون (مِمَّا يَمْكُرُونَ) شول نرسه چھتندن كم مكر وھيله قیلورلر اول
 مشرکلر زيراکه ھن سینى آنلرنك مكرندن صافلاھوچی من (وَيَقُولُونَ) وأیتورلر
 مشرکلر (مَنْ هَذَا الْوَعْدِ) فايچان بولور اوشبو وعده یعنی بزلرگه وعده ایتولگان
 عذاب فايچان نازل بولور ایتگز (أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولساگز سز راست
 ایتكوجیلر عذاب کیلور دیگان سوزگزده (قُلْ) ایتکل ای محمد عليه السلام اول
 مشرکلرگه (عَسَى أَنْ يَكُونَ) ياقن بولدی بولماقغه وشایدكم بولور خدای تعالی نك
 حکمی (رَدْفَ لَكُمْ) ابه رور سزلرگه و آرطگزدن طوتاشوب کیلور (بَعْضُ الَّذِي
 تَسْتَعْجِلُونَ) شول عذابنك بعضی كم سزلر استعجال قیلورسز و آشغورسز آنك
 اينمه كينه یعنی شاید اول عذاب بيك تيز كياسه كیره كدر كم آندن مراد بدر
 صوغشنه قتل واسیر ایدلمه كلری ياكه فھطلق و آچلقدر (وَأَنْ رَبَّكَ) ودرستلكده
 سینك پروردكارك ای محمد عليه السلام (لَنْ نُفِضَ) البته فصل ورحمت ايمسیدر
 (عَلَى النَّاسِ) آدمیلر اوزرينه كم آنلرغه عذاب ايندروده تعجيل قیلماس (وَلَكِنْ
 أَكْثَرُهُمْ) ولكن آدمیلرنك كوبره کی (لَا يَشْكُرُونَ) شكرانه قیلماسلر ونعمتنك
 قدرینی بلهسلر (وَأَنْ رَبَّكَ) ودرستلكده سینك ربك (لَيَطْلَمَنَّ) البته بلور (مَا

تکن صدورہم) شول نرسہنی کم یاشرور اول مشرکرنک و کوکرہ کبری یعنی آنلرنک
 کوکللرنده بولغان کینه و حقدہم حسد لربنی بلور (وَمَا یُعْلِنُونَ) ہم شول نرسہنی
 بلور کم آشکارا فیلور لر آنلر سینی تکذیب قیلو ہم سیگا عد اوندن (وَمَا مِنْ غَائِبَةٍ)
 ویوقدر ہیچ بر یاشرن نرسہ (فی السَّمَاءِ) کوکده (وَالْأَرْضِ) ہم یرده (الْأَفِ
 کتَابِ مبین) مگر کم روشن و ظاهر بولغوچی کتابده یعنی لوح المحفوظه یاز لمشدر
 (أَنْ هَذَا الْقُرْآنُ) درستلکده اوشبو قرآن (یَقْصُ) اوقور و بیان قیلور (عَلَىٰ بَنِي
 إِسْرَائِيلَ) بنی اسرائیل اوزرینه یعنی کتاب اهلینہ بیان قیلور (أَكْثَرَ الَّذِي) شول
 نرسہنک کوبرا گی فی کم (هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ) آنلر اول نرسہده اختلاف قیلور لـ
 و بر بر سینه خلافتی قیلشور لر عزیر و عیسی علیہما السلام فصہ لری ہم حشر
 و بعث احوالی و جنت ہم تموغنک صفت لری کیی (وَأَنَّهُ لَهْدَىٰ) و درستلکده اول
 قرآن توغری یولنی کور گاز گوچیدر (وَرَحْمَةً) ہم رحمتدر خدایدن (لِلْمُؤْمِنِينَ)
 ایبان کیتور گوچیلر گہ (أَنْ رَبَّكَ) درستلکده سنک پروردکارک (یَقْضَىٰ بَيْنَهُمْ)
 حکم قیلور اول اختلافی اینکوچیلر آراستده (بِعُكْمِهِ) اوزینک راست و توغری
 حکمی بر له (وَهُوَ الْعَزِيزُ) و اول خدای تعالی غالبدر کم آنک حکمینی ہیچ کم
 رد قیلا آلماس (الْعَلِيمُ) دانا و بلگوچیدر بار چه نرسہنی (فَتَوَكَّلْ) بس توکل قیلا
 سن (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزرہ و اشلرکنی آکا طاپشرغل (أَنَّكَ) درستلکده سین
 (عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ) روشن و آشکارا حقلق اوزرینه سن یعنی سنک یولک توغری
 و اشک درستدر (أَنَّكَ) درستلکده سن ای محمد علیہ السلام (لَا تَسْمَعُ الْهَوَىٰ) سوز
 ایشتدرہ آلماس سن اولوکار گہ یعنی مشرکرنک کوکللری اولگاندر سنک
 سوزکنی ایشتناسلر و فهم ایتناسلر (وَلَا تَسْمَعُ الصَّمَّ) ہم سن ایشتدرہ آلماس سن
 صا کفر اولر غہ (الدُّعَاءُ) اوندامہک آوارینی یعنی سن آنلرنی اونداساک طاوشکنی
 ایشتناسلر (إِذَا وُلُّوا) هر قایچان کیری دونسلر آنلر (مُدْبِرِينَ) آرفالربنی
 بیرگوچیلر بولغانلری حالده یعنی اول مشرکرنک کوکل قولافلری صا کفر اولر
 ہم آنک اوستینه قرآنندن اعراض قیلوب یوز دوندرور لر بس نیچک ایشتسونلر
 (وَمَا أَنْتَ) و سن ایلماس سن (بِهَادَى الْعَبَىٰ) صوفرلرنی و کوز سزلرنی هدایت
 اینکوچی ویولغہ کوندرگوچی (عَنْ ضَلَالَتِهِمْ) آنلرنک ضلالت و آزغونلقلرنندن
 زیرا کہ هدایت بصیرة بر له بولور آنلرده بصیرت یوقدر (أَنْ تَسْمَعُ) سن ایشتدرہ
 ماس سک (الْأَمْنُ بِؤْمِنٍ) مگر ایشتدر و رسک شول کمسه گہ کم اشانور (بِأَيَّتِنَا)

(۱) بعض ائمہ کتابلرندن شوبل معلوم بولور کم قیامت علامتلرینک سماوی بولغانلرینک اؤلی قویاشنک مغربدن طلوع ایلهمه کبدر بیرداگی علامتلرینک اؤلی دابة الارض چقماقیدر واول بر جانواردرکه اوزونلغی آلتمش گزدر دورت ۲۶۶

۲۰ نچی جز نبل سوره سی

برنک آیتلرمزگه (فهم مسلمان) بس آنلر انقیاد اینکوچیلر و بوی صونغوچیلردر فرمانغه (واذا وقع) وهرقایجان واقع بولسه (القول) سوز یعنی عذاب واجب بولسه (علیهم) اول آدمیلر اوزرینه شول وقتده کم آنلر امر معروف ونهی منکردن طبولسلر بس خدای آنارغه غضب و قهر قیلسه (آخر جنالهم) چقارورمز آنلر اوچون (دابة) بر قیلداغوی جانورنی (من الارض) بردن (تکلمهم) سوزلاشور اول آنلر برله و آنلرغه سوز ایتور (ان الناس) شولکیم درستلکه آدمیلر (کانوا) بولدیلر (بایانتنا) بزنگ آیتلرمزگه یعنی وعده و وعید هم حشر ونشر آیتلرینه (لا یوفون) یقین کیلتورماسلر یعنی شکسز بولماسلر و اشانماسلر دابة الارضنک (۱) چقماقی قیامت علامتلرندندر (۲) (ویوم نضشر) و یاد قیلغل شول کوننی کم فوبارورمز (من کل امة) هر بر امتدن (فوجاً) برگر وهنی کم آنلر قومنک اولوغلری بولورلر (ممن یکنذب) شول کمسه لردن کم یالقانغه طوتارلر (بایانتنا) بزنگ آیتلرمزنی (فهم یوزعون) بس آنلر منع قیلونمیش و نوقناتولمیش بولورلر ناکم قومنک توبان و کچکلری آنلرغه ایرشکانگاچه (حتى اذا جاوا) ناکم هر قایجان کیلسلر آنلر محشر برینه (قال) ایتور خدای تعالی آنلرغه (اکذبتم بایاتی) ایا سزلر یالقانغه نوندگرمو مبینم آیتلرمنی دنیاده وقتگزده (ولم تعیطوا بها) هم احاطه قیلمادگز اول آیتلر برله (علیها) علم یوزندن یعنی اول آیتلرنی فکرلامادگز و حقیقتینی بلمادگز (اماذا کنتم تعملون) ایا نی نرسه در شول کم عمل قیلور بولدگز سز یعنی خدای ورسولگه ایمان کیلتورماينچه اشله گان اشگز نیدر (ووقع القول علیهم) و واقع بولوروز آنلر اوزرینه یعنی آنلرغه عذاب نازل بولور (بماظلموا) شول نرسه سببلی کم ظنملق قیلدیلر آنلر یعنی تکذیب ایلدیلر (فهم لا ینطقون) بس آنلر سوزلاماسلر فاطی عذاب برله مشغول بولورلری سببلی (الم یروا) ایا کورمادیلر مو و بلما دیلر مو حشرنی انکار اینکوچیلر (انا جعلنا اللیل) شونی کم درستلکه بز قیلدی کیچنی قارانغو (لیسکنوا فیها) ناکم فرار و آرام ایتسونلر اوچون آدمیلر کیچه ده استراحت قیلماق و بوقلاماق برله (والنهار

آلتمش گزدر دورت آياقلىدر وایکی فاناطی باردر شول قدر تیز یورور کم هیچ کم آنندن فاچا آلاماس یوزی آدمی یوزی کبدر لکن غایت نورلی بولور فولاقلری قیل فولاغی کبی بولور هم اوگوز موگزلری کبی ایکی موگزی بولور توسی فاپلان توسیینه بگزر موینی توه موینیینه وکوکراگی آرسلانغه هم آياقلىری توه آياقلىرىنه اوخشار صفا برله مروه آراسندن چقار دیمشدر و بعضیلر مسجد حرامدن یا که بحر سدومدن یا که کعبه اجندن چقار دیورلر والله اعلم. کشف (۲) معتمد صاحبی کیلتورمشدر که هر قایجان دنیا ناک زوالی یاقین کیلسه حق سبحانه و تعالی صالح پیغمبر نافه سینی طاشدن چقاردقی کبی ییردن بر جانوار چقارور کم آنک هر بر اعضاسی حیوانلردن برسینک اعضاسینه

اوخشار اوزی آدمی کبی سوزلر موسی علیه السلامنک طایاق هم سلیمان علیه السلامنک یوزکی آنک قولنده بولور مؤمنلرگه طایاقینی تیکورور فی الحال یوزلری آتی و نورلی بولور و کفر اهلینه ایکی فاشلری آراسینه یوزک برله باصار یوزلری قارا بولور والله تعالی اعلم.

مبصرًا) هم قیلدق بز کوندزنی روشن ویافطی ناکم کسپلری برله مشغول بولسونلر اوچون (ان فی ذلک) درستلکده اوشبو کچه وکوندزنگ برسی آرطندن برسی کیلماکنده بولغوجیدر (لآیات) البته علامتلا و دلیللر بعث وحشرگه (لقوم یؤمنون) شول گروه اوچون کم اشانورلر یعنی کیچنی کوندزگه و اویقونی اویاغلقغه آلدیغران ذات البته اولوکنی نرگزماککه هم قادر بولور (ویوم ینفخ فی الصور) دخی یاد ایتکل شون کوننی کم اورلمش بولور صورغه یعنی اسرافیل صورنی اورور (ففرع) بس فورفور آنک هولندن وهیبتندن (من فی السموات) هرکمه کم کوکلرده در (ومن فی الارض) دخی هرکمه کم برده در (الامن شاء الله) مگر شول کمه کم نله دی خدای تعالی فرع قیلماس یعنی جنت صاقچیلری و تمویغ صاقچیلری یا که شهیدلر یا که اسرافیل یا که دورت مقرب فرشتهلر (وکل انوه) و بارچه آدمیلر کیلورلر محشر یرینه (داخرین) خور بولغانلری حالده (وتری الجبال) دخی سن کورورسک طاغلرنی اول کونده یعنی اسرافیل صورینی اورگان کونده (تعبسها جامده) سن گمان قیلورسک اول طاغلرنی تیک تورغوچیلر دیب (وهی تهر) و حالانکه آنلر اوتارلر ویورورلر (مر السحاب) بولوطنک اوتماکی ویورماکی کبی تیزلکده یعنی غایت تیز حرکت قیلورلر لکن حرکتلری ادراک ایتولماس زیرا که بیک اولوغ جسملر برکیفیت ایله حرکت ایتسهلر آنلرنک حرکتلری بلونمهس تیک طوریغان کبی کورنور بس نفخ صور کونده طاغلرنک کوچما کلری شویله بولور (صنع الله) قیلدی و یارانندی خدای تعالی اوزینک کامل صنعتی و قدرتی برله (الذی اتقن) آندا این خدای تعالی کم محکم واسنوار ایدی (کل شیء) بارچه نرهنی یارانماقنی (انه خبیر) درستلکده اول خدای تعالی بلگوجیدر (بما تفعلون) شول نرهنی کم سز قیلورسز ایند گولک و یاوزلقدین (من جاء) هر کم کیلسه (بالحسنة) ایند گولک برله یعنی ایند گو عمل اشلهسه (فله) بس بولور اول کمه گه (خیر) ایند رهک و آرتوغراق جزا (منها) اول ایند گو عملندن زیرا که آنک قیلغان عملی فار و آخرنده جزاسی و ثوابی باقیدر هم بر ایند گولک برابرینه یدی یوز مقداری اجر و ثواب بیرلور (وهم) و آنلر یعنی ایند گو عمل قیلغوجیلر (من فرع) فورفودن (یومئذ) شول کونده یعنی قیامت کونده (امنون) ایمین بولغوجیلردر (ومن جاء) و هر کم کیلسه (بالسنة) یاوزلق برله یعنی مشرک بولسه (فکت) بس یوز توبان قیلنمش بولور (وجوههم)

آنلرنڭ بوزلری (فی النار) اوطه یعنی آنلرنی تموغفه بوز توبان قیلوب طاشلارلر هم آنلرغه فرشتهلر ایتورلر (هَلْ تَجْزَوْنَ) ایجا جزأ بیرلماش بولورسزموسزلر یعنی سزلرگه جزأ بیرماسلر (الأمّاکنتم تعملون) مگر شول نرسه نڭ جزاسینی بیرورلر کم اشلار بولدکوز سز دنیاذه (انما أمرت) موندن باشقه توگلدر کم من بیورلماش بولدم (ان اعبد) قوللق وعبادت ایتما کم برله (رب هذه البلدة) اوشبو مکه شیرینڭ پروردکارینه (الذی حرّمها) آنداين پروردکار کم حرام قیلدی اول مکه شیرینی یعنی بلد حرام ایلادی تا کم آنده آو اولاماق وپچانلرینی چاپماق واورماق کیمی اشلار درست بولماس (وله کل شی) هم اول خدای تعالی نڭ ملکنده بولغوچیدر بارچه نرسه وهه لری آنڭ مخلوقیدر (وامرت) دخی بیورلش بولدم من (ان اکون) منم بولماقیم برله (من المسلمین) اسلام دیننڭ بولغوچیلردن (وان اتلوا القرآن) دخی بیورلدم من اوفوماقم برله قرآنی (فمن اهتدی) بس هر کم هدایت طاپسه ونوغری بولغه کونولسه (فانما یهتدی لنفسه) بس موندن باشقه ایماسدر کم هدایت طاپار اول اوز نفسی اوچون فائده سی اوزینه بولور (ومن ضل) وهر کم ضلالتده بولسه وایمان کیلتورماسه (فقل) بس ایتکل سن ای محمد علیه السلام (انما انا) موندن باشقه توگلدر کم من (من المنذرین) فورتنقوچیلردن غنه من یعنی میڭا لازم بولغان اش رسالتنی ایرشدر ودر (وقل) دخی ایتکل سن (الحمد لله) ثنا و ماقتاماق الله تعالی گه مخصوصدر (سیریکم) تیزدر کم کورساتور خدای تعالی سزلرگه (ایاته) قدر تینڭ نشانه لرینی دنیاذه قیامت علامتلی و آخرتده منگولک عذاب کیمی (فتعرفونها) بس سزلر طانورسز اول آیتلرنی لکن اول وقتده طانوماق فائده بیرماس (ومار بک) وایماسدر سنڭ پروردکار ک (بغافل) غافل و خبرسز (عما تعملون) شول نرسه دن کم سزلر اشلار سز ای مشرکلر .

﴿ سورة القصص مکیه وهی ثمان وثمانون آیه ﴾

﴿ ۲۷ نجی سوره قصص سوره سیدر مکه ده نازلدر ۸۸ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(طسم) (۱) والله اعلم بهراذه (تلك) اوشبو سوره (آیات الكتاب المبين) روشن بولغوچی یا که روشن ایتکوچی کتابنڭ آیتلریدر (تتلوا علیک) اوقورمز یعنی

(۱) امام شافعی قدس سره حضرتلری بیوردی کم حق سبحانه و تعالی اوشبو حرفلرنی قرآننڭ ریاده ونقصان و تغییردن محافظه سینه سبب ایله دی امام قشیری رحمة الله علیه بیورمشدر کم طسمده طاعابدلر نفوسینڭ طهارتینه اشارتدر و عارفلر قلوبینڭ طهارتینه محبت ماسوادن اشارتدر سلیمی رحمة الله دیمشدر که سین سر الھیدن بررمزدر ومیم خالقنڭ کافه خلیقه منتهیه ایبأدر و بعضیلر بو اوچ حرف طور سینا وسکندریه ومکه برله قسمدر دیمشدر والله اعلم.

بىزنىڭ فرمانىمىز بىرلە جېرائىل اوقۇرسىڭىز اوزىڭىزگە (مَنْ نَبَأَ مُوسَى وَمَرْعُونَ) موسى پېغمبەر بىرلە فرعوننىڭ خېرىتىدىن (بِالْحَقِّ) راستلىقى توغرىلىق بىرلە (لِقَوْمِ يُونانَ) شول گروھ اوچۇن كىم اشانورلار (أَنَّ فِرْعَوْنَ) درىستلىككە فرعون (عَلَى فِي الْأَرْضِ) تىكلىك قىلدى و اولوغلىقىنى استىدى مصر يىرىندە (وَجَعَلَ أَهْلِيهَا) ھىم قىلدى مصر اھلىنى (شېعاً) گروھ گروھ ھەر گروھنى بىر مېخسۇس اشكە مەيىن قىلدى و بىلىگۈلەدى (يَسْتَضَعِفُ) زېون و مېھور ايتۇب توتار بولدى (طَائِفَةٌ مِنْهُمْ) بىر گروھنى آنلردىن يەنى بىنى اسرايىلنى جېرلاب و خور قىلۇپ توتار ايدى (بِذِيحِ) بوغازلار ايدى (أَبْنَاءَهُمْ) آنلرنىڭ اوغللىرىنى (۱) (وَيَسْتَحْيِي) و تىرىك قالدورور ايدى (نِسَائِهِمْ) آنلرنىڭ خاتۇنلىرىنى و قىبىلى خاتۇنلىرىنە آنلرنى خىدمەتچى قىلور ايدى (أَنَّهُ) درىستلىككە اول فرعون (كَانَ) بولدى (مِنَ الْمَفْسِدِينَ) فساد و بوزلىق قىلغۇچىلاردىن كىم پېغمبەرلەر اولادىنى اولتۇرتتى ھىم آزادلىرىنى قول ايلادى (وَنُرِيدُ) وتلار بولدى بىز (أَنْ نَمُنَّ) شۇنى كىم مەنت قويساق (عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَفُوا) شول كىمەسلەر اوزىرىنە كىم زېون و بېچارە ايتۇلمىش بولدىلەر (فِي الْأَرْضِ) مصر يىرىندە يەنى بىنى اسرايىلگە مەنت و نەمەت بېرما كىنى تىلادىك شۇيە كىم آنلرنى فرعون ظىلمىدىن و مەنتلردىن خلاص ايتدىك (وَنَجْعَلُهُمْ) ھىم شۇنى تىلادىك كىم قىلساق آنلرنى (أُمَّةً) امام و قومنىڭ اولوغلىرى دېن اشلرندە (وَنَجْعَلُهُمُ الْوَارِثِينَ) ھىم قىلساق آنلرنى وارثلەر فرعوننىڭ اموال و املاكلىرىنە (وَنُكِنَ لَهُمْ) دىخى اورن بېرساك آنلرغە (فِي الْأَرْضِ) مصر و شام يىرىندە (وَنُرِي فِرْعَوْنَ) ھىم كورگازساك فرعونگە (وَهَامَانَ) ھىم آننىڭ وزىرى ھامانغە (وَجَنُودَهُمَا) دىخى آنلرنىڭ لشكىرلىرىنە (مِنْهُمْ) اول بىنى اسرايىلدىن (مَأْكُونًا) شول نرسەنى كىم بولدىلەر آنلر (يَجْتَرُونَ) خىر قىلورلار و قورقورلار آندىن جەملە ماللىرى بىنى اسرايىللەر قولىنە توشۇپ اوزلرى ھىم آنلر قولىدە ھلاك بولورلار كىمى بوآشنى فرعون قومى شول وقتدە كوردىلەر كىم درياغە غرق بولورلىرىنى تەمام بىلۇپ جانلرندىن امىد اوزدىلەر و بىنى اسرايىل قومى دريانىڭ ايكىنچى چېتىدىن آنلرنى تەماشى ايلاب شادلانۇپ تور ورايدىلەر شول وقتدە بىلدىلەر كىم ظلم و تەدىللىرى سېلىنى حق بولدىلەر ھلاك قىلور و مظلۇم بېچارەلرنى غالب و سىر فراز ايلار مروىدىر كىم فرعون مصر دىخى قابىلە خاتۇنلرنى بىنى اسرايىل اچىندە بولغان بولكى خاتۇنلرغە صافقى قىلۇپ قويدى آنلر اوستىدىن انىنە مۇكلىر تەيىن ايدۇپ ھەر بىر يىڭا طوغان اكر اير بالا بولسە فى الحال اولتۇرورگە

(۱) زىرا كە كاھنا فرعونگە «بىنى اسرايىل اچىندە بىر اوغلان طوار سىنىڭ دولتىڭنىڭ زالىنە شول اوغلان سېب بولور» دىب خېر بېرگا نلر ايدى شول چېتىدىن فرعون بىنى اسرايىل اچىك اير بالا طوغسە آنى اولتۇرتور ايدى حتى توفسان مڭ اير بالانى اولتۇرتتى دىب كشافە مذكوردر.

قوشدى موسى عليه السلام آناسينه مؤكل بولغان قابل خانون وضع حمل وقتنده
 حاضر بولوب حضرت موسى دنياغه كىلگاج آنك نورلى يوزينه فاراب آكئا
 غايبت محبت قىلدى كوكلينه شفقت كىلوب حضرت موسى نك آناسينه ايتدى كم
 فايغورماغل مين سينك اير بالا طوغدرغانكنى ككشىگه فاش ايتام صاقپىلرغه
 قز بالا طوغدردى ديب ايتورمز لكن شول شرط برله كم بالا كنى هيچ كمگه
 كورگاز ماسسن ديدى آناسى حضرت موسى نى اوچ آى باكه آرتوغراق ايوننه
 ياشروب تربيه قىلدى دايا قورقوده طورور ايدى چونكه فرعون هميشه تفتيش
 ايتمه كده و ازله تبه كده ايدى تا كم حق تعالى دن الهام بولدى نك كم بيورور
 (وَ اَوْحَيْنَا) ووحى قىلدى بز يعنى كوكلينه الهام ايتدىك (الى ام موسى) موسى نك
 آناسينه (ان ارضيه) شويله ديوكم سوت ايمز گل و تربيه ايتكل اول موسى نى
 (فاذا خفت) بس هر فايچان سين قورقسا ك (عليه) آنك اوزره يعنى كشىلر آنى
 سيزوب آكئا قصد ايتدى كر ينى بلسا ك (فالقيه) بس صالغل سن آنى (فى اليم)
 نيل در ياسينه يعنى بر صاندقغه بالانى قوبوب صاندقنى نيل در ياسينه صالغل (ولاتغافى)
 و قورفماغل سن كم اول بالا ك ضايغ بولماس (ولاتعزنى) هم فايغورماغل آن دن
 آيرلماقك اوچون (انار اذوه) در سنلكده بز كيرى فايثار غوچيمز اول بالا كنى
 (البك) سينك صارى يعنى بر آزمدت اونك اچ اول ينه سيكا فايثور و كور يشور سز
 (وجاعلوه) هم قىلغوجىلر مز آنى (من المرسلين) رسوللر و پيغمبرلر جهل سندن
 بس موسى عليه السلامك آناسى ايرى عمر انكك آشناسى بولغان بر بالطه اوستاسينه
 صاندق يا صارغه قوشدى اول بالطه اوستاسى فرعونكك عى نك اوغلى ايدى
 خربيل اسملى ايدى صاندقنى تمام قىلوب موهى نك آناسينه طاپشرغاج خاطر ينه
 كىلدى كم بوخانونكك يكا طوغان بالاسى بار شول بالانى صاندقغه قوبوب
 موكل لردن فاچر مافچيدر ديوپ بو واقعه نى فرعونگه بلدرمك اوچون فرعون
 حضور ينه كىلدى صوره حالنى ايتمه كچى بولغان ايدى تلى طوتلدى هيچ برسوز
 ايتنه آلماي نچه كيرى خانه سينه فاي تدى ينه فرعونگه باروب ايتمه كچى بولغان
 ايدى كوزلرى كورماس بولدى بس بلدى كم البته كاهنلر خبر بيرگان اوغلان
 اوشبو بالادر بس يوزينى كورماسدن حضرت موسى غه ايبان كىلتوردى آل
 فرعون دن مؤمن بولغان اير كشى شول غنه در ديمشلى موسى عليه السلامك
 آناسى حضرت موسى نى صاندقغه قوبوب صاندقكك آغز ينى صو كرماسلك ايتوب

محکم برکتوب نیل در یاسینه طاشلادی فرعوننک بر فزی بار ایدی برص صرخواوینه
 مبتلا ایدی کاهنلر فلان کون نیل در یاسندن بر بالا طابولور شول بالانک
 نوگروگی اول فزنک صرخواوینه دوا بولور دیوب خبر بیرگانلر ایدی شول کون
 ینکاج فرعون اوزی هم خانونی و فزی خدمتچیلر و کنیزکلر برله نیل در یاسینک
 چیتنه کیلوب کونوب طور دیلر نا گاه صو اوستنده بر صاندق کورنگاچ فرعون
 ملاح لرغه صاندقنی آلکز دیب بیوردی (فَالْتَقَطَهُ) بس آلدی اول موسی نی (أَلْ
 فرعون) فرعوننک کشیلری (لِیْکُونَ لَهُمْ) تا کم بولسون اوچون اول موسی
 آنلرغه (عَدُوًّا) دشمان (وَحَزَنًا) هم قایفو یعنی عاقبت آنلرغه دشمان بولوب
 قایفو وحسرتلرینه سبب بولور (أَنَّ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ) درستلکده فرعون هم
 هامان (وَجُنُودَهُمَا) دخی آنلرنک لشکرلری (کَانُوا) بولدیلر (خَاطِئِينَ) خطا
 ایتکوجیلر مرویدرکه فایچان کم صاندقنی آچوب حضرت موسی نی کوردیلر
 همهلری آنی سویوب آکا محبت ایتدیلر فرعون منجملر خبر بیرگان اوغلان
 اوشبو بولماسون دیب اول مرتبه ده اولتورمککه فصد ایتسه ده خانونی آسیه
 شفاعت ایدوب بو اوغلاننک قولندن نی کیلسون موکا تیمه گل تا کم مونک برله
 فزیمزغه دارو قیلابق دیب آلوب قالدی بس حضرت موسی نک آغزندن بر مقدار
 نوکروگینی آلوب قزلرینک تیننه سورتدیلر فی الحال برص زحمنی زایل بولوب
 تمام سلامتلندی (وَقَالَتْ أُمَّرَاتُ فِرْعَوْنَ) وایتدی فرعوننک خانونی اول خانون
 بنی اسرائیلدن آسیه بنت مزاحم ایدی فرعوننگه ایتدی (فَرَّتْ عَيْنُ لِي) اوشبو
 بالا کوزنک یاقطیلقبدر میکا (وَلَاك) هم سیکای ای فرعون زیرا که بوبالا خاصیتنه
 فزیمز شفا تاپدی (لَا تَقْتُلُوهُ) اولتورمه کز سز بوبالانی (عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَّا) شاید کم
 فائده ایرشدورور اول بزلرگه و آنک سبیلی برکتلر بولور (أَوْ نَنْفَعَهُ) یا ایسه بز
 طونارمز آنی (وَلَدًا) بالا ایتوب اوزیمزگه کم بوبالا بز نک بالامز بولماقغه لایقدر
 دیدی بس فرعون حضرت موسی ن آسیه گه باغشلادی و آسیه خانون آنی تریبه
 قیلباقغه مشغول بولدی (وَهُمْ) و حالانکه آنلر یعنی فرعون هم آنک قومی
 (لَا يَشْعُرُونَ) بلهاسلر ایدی کم آنلرنک هلا کلکلی شول بالا قولنده بولاچاقدر
 (وَأَصْبَحَ) و اورلدى (فُوَادُ أُمِّ مُوسَى) موسی نک آناسینک کوکلی (فَارغًا) خالی
 و بوشاغوچی بولوب صبردن و عقلدن یعنی صاندقنک فرعون قولینه توشکانلکینی
 ایشنکاج صبری و طاقنی فالهادی (أَنَّ كَادَتْ) درستلکده کم یاقن بولدی موسی نک

آناسى اضطراب و طاقتسرافندن (تېندى به) آشكارا فيلسه موسى نك فسه سېنى
 يعنى صرسزلفندن بويالا مېنىم اوغلمدر اولنورمه كز ديب اينورگه يافنلاشدى
 (أولاً ان ربطنا) اگر بىز باغلاغان و بركتكان بولماساق ايدى (على قلبها) اول
 موسى آناسينك كوئلى اوزره يعنى بىز آنك كوئلىنى محكم فيلدىق و بركندىك صبر
 و ثبات بىرمك بىرله (لنكون) تاكىم بولسون اوچون اول خاتون (من المومنين)
 اشانغوجىلردن بىز نك و عه مرگه حاصل معنى اگر بىز اول خاتونغه صبر و فرار
 بىرمه سىك ايدى موسى نك اوز بالاسى ايدكىنى و فسه سېنى اظهار فيلغان بولور
 ايدى (وقالت) هم ايتدى موسى آناسى (لاخته) موسى نك قىز فرنداشى گلثوم گه
 (قصبه) آرطندن بارغل فرنداشكنك و آندن خبر آفل ديدى بس گلثوم فرعوننك
 فېوسېنه كېلدى (فبصرت به) بس كوردى اول فرنداشى موسى نى (عن جنب)
 يرافدن كم حضرت موسى آسيه نك قولنده ايدى (وهم لايشعرون) و آنلر بلماسلر
 ايدى آنك موسى غه فرنداش ايدكىنى (وحرمانا) و حرام فيلدىق بىز (عليه) اول
 موسى اوزرينه (المراضع) ايمزگوچى دايه لرنك سوتلرينى (من قبل) اوزينك
 فرنداشى گلثوم كېلما كندن الگارى مرويدركه حضرت موسى سىز كون هيچ
 بىر خاتوننك سوتىنى ايممادى و قبول ايتمادى تا كم آسيه اول طوغرىدىن عاجز قالىدى
 لىكن موسى عليه السلام اوزينك شهادت بارماقېنى ايموب آندن سوت كېلور ايدى
 گلثوم آسيه نك بوخصوصده اضطرابىنى كوردى (فقالَت) بس ايتدى (هل ادلكم)
 ايا دلالت فيلايم مو (على اهل بيت) شول ايونك اهلى اوزره كم شفقت بوزندن
 (يكفولونه) قبول فيلورلر و تريبه گه آلورلر اوشبو بالانى (لكم) سىز نك اوچون
 (وهم له) هم اول ايونك اهللرى اول بالاغه (ناصرهون) بخشىلغىنى تلا گوچىلر
 و شفقتلىلر بولورلر و آنى ايمزما كده هم تريبه سنده كيم چىلك ايتماسلر ديدى
 مرادى حضرت موسى نى اوز ابولرينه آلوب آناسى قولده تريبه ايتدى ايدى
 هامان بوسوزنى ايشتكاچ ايتدى بوخاتوننى تونوگىز كم بويالا كم نك بالاسى ايدكىنى
 بوخاتون بلور گلثوم بوسوزنى آكلا ب ايتدى كم من وهم للملك ناصرهون ديب
 ايتدى يعنى اول ابو اهلى پادشاهغه بخشىلق تلا گوچىلردى ديدم بويالاغه توگلدىر
 من آنك كم بالاسى ايدكىنى نيچك بلايم سكره آسيه گلثومگه ايتدى خاتونكنى
 آلوب كېلگىل بس گلثوم ايوگه فاي توب حضرت موسى نك آناسى نى آلوب
 كېلدى موسى فرعون نك كنارنده ايدى آناسىنى كورگاچده طانوب آكنا بارماقېنى

بولدی هم آناسی آنی قولینه آلفاج آنک ایهچا کینی قبول قیلوب ایمه باشلادی
 فرعون ایتدی سن کم خاتونی سن کم بوبالا سبکا بوقدر میل ایتدی موسی آناسی
 جواب بوردی من خوش ایسلی وپا کیزه نلی خاتون من ومنم سوتم غایت پاک
 و طانیلدر شول سبیلی هریر بالانی میکا کیلتورسه لر منم سوتمنی قبول ایتمای
 فالماس دیدی بس فرعون بیوردی موسی نی آکا طاپشردیلر و تریبه اوچون
 اجر تینی بیلگولادیلر هم فرعون آکا ایتدی بوبالانی اوز بورطکفه آلوب فایتقل
 و هر هفته ده بر مرتبه بزگه کیلتورب کورسانکل دیدی حضرت موسی نك آناسی
 بالاسینی کوناروب کوب شادلق برله ایوینه فایتدی حق تعالی نك وعده سی راست
 کیلدی نتاک کم بیوردی (فردناه) بس فایتاردق بز موسی نی (الی امه) اوز
 آناسی صاری (کی تفر) تا کیم نورلی بولسون و یا فطرسون اوچون (عینها) آنک
 کوزی بالاسیند کورماک برله (ولانتعزن) هم فایفورماسون و عسرتلی بولماسون
 اوچون بالاسندن آیرم تورماقی سبیلی (ولتعلم) دخی بلسون اوچون (ان وعدالله)
 شونی کم درستلکده خدای تعالی نك وعده سی (حق) راست و توغری در (ولکن
 اکثرهم) ولکن اول قبطیلرننک کوبرا کی (لا یعلمون) بلماسلر آنی (ولما بلغ)
 و ایرشکانی زمانده موسی علیه السلام (اشده) قوتی نك غایه سینه و بکننک نك
 کمالینه کم اونوز یاشدن قرفه قدرلی در (واستوی) هم مستوی و درست بولغانی
 زمانه یعنی عقلی کماله ایرشکان زمانه کم مراد فرق یاشکه ایرشما کیدر (ایناه)
 ببردک بز آکا (حکما) (۱) پیغمبرلکنی (وعلمها) هم دین علمینی (و کذلک نجزی)
 و اوشانداق جزأ بیرورمز لطف و کرمیز برله (المحسنین) ایند گولک فیلفوچیلرغه
 (ودخل المدينة) و کردی موسی علیه السلام مصر شهرینه (علی حین غفله) غافلک
 وقتنده (من أهلها) اول شهرنک اهلندن یعنی شهر اهلینک غافلک لری وقتنده کم
 مراد آخشام برله بستو آراسی یا که فیلوله اوبقوسی وقتنده کردی (فوجد فیها)
 بس طاپدی حضرت موسی اول شهرده (رجلین) ایکی ایرنی کم (بقتلان) خصومت
 فیلوشورلر و نزاعلا شورلر اول ایکی ایر (هذا من شیعتنه) اوشبو ایر موسی غه
 ایارگوچیلردن یعنی بنی اسرائیلدن در ک آسمی سامری ایدی (وهذا من عدوه)
 و اوشبو ایکنچی ایر موسی نك دشمانلردن یعنی قبطیلردنر آنک اسمی قافون
 ایدی فرعون نك ایکماک پشرگوچسی ایدی (فاستغاثه) بس مدد و یاردم استادی
 موسی دن و فریادیمگه ایرشکل دیدی (الذی من شیعتنه) شول کسمه کم آنک

(۱) بو قصه انناسنده
 پیغمبرلک بیرمه کی ذکر
 اینمه کی یوفاریداغی
 هر ایکی وعده نك راست
 و طوغری کیلدکینی
 بیاندر چونکه یوفاریک
 حضرت موسی نك آناسینه
 «سبکا آنی کیری
 فایتارورمز هم آنی
 پیغمبرلردن فیلورمز»
 دیب وعده ایدلگان
 ایدی. نیسیر

گروهندندر یعنی سامری مدد استادی (عَلَى الَّذِي مِنْ عَدُوِّهِ) شول کمسه اوزره
 کم آنک دشمانندن ایدی یعنی قبطینی دفع قبلوغه یاردم استادی بس حضرت
 موسی قبطیغه ایتدی آتی فویغل و آکما نیکما گل قبطی طکللامادی (فَوَكَّرَهُ) بس
 یومرق برله صوفدی حضرت موسی قبطیغه (فَقَضَى عَلَيْهِ) بس حکم قبلدی خدای
 تعالی اول قبطی اوزره اولوم برله هم شول ساعتک یقلوب جان بیردی (قَالَ) ایتدی
 موسی علیه السلام اول قبطی اولتورگاچ (مذا) اوشبو اش (مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ)
 شیطان عملندندر یعنی شیطان اغواسی برله بولا تورغان اشدر (انه عدو) درستلکده
 اول شیطان بر دشماندر کم (مُضِلٌّ مَبِينٌ) آشکارا آذرغوچیدر (قَالَ) ایتدی حضرت
 موسی مناجاة قبلوب (رَبِّ) ای منم پروردکاریم (اِنِّي ظَلَمْتُ) درستلکده من
 ظلمای قیلدم (نَفْسِي) اوز نفسمگه قبطینی اولتورما کم سبیلی سنک امرکنن الگاری
 (فَاغْفِرْ لِي) بس یارلقاغل سن منی (فَغَفَّرَ لَهُ) بس یارلقادی خدای تعالی آتی (انه
 هُوَ الْغَفُورُ) درستلکده خدای تعالی اولدر یارلقاغوجی بنده لرنی (الرَّحِيمُ) رحمت
 ایتکوچیدر آنلرغه (قَالَ) ایتدی موسی علیه السلام (رَبِّ) ای منم ربم (بِمَا اَنْعَمْتَ
 عَلَيَّ) شول نرسه برله آنط اچارمن کم انعام قیلدک سن منم اوزریمه (فَلَنْ اَكُونَ)
 بس هرگز من بولماس من (ظَهِيْرًا) آره داش و یاردچی (لِلْمُجْرِمِيْنَ) یاوزلق
 قیلغوچیلرغه (فَاَصْبَحَ) بس طاکفه کردی حضرت موسی (فِي الْمَدِيْنَةِ) اول شهرده
 (خَائِفًا) قورقوجی بولفانی حالده (يَتَرَقَّبُ) منتظر بولور و کونوب تورور ایدی
 همیشه فایجان منی طلب قیلورلر و قبطی نك فصصینی مندن استارلر دیوب (فَاِذَا)
 بس شول وقتده یعنی ناگاه (الَّذِي اسْتَنْصَرَهُ) شول کمسه کم یاردم استادی آندن
 (بِالْاَمْسِ) کیچه گی کون یعنی اونکانده یاردم استاگان سامری بوکون ینه (يَسْتَصْرِخُ)
 فریاد قیلور و یاردم استار موسی دن ایکنچی بر قبطی اوچون کم آنک برله صوغشور
 ایدی (قَالَ لَهُ مُوسَى) ایتدی سامری گه حضرت موسی (اِنَّكَ لَفَوِي مَبِيْنٍ) درستلکده
 سن ای سامری آشکارا بولفوجی آزغون سن زیرا که کیچه گی کون برکشی نك
 اولومینه سبب بولدک بوکون ینه کشی برله صوغشورسک (فَلَمَّا ارَادَ) بس
 تلاگانی زمانده موسی علیه السلام (اَنْ يَبْطِشَ بِالَّذِي) توتماقغه شول کمسه فی کم
 (هُوَ عَدُوْلُهُمَا) اول دشماندر هر ایکسینه (قَالَ يَا مُوسَى) ایتدی سامری ای موسی
 (اَتْرِيْدُ) ایا سن تلارسن مو (اَنْ تَقْتُلَنِي) منی اولتورما ککنی (كَمَا قَتَلْتَ) نتاک
 کم اولتوردک سن (نَفْسًا) برکشینی (بِالْاَمْسِ) کیچه گی کون (اَنْ تْرِيْدَ) سین تلامه سسک

(الآن تَكُون) مگر بولماڻكى نلهرسڻك (جباراً) باش طارتقوچى چىر
 وظالمق فيلغوچى (في الارض) مصر بىرنده (وما ترید) وسين تلهمهسسڻك (آن
 تَكُون) بولماڻكى (من المصلحين) املاح اينكوچيلردن وخلق كيلشدرگوچيلردن
 يعنى صوغشغان كشيلىرى نى كيلشدر و اوږيڭينه سين كشى اولتوروسڻك و قان توگارسڻك
 ديدى حضرت موسى سامريگه سين اوزك آزغن ديوب آچولانفاچ سامرى بو
 ميني اولتورمه كگه فصد اينه ايكان ديب بلوب حضرت موسى غه بو سوزلرنى
 ايتدى قبطى سامرينك حضرت موسى غه ايتكان سوزينى ايشتوب بلدى كم اونكان
 كون فرعوننك ايكمكچيسينى موسى اولتورگان ايكان بس اول قبطى فرعون
 حضورينه باروب واقعهنى بيان قىلدى فرعون حضرت موسى حقنده اركان دولتى
 برله مشورت ايله دى همه لرى آنى اولتورمك تيوشدر ديوب فرار بيرديلىر صاندىق
 باصاوچى خرييلكم فرعون اهلندن مؤمن بولغان كشى ايدى بو واقعهنى بلوب
 موسى عليه السلام حضورينه كيلدى نتاك كم بيورور (وجاء رجل) و كيلدى بر اير
 يعنى خرييل (من اقصا المدينة) شهرنك ير افرق چينندن يعنى فرعون سرايندىن
 كيلدى (يسعى) آشغور ايدى اول تاكم حضرت موسى غه كيلوب يتدى (قال يا
 موسى) ايتدى اول موسى غه اى موسى (ان الملا) درستهلكده قومنك الوغلىرى
 (ياترون) تدبير و كيكاش فيلورلر (بك ليقتلوك) سينك سببلى تاكم سينى
 اولتورمكلىرى اوچون قبطى عوضينه (فاخرج) بس سين چققل بو شهردن (انى لك)
 درستهلكده مين سيكا (من الناصحين) ايدگولك استه گوچيلردن و شفقت اينكو-
 چيلردن (فخرج) بس چقدى حضرت موسى (منها) اول شهردن هيدچ بر آزنسز
 هم يولداشسز و مركبسز يعنى بالفز يڭنه جياو چغوب كيتدى (خائفا) قورقوچى
 بولغانى حالده (يترقب) منتظر بولور و كوتهر ايدى يعنى آزلهدن كيلوب
 توتماسونلر ديوب قورقوب و كوتوب بارور ايدى (قال) ايتدى حضرت موسى
 (رب) اى مينم پروردكارم (خجنى) فوتقارغل سين ميني (من القوم الظالمين)
 ظالمق اينكوچيلر گر وهندن يعنى فرعونندن هم قومندن (ولما توجه) هم يونه لگاني
 زمانده موسى عليه السلام (تلقاهم مدينا) مدين شهرى طرفينه اول شهر مصردن
 سيكز كونك يولده ايدى ابراهيم عليه السلام اوغلى مدين بنا قىلغان ايدى موسى
 عليه السلام مصردن فاچوب چقچاق جبرائيل عليه السلام اشارتى برله شونده بارماقچى
 بولوب يونه لدى (قال) ايتدى حضرت موسى مدين يوليني بله گانلكى جهندن

(عسى ربي ان يهديني) شايد مېنىم پروردگارم كم كوندورور مېنى (سواء السبيل)
 توغرى يولغه يعنى مديرو بويينه بس موسى عليه السلام سيكز كېچە وكوندز
 يول بورودى اشارغه بيرده گى اوله نلردن باشقه نرسه سى يوق ايدى (ولما ورد)
 وكېلگانى زمانده موسى (ماء مدين) مدين شهرينك صوينه يعنى مدين شهرى
 يانده غى قيوغه (وجد عليه) طابدى اول صونك باشى اوزره (امة) بر گروهى
 (من الناس) آدميلردن كم آنلر قيو يانينه جيولوب (يسقون) صوغارورلر حيوانلر ينى
 (ووجد) هم طابدى موسى عليه السلام (من دونهم) اول جيواغان كشيپلرنك آر طلرنه
 (امراتين) ايكى خاتوننى كم (ننودان) سورورلر اول ايكى خاتون فويلر ينى
 باشقه لرنك كتولرينه قوشلماسون اوچون پيغمبرلرنك طبيعتلرنه ذاتى شفقت و مرحمت
 بولدى قندن حضرت موسى اول ايكى قزغه شفقت و ترحم ايلاب آنلرنك يانينه باردى
 (قال) ايتدى موسى اول ايكى قزغه (ما خطبكم) نيدر سز نك حالكز واشكز
 يعنى نى اوچون فويلر كزنى باشقه لرنك فويلرى برله برگه صوغارماسسز
 ديدى (قالنا) ايتديلر اول ايكى قز (لانستى) بز صوغارماسسز و اچرتمه سمز
 فويلر مزنى (حتى يصدر الرعام) تاكم قايتار غانغه چه كتوچيلر اوز كتولر ينى صودن
 يعنى باشقه لرنك حيوانلرى اچوب طويوب كينكاج آنلردن آر نوب فالغان صونى
 بز فويلر مزغه اچر تورمز باشقه لرنك طوارلرى اچوب كينكانگه چه كتوب تورورمز
 زيراكه بز نك مدد و ياردم ايتهر كشيپز يوقدر (وابونا) هم بز نك آتامز (شيخ
 كبير) الوغ بولفوجى قارط كشيپر يعنى بيك قارطايغاندر مونك كيلوب بزلرگه
 مدد و بولشلق ايته آلمايدر ديديلر اول ايكى قز شعيب عليه السلام قزلىرى
 ايدى الوغراقى صفورا اسملى و كچكره كى ظفورا اسملى ايدى موسى عليه السلام آنلرنك
 احوالنى بلگاج كتوچيلر يانينه كيلوب ايتدى: «سز لر بو عاجزه قزلىرى نى اوچون
 بو قدر كوندره سمز اول آنلرنك فويلر ينى اچر تىكز و صوغه طويدركز تاكم
 نيزره ك ايلولرينه قايتوب كيتسونلر» كتوچيلر حضرت موسى نك سوزينه
 عجبله نوب ايتديلر كم: «بزلر بو ايكى قز نك فويلر ينى صو بيرمه سمز اكر
 فولكندن كېلسه اوزك كېلگل آنلرنك فويلر ينى صو بيرگل» ديديلر موسى عليه
 السلام كتوچيلرگه باقنراق كېلدى آنلرنك نظرلىرى حضرت موسى نك ايكى فاشى
 آراسينه نوشكاج كوكللر ينى قورقو نوشوب بر چيتكه كينوب قاراب طورديلر موسى
 عليه السلام قيو يانينه كېلدى اون كشى طارنوب چقارا طورغان چيلكنى يالغزى

فيودن طارتوب چقاروب اول نزلرنك قويلىرىنىد سو اچرىندى نناك بيورور (فسقى لهما)
 بس صوغاردى حضرت موسى اول ايكى فز نك حيوانلرىنى تاكم تمام طويديلر
 هم اول فزلىر حيوانلرىنى سوروب ابولرىنه فايىتوب كيتدىلر (ثم تولى) صكره
 كيرى دوندى حضرت موسى (الى الظل) كوله گه صارى يعنى برديوارنك
 كوله گه سينه باروب اولطردى (فقال رب) بس ايتدى اى مينم پروردكارم
 (نى) درستلكه من (لما انزلت الى) شول نرسه گه كم ايندر دك سين مينم صارى
 (من حبر) ايند گولكدن (فقير) محتاجمن يعنى رزقه و طعامه محتاجمن اشارمه
 يوقدر ديدى شعيب عليه السلام فزلىرى اول كون ابولرىنه باشقه كونلر گه
 فاراغانده ايرتيرهك و تيزرهك فايىدىلر آنالرى تيز فايىتولرىنك سببىنى صور اچ
 آنلر واقعهنى بيان قىلدىلر بس حضرت شعيب بر فزىنه بيوردى اول مسافر
 كشىنى ابوگه آتوب كىلگل قوناق ايتيهك ديدى (فجاءته) بس كىلدى موسى
 عليه السلام بانينه (احديهما) اول ايكى فز نك برسى كم صافورا اسمبسى ايدى
 (تمشى) بورور ايدى اول (على استحياء) اويالماق طريقى اوزره يعنى حيا ايلاب
 و اويالوب كىلور ايدى نناك كم باكره فزلىر عادتيدر (قالت) ايتدى اول فز
 حضرت موسى غه (ان ابي) درستلكه مينم آنام (يدعوك) چاقورور سىنى (ليجزيك)
 تاكم اجرت و خدمت حق بيرسون اوچون سىكا (اجر ما سقيت لنا) شول نرسه نك
 اجره سىنى كم صوغاردك سين بز نك قويلىرىنى يعنى اوشبو خدمتك اوچون سىكا
 برهر نرسه بيرمه كچى بز نك ابو مز گه بارغل ديدى موسى عليه السلام شعيب عليه
 السلامنى زيارت قىلماق هم آنك برله طانوشماق اوچون دعوتكه اجابت ايلهدى
 ابوگه كىلگانده صافورا آلدان كىلور ايدى حضرت موسى ايتدى سين مينم
 آرطىدن كىلگل و بولنى ميكا دل برله ايتوب بلدر گل ديدى (فلما جاءه) بس
 كىلگانى زمانده موسى عليه السلام شعيب پيغمبر حضورينه (وقص عليه) هم
 او قوغانى و بيان ايتكانى زمانده شعيب عليه السلام اوزره (القصص) اوزىنك
 قصه لىنى يعنى مصرده اوز باشندن اوتكان حاللرنى اوزىنك كم ايدكىنى حضرت
 شعيبكه تمام سويله گاج (قال) ايتدى شعيب عليه السلام حضرت موسى غه (لا تخف)
 فور قماغل سين اى موسى (نجوت) ايدى سين قورتلدك (من القوم الظالمين)
 ظالماق ايتكوچيلر گروهندن يعنى فرعوندن هم آنك قومندن خلاص بولدك
 زيرا كه فرعونك بو شهر گه حكى بورمه س ديدى صكره شعيب عليه السلام بيوردى

طعام کيلتوردیلر موسی علیه السلام آشامادی مین آخرت اشینی دنیاغه ساتنام دیدی یعنی قویلرنی خدای رضاسی اوچون صوغاردم آنک اوچون اجرت وحق آلہام دیوب طعامنی آشامادی حضرت شعیب ایتدی بو طعام سینک خدمتک اجرہسی نوگلدر بلکه بزنگ عادنمز شولدرکم ابومزگہ بر مسافر کیلسه آنی ضیافت قیلورمز و طعام حاضرلہرمز سین بزنگ قوناغمزسک قوناق ایو ایہ سینک التماسینی قبول ایلہمک مرؤندندر بس موسی علیه السلام اول طعامدن تناول قیلدی شول حالده (قَالَتَ احَدِيهٖمَا) ایتدی اول ایکی قزنگ برسسی یعنی صافورا (يَا اَبَتَ) ای مینم آنام (اسْتَاَجِرْهُ) اجرتکہ آغل بو مسافر کشینی یعنی کتوومزنی کونمک اوچون باللاغل (انْ خَيْرَ مَنْ) درستلکده شول کمسهنگ آرتغراقی ویشیراقی کم (اسْتَاَجِرْتَ) اجرتکہ آلورسک وخدمتکہ باللارسک آنی (الْقَوَى الْاٰمِيْنَ) امین و اشاچلی بولغان کوچلی کشیدر یعنی خدمتچیلککہ کوچلی وخیانتسز کشینی باللاماق نیوشدر بو کشی هم کوچلی وهم خیانتسز و اشاچیلدر دیدی شعیب علیه السلام قزندن صورادی سین بو کشینگ کوچلی هم امین ایدکینی نیچک بلدک صافورا جواب بیردی بو یکت اون کشی کونہرہ نورغان چیلکینی بالفزی کونہردی کوچلی ایدکینی شوننن بلدم هم بولدہ کیلگانده مینم آرطمدن کیلوننی مناسب کورمہ دیوب میکا آرطدان یورورگہ فوشدی واوزی آلفه چقدی امینلکینی شوننن اکلادم دیدی (قَالَ) ایتدی شعیب علیه السلام بو حالنی بلگاچ حضرت موسی غه (اِنِّي اُرِيْدُ) درستلکده مین تلہرمن (اَنْ اُنْكَحَكَ) سینکا خاتونلقغه بیرمہ کنی (اِحْدَى اِبْنَتِي هَاتِيْنِ) اوشبو ایکی قزمنک برسینی (عَلَى اَنْ تَاَجِرَنِي) سینک میکا اجرتکہ کرمہ کک وخدمت ایتمہ کک برابرینہ (تَمَانِي حَجَّجَ) سیکز یلدر یعنی قزمنی سینکا بیورورمن شول شرط برلہتم آنک (۱) مهری اوچون سیکز یل میکا خدمت قیلورسک (فَاِنْ اَنْهَمْتَ) بس اگر تمام ایتساک و طولتورساک سین اول سیکز یلنی (عَشْرًا) اون بلغه (فَمَنْ عِنْدَكَ) بس سینک اوز فاشکنددر یعنی سیکز یل اوریبہ میکا اون یل کتوچیلک ایتساک قزمنک مهری هم کامل بولور هم اوزکنک فضلک و مرؤنک بولور (وَمَا اُرِيْدُ) ومین تلہمہ سمین (اَنْ اَشُقَّ عَلَيْكَ) مشقت سالماقینی سینک اوزرکا یعنی اون یلنی طولتورغل دیوب الزام ایتمہ سمین وسینکا چیتن وفاطی اشلہر بویورماسمن (سَتَجِدُنِي) تیزدرکم سین طابارسک میننی (اِنْ شَاءَ اللهُ) اگر تلہسه خدای تعالی (مِنَ الصَّالِحِيْنَ) ایدگولک اینکوچیلردن هم

(۱) اولگی پیغمبرلرنک شریعتلرنده قزنگ مهری آناسینه بولور ایدی شول جہندن شعیب علیه السلام قزمنک مهری اوچون میکا کتوچیلک ایتکل دیدی اما بزنگ شریعتمزده خاتونارنک مهرلری اوزلرینہ بیرلور آنالرینہ نوگلدر «وَاتُواالنِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ خَلَّةً» آیتی مضمونچہ زادالمسیر

بخشی معاملہ فیلغوجی و وعدہ وفا ایتکوچیلردن دیدی (قَالَ) ایتدی موسیٰ
 علیہ السلام حضرت شعیبکہ (ذَٰلِكَ) اوشبو عهد و وعدہ (بَيْنِي وَبَيْنَكَ) مینم آرام
 برلہ سینک آرا گدہ ثابتدرکم هیچ فایسبز خلافتی ایتہسبز (أَيُّهَا الْأَجْلِينَ)
 اوشبو ایکی مدتک فایوسینی یعنی سیکز یلنی یا کہ اون یلنی (قَضَيْتَ) خدمت
 ایتوب اوتکار سہم و طولتورسام مین (فَلَا عُدْوَانَ عَلَيَّ) بس یوقدر هیچ بر ظلملق
 و تعدی ایلمک مینم اوزربہ یعنی اوشبو وعدہ ایتلگان مدتنی طولتورسام میکا
 ظلملق ایتہسبز و خاتونمنی میکا طابشرورسز (وَاللَّهُ عَلَيَّ مَا نَقُولُ) و خدای تعالیٰ
 شول نرسہ اوزرینہ کم بز اوتورمز و شرط قیلشورمز (وَكَيْلٌ) گواہ بولغوجیلر
 (فَلَمَّا قَضَىٰ مُوسَى الْأَجَلَ) بس اوتکار گانی زماندہ موسی معلوم مدتنی یعنی شعیب
 پیغمبرگہ اون یل کتوچیلک فیلوب وعدہ ایتولگان مدتنی تمام طولتورغاچ (وَسَارَ
 بِأَهْلِهِ) ہم سیر ایتکانی زماندہ اوزینک اہلی برلہ مرویدرکہ موسی علیہ السلام
 حضرت شعیبکہ اون یل خدمتنی تمام ایلہب قزی صافورانی نکاح ایدوب ینہ اون
 یل شعیب علیہ السلام یانندہ طوردی صکرہ قرق یاشینہ ایرشکانہ حضرت شعیبدن
 اجازت آلوب اہل و عیالی برلہ مصرغہ فایتورغہ چقدی یولدہ بارغاندہ بر کیچہ
 غایت صالحن ہم قارانغو ایدی بولنی آداشدیلر و خاتونی صافورا بالا طوغورغہ
 یافنلاشقان ایدی قویلری صالحنغہ و جیلگہ جدا ماینچہ طارالشور ایدیلر اوط
 یافماچی بولدیلر ہیچدہ اوط چھارا آلمادیلر شول وقتدہ (أَنَّ) کوردی حضرت
 موسی (مِنْ جَانِبِ الطُّورِ) طور طاوی طرفندن (نَارًا) بر اوطنی (قَالَ لِأَهْلِهِ) ایتدی
 موسی پیغمبر اوز کشیلرینہ (أَمْكُوثًا) توقف قیلکوز و تورکوز سز شول اورندہ
 (أَنِّي) درستلکدہ مین (أَنْتُمْ) کوردم (نَارًا) بر اوطنی (لَعَلِّي أَنْتِكُمْ) شایدکم
 مین کیلتورورمن سزلرگہ (مِنْهَا) اول اوطن (بَخْبَرٍ) بر خبرنی یعنی اول اوط
 یانندہغی کشیلردن صوراشوب بولنک خبرینی بلورمن (أَوْ جَنُودًا) یا ایسہ
 کیلتورورمن بر پارہنی (مِنَ النَّارِ) اوطن (لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ) شایدکم سزلر
 جلو نورسز اول اوط برلہ (فَلَمَّا أَنْبَأَهَا) بس کیلگانی زماندہ موسی علیہ السلام اول
 اوط یانینہ (نُودِي) ندا ایتولمش بولدی یعنی موسی غہ ندا ایتدیلر (مِنْ شَاطِئِ
 الْوَادِ الْأَيْمَنِ) اوک طرفنغہ چورنک چیتندن (فِي الْبُقْعَةِ الْمُبَارَكَةِ) خیرلی و برکتلی
 بولغان اورندہ (مِنَ الشَّجَرَةِ) عناب یفاچندن یعنی ندا یفاچ طرفندن ایرشدی (أَنْ
 يَا مُوسَى) شویلہ دیوبکم ای موسی (أَنِّي أَنَا اللَّهُ) درستلکدہ مین خدای من

(رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالمرنگ پروردگار يهن (وَأَن آتَى عَصَاكَ) دخي شويله ديوب ندا
ايرشدي كم طاشلاغل اي ماسي اياقكئي بس حضرت موسي قولنكغي طايافيني يرگه
طاشلادي في الحال اول طايافي بر يلان بولدي (فَلَمَّا رَأَاهَا) بس كورگاني زمانده موسي
پيغمبر اول طايافيني كم (تَهَيَّزًا) حركت فيلور وقيلدار اول طايافي (كَأَنَّهُا جَانٌّ) گويه كم
اول تيز بورگوچي بر بلاندر (وَلَّى مُدْبِرًا) كبري دوندي موسي قاچقاني حاله آندن
قورقوب (وَلَمْ يَعْقِبْ) هم كبري فاييوب كيلمه دي اول اورنغه بلكه اوزينك اهلي
طرفينه يونه لدي شول وقتده ينه ندا كيلدي كم (يَا مُوسَى أَقْبِلْ) اي موسي فارشو
كيلگل و آلفه كيلگل (وَلَا تَقَفْ) هم قورقباغل اوشبو يلان صورتيه كر مش
طايافدان (أَنَّكَ مِنَ الْأَمِينِينَ) درستلكده سين امان طابقوچيلردن سين كم سينكا
بر ضرر وزبان ايرشماس (أَسْلُوكَ) كرگزگل سين (يَدَّكَ) اوزكئك فولكئي
(فِي جَيْبِكَ) كيومكئك ياقاسينه (خَرُوجًا) تاكم چقار سينك قولك (بِيضَاءٍ) آق
وبالطراغوچي بولوب (مِنْ غَيْرِ سَوْمٍ) ياوزلقدن وعيبدن باشقه يعني آئك آق
بولماقي برص زحمتي سبيلي بولماس بلكه بر معجزه بولور (وَأَضْمُ الْيَدَّيْكَ) هم
فوشقل وضم قبلقل اوزك صاري (جَنَاحَكَ) فاناطكئي يعني فاناط اورننده بولغان
ايكي فولكئي كوكره گكئا فويغل (مِنَ الرَّهْمِ) قورقودن يعني بر بر نرسه دن
قورقساك شويله قبلقل تاكم قورقوك زابل بولور (فَدَانِكَ) بس اوشبو ايكي
معجزه يعني عصاهم بدبيضاء (برهانان) ايكي دليلدر (مِن رِبِّكَ) پروردكاركئن
سينك پيغمبرلكك گه بس سين اوشبو ايكي معجزه برله بارغل (إِلَى فِرْعَوْنَ)
فرعون صاري (وَمَلَأَهُ) هم آئك قومي صاري (أَنَّهُمْ كَانُوا) درستلكده آنلر
بولدبلر (قَوْمًا فَاسِقِينَ) فرمان دائرهنسندن طشقاري چققوچي گروه (قَالَ) ايتدي
موسي عليه السلام (رَبِّ أَنِّي) اي مينم ربم درستلكده مين (فَتَلَّتْ) اولتوردم
(مِنْهُمْ نَفْسًا) اول قبيلردن بر كشيبي (فَأَخَافُ) بس مين قورقامن (أَن يَقْتُلُونِ)
آنلرئك ميني اولتورلرئدن شول قبطينك قصاصي اوچون (وَأَخِي هَارُونَ) ومينم
فرنداشم هارون (هُوَ أَفْصَحُ مِنِّي) اول فصيحراقدر ميندن (لِسَانًا) تل يوزندن
وسوزگه اوستاراقدر (فَارْسَلَهُ) بس سين ييارگل آني (مَعِيَ) مينم برله يرگه
(رَدًّا) ميكا يار ومدد ايتكوچي ايتوب (بِصَدَقَتِي) تاكم تصديق فيلور وراستلار
اول مينم سوزلرمني (أَنِّي) درستلكده مين (أَخَافُ) قورقامن (أَن يَكْتُوبُونَ)
آنلرئك ميني تكذيب فيلورلرئدن يعني ميكا اشاناسلر ديب قورقامن ديدى (قَالَ)

أيتدى خدای تعالی موسی غه (سَنَسِدُ) تیز در کم قاطی و محکم قیلورمز و برکتورمز
 (عَضَدَكَ) سینک فولتوغکنی (بَاخِيكَ) قرداشک برله (وَنَجْعَلُ) هم قیلورمز یعنی
 بیورورمز (لَكُمَا) سز نك ایکنگزگه (سُلْطَانًا) غالبک و ایرکلیکنی یعنی
 دشمانلرگزغه سز غالب و اوستون بولورسز (فَلَا يَصْلُونَ) بس ایرشمهسلر و غلبه
 ایتمهسلر آنلر (الْيَكُمَا) سز نك ایکنگز صاری بسی بارکوز (بَايَاتِنَا) قدر تيمز نك
 دلیللری (۱) و معجزه لر برله (أَنْتُمْ وَمَنْ اتَّبَعَكُمْ) سز هر ایکنگز هم هر کمسه کم
 یاردی سز لرگه (الْغَالِبُونَ) غالب و اوستون بولغوچیلردر سز (فَلَمَّا جَاءَهُمْ مُوسَى) بس
 کیلتورگانی زمانده موسی آنلرغه (بَايَاتِنَا) بزنك آیتلر مزی (بَيِّنَاتٍ) روشن
 و ظاهر بولغانی حالده اول آیتلر یعنی معجزه لر نی کورگازگانی زمانده (قَالُوا)
 ایتدیلر فرعون هم قومی (مَا هَذَا) ایبه سدر اوشبو اش (الْأَسْعُرُ مَقْتَرِي) مگر کم
 افترا قیلنمش و اوزی توزومش بر سحر در (وَمَا سَمِعْنَا) و بزلر ایشتمه دک
 (بِهَذَا) اوشبو اشنی یعنی اوشبو سحر کی بر سحر بولغانینی هیچ ایشتمه دک
 (فِي آيَاتِنَا الْأُولَى) اولده گی آنلر مزی زماننده (وَقَالَ مُوسَى) و ایتدی موسی
 علیه السلام (رَبِّي أَعْلَمُ) مینم پروردکارم بلگوچیره کدر (بِئْسَ جَاءَ بِالْهَدَى) شول
 کمسه نی کم کیلدی هدایت برله (مَنْ عِنْدَهُ) اوز قاشندن یعنی اوزی بیارگان
 پیغمبرلر نك احوالینی اول اوزی بلگوچیره کدر بس مینم اشم توغری ایدکینی
 رَبِّمِ اوزی بلور (وَمَنْ نَكُونُ لَهُ) هم بلگوچیره کدر شول کمسه نی کم بولور آتکا
 (عَاقِبَةُ الدَّارِ) دنیا یورطینک عاقبتی یعنی ایمان برله دنیا دن اوتک یا که جنتکه
 کرمک (أَنْتُمْ) درستلکده شأن بودر کم (لَا يَفْلَحُ الظَّالِمُونَ) فلاح و کورکام عاقبت
 طابماسلر ظلملیق ایتکوچیلر (وَقَالَ فِرْعَوْنُ) و ایتدی فرعون (يَا أَيُّهَا الْمَلَأُ) ای
 قومنک الوغلی (مَا عَلَّمْتُكُمْ) مینم بلمه دم سز لرگه (مَنْ أَلِهَ غَيْرِي) هیچ بر
 خدایینی و معبودنی اوزمندن باشقه یعنی میندن باشقه بر معبودگز و خدایگز بار
 دیوب بلمه سمن بو موسی ایکنچی بر خدای بار اول بارچه دنیانی یاراتقوچیلر
 دیوب ایتده در اول نینداین خدای بولور ایکان (فَأَوْقَدِي) بس یاندرغل مینم
 اوچون اوطنی (يَا هَامَانَ) ای هامان (عَلَى الطَّيْنِ) بالچی اوزرینه (۲) یعنی بالچقنی
 یاندروب کیرپچ یاصافل تاکم بنا اوچون محکم و قاطی بولسون (فَأَجْعَلِي) بس
 بنا قیقل مینم اوچون شول کیرپچلردن (صَرَخًا) بر کوشکنی و بیوک مناره نی و آنک
 اچنده یوقاری منه تورغان باصقعی بولسون تاکم مین اول کوشکنک یوقار یسینه

(۱) یا که بزنك آیتلریمز
 و معجزه لریمز سببلی
 سر لر غالب بولغوچیلر سز
 دیک مراد در والله اعلم.

(۲) مرویدر که ایک
 اول بالچقنی پشورب
 کیرپچ صوقدرغان
 کشی فرعوندر آتکا
 قدر دنیا ده پشکان
 کیرپچ یوق ایدی.

چقايم (لَعَلِّي أَطَّلِعُ) : ايدىم مېن مَطَّلَع و آگاه بولورمىن اول كوشك توبەسىدىن
 قاراب (الى اله موسى) موسى نىڭ خدائىنە يەنى ا گر موسى نىڭ باشقە خدائى باردر
 ديگان سوزى راست بولسە شوندىن قاراب اول خدائىنى كورورمىن (وَآتَى لَأَطْنَهُ)
 ودرستلىككە مېن گمان قىلورمىن اول موسى نى (مِنَ الْكَاذِبِينَ) يالغان
 سوزلەگۈچىباردندىر دىوب فرعون اوزىنىڭ نادانلىقى سېببى خدائى تعالى نى بىر
 جىسمىر واورنى كوكەدر دىوب تصور قىلدى بىلەدى كىم اللە تعالى جىسم بولودن
 ھەم مەكان وزماندىن منزە و متعالىدر (۱) مرويدىر كىم ھامان فرعون فرماتى بويىچە ايللى
 مەك اسناد اشچىلر جمع قىلدى كىرپىچ صوفىلىق ھەم ازبىز پشورمىك و آغاچ يونماق
 ايلە مشغول بولدىلر شونداينىن محكم وعالى ھەم غايىت بىوك كوشك بنا ايلەدىلر كىم
 آندىن الگارى ھىچ بىر كىشى اول طريقە عمارت نوزوگانى يوق ايدى دىنانىڭ
 عجائىبىدىن ايدى بنا تھام بولغاچ فرعون منارەنىڭ يوقارىسىنە منوب كوك طرفىنە
 نظر قىلدى اول اوزىنى كوككە ياقنلاشقانمىن دىب خىيال قىلمىش ايدى قاراب
 كوردى كىم بىردىن نىچە كورنسى منارە باشىدىن ھەم كوك شولاي يراق كورنور
 بس فرعون آچىغلانوب بىوردى تاكىم كوك طرفىنە بىر اوق آتدىلر اول اوق
 قانغە بويالوب كىرى اوزلرىنە قايتوب توشدى فرعون اوقنى قانلى كورگاچ
 موسى نىڭ خدائىنى اولتوردىم دىدى حق سبحانە و تعالى جبرائىل فرشتەنى بىاردى
 تاكىم اول كوشكىنى قاناطى بىرلە صوغوب پارە پارە ايلەدى و اطلوب اوچ كېسەك
 بولدى بىر كېسەكى فرعوننىڭ لشكر گاهىنە توشوب مەك مەك قىطىنى ھلاك ايتدى
 و بىر كېسەكى درياغە توشدى بىر كېسەكى مغرب طرفىنە كىتدى اوستادلر
 و اشچىلردىن ھىچ بىر كىسە نىرك قالمادى فرعون بو ھالىنى كورب ھەم متنبە بولمادى
 بلكە كىرى و غورورى اوطورى آرطدى (وَاسْتَكْبَرَ هُوَ) و استىكبار قىلدى اولوغلىقىنى
 استادى اول فرعون (وَجُنُودَهُ) ھەم آنىڭ لشكرلىرى (فِي الْأَرْضِ) بىردە (بَغْيِ الْعَقِّ)
 مستعق بولودن باشقە و تىوشسىز (وَظَنُوا) ھەم گمان قىلدىلر آنلر (أَنَّهُمُ الْبِنَاءُ)
 شونى كىم درستلىككە آنلر بىز نىڭ سارى (لَا يَرِجَعُونَ) قايتماسلر اولگانلردىن صوك
 (فَأَخَذْنَاهُ) بس طوندىق بىز اول فرعوننى (وَجُنُودَهُ) ھەم آنىڭ لشكرلىرىنى (فَنَبَذْنَاهُمْ)
 بس تاشلادىق آنلرنى (فِي الْيَمِّ) درياغە تاكىم غرق بولوب ھلاك بولدىلر (فَانظُرْ)
 بس قاراغل اى محمد عليه السلام (كَيْفَ كَانَ) نىچە بولدى (عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ)
 ظاللىق ايتكۈچىلرنىڭ يەنى مشركلرنىڭ حاللرىنىڭ صوكى (وَجَعَلْنَاهُمْ) قىلدىق بىز

(۱) ھاماننىڭ فرعون
 اهرى ايلە كوشك
 باصاماقى.

آنلرنى اوشو دىيادە (ائمة) ضاللت اماملىرى و آزغونلرنىڭ باشلىقلىرى (يدعون)
 اوندارلر آنلر آدمىلرنى (الى الناس) نەووغ اۈملى سارى يەنى نەووغ نەوشۈرە
 طورغان عمللرنى اشلاماكتە اوندارلر (ويوم القيامة) و قىامت كۈنىدە (لا ينصرون)
 باردىم بىرلەش بولماسلر آنلر يەنى ھىچ كەم آنلرنى عذابدىن قوتقارماس (وانبعثناهم)
 ھەم ايارىدىك بىز آنلرغە (فى هذه الدنيا) اوشو دىيادە (لعنة) لعنتنى يەنى فرشتەلر
 و مؤمنلر آنلرغە لعنت اوقورلر (ويوم القيامة) و قىامت كۈنىدە (هم من المقبوحين)
 آنلر قباھتلانمىش و خور ايتولمىشلردىن بولغۇچىلردىن (ولقد اتينا) و تەقىق بىردىك
 بىز (موسى الكتاب) موسى پىغەمبەرگە نۇرات كىتابىنى (من بعد ما) شول نەرسە
 سوكتىدە كەم (اهلكنا) ھلاك ايلادىك بىز (القرون الاولى) اۈلگى زمانەلر
 اھللىرىنى نوح و ھود و ئىھود قوملىرى كىيى (بصائر) بصىرت كوزىنى آچقۇچىلر
 بولغانلىرى ھالەدە اول كىتابنىڭ ھكىملىرى و سوزلىرى ياكە روشن بولغانى ھالەدە
 (للناس) آدمىلرگە يەنى بنى اسرائىلگە (وھدى) دىھى ھدايت ايتكۈچى بولغانى
 ھالەدە شىرەتنىڭ ھكىملىرىنە (ورحمة) ھەم رحىمت بولغانى ھالەدە آنىڭ بىرلە ھىل
 ايتكۈچىلرگە و آخا ابارگۈچىلرگە (لعلمهم) شاپىدىكەم آنلر (يتذكرون) و عطلانورلر
 و عبرت آلورلر (وما كنتم) و بولمادىك سىين اى ھىمدىلە السلام (بجانب الغرب)
 وادىنىڭ مەرب طرفىدە يەنى طورطاۋىدە بولمادىك (اذ قضينا) شول وقتىدە كەم ھكىم
 قىلدىق و اوتادىك بىز (الى موسى) موسى پىغەمبەر سارى (الامر) وھى اشىنىنى يەنى
 موسىغە وھى ايتكان وقتىدە سىين آندە ھاضر بولمادىك (وما كنتم) دىھى بولمادىك
 سىين (من الشاهدين) گۈاھ بولغۇچىلردىن موسىنى فرعونگە بىارمە كىزگە (ولكنا)
 و لىكن بىز وھى قىلدىق موسى پىغەمبەرنىڭ قەسەبىنى سىكا و بىيان ايلادىك شول نەرسە
 اوچون كەم (انشأنا) ياراتدىق بىز (قروننا) مۇتلىق قىرنلرنى و تورلى گروھلرنى
 (فتطاول) بس اوزون بولدى (عليهم العبر) آنلر اوزرىنە نر كلكلر دىھى يەنى
 آنلردىن سوكت كۈب زمانلر كىچىدى و آنلرنىڭ خىبرلىرى اۈنۈملىدى و اۈزگار تولىدى
 بس آنلرنىڭ خىبرلىرىنى ياكى تارتماق اوچون سىكا وھى ايتدىك ھەم عقل ايلارلى
 بىلسونلر اوچون كەم بوخىرلر خدائى نەالى دن وھى ايتولما گانەدە باشقە طرىقە
 بىلۈنمەس (وما كنتم) و بولمادىك سىين اى ھىمدىلە السلام (ثاويًا) اقامت ايتكۈچى
 و طورغۇچى (فى اهل مدين) مەدىن اھلى آراسىدە (تتلوا) اوقورسىك (عليهم) آنلرنىڭ
 اوزرىنە (اياتنا) بىزنىڭ آيتلر مەزنى آنلردىن اوگرانىك اوچون يەنى سىين مەدىنە

طورمادك بوخبرلرنى مدين اهلندن ايشتوب اوگرانگان بولور ايدك (وَلَكِنَّا كُنَّا)
 ولکن بىز بولدىق (مُرْسِلِينَ) يبارگوچيلر وسيگا بوخبرلرنى بيان ايلب بلدرگوچيلر
 (وَمَا كُنْتُمْ) دى سن بولمادك اى محمد عليه السلام (بِجَانِبِ الطُّورِ) طور طاوى
 طرفنده حاصر بولمادك (اذْ نَادَيْنَا) شول وقتك كى ندا ايتدى بىز موسى غه و آغا
 تورات كتابىنى بىردك يا كه مراد سنك ايتلرگه ندا قيلدى ديه كى كى كى
 الاسرارده مذكوردركه موسى عليه السلام مناجاتنه ايتدى «الهي توراتك بر ايتنك
 صفتلر بى كورورمن و او نورمن كم اول امت بارجه ايتلرنگ افضل و خير لسيدر
 آنلر قاپسى پيغمبرنگ ايتلر بىدر» خطاب ايرشدى كم «اول امت منم حبيب محمد
 عليه السلامنگ ايتلر حضرت موسى اول ايتلر بى كورما كنى آرزو ايتدى حق
 سبحانه و تعالى بيوردى كم الحال آنلرنگ دنياغه كيل طورغان وقتلرى يتما گاندر
 اگر سين نلسهك آنلرنگ آواز لر بى سكا ايشندرورمن» ديدى بس خطاب
 قيلدى يا امت محمد ديوب قيامتكه قدر كيل چهك بولغان محمد عليه السلام ايتلر بى
 همه سى آنلر بى صلبندن «لَيْبِكَ اللَّهُمَّ لَيْبِكَ» ديوب جواب بىرديلر بس حق تعالى
 بيوردى كم اى محمد عليه السلام سين حاضر نوگل ايدك طور طاونه سينك ايتلرگه
 ندا ايتدى كمز وقتنده (وَلَكِنْ رَحْمَةً) ولکن سيگا خبر بىردم رحمت يوزندن (مَنْ
 رَبُّكَ) ربكندان يعنى سيگا رحمت ايلب بوقصه لر بى بلدرم (لَتُنذِرَنَّهُ) تا كم سينك
 قورقماقك اوچون (فَوَمَا مَا آتَيْنَهُمْ) بىر گروهنى كم كيلمه گاندر آنلرغه (مَنْ نَذِيرٌ)
 هيچ بىر قورقنچى (مَنْ قَبْلَكَ) سيندن الكارى يعنى عيسى پيغمبردن صوك سينك
 زمانكغه قدر آنلرغه هيچ بىر پيغمبر يبارلمه گاندر (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) شايد كم
 آنلر وعظمنورلر و نصيحتنى قبول ايتلرلر (وَلَوْلَا أَنْ تُصِيبَهُمْ) و اگر بولماسه ايدى
 شولكم ايرشور اول مشركلرگه (مُصِيبَةٌ) بى ايرشكوى عذاب (بِمَا قَدَّمْتُمْ) شول
 نرسه سببلى كم آلدن يباردى (أَيُّدِيَهُمْ) آنلرنگ قوللرى يعنى قىلغان ياوزلقلرى
 هم شرك و معصيتلرى سببلى (فَيَقُولُوا) بس ايتورلر ايدى آنلر عذاب كيلگان
 وقتنده (رَبَّنَا) اى بىزنگ پروردكارمز (لَوْلَا أَرْسَلْتَ) نى اوچون يبارمه دك سين
 (الْبَنَاءَ) بىزلكه (رَسُولًا) بىر پيغمبرنى كم بىزلرنى حق بولغه اوندار ايدى (فَنَتَّبِعَ)
 بس ابارگان بولور ايدك بىز (أَيَاتِكَ) سينك آيتلرگه (وَنَكُونَ) هم بولور ايدك
 بىز (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) ايمان كيلنورگوچيلردن هم سكا و پيغمبرگه اشانغوچيلردن
 حاصل معنى بودر كم اگر اول مشركلرگه عذاب يبارگان تقديره آنلر بىزگه نى

اوچون پیغمبر یبارمادك بزم مؤمن بولغان بولور ايدك بزلرگه هيچ بر پیغمبر
 كيلمه دی وحی یولغه اوندا گوجی بولمادی دیوب ایتورلك بولماسه لر انلرغه
 عذاب بیهرگان بولور ایدم هر ویدرکه قریش مشرکری پیغمبرمز علیه السلام
 لوعریسنده یهودیلردن صوراشدیلر ایتدیلر « اول پیغمبردر بز آنك صفلرینی
 نورانك اوقیمز مشرکدر توراتنی هم انکار ایلدیلر و اشانمادیلر اگر اول پیغمبر
 بولسه موسی ده بولغان معجزه لر آنك هم بولور ایدی دیدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی
 کم (فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ) بس کیلگانی زمانه اول عرب مشرکرینه راست ایتکوجی
 وحی بولغوجی پیغمبر (من عندنا) بز نك قاشمزدن یعنی محمد علیه السلام کیلگانی
 زمانده (قَالُوا) ایتدیلر اول مشرکدر (أَوَلَا أُوْتِيَ) نی اوچون بیرلمه دی یعنی محمد
 علیه السلامغه بیرمه دیلر (مِثْلَ مَا أُوتِيَ) شول نرسه نك اوخشاشینی کم بیردی
 (مُوسَى) موسی پیغمبرگه (مَنْ قَبْلُ) موندن الك یعنی توقز بورلی معجزه لر (قَالُوا)
 ایتدیلر قبطیلر اول معجزه لر نی کورگاج (سَعْرَانِ نَظَاهِرًا) ایکی سحر ایلر یدر
 بوموسی برله هارون کم برسی برسینه آرقاداش بولدیلر و یاردم ایتوشدیلر سحر
 اشلری طوغریسنده یا که مراد عرب مشرکری ایتدیلر کم اوشبو قرآن برله
 تورات ایکی سحر در کم برسی برسینه معاون و یاردچی و لدیلر (وَقَالُوا) دخی
 ایتدیلر قبطیلر یا که مکة مشرکری (أَنَا بَكُلِّ) درستلکده بزلر هر قایوسینه
 اوشبو ایکی سحر نك یا که پیغمبرلرنك و کتابلرنك کاسینه (كُافِرُونَ) انکار
 ایتکوجیلر و اشانما و چیلرمز (فَلَنْ) ایتکل ای محمد علیه السلام اول مشرکدرگه
 (فَاتُوا بَكْتَابٍ) بس کیلتورگز سز بر کتابنی (مَنْ عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی قاشندن کم
 بولور (هو اهدی) اول کتاب هدایت ایتکوجبراک وحی بولنی کورگاز گوجبراک
 (منها) اوشبو ایکی کتابدن یعنی تورات برله قرآنندن (اتَّبِعْ) تا کم مین
 یارورمن اول کتابغه (ان کنتم) اگر بولسا گز بس (صَادِقِينَ) راست ایتکوجیلر
 تورات و قرآننی سحر در دیبه ککزده (فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا) بس اگر استجابت
 قیلماسه لر اول مشرکدر (لَكَّ) سیکا و سینك سوزگنی طکلاماسالو (فَأَمَلَمَّ)
 بس بلگل سین (أَنبَأَ يَتَّبِعُونَ) شونی کم موندن باشقه ایماسدر کم ایهرورور
 اول مشرکدر (أَهْوَأَتْهُمْ) اوزلرنك آرزولریه هيچ حجت و دلیل سز (وَمَنْ أَضَلُّ)
 و کدر آزغونراق (مَنْ أَتَّبِعْ) شول کسه دن کم اباردی (هَوِيَهُ) اوزنك هوا سینه
 (بَغِيْرُ هُدًى) هدایت و بصیرتنین باشقه (مَنْ اللَّهُ) خدای تعالی قاشندن (إِنْ اللَّهُ)

درستلکده الله تعالى) (لا یهدی) طوفری بولغه کوندرمهس (الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ)
 ظلملق اینکوچی بولغان گرومنی (وَلَقَدْ وَصَّلْنَا) و تحقیق طوناشدردی بز (لَمْ)
 آنلر اوجون (الْقَوْلِ) سوزنی یعنی حق دینگه دعوت ایله گانندن صوگ آنلرغه
 دلیللر ووعظ هم نصیحتلر هم وعده ووعید و فصللر یبهدک یا که قرآن آیتلرینی
 برسی آرطندن برسینی طوناشدروب یبهدک (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) شاید کم آنلر
 وعظلتورلر وآنلرنی فکرلر اشانورلر (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کسهلر کم
 یبهدک بز آنلرغه (الْكِتَابِ) تورات کتابینی یا که اقبیلنی (مَنْ قَبْلَهُ) قرآن کیلودن
 الگاری (هم به یومنون) آنلر اول قرآنکه اشانورلر (۱) (وَإِذَا بَدَأْنَا عَلَيْهِمْ)
 وهر قایچان اوقولمش بولسه قرآن آنلر اوزرینه (قَالُوا) ایتورلر آنلر (أَمَّا بِهِ)
 بز ایمان کیلتوردک وایشاندق اول قرآنقه (أَنَّهُ الْحَقُّ) درستلکده اول قرآن
 راست و طوفریدر (مَنْ رَبَّنَا) پروودکاریمز ناشندن اینگاندر (إِنَّا كُنَّا)
 درستلکده بز لر بولدی (مَنْ قَبْلَهُ) اول قرآنک ایندرله کنندن الگاری (مُسْلِمِينَ)
 انقیاد اینکوچیلر وبوی صونفوجیلر اولگی کتابلرده آنک ذکرینی کوروب
 بله کمز سبیلی (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (یوتون) بیرامش بولورلر یعنی آنلرغه
 بیرلور (أَجْرَهُمْ) عمللرینک اجر و ثوابینی (مَرْتَبِينَ) ابکی مرتبه (بِمَا صَبَرُوا)
 شول نرسه سبیلی کم صبرلق قیلدیلر آنلر وایمانلرنده ثابت بولدیلر (وَبَدَرُوا)
 هم دفع قیلورلر آنلر (بِالْحَسَنَةِ) ایدگولک برله (السَّيِّئَةِ) یاوزلقنی یعنی براو
 آنلرغه قبیح وایمان سوز ایتسه آنلر آنک فارشوسینه بحشی سوز برله جواب
 قایتارورلر (وَمَا رَزَقْنَاهُمْ) دخی شول نرسه دن کم رزق یبهدک بز آنلرغه
 (بِنَفْقَةٍ) نفقه قیلورلر آنلر خدای یولنده (وَإِذَا سَمِعُوا) وهر قایچان ایشتسلر
 آنلر (الْقَوْلِ) باطل و بوش سوزنی یعنی کفارنک و منافقلرنک تعرضلرینی وایمان
 سوزلرینی ایشتسلر (أَعْرَضُوا) اعراض قیلورلر و یوز دوندرورلر آنلر اول
 سوزدن و آکا فارشی جواب قایتارماسلر (وَقَالُوا) هم ایتورلر آنلر لغو سوزنی
 سوزله گوچیلر که (لَنَّا أَعْمَالُنَا) بز لر که بولغوچیلر اوز عمللریمز یعنی قیلغان
 اشمز نک جزاسینی اوزمز کورورمز (وَلَكُم أَعْمَالُكُمْ) دخی سز لر که در اوز
 عمللر کز سز لر هم هر نی فیلسا کز جزاسینی طارتورسز (سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) سلامتکلر
 سز لر که بزدن یعنی سز نک لغو کز که فارشی بز سز لر که ناچار سوز ایتمه سز یا که
 سلامتن مراد و داعلاشو سلامیدر یعنی صاو بولکز بز سز لر نی ترک ایتدک

(۱) بعضیلر فولنجه مردا
 یهوددن مؤمن بولغان
 ابن سلام هم آنک
 اصحابی کیلدر لکن
 مشهور شولدر که
 کتابدن مراد اقبیلر
 واول کسهلردن مراد
 حش و شام اهلندن
 مکه که حضرت پیغمبر -
 مز نک خدمتینه کیلوب
 ایمان کیلتورگان
 نصرانیلدر فرق کشی
 ایدیلر بیرا که بوسوره
 مکبه در ابن سلام و آنک
 اصحابی مدینه ده ایمان
 کیلتور دیلر .

(لَا نَبْتَغِي الْجَاهِلِينَ) استہمسز بز نادانلر صحبتنی مرویدرکہ رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضرتلری ابوطالبک ایہانینہ غایتدہ حریمس ایدی ابوطالب اولگان چاغندہ حضرت پیغمبر آنک باشی اوچینہ کیلدی وایتدی «ای مینم عیم مینم سوزمنی طکلاب اوشبو بر کلمہنی یعنی لا آلہ الا اللہ محمد رسول اللہ دیب ایتکل تا کم سینک اوچون اللہ تعالیٰ حضورندہ جنم بولسون» دیدی ابو طالب ایتدی «ای مینم فرنداشم اوغلی بلورمن کم سین راست ایتورسک اگر فریشک ابوطالب اولومدن فورقوب ایہان کیلتوردی دیب ایتولرندن فورماسام اوشبو کلمہنی ایتوب سینی شادلاندرور ایدم» حق تعالیٰ دن آیت کیلدی کم (أَنْتَ لَا تَدِي) درستلکدہ سین ای محمد علیہ السلام ہدایت قیلا آلماسسک وایمانفہ کوندرا آلماسسک (مَنْ أَحْبَبْتِ شَوْلْ كَمَسَهْنِي كَم دُوسْتِ طُوتَدِكْ وَسُوبِدِكْ أَنْتَ مَوْمِنٌ بُولْمَاقِينِي) وَلَكِنَّ اللَّهَ يَهْدِي) وَلَكِنْ خَدَايَ تَعَالَى اِيْمَانْفَه كُونْدُرُور (مَنْ يَشَاءُ) هر کسہنی کم نلر اوزی (وَهُوَ اعْلَمُ) واول خدای تعالیٰ بلگوچیرا کدر (بِالْمُهْتَدِينَ) ہدایت طاہوقچیلرنی یعنی کمک ایہان کیلتوراچک ایدکینی اول اوزی بلور مرویدرکہ حارث بن عثمان بن نوفل پیغمبرم علیہ السلام حضرتینہ کیلوب «ای محمد بز بلورمز کم سینک ایتکان سوزلرک راست ودینک حقدر لکن اگر سیگا ابارسہم بارچہ عرب خلقی بز لرگہ دشمان بولوب بز لرنی حرم بیرندن چارورلر دیب فورقامز» دیدی حق تعالیٰ دن آیت کیلدی کم (وَقَالُوا) وایتدیلر مشرکدرن بعضیلر (أَنْ نَتَّبِعَ الْهْدَى) اگر اہرسہک بز ہدایت بولینہ (مَعَكَ) سینک برلہ ای محمد علیہ السلام یعنی سیگا ایہان کیلتورسہک (نَتَخَطَّفُ) سورلمش وچارلمش بولورمز بز یعنی بزنی چارورلر (مِنْ أَرْضِنَا) بزنگ بیرمزدن یعنی مکہ بیرندن دیدیلر (أُولَمْ نَمَكِّنْ لَهُمْ) ایا اورن ایتوب بیرمہدکو بز آنلرغہ (حَرَمًا أَمِنًا) ایہینک ایہسی بولغوچی حرمی و آنلرنی اورنلاندر مادقہو شوندا این مکہ حرمندہ کم آندہ نورغوچی کشی ایہین بولور دشمانندن (يَجِبِي إِلَيْهِ) جیولمش وکیلتورلمش بولور اول مکہ شہرینہ هر طرفدن (ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ) هر بر نرسہنگ یمشلری یعنی دنپانک هر طرفندن مکہ گہ نورلی یمشلر و آشلقلر کیلتورورلر (رِزْقًا مِنْ لَدُنَّا) رزق بیرمک رزق بیردک بز آنلرغہ اوز فاشمزدن اول مکہدہ غیرینک منتندن باشقہ بس آنلر ہوتقہ طابونا طوروب آنلرغہ شول قدر نعمتلر ہم ایہینک بیرسک اگر آنلر

ایمان کیلئے نرسہ لر نیچک آنلرنی حفظ و امانت زده توناسمز (ولکن اکثرهم)
ولکن آنلرنک کو بره کی (لا یعلمون) بله سہ لر اوشبو نکتہ فی (و کم اهلکنا) و فی
قدر هلاک ایلدک بز (من قریة) قریه اهلندن کم آنلر فرمانه اطاعت سز لکلری
بره (ب طرت) آز دیلر و کفرنی اختیار ایلدیلر (معیشتها) ترک کلکری زمانه یعنی
نعمت و دولت ایله لر ی بولدق لری حاللرنده باش طار توب طافی و باغی بولدیلر
(قتلک) بس اوشبودر (مساکنهم) آنلرنک مسکنلری و طورغان اورنلری کم
بارچه سی بوش و خرابدر (لم نسکن) تورلش بولمادیلر اول اورنلر یعنی
آنلرده هیچ کم ساکن بولمادی (من بعدهم) اول قریه اهللری هلاک بولغانلرندن
سوک (الا قلیلا) مگر آزغنه کشیلر یولاچی مسافرلردن اول اورنلرده بر آز
رفتغه طوروب کیتهلرینه بوش و خالی قالورلر (و کنا عن) و بولدق بزگنه
(الوارثین) وارث بولغوجیلر مسکنلرگه و منزللرگه ایله لر ی هلاک بولغاندن
سوک یعنی بارچه عالم فانی بولغاندن سوک باقی قالغوجی بزگنه مز (وما کان
ربک) و بولمادی یعنی ایبه سدر سینک پروردکارک ای محمد علیه السلام (مهلاک
القری) قریه لر نک اهللر بنی هلاک ایتکوجی (حتى یبعث) تا کم قوبارغانه چه
ویبارگانگه چه (فی امها) اول قریه لر نک اصلنده والوغسنه (رسولا) بر پیغمبرنی
(یتلوا) او قور اول پیغمبر (علیهم) اول قریه اهللی اوزرینه (آیاتنا) بز نک
آیتلر مزی (وما کنا) مم بولمادی بز (مهلاک القری) قریه لر نی هلاک و خراب
قیلغوجیلر یعنی عذاب یبارب میچ بر قریه نی خراب ایتمه دک (الا واهلها) مگر کم خراب
ایتدک و حالانکه اول قریه نک اهللی (ظالمون) ظالمق ایتکوجیلردر مشرک بولماق
و پیغمبرلرنی تکذیب ایتت بر له یعنی اهللی ظالم و مشرک بولماغان قریه گه عذاب یبارمه دک
(وما اوتینم) و شول نرسه کم بیرلش بوندک سز (من شیء) بر نرسه دن یعنی سز لرگه
بیرلگان دنیا اسبابلرندن بولغوجی نرسه لر همه سی (فمتاع الحیوة الدنیا) بس دنیا
ترک کننه فایده له نه طورغان نرسه لر در (وزینتها) هم دنیا ترک کلکینک زینتی و بیزه ویدر آخرت
او چون فایده سی یوقدر (وما عند الله) و شول نرسه کم الله تعالی ناشننه در یعنی آخرته
ولاچاق اجر و ثوابلر درجه لر (خیر) ایدگوره ک و آرتقراقدر ریرا که عمنسز
و مشقت سز در (و ابقی) هم باقی قالغوجیلر کم هر گیز بتمه س و کیسلمه س (افلا تعقلون)
ایا نه م قیلما سسز موو آکلاما سسز مو آخرت دولتی آرتق ایدکینی کم فانی دنیا بره
آلشدور سز مرویدر که علی المررضی و حمزه رضی الله عنهما حضرتلری ابو جهل

برلہ دین طوغریسندہ کوب مناظرہ و معارضہ لر فیلوشدیلر بس حق تعالی دن
 اوشبو آیت نازل بولدی (اَمِّنْ وَعَدْنَا) ایسا شول کمسه کم وعده ایتدک بز
 آکا آخرتده جنتنی و دنیاده نصرتنی (وَعَدَّا حَسَنًا) کورکام بولفوجی وعده ایتدک
 برلکم آندہ هیچ خلافتی متصور بولماس (فَهَوَّ) بس اول (لِأَقْبِهِ) یولفوجیدر
 و طابوقیدر اول وعده ایتولگان نرسه فی البتہ یعنی حضرت علی هم حضرت حمزه
 (كَمَنْ مَتَعْنَاهُ) بولورمو شول کمسه کبی کم بهره ندردک و فائزله ندردک آنی
 (مَتَاعَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکینک متاعلرندن یعنی آنک بهره سی اوشبو
 دنیاده غنه در آخرت دولتندن نصیبی یوقدر (ثُمَّ هُوَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) صکره اول کمسه
 قیامت کوننده (مِنَ الْمُحْضَرِّينَ) حاضر ایتولمشلردندر حساب و عذاب اوچون
 بو کمسه دن مراد ابو جهلدر حاصل معنی حمزه و علی رضی الله عنهما برلہ ابو جهل
 علیه اللعنة برابر بولورمو البتہ بولماس دیبکدر (وَيَوْمَ يناديهم) و یاد قیلغل شول
 کوننی کم اونئر خدای تعالی اول مشرکلرنی (فَيَقُولُ) بس ایتور آنلرغه (اَيْنَ
 شُرَكَائِيَ) قایده در مینم شریکلرم و اورطافلرم (الَّذِينَ كُنْتُمْ) آنداین شریکلر کم
 بولدکوز سز جهالتکوز سبیلی (تَزْعُمُونَ) گمان فیلورسز میکا شریکلر در دیوب
 (قَالَ الَّذِينَ) ایتورلر شول کمسه لر کم (حَقَّ عَلَيْهِمْ) واجب بولدی آنلر اوزرینه
 (الْقَوْلِ) خداینک سوزی یعنی وعید و عذاب ایتلری اول کمسه لردن مراد کفر
 و شرک اهللرینک الوغلیر یاکه شیطانلردر کم ایتورلر (رَبَّنَا) ای بز نک
 پروردکارمز (هُوَلَاءَ) اوشبولر یعنی دنیاده اوزلرینه ابرگان کشیلرنی
 کورسه توب ایتورلر کم اوشبو کمسه لر (الَّذِينَ) آنداین کمسه لردر کم (اَغْوَيْنَا)
 اغوا قیلدق و فورقتدق بز آنلرنی و آنلر بز نک سوزمزی قبول ایلر مشرک
 بولدیلر (اَغْوَيْنَاهُمْ) اغوا ایتدک و آزدردق بز آنلرنی (کَمَا غَوَيْنَا) نتاک کم
 گمراه بولدق و آزدردق بز یعنی اورمز آزغان کبی آنلرنی هم آزدردق
 (تَبْرَأْنَا) ایمدی بیزار بولدق و بیزدک بز آنلردن (اِلَيْكَ) سینک صاری (مَا كَانُوا)
 بولمادیلر آنلر (اِيَّانَا يَعْبُدُونَ) بزلرگه طابونور بولمادیلر واقعه بلکه اوز
 نفسلری هواسینه طابوندیلر (وَقِيلَ) دخی ایتورلر قیامت کوننده مشرکلرگه
 (ادْعُوا) اوندکوزلر (شُرَكَاءَكُمْ) خدایقه شریک ایتوب توتقان معبودلرکوزنی
 و پوتلرکوزنی تاکم سزنی عذابدن فوتقارسونلر (فَدَعَوْهُمْ) بس اونئرلر آنلر
 اوزلرینک معبودلرینی (فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ) بس اجابت ایتیه سلر معبودلری

آنرغه ونى قدر اونئسه لرده كيلمه سلهر وياردم ايتمه سلهر زيراكه اوزلرى عاجز لدر (وَرَأَى الْعَذَابَ) هم كورورلر عذابنى تابعلرى ومتبوعلرى هم اولوغلرى وكچكلىرى بار چه سى دغى آرزو قىلورلر آنلر شونى كم (لَوْ أَنَّهُمْ كَانُوا) كاشكى اكر آنلر بولسه لر ايدى (يَهْتَدُونَ) هدايت طابارلر وكونلورلر طوغرى بولغه تاكم عذابدن خلاص بولورلر ايدى (ويوم يناديهم) دغى ياد قىلغلر شول كونى كم ندا قىلور حق تعالى كفر وتكذيب اهلينه (فَيَقُولُ) بس ايتور خدای آنرغه (مَا ذَا) نى نرسه (أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ) جواب بيردگز سز پيشبرلر گه يعنى پيشبرلر سزنى حق دينگه اونده گاج سز لر آنرغه نى ديب جواب بيردگز (فَعَهَبْتُمْ عَلَيْهِمْ) بس اورنولمش بولدى آنلر اوزره (الْأَنْبَاءُ) خبرلر يعنى پيشبرلر گه نى ديوب جواب بيرگانلر كلىنى بلمه سلهر واونو طورلر (يَوْمَئِذٍ) شولكونده يعنى قيامت كوننده (فَهُمْ لَا يَتَسَاءَلُونَ) بس آنلر صوراشماسلر بر برسندن نى جواب بيردكلىنى چونكه مهلرى عاجز قالغان وحيرته هم دهشته بولورلر (فَأَمَّا مَنْ تَابَ) بس ائما شول كمسه كم توبه قىلدى شركدن (وَأَمَّنْ) هم اشاندى خدا يغه ورسولينه (وَعَمِلَ صَالِحًا) دغى اشلادى ايندگو عملنى (فَفَسَىَٰٰنَ يَكُونُ) بس شايد كم اول كمسه بولسه (مَنْ الْفٰلِحِينَ) فلاح و اوستونلك طابقو چيلردن كم سؤال وجواب وقتنده عاجز قالماس مرويدر كه قريش وعرب اولوغلرى طعنه قىلور ايتور ايدىلر كم خدای پيشبرلر ككه نى اوچون محمدنى اختيار ايتكان موند اين عالى والوغ منصبنى مكه وطائف اهليلرينك ايك اولوغراقينه بيرمه ك كيراك ايدى حق تعالى آنلرنك جوابنده بيوردى كم (وَرَبِّكَ) سينك ربك اى محمد عليه السلام (يَخْلُقُ) ياراتور (مَائِشَاءُ) هر نرسنى كم تلار اوزى آنى (ويختار) هم اختيار قىلور هر كمنى تلاسه پيشبرلر ككه نتاك كم محمد عليه السلامنى اختيار ايلادى هيچ كم آنك اشينه بعث قىلا آلماس (مَا كَانَ لَهُمْ) بولمادى مشركلر اولوغلرينه (الْخَيْرَةَ) اختيار يعنى پيشبرلر ككه كشى صايلاماق آنلر اختيارنده توگلدلر بلكه خدای تعالى اوزى تله گان بنده سىنى صايلار (سُبْحٰنَ اللّٰهِ) پاكلك ومنزه لك الله تعالى گه در آنك اشلرنده باشقه نك اختيارى بولمادن (وتعالى) هم متعالى ومنزه بولدى اول خدای تعالى (عَمَّا يُشْرِكُونَ) شول نرسه دن كم شرك كىلتورورلر بوتقه طابونفوجيلر وپوتلرى آكشا شريك ايتوب طونارلر (وَرَبِّكَ) وسينك پروردكارك (بِعَلْمِ) بلور (مَا تَكُنُ صُورَهُمْ) شول

نرسه فی کم یاشرور اول مشرکارنک کو بره کاری یعنی کو کلارندا گی پیغمبر گه دشمانقلارینی و کینه لارینی بلور (وَمَا یَعْلَمُونَ) هم شول نرسه فی بلور کم آشکارا فیلورار آنلر پیغمبر گه طعن و تکذیبیدن (وَعُوذُوا بِاللَّهِ) و اولدر عبادتکده مستحق بولغوجی خدای تعالی (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ بر خلق اورره بولغان معبود مگر اولغنه در (لَهُ الْحُكْمُ) آکا مخصوصدر ثنا و ماقتاماق (فِي الْأُولَى) اوشبودنیاده (وَالْآخِرَةِ) هم آخرنده زیرا که دنیا و آخرت نعمتلرینی بیرگوچی اولغنه در (وَلَهُ الْعُكْمُ) دخی آکا مخصوصدر اشلرینی اونه مک (وَالِيهِ تَرْجَعُونَ) و آنک صاری قایتارلمش بولورسر بارچه لرگه محشر کوننده (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (أَرَأَيْتُمْ) ایا کوردگزموسز (أَنْ جَعَلَ اللَّهُ) اگر قیلسه خدای تعالی (عَلَيْكُمْ) سزنگ اوزرگزگه (اللَّيْلَ) کیچهنی و توننی (سَرْمَدًا) منگو و همیشه فالغوجی (إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونینه چه یعنی هیچه قویاش کورنماینچه دایم نون بولوب فارانعی طورا طورغان قیلسه (مَنْ أَلِهَ) کهدر بر خدای (غَيْرَ اللَّهِ) الله غه باشقه بولغوجی یعنی الله تعالی دن باشقه بر خدای بارمودر کم قدرتی برله (يَأْتِيكُمْ) کیلتورور اول سز لرگه (بِضْيَاءٍ) یافطیلقنی یعنی یافطی کوننی ککبلتورور و فارانغولعی کیتارور البته الله تعالی دن باشقه بو اشکه قادر بولغوجی یوقدر (أَفَلَا تَسْمَعُونَ) ایا سرلر ایشتماس سرلر مو وعط و نصیحتنی هوش قولانگن برله (قُلْ) ایتکل سینینه (أَرَأَيْتُمْ) ایا کوردگزموسز ای مشرکلر و نیچک کوراسز (أَنْ جَعَلَ اللَّهُ) اگر قیلسه الله تعالی (عَلَيْكُمْ) سزنگ اوزرگزگه (الْأَنْهَارَ) کوندزنی (سَرْمَدًا) منگو و همیشه طورغوجی (إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونینه چه یعنی قویاش هیچه باطماینچه دایم یافطی کوندز بولوب طورا طورغان ایتسه (مَنْ أَلِهَ غَيْرَ اللَّهِ) کهدر الله تعالی گه باشقه بولغوجی بر خدای کم اوز رحمنی برله (يَأْتِيكُمْ بَلِيْلًا) کیلتورور سز لرگه فارانغو کیچنی و قویاشنی غایب فیلور (تَسْكُنُونَ) میه) ناکم سز لر آرام و فرار فیلورسز و کوندزگی آرغانلقدن یاتوب استراحت ایتارسز اول کیچن یعنی خدای تعالی دن باشقه بو اشنی قیلا آلفوجی البته یوقدر (أَفَلَا تَبْصُرُونَ) ایا سز لر کورماس سز لر مو قدرتنک اثرلرینی عبرت و تفکر کوزی برله (وَمَنْ رَحِمْتَهُ) و اول خدای تعالی نك رحمتنددر شولکم (جَعَلَ لَكُمْ) یاراتدی اول سزنگ اوچون (اللَّيْلَ) کیچنی (وَالنَّهَارَ) هم کوندزنی (لَتَسْكُنُوا فِيهِ) ناکم فرار ایتما کتزاز اوچون کیچده (وَلَتُبْتَغُوا) دخی استاما کتزاز اوچون

کوندزده (من فضلہ) خدای تعالیٰ بر لہ سز لر گہ تقدیر قبلغان رزندن یعنی
 کوندز کسبلر کز بر لہ مشغول بولوب کیچه سی یانوب استراحت ایتما ککز او چون
 کیچه و کوندزنی یاراتدی (و لعلکم) هم شاید کم سز لر (تَشکرون) شکرانه
 قیلور سز خدای تعالیٰ ننگ نعمت لرینه (ویوم ینادیهم) ویاد ایتمک شول کوننی کم
 ندا قیلور خدای تعالیٰ پوتقه طابونغو چیلرغه ینه (فیقول) بس ایاتور (این شرکائی)
 فایده در مینم شریک لرم (الذین) آندا این شریک لرم کم (کنتم) بول کز سز ای
 مشر ک لرم (تزعمون) گمان قیلور سز آن لرنی مینم شریک لرم دیوب یالغاندن
 (ونزعنا) و چفارورمز بز قیامت کوننده (من کل امة) هر بر امتدن (شهادا) بر
 گواهنی کم آن لرنک ایتمک سوز لرینه قبلغان اشلرینه گواه بولور یعنی هر امتنک
 پیغمبری امتینه گواه بولور (فقلنا) بس ایاتورمز اول امت لر گه (هانوا برهانکم)
 کیلتور کز دلیل کزنی مشرک کک کز گه یعنی فی دلیل بر لہ مشرک بول کز و پیغمبر لرنی
 تکذیب ایتمک کز (تعلموا) بس بلور لر اول وقت مشرک لرم (ان الحق لله) شونی کم
 درست لکده حلق و توغریلق یا که توحید و عبادت خدای تعالیٰ گه مخصوص در
 (وضل عنهم) دخی آد اشور و یوغالور آن لردن (ما کانوا یفترون) شول نر سه کم
 افترا قیلور بولدی لر اول مشرک لرم و یالغانلار ایدیلر باطل سوز لر دن یا که پونلردن
 شفاعت امید قیلور بولدی لر (ان فارون) درست لکده فارون (کان) بولدی (من
 قوم موسی) موسی پیغمبر قومندن (۱) (فبغی علیهم) بس آزدی و ظلملق قیلدی
 بنی اسرائیل قومی اوزرینه همه لرینی اوز حکمی آستنده قیلونی و بار چه دن
 الوغ بولونی تلادی (واتیناه) هم بیردک بز فارونغه (من الکنوز) خزینه لردن و دنیا
 مالندن (ما ان مفاخه) شول قدر نر سه فی کم درست لکده آنک آچقچ لری (لتنوا) البته
 آغریق قیلور ایدی (بالعصبه اولی القوة) قوه ایالری بولغوچی جماعتکده یعنی فاروننک مالی
 شول قدر کوب ایدی کم خزینه لرینک آچقچ لری بیغنه فرق کوچلی کشیلر کوچک
 کونته روب یورتور لر ایدی هر خزینه ده نیچه صاندق مال ایدی خزینه صاین
 برور آچقچ ایدی و حالانکه اول آچقچ لرم کونته روب یورتو گه یکل بولسون او چون
 حیوانلر نیر یسندن یا صالحش هم هر بر آچقچ بر بارماق مقدارندن آرتق
 نوگل ایدی شولای بولسه ده اول آچقچ لرنی کونته ربمک فرق کشیگه آغر کیلور
 ایدی دولتینک کوبلکی شونندن قیاس ایدلور (اذ قال له قومه) یاد قیلل شول
 وقت کم ایتدی فارونغه آنک قومی یعنی مؤمنلر نصیحت طریقنه آگا ایتدی لر کم

(۱) اصح شولدر که
 قارون موسی علیه
 السلامنک عمینک اوغلی
 ایدی نفیس طاوشلی
 و کور کام صورتلی
 بولقدندن فارون دیوب
 آطالمش ایدی نورات
 او قوم افنه بنی اسرائیلنک
 افرای ایدی محتاج و فقیر
 چاغنده غایبده تواضعی
 و کور کام خلقلی ایدی بای
 بولماق احوالی اوز گاردی
 متکبر بولدی و خلقی
 بوزلدی.

ای فارون (لَا تَفْرَحْ) شادلانماغل سین دنیا بایلتی برله (ان الله) درستلکده الله تعالی (لَا يُحِبُّ) دوست نوتماس (الْفَرِحِينَ) دنیا مالی برله شادلق قیلغوچیلرنی (وَأَبْتَعْ) هم طلب قیلفل واسته گل سین (فِيمَا آتَيْكَ اللَّهُ) شول نرسه ده کم بیرگاندر سینکا الله تعالی (الدَّارَ الْآخِرَةَ) آخرت یورطینی یعنی خدای بیرگان ماللرکنی خدای تعالی رضاسی اوچون هم آخرت ثوابینی طاباق اوچون صرف قیلفل (وَلَا تَنَسَنَّ) دخی سین اونو طماغل (نَصِيْبَكَ) اوزننک اولوشکنی (مِنَ الدُّنْيَا) دنیا مالندن یعنی سیننک نصیبک و آلفان اولوشنک اوشبو دنیادن کوچکان وقتکنده باری بر کفننک بوزدر شوندن باشقه سیننی همه سیننی قالدروب کینه رسک بس شول حالنی اونو طماغل فکر و اندیشه اینکل دنیا مالینه آلدانماغل (وَأَحْسَنُ) هم ایندگولک قیلفل خدایننک بنه لرینه و آنلردن مالکنی فزغانماغل (كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ) نتاک کم ایندگولک قیلدی خدای تعالی (الْبَيْتِ) سیننک صاری وسیندن فزغانمایوب شول قدر دولت و نعمتنی سینکا بیردی بس سین هم آنک یولنده صرف ایتودن فزغانماغل (وَلَا تَبْغِ الْفُسَادَ) دخی استه مه گل بوزقلقنی و خلقفه ظلم هم تکبرلک ایتونی (فِي الْأَرْضِ) بیرده (ان الله) درستلکده خدای تعالی (لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ) دوست نوتماس فساد و بوزقلق قیلفوچیلرنی و دنیا مالی برله تفاخر و تکبرلک ایتکوچیلرنی قاچان کم فاروننی بنی اسرائیل الوغلی اوشبو طریقه اوگنل دیلر (قَالَ) ایتدی فارون آنلرننک جوابنده (أَنَا أُوتِيْتُهُ) موندن باشقه توگلدن کم بیرلدی اوشبو مال میکا (عَلَىٰ عِلْمٍ عِنْدِي) مینم فاشمه بولغوچی علم و بلوکلک برابرینه (۱) (أُولَمْ يَعْلَمِ) ایا بلمه دیمو اول فارون یعنی البته بلدی و اوزی نورانده کورب اوقودی (ان الله) شوننی کم خدای تعالی (قَدْ أَهْلَكَ) تحقیق هلاک قیلغاندر (مَنْ قَبْلَهُ) اول فارونندن الگاری (مِنَ الْقُرُونِ) زمانه اهللرندن (مَنْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُ) شول کمسه نی کم اول فاطیراق ایدی فارونندن (قُوَّةٍ) قوت و کوچلیک بوزندن (وَأَكْثَرُ جَمْعًا) هم کوبره ک ایدی مال جمع قیلماق بوزندن یعنی فارونندن قوتلیره ک هم آنندن دولتیره ک بولغان بایلرنی و پادشاهلرنی خدای تعالی ظلم و تکبرلری سبلی هلاک ایله گاندر بس فارون شونی بله طوروب نی اوچون تکبرلک قیلور و دنیا بایلتی برله مغرور بولور (وَلَا يُسْأَلُ) و صورالمنش بولماسلر (عَنْ ذُنُوبِهِمْ) قیلغان گناهلرندن (الْمُجْرِمُونَ) مشرکلر یعنی آنلرننک مشرک ایدکلرینی توسلرندن بلورلر صور اوغه حاجت بولماس (فَضْرَجَ) بس چقدی فارون شنبه کوننک (عَلَىٰ قَوْمِهِ) اوزیننک قومی

(۱) یعنی بنی اسرائیل
 اچنده مینم کی عالم
 کشی یوقدر توراننی
 همه دن آرتوغراق
 بلگوچی من شول سبیلی
 خدای تعالی میکا بو
 قدر مالنی بیردی و مینی
 دولتکه مستحق کوردی
 دیدی یا که سودا گرلک
 وایگنچیلک کی دنیا
 علملرینی باشقه لردن
 آرتوغراق بلور من شوننک
 اوچون بو دولتکه
 ایرشدم دیدی یا که
 کیمیا علمینی بلمه کی
 سبیلی کم موسی علیه
 السلام اوز سکلرینه
 اوگرانوب فارون آنندن
 اوگرا نمش ایدی

اوزرینه (فی زینته) اوزینک زینتندہ یعنی بیزہ نوب و یا صانوب چندی آقی نوہ گہ
 آطلانقان و ایبری آلتوندن ایدی اوستینہ بیک فیمتلی کیوملر کیونگان ایدی
 دورت ماک کشی ہمہ لری اوشبو صفتدہ کیونگان اطرافندن بارورلر ایدی شول
 طریقه شوکت برلہ فارون بنی اسرائیل قومی آراسینہ کیلوب کردی (قَالَ الَّذِينَ)
 ایتدیلر فاروننی کورگاچ شول کمسہ لر کم (بیریدون) نلر لر (الْحَيَوةَ الدُّنْيَا) دنیا
 نر کلکینی یعنی دنیاغہ رغبت ایتکوجی کشیلر فاروننک حالینہ فرغوب ایتدیلر
 (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای کلشکی بولساچی بزلر گہ دنیا مالندن (مَثَلُ مَا) شول نرسہ ننگ
 اوخشاشی کم (أَوْقَى فَارُونَ) بیرلدی اول فارونغہ یعنی کلشکی بزلر ہم فارون
 صیبی بای بولساچی (أَنَّهُ) درستلکدہ اول فارون (لَدَوْحَظِّ عَظِيمٍ) البتہ الوغ
 بولفوجی الوش ایسیدر دنیا دولتندن (وَقَالَ) وایتدیلر فاروننی کوروب
 (الَّذِينَ أُوْتُوا الْعِلْمَ) شول کمسہ لر کم بیرلدی آنلرغہ علم وبلوکلمک یعنی آخرت
 احوالینی ہم قناعتنا، برکتینی بلہ طورغان کشیلر ایتدیلر (وَيَاكُم) وای وحسرت
 سزارگہ ای دنیانی استہ گوجیلر و دنیا مالینہ فرغوب چیلر (ثَوَابِ اللَّهِ) خدای تعالی ننگ
 اجر و ثوابی (خَيْرٌ) ایند گورہ کدر دنیا مالندن (لَمَنْ آمَنَ) شول کمسہ گہ کم ایمان
 کبلتوردی (وَعَمَلٌ صَالِحًا) ہم اشلدی ایند گو عملنی (وَلَا يَلْقَاهَا) و بولقد رلمش
 بولماس آخرتنگ اجر و ثوابینہ یعنی اجر و ثوابنی طابماس (إِلَّا الصَّابِرُونَ) مگر
 طاعت و عبادت مشقتلر بندہ ایتکوجیلر گنہ طابارار هر ویدر که فارون موسی و هارون
 علیهما السلامارغہ حسد و کوچیلک قبول ایدی آنلر ایکسیدہ پیغمبر بولدیلر
 میگا هیچ منصب بولمادی دیوب کونلشور ایدی اچندن آنلرغہ کینه و دشمنانلق
 طونار ایدی بنی اسرائیل قومینہ حق تعالی زکوتنی فرض قیلدی مالنگ اونندن
 برینی یا که دورندن برینی فقیرلرگہ بیرمک تیوش بولور ایدی فارون هر
 گیز زکوت بیرونی قبول قیلمادی عاقبت موسی علیه السلام آننگ برلہ مصالحہ
 قیلوب ماک آلتونندن بر آلتون زکوة چفارساگ یارار دیدی فارون باشدہ
 کونہ کچی بولغان ایدی حسابلاب فارادی مالینک مکدن بری ہم بیک کوب
 مبلغ جیوادی بخل و خسیسلکی غالب بولوب بو قدر مالنی نیچک چفاروب
 بیرلور دیوب قبول ایتمہ دی «میں بوزکوة دیگان اشنی بلہ سمن» دیدی
 ہم بنی اسرائیلدن بر جماعتنی یانینہ چافروب آنلرغہ ایتدی: «سزلر
 موسی ننگ هر بر فرمانینہ اطاعت ایتدکز ایدی زکوة دیوب ماللرکزی

آلماچی بولادر فی اشلاب طوراسز» دیدی آنلر ایتدیلمر: «سین بزلرنک
 مہتریمز واولوعمز سین اختیار سینگادر فارون ایتدی مین موسی فی خلق آراسندہ
 خور ورسوا قبلماچی بولامن تا کم موندن صوگ آنک سوزینی طکلما سونلر بس سیرہ
 اسلی بر فاحشہ خاتوننی چافروب اول خاتونفہ ایکی میان آلتون بیردی کم
 فلان کون موسی پیغمبر بنی اسرائیلنک اولوغ کچکلرینی جمع قیلوب مجعدہ
 خلقفہ وعظ ایتور شول وقتدہ سن شونده حاضر بولوب موسی مینم برلہ زنا
 قیلدی دیوب اقرار ایدارنک دیدی خاتون آلتونفہ قزغوب بو ایشنی قبول قیلدی
 بس موسی علیہ السلام مجعدہ خلقفہ وعظ ایتور ایدی بنی اسرائیلنک مہلری
 جیواغان ایدی اورونہیلر ایشنی حضرت موسی بیوردی کم هر کم اوغری بلی قیلدی
 شر بیعت حکمنچہ آنک قولینی کیسہ رمر وهر کم زنا ایلاسه آنی طاش برلہ آطوب
 رجم قیلورمز دیدی فارون مونی ایشتنکاج اورنندن توروب ایتدی ای موسی
 فرضا اگر سین اوزک زنا قیلساک ہم حکم شولیدر موسی علیہ السلام بلی
 شولدر دیدی فارون ایتدی بنی اسرائیل شویله گمان ایدارلر کم سن فلان
 فاحشہ خاتون برلہ زنا قیلغان سن حضرت موسی ایتدی معاذ الله بو نینداین
 سوزدر اول خاتوننی کبلتورکوز صوراکوز دیدی خاتوننی حاضر قیلدیلمر حضرت
 موسی اول خاتونفہ ایتدی بنی اسرائیل اوچون درباننی ایکیگہ آیرغان وتوراننی
 ایندرگان خدای تعالی برلہ سینگا آنط بیورورمن توغری سوزلا گل بس اول
 فاحشہ خاتونفہ خوف و ہیبت آلیہ غالب بولوب ایتدی ای کلیم الله فارون میگا
 ایکی کسہ آلتون رشوت بیروب سینک حقکده بہتان قیلورغہ فوشدی من نی
 قدر گناہلی بولسامدہ سینک شآنکده تہمت واقترأ ایلامام اشته فارون بیرگان
 آلتونلر مینم یانہدہ در دیدی بس فارون اوزی بنی اسرائیل آراسندہ تمام
 خور ورسوا بولوب قالدی مکر وحیلہ سی ظاہر بولدی موسی علیہ السلام
 یوزینی توفراقفہ قویوب حق تعالی گہ زاریلق برلہ فارونندن شکایت ایتدی خطاب
 کیلدی کم ای موسی برنی سینک حکمکده قیلدم هر نی تلاساک بیورغل بس
 موسی علیہ السلام بنی اسرائیلگہ ایتدی هر کم فارون برلہ بولسہ اوز اورنندہ
 تورسون هر کم مینم طرفدہ بولسہ برچینکہ کیتسون بنی اسرائیل مہلری
 اورنلندن طوروب برچینکہ کیتدیلمر مگر ایکی کشی فارون یانندہ
 قالدیلر موسی علیہ السلام برگہ خطاب قیلوب آنلرنی توتقل دیدی بس بر

موسیٰ فارون ہم آنڱ
بولدائشلی فریاد
وزار بلیق قیلوب یتمش
مرنبہ سیگا یا الباردیار
وامان استنادیلر سین
آنارغہ نرحم وشفقت
ایتمہ دک عزیم و جلالیم
بر له ایتمہ من کم ابر آنلر
بر مرتبه تضرع بر له
میندن صوراعان
بولسہ لر ایدی دعا لرینی
قبول قیلغان بولور ایدم.
تفسیر

آنلرنڱ آیاقلرینی طو بقلربنه قدر بر گه باطلدیلر بو حالنی کورب
حضرت موسیٰ غه یالبارا باشلادیلر امان استنادیلر قبول ایتولمادی موسی
السلام بر گه بنه توتقل دیدی بس آنلرنی نزلربنه قدر بر یوطدی بنه توتقل
دیدی آیاقلری تمام بر گه باطدی آنلر همیشه زار بلیق قیلوب یالنور ایدیلر
حضرت (۱) موسیٰ نڱ کو گلمنه اثر ایتماس ایدی همان بر گه طوتقل آنلرنی
دیوب بیورور ایدی تا کم شول طریقہ آنلرنی تمام بر یوطدی بر اثرلری
قالمادی فاروننی بر یوطقاندن صوڭ بنی اسرائیلنڱ احققلری بر برسینه
ایتور ایدیلر موسیٰ فاروننڱ خزینہ لرینی اوزی آلوب قالماق اوچون دعا
قیلوب آنی بر گه بو طلردی موسیٰ علیہ السلام آنلرنڱ سوزلرینی ایشتنکچ
دعا قیلدی کم ایلی فاروننڱ بارچه خزینہ لرینی ہم یورطلرینی و سرائلرینده
بر یوطسون دیدی تناک کم بیورور (فخسفنا به) بس باطردق ویوتلردق بز (۲)
فاروننی (وبداره) ہم آنڱ یورطینی و سرائلرینی (الأرض) بر گه (فما کان) بس
بولمادی (لہ من قنہ) اول فارونقہ هیچ بر گره کم (ینصرونه) یاردم ایتارلر
آڭا (من دون الله) الله تعالیٰ دن باشقہ یعنی آڭا هیچ بر یاردم ایتکوچی بو قدر
(وما کان) ہم بولمادی اول فارون (من المنتصرین) اوزندن عذابنی منع
ایتکوچیلردن یعنی هیچ بر کشی آڭا کیلا طورغان عذابنی کیتارا آلمادی ہم
اوزیده اوزینی عذابدن قوتقارا آلمادی (و اصرح الذین) و طاڭقہ کردیلر شول
کمسہ لر کم (تمنوا) آرزو قیلغان ایدیلر (مکانه) اول فاروننڱ اوزرینی
و مرتبه سین (بالامس) کیچه گی کون یعنی اوتکان کون فاروننڱ حالبنه قزغوب
کاشکی بز لرده فارون کی بولساچی دیب ایتکان کمسہ لر فاروننی بر یوطقاندن
صوڭ آورلدیلر شویله بواوب کم (يقولون) ایتورلر ایدی آنلر برسی برسینه
(ویکان الله) ویاک ویاک (۳) معناسنده در تقدیری ویاک اعلم ان الله در دیمشدر
یعنی وای وحسرة سڭا بلگل شونی کم خدای تعالیٰ (ییسط الرزق) کباڭ قیلور
رزقنی (لمن یشاء) هر کمسہ گه کم نلار (من عباده) بندہ لرندن یعنی نلاگان
بندہ سیننی بلای قیلور بای قیلماقی اول بندہ نڱ کرامتندن و آرتوقلغندن تو گلدر
بلکه محض خدای نڱ مشیتنی و نلہ مه کی ہم تقدیری بوینچه در (ویقدر) دخی طار
قیلور رزقنی نلگان بندہ سینہ یعنی نلگان بندہ سیننی فقیر ایتماکی ہم اول

(۲) اہاب صاحبی
کیلتور مشدر کم فارون
هر کون اوزینڱ قامتی
ویوی قدرلی بارچه
یورطلری و ماللری
بر له بیر آستینہ کیتدر
شول طریقہ هر کون
توبہ نراک کیتوب اسرافیل
صورینی اور گانده تمام
یدخی قات بیرنڱ آستینہ
توشوب یتدر.

(۳) و بعضیلر دینشار -
در کم وی تعجب
کلمہ سیدر کان تشبیه
اوچوندر اول تقدیرده
معناسی عجبر کم
گویا کہ خدای تعالیٰ
نلگان بندہ سینڱ رزقینی
کباڭ قیلور دیمک بولور
وایکنچہ سیننڱ معناسی

بندہ نك كيمچيلكنندن وناچارلقندن توگلدن بلكه بارى الله نك اراده سى برله در
 (لَوْلَا أَنْ مَنَّ اللَّهُ) ا گر بولماسه ايدى شول كم منت قويدى خداى تعالى (عَلَيْنَا)
 بز نك اوزر مزگه يعنى خداى تعالى نك بزرگه نعمتى ورحمتى بولماسه ايدى
 (لَعَسَفَ بِنَا) البته برگه بو طرور ايدى بزرگى خداى تعالى (وَيَسْكَانَهُ) و اى
 وحسرة سكا بلگل شونى كم ياكه طبريدن منقولدر كم ويكان نك مجموعتى الم تعلم
 و الم تر معناسنده در يعنى سن بلمادگمو و كور مادگمو شونى كم (لَا يَفْلُحُ الْكَافِرُونَ)
 فلاح و اوستونك طابياسلر هم عذابدن قورتولماسلر حلققه اشانماوچيلر (نَلَّكَ
 الدَّارُ الْآخِرَةُ) اوشبو آخرت يورطى يعنى جنت (مَجْعَلَهَا) فيلورمز آنى يعنى جنتى
 يارانقانمز (لِلَّذِينَ لَا يُرِيدُونَ) شول كمسه لر اوچون كم تلامه سلر (عُلُوًّا) يوقار يلقى
 و تكبرلكنى (فِي الْأَرْضِ) بيرده (وَلَا فُسَادًا) هم تلامه سلر فسادن و آدميلرگه
 ظليلق ايتونى قارون كى (وَالْعَاقِبَةُ) وايندو عاقبت (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالقى ايتكوچيلرگه
 بولغوچيدر (مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ) هر كم كيلنورسه ايندوگولكنى يعنى طاعت و عبادت
 قيلسه (فَلْ خَيْرٌ مِنْهَا) بس اول كمسه گه بولغوچيدر ايندوگوره ك و آرتقراق اجر
 و ثواب فيلقان طاعتندن (وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ) و هر كم كيلنورسه ياوزلقى يعنى
 شرك و تكذيب كى گناه اشلسه (فَلَا يَجْزِي) بس جزالاندرلمش بولماسلر
 (الَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ) شول كمسه لر كم اشلديلر ياوز عمللرنى (إِلَّا مَا كَانُوا)
 مگر جزالاندرلورلر شول نرسه نك جزاسينى كم بولديلر آنلر (يَعْمَلُونَ) اشلرلر
 يعنى ايندوگولكنك اجر و ثوابى اوزندن آرتقى بولقان كى ياوزلقنك جزاسى
 آرتقى بولماس بلكه فيلقان ياوزلقينه كوره جزا بيرلور مرويدر كه حضرت پيغمبر
 عليه السلام مكه دن مدينه گه هجرت فيلوب بولده بارغانده عجهه ديگان بيرگه
 ينكاج كعبه الله نك شوقى هم طوغان بيرينك آرزوسى مبارك كوكلنك ظاهر بولوب
 مبارك كوزلرينه ياش كيلدى شول حالده جبرائيل عليه السلام اوشبو آيتنى
 كيلتوردى (إِنَّ الَّتِي) در سنلكده شول ذات كم (فَرَضَ عَلَيْكَ) فرض فيلدى
 سينك اوزرگما اى محمد عليه السلام (الْقُرْآنَ) قرآن حكملر ينى تبليغ ايتونى ياكه
 آذك برله عملنى (لَرَأَدُكَ) البته قايتارغوچيدر كبرى اول سينى (إِلَى مَعَادِ)
 قايتاچق اورنقه يعنى مكه شهرينه خداى تعالى سيني كبرى قايتارورسين فايغورماغل
 واقعا حضرت پيغمبر عليه السلام مكه نى فتح فيلوب كبرى قايتماق ميسر بولدى
 (قُلْ) ايتكل اى محمد عليه السلام (رَبِّي) مينم پروردكارم (أَعْلَمُ) بلگوچيره كدر

(مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى) شول کمسهنی کم کیلتوردی اول طوغری یولنی یعنی توحیدنی
یاکه قرآنی (وَمَنْ هُوَ) بلگوچیره کدر شول کمسهنی کم اول (فِي صَلَاةٍ مُّبِينٍ)
آشکارا بولغوجی آرزونلقه در (وَمَا كُنْتَ) وبولمادک سین (تَرْجُوًا) امید اینترسک
یعنی امید فیلور بولمادک (أَنْ يُلْقَى إِلَيْكَ) شونی کم الفاً اینتلور و بیارلمش بولور سینک
صاری (الْكِتَابِ) قرآن یعنی مینکا قرآن ایندر لور دیب امید اینتمه دک بس بز
بیارمه دک سینکا اول قرآنی (الْأَرْحَمَ) مگر بر حمت بوزندن بیاردک (مَنْ رَبُّكَ)
رینکن بولغوجی حمت (فَلَا تَكُونَنَّ) بس سین البته بولماغل (ظَهْرًا) آرقه داش
ویاردچی (لِلْكَافِرِينَ) حلقغه اشانما و جیلرعه (وَلَا يَصُدَّكَ) و کیره کدر کم مشرک
طیما سونلر سینی (عَنْ آيَاتِ اللَّهِ) الله تعالی نك اینتلرینی اوفودن و اینتلر برله عمل
فیلودن (بَعْدَ أَنْزَلْتُمْ) شونک صوکنده کم ایندر لدی اول اینتلر (زَالِيكَ) سینک
صاری (وَادْعُ إِلَى رَبِّكَ) هم اونک گل سین خلقنی ربکنک عبادنی صاری (وَلَا تَكُونَنَّ)
دخی بولماغل سین (مِنَ الْمُشْرِكِينَ) شرک کیلتورگو جیلردن (وَلَا تَدْعُ) هم اونتمه گل
(مَعَ اللَّهِ) الله تعالی برله (الْآخِرَ) ایکنچی بر خداینی زیراکه (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ)
یوفندر هیچ عبادنکه مستحق معبود مگر اول خدای تعالی گنده در (كُلِّ شَيْءٍ)
هر بر نرسه (هَالِكٌ) هلاک و فانی بولغوجیدر (الْأَوَّحَهُ) مگر اول خدای تعالی نك
دانی گنده فانی بولماس کم باقیدر (لَهُ الْعُكْمُ) اول خدای تعالی گه مخصوصدر محکم
و فرمان اینتمک (وَالِيَهُ نُرْجِعُونَ) هم آنک صاری فاینارلمش بولورسز اولگانکزدن
صوکن حساب و جزا اوچون.

﴿ ۲۸ جی سوره عنکبوت مکیه و هی تسع وستون آیه ﴾

﴿ ۲۸ جی سوره عنکبوت سوره سی مکده نازلدر ۶۹ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الَّذِينَ) والله اعلم بحقیقه مراده (۱) (أَحْسَبَ النَّاسُ) ایا گمان فیلد یارمو آدمیلر
(أَنْ يَتْرَكُوا) شونی کم فویولمش بولسه لر آنلر (أَنْ يَقُولُوا آمَنَّا) اینتمکاری
برله بز لر ایمان کیلتوردک دیوب یعنی قوری بز ایمان کیلتوردک دیب اینتلوری
برله آنلرنی ترک فیلورلر و فویارلر دیوب گمان ایتدیلمو (وَهُمْ لَا يَفْتَنُونَ)
و حالانکه آنلر صنالتمش بولماسلر یعنی طاعت و عبادت برله امتناع ایدلمه سمز
وامر هم نهیلر برله مبتلا بولماسمز مجرد ایمان کیلتوردک دیب اینتمه کمز پنه

(۱) حروف مقطعه
خلفنی تعجیز اوچوندر
دیمش لر تا کم شونی
بلسونلر اوچوندر کم بو
کتابنک اسرارینه هیچ
کم مطلع بولماس خدای
تعالی دن غیر هیو بعضیلر
آلمده گی البقی الله اسمینه
ولام لطیفه و میم مجید که
اشارتدر دیمش لر.

دیب بلدیلرمو اویله توگلدن بلکه آنلرنی نورلی ریاضتله و مشقتلی اشلر برله
 مبتلا ایلد ایتخان اینترمز (۱) (وَلَقَدْ فَتَنَّا) وَتَحْقِيقِ اِمْتِحَانِ اَيْتِكَ بِنِ (الَّذِينَ
 مِنْ قَبْلِهِمْ) شول کیمسه لر نی کم بو مؤمنلردن الگاری بولدیلر (فَلْيَعْلَمَنَّ اللَّهُ) بس
 ظاهر قیلور الله تعالی (الَّذِينَ صَفَوْا) شول کیمسه لر نی کم راست ایتدیله مؤمنلرمز
 دیب دعوی ایتمه کلرنده (وَلْيَعْلَمَنَّ الْكَافِرِينَ) هم ظاهر و متمیز قیلور بالفان
 ایتکوچیلر نی دین طوغریستنه (أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ) بلکه گیان ایتدیله شول
 کیمسه لر کم (يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ) اشلر لر یاوز عمللر نی (أَنْ يَسْبِقُونَا) شونی کم
 اوغسه لر آنلر بزدن و بزنی آنلرنی عذاب قیلودن عاجز ایتسه لر (سَاءَ مَا
 يَحْكُمُونَ) نی یاوز حکمدر شول نرسه کم آنلر حکم قیلور لر و بزنی عاجز
 ایتمه کچی بولور لر (مَنْ كَانَ) هر کم بولسه (يَرْجُوا) امید قیلور (لِقَاءَ اللَّهِ)
 الله تعالی نك دیدارینی جنتده یاکه اجر و ثوابلرغه ایرشونی امید قیلور بولسه
 یاکه مراد هر کم قیامت کوننده حساب و جزأ اوچون خدای تعالی گه یولقودن
 قورقور بولسه (فَأَنْ أَجَلُ اللَّهِ) بس درستلکده خدای تعالی مقرر ایتکان مده
 یعنی لقاء و جزأ نك وقتی (لَاتِ) البته کیلگوچیلر (وَهُوَ السَّمِيعُ) و اول خدای
 تعالی در ایشتکوچی بنه لر نك سوز لر نی (الْعَلِيمُ) بلگوچی آنلرنك نیتلر نی
 (وَمَنْ جَاهِدْ) و هر کم صوغش قیلسه کفر اهلی برله یاکه اوزینك نفسی برله
 (فَأَنَّا) بس موندن باشقه توگلدن کم (بِجَاهِدِ) صوغش قیلور اول (لِنَفْسِهِ) اوز
 نفسی اوچون یعنی ثوابی اوزینه بولور (أَنْ اللَّهُ) درستلکده خدای تعالی (لَقِنِي)
 البته موکسزدن (عَنِ الْعَالَمِينَ) عالمرنك طاعتلرندن (وَالَّذِينَ آمَنُوا) و شول کیمسه لر کم
 ایمان کیلتوردیلر (وَمَا لُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلر دیله ایندگو عمللر نی (لَنَكْفُرَنَّ عَنْهُمْ)
 البته بوق قیلورمز آنلردن (سَيِّئَاتِهِمْ) آنلرنك یاوز لقلر نی (وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ)
 هم البته جزأ بیورمز آنلرغه (أَحْسَنَ الَّذِي) شول عملنك کورکامرا کینك جزاسینی
 کم (كَانُوا) بولدیلر آنلر (يَعْمَلُونَ) اشلر لر یعنی عمللرینك آرتوغراتی بولغان
 نوچیدنك اجر و ثوابینی بیورور باشقه نسلری اوچون هم بس هر عملنك اجری
 اول عملن آرتق بولور مرویدرکه سعد بن وقاص رضی الله عنه ایمان کیلتورگاج
 آنك مشرک بولغوچی آناسی آنط اچدی شول طریقه کم اگر اوغلم سعد محمد
 دیندن کیری دونمسه هرگیز فویاشدن چغوب کولا گه گه کرمام هم ترکلکگه
 پاردم بیرا طورغان طعامدن هیچک تناول قیلما دیدی بس سعد بو واقعه نی رسول

(۱) بو آیت مسلمانلردن
 شول جماعت شأنکه در کم
 آنلر مکه دن هجرت
 ویورط یسر لرینی
 طاشلاب کیتونی چیتن
 و آغر کوردیلر شول
 جهندن هجرت قیلما یوب
 مکه ده مشرک لر آراسنه
 قالدیلر مدینه گه هجرت
 ایتکان مسلمانلر آنلرغه
 اگر هجرت قیلما ساگز
 سرنك اسلامگز تمام
 توگلدن دیوب خبر
 یبارور ایدیلر اول
 مؤمنلرنك بعضیلری
 هجرت نیتی برله مکه دن
 مدینه گه قاراب چقسه لرده
 مشرک لر آنلرنی طوتوب
 بولدن کیری قایتاردیلر
 حق سبحانه و تعالی آنلرنی
 نسلبه ایدوب اوشبو آیتنی
 یباردی و بیوردی کم
 مجرد ایمان کیلتوردن
 دیب ایتنک برله گنه
 ترک ایدماسلر بلکه
 تورلی تکلیفلر برله
 صنالور لر

اكرم صلى الله عليه وسلم حضرت زرينه عرض ايلادى حق تعالى دن اوشبو آيت نازل بولدى (وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ) و امر قيلدى بز يعنى بيوردق آدميگه (بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا) آنا آناسينه ايندگولك برله (وَأَنْ جَاهِدَاكَ) واگر جگ ايتسهلر آنا آناك سينك برله و غايتده طرشهسلر (لَتَشْرَكَ بِي) سينك شرك كيلتورماكك اوچون مكا يعنى سيني اسلام دينندن دوندر ب مشرك ايتهرگه طرشهسلر هم غايتده سعى واجتهاد قيلسهلر سينك ميكا شريك ايتوب توتماقك اوچون (مَالِيَسَ) شول نرسه نى كم يوقدر (لَكَ بِهِ عِلْمٌ) سينك اول نرسه نى بلماكك يعنى اول نرسه نك الله و معبود ايد كيني سين هيجده بله سسك شونداين نرسه نى يعنى بوتلر نى معبود ايتوب توتقل ديب آناك و آناك سيني كوچلاسهلر (فَلَا تَطْعَمِيهَا) بس سين اطاعت اينما گل آنلرغه و بوخصوصده فرمانلر ينى طونماغل زيرا كه خالفه معصيت بولغان اورنده مخلوقه اطاعت اينماك درست نوكلدر (إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ) مينم صاريدر سز نك قايتماقكز يعنى بارچه كز حساب و جزأ اوچون منم حضور ييفه قايتورسز (فَأَنْبِئْكُمْ) بس آگاهلاندرور من مين سزلر نى جزأ بيرگان وقتده (بِأَكْتُمُ) شول نرسه برله كم بولدكز سز (تَعْمَلُونَ) اشلر سز يعنى قيلغان عمللر كز نى سزلرگه بلدرور من (وَالَّذِينَ آمَنُوا) و شول كمسهلر كم ايمان كيلتورديلر كفرن صوك (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلرديلر ايندگو عمللر نى بوزق اشلردن صوك (لَتَدْخُلْنَهُمْ) البته كرزورمز آنلر نى (فِي الصَّالِحِينَ) ايندگولر زمه سينه ياكه ايندگولر كره طورغان اورنقه يعنى جنكه (وَمِنَ النَّاسِ) و آدميلردن بولغوچيدر (مَنْ يَقُولُ) شول كمسه كم ايتور (أَمَّا بِاللَّهِ) اشاندىق بز خداى تعالى گه ديوب مراد منافقلردر ياكه ايمانلرى ضعيف بولغان كمسهلردر (فَإِذَا أُوذِيَ) بس هر فاچان اذيت و جفا ايتولمش بولسه (فِي اللَّهِ) الله تعالى يولنده يعنى مشركلر اول كمسه نى ايمان كيلتورگانلكى اوچون عذابلاب رنجوتسهلر (جَعَلَّ) قيلور اول كمسه (فِتْنَةَ النَّاسِ) آدملر نك رنجما كيني و عذاب ايتما كيني (كَعَذَابِ اللَّهِ) الله تعالى نك عذابى كى يعنى مشركلر نك عذاب قيلولر ينى خداينك عذابى كى حسابلاب آنلر نك عذابلردن قورقوب ايمانندن دونار و مرتد بولور و حالانكه خداى تعالى نك عذابندن قورقوب كفرن دونماك كيراك ايدى و مؤمنلكه ثابت بولماق نيوش ايدى (وَلَنْ جَاءَهُ) واگر كيلسه (نَصْرٌ) برباردم يعنى برفقع بولوب غنيمت مال حاصل بولسه و نصرت كيلسه (مَنْ رَبَّكَ) پروردكارك فاشندن

(لَيَقُولَنَّ) البته ايتورلر آنلر (اِنَّكُنَا) درستلكه بزلر بولوق (معكم) سزنىڭ
 برله يعنى بزهم سزنىڭ دىنگزدهم مسلمانلرمز بس بزلرنى غنىمت مالغه شريك
 قىلگز ديورلر (اوليس الله) ايا ايباسدروم خدای تعالى (باعلم) بىلگوچيراك
 (بما فى صدور العالمين) شول نرسهنى كم عالم خلقىڭ كوكرا كلرنده و كوكللرنده
 بولغوچيدر نفاق و اخلاصدن (وليعلمن الله) هم البته بلور خدای تعالى (الذنين
 امنوا) شول كمسهلرنى كم ايمان كىلتورگانلردر اخلاص برله (وليعلمن) دغى البته
 بلور (المنافقين) منافقلرنى مرويدركه ابو سفيان و اميه بن خلف حضرت عمرگه
 هم حضرت حباب رضى الله عنهماغه ايتديلر كم بىكا چغارلغان دىندن دونوگز آنا
 بابالرمزدن فالغان يولنى طاشلاماگز اكر آنا و بابالرمز دىننده طورماق گناه
 بولسه بز اول گناهنى اوزمز يوكلارم سزنى گناه آستنده قالدرا مامز بس حق
 تعالى دن آيت كىلدى كم (وقال الذين كفروا) و ايتديلر كفر اهللرى (لذنين
 امنوا) ايمان كىلتورگان كمسهلرگه (اتبعوا) ابارگز سز (سبيلنا) بزنك بولمىغه
 يعنى آنالرمز دىننده بولگز (ولنعلم) و كىرا كدر كم بز يوكلارم (خطاياكم)
 سزلرنك گناهلرگزنى يعنى اكر بزلرگه ابارساگز بز سزنىڭ گناهلرگزنى اوز
 اوستمىزگه يوكلارم دىديلر (وما هم) و ايباسدر آنلر (بعاملين) يوكلارم بولمىز
 (من خطاياهم) مؤمنلرنك گناهلرندن (من شىء) هيچ بر نرسهنى (انهم) درستلكه
 اول كفر اهللرى (لكاذبون) البته يالغان ايتكوچيلردر گناهلرگزنى يوكلارم
 دىما كلرنده زىرا كه يوكلارم ككه قادر بولماسلر يوكلارگه اوز گناهلرى هم بىك
 كوب بولور (وليعلمن) و البته يوكلارلر اول مشركلر (انقالهم) اوزلرنىڭ آغز
 يوكلر بىنى يعنى گناهلر بىنى (وانقالا) هم باشقه يوكلر نىده يوكلارلر (مع انقالهم)
 اوز يوكلرى برله يعنى اوزلرى سبب بولوب آزدراغان كشىلر بىنك گناهلر بىنى
 يوكلارلر تا كم گناه اوستىنه گناه بولور هم اول آزدرايش كشىلر بىنك گناهلرى
 آنك سببلى كيهومس و بىنگاله نمس (وليسالن) دغى البته صورالمش بولورلر آنلر
 يعنى آزدراغوچيلر هم آزدرايشلر (يوم القيامة) قيامت كوندده (عما كانوا) شول
 نرسه دن كم بولديلر آنلر (يقفرون) برأ قىلورلر و بالغانلارلر خلقنى آزدرا ماق اوچون
 (ولقد ارسلنا) و تحقيق بىباردك بز (نوحا) نوح پىغىبىرنى (الى قومه) آنك قومى
 صارى (فلتت) بس طوردى اول نوح (فيهم) آنلر آراستنده آنلرنى حق بولغه
 دعوت قىلوب (الى سنة) مك يىل (الأخسبين عاما) مگر ابللى يىل يعنى مك

یلدن ایلی یل کم توفز یوز ایلی یل نوردی نوح پیغمبر قصه سینی ذکر ایلمک
 حضرت پیغمبر علیه السلام مبارک کو کللرینه تسلیه اوچوندر هم مشرکلرنک
 ایدآء و جفالرینه تحمل کیرا کلگینه تنبیه در کم نوح علیه السلام توفز یوز ایلی
 یل قومینک اذیت و جفالرینه تحمل ایلدی همیشه آنلرنی دعوت ایدار ایدی هیچ
 کم دعوتینی قبول قیلماس ایدی (فَاَخَذَهُمُ الطُّوفَانُ) بس طوندی نوح قومینی
 عذاب طوفانی (وَهُمْ ظَالِمُونَ) و حالانکه آنلر ظالمیق اینکو چیلدر کفر و شرکری
 برله (فَانجیناهُ) بس فوتقاردق بز نوح پیغمبرنی (وَأَصْعَابَ السَّفِينَةِ) هم کیمه
 اهلینی یعنی نوح علیه السلام برله کیمه گه اولطرغان مؤمنلرنی و کیمه ده گی
 جانوارلرنی غرق بولودن فوتقاردق (وَجَعَلْنَاهَا) دخی قیلدق بز اول کیمه نی یا که
 نوح پیغمبر قومینک واقعه لرینی قیلدق (آیة) بر دلیل و عبرت (لِلْعَالَمِينَ) عالمر
 اهل اوچون (وَأَبْرَاهِيمَ) و یاد قیلغل ابراهیم پیغمبرنی (اذ قَالَ) شول وقتده کم
 ایتدی اول ابراهیم (لِقَوْمِهِ) اوزینک قومینه بابل اهلندن (اعْبُدُوا اللَّهَ) ای مینم
 قوم عبادت قیلکز خدای تعالی گه (وَأَتَّقُوهُ) هم قورقکوز آنک عذابندن (ذَلِكُمْ)
 اوشبو عبادت و قورقماق (خَيْرٌ لَّكُمْ) یخشیر اقدر سزینک اوچون مشرک بولودن
 (ان کنتم) اگر بولسا کوز سز (تَعْلَمُونَ) بلورسوز و خیرنی شردن هم فائده نی
 ضرردن آبرورسوز (انما تعبدون) موندن باشقه نوگلدیر کم سز لر طابونورسوز
 (من دون الله) الله تعالی دن باشقه (أَوْ ثَانًا) پوطلرغه (وَتَخْلُقُونَ أَفْکًا) هم سز
 نوزارسوز یالغاننی کم پوطنی خدایدر دیورسوز (ان الذین) درستلکده شول
 کمسه لر کم (تعبدون) سز طابونورسوز آنلرغه (من دون الله) الله تعالی دن باشقه
 (لَا يَمْلِكُونَ) مالک بولماسلر و کوچلری بیتمهس (لکم رزقا) سز لر گه رزق
 بیروگه (فابتغوا) بس استه کوز سز (عند الله) الله تعالی فاشنده (الررزق) رزقنی
 یعنی نعمت و رزقنی خدای تعالی دن صوراکوز کم اول سز لر گه رزق بیروگه
 فادردر (واعبدوه) هم عبادت قیلکز آ کما و آنی بر بلکز (واشکروا له) دخی
 شکرانه قیلکز آ کما بیرگان نعمتلری برابرینه تا کم کیله چکده هم نعمت بیور
 (البه نرجعون) اول خدای تعالی صاری قایتارلمش بولورسوز بو اورنقه چه ابراهیم
 علیه السلام سوزیدر موندن صو ک حق تعالی فریش مشرکلرینی تهدید ایلد
 بیورور (وان تکذبوا) و اگر یالغانغه طوتسا کوز سز ای مکه اهللری پیغمبرنی
 (فقد کذب) بس تحقیق یالغانغه طوندیلر اوز پیغمبرلرینی (أمم) اقلر (من

(۱) اشهر شولدرکه
 نوح علیه السلام قرق
 باشنده پیغمبر بولدی
 توفز یوز ایلی یل
 قومینی دینگه دعوت
 قیلدی طوفاندن صو ک
 آلتمش یل عمر سوردی
 فایچانکم وفاتی وقتی
 ایرشدی عزرائیل علیه
 السلام جانینی آلفان
 وقتده سورادی «ای
 نوح سینک عمرک بارچه
 پیغمبر لر عمرندن آرتق
 بولدی دنیانی نیچک
 طابدک» دیدی نوح
 علیه السلام ایتدی
 «دنیانی ایکی ایشکلی
 بر ایو کبی طابدم بر
 ایشکندن کرور لر
 و ایکنچیسندن چغوب
 کیته لر.

قَبْلَكُمْ سَزَلِدْنَ الْكَارِي نُوْح قَوْمِي وَهُود قَوْمِي هَمْ تُهُود قَوْمِي كَيْبِي وَأَنْلَرَنْكَ
 بِالْغَانْفَه طُوْتُولَرَنْدِن پِيغْمِبِرْلَرِيْنَه هِيْج بَر زِيَان اِيْرَشِمَادِي بَلِكِه اوزلر پِنَه زِيَان
 بُولدِي كَمْ عِنَادِيْقَه مَسْتَحَق بُولدِيلِر بَس سَزَلَرَنْكَ هَمْ بِالْغَانْفَه طُوْتُمَاقْزِدْن مَحْمَد
 عَلَيْهِ السَّلَامْفَه هِيْج بَر ضُرر اِيْرَشِيْمَهَس (وَمَا عَلَيَّ الرَّسُوْل) وَلَا زَمْ اِيْمَاسَدِر
 پِيْغْمِبِر اوزرِيْنَه (اَلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِيْن) مِگَر اَشْكَارَا بُولْفُوْجِي اِيْرَشِدْرَمَك ورسالتني
 تَبْلِيْغ اَيْلَهْمَك لَا زَمْدِر يَعْنِي حَق دِيْنِگِه اُونْدَامَك وَاخْرَت عِنَادِيْنْدِن قُوْرَقْتِمَاق
 لَا زَمْدِر قَبُوْل اِيْتِدْرَمَك پِيْغْمِبِرْگِه لَا زَمْ تُوْگَلْدِر (اَوْ لَمْ يَرَوْا) اِيَا كُوْرْمَه دِيْلِرْمُو
 اَوْل حَشْرِنِي اِنْكَار اِيْتِكُوْجِي مَشْرَكْلَر شُوْنِي كَمْ (كَيْفَ يَبْدِي اللهُ) نِيْچَك ظَاھِر
 قِيْلُوْر خُدَاي تَعَالَى (الْخَلْق) يَار اَنْوَلْمِش مَخْلُوْقَلَرْنِي وَأَنْلَرْنِي بُوْقَدِن بَار قِيْلُوْر (ثُمَّ
 يَعْصِدُه) صَكْرَه اِعَاْجِه قِيْلُوْر اَنْلَرْنِي يَعْنِي اَوْلْگَانْلَرَنْدِن صَوْكُ بِنَه تَرْگَزُوْر (اِنَّ
 ذَلِكْ) دَرَسْتَلِكْدِه اَوْشُبُوْاش يَعْنِي بُوْقَدِن بَار قِيْلِمَاق وَاوْلُوْكْنِي تَرْگَزْمَك (عَلَى اللهُ)
 اَللّٰهُ تَعَالَى اوزرِه (يَسِيْر) اَسَان وِيْكَلْدِر (قُلْ) اُبْتِكَل اِي مَحْمَد عَلَيْهِ السَّلَام حَشْرِنِي
 اِنْكَار اِيْتِكُوْچِيْلَرْگِه (سِيْرُوا) سِيْر قِيْلِكْز وِيُوْرْكْز (فِي الْاَرْض) يِيْرْدِه (فَانظُرُوا)
 بَس قَارَاكْز (كَيْفَ بَدَأَ الْخَلْق) نِيْچَك يَار اَنْفَانْدِر خُدَاي تَعَالَى خَلْقْنِي نُورِي
 شَكْلَلَر وَمَخْتَلَف اِحْوَالَلَر اوزرِه (ثُمَّ اللهُ) صَكْرَه خُدَاي تَعَالَى (بِنَشْئِ النَّشَاةِ
 الْاٰخِرَةِ) ظَاھِر قِيْلُوْر اِيْكَنْجِي يَار اَنْفَانْفِي حَاصِل كَلَام بُوْدْرِكِه هَر قَاچَاْن يُوْرَب
 مَخْلُوْقَاتْنِي كُوْرْسَه كْز وَاخْد اِيْنَكْ خَالِق اِيْدِكِيْنِي بِلْسَه كْز بِالضَّرُوْرَه بَلُوْر سَزْمَك اِبْتِدَاْدِه
 يَار اَنْفَانْفَه كُوْجِي يْتِكُوْجِي خُدَاي اَلْبَنَه اَوْلْگَانْدِن صَوْكُ تَرْگَزْمَه كِكِه هَمْ قَادِر
 بُولُوْر بَس حَشْرِنِي اِنْكَار اِيْتِه كِكِه هِيْج وَجِه بُولْمَاس (اِنَّ اللهُ) دَرَسْتَلِكْدِه
 اَللّٰهُ تَعَالَى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) بَارْچِه نَرْسَه اوزرِه (قَدِيْر) كُوْجِي يْتِكُوْچِيْدِر (بِعَذْبِ)
 عَذَاب قِيْلُوْر خُدَاي تَعَالَى (مَنْ يَشَاءُ) هَر كَمْسَه نِي كَمْ تَلَهْر اَنْكَ عِنَادِيْنِي (وَبِرْحَمِ)
 هَمْ رَحْمَت قِيْلُوْر وَبَاغْشَلَار (مَنْ يَشَاءُ) هَر كَمْسَه گِه كَمْ تَلَهْر اَنْكَ رَحْمَت اَيْتُوْنِي
 (وَالَيْهٖ تُقَلَّبُوْنَ) وَاوْل خُدَاي تَعَالَى نَكْ حَكِيْمِيْنَه كِيْرِي دُوْنْدِر لِمِش بُولُوْر سَز حَشْر
 وَجَزَاء كُوْنْدَك (وَمَا اَنْتُمْ) وَسَز لَر اِيْبَه سَسْز اِي اَدْمِيْلَر (بِمَعْجَزِيْن) عَاجَز اِيْتِكُوْچِيْلَر
 خُدَاي تَعَالَى نِي سَزْنِي عَذَاب قِيْلُوْدِن (فِي الْاَرْض) يِيْرْدِه (وَلَا فِي السَّمَاةِ) هَمْ عَاجَز
 اِيْتِكُوْچِي تُوْگَلْسَز اَنْي كُوْكْدِه يَعْنِي اِگَر كُوْكْدِه بُولْسَا كْزْدِه عَاجَز قِيْلَا اَلْمَاسَسْز
 (وَمَا لَكُمْ) وِيُوْقَدِر سَز لَرْگِه (مَنْ دُوْن اللهُ) اَللّٰهُ تَعَالَى دِن (مَنْ وَلِي) هِيْج بَر
 دُوْسْت كَمْ صَاقْلَار سَزْنِي (وَلَا نَصِيْر) دَخِي بُوْقَدِر هِيْج بَر يَار دَم اِيْتِكُوْچِي

(وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشول كەسەر كىم اشانادىلر (بآيات الله) الله تعالى نىڭ آيتلر بىنە
 (وَلَقَاءَهُ) ھىم آنىڭ لقاىىبىنە يەنى بەشىكە و آخرتىكە (أُولَئِكَ) اوشبو گروھ (يَسْأُوا)
 امبىدسىز بولدىلر (مَنْ رَحِمْنِي) مېنىم رحىمىدىن (وَأُولَئِكَ) دىنى اوشبو گروھ
 (لَهُمْ) بولغۇچىدىر آنلرغە (عَذَابُ آيَمٍ) رىختىكۇچى و فاطى عذاب بىنە ابراھىم عليه
 السلام قەسەسىنى بيان ايلەپ بيورور (فَمَا كَانَ) بس بولمادى (جَوَابَ قَوْمِهِ) ابراھىم
 پېغىبىر قومىنىڭ جوابى ابراھىم آنلرنى پوتقە طابونودن منع ايتكانى سوگندە (أَلَا
 أَنْ قَالُوا) مگر شول بولدى كىم ايتدىلر آنلرنىڭ بعضلىرى بعضلر بىنە (أَقْتُلُوهُ)
 اولتورگىز اول ابراھىمنى (أَوْ حَرِّفُوهُ) يا ايسە آنى اوطقە ياندىرگىز ھىم آنلر
 اتفاق ايدوب حضرت ابراھىمنى اوطقە طاشلادىلر (فَأَعْيَبَهُ اللَّهُ) بس قوتقاردى آنى
 خدای تعالى (مَنْ التَّار) اوطنىڭ ضررىدىن ھىم اول اوطنى آتۇمۇ سلامتىڭ ايدوب
 گل باقەسى نىلدى (أَنْ فِي ذَلِكَ) درستلىككە اوشبو اشدە يەنى حضرت ابراھىمنى
 اوطنى قوتقارماقندە (لآيَات) البته نشانلر و علامتلر بار در حق تعالى نىڭ كمال
 قدرتىنە (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) شول گروھ اوچون كىم ايمان كىلتىرورلر (وَقَالَ) و ايتدى
 ابراھىم عليه السلام اوزىنىڭ قومىنە (أَتِنَا أَنْ تُخَلِّتُمْ) موندن باشقە توگلىدىر كىم
 طوندىگىز سىز (مَنْ دُونَ اللَّهِ) الله تعالى دن باشقە (أَوْ ثَانًا) پوتلرنى مەبۇد ايتوب
 (مُودَّةً) دوستلىق اوچون (بَيْنَكُمْ) اوز آراگىزنىڭ دوستلىق اوچون يەنى پوتقە
 طابونماق مناسىبى بىرلە بىر بىرگە دوستلر بولماقگىز اوچون (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا)
 دنيا تىركلىككە (ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) سىگرە قىامت كوندە (يَكْفُرُ) بىزار بولور و انكار
 قىلور (بَعْضِكُمْ بِبَعْضٍ) بعضلرگىز بعضلرگىزگە يەنى ايلەرگۇچىلردن ايلەرلىشلر بىزار
 بولورلر (وَيَلْعَنُ) ھىم لعنت قىلور (بَعْضَكُمْ بَعْضًا) بعضلرگىز بعضلرگىزگە يەنى كچك
 و توبان درجەدە بولغانلر الوغلىرىنە و آزرغۇچىلر بىنە لعنت او فورلر (وَمَا أُولَئِكَ)
 ھىم سىزنىڭ بارچەگىزنىڭ قايتاچق اورنىگىز (التَّار) تىوغ او طىدىر (وَمَا لَكُمْ) دىنى
 يوقدىر سىز لىرگە اول كوندە (مَنْ نَاصِرِينَ) مدد و ياردەم ايتكۇچىلردن يەنى ھىچ كىم
 سىزلرنى عذابدىن قوتقارماس (فَأَمَّنَ لَهُ لُوطٌ) بس ايمان كىلتوردى و اشاندى
 ابراھىم پېغىبىرگە لوط پېغىبىر كىم آنىڭ فرىداشېنىڭ اوغلى ايدى (وَقَالَ) ھىم ايتدى ابراھىم
 عليه السلام حضرت لوطغە (أَتَى مُهَاجِرٌ) درستلىككە مېن ھىجرت ايتكۇچى و بو
 قومنى طاشلەپ كىتكۇچى مېن (إِلَى رَبِّي) پىروردكارم امر ايتكان بىرگەچە (أَنَّهُ)
 درستلىككە مېنىم پىروردكارم (هُوَ الْعَزِيزُ) اولدىر غالب بولغۇچى كىم مېنى دشمانلر بىغە

مغلوب ایتھاس (الْحَكِيمُ) اولدر اشلرنده حکمت ایاسی کم مینم اشمینک حکمت
 ومصلحتینی اوزی بلور بس حضرت لوط هم ساره خاتون ابراهیم علیه السلامغه
 یولد اش بولوب هجرت ایلا دیلر شام ولایتینه کیلدیلر حضرت ابراهیم فلسطین
 یرینه نزول ایتدی لوط علیه السلام مؤتفکات یرنده فرار ایلادی ابراهیم علیه
 السلام اول وقت یتیمش بش یاشنده ایدی شول یلده حق تعالی آکا حضرت
 اسماعیلنی عطا فیلدی هاجر اسمی خاتونندن کم ساره ننگ کنیزکی بولوب ساره
 آنی حضرت ابراهیمغه هبه ایتیمش ایدی صکره ابراهیم علیه السلام بوزده اون ایکی
 یا که یوز بکرمی یاشینه یتکانده حق تعالی آکا خاتونی ساره دن اسحاق اسمی
 اوغلینی روزی ایلادی تئاک کم بیوردی (وَوَهَبْنَا لَهُ) وباغشلا دق بز ابراهیم
 پیغمبرگه قارطایغان حالنده (اسحاق) اوغلی اسحاقنی (ويعقوب) هم نبیرمسی یعنی
 اوغلینک اوغلی یعقوبنی بیردک (وَجَعَلْنَا) دخی فیلقق بز (فی ذریئته) ابراهیمینک
 بالارنده ونسلنده (النبوة) پیغمبرلکنی یعنی آندن صوگ کیلگان پیغمبرلر
 بارچه لری آنک نسلندن ایدیلر (وَالْكِتَابِ) هم کتابنی یعنی تورات وزبور
 واخیل هم قرآن آنک نسلینه بیرلدی (وَأَتَيْنَاهُ) دخی بیردک بز ابراهیم پیغمبرگه
 (أَجْرَهُ) آنک هجرتینک اجرینی (فی الدنيا) اوشبو دنیا ده شویله کم قارطلق حالنده
 قارحق خاتونندن آکا اوغل عطا ایله دک ونسلینی ذریه طیبه ایتدک یا که آنی
 بارچه عالم خلقی قاشنده محبوب ومقبول فیلقق تا کم همه دین اهللری آنی منح
 ایدارلر (وَأَنَّهُ فِي الْآخِرَةِ) هم درستلکنده اول ابراهیم آخرنده (لَمَنِ الصَّالِحِينَ) البتہ
 ایدگولر جملہ سندن بولفوجیدر (وَلَوْطًا) ویاد فیلقق لوط پیغمبرنی (أَذْكَرَ لِقَوْمِهِ)
 شول وقتده کم ایتدی لوط علیه السلام اوزینک قومینه ای مینم قومم (أَنْتُمْ
 لَتَأْتُونَ) درستلکنده سز لر کیلورسز (الْفَاحِشَةَ) قبیح ویامان اشکه یعنی لواطه
 قیلورسز (مَأْسَبَكُمْ) آلدہ بولمادی سز لردن (بِهَا) اول یامان اش برله (من أحد)
 هیچ براگو (من العالمین) بارچه عالمر اهلندن یعنی بواشنی سزدن الگاری
 هیچ کم اشلامادی زیرا که طبع سلیم اول اشدن نفرت ایتکوچیدر (أَنْتُمْ
 لَتَأْتُونَ) سز لر کیلورسز مو (الرَّجَالَ) ایرلرگه یعنی ایر یکتلر برله لواطه
 قیلورسز مو (وَتَقَطُّونَ) هم کیسارسز مو (السَّبِيلَ) یولنی یعنی یول باصوب
 یولاوچی لرنک ماللرینی طالاب اوزلرینی اولتورورسز (وَتَأْتُونَ) دخی سز کیلورسز
 (فی نادیکم المنکر) مجلسلرگزه بوزق ویامان اشلر برله یعنی مجلسلرگزه بر

بَرَكْزِ اِبْلِهٖ سُوْغَشْمَكْ وَمِزَاحِ اَيْتَشْمَكْ وَخَمْرِ اِجْمَكْ هَمْ اَوِيَنْلَرِ اَوِيْنَامَاقْ وَمَسَاْفِرْلَرِنِي
 مَسْخَرَهْگَه طُوْنِمَاقْ كِيْبِي اَنْوَاغْ نَرُوْلِي يَامَانِ اِشْلَرِنِي اِشْلَرَسِزْ دِيْدِي (فَمَا كُنَّ)
 بَسْ بَوْلِمَادِي (جَوَابْ قَوْمَهْ) لُوْطْ قَوْمِيْنِكْ جَوَابِي حَضْرَتْ لُوْطْنِكْ اَوْشُبُوْ سُوْزْلَرِنِي
 فَارِشِي (اَلَا اَنْ قَالُوْا) مَغْرَشُوْلْ بَوْلْدِي كَمْ اَيْتَدِيْلَرِ اَنْلَرِ لُوْطْ عَلَيْهِ السَّلَامْ هَايْ لُوْطْ
 (اَتْتَنَا) كِيْلْتُوْرْگَلْ سِيْنِ بَزْلَرْگَه (بِعْذَابِ اللّٰهِ) خُدَايْنِكْ عِذَابِيْنِي (اِنْ كُنْت) اِگْر
 سِيْنِ بَوْلَسَاكْ (مَنْ الصّٰدِقِيْنَ) رَاسْتْ سُوْزْلَهْ گُوْچِيْلَرْدَنْ بُوْ اَشْكُزْ سَبِيْلِي عِذَابِ
 اِيْنَارْ دِيْبَهْ كُتْدَهْ قَاچْچَانْ كَمْ لُوْطْ عَلَيْهِ السَّلَامْ اَنْلَرْنِكْ سُوْزْنِي قَبُوْلْ قِيْلْمَاقْلَرْنِدَنْ
 اَمِيْدِيْنِي اُوْزْدِي (قَالَ) اَيْتْدِي لُوْطْ حَقْ تَعَالَى گَه مَنَاجَاتْ اِيْدُوْبْ (رَبِّ اَنْصُرْنِي)
 اِيْ مِيْنِمِ پَرُوْرْدِكَاْرْمِ مِيْكََا يَارْدَمِ اَيْتْكَلْ عِذَابِ اِيْتْدِرْمَكْ بَرْلَهْ (عَلَى الْقَوْمِ
 الْمَفْسِدِيْنَ) فِسَادْ اَيْتْكُوْچِي وَبُوْزُقْ اِشْ اِشْلَهْ گُوْچِي گَرُوْهْ اُوْزْرِنِي (وَلَمَّا جَاءَتْ)
 وَكِيْلْگَانِي زَمَانَهْ (رُسُلْنَا) بَزْنِكْ اِيْلْچِيْلَرْمِزْ يَعْْنِي فَرِشْتَهْلَرِ (اِبْرَاهِيْمِ) اِبْرَاهِيْمِ پِيْغَمْبَرْگَه
 (بِالْبَشْرِي) بَشَارَهْ بَرْلَهْ يَعْْنِي اِسْحَاقْ اِسْمَلِي اُوْغَلْكْ بُوْلُوْرْ دِيْبْ سُوْيُوْنُچْ بِيْرُوْگَه
 كِيْلْگَانْلَرِي زَمَانْدَهْ (قَالُوْا) اَيْتَدِيْلَرِ اَوْلْ فَرِشْتَهْلَرِ (اِنَّا) دَرَسْتَلِكْدَهْ بَزْلَرِ
 (مُهَلِّكُوْا اَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ) اَوْشُبُوْ قَرِيْبَهْ اِهْلِيْنِي هَلَاكْ اَيْتْكُوْچِيْلَرْمِزْ (اِنَّ اَهْلَهَا)
 دَرَسْتَلِكْدَهْ اَوْلْ قَرِيْبَهْ نَكْ اِهْلِيْ يَعْْنِي لُوْطْ قَوْمِيْ (كَانُوْا) بَوْلْدِيْلَرِ (ظَالِمِيْنَ) ظَلْمَلِيْ
 قِيْلْفُوْچِيْلَرِ لُوْطْنِي يَاْلَقَانْفَهْ طُوْنِمَاقْلَرِي هَمْ اَنْوَاغْ يَامَانِ اِشْلَرِنِي اِشْلَهْمَهْ كَلْرِي بَرْلَهْ
 (قَالَ) اَيْتْدِي اِبْرَاهِيْمِ عَلَيْهِ السَّلَامْ اَوْلْ فَرِشْتَهْلَرْگَه (اِنَّ فِيْهَا لُوْطًا) دَرَسْتَلِكْدَهْ
 اَوْلْ قَرِيْبَهْدَهْ بَوْلْفُوْچِيْدِرِ لُوْطْ پِيْغَمْبَرِ اَوْلْ ظَالِمِ تُوْگَلْدِرِ (قَالُوْا) اَيْتَدِيْلَرِ فَرِشْتَهْلَرِ
 (خَنْ اَعْلَمُ) بَزْلَرِ بِلْگُوْچِيْرَهْ كَمْزْ (بِمَنْ فِيْهَا) هَرْ كِمْسَهْنِي كَمْ اَوْلْ قَرِيْبَهْدَهْ دَرْمُوْمَنْ
 وَمَشْرَكْدَنْ بَسْ لُوْطْ پِيْغَمْبَرِ حَالْدَنْ هَمْ غَاْفَلْ تُوْگَلْمِزْ (لَنْجِيْنَهْ) اَلْبَتَهْ بَزْ قُوْتَقَاْرُوْرْمِزْ
 اَوْلْ لُوْطْنِي (وَاهْلِهٖ) هَمْ اَنْكْ اِيُوْجِبَاعْتَلَرِيْنِي (اَلَا اَمْرَانَهْ) مَغْرْ قُوْتَقَاْرِمَاْسِزْ لُوْطْنِكْ
 خَاْتُوْنِيْنِي (كَانَتْ مِنْ الْغَابِرِيْنَ) بُوْلُوْرْ اَوْلْ خَاْتُوْنِ عِذَابْدَهْ قَالْفُوْچِيْلَرْدَنْ يَعْْنِي
 لُوْطْ عَلَيْهِ السَّلَامْ بَرْلَهْ بَرْگَه چَقْمَاسْ بِلْكَهْ قَرِيْبَهْدَهْ قَالُوْبْ قَوْمِ بَرْلَهْ هَلَاكْ بُوْلُوْرْ
 (وَلَمَّا اَنَّ جَاءَتْ) وَكِيْلْگَانْلَرِي زَمَانْدَهْ (رُسُلْنَا) بَزْنِكْ رَسُوْلْلَرْمِزْ يَعْْنِي فَرِشْتَهْلَرِ
 (لُوْطًا) لُوْطْ پِيْغَمْبَرْگَه (سَيِّءٌ بِهَمْ) قَايْغُوْلِي بَوْلْدِي لُوْطْ عَلَيْهِ السَّلَامْ اَنْلَرِ سَبِيْلِي
 (وَضَاقَ بِهَمْ ذَرْعًا) هَمْ طَارْ بَوْلْدِي اَنْلَرِ سَبِيْلِي كُوْكُلْ جِهْتْنِدَنْ يَعْْنِي اَنْلَرْنِكْ
 كِيْلْمَهْ كِيْنَهْ خَفَالَانُوْبْ كُوْكُلِي طَارْ لَانْدِي چُوْنْكَهْ قَوْمِيْنِكْ غَايْتْ يَامَانِ بَوْلْدَقْلَرْنِدَنْ
 مِبَادَا بُوْ يِكْتَلَرْگَه بَرْ بَرِ يَامَانْلِقْ اَيْتْمَهْ سُوْنْلَرِ وَبُوْنْلَرِنِي رَهْجْتْمَهْ سَلَرِ دِيُوْبْ قُوْرْقُدِي

وآنارنڭ فرشتهلر ايدكلرينى بلمەس ايدى مسافر يكتلر ديب بلور ايدى اول
 فرشتهلر حضرت لوطنڭ خفلا نغانلقينى كوركاچ آڭا تسلى بېردىلر (وقالوا) ھم
 ايتدىلر اول فرشتهلر اى لوط (لا تخف) سېن قورماغل (ولا تحزن) ھم فايغورماغل
 (انا منجوك) درستلكدە بزلر قوتقارغوجيلرمز سېنى (واهلك) ھم سېنڭ اهلكنى
 (الا امرانك) مگر قوتقارماسز سېنڭ خانونىڭنى كم اول (كانت من الغابرين)
 بولور عذابدە فالغوجيلردن وھلاك بولغوجيلردن (انا منزلون) درستلكدە بزلر
 ايندر گوجيلرمز (على اهل هذه القرية) اوشبو قريەنڭ اھلى اوزرىنە (رجزاً)
 بر عذابى (من السماء) كوكندى بىنى اوستلرىنە طاش ياغدرورمز (بما كانوا)
 شول نرسە سېبىلى كم بولدىلر آنلر ھېمشە (يفسقون) فسق قىلورلر وپامان اشلر
 اشلرلر بس لوط عليه السلام اوزىنڭ كىشىلىرى بىرلە خلاص بولدىلر
 و مؤتفكات اھلى بارچەلىرى ھلاك بولدىلر وآنلرنڭ خراب بولغان شەرلىرى
 عالم خلقىنە عبرت بولدى نتاك كم بېوردى (ولقد تركنا) و تحقيق قالدردق
 بىز (منها) اول لوط قريەلرندن (آية بيينة) روشن و ظاھر بولغوجى علامتى
 (لقوم يعقلون) شول گروه اوچون كم تعقل قىلورلر و فكرلەب عبرت آلورلر
 (والى مدين) و يباردك بىز مدين اھلىنە (أخاهم شعيباً) آنلرنڭ اوز نسللرندن
 بولغان فرنداشلرى شعيب پېغىبرنى (فقال) بس ايتدى شعيب عليه السلام آنلرغە
 (يا قوم) اى مېنىم قوم (اعبدوا الله) عبادت قىلگىز خدای تعالىگە (وارجوا) ھم
 اميد ايتگىز (اليوم الآخر) آخرت كونىنڭ ثوابىنى تاپماقنى بىنى آخرنده اجر
 و ثواب حاصل بولورلىق عملنى قىلگىز يا كە مراد قورقگىز آخرت عذابىدىن (ولا
 تعشوا) ھم چىككىن طش بوزلقنى استەمەگىز اولچاودە خيانت ايتەكگىز بىرلە
 (في الأرض) مدين بىرىندە (مفسدين) فساد ايتكوچىلر بولغانگىز حالدە (فكذبوه)
 بس يالغانغە طوتدىلر مدين اھلى شعيب عليه السلامنى و سوزىنى طىكلامادىلر
 (فاخف بهم) بس طوندى آنلرنى (الرجفة) قاتلى زلزله يا كە جبرائيل عليه السلامنڭ
 صېغەسى (فاصبوا) بس طاكفە كودىلر آنلر واوردىلر (فى دارهم) اوزلرىنڭ
 يورملىرىندە (جانمىن) نزلرىنە چو كىچىلر بولوب ھلاك بولغانلىرى حالدە (وعادا)
 دىخى ياد قىلغل عاد قومىنى (وثمود) ھم ثمود قومىنى وآنلرنڭ ھلاك بولورلىقى
 (وقد نبين) و تحقيق ظاھر بولدى (لكم) سىلرگە آنلرنڭ ھلاك بولماقلىرى
 (من مساكنهم) آنلرنڭ تورغان اورنلرندن حجاز و يمن بىرلرندە كم اول بىرلردن

اوتھرسز وعذاب اثرلرینی کورورسز (وزین) ہم بیزادی وکورکام ایئوب
 کورسندی (لهم) آنلرغه (الشيطان أعمالهم) شیطان آنلرنک قیلغان اشرینی
 کفر وتکذیبلرینی (فصدهم) بس طیدی آنلرنی شیطان (عن السبیل) طوغری
 بولدن کم پیغمبرلری آنلرنی اول بولغه دعوت قیلور ایدی (وکانوا) دخی
 بولدیلر آنلر (مستبصرین) کورگوچیلر یعنی بصیرت کوزی برله قاراب ملاحظه
 قیلورغه قادر بولدیلر لکن قارامادیلر وملاحظه ایتمه دیلر (وقارون) دخی یاد
 اینکل قاروننی (وفرعون وهامان) هم فرعون برله هاماننی (ولقد جاءهم)
 وتحقیق کیلدی آنلرغه (موسی) موسی علیه السلام (بالبینات) روشن بولغوجی
 معجزه لر برله (فاستکبروا) بس استکبار قیلدیلر واولوغلاندىلر آنلر (فی
 الأرض) مصر بیرنده (وماکانوا) هم بولمادیلر آنلر (سابقین) اولغوجیلر خدای
 تعالی نك حکیمینی (فکلاً) بس اوشبومذ کورلرنک همه سینى (أخذنا) طوتدق بز
 وعذاب قیلدق (بذنبه) قیلغان گناهی سببى (فمنهم) بس آنلردن بعضارى
 بولغوجیلر (من أرسلنا) شول کمه کم بیهردک بز (عليه حاصباً) آنک اوزرینه
 بر قاطی جیلنی کم واق طاشلر برله ایسه اول کمه لردن مراد لوط پیغمبر
 قومیلر (ومنهم) هم آنلردن بولغوجیلر بعضارى (من أخذته الصيحة) شول کمه
 کم طوندی آنی صیحه عذابی یعنی ثمود قومى ومدین اهلی (ومنهم) دخی آنلردن
 بولغوجیلر (من خسفنا به الأرض) شول کمه کم بوطلردق وباطردق بز آنی
 بیرگه قارون کبی (ومنهم) ودخی بولغوجیلر آنلردن بعضارى (من أقرقنا) شول
 کمه کم غرق ایندک بز آنی صوغه یعنی نوح قومى هم فرعون قومى (وماکان
 الله ليطلمهم) وبولمادی خدای تعالی کم ظلم قیلسه آنلرغه یعنی آنلرنی گناهسز
 عذاب ایتمه دی بلکه قیلغان گناهلرینه فارشى جزالرینی بیردی (ولکن کانوا)
 ولکن بولدیلر آنلر اوزلری (أولئهم) اوز نفسلرینه (يظلمون) ظلملق قیلورلر
 کفر ومعصیتلری برله (مثل الذين أخذوا) شول کمه لرنک مثللری کم طوندیلر
 (من دون الله) الله تعالی دن باشقه (أولياء) دوستلرنی یعنی پوتلرنی معبود ایئوب
 طوندیلر (کمئل العنكبوت) اورمه کوچ اوخشاشیلدر کم اول اورمه کوچ اوزی
 اوچون (أخذت بيتاً) طوندی بر ایونی یعنی اوزینه اویا یاصادی (وان أوهن
 البيوت) ودرستلکده ایولرنک ضعیفرا کی (لبیت العنكبوت) البته اورمه کوچنک
 اویاسیلدر کم سققی و دیوارى بوقدر اسسبیلکنن هم صوفدن صافلا-ایدر

حاضر واطلورقہ طورادر (لَو کَانُوا) اگر بولسہ لر اول پوتقہ طاہونفوجیلر
 (یعلمون) بلورلر هر نرسہنی البتہ اوشبو مثلنی ہم بلورلر کم آنلرنک
 دینلرنک مثلیدر یعنی تنہ کم اورمہ کونینک اوباسی بیک ضعیف واعتبارسز
 ہم اشانچسزدر شونک کی مشرکلرنک دینلری ہم باطل واعتبارسزدر کم آندن
 هیچ فائدہ حاصل بولماس (اِنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ) درستلکدہ اللہ تعالیٰ بلور (مَا
 یدعون) شول نرسہنی کم طاہونورلر اول مشرکلر (مَنْ دُونَهُ) خدای تعالیٰ دن
 باشقہ (مَنْ شِئْءٍ) هر بر نرسہدن یعنی ہوطلرغہ یا کہ فرشتہلرگہ وباشقہ
 نرسہگہ (وَهُوَ الْعَزِيزُ) واول خدای تعالیٰ غالب بولفوجیلر کم ملکندہ
 هیچ ہر شریکی ہوقدر (الْحٰکِمِ) اشدہ حکمت ایاسیدر کم حکمت ومصلمت
 سبلی مشرکلرنک عذابینی کیچکدرور (وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ) واوشبو مثللر (تَضْرِبُ
 بِنَآءٍ) کیلتورورمز و بیان قیلورمز اول مثللرنی (لِلنَّاسِ) آدمیلر اوچون (وَمَا
 یَعْقِلُهَا) و آ کلاماس اول مثللرنک مائدہسینی (اِلَّا الْعَالَمُونَ) مگر علم
 ایالریگنہ آ گلارلر (خَلَقَ اللّٰهُ) یاراتدی خدای تعالیٰ (السَّمٰوٰتِ) کوکلرنی
 (وَالْاَرْضِ) ہم بیرنی (بِالْحَقِّ) حقلقنی اطہار اوچون (اِنَّ فِیْ ذٰلِكَ) درستلکدہ
 اوشبو بیر کوکنی یاراتودہ بولفوجیلر (اٰیٰةٍ) البتہ بر نشان و علامت (لِلْمُؤْمِنِیْنَ)
 ایمان کیلتور گوچیلر اوچوی (اَنْزَلْنَا) اوفوقل سین ای محمد علیہ السلام (مَآ
 اَوْحٰی اِلَیْکَ) شول نرسہنی کم وحی ایتهلدی سینکا (مِنَ الْکِتَابِ) قرآنندن (وَاَقَمَ
 الصَّلٰوةَ) ہم قایم قیلطل واوتہ گل نمازی (اِنَّ الصَّلٰوةَ) درستلکدہ نماز (تَنْهٰی)
 طیار (مِنَ الْفَحْشَآءِ) عقل فاشندہ بوزق ویامان بولغان اشدن (وَالنَّکْرِ) ہم
 شریعت حکمندہ حرام و منہی عنہ بولغان اشدن (۱) یعنی نماز اوفوق گناہلردن
 طیولماقہ سبب بولور زیرا کہ نمازقہ دایمچیلق قیلماق دوام ذکرنی و خدایینی
 ایسدہ طوتماقنی موجب بولور ہم خدای تعالیٰ دن نورقوہ باعث بولور شول جہندن
 کشینی گناہندن طیار (وَلَدَرَ اللّٰهُ) والبتہ ای تعالیٰ ننگ ذکرنی (اَکْبَرُ) اولو فراتدر
 بارچہ نرسہ ننگ ذکرندن زیرا کہ اللہ تعالیٰ ننگ ذکرنی طاعتدر و آندن غیرینک
 ذکرنی طاعت تو گلدر و بعضیلر ذکرین مراد نمازدر دیمشیلر یعنی نماز اولو فراتدر
 بارچہ عبادتلردن (وَاللّٰهُ یَعْلَمُ) و خدای تعالیٰ بلور (مَا تَصْنَعُونَ) شول نرسہنی کم
 سزدر اشلر سز نماز اوفودن ہم باشقہ اشلردن ہم شول اشلر کز کہ کورا سزگہ جزا
 بیور قیامت کونندہ (۵) (وَلَا تُجَادِلُوْا) و مجادلہ قیلما کز ہم ینلاشہ کز (اَهْلُ

اَلْكِتَابِ) كتاب اهللری برله یعنی پیود و نصاری نیک، ذمیاری برله (اَلَّا تَأْتِي هِيَ
 اَحْسَنَ) مگر شول خصلت برله کم اول کور کامرا کدر یعنی آنلرنک فاطی سوزلرینه
 فارشی سرلر بومشافلوق برله حواب بیرکز غضب و آجولرینه فارشی حلیمک
 و ملایمک قبلکز (اَلَّا الدِّينَ) مگر فاطلیق قبلکز شول کسه لر گه کم
 (ظَلَمُوا) ظالموق قبلدیلر (منهم) اول کتاب اهللرندن یعنی ا گر عیدلرینی صندر سالر
 و خیانت اینسه لر شول و مده آنلرغه فاطی طوزرکز (وَقُولُوا) و ایتکز سز کتاب اهللرینه
 (اَمَّا) ایمان کینلرورک بز (بِالَّذِي اَنْزَلَ الْبِنَاءَ) شول نرسه گه کم ایندرلدی
 برلر گه یعنی قرآنغه (وَأَنْزَلَ الْبِكْمَ) هم شول نرسه کم ایندرلدی سز لر گه یعنی
 نورات و انجیل هم زبور گه کم بارچه سینی خدای تعالی فاشندن کیلگاندر دیوب
 اعتقاد قیللمز (وَالْبِنَاءَ) و بز نك خدايمز (وَالْبِكْمَ) هم سز نك خدايكمز (وَأَحَدُ)
 بردر (وَمَنْ لَهُ) و بز لر اول خدای تعالی گه (مُسْلِمُونَ) انبئاد ایتکوجیلر و بوی
 صوبعوجیلر مز و آتی بر بلورمز و سز لر آنندن باشقه معودلر طوناسز (وَكَذَلِكَ)
 و اوشانداق یعنی تناک کم باشقه پیغمرلر گه کتابلر ایندرک شونک کسی (اَنْزَلْنَا
 الْبِكْمَ) ایندرک بز سبکنا (اَلْكِتَابَ) قرآننی (فَالَّذِينَ اَتَيْنَاهُمُ) بس شول کسه لر کم
 بیردک بز آنلرغه (اَلْكِتَابَ) اولگگی ایندرلگان کتابنک عملینی یعنی ابن سلام
 و آنک اصحابی کبیلر (يُؤْمِنُونَ) اشانورلر (به) اول قرآنغه (وَمَنْ هُوَ لَّا) هم
 اوشبو عربلردن باردر (مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ) شول کسه کم اشانور اول قرآنغه (وَمَا
 يَجِدُ) وانکار قیلماس (بِاَيَاتِنَا) بز نك كتابموز نك ایتلرینه (اَلَّا الْكٰفِرُونَ) مگر
 حلقغه اشانماوجیلر ابو جهل و کعب بن اشرف هم آنلر کبیلر (وَمَا كُنْتُمْ)
 و بولمادک سین ای محمد علیه السلام (تتلوا) اوقورسک یعنی اوقور بولمادک
 اوقومادک (مَنْ قَبْلَهُ) اوشبو قرآنندن الگاری (مَنْ كِتَابٍ) هیچ بر کتابنی کوکدن
 ایندرلگان کتابلردن (وَلَا تَخْطُطُ) هم سین یازمازسک اول کتابنی (بِيبِنِكَ) اولک
 فولک برله یعنی سین هیچ بر کتابنی اوقوغوچی و یازغوچی توگلسک تا کم
 ا گر سین اولده ایندرلش کتابلرنی اوقی طورغان بولساک ایدی و اوز فولک
 برله کتاب یازا طورغان بولساک ایدی (اِذَا لَارْتَابَ الْمُبْطِلُونَ) شول وقتده البته
 شک که توشه لرلر ایدی، باطل و بوزق اشلی کسه لر یعنی اول تقدیرده مشرکلر
 بو قرآننی اولگی کتابلردن ککوچروب محمد اوزی یازغاندر دیوب قرآننک
 حلقفنده شک تونسه لر اوزن بولور ایدی لکن سن اوقوغوچی و یازغوچی توگل

سن بس آنلرغه شك تونماقغه هيج بر وجه يوقدر وفرآنك معجزه ايدكى ظاهر در
(بل هو) بلکه اول قرآن (آيات بينات) روشن و ظاهر بولفوجى آيتلر در (في
صُورَ الَّذِينَ) شول كمسه لرنك كو كرا كارنده كم (أوتوا العلم) بيرلدى آنلرغه
عليك يعنى صحابه كرام حضرتلرى اول قرآننى حفظ قىلورلر و كوكللر ينه بر كئورلر
نا كم هيج كمسه آنى تعريف قىلا آلماس مر زمانك آنى حفظ قىلغان مؤمنلر كؤب
طالبور بواش يعنى قرآننى كوكلدن حفظ ايتماك محمد عليه السلام امتينه مخصوصدر
باشقه پيغمبرلر كه ايندرلگان كتابلرنى ائملرى حفظ قىلماس ايديلر يازودن غنه
اوقورلر ايدى بنى اسرا ئيله توراننى كوكلدن بلگوجى كشى بارى عزير
عليه السلامغه ايدى (وما يعهد) وانكار قىلماس (باياتنا) بزك آيتلر مزگه
يعنى قرآنغه (الظالمون) مگر ظالملى ايتكوجيلر گنه انكار قىلورلر (وقالوا)
وايتديلر مشركلر (لولا انزل عليه) نى او چون ايندرلمادى اول محمد عليه السلام
اوزرينه (آيات) نشانلر و علامتلر (من ربه) پروردكارندن يعنى صالح پيغمبرنك
توسى هم موسى پيغمبرنك عصاصى كسى معجزه لرى نى او چون بيرلمادى ديورلر
(قل) ايتكل سين اى محمد عليه السلام اول مشركلر گه (انما الآيات) موندن
باشقه توكلدر كم آيتلر و معجزه لرى (عند الله) الله تعالى فاشنده در كم هر قاچان
نلاسه شول وقتده و هر كى گه ايندرما كنى نلاسه شوگا ايندرور اوزا اختيارنده
مينم قولده توكلدر (وانما آنا) و موندن باشقه توكلدر كم مين (نذير مبين)
بر آشكارا قورقتقوجى من (اولم يكفهم) ايا كفايت قىلمادىبو و يتماديو هم
ظاهر بولفوجى معجزه توكلو اول مشركلر گه (انا انزلنا) شولكم بز ايندرك
(عليك الكتاب) سينك اوزرگا قرآننى كم هميشه (يتلى عليهم) اوقولور اول قرآن
آنلر اوزرينه اوز تللرجه و آنك غايتده فصاحت و بلاغتينى آنلر بلورلر نى
قدر طرشه لرده قرآنك ابك قصه سورسینه معارض بر كلام ترتيب قىلا آلماسلر
بس موندن آرتق معجزه نيچك بولور (ان في ذلك) درستلكده اوشبو قرآنده
(لرحمة) البته رحمت و اولوغ نعمت بولفوجيدر آثما ايسارگان كشىلر گه
(وذكرى) هم او گوت و نصيحت بولفوجيدر (لقوم يؤمنون) شول قومگه كم
ايمان كىلترورلر و اشانورلر آثما (قل) ايتكل اى محمد عليه السلام (كفى
بالله) يتكوجيدر خداى تعالى (بينى وبينكم) مينم آرام برله سزك آرا كزده
(شهيدا) گواه بولوب منم سوزلرمنك راست ايدكىنه (يعلم) بلور اول خداى

تعالى (مَا فِي السَّمَوَاتِ) شول نرسه نى كم كوكلرده در (وَالْأَرْضِ) هم بيرلرده در بس
 مينم حالم برله سزنگ احوال كزنى هم اوزى بلور (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشول كمسه لر
 كم اشانديلر (بِالْبَاطِلِ) باطلغه وحق بولماغان نرسه گه يعنى پوتلرغه (وَكُفْرًا
 بِاللَّهِ) واشانماديلر الله تعالى گه وآنى بلماديلر (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (هُمُ الْخَاسِرُونَ)
 آنلردر زيان كورگوجيلر وخراننده فالغوجيلر (وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ)
 و آشقدر ب صورار لر اول مشركلر سندن عذاب اينما كينى (وَلَوْلَا أَجَلٌ مُّسَمًّى)
 وا گر بولماسه ايدى اطالتمش و بيلگولانمش بر مدت عذاب اينما كى او جون
 (لَجَاءَهُمُ الْعَذَابُ) البته كيلور ايدى آنلرغه وعده اينتولگان عذاب اين بيلگولانمش
 وقتى باردر شول وقت يتماينچه كيلمه س (وَلِيَأْتِيَنَّهُم بَغْتَةً) وشك سز كيلور اول
 مشركلر كه عذاب آكسزدان اويلاماغان وقتلرنك (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) وآنلر بلماسلر
 اول عذابنك كيلما كينى (يَسْتَعْجِلُونَكَ بِالْعَذَابِ) استعجال قيلور لر و آشوغبوب
 استار لر اول مشركلر سندن عذاب كيلما كنى (وَأَن جَهَنَّمَ) وحالانكه درستلكه
 تموغ (لَمَحِيضَةٌ) البته احاطه قيلغوچى وچولغاب آلفوجيدر (بِالْكَافِرِينَ) كفر
 اهللرينى يعنى تموغغه نوشولرينه سبب بولغوچى كفر ومعصيتلرى آنلرنى تمام
 چولغاب آلفاندر يا كه مراد آنلرنى تموغ او طى هر طرفلرندن چولغاب آلاچاندر
 (يَوْمَ يَغْشِيهِمْ) شول كونده كم قاپلار آنلرنى (الْعَذَابِ) تموغ عذابى (مِنْ فَوْقِهِمْ)
 آنلرنك باش اوستلرندن (وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ) هم آيافلرى آستلرندن (وَيَقُولُ)
 وابتور خداى تعالى يا كه فرشته اينور خداينك امرى برله تموغ اهلينه (ذُوقُوا)
 طانوكلر (مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه نك جزاسينى كم اشلار بولدكز دنيا ده
 وقتكز ده مرويدر كم مؤمنلردن برجماعت مكه ده اقامت ايلاب فقيرلكارى
 سببلى وبعضيلرى وطن محبتى سببلى هجرت قيلماس ايديلر وكوب خوف
 هم فورفو برله خداى تبارك وتعالى گه عبادت قيلور ايديلر حق سبحانه
 وتعالى اوشبو آيت كريمه نى بياردى (يَا عِبَادِيَ) اى مينم بنده لر يم
 (الَّذِينَ آمَنُوا) آنداين بنكلكرم ايما ن كيلتدرديلر سز لر مشركلردن يراق بولكز
 مؤمنلر آراسنده طورونى استهكز واگرده بر شهرده بلدروب و آشكارا هبادت
 قىلا آلماساكز (إِنَّ أَرْضِي) درستلكه مينم بيرم (وَأَسِعَتْ) كيكدر بس باشقه
 بيرلر كه هجرت قيلكز (فَأَيَّاءَ فاعبدون) بس ميكا عبادت قيلكز اول بيرلرده
 طنچلاغانكز حالده (كُلُّ نَفْسٍ) هر بر نفس (ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) اولومنى طانوغوچيدر

يعنى هر جان ايهسى البته اولمى فالهاس (ثُمَّ الْيَنَّا نَرَجْعُونَ) صكره بزنك صارى
 قايتارلمش بولورسز حساب وجزأ اوچون (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشول كيمسه لركم
 ايمان كينتورديلر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله ديلر ايندگو عمللرنى (لَسَنبُوْنَهُمْ)
 البته نوشورورمز وكرگوزورمز آنلرنى (مِنَ الْجَنَّةِ) چنتده (غُرَفًا) بلند كوشكرگه
 وبخشى منزللرگه كم (تَجْزَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آفار اول كوشكرنك آستندن ياقه لار
 (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو فالغوچيلر بولفانلرى حالده آنلر اول منزللرده (نعم
 أَجْرُ الْعَامِلِينَ) نى بخشى اجر در ايندگو عمل فيلغوچيلرنك اجر وثوابلرى (الَّذِينَ
 صَبَرُوا) شونداين عمل فيلغوچيلركم آنلر صبر فيلديلر وچداديلر مشركلرنك
 اذيت وچفالرينه هم وطنلرندن آيرلوجه (وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ) هم اوزلرينك پروردكارلرى
 اوزرينه (يَتَوَكَّلُونَ) نوكل فيلورلر آنلر وبارچه اشلرينى آكاغنه طابشورلر اوشبو
 آيت كريمه كيلگاندن صوك مكه ده گى مؤمنلر مدينه گه هجرت فيلماقچى بولديلر
 لكن ينه كوكللرينه قورفو نوشدى كم بزنك مدينه ده هيچ بر يورط بيرمز ومالمز
 يوقدر بزنك اوچون آنده هيچ بر اسباب معيشت حاضرلنگان توكلدر آنداين
 شهرگه نيچك بارورمز ديديلر بس حق تعالى دن آيت كيلدى كم (وَكَانَ مِنْ دَابَّةِ)
 ونى قدردر فيلداغوچى جان ايلرنندن كم (لَا تَحْمِلُ) يوكل مەس وكوتەروب
 يورمەس (رِزْقَهَا) اوزينك رزقيني يعنى اوزينك آزقيني يورگان بيرنه وكوتەروب
 يورمەس هم ذخيره ايتوب جيوب صافلاماس جان ايلرنندن آشى طورغان آزغيني
 ذخيره ايتوب آلدان حاضرلې فويغوچيلر بارى آدمى هم تچقان برله قرضقه لدر
 باشقه حيوانلر اوزلرينه آزق حاضرلې قويماسلر خداى تعالى گه نوكل فيلوب
 طورولر (اللَّهُ يَرْزُقُهَا) الله تعالى رزق بيرور آنلرغه وهيچ قايبوسيني آج
 فالدرماس نقدير ايتولگان رزق ايرشور بس سزلر هم رزق طوغربسندە
 خدايغه نوكل فيلگز (وَأَيُّكُمْ) هم سزلرگه ده رزق بيرور خداى تعالى (وهو
 السَّمِيعُ) واول خداى تعالى ايشتكوچيدر سزلرنك سوزلركزنى (الْعَلِيمُ) بلگوچيدر
 نيتلركزنى سزلرگه فايدان رزق بيرونى (وَلئن سَأَلْتَهُمْ) واگر سوراساك سين
 مكه اهلندن (مِنَ خَلْقِ السَّمَوَاتِ) كم باراندى كوكلرنى (وَالْأَرْضِ) هم بيرلرنى
 (وَسَخَّرَ الشَّمْسَ) دخى كم مسخر فيلدى قوياشنى (وَالْقَمَرَ) هم آينى (لَيَقُولَنَّ اللَّهُ)
 البته ايتورلر آنلر سينك سوزكا جوابده بو اشارنى فيلغوچى الله در ديوب
 زيراكه آنلر خداى تعالى نك خالق ايدكيني بلورلر (فَأَنى يُؤفِكُونَ) بس قايبو

اورندن دوندرلمش بولور آنلر حَقْنِ يَمْنَى بَارِحَتَى يَارَانْفُوجَى خُدَايَ تَعَالَى
 ايدكىنى بلسه لر بس نى اوچون آنلر حق بولدن يوز دوندرورلر و خدايدن
 باشقهغه طابونورلر (اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ) الله تعالى كيك قيلور رزقنى (لَمَنْ يَشَاءُ)
 هر كيمسه اوچون كم تلر اوزى (مَنْ عِبَادَهُ) بنه لرندن (ويقدر له) هم طار قيلور
 رزقنى شول كيمسه كه كم تلر آكْطَا طَار قِيلُونِ (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده خدای تعالی
 (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) بارچه نرسه نى بلسگوچيدر بنده لر نك مصلعتينى اوزى بلور
 (وَلَمَنْ سَأَلْتَهُمْ) واگر سوراساك سين عرب مشركلرندن (مَنْ نَزَّلَ) كم ايندردى
 (مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن ياكه بولوطن (مَاءً) صونى (فَأَحْيَا بِهِ) بس ترگذدى
 و يشارتدى اول صو برله (الْأَرْضِ) بيرنى (مَنْ بَعْدَ مَوْتِهَا) اول پيرنك اولمه كندن
 و قوروغانندن صوك (لَيَقُولَنَّ اللَّهُ) البته ايتورلر اول مشركلر بو اشلرنى الله
 قيلدى ديوب يعنى همه اش خدادن ايدكىنى بلورلر شولاي بولا طوروب خدايدن
 باشقهغه طابونورلر (قُلْ) ايتكل سين اى محمد عليه السلام (الْحَمْدُ لِلَّهِ) ثنا
 و مافطامانى خدای تعالی كه در كم بزلرنى اوشبو ضالندن صافلادى (بَلْ أَكْثَرُهُمْ)
 بلكه اول مشركلرنك كوبره كى (لَا يَعْقِلُونَ) آكلاماسلر و بلمه سلر (وَمَا هَذِهِ
 الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) ونوكلدر اوشبو دنيا تركلكى (الْآلَهُوْ وَ لَعَبٌ) مگر بر بوش اش
 و اويوندر كم بالالر اويونى كيم هيچ اعتبار سزدر (وَأَنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ) و درستلكده
 آخرت يورطى (لَهُي الْحَيَاةُ) البته اولدر منگو تركلك يورطى كم هيچ كيسولمه س
 و بنمه س (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اگر بولسه لر آدميلر فاني دنياي منگولك آخرت
 اوزره اختيار ايله مه سلر (فَإِذَا رَكبُوا) بس هر فايچان آطلانسه لر اول مشركلر
 و اولطورسه لر (فِي الْفُلْكِ) كيمه كه يعنى در ياده بورگان و قتلرنده دولقن بولوب
 مضطرب بولسه لر (دَعُوا اللَّهَ) دعا قيلورلر وزار يلق ابلر لر خدای تعالی كه
 (مُخْلِصِينَ) خالص ايتكوچيلر بولغانلرى جاله (لَهُ الدِّينَ) اول خدای تعالی اوچون
 دينلرينى يعنى چن اخلاصلى برله خدای تعالی كه بالبارورلر (فَلَمَّا حَبَّيْهُمُ)
 بس فوتقارغانى زمانه خدای تعالی آنلرنى اول فاطيلقندن يعنى صحت سلامتلكده
 آنلرنى در يادن چغارسه (إِلَى الْبَرِّ) فوروغ بير صارى (إِذَا هُمْ) شول وقتده
 آنلر (بِشُرْكُونِ) شرك كيلتورورلر خدايقه يعنى اولگى شركلرينه فايپورلر
 (لِيَكْفُرُوا) تاكم كفران نعمت قيلمائلرى اوچون (بِمَا آتَيْنَاهُمْ) شول نرسه كه كم
 بيردك بز آنلرغه نعمت و نجاتندن (وَلِيَتَمَتَّعُوا) هم فائده لاناقلرى اوچون دنيا تركلكى

و دنیا نعمت لری برله (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس تیزدر کم بولور لر اول مشرک لر حال لرینک عاقبتینی عذاب و قننه (أولم یروا) ایا کورمه دیلر مو اول مکه اهللری و بوامادیلر مو (أنا جعلنا) شونی کم بز قیلدی آنلرینک شهرلرینی (حرماً آمناً) ایمینک ایسه بولغوچی بر حرم و حرمتلی اورن یعنی آنده طورغوچی کسه لر قتل و غارتدن ایمین بولور لر (وینظف الناس) و هجوم ایتمش هم باصلمش بولور لر آدمیلر (من حولهم) آنلرینک شهرلری تیکره سندن یعنی مکه نك اطرافندغی کشیلر نی چیتدن دشمانلر کیلوب اولتورور لر و طالار لر هم اسیر قیلور لر اما مکه اهلینه هیچ کم نعرض ایتمش ایمین و طنچلقده طورور لر (أفبالباطل) ایا باطل و بالغانقه مو یعنی پونلرغه (یؤمنون) اشانور لر اول مشرک لر (وینعمه الله) و خدای تعالی نك نعمتینه (یکفرون) اشاناسلر یعنی شوندا این ایمینک و طنچلق نعمتینه شکرانه قیاماسلر (ومن الظلم) و کدر ظلمتی اینکو چیراک (ممن اقتروا) شول کسه دن کم اقترا ایلادی (علی الله کذباً) الله تعالی اوزرینه بالغانتی یعنی خداینک شریکی باردر دیدی (أو کذب بالحق) یا ایسه بالغانته طوندی حلقنی یعنی قرآنی یا که پیغمبرنی (لما جاءه) کیلگانی زمانده آخا اول حلق (اليس فی جهنم) ایا ایسدر مو نموغه یعنی نموغه در (مئوی) نور اچاق اورن (للكافرين) کفر اهللری اوچون (والذین جاهدوا فینا) و شول کسه لر کم سعی قیلدیار و طرشدیار بز نك اشمزده (لنهدینهم) البته کوندرورمز آنلر نی (سبلنا) اوز بوللرمزغه (وان الله) و درستلکده خدای تعالی (لمع الحسنین) البته ایندگولک قیلغوچیلر برله در کم آنلرغه یاردم و نصرت قیلور.

سورة الروم مکیه وهی سنون آیه

۲۹ نچی سورہ روم سورہ سی مکه ده نازل ۶۰ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) حضرت ابن عباس رضی الله عنهما دن متقولدر که حروف مقطعه نك هر قایوسی حق تعالی گه ثنا ایتموله طورغان صفتلر دن برسینه اشارتدر مثلاً الی فی الوهیتدن کنایه در و لام لطفدن هم میم ملکن کنایه در و بعضیلر قولنچه الی فی الله اسمینه اشارتدر و لام جبرائیلگه و میم محمد علیه السلام اسمینه اشارتدر یعنی الله تعالی جبرائیل واسطه سی برله محمد علیه السلامغه وحی یاردی.

(الم) و الله تعالی اعلم (۱) بمراده (غلبت الروم) مغلوب و یگلمش بولدیلر رومیلر و فارسیلر آنلرغه غلبه ایتمدیلر فی ارضی رومنک عرب برینه بافریق بولغان یرنده یعنی آردن و فلسطین یرلرنده پیغمبر مز علیه السلام بهشتینک توقز نچی یلنده اوشبو خبر یعنی فارس خلقینک روم خلقینه غالب بولماقلری هم روم خلقینک مغلوب بولور لرینک خبری مکه گه ایرشدی مشرک لر

بوخبرنی ایشتوب شاد بولدیلر مسلمانلرغه شمانه طریقیجه ایتدیلر سز لر هم
 نصارالر یعنی روم خلقی کتاب برله عمل قیلغوجیلر سز بزلر هم فارس خلقی
 ایلر مز هیچ کتابمز یوندر اوشبو یل فارس خلقی روم خلقینه غالب بولدیلر
 کتابسزلر کتابیلرنی بیکدیلر بس موندن نفاؤل قیلورمز کم بزلر هم سز لر گه
 غالب بولساق کبراک دیدیلر جس حق سبحانه ونعالی اوشبو آیتنی بیاردی
 ویوردی کم حاضرده روم خلقی مغلوب بولدیلر ویکلدیلر (وهم من بعد غلبهم)
 و آنلر مغلوب بولماقلرندن صوڭ (سيفلون) تیزدر کم اوزلری غالب بولورلر
 و فارسیلرنی بکازلر (فی بضع سنین) برآز یلر اچنده یعنی اوچ یل برله توفز یل
 آراسته روم خلقی گبری فارس خلقینه غالب بولورلر ابوبکر صدیق رضی الله
 عنه اوشبو آیت کریمه کیلگانندن صوڭ مشرکلر گه ایتدی سز لر روم خلقی
 مغلوب بولدی دیوب شادلانماکز خدای تعالی برله آنط اچارمن کم برآز یلردن
 بنه روم خلقی فارسیلرغه غلبه قیلورلر بوسوزنی ایشتکچ ای بن خاف ایتدی
 البته سین دیگانچه بولماس یعنی رومیلر غالب بولماسلر مین بوخصوصه
 بعنلاشورمن دیدی بس آنلر حضرت ابوبکر برله بوخصوصه بعنلاشدیلر شول
 طرفه کم اگر اوچ یل اچنده رومیلر فارسیلرغه غالب بولسه لر ای بن خاف
 حضرت ابوبکر گه اون باش توه بیرماکھی بولدی و اگر اوچ یل مدتده
 رومیلر غالب بولماسلر حضرت ابوبکر ای بن خلفه اون توه بیرماکھی
 بولدی ابوبکر صدیق رضی الله عنه بو واقعه فی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
 حضرتارینه عرض ایلادی حضرت بیوردی کم حق تعالی بضع سنینده رومیلر
 غلبه قیلورلر دیمشدر بضع اوچ برله توفز آراسته فی عدددر ایتدی سن بارغل
 مدتی هم توه نڭ عددینی آرندرغل دیدی بس ابوبکر حضرتلری بنه ای بن
 خلق حضورینه کیلوب بختنڭ مدتی هم توهنی آرطردی شویله کم اگر توفز
 یل اچنده رومیلر غالب بولماسلر حضرت ابوبکر یوز توه بیرماکھی بولدی
 غالب بولسه لر ای بن خلق یوز توه بیرورگه بولدی هر ایکی طرفدن ضامنلر
 و کفیللر قوبدیلر حدیبیه صوغشی کوننده رومیلر نڭ فارسیلرغه غالب بولدقلرینڭ
 خبری ایشتولدی اول وقتده ای بن خلق تریک توگل ایدی احد صوغشنده
 مسلمانلر آنی اولتورگانلر ایدی بس حضرت ابوبکر آکا کھیل بولغان کشیدن
 یوز توهنی آلوب فقرغه صده ایلادی اوشبو آیت کریمه کیلاچکدا گی

اشدن اخبار در کم قرآنک معجزه ایدکینه ظاهر دلیلدر بو آبت کیلگاندن صوڭ
یدی یل اونکاج مذکور اش یعنی رومیلرنک غلبه سی واقع بولدی دیمشدر (الله
الامر) خدای تعالی گه مخصوصدر حکم وفرمان قیلماق (من قبل) فارسناڭ رومغه
غالب بولماقندن الگاری (ومن بعد) هم رومناڭ فارسغه غلبه سندن صوڭ یعنی
همه وقتده اش خدایناڭ تقدیری برله بولور (ویومئذ) وشول کونده یعنی
رومیلر غالب بولقان کونده (یفرح المؤمنون) شاد بولورلر مؤمنلر (بنصر الله)
خدای تعالی ناڭ کتاب اهلینه یاردم ایتماکی برله شادلانورلر زیراکه کتاب
اهلیناڭ کتابسز مجوسیلرگه غالب بولورلری مسلمانلرنک مشرکلرگه غالب
بولورینه دلیل بولوروهم مؤمنلرنک سوزلری راستقه حقایقینه و خبرلری توغری
کیلماکینه شادلانورلر یاکه کفر اهلی بربرسی برله صوغشوب بعضیلری
بعضیلرینه غالب بولماقینه و آنلردن کوب جماعتلر هلاک بولدقینه مؤمنلر
شادلانورلر زیراکه بواش کفر اهلیناڭ ضعیفلانماکینه سبب بولور (بنصر)
نصرت و یاردم بیرور خدای تعالی (من یشاء) هر کمنه گه کم نلار اوزی (وهو
العزيز) و اول خدای تعالی غالب بولغوجیدر کم ظلم اهلندن انتقام آلور (الرحیم
میربان و مرحمتلی در کم بر جماعتنی ایکنچیکه غالب قیلور و یاردم بیرور (وعدا الله)
وعده قیلماق وعده قیلدی خدای تعالی رومیلرنک غالب بولورینی و مؤمنلرنک
اول اش سبیلی شادلانماقلرینی (لا یغفل الله) خلافت ایتماس خدای تعالی (وعده)
اوزینک وعده سینه (ولکن اکثر الناس) ولکن آدمیلرنک کوبراکی (لا یعلمون)
بلماسلر آنک وعده سینک راست بولماقینی (یعلمون) بلورلر آدمیلر (ظاهراً)
آشکارا بولقان نرسه نی (من العیوة الدنيا) اوشبو دنیا ترک کلکندن
یعنی دنیا ناڭ مالینی و متاعینی هم جاه و دولتینی گنه بلورلر (وعم عن الآخرة) و آنلر
آخرت اشلرندن (هم غافلون) آنلر غافل و خبرسزلردر (اولم یتفکروا) ایافکر
قیلما دیلمو آنلر (فی انفسهم) اوز نفلرینه یعنی اوز وجدانلرینه فایتوب اویلاب
فاراماسلرمو شونی کم (ما خلق الله) یاراتمادی خدای تعالی (السّموات) کوکلرنی
(والارض) هم بیرلرنی (وما بینهما) دخی کوک برله بیر آراستده بولقان نرسه نی
(الابالحق) مگر یاراتدی حقلق برله یعنی حکمت برله یاکه حقلق اوچون یعنی
ثواب و عذاب و جزاء اوچون (وآجل مسمی) هم تعیین ایتمش بر مده اوچون کم
قیامت کونیدر (وان کثیراً) و درستلکده کوبسی (من الناس) آدمیلردن یعنی

كفر اهللىرى (بَلَقَاءَ رَبِّهِمْ) پروردكارلارنىڭ دېدارىنىڭ قىيامت كۈنىنىڭ خىداي
 تەلىيىنىڭ بارىقىنىڭ بارىقى (لِكَافِرُونَ) انكار ايتكۈچىلەر ۋە اشانماۋچىلار (أَوَلَمْ
 يَسِيرُوا) ايا سېر قىلمايدىلارمۇ ۋە يۈرۈپتۇرلارمۇ (فِي الْأَرْضِ) يېرى بوزنىڭ
 يەنى ئانلار سودا گەرلەر بىرلە يۈرگەن ۋە قاتلىنىدىغان ئىبادەت ئىبادەت ئىبادەت
 يېرىدىن ئۆتمەيدىلارمۇ (فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ) نەكىم ئاڭر بۇرۇلار قارارلار
 ۋە كۈرۈرلەر ئانلار شۇنىڭ نېچك بولدى (عَاقِبَةُ الَّذِينَ) شۇل كەمسەلەرنىڭ ئاقىبىتى كەم
 (مَنْ هَلِيمٌ) ئانلاردىن كەم بولدىلار يەنى ئۆلگەن ئىشلەرنىڭ ھاللىرى نېچك بولدى
 ۋە نېچك ھەلاك بولدىلار (كَانُوا) بولدىلار ئۆلگەن ئىشلەر (أَشَدَّ مِنْهُمْ) قاتتىقراق
 ئۆلگەن ئىشلەردىن (قَوْتٌ) قۇت ۋە كۈچلۈك بوزنىڭ يەنى ئانلار بۇ مۇشۇكلاردىن
 كۈچلۈك ئابدېلەر (وَأَثَارُوا الْأَرْضِ) ھەم دۈندىلەر ۋە تەسۋىر قىلدىلار ئانلار يېرى
 ايتكەن ئىشلەر ۋە يىغىلار اولۇق ئىشلەر ھەم قازۇپ مەكتەپلەر چىقارماق ۋە يىغىلەر آغۇزماق
 اوچۇن (وَعَمَرُوا) دىخى ئىشلەر قىلدىلار ئانلار ۋە تۈزۈدىلەر يېرى بوزىنى (أَكْثَرُ)
 كۆپرەك (مِمَّا عَمَرُوا) شۇل نەرسەدىن كەم ئىشلەر قىلدىلار ۋە تۈزۈدىلەر ئانلار مەكە
 اھللىرى ياكە مەراد ھەر سۈردىلەر ۋە تۈزۈدىلەر ئۆلگەن ئىشلەر يېرى بوزنىڭ بۇ
 مۇشۇكلارنىڭ ئىشلەردىن كۆپرەك ۋە تۈزۈدىلەر (وَجَاءَتْهُمْ) ھەم كەلدىلەر ئۆلگەن
 ئىشلەرگە (وَسَلَّمُوا) ئانلارنىڭ پېغىمبەرلىرى (بِالْبَيِّنَاتِ) روشەن بولغۇچى مەجىزەلەر بىرلە
 ۋە ئانلار اول پېغىمبەرلەرگە اشانمايدىلەر ۋە مۇمن بولمايدىلەر بىس ھەق تەلىيىنىڭ ئانلارنى تەم
 ھەلاك ئېلەدى (فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلَمَهُمْ) بىس بولمايدى خىداي تەلىيىنىڭ كەم قىلسە ئانلارغە
 يەنى ئانلارغە ھېچدە ظلم قىلمايدى ۋە ئۆل پېغىمبەرلەر بىس ھەق بولغە اوئە مەنچە
 ئانلارنى ھەلاك ايتەدى (وَلَكِنْ كَانُوا) ولكىن بولدىلار ئانلار (أَفْقَسَهُمْ) اوز
 نەفسلىرىنىڭ (يَظْلَمُونَ) ظلملىق قىلور ايدىلەر شۇر ۋە تەكذىپلىرى سېببى (ثُمَّ كَانُوا)
 سۇرە بولدى (عَاقِبَةُ الَّذِينَ) شۇل كەمسەلەرنىڭ ھاللىرىنىڭ سۇرە كەم (أَسَاءُوا)
 ياوزلىق ۋە يامانلىق قىلدىلار ئانلار (الْأَسْوَى) يامانلىق بولغۇچى جىزآء يەنى ئانلارنىڭ
 جىزآلىرى ياوزلىق بولغان نەمۇغە اوپىنىڭ ئىبادىتى بولدى (أَنْ كَذَّبُوا) شۇل سېببى كەم
 يالغانغە ئۆتدىلەر ئانلار ۋە اشانمايدىلەر (بِآيَاتِ اللَّهِ) ئىبادەت تەلىيىنىڭ ئىبادىتىنىڭ قىلغە
 (وَكَانُوا) ھەم بولدىلار ئانلار (بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ) اول ئىشلەر بىرلە ئىستەزآء قىلورلار ۋە ئىشلەرنى
 مۇستەزگە ئۆتەر بولدىلەر (اللَّهُ بَدَأَ الْخَلْقَ) خىداي تەلىيىنىڭ بارانور ۋە يوقىدىن بار
 قىلور خەلقنى (ثُمَّ يُعِيدُهُ) سۇرە ئىبادەت قىلور يەنى اولگەندىن سۇرە كېرى تۈزۈر

(ثُمَّ إِلَيْهِ) سگره اول خدای تعالی صاری (تَرْجَعُونَ) فایتارلمش بولورسز حساب و جزاً او چون (وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ) وباد قیقل شول کوننی کم فائم بولور قیامت (يَبْلَسُ الْمُجْرِمُونَ) تیک طورورلر وسوزله شمه سلر اول کونده مشرکر یعنی سوزله شمه ککه هیچ حجتلری بولماس (وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ) هم بولماس آنلرغه قیامت کونده (مَنْ شُرَكَائِهِمْ) آنلرنک شریکلرندن یعنی خدایغه شریک ایتوب طوتقان معبودلرندن وپوتلرندن (شُفَعَاءُ) شفاعت ایتکوچیلر و آنلرنی نلگوچیلر یعنی دنیاچه اول مشرکر بزگه پوتلرمز و معبودلرمز شفاعت قبلورلر دیب امید ایتسه لده قیامته آنلردن هیچ شفاعت و یلردم بولماس (وَكَانُوا) دخی بولورلر اول مشرکر شول کونده (بَشْرُكَائِهِمْ) شریک ایتوب طوتقان معبودلرینه (كَافِرِينَ) اشانماوچیلر یعنی آنلردن امیدلری حاصل بولماغاچ آنلردن بیزار بولورلر (وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ) وشول کوننه کم فائم بولور قیامت (يَوْمَئِذٍ يَتَفَرَّقُونَ) شول کونده طارالورلر آدمیلر و بر برسندن آیرم بولورلر بر گروهنی اعلائی علیین گه ایتورلر و بر گروهنی اسفل السافلین گه نوشورورلر (فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا) بس شول کسه لر کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله دیلر ایندگو عمللرنی (فَهُمْ فِي رَوْضَةٍ) بس آنلر جنتنک گل باقچه سنده (مَجْرُونَ) (۱) شادلاندرلمش بولورلر شوندا این شادلق برله کم اول شادلقنک اثری آنلرنک یوزلرنده ظاهر بولور (وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا) واما شول کسه لر کم حلققه اشانمادیلر و ایمان کیلتورمه دیلر (وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) هم بالفانغه طوتدیلر بزنگ آیتلرمزنی (وَلَقَاءَ الْآخِرَةِ) دخی اشانمادیلر آخرتک بولقوغه (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو گروه (فِي الْعَذَابِ) عذابده (مُحْضَرُونَ) حاضر ایتلمش لدر (فَسُبْحَانَ اللَّهِ) مصدر امر معناسنه در یعنی بس تسبیح اینکزلر الله تعالی گه و آنی پاکلک برله یباد قیلکزلر یا که نماز اوفوگزلر (حِينَ تَسْؤُونَ) شول وقتک کم کیچکه کرورسز یعنی آخشام برله یستو نمازلرینی اوفوگزلر (وَحِينَ تَنْصَبُونَ) هم شول وقتک کم طاکفه کرورسز یعنی ایرنه نمازلرینی اوفوگزلر (وَلِلْعَمْدِ) و اول خدای تعالی گه مخصوصر ثنا و مافظاماق (فِي السَّمَوَاتِ) کوکلرده (وَالْأَرْضِ) هم بیرلرده یعنی کوکلرده و بیرلرده بولقان کسه لر آخما حمد ایتورلر (وَعَشِيًّا) دخی نماز اوفوگزلر کوندزنگ آخرغی طرفنده یعنی ایکندی نمازی (وَحِينَ تَنْظُرُونَ) هم شول وقتک کم ظهر وقتبنه کرورسز یعنی اوپله نمازلرینی اوفوگزلر (يُخْرِجُ الْحَيَّ) چفارور خدای تعالی ترکنی

(۱) یا که معناسی آنلر جنتک مکرر و منعم بولورلر دیما کدر یا که جنت حلاری برله زینتلا - ندرلمش بولورلر یا که باشلرینه نوردن تاج کیورتورلر و بعضیلر دیملردر کم معناسی آنلرغه جنتده غایت خوش آواز و نغمه لر ایشندرلورر دیما کدر شوبله کم هیچ لذت اول آوازی ایشتو کبی بولماس خبرده کیلمشدر - رکه جنتده حوری لر شوندا این نفیس آواز برله تغنی قبلورلر کم جنت نعمتلرینک افضلی شول بولور و آنلرنک تغنیلری تسبیح و تهلیل بولور . تسبیح

(مَنْ أَلْمَيْتَ) اولوگدن یعنی اورلقدن آغاچنی و بیورقہ دن قوشنی چفارور
 و نطقہ دن آدمینی باراطور یا کہ کافر دن مؤمننی و جاہل دن عالمنی طوغدروز
 (و مخرج الیمت) ہم چفاروز اولوکنی (مَنْ أَلْحَى) ترکدن یعنی قوشدن
 بیورقہنی و آدمین نطقہنی چفارور یا کہ عالم دن جاہلنی و بخشدین باماننی
 طوغدروز (و یحیی الارض) دخی ترگزور خدای تعالی بیرنی (بعد موتها)
 آنک اواہکی صومکنده یعنی قوزوغ بیرنی یاشارنوب اولنلر اوسدروز
 (و کذاک) و اوشاندق سزار ہم (تخرجون) چفارامش بولورسوز قیرلرگزدن
 محشر کوننده (و من آیاتہ) و خدای تعالی ناک قدرتینک نشانہ لرنندنر (ان خلقکم)
 شولکم یارانندی اول سزنی یعنی اصلکز آدمینی (من تراب) توفراقدن (ثم اذا
 انتم بشر) صگرہ ایمدی سزلر آدمیلر سز کم (تنتشرون) منتشر بولاسوز و طارالاسز
 بر یوزنده یعنی دنیا ناک هر طرفینہ طارالغان و کوبایگان سز (و من آیاتہ) دخی
 خدای تعالی ناک قادر لقینک علامتارندن (ان خلق لکم) شولدر کم یارانندی اول
 سز ناک اوچون (من انفسکم) اوز نفسلرگزدن یعنی اوز جنسگزدن یارانندی
 (ازواجاً) خاتونلرنی (لتسکنوا) ناکم فرار اینما ککز و میل قیلما فکز اوچون
 (الایا) اول خاتونلرگز صاری (وجعل بینکم) ہم قیلدی خدای تعالی سز ناک
 آراگزده یعنی خاتونلرگز برله سز ناک آراگزده پیدا ایتدی (مودة) محبت
 و دوستلقنی (ورحمۃ) ہم مرحمت و شفقتنی محبت تزوج سبیلی و شفقت بالا
 طوغرماق برله بولور (ان فی ذلک) درستلکده اوشبو اشدہ بولفوجیدر (لآیات)
 البتہ دلالت و علامتار (لقوم یتفکرون) شول گروه اوچون کم تفکر قیلورلر
 و بواشلر ناک حکمتینہ مطلع بولورلر (و من آیاتہ) ہم الله تعالی ناک قدرتینک دلایلرندن
 بولفوجیدر (خلق السموات) کولکرنی یارانماق (والارض) ہم برلرنی بار اطماق
 (واختلاف السننکم) دخی سزلر ناک تلرگز ناک تورلی تورلی بولماق سوز
 سوز لاشما کده یعنی عربی و فارسی و ترکی کبی تورلی (۱) لغتلر برله سوز لاما ککز
 (والوانکم) ہم توسلرگز ناک تورلی تورلی بولماق یعنی بعضلرگز آق تنلی
 و بعضلر قارا و بعضلر صاری ہم قزل و بر برسینہ مخالف بولماق (ان فی ذلک)
 درستلکده اوشبو اشدہ یعنی بارچه کز بر آنا بالاسی بولا تورب تلرگز و توسلرگز
 تورلی تورلی بولماقندہ (لآیات) البتہ نشانہ لار و علامتار باردر حق تعالی ناک
 کمال قدرت و حکمتینہ (للعالمین) علم ایالری اوچون (و من آیاتہ) دخی آنک

(۱) ایابہ مذکوردر کم
 بارجه مختلف لغتلر ناک
 اصلری یتیش ایکی
 تورلی تلدر اون توفز
 تورلی تل نوح علیہ
 السلام اوغلی سام
 اولادندہ در اون بدی
 تورلی لغت حام
 نسلندہ در اونوز آئی
 تل یافت بالاری
 آراستندہ در کشف

قدرت کاملہ سینک علامتلرندندر (مَنَامُكُمْ) سز نك بونلاماكنز (بَاللَّيْلِ) كچه ده
 (وَالنَّهَارِ) هم كوندزده استراحت اوچون (وَأَبْتَأُكُمْ) هم سز نك استاماككنز
 رزقنى (من فضل) خدای نك فضل و كرمندن یعنی معشیتنى طلب ایدوب
 نورلى كسبلر قیلماقكنز (إِنَّ فِي ذَلِكَ) درستلكده اوشبو اشده (لآيَات) البته
 علامتلر و عبرتلر باردر (لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ) شول گروه اوچون كم ایشتورار هوشلى
 قیلاقلرى برله (وَمِنْ آيَاتِهِ) هم اول خدای نك حكمتى نشانلرندندر
 بولغوجیدر شولكم (يُرِيكُمْ الْبَرْقَ) كورگازور اول سزلرگه باشنى (خَوْفًا)
 قورقماق اوچون مسافرلرنى باشن صوغوصن (وَوَطْمًا) هم طمعغه نوشورماك اوچون
 ایوداگی مقیملرنى یغمور یاغدرماق برله (وَيَنْزِلُ) دخى ایندرور اول خدای
 تعالی (مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن یاكه بولوطن (مَاءً) صونى (فَيَعْبِي بِهِ الْأَرْضَ) بس
 ترگزور اول صو برله یرنى یعنی یاشارتور اولانلر اوسدرور (بَعْدَ مَوْتِهَا) اول
 یرنك اولگانى و قوروغانى صوكنده (إِنَّ فِي ذَلِكَ) درستلكده اوشبو یاشن
 یاشناتماك هم یغمور یاغدروب یردن اولانلر اوسدراكدده (لآيَات) البته قدرت
 الهیهگه علامتلر باردر (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) شول گروه اوچون كم تعقل قیلورلر
 و بلورلر (وَمِنْ آيَاتِهِ) و دخى آنك قدرتنك نشانلرندندر (أَنَّ تَقْوَمَ السَّمَاءِ) كوكنك
 نراكسز تورماق (وَالْأَرْضِ) هم یرنك صو اوزرنده تورماق (بِأَمْرِهِ) آنك فرمانى
 و صافلاماق یرله (ثُمَّ إِذَا دَعَاكُمْ) صكره هر فایحان اونداسه سزلرنى اسرافیل صورنى
 اورماك برله (دَعْوَةً) بر اوندامك یعنی یا ایها النبی اخر جوا ای اولوكلر
 چھوگز دیوب چاقرسه (مِنَ الْأَرْضِ) یردن (إِذَا أَنْتُمْ نَحْرُجُونَ) شول وقتك سزلر
 چھارسز قیلرگزدن كم بواش خدای تعالی قدرتنك دلیللرندندر (وَلَهُ مَنْ فِي
 السَّمَوَاتِ) و اول خدای تعالی نك مخلوقى و مملوكیدر هر كسه كم كوكلرده بولدى
 (وَالْأَرْضِ) هم یرده بولدى (كُلُّ لَهٗ فَانْتُونَ) بارچهلرى اطاعت اینكوجى و بوى
 صونقوجیلردر اولمك و تریلمك هم قوبارلماق كى اشلرده (وَهُوَ الَّذِي) و اول
 خدای تعالی شول ذاتدر كم (يَبْدُؤُا الْخَلْقَ) باشلاب یارانور خلقنى و بوقدن بار
 قیلور صكره آنلرنى اولتورور (ثُمَّ يَعْبِدهُ) صكره كىرى ترگزور آنى (وَهُوَ
 أَمْرُونِ عَلَيْهِ) هم اول كىرى ترگزماك یكلدر خدای تعالی اوزره باشلاب یاراتماق
 كى (وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى) هم اول خدای تعالی گه مخصوصدر اولوغراق و بوقار براق
 بولغوجى صفت (فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلرده هم یرلرده (وَهُوَ الْعَزِيزُ) و اول

خدای تعالی در غالب کم هیچ بر اش توغریسند عا جز بوا ماس (العکیم)
 اشنگ توغریسینی بلگوچی کم آنک هر اشی حکمت مقتضاسنجه در (ضرب لکم
 مثلاً) بیان قیلدی الله تعالی سز ننگ او چون مثالی (من انفسکم) اوز ذانلر کزدن
 (هل لکم) ایا بار در مو سز لر گه ای آزاد کشیلر (من ما ملکتم) شول نرسه دن
 کم مالک بوالدی آنی (ایمانکم) اوک فوللر کز (من شرککم) شریکاردن یعنی
 اوز مالک کزده و قول آستکزده بولغان فللر کز سز لر گه شریک و اورطاق بولورلر مو
 (فی ما رزقناکم) شول نرسه ده کم رزق لاندردق و بپردک بز آنی سز لر گه اموال
 و اسبابدن (فانتهم فيه سوا) فللر کز ماللر کزده شویله اورطاق بولورلر مو کم
 بس سز اول نرسه ده برابر و تیگز بولورسز فللر کز برله یعنی اوز کز مال
 و ملک کزده نیچک تصرف فیلاسز فللر کز هم شریک بولوب شولای تصرف
 فیاورلر (تخافونهم) فورفورسز اول فللر کزدن (کخفتکم) فورقما فکز کبی
 (انفسکم) اوز نفسلر کزدن یعنی ماللر کز گه شریک بولغان آزاد کشیلردن مالهمنی
 بونولدی اوز هوالمینه آما سونلر دیب نیچک فورقاسز ملک کزده بولغان فللر کز
 مال کزده اورطاق و شریک بولوب آنلردن هم شولای (۱) فورفورسز مو (کذالك)
 اوشانداق (نفضل الآيات) تفصیل فیلورمز و بیان ایتمارمز توحید دلیللرینی (لقوم
 یعقون) شول گروه او چون کم آکلارلر و بلورلر اوشیومثاللرینی جاهلر و ظالملر
 اوشیونی بله سار و فکر له مه سار (بل اتبع) بلکه ایهر دیلر (الذین ظلموا)
 شول کمسه لر کم ظلمانی قیلدیلر اوزارینه مشرک بولولری برله (اهوائهم) اوز
 نفسلری آرزولرینه (بغیر علم) بلودن باشقه (فمن یهدی) بس کمدر کم هدایت
 فیلور و یواغه کوندورور (من اضل الله) شول کمسه نی کم ضلالتکه نوشوردی آنی
 خدای تعالی (وما لهم) و یوقدر اول مشرکلر گه (من ناصرین) یاردم بیر گوچیلر
 و آنلرینی توغ عذابندن قوتقارغوچیلر (فانهم) بس طوغری طونقل سین ای محمد
 علیه السلام (وجهک) اوز کنگ بوز کنی (للدین) خدای تعالی ننگ عبادتی او چون
 یا که مراد عملکنی خالص قیقل (حنیفاً) میل اینکوچی بولغان حالکنه
 بارچه دینلردن اسلام دینینه هم امتلر کتا ایتکل کم بارچه لر ایهرسونلر (فطرت
 الله) الله تعالی ننگ دینینه (التي فطر الناس) آنداین فطرتکه کم یاراتدی
 خدای تعالی آدمیلرینی (علیها) آنک اوزرینه یعنی شول دیننی طونماق و عبادت
 قیلباق او چون یاراتدی و بعضیلر فطرتدن مراد خدای تعالی نی طانوماقدر

(۱) بعضی تفسیرلرده
 مذکوردرسته حضرت
 پیغمبر علیه الصلوة
 والسلام اوشبو آیت
 کربیهنی فریشنگ
 اولوغارینه اوقوغاچ آنلر
 ایتدیلر «کلا والله لا
 یکون ذلك ابدا» یعنی
 «بو اش بولا طورغان
 بولسه البته هر گیز
 بولماس اوز فللریمزنی
 اوز مالهمزه شریک
 ایتماسهز و آنلردن هر
 گیز فورقماسهز دیدیلر
 دیدیلر حضرت صلی الله
 علیه و سلم بیوردی کم
 سزار فللر کز ننگ اوزلر-
 کز که ملک کزده شریک
 بولورینه راضی بولماس
 سز بس خدای تعالی گه
 نی او چون ملکته باشقه
 نرسه لرینی شریک
 قیلورسز دیدی.

دیهش لر اول معرفت و طانوماق آلتت بر بکم سوالی کوننده بارچه آدمیلرگه حاصل بولمشدر بس بیورورکم همیشه شول معرفت اوزره بولسکر (لا تبدیل) یو قدر تبدیل و آلتدرماق (لخلق الله) خدای تعالی نك خلقینه یعنی خدای تعالی نك دیبینی آلتدرماکز میناق کوننده گی دینگزده ثابت بولسکرکم خدای تعالی سزنی شول دین اوزره یارانمشدر (ذلك الدين اقيم) اوشبودر راست و طوغری بولغوجی دین (ولکن اکثر الناس) ولکن آدمیلرنك کوبراکی (لا یعلمون) بلههسلر اول دیننك راست ایدکینی (منیبین الیه) افهنك ضمیرندن حالدر یعنی ای محمد علیه السلام سین هم ایتلرنك یوزلرکزی یونالدرکز اسلام دینینه و عبادنکه رجوع ایتکوجیلر و فایتقوجیلر بولغانکز حالده خدای تعالی صاری (و اتقوه) هم فورقکز خدای تعالی دن (و اتقوا الصلوة) دخی قایم فیلکز و اونه کز نمازنی (ولا تکونوا) و بولماکز سز (من المشرکین) شرک کیلتورگوجیلردن خدایغه (من الذین فرّوا) شول ککمهسلردن کم آیردیلر (دینهم) اوزلرینك دینلرینی (و کانوا شیعا) هم بولدیلر گروه گروه یعنی تورلی تورلی دینلرگه آیرلشدیلر بعضلری پوتقه و بعضلری فرشتهلرگه و بعضلری قویاشقه و اوطقه طابوندیلر یا که مراد یهود و نصارادرکم تورلی تورلی منهلرگه آیرلشدیلر یا که مراد خوارج و اهل بدعتلردر (کل حزب) هر بر گروه (بها لیدیهم) شول نرسه برله کم آنلرنك فاشندهدر (فرحون) شادلانغوجیلردر یعنی هر قایو دین و مذهب اهل اوزینك یولینی حق بلور (بیت) هر کسی رادر خور مقدار خویش * هست نوع خوشدلی درکار خویش میکند اثبات خویش نفی غیر * چه امام صومعه چه پیر دیر (واذا مس الناس) و هر فایچان ایرشسه آدمیلرگه (ضر) بر قاطیلیق یا که صرغاولقی و فقیرانك (دعوا ربهم) دعا قیلورلر آنلر نضرع و زاریلق برله پروردکارلرینه (منیبین الیه) رجوع ایتکوجیلر و فایتقوجیلر بولغانلری حالده خدای تعالی صاری (ثم اذا اذاهم) صکره هر فایچان طاتوتسه خدای تعالی آنلرغه و بیرسه (منه رحمة) اوز فاشندن بر یکللکنی یا که سلامتک یا که بایلقنی و آنلرنی اول قاطیلیقدن قوتقارسه (اذا فریق منهم) شول وقتک بر گروه آنلردن (بربهم) اوز پروردکارلرینه (بشركون) شرک کیلتورلر و مشرک بولورلر (لیکفروا) تاکم شکرانه سزلق قیلماقلری اوچون یعنی کفران نعمت قیلورلر (بها اتیناهم) شول نرسه گه کم بیردک بز آنلرغه عافیت و سلامتک نعمتندن (فتسمنعوا)

امر تہدید و فورقتودر یعنی ای مشرک و کفران نعمت اینکو چیلر فائزہ نگرلر
 دنیا نعمتلی برلہ فولکزدن کیلگان قدرلی (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس تیزدر کم سز
 بلورسز اشلرکز نك عاقبتینی کم نمودغ عذابی بولور (أَمْ أَنْزَلْنَا) ایا ایندر دکو بز
 (عَآیِمٍ) اول مشرک اوزرینه (سُلْطَانًا) بر حجتی و کتابی یا که بر پیغمبری
 یا که بر فرشتهنی (فَهُوَ يَتَكَلَّمُ) بس سوزلر اول کتاب یا که پیغمبر و فرشته
 (بِمَا كَانُوا بِهِ) شول نرسه برلہ کم بولدیلر اول مشرک آنک برلہ (يُشْرِكُونَ)
 شرک کیلرورلر یعنی مشرک بولولرینک دلیلینی بیان قیلور (وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ)
 وهر قایچان طاتوتساق بز مشرکارگه (رَحْمَةً) بر رحمتی یعنی صحتک و بایلق
 کبی نعمتی روزی قیلساق (فَرِحُوا) شادلانورلر آنلر (بِهَا) آنک برلہ (وَأَنْ
 تُصِبَّهُمْ) واگر ایرشسه آنلرغه (سَيِّئَةً) بر یاوزلق یعنی صرخالوق و آچلق کبی
 محنتلر باشلرینه کیلسه (بِمَا قَدَّمْتُمْ أَبَدِيَهُمْ) شول نرسه سبیلی کم آلدن یباردی
 آنلر نك قوللری یعنی قیلغان یاوزلقلری و گناهلری سبیلی آنلرغه محنت کیلسه
 (إِذَا هُمْ يَقْنَطُونَ) شول وقتده آنلر امیدسز بولورلر و چدامایوب ناله و فریاد
 قیلورلر (أُولَئِكَ يَرْوَا) ایا کورمه دیلمو آنلر (أَنَّ اللَّهَ) شونی کم درستلکه خدای
 تعالی (يَبْسُطُ الرِّزْقَ) کیک و ایرکن قیلور رزقنی (لِئِنْ يَشَاءَ) شول کمسه
 اوچون کم تلر (وَيَقْدِرُ) دخی طار قیلور رزقنی شول کمسه گه کم تلر آکما
 طار قیلونی (إِنَّ فِي ذَلِكَ) درستلکه اوشبو اشدہ (آيَاتٍ) البتہ دلیلر و علامتلر
 باردر (لِقَوْمٍ يَوْمَنُونَ) شول گروه اوچون کم اشانورلر خدای تعالی نك حکیمینه
 و تقدیرینه (فَاتٍ) بس بیرگل سین ای محمد علیه السلام (ذَا الْقَرَبِيُّ) یاقنلق ایہسی
 بولغان قرنہ شکا بنی هاشمدن آنک حقینی غنیمت مالدن (۱) (وَالْمُسْكِينِ) هم
 مسکین و محتاجه حقینی بیرگل (وَأَبْنِ السَّبِيلِ) دخی محتاج بولوب فالغان یولاچی
 و مسافرگه حقینی بیرگل یعنی آنلرغه زکوة بیرگل (ذَلِكَ) اوشبو اش یعنی حق
 ایہلرینه حقلرینی بیرمک (خَيْرٌ) ایندگوراک و یخشیرا قدر صارانلقدن (لِلَّذِينَ
 يَرِيدُونَ) شول کمسلر اوچون کم تلرلر (وَجَهَ اللَّهِ) خدای تعالی نك لقاسینی
 یا که رضاسینی (وَأَوْلَئِكَ) و اوشبو گروه (هُمْ الْفَالِحُونَ) آنلردر فلاح
 و اوستونلک طابقوچیلر و مقصودغه ایرشکوچیلر (وَمَا آتَيْنَاهُمْ) و شول نرسه کم
 بیردگز سز (مَنْ رِبْوًا) هدیہ و بولہ کدن فارشوسینه نرسه آلونی طمع ایتوب
 و مکافات امیددی برلہ یا که شول نرسه کم معاملہده خلقغه ربا ایتوب بیردگز

(۱) و دیہشاردر حتم
 بارچه ایمان اہلی اوشبو
 خطابقہ داخلدر یعنی
 ہمہ مؤمنلرگه بیورورکم
 صلہ رحم قیلکز و یاقن
 فرند اشلرکزگه انعام
 و احسان ایتکز حضرت
 امام اعظم ذوی الارحام
 منک نفقہسی واجب
 ایدکینہ اوشبو آیت برلہ
 استدلال قیلور.

(لیربوا فی أموال الناس) تاکم آرتسون وزیاده بولسون اوچون بیرگان مالکزر آدمیلرنک ماللرنده یعنی قیمتندن آرتقی برله اوزکزرگه فایتسون و مالکزر کوبایسون اوچون یا که ربا آشاوچی کشیلرنک ماللری آرتسون اوچون بیردکزر (فلایربوا) بس آرتماس اول بیرگان مالکزر (عندالله) الله تعالی فاشنده هم اول مالده برکت بولماس (وما آتینم) وشول نرسه کم بیردکزر سز (من زکوة) زکوتدن و صدقه دن (تربدون) تلارسز آنی بیرماکزر برله (وجه الله) خدای تعالی نک رضاسینی هم اجر و ثوابنی (فأولئک) بس اوشبو گروه یعنی خدای رضاسی اوچون زکوت و صدقه بیرگوچیلر (هم المضعفون) آنلردر آرتقلق ایالری یا که آرتقلقنی طابقوچیلر یعنی آنلرنک ماللری آرتور هم اجر و ثوابلری کوبایور برگه اون حاصل بولور (الله الذی خلقکم) الله تعالی شول ذاندر کم یاراتدی سزلرنی و یوقدن بار ایلادی (ثم رزقکم) صکره رزق بیردی هم بیرور سزلرگه عمرگز بوبنجه (ثم یمینکم) صکره اولتورور سزنی اجلرکزر یتکانده (ثم یحییکم) آندن صوگ کیموی ترگزور سزلرنی قیامتده (هل من شرکائکم) ایسا بارمودر خدایغه شریک ایتوب طوتقان معبودلرکزدن و پوتلرکزدن (من یفعل) شول کسه کم قیلور (من ذلکم) اوشبو اشلردن یعنی یاراتماق و رزق بیرماک هم اولتورماک و ترگزماکگه قادر بولغانی بارمو و آنلر قیلا آلورلرمو اوشبولردن (من شیء) بر نرسه نی تاکم طابونماقغه لایق بولورلر ایدی یعنی البته بواشلردن هیچ برسینی قیلا آلماسلر و کوچلری یتماس بس آنلر نیچک خدایغه شریک بولسونلر البته بولماسلر (سبحانه) پاکدر اول خدای تعالی (وتعالی) هم منزه و اولوغر اقدر (عما یشرکون) شول نرسه دن کم شرک کیلتورورلر اول مشرکلر آکا (ظهر الفساد) ظاهر و آشکارا بولدی بوزقلق (فی البر) قورو برده یغور یاغماغانلق برله هم طامون و وبالر بولماق برله (والبهر) هم دریاده طوفان برله و کیمه لر غرق بولماق برله (بما کسبت) شول نرسه سبیلی کم کسب قیلدی و اشلادی آنی (آیدی الناس) آدمیلرنک قوللری یعنی آدمیلرنک یامانقلری و گناهلری شوملغندن (۱) بولدی (لیندیقم) تاکم طانوتسون اوچون آنلرغه خدای تعالی (بعض الذی) شول نرسه نک جزاسینک بعضیسینی و بر آزینی کم (عملوا) اشلادیلر آنلر یعنی قیلغان گناهلرینک جزاسندن بر آزینی دنیاده طارتسونلر اوچون (لعلهم یرجعون) شایدکم آنلر اوشبو فساد و محنت لرنی

(۱) بعضیلر دیمشلردر کم قوروغ بیرده گی فساددن مراد فایینک هایینلی اولتورمه کیدر و دریاداغی فساد جلندی دیگان ظالم پادشاهنک ظهور یدر کم کیمه لرنی غصبلب آور ایدی.

طارتماق برله شرکدن فایتورار و ایمان کینورور فیلورلر (قل) اینکل
 ای محمد علیه السلام مشرکله گه (سیروا فی الارس) سیر میلکز و پورکزار لگی
 ایتلر ناک برارنده (فانظر وَا) بس قارا کز و کورکز شوئی کم (کیف کان) نیچک
 بوادی (عاقبة الدین) شول کسه ارنک عاقبتی کم (من قبل) آنلر دن الگاری
 به ادیلر (کان احقر هم) بوادی آغار ناک کو برا کی (مشرکین) شرک کینتورکوجیلر
 خدای تعالی گه شول سبیلی هلاک بو ادیلر (فانتم) بس توغری قیلقل و یونالدر گل
 (و جهنک) یوزکنی (المدین القیم) راست و توغری بو لغوچی دینگه (من قبل ان
 یاتنی) کیلما کندن الگاری (یوم لامر دله) شول کون کم یوقدر فایتماق اول کون
 او جون (من الله) خدای تعالی فاشندن یعنی خدای تعالی اولکوننی البته کیری
 فایتارماس و دوندرماس البته اولکون بولاچقدر (یومئذ) شول کونک کم
 (یصدعون) طارالورلر و آیرلشورلر آدمیلر بر برسندن و ایکی فرقه بولورلر
 فریق فی ایئت و فریق فی السعیر (من کفر) هر کم حلققه اشانماسه و ایمان کینتورماسه
 (فعلیه کفره) بس آنک اوزرینه بولغوچیدر کفرینک جزاسی کم منگولک تموغ
 عذابیدر (ومن عمل صالحا) و هر کم اشلاسه ایندگو عملنی (فلا نفسم) بس اوز
 نفساری او جون (یهیدون) اورن حاضرلر جنته (لیجزی) قیامتده بندلر ناک
 ایکی گروه بولماقاری تا کم جزا بیرسون او جون خدای تعالی (الذین امنوا)
 شول کسه ارنک کم ایمان کینتوردیلر (و عملوا الصالحات) هم اشلا دیلر ایندگو
 عملنی (من فضله) اوزینک فضل و کرمدن (انه لأحب) درستلکه اول خدای
 تعالی دوست تونماس و سویماس (الکافرین) خلققه اشانما و جیلرنی بس آنلرنی
 مؤمنلر برله برگه جمع قیلماس بلکه آبروب تموغغه سالور (ومن آیاته) خدای
 تعالی قدرینک علامتلرندن بولغوچیدر (ان یرسل) خدای تعالی ناک یبارماکی
 (الریاح) جیللرنی (مبشرات) سو یونچ بیرگوچیلر بولغانلری حالده اول جیللر
 یغور یاغماقی برله خدای تعالی ناک اول جیللرنی یبارماکی سزلرنک حاجتلرکزی
 اوتاماک اوچوندر (ولیندبقکم) هم طانوتماقی اوچوندر سزلرگه (من رحمته)
 اوزینک نعمتندن کم یغور سبیلی حاصل بولور (ولتجرى الفلك) هم تا کم بورسون
 اوچوندر جیللر سبیلی برله کیمهلر دربالرده (بامره) خدای تعالی ناک فرمانی برله
 (ولتتقوا من فضله) دخی تا کم سزینک استاما ککز اوچوندر دربالرده سودا گرلک
 اوچون سفر قیلوب خدای تعالی ناک فضلندن بولغوچی رزق و روزینی (و اعلمکم

تَشْكُرُونَ) و شاید کم سز لر شکرانہ قیلورسز اوشبو نعتلرگہ (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا)
 و تحقیق یباردک بز (مَنْ قَبْلَكَ) سیندن الگاری ای محمد علیہ السلام (رَسُولًا) رسول
 لر نی آدمیلردن (إِلَى قَوْمِهِمْ) آنلرنک قوملری صاری (فَجَاءُ وَهُمْ) بس کبلدیلر
 اول رسوللر اوز قوملرینه (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچی معجزه لر برله بس اول
 قوملرنک بعضلری پیغمبرلرگہ ایمان کیلتوردیلر و بعضلری ایمان کیلتورما یوب
 مشرک بولدیلر (فَانْتَقَمْنَا) بس انتقام آلدق بز (مَنْ الَّذِينَ أَجْرَمُوا) شول
 کمسه لردن کم مشرک بولدیلر و پیغمبرلرینه اشانمادیلر و آنلر نی هلاک ایتدک هم
 ایمان کیلتووگانلرینه نصرت و یاردم بیردک (وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا) و نیوشلی بولدی
 بز نك اوزرمزگہ (نَصْرَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرگہ یاردم بیرماک (اللَّهُ الَّذِي) الله تعالی
 شول ذاندركم (يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ) یبارور اول جیللر نی (فَتَثِيرُ سَحَابًا) بس قوبارور
 و سورور اول جیللر بولوطنی و هواده تورلی طرفلرغہ ابلتور (فَيَبْسُطُهُ) بس
 جابار و توتوش قیلور خدای تعالی بولوطنی بعض وقتده (فِي السَّمَاءِ) کوک
 طرفنده (كَيْفَ يَشَاءُ) نی روشچہ تلار اوزی یعنی نیچک تلاسه شولای قیلور
 (وَيَجْعَلُ) هم قیلور اول بولوطنی بعض وقتده (كَسْفًا) پاره پاره کم بر کبساکی
 ایکنجی کیسا کندن آیرم بولور (فَتَرَى الْوَدْقَ) بس سن کورورسک یغمور نی کم
 خدای تعالی نك حکمی برله (يَخْرُجُ) چفار اول یغمور (مَنْ خَلَّاهُ) اول
 بولوطنک آراسندن (فَإِذَا أَصَابَ بِهِ) بس هر فایچان ایرشدرسه خدای تعالی
 یغمور نی (مَنْ يَشَاءُ) هر کمسه گه کم تلهر اوزی (مَنْ عِبَادَهُ) بنه لرنندن (إِذَا هُمْ
 يَسْتَبْشِرُونَ) شول وقتده آنلر شادلانورلر و سوینورلر اول یغمور سبیلی (وَأَنْ
 كَانُوا) و درستلکک آنلر بولدیلر (مَنْ قَبْلَ أَنْ يَنْزَلَ) اول یغمورنك ایندرمه کندن
 الگاری (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرینه (مَنْ قَبْلَهُ) بولوطنك ظاهر بولماقندن الگاری
 (أَمْبَلَسِينَ) امیدلرینی اوزگوچیلر یغمور یاوماقندن (فَانظُرْ) بس قاراغل سین
 (إِلَى آثَارِ رَحْمَةِ اللَّهِ) خدای تعالی نك رحمتینك اثرلرینه و نشانه لرینه عبرت
 کوزی برله قاراغل تاکم کورورسک (كَيْفَ يَهْبِئُ الْأَرْضَ) نیچک ترگزور
 خدای تعالی بیرنی رحمتینك اثری بولغان یغمور سبیلی یفاچلر و اوله نلر اوسدرمک
 برله (بَعْدَ مَوْتِهَا) اول بیرنك اولگانی و قوروغانی صوکنه (أَنَّ ذَلِكَ) درستلکده
 اوشبو قوروغ بیرنی ترگزومک و یاشارتمکگه قادر بولغوچی خدای تعالی (لَهُ حَيْبُ
 الْمَوْتِ) البته ترگزگوچیدر اولوکلر نی (وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) و اول خدای تعالی

بارچه نرسه اوزره (قدیر) کوچی ینکوچیدر و آکا هیج مشکل بولغان اش
 یوقدر بارچه ممکنانغه نسبتی برابردر (وَلْتُنَّ أَرْسَلْنَا) و اگر یبارسک بز (رِجًا)
 هذاب جیلینی یعنی ایگنلرنی خراب ایته طورغان جیلنی ایگنلرینه ایسدرسک
 (فَرَاوَهُ) بس کورسهر آنلر اول ایگنلکنی (مُضْفَرًا) صارغایمیش وبر مرتنه
 یاشارگانندن صوڭ قوروغه وهلاک بولورغه باقلاشمیش کورسهر اول جیلنڭ
 سینندن (لَطَّلُوا) البته اُورلورلر آنلر وبولورلر (بعده) ایگنلکلرینی شول
 روشچه کورگانلرندن صوڭ (يَكْفُرُونَ) کفران نعمت قبلورلر یعنی اوتکانه گی
 نعمتلرگه شکرانه سز وکفرک فیلفوچی بولوب اُورلورلر (فَأَنكَ) بس درستلکده
 سین ای محمد علیه السلام (لَا تَسْمَعُ الْوَتَى) سوز ایشتدره آلماسسڭ اولوکلرگه
 یعنی مشرکلرنڭ کوکللری اولگاندر آنلرغه سوزنی آڭلاطورمن دیب امید
 قبلماغل (وَلَا تَسْمَعُ الصَّمَّ) دخی سین ایشتدره آلماسسڭ صاڭفراولرغه (الدُّعَاءُ)
 اونڭمک وچاقرمافنی یعنی نی قدر چاقرساڭن آنلر ایشتنه سلر (إِذَا وَلَّوْا مُدْبِرِينَ)
 هر قاچان کیری دونسه لر آنلر چاقرغوچیدن قاچوقچیلر بولغانلری حالده یعنی
 صاڭفراو کشی چاقرغوچی کشیگه فارشی یونه لوب طورغانده ایتکان سوزنی
 ایشتنه سه ده آغز نڭ قیلمداغانینی وباشنڭ اشارتینی کورب بر نرسه آڭلار ائما
 چاقرغوچی کشیگه آرفاسینی بیروب وبوزینی دوندروب قاچار بولسه البته هیج
 بر نرسه نی فهم ایلهمه س بس مشرکلر هم شونڭ کبیدرکم سینڭ سوزنڭدن هیج
 بر نرسه آڭلاماسلر (وَمَا أَنْتَ) هم سین ایبه سسڭ ای محمد علیه السلام (بِهَادِ
 الْعَمَى) صوقلرنی هدایت ایتکوچی ویولغه کوندرگوچی (عَنْ ضَلَالَتِهِمْ) آنلرنڭ
 ضلالت و آداشماقلرندن یعنی مشرکلرگه توفیق بیورورگه و آنلرنی ایبانغه کیلترورگه
 فادر توگلسڭ (إِنْ نَسِمِعْ) سین ایشتدرمه سسڭ قرآنڭ وعظ ونصیحتلرینی
 (الْأَمَنَ يَوْمَ) مگر شول کهمسه گه ایشتدرورسڭکم اول اشانور (بِأَيَاتِنَا)
 بز نڭ کتابیز نڭ آیتلرینه (فَهُمْ مُسْلِمُونَ) بس آنلر انقیاد ایتکوچیلر وبوی
 صونفوجیلردر بز نڭ فرمانیزغه (اللَّهُ الَّذِي) الله تعالی شول ذاتدرکم (خَلَقَكُمْ)
 یارانندی اول سزلرنی (مَنْ ضَعُفَ) بر ضعیف نرسه دن یعنی نطفه دن (ثُمَّ جَعَلَ)
 صکره قیلدی و بیردی سزلرگه (مَنْ بَعْدَ ضَعْفٍ) بالالتی ضعیفلکندن صوڭ (قُوَّةً)
 یکتنک قوٓتینی (ثُمَّ جَعَلَ) آنندن صوڭ قیلدی و بیردی خدای سزلرگه (مَنْ بَعْدَ)
 قُوَّةً) یکتنک قوٓتی صوڭندن (ضَعْفًا) ضعیفلکنی (وَشَيْبَةً) هم قارطلقنی (بَخْلَقَ)

یارطور اول خدای تعالیٰ (مَا يَشَاءُ) شول نرسه نی کم تلہر (وَهُوَ الْعَلِيمُ) و اول خدای
 تعالیٰ بلگوچیدر بنہ لرنک احوالینی (الْقَدِيرُ) کوچی یتکوچیدر آنلرنک صفتلر بنی
 اوزگار نوگه (وَيَوْمَ نَقُومُ السَّاعَةَ) وشول کونہ کم فایم بولور قیامت (يَقْسُمُ
 الْمَجْرُمُونَ) آنط اچہر لر مشرکلر شویله دیوب کم (مَا لَبِثُوا) طور مادیلر آنلر
 دنیاده یا کہ فبرلرنده (غَيْرَ سَاعَةٍ) بر ساعتدن باشقه یعنی واقعه خلاف برگنه
 ساعت طور دق دیوب آنط ایتهر لر (كَذَلِكَ) اوشانداق (كَانُوا) بولدیلر اول
 مشرکلر دنیاده هم (يُؤْفَكُونَ) کیری دوندرامش بولور لر ایدیلر توغری بولدن
 حشرنی و قیامتی انکار ایلہ مکری برله یعنی آنلرنک اشلری دنیاده هم آخرتده
 واقعه خلاف سوزلہ مک و یالغانلامندر (وَقَالَ الَّذِينَ) و اول مشرکلرنک دنیاده
 برگنه ساعت طور دق دیبه کلرینه فارسی ایتورار شول کہ سہ لر کم (أَوْنُوا الْعِلْمَ
 وَالْإِيمَانَ) بیرلگاندر آنارغه علمک هم ایمان یعنی عالم بولغان مؤمنلر ایتورار
 ای مشرکلر نی اوچون یالغان ایتہ سز (لَقَدْ لَبِثْتُمْ) تحقیق طور دکز سز دنیاده
 و سز نک طورغانلقکز ذکر ایتمش و یازامشدر (فی کتاب الله) الله تعالیٰ نک
 کتابنده یعنی لوح المحفوظده یا کہ قرآندہ ذکر ایتلگاندر شویله دیوب کم سز لر
 دنیاده و قبرلر کزده طور دکز (إِلَى يَوْمِ الْبَعْثِ) فوبار لماق کونینہ چه (فَهَذَا) بس
 اوشبودر (يَوْمِ الْبَعْثِ) فوبار لماق کونی کم سز آکا اشانماس ایدکز (وَلَكِنَّكُمْ
 كُنْتُمْ) ولکن سز لر بولدکز غایت نادانلقکز دن (لَا تَعْلَمُونَ) بلہ سسز اول
 بعث و حشر نک حقلقینی بس مشرکلر بزنی کیری دنیاغہ فایتارغل ایدگو عمللر
 قیلورمز دیوب اعتدار ایتهر لر و یالبارور لر (فَيَوْمَئِذٍ) بس شول کونده (لَا يَنْفَعُ)
 فائده بیرمهس (الَّذِينَ ظَلَمُوا) شول کہ سہ لر گه کم ظلملق ایتدیلر اوز نفسلرینه
 کفر و شرکلری برله (مَعذرتهم) آنلرنک اعتدار قیلماقلری و عذر نلہ مکری
 (وَلَا هُمْ يَسْتَعْتَبُونَ) دخی اوتنلہمش بولماسلر آنلر آنلردن عتاب و عذابنی کیتہرہ
 طورغان نرسہ لر گه یعنی خدای نک رضاسینی حاصل قیلا طورغان اشلر نی اشلہ کز
 دیب قیامتده آنلرغه ایتلہس زیرا کہ آنلر دنیاده اول اشلر نی اشلہ مه دیلر بس
 خدای تعالیٰ آنلردن هر گیز راضی بولماس (وَلَقَدْ ضَرَبْنَا لِلنَّاسِ) و تحقیق بیان
 قیلدق بز آدمیلر اوچون (فی هذا القرآن) اوشبو قرآندہ (مَنْ كُلُّ مَثَلٍ) آنلرغه
 فائده لی بولغان هر بر مثلدن (وَلَكِنَّ جُثَّتِهِمْ) و اگر سین کبلتورسک ای محمد
 علیه السلام معجزہ استہ گوچیلر گه (بَابَةٍ) بر معجزہ نی کم آنلر استہر لر یعنی اوزلری

صوراغان معجرونی آنارغه کورگازسك (لَيْفَ وَأَنْ) البته ایتورلر (الَّذِينَ كَفَرُوا) شول كهمساركم حلقه اشانهدلر (أَنْ أَنْتُمْ) ایهه سسر سزار یعنی پیغمبر و مؤمنلر (الْمُطْلُونِ) مگر باطل اش اشل گوجیلر وبالغان ایتکوجیلر سز دیورلر (كَذَلِكَ) اوشاندانی (يَطْبَعُ اللَّهُ) مهر صوغار خدای تعالی (عَلَىٰ قُلُوبِ الَّذِينَ) شول كهمسارنك كوڭلاری اورریه كم (لَا يَعْلَمُونَ) بله سسر آنلر حلقی (فَأَصْبِرْ) بس صبر قیللر وجداعل سین ای محمد علیه السلام مشرکارنك ادیت و جمالرینه (أَنْ وَعَدَ اللَّهُ) درستلکده الله تعالی نك سبكا نصرت و یاردم بیرور من دیوب دیاعان وعده سی (حَقٌّ) راست و توغری بدرکم البته سن آنارغه غالب بولورسك (وَلَا يَسْتَعْجِلُكَ) والته استغفای قیلهاسونلر و یكلكه طوتماسونلر سنی (الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ) شول كهمساركم تصدیق ایتماسار و اشانماسار بعث و قیامتكه.

﴿ ۳۰﴾ سورة لقمان مكية وهى اربع وثلثون آية ﴿ ۳۱﴾

﴿ ۳۰﴾ نھی سوره لقمان سوره سی مکه ده نازلدر ۳۴ آیتدر ﴿ ۳۱﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الْم) الله اعلم بهراده هر وفی مقطعه سوره باشارنك غیب خزینه لرینك مفتاحلر بدر ديهشار (تَأْتِكَ) اوشبو آیتلر (آيَاتُ الْكِتَابِ الْحَكِيمِ) حكمت اباسی بولغوچی قرآنك آیتلر بدر (هدى) توغری یولنی كورگازگوچی بولغانی حالده (وَرَحْمَةً) هم رحمت بولغانی حالده (لِلْمُحْسِنِينَ) ایندگولك قیلغوچیلر اوچون (الَّذِينَ يقيمُونَ الصَّلَاةَ) آنداين ایندگولك ایتکوجیلر كم قايم قیلورلر آنلر و اوتارلر نمازنی (وَيؤْتُونَ الزَّكَاةَ) هم بیرورلر ماللرندن زكوتنی (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ) و آنلر آخرتنكه (هم یوقنون) آنلر شكسز و شبهه سز اشانورلر (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (على هدى) توغری یول، اوزنده بولغوچیلر بدر (مَنْ رِيحَهُمْ) اوزلرینك پروردکارلرندن (وَأُولَئِكَ) دخی اوشبو گروه (هم المفلحون) آنلردر فلاح و قول اوستونلكی طايقوچیلر مرویدرکه نضر بن حارث تجارت ایل، فارس ولایتلرینه یوردکندن رستم و اسفندیار فسهلرینی قریش مشرکلرینك جمع لرنده شول طریقه تفصیل و تقریر قیلور ایدی كم ایشتبوب همهلری حیران بواورلر هم تعسین و آفرینلر اوفورلر ایدی شول جهندن نضر تفاخر قیلور ایدی اگر محمد عاد و ثمود فسهلرندن هم سلیماننك ملكندن خبر بیرسه مین هم عجم پادشاهلرینك واقعه لرینی

بیان فیلور من دیوب مافتانور ایدی حق سبحانه و تعالی آبت یباردی کم (ومن
الناس) و آدمیلردن بولغوجیدر (من یشری) شول کمسه کم صانوب آلور (لهو
الحدیث) بوش و او یون سوزنی یعنی فائده سز و اشانچسز حکایه لرنی (لیضل)
ناکم آزدرسون او چون آدمیلرنی (عن سبیل الله) خدای تعالی نك یولندن یعنی
اسلام دینندن یا که فرآنی ایشتودن فالدرسون او چون (بغیر علم) علمدن و دلبلدن
باشقه (ویتخذها) هم تونسون او چون خدای تعالی نك یولینی (هزوا) مسخره گه
(اولئك) اوشبو گروه (لهم عذاب مهین) بولغوجیدر آنلرغه خور نیلغوجی عذاب
یعنی دنیاده اسیر بولماق و قتل ایدلماک و آخرتده تموغ عذابی (و اذا تتلی) و هر
فایچان اوفولنش بولسه (علیه) اول کمسه اوزرینه (ایاتنا) بز نك آیتلر مز
(ولی) یوزینی دوندرور اول (مستکبراً) تکبر لک فیلغوجی یولغانی حاله یعنی
آکا هیچ التفات ایتماس (کان لم یسمعها) گویا کم هر کیز ایشتمادی اول آنی
(کان فی اذنیه) گویا که آنک هر ایکی فولاغنده بولغوجیدر (وقراً) آغراق کم
حق سوزنی ایشتماس (فبشره) بس سویونچ بیر گل سن آکا یعنی سویونچ
بیرو اورنینه آکا اعلام اینکل و قورقتقل (بعذاب الیم) برر نجتکوجی عذاب
برل (ان الذین آمنوا) درستلکه شول کمسه لر کم اشاندیلر خدای ورسولگه
(و عملوا الصالحات) هم اشلدیلر اینگو عمللرنی (لهم جنات النعیم) بولغوجیدر
آنلرغه نعمت ایاسی بولغان جنتلر (خالدين فیها) منگو فالغوجیلر بولغانلری
حالد اول جنتلرده (وعند الله حقاً) وعده فیلماق وعده فیلدی خدای تعالی درست
و توغری بولغوجی وعده (وهو العزيز) و اول خدای تعالی غالب در کم هیچ کم
آنی وعده سینه وفا ایتودن مانع بولماس (الحکیم) توغری اشلیدر کم هر اشی
حکمت که موافقدر (خلق السموات) یارانندی اول خدای تعالی کوکلرنی (بغیر عهد)
ترا کدن باشقه (ترونها) سز کورورسز اول کوکلرنی (والتی فی الارض) هم
قویدی یرده یعنی یر اوستنه پیدا فیلدی (رواسی) بیوک طاولرنی (ان تمید بکم)
نا کم سزلرنی سلکنوب مضطرب قیلماسون او چون اول یرزیراکه یر صواوستنه
بولدقندن حرکت قیاور و سلکنوب تورور ایدی بس حق تعالی بیوک طاولرنی
یارانوب یرنی قرار ایتدردی (وبث فیها) دخی طارانندی خدای تعالی یرده (من
کل دابة) هر بر قیلداغوجی جان ایاسندن (وانزلنا) و ایندر دک بز (من السماء)
کو کدن (مآءاً) صوتی یعنی بولوطن بغمورنی یاغدر دق (فانبتنا فیها) بس اوسدر دک بز

بىردە يەمور سۆي بىرلە (مَنْ كَلَّ زَوْجَ كَرِيمٍ) ھەر جەننەت يېقىنى بولغۇچى اولادىن
 (ھذا) اوشبو ذكرا تۇلمىش نىرسەلەر يەنى كۆكلەر و بىرلەر ھەم تاۋلار و ھېوانلار
 ھەم اولانلار ھەممەسى (خَلَقَ اللهُ) خەدائى تەئالى يارانغان نىرسەلەردى (فَارَوْنُ) بىس
 تىئور كازىگر سز مېڭا (مَادَا خَلَقَ) نى نىرسەنى ياراندىلار (الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ) خەدائى
 تەئالى كە باشقا كەسەلەر يەنى پۇتار كىم مەشركار آنارنى خەدائى شەرىك ايتۇپ
 تاۋنارلار بىس كۆرگەنلەر آنارنى نىرسەنى بۇقەندىن بار قىلدىلار (بَلِ الظَّالِمُونَ) بىلكە
 مەشركار (فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) بولغۇچىلاردا آشكارا ضالاندى كەم عاجز و مغلۇق بولغان
 پۇتارنى ئادىر و خالىق بولغۇچى خەدائى شەرىك ايتارلار مەرىدەر كە لقمان حكىمىڭ
 نەھەسى ھەم آنىڭ وصىتلىرى يېتۇد قاشىندە بىك مەشھۇر ايدى سۇر آراسىندە آنىڭ
 ھكىملىرىدىن مۇل كىلتۇرۇلار ايدى ھق سېغەنە و تەئالى لقماننىڭ ھالىدىن خەبەر بېرىپ
 بېوردى كەم (وَلَقَدْ آتَيْنَا) و تەئقىق بېرىد كەم بىز (لُقْمَانَ الْعُكْمَةَ) لقمان بىن باغور اغە
 ھكىمىنى كەم اول ھكىمەت توغرى سوزلار ھەم كەملى و مقبول ھەملىلەردى باكە نوھىدىنى
 بىلكە و خەدائىنى ئانوماندەر علماء كرام (۱) لقمان حكىمىڭ پېغمبەرلىكىدە اختلاف
 ايتەشلەردى سەدى و عكرمە ھەم شەئى رەھمە اللە ئىلھىم ئار پېغمبەر ايدى دېورلار و بو
 آيتىدە ھكىمىدىن مەراد نېۋە در دېورلار ابوب ئىلىيە اللەمەنىڭ فز فرىنداشىنىڭ باكە
 خالەسىنىڭ اوغلى ايدى بەغىبىلەر مۇ بىل دىنبا دەمرا ايدى دېمەشلەردى و آكتر علماء
 فولجە پېغمبەر نوگىلەر بىلكە ھكىم ايدى اول ھالىدە بىر كىشىنىڭ قولى ايدى
 كىتۇچىلىك قىلور ايدى بىر كۈن قىلورە و قىندە فرىشتەلەر آنىڭ خانەسىنە كىلدىلەر
 و ايتىدىلەر كەم اى لقمان بىزنى سىڭ پۇروردىك كى بىلدى سى بىر يور بىە خەلىفە قىلورمىز
 آدمىلەر آراسىدە توغرىلىق بىرلە ھكىم قىلورسىڭ لقمان جەۋاب بېردى كەم اگىر بولاش
 يەنى خەلىفە و ھاكىم بولماق مېڭا خەدائىنىڭ فرمانى بولسە البتە قىبول قىلدىم ھەم ائىد
 ايتارمىن كەم اول اوزى مېڭا توفىق بېرور و بىلدىم قىلور و اگىر بو توغرى بىە مېنى
 اختبارلىق ابلەسە مېن عافىتىنى اختبار قىلورمىن خەلىفە لىكىنى و ھكىمىنى ئىلھەم سەمىن دېدى
 فرىشتەلەر بو سۇرنى ايتىشكاچ لقماننىڭ عقلىنە تەسەببۇب ايتىدىلەر بىس ھق سېغەنە و تەئالى
 آكنا ھكىمىنى عطا ايلەدى شو بىلە كەم آندىن اون مۇ ھكىمەت كەلمەسى نىقل ايتىلدىلەر
 ھەر كەلمەسى بىتون دىنبا قىمەتتەنە طور و رىقۇدر القىسە ھق تەئالى بېوردى كەم بىز لقمانغە
 ھكىمىنى بېرىد كەم آكنا ايتىد كەم (ان اشكُرُ للهِ) شو بىلە دېۋوب كەم شىكرانە قىلغىل سەمىن
 اى لقمان خەدائى تەئالى كەم آنىڭ نەھەتلىرى بىر ايتىدە (وَمَنْ يَشْكُرْ) ھەر كەم شىكرانە

(۱) مەنقۇلەردە كەم بىر كۈن
 لقمان ھكىم بىر نەھەتتە
 جىۋانخانە ھكىمەت
 سوزلارنى بىيان قىلور
 ايدى بىن اسرائىل
 عالمەلەردىن بىرسى اول
 بېردىن اوتىدى لقماننى
 كۆرگەچ اول عالم
 ايتىدى «اى لقمان سەمىن
 فلان كىشىنىڭ كىتۇر بىنى
 كىتۇب يورى طورغان
 قىلى نوگىلەيسىڭ» دېدى
 لقمان ھكىم ھىزرى
 بېوردى كەم «بىلى مېن
 شول قەلمن» اول عالم
 ايتىدى «سەمىن نىندى بىن
 اش بو مرتبە كەم ايتىد
 ردى شولقۇدر خەلقلەر
 سىنىڭ آغزىڭا قىزاراب
 طورالار» لقمان جەۋاب
 بېردى كەم «اۋچ تۇرلى
 اش سەببىلى بو درجە كەم
 ايتىد بىرسى راست
 سوزلىك ايتكىچى امانت
 سافلاماق اوچۇچى
 مالا يەنى نى تىرك قىلماق
 دېدى. زىدالائار

فيلسه خدايفه (فَانَمَا بِشُكْرٍ) بس موندن باشقه ايمه سذر كم شكرانه قبلور اول
 (لِنَفْسِهِ) اوزى اوچون يعنى فائز سى اوزينه راجع بولور نعمتى آرطور (وَمَنْ
 كَفَرَ) وهر كم شكرانه سزلق ايتسه (فَإِنَّ اللَّهَ) بس در سئل كده خداى تعالى (غَنَى)
 موكسزدر آنك شكرانه سندن (حَمِيدٌ) حمد و ثناغه مستحقدر (وَإِذْ قَالَ لِقْمَانُ) ويا د
 قبلقل شول وقت كم ايتدى لقمان (لَابْنَهُ) اوزينك اوغلينه (وَهُوَ يَعْطُهُ) و حالانكه
 وعظله اول اوغلينى يعنى اوگتلهب ايتدى (يَا بُنَيَّ) اى مينم اوغلا نچم (لَا تُشْرِكْ)
 شرك كبلتورمه گل سين (بِاللَّهِ) الله تعالى كه (إِنَّ الشِّرْكَ) در سئل كه خدايفه شرك
 كيلتورمك (لَطُّمٌ عَظِيمٌ) البته الوغ ظلمقدر (وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ) و وصيت ايتدك
 بز آدميگه و بيوردق (بِوَالِدَيْهِ) آنا و آناسينه ايند گولك ايتدك برله ايند گولك
 ايتدك نبوش بولمايقنك سببارندن برسى شولدر كه (حَمَلَتْهُ أُمُّهُ) كوتهردى آنى
 آناسى فارنده مدت حمل وقتنه (وَهَنَّا) ضعيفك يوزندن (عَلَى وَهْنٍ) ضعيفك
 اوزرينه (وَفَصَالٌ) هم اول بالانك سوت ايبودن كيسلمه كى و طوقتاوى (فِي عَامَيْنِ)
 ايكى يل اوتكانده بولغوچيدر يعنى ايكى يل مدتى آكا سوت ايمزور بس شول
 سببلى آناسه شفقت و ايند گولك ايتدك لازمدر بنه وصيت قبلدق آدميگه (أَنْ
 أَشْكُرَ لِي) شويله ديوب كم شكرانه قبلقل ميكا (وَلَوْ لَدَيْكَ) هم آنا آنا كا (إِلَى
 الْمَصِيرِ) مينم حكم صاريدر بارچه نك اوزلمه كى و قايتماقنى (وَأَنْ جَاهِدَاكَ) و اگر
 سعى قبلسه لر و طرشه لر سينك آنك و آنك (عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي) سينك شرك
 كبلتورمه كك اوزره ميكا يعنى سيني مشرك بولغل ديوب فستاسه لر و خدايفه
 شريك ايتكل ديسه لر (مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ) شول نرسه نى كم سينك اول نرسه
 برله علمك يوقدر و آنك شريكلكه مستحق ايتدكيني بلمه سسك (فَلَا تُطْعِمَهَا)
 بس اطاعت قبلماغل و بوى صونماغل سين آنا آنا كك فرمانينه اول خصوصه
 يعنى آنلرنك سوزينه قاراب مشرك بولماغل (وَصَاحِبُهَا) دخى مصاحبت ايتكل
 سين آنك و آنك برله (فِي الدُّنْيَا) دنيا تركلكنه (مَعْرُوفًا) ايندگو مصاحبت برله
 يعنى آنلر برله كوركام بخشى تركلك قبلقل (وَأَتَّبِعْ) هم سين ايه رگل دين طوغر بسنه
 (سَبِيلَ مَنْ أَنَابَ إِلَيَّ) شول كمسه نك يولينه كم قايتقاندر اول مينم صارى توحيد
 و اخلاص برله يعنى عهد عليه السلام يولينه ايه رگل (ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ) صكره
 مينم حكم صاريدر سز نك قايتماقنك (فَأَنسُكُمُ) سر، آگاه لاندرو رمن مين
 سزلرنى (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه برله كم اشلر بولدكز سز دنياده يعنى

قیلغان عملرگیزی اوزگزرگه بلدرورمن وشوگنا کوره جزأ بیورورمن بو آبتنك
 نرولی حضرت سعد وقاص رضی الله عنه شأننك درکم عنكبوت سورهمسیه ذکرى
 اوندی آنك آناسی اوغلام سعد اسلام دینندن دونهسه هیچ بر طعام آشاماس
 من وهیج بر اجملك اجههسمن دیوب آنط اچکان ایدی اوچ کون هیچ بر نرسه
 آشامادی واجمهدی حتی آغزینی بر نرسه برله کوچلب آچدروب آغزینه صو
 صالدیلر سعد حضرتلری ایتور ایدی کم اگر آنامنك یتمش جانی بولوب برهم
 برهم یتمش جانینی آلسه لرده ویتمش مرتبه اولسه ده مین هر گیز اسلام دینندن
 دونهسه من حق تعالی ینه لقمان حکیمك اوغلبنه وصیتندن خبر بیروب بیوردی کم
 ایتدی لقمان اوغلبنه (یا بنی) ای مینم اوغلا نچقم (انها) درستلکه ایند گولکدن
 وباوزلیدن بولغان اش (ان تک) اگر بولسه (مقال حبه) بر اوراق مقداری
 (من خردل) خردلن کم ایك کچکنه اورلقدن (فتکن) بس بولسه اول اش
 (فی صخرة) یدی فات بیرنك آستنده بولفوجی صخرهده (أو فی السموات) یا ایسه
 اول عمل بیرده بولسه بر یاشرن اورنده (یات بها الله) کیلتورور اول عملنی
 وحاضر قیلور خدای تعالی هم حساب قیلوب آگنا کوره جزأ بیورور (ان الله)
 درستلکه خدای تعالی (لطیف) نازک اشلرنی بلگوچیدرکم آگنا هیچ بر
 نرسه یاشرن بولماس (خبیر) خبر طوتقوچیدر هر نرسه نك اورنندن (یا بنی)
 ای مینم اوغلا نچقم (أقم الصلوة) قایم قیلغل واونه گل سین نمازنی تا کم سینك
 نهدا، کامل بولور (وأمر) هم بیورغل سین (بالمعروف) ایند گولك برله (وأنه
 عن المنکر) دخی طیلغل سین بوزنی اشدن تا کم باشقه کشیلر سینك سبیلی
 کمالتکه ایرشورار (وأصبر) هم صبر قیلغل سین وچداغل (علی ما أصابك) شول
 نرسه اوزره کم ایرشیدی سینکا محنت وقاطیلقلردن (ان ذلك) درستلکه اوشبو
 بیولغان اشلر (من عزم الأمور) اشلرنك واجبلرندن (ولا تصع خدك) دخی
 بر چیتکه دوندرمه گل بوزگنی یعنی تکبرك ایتوب بوزگنی ایکنچی طرفه
 ایلندرمه گل (للناس) آدمیلرگه بلکه تواضعق برله آدمیلرگه طوغری قاراب
 سوزله شکل (ولا تمس) هم بورمه گل (فی الارض) بیرده (مرحاً) اوین اوچون
 وفائتسزگه یا که مغرورلق برله جاهلر بورمه کی کی بورمه (ان الله لا یحب)
 درستلکه خدای تعالی دوست طوتماس (کل مختال) هر بر تکبرك برله
 بورگوچینی (فخور) دنیا نرسه سی برله ماتتائفوچینی (واقصد) دخی اورطاچه

(۱) عین المعانیہ مذکور در کہ فریش مشرکری رفع اصوات بر له یعنی آواز لرینک بلند و قاطی اولماقی بر له ماقتا نشور لر ایدی حق تعالی اوشبو آیت کربیه ده آنلرینک ماقتانولرینی رد ایلدی و پیغمبر یمنز عایه الصلوة والسلام
 ۲۱ هجی جز لقمان سوره سی ۳۳۳

ملایم و بومشاق
 آوازی سوبار ایدی
 قاطی قچرماقنی مکروه
 کورور ایدی شول
 جهندن اسلام دینده هر
 بر ذکرده اخفا و یاشرن
 ایتمک اصلدر ضرورت
 بولماغانده بیک قاطی
 قچرماق مکروهدر
 مثلا نمازده امام آرطندا
 غی جماعتنک آزلقینه هم
 کوبلکینه قاراب
 تکبیرلرده شولارغه
 ایشتوراک قدر گنه قچر
 سون آرتق قچرماسون
 دیمش لر و آغچیک مذکور
 در که مینم بنده لریمگه
 اینکل هر قاچان میکا
 مناجات ایلسه لر آوازلر
 ینی توبان فیلسونلر
 زیرا که مین آنلرینک
 سوزلرینی ایشتورمن
 و کوللرینک گینی بلورمن
 عرب اچنده مکروه
 و قبیح طاوشنی ایشاک
 طاوشینه اوخشاتماق
 مشهوردر شول جهندن
 قرآنهم یامسز طاوشنی
 ایشاک طاوشینه مثل
 ایلدی سفیان رحمه الله
 بیورمشدر که هر

قیلعل (فی مشیک) یورمه کتک یعنی بیک آقرن یورمه گل کم تکبرک علامتیدر هم
 بیک نیز و آشغوب یورمه گل کم خفت و یکلکدندر بلکه تواضلعق بر له اورطاچه
 بورگل (و اعضض) هم توبان قیلعل (من صوتک) طاوشکدن یعنی بیک قاطی قچرور
 سوزله شبه گل (ان انکر الاصوات) در سنلکده طاوشلرینک زشترهک و بیسزهره کی
 (لصوت العیبر) ایشهک طاوشیدر یعنی قاطی قچرماقده خاصیت و فضیلت یوقدر
 ایشهک فی قدر قاطی قچرور آفرسه ده آنک طاوشندن طبیعت نفرله نور و مکروه
 کورورو (الم تر و ایا سز کورمه سسزمو ای آدمیلر (ان الله سخر لکم)
 شونی کم خدای تعالی مسخر و مطیع قیلدی سزینک اوچون (ما فی السموات)
 شول نرسه نی کم کورکارده در آی و قویاش هم یولدلزلردن کم آنلرینک یاقطیسی بر له
 فائده نرسز هم یولدلزلر بر له یولنی طابارسز (وما فی الارض) دخی سزلرگه
 مسخر ایلدی بیرده بولغان نرسه نی طاغلار و قرلار و دربالار هم حیوانات و نباتات
 وغیری نرسه لر کی کم سز فائده نرسز (واسبح علیکم) هم تمام قیلدی خدای
 تعالی سزینک اوزرگزگه (نعمه) اوزینک نعمتلرینی (ظاهرة) ظاهر و آشکارا
 بولغوی نعمتلرینی (و باطنه) هم باطن و یاشرن بولغان نعمتلرینی یعنی سز
 بلگان هم سز بله گان نعمتلرینی یا که کوزگه کورنگان و کورنمه گان نعمتلرینی
 یا که نعمت ظاهره حضرت پیغمبر علیه السلامدر و نعمت باطنه امداد ملائکه در
 بو خصوصه علمآنک باشقه سوزلری هم کوبدر (ومن الناس) و آدمیلردن
 بولغوبدر (من یجادل) شول کیمسه کم جدال و خصومت قیلور (فی الله) خدای
 تعالی نک کتابنده یعنی نصر بن حارث کم قرآنی او لگیلرینک افسانه لر بدر دیور
 ایدی (بغیر علم) علمدن و بلودن باشقه (ولا هدی) هم هدایتدن باشقه (ولا کتاب
 منیر) دخی روشن بولغوی بر کتابدن باشقه بلکه محض تقلید و نادانلقی بر له
 جهلشور و جدال قیلور (واذا قیل لهم) و هر قاچان ایتلسه آنلرغه (اتبعوا)
 ایهرگز سز (ما انزل الله) خدای تعالی ایندرگان نرسه گه یعنی قرآنغه ایهرگز
 دیب ایتلسه (قالوا) ایتورلر اول مشرکلر (بل نتبع) بزلر قرآنغه ایارمه سسز
 بلکه ایارورمز (ما وجدنا) شول نرسه گه کم طابلق بز (علیه) اول نرسه اوزره
 (ابائنا) آنالرمزنی یعنی آنا بابالرمزینک یولینه ایارورمز شوندن قچماسمز

حیواننک قچرماقی نسیبدر مگر ایشاک کم آنک آفرماقی شیطاننی کورمه کندن پولور شول سبیلی ایشاک
 طاوشینی ایشتوسا کز خدای تعالی گه شیطانن صغوکز دیب حدیثده کیلمشدر . نسیبر

ديورلر (اَوْ لَوْ كَانَ الشَّيْطَانُ) ايسا اگر بولسه ده مو شيطان (يدعوهم) اونلر
 آنلرني اوزينك وسوسه سي برله (اِلَىٰ عَذَابِ السَّعِيرِ) نعوغ عذابى صارى يعنى
 شيطان آنلرني وسوسه ايدوب نعوغه نوشورمه ككه طر شور شولاي بولسه ده
 آنلر شيطانغه ايارورلر وفرآغه ايارمه سلرمو (وَمَنْ يَسْلَمْ وَجْهَهُ) وهر كم خالص
 ايلسه اوزينك دينيني ياكه عميليني ياكه اخلاص برله توبه قيلسه (اِلَىٰ اللّٰهِ)
 خداى تعالى صارى (وَهُوَ مُحْسِنٌ) وحالانكه اول ايند گولك ايتكو چيدر و خدايى
 بر بلگو چيدر (فَقَدْ اسْتَمْسَكَ) بس تحقيق يابشدى اول و طونندى (بِالْعُرْوَةِ
 الْوُثْقَىٰ) محكم و اشانچلى طوتفاغه كم آندن مراد شهادت كلمه سي ياكه قرآندر ياكه
 اهل السنه و الجماعة يوليدر (وَاِلَىٰ اللّٰهِ) و خداى تعالى صارى بولغو چيدر (عَاقِبَةُ
 الْاُمُورِ) بارچه اشلرنيك عاقبتي و قايتماق (وَمَنْ كَفَرَ) وهر كم اشانماسه و ايمان
 كبلتورمه سه (فَلَا يَحْزَنُكَ) بس كيره كدر كم قايقيلو قيله رين سيني (كَفْرَهُ) آنك
 اشانماغانلتي (اَلَيْسَا مَرَجِعُهُمْ) بزنيك صاريدر آنلرنيك قايتماقلىرى (فَتَنْبِئُهُمْ) بس
 آگاهلانرورمز آنلرني (بِمَا عَمِلُوا) شول نرسه برله كم اشله ديلىر آنلر يعنى
 عمللر بنه كوره جزأ بيرورمز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده خداى تعالى (عَلِيمٌ) بلگو چيدر
 (بِنَاتِ الصُّدُورِ) كوكره كلرده بولغان نرسه ني بخشيلق و بمانلقدن (نَمْتَعُهُمْ) فائده
 لندرورمز اول مشركلرني دنيا نعمتلىرى برله و شادلق برله (قَلِيلًا) آزغنه زمان كم
 بيك تيز اوتهر و بتهر (ثُمَّ نَضَعُهُمْ) صكوه مضطر و اختيار سز ايتوب كيلتورورمز
 آنلرني (اِلَىٰ عَذَابِ غَلِيظٍ) آغر و قاطى بولغوچى عذاب صارى (وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ
 وَ اِگر سين صوراساك اول مشركلردن (مَنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ) كم ياراندى كوكلرني
 (وَ الْاَرْضِ) هم بيرلرني (لَيَقُولُنَّ) البته ايتورلر آنلر (اللّٰهُ) الله تعالى ياراندى
 ديوب (قُلْ) ايتكل سين اى محمد عليه السلام (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) ثنا و حمد خداى تعالى گه
 بولسون كم اوز اعتقادلر ينيك باطللقيني موجب بولغان اش برله اعتراف و اقرار
 قيلورلر (بَلْ اَكْثَرُهُمْ) بلكه اول مشركلرنيك كوبره ني (لَا يَعْلَمُوْنَ) بله سلر كم بو
 اقرارلرى برله ملزم بولورلر (اللّٰهُ) خداى تعالى نك مخلوقى و مملوكى بولغوچيدر
 (مَا فِى السَّمٰوٰتِ) كوكارده بولغان نرسه لرى (وَ الْاَرْضِ) هم بيرده گى نرسه لرى بارحه سي
 (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (هُوَ الْغَنِيُّ) اولدر موكسز بولغوچى اوزينك
 ذاتى برله خلقدن (الْحَمِيدُ) ماقتالشمش بولغوچى اوزينك صفتلىرى برله (وَلَوْ اَنَّ
 مَا فِى الْاَرْضِ) و اگر شولكم بولسه ايدى بيرده بولغان نرسه لرى (مِنْ شَجَرَةٍ)

(۱) يعنى يازو فاراسى.

آغاچلاردىن (أَفْلامٌ) قىلملار يعنى يېرى يوزىندەگى بارچە آغاچلار قىلم بولسە ايدى
 (وَالْبَحْرُ) ھەم مېھىپ دېڭىزى شول قىلم كېڭلىكى والوغلانې بىرلە (۱) قارا بولسە ايدى
 (يەنە) مەدە پىرور بولسە اول مېھىپ دېڭىزىنە (مِن بَعْدِهِ) اول مېھىپنىڭ سوۋى
 قارا بولوب يازلوب بىتكەنلىكى وفانى بولغانى سوڭىدىن (سَبْعَةَ أَجْرٍ) باشقە پىدى
 دېڭىزلار يعنى شول مېھىپ دېڭىزى كىيى يەنە پىدى الوغ دېڭىزلرنىڭ سوۋارى ھەھەسى
 قارا بولوب شول قارا بىرلە خىداي تەئالىنىڭ كەلمەلىرىنى يازسەلار شول دېڭىزلرنىڭ
 سوۋارى نھام پتەر ايدى شولاي بولسەدە (مَا نَفَدْتَ) نوكانھەس وپتەھەس ايدى
 (كَلِمَاتِ اللَّهِ) اللھ تەئالىنىڭ كەلمەلىرى زىرا كە اول قىلملار وقارالار مېتھابىدىر اما اللھ
 تەئالىنىڭ كەلمەلىرى غىر مېتھابىدىر (إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ) درىستلىككە خىداي تەئالى غالىبىر
 اوزىنىڭ ھكىمدە وفرمانىدە (حَكِيمٌ) علم وھكىمت اېھسىدىر كەم ھېچ بىر نرسە آنىڭ
 علمىدىن طىش توڭلدىر (مَا خَلَقْتُمْ) توڭلدىر سىز لىرى بارانماق اى مەكە اھلى (وَلَا
 بَعَثْتُمْ) دىخى توڭلدىر سىزنى فوبارماق واولگانىڭىزدىن سوڭ كىرى تىرگىز مەك
 (الْأَنْفُسِ وَاحِدَةً) مگر بىر نىقىنى وپىر نىقىنى بارانماق ھەم فوبارماق كىپىدىر
 زىرا كە ھق سەھانە وتەئالى اىشپانى ياراطودە مەدە وپاردىمگە ھەم فوراھقە مېتھاب توڭلدىر
 بىلكە بىر كەن دىمەك اېلە يوز مەك عالمىنى يوقىدىن بار اېلەر واسرافىلگە فرمان
 ايدوب بىر دىھە صورىنى اورمەكى اېلە بارچە خىلاپق نىرلوب قىرلىرىدىن جفار لىر
 (إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ) درىستلىككە خىداي تەئالى اېشنىكوجىدىر ھەم مېسوعانىنى (بَصِيرٌ)
 كورگوجىدىر بارچە مېسوراتىنى (أَلَمْ نَرَّ) ايا كورمەدۇگەم سېن (إِنَّ اللَّهَ) شونى كەم
 خىداي تەئالى (يُولِجُ اللَّيْلَ) كىرگىزور كېچەنىڭ قارانغولقېنى (فِي النَّهَارِ) كوندىزنىڭ
 باقۇپلغىنە (وَيُولِجُ النَّهَارَ) دىخى كىرگىزور كوندىڭ باقۇپىسىنى (فِي اللَّيْلِ) كېچەنىڭ
 قارانغولقېنە يعنى بىرسى اورىنە اېكەنچىسىنى كېلتورور (وَسَخَّرَ الشَّمْسَ) ھەم
 مېسغىر ومطېبە قىلدى خىداي تەئالى فوباشنى خىلقنىڭ فابىلارى اوچون (وَالْقَمَرَ) ھەم
 آيىنى (كُلٌّ) ھەر قايسى اوشبو فوباش بىرلە آيدىن (يَجْرِي) يورور اوزىنىڭ فلكىدە
 (إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى) آطالنىش وپىلىگولەنمىش بىر مەتكە چەك قىيامت كوندىر (وَأَنَّ اللَّهَ)
 دىخى بىلمەدۇگەم سېن شونى كەم اللھ تەئالى (بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) سىزنىڭ اىشلەگەن
 اىشلرگىزنى بىلگوجىدىر (ذَلِكَ) اوشبو يعنى خىداي تەئالىنىڭ وقىدىرىنىڭ وسىنى
 وشمولى (بِأَنَّ اللَّهَ) شول سېپىلىدىر كەم خىداي تەئالى (هُوَ الْحَقُّ) اولدىر ئىبابەت
 بولغۇچى اوزىنىڭ ذاتىدە (وَأَنَّ مَا يُدْعَوْنَ) وشول نرسە كەم اوندالار اول مېشركلار

و طابونورلر (من دونه) اول خدای تعالی که باشقه (الباطل) باطلدر و حق
 توکلدر (و ان الله) هم شول سبیلدر کم الله تعالی (هو العلی) اولدر بلند و اولوغراق
 و غالب بارچه نرسه که (الکبیر) اولوغ بولغوچیدر کم آندن اولوغراق هیچ
 نرسه بوفدر (الم تر) ایا کورمه دکوهو سین (ان الفلک) شونی کم درستلکده کیمه
 (تجرى) یورور (فی البحر) دریاده (بنعمت الله) خدای تعالی نك نعمتی و رحمتی
 برله کم اول کیمه نی صو اوستنده طوتار هم آنی یورتک اوچون جیلنی یبارور
 (ایر یکم) تا کم کورگازسون اوچون سزله که (من آياته) قدرتینک دلیلرندن
 بعضارینی (ان فی ذلک) درستلکده اوشبواشده (آیات) البته نشانه لر و علامت لر
 باردر خدای تعالی نك کمال قدرتینه (لکل صبار) هر بر بلالر که صبر قیلغوچی
 کیمسه اوچون (شکور) خدای نك نعمت لرینه شکرانه ایتکوچی اوچون (و اذا
 غشیهم) و هر قایچان فاپلاسه کیمه اهلینی و هر طرفلرندن هجوم قیلسه (موج)
 دریانک دولقونی (کالظلل) بولوطلر یا که طاولر کبی بولسه اول دولقون
 اولوغلقده شول وقتده (دعوا الله) دعا قیلورلر و زاریلق ایتلر لر کیمه ده گی کشیلر
 خدای تعالی که یعنی قورقورلرندن بزنی قوتقارغل دیوب خدایغه یالبارورلر (مخلصین)
 خالص و پاک ایتکوچیلر بولغانلری حالده (له الدین) اول خدای تعالی اوچون
 دینلرینی یعنی غایت اخلاص برله دعا قیلورلر (فلما نجیهم) بس قوتقارغانی
 زمانده آنلرنی خدای تعالی اول قورقودن و آنلرنی سلامت لکده چارغانی زمانده
 (الی البر) قوروغ بیرگه (فمنهم) بس بولغوچیدر آنلردن بعضلری (مقتصد)
 عدلک ایتکوچی و اورطالقده یعنی توحید و اسلام بولنک ثابت بولغوچی و بعضلری
 حقلدن آوشقوچی و ظلمگه میل ایتکوچی یعنی کیمه اهلندن مؤمن بولغانلر
 دریادن چقفاچده همیشه تضرع و نیازلرنده ثابت بولور و مشرکلری کیمه دن
 چقفاچده خداینی اونوطوب اولگی کبی کفر و انکارلرنده دائم بولورلر (وما
 یجعد باياتنا) و انکار ایتمهس بزنگ قدریمز نشانه لرینی (الاکل ختار) مگر
 انکار قیلور هر بر خیانت ایتکوچی و عهدینی بوزغوچی (کفور) کفران نعمت
 ایتکوچی و شکرانه سز کشی (یا ایها الناس) ای بارچه آدمیلر (اتقوا ربکم)
 قورقنیز پروردکار کزنک عذابندن یا که صافلانوکز تیوشسز اشلردن (واخشوا)
 دخی قورقنیز (یوما لا یجزی) شول کوندن کم دفع قیلماس و کیتهرمهس عذابنی
 اول کونده (والد) آنا (عن ولده) اوزینک بالاسندن (ولا مولود) دخی بولماس

هیچ بر بالا کم (هو جاز) اول بالا دفع ایتکوچی و طیفوچیدر (عن والده)
 اوزینک آتاسندن (شیئاً) بر نرسه نی عذابدن یعنی اول قیامت کوننده بالا آتاسینه
 هیچ یاردم قیلماس و عذابدن فوتقارماس هم آتا اوزینک بالاسینی عذابدن فوتقارا
 آلماس بعضیلر بوخبرنی کفر اهلینه خاصدر زیرا که مؤمنلر بر برسینه شفاعت
 قیلشورلر دیمشلردر والله اعلم (ان وعد الله) درستلکه خدای تعالی نك ثواب و عذاب
 برله قیلغان وعده سی (حق) راست و طوغریدر کم آنده البته خلافتی بولماس
 (فلا تفر نكم) بس کیرا کدر کم مغرور قیلماسون و آلداماسون سزنی (الحيوة
 الدنيا اوشبو دنیا ترککی یعنی دنیا نك مالینه و زینتلیرینه آلدانما کز (ولا
 یفر نكم) دخی کیرا کدر کم مغرور ایتماسون سزانی و آلداماسون (بالله) خدای
 تعالی نك عفوی و کرمی برله (الفرور) آلداغوچی یعنی شیطان سزلرنی خدای
 تعالی عفور و رحیمدر دیوب آلداب گناهغه قزقدرماسون مرویدر که حارث بن
 عمر حضرت پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلوب ایتدی «ای محمد قیامت فایچان
 بولور میگا خبر بیر گل هم مین ایگون صاحبم بغمور فایچان یاغار ایتکل و هم
 مینم خاتونم حاملدر آنک قورصاغنداغی بالاسی ایر بالا بولورمو یا که قزمو هم
 نی صورتده و نی شکلده بیان قیلغل هم مین ایرته گی کون نینداین اش برله
 شغلله نورمن هم فایچان اولرمن و قایو بیرگه دفن ایدلورمن شولارنی میگا
 بلدر گل» دیدی بس حق سبحانه و تعالی آیت بیاردی و بیوردی کم سین آ کما
 ایتکل اوشبو بش تورلی اشنی بلمک خدای تعالی گه مخصوصدر خدایدن باشقه
 هیچ کم بله آلماس (ان الله) درستلکه الله تعالی (عنده علم الساعة) آنک فاشندک
 بولغوچیدر و آ کما مخصوصدر قیامت نك فایچان بولاچاغینی بلمک (وینزل الغیث) هم
 ایندرور اول بغمورنی و فایچان باواچاقلقینی اوزی بلور (ويعلم) دخی بلور
 اول خدای تعالی (ما فی الارحام) آنالرنک رحملرنده بولغان نرسه نی یعنی آنا
 فارنداغی ایر بالامو یا که قز بالامو ایدکینی هم شکل و صورتینی اول اوزی
 بلور باشقه هیچ کم بلمهس (وما تدري نفس) هم بلمهس هیچ بر نفس
 شونی کم (ما ذا تکسب غدا) نی نرسه کسب قیلور و نینداین اش برله شغلله نور
 اول ایرته گی کونده (وما تدري نفس) دخی بلمهس هیچ بر نفس شونی کم
 (های أرض تموت) قایو بیرده اولر اول هم فایده کومولور و فایچان اولر بو
 اشلارنی بلمک خدایغه غنه مخصوصدر (ان الله) درستلکه خدای تعالی (علیم)
 بلگوچیدر غیب و باشرن بولغان اشلارنی (خبیر) خبر طوتقوچیدر و آ گاهدر بارچه نرسه دن.

﴿ سورة السجدة مكية وهي ثلثون آية ﴾

﴿ ۳۱ نچي سورھ سجده سورھي مڪده نازلدر ۳۰ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(اَلَمْ) الله اعلم بهراده على رضى الله عنه بيورمشدر كه خداى تعالى نك هر كتابينك خلاصهسى باردر وفرآنك خلاصهسى حروف مقطعهدر (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) اوشبو قرآننى اينهرمك (لَا رَيْبَ فِيهِ) يوقدر هيچ برشك آنده يعنى هيچ شكسز وشبههسز ايندر لگاندر (مَنْ رَبُّ الْعَالَمِينَ) عالمرنك پروركارى فاشندن ايا اشانورلرمو مگه اهللرى اوشبو قرآنك خداى تعالى فاشندن كيلمه كينه (أَمْ يَقُولُونَ) يا ايسه ايتورلرمو آنلر (أَفْتَرِيهِ) افترا قيلدى واوزى توزودى اول محمد قرآننى ديوب يعنى خدايدن كيلگان نوگلدر بلكه محمد اوزى يا صاب خدايدن كيلدى ديب يالغانلايدر ديب ايتورلرمو (بَلْ هُوَ الْعَقِيُّ) آنلر ايتكاچه نوگلدر بلكه اول قرآن حق ودرستدر ايندر لگاندر (مَنْ رَبُّكَ) سينك پروردكارك فاشندن (لَتَنْذِرُ) ناكم سينك قورقتمافك اوچون خداى تعالى نك عذابندن (قَوْمًا) شول قومنى كم (مَا آتَيْتَهُمْ) كيلمادى آنلرغه (مِنْ نَذِيرٍ) هيچ بر قورقتقوچى (مَنْ قَبْلَكَ) سندن الگارى اى محمد عليه السلام يعنى سيندن الگارى فترت زماننك آنلرغه هيچ بر پيغمبر كيلمادى (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) شايدكم آنلر هدايت طابارلر وتوغرى بولغه كونلورلر سينك قورقتمافك سببلى (اللَّهُ الَّذِي) خداى تعالى شول ذاتدر كم (خَلَقَ السَّمَوَاتِ) ياراتدى كوكلرنى (وَالْأَرْضِ) هم يرني (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخى كوك برله ير آراسنك بولغان هر نرسهنى (فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ) آلتى كون مقدارنك دنيا كونلرى برله (ثُمَّ اسْتَوَى) صكره مستولى بولدى آنك حكى (عَلَى الْعَرْشِ) عرش اوزرينه كم مخلوقاتنك اولوغراقيدر بس اول خداى تعالى گه اشانوكز و ايمان كيلتوروكز (مَا لَكُمْ مِنْ دُونِهِ) يوقدر سز لرگه اول خداى تعالى دن باشقه دنيا و آخرته (مَنْ وَلَى) هيچ بر دوست كم سز گه ياردم ايتار (وَلَا شَفِيعَ) دخى يوقدر هيچ بر شفاعت ايتكوچى كم سزنى عذابندن قوتقارور (أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ) ايا بس وعظلاناس سزمو وعبرة آلماس سزمو اوشبو وعظلمر ونصيحتلر برله (يُدَبِّرُ الْأَمْرَ) ندبير قيلور وباشقارور خداى تعالى اشنى وهر اش اوچون اول اشكه مؤكل بولغان فرشتهنى يبارور (مَنْ السَّمَاءِ) كوكدن (إِلَى الْأَرْضِ) يرگه س اول مؤكل بولغان

فرشته کیلوب شول اشنی باشقارور (ثم یرج) صکره آشار و منار اول (البه)
 کوککه (فی یوم کان مقداره) شول برکونده کم بولدی اول کوننک مقداری
 (الف سنه) بر مک یل (ما نعدون) شول نرسه دن کم سزار صانارسز یعنی اگر اول
 فرشته اورنینه آدمی نوشوب کبری کوک که منسه ایدی نوشماک و منماکینه بر مک یل
 اونار ایدی زیرا که یردن کوککه قدر بشیوز یللق یولدر بس کوکدن
 یرگه نوشوب ینه کوککه منمهک اوچون بر مک یل مدنی کراک بولور (ذک)
 اوشبو خدای تعالی کم اشرنی تدبیر قیلور (عالم القیب) غیب و یاشرن اشرنی
 بلگوچیدر (والشهادة) هم آشکارا و پیدا بولغان اشرنی بلگوچیدر یعنی دنیا
 و آخرت اشرینی بلور (العزیز) غالب بولغوچیدر اوزینک تقدیرنک (الرحیم)
 مهربان و مرحمتلی در بنده لرگه تدبیر ایلاما کی برله (الذی احسن) اول خدای
 تعالی آنداین ذاندر کم کورکام قیلدی (کل شی خلقه) هر نرسه فی کم یارانندی
 یعنی هر نرسه فی حکمت مقتضاسنچه کورکام وجه اوزره یارانندی (وبدا) هم باشلادی
 (خلق الانسان) آدمنی یاراتماقنی (من طین) بالچقندن (ثم جعل) صکره قیلدی
 (نسله) آدم علیه السلامک بالالربنی (من سلاله) آنالرنک صلبندن چچارلمش بر
 خلاصه دن (من ماء مهین) برضعیف و خورصودن بولغوچی یعنی منی صووندن
 (ثم سویه) صکره توغری قیلدی آدم علیه السلامک گاوده سیننی (ونفخ فيه) هم
 نفخ قیلدی اول آدمک گاوده سیننه (من روحه) اوزینک مخلوقی بولغان جانندن
 یعنی آکا جان کرگزدی و ترگزدی (وجعل لکم) دخی قیلدی خدای تعالی
 سزنک اوچون (السمع) قولاننی کم آنک برله سوز ایشورسز (والابصار) هم
 کوزلرنی کم آنک برله کورورسز (والاقدمة) دخی کوکللرنی کم آنک برله فهم
 قیلورسز (قلیلاً مانشکرون) آزغنه شکرانه قیلورسز اوشبو نعمت لرگه (وقالوا)
 وایتدیلر حشرنی و قیامتنی انکار ایتکوچیلر ابی بن خلف و آنک امثالی (انذنا
 ضللتنا) هر قایچان یوغالساق بزلر (فی الارض) یرده یعنی اولگانندن صووک چروب
 توفراق بولساق و بزدن هیچ بر نشان فالماسه (انا لفی خلق جدید) ایا بزلر
 بولورمز مو یگا یارانلماقده یعنی کبری تریلورمز مو البته تریلماسز دیدیلر
 لکن اش آنلر ایتکانه توگلدر (بله) بلکه اول مشرکلر (بلقاء ربهم)
 پروردکارلرینه بولوقوغه (کافرون) اشانیاوچیلر و انکار ایتکوچیلدر یعنی
 آخرنکه اشاناسلر (قل) ایتکل سین ای محمد علیه السلام قیامتکه اشانیاوچیلرغه

تیز درکم (یتوفیکم) جانلرکیزی آلور سز نك (مَلِكُ الْمَوْتِ) اولوم فرشته سی کم عزرائیلدر (الَّذِي وُكِّلَ بِكُمْ) آنداین اولوم فرشته سی کم مؤکل قبلنمشدر سز لرنك جانلرکیزی آلماق اوچون (ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ) صکره پروردکارکزی صاری (تَرْجَعُونَ) فایتارلمش بولورسز حساب وجزا اوچون (وَلَوْ نَرَى) واگر کورساك ایدی سین ای محمد علیه السلام (إِذْ أَلْمَجْرُمُونَ) شول وقتده کم مشرکدر محشر کوننده (نَا كَسُوا رُؤُوسَهُمْ) باشلرینی توبان صالفوچی بولورلر غایت خجالت ونداملرنندن (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری فاشننده حساب یرنده البته کوب هول و قورقولی اشنی کورور ایدك وشول حالده اول مشرکدر ایتورلر کم (رَبَّنَا) ای بز نك ربهز (أَبْصُرْنَا) کوردك بز سین وعده قیلغان نرسه فی (وَسَمِعْنَا) هم ایشندك بز پیغمبرلرنك سوزلرینی یا که قیامت قورقولرینی کوردك وصور آوازینی ایشندك (فَارْجِعْنَا) بس فایتارغل سن بز لرنی کیری دنیاغه (نَعْمَلْ صَالِحًا) بز اشلارمز ایدگو عملنی (أَنَا مَوْقِنُونَ) درستلکده بز لر شکسز اشانفوجیلرمز آخرتکه زیراکه کوزمز بزله کوردك هیچ شبهه مز قالهادی دیورلر حق سبحانه و تعالی بیورور کم (وَلَوْ شِئْنَا) واگر تلهسهك ایدی بز (لَاتِينَا) البته بیرگان بولور ایدك دنیاغه (كُلُّ نَفْسٍ) هر بر نفسکه (هَدِيْنَا) توغری بولغه کوندره طورغان نرسه سیننی آنك سبیلی هدایت طابار ایدی (وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ) ولكن ثابت بولغاندر اوشبو حکم (مَنِّي) مندن (لَا مَلْئِينَ جَهَنَّمَ) البته طولتر رمن تموغنی (مِنَ الْجَنَّةِ) پریلردن (وَالنَّاسِ) هم آدمیلردن یعنی ایمان کیلنور ماگان پریلر برله آدمیلردن (أَجْمَعِينَ) بارچه لرنندن (فَلَوْ قُوا) بس طانوکز سز عذابنی (بِأَنسِيْتُمْ) شول نرسه سبیلی کم اونو طدکزی سز وایسکزی گه کیلنور مادکزی دنیاغه وقتکزی ده (لِقَاءِ يَوْمِكُمْ هَذَا) اوشبو کونکزی گه بولوقماقکزی یعنی اوشبو قیامت کونینك حق ایدکینه اشانمادکزی (أَنَا نَسِينَاكُمْ) درستلکده بز هم ترك ایتدك سزنی وعذابدن فالدر دق (وَذُوقُوا) هم طانوکز لر (عَذَابَ الْخُلْدِ) منگولك عذابینی (بِأَنَّكُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسه سبیلی کم اشلار بولدکزی دنیاغه وقتکزی ده (أَنبَا يُؤْمِنُ) موندن باشقه توگلدر کم اشانورلر (بِأَيَّانَا) بز نك کتابمز نك آیتلرینه (الَّذِينَ إِذَا ذُكِرُوا) شول کمسه لر کم هر قابچان اوگوت بیرلمش بولسه لر آنلر (بِهَا) اول آیتلر برله (خَرُّوا) یوزلری اوزره بقولرلر آنلر (* (سَجِدًا) سجده قیلغانلری حالده خدای تعالی گه (وَسَبِّحُوا) هم تسبیح ایتورلر

آنلر (بعده ربهيم) پروردگار لر ينك حمد و ثنا سي بر له يعنى خداى تعالى نى نيوشسز
 صفتلردن و نقصاندين تنزيه قيلولرلر وهم كوركام صفتلر بر له صفتلار لر ياكه
 سبحان الله و حمد ديورلر سجده لرنده (وهم لا يستكبرون) و آنلر باش طار تها سلر
 ايماندين و سجده قيلودن اوشبو سجده حضرت امام اعظم فاشنده قرآنغى تلاوة
 سجده لر ينك توفز نچسيدر و امام شافعى قولنچه اونچسيدر حضرت شيخ قدس
 سره فتوحانده بو سجده نى سجده نذ كر ديو تسميه ايله مشدر مرويدر كه انصار
 رضى الله عنهدن بعضلر ينك ايولرى پيغمبر مز عليه السلام مسجدندن يراق ايدى
 آنلر آخشام نماز ينى جماعت بر له اوفوغاندين صوك مسجددن كيتماينچه بستوگه
 قدرلى مسجدده قالوب طاعت و عبادت بر له اونكارورلر ايدى بستو نماز ينى
 جماعت بر له مسجدده اوقوب صكره ايولرينه قايتورلر ايدى يستونى حضرت پيغمبر
 بر له ادا ايله مك اوچون اوشبو اشنى قيلولرلر ايدى يعنى آخشام بر له بستو
 آراسينى مسجدده اونكارورلر ايدى حق سبحانه و تعالى آنلر نك شائلرنده آيت
 يباردى كم (تتجا في جنوبهم) يراق بولور قابرغالرى (عن المضاجع) ياطا طورغان
 اورنلرندن (يدعون ربهيم) دعا قيلولرلر آنلر پروردگار لر ينه (خوفاً) آندن قورقو
 يوزندن (وطمئاً) هم اميد ابنوب رحمتندن (ومما رزقناهم) هم شول نرسه دن كم
 روزى قيلدى و بيردك بز آنلرغه (ينفقون) نفقه قيلولرلر آنلر خداى تعالى يولنده
 (فلا تعلم نفس) بس بلمهس هيچ بر نفس حتى فرشته هم پيغمبر بلمهس (ما اخفى
 لهم) شول نرسه نى كم باشرن ايتلدى آنلرغه (من قره آعين) كوزلر نك ياقطيلقندن
 يعنى اول كيجلرده ياطماينچه عبادت ايتكوچيلر اوچون حاضرلنمش اجر و ثوابنى
 و كوزلر نك ياقطيلقينه سبب بولفوجى نعمتلرنى هيچ كم بلمهس خداى تعالى
 اوزيگنه بلور (جزاً) جزا بيرمك جزا بيرور خداى تعالى آنلرغه اوز فضلندن
 (بما كانوا يعملون) شول نرسه سببلى كم اشلر بولديلر آنلر صدق و اخلاص بر له
 نفاك كم آنلر نك طاعتلرى تونله بر ا كشى كورمه گانده و باشرنلكده بولدى بس
 اجر و ثوابلرينى هم هيچ كشى بلمهس مرويدر كه وليد بن عتبه حضرت على
 المرتضى غى مافتانوب ايتدى كم: «اى على مينم سونگم سينك سونگكدن قاطيراق
 هم تلم سينك نلكدن اونكونره كدر» على رضى الله عنه ايتدى: «تيك طورغل اى
 فاسق مينم بر له برابر بولماق سيكا فايده در بس حق تعالى حضرت على نك سوز ينى
 تصديق ايله ب آيت يباردى (افمن كان مؤمناً) ايا شول كمسه كم بولدى مؤمن

و اشانفوجی خدایغہ ہم رسولینہ یعنی علی المرتضیٰ (کَمَنْ كَانَ فَاسِقًا) بولورمو
 شول کمسہ کبی کم فاسق بولدی و خدای تعالیٰ ننگ فرمانندن طشفہ چقدی یعنی
 ولید (لَا يَسْتَوُونَ) برابر و نیگیز بولماسلر مؤمنلر برله فاسقلر شرافتک و مرتبہ ده
 یاکہ اجر و ثوابده (أَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا) اما شول کمسہ لکم ایمان کیتلور دیلر
 (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) هم ایندگو عمللر اشله دیلر (فَلَهُمْ جَنَّاتُ الْمَأْوَىٰ) بس بولغوجیدر
 آنلرغہ مأوی جنتلری (نَزَلًا) هدیه و بولک بولغانی حالده اول جنتلر آنلرغہ خدای
 تعالیٰ دن (بِهَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسہ سببلی کم اشلر بولدیلر آنلر (وَأَمَّا الَّذِينَ
 فَسَقُوا) و اما شول کمسہ لکم فاسق بولدیلر (فَأُوتِيَهُمُ النَّارُ) بس آنلرننگ فایتاچق
 اورنلری تموغ اوطیدر یعنی مؤمنلرگہ جنت المأوی بولغان اورنینه آنلرغہ مأوی،
 و اورن تموغ بولور (كُلَّمَا أَرَادُوا) هر تله گانلری زمانده اول فاسقلر (أَنْ
 يَخْرُجُوا مِنْهَا) چقماقلرینی اول تموغ اوطندن (أُعِيدُوا فِيهَا) کیری فایتارلمش
 بولورلر اول اوطقه یعنی هر فایجان چقماچقی بولوب طرشوب تموغننگ ایشکینه
 یافن کیلسه لر زبانیلر اوطلی گورزیلر برله سوروب آنلرنی کیری اوطقه
 توشورورلر (وَقِيلَ لَهُمْ) هم ایتلور آنلرغہ یعنی زبانیلر آنلرنی خورلاب ایتورلر
 (ذُوقُوا) طانوکزلر (عَذَابَ النَّارِ) اوطننگ عذابینی (الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَكَذَّبُونَ)
 آنداین عذابینی کم یالغانفه طوتار بولدکوز سز آنی دنیاده وقتکزه ده و آکا اشانماس
 ایدکوز (وَلَنَذِيقَنَّهُمْ) والبنه طانونورمز اول مکہ مشرکلرینه (مِنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ)
 یافنراق هم کچیرهک بولغوجی عذابدن یعنی دنیا عذابندن کم اسیر بولماق و قتل
 ایدلمه کدر یاکہ فحطلقدر (دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ) الوغراق بولغوجی عذابدن
 توبه نرهک یعنی تموغده منگو فالودن (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) شایدکم آنلر فایتورلر
 مشرکلکدن و توبه قیلورلر دنیا محنتلرینی و فاطیلقلرینی کورمک برله بعضیلر
 عذاب ادنی قبر عذابیدر دیمشلر والله اعلم (وَمَنْ أَظْلَمُ) و کمدر ظلملق ایتکو چیرهک
 (مَنْ ذُكِّرَ) شول کمسهدن کم اوگت بیرلمش بولدی (بِآيَاتِ رَبِّهِ) پروردکاریننگ
 آیتلری برله یعنی قرآن برله (ثُمَّ أَعْرَضَ) صگره یوز دوندردی (عَنْهَا) اول آیتلردن
 یعنی آنلرنی فکرلاب آنلر برله عمل قیلمادی (أَنَا مِنَ الْمُجْرِمِينَ) درستلکده بز
 مشرکلردن (مُنْتَقِمُونَ) انتقام آلفوچیلریمز و آنلرغہ جزا بیرگوچیلریمز (وَلَقَدْ آتَيْنَا)
 و تحقیق بیردک بز (مُوسَى الْكِتَابَ) موسی پیغمبرگه توراتنی نتاککم سیکفا قرآننی
 بیردک (فَلَا تَكُنْ) بس بولماغل سین (فِي مَرِيَّةَ) شیکده و گمانده (مَنْ لِقَائِهِ) اول

(۱) مرویدرکه حق سبحانه و تعالی پیغمبرمز علیه الصلوة والسلامه دنیادن رحلتکنن الگاری موسی پیغمبرنی کورورسک دیوب وعه ایلهمش ایدی بو اورنه هم شول وعدهنی تأکید ایتدی واقعا رسول اکرم حضرتلری معراجک آلتنچی فات کوکده موسی علیه السلامه ملاقات ایلدی.

موسی غه یولقودن یعنی آکا یولقورسک و آنی کورورسک (۱) (وَجَعَلْنَاهُ) هم قیلدق بز موسی پیغمبرگه ایندر لگان کتابنی (هدی) طوغری بولنی کورگار کوچی (لَبْنَى اسْرَائِیلَ) بنی اسرائیل قومینه (وَجَعَلْنَا) دخی قیلدق بز (منهم) اول بنی اسرائیلن (اُمَّةً) اماملرنی کم (ییدون) هدایت قیلورلر و کوندرورلر آنلر خلقتی نورات حکملرینه (بأمرنا) بز نك فرمانمز برله (لَمَّا صَبَرُوا) صبر قیلغانلری زمانده آنلر طاعت و عبادتکده پاکه خلقتدن ایرشکان فاطیلیق و محتلرگه (وَكَانُوا) هم بولدیلر آنلر (بآیاتنا) بز نك آیتلرمزگه (يُوقِنُونَ) شیکسز اشانورلر (أَنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینک پروردگارک (هُوَ بِفَصْلِ) اول اوزی حکم قیلور (بِئْسَنِيْم) آدمیلرنک آراسنده (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (فَمَا كَانُوا فِيهِ) شول نرسه ده کم بولدیلر آنلر اول نرسه طوغریسنده (يَخْتَلِفُونَ) اختلاف قیلورلر یعنی خدای تعالی اوزی حکم قیلوب حقنی باطلدن آیرم و ممتاز ایلر هر قایوسینه عملینه کوره جزاسینی بیرور (أَوَّلَمْ يَهْدِ لَهُمْ) ایا طوغری بولنی کورگار. زمه دیمو و بیان ایتمه دیمو اول مکه اهلی اوچون شول نرسه کم (كَمْ أَهْلَكْنَا) کوبمو ونی ندر هلاک ایتدک بز (مَنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری (مَنْ الْقُرُونِ) زمانه اهللرندن عادو ثمود قوملری کبی (يَمْشُونَ) یورورلر اول مکه اهللری (فِي مَسَاكِنِهِمْ) آنلرنک مسکنلرنده و طورغان بیرلرنک (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلکده اوشبو اشدده (آیَات) البته نشانه لر و عبرت لر باردر (أَفَلَا يَسْمَعُونَ) ایا بس ایشتماسلرمو آنلر اوشبو سوزلرنی هوشلی قولانلری برله و عبرت آلماسلرمو (أَوَّلَمْ يَرَوْا) ایا کورمادیلرمو و بلمادیلرمو آنلر (أَنَا نَسُوقُ الْهَاءِ) شونی کم بز سورورمز صوفی یعنی سیل و یقهور صولرینی بیارورمز (إِلَى الْأَرْضِ الْجَزْزِ) اولان اوسماگان قوروغ بیر صاری (فَنُخْرِجْ بِهِ) بس چغارورمز اول صو سبیلی بیردن (زَرَعًا) آشلقنی و ایگنلرنی هم تورلی اولنلرنی کم (تَأْكُلُ مِنْهُ) آشارلر اول ایگندن و اولنلردن (أَنْعَامِهِمْ) آدمیلرنک طوارلری و حیوانلری اولن و یافراق هم صالاملرینی آشارلر (وَأَنْفُسِهِمْ) دخی اوزلری اورلقینی و یمشلرینی آشارلر (أَفَلَا يَبْصُرُونَ) ایا بس کورماسلرمو آنلر اوشبو قدرت اثرلرینی و شونک برله خداینک کمال قدرتیبه استدلال ایلمه سلرمو (وَيَقُولُونَ) و ایتدیلر مکه مشرکلری (مَنْ هَذَا الْفَتْحُ) فایچان بولور اوشبو فتح کم سزلر ای مؤمنلر وعده قیلورسز خدای تعالی بز لرگه فتح و نصرت روزی قیلور و بزنی مشرکلر

اوزرینہ غالب ایلہر دیوب ایٹورسز بس اوشبو فتح ونصرت سزلرگہ
 فایچان کیلور اینگز (ان کنتم صادقین) اگر بولساگز سز راست اینکوچیلر
 اوشبوسوز کزده (فل) اینکل سن ای محمد علیہ السلام مکہ مشرکرینه (یوم الفتح)
 فتح کوننده یعنی بدر صوغشی یا کہ مکہ فتحی کوننده (لایفتح) فائده بیرماس
 (الذین کفروا) کفرنی اختیار قیلغان ومشرک بولغان کمسہلرگہ (ایمانهم)
 آنلر نڭ ایمان کیلتورماکلری وایشانماقلری یعنی فتح کوننده اولتورلہچہک
 کمسہلرگہ اولگان وقتنداغی ایمانلری فائده بیرماس زیراکہ یأس حالندہ گی
 ایماندر فرعوننڭ ایمانی کی (ولاهم ینظرون) دخی توگلدر آنلر کم مہلت
 بیرلمش بولسہلر یعنی آخرتہ آنلرغہ ہیچ مہلت بیرماس وعدابلرینی کیچدرماس
 (فاعرض عنہم) بس اعراض قیلغل ویوز دوندرگل سین ای محمد علیہ السلام
 اول مشرکلردن آنلر برلہ صوغش قیلو حکمی نازل بولغانغہچہ (وانتظر) ہم
 منتظر بولغل وکوتوب طورغل خدای تعالیٰ نڭ نصرتینی (انہم منتظرون)
 درستلککم اول مشرکار ہم کونکوچیلدر سیکًا غالب بولماقلرینی لکن حق تعالیٰ
 البتہ سینی غالب قیلور وسیکًا ونصرت بیرور.

﴿ ۳۲ نچی سورہ الاحزاب مدنیہ وہی ثلاث وسبعون آیتہ ﴾

﴿ ۳۲ نچی سورہ احزاب سورہسی مدینہدہ نازلدر ۷۳ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اسباب نزولده مذکوردرکہ ابوسفیان وعکرمة و ابوالاعور احد صوغشی واقعه سندن
 صوڭ مکہ دن مدینہ گہ کیلوب ابن ابی منافقنڭ یورطینہ توشدیلر ایکنچی کون
 منافقلردن برجماعت برلہ رسول اکرم صلی الله علیہ وسلم مجلس شریفینہ حاضر
 بولوب امان استادیلر ہم اوتونچ قیلدیلر کم ای محمد لات و منات حقیقہ بزلر نی
 اوز حالزگہ قویغل ہم قیامتده پوتلر شفاعتچی بولورلر دیوب اینکل اگر شویلہ
 دیساک بز ہم سینی اوز حالکًا قویارمز اوز خدایکًا عبادت قیلغل دیدیلر آنلرنڭ
 بوسوزلری سید عالم صلی الله علیہ وسلم حضرتلرینہ آغر کیلدی مبارک یوزینی
 ایکنچی طرفہ دوندردی ابن ابی ہم باشقہ منافقلر ایندیلر یا رسول الله عرب
 اولوغلرینڭ سوزلرینی فایئارماغل اشنڭ نوزکلکی شوندهدر بس حضرت عمر
 رضی الله عنه حییت اسلام وصلابت دینیہ جہندن غیرتکہ کیلوب مشرکلر نی

اولتور ما ککه قصد ایله دی رسول اکرم حضرتلری بیوردی کم ای عمر مین
آنلرنک جانلرینه امان بیرگانمن عهدنی بوزماق درست نوکلدر حق سبحانه
وتعالی دن آیت کیلدی کم (یا ایها النبی اتق الله) ای پیغمبر دایم وثابت بولغل تقوالقده
یا که خدای تعالی دن فورقل عهدنی صندروده (ولانطع الکافرین) هم اطاعت
ایتمه گل وبوی صونماغل مکه مشرک لرینه یعنی آنلرنک اوتونچلرینی قبول ایله ما گل
(والموافقین) هم مدینه منافق لرینه اطاعت ایتمه گل (ان الله کان) درستلکده
خدای تعالی بولدی و بولغوچیدر (علیماً) بلگوچی مشرک لرنک اوتنولرینی (حکیماً)
حکم ایتمه کوچی عهدکه وفا قیلماق برله (واتبع) وایار گل سین ای محمد علیه
السلام (ما یوحی الیک) شول نرسه گه کم وحی ایتمولور سبکا (من ربک) سینک
ربکن (ان الله کان) درستلکده الله تعالی بولغوچیدر (بما تعملون) شول
نرسه نی کم سز اشلر سز (خبیراً) بلگوچی و خبر توتقوچی (وتوکل علی الله) هم
توکل قیلغل سن الله تعالی اوزره و اشلرکنی آنک اوزرینه طاپشرغل (وکفی بالله
وکیلاً) وینکوچیدر خدای تعالی اشلرنی باشقارعوچی و حفظ ایتمه کوچی بولوب
مرویدر که ابو معمر جمیل بن اوس عرب اچنده ادیب هم عقلی ایدی هر وقت
ایتور ایدی کم مینم ایکی کوکلم باردر آنلرنک برسی برله محمد فهم قیلغان اشلردن
آرتوغراق فهم قیلور من و آندن کوبراک بلور من دیور ایدی عربلر آکا
ذوالقلین دیب یعنی ایکی کوکل اباسی دیوب لقب قویمشر ایدی بروقت بدر
صوغشندن قاچوب مکه گه قایتور ایدی غایت اضطرابندن برکاوشی آباغنده
ایکنچی کاوشی فولنده طوتمش ایدی ابو سفیان آکا ایرشوب قومنک خبرینی
صورادی بعضلری مقتول و بعضلری منهم بولوب قاچدیلر دیدی ابو سفیان
ایتدی سنک کاوشلرک فی سبیدن برسی آباغنده و برسی قولکده در دیگاج
ابو معمر آباغینه قاراب اوز حالینه مطاع بولدی آباغیمده کاوش بارلقینی بلگانم
یوق ایدی دیدی بواش سبیلی آنک بالفاخیلقی هم ایکی کوکلی یوق ایدی
معلوم و ظاهر بولدی و بو خصوصه آیت کیلدی کم (ما جعل الله) قیلماقی خدای
تعالی (لرجل) بر ایرگه (من قلبین) ایکی کوکلنی (فی جوفه) آنک اچنه زیرا که
کوکل یعنی یوراک روح حیوانینک معدنیدر روح حیوانی برکشیده برگنه بولور
بس یوراک هم برگنه بولور (وما جعل) هم قیلماقی خدای تعالی (ازواجکم)
خاتونلرکنی (اللائئ تطاهرون منهن) آنداین خاتونلرکنی کم سز لر ظهار

(۱) ظهار مسئلهسى

فيلورسىز آنلردىن (اميانكم) سز لرنك آنالركىز قيلمادى يعنى ظهار قيلماق بىرلە
 خاتونكىز سزگە آنا بولماس (۱) ظهار قيلماق شولدركە خاتونىنى آناسىنىڭ اعضاسىنە
 اوخشاتور عىربدە عادت شول ايدى كم براو اوز خاتونىنە انت على كظهر امى
 ديسە يعنى سىن مېڭا آنامنىڭ آرقاسى كىمى سېن دىب ايتسە اول خاتونى آنك آناسى
 حكمنده بولوب منگوگە اوزىنە حرام بولور ايدى ظهار قيلماق شولدر بس حق
 تعالى بيوردى كم بوسوزنى ايتماك بىرلە خاتونلر كىز سزركە آنا بولماس
 بلكە كفارت بىرمەك لازم بولويوفاريدە حكىمى بيان ايتولدى (وما جعل دعى
 قيلمادى خدای تعالى (ادعاءكم) سز لرنك اوغلققە آلفان واوغلمىز دىب آطاغان
 اوغللر كىزنى (ابناءكم) سز لرنك حقيقى اوغللر كىز يعنى بالا ايتوب آصرارغە
 آلفان بالا كىشىنىڭ اوز بالاسى بولماس و آنك مالبنە وارث بولماس (ذلكم)
 اوشبو اشكىز يعنى ظهار قىلنغان خاتونىنى آنا دىبا كىز مەم اوغلققە و آصرارغە آلفان
 بالانى اوز بالامزدر دىبا كىز (قولكم بافواهمكم) فورو آغز لركىز بىرلە گنە
 ايتكان سوز كىزدر حقيقى و اعتبارى بوقدر (والله يقول الحق) و خدای تعالى
 ايتور است و توغرى بولغان سوزنى (وهو يهدى السبيل) هم اول خدای تعالى ھدايت
 قىلور و كوندور توغرى بولغە اوشبو آيت كرىبە زىد بن حارث رضى الله عنه حقندە
 نازل بولدى دىمىشلر خلق آنى زىد بن محمد عليه السلام ديوب آطارلر ايدى
 و حالانكە اول زىد خديجە رضى الله عنها نىڭ قولى ايدى حضرت خديجە آنى
 پىغمبر مەم عليه السلامغە باغشلاغان ايدى حضرت پىغمبر آنى آزاد قىلوب اوز
 بالاسى كىمى تىرىبە ايلار ايدى شول جھتدىن خلق اول زىدىنى محمد عليه السلام نىڭ
 اوغلىدر دىبورلر ايدى بس حق سبحانە و تعالى بيوردى كم (ادعواهم) اوندان كىز
 بالالرنى و نسبت بىر كىز (لابائهم) آنلرنىڭ حقيقى آنالرىنە يعنى چن آنالرىنە
 نسبت بىر وب ايتكىز مىلا زىدىنى زىد بن حارث ديوب ايتكىز ابن محمد دىبا كىز
 (هو اوسط) اول اش يعنى چن آنالرىنە نسبت بىر وب اوندان ماسك بىخىشپراق
 و آرتوغرافدر (عند الله) الله تعالى قاشندە (فان لم تعلموا) بس اكر بولماسا كىز سز
 (ابائهم) آنلرنىڭ حقيقى آنالرىنى يعنى چن آنالرى كم ايدى كىنى بولماسا كىز
 (فاخوانكم) بس آنلر سزنىڭ قىرنداشلر كىزدر (فى الدين) دىندە و مسلمانلقە بس
 آنلرنى اوندان گانده يا اخى يعنى اى قىرنداشم ديوب اوندان كىز (وموالبيكم) هم
 سزنىڭ دوستلر كىزدر بس آنلرغە يا مولاي ديوب خطاب قىل كىز (وليس

مرویدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت ناری نبوک صوغشینه چهماقغه عزیمت ایلدب همه مسلمانلرغه چفوکز دیوب امر قیلدی شول وقتک مسلمانلردن بعضار ی آنا و آنا مزدن رخصت صورایق آنلر رخصت بیرسهر چچارمز دیدیار بس حق تعالی دن آیت کیلدی کم پیغمبر مؤمنار گه آنارنک اوز نفسارندن نیوشلیراک و آرتوغرا قدر بس آنک فرمایینی بارچه فرمانلردن آرتوغراق لازم بلهک کیرا کدر تبسیر (۲) یعنی هر مؤمن اوز نفسندن پیغمبر علیه السلامنی آلدن طونماق و آنک هر بیورغانینی قبول ایله مک لازمدر زیرا که اول هر نی بیور سه بنه نك صلاحی و فلاح طایفاتی شونده در اما کشینک اوز نفسی باری شقاوت و ایمانلق برله گنه بیورور و زیانغه سبب

عَلَيْكُمْ جَنَاحٌ) و بوفدر سزلرگه هیچ بر گناه (فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ) شول نرسه ده کم خطا قیلدکز سر آنک برله یعنی بولماسدن یا ککشللق برله زید بن محمد دیوب ایتسا کز گناه بولماس (وَلَكِنْ مَانِعَاتٌ) ولکن گناهدر شول نرسه کم قصد ایتوب قیلدی آنی (فَلَوْ بَكُم) سزلر نك کوکللر کز یعنی بلا طور ب فصد ا کشینی حقیقی آناسی بولماغانغه نسبت بیرما ککز گناهدر (وَكَانَ اللَّهُ) و بولفوجیدر خدای تعالی (غَفُورًا) بارلغاغوجی خطالرنی (رَحِيمًا) مهر بان و رحمت ایتکوجی گناه اشلر گوچیگه اگر توبه ایلسه (الَّتِي أُولَى) (۱) پیغمبر نیوشلیرا کدر (بِأَهْلِهِمْ) مؤمنلرگه (مِنْ أَنْفُسِهِمْ) اوز نفسلرندن بارچه اشلر نوغرسنده (۲) (وَأَزْوَاجِهِ) هم پیغمبر علیه السلامک خاتونلری (أَمْوَاتِهِمْ) مؤمنلر نك آنالریدر یعنی نکیریم و تعظیم جهنندن آنا حکمنده درلر شول سببلی مؤمنلرگه آنلرنی نزوج درست توکلدر مرویدرکه اسلامک ابتداستنه بر او ایکنچی برله دوست فوشولسهر و مواخات ایلسهر بر برسندن میراث آلورلر ایدی حق سبحانه و تعالی اول حکمنی نسخ ایدوب بیوردی کم (وَأَوْوَا الْأَرْحَامِ) و رحم ایاسی بولغان فرنداشلر (بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ) آنلرنک بعضلری بعضلرینه نیوشلیرا کدر میراث آلو طوغری سنده (فِي كِتَابِ اللَّهِ) خدای تعالی نك کتابنده یعنی لوح المحفوظده یا که قرآنده (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) فرنداش بولماغان مؤمنلردن یعنی انصاریلردن (وَالْمُهَاجِرِينَ) هم مهاجرلردن کم حضرت پیغمبر علیه السلام آنلر آراستنه مواخاه ایلمش ایدی یعنی بر برسینه فرنداش ایتمش ایدی بس آنلر بر برسندن میراث آلوشماسلر بلکه چن و حقیقی فرنداشلر وارث بولورلر (أَلَا أَنْ تَفْعَلُوا) مگر شول کم فیلساکز سز تریکلککزده (إِلَىٰ أَوْلِيَاءِكُمْ) اوزلر کز نك دوستلر کزغه (مَعْرُوفًا) بر ایدگولکنی یعنی آنلرغه اوز فولکز برله احسان ایتسه کز یا که آنلر اوچون بر نرسه مالکزدن وصیت ایتوب فالدر ساکز (كَانَ ذَلِكَ) بولدی اوشبود کر ایتولمش اشلر (فِي الْكِتَابِ) قرآنده یا که لوح المحفوظده (مَسْطُورًا) بارلمش و ثابت بولدی (وَأَذْخَانًا) و یاد قیلغل شونی کم آلدق بز (مِنَ النَّبِيِّينَ) پیغمبرلردن (مِيثَاقِهِمْ) آنلرنک عهد و پیمانلرینی یعنی خدای تعالی گه عبادت قیلورمز هم خلقنی آنک دینینه اوندارمز دیوب عهد ایتدیلر ازل کوننده (وَمَنْك) هم

بولور بس حضرت پیغمبر هر کمگه اوز نفسندن آرتوغراق و دوستراق بولماق کیرا کدر.

سیندن آلدق عهدنی ای محمد علیه السلام (وَمَنْ نُوحٍ دُخِيَ نُوْحٍ يٰۤاِبْرٰهِيْمَ) (وَأَبْرٰهِيْمَ
 وَمُوسٰى) هم ابراهيم و موسى عليهما السلام (وَعِيسٰى ابْنِ مَرْيَمَ) دخی مریم
 اوغلی عیسی علیه السلام (وَأَسَدِقَ) او شیبو پیغمبر اولو العزم
 بولدقلری چهنندن آنلرنی حاصلاب ذکر فیلدی (وَأَخَذْنَا مِنْهُمُ) وآلدق اول
 پیغمبرلردن (مِيثَاقًا غَلِيظًا) بچکم بولغوی وآنط برله نر کتلمش عهد وپیماننی
 (اِسْتَلَّ) ناکم صوراسون او چون خدای تعالی (الْصٰدِقِيْنَ) راست اینکو چیلردن
 یعنی پیغمبرلردن (عَنْ صِدْقِهِمْ) آنلرنک ائمتلرینه ایتکان سورلرینک راستلقندن
 یا که ائمتلرینک آنلرنی تصدیق ایتولردن (وَأَعَدَّ لِلْكَٰفِرِيْنَ) هم حاصرله دی خدای
 تعالی پیغمبرلرگه اشانم او چیلر او چون (عَدٰۤاِبًا اَلِيْمًا) رنجندک کوچی عذابنی
 (يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) ای ایمان کبلتورگان که سه لر (اَذْكُرُوْا) یاد ایتکدر
 (نِعْمَةَ اللّٰهِ) الله تعالی نك نعمتینی (عَلَيْكُمْ) سز نك اوزر کزگه انعام قیلغان نعمتینی
 (اِذْ جَاۤءَتْكُمْ) شول وقتده کم کیلدی سز لرگه (اِجْنُوْدًا) لشکرلر یعنی فریش
 و عطفان هم کنانه فیله لاری هم یهودیلر جهلسی ایکی مگگه قریب کمسه لر
 جیولوب کیلدیلر (فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ) بس بیاردک بز آنلر اوزرینه (رِجًا) چیلنی
 (وِجْنُوْدًا) هم شول لشکرلری بیاردی کم (لَمْ نَرَوْهَا) سز کورمه دکدر آنلرنی
 یعنی سز لرگه مدد بیرمک او چون فرشته لاری بیاردی (وَكَانَ اللّٰهُ) و بولغو چیدر الله
 تعالی (بِمَا تَعْمَلُوْنَ) شول نرسه نی کم سز اشلر سز (بَصِيْرًا) کورگوچی بو آیتنه
 احزاب صوغشی بیان ایدلمشدر (۱) اول فسه نك اجمالی بودر که رسول اکرم
 صلی الله علیه وسلم حکمی بوینچه بنی النضر یهودیلرینی جلاء ایدلگکچ یعنی
 وطنلردن سوروب چهارلقدن صوگ حی بن اخطب یهودیلردن بر جماعت ایله
 مکه که باروب ابوسفیان هم باشقه فریش اولوغاری برله پیغمبرمز علیه السلام
 حضرتینه فارشی صوغشقه بارماققه عهد باغلادیلر قریش مشرکارندن هم مکه
 اطرافداغی عرب فیله لردن اون مگ کشی جیولوب اهل اسلام برله صوغش قیلماق
 او چون مدینه گه یونالدیلر بو خبر رسول اکرم حضرتلرینه ایرشککچ پیغمبر علیه السلام
 اسلامدن اوچ مگ کشی ایله مدینه دن چغوب مدینه باننده طاغ فاشنده فرار ایتدیلر
 دشمن لشکرلی اهل اسلام غه فارغانده بیک کوب هم سلاح و قوراللری مکمل
 بولدقندن رسول اکرم حضرتلری بو خصوصه اصحاب کرام ایله مشاوره ایله دکده
 سلمان فارسی رضی الله عنه عجم شیرلرنده گئی طریقه خندق قاز و ماقتنی مصلحت

(۱) خندق صوغشی

(۱) حضرت اوزی صحابه لرگه خندق اورینی کورسه توب هر مایوسینه فازوماق اوچون بیرنی قسمت ایدوب بیردی صحابه لر خندق فازوماق برله مشغول بولدیلر پیغمبرمز حضرتلری اوزی هم خندق چوقرندن نوفرارق چغارور ایدی واصحابقه ظفر ونصرت برله وعده فیلور ایدی مبارک تلنده « اللهم ان العیش عیش الآخرة فارحم الانصار والمهاجرة کلمه لری جاری بولور ایدی خندق فازوغان وقتده بر اولوغ طاش ظاهر بولوب غایت قاطیلعدن تکیمان وبالطه لر برله صوغوب هیچنه واطا آلمادیلر عاقبت رسول علیه السلام حضرتینه خبر بوردیلر پیغمبر حضرتلری اوری طاشنک یانینه کیلوب مبارک فواینه بالطه

۳۴۹

﴿ ۲۱ جی جزه احزاب سوره سی ﴾

آلوب بسم الله دیوب اول طاشقه صوفدی طاش ایکبگه یارلیدی آندن یاشن کبی یالطراب بر نور ظاهر بولدی آنک یا قاطیلعدن رسول اکرم حضرتینک مبارک نظری شام ولایتینک سرایلرینه نوشدی حضرت بیوردی کم الله اکبر شامنک مفتاحلری بزگه میسر بولدی یعنی شام مملکتی اهل اسلام نصرینه کورسه کیرا کدر دیدی ایکنی مرتبه اول طاشقه صوفاننده ینه نور پیدا بواوب یمن ولایتینک فصرلری حضرت پیغمبرگه کورندی ینه الله اکبر یمننک مفتاحلری میم فولمغه بیرلیدی دیوب بیوردی اوچونچی مرتبه

کوردی حضرت پیغمبر علیه السلام بو رأینی معقول کوروب خندق فازوماقی بولدیلر (۱) الفصه آلتی کوندن صوگ خندق فاراوب تمام بولدی دشمان لشکری هم کیلوب یئدی لر کفار لشکری کوب شوکت برله ایکبگه آیراوب مدینه ننگ ایکی طرفندن کیلوب چولغاب آلدیلر بنی قریظه یهودیلری رسول اکرم حضرتی برله صلح فیلوب هر فایچان سزارگه دشمان کیاسه بز سزگه مدد اینه رمز دیوب عهد باغلاغان ایدیلر مشرکار لشکرینک کوبلگینی هم قوتینی کورب آنلر هم عهدارینی بوزوب کفار لشکری برله برله شوب مسلمانارغه فارشی طور دیلر بس دشماننک کوبلکندن وهیبتندن اهل اسلامنک ضعیفلرینک کورگللرینه قورقو نوشدی نناککم حق تعالی بیورور (اَدْ جَاؤْکُمْ) یاد قیلغل شول وقت کم کیلدیلر سزارگه دشمان لشکرلری صوغش اوچون (مَنْ فَوْقْکُمْ) سزنگ اوستگزدن یعنی مدینه وادیسینک یوقاری طرفندن کیلدیلر لشکرنک بر بولوکی (وَمَنْ اَسْفَلْ مِنْکُمْ) هم سزنگ آستگزدن یعنی وادینک توبهن طرفندن کیلدیلر بر گروه لشکر (وَاَدْ زَاغَتِ الْاَبْصَارُ) هم شول وقتده کم خیره بولدی وطوندی کوزلر دشمان قورقوسندن یعنی کوزلر فارانغولاندى (وَبَلَغَتِ الْقَاوِبُ) هم ایشدی کورگللر یوره کور (الْحَنَاجِرُ) بوغازلرغه یعنی غایت قورقودن یوره کور فاباروب چغارغه یاقنلاشدی (وَتَنظُّونَ بِاللَّهِ) وگمان فیلور ایدگز خدای تعالی گه (الظُّنُونَا) تورلی کمانلرنی یعنی مؤمنلر حق تعالی اهل اسلامغه نصرت بیورور هم اوزینک دینینی غالب فیلور دیوب گمان فیلور ایدیلر و منافقلر اسلام لشکری احزاب لشکرینه

صوفاننده طاش بوتونلای واطولدی ینه نور بالقوب اول نور اچندن حضرتنک کوزلرینه عجم وکسری ولایتینک کوشکلری کورندی ینه الله اکبر ممالک فارسنک مفتاحلری مینم قبضه اقتداریمغه کردی دیدی یعنی اول مملکتلرگه هم مسلمانلر هم مالک بولورلر دیدی منافقلر حضرت پیغمبردن بو سوزلرنی ایشتکچ ایدیلر «بو محمد خلقنی مسخره گه طوتوب کشی اشاناسلق سوزلرنی ایتهدر بوکون قریش مشرکلرندن قورقوب خندق فازوماق برله مشغول ایکان شام و یمن هم فارس کبی اولوغ مملکتلرنی فتح فیلورمز دیوب اصحابینه وعده قیلادر بو سوزگه کم اشانور» دیدیلر. تفسیر کاشفی

طاقت کیلئے اور آماس مسلمانوں پر مغلوب ہو اور اور فرار اور دیب گمان ایتر ایڈیلر
 (مناک) شول اور بندہ (ایبلی المؤمنون) صالمش بولدیار مؤملر وخلصار
 مافاردن آیرلیدیار (وزلزوا) ہم سلکتلمش بولدیار (زلزالاً شدیداً) فاطی
 سلکتتمک برلہ یعنی غایت اضطرابہ بولدیار ویر اور بندہ طورمادیلر (واذ یقول
 المؤمنون ہم شول وقتدہ ایتور ایڈیلر منافقار (والذین فی قلوبہم مرض) ہم
 شول کہسہ ارکم بواوچیدر آنارنک کوکلرندہ صرخواوق یعنی اعتقاداری ضعیف
 بولعان کہسہ ار ایتدیار (ما وعدنا اللہ) وعدہ قبلہادی ہر کہ اللہ تعالیٰ (ورسولہ)
 ہم آنک پیغمبری وعدہ قبلہادی (الأغروراً) مکر آلدماق برلہ گنہ وعدہ
 دیادی یعنی ہر ار مشرکر کہ غالب بولورمز ہم شام ویمن ولایتاری ہزلرنک
 نصرمزغہ کرور ہزارگہ بصرہ بیلور دیوب فیلقان وعلاری بالعان و آلدوغنہ
 ایکن دیدیلر زیراکہ مشرکر لشکرینک کوبلیکینی کورب البتہ ہزار مغلوب
 بولامز دیب بلگانلر ایدی (واذ قالت طائفة منهم) دخی یاد قیلعل شونی کم
 ایتدیار ہر کر وہ منافقردن یعنی اوس وابوعرابہ کیلر (یا اهل یثرب) ای
 مدینہ اہلی (الامقام لکم) یوقدر طور اچاق اورن سزار کہ محمد علیہ السلامک
 لشکر نامندہ (فارجعوا) بس قایتکز سزار اوزلرکز نک یورطرکزغہ یعنی
 قریش لشکری برلہ صوغشامز دیوب اوزکزنی ہلاکتکہ سالماکز ایولرکز کہ
 قایتکز و اسلام دینندن دونکز جانلرکز و ماللرکز سلامت فالور دیوب مدینہ
 اہلینی اعوا فیلور ایڈیلر (ویستادن) ہم اذن و رخصت صورار ایڈیلر ایولرینہ
 فایتورغہ (فریق منهم) ہر گروہ آنلردن (النبی) پیغمبر علیہ السلامن یعنی
 بنو حارثہ و بنو ساہہ اذن صورادیلر (یقولون) ہم ایتورلر آنلر (ان بیوتنا
 عورۃ) درستلکدہ مدینہ دہ گی ایولرمز خالی و بوشدر ایولرمزنی صافلاغوچی
 کشیلرمز ہم یوقدر مستحکم ہم نوگلدر بس ہزارگہ رخصت بیرگل ایولرمز کہ
 فایتایق دشمان کیلوب باصہاسون دیور ایڈیلر (وما ہی بعورۃ) و حالانکہ آنلرنک
 ایولری خالی ہم صاچیسز نوگلدر بلکہ استحکامی تمام و کاملدر آنلر یالفاندن
 فایتورغہ وجہ کورسہ نورلر (ان یریدون) تلہمسلر آنلر ایولرینہ فایتولری
 برلہ (الأفراراً) مگر صوغشدرن فاجہافنی تلرلر (ولو دخلت علیہم) واگر
 کرلمش بولسہ مدینہ گہ یعنی مشرکر لشکری کرسہ منافقار اوزرینہ و آنلرغہ
 هجوم ایلسہ (من اقطارہا) مدینہ نک طرفلرندن یعنی ہر طرفدن آنلرغہ هجوم

ایدوب آنلرنی چولغاب آلسه لر (ثُمَّ سَأَلُوا الْفِتْنَةَ) صکره سؤال اینلمش بولسه لر
اول منافق لر فتنه گه یعنی آنلرنی مشرک لر بولوغه یا که مسلمانلر برله
صوغش قیلوغه اونلر سهر (لَا تَوَهَّأُوا) البته بیر ورار آنلر وقبول قیلورلر اول فتنه نی
(وَمَا تَلَسَّوْا بِهَا) هم توقف اینمه سار وطوقتاب طور ماسلر آنلر اول اشنی قبول
ایتوده (الْأَيْسِرًا) مگر آزغنه توقف قیلورلر یعنی فی الحال مشرک بولورلر یا که اهل
اسلام برله صوغش قیلورلر (وَلَقَدْ كَانُوا) وحقیق بولدیلر آنلر یعنی بنی حارثه و بنی
سلمه کم انابت یوزندن (عَاهَدُوا اللَّهَ) عهد باغلا دیلر خدای تعالی گه (مَنْ قَتَلَ)
موندن الگاری یعنی اولگی صوغش لر نك برسند آنلر عهد قیلغان ایدیلر شوبله
دیوب کم هر گبز (لَا يُولُونَ الْأَدْبَارَ) آرقالر بنی دوندرمه سار وقاسحاسار
آنلر صوغشده (وَكَانَ عَهْدُ اللَّهِ) وبولدی خدای تعالی نك عهدی (مَسْنُولًا) صورالمش
یعنی قیامتده آنلردن فی اوجون عهد کزنی بوزد کز دیوب سؤال قیلورلر هم آنک
سیلی جزأ بیرورلر (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام صوغشدن قاقوق چیلرغه
(لَنْ يَنْفَعَكُمْ) هرگز فائده بیر ماس سز ارگه (الْفِرَارِ) قاجماقلق (ان فررتم)
اگر قاجسا کز سز (مَنْ أَمُوتَ) اولومدن (أَوْ الْقَتْلِ) یا ایسه اولتورما کدن
زیرا که قاجو برله هیچ کم قورتولماس اولوم و قتل تقدیر ایتولگان وقتنده
واقع بولمای قالماس (وَإِذَا) وشول وقتنده یعنی اگر فرضا اولومدن قاجسا کز
شول وقتنده هم (لَا تَمْتَعُونَ) بهره طاپماس سز وفائده له نمس سز سز لر (الْأَقْلِيَاءَ)
مکر بر آزغنه زمان فائده لانورسز ترکک برله صکره البته اولهای قالماس سز
(قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام (مَنْ ذَا الَّذِي) کهدر شول ذات کم (بِعَصْمِكُمْ)
اول صاقلار سز لر نی (مَنْ اللَّهُ) الله تعالی نك عذابندن (ان اراد بکم) اگر نلاسه
خدای تعالی سز ارگه (سَوْءًا) بریاوزلقنی یعنی سز لر نی عذاب قیلونی نلاسه آنک
عذابندن سز نی کم صاقلار البته صاقلار غوجی بوقدر (أَوْ ارَادَ بَكُمْ رَحْمَةً) یا ایسه
نلاسه خدای تعالی سز لرگه رحمت اینما کنی یعنی نعمت هم نصرت بیرما کنی
نلاسه آنی کم منع قیلور و طیار البته هیچ بر منع اینکو جی بوقدر (وَلَا يَجِدُونَ
لَهُمْ) وطاپماسلر آدمیلر اوزلری اوجون (مَنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا) الله تعالی دن باشقه
بر دوستنی کم آنلرغه فائده ایرشدور (وَلَا نَصِيرًا) دخی طاپماسلر بر یار دم
بیرگو چینی کم آنلردن ضرر نی کبتارور مرویدر که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
لشکر گاهندن احزاب صوغشده بر مؤمن مدینه گه قایتمش ایدی اوزینک فرنداشینی

كوردى كم خانه سنده انواع نعمتلر هم اويون اسبابلرى حاضرلامش عيش وعشرنگه
 مشقولدر اول مؤمن ايتدى اى قرنداش سين نيچك بولاي كيف و صفاده
 اولطراساك باماز موسن كم رسول اكرم حضر نلرى قلعج و سونگى ايله صوغش
 ميداننده جيد و سعى قىلما، ده در قرنداشى جواب بىردى كم اى برادر سين هم
 كيلگل بزناك برله عيش وعشرنده بولغل كم محمد عليه السلام هم آننا اصحابى هر
 كز بو محنت و بلا دن سلامت قالماسلر آنلرناك اشلرى تمام بولدى ايمدى آنارغه
 نجات بوقدر سن اوز جانگنى قوتقارغل ديدى اول مؤمن ايتدى مين پيغمبر
 عليه السلام حضورينه باروب سيناك بؤسوزلرگنى ايتورمن ديدى اول كشى
 رسول اكرم مجلسينه قايتوب يتكاچه جبرائيل عليه السلام اوشبو آيت كريمهنى
 كيلتوردى (فَدَّ يَعْلَمُ اللَّهُ) تحقيق بلور خداى تعالى (الْمَعْقُوفِينَ) پيغمبرگه نصرت
 و ياردم ايتودن طيفوجيلرى (مَنْكُمْ) سزلردن (وَالْقَائِلِينَ) هم بلور ايتكوچيلرى
 (لَاخْوَانِهِمْ) اوزلرينا قرنداشلىرىنه (هَلَمَّ الْيُنَا) كيلگل بزناك صارى و بزناك برله
 كيف و صفاده بولغل صوغشقه چقاغل ديوب و ديمشلردر كم مناقلر مسلمانلرى
 قورتورلر ايدى ابوسفيان هم يهوديلر مناقلرغه ايتورلر ايدى اوزلرگنى
 هلاكتكه صالحاگز محمدگه مدد و ياردم بيرماكز مناقلر آنلرناك سوزلرىنى
 قبول قىلوب صوغشدين فاجار ايديلر نتاك كم بيورور (وَلَا يَأْتُونَ الْبَأْسَ)
 و كيلماسلر اول مناقلر صوغشقه (الْأَقْلِبَاءُ) مگر آزغنه كيلورلر و ربادن
 صوغشورلر (أَشْعَةَ عَلَيْكُمْ) صارانلر بولغانلرى حالده اول مناقلر سزناك
 اوزرگزگه يعنى صوغش اوچون نفقه بيرماسلر ياكه سزلرگه ظفر و غنيمت بولونى
 تلماسلر (فَإِذَا جَاءَ الْخَوْفُ) بس هر قاچان كيلسه دشمان خوفى (رَأَيْتُمْ) سين
 كورورساك اول مناقلرى (يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ) قارارلر آنلر سناك صارى (تَدُورُ
 عَيْنُهُمْ) دونار و ايلانور آنلرناك كوزلرى اوگه هم صوگه (كَأَلَدَى بَقْشَى عَلَيْهِ)
 شول كمسه كى كم قاپلانمش بولور آننا اوزرينه يعنى بى هوش بولور و هوشى
 كينار (مِنَ الْمَوْتِ) اولوم ايسر كلكندن يعنى اولوم ايسر كلكندن هوشى كيتوب
 اولارگه باقتلاشقان كشى كى بولورلر قورقورلندن (فَإِذَا ذَهَبَ الْخَوْفُ) بس هر
 قاچان كيتسه خوف و قورقو (سَلَقُواكُمْ) رختورلر آنلر سنى و سينا فاطى سوزلر
 ايتورلر (بِالْأَسِنَّةِ حِدَادٍ) اونكون بولغوجى تللر برله (أَشْعَةَ عَلَى الْخَيْرِ) صارانلق
 فيلوجيلر بولغانلرى حالده ايندگواك اوزره يعنى غنيمت مال حفتنده صارانلق

فيلوب غنيمت مالنى بولوشكان وقتده نزع و مجادله ايدارلر (أُولَئِكَ) اوشبو
 گروه (لَمْ يُؤْمِنُوا) اشانماديلر و ايمان كىلتورماديلر اخلاصلى برله (فَأَحْبَطَ اللَّهُ
 أَعْمَالَهُمْ) بس باطل و ضايع قىلدى خدای تعالى آنلرنك قىلغان عمللرىنى زىراكه
 آنلرنك صوغشماقلىرى و باشقه عمللرى همه سى ربا يوز نندىر شول سببلى عمللرىنه
 هيچ بر اجر و ثواب بولماس (وَكَانَ ذَلِكَ) و بولدى اوشبواش (عَلَى اللَّهِ) خدای
 تعالى اوزرىنه (بَسِيرًا) آسان و يكل بولدى (بِعَسْبُونِ) گمان قىلورلر اول منافقلر
 (الْأَحْزَابِ) مشركلرنك لشكرلرىنى (لَمْ يَدَّبُّوا) كىتمه گانلر در ديوب يعنى
 آنلرنك اسلامغه عداوت و حسدلىرى شول درجه ده دركم مشركلر هزيمت
 طابوب و مغلوب بولوب تمام كىتوب بتكان بولسه لرده آنلر مشركلرنى كىتمه گان
 بلكه هنوز مدينه نك اطرافنده صوغشقه حاضر لنوب طور ا طورغانلر در ديوب
 گمان قىلورلر (وَأَنَّ يَأْتِ الْأَحْزَابُ) و اگر كىلسه لر مشركلر لشكرلرى ايكنچى
 مرتبه صوغشماق اوچون (يُودُوا) دوست طونارلر و آرزو قىلورلر منافقلر شونى
 كم (لَوْ أَنَّهُمْ) اگر بولسه لر ايدى آنلر كاشكى (بَادُونَ) باديه ده و صحرا ده
 طور و چيلر (فِي الْأَعْرَابِ) فرده طور و چوى اعراب خلقى آراسنده يعنى منافقلر
 اسلامغه دشمانلقلرندن اسلام اوستينه دشمان لشكرى كىلگان وقتده كاشكى
 بزار مدينه ده مسلمانلر آراسنده بولماساق ايدى بلكه صحرا ده قر عزبلرى
 آراسنده طور ا طورغان كشىلر بولساق ايدى ديوب آرزو قىلورلر و شونى
 نلارلر كم كاشكى آنلر صحرا ده طور و چوى بولسه لر (يَسْأَلُونَ) ناكم صورار بولسه لر
 اوز و چوى يولا و چيلردن (عَنْ أَنْبَاءِكُمْ) سزلرنك خبرلر كزدن يعنى اوزلرى فرده
 طور ب سز نك صوغشده بولغان خبرلر كزنى و واقعهلر كزنى صوراشوب نورسالر
 (وَأَوْ كَانُوا فِيكُمْ) و اگر بولسه لر هم اول منافقلر سز نك
 آرا كزده يعنى دشمان لشكرى كىلگان مدينه ده سز نك برله برگه
 بولسه لرده (مَا فَاتَلُوا) صوغش قىلماسلر آنلر و سزگه ياردم اينماسلر (الْأَقْلِيَاءِ)
 مگر آزغنه صوغش قىلورلر رىادن غنه (لَقَدْ كُنَّا) تحقيق بولدى و بولغوچيدر
 (لَكُمْ) سزلرگه (فِي رَسُولِ اللَّهِ) خدای تعالى نك پيغمبرينك اشلرنده (أَسْوَةٌ
 حَسَنَةٌ) بر كوركام بولغوچى اقتداء يعنى رسول اللهغه ايهر كز نناك كم اول صوغشده
 ثابتدر هم قاطىلىق و محنتلرگه صبر ايتكوچيدر سزلر هم شونك كىي بولكز ياكه
 ايهر مك اوچون آنده كوركام خصلت باردر (لَمَنْ كُنَّا) شول كمسيه گه كم بولدى
 (بِرَّ جِوَالِهِ) اميد ايتهر الله تعالى نك رحمتندن ياكه ديدار ينى اميد قىلور (وَالْيَوْمِ)

(الْأَخْرَجَ) ھەم مېاست كۈنۈڭ كېلەمە كېنە اشانور (وَذَكَرَ اللَّهُ كَثِيرًا) ھەم باد قېلىدى
 اول كەسە اللە تەئالىنى كۈب تىلى بىر لە ھەم كۈڭلى بىر لە مەروىدەر كە رسول اكرم صلى الله
 عليه وسلم خىزىتى صەابە لەرگە احزاب لشكرى كېلەمە كىندىن مەقدىم آنلر نىڭ كېلەمە كىندىن
 خېر بېرىمىش ايدى آنلر نىڭ كۈبلىكىنى كۈرۈپ فور قۇرسىز سىڭرە خىداى تەئالى ظفر
 ونصرت بېرۈرۈمىز دىيۈپ بېرۈمىش ايدى (وَلَمَّا رَأَى الْمُؤْمِنُونَ) و كۈرگانارى
 زىماندە مۇمىنلر (الْأَحْزَابِ) دىشمان لشكرلر ىنى خىندىق صوغىشى كۈندە (قَالُوا)
 ايتىدىلر (هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ) اوشبۇدەر شول نرسە كەم وعدە قىلدى بىز لەرگە خىداى
 تەئالى (وَرَسُولُهُ) ھەم آنىڭ پېغمبىرى وعدە قىلدى اۋاندىن خېر بېردى (وَصَدَقَ اللَّهُ) و راست
 ايتىدى خىداى تەئالى (وَرَسُولُهُ) ھەم آنىڭ رسولى (وَمَا زَادَهُمْ) و آر طدر مادى
 احزابىنى كۈرۈلۈى مۇمىنلەرگە (الْأَيْمَانِ) مگر آنلر نىڭ اعتقادلر ىنى و خىداى نىڭ
 وعدەسىنە اشانولر ىنى آر طدر دى (وَتَسْلِيمًا) دىخى پېغمبىرنىڭ فىمانىنە انقىادلر ىنى
 و بوى صنولر ىنى آر طدر دى مەروىدەر كە اصحاب كرام خىزىتلر ىندىن بعضلر ى ھىزە
 ر مەصعب و عثمان مەم طلەھە و غېرىلر خىزىت پېغمبىر بىر لە صوغىش مېداننە بولساق
 البتە صوغىش دە ثابت قوم بولۇپ طاقتمىز مەقدار نچە صوغىشورمىز و تا كەم شەھىدك
 شىرتىنى طاقتمىز صوغىشورمىز مەقدار نچە دىيۈپ نىزىر ايتكىن ايتىدىلر خىداى تەئالى
 آنلر نىڭ صىقتىدە بېرۈرۈمىز (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مۇمىنلردىن بولغۇچىدەر (رَجَالٌ) شۇنداق
 ايتىلەر كەم (صَدَقُوا) راست و طوغرى قىلدىلر (مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ) شول نرسە نى كەم
 عەھد باغلا دىلر آنلر خىداى تەئالى بىر لە اول نرسە اوزرىنە يەنى خىداى رىضاسى
 اوچۇن صوغىش دە ثابت بولۇر مۇز دىيۈپ قىلغان عەھدلىرىنە وفا ايتىدىلر (فَمِنْهُمْ)
 بس آنلردىن بولغۇچىدەر بعضلر ى (مَنْ قَضَىٰ نَجْبَهُ) شول كەسە كەم شەھىد بولغان نچە غە
 ندر صوغىش قىلۇپ وعدەسىنە وفا ايلەدى و عەھدىنى اوتەدى ھىزە و مەصعب رىضى اللە
 عنھما كېلىر (وَمِنْهُمْ) ھەم آنلردىن بار دەر (مَنْ يَنْتَظِرْ) شول كەسە كەم مەنتظر بولۇر
 و كۈتەر عەھدىنە وفا ايلەمە كنى عثمان و طلەھە رىضى اللە عنھما كېلىر (وَمَا بَدَلُوا) ھەم
 آلىشدر مادىلر و اوزگارتمە دىلر آنلر عەھدلىرىنى (تَبَدُّلًا) ھېچ بىر آلىشدر ماق
 يەنى سوزلردىن دونمە دىلر (لِيَجْزِيَ اللَّهُ) تا كەم جزا بېرسۇن خىداى تەئالى (الضَّالِّينَ)
 راست سوزلەرگە كۈچىلەرگە كۈر كەم جزانى (بِصَدَقَتِهِمْ) آنلر نىڭ راستلىقى و عەھدكە
 وفا قىلۇلر ى سببى (وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ) ھەم تا كەم عذاب فىلسون خىداى تەئالى
 منافىقلر ى (إِنْ شَاءَ) اكر نلەسە آنلر نىڭ مەنفاقى حالندە اولۇلر ىنى (أَوْ يَتُوبَ)

عليهم) يا ايسه توبه قىلوغه توفىق بېرسون ونوبه روزى ايتسون آنلر اوز رينه
 (ان الله كان) درستلكده خدای تعالی، بولفوجيدر (غفوراً) گناهلرنى يارلقاغوجى
 (رحيماً) توبه قىلغانلرغه رحمت ايتكوجى (۱) رسول اكرم صلى الله عليه وسلم
 اوچ كونگهچه يعنى دوشنبه وسچشنبه هم چهارشنبه كون مسجد فتحده احزاب
 حقده حق تعالی گه دعا قىلدى وتضرع ايدوب ظفر ونصرت صورادى چار شهبه
 كون اويله نمازى برله ايكندى آراسنده فتح اثرى ظاهر بولدى حق سبحانه
 وتعالى اهل اسلامغه مدد اوچون صبا جيلينى بياردى كيچ برله غايت قاطى جيل
 هم صالغن بولوب دشمان لشكرينه زلزله نوشدى هيچ اوط ياندر آلاماديلر
 جيل سوندرور ايدى اسبابلرينى اوچورطور ايدى هم خدای تعالی ناك حكى
 برله فرشتهلر نوشوب مشركلرنك جاطرلرينك باولر ينى كيسديلر همه جاطرلر
 طارالوب اوچا باشلاديلر عاقبت مشركلر لشكرى نيام طاقتلرى طاق هم عاجز
 بولوب قاچماقغه بوز طونديلر (ورد الله) وكبرى قايتاردى خدای تعالی مدينه دن
 (الذين كفروا) كفر اهللرينى يعنى احزاب لشكرينى (بقيظهم) آچولرى برله
 يعنى آچولانغان حاللرنده قايتوب كيتديلر زيرا كه قىلغان محنتلرى ضايع وسفرلرى
 بوشقه كيتدى (لم ينالوا خيراً) طاباديلز آنلر هيچ خيبرى يعنى نصرة وغنيمتى
 (وكفى الله) هم كفايت قىلدى خدای تعالی (المؤمنين القتال) مؤمنلرگه صوغش
 قىلماقغه صبا جيلينى هم فرشتهلرنى مدد اوچون بيارمك برله (وكان الله قوياً)
 وبولفوجيدر خدای تعالی قوت ايهسى وكوجى يتكوجى بارچه اشلرگه (عزيراً)
 غالب بولفوجى همه نرسه اوزره كفار لشكرى قاچوب كيتكلرندن صوك حق
 تعالی نك حكى برله حضرت پيغمبر عليه السلام اسلام لشكرينه فرمان قىلدى تاكم
 بنى فريظه يهوديلر ينه باروب عيدينى بوزغانقلرى اوچون هم مشركلرگه ياردم
 بېروب دشمان طرفدن بولولرى اوچون آنلردن انتقام آلماقى بولديلر اون
 بېش كون مؤمنلر بنى فريظهنى محاصره قىلوب عاقبت بنى فريظه يهوديلر ينك
 طاقتلرى قالماينچه عاجز بولديلر هم سعد بن معاذ رضى الله عنه نك قىلغان حكيمينه
 راضى بولوب حصار قېوسينى آچوب حصار دن اينديلر سعد بن معاذ حضرتى
 آنلرنك ابرار ينى اولتورمك هم خانو نلرينى وياش بالالرينى اسير ايتوب آلاماقغه
 حكم قىلدى رسول اكرم حضرتلرى بيوردى كم اى سعد سبن خدای تعالی قىلغان
 حكى قىلدى حق سبحانه وتعالى بو واقعه دن خسر بيروب بيوردى

(۱) خېرده كېلمشدر كم
 احزاب لشكرى مدينه
 يسانده يكرمى كتون
 توفى ايتديلر كوندلر
 خندقنك چيتينه كىلوب
 ايكى حانندن اولر
 وطاشلر آطشوب صوغش
 قىلورلر ايدى كيچه لرده
 شېخون قىلماق وير بولى
 هجوم قىلوب باصماقچى
 بولورلر ايدى رسول
 اكرم حضرتى صحابه لردن
 بر جماعت ايله فراول
 طورب آنارنك دفعينه
 مشغول بولور ايديلر
 شول صوغشه مشركلرنك
 مشهور پهلوانلرى عمر
 بن عبدود كم عرب
 خلفى آنى بيدراقه مك
 ايرگه برابر طونارلر
 ايدى حضرت على
 المرتضى قولنده مقتول
 بولدى آنندن باشقه ينه
 اوچ مشهور پهلوانلرينى
 اولتوردى كفار
 لشكر ينك كوكللرينه
 حق تعالی قورقو صالحى
 بر برسى ايله انقائلرينى
 بوزديلر آرالرينه
 خلالق توشدى تيسير

(وَأَنْزَلَ الَّذِينَ) واینردی خدای تعالی شول کمسه لرنی کم (ظاهر و هم) یاردم
 بیردی لر آنلر احزاب لشکرینه (من أهل الكتاب) کتاب اهلندن یعنی بنی قریظه
 یهودیلرینی اینردی (من صیابهم) آنلرنک فلعهلرندن (و قدف) هم صالدى
 خدای تعالی (فی قلوبهم) آنلرنک کوکللرینه (الرعب) قورقونى یعنی اهل
 اسلامدن قورفدی لر (فربقا) آنلردن بر گروهنى (تقتلون) سز اولتوره سز
 کم آنلردن توقز بوز کشینی اولتوردیلر (وتأسرون فربقا) هم اسیر قیلاسز
 بر گروهنى یعنی آنلرنک خاتونلرینی وبالالرینى (واورثکم) هم میراث قیلدى
 خدای تعالی سز لرگه (أرضهم) اول بنى قریظه نك ایگنلك بیرلرینی هم
 باقیه ارینی (ودیارهم) هم یورطلرینی وسراپلرینی (وأموالهم) دخی ماللرینی
 و حیوانلرینی (و أرضاً لم تطؤوها) هم سز لرگه روزى قیلدى خدای تعالی شول
 یرنی کم سز آنى طابنامادکز و اول یرنی کورمه دکز و آنده بارمادکز یا که اول
 یرنی مالک بولمادکز مراد خیبر یرى یا که روم ولایتی یا که فارس ممالکیدر
 (وكان الله) و بولفوجیدر خدای تعالی (على كل شیء) بارچه نرسه اوزرینه
 (قدیراً) کوچى یتکوجى آرباب سیر ذکر ایله مشلدر کم هجرتنک توقزنجى یلنک
 سید عالم صلی الله علیه وسلم ازواج مطهره دن اعتزال ایلدی وبر آیفه چه خاتونلر
 بر له صحبت و مخالطه قیلماسقه آنط اچدی سبب شول ابدى کم خاتونلری اول حضرتنک
 قدرندن طش نفقه و کیوملر استه دیلر و قیمت بهالی لباسلر و اسبابلر صورادیلر کم
 حضرت پیغمبرنک اقتدارندن طش ابدى و کتب سیرده موندن باشقه سببلر هم
 بیان ایتمشلردر و بهر تقدیر رسول اکرم حضرتلری خاتونلری طوغر یسنندن
 ملول و قایغولی بولوب بر آى مقداری آنلرنی طاشلاب طوردی و مسجد مبارکنک
 بر حجره سنده اقامت ایدوب عبادتکله مشغول بولدى یکرمی توقز کوندن صوکنک
 جبرائیل علیه السلام اوشبو آیت تخییرنی کیلتوردی (یا ایها النبى) ای پیغمبر
 علیه السلام (قل) ایتکل سین (لازواجک) اوزکنک خاتونلرکغه (ان کنن) اگر
 بولسا کز سز (تردن) نلر بولسا کز (الحیوة الدنيا) دنیا ترککینی (وزینتها)
 هم دنیا ترککینک زینتینی قیمتلى کیوملر و آلتون کموش اسبابلر هم اصل طاشلر
 کبی (فتعالین) بس کیلکز سز (أمتعن) بیرهم مین سز لرگه طلاق نفقه سینى
 یعنی اگر دنیا مالینی نله سه کز سز لرنی طلاق ایته یم تا کم اوز اشکزی اوز کز
 کورکز (وأسرحکن) هم بوشاطایم و اچقندر ایم سز لرنی یعنی آبروب یباریم

(سَرَّاحًا جَمِيلًا) کورکام و ضرر سز بوشانماق برله یعنی رغبت و رضالق برله یبارہیم
 کوچله نوب نوگل (وَأَنْ كُنْتُمْ تُرِيدُونَ اللَّهَ) و اگر نلر بولسا کز سز خدای تعالی
 رضاسینی هم اجر و ثوابینی (وَرَسُولَهُ) دخی آنک رسولینک راضیقینی تلهسه کز
 (وَالدَّارَ الْآخِرَةَ) هم آخرت بورطینک نعمتیرینی نلر بولسا کز (فَإِنَّ اللَّهَ) بس
 درستلکده الله تعالی (أَعَدَّ لِلْمُؤْمِنَاتِ) حاضرلهب فویفاندر ایند گولک قبلقوچی
 خاتونلر اوچون (مَنْكُنَّ) سزلردن (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ بولقوچی اجر و ثوابینی
 یعنی اگر خدای رضاسینی هم مینم رضامنی اختیار فیلسا کز هم دنیا اسبابلیرینی
 و قیمتی کیوملرنی صوراماسا کز سزلرگه کوب اجر و ثواب بولور مینم نکاحمه
 طور ورسز و آخرتده الوغ درجه لر طابارسز مرویدر که ازواج مطهوراندن خدای
 ورسولنی اختیار قبلقوچی همه دن اول حضرت عائشه صدیقہ رضی الله عنہا وعن
 ایہا بولدی (يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ) ای پیغمبر خاتونلری (مَنْ يَأْتِ مَنْكُنَّ) هر کم
 کیلسه سزلردن (بِفَاحِشَةٍ مَّبِينَةٍ) ظاهر و آشکارا بولقوچی بوزق اش برله یعنی
 بوزق اشنی اشلهسه و پیغمبرنک فرمانینه اطاعت اینهسه (بِضَاعِفٍ) ایکی الوش
 ایتمش بولور (لَهَا الْعَذَابُ) اول خاتونفه عذاب (ضَعِيفٍ) باشقه خاتونلرغه بولغان
 عذابینک ایکی برابر ی (وَكَانَ ذَلِكَ) و بولدی اوشبو اش یعنی عذابینی مضاعف
 ایتمک (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزرینه (بَسِيرًا) آسان و یکنکل (*) (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ) (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ)
 و هر کم طاعت و عبادتکه دایمچیلق ایتهسه سزلردن ای پیغمبر خاتونلری هم
 بوی صونسه (لِلَّهِ) الله تعالی گه (وَرَسُولَهُ) هم آنک رسولینه (وَتَعْمَلُ صَالِحًا) دخی
 اشلهسه ایند گو عملنی (نُؤْتِيهَا) بز بیرورمز اول خاتونفه (أَجْرَهَا) آنک اجر
 و ثوابینی (مَرَّتَيْنِ) ایکی مرتبه یعنی باشقه خاتونلرغه بولغان اجرنک ایکی
 اولوشی قدر اجر بیرور (وَأَعْتَدْنَا لَهَا) هم حاضرله دک بز اول خاتون اوچون
 (رِزْقًا كَرِيمًا) بخشی و کورکام بولغان رزقنی جنتده (يَا نِسَاءَ النَّبِيِّ) ای پیغمبر
 خاتونلری (لَسْتُنَّ كَأَحَدٍ) سزلر توگلسز بره گو اوخشاشلی (مِنَ النِّسَاءِ) امت
 خاتونلرندن زیرا که باشقه خاتونلرغه فاراغانده سزنک فضیلتکز کوبدر (أَنْ
 انْتَقِبْتُنَّ) اگر فورفسا کز سز خدای تعالی دن و تقوالق ایتهسه کز (فَلَا تَخْضَعْنَ
 بِالْقَوْلِ) بس تواضعلق و یومشافلق فیلما کز سز سوز برله یعنی کشیلر برله
 سوزلهشکان و قنکزده (فَيَطْمَعَ الَّذِي) بس شول وقتده طمع قبلور سزلردن شول
 کسه کم (فِي قَلْبِهِ مَرَضٌ) بولقوچیدر آنک کوکلنک منافقانی یا که فاسقلق صرخواوی

۲۲

(*) الجزء الثانی
 والعشرون من
 القرآن

(وَقَرْن) ھم ايتكز سز (قَوْلًا مَعْرُوفًا) بخشى ومعقول بولغان سوزنى (وَقَرْن) دخی آرام ايتكز وفرار فيلكز يعنى باصلوب اولطرگز (فِي بُيُوتِكُمْ) اوز ايلرگزوده ای پيغمبر خانونلرى (وَلَا تَسْرَحْنَ) ھم زينتلرگزنى كورسەئوب وفوپشيلانوب يورمەكز (تَسْرُجُ الْجَاهِلِيَّةِ الْاُولَى) اولدەگى جاهليت زماننەغى خانونلرنك زينتلر ينى اطهار قيلولرى كىي جاهليت اولى ادريس عليه السلام زمانى برلە نوح عليه السلام زمانى آراستندە بولغان زماندر ياكە ابراهيم عليه السلامقە قدر بولغان زماندر جاهليت اخرى عيسى عليه السلامدن محمد عليه السلامقە قدرلى بولغان زماندر (وَأَفَنَ الصَّلَاةَ) ھم قائم فيلكز واوتەكز نمازنى ای پيغمبر خانونلرى (وَأَتَيْنَ الزَّكَاةَ) ھم بيرگززار زكوتنى (وَأَطَعْنَ اللَّهَ) دخی اطاعت فيلكزار الله تعالى گە فرضلرني اوتەمك برلە (وَرَسُولَهُ) ھم آنك پيغمبر يئە سنتلرني ادا ايلەمك برلە (أَتَمَّا يَرِيدُ اللَّهُ) موندن باشقە توگلدركم نلەر خدای تعالى (لِيَذِيبَ عَنْكُمْ) تادەم كېتەرسە سزاردن (الرَّجْسَ) گناھنى (أَهْلَ الْبَيْتِ) ای پيغمبر عليه السلامك ابو جاعتلرى (وَيُطَهِّرَ كُمْ تَطْهِيرًا) دخی نلەر شوى كم تادەم پاكلەمك پاكلەسە سزلرنى گناھلردن وبوزق اشلردن اوشبو آيت كرىمە پيغمبر عليه السلامك خانونلرى آنك اهل بيتى ايدكىنە دليلدر (۱) وبعضلر اهل بيت فاطمە وعلى ھم حسن وحسين رضى الله عنھم لردر دېيىشلردر والله اعلم (وَأَذْكُرَنَّ) وباد فيلكز ای پيغمبر خانونلرى (مَا بَيْنَ) شول نرسەنى كم اوقولش بولور (فِي بُيُوتِكُمْ) ايلرگزوده (مِنْ آيَاتِ اللَّهِ) الله تعالى نك كتابينك ايتلردن (وَالْحِكْمَةَ) ھم پيغمبرنك سوزلردن كم اول سوزلر محض حكمتدر يعنى قرآننى و حدىتلرني حفظ فيلكز (أَنَّ اللَّهَ كَانَ) درستلككە خدای تعالى بولغوجيدر (لَطِيفًا) سزلرگە لطف وكرم ايتكوجى (خَيْرًا) خىر طوبىقوجى و بلىگوجى سزلرنك سوزلرگزنى ھم اشلرگزنى اوشبو آيت كرىمەلر ازواج مطھرات حقنە نازل بولغاندن صولك اهل اسلام خانونلردن بر جماعت ايتديلر بزلرنك حقەزە ھېچ بر آيت كېلمەدى حق سبحانە وتعالى آيت يباردى كم (أَنَّ الْمُسْلِمِينَ) درستلككە خدای تعالى نك حكمتە انقياد ايتكوجى وبوي صونفوجى ايرلر (وَالْمُسْلِمَاتِ) ھم فرمانفە بوي صونفوجى خانونلر (وَالْمُؤْمِنِينَ) دخی ايون كېلتورگان ايرلر (وَالْمُؤْمِنَاتِ) ھم ايمان كېلتورگان خانونلر (وَالْقَانِتِينَ وَالْقَانِتَاتِ) دخی فرمانفە اطاعت قیلودە ثابت بولفوجى ايرلر ھم خانونلر (وَالصَّادِقِينَ وَالصَّادِقَاتِ) دخی راست سوزلاگوجى ايرلر ھم راست

(۱) اسباب نزولده كېلتورمشدركم ام سلمه رضى الله عنها حضرتلرى ايتدى «پيغمبرموز عليه الصلوة والسلام مينم ابومدە آنك اوچون صابولگان بر كليم اوستندە او طورمش ايدى شول وقتكە حضرت فاطمە رضى الله عنها رسول حضرتى اوچون طعام كېلتوردى حضرت بيوردى كم ای فاطمە علينى ھم ايكى اوغلك حسن وحسينى جافرغل بو آشنى برگە آشايق ديدى آنلر حاضر بواوب طعامنى آشاغانلردن صولك رسول اكرم حضرتى اول كليمى آنلرنك اوستلرينە بابوب ايتدى الهى بونلر مينم اهل بيتدر بونلرني رجسدن پاك ايل گل» بس حق تعالى دن اوشبو آيت كرىمە نازل بولدى اوشبو چەندن بو بش ننى «آل عبا» ديورلر يعنى رسول اكرم وعلى فاطمە ھم حسن وحسين رضوان الله عليھم اجمعين.

(۱) زینب بنت جعش رضی اللہ عنہا واقعہ سی: اوشبو حضرت زینب بنت جعش واقعہ سی اسلام دشمنانرینک اسلام دینینہ ہم اولحضرت صلی اللہ علیہ وسلمگہ طعنہ قیلا طورغان اورنلرینک ایک بشہوری وفوتلیرا کی بولغانتلقدن اوشبو واقعہ خصوصندہ بر آز تفصیل مناسب کورلندی مصرده نشر اپتولہ طورغان عر چہ «المنار» مجلہ سینک صاحبی اوشبو واقعہ خصوصندہ آیتہ در: زید بن حارثہک حضرت زینبنی طلاق قیلووی حقندہ موضوع حدیثلر واصلسز ہم باطل روایتلر نقل ایدلوب بعض تفسیرلردہ یازلغاندر شول باطل روایتلر اسلام دشمنانرینک بو مسئلہده اسلامقہ ہم رسول صلی اللہ علیہ وسلمگہ طعنہ قیلولرینہ سبب بولغان ہم آنلرغہ فوت بیرگاندر حتی نصرانیت داعیلری طرفندن اسلام دیننہ فارسی تالیف ایدلمش کتابلردن اوشبو مسئلہ ذکر ایتولمہ گان هیچ بر کتاب یوقدر بومسئلہ آنلر اوچون فوتلی فورال بولغاندر و حالانکہ بو خصوصندہ نقل ایتولگان اصلسز روایتلر و موضوع حدیثلردن قطع نظر ایدلوب اوشبو واقعہ طوغریسنک کیلگان آیتلر گہ گنہ فارالسہ ہم اول آیتلرنی دقت ایله طوغری مطالعه ایدلسہ بو آیتلر اولزلی اسلامنک حقیقینہ ہم قرآننک کلام

۳۵۹

﴿ ۲۲ پی جز احزاب سورہ سی ﴾

اللہ ایدیکینہ آچی دلیل بولولری هر بر عقل سلیم ایاسینہ ظاہردر بو خصوصندہ نقل ایتولگان باطل واصلسز روایتلر شولدر کم رسول اکرم صلعم حضرتلری بروقت زینب حضرت زیدنک نکاحندہ وقتدہ زینبک غیبرہ سینہ کروب حضرت زینبک یوزی و باشی آچی حالده بولغانلقدن زینبک حسن جمالین و مانورلقدن کورب اولحضرتنک کوکلینہ بر نرسہ توشدیده «سبعان

سوزلی خاتونلر (وَالصَّابِرِينَ وَالصَّابِرَاتِ) ودخی صبر ایتکوچی ایرلر و صبر ایتکوچی خاتونلر (وَالغَاشِعِينَ وَالغَاشِعَاتِ) ہم نواضلق وتوباچیلک ایتکوچی ایرلر و خاتونلر (وَالْمُتَصَدِّقِينَ وَالْمُتَصَدِّقَاتِ) دخی صدقہ بیرگوچی ایرلر و صدقہ بیرگوچی خاتونلر (وَالصَّائِمِينَ وَالصَّائِمَاتِ) ہم روزہ طوتقوچی ایرلر و روزہ طوتقوچی خاتونلر (وَالْحَافِظِينَ فُرُوجَهُمْ) دخی صافلاغوچی ایرلر اولزلیرینک عورتلرینی حرامدن (وَالْحَافِظَاتِ) ہم عورتلرینی حرامدن صافلاغوچی خاتونلر (وَالَّذَاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا) و خدای تعالی نی کوب ذکر ایتکوچی ایرلر (وَالَّذَاكِرَاتِ) هم کوب ذکر ایتکوچی خاتونلر (أَعَدَّ اللَّهُ) حاضر لادی اللہ تعالی (لَهُمْ) اوشبو مذکور ایرلر هم خاتونلر اوچون (مَغْفِرَةً) یارلقاماقنی آنلرنک کناهلرینی (وَأَجْرًا عَظِيمًا) هم اولوع بولعوچی اجر و ثوابنی آنلرنک طاعت و عبادتلرینہ (۱) مرویدرکه رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضرتلری زینب بنت جعشنی زید بن حارثہکہ خاتونلققہ سورادی زینب رسول اللہنک عمہ سینک فزی بولدقدن هم صاحبجمال

مقلب القلوب» دیدی زینب رسول حضرتینک اوشبوسہ زن ایشتوب واقعہنی زیدکہ سویلدہ؛ شوندان صواک زید حضرت زینبنی طلاق قیلورغہ نیت ایتدی امام ابو بکر بن العربی حضرتلری دیمشدر کم اوشبور وایت هیچده درست توگل بلکه باطله یالغاندر اوشبو روایتنی نقل ایتوچیلر مقام نبوت و عصمتنی هم اولحضرت صلعم شأنینی آکلی آلمغان و فہملری يتوشمہ گان کمسہ لردر اولحضرتنک نبوت و عصمتن هم اللہ تعالی فاشندہ شأن و مرتبہ سن یحشی ملاحظہ ایتکان کشی آنک حقندہ موندابن ایشلرنی تجویز قیلو! احتمالی یوقدر اولحضرت صلعم زینبنی کورب کوکلینہ بر نرسہ توشدی دیمہ کلری هیچ شکسز باطلدر زیرا کہ حضرت زینب ریدکہ نکاحلانماقدن الگاری رسول صلعمنک ابوندہ اهل بیت آ، اسندہ اوسدی اول وقتدہ حجاب حکمیدہ کیلگانی یوق ایدی اولحضرت همیشه آنی کورور ایدی زینبک یاش فز وقتدہ هر وقت آنی کورب کوکلینہ هیچ نرسہ توشمہ دی اوزینک بر قیلینہ نکاحلانوب کشی خاتونی بولغاندن صواک نیچک آکا میل اینسون و آنک حقندہ کوکلینہ بر نرسہ نوشسون حاشا ثم حاشا عقل سلیم مونی نیچک جان کورسوز

— و حالانكە حق سبحانه و تعالى اولحضرتكە (ولا تمدن عينيك الى ما متعنا به ارواجا منهم زهرة الحياة الدنيا) ديوب بيورادر مصر مفتيسى سيخ محمد عبده حضرتارى اوشبو سوزلارنى نقل ايتكاندن صوڭ اوزنندن ايتەدر: سبحان الله مسلمان بولغان كشيلىر اوشبو روايت كيبلىرگە نيچك اوشانالار و حالانكە آنلر بىلەر حق سبحانه و تعالى اولحضرت صلعمنى صوفر ابن ام مكتومدىن يوز دوندرگانى اوچون عتاب فيلىدى اول حقدە عبس و تيولى سورەسن بىاردى و حالانكە اولحضرتنىڭ ابن ام مكتومدىن اعراض فيلووى خيىرلى و دينگە فائىدەلى اش اشلاو نىتى بىرلە ايدى دنيا مالينە طمع فيلودن توڭل ايدى شولاى بولسەدە حق تعالىدىن اول حقدە شلئە آيتى كىلىدى اگر حضرت زينب واقەسنىدا گى مذكور روايت درست بولسە ايدى اولحضرتنىڭ زينبنى كورگاچ ايتكان تسيبىى اوچون ھم زىبىد طلاق ايتكاندن صوڭ زينبنى نكاحلاب آلقانى اوچون حق تعالىدىن عتاب كىلور ايدى و حالانكە اول خصوصە ھىچدە عتاب كىلمەدى بلكە اولحضرت صلعمنىڭ زينبنى آلووى خدای تعالىنىڭ ھكىمى و امرى بويىچە بولدى معتبر تفسىرلردن آڭلاشلغانينە كورە اوشبو حضرت زينب واقەسنىدە كىلگان آيتلارنىڭ حاصل مضمونى

۳۶۰

﴿ ۲۲ ھىجى جز ۱ احزاب سورەسى ﴾

<p>و كوركام بولدىندىن زىدكە خاتونلئقە باراسى كىلمەدى مېن نيچك زىدكە خاتون بولايم دىدى پيغمبر حضرتينىڭ ياوچىلىقىنى قبول قىلمادى زينبنىڭ فرىنداشى عبدالله ھم بوخصوصە زينب بىرلە بىر اتئاقدە ايدى حق سبحانه و تعالى آيت بىياردى كم (وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَتِيْوُش بَوْلِمَادِي ھىچ بىر مؤمن ايرگە (وَلَا مُؤْمِنَةٍ) دىتى تىوش توڭلدر ھىچ بىر مؤمنە خاتونفە يعنى عبدالله بن جەشكە ھم زينبكە تىوش توڭلدر (اِذَا قُضِيَ لِلَّهِ) ھر قاچقان ھكىم ايتسە خدای تعالى (وَرَسُولُهُ) ھم آننىڭ رسولى ھكىم ايلسە (أَمْرًا) بىراشنى يعنى زينبنىڭ زىدكە نكاحىنى (أَنْ يَكُونَ لِيْمًا) شولكم بولسە آنلرغە (الْخِيْرَةَ) اختيار (مِنْ أَمْرِهِمْ) آنلرنىڭ اشلرندىن يعنى آنلرنىڭ اول اش خصوصە اختيارلارى اوزلرندە بولمايوب بلكە خدای ورسولنىڭ اختيارينە تابع بولماق تىوشدر و پيغمبر ھرنى ھكىم ايتسە آنى قبول قىلماق واجىدر (وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ) و ھر كم خىلافتى قىلسە و قارشسە خدای تعالىنىڭ</p>	<p>شولدر كم: اوشبو آيت كىر يەلر رسول اكرم صلعمنىڭ عىھسى امىمە بنت عبدالمطلبنىڭ قىزى زينب بنت جەش رضى اللہ عنہا قندە نازل بولەشدر مذكور زينبنى رسول صلعم اوزىنىڭ آزاد ايتكان قلى زىد بن حارثە گە خاتونلئقە صورادى اول زىد پيغمبر عليه السلامنىڭ آصراب</p>
---	--

اوسدرگان اوغلى ايدى شول سببى خلىق آنى زىد بن محمد ديورلر ايدى حضرت زينب اول باشدە آزاد بولغان قلفە خاتونلئقە بارورغە خورلاندى آغاسى عبدالله بن جەش ھم زينبنى زىدكە بىراسى كىلمەدى بىزنىڭ نىسلىمىز شريف نىسل زىد بىزگە تىڭ توڭل دىدى صكۇرە حق تعالىدىن (وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ اِذَا قُضِيَ لِلَّهِ وَرَسُولِهِ الْاَيَّة) نازل بولغاچ زينب اوزى ھم آغاسى راضى بولدىلر خدای ورسولنىڭ ھكىمى شول بولغاچ بىز ھىچ نرسە ايتىمىز دىدىلر بس اولحضرت صلعم زينبنى زىدكە نكاحلادى جاھلىندە عرب عادندە ياط كشىنى اوغلىقە آلو بار ايدى شول اوغلىقە آلوب آصراغان بالاسى كشىنىڭ اوز بالاسى ھكىمدە بولور ايدى وفات بولسە مىرائى شوڭا فالور ايدى نىسبى فرىنداشلرى مىرائىدىن محروم بولورلر ايدى ھم شول آصراب اوسدرگان اوغلىنىڭ خاتونى كشىنىڭ اوز كىلونى ھكىمدە بولوب شول اوغلى وفات بولسە ياكە آيورسە اول خاتوننى نكاحلاماقى درست بولماس ايدى كىلون فاين آناسىنە درست بولماوى شكلى كوررلر ايدى اسلام دىنى اوشبو باطل عادتنى بتوردى اوغلىقە آلقان بالا كشىنىڭ اوز بالاسى توڭل آنى اوزىنىڭ چن آناسىنە نىسبت بىر كۇر آڭا مىراث تىمى ھم آننىڭ خاتونى—

— اندن آيرلغاچ شول آصراب اوسدرگان آناسينه نكاحلانماقى درست اول آنك چن آناسى توگل ديوب حق تعالى نك حكى نازل بولدى خلق آراسنده عادت بولوب آنا بابالرندىن اورناشوب قالغان اشنى تيزگنه بتورب بولى شونداين عادت بولوب اورناشقان اشنى بتورور ارحون اول پيغمبر عليه السلام اوزى شول عادت نك خلافن اشلب خلقه كورسه تورگه كبراك پيغمبر اوزى اشل گاج خلق آكئا تيز ابارادر شول سببلى خداى تعالى اول حضرت صلعم نك آصراب اوسدرگان اوغلى هم آزاد ايتكان قلى زيد نك خاتونن زيد طلاق ايتكاندىن صوك اول حضرت نك اوزينه نكاحلاب آلورغه بيوردى ناكم شونى كورب خلق كشينك آصران اوغلى نك خاتونى شول اوغلى طلاق ايتكاندىن صوك اول كشينك اوزينه نكاحى شريعتده درست ايتكانن آچق بلسونلر هم شوگا ابارسونلر اوچوندىر اوشانداق اول زيدنى محمد عليه السلام نك اوغلى ديمه كز محمد عليه السلام سزاردن هيچ براوگزنك آناسى توگل ديوب آيت يباردى بس اوشبو بياندىن معلوم بولدى كم: حضرت زينب رضى الله عنها حقنده اوشبو طريقه آيتلر نازل بولووى مذكور باطل عادتنى

۳۶۱

﴿ ۲۲ ھى جز احزاب سوره سى ﴾

رفع قیلو هم شریعت اسلامیه حکیمینی اظهار ایتو اوچوندىر بولماسه اول حضرت صلعم نك كوب خاتونلرى بولسه ده هيچ برسینك نكاحى حقنده فرآنده ذکر ایتولمدهدى اوشانداق معلوم بولدى كم اوشبو واقعه ده اول حضرت صلعم حقنده طعنه قیلورغه ذره قدر اورن بوقدر بلکه بو خصوصه غى آيتلر اسلام نك حلقينه

فرمانينه (وَرَسُولُهُ) هم رسولينه فارسسه يا كتاب وسنت حکمندىن چقسه (فَقَدَّضَلَّ) بس تحقيق ضلالتكه نوشدى و آزدى اول كيمسه (ضَلَّالًا مُّبِينًا) آشكارا آزماق برله اوشبو آيت نزولدىن صوك زينب رضى الله عنها هم قرتداشى عبد الله مذكور عقده راضى بولدىلر وزينبنى زيدكه نكاح ايلدىلر حق سبحانه و تعالى حضرت پيغمبر عليه السلامه معلوم ايلدى كم زينب سيناك ازواج مطهرات نك جمل سينه داخل بولاچاق علم قديمده مقرر ايدلمشدر بس زيد برله زينب آراسنده موافقت بولمايوپ زيد نيچه مرتبه زينبنى طلاق ايتمه كچى بولغاچ پيغمبر عليه السلام مانع بولوب طلاق فيلدىر ماس ايدى نتاك كم حق تعالى بيورور (وَاذْذَقُوا) وياد قىلغلى محمد عليه السلام شونى كم سين ايتور ايدك (لَلَّذِي اَنعَمَ اللهُ عَلَيْهِ) شول كيمسه كه كم انعام قىلغاندىر خداى تعالى آنك اوزرينه دين اسلام نعمتى هم توفيق برله (وَاَنعَمْتَ عَلَيْهِ) هم سين انعام فيلدىك آكئا آنى تريبه ايتك هم آزاد قىلوب اوزكئا اوغل ايلمه كك برله كم مراد زيد بن حارثدر يعنى زيدكه

و فرآن نك الله تعالى طرفدىن نازل بولووينه آچق دليلدر ۳۳ حضرت عائشه رضى الله عنها دن منقولدر كم: اگر اول حضرت صلعم اوزينه كيلگان وحيدن بعضيسنى باشورمه كى ممكن بولسه ايدى اوشبو (واذ تقول للذى ائتمنت به عليه الى آخره) آيتينى باشورور ايدى البته اول حضرت آنداين اشدىن عالى و مبرادر اوشبو آئنده گى (وقضى الناس والله احق ان تخشيه) ديگان سوزنك هم اول حضرت صلعم حقنده هيچده نقصنى ايهام قىلا طورغان اش يوق زيرا كه بوسوزنك معناسى سين آدميلردن فورقاسك خدايدن فورقىيسك ديگان سوز توگل بلکه آندن مراد شولدر كم: سين خداى تعالى دن فورقووك اوستينه په زينبنى نكاحلاب آلسام خلق «اوغلى نك خاتونن اوزى آلدى» ديوب عيب ايتلر لر ديب فورقاسك و حالانكه اسلام حكيمى اجر ايتوده خلق نك عيب ايتولردن فورقو تپوش توگل بلکه خداى تعالى دنگنه فورفورغه كبراك والله تعالى اعلم. لمره ص

ایتدك سین (اَمْسِكْ عَلَیْكَ زَوْجَكَ) صافلاب طوتقل اوزك اوچون خاتونك
 زینبىنى ای زید یعنی آنی آیورماغل و نکاحكده طوتقل (وَاتَّقِ اللَّهَ) هم خدای
 تعالی دن قورقل آنك اشى طوغریسنده (وَتَخْفَى فِي نَفْسِكَ) وباشورور بولدك
 سین اوزگنك نفسكده ای محمد علیه السلام (مَا لِلَّهِ مَبْدِيهِ) شول نرسه نی كم
 خدای تعالی آنی ظاهر قیلغوجیدر یعنی زینبىنك ازواج مطهره دن بولاچاق ایدكىنى
 (وَتَخْشَى النَّاسَ) هم قورقورساك آدمیلرنك ملامت قیلولرندن یعنی زینبى اوزكا
 نکاحلاب آلباق خصوصنده خلقنك ملامتندن واوغلینك خاتونینى اوزى آلدی
 ديب ایتمه كلم نندن قورقور بولدك (وَاللَّهُ أَحَقُّ) وخدای تعالی نیوشلیرا كدر (أَنْ
 تَغْشَى) شوكا كم سین قورقساك آنندن یعنی خدايدانغه قورقماسق كیرا كدر
 ومقرر در كه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم نك خدای تعالی دن خوفی وقورقوروی بارچه
 آدمیلرنك خوفی وخشیتلرندن آرتوغرافندر مرویسر كه زید زینبىنى طلاق قیلوب
 عدتی طولغاندن صوك حضرت پیغمبر علیه السلام زینبىنى اوزینه خاتونلغفه سوراب
 زیدنك اوزینى باوچیلغفه ییاردی زید زینبىكه كیلوب رسول حضرتینك
 صوراغانلقینى عرض قیلماچ زینب رضی الله عنها غایت شادلقندن شكرانه اوچون
 ایكى ركعت نماز اوقودى وايتدی الهى سینك رسولك مینى خاتونلغفه صوریدر
 اگر مینم اول حضرتكه لیماقتیم بولسه مینى آكا بیرگل فی الحال زینبىنك
 دعاسى مستجاب بولدی واوشبو آیت كیلدی (فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ) بس اوته گانی
 زمانده زید (مِنْهَا وَطَرًا) زینبىن بر حاجتىنى یعنی زینبىنى طلاق قیلوب زیدنك
 مرادى حاصل بولماچ هم عدتی منقضی بولماچ (زَوْجَانِكَا) سىكا تزویج ایتدك
 وخاتونلغفه بیردك بز اول زینبىنى (لَكَيْلًا بَكُونُ) تا كم بولماسون اوچون سیندن
 صوك (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ) مؤمنلر اوزینه بر طارلق وچیتنك یا كه بر وبال
 وگناه بولماسون (فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ) اوزلرنك آصراماقفه آلفان واوغل ایتوب
 آطاغان اوغللرنك خاتونلرنى نکاحلاب آلوده (إِذَا قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا) هر قاچان
 ایرشسه لر اول اوغللر خاتونلرندن بر حاجت ومرادغه یعنی آصرارغه آلفان
 اوغللرى خاتونلرنى طلاق ایتسه لر هم عدتلرى طولسه شول خاتونلرنى مؤمنلر
 اوزلرى نکاحلاب آلسه لر درستدر شونك درست ایدكى ظاهر بولسون اوچون
 زیدنك خاتونى زینبىنى سىكا تزویج ایلدك كم اول زیدنى سین
 اوزكا اوغل ایتوب آلمش ایدك (وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ) وبولدی خدای تعالی نك

اشى (مفعولاً) قىلىنىش يەنى خىداي تىلەگان اش البتە بولماي قالماي
 زىنب رضى الله عنها پىغمبىرمنىڭ باشقى خاتونلارنى تىقار قىلور ايدى كم: «مىنى
 الله تعالى اوزى رسولينە تزويج قىلدى اما سىز لىرى تزويج ايتكوجى ولى
 ووكىللر كۆزدىر» دىور ايدى (مَا كَانَ عَلَى النَّبِيِّ) بولمادى پىغمبىر عليه السلام اوزى رىنە
 (من حرج) هېچ بىر وبال وگناه (فِيمَا فَرَضَ اللَّهُ) شول نرسەدە كم تقدىر قىلغاندىر
 خىداي تعالى (لَهُ) أَنْكَ اوجون يەنى بو اش سىبىلى حضرت پىغمبىر عليه السلامغە
 هېچ گناه يوقدىر و بو اش آڭاغىنە مخصوص نوڭلدىر بلكە (سُنَّةَ اللَّهِ) سنت ايدى
 خىداي تعالى اوزى نىڭ سىنىنى (فِي الدِّينِ خَلَوْا) شول كەسەلردە كم اوندىلر (من قَبْلِ)
 محمد عليه السلامدىن الگارى يەنى اۆلگى پىغمبىرلردە كم آنلردىن هم خىداي تعالى
 مباح بولغان اشلردە حرجنى نى قىلدى ((وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ) و بولدى الله تعالى نىڭ
 اشى (قَدْرًا مَقْدُورًا) اوتەلىنىش بولغوجى بىر حكىم وفضا بس اۆلگى پىغمبىرلرنىڭ
 سىقتىرىنى پىمان اېلەب بىوروركىم (الَّذِينَ يَبْلُغُونَ) شول كەسەلردىر آنلر كم
 ايرشدرور ايدىلر (رَسَلْتُ اللَّهَ) الله تعالى نىڭ پىغاملىرىنى و فرمانلىرىنى
 امتلارنىنە (وَيُحْشَوْنَ) هم قورقورلر ايدى آنلر خىداي تعالى دن (وَلَا يَحْشَوْنَ أَحَدًا)
 و قورقماسلر ايدى هېچ بىرە گودىن (إِلَّا اللَّهَ) مگر الله تعالى دن گنە قورقورلر (وَكَفَى
 بِاللَّهِ حَسِيبًا) وكفايت ايتكوجىدىر خىداي تعالى حساب ايتكوجى بولوب بىڭلرنى
 و آندىن باشقى حساب ايتكوجى يوقدىر بس آندىنغە قورقماق نىوشدىر مرويدىر كە
 زىنب رضى الله عنها واقەسىدىن صوڭ دىنسىزلر و منافىلر رسول اكرم صلى الله
 عليه وسلم حضرتنىنە طەنە قىلوب ايتدىلر كم بو محمد خلقغە اوغللر كۆزنىڭ خاتونلرى
 سىز لىرگە حرامدىر نىكاح قىلماق درست نوڭلدىر دىوب ايتەدىر و حالانكە اوزى
 اوغللىغە آلمان زىدىنىڭ خاتونىنى اوزىنە نىكاحلاپ آدى دىدىلر آنلر اوغل
 ايتوب آطاغان بالانى كىشىنىڭ صلبى بالاسى بىرلە بىر حكىمە طونارلر ايدى بس
 حق سىعانه و تعالى آيت نىباردى كم (مَا كَانَ مُعْتَدٍ) بولمادى محمد عليه السلام
 (أَبًا أَحَدٍ) هېچ بىر كىشىنىڭ آتاسى (مَنْ رَجَالِكُمْ) سىزنىڭ ايرلر كۆزدىن يەنى
 آنىڭ بلاغىتكە ايرشكان اوغلى هېچ بىر يوقدىر طاهر و قاسم هم ابراهيم اسمى اوج
 اوغلى بولغان بولسەدە آنلر ھەمسى باش و قىلرندە وفات بولدىلر مبلغ رجا لىگە
 يەنى ايرلىك مرتبەسىنە ايرشەدىلر بس آنىڭ اوسوب يىتكان صلبى اوغلى يوقدىر
 تاكم اول اوغلىنىڭ خاتونىنى نىكاح قىلماق آڭا حرام بولور ايدى بس اول

منافقلىرىڭ طەنەلىرى ناساق و تېوشسزدر (وَلَكِنْ رَسُولَ اللَّهِ) ولکن اول محمد
 عليه السلام خدای تەالی نىڭ رسولیدر (وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ) ھىم بارچە پېغمبرلرنىڭ
 آخریدرکم آندىن سوڭ ھېچ بر پېغمبر مبعوث بولماس و كېلمەس (وَكَانَ اللَّهُ) و بولغۇچىدەر
 خدای تەالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) بارچە نەرسەنى بىلگۇچى بس نبوة ختەينە كم مناسب ايد كېنى
 اول اوزى بلور (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى ايمان كېلتورگان كەسەلر (ادكر وا
 الله) ذكر قىلگۇز و ياد ايتگۇز لىر الله تەالی نى (ذَكَرًا كَثِيرًا) كۆب ياد ايتىك يعنى
 كۆبرەك و قتلرە ذكر قىلگۇز ھياكە ذكرنىڭ تورلى نواعلىرى بىرلە ذكر ايتگۇز لىر
 تھليل و تەجىد و تەمىد و تەكبىر كىبى (وَسَبِّحُوهُ) ھىم تەسبىح ايتگۇز لىر خدای تەالی گە
 ياكە نەاز اوفگۇز لىر آنىڭ اوچون (بُكْرَةً) ايرتە بىرلە (وَأَصْبِلًا) دىخى كېچە و قندە
 يعنى ايرتە نمازى بىرلە آخشام و پىستو نمازلرىنى اوفگۇز (هُوَ الَّذِي) اول خدای
 تەالی شول ذاندركم (بِصَلَاتِكُمْ) رحمت قىلور سز لىرگە (وَمَلَكُوتِهِ) ھىم آنىڭ
 فرشتەلىرى استغفار قىلور لىر و گناھلرگۇز يارلقانماقېنى استەر لىر (لِيُغْرَجَكُمْ)
 تاكم چقارسون اوچون سز لىرنى خدای تەالی (مِنَ الظُّلُمَاتِ) كفر قاراقولقلرنى
 (إِلَى النُّورِ) ايمان نورى سارى يعنى اسلام دېنندە سز لىرنى ثابت و دائىم قىلسون
 اوچون ياكە مراد معصيت و گناھ قاراقولقلرنى طاعت و عبادت نورېنە چقارسون
 اوچون دېبە كدر ياكە ظلمات بىرىتىدىن روحانېت نورېنە چقارسون (وَكَانَ
 بِالْمُؤْمِنِينَ) و بولغۇچىدەر اول خدای مؤمنلرگە (رَحِيمًا) مەربان و مرھمتلى كم
 اوزى آنلرغە رحمت ايلەر ھىم فرشتەلرگە آنلر اوچون مغفرت طلب ايتىك بىرلە فرمان
 قىلور (تَحِيَّتُهُمْ) مؤمنلرگە خدای تەالی قاشىدىن بولغۇچى تھىت و بولەك (يَوْمَ
 يَلْقَوْنَهُ) شول كۈنە كم كورور لىر آنلر خدای تەالی نى (سَلَامًا) ھىر آفندىن سلا ملىكدر
 ياكە ھىمير ملك المونىكە راجعدر يعنى ھىر ائىلىنى كورگان و قتلرندە و جان
 بىرگان و قتلرندە آنلرغە سلام ايتور (وَأَعَدَّ لَهُمْ) ھىم حاضرلە گاندر خدای تەالی
 مؤمنلر اوچون (أَجْرًا كَرِيمًا) الوغ بولغۇچى اجر نى يعنى جنت ھىم جنت
 نەعتلرىنى (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) اى خداینىڭ پېغمبرى (أَنَا أَرْسَلْتُكَ) درستلىكە بىز
 بىباردك سېنى (شَاهِدًا) گواھ ايتوب ايتلرنىڭ اشلرىنە (وَمُبَشِّرًا) ھىم سوېنج
 بىرگۇچى ايتوب بىزنىڭ رحمتىمىز بىرلە (وَنَذِيرًا) دىخى قورقتقۇچى ايتوب عذابىمىزدىن
 (وَدَاعِيًا) ھىم اونىڭگۇچى ايتوب (إِلَى اللَّهِ) الله تەالی سارى يعنى توحيد و عبادتىكە
 (بِأَذْنِهِ) آنىڭ فرمانى بىرلە ياكە توفىق و تېسىرى بىرلە (وَسَرَّاجًا مُنِيرًا) ھىم بىباردك

بز سینی روشن و یافطی بولغوجی چراغ ایتوب یا که یافطی چراغنک یعنی قرآنک
 ایهسی ایتوب (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) و سونچ بیرگل ای محمد علیه السلام مؤمنلرگه
 (بَانَ لَهُمْ) شونک برله کم آنلرغه بولغوجیدر (من الله) الله تعالی قاشندن (فَضْلًا
 کبیرا) الوغ بولغوجی فضل و کرم یعنی دیدار دولتی کم بارچه نعمتلرک الوغرافی
 و یخشیراقیدر (وَلَا تَطْعَمُ الْكٰفِرِیْنَ) هم اطاعت قیلماغل و بوی صونماغل سین حلققه
 اشانماوچیلرغه و کفر اهلینه (وَالْمُنٰفِقِیْنَ) دخی منافقرغه (وَدَع) هم قویغل سین
 و کیچکل (اِذَا هُمْ) آنلرک سینکا اذیت و جفا ایتولرینه قارشى مكافات قیلودن یعنی
 آنلردن انتقام آلو صدنده بولماغل و خدا یغه طابشرغل کم خدای تعالی اوزی
 جزالرینی بیورر (وَتَوَكَّلْ عَلٰی اللّٰهِ) هم توکل ایتکل خدای تعالی اوزرینه آنلرک
 دفعلری طوغریسندنه (وَكُنْ بِاللّٰهِ وَكِيْلًا) و یتکوجیدر خدای تعالی همه اشلرنی
 باشقارغوجی یا که حفظ ایتکوجی و اعدآ شرنندن صافلاغوجی بولوب (يٰۤاَيُّهَا
 الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا) ای ایمان کبلتورگان کسه لر (اِذَا نَكَحْتُمُ الْمُؤْمِنٰتِ) هر قاچمان نکاح
 قیلسا کز سز مؤمنه خاتونلرنی (ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ) صکره طلاق ایتسه کز سز آنلرنی
 (مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمْسُوْهُنَّ) آنلرنی مس قیلماق کزدن الگاری یعنی خلوة صحیبه برله
 خلوة بولماقندن الگاری طلاق قیلسا کز (فَمَا لَكُمْ عَلَیْهِنَّ) بس یوقدر سز لرگه اول
 طلاق ایتلمش خاتونلر اوزره (مِنْ عِدَّةٍ) هیچ بر عده کم (تَعْتَدُوْنَهَا) صانار سز اول
 عدهنک کونلرینی یعنی اول خاتونلرغه عده صافلاماق لازم توکلدر طلاق
 ایدلگاچه ایکنچی ایرگه بارماقلری درستدر (فَمَتَّعُوْهُنَّ) بس فائده ندرک سز اول خلوة
 صحیبه دن الگاری طلاق ایتکان خاتونلر کزنی بر نرسه برله یعنی اگر مهر
 نسیمه ایدلگان بولسه آنلرغه شول مهرنک یارطیسی بیرلور و اگر مهر نسیمه
 ایدلگان بولماسه متعه بیرمهک واجبدر (وَسَرَّحُوْهُنَّ) دخی کیچک سز و آیرلک سز
 آنلردن (سَرَّاحًا جَمِيْلًا) کورکام بولغوجی کیچماک برله یعنی آنلرغه ضرر ایرشدر ما ینچه
 منزل لر کزدن چفارک سز (يٰۤاَيُّهَا النَّبِیُّ) ای پیغمبر علیه السلام (اِنَّا اٰهَلْنَا لَكَ)
 درستلکده بز حلال ایندک سینک اوجون (اَزْوَاجِكَ) سینک خاتونلر کنی (الَّتِیْ
 اٰتَيْتَ اُجُوْرَهُنَّ) شونداین خاتونلر کنی کم سین بیردک آنلرک مهرلرینی حلال
 قیلونی مهر بیروگه تقید افضلیه نی بیاندر حلاللک آتما توفی ایتدکندن توکلدر
 (وَمَا مَلَکَتْ يَمِیْنُكَ) هم ملک یمین برله مالک بولغان کنبزه کلر کنی سینکا حلال
 قیلدی (مِمَّا اَنۡفَاۤءُ اللّٰهِ) شول نرسه دن کم فاینارغاندر و بیرگاندر خدای تعالی آنی

(عَلَيْكَ) سىنىڭ اوزرگە يەنى كىفر اھلى بىرلە صوغىش قىلغاندە حاصل بولغان غنىمەت بولوب سىڭا نصىب ايدىلگان كىنيزەكلرنى صفىھە و رىھانە و غير بىلر كىبى (وَبَنَاتِ عَمَّكَ) ھەم حلال ايتىدىك سىڭا آناڭ بىرلە بىر توغمە اير قىرنداشك قىزلىرىنى (وَبَنَاتِ عَمَّاتِكَ) ھەم آناڭ بىرلە بىر توغمە قىز قىرنداشلر ك قىزلىرىنى (وَبَنَاتِ خَالَكَ) دىخى آناڭ بىرلە بىر توغمە اير قىرنداشك قىزلىرىنى (وَبَنَاتِ خَالَاتِكَ) دىخى آناڭ بىرلە بىر توغمە قىز قىرنداشلر ك قىزلىرىنى (الَّتِي هَاجَرْنَ مَعَكَ) آنداين خاتونلر كىم اوشبو مىڭ كورلردىن ھىجرت ايتىدىلر آنلر سىنىڭ بىرلە مەكەدىن مەدىنەگە (وَأَمْرًا مُؤَمَّنَةً) دىخى حلال ايتىدىك مۇمىنە خاتوننى (أَنْ وَهَبَتْ نَفْسَهَا) اگىر باغىشلانە اول خاتون اوزىنى (لِلنَّبِيِّ) پىغمبەرگە (أَنْ أَرَادَ النَّبِيُّ) اگىر تىلاسه پىغمبەرە لىيە السلام (أَنْ يَسْتَنْكِحَهَا) نىكاھلانماقنى اوزىنە اول خاتوننى (خَالِصَةً لَّكَ) خالىس ايتولمىش و خالصلانمىش بولغانى حالدە سىڭاغىنە اوشبو ھىكەم (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ) مۇمىنلردىن باشقىھە يەنى بىر خاتون بىجىرد اوزىنى سىڭا ھبە قىلدىم دىيە كى بىرلە مەھرىسىز اول خاتوننىڭ حلال بولماقنى رسول اكرىم صلى الله عليه وسلم گە گىنە مخصوصدىر باشقىھە مۇمىنلرگە بو ھىكەم بولماس (فَدَعَلِمْنَا) تىھقىق بلىدىك بىز (مَا فَرَضْنَا عَلَيْهِمْ) شول نىرسەنى كىم فرض قىلدىق امە اوزىنە ھىق شىرطلر نىدىن (فِي أَرْوَاجِهِمْ) خاتونلر بىنى نىكاھ قىلو توغرىسىندە يەنى مەھىر و شەھود و نىققە ھەم ايكى خاتون آراسىنى تىگىز توتۇق كىبى (وَمَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ) ھەم مىلك بىمىن بىرلە مىلوكلارى بولغان كىنيزكلر بىنى توتۇق خصوصىندە و حلال ايتىدىك سىڭا اى مەھدىلىيە السلام خاتونلر بى بىجىرد اوزلر بىنى ھبە ايتىھە كلرى بىرلە مەھرىسىز (لِكَيْلَا يَكُونَ عَلَيْكَ) ناكىم بولماسون اوچون سىنىڭ اوزرگىڭا (حَرَجٌ) بىر طارلق وچىتىنىڭ (وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا) و بولغۇچىدىر ھىداى تەئالى يارلقاغۇچى گىناھلر بىنى (رَحِيمًا) مەھرىبان و مەرحىملى كىم چىتىن اشلر بىرلە كوچلاماس (تَرْجِي مِنْ تَشَاءُ) اوزگىدىن بىراق قىلورسىڭ اى مەھدىلىيە السلام تەلگەن كەمسەنكىنى (مِنْهُنَّ) خاتونلرگىدىن (وَتَوَوَى إِلَيْكَ) ھەم اورن بىرورسىڭ اوزىڭ سارى (مِنْ تَشَاءُ) تەلگەن كەمسەنكىنى آنلردىن يەنى قايسىنى تەلەسالىڭ شونى اوز قاشىكە طونارسىڭ و تەلگەنكىنى چىتىدە طونارسىڭ اختىيار اوزىڭكە ھەر و سىپىھدە كلتورمىشدر كە اوشبو آيت بىرلە رسول اكرىم صلى الله عليه وسلم دىن قىسىم نىڭ وچوبى ساقىط بولدى يەنى خاتونلر آراسىنى تىگىز ايتماك نىڭ و اجبلىكى آندىن ساقىط بولدى لىكىن زاد المىسىردە دىمىشدر كە اول ھىضرت ازواج مەطھىرەت آرارلرندە سوده رىضى الله عنھادىن

باشقىلارنىڭ آراسىدا قىسمىنى رىئايە قىلور ايدى سۈدە اوز نوبىتىنى عائشە حضرتىنە باغشلاغان ايدى (وَمَنْ ابْتَغَيْتَ وَهَرَكَ نَحْيَ اسْتَأْذَنَ سَبِيحًا وَكَبَّرَ بِطَلَبِ اَيْلَسَاكَ (مَنْ عَزَلَتْ) شَوْل كىمىسەلردىن كىم اوزىڭدىن يىراق قىلدىڭ آنلارنى يىغىنى اوزىڭدىن چىتىدە طوتقان و طاشلاغان خاتونىڭنى كىيرى اوزىڭغا ياقىن ايتىمە كىچى بولساڭ و كوكۇلېنى طاپساڭ (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ) بىس يوقدەر هېچ گناھ سىنىڭ اوزىڭغا (ذَلِكَ) اوشبو اش يىغىنى اوزىڭدىن يىراق ايتىكان خاتونىڭنى بىنە اوزىڭغا ياقىن ايلەمەكك (اِحْتِ) يىقىنراقدر (أَنْ تَقْرَأَ عَلَيْهِنَّ) باقترماقغە اول خاتونلارنىڭ كوزلىرى اوشبو اش سىبىلى (وَلَا يَحْزَنَنَّ) ھىم قايغولى بولماسلىقلار بىنە يىقىنراقدر سىنىڭ فرافىڭ بىرلە (وَبِرْضِيَنَّ) دىخى راضى بولولرى بىنە يىقىنراقدر (بِمَا آتَيْتَهُنَّ) شول نىرسە گە كىم بىردىڭ سىن اول خاتونلارغە (كُلُّهُنَّ) آنلارنىڭ ھىمەللىرى يىغىنى ھىر قاچقان اول خاتونلار سىنىڭ ايتىمەكك بىرلە آنلارنى يىراق ھىم ياقىن ايلەمەكك بارچەسى خىداينىڭ فرمانى بىرلە ايدىكىنى بىلسەلر بولاش سىبىلى مالول و قايغولى بولماسلىرى بىلكە راضى بولوب اطاعت قىلورلر (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) و خىداي تىعالى بلور (مَا فِي قُلُوبِكُمْ) سىزلارنىڭ كوكۇللىرى كىزدە بولغان نىرسەنى رىغبت و كراھىتىدىن (وَكَانَ اللَّهُ) و بولغۇچىدەر خىداي (عَالِمًا) بىلگۇچى بىنەلرنىڭ نىتىلرىنى (حَلِيمًا) تىھىل ايتىكۇچى ھىم صىبر قىلغۇچى كىم گناھكار بىرنى عىذاب ايلەمەككە آشقىماس (لَا يَجُلُ لَكَ النِّسَاءُ) حلال نوگىلدر سىڭا خاتونلار اى محمد عليه السلام (مَنْ بَعْدَ) اوشبو توفىز خاتونلارنىڭدىن صولڭ نىئاك كىم باشقىە مؤمىنلار گە دورت خاتوندىن آرتقى حلال بولماس (وَلَا أَنْ تَبَدَّلَ) دىخى حلال نوگىلدر سىڭا آلىشىدۇرماڭ (بِهِنَّ) اوشبو خاتونلار بىرلە (مَنْ أَرْوَجَ) باشقىە خاتونلاردىن بىراونى يىغىنى اوشبو خاتونلارنىڭ بىرسىنى طىلاق ايدوب آنىڭ اورىنىنە باشقىە بىر خاتون آلمافىڭ درىست نوگىلدر (وَلَوْ أَحْبَبْتَ) اگىرچە عىجبىكە قالىدىرسەدە سىنى و چىران ايلەسەدە (حَسْبُنَّ) اول خاتونلارنىڭ كور كاملىكلرى (أَلَا مَمْلَكَتٌ بِيَمِينِكَ) مگىر كىم حلالدر سىڭا اوشبو توفىز خاتونلارنىڭدىن آرتقى شول نىرسە كىم مالك بولدى آنى سىنىڭ قولىڭ يىغىنى اوز ملكىڭدە بولغان كىنيز كلركىڭ حلالدر (وَكَانَ اللَّهُ) و بولغۇچىدەر الله تىعالى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) بارچە نىرسە اوزرە (رَقِيبًا) حىفظ ايتىكۇچى و صافلاغۇچى مەروپىدەر كە پىغىمبەر عليه السلام خىللىرى حق تىعالىنىڭ حىكىمى ايلە زىننەنى اوزىنە خاتونلارغە قىبول ايلەدى و آنىڭ طوبىينە طعام حاضرلىتوب خىلقنى دعوت قىلدى طعامنى آشاب نىھام ايتىكاندىن صولڭ چىولغان قوناقلار سوزگە مشغول بولوب

بىك اوزاق اولطور ديلر زينب حضرتى خانە تاڭ برپو چماغندە يوزىنى ديو ارغە
 بيروب اولتورغان ايدى پيغمبر عليه السلام خلق تاڭ كيتما كينى تىلار ايدى هميشە
 سوزلاشوب اولتور ديلر عاقبە رسول اكرم حضرتى مجلسدن اوزى طوروب
 كيندى تاڭ طورغانىنى كوب صحابەلر كوبسى طوروب كيندىلر مجلسدە اوچ
 كشى همان سوزلاشوب قالدىلر حضرت ايشك توبندە كوتوب طورور ايدى
 آنلر هميشە سوزلاشور ايدىلر آنلرغە اينمە ككە شرم ايلەدى شول طريقە كوب
 انتظاردن صوك خلوت بولدىلر حضرت انس ايتور كرم رسول اكرم صلى الله
 عليه وسلم حضرتلرى زينب تاڭ خانە سينە كرى مین هم كرمە كچى بولغان ايدم حجرە
 ايشكىنە پردە طار تىلر هم اوشبو آيت حجاب نازل بولدى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى
 ايمان كيتتورگان كىسەلر (لَا تَدْخُلُوا) كرمە كزىلر (بُيُوتَ النَّبِيِّ) پيغمبر عليه السلام
 ايولرىنە (الْأَنْبِيَاءِ) مگر شول كىم سز لرگە اذن بيرلسە يعنى اكر سز لرگەر خصت
 بيرسەلر وسزنى اونداسەلر گنە كرگز (إِلَى طَعَامٍ) طعام آشاماققە (غَيْرِ نَاطِرِينَ)
 فاراغوچىلرغە باشقە بولغان كز حالدە (أَنَّهُ) اول طعام تاڭ ايرشمە كينە وكيلە كينە
 يعنى ايشككە فاراب طعام قاچان كيلور ديب تورما كز يا كە طعام وآش وقتىنى
 صافلاب نوروب نوتون كورگاچ كينە كيلما كز (وَلَكِنْ إِذَا دُعِيتُمْ) ولكن هر
 قاچان چاقىلمش بولسا كز سز (فَادْخُلُوا) بس كرگز (فَإِذَا طَعِمْتُمْ) بس هر قاچان
 طعام آشاسا كز سز لر (فَاتَشَرُّوا) بس طارال كز وطورب كيتو كز (وَلَا مُسْتَأْنِسِينَ
 لِحَدِيثٍ) هم اولتورما كز لر آرام طوتقوچى وقرار اينكوچىلر بولغان كز حالدە
 بر بر كز تاڭ سوزلرى اوچون يعنى سوزلاشوب اوزاق اولطورماق كز (أَنْ
 ذَلِكُمْ) درستلكدە اوشبو اشكز يعنى آشماچ طورب كينماينچە سوزلاشوب
 اولطورماق كز (كَأَنْ يُؤَذَى النَّبِيُّ) رنجتور بولدى پيغمبرنى (فَيَسْتَعِيبُكُمْ) بس
 شرم قىلور و اوبالور پيغمبر عليه السلام سز لر دن طورب كيتكز ديب ايتورگە
 (وَاللَّهُ لَا يَسْتَعِيبُ) و خداى تعالى شرم اينماس (مِنَ الْعَقِّ) راست و توغرى اينودن
 (وَإِذَا سَأَلْتُمُوهُنَّ) هم هر قاچان صوراسا كز سز پيغمبر عليه السلام خانولر ندىن
 (مَتَاعًا) بر متاعنى يعنى ابواسباب ندىن بر فائده لانورلق نرسەنى صوراسا كز (فَسَلُّوهُنَّ)
 بس صوراسا كز سز آنلر دن (مِنْ وَرَاءِ الْحِجَابِ) پردە آرطندن (ذَلِكُمْ) نوشبو اش
 (أَطْعُرُ) پا كيزه را كدر (لَقُلُوبِكُمْ) سز لر تاڭ كوكللر كز گە (وَقُلُوبُهُنَّ) هم آنلر تاڭ
 يعنى خانولر تاڭ كوكللر نە خواطر شيطانىه و هواجس نفسانىه دن (وَمَا كَانَ لَكُمْ)

(۱) اوشبو آيت كرىبه
 صراحة ازواج مطهرات
 حقندە نازل بولسەدە
 مفرىن كرام قوللر نە
 بناء باشقە مؤمنە
 خانولر تاڭ هم حجاب
 اچندە و پردە آرطندە
 بولولرى نبوشلى ايد كينە
 دلالت قىلادر زىرا كە
 رسول صلى الله عليه
 وسلم تاڭ خانولرى خوف
 فتنە اوچون و خواطر
 شيطانىه هجومندن
 صافلانور اوچون حجاب
 اچندە بولولرى نبوش
 بولسە باشقە خانولر تاڭ
 حجاب اچندە بولولرى
 بالطريق الاولى لازمدر
 چونكە باشقە خانولردە
 ازواج مطهراتقە قاراغان
 خوف فتنە كوبرەك
 و خواطر شيطانىه احتمالى
 آر نغراقدر.
 فافهم لىعبرەص

وتبوش توڭلدر سز لرگه (اَنْ تُوْدُوْا) سز نڭ رنجتما ككز (رَسُوْلَ اللّٰهِ) خدای
 تعالى نڭ پيغمبرىنى (وَلَا اَنْ تَنْكِحُوْا) دخى درست توڭلدر سز لرگه نكاح
 فيلما ككز (اَزْوَاجِهٖ) پيغمبر عليه السلام نڭ خانونلرىنى (مِنْ بَعْدِهٖ) اَنڭ وفاتندن
 صوڭ يا كه ملاقا ايتكاندن صوڭ زيرا كه اَنڭ خانونلرى سز لرگه انا حكمنده در
 انا نى نكاح قيلماق اوغلقه حرامدر بس اَنڭ خانونلرىنى نكاح فيلما ككز (اَبْدًا)
 منگووهر كز (اِنَّ ذٰلِكُمْ) درستلكنه اوشبواش (كُنْ عِنْدَ اللّٰهِ) بولدى الله تعالى فاشنه
 (عَظِيْمًا) اولوغ گناه زيرا كه رسول الله صلى الله عليه وسلم نى تعظيم واحترام ايلامك
 لازمدر تركلكنده هم وفاتندن صوڭ بلكه اَنڭ حيات وماتى تعظيم وتكريم
 حقنده برابردر مرويدركه صحابه لردن براو اكر پيغمبر حضرتى وفات بولسه
 مین عائشه نى خانونلققه صورارمن ديگان ايدى واىكنچى بركمسه نڭ هم شول
 سوز خاطرندن اونوب لكن تلى برله ايتمه گان ايدى كوكلندن گنه اويلاغان
 ايدى حق تعالى دن آيت كيلدى كم (اِنَّ تَبُوْا شَيْئًا) اكر آشكارا فيلسا ككز سز
 بر نرسه نى يعنى پيغمبر عليه السلام خانونىنى نكاحلاماق توغرىستنده نل ككز برله
 سوزلاسا ككز (اَوْ تَخْفَوْهُ) يا ايسه ياشورسا ككز انى كوكل ككزده وتل ككز برله ايتماسا ككز
 (فَاِنَّ اللّٰهَ كَاَنَّ) بس درستلكنه الله تعالى بولدى (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمًا) بارچه
 برسه نى بلگوچى كم آندن هيچ اشنى ياشوره آلماس سز مرويدركه اوشبو آيت
 نزولندن صوڭ حكم كيلدى كم بارچه خانونلر ايولرنده پرده آرطنده اولتورديلر
 آنلر نڭ آنالرى واوغللرى هم باشقه فرنداشلرى ايتديلر كم يارسول الله اول
 خانونلر بز نڭ كى محرم فرنداشلرى برله هم پرده آرطندن سوزلاشسونلر مو
 حق تعالى دن آيت كيلدى كم (لَا جُنَاحَ عَلَيْهِنَّ) يوقدر هيچ بر گناه اول خانونلر
 اوزرينه (فِى اَبَاءِهِنَّ) اوزلرين نڭ آنالرينه يوزلرينى كورگاز ماكلرنده (وَلَا اَبْنَاؤُهُنَّ)
 دخى اوغللرينه (وَلَا اَخْوَانَهُنَّ) هم بر توغمه فرنداشلرينه (وَلَا اَبْنَاؤُاَهُنَّ)
 دخى بر توغمه اير فرنداشلرين نڭ اوغللرينه كورنماكلرنده گناه يوقدر (وَلَا اَبْنَاؤُاَهُنَّ)
 اَخْوَانَهُنَّ) هم بر توغمه فرنداشلرين نڭ اوغللرينه (وَلَا نَسَائِهِنَّ) دخى مسلمانلر نڭ
 خانونلرينه كورنماكلرنده گناه يوقدر (وَلَا مَالِكَةٌ اِيْمَانَهُنَّ) هم اوز ملكلرنده
 بولغان كنبزه كلرينه وقللرينه كورنماكلرنده گناه يوقدر (وَاتَّقِيْنَ اللّٰهَ) وفورقكز
 سز اى خانونلر الله تعالى دن (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكنه الله تعالى (كَاَنَّ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ)
 بولفوچيدر بارچه نرسه اوزرينه (شَهِيدًا) گواه (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكنه خدای تعالى

(۱) جمهور علماء فاشنده اوشبو آیت کریمه ده صلوات برله امر وجوبکه محمولدر اما اختلافی شونده در کم نی مقدار صلوات ایتیک واجب بولور امام مالک رحمه الله فاشنده بتون عمرده بر مرتبه صلوات ایتیک واجبدر و آندن زیاده سی ۳۷۰

﴿ ۲۲ نجی جز احزاب سوره سی ﴾

(وَمَلَأْتِكُمْ) هم آنک مرشته لری (بِصَلْوٰنَ) درود بیارورلر و صلوات فیلورلر
 خدای تعالی نك صلواتی رحمت ایل مه کیدر و فرشته لرنك صلواتی استغفار قیلماقلر بدر (عَلَى
 النَّبِيِّ) پیغمبر علیه السلام اورره (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان
 کمسه لر (صَلُّوا عَلَيْهِ) (۱) صلوات ایتکزلر پیغمبر علیه السلام اورره (وَسَلُّوا تَسْلِيمًا)
 هم سلام ایتماک سلام ایتکزلر آکا یا که انقیاد قیلکز و بوی صونوگزلر آکا
 (إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ) در سنلکده شول کمسه لر کم ایندا فیلورلر خدای تعالی نی
 یعنی آکا شرک کیلتورورلر و آنک بالاسی باردر دیورلر (وَرَسُولُهُ) هم رنجتورلر
 آنک رسولینی کم ساعر در شاعر در دیورلر (لَعْنَهُمُ اللَّهُ) یراق قیلدی خدای تعالی
 آنلرنی اوز رحمتندن (فِي الدُّنْيَا) دنیا ده (وَالْآخِرَةِ) هم آخرنده (وَأَعَدَّ لَهُمْ) دخی
 حاضر له دی خدای آنلر اوچون آخرنده (عَذَابًا مَّهِينًا) خور قیلغوچی عذابنی
 (وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ) وشول کمسه لر کم رنجتورلر (الْمُؤْمِنِينَ) مؤمن ایرلرنی
 (وَالْمُؤْمِنَاتِ) هم مؤمنه خانونلرنی یعنی صفوانغه و حضرت عائشه صدیقه غه
 بیتان ایدارلر (بِغَيْرِ مَا كَتَبْنَا) آنلر قیلماغان اش برله یعنی ناحق اورنده
 رنجتورلر (فَقَدْ احْتَمَلُوا) بس تحقیق یوکلادیلر اول رنجتکوچیلر (بِهَتَانًا)
 اولوغ بالفغاننی (وَأَثَمًا مُّبِينًا) دخی آشکارا بولغوچی گناهنی و بعضیلر دیمشلر در
 کم بو آیت منافقلر شاندنه نازل بولدی کم آنلر علی المرئضی حضرتینی تیوشسز
 سوزلر برله رنجتورلر ایدی مرویدر که اول زمانده آزاد خانونلر باشلرینه
 بورکانوب یورورلر ایدی و کتیزه کلرنک باشلری آچق بولور ایدی بعضی
 فاسق وزانلر کیچه لرده یول باشینه اولتوروب کتیز کلرگه تعرض وتعدی
 فیلورلر ایدی باشینه بورگانگان خانونلرغه تعرض ایتما یوب صافلانورلر ایدی
 بس حق تعالی دن آیت کیلدی کم (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای پیغمبر علیه السلام (قُلْ)
 ایتکل سین (لَا زَوَاجَکَ) خانونلرکا (وَبَنَاتَکَ) هم قزلرکا (وَنِسَاءَ الْمُؤْمِنِينَ) دخی
 مسلمانلرنک خانونلرینه شویله دیوب کم آنلر ابولرندن چققان و قتلرند
 (بِذُنُوبِنَّ عَلَیْهِنَّ) یاقن فیلسونلر وتوشورسونلر یوزلرینه هم قوللری اوزره
 (مَنْ جَلَّابِیْهِنَّ) اوزلرینک بورکانچکارینی (۲) یعنی اوزلرینی بورکانچک برله

مستعیدر و نمازده تشهیده صلوات ایتیک امام اعظم رحمه الله علیه فاشنده سنت و امام شافعی رحمه الله فولنچه واجبدر و کوبره ک اماملر فولنچه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم نك اسمی شریفی ذکر ایدلگانه ایتکوچیکه هم ایشتکو- چیکه صلوات ایتیک واجب بولور و بعضیلر فولنچه بر مجلسده بر کره صلوات ایتیک برله واجب ساقطدر.

(۲) اوشبو آیت کریمه حجابنک وجوبینه یعنی مسلمان خانونلری اوراملرغه چققانک باشلرینه چپان شکلی بارچه اعضالرنی قاپلی طورغان نرسه بورکانوب یوزلرن قاپلاب چفلوری واجب ایدکینه آچق دلیلدر زیوا که یدنین علیهن من جلابیهن قول شریفینک معناسی جلابا بلرینی یوزلرینه توشور- سونلر و سالوندرسونلر دیمکدر بارچه معتبر

تفسیرلرده جلابنک معناسی بوتون گاودهنی قاپلی طورغان بورکانچک دیوب ذکر ایدلمشدر اوشبو تفسیرلرنک ایتوونچه جلابا چپان شکلی بورکانچک بولدر معتبر تفسیرلرده الجلاب ما یستر الکل یعنی جلابا بارچه —

— بدننى اورتە طورغان نرسە دىيۈپ ذكر ايلەمشلردىن ابن عباس رضى الله عنهما حضرتلرنى اوشبو آيت كرىمە نىڭ

﴿ ۲۲ نچى جىزەمەت سۇرىسى ﴾

۳۷۱

تەفسىرلەندە (امر نساء

المؤمنين ان يغطين رؤسهن ووجوههن بالجلايب الاعينا واحدة) دىيۈپ ذكر ايلەمشلردىن معناسى مسلمانلارنىڭ خاتونلىرى باشلارنى ويوزلارنى بوركاچىكلرى ايلە قاپلامق مگر بىرگە كوزلارنى آچق قالدۇرماق ايلە امر ايتىدىلەر دىيىمىكىر اوشانداق يەنى قول شىرىقىنى ھەر بىر تەفسىرلەندە اى يىغىن رؤسهن ووجوهن دىيۈپ تەفسىر ايتىشلردىن خاتونلار باشلارنى ھەم ويوزلارنى بوركاچىكلرى ايلە قاپلاسونلار دىيىمىكىر، فاضى بىضاوى، كشاف، مدارك، روح البيان، ابو السعود، تېسىر، زاد المسير، ويونلاردىن باشقا بىك كۆپ مەتبەئە تەفسىرلەر ھەر قايسى اوشانداق ذكر ايلەمشلردىن ھەم اوشبو آيت كرىمە مەتبەئە موافق رسول اكريم صلى الله عليه وسلمدىن مشھور و صحىح خەبەرلەر

اورتسونلار و آچق بورماسونلار (ذَلِكَ) اوشبو اش يەنى بوركاچىك بىرلە يۈرۈمەكلەرنى (أَدْنَى) ياقىنراق (أَنْ يَعْرِفَنَّ) تانولۇش و بىلۈش بولماقلىرىنىە صلاح و عفت بىرلە يەنى اكر بوركاچىك يانۇب يۈرۈشلەر خەلقلىرىنىڭ خاتونلارنىڭ ايدىگۈ و پاكىزە ايدىگۈلىرىنى بولۇرلەر ياكە كىزەك توگۈل بلكە آزاد خاتون ايكانلىكلەرنى بىلنور (فَلَا يُؤْذِنَنَّ) بىس ايدىا ايتىلمش بولماسلار آنلار يەنى فاسقىلر وزانىلر آنلارغە تەرض قىلماسلار (وَكَانَ اللَّهُ) بولغۇچىدىن خەداي تەئالى (غَفُورًا) اوتكانەكلىكى گناھلارنى يارقاقۇچى توبە قىلماق بىرلە (رَحِيمًا) بىنلار يە مەربان ورحىمت ايتىكۇچى (لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ) اكر طىولماسلار مەناقىلر نفاقلىرىدىن (وَالَّذِينَ) ھەم طىولماسلار شول كەمسەلەر كەم (فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) بولغۇچىدىن آنلارنىڭ كۆڭللىرىنىە صرخالق يەنى فاسقىلر وزانىلر فاسقىلردىن توقناماسلار (وَالْمَرْجُوفُونَ) دىخى طىولماسلار يالغان و بىيۈدە خەبەرلەرنى چىقارۇب فاش ايتىكۇچىلر اسلام لشكىرى آراسىندە (فِي الْمَدِينَةِ) مەدېنە شەھرىندە (لَنْفَرِيَنَّكَ) البتە مسلط و ايرىكلى قىلورمىز سېنى (بِهِمْ) آنلارغە و آنلارنى اولتورمەك بىرلە سېڭا امر قىلورمىز (ثُمَّ لَيُجَاوِرُنَّكَ فِيهَا) سىڭرە كورشىلك ايتىماسلار سېڭا مەدېنە شەھرىندە (الْأَقْلِيَاءَ) مگر آزغىنە وقت سېڭا كورشى بولۇرلەر و مەدېنەدە تورۇرلەر سىڭرە شەھردىن چىقارلۇرلەر (مَلْعُونِينَ) لعنت ايتىلۇشلار و سورۇشلار بولغانلارنى خالدا (أَيْنَمَا تُقِفُوا) قايبو اورىندە كەم تابولۇش بولسەلر آنلار (أَخْذُوا) توتولۇش بولۇرلەر (وَقَتَلُوا) ھەم اولتورۇش بولۇرلەر يەنى آنلارنى قايدە كورسەلر شوندا طوتۇماق ھەم اولتورمەك كىرا كىر (تَقْتِيلًا) اولتورمەك خورلىق و رسوالق بىرلە (سُنَّةَ اللَّهِ) سنت قوبىقاندۇر الله تەئالى بىرسنت قوبىماق (فِي الَّذِينَ خَلَوْا) شول كەمسەلەردە كەم اوتىدىلەر (مَنْ قَبْلُ) اوشولاردىن الگارى يەنى اولگى ايتىلەردە مەقرۇر قىلغانلار شونى كەم پىغىمبەرلەر مشركلارنى اولتورمەك بىرلە كەم قىلۇرلەر (وَلَنْ تَجِدَ) وسىن تابىماس سىڭ (لِسُنَّةِ اللَّهِ تَبْدِيلًا) الله تەئالى نىڭ سىنتىنە آلىشىرماقنى يەنى ھېچدە آلىشىرلماس و اوزگار تولماس (يَسْأَلُكَ النَّاسُ) صورارلەر سېنىدىن اى محمد عليه السلام آدمىلەر يەنى مشركلر امتىحان و استىھزآم طرىقنەھ صورارلەر (عَنِ السَّاعَةِ) قىيامتىن يەنى قىيامت قاچقان بولۇر دىيۈپ صورارلەر (قُلْ) ايتىكلى سېن

صاح كىتابلارنىدە مەنكوردىن اول خەبەرلەرنىڭ ھەر قايسى ۳۴۰ خاتونلار اورامغە چىققانە

ويوزلارنى اورتۇب چىقۇرلارنى واجب ايدىكەنە آشكارا دلالت قىلالار. لەھررە ص

آنلرغہ (اِنَّمَا عَلَّمَهَا) موندن باشقہ تو گلدر کم قیامتنگ و قیبنی بلمہ ک (عند اللہ)
 خدای تعالی فاشندہ بولغو چیدر کم آندن باشقہ ہیج کم بلمہ س (وَمَا يَدْرِيكَ)
 ونی نرسہ بلدرور سیگنا یعنی بلماس سڭ (لَعَلَّ السَّاعَةَ) شاید کم قیامتنگ
 کیلمہ کی (تَكُونُ) بولور (قَرِيبًا) یقین یعنی بلکہ قیامت یقیندر سز آنی
 بلمہ سسز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده خدای تعالی (لَعَنَّ الْكٰفِرِيْنَ) لعنت ایلدی
 ورحمتندن یراق قیلدی حشر وبعثکده و قیامتکده اشانماو چیلرنی (وَاَعَدَلَهُمْ) هم
 حاضرلادی آنلرنی عذاب قیلو او چون (سَعْبْرًا) قزدرلمش نموغ او طینی (خَالِدِيْنَ
 فِيْهَا) منگو قالغو چیلر بولغانلری حالده آنلر نموغ او طنده (اَبَدًا) همیشه یعنی
 اصلا او طندن چقارلماسلر (لَا يَجِدُوْنَ) طاہماسلر آنلر (وَلِيًّا) ہیج بر دوستنی کم
 آنلرنی نموغدن چقارس (وَلَا نَصِيْرًا) دخی طاہماسلر بر مدد و یاردم ایتکوجینی کم
 آنلرنی عذابدان فوتقارسه (يَوْمَ تَقْلَبُ) یاد قیلغل شول کوننی کم دوندرلمش
 بولور (وَجُوْهُهُمْ) اول مشرکلرنک یوزلری (فِي النَّارِ) او طنده بر طرفدن بر
 طرفقه یعنی آنلرنی گاها آرنالری اوزره و گامی یوزلری اوزره او طغه سالورلر
 (يَقُوْلُوْنَ) ایتورلر آنلر نموغده (بِالْبَيِّنَاتِ) ای کاشکی بزلر (اَطَعْنَا اللّٰهَ) اطاعت
 قیلغان بولساقی اللهغه (وَاَطَعْنَا الرَّسُوْلًا) هم بوی صونغان بولساقی پیغمبرگه
 (وَقَالُوْا) وایتورلر نموغده مشرکلرنک کچک و توبان درجدهده بولغانلری (رَبَّنَا)
 ای بزنگ پروردکارمز (اِنَّا اَطَعْنَا) درستلکده بزلر اطاعت ایتدک و ایلردک
 (سَادَتْنَا) قبیللر مزنگ اولوغلرینه و مهترلرینه (وَكَبِّرَاتِنَا) هم اکابرلر مزگه
 (فَاَضَلُّوْنَا السَّبِيْلًا) بس آزدردیلر آنلر بزنی یولدن واغوا قیلوب ضلالت که
 توشوردیلر (رَبَّنَا) ای بزنگ رهمز (اَنَّهُمْ) بیرگل سین آنلرغه (ضَعِيفِيْنَ) ایکی
 اولوشنی (مِنَ الْعَذَابِ) بزگه بسیرلگان عذابدان زیراکه آنلر اوزلری
 هم آزدیلر هم بزلرنی آزدردیلر بس آنلرنک عذابلری بزنگی کبی ایکی
 اولوش بولسون (وَالْعَنَهُمْ) دخی لعنت ایتکل ورحمتندن یراق ایلر گل سن آنلرنی
 (لَعْنًا كَبِيْرًا) اولوغ لعنت (بِأَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) ای ایمان کیلتورگان کمسه لر
 (لَا تَكُوْنُوْا) بولماگز سز (كَالَّذِيْنَ اٰذُوْا مُوْسٰی) شول کمسه لر کبی کم رنجتدیلر
 موسی پیغمبرنی یعنی ای مؤمنلر سزلر محمد علیه السلامنی رنجتماگز لرننک کم
 بنی اسرائیل قومی موسی علیه السلامنی رنجتدیلر و آنی زنا قیلدی دیوب تهمت
 ایتدیلر (فَبَرَّاهُ اللّٰهُ) بس پاک قیلدی اول موسی پیغمبرنی الله تعالی (مِمَّا قَالُوْا)

(۱) ياكه بنى اسرائيل حضرت موسى غه افتراء قيلوب آنك تننده عيبي بارد ر شول سببلى خلقدن قاچوب باشرن غسل قيلادر ديورلر ايدى بر كون غسل قيلقان چافده حضرت موسى كيومينى صالوب بر طاش اوستينه قويوب اوزى صوغه كرگان ايدى حق تعالى قدرتى برله اول طاش قوزغالوب موسى عليه السلامك كيومينى آلوب كبتدى حضرت موسى بالانچاق آنك آرلندن يوكرور ايدى تاكم اول طاش خلق آراسينه باروب كردى وبنى اسرائيل حضرت موسى نك تننده هيچ بر عيب يوق ايدكىنى كوزلارى برله كورديلر. تفسير مولانا يعقوب.

(۲) ياكه سموات وارضدن مراد آنلرده ساكن بولغوجيلردر يعنى كوكلرده گي فرشته اره و برده گي هم طالرداغى بارچه حيوانانلرغه اول امانتنى عرض قيلدى هيچ قايبوسى قبول ايتمادى ويوكل مادي مگر آدمى يوكلدى

شول نرسه دن كم آنلر ايتديلر يعنى بر خاتونغه رشوت بيروب موسى مينم برله زنا قيلدى ديب اينكل ديديلر حق تعالى نك حكى بوينچه اول خاتون حضرت موسى نك پاكلكى برله اقرار ايتدى وهم موسى عليه السلام فرنداشى هارون برله طور طاغينه كبتكان ايديلر هارون عليه السلام آنك وفات ايتدى بنى اسرائيل حضرت موسى غه بهتان ايدوب سين هارونغه حسد قيلوب آنى اولتورگان سين ديديلر حق سبحانه و تعالى فرشته لر گه فرمان ايله دى تاكم آنى قبرندن چفاروب بنى اسرائيل اچينه كيلتورب قويديلر كشى اولتورگان نوكللكى ظاهر و معلوم بولدى (وَكَانَ) هم بولدى موسى عليه السلام (عِنْدَ اللَّهِ) خدای تعالى فاشنك (وَجِيًّا) مرنبه و بافتلق اباسى ياكه مقبول بولدى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى ايمان كيلتورگان كمسه ار (اتَّقُوا اللَّهَ) قورقكز خدای تعالى دن گناه قيلماق توغر يسنده (وَقُولُوا) هم ايتوكزلر (قَوْلًا سَدِيدًا) راست و محكم بولغوجى سوزنى يعنى يالقان سوزلاما كز و مؤمنلر گه بهتان و افتراء قيلمكز و بعضيلر قول سيددن مراد لا اله الا الله كلمه سينر ديورلر يعنى لا اله الا الله كلمه سينى كوب ايتوكز (يُضِلُّ لَكُمْ) تاكم توزك قيلور خدای تعالى سز نك اوچون (أَعْمَالَكُمْ) عمللر كزنى يعنى قيلمقان عمللر كزنى قبول ايلب اجر و ثواب روزى ايدار (ويغفر لكم) هم بارلار سز نك اوچون (ذُنُوبَكُمْ) گناهلر كزنى (وَمَنْ يَطِعِ اللَّهَ) هر كس اطاعت ايله سه الله تعالى گه (وَرَسُولَهُ) هم بوى صونسه آنك رسولينه (فَقَدْ فَازَ) بس تحقيق فوز طاپدى اول يعنى ياوزلقدن قورتلوب ايدگولكگه ايرشدى (فَوْزًا عَظِيمًا) اولوغ بولغوجى فوز و قول اوستونلگى (أَنَا عَرْضًا الْأَمَانَةَ) درستلكه بز عرض قيلمق امانتنى كم اول امانت طاعتدريا كه شريعت حكملر يدريا كه آدميلر امانتلر يدريا كه تلى مالا يعنى سوزدن صافلاما قدر يا كه جنابتدن غسل ايله مه كدر و بهر تقدير عرض قيلدى خدای تعالى اول امانتنى (عَلَى السَّمَوَاتِ) (۲) كوكلر اوزرينه (وَالْأَرْضِ) هم يرلر گه (وَالْجِبَالِ) دضى طاغلرغه عرض قيلمق يعنى خدای تعالى آنلرغه اوشبو امانتنى يوكلر كز و اختيار قيلكز اكر خيانت ايتماينچه صافلاما كز ويرينه كلتورسه كز سز گه اجر و ثواب بولور ديدى (فَابِينِ) بس باش طارنديلر آنلر يعنى كوكلر ويرلر هم طاغلر برسیده اول امانتنى قبول ايتماديلر و راضى بولماديلر (أَنْ يَحْمِلْنَهَا) اول امانتنى يوكلر مه ككه (وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا) هم قورقديلر آنلر اول امانتنى بزلرنك بو امانتنى يوكلر مكه ويرينه كلتورمه ككه كوچينهز

بتماس دیدیلر (وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ) و یوکلهدی اول امانتنی آدمی شولقدر ضعیف
 و کوچسزلکی برله (أَنَّهُ كَانَ) درستلکده آدمی بولدی (ظَلُمًا) ظلملق اینکوچی
 اوز نفسینه کم شوندا این قوئلی و اولوغ جسملر یوکلهر گه قورقان نرسه نی اوستینه
 یوکلهدی (جَهْلًا) نادان بولدی و بلمادی أَنَاكَ عاقبتینی کم اول امانتکه خیانت
 واقع بولسه عذابقه گرفتار بولاچاقدر (وَأَوْشِبُوْا امانتنی عرض قیلدی (لِيُعَذِّبَ اللَّهُ)
 تا کم عذاب قیلسون اوچون خدای تعالی (الْمُنَاقِقِينَ) منافق ایرلرنی (وَالْمُنَاقِقَاتِ)
 هم منافقه خاتونلرنی عذاب قیلسون اوچون امانتنی ضایع ایتولری سببلی
 (وَالْمُشْرِكِينَ) دخی عذاب ایتسون مشرک ایرلرنی امانتکه خیانتلری سببلی
 (وَالْمُشْرِكَاتِ) هم مشرکه خاتونلرنی (وَيَتُوبَ اللَّهُ) هم قایتسون خدای تعالی
 اوز رحمتی برله یعنی رحمت ایتسون اوچون (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) مؤمن ایرلر
 اوزره (وَالْمُؤْمِنَاتِ) هم مؤمنه خاتونلرغه امانتنی حفظ ایلمه کاری سببلی (وَكَانَ
 اللَّهُ) و بولقوچیدر خدای تعالی (غَفُورًا) گناهلرنی بارلقاغوچی (رَحِيمًا) توبه
 اینکوچیلر گه مهربان و مرحتلی

﴿ سورة السبا مکیه وهی اربع وخمسون آیه ﴾

﴿ ۳۳ نهمی سوره سبأ سوره سی مکده نازلدر ۵۴ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الْحَمْدُ لِلَّهِ) بارچه ثنا و ماقتاماق خدای تعالی گه مخصوصدر (الَّذِي) آنداین
 خدای کم (لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ) أَنَاكَ مخلوقی و مملوکیدر هر نرسه کم کولکرده
 بولدی (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دخی هر نرسه کم بیرلده بولدی (وَلَهُ الْحَمْدُ) هم آکا
 خاصدر ثنا و ماقتاماق (فِي الْآخِرَةِ) آخرتده یعنی جنت اهلی جنتده شادقلرندن
 آکا حد ایتورلر (وَهُوَ الْعَلِيمُ) و اول خدای تعالی 'شنده حکمت ایهسیدر
 (الْخَبِيرُ) بنده لرنک احوالینی بلگوچیدر (يَعْلَمُ) بلور اول خدای تعالی (مَا يَلْجُ)
 شوله نرسه نیکم کرور و اینار (فِي الْأَرْضِ) بیرگه یعنی بیرگه نوشه طورغان
 نرسه لرنی بلور بقهور صوی کبی یا که یرنک اچنده بولغان نرسه لرنی بلور
 خزینه و دفينه لر هم کومولگان اولو طر کبی (وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا) هم بلور شول
 نرسه نیکم چغار یردن آشقلر و اوله نلر کبی یا که یرنک اوستنده بولغان
 نرسه لرنی بلور (وَمَا يَنْزُلُ) دخی بلور خدای تعالی شول نرسه نیکم اینار (مَنْ

السَّمَاءِ) کوکدن فرشتهلر وکتب مقادیر وارزاق کیبی (وَمَا يَعْزُجُ فِيهَا) هم شول
 نرسه نی بلورکم آشار وچقار کوککه فرشتهلر هم عمل دفترلری واینگو کلمه لر
 هم دعالر وارواح طاهره کیبی (وَهُوَ الرَّحِيمُ) واول خدای تعالی مهر باندرکم
 رحمتینی ونعمتینی کامل قیلور (الْفُورُ) بارلقاغوجی واورتکوچیلر بنده لرنک
 گناهلرینی رحمت پرده سی برله (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وایتدیلر کفر اهلاری
 انکار واستهزاء طریقنجه (لَا تَأْتِنَا السَّاعَةُ) کیلماس بزلرگه قیامت دیوب (فَلِ)
 اینکل سن ای محمد علیه السلام (بَلَى) سزله اینکانچه نوگلدلر (وَرَبِّي) پرورکارم
 برله آنط اچارمن کم (لَتَأْتِيَنَّكُمْ) البته کیلور سزله گه قیامت (عَالَمِ الْغَيْبِ) غیب
 ویه شرن اشلرنی بلگوچی پروردکار (لَا يَعْزُبُ عَنْهُ) یاشرن بولماس آندان
 (مِثْقَالِ ذَرَّةٍ) بر کچکنه فرمسقه مقداری نرسه یا که بر طوزان بورتوکی قدر
 نرسه ده (فِي السَّمَوَاتِ) کوکارده (وَلَا فِي الْأَرْضِ) هم برده (وَلَا أَصْفَرُ مِنْ ذَلِكَ)
 دخی یوقدر اوشبو ذره مقدارندن کچکنه ره ک بولغان نره (وَلَا أَكْبَرُ) هم یوقدر
 آندن اولوغراق نرسه (الَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ) مگر بر روشن بولغوجی کتابده
 یازلمشدر یعنی لوح المحفوظه ثبت ایدلمشدر (لِيَجْزِيَ) تا کم جزأ بیرون
 اوچون خدای (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کمسه لرگه کم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا
 الصَّالِحَاتِ) هم اشلدیلر اینگو عمللرنی (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ)
 بولغوجیلر آنلرغه مغفرت وبارلقاماق (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ) هم اولوغ ویغشی رزق
 (وَالَّذِينَ سَعَوْا) وشول کمسه لرکم سعی فیلدیلر وطرشدیلر (فِي آيَاتِنَا) بزنگ
 آیتلریمزنی باطل قیلو ورد اینگو (مُعَاجِزِينَ) عناد ایتکوچیلر وقارشیلر
 قیلغوجیلر بولغانلری حالده یا که اوز گمانلرنده بزنی اوظغوجیلر بولغانلری
 حالده (أُولَئِكَ) اوشبولر (لَهُمْ عَذَابٌ) آنلرغه بولغوجیلر عذاب (مَنْ رَجَزَ)
 فاطیراق عذابدن (الْإِيمِ) رنجتکوچی عذاب (وَبَرَى الَّذِينَ) ودخی بارچه نرسه لرنک
 لوح المحفوظه ثابت ایدلمه کی شونک اوچوندر که تا کم کورسونلر شول کمسه لرکم
 (أَتُوا الْعِلْمَ) بیرلدی آنلرعه علمک مراد پیغمبر علیه السلام اصحابیلر یا که
 اهل کتاب مؤمنلریدرکم آنلر کورسونلر وبلسونلر شونیکم (الَّذِي أَنْزَلَ الْبِكَ)
 شول نرسه کم ایندرلدی سکنا (مَنْ رَبِّكَ) پروردکارگدن یعنی قرآن (هُوَ الْحَقُّ)
 اولدر حق ودرست (وَيَهْدِي) هم هدایت قیلور وکوندور اول قرآن (الِي)
 صراط العزیز الحمید) غالب بولغوجی مافتالمش بولغوجی خدای تعالی نک یولینه

(۱) وغرائب التفسیرده
 دیمشدر که کوکدن برگه
 ایناردن مراد جبرائیل
 علیه السلامدر ویردن
 کوککه آشقوجی محمد
 صلی الله علیه وسلمدر
 معراج کیجه سنده یا که
 یردن کوککه آشقوجی
 اولیاء الله نک اذکار
 وانفاسیلر کوکدن برگه
 اینگوچی واردات غیبیه
 وکشفات آلهیه در
 والله اعلم

(وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) بئس ایتدیلر کفرنی اختیار قیلغان وبعثکه اشانماغان
 کسهلر (هَلْ نَدُّكُمْ) ایا دلالت قیلایقمو سزلرنی (عَلَى رَجُلٍ) شول ایر
 اوزرینه کم (يَنْبِئُكُمْ) خبر بیرور اول سزلرگه یعنی محمد علیه السلام کم اول
 خبر بیرور وایتور (اِذَا مَرَّكُمْ) هر فایجان پاره پاره بولوب طارالساکز سز
 یعنی اولگاندن صوڭ اعضالرکز چروب کيسه کيسه بولوب آیراسه (كُلِّ
 مَرِّقٍ) پاره پاره بولونڭ کلسی (أَنْتُمْ) درستلکده سزلر (لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ) یکا
 یاراتلماقده بولغوجیسز یعنی یکان نریلورسز دیب ایتور (أَفَتَرَى عَلَى اللَّهِ)
 ایا افترا قیلورمو اول محمد علیه السلام خدای تعالی اوزرینه (كَذِبًا) یالغاننی
 (أَمْ بِهِ جِنَّةٌ) یا ایسه باردرمو آنده جنون و دیوانه لقی یعنی دیوانه لقی سبیلی بو
 سوزلرنی بلشماینه ایتورمو (بَلِ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) اول مشرکلر اینکانچه نوگلدر
 بلکه شول کسهلر کم اشاناسلر (بِالْآخِرَةِ) آخرت یورطینه (فِي الْعَذَابِ) عذابه
 بولغوجیلردر (وَالضَّلَالِ الْبَعِيدِ) هم حقلقن براق بولغوجی ضلالت و آزعونلق لردر
 (أَفَلَمْ يَرَوْا) ایا بس کورمه دیلرمو وفارامادیلرمو اول مشرکلر (إِلَى مَا بَيْنَ
 أَيْدِيهِمْ) شول نرسه صاری کم آنلرنڭ آللرنده در (وَمَا خَلْفَهُمْ) هم شول نرسه گه کم
 آرطلرنده در (مِنَ السَّمَاءِ) کوکنن (وَالْأَرْضِ) دخی یردن یعنی شونی کورمه سلرمو کم
 آنلرنڭ هر طرفلرنن کولک هم یر جولغاب آلفاندر آنلر اورطالقده محبوس
 بولوب فالملردر (إِنْ نَشَاءُ) ا گر نلسه کبز (نَخْسِفُ بِهِمُ الْأَرْضَ) ایتدورورمز
 آنلر برله یرنی یعنی آنلرنی برگه یوطدورورمز (أَوْ نَسْقُطُ عَلَيْهِمْ) یا ایسه
 نوشورورمز آنلر اوزره (كَسَفًا مِنَ السَّمَاءِ) بر کيسه کنی کوکنن (إِنْ فِي ذَلِكَ)
 درستلکده اوشبو اشده یعنی کولک برگه نظر قیلوده (لَايَةً) البته بر دلالت
 و عبرت باردر (لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ) هر بر حقلقه رجوع ایتکوچی بنده گه (وَلَقَدْ
 آتَيْنَا دَاوُدَ) و تحقیق بیردک بز داود پیغمبرگه (مِنَّا) اوز فاشیبزدن (فَضْلًا)
 آرتقلقنی باشقه آدمیلر اوزره یعنی آتی پیغمبر ایتدک یا که آتیا زبورنی یا که
 پادشاهلقنی بیردک یا که حسن خلق یا که حکمه عدلک یا که جوماردلق عطا
 قیلدق دیمه کبر (يَا جِبَالُ) هم ایتدک بز طاولرغه کم ای طاولر (أَوْبَى مَعَهُ) ترجیع
 قیلکز اول داود برله یعنی آنڭ نسبیعی وقتنه آوازگزنی آنڭ آوازینه موافق
 قیلوب برگه یعنی قیلکز یا که آنڭ برله برگه سیر قیلکز ویورکز بو اش
 حضرت داودنڭ معجزه سی ایدی کم هر فایجان نلسه طاولر آنڭ برله برگه

و عین المعانیده من کور
 درکه فصلن مراد طاوش
 کور کاملکی و آواز نڭ
 خوشلقیدر داود علیه
 السلام شولقدر خوش
 آواز ایدی کم هر فایجان
 زبور اوقوماقده مشغول
 بولسه یرتقوچی هم
 وحشی حیوانلر حیواشوب
 طکلارار ایدی و فوشلر
 آنڭ طاوشندن مضطرب
 بولوب اختیار سز
 اوزلرینی طاشلارلر
 ایدی

يورورلر ايدى (وَ الطَّيْرَ) دى مسخر ايتدك بز داودغه قوشلرنى تا كم ذكر وقتندك
 آكما موافقت ايتوب بركه ذكر ايتورلر ايدى (۱) مرويدركه بركون بر فرشته داودغه كېلىدى
 و ايتدى اى داود سېن خداينك پيغمبرى هم خليفه سېسك سېگا اوز كسېكندن طعام آشاماق
 نپوشدر بس داود عليه السلام حق تعالى دن بر هنر بله كنى نله دى فرمان بولدى كم
 نيموردن هوغش كيومى باصاغل هم اول صنعتنى حق تعالى حضرت داودغه بيك
 آسان ايتدى نناك كم بيورور (وَ السَّالَةَ) و بومشاق ايتدك بز داودغه (الْحَدِيدَ)
 نيمورنى يعنى نيمور آنك قولنده بالاوز كېى بومشاق بولور ايدى اوطسز هم
 چوكچسز هر نرسه نله سه شونى يا صار ايدى هم فرمان ايتدك بز داودغه (أَنْ أَعْمَلَ)
 شويله ديوب كم اشل گل سن اى داود (سَابِقَات) نيمور كيوملرنى (۱) (وَقَدَّرَ فِي
 السَّرْدِ) هم اولچوونى رعايه قيلفل آنى طوقوماق يعنى اولچو و برله اشل گل و حلقه لرېنى
 بر برسېنه برابر و تيگز قيلفل برسى صور ايكنچېسى كچكنه بولماسون (وَ أَعْمَلُوا
 صَالِحًا) دى اشل نرسز ايندگو عمللرنى ايو جاعتلرك بركه (أَنْتَى بَمَا تَعْمَلُونَ)
 درستلكنده من شول نرسه نيكم سز لر اشل نرسز (بَصِير) كورگو چيمن وشوئا كوره
 جزا بيورور من (وَلَسْلِيمَانَ) و مسخر ايتولدى سليمان پيغمبرگه (الرَّيْحَ)
 جيلنى (غُدُوها شَهْرًا) اول جيلنك ايرته برله بارماتى بر آيلىق يولدر (وَرَوَّاحِيًا)
 هم كېچهده بارماتى بر آيلىق يولدر شويله كم جيل حضرت سليماننى ايرته برله
 ندمبردن چفاروب شيرازده قيلوله قيلور ايدى و كېچ برله آندن كابل شهرينه
 باروب آنده قونار ايدى هر قايسينك آرالرى برهر آيلىق مسافتدر (وَ اسْلَمْنَا لَهُ)
 دى جارى قيلدى بز سليمان پيغمبر اوچون (عَيْنَ الْقَطْرِ) اروگان بافر
 چشمه سېنى تا كم بافر معدنندن آغوم صوكېى بافر آغوب تورور ايدى اول بافر دن
 نله گان نرسه لرېنى يا صارلر ايدى (وَمَنْ الْجَنِّ) هم مسخر ايتولدى سليمان عليه السلامغه
 پريلردن (مَنْ يَعْمَلْ) شول كهمسه كم اشلار (بَيْنَ يَدَيْهِ) آنك آلدنك (بِأَخْنِ رَبِّهِ)
 پروردكارينك فرمانى برله هر نى بيورسه شونى اشلار (وَمَنْ يَزِغْ) و هر كهمسه كم
 دونسه و ميل ايلاسه (مَنْهُمْ) اول پريلردن يعنى اطاعت ايتماسه و باش طارتسه
 (عَنْ أَمْرِنَا) بز نك فرمانيمزدن و سليمانغه اطاعت قيلودن (نَذَقَهُ) طانتورومز آكما
 (مَنْ عَذَابِ السَّعِيرِ) فزدرلمش نموغ اولطينك عذابندن آخرنده يا كه دنياده كم
 آنلرغه فرشته مؤكل بولوب هر قايسى حضرت سليمان نك فرمانندن باش طارتسه
 اولدن بولغان ناچى برله آنى صوغوب يانورور ايدى (يَعْمَلُونَ لَهُ) اشلارلر

(۱) نيسيرده مذكوردر كه
 داود عليه السلام هر
 كون بر صوغش كيومى
 تمام ايتوب آلتى مك
 درهمگه صانار ايدى
 دورت مك درهمى
 فقيرلرگه صدقه ايتوب
 ايكى مكنى اهل و عيالينه
 نفقه قيلور ايدى و لبايه
 ديمشدر كم وفاتى بعدنك
 خزينه سنده بر مك
 صوغش كيومى طابولدى
 غرائب التفسير

حاله باصوب نوردى بىر يىلدىن سوڭك طايافنك توبان باشىنى قورطلار آشاپ
 حضرت سليماننك جسد شريفى بىرگە بقولدى اولگانلكى ھېگە مەلوم بولدى
 فى الحال پىر يىلر قاچوب طاولارغە وچوقورلارغە كىتدىلر (فَلَمَّا قَضَيْنَا) بس حڪم
 و تقدير ايتكانىمىز زماندە (عَلَيْهِ السَّلَامُ) سليمان پېغمبەر اوز رېنە اولومنى يعنى
 حضرت سليمان وفات ايدوب جسدىنى مذكور طريقە طايافنە طاياندىروب
 قوبولماق (مَا دَلَّهُمْ) دلالت ايتەدى پىر يىلنى (عَلَى مَوْتِهِ) آنك اولمەكى اوز رېنە
 يعنى آنك اولگانلكىنى پىر يىلنك بلما كىنە سبب بولمادى (الْأُدْبَابُ الْأَرْضِ)
 مگر سبب بولدى و دلالت ايتدى بىر جانواری يعنى بىردن چىقان آغاچ آشى
 تورغان قورط (تَأْكُلُ) آشاپ ايدى اول (مَنْسَانَهُ) آنك طايانغان طايافىنى
 (فَلَمَّا خَرَّ) بس بقولغان زماندە حضرت سليمان بىرگە (تَبَيَّنَتِ الْجِبْتِ) بلدىلر
 و ظاھر بولدى كم پىر يىلر (أَنْ لَوْ كَانُوا) اگر بولسەلر ايدى آنلر (يَعْلَمُونَ
 الْغَيْبِ) بلورلر غىبىنى و ياشرن اشلرنى (مَا لَبِثُوا) تورماسلر ايدى آنلر سليمان
 اولگاندىن سوڭك بىر يىلغە قدر (فِي الْعَذَابِ الْأَلِيمِ) خور ايتكوچى عذابدە يعنى
 بواش سببلى پىر يىلنك غىبىنى بلما گانلكلرى مەلوم بولدى زىرا كە اگر غىبىنى
 بولسەلر ايدى سليمان عليه السلامك اولگانىنى بلوب قاچوب كىتارلر ايدى بىر
 يىلغە چە عذابلار بىت المقدس ھناسى ايل مشغول بولماسلر ايدى (لَقَدْ كَانَ)
 تحقيق بولدى (لِسَاءِ) سىبا بن مشعب بن يعقوب بن قحطاننك بالالرىنە (فِي مَسْكِنِهِمْ)
 آنلرنك قورا تورغان اورنلرنە (آيَةٌ) بىر علامت و دلالت بولدى صانعنك وجودىنە
 ھم قدرت كامل سىنە مرويدىر كە سىبا اولادى يەن و لايتىدىن ابىكى طاغ آراستە
 بىر مەزلە ساكن ايدىلر اول منزلنك يوقارىستىدىن توبانىنە چە اون سكر قىرغ
 مسافت ايدى و ادينك يوقارى طرفنە طاغ ايتاكتە بىر چىشەلرى بار ايدى
 بعض وقتتە ھىمان ولايتىنك صنوى طاشوب اول چىشەگە قوشولوب آنلرنك
 باقچەلرىنى و اىگونلرىنى سو باصوب آفت و خراباقلر بولور ايدى آنلرنك
 پادشاھلرى بلقىس ايدى بلقىس اول سونك آقتلرىنى دفع ايتەك اچون ابىكى
 طاغنك آغزىنە بىر محكم سد ياساندى تا كم طاشودن كىلگان سو سدنك آرطىنە
 جبولوب آنلرنك طرفىنە اوتوب چىماس ايدى ھم اول سد كە اوچ قىبو ياساندى
 اىگونلكلرىنە سو كىرك بولسە يتارلك قدرلى شول قىبورنى آچوب سو چىقارورلر
 ايدى منزللرىنك اوڭ ياغنى ھم سول ياغنىدە بىشلى باقچەلرى بار ايدى تىلك كم

حق تعالى بيورور (جنتان) ايكي باقچه (عن يمن) منزللرينك اوڭ طرفندن
 (وشمال) هم صولندن اگر چه هر ايكي طرفلرنك كوب باقچه لر بولسه ده يغاچلرى
 بر برسینه يافينلغندن توتاش بر باقچه كى كورينور ايدى شول سببلى ايكي باقچه
 ديوب تعبير ايدلدى (كوا) ايتدى آنلرنك پيغمبرى اول فومگه آشاڭزلر
 (من رزق ربكم) پروردكار كز بيرگان رزقن آنلرنك باقچه لرنك يمش شولقدر
 كوب بولور ايدى كم اگر بر كشى زنبيل كوناروب يغاچلرى آستندن اونسه
 هيچ بر يغاچقه قوليني نيكورماينچه زنببلى يمش برله طولار ايدى بس پيغمبر
 آنلرغه ايتدى كم آشاڭزلر اوشبو نعمتلردن (واشكروا له) هم شكرانه قيلكزلر
 خداى تعالى گه اوشبو نعمتلر برابرينه (بلدة طيبة) اوشبو شهر كز پاكيزه
 ويغشى بر شهردر هواسى صاف و خوش هم صوى طائلى وتوفراقى پاكدر هم اول
 شهرده هيچده چين وبورچا بت وهم چيان بولماس ايدى اگر چيتنن بر غريب
 اول شهرگه بارسه كيومنده گى بتلرى اولوب بتلرلر ايدى (ورب غفور) وسزلرگه
 رزق بير گوجى هم سزدن شكرانه استه گوجى پروردكار يارلقاغوچيدر شركدن
 توبه قيلغان كشينك گناهلرينى (فاعرضوا) بس اعراض قيلدپلر ويوزلرينى
 دوندرديلر سبأ اولادى اوزلرينك پيغمبرلرندن ونعمتكه شكرانه ايتمادپلر هم
 ايمان كيلتورمه دپلر خبرده كلمشدر كه آنلرغه اون اوچ پيغمبر كيلدى همه سببلى
 تكذيب ايلدپلر آخر گى پيغمبرلرى ذى الاغار اسملى پادشاه وقتنك عيسى عليه
 السلامك كوكگه آشدق صوڭنده آنلرغه كيلدى آنلر اول پيغمبرنى بيك
 رختدپلر حق تعالى نك حكى بوينچه بيك كوب فر چقانلرى پيدا بولوب سيل
 صوى كيلوب باصباسون اوچون ايكي طاو آراسينه ياصاغان بندلرينك آستينى
 تيشدپلر اول سد جپلرولوب تون اورطاسنده همه لرى اويقوده وقتنه سيل يعنى
 طاشو صوى كيلوب آنلرنك بارچه باقچه لرينى ومنزللرينى باصدى بيك كوب
 آدميلر هم حيوانلر هلاك بولدپلر نناك كم بيوردى (فارسلنا عليهم) بس يباردك
 بز آنلر اوزرينه آنلر پيغمبردن يوز دوندرگاچ (سيل العرم) قاطى سيل
 وكوچلى طاشو صووئينى ياكه عرم صونى باغلاغان ننددر يعنى بووادر ياكه
 شول صو كيلگان وادينك اسيدر ياكه فر چقانينك اسيدر (وبدلناهم)
 هم آلسدرق بز آنلرغه (بجنتيهم) آنلرنك باقچه لرى برله (جنتين) ايكي
 باقچهنى (ذواتى اكل خمط) آچى يمشلر ايلارى بولفوجى ايكي باقچهنى (وائل)

ھم شور و طورى يرلر ابالرى بولغان ايكى باقچەنى (وَشَىءٌ مِّنْ سُدْرٍ قَلِيلٍ) دخى بر
 نرسە آزغنە كوكناردن يعنى اول شور يرلى بولغان ايكى باقچەدە بر آزغنە
 كوكنار يعنى مَك ھم اوسار ايدى حاصل معنى آنلرنك اۆلگى يغشى باقچەلرى
 اوريننە يمشلرى آچى ھم برى شور و طوزلى بولغان باقچەلر بيردك اول
 باقچەلردە بر آز كوكنار يمشى ھم اوسار ايدى تاكم شونى كورب اۆلگى طازلى
 يمشلرينى ايسلرينە توشورسونلر اوچون (ذَلِكَ) اوشبو عذاب (جَزَايْنَاهُمْ) جزأ
 بيردك بز آنلرغە يعنى بوعدابنى آنلرغە جزأ ايتوب بيردك (بَمَا كَفَرُوا)
 شول نرسە سببلى كم كفران نعمت قبلدیلر آنلر و پيغمبرلرينە اشانهادیلر
 (وَهُلْ نَجَازِي) وایا جزأ بيرورمزمو بز و عذاب قیلورمزمو يعنى عذاب
 قیلماسهز (إِلَّا الْكُفُورَ) مگر كفران نعمت ايتكوچينى وشكرانه سزنى عذاب
 قیلورمز مرويدركه سبا قومى نك قالغانلرى پيغمبرلرى نك حضورينە
 دكيلوب ايتدیلر كم ايدى بز پروردكارمىنى طانودق موندن صوڭ
 بزلرگە نعمت پيوسە شكرانه سزلىق قیلماسه ايدك ھم خدای تعالی گە ھيچ بر قوم
 قیلماغان طاعت و عبادتلرنى قیلور ايدك دیدیلر حق سبحانه و تعالی ايكنچى مرتبە
 ينە آنلرغە نعمت ايشكلرينى آچدى و بيوردكم (وَجَعَلْنَا) وقيلدق بز (بينھم) اول
 سبا قومينك آراسنك (وبين القرى التى) ھم شول قريهلرنك آراسنك كم فضل و رحمتىز
 برلە (باركنا فيها) برکت بيردك بز اول قريهلرگە يعنى سبا قومينك قريهلرى برلە
 فلسطين و اردن و ايلييا قريهلرينك آراسندە قیلدق (قرى ظاهرة) آشكارا و آباد
 بولغوچى قريهلرنى يعنى ھملرى آباد و بر برسینە متصل كوب قريهلر قیلدق
 عين المعانيدە مذکوردرکه سبا اھلينك منزلى بولغان مآربدن شامغە قدر دورت
 مك آباد قريهلر پيدا بولمش ايدى بر برسینە طوتاش ايدیلر (وقدرنا فيها)
 ھم تقدیر قیلدق بز اول قريهلردە (السير) آدميلرنك يورمە كينى ياكە مرحلہلرنك
 مقدارينى بيان قیلدق و ايتدك كم (سيروا فيها) سير قیلگىز و بورگىز اوشبو
 قريهلردە (ليالى) كيجلردە (وأياماً) ھم كونلردە (أمنين) ايمن بولغانلرگىز حالدە
 دشماندن و يرتقوچيلردن ياكە آچلقدن و صوسزلقدن اول قريهلردە خلق كوب
 بولماق ھم آباد بولماقلرى سببلى مرويدركه سبا قومينك قالغانلرى تجارتنكە
 كرشوب يىندن شامغە سودا گرلك اوچون سفر قیلورلر ايدى اويله وقتنك بر
 قريه دن چقسەلر آخشامغە قدر آندن ھم آبادراق ايكنچى قريه گە كيلوب توشەرلر

ايدى سفرلارنىڭ ھېچ مەنەت و مشقەت كورمەسلەر ايدى شول جەننەت ئانلارنىڭ بايلرى
 فقيرلارنىڭ كۈنلەشەنلەر بىزنىڭ بايلقىمىز ئاھەر بولماس بىزنىڭ بىرلە فقيرلارمىز آراسىدە
 سفر دە ھېچ آيورما يوقدۇر اوشبو يول دە بايلر نېچك سفر ايلەسەر فقيرلر ھىم
 شولاي سفر قىلورلر ھېچ مەنەت و چىتىنك كورمەسلەر دىوب حسد قىلدىلر (فَقَالُوا)
 بىس ايتىدىلر ئانلارنىڭ بايلرى (رَبَّنَا) اى بىزنىڭ پىروردكارمىز (بَاعِدْ) يرافلىق صالحل
 سىن (بَيْنَ اسْفَارِنَا) بىزنىڭ سفرلارمىز دەكى مىز لارمىز آراسىدە يەنى سفر قىلا تورغان
 بىرلارمىز دە صوسىز قىلر و كىك يىبابانلر و چوللر پىدا قىلغىل تاكىم سفر ايلەمك چىتىن
 و مەنەتلى بولسون و آدمىلر زاد وراھلەسىز يەنى آزقىسى ھم آطلانا تورغان مەركىسىز
 سفرگە چىغا آلماسونلر فقيرلر ھىم بايلر بىرلە بىر نىگىز بولوب سفر قىلماسونلر
 دىدىلر ھماقتلارنىڭ اوزلارنىڭ ضررى تەدىلر (و ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) ھم ظالملىق قىلدىلر
 آنلر اوز نفسلرىنە اوشبو طريقە دعا قىلماقلىرى بىرلە زىراكى ھق تەئالى اول
 قىرەلرنى تىمام خراب ايدوب آنلر اورنىدە صوسىز چوللر و كىك صحرالر پىدا
 بولدى (فَجَعَلْنَاهُمْ) بىس قىلدىق بىز اول سىبا اھلىنى (أَحَادِيثَ) خلق تلىدە سوزلەنە
 تورغان سوزلر يەنى خلق آنلارنىڭ ھاللىرىنە عىجىكە قالوب نىنداين عقلسىز قوم
 ايكانلر آبادلىقنى ياراتماينچە خرابلىقنى تەگەنلر دىوب ايتورلر (و مَزَقْنَاهُمْ) دىغى
 طاراندق بىز آنلارنى و بىر بىرسىدىن آيوردىق (كُلَّ مَمْرُقٍ) طاراندقنىڭ كلسى تاكىم
 آنلردىن ھېچ بىر كەسە مآرب بىرىندە قالمادى تىمام ھر طرفقە طارالشوب بىدىلر
 (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستىكىدە اوشبو ذكر ايتىلمىش آيتلردە بولغوجىدىر (لآيَاتٍ) البتە
 عىرتلر (لِكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ) ھر بىر مەختلرگە صبر ايتكوجى نەمتلرگە شكرانە
 قىلغوجى اوچونكىم سىبا اھلى صبرسىزلىقلىرى و شكرانەسىزلىقلىرى سىبىلى اوشبو بلالارغە
 مېتلا بولدىلر (وَلَقَدْ صَدَقَ عَلَيْهِمْ) و تھقىق راست و طوغرى تاپدى سىبا
 اھلى اوزرىنە ياكە بارچە كفر اھللىرى اوزرىنە ابلىس (ظَنُّهُ) اوزىنىڭ گمانىنى
 يەنى ابلىس آدم اوغللىرىنىڭ طبيعتلرىدە بولغان غضب و شچوتلرى سىبىلى مىن
 آنلارنى آزدىرىمىن دىوب گمان قىلغان ايدى شول گمانى كفر اھلى طوغرىسىدە
 راست بولدى (فَاتَّبَعُوهُ) بىس اياردىلر آنلر ابلىسكە شرك و مەصىتە (الْأَفْرَبِقَا)
 مگر ايارمەدى ابلىسكە بىر گروھ (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردىن (وَمَا كَانَ لَهُ) و بولمادى
 اول ابلىسنىڭ (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرىنە (مِنَ السُّلْطَانِ) ھېچ بىر ايتكەلىكى و آنلارنى
 كوچلەپ آزدىرمادى (الَّا لِنَعْلَمَ) مگر شونىڭ اوچوندىكىم بىز بلورمىز و آيورمىز

(مَنْ يَوْمَئِذٍ بِالْآخِرَةِ) شول کمسہ نی کم اشانور آخر تکہ (مَنْ هُوَ مِنْهَا) شول کمسہ دن کم
اول آخرت طوغر یسندن (فِي شَكِّ) شکدہ و گماندہ در یعنی آخر تکہ اشانغان کشیلر
اشانماغانلردن ممتاز و جدا بولسون او چون (وَرَبِّكَ) وسینک پروردکاری (عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ) بارچہ نرسہ اوزرہ (حَفِيفٌ) صافلاغو چیدر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد
علیه السلام بنی ملیح مشرکلرینہ (ادعوا) اونہ کز سز و چاق کز (الَّذِينَ زَعَمْتُمْ)
شول کمسہ لرنی کم گمان ایتد کز سز آنلرنی خدا یار و معبودلر دیوب (مَنْ دُونَ
اللَّهِ) الله تعالی دن باشقہ یعنی فرشته لرنی خدا یارلر دیور سز بس آنلرنی اونہ کز
و آنلردن مدد استہ کز سز لرگہ خدای تعالی امرندن باشقہ بر مدد و یاردم ایتہ
آلورلرمو (لَا يَمْلِكُونَ) مالک بولماسلر آنلر (مِثْقَالَ ذَرَّةٍ) بر کچکنہ قورمسقہ مقداری
نرسہ نیدہ خیر و شردن (فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلر دہ ہم بیردہ (وَمَا لَهُمْ
فِيهَا) ہم یوقدر اول پوتلرنک ہم فرشته لرنک کوکلہ و بیردہ (مَنْ شَرَكٌ) هیچ
بر اورطافلقلری یعنی یار اتماندہ ہم تصرف و تربیہ ایتمکدہ اول معبودلر کز ناک
هیچ اورطافلقلری یوقدر خدای تعالی اوز یگنہ در (وَمَا لَهُ مِنْهُمْ) دخی یوقدر
خدای تعالی گہ اول معبودلر کز دن تقدیر و تدبیر و تدبیردہ (مَنْ ظَهَرَ) هیچ بر یاردم
بیرگوچی و مدد ایتکوچی (وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ) ہم فائده بیرمہس هیچ کمسہ ناک
شفاعت ایتہ کی (عندہ) خدای تعالی فاشندہ یعنی پوتلردن و ملائکہ دن شفاعت
امید ایتہ کز کم هیچ کم ناک شفاعتی فائده بیرمہس (الَّذِينَ آذَنَ لَهُ) مگر شول
کمسہ ناک شفاعتی فائده بیرور کم اذن و رخصت بیردی آکا خدای تعالی شفاعت
ایلہ مککہ یا کہه آنک او چون ایکنچی برہو شفاعت ایتہ مککہ (حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ)
ناکم هر فاپچان کوتہر لمش بولسہ فزع و قورقو (عَنْ قُلُوبِهِمْ) آنلرنک کہ کللرندن
قیامت کونندہ و شفاعت او چون اذن بیرلسہ (قَالُوا) ایتورلر بعضلرن بعضلرینہ
(مَا ذَا قَالَ رَبُّكُمْ) نی نرسہ ایتدی پروردکاری کز شفاعت خصوصندہ (قَالُوا الْحَقُّ)
ایتورلر کم راست و طوغری سوزنی ایتدی خدای تعالی یعنی شفاعت مؤمنلرگہ گنہ
بولور مشرکلرگہ بولماس دیب ایتدی (وَهُوَ الْعَلِيُّ) و اول خدای تعالی بر در
ویوقاریدر شونندن کم آنک اذندن باشقہ شفاعت ایتسہ لر (الْكَبِيرِ) الوغ
بولفوجیدر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیہ السلام مشرکلرگہ (مَنْ يَرْزُقُكُمْ) کم
رزق بیرور سز لرگہ (مِنَ السَّمَاوَاتِ) کوکلردن یغور یاغدر ماق برلہ (وَالْأَرْضِ)
هم میردن آشلق اوسدر مک برلہ (قُلْ اللَّهُ) ایتکل سین اوزک اوز سوزکا

جوابده خدای تعالی رزق بیرهدر (وَأَنَا أَوْ آيَاكُمْ) ودرستلکده بز مؤمنلرکم
رزق بیرگوچی خدایینی بر بلورمز یا اینسه سز مشرکلرکم پونلرنی آکا شریک
ایتهرسز اوشبو ایکی گروهدن برسی (لَعَلَّ هُدًى) توغری یول اوزرینه
بولغوجیدر (أَوْفَى ضَلَالٍ مَبِينٍ) یا اینسه آشکارا ضلالتنه آرزغونلقده درکم خدای
تعالی اوزی معلوم قیلور (قُلْ) ایتکل سین آنلرغه (لَا تُسْئَلُونَ) سز لر صورالمش
بولماسسز (عَمَّا أَجْرْنَا) شول نرسه دن کم بز قیلدق یاوزلقدن (وَلَا تُسْئَلُونَ) هم
بزلرده صورالماسمز (عَمَّا تَعْمَلُونَ) شول نرسه دن کم سز لر اشلر سز بلکه هر
کمدن اوزی قیلغان عملدن سؤال ایتهرلر و آکا مناسبه جزأ بیرورلر (قُلْ)
ایتکل سین (يَجْمَعُ بَيْنَنَا) جمع قیلور وجبار بز نك آرامزنی (رَبَّنَا) پروردکارمز
قیامت کوننده (ثُمَّ يَفْتَحُ بَيْنَنَا) صکره حکم قیلور بز نك آرامزده (بِالْحَقِّ) راستلق
ونوغریلق برله (وَهُوَ الْفَاتِحُ) واول خدای تعالی حکم قیلغوجیدر مشکل فضیه لرده
(الْعَلِيمُ) دانا وبلگوجیدر نیچک حکم قیلماقنی (قُلْ) ایتکل سین اول مشرکلرگه
(أَرُونِي الَّذِينَ كُورْگازگز میکا شول کمسه لرنی کم) (الْحَقِّمُ بِهِ) لاحق ایتدگز سز
وطلوناشدر دگز آنلرنی اوز گمانکزده خدای تعالی گه (شُرَكَاءُ) شریکلر ایتوب
یعنی کورگازگز کم اول پونلرنی قایو صفت اوزره خدایغه شریک ایته سز (كَلَّا)
درست و ممکن توگلدر اوشبو شریکلک یعنی پونلرنك خدایغه شریک بولماق
احتمالی یوقدر (بَلْ هُوَ اللَّهُ الْعَزِيزُ) بلکه اولدر بارچه نرسه گه غالب بولغوجی
خدای تعالی (الْحَكِيمُ) بلگوجی بارچه اشلرنك حکمتینی (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ)
ویبارمادک بز سینی ای محمد علیه السلام (الْأَكَاْفَةَ لِلنَّاسِ) مگر بارچه آدمیلرگه
پیغمبر ایتوب یباردک یعنی سینك پیغمبر لکک عام و شاملدر بعض قوملرگه گنه
توگلدر یا که کافه اسم فاعل بولوب تا مبالغه اوچوندن اول تقدیرده معناسی
یبارمادک بز سینی مگر شرکن طبعوجی ایتوب یباردک آدمیلرنی (بَشِيرًا)
سو یونچ بیرگوچی ایتوب یباردک توحید و اسلام اهلینه (وَنَذِيرًا) هم فورقتقوجی
ایتوب یباردک کفر و شرک اهلینی (وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ) ولکن آدمیلرنك
کوبراکی (لَا يَعْلَمُونَ) بلهاسلر سینك فضائل و کمالاتکنی و سینکا مخالفت ایدارلر
(وَيَقُولُونَ) وایتورلر مشرکلر جهالت و نادانلقلرندن (مَتَى هَذَا الْوَعْدِ) قایچان
بولور اوشبو عذاب وعده سی یا که قیامتک قائم بولماقنی ایتسکز (أَنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ) اکر بولساگز سز راست ایتکوجیلر ای مؤمنلر (قُلْ) ایتکل سین اول

مشرک لر گه (لَکُمْ مِيعَادُ يَوْمٍ) بولفوجیدر سز لر گه شول بر کوننک و عده سی کم
 هر قایچان اول کون یتسه (لَا تَسْتَأْخِرُونَ عَنْهُ) سوکفه فالماسسز و کچکماسسز
 اول کوننن (سَاعَةً) بر ساعت مقداری هم یعنی وعده ایتولگان وقتدن بیک
 آزغنه هم کچکماسسز (وَلَا تَسْتَقْدِمُونَ) هم آلفهده او ظماسسز یعنی وعده
 ایتولمش وقتدن الگاری هم بولماس سوکفهده فالماس مرویدر که مشرک لرنک
 بعضری اهل کتابدن یعنی یهودیلردن محمد علیه السلام نوغر یسنه سؤال ایتکچ
 یهودیلر ایتدیلر بزلر اوز کتابار مزده کورورمز و اوفورمز کم اول محمد حق
 پیغمبردر ابو جهل و آنک امثالی مشرک لر بوسوزنی ایشتوب ایتدیلر بز سز نک
 کتابلر گزغه هم اشانماسسز حق تعالی دن آیت کیلدی کم (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا)
 و ایتدیلر کفر اهللری و مشرک لر (لَنْ نُؤْمِنَ) بز ایمان کیلتورماسسز و اشانماسسز
 (بِهَذَا الْقُرْآنِ) اوشبو قرآنفه (وَلَا بِالَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ) هم اول فرآندن الگاری
 ایتدیلر لگان کتابلر فده اشانماسسز دیورلر (وَلَوْ تَرَىٰ) و اگر کورساک ایدی سین
 (اِذِ الظَّالِمُونَ) شول وقتنده کم ظلمتی ایتکوجیلر یعنی مشرک لر (مَوْفُونَ)
 وقتاتولمشلر بولورلر (عند ربهم) پروردکار لری فاشنده حساب بیرنده (یرجع
 بعضهم) قایتارورلر آنلرنک بعضری (إِلَىٰ بَعْضِ الْقَوْلِ) بعضری صاری سوزنی
 یعنی برسی برسی برله سوز قایتار شورلر (يَقُولُ الَّذِينَ اسْتَضَعُّوا) ایتورلر
 شول کمسه لر کم زبون و ضعیف توتولمش بولدیلر دنیاده یعنی مشرک لرنک توبان
 درجهده بولغانلری و ابارگانلری ایتورلر (لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) شول کمسه لر گه
 کم اوزلرینی اولوغ توتدیلر و باشلرینی یوقاری کوناردیلر یعنی متبوعلرینه
 و قومنک اولوغلرینه ایتورلر (لَوْلَا أَنْتُمْ) اگر سز لر بولماسا گز ایدی یعنی
 سز نک اغوا گز و آزدردماق گز بولماسه ایدی (لَكُنَّا) البته بولور ایدک بز
 (مُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوجیلر لکن سز بزلرینی آزدرد گز و ایمان کیلتورودن
 طید گز (قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) ایتورلر اوزلرینی الوغ طوتقانلری و ه بوعلری
 (لِلَّذِينَ اسْتَضَعُّوا) ضعیف و زبون طوتولمش کمسه لر گه و دنیاده اوزلرینه
 ابارگان لر گه (أَنْعَنُ صَدْدًا كُمْ) ایا بزلر طید و قوسوزنی (عَنِ الْهَدَىٰ) هدایتنی
 قبول ایتودن (بَعْدَ إِذْ جَاءَكُمْ) شونندن سوک کم کیلدی سز لر گه اول هدایت
 یعنی سز لر گه حق بولغه کونلماک کیلگانندن سوک بز سزنی طیبوب طوتد قمو
 آندا ق نوگلدر بز سزنی طیبادق (بَلْ كُنْتُمْ) بلکه بولد گز سز اوز گز

(مَجْرُمِينَ) گناه نیلغوچیلر و شرک کیلتورگوچیلر (وَقَالَ الَّذِينَ اسْتَضَعُوا) بینه
 اینورار دنیاده ضعیف و بیچاره بولغانلری (لَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) حقلقنی قبول ایتودن
 باش طارتوب اوزلرینی الوغ طوتقانلرینه اینورلرکم سزلر ایتکایجه توکلر
 بزلر اوزلرکمردن مجرم و مشرک بولمادق (بَلْ مَكْرُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) بلکه سزلرنک
 کیجه وکوندزده قیلغان مکر وچیلرکز بزنی ایمان کیلتورما کدن طیدی (اِذْ
 نَامُرُونَ) شول وقتده کم سز بیورور ایدکز بزلرینی (أَنْ نَّكْفُرَ بِاللَّهِ) انکار
 قیلماقمز و اشانماسزلر قیمز برله خدای تعالی گه (وَنَجْعَلْ لَهُ) هم قیلماقمز و توتماقمز
 برله خدای تعالی گه (أَنْدَادًا) اوخشاپلرینی یعنی سز دنیاده بزلر گه خدایجه
 ایمان کیلتورما کز و مشرک بولو کز دیب بیورد کز دیورلر (وَأَسْرُ وَالنَّدَامَةَ) و هر
 ایکی گروه یعنی تابعلر هم متبوعلر یاشورلر اوزلرینک ندامت و اوکونه کلرینی
 یعنی دنیاده اشلرگان اشلری اوچون پشیمان بولورلر و اوکونورلر هم
 اوکونولرینی بر برسندن یاشورلر (لَهُنَّ أُولُوعَذَابٍ) کورگانلری زمانه آنلر
 عذابینی (وَجَعَلْنَا) هم قیلورمز بز (الْأَغْلَالَ) اوطلی بوغاولرینی (فِي أَعْنَاقِ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) حقلقنه اشانماغان کمسه لرنک مویونلرنده تابعلر هم متبوعلر دن (هَلْ
 يَجْزُونَ) ایا جزأ بیرلش بولورلر مو آدمیلر یعنی بولماسلر (أَلَا مَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ) مگر شول نرسه سبیلی جزأ بیرلورلر کم اشلار بولدیلر آنلر
 دنیاده بس رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتینی تسلیه ایله ب بیورور
 كُمْ (وَمَا أَرْسَلْنَاكَ) و بیارمه دک بز (فِي قَرْبَةٍ) هیچ برقریه ده و شهرده
 (مَنْ نَذِيرٍ) هیچ بر فورقتقوچینی یعنی هیچ پیغمبرینی بیارمادک (أَلَمْ
 قَالَ مَتَرَفُوهُمْ) مگر شولکم ایتدیلر اول قریه نك نعمت و دوات ایلرینی و متکبرلر
 اول پیغمبر گه (أَنَا بِمَا أَرْسَلْتُمْ بِهِ) درستلکده بزلر شول نرسه گه کم بیارلش
 بولد کز سز اول نرسه برله (كُفْرًا) انکار ایتکوچیلر و اشانماوچیلر مز یعنی
 سزلر خدای طرفندن کیلتوردک دیوب دعوا قیلغان نرسه لر گه بزلر اشانماسمز دیدیلر
 (وَقَالُوا) بینه ایتدیلر آنلر (نَعْنُ أَكْثَرُ أَمْوَالًا) بزلر کوبرا کمز ماللر جهندن
 (وَأَوْلَادًا) هم بالالر جهندن یعنی بز نك ماللریمز هم بالالریمز سز نکلندن
 کوبرا کدر بس پیغمبرلک دعواسینه بز ماسیمز (وَمَا نَعْنُ بِمُعْذِبِينَ) هم بزلر
 ایماسمز عذاب قیلنمشلر یعنی خدای بزلرینی عذاب ایتماسه کیرا کدر چونکه
 اگر عذاب قیلورلق بولسه بزلر گه بوقدر نعمتلرینی مال و بالالرینی بیرماس

ايدى ديديلر (قُلْ اَنْ رَبِّي) اينكىل سين درستلىكده مينم پروردگاريم (يَبْسُطُ
 الرِّزْقَ) كيك فيلور رزقنى (لَمَنْ يَشَاءُ) هر كيمسه اوچون كم نلار يعنى اوزى
 كيمگه بيرونى تلاسه شول كيمسه گه رزقنى كوپ بيروى ودولتى فيلور كيراك
 مؤمن بولسون وكيراك مشرك بولسون (ويقتدر) دضى طار فيلور رزقنى
 تلاگان بنده سينه اختيار اوزنده در اوزينك مشيتى وتلاما كى ايله رزق بيروى
 بنده نك كرامتندن باكه خور و ذليل بولتندن نوگلدن (وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ)
 وَلَكِنْ آدَمِلَرَنك كوبرا گى (لَا يَعْلَمُونَ) بلماسلر ومالنىك هم بالالرنك كوپ
 بولمايىنى كشينك كرامتندن و شرافتندن ديوب گمان ايتهلر (وَمَا أَمْوَالُكُمْ)
 وَتَوَكَّلْكُمْ سِزَنك ماللر كز (وَلَا أَوْلَادُكُمْ) هم نوگلدن سزَنك بالالر كز (بِالَّذِي
 نَقَرْنَا بِكُمْ عِنْدَنَا) شوندا اين خصله كم يقين فيلور سز لرنى بزنك فاشيمز ده (زَلَقِي)
 بر يقين فيلماق يعنى ماللر كز وبالالر كز كوپ بولماق سزنى خداى تعالى گه يقين
 ايتماس و ياقين بولوغه سبب بولماس زيرا كه خدايغه ياقين بولو اوچون ايندگو
 عمل كيرا كدر وسزلر ده اول يوقدر (الَّذِينَ آمَنُوا) مگر شول كيمسه كم ايمان
 كيلنوردى (وَعَمِلُوا صَالِحًا) هم اشلهدى ايزگو عملنى يعنى ماللر بىنى خداى تعالى
 بولينه صرف قيلسه هم بالالرينه دين علمينى اوفوتسه و كوركام نربيه ابلاسه
 (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو روشجه بولغان كيمسلر (لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعْفِ) بولغوجيلدر
 آنلرغه ابكى الوشنك اجر و ثواب يعنى ثواب اوستينه ثواب بولور برگه اون
 الوشدن جيدي يوز گچه (بِأَعْمَالِهِمْ) شول نرسه سببلى كم اشلديلر آنلر ايندگو
 عمللردن (وَهُمْ فِي الْعَذَابِ) و آنلر جنت ايوانلرنده (آمِنُونَ) ايهم بولغوجيلدر
 محنت و قاطيلقردن و راحتده طور غوجيلدر (وَالَّذِينَ يَسْعَوْنَ) وشول كيمسلر كم
 سعى فيلورلر و طرشورلر (فِي آيَاتِنَا) بزنك آيتلر يمز طوغر بيسنده يعنى قرآن
 آيتلرينى رد فيلمايغنه و آثما طعنه ايله مگگه طرشورلر (مُعَاجِزِينَ) اوز گمانلرنه
 بزنى عاجز ايتكوجيلر و بزرگه قارشى تورغوجيلر بولغانلرى حالده (أُولَئِكَ)
 اوشبورلر (فِي الْعَذَابِ) تموغ عذابنده (مَحْضُرُونَ) حاضر فيلنه شلدر (قُلْ) ايتكىل
 اى محمد عليه السلام (اَنْ رَبِّي) درستلىكده مينم پروردگارم (يَبْسُطُ الرِّزْقَ)
 كيك و ايركن فيلور رزقنى (لَمَنْ يَشَاءُ) هر كيمسه اوچون كم نلار اوزى
 (مَنْ عِبَادَهُ) بنده لرنندن (ويقتدر له) دضى طار فيلور رزقنى اول كيمسه گه اكر
 تلاسه و حكمت هم مصلحتينى اوزى بلور (وَمَا أَنْفَقْتُمْ) وشول نرسه كم نفقه

ایتدگز سزله (من شیء) ملکگزده بولغان بر نرسه دن خدای تعالی بولنده (فیو
 یخافه) بس خدای تعالی اول نرسه نك خلفینی و عوضینی سزله گه بیورور دنیاده
 یا که آخرتکز او چون ذخیره قیلور ضایع ایله مهس (وهو غیر الرزقین) و اول
 خدای تعالی رزق بیروچیلرنك اید گورا کیدر یعنی باشقه کشیلر بر نرسه
 بیرسهر باری اول نرسه نی اول کسه گه ایرشدروده واسطه غنه بولورلر حقیقتن
 خدای تعالی بیرگان بولور بس رازق حقیقی اولغنه در (ویوم یحشرهم جمیعاً)
 و یاد قیقل شول کوننی کم حشر قیلور و قوبارور خدای اول مشرکلر نی بارچه لرینی
 (ثم یقول) سوگره اینور خدای تعالی (لِلْمَلَائِكَةِ) فرشته لر گه (اهولاء) ایا اوشبو
 کسه لر مو (ایاکم) سزله گه (کانوا یعبدون) طابنور بولدیلر دنیاده و قتلر نه
 بو طریقه سؤال ایتمه کی مشرکلر گه تقریح او چون هم فرشته لر شفاعتندن
 طمع لرینی کیسمک او چوندر (قالوا) ایتورلر فرشته لر خدای تعالی گه (سبعانک)
 پاکک سیکادر بارچه نقصانندن (انت واینا) سین بزنگ خداوند مز و معبود مز
 سین یا که دوستیمز سین (من دونهم) اول مشرکلر دن باشقه یعنی بزنگ برله
 آنلر آراسنده هیچ دوستلق یوقدر بلکه آنلر بزنگ دشمنلریمزد (هل کانوا)
 بلکه بولدیلر آنلر غایت جهالت و ضلالتلرندن (یعبدون الجن) عبادت قیلورلر
 و طابنورلر پریلر گه و شیطانلر غه یعنی شیطانغه اطاعت قیلور بولدیلر یا که
 شیطانلر آنلرنك کوزلرینه و خیاللرینه تورلی صورتلر برله کورینوب آنلر نی
 فرشته لردر دیوب گمان قیلدیلر (اکثرهم بهم) آدمیلرنك کوبرا گی اول شیطانلر غه
 (مؤمنون) اشانغوچیلردر یعنی آنلر غه ایارگوچیلردر (فالیوم) بس اوشبو کوننه کم
 بارچه حکملر خدای تعالی گه در (لایمک بعضکم) مالک بولماسلر سزله نك
 بعضیلر کز (لبعض) بعضلر کز او چون (تفعاً) بر فائده نی (ولاً ضراً) هم بر ضرر
 و زیاننی یعنی معبود بولغان پونلر اوزلرینه طابونغوچیلر غه هیچ بر فائده ایرشدره
 آلماسلر هم آنلردن هیچ بر ضرر نی کیناره آلماسلر (ونقول) هم اینورمز بز
 (لذین ظهوا) مشرکلک برله اوز نفسلرینه ظلملق ایتکان کسه لر گه (ذوفوا)
 طانوکزلر (عذاب النار) تموغ اوطینك عذابینی (اللی کنتن بها) آنداین اوطکم
 بولدگز سز اول اوطنی (نکتبون) یالغانغه توتار ایدگز و آکا اشانمادگز
 (واذا تتلی علیهم) و هر قیچان اوقولمش بولسه آنلر اوزرینه (ایاتنا) بزنگ
 آیتلریمز یعنی قرآن (ببینات) ظاهر و روشن بولغانی حالده اول آیتلر (قالوا)

ایتورلر آنلر (ماهدآ) ایماسدر اوشبو محمد علیه السلام (الآرَجَلُ یُرید) مگر
 بر ایردر کم تلار (أَنْ یَصَدِّكُمْ) سزلرنی طیماقنی (عَمَّا كَانُ یَعْبُدُ) شول نرسه دنکم
 طابنور بولدیلر همیشه (أَبَاءُكُمْ) سزلرنك آنالرکز یعنی بو محمد نك معناسی
 سزلرنی آنسا و بابالرکز دینندن دوندرمك هم بونقه طابنودن طیماقندر دیورلر
 (وَقَالُوا) دخی ایتدیلر مشرکلر (ماهدآ) ایماسدر اوشبو قرآن (الآ أَفَاكٌ مَّفْتَرِی)
 مگر افترا ایتولمش و یالفانندن خدایفه نسبت بیرلمش بر یالفاندر (وَقَالَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) و ایتدیلر كفر اهللری (لَلَّعَنَ) راست و طوغری بولغان قر آنفه
 (لَمَّا جَاءَهُمْ) کیلگانی زمانده اول قرآن آنلرغه (أَنْ هَذَا) ایماسدر اوشبو
 كلام (الْأَسْحَرُ مَبِین) مگر بر آشكارا سحر در دیدیلر و آنلر
 اوشبو سوزنی نیچك ایتورلر (وَمَا أَتَيْنَاهُمْ) و حالانكه بیرمه دك بز آنلرغه (مَنْ
 كَتَبَ) كتابلردن كم (یَعْرِسُونَهَا) او قورلر آنلر اول كتابلرنی یعنی قرآنك باطل اید کینی
 بیان قیلغان كتاب آنلرغه بیرلگانی یوقدر (وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ) هم بیارمه دك
 بز آنلرغه (قَبْلَكَ) سیندن الگاری یعنی فترت زماننده (مَنْ نَذِير) هیچ بر
 قورقتقوچینی یعنی آنلرغه سیندن الگاری پیغمبر کیلگانی یوقدر (وَكَتَبَ الَّذِينَ
 وَیالفانغه توتدیلر پیغمبرلرنی شول كمسه لر كم (مَنْ قَبْلَهُمْ) آنلردن الگاری
 بولدیلر (وَمَا بَلَّغُوا) و حالانكه ایرشه دیلر اول مكه اهلی (مَعَشَارًا مَّا أَتَيْنَاهُمْ)
 شول نرسه نك (۱) اوندن برینه كم بیردك بز اول الگارگی امتلرگه یعنی
 لگارگیلرگه بیرلگان قووت و اوزن هر هم دولت و مالنك اون الوشنندن بر
 الوشی هم بو مكه مشرکلرینه بیرلهدی (فَكَذَّبُوا) بس یالفانغه توتدیلر اول
 اولگی امتلر (رُسُلِ) مینم رسوللرنی (فَكَيْفَ كَانُ) بس نیچك بولدی (نَكِير)
 مینم انكارم آنلر اوزره یعنی آنلرغه راضی بولماغانلقم و آنلرنی عذاب قیلماقم
 بس بو مشرکلر هم شونی فكر لهب عبرت آلسه لر و قورسه لر كیرمكدر (قُلْ)
 ایتكل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (أَنَّمَا أَعِظُكُمْ) موندن باشقه
 توگلدركم مین و عظیمین و نصیحت قیلورمن سزنی (بِوَاحِدَةٍ) بر نرسه برله اول
 نرسه شولدركه (أَنْ تَقُومُوا) سز نك طور مافكز و طار الشماقكز پیغمبر مجلسندن
 (لِلَّهِ) خدای تعالی اوچون (مَثْنِی) ایکیشهر ایکیشهر بولوب (وَفَرَادِی) هم
 یالفز یالفز و برهم برهم یعنی بر برکز ایله مصلحت و كینكاش قیلكز هم یالفز
 یالفز اویلاب قاراكز (ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا) صكره تفكر ایتمه ككزدر محمد علیه السلام

(۱) یاكه معناسی اول
 مكه اهللریسه
 بیرلگان دلیللر و اسباب
 هدایتلرنك اوندن
 بری هم اولگی امتلرگه
 بیرلهدی دیباكدر
 والله اعلم

اشی طوغریسندہ یعنی آنک مبدأ حالتدن اوشبو وقتینہچہ بولغان اشرینی
 فکرلاب کورگز تاکم بلورسزکم البتہ (مَا بِصَاحِبِكُمْ مِنْ جِنَّةٍ) یوقدر سزنگ
 یولداشکزده یعنی محمد علیہ السلامہ هیچ بر دیوانہلق تاکم دیوانہلق برل
 پیغمبرک دعواسینی قیلا دیب ایتور ایدگز بلکه آنک عقلی کامل ایدکی مہلرگزگہ
 معلومدر (ان هو) توگلدر اول محمد علیہ السلام (الَّذِي نَذِيرٌ لَكُمْ) مگر بر
 قورقتغوچیدر سز لرگہ (بَيْنَ يَدَيْ عَذَابٍ شَدِيدٍ) قاطی بولغوچی عذابنک کیلمہ کندن
 البگاری یعنی آخرت عذابینک واقع بولمافتندن البگاری سزنی آنک برل
 قورقتغوچیدر (قُلْ مَا سَأَلْتُكُمْ) ایتکل سین اول مشرکارگہ شول نرسہ کم مین
 صورادم سزلردن (من اجر) بر اجرت و خدمت حقندن رسالتنی ایرشدر مہ کم
 اوچون (فہو لکم) بس اول اجرت سز لرگہ در یعنی سزنی حق دینگہ اونہ مہ کم
 اوچون هر نینداین اجرت و حق صورای طورغان بولسام اول اجرتنی سزنگ
 اوزگزگہ باغشلادم اوزگزگہ بولسون مراد اجرت صورامسین دیبہ کدر (ان
 اجری) ایبہ سدر مینم اونہ مہ کمینک اجرتی (الْاَعْلَى اللَّهُ) مگر اللہ تعالی اوزرینہ در
 (وہو علی کل شیء) و اول خدای تعالی بارچہ نرسہ اوزرینہ (شہید) گواہ بولغوچیدر
 (قُلْ اِنَّ رَبِّي) ایتکل سین درستلکنہ مینم ربم (يَقْنِفُ بِالْحَقِّ) الفا قیلور وصالور
 حقلقنی یعنی وحی یبارور هر کمگہ تلہسہ یا کہ راست و طوغری سوزنی یعنی
 اسلامنی منتشر و فاش ایلہر (عَلَامُ الْغُيُوبِ) اول خدای تعالی در یاشرن اشرنی
 بلگوچی یعنی هیچ بر نرسہ آکا یاشرن توگلدر (قُلْ جَاءَ الْحَقُّ) ایتکل سین
 کبلدی راست و طوغری بولغوچی سوز یعنی قرآن یا کہ اسلام (وَمَا يَبْدِي
 الْبَاطِلُ) و یاراتماس باطل بولغان نرسہ یعنی شیطان یا کہ پونلر یارانا آلماسلر
 هیچ بر نرسہنی (وَمَا يَعِدُ) ہم کیری قایتارماس یعنی اولگانندن صولک کیری ترگزہ
 آلماسلر هیچ نرسہنی (قُلْ اِنْ ضَلَلْتُ) ایتکل سین اگر مین آرسام و آداسام
 طوغری بولدن نثاککم سزلر گمان فیاورسز (فَاِنَّمَا اَضِلُّ) موندن باشقہ توگلدر کم
 آزار من (عَلَى نَفْسِي) اوز نفسم اوزرہ یعنی آزماقنک ضرری ووبالی اوزمگہ
 بو اور کشیگہ بولماس (وَاِنْ اَعْتَدْتِ) و اگر طوغری بولفہ کونلسام مین
 (فَمَا يُوْحِي اِلَيَّ رَبِّي) بس شول نرسہ سبیلی کم وحی قیلور میکا مینم پروردکارم
 زیراکہ ہدایت و توفیق آندندر (اِنَّهُ سَمِيعٌ) درستلکنہ اول خدای تعالی
 ایشتکوچیدر بنہلرنک دعاسینی (قَرِيبٌ) یقین بولغوچیدر نیاز مندارنک امیدینہ

(وَلَوْ تَرَىٰٓ) ۱۰۱-۱۰۲ واگر سېن كورسەڭ ايدى مشركلرنى (اَذْفَرُوا) شول وقتە كىم
 فزە قىلورلر و قورقورلر آنلر يەنى اولگان و قتلرنە ياتە بىر صوغشى كۈننە
 ياكە محشر يېرنە آنلرنى كورسەڭ ايدى البتە بىر عىبب اشنى كورور ايدىڭ
 (فَلَا فَوْتَ) بىس يوقدەر اول كۈننە ھېچ بىر فوت يەنى عذاب آنلردن ھېچنە
 فوت ابلەمەس و عذابدىن قاچا آلماسلر قاينە بارسەلردە عذاب آنلرغە ايرشور
 (وَأَخَذُوا) ھم طوتلمش يولورلر آنلر (مَنْ مَّكَانٌ قَرِيبٌ) بىر ياقن اورندىن يەنى
 بىر اوستىدىن طوتوب بىر آستىنە و قېرگە قويارلر ياكە محشر يېرنىن آنلرنى
 توغغە سالورلر (وَقَالُوا) ۱۰۳-۱۰۴ و ايتورلر مشركلر اول وقتە (أَمَّا بِهِ) ايمان كىلتوردىڭ
 بىز خدایفە ياكە پېغمبەرگە ياكە قىامت بولماينە بىس بىزلرنى كېرى دىياغە
 قايتارغل دېورلر (وَأَنَّى لَهُمُ التَّنَاطُشُ) ۱۰۵-۱۰۶ و قايندىن بولور آنلرغە آنلرنىڭ ايماننى
 آلماقلىرى (مَنْ مَّكَانٌ بَعِيدٌ) بىراق اورندىن يەنى آخرتكە بارغاندىن سوڭ ايمان
 كىلتورلورى آنلرغە نېچك فائىدە بىرسون البتە فائىدە بىرمەس (وَقَدْ كَفَرُوا بِهِ)
 و حالانكە اشانمادىلر آنلر خدایفە ورسولينە ياكە بعث و حشرگە (مَنْ قَبْلُ) موندىن
 الكارى يەنى دىيادە و قتلرنە ايمان كىلتورمەدىلر (وَيَقْفُونَ) ھم القا قىلورلر
 و سالورلر ايدى آنلر (بِالْغَيْبِ) غىب و باشرن بىرلە (مَنْ مَّكَانٌ بَعِيدٌ) بىراق بولغۇچى
 اورندىن يەنى ھېچنە بىلەينچە اوز گمانلرى بىرلە پېغمبەرگە ھم قرآنغە طەنەلر
 و افترا ل قىلور ايدىلر (وَهَيَلٌ بَيْنَهُمْ) ۱۰۷-۱۰۸ و جدا ايتلمش ھم آيرلمش بولدى آنلرنىڭ
 آرا لرى (وَبَيْنَ مَا يَشْتَهُونَ) ۱۰۹-۱۱۰ دىشى شول نرسەنىڭ آراسى كىم آنلر آرزو قىلورلر
 يەنى دىياغە كېرى قايتارلماق آنلرغە ھېچنە مېسر بولماس (كَمَا فَعَلْ) تىناك كىم
 قىلىنىش بولدى اوشبىر اش (بِأَشْيَاعِهِمْ) ۱۱۱-۱۱۲ آنلرنىڭ امثاللىرىنە (مَنْ قَبْلُ) موندىن
 الكارى يەنى اۋلەكى مشركلرگە ھم شول اش بولدى يأس حالنە كى ايمان آنلردن ھم
 قبول ايتلمەدى (أَنَّهُمْ كَانُوا) ۱۱۳-۱۱۴ درستلكە آنلر بولدىلر (فِي شَكٍّ مُّرِيبٍ) تېمىنكە
 نوشورگۇچى و مضطرب قىلغۇچى گمانە.

(۱) اوشبو سورده ملائکه صفقری ذکر ایدلگانلکنن سورة الملائكة دیوب هم ایتولور اوشبو سورده الحمد لله دیوب باشلانغان سورهلرنک آخربدر بو سورده خدای تعالی نك بئنه لرینه دورت تورلی نعمتی تفصیل ایدلمشدر کم اول دورت نعمت بارچه نعمتلرنک اصللر بدر سورده فاتحه ده جمع ایدلمش دورت نعمتلر برسی ایجاد اول

سورة فاطر يا كه سورة الملائكة مكية وهي خمس واربعون آية

۳۴ نچی سورہ فاطر سورہ سی یا کہ ملائکہ سورہ سی مکہ ده نازلدر ۵۴ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(الحمد لله) (۱) ثنا و ماقتاماق الله تعالی که مخصوصدر کم حمد و ثناغه لایق اولدر (فاطر السموات) کولکری بارانقوچی و پیدا اینکوچی اول خدای تعالی (و الارض) هم برنی بارانقوچی (جاعل الملائكة) فرشته لرنی قیلغوچی (رسلاً) رسول و ایلچیلر یعنی فرشته لرنی ایلچی ایتوب یبارگوچی پیغمبرلرگه وحی برله و اولیاء لرغه الهام برله هم باشقه مؤمنلرگه رؤیای صادقه برله (اولی ائجه) فاناطلر (۲) ایلاری (مثنی) ابکیشهر ابکیشهر فاناط اوچماق اوچون (وثلاث) هم اوچهر اوچهر (ورباع) هم دورهر دورهر زینت و کورکامک اوچون مراد بو عددکه حصر توکلدر آرتق هم بولسه بولور نتاککم جبرائیل علیه السلامک آلتی یوز مک فاناطی باردر دیوب خبرده کیلمشدر (یزید) آرتدور خدای تعالی (فی الخلق) اوزینک خاقلنده (ما یشاء) شول نرسه نیکم نلر یعنی فرشته لرنک فاناطلرینی اوزی تلگان قدر کوب ایدار یا که آدمیلرده زیاده قیلور زیاده عقلیه علم و کرم هم فصاحت و غیره صفتلر کیی زیاده جسمانیه حسن صورت و ملاحظه کیی یا که مؤمنلرده صدق و اخلاصنی و محبلرده شوق و محبتنی آرتدور (ان الله علی کل شیء) درستلکه خدای تعالی بارچه نرسه اوزرینه (قدیر) کوچی یتکوچیدر (ما یفتح الله) شول نرسه نیکم آچار خدای تعالی و یبارور (للناس) آدمیلر اوچون (من رحمة) اوزینک رحمتندن نعمت و عافیت و توبه و غیر یلر کیی (فلا تمسک لها) بس یوقدر هیچ بر نونقوچی و منع ایتکوچی اول رحمتنی (وما یمسک) و شول نرسه نیکم توتار و طیار خدای تعالی آنی آدمیلردن و آنلرغه ایندرماس (فلا مرسل له) بس یوقدر هیچ بر یبارگوچی اول خدای تعالی طیضان نرسه نی (من بعده) خدای تعالی نك منع ایتکانندن صوگ (وهو العزيز) و اول خدای تعالی غالبدر اوز اشرلنده

یعنی یوقدن بار قیلماقی ۲ نچی ابقا اول یعنی دنیاده نربک تونمانی ۳ نچی ایجاد ثانی یعنی اولگانندن صوگ نرگوز مه کی ۴ نچی ابقا ثانی یعنی منگولک جنس نعمتیدر. تفسیر جمل (۲) فرشته لرنک صفتیدر ابن ماجه رسول صلعم حضرتدن روایت ایلا مشدر کم اولحضرت ایتدی: حمرائیل علیه السلامنی سدره المنتهین کوردم آلتی یوز فاناطی بار ایدی اوشانداق روایت ایتولمشدر کم اولحضرت جبرائیل علیه السلامدن اوزینک اصلی صورتنده کورنونورن صورادی حضرت جبرائیل هین آکا طافت قیلا آلماسک دیدی اول حضرت تکرار التماس قیلدی آی یاقطیبی بولغان برکیچه ده حضرت جبرائیل اوزینک اصلی صورتنده ظاهر بولدی

اولحضرت صلی الله علیه وسلم آنی کورب هوشسز بولوب یقولدی موشینه کیلگانندن صوگ سبحان الله هیچه مونک کیی مخلوق کورگانم یوق ایدی دیدی حضرت جبرائیل ایتدی: سین اسرافیلنی کورسه کف هوک طافت قیلور ایدک آنگ اون ایکی مک فاناطی باردر دیدی. جمل

(الْحَكِيمُ) صواب و توغرى اشلى بولغوجيدركم هر اشى حكمتكه موافقدر (يا ايها
الناس اذكروا) اى آدميلر ياد فيلكزلىر (نعمة الله) الله تعالى نك انعام فيلغان
نعمتلر نى (عليكم) سز نك اوزر كزگه (هل من خالق) ايا باردرومويچ بر ياراتقوجى
(غير الله) الله تعالى دن باشقه كم (يرزقكم) رزق بيورر اول سز لرگه (من السماء)
كوكن بغمور ياغدر ماق برله (والارض) هم بر دن اولن اوسدرمهك برله (لا
اله الا هو) يوقدر هيچ معبود مگر اول خداى تعالى گنه در (فانى توفكون) بس
قايو جهنن ونى سببلى دوندرلش بولور سز توحيد يولندن (وان يكذبوك) واگر
يالغانغه نوتسلر سنى اى محمد عليه السلام مكه اهلى (فقد كذبت) بس تحقيق
يالغانغه توتولمش بولدىلر (رسل من قبلك) پيغمبرلر سندن الگارى هم وانلر
صبر فيلدىلر بس سن هم آلرغه اقتدا فيلغل وصبر ايتكل (والى الله) و خداى
تعالى صارى (ترجع الامور) قايتارلش بولورلر اشلر بس سكا صبر فيلمافاك
اوچوى اجر و ثواب بولور و مشركلرگه تكذيب ايتما كلرى اوچون جزا بيرلور
(يا ايها الناس) اى آدميلر (ان وعد الله حق) درستلكده الله تعالى نك وعسى
راست و توغرىدركم سز لرنى كبرى ترگزوب حساب و جزا ايلاسه كرا كدر (فلا
تغرنكم) بس كرا كدر كم مغرور فيلماسون سز لرنى (الحيوة الدنيا) دنيا
تركلكى ناكيم دنيا لذتلرينه آلدانوب آخرتنى اونولماكز (ولا يغرنكم) هم
كرا كدر كم آلداسون سزنى (بالله) الله تعالى نك رحمتى و كرمى برله (الفرور
آلداغوجى شيطان يعنى خداى تعالى غفور و رحيمدر هم رحمتى كز بدر ديوب
شيطان سز لرنى گناهغه دايمچلىق ايتدرماسون و توبه نى كيچكدر تماسون (ان
الشيطان لكم) درستلكده شيطان سز لرگه (عدو) دشماندر و عداوتى قديمندن
قالغاندر (فاتخذوه) بس توتكز سز اول شيطاننى (عدوا) دشمان ايتوب و آندن
حذر فيلكز و شرننن خدايغه صغنو كز (انما يدعوا) موندن باشه توكلدر كم
اونلر اول شيطان (حزبه) اوزينه ايارگوچيلرنى (ليكونوا) شوگا كم بولسونلر
آنلر (من اصعب السعير) توغ اهلندن يعنى اوزى برله برگه آنلرنى تموغغه
توشورمهككه طرشور (الذين كفروا) شول كمسهلر كم ايمان كلتور ماديلر
و شيطان نك دعوتينه اجابت ايلاديلر (لهم عذاب شديد) بولغوجيدر آنلرنه قاطى
عذاب آخرتده (والذين امنوا) و شول كمسهلر كم ايمان كلتورديلر و شيطانغه
مخالفت ايتديلر (وعملوا الصالحات) هم اشلاديلر ايندگو عمللرنى (لهم مغفرة)

بولغوجيدر آنلرغه يارلقاماق خدای تعالی دن (وَأَجْرٌ كَبِيرٌ) هم اولوغ اجر و نواب یعنی جنت (أَفَمَنْ زِينٌ لَهُ) ايا بس شول كمسه كم زينتلى ايتولمىش و بيز اتولمىش بولدى آنك اوچون (سَوْءٌ عَمَلٌ) آنك ياوز عملی یعنی شيطان آگا گناهنى و بوزق اشلرنى كوركام ايتوب كورگازدى (فَرَأَاهُ حَسَنًا) بس كوردى اول ياوز عملنى كوركام و يخشى شونداين كشى بولور مو شول كمسه كى كم حسن و قبحنى هم يخشى و يماننى آيروب بخشيلقغه سعى قبلور و يمانلقدن صافلانور (فَإِنَّ اللَّهَ يُضِلُّ) بس درستلكده خدای تعالی ضلالتكه توشورور (مَنْ يَشَاءُ) هر كمسهنى كم تهر آنك ضلالتده بولماينى (ويهدى من يشاء) هم طوغرى يولغه كوندرور هر كمسهنى كم تهر آنك هدايتينى (فَلَا تَذْهَبْ نَفْسُكَ) بس كرا كدر كم كيتباسون سينك نفسك یعنی هلاك بولماسون (عَلَيْهِمْ حَسْرَاتٌ) آنلرنگ ضلالت و آزغونلقلى اوزرينه حسرتلر چيكمه كى اوچون یعنی اول مشركلرنگ ضلالتلرى اوچون سن فايغورماغل و حسرت چيكمه گل خدای تعالی اوزى تلهسه ضلالتكه توشورور و تلهسه هدايت ايلر (إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ) درستلكده خدای تعالی بلگوجيدر (بِمَا يَصْنَعُونَ) شول نرسهنى كم آنلر اشلرلر هم شول اشلرينه كوره جزألرينى بيرسه كرا كدر (وَاللَّهُ الَّذِي) و خدای تعالی شول ذاتدر كم (أَرْسَلَ الرِّيَّاحَ) يياردى اول جيللرنى یعنی شمال و جنوب جيللرينى (فَتَثِيرُ سَعَابًا) بس قوباردى اول جيللر بولوطنى (فَسَقَنَاهُ) بس سورديك بز اول بولوطنى (إِلَى بَلَدٍ مَيِّتٍ) اولگان یعنی قوروغان شهر صارى (فَأَحْيَيْنَاهُ) بس ترگزدك بز و ياشارتدك (بِهِ الْأَرْضُ) اول بولوطن ياوغان يغمور برله يرني و اول يرده اوله نلر اوسوردك (بَعْدَ مَوْتِهَا) اول يرنگ اولگاني و قوروغانى سوكونده (كَذَلِكَ النُّشُورُ) اوشانداندر خلايقنى اولگاندن صوك كبرى ترگزمك و قوبارمق و برسينه قادر بولغان ذات ايكنهچيسينه هم قادر بولور (مَنْ كَانَ يَرِيدُ) هر كم تهر بولسه (الْعِزَّةَ) عزت و حرمتنى بس اول كمسه عزيزلكنى خدایغه عبادت فيلودن استاسون (فَلِلَّهِ الْعِزَّةُ جَمِيعًا) بس خدای تعالی گه مخصوصدر بارچه عزتلر و آنك عزيز ايلهكمى برله رسول هم مؤمنلر عزيز بولورلر (إِلَيْهِ يَصْعَدُ) اول خدای تعالی نك رضاسى صارى يا كه قبولى درگاهينه آشار و منار (الْكَلِمُ الطَّيِّبُ) پاك بولغوهى سوزلر یعنی ذكر و تسبيح كى يخشى سوزلر (وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ) واينگو عمل (يرفعه) كونارور اول پاك سوزنى و قبوللقى محلينه ايرشور

زیرا کہ عملسز مجرد قول و اخلاص سز سوز فائده بیرماس و مقبول بولماس
 عمل صالح لازمدرکہ اخلاصدر یا کہ پاک (۱) سوزدن مراد دعادر و عمل صالح
 صدقہدر یعنی فقیرلرگہ صدقہ بیرمک دعانک قبول بولماقینه سببدر (وَالَّذِينَ
 يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ) وشول کبسهلرگہ باشرن قیلورلر یاوز مکر و حیلهلرنی مراد
 قریش مشرکلریدر کم حضرت پیغمبر علیہ الصلوٰۃ والسلام حقندہ دارالندوہدہ
 جبولشوب تورلی مکر و حیلهلر توزودیلر نناککم انفال سورہسندہ ذکر
 ایتولدی (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) بولغوچیدر آنلرغہ قاطی عذاب آخرتدہ (وَمَكْرُ
 أُولَئِكَ) اوشبو گروهنک مکر و حیلهلری (هُوَ يَبُورُ) اول اوزی فاسد بولور
 و نفوذ ایتماس و هیچ کمگہ اول حیلہ سببلی زیان ایرشماس زیرا کہ حق تعالی ناک
 تقدیری اوزگار تولماس (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ) و خدای تعالی یاراندی سزنی یعنی آناکز
 آدمنی یاراندی (مَنْ تَرَابٍ) طوفراقندن (ثُمَّ مِنْ نُّطْفَةٍ) صکرہ سزلرنی یاراندی
 نطفہ صووندن (ثُمَّ جَعَلَكُمْ) صکرہ قیلدی خدای سزلرنی (أَزْوَاجًا) زوجلر
 یعنی صنف صنف قیلدی یا کہ ایرلر و خانونلر قیلدی (وَمَا تَعْمَلُ مِنْ شَيْءٍ) و حاملہ
 یعنی بولکی بولماس هیچ بر خاتون بالادن (وَلَا تَضَعُ) ہم قویماس یوکینی یعنی
 بالاسینی طاپماس هیچ بر خاتون (الْأَبْلَعُ) مگر خدای تعالی ناک علمی و بلمکی
 برلرگدہ بولور یعنی فارنداغی بالاسی و حملی ناک مدتی ہم فایجان طوغرماتی
 بارچہسی خدایغہ معلومدر (وَمَا يَعْمُرُ مِنْ مَعْرٍ) و عمر بیرلمش بولماس هیچ
 بر اوزون عمرلی کمسه (وَلَا يَنْقُصُ مِنْ عَمْرٍ) ہم کیوتولمش بولماس معمر ناک
 عمرندن یعنی عمر ناک آرتماقی و کیومہ کی ہم اوزون و قصه لقی بولماس (الْأَفِي
 كِتَابٍ) مگر لوح المحفوظدہ ثبت ایدلمش و یازلمشدر هر کمنک دنیادہ فی قدر
 ترکک ایلہمہ کی آندہ مقرر قیلنمشدر (أَنَّ ذَلِكَ) درستلکدہ اوشبو اش یعنی
 عمر ناک اوزون و قصه بولماقینی تقدیر ایلہمک (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزرہ (بَسِيرٌ)
 آسان و یسکلدر (وَمَا يَسْتَوِي الْبَحْرَانِ) مساوی و تیگز توگلدر ایکی دریا (هَذَا)
 اوشبو بر دریانک صوی (عَنْبُ فُرَاتٍ) طاتیلدر صوصاغانلقنی باصقوچیدر (سَائِغٌ
 شَرَابٌ) آنی اچمک یکل و اوکفایدر (وَهَذَا مَلْحٌ) و اوشبو ایکنچی دریانک صوی
 شور و طوزیلدر (أُجَاجٌ) آچی و آغزنی یاندرغوچیدر (وَمِنْ كُلِّ) و اوشبو ایکی
 دریانک هر قایوسندن (تَأْكُلُونَ) سزلر آشارسز (لَعَمْرَ طَرِيًّا) نازہ و یکا ایتنی
 یعنی بالقنی (وَتَسْتَضْرَجُونَ) ہم چفارورسز شور و طوزلی دیگزندن (حَلِيَّةٌ) زینہ

(۱) یا کہ کلمہ طیب
 اماملرنک دعاسیدر
 و عمل صالح جماعتنک
 آمین دیبه کلریدر
 یا کہ کلمہ طیب استغفار
 و عمل ندامتدر بو صو
 رتلرده عمل سبب بولور
 کلمہ ناک آشماقینه
 و بعضیلر بیرفہ ناک
 فاعلی کلم طیب بولوب
 ضمیر مفعول عمل گہ
 راجعدر دیورلر اول
 تقدیرده معناسی پاک
 سوز ایدگو عملنی
 کوتارور و قبولقینه
 سبب بولور دیبه کدر
 یعنی لا اله الا الله کلمہ
 سی عمللرنی کوتارور
 و آشورور زیرا کہ
 بارچہ عملنک قبولقینه
 توحید شرطدر.
 و کشفانہ بر مطالعہ
 شولدر کہ بیرفہدہ گی
 ضمیر فاعل الله تعالی گہ
 و ضمیر مفعول عمل گہ
 راجعدر یعنی خدای
 تعالی کوتارور ایدگو
 و خالص بولغان عملنی
 و اوزی قبول قیلور
 اخلاص برلہ ایدلگان
 طاعت و عبادتنی عین
 المعانی

اسبابینی و بیرلہ طورغان نرسہارنی انجو و مرجان کبی (تَلَبَسُوْنَهَا) کیارسز اول نرسہارنی یعنی خانوںلرگز اول نرسہار برلہ بیزانورلر بوآیننی مؤمن برلہ مشرک اوچون مثل دردیبشلر یعنی مؤمن و مشرک مساوی بولماسلر ایکی دریا کبی مؤمنده ایمان حلاوتی و مشرکده کفر و شرک آچیلتی باردر (وتَرَى الْفَلَکَ) هم سن کوروسن کیمہلرنی (فیہ) اول ایکی دریانک هر برسنگ (مواخر) دریانک صوونی یارغوچیلر و صو اوستندہ یورگوچیلردر (لَتَبْتَغُوا) تا کم سزنگ استامہ ککڑ اوچون رزقنی (من فضلہ) خدای تعالی ننگ فضل و کرمندن یعنی تجارت و سودا گرک برلہ دریادہ سفر قیلماقکڑ اوچون (وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) هم شایدکم سزلر شکرانہ قیلورسز خدایغہ اوشبو نعمتلر برابرندہ (یُولِجُ اللَّيْلَ کرگزور۔ دای تعالی کیچنی (فی النَّهَارِ) کوندزگہ یعنی کیچہ ننگ مقدارینی کیہوتوب و ندرنی اوزایتور یاز کونلرنده (وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ) هم کوندزنی کرگزور کیچہ گہ یعنی کوندز ننگ ساعتلرینی کیہوتوب کیچ ساعتلرینی اوزایتور کوز کونلرنده (وَسَعَرَ الشَّمْسَ) دخی مسخر قیلدی قویاشنی (وَالْقَمَرَ) هم آینی مسخر ایتدی اوز فرمانینہ (کُلُّ يَجْرِى) هر قایوسی اوشبو آی و قویاشدن یورور (لَا جَلَ مَسْمِي) آطلانمش و بیلگولانمش برمدت اوچون یعنی بر معلوم زمانقہ قدر و اوز دورینی تمام ایتکانگہ قدر حرکت قیلورلر یا کہ قیامتکہ قدر (ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ) اوشبو مذکور اشلرنی قیلغوچی خدای تعالی سزنگ پرورد کارگزدر (لَهُ الْمَلِكُ) آکا مسلم و مخصوصدر پادشاهلق (وَالَّذِينَ تَدْعُونَ) وشول نرسہارکم سز اوندارسز و طابونورسز (من دونه) خدای تعالی دن باشقہ (مَا يَمْلِكُونَ) مالک بولماسلر (من قطیر) خرما سوہہ کینک قابوغینی هم یعنی هیچ بر نرسہ گہ مالک توگللردر بلکه مالک علی الاطلاق خدای تعالی گنہدر (ان تَدْعُوهُمْ) ا گر دعا قیلسہ کز سز اول باطل معبودلرگز گہ (لَا يَسْمَعُوا) ایشتمہ سلر آنلر (دَعَاءُكُمْ) سزنگ دعا کزنی زیرا کہ جہاد و جانسزلردر (وَلَوْ سَمِعُوا) وا گر فرضا ایشوتسہلردہ آنلر (مَا اسْتَجَابُوا لَكُمْ) اجابت قیلماسلر سزلرگہ و مراد کزنی بیرمہ سلر زیرا کہ هیچ بر فائده ایرشدرمہ ککہ و ضررنی کیتار و گہ قادر توگللردر (وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ) و قیامت کونندہ (يَكْفُرُونَ) انکار قیلورلرر آنلر (بشركکم) سزنگ شرککڑ گہ یعنی مشرککلکنک باطل اید کینی اقرار قیلورلر یا کہ سزنگ آنلرغہ طابونماقکڑنی انکار قیلورلر (وَلَا يُنَبِّئُكَ) و خبر بیرمہس

سَکَا اِشْرَاکُ حَقِيقَتِنْدِن هَيْچ بَر خَبَر بېرگوجى (مَثَلُ خَبِير) هر اشدن آگاه بولغوجى
 خدای تعالی نَکْ خَبَر بېرمه کى کبى (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) اى آدمیلر (أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ)
 سزله محتاجلر سز (إِلَى اللَّهِ) الله تعالی گه یعنی آنک رزق بېرمه کینه و مقفرتینه
 هم رضاسینه (وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ) و خدای تعالی اولدر موکسز کم هېچ نرسه گه
 محتاج توگلدر (الْحَمِيدُ) اولدر ماقتالمش و ثنا ایتولمش نعمت کاملسى اوزره
 (أَنْ بَشَاءً) ا گر تلهسه خدای تعالی (بِنُحْبُكُم) کیتارور سزله بېر یوزنن
 (وَيَأْتِ بَخْلَقٍ جَدِيدٍ) هم کلنورور یَکْنا خلق لرنى زَنک اورتنگزغه (وَمَا ذَلِكَ)
 وایباسدر اوشبو اش (عَلَى اللَّهِ بَعْزِيز) خدای تعالی اوزره بېشن و مشکل
 (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ) و یوکلهمهس هېچ بر گناه قیلغوجى نفس (وَزْرَ أُخْرَى) ایکنچى
 نفسنک گناه یو کینى یعنی براونک گناھینى ایکنچى یوکلهمهس (وَأَنْ
 تَدْعُ) و ا گر اونداسه (مُثْقَلَةٌ) یوکی آغر بولغان نفس ایکنچى (إِلَى
 إِلَى حَبَلِهَا) آنک گناھلرنن بر مقدارینى یوکلهمه ککه یعنی براونک گناھى
 کوب بولوب مینم گناھینک بر آزینى یوکلهمه گل دیوب ایکنچى
 براودن اوتونسه ده (لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ) یوکلانمش بولماس آنک گناھندن بر
 نرسه ده (وَلَوْ كَانِ) ا گر چه بولسه ده اول کمسه (ذَاقِرْبَى) یاقتلق ایاسى و قرنداش
 بولسه ده یعنی نیند این یاقن کشیسی بولسه ده کشى گناھینى کشى یوکلهمهس هر کم
 اوز حالى بر له مشغول بولور (أَنبَا تَنْتَر) موندن باشقه ایماسدر کم سین قورقورسک
 اى محمد علیه السلام (الَّذِينَ يَخْشَوْنَ) شول کمسه لرنى کم قورقورلر (رَبَّهُمْ) اوز
 پروردکارلرینک عذابندن (بِالْغَيْبِ) غیب و پاشرنلک بر له یعنی اولاقده خدايدان
 قورقوب یغلارلر یاکه خداينک عذابینى کورماسه لرده اول عذابون قورقورلر
 (وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ) هم قائم قیلدیلر آنلر و اوتادیلر نمازنى (وَمَنْ تَزَكَّى) و هر کم
 پاک بولسه گناھلردن (فَأَنبَا يَتَزَكَّى) بس موندن باشقه توگلدر کم پاک بولور
 اول کمسه (لِنَفْسِهِ) اوز نفسى اوچون یعنی فائدهسى اوزینه بولور (وَالِى اللَّهِ)
 و خدای تعالی صارى بولغوجیدر (الْمَصِيرِ) بارچه نك اورلمه کى و قایتماقنى (وَمَا
 يَسْتَوَى الْأَعْمَى) و برابر هم تیگز بولماس صوفر و کوزسز کشى (وَالْبَصِيرِ)
 هم کورگوجى کشى یعنی مشرک بر له مؤمن یاکه جاهل بر له عالم بر تیگز بولماسلر
 (وَلَا الظُّلُمَاتُ وَلَا النُّورُ) دخى مساوى و تیگز بولماس قارانغولقلر هم یاقتلیق
 یعنی باطل بر له حلقى یاکه گناه بر له طاعت بر تیگز بولماس (وَلَا الظُّلُّ وَلَا

العرور) ھم برابر بولماس كولاگه برله توياش اسيلكى يعنى ثواب برله
 عذاب ياكه جنت برله نموغ ياكه راحت برله محنت برتيگز بولماسلر (وما يستوي
 الاحياء) دھى برتيگز بولماسلر تريكلر (ولا الاموات) ھم اولوكلر يعنى
 مؤمنلر برله كفر اهلى برابر بولماسلر (ان الله) درستلكه خدای تعالی (يسمع)
 ايشندرور وفھم قبلدور (من يشاء) ھر كېسەگه كم نلار اوزى يعنى تلگان
 بندهسینه توفيق وھدايت بيور (وما انت بمسمع) وسن توگل سين سوز
 ايشندرگوچى (من في القبور) شول كېسەگه كم قېرلدهدريعى اولوكلرگه ايشندره
 آلماسنك كم مراد مشركلردر (ان انت) سن ايماسنك اي محمد عليه السلام
 (الانذير) مگر بر قورقنقوچى پيغمبر سين وسيكنا لازم بولغان اش رخالتنى
 ايرشدرماك وقورقماقدر (انا ارسلناك) درستلكه بز يباردك سيني (بالحق)
 حق بولغوچى دين برله كم اسلامدر (بشيرا) سوبونچ بيرگوچى اينوب ثواب
 برله (ونذيرا) ھم قورقنقوچى اينوب عذابدن (وان من امة) وبولمادى ھېچ بر
 امت اولگى امتلردن (الاخلافيا) مگر كم اوتدى آنلر نك اچنده (نذير) بر
 قورقنقوچى پيغمبر (وان يكذبوك) واگر يالفانفھ طونسنلر سيني قريش
 مشركلرى سين فايغورماغل (فقد كذب) بس تحقيق يالفانفھ طونديلر پيغمبرلرينى
 (الذين من قبلهم) شول كېسەلر كم بومشركلردن الگارى بولديلر (جاءتهم)
 كېلدى آنلرغھ (رسولهم) آنلر نك پيغمبرلرى (بالبينات) روشن بولغوچى معجزلر
 برله (وبالزبر) ھم كوكدن ايندرلمش ناملر وصحيفلر برله شيث وادريس
 و ابراهيم عليهم السلام صحيفلرى كېي (وبالكتاب المنير) ھم روشن قېلغوچى
 كتاب برله شريعت حكملرينى تورات وانجيل كېي (ثم اخذت) صكرھ طوندم مين
 (الذين كفروا) شول كېسەلرني كم حلقفھ اشانماديلر (فكيف كان) بس نيچك
 بولدى (نكبر) مينم انكارم آنلرغھ عذاب وعقوبت برله (الم تر) ايا كورمه دكمو
 سين (ان الله) شونى كم خدای تعالی (انزل من السماء) ايندردى كوكدن ياكه
 بولولمىن (ما اءا) صونى (فاخرجنا به) بس چقاردق بز اول صو برله (ثم رات)
 يمشلرني (مختلفا الوانها) تورلى نورلى بولغانى حالده اول يمشلر نك توسلرى
 (ومن الجبال) ھم بز ياراتقان طالغردن بولغوچيدر (جدد) تورلى توسده بولغان
 حطللر وبوللر (بيض) آق بولغوچى بوللر وصزقلر (وحمرة) ھم قزللر (مختلف)
 الوانها) تورلى نورلى بولغوچيدر آنلر نك توسلرى شدت وضعيفلكده (وغرايب)

سود) دھى غايتدھ فارا بولغوجى طاغىر (وَمَنْ النَّاسِ) ھم آدمبىلردن (وَالذَّوَابِّ) دھى قىلمىداغوجى جانورلردن (وَالْأَنْعَامِ) ھم دورت آياقلى ملوارلردن (مُخْتَلَفٍ) باردر شول نرسھكم نورلى نورلى بولغوجىبىر (أَلْوَانُهُ) آنك توسلورى (كُنَّاكَ) اوشانداق يعنى بىشلرنك و طاغىرنك تورلى توسدھ بولماقلىرى كىي و ھر كم خدای تعالى نك اشىئانى يارانماقلىنى و ھر نرسھ نك تھىر و تھوللىنى بلمسھ خدایدىن نىچك قورقسون (أَنَا بِحُضْرِي اللَّهِ) موندىن باشقھ توگلىدر كم قورقور خدای تعالى دن (مِنْ عِبَادِهِ) آنك بىتلرندىن (الْعُلَمَاءُ) عالملر قورقورلر زىراكھ خشىت و قورقونك شرطى علمدر و خدای نك صفات و افعاللىنى بلمسھ كىر (أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ) درستلكدھ خدای تعالى غالبدر كم انتقام آلماقدھ ھىچ كھدىن قورقماس (غَفُورٌ) بارلقاغوجىبىر اوزندىن قورقانلرنى (أَنَّ الَّذِينَ يَتْلُونَ) درستلكدھ شول كھسھلر كم اوقورلر ياكھ اىرورلر (كِتَابَ اللَّهِ) الله تعالى نك كتابىنھ يعنى قرآنفھ (وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ) ھم قائم قىلدىلر و اونھدىلر آنلر نمازنى (وَأَنفَقُوا) دھى نققھ قىلدىلر خدای تعالى يولندھ (مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ) شول نرسھدىن كم رزق بىردك بز آنلرغھ (سِرًّا) كشىلردن باشرن نققھ قىلورلر رىادن قورقوب (وَعَلَانِيَةً) ھم آشكارا نققھ قىلورلر باشقھلر كورب رغبىت ايتسونلر اوچون (يُرْجُونَ) امىد ايتىرلر آنلر (تَجَارَةً لَّنْ تَبُورَ) شونداىن سودانى كم ھر گىز زىيان ايتىمس و ضرر كورمىس بلكھ فائىسى بىك كوب بولور قىامت بازارندھ و آنلر اوشبو عمللرنى قىلورلر (لِيُوفِيَهُمْ) تاكم تمام و كامل ايتوب بىرسون اوچون خدای آنلرغھ (أُجُورَهُمْ) آنلرنك اجر و ثوابلرنى (وَيَزِيدَهُمْ) ھم آرتدىرسون اوچون آنلرنك حسنانلرنى (مِنْ فَضْلِهِ) اوزى نك فضل و كرمندىن (أَنَّهُ غَفُورٌ) درستلكدھ خدای تعالى بارلقاغوجىبىر گناھلرنى (شُكُورٌ) سوبىچ بىرگوجىبىر شكرانھ ايتكوجىلرگھ (وَالَّذِينَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) وشول نرسھكم وھى ايتدك بز سىكنا (مِنَ الْكِتَابِ) قرآندىن (هُوَ الْحَقُّ) اولدر راست و طوغرى (مُصَدِّقًا) تصدىق ايتكوجى و موافق بولغانى حالدھ اول قرآن (لَمَّا بَيْنَ يَدَيْهِ) آندىن الگارى اىندىرلگان كتابلرغھ اصول و عقاىدھ (أَنَّ اللَّهَ) درستلكدھ خدای تعالى (بعبادھ) اوزى نك بىتلرى برلھ (لِخَبِيرٍ) البتھ خبىر طوتقوجىبىر و آنلرنك كوگىللىرىدىكى نىتلرنى بىلگوجىبىر (بصير) كورگوجىبىر آنلرنك احوالىنى (ثُمَّ أَوْرَثْنَا الْكِتَابَ) صكرھ مىراث ايتوب بىردك بز قرآننى (الَّذِينَ اصْطَفَيْنَا) شول كھسھلرگھ كم اختيار قىلدىق و صابىلادق

(۱) تفسیر ثعالبی ده مذکوردرگه حضرت پیغمبر علیہ السلام اوشبو آیت کریمہ نك تفسیر نده بیوردی کم سابق شول کمسہلدرکہ جنتکہ حسابسز کرورلر ومقتصد شونلاردرکہ آنلرغہ یکل وآزغنه حساب بولور وظالم شولدرکہ برمدت حساب یرنده توقف ایلر امام ابواللیث رحمہ اللہ بیورمشدرکم سابق شول کمسہدرکہ ہجرتدن مقدم ایبان کیلتوردی ومقتصد شولدرکہ ہجرتدن صوگ ومکہ فتحنندن الگاری ایبان کیلتوردی وظالم شولدرکہ فتح مکہدن صوگ مسلمان بوندی یاکہ سابق عالمردر ومقتصد متعلملر وظالم جاهلردر یاکہ سابق مولانعالی گہ متوجہ بولغان کشی ومقتصد عقبی غہ مایل بولغان کشی وظالم طالب دنیا بولغان کشیدر یاکہ سابق بارچہ گناہدن صافلانفوجی ومقتصد گناہ صغیرہ گہ مرتکب کمسہدر وظالم گناہ کبیرہ ایاسیدر بوآیت تفسیر نك علما موندن باشقہ وجہلر ہم بیان ایتمشلدرغرائب التفسیر . ابن عباس رضی اللہ عنہمادن منقولدرکم سابق مؤمن مخلصدر، مقتصد مرئیدر وظالم کفران نعمت

ایتکوچیدر لکن انکار ۴۰۰ ﴿۲۲﴾ ہی جز فاطر سورہ سی ﴿﴾

بز آنلرنی (من عبادنا) بندہلرمزدن یعنی محمد علیہ السلام امتلرینہ اول قرآنی عطا قیلدی برده مختسز ومشتسز حاصل بولغان نعمت بولدی اوچون میراث ایتدک دیوب تعبیر ایلهدی زیراکہ میراث مالی کشیگہ مشقتسز حاصل بولغان مالدر (منہم) بس اول بندہلردن بعضلری بولفوجیدر (ظالم لفسہ) اوز نفسینہ ظلمیق ایتکوچی عملدہ تقصیر وکیچیلک سببلی (ومنہم) دخی آنلردن بولفوجیدر (مقتصد) اورطاچہ بولفوجی کم کوبراک وقتدہ قرآن برلہ عمل قیلور (ومنہم سابق) ہم آنلردن باردر اوظفوجی والگار یلک ایتکوچی (بالغیرات) ایندگولکر برلہ یعنی دائما قرآن برلہ عمل قیلفوجی (باذن اللہ) اللہ تعالی نك اذنی ورخصنی وتوفیق بیرماکی برلہ (ذلک) اوشبو اش (هو الفضل الکبیر) اولدر الوغ فضل ورحمت فاروق رضی اللہ عنہ بیوردی کم رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم (۱) حضرتندن ایشتمکم کہ اوشبوآیت خصوصندہ بیوردی بزلردن سابق بولفوجیلر بارچہدن آلدهلردر ومقتصد بولغانلر نجات تاپفوجیلردر وظالم

ایتکوچی توگلدلر زبیرا کہ خدای تعالی هر اوچوسنہ ده جنتکہ کرو برلہ حکم ایله مشدر وبعضیلر دیمشلردر کم ظالم باوزلقی آغر کیلگان کشیدر، مقتصد باوزلقی ہم ایزگولکی تیگز بولغاندر وسابق ایزگولکی آغر بولغان کمسہدر یاکہ ظالم ظاہری باطنندن خیرلی بولغان کشیدر، مقتصد ظاہری وباطنی بر

تیگز بولغاندر وسابق باطنی ظاہرندن آرتقراق بولغان کمسہدر یاکہ ظالم کبیرہ ایاسی، مقتصد صغیرہ ایاسی وسابق گناہدن معصومدر یاکہ ظالم شولدرکم قرآنی اوفور لکن مضمونینی عالم بولماس ہم آنک برلہ عمل ایتماس، مقتصد شولدرکم قرآنی اوفور معناسینی عالم ہم بولور لکن عمل ایتماس وسابق شولدرکم قرآنی اوفور عالم ہم بولور آنک برلہ عملدہ قیلور یاکہ ظالم جاهلدر، مقتصد متعلملر وسابق عالمر اول ظالمی، سوگرہ مقتصدنی ذکر ایتوب ایك آخردہ سابقنی ذکر ایلمسکی شول جہتندندر کہ آدمیلر نك احوالی اوچ توریلدر معصیت، توبہ وعبادتدر گناہ قیلغان کشی ظالملر زمرہ سینہ کرور سوگرہ توبہ قیلغاج مقتصدلر جملسندن بولور توبہ سنک ثابت بولوب عبادتکہ دوام ایتسہ سابقلردن بولور یاکہ ظالم کوب بولوب مقتصد آنندن آزرارق وسابق آنندن ہم آزرارق بولغانلندن اول ظالمی، سوگرہ مقتصدنی آنندن صوگ سابقنی ذکر قیلغان بولور جمل

بولغانلرنڭ گناھلری بارلقانمشدر (جَنَاتِ عَدْنِ) عدن جنتلری (بَدَّخُلُوْهَا) کرورلر اول جنتلرگه اوشبو اوچ گروہ (يَعْلُوْنَ فِيْهَا) زينتلانمش و بيزانولمش بولورلر آنلر اول جنتلرده (مِنْ اَسَاوِرَ) بلزکلردن کم اول بلزکلر بولورلر (مِنْ ذَهَبٍ) آلتوندين (وَلَوْلُوْا) هم صاف پنجودن (وَلِبَاسُهُمْ فِيْهَا) هم آنلرنڭ کيولملری جنتده (عَرِيْرٍ) يغه کدن طوقولغان اصل و آطلس در (وَقَالُوْا) دخی ايتورلر آنلر جنتکه کرگاچ (الْحَمْدُ لِلّٰهِ) ثنا و ماقتاماق بولسون خدای تعالی گه (الَّذِيْ اٰذَهَبَ) آنداین خدای تعالی کم يباردی (عَنَّا الْعَزَنَ) بزلردن تموغ فايغوسینی ياکه دنيا فايغولرینی (اِنَّ رَبَّنَا) درستلکده بزنڭ ربمز (لَفُغُوْرٍ) البته يارلقاغوچيدر گناھلرنی (شُكُوْرٍ) اينڭو جزأ بيرگوچيدر شکرانه ايتکوچيلرگه (الَّذِيْ اٰحْلٰنَا) آنداین خدای تعالی کم توشوردی و اورناشدردی بزنی (دَارَ الْمَقَامَةِ) اقامت يورطينه يعنی جنتکه (مِنْ فَضْلِهِ) اوزينڭ فضل و رحمتندن (لَا يَمَسُّنَا فِيْهَا) ايرشماس بزلرگه جنتده (نَّصَبٍ) رنج و مشقتلر دنيا دافی کبی (وَلَا يَمَسُّنَا فِيْهَا) دخی ايرشماس بزلرگه اوشبو جنتده (لُغُوْبٍ) ملال و کلفت هم آرماللق بلکه هميشه حال مزعيش و راحت هم حضوردر (وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا) وشول کسه لر کم خدای ورسولگه اشانماديلر (لَهُمْ نَارُ جَهَنَّمَ) بولغوچيدر آنلرغه تموغ او طی (لَا يَقْضِيْ عَلَيْنَا) حکم ايتولماس آنلرغه اولوم برله تموغده و قتلرنده (فَيَبْئُتُوْا) تا کم اولارلر ایدی آنلر و اولمه ک برله عذابدان قورتلورلر ایدی (وَلَا يَخْفَىٰ عَنْهُمْ) هم يککل ايتولماس آنلردن (مِنْ عَذَابِهَا) اول تموغڭ عذابندن هيچ بر نرسه يعنی هيچه عذابلری يکلالانماس بلکه او طوری آرتدرلور (كَذٰلِكَ) اوشانداق (نَجْزِيْ) جزأ بيرورمز (كُلَّ كَفُوْرٍ) هر بر کفران نعمت ايتکوچيگه و شکرانه سزغه (وَهُمْ يَصْطَرَّخُوْنَ فِيْهَا) و آنلر يعنی کفر اهلی فریاد فيلورلر اول تموغده و ايتورلر کم (رَبَّنَا اٰخِرُ جَنَاتِنَا) ای بزڭ پرردکارمز چفارغل سين بزلرنی تموغندن هم کیری دنياغه قايتارغل (نَعْمَلْ صٰلِحًا) تا کم بز اشله يک اينڭو عملنی (غَيْرِ الَّذِيْ) شول نرسه گه باشقه کم (كُنَّا نَعْمَلُ) اشلار بوللق بز اولده يعنی اولگی کبی ياوز عمللر قيلماس مز بلکه ايمان کييلتورب طاعت و عبادت فيلورمز چونکه عذابنی کوزمز برله کوردک ديورلر حق سبحانه و تعالی آنلرغه بيورور کم (اَوَلَمْ نَعْمَرْكُمْ) ايا دنياده عمر بيرمادکمو بز سزلرگه (مَا يَنْفَكُرْ فِيْهِ) شول مقدار کم و عظلائور و اوگوت هم عبرت آلور اول عمرده (مَنْ تَدَّكَّرَ) هر کسه

كم نلار اوگوت آلمانى ومتذکر بولماقنى يعنى دنياده سز لرگه شول قدرلى
 عمر بېردك كم اگر وعظلانسه كز هم تفكر وتذکر قېلسا كز سز گه فرصت
 بار ايدى لکن اوز كز متذکر بولما دكز وعبرت آلمادكز (وَجَاءَكُمُ النَّذِيرُ)
 هم كېمى سز لرگه فورقتقوچى پېغمبر ياكه كتاب وسز لرنى حق بولغه دعوت
 ايتدى قبول قېلما دكز ياكه نذيردن مراد اولومدر يا ايسه قارطلق وصقال
 آغارماقيدر (فَنُوفُوا) بس طانو كز سز نموغ عذابىنى (فَمَا لِلظَّالِمِينَ) بس
 بوندر ظالمق ايتكوچيلرگه يعنى مشركلرگه (من نصير) هيچ بېر ياردم بېرگوچى
 كم آنلرنى عذابدن فوتقارسه (ان الله) درستلكده الله تعالى (عالم غيب السموات)
 كوكلردا گى ياشرن بولغان نرسه لرنى بلگوچيدر (والأرض) هم بېرده گى غيب
 وياشرننى بلگوچيدر (انه علم) درستلكده اول خداى بلگوچيدر (بذات
 الصدور) كوكوا كلرد، ياشرن بولغان اشنى (هو الذى) اول خداى تعالى در شول
 ذات كم (جعلكم) قېمى سز لرنى (خلائق) خليفه لر (فى الأرض) بېرده يعنى سز لرنى
 اولگېلرنك اورنینه كېلنور ب يير يوزنك متمكن قېلدى (فمن كفر) بس هر كم
 شكرانه سزلق ايتسه اوشبو نعمت برابر ينه ياكه كفرنى اختيار ايلسه (فعلبه كفره) بس
 آنك اوز رينه در كفرينك جزاسى (ولأيزيد الكافرين) و آرطدرماس كفر اهلينه (كفرهم)
 آنلرنك كفر لرى (عند ربهم) پروردكار لرى فاشنك (الأممات) مگر فاطى دشمانلقنى
 و آچونى آرطدرور يعنى كفر لرينك نتيجه سى خداى تعالى نك غضبى وقهرى بولور
 (ولأيزيد الكافرين) دخى آرطدرماس كفر اهلينه (كفرهم) آنلرنك شركلرى
 و اشانماولرى (الأخسار) مگر خسران وزياننى غنه آرطدرور آخرنده (قل)
 ايتكل سين اى محمد عليه السلام (آرايتم) ايا كوردكز موسز اى مشركلر (شركاكنكم)
 شريك لركزنى يعنى خدايفه شريك ايتوب طوتقان معبودلركزنى (الدين تدعون)
 آندياين معبودلركز كم سز لر اوندارسز آنلرنى و آنلرغه طابونورسز
 (من دون الله) الله تعالى دن باشقه (أرونى) كورگازكز سز ميگا وخبر
 بېر كز كم اوشبو معبودلركز (ماذا خلقوا) نى نرسه نى يارانديلير
 ويوقدن بار قېلديلر (من الأرض) بېردن هم بېرده بولغان نرسه لردن (أم لهم
 شرك) يا ايسه باردروم آنلرنك اورطاقلقلىرى (فى السموات) كوكلرنى ياراتوده
 (أم اتيناهم) يا ايسه بېرگانمز مو بز آنلرغه (كتابا) بركتابنى كم آنلرنك شريك
 بولولرى اول كتابده بيان ايتولگان بولسه (فهم على بينة) بس اول مشركلر

روشن بولغۇچى حجت و دليلى اوز زرينه بولسەر (منه) اول كتابدن (بَلْ) آنداق توگلدنر و هيچ بر دليلىرى يوقدر بلکہ (ان يَعدُ الظَّالِمُونَ) وعده بيرماسلر مشرکلر (بعضهم) آنلرنىڭ بعضلىرى يعنى اشراف و اولوغلىرى (بعضاً) بعضلىرى يەنى اراذل و اتباعلىرى (الْأَغْرُورًا) مگر وعده بيرورلر حيل و آلد او يوزندن (ان الله) درستلكده خدای تعالى (يُمسِكُ السَّمَوَاتِ) صافلاب طونار كوكلرنى (وَالْأَرْضِ) هم بيرنى (ان تَزُولَ) آنلرنىڭ زایل بولماقلىرىدىن يعنى خراب و ويران بولودن صافلار (وَلئن زَالَتَا) و اگر زایل بولسەلر كوك برله بير (ان أَمْسَكْتُمَا) صافلاماس و تونماس آنلرنى (من أحد) هيچ برا گو (من بعده) زایل بولماقلىرىدىن صوك يعنى هيچ كم آنلرنى اورنلرىنى كىلتوره آلماسلر (انه كان) درستلكده خدای تعالى بولغۇچىدىر (حليماً) همىلى و صبر ايتكۇچى كم گناھكارلرنى عقوبتده تعجيل قىلماس (غفوراً) بارلقاغۇچى شركدن دونوب ايمان كىلتورگانلرنى مرويدركه فرىش اولوغلىرى اهل كتابنىڭ اوز پيغمبرلرىنى تكذيب ايتدكارىنى ايشتوب آنلرغه طعنه قىلغان ايدىلر هم بر برسینه ايتكان ايدىلر يهود و نصاراغه لعنت بولسونكم اوزلرىنى كىلگان پيغمبرلرگه اشانمادىلر و الله كم اگر بزرگه پيغمبر كىلسه بزر آنلر كىي بولماس ايدك بلکہ كىلگان پيغمبرنى تصديق قىلور ايدك ديمش ايدىلر حق سبعانه و تعالى شوندىن خبر بيروب بيوردى كم (وَأَنسُوا بالله) و آنط اچدىلر فرىش مشركلرى خدای تعالى برله (جهد ايمانهم) آنظلىرىنىڭ فاطيراغى برله آنط اچدىلر شويله ديوب كم (لئن جاؤهم) اگر كىلسه آنلرغه (نذير) بر فورقتقۇچى پيغمبر (ليكونن) البته بولورلر آنلر (اهدى) توغرى بولغه كونلگۇچىرك (من أحدى الامم) اونكانه گى ايتلرنىڭ برسندن يعنى يهود و نصارادن (فلما جاؤهم) بس كىلگانى زمانده آنلرغه يعنى فرىش مشركلرىنى (نذير) فورقتقۇچى يعنى محمد عليه الصلاة والسلام (ما زادهم) آرطدمادى اول مشركلرگه آنك كىلماكى (الأنفورا) مگر حقلقندن نفرت ايتك و يراق بولماقنى آرطردى (استكباراً) فرماندىن باش طارتماقنى و تكبرلنمكىنى آرطردى (فى الأرض) يرده (ومكر السبي) و شول كىمسەلر كم مكر قىلدىلر ياوز مكرنى يعنى اول نذيرنى و پيغمبر عليه السلامنى هلاك قىلو اوچون يمان حيللر توزدىلر (ولا يحق المكر السبي) و كبرى قايتماس ياوز مكر و حيل (الاباهل) مگر آنك اهلينه قايتور يعنى قىلغان حيل و مكرلرىنىڭ ضررىنى حيل قىلغۇچىلر اوزلرى كورورلر

(فَهَلْ يَنْظُرُونَ) بس ايا منتظر بولورلرمو و كوتوب تورورلرمو اول مكر و خيله
 توز گوجيلر يعنى منتظر بولماسلر و كونماسلر (الْأَسْنَتِ الْأُولَى) مگر خدای
 تعالی نك اولگی امتلر حقنده بولغان سنتینی كوتارلر يعنى اولگی امتلرگه
 نكذیب و مكرلری اوچون نینداین عذاب و عقوبتلر بولغان بولسه بومشركلرگه
 هم شول بولور (فَلَنْ تَجِدَ) بس سین طاپماسك هر گیز (لَسْنَتِ اللَّهِ) الله تعالی نك
 سنتینه (تَبْدِيلًا) آلوشدرمق و اوز گارتمكنی يعنى خدای تعالی مقرر ایتكان اش
 هیچده اوز گارماس و عذاب ثوابه آلشدرلماس (وَلَنْ تَجِدَ) دخی طاپماسك
 (لَسْنَتِ اللَّهِ) الله تعالی نك سنتینه (تَحْوِيلًا) ایلندرملك و حواله ابدلماكنی يعنى بو
 مشركلرگه بولاچاق عذاب ایكنچی كمسه گه حواله قیلنماس (أَوَّلَمَ يَسِيرُوا) ایا
 سیر قیلماديلرمو و یورماديلرمو مکه اهلی (فِي الْأَرْضِ) بیرده (فَيَنْظُرُوا) تاكم
 قارارلر و كورورلر اكر بورسدرلر شام و یمن بوللرنده (كَيْفَ كَانَتْ) نیچوك
 بولدی (عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگاری بولغان كمسهلرنك عاقبتلری
 يعنى عاد و ثمود قوملرینك صوکی (وَكَانُوا) و بولديلر اول اولگی قوملر (أَشَدَّ
 مِنْهُمْ) فاطیراق اول مکه اهلندن (قُوَّةً) قوه یوزندن يعنى آنلر بومشركلردن
 كوچليرك ايدیلر شولای بولسهده خداينك عذابندن اوزلرینی قوتقارا آلماديلر
 هر قابولرینك هلاك بولغانلقلرینك اثرلری تورغان بیرلرنده باقي و ظاهردر (وَمَا
 كَانُوا اللَّهُ) و بولمادی خدای تعالی كم (لِيُعْجِزَهُ) عاجز ایلسه آنی (مِنْ شَيْءٍ) هیچ
 بر نرسه دن (فِي السَّمَاوَاتِ) كوكلرده (وَلَا فِي الْأَرْضِ) دخی بیرده يعنى هیچ بر نرسه
 آنی عاجز قیلا آلماس (أَنَّهُ كَانَ عَلِيمًا) درستلكده اول خدای تعالی بولغوجیلر
 بلگوچی بارچه نرسه نی (قَدِيرًا) كوچی يتكوچی بارچه نرسه اوزره (وَلَوْ
 يُوَاخِذُ اللَّهُ) و اكر مؤاخذه قیلسه ایدی خدای تعالی (النَّاسِ) آدمیلر نی (بِمَا
 كَسَبُوا) شول نرسه سبلی كم كسب قیلديلر و اشله دیلر آنلر يعنى آنلرنك شرك
 و گناهلری اوچون آنلر نی هلاك ایلسه ایدی (مَا تَرَكَ) قويماس ایدی (عَلَى
 ظَهْرِهَا) بیرنك آرقاسی اوزرنده (مِنْ دَابَّةٍ) هیچ بر قیلداغوجینی آدمیلردن
 ياكه بارچه جان ایلارندن كم آدمیلرنك گناهلری شوملقنك مهه سینی هلاك قیلور
 ایدی نتاك كم نوح عليه السلام زماننده شولای قیلدی (وَلَكِنْ يُوَخِّدُهُمْ) ولكن
 كیچكدرور آنلر نی خدای تعالی (إِلَىٰ آجَلٍ مُّسَمًّى) بر آطلانمش و بیلگوله نمش
 مدنكه قدر يعنى هلاك بولا تورغان وقتلری يتكانگاچه آنلر نی هلاك ایتمهس

انس بن مالك رضى الله عنه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرت نازندن نقل فيلوركم پيغمبر حضرتى بيوردى هر بر نرسه نك قلبى يعنى كوگلى باردر وفرآنك كوگلى يس سوره سيدر وهر كم يس سوره سيني اوقوسه آكا اون مرتبه ختم قرآن فيلغانك ثوابي بولور. معقل بن يساردن روايت ايدلمشدر كم رسول صلعم حضرتى ايتدى: اولوكلزگز اوزرينه يس سوره سن اوقكزاوشانداق حضرت ام الدرداء روايتنك هر بر ميتكه يس سوره سى اوقولسه خدای تعالى اول ميتكه اشنى يكل قيلور ديوب كيلمشدر حضرت عائشه رضى الله عنها دن منقولدر كه رسول صلعم ايتدى قرآنده برسوره باردر اول سوره اوقوجيفه شفاعت قيلور طكلاوچينك ٤٠٥ ﴿٢٢﴾ هې جز يس سوره سى ﴿٤٠٥﴾

گناهی بارليقانور اول سوره يس در اوشبو سوره نك براسمى دافعه و براسمى قاضيه در دافعه ديوب آطالماتى اوقوچيدن هر بر ياوزلقنى كبتار- گانى اوچوندر قاضيه ديوب آطالماتى هر بر حاجتى اوتله كه اوچوندر حضرت ابن عباس دن منقولدر كم جنت اهلى قرآن سوره لرندن اوشبو يس سوره سى ايله طه سوره سن اوقورلور. جمل

(٢) پناييمده كيلتور مشدر كه يس حرفلى هر قايوسى خزان غيبه اسرارندن بر سردر كم حق سبحانه وتعالى اوزينك حبيبي صلى الله عليه وسلم حضرتلرينه اول سردن

(فَاِذَا جَاءَ) بس هر قاچان كيلسه ويتسه (اَجَلَهُمْ) آنلرنك هلاك بولاچق وقتلىرى (فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ) بس درستلكده خدای تعالى بولفوجيدر (بِعِبَادِهِ بَصِيرًا) اوزينك بنده لرينى كورگوچى كم قايوسى هلاك بولوغه مستحق وقايوسى نجات كه لايق ايدكىنى بلور وشوگا كوره تقدير قيلور

﴿٣٥﴾ سورة يس مكية وهى ثلث وثمانون آية ﴿٣٥﴾

﴿٣٥﴾ هې سوره يس سوره سى مكده نازلدر ٨٨ آيتدر ﴿٣٥﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(بس) (١) والله اعلم بمراده (٢) مرويدر كه مكه مشركلى ايتديلر اى محمد سين خدای ييارگان رسوللردن توگلسك بس حق سبحانه وتعالى بيوردى كم يس يعنى اى عالمرنك سيدى (وَالْقُرْآنَ الْعَكِيمِ) محكم بولفوجى ياكه حلقى برله حكم ايتكوچى قرآن حقينه كم ياكه حكمت ايهسى بولغان قرآن برله ايتورمن كم (أَنْتَ كَلِمَ الْمُرْسَلِينَ) درستلكده سين خلقنى دعوت اوچون ييارلمش رسوللردن سكش وشبهه سز (عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) طوغرى بولفوجى يول اوزرينه كم توحيد بوليدر (تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ) كوب رحمت ايتكوچى غالب بولفوجى خدای تعالى ايندرمك ايندردى اول قرآننى وسينى پيغمبر ايتوب يياردى (لَتُنذِرَ) تاكم قورقتمافك اوچون خداینك عذابندن (قَوْمًا) شول گروهنى كم (مَّا أَنْذَرَ) قورقتلمش بولمادى (أَبَاءَهُمْ) آنلرنك آنالرى يعنى اوزاق زمان آنلرغه پيغمبر كيلمهى طوردى (فَهُمْ غَافِلُونَ) بس

خبر بيرمش صوگره جبرائيل عليه السلام آنك برله نازل بولمشدر خدای ورسولدن غيرى هيچ كم اول سرلرگه مطلع توگلدن وبعض علماء يس قرآن اسيدر ديمشدر ياكه خدای تعالى اسملرندن براسمدر ياكه اوشبو سوره نك اسيدر تفسير ماوردى ده مذ كوردر كه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتينك يدى اسمى قرآنده ذكر ايتولمشدر برسى يس در اهل بيت رسول اللهنى آل ياسين ديهك بو قولنى مؤيددر امام قشبرى قدس سره سور مشدر كه يس ده يايوم ميثاقغه اشارتدر وسين آنك سرندن عبارتدر وبعضيلر ديمشدر كم يس نك مهاسى با انسان ديمكدر يعنى اى آدمى وانساندن مراد حضرت پيغمبر عليه الصلوة والسلامدر.

آنلر غافل و خبىر سزلردر (لَقَدْ حَقَّ الْقَوْلُ) تحقيق راست و طوغرى بولدى سوز
 آنلرنى عذاب قىلو خصوصه (عَلَىٰ أَكْثَرِهِمْ) اول مشرکلرنىڭ كوبرهكى اوزرينه
 يعنى كوبرهكى عذابنى كورديلر (فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بس آنلر ايمان كىلتورمه سولر
 مراد شول مشرکلردر كم خداى تعالى نىڭ علمنده آنلرنىڭ شرك و كفر اوزرينه
 اوله چك ايدكلرى فرار اينلمشدر (إِنَّا جَعَلْنَا) درستلكده بز قىلدى (فِي آعْنَاقِهِمْ)
 آنلرنىڭ موينلرنده (أَغْلَالًا) بوغاولرنى (فَهُي) بس اول بوغاولر ايرشمشدر (إلى
 الْأَذْفَانِ) آنلرنىڭ ايهكلرينه چه تا كم باشلرينى قوزغانا آلماسلر (فَهُمْ مَقْمُوحُونَ)
 بس آنلر كوزلرينى يومقان حالده باشلرينى يوقارىغه كوتهر مشلردر مرويدركه
 ابو جهل آنط اچوب ايتدى كم: «اگر پيغمبرمز عليه السلامنى نماز او قوغان حالده
 كورسه طاش برله صوغوب باشينى يارورمن» ديدى بر كون كوردى كه رسول
 اكرم حضرتى نماز او قوماقغه مشغولدر اول لعين قولينه ب طاش آلوب حضرت
 پيغمبرنىڭ يانينه كىلدى طاشنى آطماقچى بولوب قولينى يوقارى كوتهرگان ايدى
 قولى موينينه باغلانغان كىبى بولوب يابشوب قالىدى قولينى آيروب آلا آلمايينچه
 باشينى يوقارى كوتهر ب حيران بولوب قالىدى حق تعالى دن اوشبو آيت كىلدى كم
 اول مشركلرنى بوغاولانمش كشىلر كىبى قىلدى باشقه مشركلر كوب جهد و محنت
 برله ابو جهلنىڭ قولينى موينندن كوچكه آيرديلر ينه بر مشرک حضرت پيغمبرگه
 آطماقچى بولوب طاش كوتهر ب حضرتنىڭ يانينه كىلگان ايدى فى الحال كوزلرى
 صوفر بولدى و آيت كىلدى كم (وَجَعَلْنَا) هم قىلدى بز (من بين آيديهم) اول
 مشركلرنىڭ آللرنىڭ (سدا) بر ديوار و پردهنى (ومن خلفهم) دخى آرطلرنىڭ (سدا)
 بر ديوار و مانعنى كم حضرت پيغمبرگه ضرر ايرشدرودن آنلرنى منع قىلور
 (فاغشىناهم) بس قاپلادى و اورتىك بز آنلرنىڭ كوزلرينى (فَهُمْ لَا يَبْصُرُونَ) بس
 آنلر كورمه سولر محققلر ديمشلردر كم آلدن بولغان سد طول املدر آرطدن بولغوچى
 سد غفلتدر و اوتكان گناهلردن غافل بولودر و هر كمنى اوشبو ايكى سد
 چولقاپ آغان بولسه البته آننىڭ كوزلرى قاپلانغان بولور هدايت يولينى كورمه س
 (وَسَوَاءٌ عَلَيْهِمْ) وهر تىكزدر اول مشركلر اوزرينه (أَنذَرْتَهُمْ) ايا سين
 قورقتىڭمو آنلرنى (أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ) يا ايسه قورقتىڭمۇ سين آنلرنى يعنى آنلرنى
 خداينىڭ عذابندن كىرهك قورتقل و كىراك قورقتماغل برابردر (لَا يُؤْمِنُونَ) ايمان
 كىلتورمه سولر آنلر و حلققغه اشانماسلر چونكه خداينىڭ عام قديمنده آنلرنىڭ شرك

(۱) يعنى سنت حسنہ لرن
 وچقاروب فالدرغان
 بخشى اشلرن يازارمز
 ونيوشلى اجرن بيرورمز کم
 هيچ برسى ضايح بولماس
 کورکام اثرعلم اوگره توب
 فالدرمق هم کتاب تاليف
 ايتوب فالدرمق ياکه
 خدای يولنده برور
 نرسهنى وقف ايتنک
 مسجد و مدرسه هم رباط
 وکوپر شيکلپليرنى بناء
 ايتنک کيبلردر يامان
 اثر خلقفه ظلم بولا
 طورغان ضررلى اشلرنى
 چقاروب فالدر و هم
 الله تعالى ذکرندن طيا
 طورغان اويون کولكى
 کي اشلرنى چقاروب
 فالدر و شيکلپلير
 نتاک کم مشهور خبرده
 کيلمشدر بره و بر سنت
 حسنہنى و کورکام اشنى
 فالدرسه اول کمسه گه
 اول اشنک اجرى هم
 آنک برله عمل قيلغانلرنک
 همهلرينک اجرى بولور
 آنک برله اول عمل
 قيلغوچيلرنک اوز
 اجرلريده کيوتلمهس
 اوشانداق بره و بر سنت
 سيئہنى ويامان اشنى
 چقاروب فالدرسه اول
 کمسه گه آنک گناهى
 هم اول اشنى

و کفر اوزرنده بولماقلى برله حکم ايتلمشدر (انها تندر) موندن باشقه توکلدر کم
 سين خداينک عذابندن فورقتورسک و آگاهلاندر ورسک فائىلى آگاهلاندر ماقى برله
 (من اتبع الذکر) شول کمسهنى کم ايهردى اول قرآنقه و قرآنه گى و عطلرنى
 هوشلى فولاغى برله ايشتدى (وخشى الرحمن) هم فورقدى خدای تعالى دن
 (بالغيب) غيب وياشرنده يعنى اولانده آندن فورقدى ياکه آخرت اشلرينى
 کورمه پنجه غايبانه فورقدى (فبشوره) بس سوينچ بيرگل سين اول فورقوچى
 کمسه گه (ببفرة) گناهلر ينک يارلقانماقى برله (و اجر کریم) هم الوغ اجر و ثواب
 برله يعنى جنت برله اسباب نزولده کيلتورمشدر که بنو سلمه قبيلهسى پيغمبر
 عليه السلامه ايتديلر: «يا رسول الله بز نك يورطرلمز مسجددن يرافدر مسجد
 يانندن يورط آلساق نيچک بولور» حق تعالى دن آيت کيلدى کم (انا نحن)
 درستلکده بز (خبي الموتى) ترگزورمز اولکلرنى ياکه اولگان کوکللرنى
 توفيق وهدايت برله ترگزورمز (ونکتب) هم يازارمز (ما قدموا) شول نرسهنى کم
 آلدن يبارديلر ايندگو عمللردن (واثارهم) دخى يازارمز آنلرنک (۱) اثرلرينى
 يعنى مسجدکه بارغانغى آياق ازلرينى کم هر باصقان آدملىرى گناهلرينه کفارت
 بولور هم آنک اوچون اجر و ثواب عمل دفترلرينه يازلور (وکل شيء) و هر
 نرسهنى (احصينا) ضبط ايله دک و صافلاق بز آنى ياکه بيان فيلدى (فى امام مبین)
 روشن بولغوچى بر دفترده يعنى لوح المحفوظه اوشبو آيت کریمه کيلگانندن
 صوکر رسول اکرم صلى الله عليه وسلم حضرتى ايتدى: «اى بنى سلمه اوزلرکونک او لگى
 يورطرلرکونده طورکونک مسجدکه کيلگانده اطلاغان آدملرکونک و ايزلرکونک کوب
 بولسون هر آدم اوچون و آياق ايزلرکونک اوچون سز لرگه اجر و ثواب يازلور
 يورطرکونک مسجددن نى قدر يراق بولسه شول قدر ثوابکونک بولور (واضرب
 لهم مثلاً) و بيان قيلغل سين اول مکه اهلينه مثل ايتوب اى محمد عليه السلام
 (اصحاب القربة) انطا کيه قريه سينک اهلينک حاللرينى (اذ جاءها المرسلون) شول
 وقتده کم کيلديلر انطا کيه قريه سينه يبارلمش ايلچيلر يعنى عيسى عليه السلام
 انطا کيه اهلينى حق دينگه ارنامک اوچون حوار بوندن اول ايکى کيشينى
 ايلچى قيلوب يبارگان ايدى شول ايلچيلر انطا کيه شهرى يانينه كيلوب يتديلر
 هم شهر چيئتنده قويلرينى اوظلاتوب يورى طورغان بر قارت کيشينى کورديلر
 آگما سلام بيرديلر اول قارت سز کملسز ديب صورادى آنلر ايتديلر: «بز
 اشل وچيلرنک همهلرينک گناهلرى کي گناه بولور اول اشل وچيلرنک اوز گناهلرى کيوتلمهس. تفسير چيل

عيسى پيغمبر نڳ رسوللريوز خلقنى حق بولغه اوندر رمز « اول قارت ايتدى: «دعا گز نڳ راستلقينه هيچ دليلگز بارمودر» آنلر ايتديلر: «بلى دليلمز شولدر كه صرخالورنى دعا قيلولوب صحتلندرورمز» اول قارت ايتدى: «مينم بر اوغلم باردر نيجه يللردن بيرلى صرخاودر طبييلر آڭا علاج ايتودن عاجز قالديلر اكر سز لر دعا قيلولوب اوغلمنى صحتلندر سز گز مين سز نڳ خدا بگزغه ايمان كيلنرورمن» بس اول رسوللر آنڳ اوغلى ياطقان بيرگه كيلوب حق نعالى گه دعا ايلهديلر قارت نڳ اوغلى فى الحال تمام صحتلندى اول قارت ايمان كيلتوردى آنڳ اسمى حبيب النجار ايدى كم آڭا ياسين صاحبى ديورلر القصة بوايكي ايلچينڳ خبرى انطاكيه شهرنده فاش بولدى كوب صرخالور آنلر نڳ دعاسى بركاننڳ صحتلك طابديلر اول شهر نڳ پادشاهى پوتقه طابنغوچى ايدى اول رسوللر نڳ خبر بنى ايشتى هم آنلر نڳ پوتقه طابنودن خلقنى منع ايله دكلر بنى بلوب اول ايكي رسولنى زندانغه يابردى آنلر نڳ آرطلرندن عيسى عليه السلام انطاكيه شهرينه حوار يوندن شمعون الصفا اسملى كمسه نى رسول قيلولوب يباردى شمعون هم انطاكيه شهرينه كيلوب پادشاه نڳ ياقنلرى و خاص قللىرى برله معرفت پيدا قيلولوب ظاهر دن آنلرغه آشنا بولدى كوب وقت اوتبهدى حكمت و معرفتى سببلى پادشاهغه هم مقرب بولدى حق سبحانه و تعالى بوقصه دن خبر بيروب بيوردى كم (اذ ارسلنا اليهم اثنتين) ياد قيفل شول وقتكم يباردك بز انطاكيه اهلينه ايكي رسولنى (فكذبوهما) بس يالغانغه توتديلر انطاكيه اهلى اول ايكي رسولنى و آنلرغه اشانمايجه هرايكيسپنى زندانغه ياپديلر (فعزيزنا) بس قوت بيردك بز اول ايكي ايلچى گه (بئالڳ) اوچونچى برله يعنى آنلرغه قوت و مدد بولسون اوچون اوچونچى رسولنى يباردك كم شمعوندر (فقالوا) بس ايتديلر يبارلمش رسوللر انطاكيه خلقينه (انا اليكم مرسلون) درستلكده بزلر سز نڳ صارى يبارلمش ايلچيلرمز عيسى پيغمبر طرفندن (قالوا) ايتديلر انطاكيه اهلى اول رسوللر گه (ما انتم) سز لر توگل سز (الابشر مثلنا) مگر آدمى سز بزنڳ كى و بزدن آرتق لفقز يوقدر بس سز لر نيچك رسول بولور سز (وما انزل الرحمن) هم ايندر ما گاندر خداى (من شىء) هيچ بر نرسه نى يعنى خداى وحى هم پيغمبرلك يبارگانى يوقدر (ان انتم) سز لر ايباس سز (الا تكذبون) مگر يالغانچيلر سز كم بز رسوللر ديب يالغان ايتور سز (قالوا) ايتديلر اول رسوللر انطاكيه خلقندن بوسوزنى ايشتكاج (ربنا يعلم) بزنڳ

خدا یز بلور شونی کم (اِنَّا الْبِکُمْ) درستلکده بز سزنگ صاری (لَمَرْسَلُونَ)
البتہ بیارلمشلمز (وَمَا عَلَيْنَا) ولازم نوگلدر بزنگ اوزریمزگه (اِلَّا الْبَلَاغُ
الْمُبِينُ) گر آشکارا ایرشدرمک لازمدر رسالتنی وبزلر اوستیمزگه لازم بولغان
اشنی اشلهدک سزرنی حق یولغه دعوت قیلدی قبول قیلماساگز اوزگزگه عذاب
نازل بولور دیدیلر (قَالُوا) ایتدیلر انطاکبه خلقی اول ایلچیلرگه (اِنَّا تَطَيَّرْنَا
بِكُمْ) درستلکده بز لر یاوز فال توندق سزنگ برله وسزلردن شوملاندى یعنی
شهریمزگه سز لر کیلگاچ بغمور یاوماس بولدی وایگونلریمز قورودی سزنگ
قدمکز شوم ایکان (لَنْ لَمْ نَنْتَهَوْا) اگر طیلولماساگز سز اوشبو اشکزدن
یعنی دعوت ایتماکزدن توقناماساگز (لَنْ رَجَعْنَكُمْ) البتہ رجم قیلورمز وطاش
برله آطوب هلاک ایتارمز سزرنی (وَلَيَمْسَنَكُمْ) هم البتہ ایرشور سزگه (مَنَّا)
بزلردن (عَذَابُ آلِيمٍ) ریختکوی عذاب (قَالُوا) ایتدیلر رسوللر اول قومدن
بوسوزنی ایشتکاج (طَائِرُكُمْ مَعَكُمْ) سزنگ یاوز فالکز اوزگز برله در یعنی
شوملق اوزگزده در باطل وبوزق اعتقادلرکز هم یاوز فعللرکز شوملقندن بو
آفتلرنی کورسز (اِنَّ ذُرَّتُمْ) ایا سز لر اگر اوگو و نصیحت بیرلمش بولسه گز
شوملانورسز وعذاب برله قورقنورسز مو یعنی سزرنی برهو وعظ ونصیحت قیلسه
سز اول کمسه دن شوملانوب آنی اولتورمکچی بولاسزمو (بَلْ اَنْتُمْ) بلکه سز لر
(قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ) برگر وه سز کم اسراف قیلغوچیلر وچیکدن چقغوچیلرسز مرویدرکه
شمعون آنلرنک پادشاهلری یاننده اوزینک حقیقتینی بلدرماینچه نورور ایدی
هم پادشاه برله پوتخانه گه کیلوب خدای تعالی گه سجده وطاعت قیلور ایدی
کشیلر آنی پوتقه سجده ایتادر دیوب گمان قیلور ایدیلر پادشاه آکا بیک
اشاندی آنک مشورتندن باشقه هیچ اشنی اشلاماس بولدی بر کون شمعون
پادشاهه ایتدی ای ملک مین ایشتم کم ایکی مسافر کمسه نی زندانقه یاپقان
سین اول مسافرلرنک گناهلری نیدر پادشاه ایتدی آنلر پوتلردن باشقه خدای
بار دیوب دعوا قیلالر وپوتقه طابنودن خلقنی طیلالر شمعون تعجب ایدوب
ایتدی فرمان قیلغل اول مسافرلرنی مونک کیلتورسونلر آنلرنک بوسوزلری عجیبر
بس ملک امر قیلدی تاکم اول ایکی ایلچینی کیلتوردیلر آنلر شمعوننی
کورگاچ هیچده قورقماینچه اولتوردیلر شمعون آنلردن سز کم گه طابنورسز
دیوب صورادی آنلر جواب بیردیلر سزنی وبزنی هم کوکنی ویرنی یاراتقوی

خدايغه عبادت فيمورمز شمعون ايتدي سزنگ خدايگزر نينداين عجب اشلرگه
 قادردر آنلر ايتديلر خدای تعالی کوزسزنی کوزلی فيلور شمعون پادشاهدن
 التماس فيلدي تاكم بر صوفر کشيني. حاضر ايله ديلر خدايگزرغه ايتگزر اوشبو
 صوفرنی کوره تورغان فيلسون ديدی ايلچيلر دعا فيلديلر في الحال اول صوفر
 کوزلی و کوره تورغان بولدی شمعون پادشاهغه ايتدی ای ملک بزلر هم
 خدايلرمزدن صورايق اوشو اشنی فيلستونلر پادشاه آقرنغه شمعونگه ايتدی
 بلورساڭ کم بزنڭ پوتلر يمز هيچ نرسه نی بلماسلر و کورماسلر هم ايشتماسلر بس
 بو اشنی نيچک فيلا آلورلر شمعون ينه اول ايکی رسولگه فاراب ايتدی ای يکترلر
 سزنگ خدايگزر ينه نينداين اشنی فيلورغه قادردر آنلر ايتديلر اولوکنی
 ترگزورگه قادردر شمعون ايتدی اگر خدايگزر اولوکنی ترگزسه بزلر شول
 اشنی کورساك همه لر يمز آڭا ايمان كيلتورورمز بس اول پادشاهنڭ اولگانينه
 کوب مدة بولغان بر قزینی اول رسوللر دعا فيلوب ترگزدیلر پادشاه اوز قومی
 برله ايمان كيلتوردیلر و بعضلری ايمان كيلتورمايوب رسوللرگه هم مؤمنلرگه
 قصد ايله ديلر ايمان كيلتورگانلرنی ايندا فيلماقغه باشلادیلر بوخبر مذکور حبيب
 نجارغه ايشتولدی حبيب نجار آشغوب بورطندن چغوب اول رسوللر و مؤمنلر
 بولغان بيرگه متوجه بولدی نتاك کم حق تعالی بيوردی (وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ)
 و کيلدی شهرنڭ بر چيتمدن و براغراق بولغان طرفندن (رَجُلٌ يَسْعَى) بر اير کم
 آشغور ایدی نيزرک كيلوب يتهك ايچون تا کم كيلوب چيتدی اول قوم يانينه
 (قَالَ) ايتدی اول اير يعنی حبيب نجار انطاكيه اهلينه (يَا قَوْمِ) ای مينم قومم
 (اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ) ابارگزسز يبارلمش رسوللرگه و آنلرنڭ دينينه کرگز (اتَّبِعُوا)
 ابارگزسز (مَنْ لَا يَسْتَلِكُمْ أَجْرًا) شول كمسه لرگه کم صوراماسلر آنلر سزدين
 هيچ بر اجرت و خدمت حق رسالتنی ايرشدرمکاری اوچون (وَهُمْ مَهْتَدُونَ)
 و حالانکه آنلر يعنی سزلرنی حق يولغه دعوت ايتكوچي رسوللر اوزلری هدايه
 طابقويلر و توغری يولغه كونلگانلردر سزلرنی هم شول توغری يولغه اوندارلر
 و اونده گانلری اوچون خدمت حق صوراماسلر (وَمَا لِي) ونی نرسه بولفاندر
 ميگا کم (لَا أَعْبُدُ) عبادت فيلماسمن و طابونماسمن يعنی نيچک مين عبادت فيلمايم
 (الَّذِي فَطَرَنِي) شول خدای تعالی گه کم باراندى اول ميني ويوقدن بار فيلدى (وَأَلِيهِ
 تَرْجِعُونَ) هم آنڭ حکمی و جزاسی صاری فايتمارش بولورسز قيامت كوننده

تا کم عملرگز کہ کورہ جزا بیورور (أَتَّخِذُ) ایبا مین طوتارمنمو (من دونه) اول
 خدای تعالی دن باشقه (الہة) معبودلرنی یعنی آندن باشقه معبودلرگہ وپوتلرغہ
 طابنورمنمو البتہ طابونماسمن آنلر معبودلکگہ لایق نوگللردر زیراکہ
 (ان یردن الرحمن) اگر نلاسه مینی خدای تعالی (بضر) بر ضرر برلہ
 یعنی اگر خدای تعالی میگا بر ضرر و زیان ایرشدرونی نلاسه (لا تظن عنی)
 کفایہ قبلماس و بیارمہس میندن (شفاعتہم) اول باشقه معبودلرنک وپوتلرنک
 شفاعت فیولوری (شیئا) بر نرسہ نیک اول ضرردن یعنی اول پوتلر میگا شفاعت
 ایدوب مندن اول ضرر و زیاننی ہیچہ کینارہ آلباسلر (ولاینقنوں) ہم خلاص
 ایلمہسلر و قوتقارمہسلر آنلر مینی اول بلادن بس ہیچ بر فائدہ و ضررغہ
 قادر بولماغان پوتلرنی من نیچک معبود ایتوب طوتایم و آنلرغہ نیچک طابونایم
 البتہ طابونماسمن (اتی اذا) درستلکدہ من شول وقتدہ یعنی اگر آنلرغہ
 طابونسام و آنلرنی معبود ایتسہم (لنی ضلال مبین) البتہ آشکارا ضلالنہ و آزغونلقنہ
 بولورمن انطاکیہ اہلی حبیب نجاردن بوسوزلرنی ایشتکاج آنی اولتورمہ کچی
 بولدیلر حبیب نجار رسوللرگہ ناراب ایتدی (اتی امنت بر بکم) درستلکدہ من
 ایمان کلتوردم سزنگ پروردکارگزغہ ای پیغمبرلر (فاسمعون) بس ایشتکسز
 مینم ایماننی و مؤمن بولغانلقیمغہ گواہ بولپکزدیدی بس اول مشرک قوملر
 حبیب نجارنی طاش برلہ آطوب شہید ایلمہدیلر قبری انطاکیہ شہرینک بازارنہدر
 و بعضیلر خدای تعالی آنی ترگزوب جنتکہ ایلندی دیمشلسردر (فیل) ایتولدی
 اول حبیب نجارگہ اولگانندن صوٹ (ادخل الجنة) کرگل سن جنتکہ دیوب بس
 اول جنتکہ کردی (قال) ایتدی اول جنتکہ داخل بولغاچ شادلقندن (یا لیت
 قومی بعلون) ای کاشکی مینم قومیم بلسہلرچی (بما غفر لی ربی) شول نرسہ نی کم
 یارلقادی مینم گناہلر مینی پروردکاریم (وجعلنی) ہم قیلدی اول مینی (من المکر مین)
 اکرام ایتولمش و حرمتلانمشلر جملہ سندن یعنی مینم جنتکہ کرگانمینی و بونعمتلرگہ
 ایرشدکمینی انطاکیہ اہلی بلسہلرچی دیوب آرزو ایلدی انطاکیہ دہگی اوج
 رسول ہم مؤمنلر و پادشاہ بر قولہ ہمہلری شہید بولدیلر ایمان کیلتورمہ گانلری
 آنلرنی اولتوردیلری و بر قولہ سلامتکدہ شہردن چغوب کیتدیلر واللہ اعلم
 * (وما انزلنا) و ایندرمادک بز (علی قومہ) اول حبیب نجارنک قومی اوزرینہ
 یعنی انطاکیہ اہلینہ (من بعدہ) آنک شہید بولغانندن صوٹ (من جند) ہیچ

۲۳

(*) الجزء الثالث
 والعشرون من
 القرآن
 قرآندن یکرمی
 اوچنچی پارہ

بر لشکر نی ایندیرمادک (من السماء) کوکدن آنلرنی هلاک اینتیک اوچون (وما
 کنا منزلین) هم ایندیرگوچی بولمادق بز کوکدن لشکر نی هیچ بر قومنی هلاک
 ایلهمک اوچون زیرا که کفر و شرک اهل حق تعالی نك قدرتینه نسبة غایت خور
 و بیبقداردر آنلرنی هلاک قبلو اوچون کوکدن فرشته لر لشکر نی ایندیرمک لازم
 توگلدیر برضعیف چین لشکر نی هم آنلرنی هلاک ایتارگه کفایه قبلور بدر
 صوغشنده ملائکه لشکر نی اسلامغه مدد اوچون ایندیرمه کی رسول اکرم
 صلی الله علیه وسلم حضرتینی تعظیم چهندندره (انکانت) بولمادی عذاب و عقوبت
 انطاکیه اهلینه (الاصیحة واحدة) مگر بر طاوش و آواز یعنی جبرائیل علیه
 السلامک بر مرتبه فریاد اینمه کی برله همه لری هلاک بولدیلر جبرائیل آنلرنک
 شهر نی یکی بازوسی آراسینه آلوب بر صیحه ایلادی (فأذاهم) بس شول وقتنه
 آنلر (خامدون) اولوکلهر بولدیلر یانا تورغان اوطنک بر یولی سونمه کی کبی
 بارچه لری بر یولی هلاک بولدیلر (یا حسرة علی العباد) ای دریغا ونی حسرت
 بندهر اوزرینه (ما یأتیهم من رسول) کیلمادی آنلرغه هیچ بر پیغمبر (الاکانوا
 به) مگر بولدیلر آنلر اول پیغمبر برله (یستهزؤن) استهزا قبلورلر و مسخره گه
 توتارلر ایدی آنی (آلم یروا) ایا کورمادیلر و بلمادیلر موشونیکم (کم اهلکنا)
 کوبمو ونی قدر هلاک ایتدکبز (قبلهم) آنلردن الگاری (من القرون) زمانه
 اهللرندن (آتهم الیهم) کورمادیلر مو و بلمادیلر موشونیکم اول هلاک بولغان قوملر
 اوشبو آدمیلر صاری (لا یرجعون) فاینماسلر یعنی هیچ قایوسی اوشبو دنیاغه
 کیری فایتوب کیلماس (وان کل لما جمیع) و ایباسدر آنلرنک بارچه لری مگر
 برگه جمع بولوب (لدينا) بزنک قاشیمزده (محضرون) حاضر ایتولمشلردر قیامت
 کوننده حساب و جزا اوچون یعنی اول اولده گی هلاک بولغان امتلر هم اوشبو
 زمانده بولغان مشرکلر بارچه لری محشر یرنده حساب و جزا ایدلمهک اوچون
 جیولسه لر کراکدر و جزا لرینی کورسه لر کراکدر (واية لهم) و قدرت عظیمه نك
 نشانلرندن بر نشان هم علامتدر اول مشرکلرگه (الارض المیتة) اولگان بر
 یعنی فوروغان و اولهن سز بیر (احییناها) نرگزدک بز اول بیرنی و اوله نلر
 اوسدروب یاشارتدک یغفور سبیلی (واخرجنا منها) هم چقاردق اول بیردن
 (حبا) دانه و اورلوقنی یعنی آشلقلرنی حاصل ایتدک (فینه) بس اول اورلوقدن
 (بأ کلون) آش لرلر آدمیلر (وجعلنا فیها) دخی قیلدق بز و یارانلق اول بیرده

(جَنَاتٍ) باقچەلرنى (مَنْ نَخِيلٍ) خرما آغاچلىرى انواعىدىن (وَأَعْنَابٍ) ھىم تورلى
 صنف يۈزم آغاچلىرىدىن (وَفَجْرًا فِيهَا) ھىم روان ايتىدىك و آغوزدىق بىز اول بىردە
 (مَنْ الْعَيْون) چىشمەلردىن (لَبًا كَلُوا) تاكىم آشاسونلر اوچون آدمىلر (مَنْ ثَمَرِهِ)
 اوشبو ذكىر ايتولمىشنىڭ بىشىدىن (وَمَا عَمَلْتُمْ) واشلەمەگاندىر آنى (أَيديهم)
 آدمىلرنىڭ قوللىرى بىلكە مھىس خىداى تەئالى قىدرتى بىرلە بولغاندىر (أَفَلَا يَشْكُرُونَ)
 ايا شىكرانە قىلماسلر مو اوشبو نەئىتلر بىرلە بىرەنە خىداى تەئالى گە وبوقدىر نەئىتلرنىڭ
 قىدرىنى بلوب آڭما طاعت و عبادت ايتماسلر مو (سُبْحَانَ الَّذِي) پاك و مۇزەھەر
 بارچە نەقساندىن شول خىداى تەئالى كىم اوزىنىڭ قىدرت كاملىسى بىرلە (خَلَقَ الْأَزْوَاجَ)
 ياراتدى صىنفلر و نوعلەر ھىم جىفتلرنى (كُلِّهَا) آنلرنىڭ بارچەسىنى (مِمَّا تَنْبَت الْأَرْضُ)
 شول نەرسەدىن كىم اوسىرور آنى بىر يەنى بىردە اوسە تورغان اولنلر و آشلقلر
 ھىم آغاچلرنىڭ ھىر صىفىنى و ھىر نورلىسىنى ياراتدى (وَمَنْ أَنْفُسَهُمْ) دىخى آدمىلرنىڭ
 اوز نەفسلىرىدىن يەنى ايرىدىن و خاتون صىنقىدىن ھىر قايوسىنى خىلق ايلەدى (وَمِمَّا لَا
 يَعْلَمُونَ) ھىم شول نەرسەدىن كىم بىلمەسلر آنى آدمىلر يەنى مۇخلوقات اقسامىدىن ھىر
 تورلى صىنفلر و نوعلرنى ياراتدى كىم خىلققە مەلوم توگىلدىر (وَأَيَّةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ) دىخى
 دىخى حق تەئالىنىڭ قىدرتى علامىلرنىڭ بىر علامىدىر آنلرغە قارىغۇ كىچىك كىم (نَسَخَ
 مِنْهُ) سووروب آلورمز و يىراق قىلورمز اول كىچىدىن و توندىن (النَّهَارَ) كۈندىرنى
 (فَأَذَاهُمْ) بىس شول وقتىدە اول آدمىلر يەنى كۈندىز كىتۈب كىچى بولغانە (مُظْلَمُونَ)
 قارىغۇلغۇ كىرگۈچىلردىر (وَالشَّمْسُ تَجْرِي) دىخى بىر علامت قوياًش دىر كىم يورور
 اول قوياًش (لَمَسْتَقْرَلَهَا) بىر قىرار قىلاچق اورنغە كىم آنىڭ اوچون بولغۇچىدىر
 و بعضىلر مستقىردىن مراد بىر مەنىدە دىمىشلر يەنى قوياًشنىڭ سىرى و يورمە كى
 بىر بىلگۈلى بولغان مەنىدە قىدردىر كىم اول مەنى قىيامىدىر (ذَلِكَ) اوشبو باش يەنى
 قوياًشنىڭ يورمە كى (تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ) غالب بولغۇچى و ھىر نەرسەنى بىلگۈچى
 خىداينىڭ تەقىدىرىدىر (وَالْقَمَرَ) ھىم آينى (قَدَرْنَاهُ) تەقىدىر قىلدىق بىز آنى و آنىڭ
 سىرىنى مقرر ايلەدىك (مَنَازِلَ) مەنزلەردە كىم جەملەسىنى بىر كىمى كۈندە قىلدىق
 قىلور مەنزل اجتماعىدە نورى آرتور تاكىم كامىل و طولو آى بولور صىكرە
 آفرىن آفرىن نورى كىمور قىكارور (حَتَّىٰ عَادَ) تاكىم قايىتقانغاچە و اورلگانىنەچە
 (كَالْمُرْجُونَ الْقَدِيمِ) خرما يىغاقىنىڭ اسكى و فوروغان بو طاقى كىمى كىكارى
 و قىچكە بولوب (لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا) توگىلدىر قوياًش كىم تىوش بولور آڭما

(۱) ياكە مراد تېوشلى بولماس قوباشنىڭ آيغە ايرىشماكى سرعت سېردە وتيز يورۇدە زىراكە آى بارچە
 بىرچىلىرى بىر آيدە قىلور وقوباش دورىنى بىرلەدە تمام ايدار اكر قوباش هم آى كىبى اون
 ايكى بىرچىلى بىر آيدە

يعنى تېوش بولماس (أَنْ تَدْرِكَ الْقَمَرَ) آنڭ ايرىشمەكى آيغە يعنى قوباش آى
 آرطىدىن آينڭ اورىنىدە باروب يتەمس زىراكە آى اۆلگى كوكىدەدر وقوباش
 دورىنى كوكىدەدر بىرىنىڭ اورىنىدە ايكىنچىسى ھېچدە بارا آلماس (۱) (وَلَا اللَّيْلُ)
 ھم ايماسدەر كېچ (سابق النّهار) كوندىزنى اوظقوجى يعنى كوندىزنىڭ ياقىلىغىدە
 غالب بولقوجى توڭلىدەر ياكە كېچىدىن مراد آى ونھاردىن مراد قوباشدەر يعنى
 نىڭ كىم قوباش تېز يورۇدە آيغە ايرىشماس شونڭ كىبى آى ھم نوروياقىلىقىدە
 قوباشقە سېقت ايلەماس (وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ) اوشبولارنىڭ يعنى قوباش آى ھم باشقە
 كوا كېنىڭ ھەسەسى بىر فلەكىدە (يَسْبَحُونَ) سېر ايتارلەر وبالقنىڭ سودە يوزماكى
 كىبى تېز يورۇرلەر (وَأَيَّةٌ لَهُمْ) (۲) وينە برعلامت آنلرغە يعنى آدمىلەرگە (أَنَا
 حَمَلْنَا) شولدىر كىم بىز يوكلادىك يعنى اولتورتىدىق (ذريتهم) آنلرنىڭ آنا وبابالرىنى
 (فِي الْفَلَكَ الْمَشْحُونِ) آدمىلردىن وباشقە حيوانلردىن تولى بولغان كىمەگە يعنى
 طوفان وقتىدە آنلرنى نوح عليه السلام كىمەسىنە اولتورتىدىق ياكە ذرىتىدىن
 مراد بالالردىر يعنى آنلرنىڭ بالالرىنى تىجارت اوچون سفرگە يىبارگان وقتلردە
 كىمەلەرگە مىندىدىك (وخلقنا لهم) ھم ياراتىدىق بىز آدمىلەر اوچون (من مثله) اول
 كىمە اوخشاشىدىن (مايركبون) شول نرسەنى كىم آنلر مىنارلار وىسو اوستىدە اولتورب
 يورۇرلەر آڭا كېچكەنە قابىلەر ويلىكنلەر ھم ساللەر كىبى ياكە مراد آنلر آطلانوب
 يورماك اوچون قورۇغ بىردە كىمە اورىنىدە توھلەر و آطلرنى ياراتىدىق دىياكىدەر
 (وَأَنْ نَّشَاءُ) واگر تەلەسەك بىز (نفرقهم) صوغە غرق قىلورمىز كىمەدەگى كىشىلرنى
 (فَلَا صَرِيحٌ لَهُمْ) بس يوقىدەر ھېچ بىر فرىادغە ايرىشكوجى ومدد ايتكوجى آنلرغە
 اول وقتدە يعنى ھېچ كىم آنلرنى غرق بولۇدىن ساقلى آلماس (وَلَا هُمْ يَنْقُذُونَ)
 دىخى خلاص ايتولمىش وقوتقارلمىش بولماسلر آنلر ھلاك بولۇدىن (الْأَرْحَمَةُ مَنْ)
 مگر شولكىم آنلرغە بىر رحىمت بولسە بىزنىڭ قاشمىزدىن (وَمَتَاهَا إِلَى حِينٍ) ھم
 فائىدەلانماق بولسە بىرمدت كەچە يعنى آنلرغە رحىمت ايلەب بىر معلوم مدتكە
 ندر دىيادە نىركاك نصىب ايتكان بولساق شول تىق بىردە گنە آنلر غرق بولۇدىن
 قورتولۇرلەر واجلىلرى يتكاشچە ترك طورۇرلەر (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وھرفاچان ايتولسە

قىلغە ايلەسە فصول اربىدە
 يعنى ياز وكوز ھم
 جاي وقش ھەسەسى
 بر آيدە بولوب
 نىباناننىڭ تىكونىدە
 وحيواناننىڭ تەبىئىيىدە
 غل ايرىشمە كىراك.
 (۲) اوشبو آيتدە لېم
 ضمىرى مەھلەينە
 راجەدەر ذرىتەم ضمىرى
 ھم آنلرغە راجە
 بولوب ذرىتىدىن مراد
 بابالرىدەر وفلك نوح
 ھەم كىمەسىدەر يعنى
 آنلرنىڭ بابالردىن نوح
 پېقىبەر كىمەستە
 يوكلادىك طوفاندىن
 خلاص ايتىدىك آنلر
 اوچون اوشبو اش
 عبرتدەر دىيەك بولور
 ذرىت لىفىتى اصول ايلە
 فروغ آراسىدە مىشركىدەر
 بالالارغە ھم ايتولور
 آنا وبابالارغەدە ايتولور
 ياكە مراد بالالر
 بولور اول تىق بىردە
 فلەك مطلق كىمە
 بولور يعنى آنلرنىڭ
 بالالردىن دىكىلردە

كىمەلردە يوكلادىك وسلامت يورنىدىك دىيىكىدەر امام قرطىبىدە اوشبو آيتنى بو
 سورەداگى آيتلرنىڭ مىشكرا كىدەر دىيىشلردىر والله اعلم. تىسىر

مشرک لگه (اتَّقُوا) فورقکُز سز (مَابَيْنَ اَيْدِيكُمْ) سز دن آلدہ بولغان امتلر گه ابرشکان عذابدن (وَمَا خَلَفَكُمْ) هم آرطکُزده یعنی سوکُفی کونده و آخرتده بولاچق عذابدن فورقکُز وایمان کیلتورکُز (لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ) شایدکم سز لر رحمت ایتولمش بولورسز یعنی اگر عذابدن فورقوب ایمان کیلتورسا کُز حق تعالی سز گه رحمت فیلور دیوب اول مشرک لگه ایتولسه آنلر اعراض قیلوب مکابره و عنادلرینی اولوری آرندرورلر (وَمَا تَأْتِيهِمْ) وکیللادی آنلرغه (مِنْ آيَةٍ) هیچ بر آیت (مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ) پروردکارلرینک آیتلرندن یعنی قرآن آیتلرندن هیچ بر آیت کیللادی (الَّا كَانُوا عَنِهَا) مگر بولدیلر آنلر اول آیتدن (مَعْرِضِينَ) اعراض ایتکوچیلر و بوز دوندرگوچیلر (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وهر فایجان ایتولسه اول مشرک لگه (انْفِقُوا) نفقه قیلکُز و محتاجلرغه بیرکُز (مِمَّا رَزَقَكُمْ اللَّهُ) شول نرسه دن کم روزی قیلدی و پیردی سز لر گه خدای تعالی (فَالَّذِينَ كَفَرُوا) ایتورلر حلقغه اشانماغان و مشرک بولغان کسه لر (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیلتورگان مؤمن بولغان کسه لر گه ایتورلر (انْطَعِمُوا) ایا طعام بیرایک مو بزلر (مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ) شول کسه گه کم اگر تلاسه ایدی خدای (اطعمه) طعام بیرور ایدی آکا و محتاج قیلماس ایدی یعنی سز نك زعمکُز چه خدا بیکر بار چه غلایقغه طعام بیروگه قادر بولسه بوقبیلر گه اوزی طعام بیرسون اول بیرمه گاج بزلر هم بیرماسسز (ان ائتم) سز لر ایباسسز ای مؤمنلر (الَّا فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) مگر آشکارا ضلالته و آزغونلقغه سز (وَيَقُولُونَ) هم ایتورلر اول مشرکلر (مَنْ هَذَا الَّذِي وَعَدَ) فایجان بولور اوشبو وعده قیلغان اشکُز یعنی قیامت بولور دیوب وعده قیللاسز اول فایجان بولور ایتکُز ای مؤمنلر (ان کنتم صادقین) اگر بولسا کُز سز راست ایتکوچیلر اوشبو وعده کُزده (مَابْنظُرُونَ) منتظر بولماسلر و کوتماسلر اول مشرکلر (الاصبعة واحدة) مگر بر صیعه و فریادنی یعنی بر طاوشنی کونارلر کم (تأخذهم) طونار آنلرنی اول صیعه آنندن مراد اسرافیلنک صور اورماکیدر (وهم یغصون) و حالانکه آنلر اول وقتده سودا و معامله توغریستندن بر بری ایله جدال و خصومت ایتماککه و دعوالاشماقغه مشغول بولورلر یعنی آنلر اوز معامله لری برله و دنیا اشلری برله مشغول و قتلرنده آکُز دن اسرافیل صورنی اورور بریولی هه لری هلاک بولورلر (فَلَا يَسْتَطِيعُونَ) بس قادر بولماسلر آنلر و کوچلری بیتماس اول وقتده (تَوْصِيَةً) وصیت ایتوگه

يعنى وصيتلر ينى ايتھ آلماسلر (وَلَا إِلَىٰ آهْلِهِمْ) هم ايماسلر آنلر كم اوزلر بئنگ
اهللرى صارى (بِرَجْعُونِ) قايتورلر يعنى اكر شول وقتده ايولر ندىن چينده
بولسهلر اهل وعياللرى برله وداعلاشماق اوچون ايولر ينه قايتورغه هم فرصت
بولماس قايو اورنده بولسهلر شول اورنده بقلوب اولوب قالورلر (وَنفخ فِي
الصُّورِ) فرق يل اوتكاندىن صوڭ اسرافيل ايكنچى مرتبه صورنى اورور (فَاذَاهُمْ)
بس شول وقتده آنلر (إِلَىٰ رَبِّهِمْ) پروردكارلرى صارى (يَنسَلُونِ) آشوغوب
بارورلر يعنى قبرلر ندىن قوبارلوب محشر يرينه بارورلر اوشبو فرق يلسه
كفر اهلينه عذاب بولماس وهرقاچان كم آنلر قبرلر ندىن قوبارلسهلر
(قَالُوا) آيتورلر آنلر (يَا وَيْلَنَا) اى و اى وحسرت بزلرگه (مَنْ بَعَثَنَا) كم قوباردى
بزنى (مَنْ مَرَدَّنَا) بزنگ ياتقان اورنمزدن فرشتهلر آنلرغه جواب بيروب
ايتورلر كم (هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ) اوشبودر شول نرسه كم وعده قيلقان ايدى آننى
خدائى تعالى حشر وقوبارلماقدىن وسزلر آڭا اشانماينچه اول وعده قاچان بولور
ديب ايتھ ايدگز اول وعده اوشبودر (وَصَدَقَ الْمُرْسَلُونَ) هم راست ايتديلر
پيغمبرلر اوشبو حشر وبعث هم جزأ طوغر يسنك لكن سزلر اول وقتده اشانمايدگز
(أَنْ كَانَتْ) بولمادى اوشبو واقعه (الْأُصْحَابِ وَاحِدَةً) مگر بر صعيه كم نفخه اخيره در
يعنى اسرافيل نك آخر مرتبه صورنى اورمه كى (فَاذَاهُمْ) بس شول وقتده آنلر
يعنى نفخه اخيره در صوڭ (جَمِيعِ) بارچهلرى (لَدَيْنَا) بزنگ قاشميرده (مَحْضَرُونَ)
حاضر ايتولمشلردر حساب وجزأ اوچون (قَالِيَوْمِ) بس اوشبو قيامت كوننده
(لَا نَظْلَمُ نَفْسًا) ظلملىق ايتولمىش بولماس هيچ بر نفس يعنى هيچ كنگه ظلمق
ايتمهسلر (شَيْئًا) بر نرسه ده يعنى قيلقان عملى نك اجر و ثوابي هيچده كيتولماس
هم گناهي مقدار ندىن عذاب وعقوبتى ذره آرندرلماس (وَلَا تَجْزُونَ) دخى جزأ
بيرلمىش بولماس سز سزلر اى محشر خلقى (أَلَا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) مگر شول نرسه كم
أشلهر بولدگز سز دنيا ده ايندگولك وياوزلقدن يعنى قيلقان عمللر نك جزأ سى
سزگه بيرلور (أَنْ أَصْعَابَ الْجَنَّةِ) درستلكده جنت اهلى يعنى جنتكه كرگان
كشيلر (الْيَوْمِ) اوشبو كون (فِي شُغُلٍ) بر شغله واشك (فَاكْفُونِ) لذتله نگوچيلر
وراقتله نگوچيلردر اول اشدىن مراد با كرهلر صعبنى يا كه كوركام تفىنى لر وخوش
اوزلر نى طكلامق يا كه بر برسينه زيارت قيلوشمق يا كه خدائى تعالى نك
مهمانى بولمق (هُمُ) آنلر يعنى جنت اهلى (وَأَزْوَاجِهِمْ) هم آنلر نك خاتونلرى

یعنی دنیادهفی خانولری یا که حورالعین لر (فی طلال) جنت کوله گه لرنده (علی
 الاراک) نوزولمش تختلر اوزرینه (منکون) نکیه اینکوچیلر و طایانغوچیلردر
 استراحت اوچون (لهم فیها) آنلرغه بولغوچیلر جنتده (فا کتبه) کوکللری
 نلر گان بملر (ولهم ما یدعون) دخی آنلرغه بولور جنتده هر نرسه کم تلر لر
 آنلر و آرزو قیلور لر طعام و شراب هم باشقه نعمتلردن (سلام) سلام و نعیه بولور
 اول جنت اهلینه (قولاً) واسطه سز خطاب (من رب رحیم) مهربان و مرحتلی
 پروردکار دن یعنی خدای تعالی هیچ بر واسطه سز اوزی آنلرغه سلام او قور
 السلام علیکم یا اهل الجنة دیوب اینور (وامتازوا الیوم) وجدا بولکیز یعنی
 آیرم بولکیز اوشبو کون (ایها المجرمون) ای مشرک لر مؤمن و موحدلردن
 هم آیرم بولکیز ای منافق لر مخلصلردن کم سزلرنی نوغ زندانینه و آنلرنی اوجماخ
 گلستانینه اوندار لر (الم عهد الیکم) ایا عهد قیلما دیم مو و بیور ما دیم مومن سزلر گه
 (یا بنی آدم) ای آدم اوغلانلری (ان لا تعبدوا الشیطان) شویله دیوب کم عبادت
 ایتمه کیز و طابونه کیز سز شیطانغه یعنی شیطان و سوسه سینه ایا روب پونلرغه
 طابونه کیز (انه لکم) درستلکده اول شیطان سزلر گه (عدو مبین) آشکارا دشمناندر
 و آنک آدم پیغمبر گه دشمنانلقی همه گه ظاهر در (وان اعدونی) دخی بیور ما دیم مو
 سزلر گه یعنی بیور دم شویله دیوب کم عبادت قیلکیز سز میکا کم مین سز گه دوستمن
 (هذا) اوشبو یعنی میکا عبادت ایتمک (صراط مستقیم) طوغری بولغوچی بولدر
 جنتکه (ولقد اضل) و تحقیق آزردی اول شیطان (منکم) سزلردن ای آدمیلر
 (جبالاً کثیراً) کوپ خلقتی (افلّم نکونوا) ایا ایما سسز مو سزلر کم (تعقلون)
 آکلار سز و بلور سز و بلا طوروب اوز کزنی شیطان طوزاغینه توشورور سز
 (هذه) اوشبو نوغ (جهنم الّتی) آنداین نهوغدر کم (کنتم نوعدون) وعده
 ایتملر بولد کیز سز دنیاده وفتکیزده آنک برله یعنی ایمان کیلتورمه سه کیز
 نهوغفه کورور سز دیب پیغمبر لر وعده قیلغان ایدیلر بوشول نهوغدر (اصلوها
 الیوم) کرکیز لر اول نهوغفه اوشبو کون (بما کنتم تکفرون) شول نرسه
 سبیلی کم یا شرور بولد کیز سز حلقنی و پیغمبر لر گه اشانهاد کیز (الیوم) اوشبو
 کون یعنی قیامت کوننده (نختم) مهر اورورمز (علی افواهم) اول مشرکلر ناک
 آغز لری اوزرینه یعنی آغز لرنی باغلارمز کم سوز له شه آلباسلر شرک و معصیتلرنی
 انکار ایته آلباسلر (ونکلمنا) هم سوز لر بزگه (ایدیم) آنلر ناک قوللری

(وتشھد) دخى گواھلق بېرور (ارجلھم) آنلرنك آياقلىرى (بھا كانوا يكسبون) شول نرسە بىرلە كم كسب قىلور بولدىلر آنلر دىيادە وقتلرنىدە بھنى اشل گان ياوزلقارىنە قوللىرى و آياقلىرى حق تعالى حضورندە گواھلق بېرورلر اوزلىرى بىز اول اشلرنى اشلەمەدك. دىب آيتە آلماسلر آغزلىرى وتللىرى باغلاشقان (۱) بولور (ولو نشاء) وا گر نلەسەك ايدى بىز (لطفنا) البته مو قىلور ايدك و يوقلوق قىمىن طارنور ايدك (على اعينهم) آنلرنك كوزلىرى اوزرە بھنى دىيادە آنلرنى كوزسىز و صوفر قىلور ايدك (فاستبقوا الصراط) بس آلفە بارماقچى بولسەلر آنلر اوزلىرى بورى تورغان بولدە شول صوفر حاللرنە (فانى يصرون) بس نىچك كورورلر آنلر اول بولنى بھنى البته كورە آلماسلر ايدى كوزسىز كشى نىچك كورسون (ولو نشاء) وا گر نلەسەك ايدى بىز (لمسغناهم) البته مسخ قىلور ايدك آنلرنى و صورتلرىنى اوزگارنور ايدك (على مكانتهم) تورغان اورنلىرى اوزرە تا كم شول اورنە جامد بولوب طاش كىبى قاطوب قالورلر ايدى (فما استطاعوا مضيا) بس قادر بولماسلر ايدى آنلر آلفە طابا كىتمە ككە (ولا يرجعون) هم آرطقە طابا كىرى قايتماققە كوچلىرى بىنەس ايدى ياكە اوڭلى صورتلرىنە قايتا آلماسلر ايدى (ومن نعمة) وەر كىمەسە گە اوزون عمر بېرسەك (ننكسه فى الخلق) دوندرورمز و ايلەندوروزمز اول كىمەنى ياراتماققە بھنى قوتىنى ضعيفلككە آلدوروزمز و ياشلىكىنى قارطققە تىدىل قىلوروزمز (افلا يعقلون) ايا بس آكلاماسلرمو و بىلماسلرمو آنلر شونى كم پاش كىشىنى قارط ايتەرگە قادر بولغوچى خدای البته آنلرنك صورتلرىنى آلدورماققە هم كوزسىز ايلەمەككە قادر بولور مرويدىر ككە مشركلىرى محمد عليه الصلوة والسلام حضرتلرىنى شاعر در ديورلر ايدى حق سبحانە و تعالى آنلرنك كلامىنى رد ايدوب بېوردى كم (وما علمناه الشعر) واوگرە تىدىك بىز محمد عليه السلامقە شعرنى تا كم شاعر بولور ايدى (وما ينبئى له) هم لايىق بولماس و نىوش توگلىر آكنا شعر ايتنەكلك زىراكە اكر محمد عليه السلام شاعر بولسە و شعرلر ايتسە ايدى احتمالدىر كە خلقنك كوگلىلرىنە شېهە كىلور ايدى شعرگە مهارتى و قوتى سىبىلى قرآن نظمىنى هم اول اوزى تىزىب ايتكاندر ديورلر ايدى شولاي دىب گان ايتەرگە و شېهە لنورگە اورن بولماسون اوچون حق سبحانە و تعالى آكنا شعرنى بىلدىمەدى و آنى شاعر ايلەمەدى شعر و زىننە موافق بولغان كلمەلر گاھا اول

(۱) كشف الاسرارده كتلتورمشدر كم مشر- دىلرنك اعضالىرى قىلغان گناھلرىنە گواھ بولدىكى كىبى مؤمنلرنك وايدى گولرنك هم اعضا- لرى طاعت و عبادتلىرى- نە شاهد بولوب گواھلق بېرورلر حتى بارماقلىرى مؤمن بىندە نك تىسبىج- لرىنە گواھلق بېرورلر

حضرتدن صادر بولسده فصد واراده برله بولمادقتدن آکا شعر دیولمهس
 انا النبى لا کذب انا ابن عبد المطلب کلمه لری کبی (ان هو) ایمه سدر اول
 محمد علیه السلامغه اوگره تلمش نرسه (الذکر) مگر بر اوگت ونصبعت هم
 ارشاددر (قرآن مبین) هم روشن بولغوچی بر کتابدر یا که شریعت حکملرینی
 بیان اینکوچی و روشن قیلغوچی کتابدر کم اول کتابنی یباردک (لینتر) تا کم
 فورقتسون اوچون اول قرآن یا که محمد علیه السلام (من کان حیاً) هر کسه نی کم تر کدر
 یعنی عقلی و فہمی کسه لرنی فورقتسون اوچون اول قرآن برله زیرا که غافل
 و جاهل اولوک حکمندر (وبحق القول) هم واجب بولسون اوچون عذاب کلمه سی
 (علی الکافرین) قرآنغه اشناغان هم آنی قبول اینه گان کسه لرگه (اولم یروا)
 ایا کورمه سلرمو و بله سلرمو اول مشرکدر (انا خلقنا لهم) شونی کم بز یاراندق
 آنلر اوچون (مما عملت ایدینا) شول نرسه دن کم اشله گانمز و قیلغانمز اول نرسه نی
 هیچ بر واسطه سز و شرکت سز محض قدرتمز برله یعنی بالغز اوزمز یارانتانمز
 هیچ بر کسه ننگ شریککی و اورطافلق یوقدر شوندا این نرسه لردن یاراندق
 آدمیلر اوچون (انعاماً) دورت آیاقلی طوارلرنی توه و صغر هم قویلر کبی (فهم
 لها) بس آنلر اول طوارلرغه (مالکون) مالک بولغوچیلر و تله گانچه تصرف
 ایتکوچیلدر (و ذللناها لهم) هم مطیع قیلدق اول حیوانلرنی آنلر اوچون یعنی
 آدمیلرنک فوللری آستنده مغلوب و زبون ایلدک آدمیلردن هیچده باش طارنا
 آلماسلر (فمنها) بس اول حیوانلردن بعضاری بولغوچیلدر (رکوبهم) آنلرنک
 آطلانا طورغان نرسه لری و مرکبلری توه کبی کم آنک اوستینه آطلانوب یراق
 یرلرگه بارورلر (ومنہا یا کلون) هم اول حیوانلردن بعضلر پدیر کم آنی آشارلر
 آدمیلر یعنی بوغازلاب ایتینی آشارلر قوی و صغر کبی (ولهم فیها) هم باردر
 آنلرغه اول دورت آیاقلی حیوانلرده (منافع) فائده لر یعنی یونلری و تیریلری کبی
 نرسه لر برله فائده لنورلر (ومشارب) دخی اچملکلر باردر یعنی سوتلرینی صوب
 اچهلر (افلا یشکرون) ایا بس شکرانه قیلہاسلرمو آنلر اوشبو نعمتلر برابرینه
 خدای تعالی گه (واقتنوا) و طوتدیلز مشرکدر (من دون الله) الله تعالی دن باشقه
 (الہة) خدایلرنی یعنی پوتلرنی معبود ایتوب طوتدیلر (لعلہم ینصرون) شاید کم
 آنلر یاردم ایتلمش بولورلر شول معبودلرینک مدد قیلہاقلری برله و حالانکہ
 اول معبودلر و پوتلر (لا یستطیعون) قادر بولہاسلر و کوچلری یتہمس (نصرہم)

آنلرغه یاردیم اینته ککه زیراکه آنلر جماد و جانسزلردر هیچ بر نرسه گه قادر
 نوگللردر (وهم لهم) هم اول پوتقه طابونغوچیلر پوتلرغه (جند محضرون) حاضر
 ایتولمش لشکرلردر یعنی دنیا. آنلر پوتلرنی صافلاغوچی لشکرلردر یاکه
 آخرته آنلر پوتلرنک لشکرلردر کم تموغده برگه حاضر بولورلر (فَلَا يَعْزُوكَ)
 بس کیرا کدر کم قایغولی فیله لیسون سینی ای محمد علیه السلام (قولهم) اول
 مشرکارنک سوزلری یعنی ادبیرلک قیلوب خدای تعالی توغریسنده ایتکان
 سوزلری آنک بالاسی و شریگی بار دیما کیری یاکه سینی شاعردر و ساحردر
 دیما کیری (أَنَا نَعْلَمُ) درستلکده بز بلورمز (مَا يَسْرُونَ) شول نرسه فی کم
 باشورولر اول مشرکلر اچلرنده بغض و عداوتدن (وَمَا يَعْلَمُونَ) هم شول نرسه فی کم
 آنلر آشکارا فیلورلر کفر کلمه لرندن وشوگاکوره جزالرنی بیورومز مرویدرکه
 عاص بن وائل برابسکی و چرومش سویاکنی اوچنده اووب و افلاب رسول
 اکرم صلی الله علیه وسلمنک مجلس شریفلرینه کیلدی فریش اولوغلرندن
 بعضلری هم آنده حاضر ایدیلر اول لعین ایتدی اوشبو چروب تتولمش
 و طارالمش سویا کیری جمع قیلوب یاکا باشند کم ترگزور بواشکه کمینک
 قدرتی جیتار دیدی حضرت بیوردی کم یاراتقوچی خدای تعالی فیامنده آنی
 فوبارور و سینی هم ترگزوب تموغده سالور حق تعالی دن اوشبو آیت نازل
 بولدی (أولم ير الانسان) ایا کورمادی و بلما دیمو عاص بن وائل یاکه ابی بن
 خلف یاکه اول کهمسه ابوجهلدر (أَنَا خَلَقْنَاهُ) شونی کم بز یاراندق آنی (من نطفة)
 منی سووندن تا کم نطفه دن علقه و علقه دن مضعه بولوب سوگره جان کروب آنا
 قارنندن دنیاغه کیلدی هم اوسوب بالالقدن یکتلکگه ابرشوب سوزلا گوچی
 بولدی (فَإِذَا هُوَ) بس شول وقتده اول کهمسه (خَصِيمٌ مَّبِينٌ) آشکارا خصومت
 وجدال ایتکوچیلر و اولوکنی کم ترگزور دیب بختلشکوچیلر (وَضَرَبَ لَنَا)
 مَثَلًا هم بیان قیلدی بز نک اوچون اول کهمسه بر مثلنی یعنی چروگان سویاکنی
 فولنده اووب نوفران کبی قیلوب سوگره آنی اوروب جیلگه اوچوردی هم شونی
 مثال کیلتوردی (وَنَسِيَ خَلْقَهُ) و حالانکه اونو طدی اول بز نک آنی یار اتمه فیمنی
 زیراکه اگر اول سویاکنی خدای تعالی یاراتقان اید کینی ایسنده طرنسه موی
 کم ترگزور دیب بختلشمه س ایدی (فَالْأَيْدِي) ایتدی اول کهمسه یعنی عاص یاکه
 ابی بن خلف یاکه ابو جهل (مَنْ يَحْيِي الْعِظَامَ) کم ترگزور اوشبو سویا کیری

(۱) انس رضى الله عنه دن منقولدر كه رسول صلعم حضرت نلرى ايتدى هر نرسه نك قلبى باردر قرآنك قلبى بس سورھ سيدر امام عزالى حضرت نلرى اوشبونك وجه سيني بيان ايلا بپورمشدر كم ايمانك درستلكى حشر ونشرگه اقرار ايله در بس سورھ سنك حشر ونشر كامل وجه ايله اثبات و بيان ايدلمشدر تنك صحنى قلب ايله بولغان شكللى ايمانك صحنى هم اوشبو بس سورھ سنك مذكور حشر ونشرگه اعتقاد ايله بولغانلقدن اوشبو سورھ قلبكه اوخشايدير امام نسفى ديمشدر كم بسورھ ده قلبكه تعلقى بولغان اوچ اصل يعنى وحدانيت رسالت هم حشر بيان ايدلمشدر شول سببلى قلبكه تشبیه ايدلمشدر اولومگه حاضرلنگان كشيگه اولوقنده نل هم باشقه اعضالر حالسز بولوب فالغانلقدن قلبينه قوت بولسون اوچون اوشبو بس سورھ سن اوقو برله امر ايدلور .
چمل .

(وهى رميم) وحالانكه اول سوبه كلر تتولگان وچروب توفرافقه ايله نگاندر (قل) ايتكل سين اى محمد عليه السلام (بِحَبِيْبِهَا الَّذِى) ترگزور اول چروكان سوياكلارنى شول ذاتكم (اَنْشَاهَا اَوْلَ مَرَّةً) ياراندى آنلرنى اول مرتبه ده وبوقدن بار فيلدى (وهو) واول ياراتقوچى خداى (بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ) بارچه مخلوقاتنى بلگوچيدر وهر نرسه نك اجزاسينى واعضالرينى تفصيلى برله بلور هم آنلرنى ياكادن جمع ايتماكگه وهر برسینه قوشماتمه كوچى يتار (الَّذِى جَعَلَ لَكُمْ) آنداين خداى تعالى كم پيدا فيلدى و ياراندى سز نك اوچون (مَنْ الشَّجَرِ الْاَخْضَرِ) ياشل آغاچدن (نَارًا) اوطنى (فَاذَّا انْتُمْ مِنْهُ) بس شول اورنه سز لر اول ياشل آغاچدن (تَوْفُونَ) ياندر ورسز اوطنى كوبراك وقتلرده عرب صعرا لرنده ايكى تورلى آغاچ اوسار كم شول بفاچلردن برسینك بو طاعينى ايكنجيسينك بو طاقينه تيكورسالر اوط چقوب يالقونلار بولور بس بفاچدن اوط چغاروغه قادر بولغان خداى البته چرگان سوياكلارنى **مُتَّكِنِينَ** اولگى حاللرينه فاي تار مافقه وترگز ماككه قادر بولور (اَوْلَيْسَ الَّذِى) ايا نوگلدن موشول ذاتكم (خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ) ياراندى كوكلرنى هم يرلرنى شول قدر اولوغلقلرى برله (بِقَادِرٍ) كوچى يتك كوچى نوگلدن مو (عَلٰى اَنْ يَخْلُقَ) ياراتماق اوزرينه (مِثْلَهُمْ) نلرنك اوخشاشيبى يعنى شونداين الوغ كوكلرنى ويرلرنى ياراتقان خداى آدميلر كى ضعيف وكچيكنه نرسه لرنى ياراتماقه قادر بولماسمو (بَلٰى) بلى البته قادردر وكوچى يتار (وهو الخلاق) واول خداى تعالى در ككوب خلقنى ياراتقوچى كم بارچه نرسه آنك مخاوفيدر (الْعَلِيمُ) دانا وبلگوچى مخلوقاتك احوالينى (اِنَّمَا اَمْرُهُ) موندن باشقه ايماسدر كم اول خداى تعالى نك شانى (اِذَا ارَادَ شَيْئًا) شولدر كم هر قاچجان نلهسه اول بر نرسه نى ياراتونى (اَنْ يَقُولَ لَهُ) آنك ايتما كيدر اول نرسه گه (كُنْ) بار بولفل ديوب (فَيَكُونُ) بس بار بولور اول نرسه يعنى اول خداى تعالى اسبابقه وقورالارغه محتاج نوگلدن بار بولفل ديوب امر ايتمه كى برله بارچه نرسه موجود بولور (فَسُبْحٰنَ الَّذِى) بس بارچه عيب ونقصانين پاكدر شول ذاتكم (بِيَدِهِ) آنك يدقدر نده وتصرفنده بولغوچيدر (مَلَكُوتٍ كُلِّ شَيْءٍ) بارچه نرسه نك پادشاهلقى (وَالْبِهْ نُرْجَعُونَ) وآنك (۱) صارى سز لر فاي تار لمش بولور سز حساب وجزا اوچون وعمللرنك مكافاتينى طابهاق اوچون .

﴿ صافات ﴾ سورة الصافات مكية وهي مائة واثنان وثمانون آية ﴿

﴿ ۳۶ نھی سورہ صافات سورہسی مکہدہ نازلدر ۱۸۲ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(والصافات) بندہ ک مقامندہ صف باغلاب طورغوچی فرشتہ لر برلہ قسم یاد ایتارمن (صفا) صف باغلاماق (فألز اجرات) بس شیطانلرنی فرشتہ لر سورینی طکلاودن سورگوچیلر برلہ قسم قیلورمن (زجرآ) سورماک (فالتالیات ذکرآ) بس اوفوغوچیلر برلہ خداینک وحینی پیغمبرلرگہ حق سبحانہ وتعالی فرشتہ لرنک اوج کروھی برلہ قسم یاد ایتدی فرمانغہ منتظر بولوب صف باغلاب طورغوچی فرشتہ لر ہم شیطانلرنی یا کہ بولوطلرنی سورگوچی فرشتہ لر ہم وحی کیلنورگوچی یا کہ همیشه تسبیح وتعمید برلہ مشغول بولغوچی فرشتہ لردر یا کہ صف باغلاغوچیلردن مراد صوغش صفنہ طورغوچی غاز یاردن سورگوچیلر ہم آنلردر کم آطلرنی سورورار اوفوغوچیلر ہم آنلردر کم صوغش وقتندہ تکبیر وتهلیل ایتورار یا کہ صف باغلاغوچیلر افادہ واستفادہ صفندہ طورغوچی علمالردر زاجرات ہم آنلردر کم شریعت دلیللری برلہ کفر وفسقندن زجر قیلورلر و طیارلر تالیات ہم علمالردر کم شریعت حکملرنی خلقغہ اوفورلر مرویدر کہ مکہ مشرککاری تعجب طریقنچہ ایتورلر ایدی کم محمد بارچہ خدای لرنی برگنہ خدای غہ فالدرغان بس حق سبحانہ وتعالی اوشبو آیتدہ قسم یاد ایتوب بیوردی کم (ان الہکم لواحد) درستلکدہ سز نک معبودکوز و خدا یکنز البتہ بردر ویالفوز غنہ در (رب السموات والأرض) کوکلرنک ہم یرلرنک پروردکاری و یاراتقوچیسیدر (وما بینهما) ہم بو ایکنک آراسندہ بولغان نرسہ لرنک پروردکاریدر (ورب المشارق) دخی مہہ کو اکب نک مشرقلرنی یاراتقوچیدر اوشانداق مغرب لرنک ہم خالق اولدر مشارق ذکر ی برلہ مغارب دن اکتفا ایلہدی اکتفاء ابا حد الضدین (انا زینا السماء الدنيا) درستلکدہ بز زینتلاکدک و بیزادک دنیا کو کینی یعنی یرگہ یافتراق بولغان کو کنی (بزینة الکواکب) بولدرلر زینتی برلہ (وحفظا) ہم صافلاماق صافلادق بز کو کنی (من کل شیطان وارد) هر بر طارتقوچی شیطاننک منہ کنندن (لایسہعون) ایشونہ آلماسلر اول شیطانلر و مولقلرنی صالا آلماسلر (الی الملاء الاعلی) یوقار یراق بولغوچی

(۱) بو كلامدن مراد حشرنك وسكاند نرگز ماكنك ممكن ايدكىنى اثباتسدر ومشركلر سوزىنى رددربىنى آدمينك اصلى اجزاسى بر برسینه يابوشه طورغان وفوشولماتى هم آيرماقى ممكن بولغان بالچقدندىر اصل مادهسى شول بالچقدىر بس يگاندىر تريلماكىنى محال دىياكلرى مادهسندىر قابليت يوقلىقدىن بولسه اول ماده يعنى بالچق هنوز بائيدىر وبر برسینه فوشولماقنى قابلدىر اولگاندىن صوكت نھاپتى چروب توفىرافقه ايلەنورلر ينه اولگى كى بالچق بولورلر كم اصل مادهلر يدروا گر فاعلنك بواشكه قدرتى يتماس ديسلر اول باشك شول مادهدن خلق قىلغوجى فاعل ينه شول مادهنى بر برسینه فوشارغه واولگى كى نرگز ورگه نىچك قادر بولماس البته قادر در.

گروهنك سوزلرى صارى يعنى كوكد اگى فرشتهلرنك سوزلر ينى طئكى آلاسلىر (ويقدفون) واطولمش بولورلر (من كل جانب) هر بر طرفدن يعنى قابو طرفدن كوكتكه منھا كچى بولسلر شول طرفدن فرشتهلر آنلرنى يولدزلر برله اطوب نوشورورلر (دحورا) سورماك سورورلر آنلرنى فرشتهلر (ولهم عذاب واصب) هم بولغوجىدر اول شيطانلرغه قاطى عذاب آخرتك و آنلر فرشتهلرنك سوزلر ينى هيچده ايشوته آلاسلىر (الامن خطف الخطفة) مگر شول شيطان كم بر قاپىاق قاپسه يعنى اوغراسه فرشتهلرنك سوزىنى (فاتبعه) بس ايارور آكا يعنى فرشتهلر سوزىنى اوغراغاندىن صوكت اول شيطانغه ابرشور (شهاب ثاقب) يافطى بولغوجى بر يولدز ياكه ياندرغوجى اوط يعنى فرشتهلر آنى اوط برله اطوب ياندرورلر مرويدىر كه مشركلردىن بعضى حشرنى انكار ايتكوجىلرى هميشه كوچليك وبھادرلىق دعواسىنى قىلور فرىش آراسنده مافتانورلر ايدى حق سبحانه وتعالى آيت يباردى كم (فاستفتهم) بس صوراعل سين اى محمد عليه السلام اول مشركلردىن (اهم اشد خلقا) ايا آنلر قاطير اقلردىر مو يار ائلماق يوزندىن (ام من خلقنا) يايسه شول كمسه مو كم بز يار ائدى فرشتهلر وكوكلر هم يزلردىن (انا خلقناهم) درستلكده بز يار ائدى آنلرنى يعنى دمنى (من طين لاذب) يابوشغوجى بالچقدىن (۱) مرويدىر كه ابتداء وحى نازل بولغان وقتلده حضرت پيغمبر عليه السلام هر كم بو قرآننى ايشتسه البته اشانور اشانماى قالماس ديوب گمان قىلور ايدى مشركلر قرآننى ايشتكاندىن صوكت هيچده اشانماينچه بلكه استهزاء قىلدىلر وكولدىلر پيغمبرمز حضرتى بو حالدىن بيك عجبلىندى آيت كىلدى كم (بل) اولگى كلامنى قطع اوچوندىر ياكه معناسى: قويل سين اى محمد عليه السلام وكىچكل مشركلرنك سوزندىن (عجبت) عجبلىندىك سين آنلرنك قرآنغه اشانماولردىن (ويسخرون) هم اول مشركلر استهزاء قىلورلر ومسغره گه طوتارلر قرآننى ياكه سين تعجب ايتدىك آنلرنك حشرگه اشانماولرىنه و آنلر استهزاء ايلرلر وكولرلر سينك تعجبكىدن (واذا ذكروا) وهر قاچان اوكت بيرلمش بولسلر ونصيحت ايتلسلر اول مشركلر (لا يذكرون) يباد ايتمهسلر آنى و آنك برله وعظلمهسلر (واذا رآوا) دضى هر قاچان كورسلر آنلر (آية) بر معجزهنى كم اول معجزه سينك حق پيغمبر ايدىككه دليلدر (يستسخرون) استهزاء ومسغره قىلغوه بر برىنى اوندلرلر (وقالوا) هم ايتورلر آنلر بر برسینه (ان هذا) ايمهسدر اوشبو بز

كورگان نرسه (الأسعر مبین) مگر ہر آشکارا سحر در نتاك آينك ايكي پارہ
 بولغانینی کورب شویله دیدیلر (أثدا متنا) ایا هر قاچان اولسهك بز (وَكُنَّا
 تَرَابًا) هم بولساق طوفراق (وعظامًا) دخی ایتسز وتیریسز قورو سویهكلر
 بولوب قالساق (أثنا لمبعوثون) ایا بزلر قوبارلمشدر بولورمزمو (أو آبائنا
 الأولون) یا ایسه اولگی آتالرمز قوبارلمش بولورلرمو (قل) ایتکل سین ای
 محمد علیه السلام آنلرغه (نعم) بلی سزلر قوبارلورسز و آتالرکز هم قوبارلورلر
 (وأنتم ذآخرون) وحالآنکه سزلر اول وقتده خور و اعتبارسز بولغوچیلرسز
 (فأنها هی) بس مؤندن باشقه توگلدلرکم اول قیامت وقوبارلمق (زجره واحدة)
 بر نغزه سورمهكدر یعنی اسرافیلنك بر مرتبه صورنی اورمهكدر (فآذاهم)
 بس شول وقتده آنلر یعنی اسرافیل صورنی اورگاچ (ینظرون) تریلوب وقبرلرندن
 جغوب املر املرینه قارارلر (وقالوا) هم ایتورلر آنلر (یاویلنا) ای بزنگ حسرتی
 كویونچ بزلرگه (هذا یوم الدین) اوشبودر جزا کونی کم بزلرگه پیغمبرلر و عه
 قیلور ایدیلر فرشتهلر ایتورلر بلی (هذا یوم الفصل) اوشبودر حکم کونی یا که
 یخشیلر ایمانلردن آیرلا طورغان کون (الذی کنتم به) آنداین کون کم بولدکز
 سز اول کوننی (تکذبون) بالغانغه طوتار ایدکز و اشانماس ایدکز دنیاده وقتکزده
 بس حق تعالی دن فرشتهلرگه فرمان ایرشور کم ای فرشتهلر (أحشروا) جمع
 قیلکز و برگه کیلتورکز (الذین ظلموا) اوز نفسلرینه ظلملق ایتکان و مشرک
 بولغان کهسهلرنی (وآزواجهم) هم آنلرنك جفتلرینی یعنی هر مشرکنی آثا
 قرین بولغان شیطاننی برله برگه جیوکز یا که مشرک بولغان خانولری برله
 یا که آنلرنك اعوانلری برله و آنلرغه ایارگوچیلر برله برگه قیلکز (وما کانوا
 یعبنون) دخی شول نرسه نی هم کم طابونور بولدیلر اول مشرکلر آثا (من
 دون الله) الله تعالی دن باشقه یعنی پوتلری برله برگه جمع قیلوب کیلتورکز
 یا که ابلیس هم آنك لشکرلری برله (فأعدوهم) بس کوندرکز آنلرنك بارچهلرینی
 (الی صراط الجحیم) تموغ یولی صاری (وقفوهم) هم طوقساتوکز آنلرنی موقفده
 و حساب بیرنده یا که صراط کوپرنده (أنهم مسئولون) درستلکده آنلر صورالمنشدر
 بولورلر یعنی آنلردن دین و اعتقادلری هم عمللری طوغریسندن سؤال قیلورلر
 هم آنلرغه ایتورلر (ما لکم لا تناصرون) نی بولدی سزلرگه ای مشرکلر کم
 یاردم نلهماسسز یعنی نی ایچون بربرگزندن مدد یباردم استاماسسز و خلاص

بولونی طلب ایتہ سسز دیورلر مشرکر ہیج جواب بیرماسلر حق سبحانہ و تعالیٰ
فرشتہ لرگہ ایتورکم آنلر بر برسینہ مدد ایتوشماسلر و یاردم بیرماسلر (بَلِّهِمُ الْيَوْمَ)
بلکہ اول مشرکر اوشبو کون (مُسْتَسْلِمُونَ) اطاعت ایتکوجیلر و عاجز لک لری
سسی بوی صونفوجیلر در ہم تسلیم و انقیاد قیلغوجیلر در زیرا کہ فولرندن ہیج
براش کیلمہس (وَأَقْبَلْ بَعْضُهُمْ) ہم فارشی بولور و یوزینی نوتار حساب بیرنہ
آنلر ناک بعضلری (عَلَى بَعْضٍ) بعضلری اوزرینہ یعنی قوم ناک ریشلری و اولوغلری
هم ضعیفلری و کچکلری بر برسینہ طابا قاراب (بِتَسَاوُونَ) سور ایشورلر بر برسندن
بونى حالدر کم بزنگ باشیمزغہ کیلمدی دیورلر یا کہ بر برسینی طعنه و شلته قیلورلر
(فَالْوَا) ایتورلر کچک و توبان در جہدہ بولغانلری قوم ناک اولوغلری نہ (أَنْتُمْ
کُنْتُمْ) درستلکدہ سزلر بولدگز (تَأْتُونَنَا) کیلور ایدگز بزلر گہ (عَنِ الْيَمِينِ)
اؤگدن یعنی اوگوت و نصیحت طریقتچہ و اوز گیانکزده خیر خواهلق قیلوب
یعنی بزنگ حقیردہ یخشبلقنی و فائزانی استاگان بولور ایدگز یا کہ بیمن بولندن
کیلور ایدگز یعنی بزنگ دینیمز راست و توغریدر دیب آنط ایتار ایدگز
بزشوگما اشانوب آلداندق دیورلر (فَالْوَا) ایتورلر مشرکارنک اولوغلری
کچکلر ناک سوزینہ جوابدہ کم آنداق توگلدر (بَلْ لَمْ تَكُونُوا مُؤْمِنِينَ) بلکہ
بولما دگز سز اوزگز حق دینگہ اشانفوجیلر یعنی سزلرنی بز آذرما دق بلکہ
اوزگز ایبان گیلنورمہ دگز و ضلالتدہ فالدگز (وَمَا كُنَّا لَنَا عَلَيْكُمْ) ہم بولمادی
بزلر ناک سز ناک اوزرگز گہ (مَنْ سُلْطَانٍ) ہیج بر قوت و ایرکلی لکیبز یعنی
سزلرنی کوچلب آذرورلق قوت و قدرت بزده یوق ایدی (بَلْ كُنْتُمْ) بلکہ
بولدگز سز (قَوْمًا طَافِينَ) طغیان ایتکوجی و آزغونلقدہ چیکدن چقوجی گروه
(فَعَقَّ عَلَيْنَا) بس واجب بولدی بزنگ اوزریمز گہ (قَوْلَ رَبِّنَا) پروردکاریمز ناک
سوزی یعنی عذاب واجب بولدی (أَنَا لَفَأْتِقُونَ) درستلکدہ بزلر بارچہ لریمز
طانوغوجیلریمز عذابنی اوشبو کون (فَأَعْوَبْنَا كُمْ) بس اوندادک بس سزنی
آزغونلقدہ شول چپندن کم (أَنَا كُنَّا) درستلکدہ بزلر اوزیمز بولدی (غَاوِينَ)
آزغونلر بس سزنی ہم اوزیمز کی ایتونی تلادک دیورلر (فَأَنْتُمْ) بس درستلکدہ
اول مشرکر اولوغلری و کچکلری نابعلری و متبوعلری همسی (يَوْمَئِذٍ) شول
کوندہ (فِي الْعَذَابِ) توغ عذابینی طارنودہ (مُشْرِكُونَ) اور طاق بولغوجیلر در
تتاک کم ضلالتدہ اور طاق بولدیلر بس برسی ہم عذابدن محروم قالماس (أَنَا

كَذَلِكَ) درستلىكده بزلر اوشانداق (نَفَعَل) قیلورمز (بِالْمَجْرَمِينَ) مشركلرگه
(أَنَّهُمْ كَانُوا) درستلىكده آنلر بولديلر (إِذَا قِيلَ لَهُمْ) هر فایچان ایتولسه
آنلرعه (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) یوقدر هیچ معبود مگر الله تعالی غنده در دیوب
ایتولسه (يَسْتَكْبِرُونَ) آنلر باش طارتور ایدیلر اول كَلِمَةُ توحيدنى
ایتودن (رَيَقُولُونَ) هم ایتور یولديلر آنلر (أَثْنَا لَنُتَارِكُوا آلِهَتَنَا) ایا بزلر
قویغوچیلر مزمو لوز خدایلر یمزغه طابونونی (لشاعر مجنون) بر جنلهنگان و دیوانه
شاعر اوچون یعنی حضرت پیغمبر علیه السلامغه شاعر و مجنوندر دیو نهمت
ایدوب بز آنك سوزى برله پوتلر یمزغه طابونونی قویماسمز دیدیلر (بَلْ جَاءَ
بِالْحَقِّ) اول مشركلر ایتکانچه توگلدلر بلکه کیلدى اول محمد علیه السلام راستلىق
و طوغریلق برله (وَمَدَقَّ الْمُرْسَلِينَ) هم تصدیق قیلدى اوزندن اولگى پیغمبرلرنى
(أَنكُمْ) درستلىكده سزلر ای مشركلر (لَذِئْتُوا الْعَذَابَ) البته طاتوغوچیلر سز
عذابنى (الآلِيمِ) رنجتکوچى عذابنى كم نموغ عذابیدر شرك و تكذیبكز سببلى
(وَمَا تَجْزُونَ) هم جزأ بیرلش بولماسسبز (إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) مگر شول نرسه نك
جزأ سببى كم اشلر بولدكز دنیاده (الْأَعْبَادَ اللَّهُ الْمُخْلِصِينَ) لكن الله تعالی نك پاك
ایتولمشلر بولغان بندهلرى یعنی شرك و كفر نجاستندن پاكیزه بولغوچى بندهلر
(أُولَئِكَ) اوشبو مخلص بندهلر (لَهُمْ) بولغوچیلر آنلرغه آخرنده (رِزْقٍ مَّعْلُومٍ)
ظاهر و بلونمش رزق (فواكه) جنت یمشلیدر اول رزق (وَهُمْ مَكْرُمُونَ)
و آنلر اکرام ایتولمش و حرمتلانمشلر در توری نعمتلر برله (فِي جَنَّاتٍ النَّعِيمِ)
ناز و نعمت ایاسی بولغان جنتلرده (عَلَى سُرُرٍ) قورولمش تختلر و كرسیلر اوزرنك
(مُتَقَابِلِينَ) بر برسینه قارشى بولغانلرى حالده تا كم بر برسینك دیدارى برله
همیشه شاد و مسرور بولورلر (بِطَافٍ عَلَيْهِمْ) طواف ایتولمش بولور آنلر اوزرینه
یعنى جنت ساقیلرى طواف قیلورلر و آنلرغه نوبت برله صونارلر (بِكَاسٍ مِنْ
مَعِينٍ) ظاهر بولغوچى خمردن و شرابدن طولى بولغان كاسهلر برله یا كه آغوب
طورغان چشمهلر شرابندن طولى كاسه برله (بِضَآءٍ) آق و غایت صاف بولغوچى
شراب كم سوتندن هم آغراق بولور (لَذَّةٍ لَذَّةٍ) لذة و طانتلیق ایاسی بولغوچى
(لِلشَّارِبِينَ) اچكوچیلرگه (لَا فِيهَا غَوْلٌ) یوقدر اول شرابه هیچ بر آفت و علت
نتاك كم دنیا شرابلرنده بولور بوزلماق و اوزگارمك هم عقلنى كبتارمك و باشنى
آغرتدیرمق و صحتلككه ضرر كلتورمك كبی (وَلَا هُمْ عَنْهَا) دخى ایماسدر جنت

اهلى كم اول شرابدىن (يَنْزُفُونَ) ايسر تولىمىش بولسەلر يەنى آق اچەك بىرلە ايسروب
 عقل و فەھلىرى زايىل بولماس (وَعِنْدَهُمْ) ھەم آنا نىڭ قاشنىدە بولغۇچىدۇر يەنى جنت
 اھلى نىڭ جىننىدە مىز لارنىدە بولغۇچىدۇر (قَاصِرَاتِ الطُّرُقِ) كوزلارنىنى صافلاغۇچى
 كىنيزە كلر يەنى ايرلارنىن باشقىغە ھېچدە كوز توشورماي جارىلەر و حور يىلر
 (عَيْنٍ) واسە و كىك كوزلى بولغۇچىلر يەنى كور كام و ماپور كوزلىلر (كَانَينَ
 بَيْضٍ مَّكْنُونٍ) گوياكەم اول حور يىلر اور تولىمىش و ياشورلىمىش (۱) بىمور قالدۇر
 (فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ) بس قارشى بولدى جنت اھلىنىڭ بعضلىرى (عَلَى بَعْضٍ) بعضلىرى
 اوزىنە (يَتَسَاءَلُونَ) صوراشورلر آنلر بىر بىرسىنىن دىنيا احواللىرىنى و باشلىرىنىن
 اوتكان ماجرالارنىنى (قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ) ايتور بىر ايتكوجى اول جنتە گى كەسەلردىن
 اوزىنىڭ بولداشلىرىنە (أَنْتَى كَان لى قَرِيْنٍ) درستلىككە من كم بارايدى مېنىم دىيادە
 وقتدە حشرنى انكار ايتكوجى بىر بولداشم و اولطورداشم كم (يَقُولُ) ايتور ايدى
 (أَتُنكَ لَمِنَ الْمُصَدِّقِينَ) ايا سېن تصديق ايتكوجىلردىنمۇ يەنى سېن اولگاندىن
 صوڭ قوبارلماقغە و تىزلىمە ككە اوشانورسكۇم (أَتَدَامَتُنَا) ايا ھەر قاچان بىزلىر
 اولسەك (وَكُنَّا تَرَابًا) ھەم بولساق طوفراق (وَعِظَامًا) دخى قوروغ و چىرمىش سويە كلر
 بولوب ئەورلسەك (أَتُنَا لَمَدِينُونَ) ايا بىزلىر جزا بېرىلمىشلىرى بولورمۇ يەنى
 بىزلىرىنە ترگزوب حساب و جزا قىلورلرۇمۇ دېور ايدى و حشرگە اوشانماس
 ايدى (قَالَ) ايتور يەنە اول كەسە جنت اھلىنە (هَلْ أَنْتُمْ مُطَّلَعُونَ) ايا سىزلىر آگاھ
 بولغۇچىلر سىزۇمۇ تىمۇغ اھلى حالدىن يەنى سىزلىر تىمۇغداغى كىشىلرنى كورەسىزۇمۇ
 تا كم مېىم اول دىياداغى بولداشمىنىڭ حاللى مۇكا بىلدىرگىز تىمۇغنىڭ قايسىدىر كە
 سىدە و نىندايىن عذاب بىرلە مېتىلادۇر دېور جنت اھلى آڭا ايتورلر سېن اول
 بولداشكىنى اوزىڭ طانورسك تىمۇغغە نظر قىلغىل (فَأَطَّلَعَ) بس قارار اول كەسە
 تىمۇغغە تابا (فَرَّاهُ) بس كورور اول دىيادەغى قىيامتكە اوشانىمى طورغان
 بولداشېنى (فِي سِوَاءِ الْجَحِيمِ) تىمۇغنىڭ اورطاسىدە (قَالَ) ايتور اول جنتە گى
 كەسە تىمۇغەغى بولداشېنە (تَاللَّهِ إِنَّ كُنْتَ) خدای بىرلە آنط كم درستلىككە سىن
 ياقىن بولغان ايدىڭ (لَتُرَدِينَ) شوڭا كم مېنى آزدروب ھلاك ايلسەك يەنى
 وسوسە قىلوب دىيادە وقتدە مېنى ھەم اوزىڭ كىبى آزدورغە طرىشقان ايدىڭ
 (وَلَوْلَا نِعْمَةُ رَبِّي) وا گر پىرورد كارىم نىڭ فضلى و رحىمى بولماسە ايدى و فضلى
 بىرلە مېنى سىڭ شىركىن صافلامە ھە ايدى (لَكُنْتَ) البتە مېن بولور ايدىم

(۱) ملاحىت و پاكلەك
 ھەم ماپورلوقە حور يىلر
 تىمۇغ قوشىنىڭ بىمور قاسىنى
 اوشاندى زىرا
 تىمۇغ قوشى اوزىنىڭ
 بىمور قاسىنى طوزا
 قونماسون و قارالماسون
 اوچون بىر پا كىز
 اورنە ياشروب صافلا
 و آنك بىمور قاسى غايتە
 آق ھەم بىك صا
 و ماپور بولور

آنی آشارلر (ثُمَّ إِنَّ لَهُمْ عَلَيْهَا) صُكْرَهُ دَرَسْتَلَكُنَّ اُولَئِكَ نَمُوتُ عَلَيْهِمْ فَيَجْزِيهِمْ رُحْمًا يُسْتَمْعِنُهَا
 يَمْشِي عَلَى آسَاغٍ أَوْ سَتِيْنَةٍ (لَشَوْبًا مِّنْ حَمِيمٍ) اَسْسَى صُودِن بُولغُوچى بَر تُوْرلى
 اچملىك كَم رُقُوْم اَشَاب قَارنلرى طولغاچ شول اچملىكنى اچەرلر اول اچملىك رُقُوْم
 بَرله قانتشوب اول كى اچلرىنى ياندورر و اچه گىلرىنى پاره پاره قىلور (ثُمَّ إِنَّ
 مَرْجِعَهُمْ) صُكْرَهُ يعنى رُقُوْمنى آشاغاچ و حمىمنى اچكچ دَرَسْتَلَكُنَّ آنلرنىڭ قايتملىرى
 (لَا لِيِ الْجَمِيمِ) البته نَمُوْع صارى بولغُوچىدُر (أَنَّهُمُ الْفَوَا) دَرَسْتَلَكُنَّ آنلر
 طابدىلر (أَبَاءَهُمْ) اوزلرىنىڭ آنالرىنى (ضَالِّينَ) آزغونلر (فَهُمْ عَلَىٰ آثَارِهِمْ) بس
 آنلر آنالرىنىڭ ايزلرى اوزره (يَهْرَعُونَ) آشوغورلر يعنى آنالرىنى اياروب آنلر
 هم آزغون بولورلر (وَلَقَدْ ضَلَّ) وَتَحْقِيقُ ضَلَالَتِكَ نُوْشِدَى وَتُوغْرِى يُوْلِدِن آد ائشدى
 (فَبَلَّغَهُمُ) اوشبو مشركلردن الكارى (أَكْثَرَ الْأَوَّلِينَ) اولگى قوملرنىڭ كوبره كى
 نوح قوْمى و عادمم نَمُوْد قوملرى كى (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا) وَتَحْقِيقُ يَبَارِدِكَبُر (فِيهِمْ) آنلر
 آراسنده (مَنْدَرِين) قورقنقوچى پىغمبرلرنى كَم اول پىغمبرلر آنلرنى خداينىڭ
 عذابىدىن قورقندىلر لىكن آنلر قبول قىلمادىلر و ايمان كلتورمادىلر (فَانظُرْ) بس
 قاراغل سن (كَيْفَ كَانَ) چوك بولدى (عَاقِبَةُ الْمُتَنَبِّرِينَ) قورقنقوالمشلىرنىڭ اشلرىنىڭ
 آخرى يعنى آنلرغە عذاب و عقوبت نازل بولدى (الْأَعْبَادَ لِلَّهِ الْمُخْلِصِينَ) مگر خداى
 تعالى نىڭ پاك ايتولمىش بندلر بىگنه اول پىغمبر گە ايمان كىلتوردىلر (وَلَقَدْ نَادَيْنَا نُوْحَ)
 وَتَحْقِيقُ نَدَا قىلدى بىز گە نوح پىغمبر يعنى قومىنىڭ هلاك بولمايى تلب دعا ايلادى
 و دعاسىنى قبول ايتدىك (فَلَنَعْمَ الْمُجِيبُونَ) بس نى بخشى اجابت ايتكوچىلر مَز
 و دعانى قبول قىلغُوچىلر كَم آنىڭ دعاسىنى قبول ايلەب نوح قومىنىه طوفان يباردىك
 و مەلرلىنى هلاك ايتدىك (وَنَجَّيْنَاهُ) هم قوتقاردى بىز نوحنىڭ اوزىنى (وَأَهْلَهُ) هم
 آنىڭ كىشىلرىنى يعنى مؤمنلرنى (مِنَ الْكُرْبِ الْعَظِيمِ) اولوغ بولغُوچى قايغودن
 يعنى طوفانغە غرق بولودن قوتقاردى يا كە قومىنىڭ اذيت و جفالرىدىن خلاص
 ايتدىك (وَجَعَلْنَا) دىخى قىلدىق بىز (ذُرِّيَّتَهُ) اول نوحنىڭ بالالىرىنى (هُمُ الْبَاقِينَ)
 آنلرنى باقى قالدوغۇچىلر ايتدىك نسل جەتتىدىن يعنى قىامتگە قىر دىنباغە كىل طورغان
 كىشىلر بارچەلرى نوح عليه السلامنىڭ اوچ اوغلىنىڭ نسلدىندىر (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ) هم
 قالدردىق بىز اول نوح پىغمبر اوزرىنىه كوركام ئىئانى (فِي الْأَخْرَيْنِ) صُكْرَهُ قىلردى يعنى جنت اهللى
 آراسنده يا كە آندىن صُكْرَهُ كىلگەن امتلر آراسنده (سَلَامٌ عَلَىٰ نُوْحٍ) سلام و رحمت
 بولغُوچىدُر نوح پىغمبر اوزره (فِي الْعَالَمِينَ) بارچە عالەملر آراسنده (أَنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي)

درستلکده بز اوشاندای جزاء بیرورمز یعنی نوح پیغمبرگه بیرگان
 جزأ کبی ایدگو جزأ بیرورمز (الْمَعْسِنِينَ) ایدگولک قیلغوچیلرغه (أَنَّهُ مِنْ
 عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِينَ) درستلکده اول نوح اشانغوچی بنده لریمز ذننر (ثُمَّ أَغْرَقْنَا
 الْأَخْرَبِينَ) صکره یعنی نوح پیغمبرنک دعا قیلماقسن صوگ طوفانغه غرق ایتدک
 بز ایکنچیلرنی یعنی ایمان کیلتورمه گانلرنی (وَأَنْ مِنْ شِيعَتِهِ)
 ودرستلکده اول نوحه ایارگوچیلردن وآنک ایزندن کیتکوچیلردن
 بولغوچیلر (لَأَبْرَاهِيمَ) ابراهیم پیغمبر یعنی شریعت اصولنده وتوئیدده نوح
 پیغمبرگه ایارگوچیلر (أَذْجَاءَ رَبِّهِ) یاد قیلهل شونی کم کیلدی ابراهیم اوزینک
 پروردکارینه (بِقَلْبِ سَلِيمٍ) دنیا محبتندان خالی وپاک بولغوچی کوکل برله (أَذْ
 قَالَ لِأَيُّهَا) یاد قیلغل شول وقت کم ایتدی ابراهیم اوزینک آناسی آزرگه (وَقَوْمِهِ)
 هم اوزینک قومینه (مَادَا تَعْبُدُونَ) فی نرسه درکم سز طاہونورسز آثکا (أَتُفَكَّا)
 ایبا یالغان یوزندن (الْهَةَ دُونَ اللَّهِ) الله تعالی گه باشقه خدایلرنی (تَرِيدُونَ)
 تلرسزمو (فَمَا ظَنُّكُمْ) بس نیدر سز نک گمانکیز (رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالم لرنک
 پروردکاری برله یعنی آنی قویوب باشقه لرغه طاہونفانکیز اوچون اول سزلرنی
 عذاب ایلمهس دیب گمان قیلاسزمو اول قوم حضرت ابراهیمنک اوشبو سوزینه
 فارشی ایتدیلر ای ابراهیم ایرنه گی کون بز نک عیدیمزدر هر قایلریمز صحراغه
 چهارمز وبوکون آشلر پشوروب پوتلریمز نک نیکراسینه طبقلر برله تزوب
 قویارمز صحرادن فایتقاچ پوتخانه گه کروپ پوتلرغه طاہونورمز هم تبرکا اول
 آشلرنی اوز آرامزده قسمت قیلورمز سن هم بز نک برله صحراغه چقل هم برگه
 پوتخانه گه فایتوب بز نک پوتلریمز نک زینتلرینی وکورکاملکارینی تماش قیلغل
 صکره آنلرنی ملامت ایتماسسن وچاراتورسن دیدیلر ابراهیم علیه السلام آنلرغه
 جواب بیرمادی ایکنچی کون بولغاچ آناسی هم یولد اشلری آثکا ایتدیلر ای
 ابراهیم کیگلک برگه صحراغه بارایق (فَنظَرَ) بس نارادی ابراهیم (نَظْرَةً) برقارامق
 (فِي النُّجُومِ) یولدزلورغه یعنی یولدزلرنک مطلعارینه وکیفیتلرینه فارادی یا که
 علم نجوم کتابینه فارادی زیرا که اول قوم اچنده نجوم علمی مشهور ایدی شول
 سببلی آنلرغه نجوم علمی برله سوزله دی (فَقَالَ) بس ایتدی ابراهیم (أَنِّي سَقِيمٌ)
 درستلکده من صرغاومن یعنی نجوم علمی برله استدلال قیلورمن کم میگا طاعون
 خسته لکی ایرشسه کرا کدر دیدی اول قوم طاعون سرایت ایته طورغان

خستہ لر بولدقندن طاعوندن بیک قورقور ایدیلر (فَتَوَلَّوْا عَنْهُ) بس یوز دوندر دیلر
 آنلر ابراهیمدن (مَدْبَرِینَ) آرقالرینی بیرگوچیلر بولغانلری حالده یعنی میکا
 طاعون ایرشور دیگاج بزگده سرایت اینمه سون دیب قورقوب آنی قصتامادیلر
 و آنی شهرده قالدروب مهملری صعراغه کیندیلر بس آنلر کینکاج ابراهیم
 علیه السلام پوتخانه گه کیلدی (فَرَاغَ اِلَى الْاَهْتَمِمْ) بس یاشرن کیندی ابراهیم
 آنلرنک پوتلری صاری یعنی پوتلر یانینه کیلدی و کوردی کم پوتلر همه سی
 زیتلانمش و اطرافارینه تورلی طعاملر قویولمشدر (فَقَالَ) بس ایندی حضرت
 ابراهیم استهزا یوزندن پوتلرغه (اَلَا تَاْکُلُوْنَ) ایا سزلر آشامایسزمو اوشبو
 حاضرلنمش طعامن (مَالِكُمْ) نی بولدی سزلرگه (لَا تَنْتَقُوْنَ) سوزله شمایسز
 و مینم سوزیمگه جواب بیرمایسز (فَرَاغَ عَلَیْهِمْ) بس یاشرن کیلدی اول پوتلر
 اوزرینه هم آنلرغه صوقدی (ضَرْبًا بِالْبَیِّنِ) صوقعاق تمام عقوبت برله یعنی
 قاطی صوغو برله صوقدی یا که اوک قوی برله صوقدی یا که اولک پوتلرگزغه
 بر اش قیلورمن دیب آنط ایتکان ایدی شول آنطی سبیلی صوقدی هم اول
 پوتلرنی و اطوب پارہ پارہ قیلدی نمرود قومی صعدان پوتخانه غه فایتوب
 پوتلرینک پارہ پارہ بولغانینی کوردیلر بو اش البته ابراهیم اشیدر دیدیلر
 (فَاَقْبَلُوْا اِلَیْهِ) بس یوز نوتدیلر ویونالدیلر آنلر ابراهیم صاری (بِزْفُوْنَ)
 آشغورلر تاکم آنی توتوب نمرود حضورینه کلتوردیلر نمرود برله حضرت
 ابراهیم کوب مباحثلر قیلدیلر نتاککم یوقاریده ذکر اینولدی (قَالَ) ایندی
 ابراهیم نمرودکه (اَتَعْبُدُوْنَ) ایا طابوناسزمو (مَا تَعْبُدُوْنَ) شول نرسه گه کم اوز
 قولکز برله یوونوب یاسارسز آنی طاشدن هم آغاچدن (وَاللّٰهُ خَلَقَكُمْ) و حالانکه
 خدای تعالی یارانندی سزنی (وَمَا تَعْمَلُوْنَ) هم شول نرسه نیکم سز اشلارسز اوز
 قولکز برله یعنی اوزگزنی هم پوتلرگزنی یارانقوچی خدای تعالی در آکا عبادت
 قیلماسسز فایچان کم حضرت ابراهیم نمرود قومینی الزام ییلادی (قَالُوا اَبْنُوا)
 ایتدیلر نمرودیلر بنا قیلکز ویاساکز (لَهُ) اول ابراهیمینی اوطقه یاندرماق
 اوچون (بَنِيَانًا) بر بنانی تاکم اول بنانک اچینی اوطون برله
 طولتروب آکا اوط تورتوکز (فَالْقَوَهُ) بس طاشلاکز ابراهیمینی (فِی الْجَعِیْمِ)
 یاندرغوچی اوط اچینه (فَارَادُوا بِهِ) بس تلادیلر نمرودیلر حضرت ابراهیمغه
 (کیدا) بر مکر وفتنه نی کم اوطقه یاندرماقی بولدیلر (فَجَعَلْنَاهُمْ) بس قیلدی

(۱) بو آیت کریهه
 بنده لسنک فعللرینی
 الله تعالی یارانقان ایدکینه
 دلیدر نتاککم اهل
 السنه و الجماعه و اشا-
 عره مذهبی شولدر
 بنده نک اختیاری و غیر
 اختیاری بولغان بارچه
 فعلی الله تعالی نک یارانماقی
 ایل بولور بنده اوزی
 فقط کسب قیلور خالق
 خدای تعالی و کاسب
 بنده در معتزله منجهلری
 بنده اوز فعلینی اوزی
 خالق دیورلر بس اوشبو
 آیت کریهه آنلرنک
 سوزلرینه رد بولور.

بز آنلرنى (الاسفلين) توبه نرهك و خور راق بولغو چيلر زير آكه اول او ط حضرت
 ابراهيمغه گل باقچه سى بولوب اشينك حلقى ظاهر بولدى و آنلرنك باطللقلى معلوم
 بولوب خور ورسوا بولدىلر (وقال) و ايتدى ابراهيم عليه السلام اوطن سلامت
 چقاندىن صوك (انى ذاهب) درستلكده من بارغوچيمن (الى ربى) پروردكارم
 صارى يعنى خداى تعالى فرمان ايتكان اورنغه بارور من كم مراد شام يريدر
 (سيهدين) نيز در كم كوند رور خداى تعالى مبنى مقصودلر مغه يا كه دنيا و آخرت
 مصلحتلر ينه بس ابراهيم عليه السلام شام مملكتينه يونه لى شول سفرده هاجر
 اسملى كنيزهك حضرت ابراهيم خانونى ساره نك ملكينه كروب ساره اول
 كنيزه كنى ابراهيم عليه السلامه باغشلا دى هاجر حضرت ابراهيم ملكينه
 كرگاج ابراهيم دعا قيلدى و ايتدى كم (رب هب لى) اى منم پروردكارم باغشلاغل
 و بير گل سن مكا بر اوغلى (من الصالحين) ايند گولر جمل سنبن بولغان اوغلى
 تا كم سكا طاعت قباوده مكا معين بولسون و غر بنده مونس م بولسون (فبشرناه)
 بس سويونچ بيردك بز ابراهيمغه (بفلام حليم) تعملى و يومشاق كوگلى بولغوچى
 اوغل برله يعنى آكا هاجردن اسماعيلنى روزى ايتدك هاجر حضرت اسماعيلنى
 طوغدرغاندىن صوك بر مدت اوتكاج حق تعالى نك حكى بويته ابراهيم عليه
 السلام هاجر برله اسماعيلنى مكه گه كلتوردى اسماعيل عليه السلام مكه ده
 نر بيه لنوب اوسدى (۱) بروقت ابراهيم عليه السلام شامدىن مكه گه اوغلىنى كورمك
 او حون كيلگان ايدى اوچ كيچه طوناشدىن توشنده كوردى كم اى ابراهيم
 اوغلكنى خداى رضاسى او چون قربان قيلغل ديوب بيورورلر دورتنچى كون
 قربان عبدى كوني ايدى حضرت ابراهيم اوغلى اسماعيلنى يانينه آلوب «مينا»
 ديگان اورنغه كلتوردى (فلما بلغ) بس ايرشكانى زمانده ابراهيم (معه) اسماعيل
 برله (السعى) سعى اورنينه يعنى صفا برله مروه آراسينه كيلوب يتكاج (قال)
 ايتدى حضرت ابراهيم (يا بنى) اى مينم اوغلا نچم (انى ارى فى المنام) درستلكده من
 كورامن اويقوده يعنى توشنده كورامن (انى اذ بك) شونى كم من بوغازلار من
 سيني يعنى توشمه مكا سيني بوغازلامق برله بيورالر (فانظر) بس سن قاراغل و فكر لوب
 كورگل بو اش خصوصته (ما ذا ترى) نى نرسه كورور سن و سنك بو اشك رايك نيچكدر
 (قال) ايتدى حضرت اسماعيل آتاسندن بوسوزنى ايشتكاج (يا ابت افعل) اى مينم
 آنام سن قيلغل (ما تومر) شول نرسه نى كم بيورلشم بولاسك آنك برله يعنى اگر

(۱) ابراهيم عليه السلام
 اوغلى اسماعيلنى قربان
 قيلماق ايله امر ايتو-
 له كى قصه سى.

خدای تعالیٰ سبکاً اوغلیکنی بوغازلاغل دیوب بیورغان بولسه سن مینی بوغازلاغل
 (سَتَجِدُنِي) تیز درکم سن طابارسک مینی (اِنْشَاءَ اللّٰهِ) اگر نلسه خدای تعالیٰ
 (مِنَ الصّٰبِرِيْنَ) صبر قیلغوچیلردن حق تعالیٰ ننگ تقدیرینه (فَلَمَّا اَسْلَمَا) بس بوی
 صونغانلری زمانه ابراهیم برله اسماعیل خدای ننگ حکمینه یعنی ابراهیم اوغلینی فدا ایتمه ککه
 واسماعیل باشینی فدا ایلمه ککه راضی بولغانلری زمانه واقع بولماق اش واقع
 بولدی (وَتَلَّ لِلْجَبِيْنَ) هم یانقوردی ابراهیم اوغلینی ما گلابی، اوزره برگه یعنی
 اسماعیل ننگ التماسی بوینچه آنی یوز توبان یانقوردی تا کم بوغازلاغان وقتده
 کوزی اوغلی ننگ یوزینه وکوزینه طوغری کیلوب آنالی شفقتی غالب بولوب
 خدای ننگ امرنده کم چیلک بولماسون اوچون بس حضرت ابراهیم کوکلینی نوی
 ایلهب اسماعیل ننگ قوللیرینی و آیافلیرینی باغلا دی و پچاقی بوغازینه قویوب
 طارندی نی قدر قوت برله طارنسه ده پچاق اسماعیل ننگ موینی کیسه دی (وَنَادَيْنَاهُ)
 هم ندا ایتمک بز ابراهیم پیغمبرگه (اَنْ يَا اِبْرٰهِيْمُ) شویله دیرب کم ای ابراهیم
 (لَقَدْ صَدَقْتَ الرَّيْثَا) تعقیق راست ایله دک سن کورگان نوشکنی و مینم فرمانینی
 یرینه کلتوردک (اِنَّا كُنَّا لَكُمْ) درستلکه بز اوشانداق یعنی محنت و قایغودن
 صوگ راحت و شادلق برله (نَجْزِي الْمُعْسِرِيْنَ) جزاً بیورورمز ایندگولک قیلغوچیلرغه
 (لَنْ نُهٰدَا) درستلکه اوشبو اش یعنی ابراهیمغه اوغلیکنی بوغازلاغل دیوب
 بیورماقمز (لَهُوَ الْبَلَاءُ الْمُبِيْنُ) البته اولدر بر آشکارا بولغوجی صنماق کم آنک
 سبیلی مخلص غیر مخلصدن آیرلور (رَفَعْنَاهُ) هم فدا بپردک بز اسماعیلغه (بَدِيْعِ
 عَظِيْمٍ) بر اولوغ بوغازلامق برله یعنی جنتدن بر سیمز قوچقارنی آنک اوچون
 فدا ایتوب بیاردک تا کم اسماعیل اورنینه شول قوچقارنی بوغازلا دیلر
 (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ) هم قالدرق بز ابراهیم پیغمبر لوزره کورکام ثنا ومدحنی
 (فِي الْاٰخِرِيْنَ) صوگفیلر آراسنده یعنی عهد علیه السلام امتلری آراسنده قیامتکه
 قدر آنک کورکام ذکرینی قالدرق کم ایتورلر (سَلَامٌ عَلٰى اِبْرٰهِيْمَ) سلام
 بولسون ابراهیم اوزرینه دیوب (كَذٰلِكَ نَجْزِيْ) اوشانداق جزاً بیورورمز
 (الْمُعْسِرِيْنَ) ایندگولک قیلغوچیلرغه (اِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِيْنَ) درستلکه اول
 ابراهیم بز ننگ اشانغوجی بندلرمزدنر (وَبَشِّرْنَاهُ) هم بشارت و سوبنچ بپردک
 بز ابراهیمغه (بِاسْحٰقَ) اسحاق اسملی اوغلی ننگ بولماق برله اسماعیلدن صوگ (نَبِيًّا)
 پیغمبر بولغانی حالده اول اسحاق (مِنَ الصّٰلِحِيْنَ) ایندگولردن (وَبَارَكْنَا عَلَيْهِ) دخی

بركت بېردك بىز ابراهيم اوزرىنه (وعلى اسحاق) هم آنك اوغلى اسحاق اوزرىنه
 يعنى بارچه بنى اسرائيل پيغمبرلر بىنى آنك صلبندن كىلتوردك (ومن ذريتهما) هم بو
 ايكي سىنىڭ بالالرىدىن بولغۇچىدىر (محسن) ايندگولك قىلغۇچى كىشى ايمان و طاعت
 بىرل (وظالم لنفسه) دغى ظالماق اينكۇچى كىشى اوز نىفسىنه كىفر و معصيت بىرل
 (مبين) آشكارا يعنى ابراهيم و اسحاق عليهما السلاملار نىساندىن مؤمنلر هم مشركلر
 باردىر (ولقد مننا) و تحقيقى مننت قويدىق بىز (على موسى و هارون) موسى
 و هارون عليهما السلاملار اوزرىنه پيغمبرلر نىعمتى بىرل (و جنابهما) هم قوتقاردىق
 بىز بو ايكي سىنى (قومهما) دغى آنلارنىڭ قومىنى يعنى بنى اسرائيلنى قوتقاردىق
 (من الكرب العظيم) الوغ قايغۇدىن يعنى فرعون قومى فولنده اسير و طوتقون
 بولۇدىن (ونصرناهم) هم ياردىم بېردك آنلارغە (فكانوا) بس بولدىلر (هم الفالين)
 آنلر غالب بولغۇچىلر دشمانلرىنى (واتيناهما) و بېردك بىز موسى و هارونغە
 (الكتاب المستبين) روشن بولغۇچى كىتابنى كىم نورات كىتابىدىر (وهديناهما) هم
 كوندردك هر ايكي سىنى (الصراط المستقيم) مقصودغە ايرشدرگۇچى طوغرى
 يولغە (و نركنا عليهما) دغى باقى ايندىك و فالدىردىق اول موسى و هارون اوزرىنه
 ايندگۇ ئىنانى (فى الاخرين) صوڭقى امتلر آراسىندە كىم ايتورلر (سلام على موسى
 و هارون) سلام بولسۇن موسى و هارون اوزرىنه دىيۇپ (انا كذلك نجزي)
 درىستلىككە بىز اوشانداق ايندگۇ جزأ بىرورمىز (المحسنين) ايندگولك اينكۇچىلرگە
 (انها) درىستلىككە موسى و هارون عليهما السلام بولغۇچىلردىر (من عبادنا المؤمنين)
 اشانغۇچى بىنلر مۇزدىن (وان الياس) و درىستلىككە الياس عليه السلام (لمن المرسلين)
 بىيارلىش پيغمبرلر جەملىسندىر (اذ قال لقومه) ياد قىلغۇل شونى كىم ايتدى الياس
 پيغمبر اوزىنىڭ قومىنى (الاتقون) ايا سز قورقما سىزمۇ خداينىڭ عذابىدىن
 (اتدعون بعلا) ايا سز طاىنورسىزمۇ بەل گە بەل بىر پوتنىڭ اسىپىرىكم اوزونلىق
 بىكرمى آرشن ايدى دورت يوزى بار ايدى شام ولايتىندە طورور ايدى اول
 طورغان شەرگە بەلبىك شەرى دىيورلر الياس عليه السلام قومى شوڭا طاىنور
 ايدىلر بس حضرت الياس ايتدى سىلر نى اوچون بەل گە عبادت قىلاسز
 (وتدرون) هم قوياسز (احسن الفالين) ياراتقۇچىلرنىڭ كوركامرەكى بولغان
 خدائى تعالى نى يعنى خدايفە عبادت قىلمايسز و قوياسز (الله ربكم) سىزنىڭ
 پروردكارىڭىز بولغۇچى الله تعالى نى (ورب آبائكم الاولين) هم سىزدىن اولدە

بوغان آنا و بابالرکز نك پروردكاری بولغوجی مرویدرکه حق سبحانه الیاس
 علیه السلامی بعلبک شهرینک اهلینه پیغمبر ایتوب ییاردی آنلرنک اچب اسملی
 پادشاهلری بار ایدی اولده مسلمان بولغان ایدی صکره بر خاتوننک افواسی
 برله اسلامدن دونوب پوتقه طلبنغوجی بولدی الیاس علیه السلام آنلر حقندہ
 دعا ایلدی تاکم اوچ یل مدنی آچلق وقمطلق برله مبتلا بولدیلا عاقبت حضرت
 الیاسغه مراجعت ایدوب بزنگ اوچون خیر دعا قیافل بو بلا بزدن کونترلسون
 دیب بالبار دیلر الیاس علیه السلام ایتدی اگر مینم دیننک حق ایدکی سزلرگه
 ظاهر بولونی تلہسه کز کیلکز هر قابومز اوز معبودمزگه دعا قیلابتی مین اوز
 خدایشفه دعا قیلوب بو بلانک کونترلمه کینی صورایم سزلر پوتلرکوزدن صوراکز
 قابوسی دعامزغه اجابت ایلہسه معبودلککه مستحق شولدر دیدی آنلر بو
 اشکه راضی بولدیلر ہم پوتلرینی زینتلاب والوغلاب دعا قیلوب پوتلردی
 یغمور یاغدرماقنی تلہدیلر نی قدر تلہسہ لردہ هیچده اجابت اثری ظاهر بولمادی
 صکره الیاس علیه السلام خدای تعالی گه دعا قیلوب یغمور تلہدی فی الحال بولولطر
 پیدا بولوب یغمور یاوا باشلادی اول قوم بو حالنی کورسہ لردہ هیچده انصافه
 کیلمه دیلر وایمان کیلتورمه دیلر (فَكَذَّبُوهُ) بس یالقانغه طوندیلر آنلر حضرت
 الیاسنی (فَانَّهُمْ لَمُعْضَرُونَ) بس درستلکده آنلر حاضر ایتولمشلر در عذاب اوچون
 (الْاٰبَادَ لِلّٰهِ الْمُخْلِصِينَ) مگر تکذیب قیلمادیلر خدای تعالی نك شرک ونفاقدن
 پاک ایتولمش بنهلری کم آنلر مؤمنلردر (وَتَرَكْنَا عَلَيْهِ) قالدردق بز (۱) اول الیاس
 اوزره کورکام ثنانی (فی الْاٰخِرِينَ) صوگفیلر آراسنده (سَلَامٌ عَلٰى اٰلِ يٰسِیْنَ) سلام
 ورحمت بولسون الیاسنک قومینه یعنی آخا ایمان کیلتورگانلرگه یا که الیاسنک اوزینه
 سلام دیمکدر کم الیاسین هم آنک بر اسمیلر (اِنَّا كَذٰلِكَ فَجٰزِی) درستلکده
 بز اوشانداق ایدگو جزأ بیرورمز (الْمُهْسِنِیْنَ) یخشلیق قیلفوجیلرغه (اِنَّهُ مِنْ
 عِبَادِنَا الْمُؤْمِنِیْنَ) درستلکده اول الیاس مؤمن بنهلرمز جمله سندنلر (وَاِنَّ لُوٓطًا)
 ودرستلکده لوط علیه السلام (لَمِنَ الْمُرْسَلِیْنَ) یبارلمش پیغمبرلر جمله سندن بولغوجیلر
 (اِذْ جَبَّیْنَاهُ) یاد قیفلل شول وقت کم قوتقاردق بز لوطنی (وَاٰهْلَهُ) هم آنک ابو
 جماعتلرینی (اجمعین) بارچهلرینی قوتقاردق (الْاَعْجُزًا) مگر قوتقارمادق عذابدن
 بر فارچقنی یعنی حضرت لوطنک خاتونینی کم اول خاتون بولدی (فی الْغَابِرِیْنَ)
 عذابده فالغوجیلر آراسنده زیرا که اول خاتون مشرکه ایدی حضرت لوط برله

(۱) مرویدرکه الیاس
 علیه السلام قومینک
 ایمان کیلتورمه ولرینه
 ملول بولوب خدای
 تعالی دن تلہدی کم الی
 عذاب نازل بولودن
 الیاسنی مینی بوقومنک
 آراسندن چنارغل دیدی
 فرمان ابروشدی کم فلان
 کون فلان اورنغه
 بارغل و آندہ هر نرسه
 سیگا ظلم بولسه آخا
 آطلانقل بس حضرت
 الیاس شول کون یتمکچ
 مذکور اورنغه باردی
 اوطندن بر آرسلان
 صورتلی نرسه آنک
 آلدینه کیلدی الیاس
 آخا آطلاندی اوز
 اورنینه الیسعنی خلیفه
 ایدوب قالدردی حق
 سبحانه و تعالی حضرت
 الیاسغه اوچا طورغان
 فاناط بیردی هم آشماق
 و اچمک و جماع شهوت
 لرینی آندن کیتاردی
 فرشته کبی اوچوب
 تلہگان بیرینه بارور
 الیاس علیه السلام
 صحرالرغه مؤکلدر
 نتاک کم خضر علیه
 السلام دریالرغه
 مؤکلدر بلده بر مرتبه
 حج وقتنده عرمانده بر
 برسینه بولفورلر هم

رمضان آینده بیت المقدسه برکه افطار * ۳۲ قیلورلر دیمشلر. والله اعلم تفسیر کاشفی

شھردن چىقماي قوم آراسىندە قالوب بىرگە مەلاىك بولدى (ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِبِينَ)
 سىڭرە مەلاىك ايتىدىكى بىز ايكىنچىلەرنى اول لوط قومىدىن وانلارنىڭ دىۋارلىرىنى ئاستىنى
 اوستىگە ايلاندۇردىڭ (وَأَنْكِمُ لَتْمُونَ) ودرستلىككە سىزلىرىنى قوش قوش
 اوتاسىزلىرى (عَلَيْهِمْ) اول لوط قومىنىڭ مىنەتلىرى اوزىرى يەنى شامغە ساتىۋ بىرلە
 بارغان وقتىڭىزدە انلارنىڭ بىرلىرىدىن اوتوب كىتاسىز (مُصْعَبِينَ) تاڭاقتىنە
 كىرگۈچىلەر بولغانىڭىز ھالەتە (وَبِاللَّيْلِ) ھەم كىچىككە يەنى كىچىكە وكوندىز دە لوط
 قومىنىڭ مىنەتلىرىدىن اوتاسىز (أَفَلَا تَعْقِلُونَ) ايا تىقلىق قىلماستىمۇ و فكرلاماستىمۇ
 كىم تىكىدىپ ايتىۋىڭىلەر ئىكەنلىكىڭىز ھالەتتە عذاب وھلا كىلىدۇ (وَأَنَّ يُونُسَ)
 ودرستلىككە (۱) يونس ئىچىدە سەلام (لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ) بىرلىشىپ يىغىۋىلەر چەلەستىنەندىر
 ھىق سەبەھە وئەھلى ئىنىۋى شەھرىنىڭ خەلقىگە بىرلىشىپ ئىكەنلىكىڭىز سورەستە
 ذىكرى اوتىدى قومى ئىنى يالغانغە ئوتىدىلەر ھىرت يونس انلارغە عذاب
 نازل بولماقچى ئىكەنلىكىڭىز و اوزى قومى آراسىدىن چىقىپ كىتىدى عذاب ئىشى ھالەتتە
 بولغاچ يونس ئىچىدە سەلام قومى ايمان كىلتۈردىلەر و عذاب كىرى كوتارلدى يونس
 ئىچىدە سەلام بولغان ھىرت تاپتى قومىنى سىزلىرىگە عذاب نازل بولور دىۋوب
 اۋلە وئەھ قىلغان ابدى انلار آراسىدە ئايتىسە سوزىڭىز يالغانغە چىقىدى عذاب
 كىلماي دىۋوب مىنى ملامەت قىلورلەر دىۋوب ئىشە ايلەدى شول سەبەبى قومى
 يانېنە ئايتىۋىلەر دىۋوب ئىشە بولالدى (أَذَابُ) ياد قىلغۇ شونى كىم ئاچتى يونس
 يىغىۋىلەر اوز قومىدىن (إِلَى الْفُلْكَ الْمَشْعُونِ) كىشىلەر ھەم مالىرى بىرلە ئولۇ بولغان
 كىمە سارى مەۋىدىر كە قاچان كىم يونس ئىچىدە سەلام دىۋوب چىقىپ كىلور ايرىشى
 كوردى كىم سودا گرلردىن بىرگۈرە كىمەگە اولتورورلەر ابدى ھىرت يونس ھەم
 انلار بىرلە كىمەگە كوردى دىۋوبنىڭ اورطاسىدە بىتكىچ كىمە ئوقىدى ملاحلەر بولمىدە
 بىر قاچقان قىل بارىۋى كىم شونىڭ اوچون بارمايدىر دىۋوبلەر ھىرت يونس ايتىدى
 خوجەستىن قاچقان قىل مىن مىن كىمەدەگى كىشىلەر ايتىدىلەر ھالەتتە سەن قىل
 بولساڭ سىنىڭ آزادلىقىڭ ھەم بىشىلىقىڭ قىياقتىڭىز وچەرەڭگىن ھالەتتە بىر ايتىدۇ
 كىشى سەن دىۋوبلەر يونس ئىچىدە سەلام تىكرار مەلغە قىلدى البتە مىن قاچقان قىل
 مىن دىۋوب اول قومنىڭ عادەتلىرى شول ابدى كىم اكر كىمەدە قاچقان قىل بولسە
 ئىنى مەۋىب سوغە سالورلەر ابدى ئىنى دىۋوبتا مەلغە قاچقان كىمە مەۋىب كىتەر ابدى
 يونس ئىچىدە سەلام ھىمىشە مىن قاچقان قىل مىن مىنى دىۋوبتا مەلغە قاچقان دىۋوب

(۱) يونس يىغىۋىلەر قەسى

مبالغہ ایلار ایدی عاقبت کیمہ اہلی آرالرندہ قرغہ صالحی بولدیلر (فَسَامَم) بس قرغہ صالحی کیمہ اہلی اوز آرالرندہ اوج مرتبہ (فَكَانَ) بس بولدی یونس پیغمبر (مَنْ الْمُدْحَضِينَ) قرغہ آنک اسیمینہ چقانلردن یعنی ہر اوج مرتبہ قرغہ آنک آطینہ چقدی بس کیمہ اہلی حضرت یونس فی کوناروب دریافہ طاشلاماقی بولدیلر شول حالده حق سبحانہ وتعالی بر اولوغ بالقغہ فرمان ایلادی تاکم اول بالق کیمہ نك فارشوسینہ کیلوب آغزینی آچوب طوردی ملاحر بالقنی کورگاج حضرت یونسنی کیمہ نك ایکنچی یاغندان طاشلاماقی بولدیلر بالق ہم شول باقغہ چغوب ینہ آغزینی آچوب یوطارغہ حاضرلنوب طوردی عاقبت حضرت یونس باشینہ بر نرسہ فی بورکانوب اوز اوزینی بسم الله دیوب دریافہ طاشلاماقی (فَالْتَقَى الْعُوت) بسم یوطدی یونسنی بالق (وَهُوَ لَمِيم) و حالانکہ اول یونس ملامت ایتکوچی و شلتہ قیلغوچی ایدی اوز نفسینی یعنی فی اوجون قوم یابینہ قایتما یوب قاچوب کیتدم دیوب اوز اوزینی شلتہ لاز ایدی حق تعالی اول بالقغہ فرمان ایلادی کم ای بالق مین یونسنی سینکا آشاملق ایتہادم بلکہ سینک اچکنی آکا زندان قیلدم بس سین آکا زبان ایرشدرمہ گل و آتی سلامت صافلاغل اول بالق آنا اوز بالاسینی صافلاغان کبی حضرت یونسنی رعایہ ایلادی باشینی همیشه صودن چقاروب یورور ایدی حضرت یونس صولو آلسون اوجون اشہر شولدر کم یونس علیہ السلام اول بالقنک فارندہ فرق کون طوردی شول فرق کوندہ بالق یدی دیگرنی سیر قیلدی حق سبحانہ آنک ایتینی ہم تیر بسینی پیالا کبی نازک وصافی قیلمش ایدی حضرت یونس آنک اچندن دیگزدہ گی عجائب وغرائبنی بارچہ سیننی کورب تہاشا ایدار ایدی و همیشه خدای تعالی نك ذکر ی ایله مشغول ایدی (فَلَوْلَا أَنَّهُ كَانَ) بس اگر بولغان بولماسہ ایدی اول یونس (مَنْ الْمَسْبُوعِينَ) تسبیح ایتکوچیلردن یعنی بالق فارندہ خدای نك ذکر ی و تسبیعی بولہ شغلانماسہ ایدی (لَلْبَثِّ فِي بَطْنِهِ) البتہ طورور ایدی اول بالق فارندہ (إِلَى يَوْمٍ يَبْعَثُونَ) شول کونگاچہ کم قوبارلمش بولورلر آدمیلر یعنی قیامت کونینہ چہ شونده قالور ایدی لکن ذکر ی و تسبیعی برکاتندہ آندن خلاص بولدی بالق فارندہ حضرت یونس لا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ دیوب تسبیح اینور ایدی (فَنبَذْنَاهُ) بس طاشلاماقی و بالق اچندن چقاروب توشوردک بز یونسنی (بِالْعَرَاءِ) میج

بر آغاچ و اولان اوسمه گان بوش صحراغه (وهو سقیم) و حانکه اول یونس صرخار
 ایدی یعنی بالقی فارنندن چقفان وقتده غایتده ضعیف و حالسز یا کما طوغان بالا
 کبی ایدی (وَأَنْبَتْنَا عَلَيْهِ) هم اوسدرک بز یونسنگ باشی اوستینه (شجره من
 یقطین) بر قباق آغاچینی تا کم اول آغاچنک پافراقلاری اول صحراده حضرت
 یونسقه کوله گه بولدی هم اول پافراقنک خاصینی شولدرکه آنک تیکراسینه چنلر
 هیچده کیلماسلر بس اول آغاچ سایه سنده یونس چنندن هم قویاش اسپسندن
 ایمین بولدی هم حق تعالی نك فرمائی برله طامدن بر فرجه سی کیلوب ایچه کینی
 حضرت یونسنگ آغزینه قویوب آئی ایبزور ایدی تا کم شول طریقه تریبه لنب
 تیریلری محکم بولدی هم آرز آرز قوت کروب تمام صحتلاندی (وَأَرْسَلْنَاهُ) هم
 یباردک بز یونسنی ایکنچی مرتبه (إِلَى مِائَةِ أَلْفٍ) یوز منک کشی صاری
 (أَوْ يَزِيدُونَ) یا ایسه آرتورلر یوز مکن یعنی یوز مکن هم آرتوغراق بولغان
 خلقفه آئی پیغمبر ایتوب یباردک مرویدرکه یونس علیه السلام نك قایتوب
 کیلمه کینک خبری نینوی شهرینه ایشتولگاج شهرنک پادشاهی بارچه قومی برله
 حضرت یونسغه فارشو چقدی و آئی غایت تعظیم و تکریم برله فارشو آلدی (فَأَمَّنَا)
 بس ایمان کیلتوردیلر آنلر یونس پیغمبرگه یعنی آنک حضورنده اولگی
 ایمانلرینی تجدید ایتدیلر (فَبَتَّعْنَاهُم) بس فائتلاندی بزلر نی دنیانعمتلری برله
 (إِلَى حِينٍ) بر مدت که چه یعنی اجللری یتکانگه قدر (فَأَسْتَفْتِهِمْ) بس صور اغل
 سن ای محمد علیه السلام بنو خزاعه و بنی ملیح قبیلهلرندن کم آنلر فرشتهلر نی
 خداینک قزلر یدر دیوب ایتورلر (الرَّبِّكَ الْبَنَاتُ) ایاسنک پروردکار کما بولفوجیلر مو
 قزلر (وَلَهُمُ الْبَنُونَ) و آنلرغه اوغللر (أَمْ خَلَقْنَا الْمَلَائِكَةَ) یا ایسه بز باراندن مو
 فرشتهلر نی (إِنَّا) خاتونلر و قزلر ایتوب (وَهُمْ شَاهِدُونَ) و حالانکه آنلر حاضر
 ایدیلر یعنی فرشتهلر نی قزلر ایتوب یار اتقانیمزنی اول مشرکلر کورب تور دیلر مو
 البته کورگانلری یوقدر بس کورگان بولماسه لر نی اوچون فرشتهلر نی خداینک
 قزلر یدر دیب ایتلر (إِلَّا أَنَّهُمْ) آگاه بولفلر کم درستلکده اول مشرکلر یعنی
 بنو خزاعه و بنو ملیح قبیلهلری (مَنْ أَفْكَهَمْ) اوزلرینک یالغان و افتراهلرندن
 (لَيَقُولُونَ) ایتورلر (وَلَدَ اللَّهُ) بالا طوفردی خدای دیوب تعالی عن مایقولون
 (وَأَنَّهُمْ لَكَذِبُونَ) و درستلکده آنلر البته یالغان ایتکوجیلردر اوشبو سوزلرنده
 (أَصْطَفَى الْبَنَاتُ) ای اختیار ایتدیو خدای تعالی قزلر نی کم سزلر آنلر نی مکروه

ڪورورسز (عَلَى الْبَنِينَ) اوغللر اوزرينه کم سوار آنک برله ماقتانورسز يعني
 اوزکوز قز بالاکوز بولونی سوياسسز ونله مهسسز اير بالا بولونی باراطورسز
 بس خدايفه ني اوچون اوزکوز سويبه گان نرسه ني نسبت بيراسز وقزلری باردر
 ديب ايتسز (مَالِكُمْ) نيدر سزلرگه (كَيْفَ نَعْكُمُونَ) نيچك حكم قياورسز واوزکوز
 سويبه گان نرسه ني خدای تعالی گه نسبت بيرورسز بونيچك اشعر (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ)
 ايا ايسکوزگه توشورماسسز مو وفکر قيلماسسز موکم خدای تعالی خاتون وبلادن
 منزدر خاتون وبالا مخلوقده بولور خدای تعالی مخلوق توگلدر بلکه اوزی
 خالقدر (أَمْ لَكُمْ) يا ايسه بارمودر سزلرگه اوشبو سوزکوزده (سُلْطَانٌ مُّبِينٌ)
 بر روشن بولغوجی دليل يعني اوشبو سوزکوزگه بر ظاهر دليلکوز بارمودر
 (فَاتُوا بَكْتَابِكُمْ) بس کلتورکوزسز اول دليلکوز يازلعان کتاپنی (أَنْ
 كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولسه کوزسز راست ايتکوپيلر اوشبو دعواکوزده مرويدرکه
 بني خزاغه مشرکری ايتديلر خدای پريلرنگ اولوغلرندن اوزينه خاتون آلدی
 فرشتهلر شوندن طوغديلر نعوذ بالله من ذلك حق تعالی آنلرني رد ايلاب بيوردی
 (وَجَعَلُوا) هم قيلديلر اول مشرک (بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْجَنَّةِ) خدای تعالی برله پريلر
 آراسنده (نَسَبًا) نسبیني يعني ايرلك وخاتونلقی نسبتی باردرديديلر ياکه مراد
 محوسيلردرکم آنلر خدای برله شيطان فرنداشرلدرديديلر تعالی عن ذلك (وَأَقْدَمَ
 عَلِمَتِ الْجَنَّةَ) وحقیق بلديلر پريلر وشيطانلر شونی کم (أَنَّهُمْ لَمَحْضُرُونَ) درستلکده
 آنلر حاضر ايتولمشرلدر قيامت کوننده اوشبو سوزنی ايتکوپيلر برله ياکه
 آنلرغه ابارگانلر برله برگه عذاب ايدلمک اوچون (سَبْعَانَ اللَّهُ) پاك ومنزه در
 خدای تعالی (عَمَّا يَصِفُونَ) شول نرسه دن کم صفتلرلر اول مشرک آنک برله
 خاتونی وبالاسی باردر ديبه کلری کبی (الْأَعْبَادَ اللَّهُ الْمُخْلِصِينَ) مگر صفتلاماسلر
 خدایني نبوشسز اشرلر برله خدای تعالی ننگ کفر وشرکدن پاك ايتولمش بنتلری
 (فَأَنكُمُ) بس درستلکده سزلر ای مشرکلر (وَمَا تَعْبُدُونَ) دخی شول نرسه کم
 سزلر طابونورسز آتما يعني پوتلرکوز (مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ) سزلر ايماسسز اول طابونغان
 نرسه کوز اوزره (بِفَاتِنِينَ) آزدرغوچيلر وضلالنکه توشورگوچيلر ياکه سزلر هم
 پوتلرکوز خدای تعالی اوزره خلقتن برکسه ني آزدرغوچيلر توگلسز يعني خدايفه
 عبادت ايتودن منع قیلا آلماسسز بلکه هدايت وضلالت خدای تعالی دندر
 (الْأَمْنُ هُوَ) مگر شول کسه ني آزدرورسز کم اول اوزی (صَالِ الْجَحِيمِ) توشغه

كركوچىدىر يەنى خىداي تەئالى نىڭ ئىلمى قەدىمىندە ئانڭ تەۋغىفە كىرمىكى مقرر ايتىلمىشىدىر
 فرىشتەلەرگە تابونغۇچىلارنىڭ سوزلار يىنى رىداۋچون فرىشتەلەرنىڭ خىدايفە بىدە بولۇلار يىنى
 بىيان ايدىوب بىيورور كىم اول فرىشتەلەر ايتورلار (وَمَا مَنَّا) ويوقىدىر ھىچ بىر
 كەسە بىزار دن (إِلَّا لِمَقَامٍ مَّعْلُومٍ) مگر باردىر ئانڭ بىر مەلۇم اورنى ومقامى
 خىداي تەئالى گە خىدمەت وعبادت فىلۇدە ھىچ قاىوسى شول مەقامىدىن اونا آلماس
 (وَأَنَّا) ھىم درىستلىككە بىزار (لَنَعْنُ الصَّافُونَ) بىزار مۇز صف باغلاغۇچىلار طاعت
 وعبادتتە (وَأَنَّا) دىخى درىستلىككە بىزار (لَنَعْنُ الْمُسَبِّحُونَ) بىزار مۇز تىسبىخ ايتكوچىلار
 خىداي تەئالى گە ھىم آنى نەقساناتىدىن تىزىبە ايتكوچىلار (وَأَن كَانُوا) ودرىستلىككە بولدىلار
 قىرىش مشركلار ي پىغىمبەر ئىلىيە السلامنىڭ كىلىبە كىندىن الگارى (لَيَقُولُنَّ) ايتورلار
 آنلار (أَوَإِن عَدْنَا) اگىر بولسە ايدى بىزنىڭ قاشىمىز دە (ذَكَرًا) بىر ذكىر يەنى
 اگىر بىزلەرگە ھىم بىر كىتاب نازل بولسە ايدى كىم اول كىتابىدە وعظ و نصىحتلەر بولسە
 ايدى (مِنَ الْأَوَّلِينَ) اوڭلىكىلارنىڭ كىتابلىرىدىن (لَكُنَّا) البىتە بولور ايدىك بىز (عِبَادَ اللَّهِ
 الْمَخْلُوعِينَ) خىداي تەئالى نىڭ شىرك وكىردىن پاك ايتىلمىش بىندەلرى اول كىتابىنى
 قىبول ايدىوب ايمان كىلتورور ايدىك دىيور ايدىلار وشول وقتكىم كىلدى آنلارغە
 كىتاب يەنى قرآن (فَكَفَرُوا بِهِ) بىس اشانمادىلار آنلار اول كىتابغە وايمان كىلتورمادىلار
 (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بىس تىزدىر كىم بىلورلار آنلار كىفر وشىركلار بىنىڭ عاقىبىتىنى (وَلَقَدْ
 سَبَقَتْ) وتەحقىق اوتكاندىر (كَلِمَاتُنَا) بىزنىڭ سوزىمىز يەنى ظفر ونصرت وعەسى
 كىم اول وعەنى قىلدىق (لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ) پىغىمبەر ايتوب بىيارلىش بىندەلرىمىز
 اوچون (أَنَّهُمْ) درىستلىككە اول پىغىمبەرلەر (لَهُمُ الْمَنُورُونَ) البىتە آنلاردر نصرت
 وياردم ايتلمىشلەر (وَأَن جُنَدُنَا) ھىم درىستلىككە بىزنىڭ لشكىرىمىز يەنى پىغىمبەرلەرگە
 ايدىرگان كىشىلەر (لَهُمُ الْغَالِبُونَ) البىتە آنلاردر غلبە ايتكوچىلار واوستون بولغۇچىلار
 دىشمانلار اوزرىنە (فَتَوَلَّوْا عَنْهُمْ) بىس يوز دوسىرگىل سىن اى محمد ئىلىيە السلام
 اول مشركلاردىن (حَتَّىٰ حِينٍ) بىر مەدىككە قىدر يەنى تاكىم آنلارنى اولتورمىك بىرلە
 سىڭا فرمان كىلىگانگە چە آنلارغە تەرض قىلماغل ياكە نصرت وعەسى يىتكانگە چە كىم
 بىر صوغىشى كونىدىر ياكە مەكەنى قىتەق ايتكىلەن كوندىر (وَأَبْصُرْهُمْ) دىخى كورگىل
 اول مشركلارنىڭ ھالىنى اول كوندە (فَسَوْفَ يَبْصُرُونَ) بىس تىزدىر كىم كورورلار
 آنلار اوزلرى ھىم (أَفَبِعَذَابِنَا) ايا بىزنىڭ عذابىمىز بىرلە (يَسْتَعْجِلُونَ) استەجىل
 قىلورلارمو آنلار يەنى استوزآء طرىقنچە بىزگە وعە قىلىنىش عذاب قاچقان كىل

(۱) ابو وراق عليه الرحمة بيوردى كم قرآنه حروف مقطعه كقارنى تسكيت ايچون يعنى استهزاء ومسخره ابتودن طوقتانىق اوچوندر مكده رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى قرآننى نمازده هم باشقه

﴿ ۲۳ نېسى جزى من سورھسى ﴾

۴۴۱

وقتلده جھرا تلاوت

ايتكانده مشركر عناد

وحسدلرندن قوللر ينى

قولغه اوروب تيوشسز

سوزلر ايتوب اول

حضرتنى ياكلشدرماق

ايچون نورلى ادبىز-

لكلر ومسخره لكلر

فيلورلر ايدى حق

سبحانه وتعالى مشركلرنى

اول اشدين توقتانو

ايچون اوشبو حرفلرنى

يباردى تاكم پيغمبر

حضرتنى سورھنك اولده

اوشبو حروف مقطعهنى

اوقوغاچ مشركلر آنى

ايشتوب بو حرفلرنك

معنلارى خصوصتك تفكر

وتأملگه مشغول بولوب

استهزاء ومسخره-

لكلرندن توقتارلر ايدى

اوشبوص حرفى خصوصتك

علمآدن نورلى سوزلر

منقولدر بعضيلر خداى

تعالى نك بر اسمبدر

ديورلر ياكه قرآننك

اسمبدر ياكه اوشبو

سورھگه اسمدر ياكه

صانع وصادق الوعد

اسمبدرينك مفتاحبدر

ديوب آشغورلر (فَإِذَا نَزَلَ بِسْمِ رَبِّكَ فَاقْرَأْ) بس هر قاچان اينسه اول عذاب (بِسْمِ رَبِّكَ) آنلرنك تىكره سينه يعنى وعده ايتلمش عذاب آنلرغه كېلسه (فَإِذَا) بس نى ياوز بولور شول وقتده (صَبَّاحُ الْمُنْدَرِينِ) فورقونولمشلرنك طاكلرى يعنى اول وقتده آنلرنك حالى بيك چيغين بولور (وَتَوَلَّى عَنْهُمْ) ويوز دوندر گل سين اول مشركلردن (حَتَّىٰ حِينٍ) بر معلوم مدتكه چه (وَأَبْصَرَ) هم كور گل سين آنلرنك احوالينى (فَسَوْفَ يَبْصُرُونَ) بس تيزدر كم كورورلر آنلر اوزلرى هم كفر وشركلرينك عاقبتى نيچك بولماقيني (سَبْعَانَ رَبِّكَ) پاك ومنزه در سينك پروردكارك (رَبِّ الْعَزَّةِ) قوت وغالبك اياسى بولغوچى پروردكارك (عَمَّا يَصْفُونَ) شول نرسه دن پا كدر كم صفتلارلر اول مشركلر آنى اول نرسه برله (وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ) وسلام هم رحمت بولغوچيبر يبارلمش پيغمبرلر اوزرينه (وَالْعَمَلَةُ) هم بارچه ثنا و ماقتاماق مخصوصدر خداى تعالى گه (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالمرنك پروردكارى بولغوچى خداى تعالى بو آيت بنده لر گه تسبيح و تحميدنى تعليمدر امام محى السنه رحمه الله معالم التنزيلده حضرت على المرتضى كرم الله وجهه دن نقل قىلدى كم هر كم آخا اجر و ثواب كوبرك والوغراق بولونى تلاسه آنك مجلسنده آخرغى كلامى اوشبو آيت كريمه بولسون

﴿ سورة ص مكيه وهى ثمان وثمانون آية ﴾

﴿ ۲۷ نېسى سورھ ص سورھسى مكده نازلدر ۸ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(ص) الله اعلم بهراده (۱) (وَالْقُرْآنُ ذِي الذِّكْرِ) عظمت و شرافته هم شهرت اياسى بولغوچى قرآن برله قسم ياد ايتارمن ياكه ذكرنى مشتمل بولغان قرآن برله آنطدر كم اش مشركلر گمان ايتكاچه نوگلدر (بَلِّغِ الَّذِينَ كَفَرُوا) بلكه ايمان كېلتورماگان و حقلغه اشانماغان كېسه لر قريش اولوغلرندن (فِي عِزَّةٍ) باش طارنوده بولغوچيلدر حقى قبول قىلودن (وَشَقَاقٍ) هم خدايفه مخالفتده ورسولينه عداوة و دشمانلقده بولغوچيلدر (كَمْ أَهْلَكْنَا) كوبرو ونى قدر هلاك

واحقافده كېلتورمشدر كم بو حرف محمد عليه الصلوة والسلامك ۴۳ اسمبدر و حضرت على كرم الله

وجهه كوكه گى بر ديگزنك اسمبدر ديوب بيورمشدرو الله تعالى اعلم.

ايتىدك بىز (من قبلهم) اوشبو ۱۰۰ لرنىس الكارى (من قرن) زمانه اهلندن
 يعنى اولگى ايتلردن كۆپ كىمىسەردى ھىداي ورسول ھكىمدىن باش طارتولرى
 سىبىلى ھلاك ابلەدك (فنادوا) بس ندا قىلدىلر و چاقرىدىلر آنلر اشلەگان اشلرىنە
 اوكونوب وتوبە قىلۇپ تاكىم بىر كىمىسە آنلرنىڭ فرىادلىرىنە ايرىشۇپ آنلرنى
 عذابدىن قوتقارسون اوچون (ولات حين مناص) وچالانكە اول وقت ھىجات
 وفورتلىماق وقتى نوگلىدىنى قىدر چاقرىسەلر دە ھىچ كىم آنلرنى قوتقارماس ھم
 اوكونلرى فائىدە بىرماس و چاقرىغە اورن بولماس (وعجبوا) و عجبلىدىلر اول
 مشركلر (ان جاءهم) شوكتا كىم كىلدى آنلرغە (منذر منهم) بىر قورقۇنۇچى آنلرنىڭ
 جىنىدىن يعنى اوز جىنىلرىدىن و آدمىدىن بىر كىمىسە پىغىمبىر بولۇپ كىلمەكەنە
 عجبلىدىلر (وقال الكافرون) ھم ايتىدىلر اشانماغان كىمىسەلر (هذا ساحر) اوشبو
 مۇھىد ئىلەھىيە السلام سەھرىچىدىر كىم كىشى قىلا آلمانغان اشلرنى قىلور (كذاب) يالغان
 ايتكۈچىدىر كىم يالغاندىن فرآنىنى خىداينىڭ كلامى دىيۇپ دعوى قىلور دىدىلر
 مرويدىر كە ھىمىزە و ھىمىزە رىضى اللە عنھما لرنىڭ مۇسلمان بولدىلرنىڭ سوڭ قىرىش
 اولوغلىرى بىك قايغۇرۇپ ابوطالبنىڭ ھىزورىنە كىلدىلر و ايتىدىلر كىم اى عبد
 منافى اولغى سىن بىز لرنىڭ آرامزىدە مەھرىمىز والوغىمىز سىڭ بىز لرنىڭ سىڭا كىلدىك
 تاكىم بىزنىڭ بىرلە قىرنداشىڭ اولغى آراسىدە سىن ھىكەم ابلە گل بىزنىڭ اولوغلىرىمىزنى
 بىرەم بىرەم آلدالاب آتا و بابالىرىمىز دىنىدىن چىقارادىر و بىزنىڭ مەبۇدلىرىمىزنى خورلايدىر
 آرامزىغە قىتسە و تىفرە سالىدى دىدىلر ابوطالب رسول اكرم صلى اللە ئىلەھىيە وسلم
 ھىزرىتىنى شول مجلسكە چاقۇرۇپ كىلتوردى و ايتىدىكىم اى مۇھىد قومنىڭ اولوغلىرى
 كىلگەنلر آنلرنىڭ سىندىن بىر مەدەئالىرى باردىر بو ھىصوصدە تىفكىر قىلغىل قومنىڭ
 سوزىنى بىرىولى قايتارماغىل ھىزرىتى بىيوردىكىم اى مەشىر قىرىش مېنىدىن مەلۇم بىگىز
 نى نەرسەدر آنلر ايتىدىلر سىن بىزنىڭ آتا بابالىرىمىزدىن قالغان دىنىمىزنى خورلاۋىڭنى
 قوبىغىل ھم پوتلىرىمىزنى سوكتا گل بىز لرنىڭ ھىم سىڭا نەرسە قىلماسىز ھىم سىڭا
 ابارماسىز دىدىلر ھىزرىتى بىيوردىكىم مېن ھىم سىز لردىن بىر نەرسە تىلب ايدىر مەن
 بىر كىلمەدە مېنىم بىرلە اتفاق قىلگىز تاكىم ھىرب ئىلكىنلرى سىزگە مەسخىر بولور ھىم
 عجم اولوغلىرى سىز لرنىڭ اطاعت قىلورلر آنلر ايتىدىلر اول نىندىن كىلمەدر
 سىد عالم على اللە ئىلەھىيە وسلم بىيوردى لا الە الا اللە كىلمەسىدەر بو سوزنى ايشىتىكچ
 قىرىش اولوغلىرى بىرىولى ھىزرىتىدىن اعراض ايدۇپ بىر بىرىنىڭ ايتىدىلر (اجعل

(الْآلِهَةِ) ایا قیلدیمو بو محمد علیه السلام خدایلرنی (الْهَآ وَاحِدًا) برگنه بولغوجی
 خدای یعنی خدای برگنه در آندن باشقه هیچ خدای یوقدر دیوب ایتور (ان هذا)
 درستلکده اوشبو خداینک برگنه بولماقی (لَسَىٰٓ عَجَابٌ) البته بر عجب نرسه در
 زیرا که بزنگ اوچبوز آلتمش پونلریمز بارچهسی بر مکه شهرینک اشینی باشقارا
 آلماسلر برگنه خدای بارچه عالمنک اشلرینی نیچک باشقارور وتوغری قیلور
 دیدیلر (وَإِنطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ) هم آشوغوب کیتدیلر ابوطالبینک ایووندن برگروه
 اولوغلر فریش مشرکلرندن وبربرسینه ایتدیلر (أَن اَمْشُوا) شوپله دیوبکم
 یورکزیز (وَأَصْبِرُوا) هم صبر قیلکیز (عَلَى الْهَتِكُمْ) اوز خدایلرکیزغه طابونق
 اوزره یعنی پونلرغه طابونق قویماکیز صبر ایتوب تورکیز (ان هذا) درستلکده
 اوشبو محمدنک اشلری (لَسَىٰٓ بِرَادٍ) بر نرسه در کم اراده ایتولمش بولور یعنی
 بواش قضا وتقديرنک نلامه کی برله بولغان اشدر تقدير ایتولمش اش واقع
 بولمای فالماس یا که محمد علیه السلامنک نلامه کی برله بولغان اشدر کم نرفع واستعلا
 فی تلب اوشبو طریقه دعوی قیلور (مَآسَمِنَا) ایشتمه دک بز (بهذا) اوشبونق
 یعنی خداینک برگنه بولماقینی (فِي الْمَلَةِ الْآخِرَةِ) سوکفی ملتده یعنی آنالرمزدن
 فالغان دینده یا که عیسی پیغمبر دیننده کم ملتلرنک آخردر (ان هذا) ایبه سدر
 اوشبو خداینی بردیمک وتوحید (الْاٰخِلَاقِ) مگر بورتوزو یعنی محمد علیه
 السلام اوزی توزوگان بر یالغاندر (أَنْزَلَ) ایا ایندرلیمو (عَلَيْهِ) آنک اوزرینه
 (الذِّكْرِ) قرآن (مَنْ بَيْنَنَا) بزنگ آرامزدن یعنی بزنگ آرامردن فی اوچون
 آکاغنه قرآن ایندرلور باشقه لرغه ایندرلمهس ونومنک اولوغلرینه بواش
 بولماس دیدیلر آنلر بوسوزنی حسد وکونچیلکارندن ایتدیلر (بَلْ هُمْ) بلکه
 اول مشرکلر (فِي شَكٍّ) شکده وگمانده بولغوجیلردر (مَنْ ذَكَرَنِي) مینم ذکرمدن
 (بَلْ لَمَّا يَدْفُؤُوا عَذَابَ) بلکه آنلر هنوز طاتوماغانلردر مینم عذابینی اگر
 عذابینی طاتوسه لر آنلرنک شکلری زایل بولور ایدی (أَمْ عِنْدَهُمْ) یا ایسه آنلرنک
 قاشنده بولغوجیدرمو (خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ) پروردکارکنک رحمت خزینه لری
 (الْعَزِيزِ) غالب بولغوجی پروردکارکم هرگز مغلوب بولماس (الْوَهَّابِ)
 باغشلاغوجی کم هر نرسه فی مستعقلرغه باغشلار یعنی پیغمبرلکنک مفتاحلری اول
 مشرکلر قولنده نوگلدر وآنلر اختیارنده نوگلدر ناکم اوزلرینک اولوغلرینه
 پیغمبرلک بیرورلر ایدی بلکه خدای تعالی اختیارنده در هر کم فی تلهسه شونی

پیغمبر ایلر اوزینک فضلدر (آم لہم) یا ایسہ اول مشرک لرگہ بولغوچیدر مو
 (مَلِكِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلر ننگ ہم بیر لرنگ پادشاهلق (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوک
 برلہ بیر آراسندہ بولغان نرسہ لرنگ پادشاهلق واگر آنلرنگ قولندہ بولسہ
 (فَلْيَرْتَقُوا) بس کیرا کدر کم آشسونلر وبقاری منسونلر آنلر (فِي الْأَسْبَابِ)
 سببلرگہ یعنی اکر آنلر کوکلرگہ ویرلرگہ مالک بولسہ لر کوککہ منہ تورغان
 سببلرنی حاصل ایلاب کوککہ منسونلر وعالم ننگ اشلرینی تدبیر ایلسونلر کم
 نی تلہسہ لر شونی پیغمبر ایتسونلر ونلرگان کشلرندن پیغمبر لکنی کیری
 آلسونلر اکر کوچلری یتسہ اشلر سونلر لکن البتہ کوچلری یتسہ س بواشلر آنلر
 قولندہ توگلدر (جندما) بر آزغنه لشکرلر اول فریش مشرکلری (هَذَاكَ)
 شول اورندہ یعنی بدر صوغشندہ (مہزوم) ینگلمش و صندرلمش لشکردر (من
 الْأَحْزَابِ) پیغمبر لرگہ فارشی لشکر طارتوب صوغشوقچی کفار گروہ لرندن یعنی بو
 مشرکلرگہ ہیچدہ ماقتانورغہ اورن یوقدر بر آزغنه ضعیف لشکرلردر کم تیز
 زماندہ بدر صوغشندہ مسلمانلر آنلرنی ینگوب آنلر مغلوب بولوب و صوب
 فاجسہ لر کیرا کدر بو آیت فرآننگ معجزہ ایدکینہ دلیل بولغان آیتلر دندر کم
 بدر صوغشی بولودن الکاری مشرکلر ننگ بدردہ مغلوب بولولرندن خبر
 بیر مشدر (كَذَّبَتْ) یالقانغہ طوتدیلر پیغمبرلرنی (قَبْلَهُمْ) اوشبو مکہ مشرکلرندن
 الکاری (قَوْمِ نُوحٍ) نوح پیغمبر قومی (وَعَادٍ) ہم عاد قومی ہود پیغمبرنی
 یالقانغہ طوتدیلر (وَفِرْعَوْنَ ذُو الْأَوْتَادِ) دخی فادافلر ایہسی بولغوچی فرعون
 موسی علیہ السلامی یالقانغہ طوتدی فادافلر ایہسی دیمک شول چہتندندر کہ
 فرعون مؤمنلر ننگ تہ نلرینہ فادافلر فاندروب آنلرنی عذاب قیلور ایدی (وَتَمُودَ)
 دخی تکذیب ایتدیلر ثمود قومی صالح علیہ السلامی (وَقَوْمِ لُوطٍ) ہم لوط قومی
 یالقانغہ طوتدیلر لوط علیہ السلامی (وَأَصْحَابِ الْآيَةِ) دخی ایکہ اہلی شعیب
 علیہ السلامی تکذیب قیلدیلر (أُولَئِكَ الْأَحْزَابُ) اوشبولر مکذب و یالقانغہ
 طوتقوچی گروہلردر فریش مشرکلری ہم شولار جملہ سندن بولورلر (أَنْ كُلَّ)
 ایہہ سدر آنلرنگ ہیچ قایوسی (الْأَكْذَابِ الرَّسُلِ) مگر کم تکذیب قیلدی رسوللرنی
 (فَحَقَّ عِقَابٌ) بس مستحق بولدی مینم عذابغہ ہم آنلرغہ عذاب نازل بولدی
 (وَمَا يَنْظُرُ) ومنتظر بولماسلر یعنی کوتہہ سلر (هُؤُلَاءِ) اوشبو گروہ فریش
 مشرکلری (الْأَصِيحَّةُ وَاحِدَةً) مگر کوتہر لر بر صیحنہ یعنی اسرافیل سورینی

(۱) كشفى الاسرار صاعبي كىلتور مشدر كه طاغىر و ماشىر نىك تسبيح ايتمه كلى عقلغه قاراغانده عجب اش بولسه ده حق سبحانه و تعالى نىك قدر تينه نظرا هېچده بعيد توگلىدر رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضر تىنىك قولنده واقى طاغىر تسبيح ايتورلر ايدى و مرويدر كه اولياء الله دن براو بر طاشنى كوردى كم بىغور طاغىرلى كىبى اول طاغىر صو طامار ايدى اول ولى نوقى ايدوب فكر لب اول طاغىر قاراب طوردى طاش نلگه كىلوب ايتدى: ۴۴۵

«اى ولى الله نيچه بىلدر در كم خدائى تعالى مېنى ياراندى آنىك سىاستندن قورقوب هميشه حسرت برله بىغلار من اول ولى مناجات قىلدى الهى بو بېچاره طاشنى عذابىكندن ايمىن ايل گل ديدى آنىك دعاسى قبول بولوب طاغىر عذابىن ايمىن بولدىك ديوب بشارت كىلدى بر مدتىن صو كى اول ولى ينه شول طاش يانندن اوتدى كوردى كم اول طاش او لىگىدىن هم آرتىراق قىرلر تو كوب بىغلار اول ولى ايتدى: «ايمدى عذابىن ايمىن بولدىك نى اوچون بىغلارنىك» طاش جواب بىردى كم: «اولىك عذاب خوفندن بىغلار ايدم ايمدى ايمىن بولماقنىك شادلقندن بىغلار من ديدى. كشفى.

اورمه كنى كوتىرلر هر نايچان صورنى اورسه همىلر هلاك بولورلر (ما لها) بوقدر اول صيغه اوچون (من فواق) هېچ بر رجوع و دونىك يعنى هېچ كم آنى كىبرى دوندره آلماس (وقالوا) و ايتدىلر قىرىشنىك معاندلىرى نضر بن حارث هم آنىك اتباعى كىبى (ربنا) اى بىزنىك پروردكار مز (عجل لنا) آشقىدروب بىر گل سېن بىز لىرگه (فظنا) بىزنىك اولوشمىزنى عذابىن يعنى بىز لىرگه بولاچق عذابىنى حاضر بىبار گل (قبّل يوم الحساب) حساب كونىدىن الگارى آنلر بو سوزنى استىز آء طرىقنچه ايتدىلر آنلرنىك استىز آلرلى و مسخره گه طونولرى سببلى پىغمبر عليه السلام حضرتى ملول بولور ايدى حق سبحانه و تعالى بىوردى كم (اصبر) صبر قىلغل و چداغل سېن اى محمد عليه السلام (على ما يقولون) شول نرسه اوزره كم ايتورلر مشركلر و استىز آء قىلورلر (واذكر) هم ايسىكا نوشور گل سېن (عبدا داود) بىزنىك بىزىك مز داودنى (ذا الابد) دىنده قوت ايهسى بولغوى داود عليه السلامنى (انه اواب) درستلىكده اول داود پىغمبر قايتقوى ايدى خدائى تعالى صارى (انا سخرنا الجبال) درستلىكده بىز مسخر و مطيع ايتدىك طاولرنى ناكم داود عليه السلام هر اورنقه نلسه شول اورنقه بارورلر ايدى (معه يسبحن) آنىك برله تسبيح (۱) ايتورلر ايدى (بالعشى) كىچىده (والاشراق) هم قوباش چىغان وقتى (والطير) دىكى مسخر قىلدى اول داودغه قوشلرنى (مخشورة) جمع ايتلمش و جبولمش بولغانلرى حالده اول قوشلر آنىك باشى اوستىنده (كل له اواب) هر قايسى اول طاولرنىك و قوشلرنىك حضرت داودغه اطاعت ايتكوى ايدىلر (وشدنا) دىكى محكم ايلدىك بىز (ملكه) اول داودنىك پادشاهلىقىنى مظلوملرنىك دعاسى سببلى ياكه عدلىكى سببلى ياكه عقللى وزيرلر سببلى (۲) (واتينا الحكمة) هم بىردىك بىز داود پىغمبرگه حكمتنى يعنى تمام علم و كمال عملنى (وفصل الخطاب) هم پاكىزه بولغوى و مقصودنى ايرىم آچق آكلاطقوى سوزنى

(۲) امام ابواللث فنىس سره بىوردى حضرت داودنىك ملكى محكم بولماقنى شونىك برله ايدى كم حق تعالى آنىك محكمه سېنه كوككن بر چلبر نوشورمش ايدى ايكى كشى دعوالاشوب محكمه گه كىلسلر قايسى شول چلبرنى قولى برله طونسه حلقنى شونىك طرفنده بولور ايدى باطل بولغان طرفنده كشى هېچده اول چلبرنى طوتا آلماس ايدى.

بزرگکم ہیج کم آنک سوزینی آ کلامای فالہاس ایدی یا کہ فصل خطابدن
 مراد ایکی خصم آراسینی طوغر یلق برلہ آبورماق وعدللك برلہ حکم ایلہ مکدر
 مرویدر کہ داود علیہ السلام زمانده اوریا اسملی برکشی بر خاتونغه یاوچی بیاروب
 خاتونلغه سورادی اول خاتون اوریاغه بارماچی بولوب اشلری عقد فیلورغه
 بافلاشاچ خاتوننگ وایلری قبول ایتمه یوب اشنی توفتاندیلر شول وقتده حضرت
 داود عابہ السلام هم اول خاتوننی اوزینه سوراب یاوچی بیهردی حضرت
 داودنگ آندن باشقه هم توفسان توفز خاتوننی بار ایدی اول خاتوننی یوزنجی
 خاتونلغه سورادی بو خصوصده یعنی ایکنچی کشی خطبه سی اوستینه خطبه
 قبلماقلی اوچون حضرت داودغه عتاب آئی ایشدی حق سبحانه وتعالی اول
 اشدن خبر بیروب بیورورکم (وَهَلْ اَنْبِیْک) وایا کیلدیمو سیکا ای محمده علیه
 السلام (نَبَاُ الْخَصْم) حضرت داود آلدینه دعواله شوب کیلگان ایکی گروه
 خصمنک خبری نییاندہ بیورمشرکہ آنلر جبرائیل میکائیل علیهما السلام ایدیلر
 کم ایکی خصم صورتده بولوب داود علیه السلام حضورینه کیلدیلر هر قابوسینک
 طرفنده فرشته اردن بر جماعت بار ایدی وحضرت داود کونلرنی تقسیم ایلہ مش
 ایدی بر کون عبادت فیلور ایدی وبر کون وعظ سویلر ایدی وبر کون
 اوزینک مہلری و حاجتلی برلہ شغللور ایدی عبادت فیلا طورغان کوننده
 یوقاریدافی خانہ سینہ منوب ایشکلرنی یابارلر ایدی هم آنک تیکراسنک صاچیلر
 نوروب خلقنی حضرت داود بانینه کرودن منع ایدہ لر ایدی اول فرشته لر شول
 کون دعواغه کیلگان آدمیلر صورتده بولوب توغری یوقاریغه آنک عبادتخانہ سینہ
 مندیلر نتاککم بیورور (اَدْ تَسُوْرُوْا الْمَعْرَابَ) شول وقتده کم دیوار آرقلی
 نوشدیلر آنلر یوقاریدافی عبادتخانہغه (اَدْ دَخَلُوْا عَلٰی دَاوُدَ) شول وقت کم
 کردیلر آنلر داود علیه السلام اوزرینه وایشک توبندہ گی صاچیلر آنلرنی
 ضرورمادیلر (فَفَزَعَ مِنْهُمْ) بس قورقدی آنلردن حضرت داود زیرا کہ آنلرنک
 اچانسز آکسزدن یوقاری خانہ گہ چقدفلرندن بر بر ضرر وزیان قصدی برلہ
 کیلگان بولماسونلر دیوب گمان فیلدی (قَالُوْا) ایتدیلر آنلر یعنی دعواچیلر
 صورتده کیلگان فرشته لر حضرت داودنگ قورقدینی کورب ایتدیلر (لَا تَخَفْ)
 قورقماغل سن ای داود بزلر سکا پوزلق ایتارگہ کیلمادک بلگہ بزلر (خصمان)
 ایکی گروهیز بر پر یوزگہ خصملر دعواچیلرکم (بَغٰی بَعْضُنَا) ظلملق فیلدی

بزنك بعضيمز (علی بعض) بعضيمز اوزره (فاحکم) بس حکم قیلعل سن (بیننا)
 بزنك آرامزده (بالحق) راستلق وتوغریلق برله (ولا تشطط) هم جور وظلم
 ایتمه گل اوزنك حكمتكده (واهدنا) دخی كوندر گل سن بزلرنی (الی سوا
 الصراط) یولنك توغریسینه عدالت یولیدر داود علیه السلام آنلرغه ایتدی
 دعوا کفر نی خصوصه در بیان فیلکز تا کم آرا کزده حکم ایتایم آنلرنك برسی
 ایکنچیسینه اشارت ایلاب حضرت داودغه ایتدی (ان هذا اخی) در سنلکه
 اوشبو ایر منم فرنداشمدر دینده وصحبته (له تسع وتسعون نعمة) آنك اور
 ملکنده طوقسان طوقز آنا قویلری باردر (ولی نعمة واحدة) ومینم برگنه آنا
 قویم باردر (فقال) بس ایتدی اوشبو فرنداشم مكا (اکفنیها) مینم نصیبم ایتکل
 ومیكا بیر گل سن اول بر قویکنی دیدی (وعزنی فی الخطاب) هم غالب بولدی
 اول میكا سوز سوزله شوده یعنی میكا اختیار بیرمادی اوزینك طوقسان طوقز قوی
 اوستینه منم بر قویمنی هم آلماقی بولدی بو. اش نچوك درست بولور (قال)
 ایتدی داود علیه السلام آننن بو سوزنی ایشتكاج (لقد ظلمك) تحقیق ظلملق
 فیلغاندر سكا بو فرنداشك (بسؤال نجتك) سنك بر قویکنی صورامانی برله آنی
 جمع ایتمه کی برله (الی نعاجه) اوزینك طوقسان طوقز قویلری صاری (وان
 کثیرا) ودر سنلکه کویسی (من الخطاء) شریکلردن یعنی ماللری برگه اورطاق
 بولغان کشیلرنك کوی (لیبغی) البته ظلملق قیلورلر (بعضهم علی بعض) بعضلری
 بعضلری اوزرینه قیوشلی حصه لرندن آرتقنی طلب قیلورلر (الا الذین آمنوا)
 مگر ظلم قیماسلر شول کیمسه لرم ایمان کلتوردیلر (وعملوا الصالحات) هم
 اشلادیلر ایدگو عمللرنی (وقلیل ما هم) وآزغنه در آندا این کشیلر شریکلر
 آراسنه حضرت داود علیه السلام اوشبو سوزنی ایتکاج اول فرشته لر اورنلرندن
 نوردیلر فی الحال نظر دن غایب بولدی لر داود علیه السلام حیران بولوب فکر گه
 قالدی (وظن داود) هم گمان ایتدی حضرت داود (انما فتناه) شونی کم امتحان
 ایتدك وصنادق بز آنی اوشبو اش برله تا کم تنبیه طابسون اوچون (فاستغفر
 ربه) بس مغفرت استادی داود اوزینك ربندن وبو خصوصه آگاهلاندی
 وخر را کما (۵) هم برگه بقولدی اول سجه قیلغوچی بولغانی حالده خدای تعالی گه
 (واناب) (۱) دخی قیلغان ائندن فایتدی وتبه فیلدی اول خدای تعالی گه
 (ففرنا له) بس مغفرت ایتدك وبارلقادق بز داود پیغمبر گه (ذلك) اوشبو اشنی

حضرت امام اعظم رحمة
 الله علیه فاشنده اوشبو
 آیه کریمه نی تلاوة برله
 نمازده هم غیر نمازده
 سجدة تلاوة واجبدر
 وبسو سجدة قرآنده
 بولغان تلاوة سجده لرنك
 اونو قیسیدر فتوحانده
 ابن العربی قدس سره
 بو سجده فی سجدة انابة
 هم سجدة الشکر دیوب
 تسمیه ایلامشدر.

(*) سجده

كَمْ اَنْكَ خصوصندہ استغفار ایتہش، ایدی (وَأَنْ لَّهٗ عِنْدَنَا) ہم درستلکده اول
 داودغه بولغوجیلر بزرگ فاشیمزده (لَزَلْفِي) ہر فربت ویاقلق مفرندن صولک
 وحسن ماب) ہم فایتونک کورکاملکی یعنی آخرتدہ فایتاچق اورنی جنتدر ہم
 خطاب ایتدک ہر داود پیغمبر گہ شویله دیوبکم (يَا دَاوُدُ اَنَا جَعَلْنَاكَ) ای داود
 درستلکده ہر قیلدق سنی (خَلِيفَةً فِي الْاَرْضِ) ہر خلیفہ بیر یوزندہ (فَاَحْكُمْ) بس
 حکم قیلقل سن (بَيْنَ النَّاسِ) آدمیلر آراسندہ (بِالْحَقِّ) راستلق وتوغریلق برله
 (وَلَا تَتَّبِعِ الْاَوْي) دخی ابرمه گل سن نفس آرزوسینہ (فَبِضْلُكَ) بس آزدورور
 سنی نفس آرزوسی اگر آکا ابرسهک و سنی آداشدرور (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ)
 اللہ تعالی بولندن (اِنَّ الَّذِيْنَ يَضْلُوْنَ) درستلکده شول کسهلر کم ضالنتکه توشارلر
 ویراندہ قالورلر (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) خدای تعالی بولندن (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيْدٌ) بولغوجیلر
 آنلرغہ فاطی عذاب خرتدہ (بِمَا نَسُوا) شول نرسہ سبیلی کم اونوطدیلر آنلر
 (يَوْمَ الْحِسَابِ) حساب کونینی یعنی قیامتنی ایسلرینہ توشورمادیلر وآنک اوچون
 حاضرلانمادیلر (وَمَا خَلَقْنَا) وبارانمادق ہر (السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ) کوکنی ہم یرنی
 (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوک برله بیر آراسندہ بولغان نرسہلرنی (بِاطْلًا) باطللق برله
 یعنی عبثکہ وفائدہسزغہ یارانمادق بلکہ آنلر برله خداینگ قدرت
 کاملسینہ استدلال فیلسونلر اوچون یارانمادق (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی
 مخلوقانتی فائدہسز وحکمتسز یارانمادق (ظَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا) حقلقغہ
 اشانماغان وایمان کلنورما گان کسهلرنگ گمانیدر یعنی آنلر خدای تعالی
 مخلوقانتی بوشقہ وفائدہسزغہ یاراتقان دیوب گمان ایتہرلر (قَوْلٍ) بس نی حسرة
 وکویونچدر (لِلَّذِيْنَ كَفَرُوْا) حقلقغہ اشانماغان و اوشبو طریقہ گمان ایتکان
 کسهلرگہ (مِنَ النَّارِ) توغ اوطندن مرویدرکہ قریش مشرکاری مؤمنلرگہ
 ایتدیلر بزلرگہ آخرتدہ سزنگ برله تیگز بلکہ سزلردن آرتوغراق اجر و ثوابلر
 بیرلسہ کبراکدر دیدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم (اَمْ نَجْعَلُ) ایابز قیلورمزمو
 (الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) شول کسهلرنی کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمَلُوْا الصّٰلِحٰتِ) ہم
 اشلدیلر ایندگو عمللرنی (كَالْمُفْسِدِيْنَ) فساد و بوزقلق فیلغوجیلر کیبی (فِي
 الْاَرْضِ) بیر یوزندہ یعنی مؤمنلرنی مشرکلر برله برابر و تیگز قیلورمزمو البتہ
 قیلماسیز (اَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِيْنَ) یا ایسہ قیلورمزمو تقوالق ایتکوچیلرنی و گناھدن
 صافلانغوجیلرنی (كَالْفَجٰرِ) فاجرلر و فاسقلر کیبی یعنی البتہ قیلماسیز (کتاب)

اوشبو قرآن بر کتابدیرکم (آنزلناه) ایندردک بز آنی (آلک) سینک صاری ای
 محمد علیہ السلام (مبارک) خیر وبرکات ایسه سیدر اول قرآن و آنی ایندردک
 (لیدبروآ) تا کم تدبر اینسونلر و فکراسونلر اوچون (ایاته) آنک آیتلرینی
 (ولیتدگر) هم وعظلا نسونلر و اوگوت آسونلر اوچون اول قرآن برله (اولوا
 الالباب) عقللر ایالری یعنی کامل عقلی کسه لر (ووهینا لداود) و باغشلادق
 بز داود پیغمبرگه (سلیمان) سلیمان اسملی اوغلنی (نعم المهدی) نی بغشی بنده
 ایدی اول سلیمان (انه اواب) درستلکده اول رجوع اینکوچی ایدی خدای
 تعالی گه بارچه احوالده معالده مذکوردرکه پریرلر سلیمان علیہ السلام اوچون
 دیکز آطلری طوتوب کیلتورمشلر ایدی اول آطلرنک فاناطلری بار ایدی
 صورتلری غایبده کورکام ایدی حضرت سلیمان اول آطلرنی تماشای قیلماچی
 بولدی ایکندی نمازندن صوگ حضرت سلیمانغه آنلرنی عرض قیلدیلر حضرت
 سلیمان برهم برهم اول آطلرنک تماشایینه مشغول بولوب کوننک آخرنده قویاش
 باطقانچا ادا قیلا طورغان وردندن و عبادتندن قالدی مشغوللک برله قویاش
 باطقانینی سیز ای قالدی صوگره بواشینده اوکونوب اول آطلرنک مه سیننی قربان
 ایله دی تناک کم حق تعالی بیورور (اذعرضن علیه) یاد قیلغل شول وقت کم
 عرض اینولمش بولدی سلیمان پیغمبر اوزره (بالعشی) کوننک آخرنده (الصفائت
 الجیاد) اوچ آباق برله باصوب دورتنچی آباقینک طویاق اوچی برله گنه
 باصوب طورغوچی نیز بورگوچی آطلرنی بویله طورماق آطلرده مبدوح صفتدر
 بس حضرت سلیمان آنلرنک تماشای برله مشغول بولوب اول کون اوق
 طورغان وردندن قالدی (فقال) بس ایندی سلیمان علیہ السلام (انی احببت)
 درستلکده مین اختیار ایندم (حب الغیر) مال محبتینی یعنی دنیا نرسه سیننی و دیکز
 آطلرینی سویدم تا کم شونک برله مشغول بولوب قالدم (عن ذکر ربی)
 پروردکارمینی یاد اینودن یعنی اوقی طورغان اورادلر منی او قومای قالدم (حتی
 توارت بالعجاب) تا شول وقتغه چه کم اورنولمش بولدی قویاش کیچ پرده سی
 برله یعنی قویاش بابودی و کیچ بولدی (ردوها علی) کیری فایتارگزلر اول
 آطلرنی مینم اوزریمه بس اول آطلرنی کیری حضرت سلیمان حضورینه
 کیلتوردیلر (فطلق مسعاً) بس نوردی حضرت (۱) سلیمان هم صیدرماق صیدرور
 ایدی قلیچ برله (بالسوق) اول آطلرنک بالطرلرینه یعنی بالطرلرنداغی سکرلرینی

(۱) و بعضی علم
 دیبشدرکم ذکردر
 مراد نمازدر سلیمان
 علیہ السلام اول آطلری
 تماشای قیلوب کوننک
 آخرنده اوقی طورغان
 نمازینی او قومای قالدی
 تا کم قویاش بابودی
 حضرت سلیمان تماشای
 فارغ بولغاچ حق تعالی نیک
 اذنی برله قویاشقه و کز
 بولغان فرشته لرگه بیوردو
 کم (ردوها علی) یعنی
 کیری فایتارگزلر
 قویاشنی مینم اوچون
 دیدی بس حق تعالی نیک
 امری برله فرشته لر
 قویاشنی با بوغان
 اورنندن کیری
 چهار دیلر تا کم حضرت
 سلیمان نمازنی ادا
 ایله دی شونک کیبدرک
 صیبا خبیره بز نیک
 پیغمبرمز علیہ الصلو
 والسلامنک دعاسی برا
 قویاش با بوغان برندن
 کیری فایتوب چقدی
 ایکندی وقتی بولدی
 تا کم علی المرتضی
 حضرت ایکندی نمازنی
 اوقوسون اوچون
 و اوشبو حدیث محدثلر
 آراسنده مشهوردر
 زید الآثار.

كيسار ابدى (وَالْأَعْيُنُ) هم مويئذى كيسار ابدى اول زمانه آطنى قربان
 قيلماق درست حضرت سليمان اول آطلرنك بارچه سيني خدای تعالی بولنده قربان
 قیلدی مرویدرکه حضرت سليمانفه خدای تعالی بر اوغل عطا قیلدی بس
 پريلردن برجماعت سليماننك اوزندن صوڭ اوغلى هم آناسى كى بزلرنى
 اوزينه مسخر ومطيع قیلوب خدمتنده يورتور ديوب قورقوب حضرت سليماننك
 اوغلىنى اوانورماگه اتفاق ايتدیلر سليمان عليه السلام پريلرنك بو طریقه
 اتفاق ايتدکلرینی سیزوب آنلرنك شرنندن ایمن بولماق اوچون اوغلىنى
 بولوطقه طاپشوردى تاكم آنى بولوط تریبه قیلوب پريلردن صاقلار ابدى خدای
 تعالی نك تقدیری برله برکون حضرت سليماننك اوغلى وفات بولوب میتینی
 حضرت سليماننك تهنى اوستینه طاشلادیلر نناك کم حق تعالی بیوردى (ولقد قتنا
 سليمان) وتحقیق صنادق بز وفتنه گه صالدى سليمان پیغمبرنى (والقينا على كرسية)
 هم طاشلادق آنك تهنى اوزرینه (جسدًا) جانسز گادهنى یعنی اوغلىنك میتینی
 بس حضرت سليمان آنى کورب قیلغان اشینه اوکوندى (ثم اناب) صگره رجوع
 ایلدى و قایتدی خدای تعالی صاری و ظاهر بولدى کم حق تعالی دن غیر یگه توکل
 ایتنهك واشنى طاپشماق درست توگلدر بس سليمان عليه السلام حق تعالی گه
 نیاز ایدوب دعاغه مشغول بولدى (قال رب) ایتدی سليمان ای مینم پروردکارم
 (اغفر لى) يارلقاغل سین ومغفرة ايتكل ميكا ميندن صادر بولغان اش خصوصنده
 (وهب لى ملكًا) هم باغشلاغل ميكا برمك و پادشاهلغنى کم (لا ينبغى لاحد) تيوش
 بولماس آنداين ملك هينج براوگه (من بعدى) ميندن صوڭ یعنی اول پادشاهلق
 مينم معجزهم بولسون ميندن صوڭ هينج كمگه آنداين پادشاهلق بير لماسون
 (انك) درستلكده سين (انت الوهاب) سين گنه سين باغشلاغوچى هر نرسه نى
 نل ساڭ و هر كمگه نل ساڭ امام قشیری رحمة الله بيورمشدر کم حضرت سليمان
 بز نك پیغمبر مز محمد عليه الصلوة والسلامنك دنيا پادشاهلقينه التفات ايتماس-
 لکنى بلگان ابدى شول جهننن اوشبو طریقه دعا قیلدى و دنيا يارلقاغلغنى
 ميكاغنه (١) بير گل ديدى (فسقرنا له) بس مسخر قیلدى بز سليمان پیغمبر گه
 (الربيع) جيلنى تاكم (تجرى بامرہ) يورور اول جيل و ايسار سليماننك فرمانى
 برله (رُخاءًا) ملايم و خوش بولوب (حيث اصاب) قايو اورنقه كم استار اول
 (والشياطين) هم مسخر ايتدك آڭا پريلرنى (كل بناء) هر بر بنا ايتكوچينى

(١) صاحب فتوحات
 قدس سره کلتور مشدرکه
 سليمان عليه السلامنك
 بودعادن مرادى شول
 ابدى کم ميكا شونداين
 ملك و پادشاهلق بير گل
 کم اول ملك بالفعل
 هينج بر كمشه ده
 ظاهر بولماسون
 زیرا كه آنداين ملك
 بالقوه بز نك پیغمبر مز
 عليه الصلوة والسلام
 حضرتنده هم حاصل
 ابدى لکن اول
 حضرت آنك بالفعل
 ظهورینى و فعلیت كه
 حقایقى نلمدى نناك کم
 صحیحین ده مذکوردرکه
 رسول اکرم صلى الله
 عليه وسلم بیوردى کم
 بو وقت ميكا بر عفریت
 قیلوب نماز منى
 بر درماقنى بولغان
 خدای تعالی ميكا
 بوردى تاكم
 غالب بولدم هم
 عفریت نى توتوب
 باغاناسینه باغلاب
 قنى بولغان ایدم
 سليمان پیغمبرنك
 هب لى ملكا لا ينبغى
 من بعدى ديلگان
 ی اسمگه توشوب
 باغلاب فويهادم
 ص ايتوب يياردم

تاكُم اَنَّا اَوْحٰنَ عِمَارَتِلر فیلورلر (وَعَوَّاص) ھم ھر ھر درباغھ چومغوجینى
 تاكُم اَنَّا اَوْحٰنَ دِيكُزَار توبینھ چوموب تورلى اصل طاشلرنى چھارورلر
 (وَأَخْرَبْنَ) دخی مسخر ایلدك سلیمان پیغمبرگه ایکنھى پریلرنى (مَقْرَنِينَ)
 برگه باغلانمشلر بولغان پریلرنى (فِي الْأَصْفَادِ) بوغاولرده یعنی پریلردن برگروھى
 حضرت سلیمانك امرى برله بوغاولار برله بوغاولاب قوبولمشلر ایدی تاكُم
 خَلَقَہ زبَان ایشدرماسونلر اَوْحٰنَ وَأَيْتَدُك بز سلیمانقھ (هَذَا) اوشبو ملك
 وپادشاهلق كم سیگا باغشلادق (عَطَاؤُنَا) بزنك عظامز و باغشلانغان نرسه مزدر
 سیگا (فَأَمْنُن) بس منت قوبغل سین اول ملك برله یعنی تلاگان كمسه گھ اول
 ملككدن انعام واحسان اینكل (أَوْ أَمْسَكُ) یا ایسه امسك قیلغل و طیوب
 نوتقل یعنی تلاگان كمسه گھ ملككدن انعام واحسان ایتمه گل (بَقِيرَ حِسَابِ)
 حسابدن باشقھ انعام وامسك ایلمه ككندھ یعنی اول ملككندھ نصرف ایلیمهك
 سینك اوزگھ مفوضدر اوز اختیاركندھدر تلاسك نېك تصرف قیلورسك اَنَّا
 اَوْحٰنَ سیگا حساب بولماس (وَأَنَّ لَهُ عِنْدَنَا) ودرستلكه اول سلیمانقھ بولغوجینى
 بزنك فاشیمزده (لَزَلْنِي) برقربه و باقینلق قیلغان طاعتلری قبول ایتولمك برله
 (وَحَسَنَ مَأَبٍ) ھم بولغوجینى آڭا فایتونك كوركاملگی یعنی فایتاچق اورنى
 جنت درجھلریدر (وَأَذْكُرْ عَبْدَنَا أَيُّوبَ) وپاد اینكل سین بزنك بندھمز ایوب
 پیغمبرنى (إِذْ نَادَى رَبَّهُ) شول وقتدھ كم نداء فیلدی ایوب علیه السلام اوزینك
 پروردكارینه (إِنِّي مَسْنِي الشَّيْطَانِ) شوپله دیویكم ای مینم پروردكارم ایشدی
 میگا شیطان یعنی شیطان میگا ایشدردی (بِنَصَبٍ وَعَذَابٍ) رنج و صرغاولقنى ھم
 عذابنى یعنی مینم بویلھ مختلر و عذابلر چیکما كمگھ ابلیس سبب بولدی نتاككم
 انبیاء سوره سنده ذكر ایتولدی حق سبحانه و تعالی حضرت ایوبنك دعاسینى
 قبول قیلوب آڭا جبرائیلنى بیاردی جبرائیل علیه السلام کیلوب آڭا ایتدی
 ای ایوب (أَرُكُضُ بِرَجْلِكَ) تیپكل سین اوزكك آباغك برله برگه ایوب
 علیه السلام جبرائیلنك فرمانى برله مبارك آباقینى بیرگه تیپدی فی الحال تیپكان
 اورنندن ایكى چشمه ظاهر بولدی برسینك صوی صالقون و برسینك جلی ایدی
 حضرت جبرائیل ایتدی (هَذَا مَغْتَسَلٌ) اوشبو جلی صولی چشمه غسل قیلا نورغان
 اورندر آندھ غسل قیلغل واوشبو ایکنھى چشمه (بَارِدٌ وَشَرَابٌ) صالقوندر ھم
 اچه نورغان صودر آنی اچكل دیدی بس ایوب علیه السلام جلی صولی چشمه ده

غسل قوينوب اعضالرندهنى زحمتلىرى و جراحاتلىرى تمام زایل بولوب سلامتلىدى
صالقون صولى چشمه نك صووينى اچكاج اچنده گى صرغاوارى بالكليه زایل
بولدى و كامل صحتلەندى (وَوَهَبْنَا لَهُ) هم باغشلاق بزاپوبكه (أَهْلَهُ) آنك اهل
وعيالينى يعنى بالا چاغالرينى ياكادان نرگزىك (وَمَثَلَهُمْ مَعَهُمْ) دغى آنلر
اوخشاشينى بىردك آنلر برله يعنى بالالارى اولگى كىبى ايكى الوش بولدى
(رَحْمَةً مِنَّا) رحمت و باغشلاماق اوچون بزدن ايوب پيغمبرگه (وَذَكَرَى) هم
اوگوت و نصيحت اوچون (لأولى الألباب) عقللر ايلارينه يعنى عقل ايلارى اوشبو
ايوب پيغمبر قصه سيني فكر لاپ و عظل نسونلر و عبرت آلسونلر اوچون و بلسونلر
اوچون شونى كم بلالرگه صبر قيلمقنك آخرى راحت و شادلقنر مرويدركه
ايوب عليه السلام صرغاو وقتده بركون خاتونى رحيمه بر حاجت اوچون كيتوب
اوزاق توردى و كيچكە قالدى حضرت ايوب بواش سببلى آنى يوز طاياق
صوغارمن ديوب آنط اچدى صوگره حضرت ايوبنك صرغاوى كيتوب تمام
سلامتنگاچ آنطينه وفا فيلوى تىلادى حق تعالى دن خطاب كىلدى كم (وَذَكَرَكَ)
و نوتقل سين اى ايوب قولبكا (ضغناً) بر به يلهم چوقنى كم يوز چبق بولسون
(فَأَضْرَبُ بِهِ) بس صوققل اول چوقلر برله خاتونكنى (وَلَا تَعْنَثُ) هم حانث
بولماغل و آنطكه شونك برله وفا فيلغل (أَنَا وَجَدْنَاهُ) درستلكه بزاپوبق ايوب
پيغمبرنى (صَابِرًا) صبر فيلغوى بلا و محنتلرگه (نِعْمَ الْعَبْدُ) نى بىشى بنده ايدى
اول ايوب (أَنَّهُ أَوَّابٌ) درستلكه اول رجوع اينكو چيدر خداى تعالى درگاهينه
بارچه اشلرده (وَأَذَكَرُ) دغى ياد اينكل سين اى محمد عليه السلام (عِبَادَنَا)
بزنك بندهلر بىزنى (إِبْرَاهِيمَ) ابراهيم عليه السلامنى (وَأِسْحَاقَ) هم آنك اوغلى
اسحاق پيغمبرنى (وَيَعْقُوبَ) دغى اسحاق اوغلى يعقوب پيغمبرنى عليهما السلام
(أُولَى الْأَيْدِي) قوللر ايلارى بولغوجيلردر آنلر (وَالْأَبْصَارَ) هم كوزلر ايلارى
بولغوجيلردر يعنى ايندگو عمل ايلارى هم فائدهلى علم ايلاريدر كوبرك اش
قول برله اشلەندكى سببلى عملدن قول برله تعبير ايلەدى هم معرفتكه و بلوگه
قوتلر ك سبب كوز برله كورو بولادقندن علم ايلارى ديوب ايتو اورنينه
كوز ايلارى ديدى (أَنَا أَخْلَصْنَاكُمْ) درستلكه بزلر خالص ايلەدك اول
پيغمبرلرنى (مُخَالَصَةً) عيبلردن پاك بولغوى خصله برله يعنى آنلرنى گناهلردن
پاك ايتدك ياكە آنلرغه خالص بولغان نعمتى عطاء ايتدك كم اول نعمت

(ذَكَرَى النَّارَ) آخرت سرايینی یاد ایتمکدر یعنی آنلر دنیاغه هیچ التفات
 ایلهمه دیلر مقصودلری آخرت ایدی (وَأَنَّهُمْ عِندَنَا) هم درستلکده آنلر بزنگ
 قاشییزده (لَمَنْ الْمُصْطَفِينَ الْأَخْيَارَ) صایلانمشلر واید گولر جهل سندن بولغوچیلردر
 (وَأَذْكَرُ اسْمَاعِيلَ) دخی یاد فیلفل سین ابراهیم اوغلی اسماعیل علیه السلامی
 (وَالْيَسَعَ) هم الیسع پیغمبرنی کم الیاس پیغمبرنگ خلیفه سی ایدی علیهما السلام
 آورده اوزی پیغمبر بولدی (وَذَا الْكُفْلِ) دخی یاد فیلفل ذوالکفل پیغمبرنی
 بعضیلر ذوالکفل الیسعدر دیورلر الیاس پیغمبر اورنینه کفیل بولوب قالدی
 اوچون آنی ذوالکفل دیدیلر بوتقدیرده صفنی موصوفینه عطف بولور (وَكُلُّ)
 واوشبو ذکر ایتولمش پیغمبرلرنگ بارچه سی (مِنَ الْأَخْيَارِ) اید گولردن ایدیلر
 (هَذَا) اوشبو پیغمبرلر خبری (ذَكَرَ) یاد ایتیا ککه سببدر سیکا ای محمد علیه
 السلام هم قومکده (وَأَنَّ لِلْمُتَّقِينَ) ودرستلکده گناه دن صافلانغوچیلرغه بولغوچیلر (لِحَسَنِ
 مَا ب) فایتونک کورکاملکی یعنی کورکام ویشی اورنقه فایتورلر اول اورن (جَنَّاتٍ
 عِدْنٍ) عدن جنتلر بدر (مَفْتَحَةٌ لَهُمُ الْأَبْوَابُ) آچولمش بولغانی حاله آنلر اچون اول
 جنتلرنگ ایشکلری (مُتَّكِنِينَ فِيهَا) طایانغوچیلر بولورلر آنلر یعنی گناهدن صافلانغوچیلر
 اول جنتلرده تختلر وکرسیلر اوزرینه استراحت قیلماق اوچون (يَدْخُونَ فِيهَا)
 اونلرلر وتلرلر آنلر اول جنتلرده (بِفَاكِهِ كَثِيرَةً) کوب بوشنی یعنی جنت
 اهلی کوبرک بوش آشاوغه میل فیلورلر زیراکده بوش آشاردن مقصود محض
 تلذذدر (وَشَرَابٍ) هم شرابنی و اچملکنی تلرلر (وَعِنْدَهُمْ) دخی بولور آنلرنگ
 قاشنده (فَأَصْرَاتُ الْطَّرْفِ) قصه کوزلی بولغوچی خاتونلر یعنی شوندا این خاتونلر
 و حوریلر کم اوز ایلرندن باشقه کشیگه کوز نوشورمه گان بولورلر (أَنْرَابٍ)
 بر برسینه فرداش وباشش بولغوچیلردر آنلر یعنی جنت خاتونلری مهلری
 بر یاشده و بر نیگز بولورلر (هَذَا) فرشتهلر جنت اهلینه ایتورلر کم اوشبودر
 (مَا تُوَعَّدُونَ) شول نرسه کم وعده بیرلمش بولور ایدکز سز آنک برله (لِيَوْمِ
 الْحِسَابِ) حساب کوننده یعنی پیغمبرلر دنیاغه سزلرگه قیامتده جنتبکه کوروسز
 دیوب وعده فیلورلر ایدی اول جنت اوشبودر دیورلر بس جنت اهلی غایت
 شادقلرندن ایتورلر (أَنَّ هَذَا) درستلکده اوشبو جنت نعمتلری (لَرِزْقَانَا)
 البته بزنگ رزقمزدر کم خدای تعالی بز لرگه منتسز روزی قیلغاندر (مَا لَهُ مِنْ
 نَفَادٍ) یوقدر اول رزقه هیچ کیومک وکیسولمک یعنی دائمدر هیچده بتهس

(ھذا) اوشبو ذکر ایتلمش نعتنار جنت اهلیندر (وَأَنَّ لِلطَّائِفِينَ) ودرستلکده فرماندن باش طار تقوچیلرغه یعنی مشرکارگه بولغوجیلدر (لَشَرِّ مَأْبٍ) البته فاینونک یاوزلیقی یعنی آنلرنک فاینادقی اورنلری یاوز اورنلرکم اول اورن (جھنم) نومغدر (یصلونہا) کرورلر آنلر اول نومغغه (فَبَسُّسِ الْمَهَادِ) بس نی یاوز قرار فیلاجق اورنلر اول نومغ (ھذا) عذاب اوشبودر (فَلْيَنْوَفُوهُ) بس کیرہکدرکم طانوسونلر اول عذابنی کفر اہلی (حَبِيبٍ) اسسی صودر اول عذاب غایت اسسبلکده کم اگر ایرنلرینہ نیکورسہلر ایرنلرینہ یاندروور و اچسہلر اچہکلرینہ پارہ پارہ قیلور (وَعَسَّاقٍ) ہم زمہر بردرکم نومغ اہلی آنک صوفلقندن ہیچ طاقتلری قالماینچہ ینہ اولدہ یانونی تلہرلر (وَأَخْرَجَ) دخی ایکنچی عذابدر (مَنْ شَكَّلَ) اوشبو ذکر ایتلمش عذاب شیکلی (أَزْوَاجٍ) نوعلدر یعنی نیچہ نورلی بولغان عذابدر مرویدرکہ کفر اہلینک الوغلری نومغغه کرگاج آنلر آرطندن بالالرینہ وکچکلرینہ ہم کرگزورلر وفرشتہلر اول الوغلرینہ ایتورلر (ھذا) اوشبو (فَوْجٍ مَّقْتَحِمٍ مَعَكُمْ) رنج وقاطیلق برلہ نومغغه کرگوچی گروہدر سزرنک برلہ برگہ کفر اہلینک الوغلری ایتورلر (لَا مَرْحَبًا بِهِمْ) ہیچ مرجبا بولماسون آنلرغه مرجبا فونافنی اکرام قیلوب ایتہ طورغان سوزدر یعنی آنلرغه عزت و حرمت ہیچہ بولماسون (أَنَّهُمْ صَالُوا النَّارَ) درستلکده آنلر نومغ اوطنہ کرگوچیلردر اوزلرینک یاوزلقلری سبیلی نناک کم بزلر کردک دیورلر فایجان کم نومغ اہلینک کچکلری وایہرگوچیلری الوغلرندن بو سوزنی ایشتورلر (قَالُوا) ایتورلر آنلر الوغلرینہ ومنتوعلرینہ (بَلْ أَنْتُمْ) بلسکہ سزلر اوزکوز (لَا مَرْحَبًا بِكُمْ) مرجبا بولماسون سزلرگہ (أَنْتُمْ قَدْ مَتَّوْهُ لَنَا) سزلر تقدیم ایتدکوز نومغغه کر وگہ سبب بولغان اشنی بزلرگہ یعنی سزلر اغوا قیلوب بزنی آزدردکوز و نومغغه کرہ کمزگہ سبب بولدکوز (فَبَسُّسِ الْقَرَارِ) بس نی یاوز قرار فیلاجق اورنلر اوشبو نومغ (قَالُوا) ایتورلرینہ کفر اہلینک تابعلری (رَبَّنَا) ای بزرنک پروردکارمز (مَنْ قَدَّمَ لَنَا) کم تقدیم ایتکلن بولسہ بزلرگہ (ھذا) اوشبو کفر و ضلالتنی یعنی کم بزنی اغوا قیلوب ضلالتکہ نوشورگان بولسہ (فَزِدْهُ) بس آرندرغل سین اول کمسہگہ (عَطَايَا ضَعْفًا) ایکی الوش عذابنی (فِي النَّارِ) اولدہ یعنی آنک عذابی بزنیکی ہر ایکی الوش بولسون (وَقَالُوا) ہم ایتورلر قریشی مشرکلرینک الوغلری نومغغه (مَا لَنَا) نی نرسہدر بزلرگہ کم اوشبو کون (لَا نَرِي) بز کورمہسموز

(رجالاً) شول ایرلرنی کم (کنا نعدهم) صانار بولوق بز آنلرنی دنیاده وقتمزده
(من الأشرار) یاوزلردن یعنی بز ساوز دیب گمان اینکان کشیلرنی توغده
کورمه سمز آنلر فایده بولسه لر دیورلر عیارو صهیب و بلال کیی فقیر صحابه لرنی
توغده کورمگاج آنلر بو سوزنی اینورلر (أَخَذْنَاَهُمْ) ایا طونده و بز آنلرنی
(سُخْرِيًّا) مسخره گه یعنی دنیاده وقتده بز اول صحابه لردن استهز آه قیلوب
آنلرنی مسخره گه طونار ابدک و همیشه آنلردن کولر ابدک بس بو کون آنلرنی
اوشبو توغده کرگزمه دیلرمو (أَمْ زَاغَتْ عَنْهُمْ الْأَبْصَارُ) یا ایسه اوشدیمو آنلردن
بز نك کوزلر مز یعنی آنلر توغده بولسه لرد. بز آنلرنی کورمه بزمو دیورلر
بس حق تعالی صحابه فقیرلر بنی جننک یوقاری کوشکلریندن آنلرغه کورگازور
مشرکلر آنلرنی کورب بینه حسرتلری آرتور (أَنَّ ذَلِكَ لَحَقُّ) درستلکه اوشبو
حکایت ایتمش اش راست و طوغریدر هم اول اش (تَخَاصُمُ أَهْلِ النَّارِ) توغ
اهلینک بر برسی برله خصومت وجدال قیلشماقلر یدر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد
علیه السلام مکه مشرکلرینه (أَنَا أَنَا مُنذِرٌ) موندن باشقه توگلدر کم مین بر
فورقتوچی مین خداینک عذابندن (وَمَا مِنْ آلِهَةٍ) هم یوقلر عبادتکه مستحق
بولغان هیچ معبود (إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ) مگر بر بولفوجی الله تعالی گندهر (الْقَهَّارُ)
قهر ایتکوجیدر و غالبدر بارچه نرسه اوزرینه (رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) کولر نك
هم بیرنك پروردکاری و یارانقوجیسیدر اول خدای تعالی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی
کوک برله بیر آراسنده بولغان نرسه لرنك پروردکاریدر (الْعَزِيزُ) غالب
بولفوجیدر عذاب قیلوده (الْقَهَّارُ) یارلقافوچیدر گناه لرنی (قُلْ هُوَ) ایتکل سین
ای محمد علیه السلام اول مین بیان ایتکان و ذکر قیلغان نرسه یعنی قیامتده گی
عذابلر (نَبَأٌ عَظِيمٌ) الوغ بولفوجی خبردر (أَنْتُمْ عَنْهُ مَعْرُوضُونَ) سز لر ای
مشرکلر اول خبردن یوز دوندر گوجیلر سز و قیامت عذابلرندن غافلر سز یا که
مینم پیغمبرلکم خبری الوغ خبردر سز لر آندن اعراض قیلا سز و اشانما یسز
کورمه یسزمو کم اگر مین پیغمبر بولماسام و میکا وحی کیله سه (مَا كَانَ لِي مِنْ
عِلْمٍ) بولماس ایدی مینم هیچ بر علم و بلمه کم (بِالْمَلَاءِ الْأَعْلَى) یوقارغی عالمه گی
گروه برله یعنی مین فرشته لرنك احوالینی بلمه س ایدم (أَذْ يَخْتَصِمُونَ) شول
وقتده کم بختلر شورلر اول فرشته لر بر برسی برل بس مینم فرشته لر احوالینی
بلمه کم پیغمبرلکمگه دلیلدر (أَنْ يُوحَىٰ إِلَيَّ) وحی ایتمه س مینم صاری (إِلَّا أَنبَأَ

اَنَا مگر شولکم موندن باشقه اینه سدر کم مین (نذیر مبین) بر آشکارا
 فورقتو چیمین (اِذْ قَالَ رَبُّكَ) یاد قیلقل شول وقت کم ایتدی سینک پروردکارک
 (لِئَلَّا تُكْفَرَ) فرشته لرگه (اى خالق) درستلکه مین یاراتقو چیمین (بشرا) بر آدمینی
 (من طین) بالچقندن یعنی آدم علیه السلامنی (فاذا سویته) بس هر فایچان تمام ایلرسم
 مین آنک خلقتینی (ونفخت فیہ) هم نفخ ایتسم و بیرسم آگا (من روحی)
 اوز روحندن روح شرافتلی و کرامتلی بولدقندن اوزینه اضافه قیلدی یعنی
 آدمک گاوده سینه جاننی کرگز سام (فقعو الیه) بس بوزلرگز اوزره توشوگز سز
 اول آدم اوجون (ساجدین) سجده قیلغو چیلر بولغانکز حالده آنی تعظیم و تکریم
 جیتندن (فسجد الیلائکة) بس سجده قیلدیلر فرشته لر (کلهم اجمعون) بارجه لری
 تمام جیولوب آدم علیه السلامغه جان کرگانندن صوکه (الا ابلیس) مگر سجده
 قیلمادی ابلیس (استکبر) باش طارتدی و اولوغلاندی اول ابلیس (وکان من
 الکافرین) هم اولردی اول آدمگه سجده قیلماوی سببلی ایشانماو چیلردن و فرمانغه
 فارسقو چیلردن بولوب (قال) ایتدی خدای تعالی (یا ابلیس مامنک) ای ابلیس
 نی نرسه طیدی سینى (ان نسجد) سینک سجده قیلماقکندن (اما خلقت) شول نرسه گه
 کم یاراتدم مین اول نرسه نی (بیدی) اوزمنک ید قدرتلرم برله یعنی هیچ بر
 واسطه سز اوزم یاراتدم (استکبرت) ایا سین تکبرک قیلدکمو و تیوش سزگه
 اولوغلاندکمو (ام کنت من العالین) یا ایسه بولدکمو سین واقعه بوقاری
 بولغو چیلردن ابلیس ایکنجی شقنی اختیار قیلدی (قال) ایتدی ابلیس (انا خیر منه)
 مین ایندگوراک و آرتوغراق مین آدمدن زیراکه (خلقتنی من نار) یاراتدک سن
 مینی اولدان اوط لطیف و نورلی نرسه در (وخلقته) و یاراتدک سین آدمنی (من
 طین) بالچقندن بالچقه آغزلق هم قارانفولق باردر دیدی ابلیس بوقیاسنده خطا
 قیلدی نتاک کم اعراف سوره سنده ذکر ایتولدی و بلمادی کم اوط نرسه نک
 آیرلماقینه سبب بولور و نوفرانق قوشولماقغه سبب بولور آدم نوفرانندن بولماقی
 سببلی حق تعالی نک رحمتینه طوتاشدی ابلیس اولدن بولماقی سببلی رحمتندن
 کیسلوب مردود بولدی (قال) ایتدی خدای تعالی ابلیسکه (فاخرج منها) بس
 چققل سین جنتدن یاکه کولکردن یاکه فرشته صورتندن (فانک رجیم) بس
 درستلکه سین سورلمش سین و رحمتندن یراق ایتولمش سین (وان علیک لعنتی)
 هم درستلکه سینک اوزرگا بولغو چیلر مینم لعنتم (الی یوم الدین) جزا کونینه چه

یعنی قیامتکه قدر (قَالَ) ایتدی ابلیس (رَبِّ فَاَنْظِرْنِي) ای مینم پروردگارم بس
 سین مهلت بیرگل میکا و مینی فالدرغل (اَلِیْ یَوْمِ یُعْتَوْنَ) شول کونگه چه کم
 قوبارلمش بولورلر آدمیلر یعنی قیامت کونینه قدر منی ترک فالدرغل دیدی
 مقصودی هیجده اولماینجه فالباق ایدی (قَالَ) ایتدی خدای تعالی (فَاَنْتَکَ مِنَ
 الْمُنْظَرِیْنَ) بس درستلکده سین ای ملعون مهلت بیرلمشاردن سین و فالدرلمش
 بولورسک (اَلِیْ یَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ) معلوم وقتک بولغان کونگه قدر یعنی اسرافیل
 اول مرتبه سورینی اور گانگاچه سین دنیاده ترک فالورسک (قَالَ) ایتدی ابلیس
 (فَبِعِزَّتِکَ) بس سینک غالبلکاک برله آنط ایتوب ایتورمن کم (لَاغْوِبِنَهُمْ اَجْمَعِیْنَ)
 البته مین آذرورمن آدم بالالربنی بارچه لرینی (الْاَعْبَادَکَ مِنْهُمْ الْمَخْلَصِیْنَ)
 مگر آنلردن سینک کفر و گناهدن پاک ایتولمش بنده لرکنی گنه آذررا آلمام
 (قَالَ) ایتدی خدای تعالی (فَالْحَقُّ) بس راستلق و توغریلق مندندر (وَالْحَقُّ اَقْوَلُ)
 هم راست و توغری سوزنی ایتورمن (لَا مَلْئِیْنَ) البته مین طولتورورمن (جَهَنَّمَ)
 نوغنی (مَنْکَ وَمِمَّنْ تَبَعُکَ) سیندن هم سیکا ابارگان کسه لردن (منهم) اول
 آدمیلردن و پریلردن (اَجْمَعِیْنَ) بارچه لرندن (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه
 السلام (مَا اَسْأَلُکُمْ عَلَیْهِ) مین صوراماسمن سزلردن رسالتنی ایرشدرماکم درر
 (مَنْ اَجْرُ) هیچ بر اجرت و حقنی (وَمَا اَنَا) هم مین ایماسمن (مِنَ الْمُتَكَلِّفِیْنَ)
 تکلی فیلغوچیلردن یعنی تصنع وریا برله تکفلانوب دعوا ایتکوچی توگل من
 بلکه حقنی دعوی قیلورمن و حق بولغه اوندارمن (اِنْ هُوَ) ایماسدر اول قرآن
 (الَّذِکْرُ لِلْعَالَمِیْنَ) مگر براوگوت و نصیحتدر عالمر اهلینه آدمیلر و پریلردن
 (وَلَتَعْلَمُنَّ) و البته تیزدرکم سزلر بلورسز (نَبَاهٌ) اول قرآنک خبرینی یعنی
 قرآنده بولغان وعده لر و وعیدلرنک راستلقینی بلورسز (بَعْدَ حَیْنٍ) برمدندن
 صوکل یعنی اولگانندن صوکل یا که قیامت کوننده .

﴿ سورة الزمر مکیة وهی خمس وسبعون آية ﴾

﴿ ٢٨ نَجْمِ زَمْرُ سُورَةُ مَكَّةَ نَزَلَتْ ٧٥ آيَاتٍ ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(تَنْزِیْلُ الْکِتَابِ) قرآنی محمد علیه السلامغه ایتدرمک (مِنَ اللّٰهِ) الله تعالی دندر
 (الْعَزِیْزِ) غالب بولغوچی الله اوزینک تقدیرنده (الْعَکِیْمِ) دانا و حکمت اباسی

بولغوجی تدبیرنده (اَنَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ) درستلکده بز ایندر دک سینک صاری ای
محمد علیه السلام (الْكِتَابِ) قرآنی (بِالْحَقِّ) راستلق و توغریلق برله (فَأَعْبُدُوا اللَّهَ)
بس عبادت فیلغل سین الله تعالی گه (مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ) پاک قیلغوجی بولسا اننک
حالدہ آنک اوچون عبادتکنی خطاب ظاهرده پیغمبرگه و مراد امتلدر یعنی
طاعتلر کزنی شرک و ربادن پاک ایتکز دیبه کدر (أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ) آگاه
بولغل و بلگلکم خدای تعالی گه مخصوصدر شرکن پاک و خالص بولغوجی
طاعت و عبادت یعنی اول خدای تعالی مستعقدر شوکاکم آگاهنه ربا و شرکن
باشقه عبادت ایله سلهلر زیرا که معبود بر حق اولغنه در (وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا) وشول
کمه سلهلر کم طوندیلر (مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی دن باشقه (أَوْلِيَاءَ) دوستلرنی یعنی
الله دن باشقه نرسه لرنی معبود ایتوب طوندیلر و ایتدیلر آنلر (مَا نَعْبُدُهُمْ)
طابونماسمز بز بونرسه لرگه یعنی پوتلرغه (إِلَّا لِيُقَرَّبُوا) مگر طابونورمز تاکم
آنلر بزنی یاقن ایتسونلر اوچون (إِلَى اللَّهِ) الله تعالی صاری (زُلْفَى) یاقن ایتنک
یعنی آنلرنک شفاعت لری سببلی خدایغه یاقن بولایق دیوب آنلرغه طابونورمز
و آنلرنی وسیله قیلورمز دیدیلر (إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ) درستلکده الله تعالی حکم
قیلور (بَيْنَهُمْ) اول مشرکلر آراسنده قیامت کوننک (فِي مَا هُمْ فِيهِ) شول نرسه ده کم
آنلر اول نرسه خصوصنده (يَخْتَلِفُونَ) اختلاف قیلورلر یعنی اول مشرکلر دن باده
بعضلری پوتلرغه و بعضلری آیفه و قوی باشقه و بعضلری بولدزغه یا که اوطقه
و غیرى نرسه لرگه طابونورلر و بر برسینه خلافت قیلورلر هر قایو گروه اوزینکینی
حق بلور حق سبعا نه و تعالی قیامتده آنلر آراسنک حکم قیلوب هر قایوسینک باطل
ایدکینی آنلرغه ظاهر ایلر (إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) درستلکده خدای تعالی توغری
بولغه کوندرماس (مَنْ هُوَ كَاذِبٌ) شول کسه نی کم اول بالغان ایتکوچیدر
پوتلر بزلرگه شفاعت ایتارلر دیوب (كَفَّارٌ) کفران نعمت قیلغوچیدر
خدایدن غیرى که طابونماق برله (لَوْ أَرَادَ اللَّهُ) اگر نلاسه ایدی الله تعالی
(أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا) تو تماقینی بر بالانی نتاک کم مشرکلر گمان قیلورلر (لَأَصْطَفِيَ)
البته اختیار قیلور ایدی (مِمَّا يَخْلُقُ) شول نرسه دن کم یارانور اوزی (مَا يَشَاءُ)
هر نرسه نی کم تلر اگر خدای تعالی اوزینک بالاسی بولوونی تله سه مخلوقاتی
آراسندن عزیزه رک و یخشیراق نرسه نی صایلاب اوزینه بالا ایتره ایدی لکن اول
خدای تعالی بالادن منزله در مخلوق برله آنک آراسنک مماثلت بوقدر (سُبْحَانَكَ) پاک کلک

اول خدای تعالی گە در بالاسی بولودن (هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ) اولدر بر بولغوجی خدای
 (الْقَهَّارُ) قهر اینکوجی (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) یاراتدی اول خدای تعالی
 کولورنی هم ییرنی (بِالْحَقِّ) راستلق برله یعنی باطلغه و عیشکه توگل (يُكْوِّرُ اللَّيْلَ)
 کرگزور اول خدای تعالی کیچهنی (عَلَى النَّهَارِ) کوندز اوزرینه یعنی قارانفو
 کیچنی کینهروب آنک اوزرینه باطلی کوندزنی کيلتورور یا که کیچنک
 ساهنلرینی کوندزگه فوشار یعنی کیچنی فصقارتوب کوندزنی اوزون فیلور
 یاز کونلرنه (وَيُكْوِّرُ النَّهَارَ) هم کرگزور کوندزنی (عَلَى اللَّيْلِ) کیچ
 اوزرینه یعنی باطلی کون اوزرینه قارانفو کیچنی کيلتورور یا که کوندزنی
 فصقارتوب کیچنی اوزایتور کوز کونلرنه (وَسَعَرَ الشَّمْسَ) دخی مسغر فیلیدی
 خدای تعالی قوباشنی (وَالْقَمَرَ) هم آیینی تا کم آنک فرمانی برله سیر فیلورلر
 (كُلُّ يَجْرِي) هر قابوسی اوشبو قوباش و آیدن بورور (لِأَجَلٍ مُّسَمًّى) بر آطالمنش
 و بیلگوله منش مدنکه قدر یعنی قوباش بر حرکتی برله بر نهولکه و ایکنچی
 حرکتی هرله بریلده دورینی تمام فیلور و آی یکرمی سکز کونده اوز دورینی
 تمام ایدار مراد هر قابوسی سیرلرینک انقطاعی زمانینه قدر یعنی قیامتکه قدر
 سیر فیلورلر دیبه کدر (أَلَا هُوَ الْعَزِيزُ) آگاه بولگوز کم اول خدای تعالی غالبدر
 بارچه نرسه اوزرینه (الْفَعَّارُ) یارلقافوچیدر کم بندهلردن شرک و معصیتلر
 صادر بولا طوزوب اوشبو نعمتلرنی کینهرمهس (خَلَقَكُمْ) یاراتدی خدای سزلرنی
 ای آدمیلر (مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ) بر نفسدن یعنی آدم علیه السلامدن (ثُمَّ جَعَلْ مِنْهَا)
 صکره یعنی آدمنی یاراتقاندن صولک یاراتدی آندن یعنی آنک صول قاهر غاسندن
 یاراتدی (زَوْجَهَا) آنک خاتوننی یعنی آنامز حوانی (وَأَنْزَلَ لَكُمْ) هم ایندردی
 یعنی یوقدن بار فیلیدی خدای تعالی سزنگ اوچون (مِنَ الْأَنْعَامِ) دورت آباقلی
 طوارلردن (ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ) سکز توری چفتنی یعنی توه و صغر هم قوی و کجه
 کییلردن هر قابوسندن ایرکک و آناسنی یاراتدی تا کم سزلر آنلر برله فائده نورسز
 (يَخْلُقُكُمْ) یاراتور خدای سزنی (فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ) آنالرگزنگ قارنلرنده (خَلْقًا
 مِنْ بَعْدِ خَلْقٍ) بر یاراتماق سوکنده ایکنچی یاراتماق یعنی نطفه دن علقه و علقه دن
 مضعه فیلوب آندن صولک سوبهک وایتلر حاصل ایدوب جان کرگزور (فِي ظُلُمَاتٍ ثَلَاثٍ)
 اوچ قارانفولق اچنکه ظلمت مشیبه و ظلمت رحم و هم ظلمت بطندر (ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ)
 اوشبو اشلرنی قیلغوجی خدای تعالی سزنگ پروردکارگزدر (لَهُ الْمُلْكُ) آکھا

مخصوصدر بارچہ عالمگہ پادشاہلقی (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر ہیچ معبود مگر اولغنه در
 (فَإِنِّي تَصْرَفُونَ) بس قایو اورنقه دوندرامش بولورسز سز لر ای مکه مشرک لری
 حق یولدن اوشبو طریقه روشن دلیل لر بولا طوروب (أَنْ تَكْفُرُوا) اگر
 کافر بولسه کُرسز وایمان کلتور ماسه کُز ای مکه اهلی (فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ) بس درستلکده
 خدای تعالی موکُرسز در (عَنْكُمْ) سز نك ایمانکُز دن (وَلَا يَرْضَى) وراضی بولماس
 هم بیورماس خدای تعالی (لِعِبَادَةِ) اوزینك بندہ لری نه (الْكَفْرَ) کفرگه بندہ لرنك
 اوز لری نه کفر سبیلی ضرر ایرشمه کی جهندن (وَأَنْ تَشْكُرُوا) وا گر شکرانه
 قبلسه کُز سز توحید نهیتینه (بِرَضَى) راضی بولور خدای تعالی وقبول قیلور اول
 شکرانه نی (لَكُمْ) سز لرگه زیرا که آنك فائده سی سز نك اوز کُزگه بولور (وَلَا
 تَزِرُ وَازِرَةٌ) و بولکلامه س هیچ بر بولکله گوچی نفس (وزرٍ آخِرِي) ایکنچی
 نفسنك گناه بولکینی یعنی بر اونك گناهی ایکنچی گه بولماس هر کم اوز گناهینك
 جزاسینی اوزی طار نور (ثُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ) صکره پروردکار کُز صاریدر (مَرَجِعُكُمْ)
 سز نك فایتماقکُز (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس خبر بیورور اول سز لرگه وبلدورور (بِمَا كُنتُمْ
 تَعْمَلُونَ) شول نرسه نی کم اشلر بولد کُز سز لر دنیا ده وقتکُزده ایند گولک ویاوزلقدن
 (أَنَّهُ عَلِيمٌ) درستلکده اول خدای دانا وبلگوچیدر (بِنَاتِ الصُّدُورِ) کوکوه کُزده
 بولغان نرسه لری یعنی سز لرنك نیتلر کُزنی (وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ) وهر فایچان
 ایرشسه آدمیگه کم آندن مراد عقبه بن ربیعہ مشرکدر (ضُرٌّ) بر فاطیلیق یعنی
 صرخاولق و فقیرلک یا که بر بلا ایرشسه (دَعَا رَبَّهُ) اوندار اول پروردکارینی
 و آکَا دعا قیلور (مُنِيبًا إِلَيْهِ) فایتقوچی بولغانی حالده آنك صاری یعنی آکَا
 نضرع و نیاز ایدوب یالبارور و آندن غیر یگه طلبونونی قویار (ثُمَّ إِذَا خَوَّلَهُ)
 صکره هر فایچان بیرسه آکَا خدای (نِعْمَةً مِنْهُ) بر نعمتی اوز فاشندن هم اول
 فاطیلیق آندن کینتارسه (نَسِيَ) اونو طور اول (مَا كَانَ يَدْعُوا إِلَيْهِ) شول نرسه نی کم
 دعا قیلور بولدی اول وتلر بولدی اول نرسه نی کینتارمه کنی خدای تعالی دن
 (مَنْ قَبْلُ) موندن الگاری یعنی نعمت کیلگانندن صوَك اولگی محنتلری نیام
 اونطر نضرع و دعا قیلوونی قویار (وَجَعَلَ اللَّهُ) هم قیلور اول خدای تعالی اوچون
 (أَنْدَادًا) نیکد اشلری یعنی پونلری عبادتہ خدایغه شریک قیلور (لِيُضِلَّ) تا کم
 آزدرسون و آد اشدرسون اوچون آدمیلری (عَنْ سَبِيلِهِ) خدای تعالی یولندن کم
 اسلامدر (قُلْ) اینکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرک که (تَمَتَّعَ بِكُفْرِكَ)

(۱) یعنی هر کم اوز وطننده طورغانده تقوالق قیلو و شریعتده مستقیم بولو مشکل و متعسر بولسه اول کیمسه باشقه بر بیرگه اسلام یورطینه هجرت فیلسون خدای تعالی نك ییری کیکدر نناک کم پیغمبرلرنک هم سلف صالحین نك سنتلری

شولدر و بعضیلر بو اورنده ارضدن مراد جنت ییریدر دیورلر جنت ییرینک هم نعمت- لرینک کیکلکینی بیان ایله مؤمنلرنی ترغیب قیلدی جنت بعضی اورنده ارض دیوب آطالمشدر نناک کم وارثنا الارض ننبوا الخ آیتنده تفسیر ابی السعود.

(۲) اجر و ثوابنک حسابسز بولماقی غلو- قاتقه نظرادر یوخسه الله تعالی نك علمینه نسبت ایله البته معلوم و صانا- لمشدر حدیث شریفده کیلمشدر کم قیامت کوننده نماز و صدقه هم حج اهللرینه عمللرن اولچی طورغان میزاملر نصب ایدلور شول اولچالور بوینچه آنلرغه اجر و ثوابلر بیراور اما بلا اهلینه اولچاو قویولماس بلکه آنلرغه اجر و ثوابنی بریولی اولچاوسز و حسابسز بیرلور حتی دنیاده عافیت اهلی بولغان کیمسلر آنلرنی کورب

فائده لاندل اوزنک کفرک برله دنیاده (فیللاً) آزغنه زمان (انک من اصحاب النار) درستلکده سین نومغ اهلندن سین و دنیا لذتلری نومغ عذابینک قاطیلیقینه قاراغانده غایت حقیردر بس بیورور کم ایا اوشانداق مشرک آرتوغر اقبیدر (امن هوفانت) یا ایسه شول کیمسه موکم اول فرمانغه بوی صونفوجیدر و عبادتکده مشغول بولفوجیدر (اننا للیل) کیمچنک ساعتلرنده (ساجدا) خدایغه سجده اینکوچی بولغانی حالده (وفائماً) دخی نمازده آیاق اوزره طورغوچی بولغانی حالده اول کیمسه دن مراد ابو بکر صدیق یا که عمر الفاروق یا که سلیمان یا که ابن مسعود رضی الله عنهم در و أشهر شولدر که حضرت عثمان رضی الله عنه در (یعنی الاخرة) فورقور اول کیمسه آخرت عذابندن (ویرجوا) هم امید قیلور (رحمة ربه) پروردکارینک رحمتینی یعنی شولقدر طاعت و عبادتکده دابمچیلق فیلسهده خوفی ورجا آراسنده متردددر (قل) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (هل یستوی) ایا برابر و تیگیز بولورلر مو (الذین یعلمون) شول کیمسه لر کم بلورلر توحید و شریعت علم لرینی (والذین لا یعلمون) هم شول کیمسه لر کم بلماسلر خدای تعالی نك یعنی مؤمن برله مشرک و عالم برله جاهل البته برابر بولماس (انما ینذکر) موندن باشقه ایماسلر کم و عظلمانور و اوگوت آلور مینم قدر تیننک دلیللری برله (اولوا الالباب) عقللری ایالری یعنی کامل عقللی کیمسلر (قل) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (یا عباد) ای مینم بندلریم یعنی خدای تعالی نك بندلری (الذین آمنوا) آندا این بنده لر کم ایبان کلتور دیلر (اتقوا ربکم) فورقکسز پروردکار کزدن و گناه دن صافلانکسز (للذین احسنوا) شول کیمسه لر که کم ایندگولک قیلدیلر کلمه شهادتنی اینتهک برله (فی هذه الدنيا) اوشبو دنیاده (حسنة) کورکام اجر و ثواب بولفوجیدر آخرتده یعنی آنلرغه جنت در جهلری بولور (و ارض الله) (۱) و خدای تعالی نك ییری هجرت قیلو اوچون (واسعة) کیکدر هجرتنی نلگان کیمسه لر که (انما یوفی الصابرون) موندن باشقه نوگلدلر کم کامل و تمام بیرلمش بولور وطنندن آیرلوغه صبر قیلغوجیلرغه یا که طاعت و عبادت مشقتینه چداغوجیلرغه (اجرهم) آنلرنک اجر و ثوابلرینی (بغیر حساب) حسابدن باشقه یعنی حسابسز (۲) و اولچاوسز اجر و ثواب بیرلور

کاشکی بزلرنک نلرمز کیمسه کیمسه ک بولوب کیمسولوب بتکان بولسه ایدی دیوب آرزو قیلورلر جهل.

مرویدرکه مشرکری پیغمبرم علیه الصلوة والسلام حضرتینه ابتدیلرکم ای محمد
 سین فی اوچون اوزگه مخصوص بریاکما دین و مذهب احداث ایدارسک آنا
 و بابالریمیزنک دینلرینی طاشلارسک آنالریمیز هم قومنک اولوغاری همه لری
 لات و عزیزغه طابونور ایدیلر سن هم شولارغه طابونساک بولماسم و دیدیلر
 حق تعالی دن آیت کیلدی کم (قُلْ) اینکل سن ای محمد علیه السلام اول مشرک لری
 (أَنْتِ أَمْرٌ) درستلکده من بیورلماش بولدیم (أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ) مینم طابونماقم
 و عبادت اینته کم برله الله تعالی گه (مُخْلِصًا لَهُ الدِّينَ) پاک قیلغوی بولغانم حالده
 آنک اوچون دیننی یعنی مشرکلکن پاک بولوب خداینی بر بلگانم حاله (وَأَمْرٌ)
 دخی بیورلماش بولدیم من (لَأَنْ أَكُونَ) مینم بولماقم برله (أَوَّلَ الْمُسْلِمِينَ) بوی
 صونقویلرنک اولی اوشبو امتدن (قُلْ) اینکل سین اول مشرک لری (أَنْتِ أَخَافُ)
 درستلکده من قورفور من (أَنْ عَصَيْتُ رَبِّي) اگر فارشسام و عاصی بولسام من
 ربغه (عَذَابِ يَوْمٍ عَظِيمٍ) بر او اوغ بولغوی کوننک عذابندن (قُلْ) اینکل سین
 ینه آنلرغه (اللَّهُ أَعْبُدُ) مین الله تعالی گه گنه عبادت قیلور من (مُخْلِصًا لَهُ دِينِي) پاک
 قیلغوی بولغانم حالده آنک اوچون دیننی شرکن و عملنی ریادن (قَاعْبُدُوا)
 بس سزلر طابونوکر ای مشرکلر (مَا شِئْتُمْ) شول نرسه گه کم تله دکر اوزکر
 (من دون الله) الله تعالی دن باشقه بو امر نهید اوجوندر یعنی اگر عذابندن
 قورماسه کر الله دن باشقه طابنکر البته آنک اوچون منگو عذابنه فالسه کر کیرا کدر
 مرویدرکه مشرکلر پیغمبر علیه السلام دن بوسوزلرنی ایشتکچ ایندیلر ای محمد آنا
 و بابالرمیزنک دینلرینه خلافت قیلماقک برله سن زیان ایلدک حق تعالی دن آیت کیلدی
 کم (قُلْ) اینکل سین آنلرغه (أَنْ أَلْجَأَ بَيْنَ يَدَيْكَ) درستلکده زیان کورگوچیلر (الَّذِينَ خَسِرُوا)
 شول کیمسه لردر کم زیان قیلیلر (أَنْفُسِهِمْ) اوزلرینک نفسلرینه ضالانکده نوشمه کلری
 سبیلی (وَأَهْلِيهِمْ) دخی ایوجهاعتلرینه آنلرنی آزدرماقلری سبیلی (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت
 کوننده (أَلَا) آگاه بولکر و بولکر کم (ذَلِكَ) اوشبو زیان (هُوَ الْخُسْرَانُ الْمُبِينُ)
 اولدر آشکارا بولغوی زیان کورمه کیم بارچه محشر اهلینه ظاهر بولور (لَهُمْ)
 من فوقهم) بولغوی اول خسران اهلینه و زیان کورگوچیلر گه آنلرنک اوستلرندن
 (ظُلُّ مِنَ النَّارِ) اوطنن بولغوی سایه بانلر و کوله گه لکلر (وَمَنْ تَعْتَمُ ظُلُّهُ)
 هم آنلرنک اوستلرندن بولغوی کوله گه لکلر اوطنن (ذَلِكَ) اوشبو ذکر
 ایتولمش عذاب (يَخَافُ اللَّهَ بَ) قورقتور خدای تعالی اول عذاب برله (عباده)

(۱) یعنی پیغمبر لر تلی ایله
یا که فرشته لر تلی ایله
اولگان و قتلر نه آنلرغه
بشارت و سو یونچ بیرلور
و بعضیلر دیمش لر در کم
آنلرغه بشارت دنیاده
هم آخرتده بولور
دنیاده شولدر کم خلق
آنلر نی یغشیلق ایله
یاد اینت لر لر هم جان
بیرگان و قتلر نه فرشته لر
سو یونچ بیرور لر هم
قبرگه فویولغان و قتلر نه
اوشانداق قبردن طور-
غانلر نده و حساب بیرنه
طورغانلر نه هم صراطدن
اوتکانلر نده و چنتکه
کرگانلر نده هر بر
موقفده آنلرغه تورلی
خیر و کرامت لر ایله
بشارت بیرور لر جهل
۲ رسول اکرم صلی
الله علیه وسلم حضرتلری
قریش قومینک ایمان
کیلتورولر بنه بیک
حریص ایدی و حالانکه
تقدیرده آنلر نیک ایمان
کیلتورماولری یازلغان
ایدی نناک کم ابولهب
و ابوجهل کییلر نیک بس
حق تعالی دن اوشبو
آیت نازل بولدی
و بیوردی کم توغغه
کرمه کی ایله حکم
ایتولگان کسه لر نی
سین نی قدر اجتهاد
ایتسه نیک قوتقارا آلاس

اوزینک بنده لرینی (یا عباد) ای مینم بنه لر م (فَاتَّقُونَ) بس قورقکوز سز میندن
و مینم عدا ییدن مرویدر که جاهلیت زماننده هم بر جماعت یعنی سلمان فارسی
و ابوذر الغفاری و زید بن عمرو بن نفیل رضی الله عنهم لر خدای تعالی نیک
برلکی برله اقرار قیلور ایدیلر حق تعالی آنلر نیک شاندنه بیوردی کم (وَالَّذِينَ
اجْتَنَبُوا) و شول کسه لر کم صافلان دیلر و یراق بول دیلر (الطَّافُونَ) شیطاندن
یا که پوتلردن یا که کاهنلردن (أَنْ يَعْصُوهُمْ) اول طاغوتکه طابونودن یراق
بول دیلر (وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ) هم قایتیلر آنلر خدای تعالی صاری یعنی کوکوللری
برله خدایغه یونالدیلر (لَهُمُ الْبُشْرَى) بولغو چیدر آنلرغه بشارت و سو یونچ یعنی
اولگان و قتلر نده فرشته لر آنلرغه (۱) سو یونچ بیرور لر مرویدر که حضرت
ابو بکر الصدیق رضی الله عنه مسلمان بولغاچ عشره مبشره دن آلتی کشی یعنی
عثمان و طلحه و زبیر و سعد و قاص و سعد بن زید و عبدالرحمن بن عوف رضی الله
تعالی عنهم آنک برله ملاقات ایدوب آندن اسلام دینینک حقیقتینی استفسار
قیلدیلر هم حضرت ابو بکر نیک سوزلر ندن اسلام نیک حقیقتینی آکلاب آنلر هم
مسلمان بول دیلر آنلر نیک شاندنه نازل بولدی کم (فَبَشِّرْ عِبَادَ) بس سو یونچ
بیرگل سین ای محمد علیه السلام مینم بنه لر بیگه (الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ) آندا ین
بنده لر بیگه کم ایشتور لر آنلر حضرت ابو بکر نیک سوزینی یعنی اسلام دینی
حقیقت بولغان سوزلر نی (فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ) بس ابارور لر آنلر سوز نیک کور کامرا کینه
(أُولَئِكَ) اوشبو گروه (الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ) شول کسه لر در کم هدایت قیلدی
و طوغری بولغه کوندردی آنلر نی خدای تعالی (وَأُولَئِكَ) هم اوشبولر (هُمُ أُولُوا
الْأَلْبَابِ) آنلر در کامل عقل ایلاری (أَفَمَنْ حَقَّ عَلَيْهِ) ایا شول کسه کم واجب
بولدی آنک اوزرینه (كَامَةِ الْعَذَابِ) عذاب و وعید کلمه سی یعنی البته توغغه
کرور دیوب و عده ایتولگان کسه بولور مو شول کسه کبی کم آکا عذاب
کلمه سی واجب بولماغانلر و توغغه کرمه کی برله و عه ایتولمه گاندر (أَفَأَنْتَ تَنْقُذُ
(۱) ایا بس سن قوتقارور سنو ای محمد علیه السلام (مَنْ فِي النَّارِ) شول کسه نی کم
توغغه در یعنی سن توغغه کرمه کی برله حکم ایتولگان مشرکنی مؤمن قیلوب
عذابدن قوتقارا آلاس سن و اسلام دینینه کرگزه آلاس سن مراد ابولهب و عتبه
کییلدر (لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا) لکن شول کسه لر کم قورق دیلر (رَبِّهِمْ) پروردکار لرینک
عذابندن و ایمان کیلتوروب طاعت و عبادتکه مشغول بول دیلر (لَهُمْ غُرْفٌ) بولغو چیدر

آنلرغہ یوقاری کوشکلر ومنزللر جنتده (من فوقها عرف) اول کوشکلر نك
اوستنده ایکنچی کوشکلر بولغوجیدر (مبنيّة) محکم بنا ایتولمیش
کوشکلر (تجرى من تحتها الأنهار) آقار اول کوشکلر نك آستندن یلغهار
(وعد الله) وعدہ قیلمق وعدہ قیلغاندر خدای تعالی (لا یخلف الله العہد) خلافتق
ایتدیس خدای اوزینك وعدہ سینہ (آلم تر) ایا کورمادگوو سین (ان الله انزل)
شونی کم خدای تعالی ایندردی (من السماء) کوکن (مآءاً) صونی یعنی بغه ورنی
(فسلکھ) بس کر گزدی اول صونی (ینایع) چیشمه لر گه (فی الارض) بیرده (ثم
یخرج به) صوگره چقارور خدای تعالی اول صوسبیلی (زرعاً مختلفاً ألوانه) نورلی
نورلی نوسلی بولغوجی ایگوننی یعنی بقدای وآرپه وغیر یلر کسی (ثم یهیج)
صوگره فورور اول ایگون باشارگاندن صوگ (فتربه) بس کورورساك آنی
(مصرفاً) صارغابمش یعنی فوروب صارغابور (ثم یعمله) صوگره قیلور آنی خدای
تعالی (حطاماً) صندرامش واق واق کبساکلر (ان فی ذلک) درستلکده اوشبو
ذکر ایتولمیش ایلرده بولغوجیدر (لذکرى) البته یاد قیلماق (لاولى الالباب)
عقللر ایالرینه یعنی عقللی کشیلر گه اوگوت ونصیحت هم عبرت باردر کم
دنیا مالی بارچه سی شول ایگون کیدر آزغنه یاشاروب تورسده صوگره
فوروب صارغابور وهلاک بولور اعتبار سزدر (افمن شرح الله) ایا شول کسه کم
آجدی وکیک قیلدی خدای تعالی (صدرة) آنک کوکره گبنی (للإسلام) اسلام
دینینی قبول قیلماق و خدابنك فرمانینه انقیاد ایتک اوچون یعنی خدای تعالی
توفیق بیروب اسلامنی قبول ایتکان کسه بولورمو شول کسه کبی کم آنک
کوکره گی طار و کوکلی قارادر اسلامنی قبول ایلمهس (فهو) بس اول کوکره گی
آچق بولغان کسه (علی نور) معرفه نوری اوزره بولغوجیدر (من ربّه)
پروردکارندن اسباب نزولده کبنتورمشدرکه اوشبو آیت کریمه حضرت علی
المرتضی هم حمزه رضی الله عنهما شأننده در کم حق تعالی آنلر نك کوکللرینی
معرفت نوری برله روشن ویاقطی ایلدی بس ابولهب هم آنک اوغلی حقتده
بیورور کم (فویل) بس فی قاطیلق وعذاب (للقاسية قلوبهم) کوکللری قساوتلی
وقاطی کوکلی بولغان کسه لر گه در کم آنلر یوز دوندر گوجیلردر (من ذکر الله)
خدای تعالی نك ذکرندن یا که آنلر نك کوکللری خالیدر خدای تعالی نك یادندن
(أولئك) اوشبو گروه یعنی قاطی کوکلی کسه لر (فی ضلال مبين) آشکارا

آزرغونلقده بولغوجيلردر (الله نزل) الله تعالى ايندردي (احسن الحديث) سوزنك
 كورگاراگيني (كتاباً متشابهاً) آيتلري بر برسینه اوخشاغوجي بولغان كتابني
 يعني قرآني ايندردي كم آنك آيتلري معجزه بولوده وفصاحتده بر برسینه مشابهدر
 (مثنان) ايكيشر ايكيشر بولغوجي يعني معني ومضمونلري مثلا امر ونهي هم
 وعنه وعيد وذكور وفكر هم رحمت وعذاب هم جنت ونهوغ مؤمن ومشرک
 كپيلري مشتملدر (تقشع منه) فالترار اول فرآنده بولغان وعيدلر فورقوسندن
 (جلودهم) شول كمسهلرنك تيريلري كم فورفورلر آنلر (ربهم)
 اوراينك پروردكارلرنين (ثم تلين) سوگره بومشار وفرار فيلور (جلودهم)
 آنلرنك تيريلري (وقلوبهم) هم كوكللري (الي ذكر الله) خدای تعالی نك رحمت
 ومغفرتيني ياد اپنك صاري يعني عذاب آيتلريني اوقوب فورقوب فالترارلر
 ورحمت آيتلريني اوقوب راحتلر نورلر (ذلك) اوشبو قرآن (هدى الله) الله تعالی نك
 هدايتيدر يعني خدای تعالی دن خلقده ارشاد وتوغري يولني كورگازمكدر
 (يهدي به) توغري يولغه كوندرور خدای تعالی اول قرآن برله (من يشاء) هر
 كمسهني تلاسه (ومن يضل الله) وهر كمني ضلالت وآزرغونلقده فالدرسه خدای
 تعالی (فما له من هاد) بس يوقدر اول كمسه اوچون هيچ بر هدايت ايتكوجي
 وآني ضلالتدن فوتقارغوجي (افمن يتقى بوجهه) ايا شول كمسه كم صافلانور
 اوزينك يوزينه (سوم العذاب) عذابنك ياوزلقندن وقاطي لغندن (يوم القيامة)
 قيامت كوننده يعني يوزينه اوط بالقوي ايرشوب ياندرماسون اوچون يوزيني
 صافلاماقهي بولور شونداين كمسه بولورمو شول كمسه كبي كم عذابدن ايبين
 بولوب راحتك برله اوتكارور يوزيني عذابدن صافلاغوجيدن مراد ابو جهلدر
 ديمشدر (وقيل للظالمين) وايئولمش بولور قيامتده ظالمق قيلغان كشيلىرگه (ذوقوا)
 طاقوگزسز (ما كنتم تكسبون) شول نرسه نك وبال وعذابيني كم سزلىر اشلر
 بولدكز دنياده وقتكزده شرك وتكذيبدن (كتب الدين) يالغانفه تونديلر
 اوزلرينك پيغمبرلريني شول كمسه لركم بولديلر آنلر (من قبلهم) اوشبو مكه
 مشركلرنين الكاري (فاتيمهم العذاب) بس كپلدى آنلرغه خداینك عذابني (من
 حيث لا يشعرون) شول اورندن كم بلماسلر آنلر يعني هيچده كونته گان وقتده
 آكسزدن كپلدى (فاذا فهم الله) بس طانوتدي آنلرغه خدای تعالی (الغزي) خورلق
 ورسوالقني (في الحيوۃ الدنيا) اوشبو دنيا نركلگنكه (والعذاب الآخرة) والبته آخرته

آنلر اوچون حاضرله نهمش عذاب (اَكْبَر) اولوغراقدر دنیا عذابندن (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اگر بلور بولسه لر آنلر البته عبرت آلورلر واوزلرینی عذابندن قوتقارورغه طرشورلر (وَلَقَدْ ضَرَبْنَا) و تحقیق بیان قیلدق بز (لِلنَّاسِ) آدمیلر اوچون (فِي مَآ الْقُرْآنِ) اوشبو قرآنده (مَنْ كَلَّ مَثَلًا) هر بر مثلدن کم دین اشلری خصوصنده فائده لیدر (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) شاید کم آنلر تذکر قیلورلر و اوگوت آلورلر اول مثلنر برله و یباردک بز قرآننی (قُرْآنًا عَرَبِيًّا) عرب تلنده بولغوچی قرآن ایتوب (غَيْرَ ذِي عِوَجٍ) فکشرلق و کاکریلک ایاسینه باشقه بولغوچی یعنی اول قرآنده هیچ برعیب و خلل و تناقض یوقدر (لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) شاید کم آنلر قرآن آیتلرینی فکرله مک سبیلی صاقلانورلر کفر و تکذیبندن (ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا) بیان قیلدی خدای تعالی بر مثلنی مشرک و موحد اوچون مینال کلتوردی (رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءٌ) بر ایرنی کم بولغوچیدر اول ایرده شریکلر یعنی بر قول نیچه خواجه لر آراسنده اورطاق بولسه (مُتَشَاكِسُونَ) یاوز خلقلی و بد فعل بولغوچیلر اول شریکلر یعنی اول مشرک بولغان قلنک خواجه لری ناچار خلقلی و بیان فعلی کشیلر بولسه هر قایوسی اول قولغه خدمت فوشسه لر اول قول هیچ قایوسینک فوشقان ایشینی باشقارا آلماسه هم اول خواجه لر هیچ برسی اول قولن راضی بولماسه لر (وَرَجُلًا) دخی بر ایرنی مثال کیتوردی (سَلَمًا لِرَجُلٍ) بر ایرگه طاپشرلمش و خالص آکاغنه مخصوص بولغوچی یعنی برگنه خواجه نك قولى بولسه شول خواجه دن باشقه هیچ کینک اول قولغه شریکلگی و دخلی بولماسه اول قول شول خواجه غه غنه خدمت قیلوب خواجه سی آندن تمام راضی و خوشنود بولسه (هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا) ایا برابر و تیگز بولورلر مو اوشبو ایکی قول اوغشاشلق جهتنندن یعنی البته ایکیسی برابر بولماسلر و بر برینه اوغشاماسلر زیرا که برسی کوب خواجه لر آراسنده مشرک و اورطاق بولوب خواجه لر نك نزاعلا شولر نندن عاجز قالغان و خواجه لر همه سی آندن ناراضیدر و ایکنجه سی نزاع و دعوی دن سلامت هم خواجه سی آندن راضی و خوشنوددر اولگی قول مشرککه مثلدر کم کوب معبودلرگه و پوترغه عبادت قیلور اول معبودلر هیچ قایوسی آندن راضی بولماسلر کوب خواجه غه خدمت ایتکوچی قول کبیدر و ایکنجهی قول مؤمن و موحدکه مثالدر کم برگنه خدایفه عبادت قیلور آندن باشقه معبودنی بلهس (اَلْحَمْدُ لِلَّهِ) بارچه ثنا و ما مقاماق الله تعالی گه

(۱) عبد الله بن الزبير
رضى الله عنه دن منقولدىر
كم اوشبو ثم انكم
يوم القيامة عند ربكم
تختصمون آيتى نازل
بولغاچ زبير حضرتلىرى
صورادى يارسول الله
دن يادان كينكاننزدن صولك
هم بزلر بربرمز ايله
خصومت قىلشورمز مو
ديدى اولحضرت
بيوردىلر كم اول كونده
اش بيگراكده قاطى
بولور خازن.

مخصوصدر كم خدا بلفده هيچ بر شريكى يوقدر (بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَدْرُونَ) بلكه
آدميلرنك كوبرهكى بلهسلر آنك مالك على الاطلاق ايدكىنى مرسولر كه مكه
مشركلرى ايتورلر ايدى كم بز محمدنك اول اميد ايتوب و كوتوب طورامز
اول اولگاچ آندن قورتلورمز حق و تعالى بيوردى كم (أَنْتَ مَيِّتٌ)
درستلكده مبن اى محمد عليه السلام اوله چكسك (وَأَنْتُمْ مَيِّتُونَ) درستلكده
اول مشركلر هم اولوكلردر يعنى البته اولسeler كبرهكلر هيچ اولهاى قالماس
بس آنلرنك سينيگ ارمكنى كونهكلرى جهالتلرندن (ثُمَّ أَنْتُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)
صكره سزلر يعنى مؤمنلر و مشركلر قيامت كونده (عند ربكم) پروردكارلر
قاشنده (تختصمون) خصومت (۱) قىلشورسز دين اشلرنده و سزلر مشركلر كه غالب
بولورسز ياكه همه آدميلر بر برلر ايله دنيادهنى حققر و معامللرلرلر خصوصنده
خصومت قىلشورسز مظلوم كشى ظالمدن اوزينك حقينى طلب ايلر (*) (فَمَنْ ظَلَمَ)
بس كيدر ظلملق قىلغو چيراق (مَنْ كَذَبَ عَلَى اللَّهِ) شول كمسه دن كم يالغان ايتدى
خدای تعالى اوزرينه يعنى خداينك بالاسى و شريكى باردر ديدى (وَكُذِّبَ بِالصِّدْقِ)
هم يالغانغه طوندى راست سوزنى يعنى قرآنغه اشانهادى (أَذْجَاءَهُ) شول
وقنده كم كىلدى آكئا اول قرآن (الَّذِينَ فِي جَهَنَّمَ) ايا يوقدر مو جهنده و نموغده
يعنى باردر (مَثْوًى) قرار قىلچاق اورن و مقام (لِلْكَافِرِينَ) حلقغه اشانهاو چيلرغه
(وَالَّذِينَ جَاءُوا بِالصِّدْقِ) و شول كمسه كم كىلتوردى راست و طوغرى سوزنى يعنى
قرآنى و اسلامنى (وَصَدَّقَ بِهِ) هم راستغه طوندى و اشاندى اول راست سوزكه
(أُولَئِكَ) اوشبو گروه (مُتَّقُونَ) آنلردر تقوالق ايتكو چيلر راست سوزنى
كىلتورگوچى جبرائيلدر كم قرآنى كىلتوردى و تصديق اينكوچى محمد عليه السلامدر
ياكه كىلتورگوچى محمد عليه السلامدر و مصدق ابوبكر صدقدر ياكه على المرتضى در
رضى الله عنهما يا كه مصدقن مرادهمه مؤمنلردر (لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ) بولغو چيلر آنلرغه شول
نرسه كم تلرلر آنلر و آرزو قىلور و نعمت و كرامتنن (عند ربهم) پروردكارلى قاشنده
(ذَلِكَ) اوشبودر (جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ) اين گولك قىلغو چيلرنك جزالى و خدای تعالى
آنلرغه اوشبو اجر و ثوابنى بيورر (ليكفر الله) تاكم يوغالتسون و اورتسون
اوچون خدای تعالى (عنهم) آنلردن (أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا) شول نرسه نك ياوزراقىنى كم
اشله ديلر آنلر يعنى گناهلرىنى مغفرت قىلسون اوچون (ويجز بهم) هم جزا بيرسون
اوچون آنلرغه (آجرهم) آنلرنك طاعتلرينك اجرىنى (بأحسن الذي) شول نرسه نك

۲۴

(*) الجزء الرابع
والعشرون

کورکامره کی برله (کَانُوا يَعْمَلُونَ) اشلر بولدیلر آنلرکم اول ایماندر (اَلَيْسَ
 اللهُ) ایا توگلدنر مو خدای عالی (بَكَانِي عَبْدَهُ) کفایت ایتکوچی اوزینک بندسینه
 یعنی خدای تعالی اوزینک بندسی محمد علیه السلام غه البته کفایه قیلور و آئی
 دشمانلر شرنیدن صافلار هم نصرت بیورر مرویدر که پیغمبرمز علیه الصلوٰة والسلام
 حضرتی مشرکلرنک پوتلرینک عیبلرینی ایتکاج مشرکلر ایدیلرکم ای محمد مونداق
 دیمه گل و بزنگ معبودلرمنی خورلاماغل مباده کم آنلر سیکما بر ضرر و زیان
 ایرشدورولر آنلرنی خورلاماڤک سببلی بر بلا و محنتکه گرفتار بولورسک بس
 حق تعالی بیوردی کم (وَيَخُوفُونَكَ) و قورقتورلر سینی اول مشرکلر (بِالَّذِينَ مِنْ
 دُونِهِ) شول نرسه لر برله کم طابنورلر آنلر خدای تعالی دن باشقه یعنی اوزلرینک
 بوتلری برله سینی قورقتورلر (وَمَنْ يُّضِلَّ اللهُ) و هر کمسه نی ضالالتکه نوشورسه
 خدای تعالی و پوتلرغه طابنغوچی هم پوتلر برله قورقتوچی قیلسه (فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ
 بِسْ يُوَفِّرُ) اول کمسه اوچون هیچ بر هدایت ایتکوچی و یولغه کوندرگوچی
 (وَمَنْ يَهْدِ اللهُ) و هر کمنی طوغری یولغه کوندرسه خدای تعالی (فَمَا لَهُ مِنْ مُضِلٍّ)
 بس یوقدر اول هدایت طابقان کشی اوچون هیچ بر آزدرفوچی یعنی هیچ
 کم آئی ضالالتکه نوشوره آلباس (اَلَيْسَ اللهُ) ایا ایمه سدرمو خدای (بعزیز)
 غلبه ایتکوچی دشمانلرغه (ذِي اَنْتِقَامٍ) انتقام ایه سی یعنی البته خدای تعالی غالب
 هم مشرکلردن انتقام آلفوچیدر (وَلَنْ سَأَلْتَهُمْ) و اگر صوراساک سین مکه
 مشرکلرندن (مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ) کم یاراندی کولکرنی هم بیرنی دیوب
 (لَيَقُولَنَّ اللهُ) البته ایتورلر آنلر خدای تعالی یاراندی زیراکه بارچه اشیا ننگ
 خالق اولغنه ایدکی ظاهر در (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه
 (اَفَرَأَيْتُمْ) ایا بس کوردگزمو یعنی نیچک کوره سز (مَا تَدْعُونَ) شول نرسه نی کم
 سزلر اونلر سز و طابنورسز آکئا (مَنْ دُونِ اللهِ) الله تعالی دن باشقه یعنی نیچک
 کوره سز پوتلرگزنی کم آنلرغه طابوناسز (اِنْ اَرَادَنِيَ اللهُ) اگر نلسه میکا خدای
 تعالی (بَضْرٍ) بر محنت و قاطیلقنی یعنی اگر خدای تعالی میکا بر بلا و محنت یپارسه
 (هَلْ مِنْ) ایا اول پوتلر بولورلرمو (كُشْفَاتُ ضُرِّهِ) خدای تعالی میکا یپارمگان
 محنتنی و قاطیلقنی میندن کیتهرگوچیلر یعنی آنلر اول بلا و محنتنی میندن کیتهره
 آلورلرمو و کیتهرمککه کوچلری یئارمو (اَوْ اَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ) یا ایسه اراده قیلسه
 خدای مینی بر رحمت بر نه یعنی میکا بر نعمت و راحت یپارمه کنی نلسه (هَلْ

هُنَّ) ایا بولورلرمو اول بوتلر (مَسَكَاتُ رَحْمَةٍ) خدای تعالی نك رحمتینی میندن منع اینکوچیلر و کیری فایتارغوچیلر یعنی میکا کیله طورغان راحت و نعمتنی میندن طبا آلورلرمو و کیری فایتارماقغه کوچلری یتهرمو مقاتل رحبه الله ایتورکم رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری مشرکوردن اوشبو طریقہ سؤال ایله گاج آنلر هیچ جواب بیره آلماینجه ساکت و ملزم بولوب فالدیبلر حق تعالی بیوردی کم (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (حَسْبِيَ اللهُ) میکا کفایت اینکوچیلر خدای تعالی خیر و فائزنی ایرشدر مکده هم ضرر و محنتنی کینه مکده (عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ) اول خدای اوزره گنه توکل قیلورلر و اشلرینی طابشرورلر (الْمَتَوَكِّلُونَ) توکل قیلغوچیلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (يَا قَوْمِ اَعْمَلُوا) ای مینم قوم عمل قیلگز سز (عَلَى مَكَانَتِكُمْ) اوزلرگزنك اورنلرگز اوزره یعنی اوز حالگز چه قیلا طورغان عمللرگزنی قیلگز (انّی عاملٌ) درستلکده مین هم عمل قیلغوچی مین اوز حالچه (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم سزلر بلورسز (مَنْ يَأْتِيهِ) بزدن هم سزدن شول کمسه نی کم کیلور آکا (عَذَابٌ يَغْزِيهِ) آنی خور و رسوا قیلا طورغان عذاب (وَيَعْلُ عَلَيْهِ) هم اینهر آنك اوزرینه (عَذَابٌ مُّجِيمٌ) همیشه بولغوچی هیچده بتمای طورغان عذاب (اَنَا اَنْزَلْنَاهُ) درستلکده بز ایندرک (عَلَيْكَ الْكِتَابُ) سینك اوزرگا قرآنی (لِلنَّاسِ) بارچه آدمیلر اوچون (بِالْحَقِّ) حقنی بیان ایلامك برله (فَمَنْ اٰمَنَ) بس هرکم هدایت طاپسه قرآن برله یعنی قرآن اچنده گی سوزلر برله عمل قیلسه (فَلَنَفْسِهِ) بس اول کمسه نك اوزینه بولغوچیلر آنك فائزسی (وَمَنْ ضَلَّ) و هرکم ضالانکده توشسه و قرآندن یوز دوندرسه (فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا) بس موندن باشقه ایبه سدرکم ضالانکده توشار اول و آزار اوز نفسی اوزره یعنی آنك و بالی اوزینه بولور (وَمَا اَنْتَ) وسین ایباسسك سین ای محمد علیه السلام (عَلَيْهِمْ) آدمیلر اوزرینه (بِوَكِيلٍ) صاقچی تاکم آنلرنی ضالانکده توشودن صاقلار ایدك (الله يتوفى الانفس) الله تعالی قبض قیلور و آلور نفسلرنی یعنی جاننك تنگه ظاهر و باطن بولغان تعلقلرینی کیسه ر (حین موتها) آنلر نك اولگان و قتلر نده (وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ) هم آلور شول نفسنی کم اولمادی یعنی اولمادان وقتده هم نفسنی آلور (فی منامها) آنك اویقوسنده یعنی یوقلاغان وقتده جاننی آلورکم مراد جاننك تندن ظاهری تعلقینی کیسه ر دیملر (۱) (فِيْمَسْكُ الْتِي) بس صافلاب طوتار و ارواح عالمنده فالدرور خدای تعالی شول نفسنی کم (قَضَى

(۱) امام محی السنه رحمه الله بیورمشدر کم هر آدمینك ایکی نفسی باردربری نفس حیات وبری نفس تمیزدر نفس حیات کشیدن اولگان وقتده آیرلور و ن ن تمیز یوقلاغان وقتده مفارقت قیلور احقاندہ ابن جبیر رحمه الله دن منقولدرکه حق سبحانه و تعالی ترک کشیلر نك جانلرینی اولگان کشیلر نك جانلری برله برگه جمع قیلور تاکم ترک کمسه جانی اولوکلردن اوزینه آشنا بولغان جانلر برله کورشور.

عَلِيَّهَا الْمَوْتِ) تقدیر قیلغان ایدی آنک اوزرینه اولومنی یعنی اولگان کمسه لرنک
 جانلرینی کیری تنلرینه یبارمایوب ارواح عالمنده فالدرور (ویرسل الاخری)
 ویبارور ایکنچی نفسنی یعنی ترک کمسه لرنک جانلرینی کیری تنلرینه یبارور
 (الی اجل مسمی) بر آطالمنش ویلگولانمش مدتکچه یعنی اجلی یتکان گاچه
 (ان فی ذلک) درستلکده اوشبو اشدہ یعنی جانلرنی قبض قیلماق وصافلاب
 فالدرماق هم کیری تنلرینه فایتار ماقده بولغوچیدر (لایات) البته حق تعالی نک
 کمال قدرتینه علامتله هم حشر وبعثکده دلیلله و نشانله (لقوم یتفکرون)
 شول گروه اوچون کم تفکر قیلورلار و فکرلارلر اوشبو اشلرنی زیراکه
 یوقلاماق اولمه ککه و اویغانماق کیری ترلمه ککه مثالدر لکن مشرکلر آنی
 فکرلاماسلر (أم اتخذوا) بلکه توتدیله اول مشرکلر (من دون الله) الله تعالی دن
 باشقه (شفعاء) شفیعلرنی یعنی پوتلرنی شفاعتچیلر مزر خدای حضورنده بزلرگه
 شفاعت قیلورلر دبدیلر (قل) ایتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه (اولوکانوا)
 ایا شفاعت قیلورلر مو اول پونلر سزلرگه اگرچه آنلر بولسه لرده (لا یملکون
 شیئاً) مالک بولماسلر آنلر اوزلری هیچ بر نرسه نیک (ولا یعقلون) دخی بولماسلر
 اوزلرینه طابونفوجیلرنی یعنی آنلر جهاد و جانسزلردر هم هیچ نرسه گه مالک
 وقادر توگلردر پس آنلر نیچک شفاعت ایتسونلر (قل) ایتکل سین ای محمد
 علیه السلام (لله الشفاعة جیبعا) خدای تعالی گه مخصوصدر شفاعت بارچه سیده
 یعنی شفاعت حکمی خدای تعالی فاشندهدر آنک امرندن باشقه هیچ کم شفاعت
 فیلا آلباس (له ملک السموات) اول خدای تعالی نیکدر کوکلرنک پادشاهلقی
 (والارض) هم بیرنک پادشاهلقی (ثم الیه ترجعون) صکره آنک صاری فایتارلمش
 بولورسز بارچه لرگز قیامت کوننده (واذا ذکر الله) وهر فایچان یاد ایتولمش
 بولسه خدای تعالی (وحده) یالغوز بر اوزیگنه یعنی لا اله الا الله دیوب ایتولسه
 (اشمزت) اورکور و نفر تلنور (قلوب الذین) شول کمسه لرنک کوکللری کم
 (لایؤمنون بالآخرة) اشانماسلر آنلر آخرت یورطینه یعنی مشرکلر خدای
 برگندهدر دیوب ایتکاننی یارانماسلر و نفر تلنورلر (واذا ذکر) وهر فایچان یاد
 ایتولمش بولسه لر (الذین من دونه) شول کمسه لرنک معبودلر یدر
 خدای تعالی دن باشقه یعنی آنلر نک پوتلری یاد ایتولسه (اذا هم یتستبشرون)
 شول وقتده آنلر آچق یوزلی بولورلر و شادلانورلر اما مؤمنلر بونک عکسنجهدر

کم خدای تعالیٰ فی برك برله یاد ایتکانده شادلانورلر پونارنی یاد ایتکانده
 نفر تلنورلر (قُلْ) ایتکل سین (اللَّهُمَّ) ای باری خدا (فَاطَّرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 ای کوکلرنی هم بیرنی یاراتقوجی (عَالَمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) یاشرننی هم آشکارانی
 بلگوجی (أَنْتَ تَعْلَمُ) سین حکم فیلورسک (بَيْنَ عِبَادِكَ) بنده لرنک آراسنده
 آخرنده (فِي مَا كَانُوا فِيهِ) شول نرسه ده کم بولدیلر بنده لر اول نرسه توغروسنده
 (يَخْتَلِفُونَ) خلافتی قیلشورلر بر برسینه دین اشلرنندن (وَلَوْ أَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا)
 واگر بولسه ایدی شول کمسه لرگه کم ظلمتی قیلدیلر یعنی مشرکلرگه بولسه
 (مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) بیرده بولغان مال لرنک بار چه سی (وَمِثْلَهُ مَعَهُ) هم اون برده گی
 ماللر اوخاششلی ایکنچی ماللر بولسه آنک برله (لَا تَقْتَدُوا بِهِ) البته فدا قیلورلر
 ایدی مشرکلر اول مال لرنک بار چه سین و بیرورلر ایدی اوزلرینی قوتولدرماق
 اوچون (مَنْ مَّوَّءَ الْعَذَابِ) عذابنک قاطیلقندان یعنی تموغ عذابندن (يَوْمَ الْقِيَامَةِ)
 قیامت کوننده (وَبِذَلِكَ) و ظاهر بولور آنلرغه قیامتده (مَنْ لَّهِ) خدای تعالیٰ دن
 (مَا لَمْ يَكُونُوا يَعْتَسِبُونَ) شول نرسه کم گمان قیلور بولمادیلر آنلر دنپاده
 وقتلرنده یعنی هیچده آنلر گمان ایتمه گان و او یلاماغان عذابلر آنلرغه بولور
 (وَبِذَلِكَ) هم آشکارا بولور اول مشرکلرگه قیامتده (سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا) شول
 یاوزلقلرنک عذابلری کم اشلدیلر آنلر دنپاده (وَحَاقَ بِهِمْ) دخی احاطه قیلور
 وچولغاب آلور آنلرنی (مَا كَانُوا بِهِ) شول نرسه نك جزاسی کم بولدیلر آنلر اول
 نرسه برله (يَسْتَهْزِؤْنَ) استهزا قیلور ایدیلر و مسخره گه طوندیلر یعنی حضرت
 پیغمبر علیه السلامنی هم قرآنی استهزا آیلمه لرنک عذابینی طارنورلر
 (فَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ) بس هر قایچان ایرشسه آدمیکه یعنی مشرکلرگه ایرشسه
 (ضُرٌّ) بر قاطیلیق و محنت (دَعَانًا) اوندار اول بزنی یعنی دعا قیلوب اول
 قاطیلیق نك کوتهرلمه کینی استهر (ثُمَّ إِذَا خَوَّلَاهُ) سوگره هر قایچان
 بز عطا ایله سه ک و بیرسه ک آکھا (نِعْمَةً مِّنَّا) بر نعمتی اوز قاشمزدن یعنی محنت
 و فقیرلکنی آندن کینتاروب آکھا نعمت و مال بیرسه ک فضلمز برله (قَالَ) ایتور
 اول کمسه (أَنَا أُوْتِيْتُهُ) موندن باشقه توگلدر کم بیرلدی میکا اوشبو نعمت و مال
 (عَلَىٰ لَعْلَمٍ) مینم علمیم و بلوکلیلکم اوزرینه یعنی مین کسسنک طریقلرینی هم مال
 حاصل ایتونی بحشی بلدم شول سبیلی اوشبو مال و دولت میکا بیرلدی دیور یا که
 خدای مینم مالفه و دولتکه مستحق ایدکنی بلدی شول جهندن بومالنی میکا

بپردی دیور (بَلَّ مَيِّ فِتْنَةً) اول مشرک ایتکاچہ توگلدن بلکہ اول نعمت و مال
 بر فتنہ و صنماقدر اول کسہ گہ تا کم اول مال سبیلی آنک شکرانہ ایتہ کی یا کہ
 کفران نعمت ایلہ مہ کی ظاہر و معلوم بولور (وَلٰكِنَّا اَكْثَرُهُمْ) ولکن آنلرنک
 کوبرہ کی (لَا يَعْلَمُونَ) بلہاسلر (قَدْ قَالُوا) تحقیق ایتدیلر اول سوزنی یعنی اوشبو
 مال مینم بلوکلکم واستحقاقم سبیلی میکا بیرلدی دیوب ایتدیلر (الَّذِينَ مِنْ
 قَبْلِهِمْ) اوشبو مشرکلردن الگاری بولغان کسہ لر یعنی فارون ہم آنک اتباعی
 ایتدیلر (فَمَا اغْنٰی عَنْهُمْ) بس دفع قیلہادی و کیتارمادی آنلردن عذابنی (مَا
 كَانُوا يَكْسِبُونَ) شول نرسہ کم کسب قیلور بولدیلر آنلر دنیا مالندن یعنی
 جیغان ماللری اولگاندن صوڪ آنلرغہ ہیچ فائده بیرمادی (فَاَصَابَهُمْ) بس
 ایرشدی آنلرغہ (سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا) کسب قیلغان گناہلرینک یاوز جزألری
 ووبانی ایرشدی کم بارچہ مال و متاعلری برلہ برگہ آنلرنی بیر یوطلدی (وَالَّذِينَ
 ظَلَمُوا) وشول کسہ لر کم ظلملق قیلدیلر ہم کفران نعمت ایتدیلر (مَنْ هُوَ اُولٰٓئِکَ
 اوشبو مکہ مشرکلردن (سَيِّئَاتِهِمْ) تیزدر کم ایرشور آنلرغہ ہم اولگیلرگہ
 ایرشکان کی (سَيِّئَاتُ مَا كَسَبُوا) قیلغان گناہلرینک یاوز جزألری (وَمَا هُمْ
 تُوگلدن آنلر (بِعَجْزٍ) عاجز ایتکوچیلر خدای تعالی نی آنلرنی عذاب قیلودن
 (اَوَّلَمَ يَعْلَمُوا) ایسا بلہادیلر مو آنلر (اِنَّ اللّٰهَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ) شونی کم خدای
 تعالی کیك وایرکن قیلور رزقنی (لَمَنْ يَّشَاءُ) هر کسہ اوچون کم تلر اوزی
 یعنی اوزی تلگان کسہ گہ دولت بیور و بای قیلور اول کشینک استحقاقندن
 وفضلندن توگلدن بلکہ محض اوزینک تلہ مکی برلہدر (وَيَقْدِرُ) ہم طار قیلور
 تلگان بندہ سینک رزقینی و آنی فقیر قیلور اول کسہ ننگ خور و کیم بولمقندن
 توگلدن بلکہ محض خداینک مشیتی برلہدر (اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو
 اشدہ یعنی رزقنی کیك هم طار قیلوده (لآیَات) البتہ علامتلر باردر خداینک
 کمال قدرتینہ (لِقَوْمٍ يُّؤْمِنُونَ) شول گروه اوچون کم اشانورلر ہہ گہ رزق
 بیرگوچی خدای تعالی ایدکینہ مرویدر کہ مشرکلردن برجماعت کم کوب ناحق
 اورندہ کشی اولتورگان ہم زنا وغیری گناہ کبیرہ لرنی کوب اشلگان ایدیلر
 رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضورینہ کیلوب عرض قیلدیلر کم ای محمد
 سین بزلرنی اسلام دینینہ اوندارسک بزلر سینک دینکنی شول شرط برلہ قبول
 ایتہرمز کم بز مسلمان بولماچ خدای تعالی بز ننگ اولدہ قیلغان گناہلریمزنی

(۱) معالده حضرت ابن مسعود رضی الله عنه دن منقولدر که بر ایر مسجد که کردی کوردیکم بر واعظ وعظ ایتور تموع اوطینی هم تموغدافی سلاسل واغلالنی وانواع نورلی قاطلی عذابلرنی بیان قیلوب خلقنی فورقتور اول ایر ایتدی ای واعظ نی اوچون آدمیلرنی بویله نومید قیلورسک مگر سین قل
 ۲۴ پی جز زمر سورہسی ۴۷۳ یا عبادی الذین اسرفوا

لا تقنطوا الخ آیتینی
 او قومادگمو دیدی
 فصولده منکوردر که بو
 آیت کریمه ده محل امید
 اوچ نرسه ده در اول
 خطابنک لطافتیکم یا
 عبادی یعنی ای بنده لرم
 دیوب مرحمت برله
 خطاب قیلدی ای گناه
 کارلر دیبه دی ایکنچی
 شولکم عتابه مهر بانلق
 برله اسرفوا دیدی
 اخطاؤا دیبه دی اوچو
 نچی شول کم لا تقنطوا
 یعنی رحمتدن امید
 اوزمه کز دیدی امیدسز
 بولودن نهی قیلدی بس
 هیچ حاله امیدسز بولو
 درست بولماس کفردر
 خوف ورجا یعنی
 فورقو هم امید مؤمنک
 ایکی فاناطلی بولورغه
 تیوشدر بو ایکیدن برسی
 بولماسه ایمان درست
 بولماس مؤمن کشی
 بر طرفدن خدای تعالی ننگ
 عذابندن فورقوده طورغا
 ننده ایکنچی طرفدن
 رحمت الهیه دن امید

یارلقارمو یا که یارلقاماس مو بزرگه خبر بیرورسک دیدیلر حق تعالی دن آیت
 کیلدی کم (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه (یا عبادی) ای مینم بنده لریم
 (الذین اسرفوا) شوندا این بنده لرم اسراف قیلدیلر (علی انفسهم) اوز نفسلری
 اوزرینه یعنی گناهه افراط قیلغانلر دروچیکدن چققانلر در (لا تقنطوا) امیدسز بولمه کز
 و امید کزنی اوزما کز (من رحمة الله) الله تعالی ننگ رحمتندن (۱) خبرده کیلیمشدر کم
 رسول الله صلی الله علیه وسلم حضرتلری ایتدی بوتون دنیانی هم دنیا ده غی بارچه
 نرسه لرنی اوشبو آیت بدلینه قبول ایتمام اوشبو آیت کریمه میکا دنیا وما فیها دن
 آرتوغرافسز دیدی (ان الله یغفر) درستلکه خدای تعالی یارلیقار (الذینوب جیبعا)
 گناهلرنی بارچه سیننی فی قدر کوب بولسه ده شرکندن باشقه سیننی کم شرکنی مطلقا
 یارلیقاماس (انه) درستلکه خدای تعالی (هو الغفور) اولدر یارلیقافوچی گناهلرنی
 (الرحیم) مهر بان و مرحمتلی اوزینک بنده لرینه (و انیبوا) وقایتکزلر طاعت
 و عبادت برله یا که دعا و تضرع برله (الی ربکم) پروردکار کز صاری (و اسلموا
 له) هم انقیاد ایتکز و بوی صونکز آنک فرمانینه (من قبل ان یاتیکم العذاب)
 سز لر که عذاب کیلودن الگاری (ثم لاتنصرون) سوکزه یاردم ایتولمش بولماسسز
 سز لر یعنی عذاب کیلگانندن سوک هیچ کم سز که یاردم ایتماس و عذابنی
 کیتارماس (واتبعوا) هم ایار کز سز (احسن ما اُنزل الیکم) شول نرسه ننگ
 کور کامرا گینه کم ایندر لگاندر سز لر که (من ربکم) پروردکار کزدن یعنی
 عزیزیت و احتیاط برله عمل قیلکز رخصت برله عمل قیلما کز (من قبل ان یاتیکم
 العذاب) سز لر که کیلودن الگاری خدای ننگ عذاب (بسته) آکسزدن اوبلاماغان
 و کونیه گان وقتده یعنی آکسزدن بر بلا و عقوبت یا که موت مفاجاة کیلودن
 الگاری (وانتم لاتشعرون) و حالانکه سز لر بولماسسز آنک کیلما گینی تا کم
 اولدن ندار کینی کوروب حاضر لوب تورور اید کز (ان تقول نفس) ایتما کنندن
 الگاری بر نفس (یا حسرتی) ای مینم حسرتم و کویونچم یعنی عذاب کیلگانندن
 سوک کشی ایتور نی کویونچ و نی حسرتدر میکا (هلی ما فرطت) شول نرسه

ایتهر که تیوشدر برده فورقما ینچه ایبین بولوب طورو هم برده ۴۷ امید ایتما ینچه امیدنی اوزو
 هر ایکی کفردر دیبمشلر مؤمن سلامت حالنده خو فی قونلیره ک صرغاو حالنده امیدنی کوبره ک بولو
 کیره کدر و هر بر حالده خو فی و امیدنک ایکیسینه بولوق لازمدر. زاد الیسر

اوزرىنه كم تقصير و كىچىلك قىلدم مېن (فِى جَنبِ اللّٰهِ) خدای تەالى نىڭ اشنە يا كه
 آنڭ رحىنى جوارىنى و حضرتىنه ياقنلقنى طلب قىلۇدە كىچىلكىر ايتدم (وَ اِنْ كُنْتُ
 هم درستكده بولدم مېن (لَمِنَ السّٰخِرِينَ) مسخرەگە توتقۇچىلردن خدای تەالى نىڭ
 كىتابىنى هم رسولىنى حاصل معنى عذاب كىلگاندىن سوڭ مشركلر اوشبو طرىقە
 تاسقى قىلورلر و حسرتلنورلر لىكن اول وقتدە اوكنو فائىدە بىرماس بس شول
 كوندىڭ كىلما كىندىن الگارى خدای تەالى ايندىرگان نرسەگە اباركز (اَوْ تَقُولَ)
 يا ايسە ايتما كىندىن الگارى شوپلە دىوبىكم (لَوْ اَنَّ اللّٰهَ هَدَانِي) اكر خدای
 تەالى طوغرى يولغە كوندرسە ايدى مېنى (لَكُنْتُ مِنَ الْمُتَّقِينَ) البته بولور ايدم
 مېن تقوالق ايتكوچىلردن و شرىكن صافلانقۇچىلردن يعنى عذاب كىلگاندىن
 سوڭ مشرك اكر مېنى خدای ھدايت قىلغان بولسە مېن مشرك بولماس ايدم
 دىور (اَوْ تَقُولَ) يا ايسە ايتور (حِينَ تَرَى الْعَذَابَ) عذابنى كوزى برلە
 كورگانى زماندە (لَوْ اَنَّ لِي كَرَّةً) كاشكى اكر بولسە ايدى مېڭا دىناغە كىرى
 قايتقى (فَأَكُونُ) بس بولسام ايدم مېن اكر كىرى دىناغە قايتسام (مِنَ الْمُحْسِنِينَ)
 ايدگولك قىلغۇچىلردن و فرمانغە بوى صونقۇچىلردن اكر خدای ھدايت
 قىلغان بولسە مېن متقىلردن بولور ايدم مشرك بولماس ايدم دىوب
 ايتكوچىگە قارشى خدای تەالى بيورور (بَلَى) بلى ھدايت قىلدى و توغرى
 بولنى كورگازدى سېڭا خدای تەالى (قَدْ جَاءَتْكَ آيَاتِي) حقيق كىلدى
 سېڭا مېنىم كىتابىڭ آيتلىرى كم قراندىر (فَكَذَّبْتَ بِهَا) بس سېن يالغانغە طوندىڭ
 اول آيتلىرى و آنلرغە اشانمادىڭ (وَ اَسْتَكْبَرْتَ) هم تكبرىك قىلدىڭ و باش طارتدىڭ
 سېن ايمان كىلتور ودىن (وَ كُنْتَ) دىڭ بولدىڭ سېن (مِنَ الْكٰفِرِينَ) اشانماوچىلردن
 (وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ) و قىامت كونندە (تَرَى الَّذِيْنَ كَفَرُوا) سېن كورورسن شول
 كەمسەلرنى كم يالغان ايتدىلر (عَلَى اللّٰهِ) اللە تەالى اوزرە يعنى خداینىڭ بالاسى
 و شرىكى باردىدېلر (وَجُوهَهُمْ) آنلرنىڭ يوزلىرى (مُسْوَدَّةً) قارالمش بولور
 نموغە كرولردىن الگارى و تىووغ اھلى نىڭ علامتلىرى شولدىر آنلرنىڭ يوزلىرى
 قاپ قارا بولور (الَّذِينَ فِي جَهَنَّمَ) ايا يوقىدرومو تىووغدە يعنى البته باردىر (مَثْوًى
 لِلْمُتَكَبِّرِينَ) قارار قىلاچق اورن و مقام تكبرىك ايتكوچىلر اوچون (وَيَنْجَى اللّٰهُ
 و قوتقارور خدای تىووغدىن (الَّذِينَ اتَّقَوْا) شول كەمسەلرنى كم شرىكن صافلاندىلر
 (بِمَغَازِنِهِمْ) آنلرنىڭ فوز و فلاح طاپماغىغە سبب بولغان اشلىرى برلە يعنى ايمان

واحسانلىرى سببى (لَا يَسْمَعُ السَّمْعَ) ايرشماش آنلرغە ھېچ باوزلىق (وَلَا يَمْسُ
 يَمْسُ نُون) دىخى قايغورور بولماسلر آنلر ھېچ برطوغرىتە (اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ)
 خدای تعالی بارچە نرسەنڭ خالقى وباراتفوچىدر (وَهُوَ عَلَى شَيْءٍ وَكِيلٌ) ھم اول
 خدای تعالی بارچە نرسە اوزرە وکيل و متصرف ھم حفظ ايتكوچىدر (لَهُ مَقَالِيدُ
 السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول خدای تعالی نڭدر كوكلرنڭ وپىرنڭ خزىنەلرنڭ آچقچلىرى
 يعنى بارچە نرسەنى مالك و تصرف ايتكوچى اولدر و آنڭ اختيارنەدر آندىن
 غىرى ھېچ كىم تصرف فيلا آلماس نناك كىم قولنە آچقچ بولماغان كىشى
 خزىنەنى آچا آلماس (۱) (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشول كىسەلر كىم اشانمادىلر
 (بايات الله) خدای تعالی نڭ قىدرى دىللىرىنە با كە كىتابىنڭ آيتلىرىنە
 (أُولَئِكَ) اوشبو گروە (مَنْ الْفَاسِقُونَ) آنلردىر زىيان كورگوچىلر
 وخسراندە قالفوچىلر مرويدىر كە قرىش مشركلرى رسول اكريم صلى الله عليه
 وسلم حضرتىنى آنا بابالرىنڭ دىنىنە اوندارلر ايدى حق سبحانە و تعالی بيوردى كىم
 (قُلْ) ايتكىل سىن اى محمد عليه السلام آنلرغە (أَفَغَيْرَ اللَّهِ) ايا خدای تعالی دن
 باشقەغە مو (تأمروني) بيورور سىز مو سىزلىرى مېنى كىم (أعبد) تابونسام مېن يعنى
 خدایدىن باشقەغە تابنورغە قوشاسىز مو (أَيُّهَا الْجَاهِلُونَ) اى نادانلر (وَلَقَدْ
 أَوْحَى إِلَيْكَ) و تحفيق و وحى ايتولمىش بولدى سىنڭ سارى (وَأَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ)
 ھم سىننىن الگارى بولغان كىسەلر كە وحى ايتولدى شوبىلە دىوبىكم (لَنْ
 أَشْرَكَتَ) اكر سىن شرك كىلتورسەڭ مخاطب ظامردە پىشەبىلر بولسەدە مراد
 ايتلردىر ايتلردىن ھىر فردكە بيورور كىم اكر خدای تعالی كە شرك كىلتورسەڭ
 (لَيُعَذِّبَنَّ عِبْلَكَ) البته بوغالور و ضايىع بولور قىلغان عىبلنڭ (وَلَسْتَ كَوْنَنَّ) ھم البته
 سىن بولورسڭ (مَنْ الْفَاسِقِينَ) زىيان كورگوچىلردىن كىم ايمان دولتى كىتوب
 آنڭ اورىنە كىم و شرك كىلما كى البته اولوغ زىيان وخسراندىر (بَلِ اللَّهِ) بلكە
 الله تعالی كە گنە (فَاعْبُدْ) بس عبادت قىلغل سىن (وَكُنْ) ھم بولغل (مَنْ الشَّاكِرِينَ)
 شكرانە ايتكوچىلردىن توحيد و اسلام نعمتىنە ابن عباس رضى الله عنھما بيور مشر كىم
 يھود عالم لردىن برسى رسول اكريم صلى الله عليه وسلم حضورىنە كىلوب ايتدى
 اى محمد سىن بلورسڭ مو كىم خدای تعالی قىامت كوننە كوكلرنى بر اصبعىنە قوبار
 وپىرنى بر اصبعىنە طانغلرنى بر اصبعىنە ھم صولرنى و دىنگىلرنى بر اصبعىنە قوبوب
 سڭرە اصبعلىرىنى سلكتور ھم ايتور اىبن الملوك و ابناء الملوك يعنى قايىمەدر

(۱) ودىمىشلردىر كىم
 كوكنڭ خزىنە لرى
 بىھوردر وپىرنڭ خزىنە
 لرى اولەنلردىر بو خزىنە
 لرنڭ آچقچى خداینڭ
 تصرفنە و اختيارنەدر كىم
 ھىر قايچان تلەسە بىھور
 يادورور اولان
 اوسدورور.

پادشاہلر ہم پادشاہلرنک اوغللری دیور دیدی رسول اکرم حضرتی اول یهودینک سوزندن متعجب بولوب تبسم ایلهدی حق تعالی دن آیت کیلدی کم (وما قدرُوا اللہ) و صفتلر مه دیلر آنلر خدای تعالی نی ہم تعظیم قیلما دیلر (حق قدره) آنک ذاتینه مناسب وتیوشلی بولغان قدر و تعظیم برله (والارض جیبعا) ویبر بارچه سی (قبضته) اول خدای تعالی نك ید قدر تیک بر قبضه سیدر (یوم القیامة) قیامت کوننه (والسّموات) دخی کوکلر (مطویات) تورلمشلر بولورلر اول کوننه (یبینه) اول خدای تعالی نك یمینی برله معالیده حضرت ابن عمر رضی اللہ عنہما دن منقولدر که رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم بیوردی کم قیامت کوننده حق سبحانه و تعالی بارچه کوکلر نی برگه توروب اوزینک یمیننده طوتار هم ایتور این الملوك و این الجبابرة و این المتکبرون اهل السنة و الجماعة مذهبنده مونک امثالی سوزلرده خدای تعالی نی تشبیه دن منزہ دیوب اعتقاد ایلهمک لازملر و معناسینک حقیقتینی آنک اوزینه تقویض ایتیک تیوشدر (سبعانه) پاک و منزہدر اول خدای تعالی مخلوقاتنه اوخشاماقتن (وتعالی) هم برتر و متعالیدر (عما یشرکون) شول نرسه دن کم شرک کلتورورلر اول مشرکلر یعنی شریکی بولماقتن منزهدر (ونفخ فی الصور) واورلمش بولور صورغه اول مرتبه ده کم آکا نفخه صغره دیورلر (فصق) بس هوشسز بولور یعنی اولرلر (من فی السموات) هر کسه کم کوکلردهدر (ومن فی الارض) دخی هر کسه کم بیردهدر هیچ کم تریک فالاس (الا من شاء اللہ) مگر اولاس و تریک فالور شول کسه کم نلر خدای تعالی یعنی حبله عرش یا که جنت و تموغ خازنلری (ثم نفخ فيه) صگره اورلمش بولور صورغه (اخری) ایکنچی مرتبه ده کم آکا نفخه بعث یعنی قوبارلماق نفخه سی دیورلر بونفخه برله بارچه اولوکلر کیری نریلورلر (فاذا هم) بس شول وقتده آنلر (قیام) آیاق اوزره طورغوچیلدر (ینظرون) قارارلر هر طرفه حیران بولوب یا که منتظر بولوب و کوتوب طورورلر باشلرینه کیله سی اشلر نی (واشرقن الارض) هم یاقطورور و نورلی بولور بیر یعنی محشریری (بنور ربها) پروردکارینک نوری برله یعنی خدای تعالی یاراتقان نور برله یاقطورور یا که مراد عدلک نوری برله یاقطورور ظلم قارانقولتی کینار (ووضع الکتاب) هم قویولمش بولور عمل دفترلری اوک یاقفه وصول یاقفه (وجی بالنبین) دخی کلتورولمش بولورلر پیغمبرلر تا کم امتلرینه رسالتنی یتشدرگانکلرینی دعوی قیلورلر (والشهاد)

ھم گواھلر کلتورلش بولورلر آنلرنک دعویلری راست ایدکینه مراد محمد
 علیه الصلوة والسلام امتلریدرکم باشقه پیغمبرلر اوچون گواه بولورلر یا که
 شهد آمدن مراد صوغشده شهید بولغان کیمسهلر درکم آنلر پیغمبرلر برله برگه
 بولورلر (وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ) ھم حکم ایتولمیش بولور بندہلر آراستده (بِالْحَقِّ)
 راستلق وعدلک برله (وَهُمْ لَا يظْلَمُونَ) وآنلر ظالمق ایتولمیش بولماسلر
 اجر و ثوابلری کیمنولمک یا کہ عذابلری آرتدلماق برله (وَوَفَّيْتُمْ كُلَّ نَفْسٍ)
 ونعام بیرلمش بولور ھر بر نفس یعنی ھر بر کیشیگه کامل ونعام ایتوب
 بیرلور ھیچده کیمتولماینچه (مَا عَمَلْتُمْ) فیلغان عملینک جزاسی (وَهُوَ أَعْلَمُ بِمَا)
 یفعلون) و خدای تعالی بلگوچیرکدر شول نرسه نی کم قیلورلر بندہلر ایدگولک
 ویاوزلقدن (وَسَبِقَ الَّذِينَ كَفَرُوا) وسورلمش بونورلر حلقغه اشانماغان وایمان
 کیلتورمه گان کیمسلر (أَلَىٰ جَهَنَّمَ) تموغ صاری (زمرًا) گروه گروه بعضلری
 بعضلری آرتلندن سورلمش بولورلر وفرشتهلر آنلرنی سوروب ایتورلر (حتیٰ)
 إذا جاءوها) تا کم ھر قاچان کیلسه لر آنلر تموغغه (فَتَحَّتْ أَبْوَابُهَا) آچولمیش
 بولور یدی تموغنک ایشکلری آنلر کریمک اوچون (وَقَالَ لَهُمْ خُزْنَتَهَا) ھم
 ایتورلر آنلرغه تموغ صاقیلری عتاب وشلته یوزندن آنلرنی خورلاب ایتورلر
 (أَلَمْ يَأْتِكُمْ) ایا کیلمادیمو سزلرگه دنیاده (رَسُولٌ مِّنْكُمْ) ییارلمش رسوللر
 سزنگ اوز جنسکزدن (يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ) اوقورلر اول رسوللر سزلرگه (آیات
 رَبِّكُمْ) ربکرنک ایندرگان آیتلرنی (وَيُنذِرُونَكُمْ) ھم قورقتورلر اول رسوللر
 سزلرنی (لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا) اوشبو کونگه یولت ایتکزدن واوشبو عذابلرنی
 کورماکتزدن (قَالُوا بَلَىٰ) ایتورلر کفر اهللری بلی بزگه پیغمبرلر کیلدیلر
 ھم حق یولغه اوندادیلر واوشبو قیامت کونینک عذابندن بزنی قورقتدیلر
 (وَلَكِنْ حَقَّتْ) ولکن واجب بولدی (كَلِمَةُ الْعَذَابِ) خدای تعالی نک عذاب برله
 فیلغان حکمی (عَلَى الْكَافِرِينَ) حلقغه اشانماغان وایمان کیلتورمه گان کیمسلرگه
 ویزلر پیغمبرلرگه ابارمادک ھم ایمان کیلتورمه دک شول سبیلی اوشبو عذابقه
 مستحق بولدی دیورلر (قِيلَ) ایتولور آنلرغه یعنی کفر اهلینه فرشتهلر ایتورلر
 (ادخلوا) کورکزلر (أَبْوَابَ جَهَنَّمَ) تموغنک ایشکلرینه (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو
 فالغوچیلر بولغانکیز حالده اول تموغده (فَبَسَّسَ) بس نی یاوز بولدی

(مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ) تَكْبِرْكَ ايتكوجيلرنىڭ قَرَار قَيْلَا نَوْرغان اورنى كَم نَمُوغدر
 (وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا) ھَم سَوِيْمَش بُولورلر لُطْف وَشَفَقَت بَرلە شُول كَمسەلر كَم
 تَقْوَالق ايتىلەر و قورقۇدیلر (رَبِّهْم) اوز پُرور دكارلر ينىڭ عذابىدىن يەنى آنلرنى
 فرشتەلر تَعْظِيم وَتَكْرِيم بَرلە ايتورلر (أَلَى الْجَنَّةِ) جَنّت صَارى (زُمرًا) گروھ
 گروھ ھَرْ قايوسى اوز مَرْتَبە سَنجە (حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا) نَاكَم ھَرْ قايچان كَيْلەسەلر
 آنلر جَنّت كە شوكت وَ سَعَادَت بَرلە (وَقَتَّعَتْ أَوْبَآئَهُمْ) ھَم آچولمَش بولسە سېگز
 جَنّت ك ايشكارى آنلرنىڭ كېلويىنە قارشى نَاكَم آنلر مَنّتظِر بولوب تورماسونلر
 اوچون (وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا) وَايتورلر آنلرغە جَنّت ك خازنلرى و صَافچىلرى (سَلَامٌ
 عَلَيْكُمْ) سَلَام بولسون سزنىڭ اوزر كُزگە بَاكە سَلَامَتك و ايبىنىڭ بولسون
 سزلىرگە (طَبْتُمْ) پَاك بولد كُز سز دنيادە و قَتكُز دە گناھلردن يَاكە پَاكيزەدەر
 سزلىرنىڭ جَنّتدە مَقَامكُز (۱) (فَادْخُلُوهَا) بَس كَر كُزلىر جَنّت كە (خَالِدِينَ) مَنگو
 قَالغوجىلر بولغانكُز حالدە اول جَنّتدە (وَقَالُوا) ھَم ايتورلر مۇمنلر جَنّت كە
 كَر كَاچ (الْحَمْدُ لِلَّهِ) بَارچە ثَنَا و مَاقَتَاماقى خدای تَعَالَى گەدەر (الَّذى صَدَقْنَا)
 آنداين خدای كَم رَاسَت ايلەدى بىزلىرگە (وَعَدَهُ) اوز ينىڭ قىلغان و عَدە سىنى يەنى
 و عَدە سىنە و فَا قىلوب بىزلىرنى جَنّت كە كَر كُزدى (وَأُورثْنَا الْأَرْضَ) ھَم مِيرَاث ايتوب
 بىردى بىزلىرگە جَنّت يىرىنى نَاكَم بىزلىر اوز اَخْتِيَار يىمىز بَرلە (نَسَبُوا) اورن
 آلورمىز (مِنَ الْجَنَّةِ) جَنّتدىن يەنى جَنّتدە اورناشورمىز و قَرَار قىلورمىز (حَيْثُ نَشَاءُ)
 قايو اورندە كَم نَلارمىز اوز بىمىز (فَنَعْمَ أَجْرَ الْعَامِلِينَ) بَس نى يَخْش بولدى ايدى كُ
 عَمَل قىلغوجىلرنىڭ اَجْر و ثوابلرى (وَتَرَى الْمَلَائِكَةَ) و سېن كوررسىڭ اى مَحْمَد
 عَلَيْهِ السَّلَام فرشتەلرنى اول و قَتدە (حَافِينَ) احاطە ايتكوجىلر و چولغاب آلغوجىلر
 (مِنْ حَوْلِ الْعَرْشِ) عرشنىڭ تىكراسىدىن يەنى عرشنىڭ اطرافىدە طواف ايتكوجىلر
 بولورلر ھَم شول حالدە (يَسْبَحُونَ) نَسِيح ايتورلر اول فرشتەلر (بِحَمْدِ رَبِّهْم)
 پُرور دكارلر ينىڭ حَمدى و ثَناسى بَرلە يەنى سَبْحَانِ اللّٰه و بَحْمَدە دىوب ايتورلر
 نَسِيح بَرلە نِيوشسز صَفْتلرنى خدایدىن نَفى قىلورلر و حَمد ايتىڭ بَرلە كور كَام
 صَفْتلرنى اثبات ايدەرلر (وَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ) ھَم حَكَم ايتولمَش بولور بىندەلرنىڭ
 آراسىدە (بِالْحَقِّ) رَاسَتلىق و نَوغرىلىق بَرلە يەنى ھَرْ كَمگە نِيوشلى بولغان مَقَامىنى

(۱) و حضرت على
 كرم الله وجهه دن
 منقولدركه هر قايچان
 مؤمنلر جنتنىڭ ايشكى
 تويىنە كىلوب يتسەلر
 آنە بر آغاچ كورورلر
 اول آغاچنىڭ آستىدىن
 ايكى چيشمە چىقار
 اول ايكى چيشمەنىڭ
 بىرىدە غسل قىلورلر
 آنلرنىڭ ظاهىرى تام
 پاكيزە و خوش بولور
 ايكنچى چيشمەنىڭ
 صوندىن اچارلر آنلر
 نىڭ باطنلرى پاكە نور
 و نورلى بولور شول
 محلدە فرشتەلر آنلرغە
 سلام بىزوب ايتورلر
 ايدى سزلىر پاك بولد كُز
 ظاهردە و باطندە.

(۱) طیبی علیه الرحمة دېمشدر کم اوّلگی حمد ایکی گروه یعنی مؤمن و کافر آراسنده وعه هم وعید و رضوان هم سخط و غضب ایله تفرقه اوچوندر ایکنچی حمد بدنلری اعتباری ایله هم آیروب بر گروهنی جنتده ایکنچی گروهنی نغوغه ایله هم کی اوچوندر بس ایکنچی آیت اوّلگی آیتنک تتهسی بولور امام قرطبی دېمشدر کم وقیل الحمد لله دن مراد مؤمنلر اوشبو طریقہ حمد ایتورلر خدای تعالی نك انعام واحسانی برابرندہ امام قتاده حضرتلری دېمشدر کم حق سبحانه و تعالی الحمد لله الذی خلق السموات والارض دیوب بارانونک اوّلینی حمد

۴۷۹

﴿ ۲۳ ھی جز مؤمن سورہ سی ﴾

برله افتتاح ایتدی اوشانداق وقضی بینهم بالحق وقیل الحمد لله دیوب آخرینی هم حمد برله غنم قیلدی بس کما اقتدا ایدوب هر اشنک اوّلندہ هم آخرتہ خدای تعالی گہ حمد ایتنک تیوش بولور و بعضیلر اوشبو وقیل الحمد لله رب العالمین دېبکی فرشته لرنک سوزینه اشارتدر یعنی فرشتهلر حق تعالی نك عدلینہ و قضا سینہ حمد ایتوزلر دېمشدر حضرت ابن عمر رضی الله عنہما دن منقولدر کم بر وقت رسول صلعم حضرتی منبرده اوشبو زمر

بیرلور (وقیل) دخی ایتلور یعنی فرشتهلر یا که مؤمنلر ایتورلر جنتک (الْحَمْدُ لِلَّهِ) (۱) ثنا و ماقتاماق خدای تعالی گہ مخصوصدر (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنک وهمه مخلوقانتک پروردکاری بولغوچی خدای تعالی گہ

﴿ سورة المؤمن مکیة وهی خمس وثمانون آية ﴾

﴿ ۳۹ ھی سورہ مؤمن سورہ سی مکده نازلدر ۸۵ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(حم) (۱) الله اعلم بمراده بعضیلر قولنچه حروف مقطعه هر حرفی برکلمه گہ اشاره بولوب اول کلمه برله قسم ایدلمشدر بس بو اورتک حاء حرفی حق تعالی نك هیچک اوزگرمای طورغان حکمینہ اشارتدر و میم زوال و فنادن محفوظ بولغان ملکینہ اشارتدر کم خدای تعالی اوزینک حکم نافذی و ملک دائمی برله قسم یاد ایتار و ایتور کم (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) قرآنی ایندر کم (مَنْ اللَّهُ) الله تعالی دندر (الْعَزِيزُ) غالب بولغوچی الله بارچه نرسه اوزره (الْعَلِيمُ) بلگوچی بارچه اشیا منی (غَافِرُ الذَّنْبِ) گناهنی یارلقاغوچی یعنی مؤمنلرنک گناهلرینی یارلقار (وَقَابِلُ التَّوْبِ) هم توبه نی قبول ایتکوچی ایمان کیتورگان کمسه لردن (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذاب قاطی بولغوچی ایمان کیتورمه گان و حلقفه اشانماغان کمسه لرگه (ذِي الطَّوْلِ) احسان و اولوغلق ایسی بولغوچی (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر هیچ عبادتکده مستحق معبود مگر اول خدای تعالی غنه در (إِلَهَ الْمَصِيرِ) اول خدای تعالی صاری بولغوچیدر بارچه بندهلرنک قایتماقی و اورلمه کی حساب و جزا اوچون (مَائِجَادِلُ) جدال قیلماسلر و طعنه ایتمهسلر (فِي آيَاتِ اللَّهِ) خدای

سورہ سینک آخرن او قودی شول حالده منبرایکی مرتبه حرکتکده کیلدی. تفسیر جمیل علی الجلالین

(۲) مؤمن سورہ سی حوامینک یعنی کم دیوب باشلانغان سورهلرنک اوّلیدر تفسیر ابی اللیثه رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم دن مرویدر که بیوردی هر کم ایرسه جنت باقچهلرنده او طلب یورماکنی تلاسه اول کمسه هم سورهلرینی او قوسون بو سورهلرنک خاصیتلرنده موندن باشقه هم کوپ حدیثلر روایت ایتولمشدر.

تعالیٰ نك كَتَابِيْنَكَ آيْتَلِرْنَدَه (الَّذِينَ كَفَرُوا) مگر طعنه ایتەرلر حلقفه
 اوشانباغان كَمَسَه لِرْگَنَه (فَلَا يَفْرُكُ) بس كيراكدر كم مغرور قيلماسون
 وَاَلْدَامَسُون سِينِي (تَقْلِبُهُمْ فِي الْبِلَادِ) اول مشركلرنك سودا گر چيلك قيلوب
 يورمه كلرى وَايْلَهْنَه كلرى شام ويمن شهرلر نده يعنى آنلرغه فرصت ومهلت
 بئرلگانلكينه آلدانماغل كم البته آنلرنك عاقبتلرى خورلق وعذاب بولاچقدر
 (كَذَّبَتْ) يالقانغه طوتديلر پيغمبرلرينى (قَبْلَهُمْ) اوشبو مشركلردن الكارى
 (قَوْمِ نُوحٍ) نوح قومى نوح عليه السلامنى يالقانغه توتديلر (وَالْأَحْزَابِ) هم يالقانغه
 توتديلر نيچه گروهلر كم پيغمبرلرينه قارشى لشكرلر طارتوب صوغشور ايديلر
 (مَنْ بَعْدَهُمْ) نوح قومندن صوڭ عاد قومى و ثمود قومى كىي (وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ)
 دخى قصد قىلديلر هر بر گروه آنلردن (بِرَسُولِهِمْ) اوزلرينك پيغمبرلرينه (لِيَأْخُذُوهُ)
 تاكم طوتسئلر اول پيغمبرنى يعنى هر قايو گروه اوزلرينك پيغمبرينى توتوب
 اذيت وجفا ايلمه ككه هم آنى اولتورمه ككه قصد ايتديلر (وَجَادِلُوا) هم جدال
 وخصومت ايتديلر وبعثلاشديلر هر قايو گروه (بِالْبَاطِلِ) اوزلرينك باطل ومعناسز
 سوزلرى برله (لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ) تاكم زابل قىلسونلر و كيتهرسونلر اوچون
 شول باطل سوز برله راست ونوغرى بولغان سوزنى (فَأَخَذْنَاهُمْ) بس طوتندم
 مېن آنلرنى عقوبت برله و هلاك ايلدم (فَكَيْفَ كَانَ) بس نيچك بولدى (عِقَابِ)
 مېنم آنلرنى عذاب قىلماقم (وَكَذَلِكَ) و اوشانداق (حَقَّتْ) واجب بولدى (كَلِمَةً)
 رَبِّكَ) پروردكارنك عذاب برله حكىي (عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا) ايمان كىلتورمه گان
 و مشرك بولغان كَمَسَه لِرْ اوزرينه سينك قومكمن يعنى اولگى امتلرگه
 شرك و تكذيبلرى سببى عذاب كىلدكى كىي اوشبو مكه مشركلرينه هم عذاب
 بولاچقدر (أَنَّهُمْ أَصْحَابُ النَّارِ) شول نرسه سببى كم آنلر تنوغ اهللريدن يعنى
 آخرنده نغوغه كرسئلر كيراكدر (الَّذِينَ يَعْمَلُونَ الْعُرْشِ) شول كَمَسَه لِرْ كم
 كونه رولر عرشنى يعنى عرشنى كونه رگوچى فرشتهلر كم (۱) آنلر فرشتهلرنك اشرفلرى
 و حرمتليره كلريدن بارچه فرشتهلر حق تعالى نك فرمانى برله هر ايرته و كىچمه
 عرشنى بوكله گوچى فرشتهلرنى اكرام ايدوب آنلرغه سلام بىرورلر (ومن حوله)
 هم شول كَمَسَه لِرْ كم عرش تىكره سنده بولغوچيلردن يعنى عرشنى طوانى ايتكوچى
 فرشتهلر كم آنلرنى كروبيون ديورلر يتمش مك صفا بولوب عرشنى اورطالرينه
 آلفانلردن (يَسْبِعُونَ) تسبيح ايتورلر اول فرشتهلر (بِعَمَدٍ رَبِّهِمْ) پروردكارلرينك

(۱) معالمتك ابن جوشبدن
 نقل قیلور كم حمله عرش
 سکز فرشتهدر دورتسينك
 تسبيحی اوشبودر
 سبحانك اللهم وبعمدك
 لك الحمد على حلمك
 بعد علمك وایكنجی
 دورتسينك تسبيحی
 بودر سبحانك اللهم
 وبعمدك لك الحمد على
 عفوكم بعد قدرتك آنلر
 خدای تعالی نك گناهكار
 آدميلرگه بولغان رحمت
 وكرمینه نسبت بو
 كلهلرنى ايتورلر
 آدميلرنك گناهلرى
 حسابدن طش بيك
 كوب بولسهده حق
 تعالی نك فضل ورحمتى
 آنندن هم كوبراكدر
 بلكه بارچه مخلوقاتنك
 ظلم وگناهلرى آنك
 رحمت بلا نهايه سينه
 نسبتا در باى محيطن
 برقطره مقدار نچه هم
 توگلدن شول سببى
 عرشنى كوتارگان
 فرشتهلر حق تعالى نى
 اوشه عفو و حلم هم
 رحمت صفتلرى ابله
 تقدیس ايدوب آڭا
 تسبيح ايتورلر خزینه
 الاسرار.

خەدى وئىئاسى بىرلە يەنى خەدای تەئالىنى بارچە ئەقانلىقنى تەزىيە ئېلەپ سەفات جەلال
 وکەمال بىرلە ذکر قىلورلر (وَيُؤْمِنُونَ بِهِ) ھەم اوشانورلر آنلر پەروردکارلر بىنە
 (وَيَسْتَغْفِرُونَ) دەخى مەغفەرت تەلب قىلورلر آنلر خەدای تەئالى دىن (لَّذِينَ آمَنُوا)
 ايمان كىلتورگان كەسەلر اوچون ھەم ايتورلر (رَبَّنَا) اى بىزنىڭ رەببىز (وَسِعَتْ
 كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةٌ وَعِلْمًا) ھەم ھەممەنى ئېلىدۇكى سەيىن بارچە نەرسەنى رەھىمەت ھەم ئىلم بىزنىڭ
 يەنى سەيىنكى رەھىمەتتىكى بارچە نەرسەلەرنى ئىشەلمەس مەنەگە رەھىمەت قىلورسەن ھەم
 نەرسەنى بىلورسەن (فَأَغْفِرْ) نەرسە بارقەنلەردىن مەغفەرت ايتىشكى (لَّذِينَ نَابُوا) شۇنداق
 كەسەلرگە كەم نوبە قىلدىلر (وَاتَّبَعُوا) ھەم ايتەردىلر (سَبِيحَكَ) سەيىنكى بولسۇنكا كەم
 اسلامىر (وَنَهَمٌ) ھەم ساقلاغۇل سەيىن آنلرنى (عَذَابُ الْعَظِيمِ) تەمۈج اوتىنىڭ خەدەبىندىن
 (رَبَّنَا) اى بىزنىڭ رەببىز لطف قىلغۇل (وَأَدْخِلْهُمْ) ھەم كىرگۈزگۈل سەيىن اول مۇمىنلەرنى
 (جَنَّاتٍ مِّنْ عِندِنَا جَنَّاتٍ لَّرَبِّنَا) (الَّتِي وَعَدْتَهُمْ) آندەيىن جەننەتلەرگە ۋەدە قىلدۇڭ
 سەيىن آنلەرگە اوز فضل و كەرمەك بىرلە (وَمَنْ صَلَحَ) دەخى كىرگۈزگۈل آنلر بىرلە
 جەننەتكە ھەر كەسەننى كەم سەلەم و نوزۇك بولدى و جەننەتكە كىرگە مەستەقى بولدى (مَنْ
 آتَاهُمْ) آنلرنىڭ آنلارنىڭ (وَأَزْوَاجَهُمْ) ھەم آنلرنىڭ خاتۇنلارنىڭ (وَذُرِّيَّاتِهِمْ) دەخى
 بالالارنىڭ (أَنْتَ) دەرستلىككە سەيىن (أَنْتَ الْعَزِيزُ) سەيىن غەلبە بولغۇچى سەيىن كەم
 ھېچ نوبەدە عاجىز بولماسسىڭ (الْعَكِيمُ) دانا و بىلگۈچى سەيىن كەم ھېچ بىر ئىشنىڭ
 ھەكىمەتتىن خالى توكۇلەر (وَنَهَمُ السَّيِّئَاتِ) ھەم ساقلاغۇل سەيىن اول مۇمىنلەرنى ياوزلقلاردىن
 يەنى دىئابەدە آنلرنى گناھەن ساقلاغۇل (وَمَنْ تَقِ السَّيِّئَاتِ) ھەم كەسەننى كەم سەيىن
 ساقلاساڭ ياوزلقلاردىن (يَوْمَئِذٍ) اوشۇ كۈندە يەنى دىئابەدە (فَقَدِ رَحْمَتَهُ) بىس تەحقىق
 رەھىمەت ايتىدۇڭ سەيىن آڭا آخىر تەدە (وَذَلِكَ) و اوشۇ يەنى سەيىنكى بىنەننى گناھەن
 ساقلاماڭ (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اولدر اولوغ بولغۇچى قول اوستونلىكى (أَنَّ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) دەرستلىككە ايمان كىلتورمەگان كەسەلر و مشركلەر (يُنَادُونَ) ندا قىلىنەش
 بولورلر يەنى مشركلەر تەمۈغە كىرگان و قىلارندە اوز نەفسلەرنە دىشمان بولوب
 اوزلەرنى اوزلەرنى ايمان كىلتورمەگانلىكلەرى اوچون ملامەت و شەنە قىلورلر
 شۇل و قەتە فرىشتەلەر آنلەرگە ندا قىلورلر و ايتورلر (لَمَقْتُ اللَّهُ) البىنە خەدای تەئالىنىڭ
 سىز لەرگە دىشمانلىقى و غەزەب ھەم قەھرى (أَكْبَرُ) اولوغراقىدر (مَنْ مَّقْتَكُمْ) سىزلەرنىڭ
 دىشمانلىقىدىن (أَنْفُسَكُمْ) اوز نەفسلەرگە (أَذْ تَدْعُونَ) شۇل و قەتە كەم اوندە نەمەش
 بولدىڭىز سىز يەنى پەيغەمبەرلەر سىزنى اوندە دىلەر (إِلَى الْإِيمَانِ) خەدای ورسول گە

ایمان کیلتورماککه (تَتَكْفُرُونَ) بس اشانفادگز وایمان کیلتورمادگز سز اول وقتده (قَالُوا) ایتورلر مشرکلر (رَبَّنَا) ای بزنگ پروردگارمز (أَمْتَنَا ائْتِنْتِنِ) اولتوردک سین بزنی ایکی مرتبه (وَاحِبَّتِنَا ائْتِنْتِنِ) هم ترگزدک سین بزنی ایکی مرتبه اولگی اولتورمهک دنیاده اجللری یتکاندهدر واولکی ترگزمهک قبرده سؤال وجواب اوپون ایکنچی اولتورمک ینه قبردهدر وایکنچی ترگزمهک محشر کونندهدر (فَاعْتَرَفْنَا) بس اقرار قیلدیق بز (بَدُنُونَا) گناهلرمز برله کم انکار وتکذیب ایلامه کمزدر (فَهَلْ اِلٰهِي خُرُوج) بس بارمیدر بزلر اوچون چقماقنه نوموعدن (مَنْ سَبِيل) هیچ بریول یعنی نوموع عذابندن فورنلماقنه برچاره وبر طریق بارمیدر تاکم شول طریقهه سلوک ایدوب بوعدابدن فورتلور ایدک دیورلر فرشتهلر آنلرنی نومید قیلوب ایتورلر (ذَلِكُمْ) سز لرگه اوشبو عذاب (بَآئِهْ اِذَا دَعَى اللّٰهُ وَحْدَه) شول نرسه سبیلی کم هر قاپچان اوندالمش بولسه خدای تعالی یالغوز اوز یگنه یعنی دنیاده هر قاپچان پیغمبرلر سزلرنی نوحیدکه اونداب خدای برگنه در ديسه لر (كَفَرْتُمْ) اشانفادگز وانکار ایتدگز سز آکا وخدای نپهک برگنه بولسون دیدگز (وَأَنْ بَشْرِكْ بِهِ) هر قاپچان شرک کلتورمش بولسه خدایغه یعنی خدای برتوگلدرو شریکلی باردر دیوب ایتسه لر (تَوُؤْمِنُوا) اوشانور ایدگز سز آکا (فَالْحُكْمُ لِلّٰهِ) بس حکم قیلماق خدای تعالی گه مخصوصدر (الْعَلِيِّ) عالی و برتر بولغوچی خدای تعالی شریکی بولودن (الْكَبِيرِ) الوغ بولغوچی ذاتنده وصفاتنده (هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ) اول خدای تعالی آنداین ذاتدر کم کورگازور سز لرگه (آيَاتِه) برلکینک هم قدر تینک علامتلرینی (وَيُنزِلُ) هم ایتدور اول (لَكُمْ) سزنگ اوچون (مِنَ السَّمَآءِ) کوکدن (رِزْقًا) رزقنی یعنی رزق سبیلرینی ایتدورور یغور کبی (وَمَا يَنْتَفِرُ) واوگت آلماس هم وعظله نهس اوشبو علامتلر برله (أَلَا مَنْ يَنْبِئُ) مگر وعظله نور شول کسه کم قایتور اول خدای تعالی گه یعنی گناه دن دونوب طاعتکه یونه لور (فَادْعُوا اللّٰهَ) بس عبادت قیلگز خدای تعالی گه (مُخْلِصِينَ) خالص وپاک قیلغوچیلر بولغانگز حالده (لَهُ الدِّينَ) اول خدای تعالی اوچون طاعتگزنی شرک وربادن (وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) واگرچه مشرکلر مکروه کورسه لرده سزنگ خداینی بر بله کگزنی وبار اتماسه لرده آکاغنه عبادت ایتبه کگزنی (رَفِيعِ الدَّرَجَاتِ) اول خدای تعالی در بنهلرنگ درجه لرینی کونرگوچی دنیا و آخرنده (ذُو الْعَرْشِ) عرشنگ ایه سیدر یعنی هرشنک خالق

وَالكَبِير (يَلْتَقِ الرُّوحَ) سالور اول خدای تعالی و حینى یعنی پیغمبر لر گه
 قیلور یا که جبرائیلنى بیارور (مَنْ أَمَرَهُ) اوزینک فرمانی برله (عَلَى مَنْ يَشَاءُ)
 هر کسه اوزره کم نلر اوزی (مَنْ عْبَادَهُ) بنه لرندن یعنی اوزی نله گان بنده سینى
 پیغمبر قیلور (لِيُنذِرَ) ناکم فورقتسون اوچون اولدو لنگان و پیغمبر بولغان
 کشی آدمیلرنی (يَوْمَ التَّلَاقِ) خلايق بر برینه بو طورغان کوندىن یعنی
 محشر و حساب کوندىن کم اول کونده اولین و آخربن بر گه جبولورلر (يَوْمَ هُمْ
 بَارِزُونَ) شول کوندىن کم اول کونده بنه لر ظاهر و آشکارا بولغوچیلرندر و قیرلرندن
 چغغوچیلردر (لَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ) یا شر ن بولماس خدای تعالی اوزره (مَنْهُمْ شَيْءٌ)
 بنه لرنگ احوال و اعمالندن هیچ بر نرسه بلکه همه سینى اول خدای تعالی بلور
 و موافق جزا سینى بیورور هم اول کونده منادی ندا قیلور کم (لَمَنْ الْمَلِكُ الْيَوْمَ)
 کنگه در پادشاه لقی بو کونده بس بارچه بنه لر اتفاق برله جوب بیورورلر
 (لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ) بو کونده پادشاه لقی قهار بولغوچى بر خدای تعالی گه
 مخصوصر کم اول اوزی نله گانچه حکم قیلور (الْيَوْمَ) اوشبو کون (تَجْزَى كُلُّ
 نَفْسٍ) جزأ بیرلمش بولور هر بر نفس (بِمَا كَسَبَتْ) شول نرسه ننگ جزا سینى کم
 کسب ایتدی اول یعنی هر کم قیلغان عملینک جزا سینى کورور (لَا ظَلَمَ الْيَوْمَ)
 یوقدر هیچ ظلملق اوشبو کونده یعنی هیچ کمنک ثوابندن کیمتولمه س هم مستحق
 بولغان مقدارندن عذابینى زیاده ایتلمه س هم بره ونک گناهی ایکنچی گه
 یوکل تولمه س (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (سَرِيعُ الْحِسَابِ) تیزلک برله
 حساب ایتکوچیدر بره ونى حساب قیلماقی آنی ایکنچی نی حسابدن مانع بولماس
 همه نی بر یولی حساب قیلور (وَأَنْذَرَهُمْ) و فورقتقل سین ای محمد علیه السلام
 مشرکلرنی (يَوْمَ الْأَرْفَةِ) یاقن بولغوچى کوننگ عذابندن یعنی قیامت کونینک
 عذابندن فورقتقل کم البته کیلچک و بولاچقدر (إِذَا الْقُلُوبُ) شول وقتکه کم اول
 مشرکلرنک کوکللری و یوره کلری (لَدَى الْعُنَاكِرِ) بوغازلری یاننده بولور یعنی
 قیامت کوننده غایت فورقودن و فزعدن یوره کلری اورنندن فوزغالوب بوغازلرینه
 کیلگان بولور هم بولورلر آنلر اوزلری (كَاظِمِينَ) قساوت و قایقونى یوظغوچیلر
 یعنی قاطی حسرتده بولورلر (مَا لِلظَّالِمِينَ) یوقدر اول کونده ظلملق ایتکوچیلر
 اوچون یعنی مشرکلر گه بولماس (مَنْ حَمِيمٍ) هیچ بر شفقت و مرحمت ایتکوچى
 دوست ناکم آنلردن عذابنى کبتهرسه (وَلَا شَفِيعَ) دخى یوقدر آنلرغه هیچ بر

شفاغت ايتكوچى كم (بَطَّاع) اطاعت ايتلمش بولور اول شفيع بىنى شفاغتى قبول ايتولە طورغان شفاغتىمى آنلرغە يوقدر تا كم شفاغت ايلەب آنارنى عذابدن قوتقارسە (يَعْلَمُ) بلور خدای تعالى (خَائِنَةَ الْأَعْيُنِ) كوزلرنىڭ خيانتىنى بىنى نظر حرام بولغان نرسەلرگە فاراماقىنى با كە كوز بىرلە اشار نەلەب كىشىنى عیب ايتونى با كە كورمەگان نرسەنى كوردەم دىب يالغانلاماقنى (وَمَا تَخْفَى الصُّورُ) ھەم بلور خدای تعالى شول نرسەنى كم ياشورور آنى كوكرەكلەر بىنى كوكلردەگى نىتلرنى بلور (وَاللَّهُ يَقْضِي بِالْحَقِّ) و خدای تعالى حكم قىلور راستلىق و طوغرىلىق بىرلە (وَالَّذِينَ يَدْعُونَ) و شول كىسەلەر كم طابنورلەر مشركلەر آنلرغە (مَنْ دُونَهُ) خدای تعالى دن باشقە بىنى پونلەر (لَا يَقْضُونَ شَيْئًا) حكم ايلەمەسلەر ھىچ بىر نرسە بىرلە زىرا كە آنلەر جەداد و جانسز لردەر (إِنَّ اللَّهَ) درستلكدە خدای تعالى (هُوَ السَّبِيعُ) اولدەر ايشتكوچى بىنەلەر سوزىنى (الْبَصِيرُ) كورگوچى آنلرنىڭ قىلغان اشلارنى (أَوَلَمْ يَسِيرُوا) ايا سىر قىلما دىلر مو مەكە مشركلەرى (فِي الْأَرْضِ) بىردە بىنى تجارت اوچون بىن و شام بىرلەرنىدە يورمەسلر مو (فَيَنْظُرُوا) بس تا كم قارارلەر آنلەر اكر يورسەلەر (كَيْفَ كَانَتْ) نىچەك بولغاندەر (عَاقِبَةُ الَّذِينَ كَانُوا مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگارى بولغان كىسەلرنىڭ اشلارنىڭ موڭى بىنى عاد و شەود ھەم مؤتفكات قوملارنىڭ عاقىبتلارى نىچەك بولغاندەر آنلرنىڭ دىيارلارنىدە ائىرلارنى كورورلەر كم قىرىش مشركلەرنىڭ يورى طورغان بىرلەردەر (كَانُوا هُمْ) بولدىلەر اول اولگى قوملەر (أَشَدَّ مِنْهُمْ) قاطىراقى اوشبو مشركلەردن (قُوَّةً) قۇت و كوچ يوزندىن (وَأَثَرًا فِي الْأَرْضِ) ھەم ائىرلەر يوزندىن بىردە بىنى بىر يوزندە آنلرنىڭ ائىرلەرى كوبرەك قالدى بىوك قلەلەر و الوغ سرايلەر كىيى (فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ) بس طوندى آنلرنى خدای (يَذُوبُهُمْ) آنلرنىڭ گناھلەرى سىبىلى بىنى كىفر و نىكەت بىلەرى سىبىلى آنلرنى ھلاك قىلدى (وَمَا كَانَ لَهُمْ) بولماي آنلرغە (مِنْ اللَّهِ) خدای تعالى نىڭ ھەدا بىندىن (مَنْ وَاقٍ) ھىچ بىر ساغلاغوچى (ذَلِكَ) اوشبو تونماق و عذاب آنلرغە (بِأَنَّهُمْ) شول نرسە سىبىلەر كم آنلەر (كَانَتْ تَأْتِيهِمْ) كىلور بولدى آنلرغە (رُسُلُهُمْ) آنلرنىڭ پىغمبەرلەرى (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچى دىليللەر و معجزەلەر بىرلە (فَكَفَرُوا) بس اشانما دىلەر و ايبان كىلتورمە دىلەر آنلەر اول پىغمبەرلەرگە (فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ) بس طوندى آنلرنى خدای تعالى عذاب و عقوبت بىرلە (أَنَّهُ قَوِيٌّ) درستلكدە خدای تعالى قۇت و قدرت ايه سىلەر (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذابى قاطى بولغوچىدەر كىفر و شرك اھلىبىنە (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى) و تحقيق بىباردە

بىز موسى پېشېرىنى (باياتنا) معجزه لىرىمىز بىرلەكم طوقىز تورلى معجزه ايدى (وسلطان
 مېين) ھىم آشكارا بولغان حجت و دليل بىرلەكم مراد حضرت موسى نىڭ عىساپىدىر
 (الى فرعون) فرعون سارى يباردىك كم مصر نىڭ پادشامى ايدى الوھىتىنى
 دعوا قىلور ايدى (وامان) ھىم فرعون نىڭ وزىرى ھامان سارى يباردىك
 (وقارون) دىخى قارونغە يباردىك كم فرعون نىڭ ياقىنى ومصلحتچىسى ايدى بس موسى
 عليه السلام آنلرغە معجزه لىر كورگازوب آنلرنى حق دېنگە اوندانى قبول
 قىلمايدىلر وانكار ايلەيدىلر (فقالوا) بس ايتىدىلر آنلر (ساحر) بوموسى سحرچىدىر
 (كذاب) يالغان ايتكوچىدىر كم مېين خداينىڭ رسولى من دىوب يالغان ايتەدر دىدىلر
 (فلما جاءهم) بس كىلگانى زماندە آنلرغە موسى عليه السلام (بالحق)
 راستلىق طوغرىلىق بىرلە (من عندنا) بىز نىڭ قاشىمىزدىن (قالوا) ايتىدىلر
 فرعون ھىم قومى (اقتلوا) اولتورگۇزلىر (ابناء الذين امنوا) شول كەسەلر نىڭ
 اوغلىرىنى كم ايھان كلتوردىلر (معه) اول موسى بىرلە يعنى بنى اسرائيل قومىنىڭ
 بالالىرىنى اولتورگۇز موسى عليه السلام نىڭ ولادتىدىن الگارى فرعون بنى اسرائيل نىڭ
 اچىندە طوغان ھىر بىر بالانى اولتورتور ايدى موسى عليه السلام طوغاندىن صوڭ
 بولاشدىن طوقتاغان ايدىلر صگۈرە حضرت موسى غە پېشېرىنىڭ كىلپوب فرعون
 قومىنى ايھانغە دعوت قىلا باشلاغاچ فرعون ھىم وزىرلىرى دشمانلىقلىرى آرطوب
 يىنە بنى اسرائيل نىڭ اوغلىلىرىنى اولتورمىك كىراك نا كم آنلر كوپايىسونلر ھىم
 كوكۇللىرى صىنون موسى غە ياردىم بىرماسونلر دىدىلر دىخى ايتىدىلر (واستجبوا
 نساءهم) وقريك قالىرىگۇزلىر بنى اسرائيل نىڭ قىز بالالىرىنى تا كم قىطلى خاتونلىرىنە
 خدمت ايتسونلر آنلر حضرت موسى غە دشمانلىقلىرىدىن اوشو مكرنى قىلدىلر
 (وما كيد الكافرين) وايھاسىدىر كىفر اھلى نىڭ مكرى وحيلەسى پېشېرىلر ھىم
 مؤمنلىر طوغرىسىندە (الا فى ضلال) مگر ضلالت و آرزونلىقەدر كم وبالى و ضررى
 اولزىرىنە فايئور بس فرعون موسى عليه السلام طوغرىسىندە قومىنىڭ اولوغلىرى
 بىرلە مشورت قىلدى بوموسىنى اولتورمىك كىرا كىدر دىدى قوم اولوغلىرى ايتىدىلر
 اولتورمىك مصلحت نوڭلىدىر اول سحرچىدىر آنى اولتورسەك سحر عملى بىرلە
 بىزلىگە كوب اولوغ ضررلىر ايرشدرمەكى احتمالدىر يا كە آنى اولتورتساڭك آدمىلر
 سىڭا ملامت قىلورلر فرعون موسى غە فارشى معارضە قىلا آلمايدى موسى دن
 ھاجز قالدى شونىڭ اوچون آنى اولتورتىدى دىورلر اصلح شولدىر كە ھىر طرفدىن

سحر علمينه ماهر بولغان سحرچيلرنى جمع قىلايىق تا كم موسى غە قارشى معارضه
 ايلاب آنى عاجز قالدىرسونلر دېدىلر فرعون كوڭلىدىن حضرت موسى نىڭ پېغمبەر
 ايدىكىنى بلور ايدى شول سببلى آنى اولتورورگە هم قورقدى لىكىن قومينه
 اوزىنىڭ قورققانلىقىنى بىلدىرمادى (وَقَالَ) وايتدى (فرعون) فرعون اوز قومىنىڭ
 اولوغارىنى (ذرونى) قوبىڭلار مېنى اوز حالىگە تا كم مېن عذاب و خورلىق بىرلا
 (اقتل موسى) اولتورايىم موسى نى (وليدع ربه) هم اونداسون اول موسى اوزىنىڭ
 پروردكارىنى يعنى اكر قولدىن كېلسە اوز خدائىنى چاقىرسون تا كم آنى خدائى
 مېنىم قولىدىن قوتقارسون و اولومدىن آلۇب قالسون (انى اخاف) درستلىككە مېن
 قورقۇمىن (ان يبدل) اول موسى نىڭ آلىشىرماقتىن و اوز گارتمە كىتىدىن (دينكم)
 سىزلىڭ دىنىڭىزنى هم سىزلىرى مېنىڭ ئايرىۋىدىن منع ايتىمە كىتىدىن قورقۇمىن (او ان يظهر)
 با ايسە ظاھر و آشكارا ايتىمە كىتىدىن قورقۇمىن اوزىنىڭ دعوتى سببلى (فى الارض الفساد)
 مصر يېرىدە فساد و بوز قىلغىنى يعنى آڭا ايارگۇچىلر كو بايۇب كېتىۋېرىپ
 چىقارماسونلر و بىزگە قارشى طورۇب صوغىش قىلماسونلر دېب قورقۇمىن دېدى
 (وقال موسى) وايتدى موسى عليه السلام اوزىنىڭ قومينه فرعون نىڭ مذكور
 سوزلىرىنى ايشىتىپ (انى عنى) درستلىككە مېن صغندىم (بربى) اوز پروردكارىغە
 (وربكم) هم سىزنىڭ پروردكارىڭىزغە يعنى خدائى تعالى گە صغندىم كم ھەلر يىزنىڭ
 پروردكارىدىر (من كل متكبر) ھەر بىر تكبرلىك قىلغۇچىنىڭ شىردىن كم (لايؤمن)
 اشانماس اول اوزىنىڭ تكبرلىكى سببلى (بيوم الحساب) ھساب كۈنىدە يعنى
 قيامتكە اشانماس قاچان كم فرعوننىڭ موسى نى اولتورتىمە كېي بولدىقىنىڭ خىرى
 شېرىدە ئاش بولدى موسى عليه السلام نىڭ دوستلىرى بوخىرىنى ايشىتىۋېرىپ قايغۇردىلار
 (وقال رجل مؤمن) وايتدى بىر ايمان كېلىتورگان اير (من آل فرعون) فرعوننىڭ
 قىزداشلىرىدىن يعنى خىربىل اسملى كەسە ايتدى كم اول خىربىل بىر مىتقىن بىرى
 فرعوندىن قورقۇپ (بىكتم ايمانہ) يەشورور ايدى ايمانىنى و مىسلمان بولغانلىقىنى
 فرعون قومينه بىلدىرمەس ايدى اول خىربىل فرعوننىڭ موسى عليه السلامنى
 اولتورمە ككە قىدى ايتدىكىنى بىلگىچ ايتدى (انقتلون رجلاً) ايا سىزلىر
 اولتورورسىزمۇ بىر ايرنى (ان يقول) آنىڭ ايتىمە كى اوچون (ربى الله) مېنىم
 پروردكارم الله در دىۋوب (وقد جاءكم بالبينات) وھالانكە تەھقىق كېلىتوردى اول
 اير سىزلىرگە ظاھر بولغۇچى معجزەلرنى و پېغمبەرلىكىدە دىللىلر كورگەزدى (من

رَبِّكُمْ) پروردگار کز فاشندن (وَأَنْ يَكُ) واگر بولسه اول ابر یعنی موسیٰ علیہ
 السلام (كَاذِبًا) یاالغان ایتکوچی (فَعَلَيْهِ كَذِبُهُ) بس آنک اوزینه بولور یاالغان
 ایتنه کینک وبالی وگناهی هم آنک سبیلی اوزی هلاک بولور (وَأَنْ يَكُ صَادِقًا)
 واگر بولسه اول موسیٰ راست ایتکوچی یعنی مین پیغمبر مین دیبه کی راست
 ونوغری بولسه (بُصِيْبِكُمْ) ایرشور سز لرگه (بَعْضَ الَّذِي) شول نرسه ننگ بمضسی
 کم (يَعْدُكُمْ) وعده قبلور اول سز لرگه یعنی دنیا ده و آخرت ده سز لرگه عذاب
 کیلمه کینی وعده قبلور اگر اول حق پیغمبر بولسه البته شول وعده سی راست
 بولوب سز لرگه عذاب کیلمه کیره کدر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالیٰ (لَا يَهْدِي)
 بولغه کوندر مهس (مَنْ هُوَ مُسْرِفٌ) شول کمسه نی کم اسراف ایتکوچیدر وچیکدن
 چقوچیدر گناه سز کشینک قانینی توکمه ک برله (كَذَابًا) یاالغان ایتکوچیدر
 خدایلقنی دعویٰ ایلمه ک برله (يَا قَوْمِ) ای مینم قومم (لَكُمْ الْمَلِكُ) سز لرگه
 بولغوچیدر پادشاهلق ملکی (الْيَوْمِ) اوشبو کون (ظَاهِرِينَ) غالب بولغانلر کز
 حالده بنی اسرائیل قومینه (فِي الْأَرْضِ) مصر بیرنک یعنی سز حاضرده قبطی جماعتی
 بنی اسرائیلغه سز غالب سز آنلر سز ننگ قول آستکزده در (فَمَنْ يَنْصُرُنَا) بس کم
 یاردم بیورور بزلرگه وبزنی صاقلار (مَنْ بَأْسُ اللَّهِ) خدای تعالیٰ عذابنندن (إِنْ
 جَاءَنَا) اگر کیلمه خداینک خدای بزلرگه بس سز لر موسیٰ غه قصد ایتنه کز
 وخداینک عذابنندن فورقکز دیدی (قَالَ فِرْعَوْنُ) ایتدی فرعون اول حضرت
 موسیٰ نی اولتورودن طیفوچی مؤمنگه هم شونک حاضر بولغان باشقه کشیلرگه (مَا
 أُرِيكُمْ) مین کورگه زمه سمین سز لرگه (أَلَمْ أَرَى) مگر شول نرسه نی کورگه زور من
 کم اوزم کورور من یعنی موسیٰ نی اولتورمه ک خصوصتک اوز رایته مصلحت وبعقول
 بولغان اشنی سز لرگه ایتنه من مینم بلوچه صلاح شونده در (وَمَا أهدَيْكُمْ) هم
 هدایت ایتنه سمین وکوندر مه سمین سز لر نی (الْأَسْبِيلَ الرَّشَادَ) مگر راستلق
 ونوغریلق بولینه کوندرور من اوشبو اش خصوصتک دیدی مذکور مؤمن خر بیل
 فرعوندن اوشبو سوزنی ایشتکاج حضرت موسیٰ غه محبتی غالب بولدقندن فرغانوب ننه
 فرعون قومینی فورقماغه شروع ایلهدی نتاک کم بیورور (وَقَالَ الَّذِي آمَنَ)
 وایتدی فرعون قومندن ایمان کیلتورگان کمسه یعنی خر بیل ایتدی (يَا قَوْمِ) ای
 مینم قومم (أَنْتِ آخَانِي) درستلکده مین فورقامن (عَلَيْكُمْ) سز ننگ اوزر کز رگه یعنی
 موسیٰ پیغمبر نی تکذیب ایلمه ککز سبیلی مین فورقامن سز لرگه (مِثْلَ يَوْمِ

(الاحزاب) پیغمبرلرنی یالغانه توتقان لشکرلرنک کونلری کبی برکوننک کیلمه کنندن
 یعنی آنلر کبی سزلر هم هلاک بولورسز و باشکوزغه عذاب کیلور دیب قورقامن
 (مثل داب قوم نوح) نوح قومینک حالی کبی بر حال سزلرگه کیلودن قورقامن کم
 آنلر طوفانغه غرق بولدیلر (وعاد) هم عاد قومی کبی کم صر صر جیلی برله
 هلاک بولدیلر (وثمود) دخی ثمود قومی کم بر صیغه برله همملری اولدیلر
 (واللین من بعدهم) دخی آنلردن سوک بولغان کمسهلرنک حاللری کبی یعنی
 مؤتفکات قومی کم شهرلری آستی اوستکه ایلهندی اصحاب ایکه ظله عذابی برله
 هلاک بولدیلر اوشبو قولرگه بولغان کبی بر اش سزلرگه هم بولماسون (وما الله
 بربد) وتلر ایمهسدر خدای تعالی (ظلمنا) ظلملغنی (للعباد) بنهلرگه یعنی
 آنلرنی گناهمسز عذاب ایلمهس بس سزلر هم موسیغه ظلملیق قیلما کز تا کم
 عذابغه گرفتار بولماسسز (ویا قوم) هم ای مینم قومم (انی اخاف علیکم) درستلکک
 مین قورقامن سزنگ اوزرکزگه (یوم التناد) خلیق بر برسینی اوندی طورغان
 کوننک عذابندن یعنی قیامت عذابندن کم اول کونک آدمیلر بر برسندن یاردم
 استاب چاقوشورار لکن هیچ بر چاقترغانغه کیلگوجی بولماس (یوم تولون)
 شول کون کم سزلر یوز دوندرورسز حساب بیرندن (مدبرین) آرقا کزنی بیرگوجیلر
 بولغانکز حالک یعنی دوندروب حساب بیرندن سزلرنی تموغغه ایلنورلر (ما لکم من
 الله) بولماس سزلرگه اول کوننه خدای تعالی ننگ عذابندن (من عاصم) هیچ بر
 صافلاغوجی (ومن یضل الله) و هر کینی ضالانکک توشورسه خدای تعالی (فباله
 من هاد) بس یوقنر اول کمسه اوچون هیچ بر هدایت ایتکوجی (ولقد جاءکم)
 و تحقیق کیلدی سزلرگه (یوسف) یعقوب پیغمبر اوغلی یوسف علیهما السلام
 (من قبل) اوشبو موسی پیغمبردن الگاری (بالبینات) روشن بولغوجی دلیللر
 برله (فما زلتم) بس همیشه بولدکزسز (فی شک) شکده و گمانده (مما جاءکم به)
 شول نرسه دن کم کلتوردی یوسف پیغمبر آنی سزلرگه دین اشلرندن (حتی اذا هلك)
 تا شول وقتغه چه کم هر قاپچان هلاک بولدی اول یوسف (فلتم) ایتدکزسز (لن
 یبعث الله) هر گیز قوبارماس خدای (من بعده) اول یوسف سوکنده (رسولا)
 بر رسولنی یعنی بر پیغمبر کیلدی سوزینی ایشتنک ایمدی باشقه پیغمبر بزلرگه
 کیلماس دیدکز (کذالك) اوشانداق (یضل الله) ضالانکک توشور و آزغون
 قیلور خدای تعالی (من هر مسرف) شول کمسهنی کم اول چیککن چققرچیلر

انكار و تكذيبه (مرتاب) شك طوتقوچيدر معجزه كورگازگان پيغمبرنك پيغمبرلكنده
 خربيل فرعونگه سز لرگه بوموسى دن مقدم يوسف پيغمبر كېلدى دېمەكى شوندىكى
 بعضيلر دېمىشلىرىدە كه موسى عليه السلام زمانداغى فرعون شول حضرت يوسف
 بن يعقوب عليهما السلام زمانداغى فرعون ايدى حق تعالى آنك عمرىنى اوزى
 قىلوب حضرت موسى زمانىنە قدر تريك قالدى حضرت يوسف آنك بر قيمتى
 آلى اولگاج شول آلى دعا قىلوب ترگزگان ايدى شونى كوروب فرعون آكئا
 ايمان كلنورگان ايدى يوسف عليه السلام اولگاندىن صوك فرعون اسلام دېنندن
 دونوب مرتد بولدى وبعضيلر دېمىشلىرىدە كه حضرت موسى زمانداغى فرعون اول
 فرعون توگل ايدى بلكە اول فرعوننك نسلندن گنە ايدى خدای تعالى آكئا
 يوسف عليه السلام نسلندن يوسف بن افرام بن يوسف بن يعقوبنى پيغمبر
 ايتوب يباردى يكرمى بل آنلر آراسنده طوردى ومعجزه لى كورگازوب آنلرنى
 حق دېنگە دعوت قىلدى آنلر آكئا ايمان كلنورمادىلر بس خربيل فرعونگە
 شوندىن خبر بېروب ايتدى كم سز لرگە بوندىن الگارى يوسف اسملى پيغمبر
 كېلگان ايدى سز لر آكئا اشانمادىز وشكە بولدىز خدای تعالى شك طوتقوچيلرنى
 ضالانكە توشورور (الَّذِينَ يُعَادِلُونَ) آنداين شك طوتقوچيلر كم آنلر جدال
 قىلورلر ويغلاشورلر پيغمبرلر برله (فِي آيَاتِ اللَّهِ) خدای تعالى نك آيتلر بنى باطل
 قىلو طوغرىسنده (بِغَيْرِ سُلْطَانٍ) بر دليلدىن باشقە كم (أَتَيْهِمْ) كېلدى آنلر غە اول
 دليل (كَبْرٍ) اولوغ بولدى آنلرنك دليلسىز جدال قىلورلى (مَقْتًا) غضب
 وآچو جھنندن (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالى فاشنده (وَعِنْدَ الَّذِينَ آمَنُوا) هم ايمان كلنورگان
 كمسەلر فاشنده يعنى آنلرنك جدال قىلورلىنى خدای تعالى قاطى دشمان توتار
 هم بارچە مؤمنلر دە دشمان توتارلر (كَذَلِكَ) اوشانداق (يَطِيعُ اللَّهُ) مەر قوبار خدای
 تعالى (عَلَى كُلِّ قَلْبٍ مُّكَبَّرٍ) مەر بر تكبرلك ايتكوچى كشىنك كوكلى اوزره
 يعنى تكبرلك ايتكوچينك كوكلنى مەرلر وپردەلر تا كم حلققە اشانماس (جَبَّارٍ)
 باشىنى بوقارى كوتارگوچى واوزىنى اولوغ طوتقوچى كشىنك كوكلى اوزرىنە خربيل
 اوشبوطرىقە وعظلمگاج فرعون آنك وعظلى ايشتكوچيلرگە اثر ايتمەسون دېب قورقدى
 تيزراك وزىرى هاماننى يانينە چاقروب خلايقنى ايكنچى اش برله مشغول
 قىلدى (وَقَالَ فِرْعَوْنُ) وايتدى فرعون اوزىنك وزىرىنە (يَا هَامَانَ ابْنِ لِي صِرًا)
 اى هامان سن بنا بىلغل مينم اوچون بر بيوك بنانى (لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ) شايدكم

مین ایرشورمن یوقارغی ایشکرگه (أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ) کولرنگ ایشکرینه یا که
 برکوکدن برکوککه (فَأَطَّلِعَ) بس مین مطلع بولورمن (إِلَىٰ آلِ مُوسَىٰ) موسی ننگ
 خدایینه یعنی شول بیوک بنانگ یوقاریسینه منوب موسی خدای ننگ احوالینی
 بلورمن (وَأَنِّي لَأَظُنُّهُ) ودرستلکه مین گمان فیلورمن اول موسی نی (كَاذِبًا) بالفاچیدر
 دیوب پیغمبرلکنی دعوی ایتمه کنده یا که کولرنی بارانقوچی خدای باردر
 دیبه کنده بس فرعوننگ فرمانی بوینچه اول بنانی عمارت ایلمه ککه شروع
 قبلیلر موسی علیه السلام فایفوروب ناله قیلور ایدی حق تعالی دن وحی
 کیلدی کم ای موسی سین فایغورماغل و مینم قدریمینی نمانا ایتکل بس
 اول بنا تمام بولغاندن صرک حق سبحانه و تعالی نی خراب ایلدی نتاک کم
 قصص سورهمنده ذکر ایتولدی (وَكَذَلِكَ) هم اوشانداق (زَيْنَ
 لِفْرَعُونَ) زینتلی ایتولدی فرعون اوچون (سُوِّ عَمَلٍ) آنک ایشینگ یاوزلق یعنی
 شیطان یاوز عملنی آکا کورکام نیلوب کورگازدی (وَصَدَّ عَنِ السَّبِيلِ) هم منع
 ایتلمش و طبولمش بولدی اول فرعون طوغری بولدن (وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ)
 و بولمادی فرعوننگ مگری اول صرحنی بنا قیلوده (الْأُفَىٰ تَبَابٍ) مگر ضایعقلده
 بولدی و هیچ مقصودی حاصل بولمادی (وَقَالَ الَّذِي آمَنَ) و ایتدی اول ایبان
 کینتورمش کسه یعنی خربیل (يَا قَوْمِ) ای مینم قومم (اتَّبِعُونِ) ابارگزلر میکا
 (أَهْدِكُمْ) تا کم مین کوندرورمن سز لر نی (سَبِيلَ الرَّشَادِ) طوغری بولغان یولفه
 (يَا قَوْمِ) ای مینم قومم (إِنَّمَا هِيَ الْعِجُوبَةُ الْدُنْيَا) مونمن باشقه توگلدیر کم اوشبو
 دنیا ترکلکی (مَتَاعٍ) بر آزغنه وقت فائده لانه طورغان نرسه در کم بیک تیز کيساور
 و بتهر و فاسی هم بقاسی یوقدر (وَأَنَّ الْآخِرَةَ) و درستلکه آخرت سراپی (هِيَ
 دَارُ الْقَرَارِ) اولدر قرار یورطی کم هیچه فانی بولماس و بنهس بلکه منگولکدر
 (مَنْ عَمَلٍ) هر کم اشلهسه (سَيِّئَةٍ) یاوزلقنی و یاوز عملنی (فَلَا يُجْزَىٰ) بس جزا
 بیرلمش بولماس اول کسه (الْمَثَلُهَا) مگر شول یاوز عمل اوخشاشینی جزا
 بیرلور یعنی عذابی شول عملینه کوره بولور آرتق بولماس خدای تعالی ننگ عدلی
 بوینچه (وَمَنْ عَمَلٍ) و هر کم اشلهسه (صَالِحًا) ایند گو عملنی (مَنْ ذَكَرَ) ایر کشیدن
 (أَوْ أَتَىٰ) یا ایسه خاتون کشیدن (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) و حالانکه اول مؤمن بولسه
 زیرا که عملنگ قبول بولماقینه ایبان شرطدر (فَأُولَٰئِكَ) بس لوشبو ایند گو عمل
 اشله گوچیلر (يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ) کرورلر جنتکه (بِرِزْقٍ فِيهَا) رزق بیرلمش

بولورلر آنلر جنتده (بغير حساب) حسابدن باشقه هر تورلى لذتلى ييشلر
 و طعاملر هم شرابلردن فرعون قومی خربيلنك سوزلردنن آنك موسى غه ايمان
 كيلتورگانلكينى آكلاديلر بس خربيلنى ملامت و شلتنه قیلوب ایتدیلر: «ای
 خربیل سین شرم و حیا ایتمه سسگمو فرعون کبی الوغ پادشاهدن یوز دوندروب
 باشقه خدايفه عبادت فيلورسك» خربيل نكمار آنلرنى وعظ و نصيحت قیلوب
 ایتدى (وَيَا قَوْمِ) هم ای مینم قوم (مَا لِي اَدْعُوكُمْ) نى نرسه بولفاندر ميكاكم
 مين اونلار من سزنى (الى النجاة) قورتلماق صارى يعنى مين سز لرنى موسى
 پيغمبرگه ايمان كيلتروب خداينك عذابندن قورتلكز ديوب قورتلماقغه اونلار من
 (وَتَدْعُونَنِي) وسزلر اونلار سز ميني (الى النار) اوط صارى يعنى تموغنه
 يانماقغه سبب بولغان عملنى قیلوغه اونلار سزكم فرعونگه طابونماقدر (تَدْعُونَنِي)
 سز اونلار سز ميني (لَا كُفْرَ بِاللّٰهِ) مینم کافر بولماقغه وانكار ایتمه کيگه خدای
 تعالی گه (وَأَشْرِكْ بِهِ) هم آکا شريك كيلتورمه کيگه وشريك ايتوب توتماقغه
 (مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ) شول نرسه نى كم يوقدر مینم بلمه كم اول نرسه نك خدايفه
 شريك بولماقيني يعنى سز ميني خدايفه باشقه معبودنى شريك ايتوب توتقل ديوب
 مشرك بولوغه اونلار سز وحالانكه مين خدای تعالی گه باشقه معبودنك بارلقيني
 هيچده بلمه سين معبود بر خدای تعالی گنه ديوب بلورمن بس نيچك آكا باشقه نى
 شريك ايتيم (وَأَنَا اَدْعُوكُمْ) وحالانكه مين اونلار من سز لرنى (الى العزيز
 الغفار) مشركلرنى عذاب قیلوغه غالب وقادر بولغوجى هم مؤمنلرنك گناهلر ينى
 يارلقاغوجى خدای تعالی صارى (لَا جَرَمَ أَنَا تَدْعُونَنِي إِلَيْهِ) البته شول نرسه كم
 سز اونلار سز ميني اول نرسه صارى يعنى آكا طابونوغه اونلار سز (لَيْسَ لَهُ
 دَعْوَةٌ) يوقدر آنك هيچ بر قبوللقغه ايرشكان دعاسى يعنى آنك سوزلرى بيهوده
 و اعتبار سزدر (فى الدنيا) اوشبو دنياده (وَلَا فى الآخرة) دخی يوقدر آخرتده
 (وَأَنْ مَّرَدًّا) هم درستلكنه بز نك قايتماقنز (الى الله) خدای تعالی صارى بكرم
 عمللرمزگه كوره بز لرگه جزاء بيرسه كيره كدر (وَأَنَّ الْمُسْرِفِينَ) هم درستلكنه
 آزغونلقده چيكن چقغوجيلر (هم اصحاب النار) آنلردر نوغ اوطينك ايله لرى
 يعنى تموغنه كره چكلردر فرعون قومی خربيلنى تهديد ایتمه ككه وقورتماقغه باشلاديلر
 هم آنى اولتورمكچى بولديلر خربيل ایتدى (فستذكرون) بس نيزدر كم سز لر
 ياد فيلورسز و ايسكزگه توشور سز عذابنى كورگان وقتكزده (مَا اَقُولُ لَكُمْ)

شول نرسەنى كىم مېن ايتورمىن سز لىرگە يەنى مېنىم سوز لىرىم طوغرى ايكانىنى
شول وقتدە بلورسىز (وا فوض) ومين طابشورومىن (امرى) اوزىنىڭ اشمىنى
(الى الله) خدای تعالى گە (ان الله بصير) درستلىكده خدای تعالى كورگوچىدىر
(بالعباد) بىنەلر احوالىنى مرويدىر كە فرعون خرىبىلنى اولتورمىككە بيوردى خرىبىل
ناچوب بر طاغفە باروب آندە حق تعالى گە عبادت ايلەمك برە مشغول بولدى
حق سبحانە وتعالى يرتقوچى جانورلىرى يباردى آنلر خرىبىلنىڭ اطرافىنى آلوب
صاچىلىق قىلدىلر خدای تعالى آنى دشمان شىردىن حفظ ايتدى فرعون خرىبىلنى
طونوب كىلتورمىك اوچون اوزىنىڭ ياقنلرىدىن بر نېچە كىشىنى يباردى آنلر
طاغفە كىلوب خرىبىلنىڭ نمازغە مشغول ايدىكىنى سىم تىكرەسندە يرتقوچىلر جىولوب
آكنا صاچىلىق ابلەدكلىرىنى كوروب فرعون يانينە قايتوب بو واقفەنى بيان قىلدىلر
فرعون بو خىر خلقفە فاش بولماسون دىب لول كىشىلرىنى اولتورتدى (فوقه الله)
بس صاقلادى اول خرىبىلنى الله (سَيِّئَاتُ مَا كَفَرُوا) آنلرنىڭ قىلغان مكرلىرىنىڭ
ياوزلىقلىرىدىن يەنى آنلر خرىبىلنى اولتورمىككە قصد ايتكانلر ايدى اولتوره
آلەادلر آنى خدای تعالى صاقلادى (وَحَاقَ بِالْفِرْعَوْنَ) ھىم قابلادى فرعوننىڭ
كىشىلىرىنى يەنى خرىبىلنى توتماق واولتورمىك اوچون بارغان كىشىلرىنى (سؤ
العذاب) عذابنىڭ ياوزراقى يەنى فرعون آنلرنى اولتورتدى ياكە آل فرعوندىن
مراد بارەھە قىطى قومىدىر آنلرنى عذابنىڭ ياوزى قابلادى يەنى درياغە غرق
بولدىلر ياكە سؤ العذابدىن مراد نموغ اولىدىر نناك كىم بيورور (النار) قابلادى
فرعون قومىنى عذاب يەنى نموغ اولى (يعرضون عليها) عرض ايتلمش بولورلر
آنلر نموغ اولى اوزرە (غدوا) ايرتە برە (وعشياً) ھىم كىچ برە يەنى قىامتكە
قىر ھىر بر ايرتەدە ھىم كىچە نموغ اولىنى آنلرغە كورگازورلر (ويوم تقوم الساعة)
دىشى شول كۈنە كىم قائم بولور قىامت وآنلرنىڭ جانلرى كىرى تىلرىنە كورور خدای
تعالى فرشتەلرگە بيورور كىم (ادخلوا) كىرگىزگىز لىر اى فرشتەلر (ال فرعون) فرعون
قومىنى (اشد العذاب) عذابنىڭ قاطىراغىنە كىم جەھم عذابىدىر (واذ يتعاجون) وباد
قىلقل شول وقت كىم خصومت قىلشورلر وىجئەلشورلر ھىر برسى برە نموغ
اهللىرى (فى النار) اولدە (فَيَقُولُ الضُّعْفَاءُ) بس ايتورلر كىم اھلىنىڭ
ضەيف وبيچارە بولغانلرى (الذین استكبروا) تكبرلك قىلغان واوزلىرىنى
اولوغ طوتقان كەسەرگە يەنى كفر اھلىنىڭ تابعلىرى متبوعلىرىنە ايتورلر (انا كُنا)

درستلکده بز لر بولدق (لَکُمْ تَبَعًا) سز لر گه ایارگوچیلر و بوی صونفوجیلر
 شرک و تکذیب توغر یسنده یعنی بز ناک نموغنه کر مه کهز گه سز لر سبب بولدکز
 (فَهَلْ أَنْتُمْ مَغْنُونٌ) بس ایبا بولور سز مو سز لر دفع اینکوچیلر و کینتارگوچیلر (عَنَّا)
 بز لر دن (نَصِيبًا) نصیب و اولوشمزنی (مِنَ النَّارِ) اوطنن یعنی نموغ اوطندن بزنی
 فوتقارا آلور سز مو (قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) ایتور لر اوز لر بنی اولوغ طوتقانلری
 و متبوعلری ضعیف و بیچاره لرینه (أَنَا كُلُّ مِثْلِهَا) درستلکده بز لر بار چه مز نموغنه مز
 بس بز سزنی عذابدن نیچک فوتقارایق اگر فوتقارا آلساق اوز مزنی فوتقارور
 ایدک (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (فَدَعَاكُمْ) تحقیق حکم قیلدی (بَيْنَ الْعِبَادِ)
 بنده لر آراسنده و هر کمنی مستحق بولغان اورنینه ییاردی (وَقَالَ الَّذِينَ فِي النَّارِ)
 و ایتور لر نوع اوطنده بولغان کسه لر بر بر سندن امیدلری کيسولگاج (لِغَزَنَةِ
 جَهَنَّمَ) نموغ صاچیلرینه (ادْعُوا رَبَّكُمْ) دعا قیلکز پروردکار کزغنه بز ناک اوچون
 و آندن صور ا کز لر (يُغْفِرُ عَنَّا) تاکم یکلایتسون اول بز لر دن (يَوْمًا) هر کون
 مقدارنده دنیا کونلری برله (مِنَ الْعَذَابِ) عذابدن بر نرسهنی تاکم بز لر بر آز
 راحتلانور ایدک دیور لر (قَالُوا) ایتور لر آنلرغنه نموغ خازنلری (أَوَلَمْ نَكُ)
 ایبا بولمادیهو (نَأْتِيكُمْ) کیلور سز لر گه دنیا ده وقت کزده (رَسُولُكُمْ) سز لر گه ییارلمش
 پیغمبر لر (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغوچی دلیللر و معجزه لر برله و آنلر سز نی حق
 دینگه دعوت ایله مه دیلر مو (قَالُوا) ایتور لر نموغ اهلی (بَلَى) بلی اول پیغمبر لر
 بز لر گه کیلدیلر و بزنی حق دینگه اوندادیلر لکن بر قبول قیلما دق و آنلرغنه
 اوشانما دق (قَالُوا) ایتور لر نموغ صاچیلری بولغان فرشته لر آنلرغنه (فَادْعُوا)
 بس آندا ق بولسه سز لر اوز کز دعا قیلکز و خدا یدان عذاب کز ناک یکلایمه کینی
 صور ا کز بز لر گه سز ناک کیبلر اوچون دعا قیلورغنه رخصت یوقدر دیور لر بس
 کفر اهلی اول فرشته لر دن هم امیدلری بنی کیسوب اوزاری خدای تعالی گه دعا
 قیلور لر نی قدر دعا قیلسه لرده هیچده قبول ایتو ماس (وَمَا دَعَاءُ الْكَافِرِينَ)
 و ایماسدر کفر اهلیناک دعالاری (الَّذِينَ فِي ضَلَالٍ) مگر باطللقده وضایع بولما قده در
 کم هیچده مقبول بولماس (أَنَا لَنَنْصُرُ) درستلکده بز یاردم بیورورمز (رُسُلَنَا)
 پیغمبر لر مز گه (وَالَّذِينَ آمَنُوا) هم ایمان کیلتورگان کسه لر گه (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا)
 اوشبو دنیا ترک لکندنه آنلر ناک دشمانلری بنی هلاک ایله مه ک و آنلرغنه نجات بیر مه ک
 برله (وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْيَادُ) دخی یاردم بیورورمز آنلرغنه شول کونده کم قسائم

() بعض مفسرلر قولنجه جدال اينكوچيلر يهوديلر دركم آنلر رسول اكرم حضرتينه ايتديلر اي محمد سين وعده ايتولموش صاحب خروج نوگل سن بلکه اول صاحب خروج ابو يوسف بن داود يعني دجالدر کم آغر زمانده خروج قیلور وبارجه بر یوزینه مالک بولوب پادشاهلق ایدار بیک کوب آیتلر ومعجزه لر کورگازور ۴۶۴ ۲۴ چی جز مؤمن سوره سی

بولور گواهلر یعنی قیامت کوننده (بوم لاینفع) اول کوننده فائده بیرماس (الظالمین) ظالمق اینکوچیلرکه (معذرتهم) آنلرنک عندر کینتورمه کلری (ولهم اللعنة) هم بولغوچیلر آنلرغه لعنت ورحمتدن یراقلق (ولهم سوء الدار) دخی بولغوچیلر آنلرغه یاوز بولغوچی یورط یعنی جهنم (ولقد آتینا) وتعقیق بیردک بز (موسی الهدی) موسی پیغمبرکه هدایت که سبب بولغان نرسه لر نی شریعت هم معجزه لر کی (واورثنا بنی اسرائیل) هم میراث بیردک بنی اسرائیل قومینه (الکتاب) تورات کتابینی (هدی) هدایت اینکوچی وتوغری بولنی کورگازوچی بولغانی حالده اول کتاب (وذكری) هم اوگوت بیرگوچی (لاولی الالباب) عقل سلیم ایالرینه (فأصبر) بس صبر قیلقل وچداغل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرنک اذیت وچفالرینه (ان وعد الله حق) درستلکده خدای تعالی نك وعده سی راست وتوغریدر البته اوزینک پیغمبرینه نصرت بیورور و دشمانلرنی ملاک قیلور (واستغفر) هم استغفار قیلقل وبارلاماق استه گل خدایدن (لأنبک) گناهنک اوچون یعنی اگر سیندن ترک اولی واقع بولغان بولسه شونک اوچون استغفار ایله گل یا که امتلرنک گناهی اوچون استغفار قیلقل دیبه ککر (وسبح) دخی تسبیح ایتکل (بعده ربک) ربکنک حمدی وثناسی برله (بالعشی) کیچه وقتنده (والابکار) هم ایرته برله یعنی هر ایرته وکیچه سبحان الله وبعده دیوب ایتکل مرویدرکه مشرکلر بعث وحشر خصوصنده هم قرآن توغریسنده مجادله قیلوب بعث وحشر محالدر هم قرآن خداینک کلامی توگلدر دیورلر ایدی حق سبحانه وتعالی آیت ییاردی کم (ان الذین یجادلون) درستلکده شول کیمسه لر کم (۱) جدال قیلورلر (فی آیات الله) الله تعالی نك آیتلری توغریسنده (بغیر سلطان) بر دلیلدن باشقه کم (انهم) کیلدی آنلرغه اول دلیل یعنی آنلرنک دعوالرینه هیچ برحمت و دلیللری یوقدر بلکه محض عناد و جهالت لرنندن بعثلا شورلر (ان فی صدورهم) بوقدر آنلرنک کوکرا کلرنده (الاکبر) مگر تکبرلک وحق سوزدن باش طارتماق غنه دریا که اولوغلقنی تله مه ک گنه در یعنی اوزلری الوغ بولاسیلری

اول اوزی یهوددن بولغندن آنک وقتنده سلطنت وپادشاهلق یینه بزلرکه فایتورهم آنک ظهوری خداینک آیتلرنن بر آیت بولور دیدیلر حق تعالی اوشبو آیتنی نازل قیلدی کم اول دجال توغریسنده مجادله قیلوب آنی خداینک آیتلر دیب اینکوچیلرنک کوکلر لرنده کبر یعنی سلطنت وپادشاهلق هواسی باردر آنلر اول سلطنتفه هرگز ایرشماسلر بس سین دجالنک شزندن خدایغه صعغل وبلماک کیرا ککر کم دجال اوزی بر آدمیلر باشقه کتیلرکه فاراغانه بوی اوزونراق بولور آنک عروجی قیامت علامتلرنن بر علامتدر سحر وعیله برله کوب کتیلرنی اوزینه ایارتور نورلی عجب اشلر کورگازور خلقنی

آلدار شیطانلر وپرپرلر آنک فرماننه اطاعت قیلورلر مکه ومدینه دن غیری بارجه شهرلرنی آلور مؤمنلر آنک فولندن تمام ساجز قالورلر عاقبت خدای تعالی نك امری برله عیسی علیه السلام کوکن اینوب دجالنی اولتورور. زادالمسیر

کیلدکندن قرآنغه انکار قیلور لر (ماهم بیالفیه) ایماسدر آنلر ایرشکوجیلر
 آکا یعنی اولوغلقغه (فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ) بس صغفل سین ای محمد علیه السلام خدای
 تعالی گه آنلرنک شرنندن (انہ) درستلکده خدای (هُوَ السَّمِيعُ) اولدر ایشنکوجی
 آنلرنک سوزلرینی (الْبَصِيرُ) کورگوجی آنلرنک اشلرینی (لَخَلَقَ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ) البته کولرینی هم بیرنی یاراتناق (اَكْبَرُ) اولوغراقدر سزنک فاشکژده
 (مَنْ خَلَقَ النَّاسَ) آدمیلرینی یاراتودن بس کوکنی وییرنی یاراتناقغه قادر بولغان
 خدای البته آدمیلرینی یاراتناقغه هم اولگانندن صوگ کیری ترگزماککه قادر
 بولور (وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ) ولکن آدمیلرنک کوبراکی (لَا يَعْلَمُونَ) بله سلر
 اوشبوننی (وَمَا يَسْتَوِي الْأَعْمَى) وبرابر هم برتیگز بولماس صوقرکشی (وَالْبَصِيرُ)
 دخی کوزلی وکورگوجی کشی یعنی غافل برله عاقل و عالم برله جاهل برتیگز بولماسلر
 (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخی برتیگز بولماسلر شول کمسه لر کم ایمان کیلتوردیلر
 (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشل دیلر ایندگو عمللرینی (وَلَا الْمَسِيءُ) دخی یاوزلق
 قیلغوجی یعنی ایندگو عمل قیلغوجی مؤمنلر برله مشرکلر برابر بولماسلر کوزلی
 برله کوزسزنک برابر بولماوی کیی (فَلْيَلَا مَا تَتَذَكَّرُونَ) آزغنه در کم اوگوت
 آلورسز ووعظله نورسز (ان الساعه) درستلکده قیامت (لَا تِيَّة) البته کیلگوجیلر
 (لَارِيْبَ فِيهَا) بوقدر هیچ برشک اول قیامت نك بولماقدن (وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ)
 ولکن آدمیلرنک کوبراکی (لَا يُؤْمِنُونَ) اشانماسلر قیامت نك کیلماکینه (وَقَالَ
 رَبُّكُمْ) وابتدی پروردکارگز (أَذْمُونِي) اوندا گز منی ومبکا دعا قیلکژ (أَسْتَجِبْ
 لَكُمْ) مین اجابه قیلور من سزلر گه ودفا گزنی قبول ایتار من (ان الذین يستکبرون)
 درستلکده شول کمسه لر کم باش طارنورلر (عن عبادتي) مینم عبادتیبدمان
 (سیدخلون) تیزدر کم کرورلر آنلر (جهنم) تویغغه (داخرین) خور وذلایل بولغانلاری حاله
 (الله الندی) الله تعالی شول ذاتدر کم (جعل لكم اللیل) یاراتدی سزنک اوچون
 قارانغو کیجهنی (لَتَسْكُنُوا فِيهِ) تا کم ساکن بولماقکژ اوچون هم قرار واستراحت
 ایتما ککژ اوچون اول کیجهده زیرا که کوندز اعضالر بارچهسی بر اشکه وحرکتکه
 مشغول بولدقنندن کیچ برله یانوب جال ایتماکگه واستراحت ایله مه کگه
 محتاج بولنور (وَالنَّهَارَ) هم یاراتدی سزنک اوچون کوندزنی (مبصرًا) یاقطی
 وروشن قیلغوجی اینوب تا کم یاقطیده تحصیل معاش هم کسبکژ ایله مشغول
 بولماقکژ اوچون (ان الله) درستلکده خدای تعالی (لَنؤ فضل) البته اولوغ

رحمت و کرم ایه سیدر (عَلَى النَّاسِ) آدمیلر اوزرینه کوندزنی هم کیچه نی
 یارانباق برله هم آنلرنک مصلحتلری اوچون لازم بولغان نرسه لرنی بیرماکی برله
 (وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) ولکن آدمیلرنک کوبراگی (لَا يَشْكُرُونَ) شکرانه
 قیلماسلر خداینک نعمتلرینه (ذَلِكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمْ) اوشبو اشلرنی قیلغوجی ذات
 سزنگ پروردکارگز بولغوجی الله تعالی در (خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) بارچه نرسه ننگ
 خالقیدر (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر عبادتکے مستحق هیچ معبود مگر اولغنه در
 (فَأَنى تُوَفَّكُونَ) بس نیچک ونی وجه برله دوندرلمش بولورسز آکا عبادت
 قیلودن ونی دلیل برله آندن غیربگه طابنورسز (كَذَلِكَ يُوَفِّكُ) اوشاندانق
 دوندرلمش بولورلر خدایفه عبادت قیلودن (الَّذِينَ كَانُوا) شول کمسه لرمک
 بولدیلر (بآیات الله) خدای تعالی ننگ آیتلرینه (يَجْحَدُونَ) انکار قیلورلر عنادلری
 یوزندن و آکا ایبان کیلنروحن باش طارتورلر (اللَّهُ الَّذِي) الله تعالی شول ذاتدر کم
 (جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ) قیلدی سزنگ اوچون بیرنی (فَرَارًا) فرار قیلاجق اورن
 تاکم آنک اوستنده تورورسز هم یورورسز (وَالسَّمَاءَ) هم قیلدی کوکنی
 (بِنَاءٍ) یوقاری کوتارلمش ونره کسز طوطولمش بنا سزلرنک اوستنگزده (وَصَوَّرَكُمْ
 هم نوزودی خدای تعالی سزلرنی (فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ) بس کورکام قیلدی سزنگ
 صورتلرگزی واعضالرگزی بربرسینه مناسب ایلهدی (وَرَزَقَكُمْ) دخی رزق
 بیردی سزلرگه (مِنَ الطَّيْبَاتِ) بخشى و پاکیزه نعمتلردن (ذَلِكُمْ اللَّهُ) سزلرنی اوشبو
 طریقه یاراتقوجی وتصویر ایتکوجی الله تعالی در (رَبُّكُمْ) سزنگ پروردکارگزدر
 (فَتَبَارَكَ اللَّهُ) بس متعالی والوغ بولدی خدای تعالی (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنی
 نریبه ایتکوجی آدمیلر و پریلر هم غیریلردن (هُوَ الْحَىُّ) اول خدای تعالی
 ترک بولغوجیدر و حیوة ازلیه برله متصفر (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) یوقدر عبادتکے مستحق
 هیچ معبود مگر اولغنه در (فَادْعُوهُ) بس عبادت قیلگزلر آکا (مُخْلِصِينَ لَهُ الَّذِينَ
 خالص و پاک ایتکوجیلر بولغانگز حالدله اول خدای تعالی اوچون دینکزنی
 شرکدن یا که طاعتگزنی ریادن هم ایتگزلر (الْحَمْدُ لِلَّهِ) بارچه حمد وثنا الله
 تعالی گه مخصوصدر (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنک پروردکاری بولغوجی (قُلْ)
 ایتکل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه (انّی نهیت) درستلیکده مین نهی
 ایتولدم و طیبولمش بولدم (أَنْ أَعْبُدَ) مینم طابونماقیدان (الَّذِينَ تَدْعُونَ) شول
 کمسه لرگه کم سزلر طابونورسز (مَنْ دُونَ اللَّهِ) الله تعالی دن باشقه یعنی

پونلرغه طابونودن خدای مبینی نهی ایلدی (لَمَّا جَاءَنِي) کیلگانی زمانده میکا
(الْبَيِّنَاتُ) روشن بولغوچی دلیلر (مَنْ رَبِّي) مینم پروردگارم فاشندن (وَأَمْرُتُ)
هم بیورلمش بولدم مین یعنی خدای میکا بیوردی (أَنْ أَسْلَمَ) انقیاد اینماکم
وبوی صونماقم برله (لَرَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنی یاراتقوچی خدای تعالی گه
(هُوَ الَّذِي) اول خدای تعالی شونداین ذاتدرکم (خَلَقَكُمْ) یارانندی سزلرنی
یعنی آطاگز آدمنی (مَنْ تَرَابُ) طوفراقدان (ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ) صکره سزلرنی منی
صووندن (ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ) صکره علقه دن منی صوی آنا فارنده فرق کون طورعاج
علقه بولور (ثُمَّ يُغْرِجُكُمْ) صوکره چیفارور سزلرنی هر فایوگزنی آنالرگز قارندن
(طِفْلًا) یاش بالا ایتوب (ثُمَّ لَتَبْلُقُوا أَشُدُّكُمْ) صوکره نریبه قیلور سزلرنی تاکم
ایرشورسز قوتگزنک نهایتینه یعنی یکنک مرنه سینه (ثُمَّ أَنْكُورُوا شَبُوحًا)
صوکره آندن هم یوفاریغه ایلتور سزلرنی تاکم سزلر بولورسز قارطلر یعنی
قارطلق درحه سینه ایرشورسز (وَمِنْكُمْ مَنْ يَتُوفَى) وبولغوچیدر سزلردن شول
کمهسه کم اولتورلمش بولور یعنی وفات بولور (مَنْ قَبِلَ) بالغ بولودن یاکه
قارطلقدن الگاری (وَلَتَبْلُقُوا) هم باقی قیلور وقالدرور سزنی خدای تاکم
ایرشماکگز اوچون (أَجَلًا مَسْمًى) آطلانمش ویلگوله نمش برمدنکه کم
اولوم وقتیدر (وَلَعَلَّكُمْ تَعْقُلُونَ) وشاید کم سزلر نعل قیلورسز واوزگزنک
یارانلماقگزنی فکر لب خداینک قدریننی بلورسز (هُوَ الَّذِي يَخِي) اول خدای
تعالی شول ذاتدرکم نرگزور (وَبِمِيتٍ) هم اولتورور (فَإِذَا قَضَىٰ) بس هر فایچان
نلهسه وحکم ایتسه (أَمْرًا) بر اشنی (فَأَنَّمَا يَقُولُ لَهُ) بس موندن باشقه توگلددرکم
ایتور آگا (كُنْ) بولغل دیوب (فَيَكُونُ) بس بولور اول نرسه یعنی آنک بولدرماقی
ویارانماقی هیچ بر قورالغه وفرصته محتاج توگلددر (أَلَمْ تَرَ) ایا فاراماسسنهو (إِلَى الَّذِينَ
يَجَادِلُونَ) شول کمسه لر صاری کم جدال ونزاع قیلشورلر (فِي آيَاتِ اللَّهِ) خدای
تعالی نك ایتلرنده یعنی قرآن آیتلرینه اشاناسلر (أَنِّي بِصَرْفُونِ) نیچک ونی
سبیلی دوندرلمش بولورلر آنلر اول قرآنغه اشانودن یعنی اشاناولرینه هیچ
بروجه ودلیل یوقدر (الَّذِينَ كَذَّبُوا بِالْكِتَابِ) شول کمسه لرکم یالفانغه
توتدیلر و اشانمادیلر قرآنغه (وَبِمَا أُرْسِلْنَا بِهِ) هم اشانمادیلر شول نرسه گه کم
یباردک بز اول نرسه برله (رُسُلَنَا) پیغمبرلریمزنی یعنی پیغمبرلر کیلتورگان
کتابلرغه وشریعتلر گه اشانمادیلر (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس تیزدرکم بلورلر آنلر

انکار و تکذیب لربنک عافیتینی (اذالغلال) شول وقتدہ کم او طین بولغان بوغاولر
 (فی اعنایہم) آنلرنک موینلرنہ بولور (والسلاسل) ہم زنجیرلر (یسعیون) یوزلری
 اوزرہ سودرالمش و طارنولمش بولورلر آنلر شول زنجیرلر برلہ یعنی زبانیلر
 آنلرنی سودراب ایلنورلر ہم سالورلر (فی العہیم) قایناب تورغوجی اسسی صوغہ
 (ثم فی النار) آنک صوکنده اوط اچندہ (یسجرون) بریان ایتولمش و قورولمش
 بولورلر آنلر (ثم قیل لہم) سوکرہ ایتلور آنلرغہ (این) قابہدر (ما کنتم
 تشرکون) شول نرسہ کم شرک کیلنورور یولد کز سز (من دون اللہ) اللہ تعالی دن
 باشقہ یعنی دنیاہدہ و فنکزدہ طاہونغان معبودلر کز قابہ دیوب فرشتہلر آنلردن صورلر
 (قالوا) ایتورلر مشرکلر بزلرنک دنیاہدہ طاہونغان معبودلر یمز (ضلوا عننا) یوقالدیلر بزلردن
 اوشبو کون و بزلر آنلرنی طاہمایمز بزنی طاشلادیلر (بل لم نکن ندعوا) بلکہ اونہر
 بولمادق بز و طاہونمادق (من قبل) موندن الگاری دنیاہدہ (شبہا) بر نرسہ گہدہ
 یعنی بزلرگہ معلوم و ظاہر بولدی کم بز دنیاہدہ بر نرسہ گہ طاہونماغانمز بز
 معبود ایتوب طاہونغان نرسہلر مز و پوتلر مز ہیج بر شیء نرسہ تو گل ایکن
 بز آنلرنی بر نرسہ دیب گمان ایکن ایدک دیورلر (کذلک) اوشاندق (یضل اللہ)
 ضالنتہ قالرور خدای تعالی (الکافرین) کفر اہلینى تا کم طوغری یولنی
 طاہاسلر و حقلقنی کورمہ سلر ینہ فرشتہلر آنلرغہ ایتورلر (ذاکم) اوشبو عذاب
 و قایفو سزلرگہ آخرتدہ (بما کنتم تفرحون) شول نرسہ سبیلیدر کم شادلانور
 بولدکز سز (فی الارض) ییردہ یعنی دنیاہدہ (بغیر الحق) حق بولماغان اش برلہ
 یعنی شرک و طغیان برلہ شادلانور ایدکز (و بما کنتم تفرحون) ہم شول نرسہ
 سبیلی در کم نازلانور بولدکز و تکبرلک برلہ یورور بولدکز دنیاہدہ (ادخلوا)
 کز کز سز بو کون ای کفر اہللری (ابواب جہنم) یدی تموغنک ایشکلر ینہ کم
 سز نک او چون حاضرلہ نمشدر (خالدین فیہا) منگو قالفوچیلر بولغانکز حالہ
 اول تموغبہ (فبشس) بس نی باوز بولدی (مثوی المتکبرین) تکبرلک ایتکوچیلر نک
 قرار قیلاچق اورنی تموغدہ (فاصبر) بس صبر قیقل و جد اغل سین ای محمد
 علیہ السلام مشرکار نک ایدأ و جفالر ینہ (ان وعد اللہ) درستلکندہ خدای تعالی نک
 مؤمنلرگہ نصرت و دشمانلرغہ ہلاکلک برلہ قیلغان وعدہ سی (حق) راست
 و طوغر بدر کم البتہ و اتع بولور (فاما نربنک) بس اگر کورگاز سک بز سیکنا
 (بعض الادی) شول نرسہ نک بعضسینی کم (نعدہم) وعدہ قیلامز اول مشرکلرگہ

اولئورلەك واسیر بولماقلری کبی (أَوْ نَتَوَقَّيْنَاكَ) یا ایسه وفات ایئدرسك
سینی، و دنیادن و کورچسك اول عذابنك واقع بولماقندن الگاری (فَالْيَا بَرَجَعُونَ)
بس بز نك صاری قایتارلمش بولورلر اول مشرکلر قیامت کوننده هم شرك
ونكذیلرینه کوره جزألرینی طابارلر مرویدرکه مکە مشرکلری رسول اکرم
صلی الله علیه وسلمدن کوب نورلی آیتلر ومعجزه لر استهلرلر ایدی وجدال
وعنادلری یوزندن مثلا طاشدن حبشه حقیق وبمش باقچهلری پیدا بولماق هم
آنلر قاراب طورغانده کورگه منوب توشمک کبی انواع عجائب اشلرینی طلب
قیلورلر ایدی حق سبحانه و تعالی آیت یباردی کم (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا) و تحقیق یباردك
بز (رُسُلًا) پیغمبرلرینی (مَنْ قَبْلِكَ) سیندن الگاری (منهم) اول پیغمبرلردن
بولغوجیدر بعضلری (مَنْ نَصَّصْنَا عَلَيْكَ) شول کسه کم آنك قصه سینی بیان ایئدك
بز سینك اوزرگه (ومنهم) هم بولغوجیدر آنلردن بعضلری (مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ)
شول کسه کم قصه سینی اوقومادق و بیان ایئدهك بز سیکاً قرآنده قصه لری
ذکر ایئلگانی یکر می توقز پیغمبردر (وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ) وممكن بولمادی
هیچ بر پیغمبرگه (أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ) آنك کیلتورمه کی بر معجزه نی (أَلَّا يَأْتِيَ اللَّهُ)
مگر ممکن بولدی خدای تعالی نك، اذنی و رخصتی برله گند یعنی سزلر ای مشرکلر
مینم پیغمبرهمن هر نورلی معجزه لری استمه کز معجزه کورگاز مکده اول اوزی
مستقل توکلدر خداینك رخصتی و فرمانی برله گند کورگازور (فَإِذَا جَاءَ) بس
هر قاپچان کبلسه (أَمْرُ اللَّهِ) خدای تعالی نك فرمانی معجزه نی کورگانندن صوگ هم اییان
کیلتورمگان کیشیلرینی عذاب ایلهمک برله (قُضِيَ) حکم ایتموش بولور (بِالْحَقِّ)
راستلق و طوغریلق برله یعنی مشرککه عذاب یبارلور و مؤمنلر فجات بولورلر
(وَحَسْرًا) هم زبان کورورلر و خسرانده بولورلر (هِنَالِكَ) شول اورنك (الْمُبْطِلُونَ)
باطللكده بولغوجیلر و عناد ایئکوجیلر (اللَّهِ الَّذِي) خدای تعالی شول ذاتدر کم
(جَعَلَ لَكُمْ الْأَنْعَامَ) یارانندی سز نك اوچون دورت آیانی طوارلرینی دوه و صفر
هم قوی کبی (لَتَرْكَبُوا مِنْهَا) تاکم آطلانماقکز اوچون بعضلرینه آنلردن
(وَمِنْهَا) هم آنلردن بعضلرینی (قَائِلُونَ) سزلر آشارسز یعنی دوه گه آطلانوب
یورورسز صفر وقوبنك ایئلرینی آشارسز (وَلَكُمْ فِيهَا مَنَافِعُ) دخی سزلرگه
بولغوجیدر اول حیوانلرده فائتلر آنلرنك سوتلرینی اچمک هم یونلری برله
فائتله نفاق کبی (وَلَتَبْلُغُوا عَلَيْهَا) هم یارانندی اول دورت آیانی حیوانلرینی تاکم
سزلرنك ایرشه ککز اوچون آنلر اوزرنده یعنی آنلرنك بعضلرینه آطلانوب

سفر فیلوب ایرشمه کتکز اوچون (حَاجَةً فِي صُدُورِكُمْ) کوکره کلر کزده بولغان
 حاجت کتکز گه یعنی سودا و تجارت طوغریسنده غی نیستلر کتکز گه و مراد لر کتکز گه
 (وَعَلِيًّا) هم اول دوه لر اوزره قوروغ بیرده (وَعَلَى الْفُلْكِ) دخی کیمه لر اوزرینه
 دریالرده (تَحْمَلُونَ) یوکلنلمش بولورسز (وَيُرِيكُمْ) و کورگازور خدای سزلر گه
 (آیاته) اوز قدرتینک علامت لرینی (فَأَيُّ آيَاتِ اللَّهِ) بس الله تعالی نك قدرتی
 علامت لرندن فایوسینی (تَنْكُرُونَ) انکار فیلورسز (أَفَلَمْ يَسِيرُوا) ایا بس سیر
 فیلمادیلر مو و بورمه دیلر مو اول مشرکلر (فِي الْأَرْضِ) عاد و ثمود قومینک بیرلرنده
 (فَيَنْظُرُوا) تاکم قاراسونلر و کورسونلر آنلر شونی کم (كَيْفَ كَانَتْ نِيحًا
 بَوْلِي) عاقبة الدین من قبلهم) اوشبو مشرکلردن الگار ی بولغان کیمه لر نك
 اشلرینک صوکی یعنی مه لری عذاب برله هلاک بولدیلر (كَانُوا) بولدیلر اول
 الگارگی قوملر (أَكْثَرُ مِنْهُمْ) کوبره ک اوشبو مشرکلردن عدد و صان یوزندن
 (وَأَشَدُّ قُوَّةً) هم قاطیراق بولدیلر قووت و کوچ یوزندن (وَأَثَرًا فِي الْأَرْضِ) دخی
 آرتغراق بولدیلر اثرلر و نشانلر یوزندن بیرده یعنی بیر یوزنده کوشکلر
 و قلعه لر کبی کوب اثرلر بنا ایتدیلر شولای بولسه ده (فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ) بس
 دفع ایلمه دی و کیتنهمه دی آنلردن عذابینی (مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) شول نرسه کم
 کسب فیلور بولدیلر و اشله دیلر آنلر یعنی دنیا مالینی جیماقلری هم کوچلی
 بولوب کوب لشکرلر ترتیب فیلولری آنلر نی عذابدن قوتقارمادی (فَلَمَّا جَاءَتْهُمْ)
 بس کیلگانلری زمانده آنلرغه یعنی اولگی امتلر گه (رُسُلِهِمْ) آنلر نك پیغمبرلری
 (بِالْبَيِّنَاتِ) معجزه و دلیللر برله (فَرِحُوا) شادلانیدیلر آنلر (بِمَا عِنْدَهُمْ) شول نرسه
 برله کم آنلر نك فاشلرنده بولدی (مَنْ الْعِلْمُ) علم و بلودن یعنی اوزلری علم
 دیوب گمان ایتکان باطل دینلری و اعتقادلری برله شادلانیدیلر و پیغمبرلر گه ایمان
 کیلتورمه دیلر (وَحَاقَ بِهِمْ) هم چولغاب آلدی آنلر نی (مَا كَانُوا بِهِ) شول نرسه نك
 جزاسی و عذابینی کم بولدیلر آنلر اول نرسه برله (يَسْتَهْزِؤْنَ) استهزاء فیلولرلر
 و مسخره گه طونارلر (فَلَمَّا رَأَوْا) بس کورگانلری زمانده آنلر (بِأَسْنَاءِ)
 بز نك فاطی عذابینی دنیا ده (قَالُوا) ایتدیلر (أَمْ نَأْتِيكُمُ الْبِلَاقُ مِنَ اللَّهِ)
 و اوشاندق بز خدای تعالی گه (وَحَدَّةً) یالقز و برگنه بولغوچی خدایفه (وَكَفَرْنَا)
 هم کافر بولدق بز و قارشدق (بِمَا كُنَّا بِهِ) شول نرسه گه کم بولدق بز آنک برله
 (مُشْرِكِينَ) شرک کلتورگوچیلر خدای تعالی گه یعنی عذابینی کورگاج آنلر خدایفه

ایمان کلتوردک وپونلردن بیزار بولدى ديدیلر (فَلَمْ يَكُ يَنْفَعِهِمْ) بس فائت
 بیور بولمادی آنلرغه (ایمانهم) انلرنک ایمانلری و اشانولری (لَمَّا رَأَوْا)
 کورگانلری زمانده آنلر (بَاسًا) بزنگ عذابیزنی زیرا که عذابنی کوز برله
 کورگاچ تکلیف کونارلور اول حالده گی ایمان ایمان یاسدر قبول ایتولماس
 (سُنَّتَ اللَّهِ) سنت قویدی خدای تعالی سنت قویماق (الَّتِي قَدْ خَلَتْ) آنداین
 سنت کم تحقیق اوتدی اول سنت (فی عبادته) خدای تعالی نك بندهلرنده یعنی
 اولگی امتلرده اوتدی کم باس حالنده گی ایمان هیچده قبول ایتولماس (وَخَسِرَ)
 هم زیان کوردیلر و خسیرانده فالدیلر (هُنَالِكَ الْكَافِرُونَ) شول زمانده حلقفه
 اشانماوچیلر و ایمان کلتورمه گانلر.

﴿ سورة حم السجدة مكية وهى اربع وخمسون آية ﴾

﴿ ۳۰ نچى سوره حم السجدة سوره سى مکه ده نازلدر ۵۴ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) الله تعالی اسملرینک
 اعظمی حروف مقطعه ده
 مخفی در و هر کم آنک
 استخراجینه قادر تو-
 گلدر دیمشدر و بعضیلر
 دیمشدر کم حم ده گی
 حاء حکمتکه اشارتدر
 و میمن منتدن کنایه در
 حق سبحانه و تعالی
 مؤمنلرگه منت قبولر
 حکمتنی مشتمل بولغان
 قرآننی ایندر مک برله
 بحر الحقایق صاحبی
 بیورمشدر که حم حق
 تعالی برله حییبی آراسنه
 بولغان بر یاشرن سرگه
 اشارتدر کم هیج بر نبی
 مرسل هم ملک مقرب
 آگا مطلع بولماس.

(حم) الله اعلم بهراده (۱) و سبطه مذ کوردر که حم ده گی ایکی حرف یعنی حاء
 برله میمن رحمن اسمینک اورقاسنداغی حرفلدر محمد اسمینک اورتاسنده هم شول
 حرفلدر بس خدای تعالی اوشبو ایکی حرف برله قسم یاسد قبولر کم اوشبو
 قرآن (تَنْزِيلًا) ایندرلمشدر (مِنَ الرَّحْمَنِ) رحمت ایتکوچی خدایین عوامنک
 نفسلرینی هدایت ایلهمک برله (الرَّحِيمِ) مهربان و مرحمتلی بولغوچی خواصنک
 قلبلرینه رعایه ایتنک برله (كِتَابُ فَصَّلَتْ) برکتابد اول قرآن کم آبرلمش
 بولدی و تفصیل ایتولدی (آيَاتِهِ) آنک آیتلری امر ونهی هم وعده و وعید برله
 (قُرْآنًا عَرَبِيًّا) عرب نلنجه بولغوچی قرآن بولغانی حالده اول کتاب آنک آیتلری
 تفصیل ایتولدی (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) شول گروه اوچون کم باورلر اول قرآننک
 خدای تعالی دن ایندرله کینی (بَشِيرًا) سو یونج بیرگوچی بولغانی حالت اول قرآن
 آنک برله عمل ایتکوچیلرگه (وَنذِيرًا) هم نورقتغوچی بولغانی حالت آگا اشانماوچیلرینی
 (فَاعْرَضَ) بس یوز دوندردیلر اول قرآنن (أَكْثَرَهُمْ) مشرکلرنک کوبره گی
 (فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ) آنلر ایشتماسلر اول قرآننی یعنی قبول ایلهمسلر (وَقَالُوا)
 وایتدیلر مشرکلر (قُلُوبُنَا) بزلرنک کوکللریمز (فِي آكِنَّةٍ) پرده لور و اورنولر
 اچنکدر یعنی قاپلانغان و اورنولگانلدر (مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ) شول نرسه نی آکلادن کم

سین اوندارساڭ بزلرنی اول نرسه صاری یعنی بزلر اسلامنی و فرآنی فهم ایتمه سبز
 (وَفِ اٰذَانِنَا) هم بزلنڭ قولانلری یزده باردرد (وَقَر) آغراق کم سینڭ اوقوغانگنی
 وایتکن سوزلرگنی ایشتمه سبز (وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ) دخی باردرد بزلنڭ آرامز
 برله سینڭ آرا گده (حِجَاب) بر پرده کم سینڭ پیغمبرلککنی بزلر کورماسدز
 یا که بر مانع باردرد کم بزنی سیڭا طوناشودن و ایارودن منع قیلور (فَاعْمَلْ) بس
 سین ای محمد عمل قیلغل اوز دینکچه (اِنَّا عَامِلُونَ) درستلکده بزلر هم عمل
 قیافوچیلرمز اوز دینمز چه یا که سین بزلنڭ حقیمز ده قولگدن کبلگان اشنی
 اشله گل بزلر هم سیڭا زیان قیلو طوغریسنه قولمزدن کبلگاننی اشلرمز یا که
 سین آخرت اوچون عمل قیلغل بزلر دنیا اوچون اش اشلرمز (قُلْ) ایتکل سین
 ای محمد علیه السلام اول مشرک لرگه (اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ) موندن باشقه توگلدر کم
 مین بر آدمی مین سز نڭ کبی یعنی سز نڭ جنسگزدن مین فرشته و پریلردن
 توگل من کم ا گر آنلردن بولسام مینم سوزمنی آ کلاماس ایدگز هم مین
 سزلرنی طبیعت نفر تله نورلک و مکروه کورورلک اشکه اونداسایم بلکه
 (يُوحَىٰ اِلَيّْ) وحی ایتولمش بولور مینم صاری (اِنَّمَا الْهُكْمُ) شوپله دیوب کم
 درستلکده سز نڭ خدایکیز (اَللّٰهُ وَاحِدٌ) بر بولغوچی خدای تعالی در (فَاسْتَقِيمُوا اِلَيْهِ)
 بس توجه قیلگیز و یونالگیز آنڭ صاری توحید و طاعت برله هم شونڭ اوزره
 مستقیم بولگیز (وَاسْتَقْبِرُوهُ) دخی یارلقاماقنی استهگز اول خدای تعالی دن
 گناهلرگیز اوچون (وَوَيْلٌ) ونی فاطی عذابدر (لِلْمُشْرِكِيْنَ) شرک کلتورگوچیلرگه
 (الَّذِيْنَ لَا يُؤْتُوْنَ الزُّكُوَّةَ) شول کمسه لر کم بیرمه سلر آنلر زکو تنی یعنی لا اله
 الا الله کلمه سیننی ایتمه سلر کم نفسنڭ زکو تنی شولدر اوزلرینڭ شرک نجاستندن
 توحید برله پا کلمه سلر یا که ماللرندن زکو تنی بیرماسلر دیبه کدر باشقه
 عبادت لر آراستندن زکو تنی خاصلاب ذکر ایتمه کی مشرکلر نڭ غایتنه بغیل و صاران
 بولماقلرینه اشارت اوچوندر کم صارانلق شرعاً و عقلاً هم مذموم صفتدر (وَهُمْ
 بِالْاٰخِرَةِ) هم اول مشرکلر آخرت سراینه (هُمْ كٰفِرُوْنَ) آنلردر اشانباوچیلر شول
 سببلی ماللرندن زکو تنی و صدقه بیرماسلر و آخرتده گی اجر و ثوابلرنی امید ایتماسلر
 (اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) (۱) درستلکده شول کمسه لر کم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوْا
 الصّٰلِحٰتِ) هم اشله دیلر ایندگو عمللرنی (لَهُمْ اَجْرٌ غَيْرٌ مِّمَّنُوْنَ) بولغوچیلر
 آنلرغه هیچده کیمتوله گان اجر و ثواب یا که محسوب بولماغان یعنی حسابسز

(۱) یعنی ایمان کیتلور ب
 ایزگو عمللر اشله گان
 کمسه لرنڭ ضعیف
 و صرخوا بولغان حاللرنه
 هم اجر و ثوابلری
 کیمتولماس و کیمتوله س
 بلکه صحت حاللرنده
 عادت ایتکن بخصی
 عمللرینڭ اجری صرخوا
 بولسه اوده همیشه آنلرغه
 باروب تورورنڭ کم
 پیغمبرمز صلعم حضرتی
 بیورمشدر هر قیایان
 مؤمن بنده عبادتدن بر
 ایزگو اشکه عادت
 ایتکن بولسه صوکره
 اول مؤمن صرخوا بولسه
 حق سبحانه و تعالی آکا
 مؤکل بولغان فرشته گه
 ایتور اوشبو بنده نڭ
 صحت حالنه قیلانورغان
 ایزگو عملنی همیشه آکا
 یازوب تورغل تا کم
 اول بنده منی عاقبت لککه
 ایرشبرور من یا که
 جانینی قبض قیلور من
 اوز درگاهمه ایرشد
 رور من دیور. تبیان

اجر و ثواب (قُلْ) ایتکل ای محمد علیه السلام مشرک لگه (اَتُّنَّكُمْ لَتَكْفُرُونَ) ایا
 در سئلکه سز لر اشاناسسزمو (بِالَّذِي خَلَقَ الْأَرْضَ) شول کهسه که کم یاراندی
 بیرنی (فِي يَوْمَيْنِ) ایکی کونده (وَتَجْعَلُونَ لَهُ) هم قیلورسزمو اول بیرنی یاراتقوچی
 بولغان خدای تعالی گه (أَنْدَادٌ) نیگنداشلرنی یعنی پوتلرنی آکا نیگنداش و شریک
 ایتوب تونارسزمو (ذَلِكَ) اوشبو بیرنی ایکی کونه یاراتقان خدای تعالی (رَبُّ
 الْعَالَمِينَ) بارچه عالمرنک پروردکار بدر (وَجَعَلَ فِيهَا) هم یاراندی اول خدای
 تعالی بیرده (رَوَاسِي) بیوک طاولرنی (مَنْ فَوْقَهَا) اول بیرنک اوستندن تا کم آدمیلر
 آکافار اب عبرت آلسونلر (وَبَارَكَ فِيهَا) هم برکات بیردی اول خدای تعالی اول
 طاولرده چشمه لر و تورلی معدنلر یاراتماق برله یا که بیرگه برکت بیردی
 ایگونلکلر و تورلی یمش باقچه لری پیدا ایتمه ک برله (وَقَدَّرَ فِيهَا) دخی
 تقدیر قیلدی اول بیرده (أَقْوَاتَهَا) بیر اهلینک رزق لرنی یعنی بیر بوزنده هر
 موضعنک اهلی اوچون مخصوص آشاملقلر قیلدی بخدای آرپا دوگی هم طاری
 وغیری آشلقلر کبی (فِي أَرْبَعَةِ أَيَّامٍ) دورت کونلر تمامنده یعنی بیرنی ایکی
 کونده یکشنبه و دوشنبه کونلرنده یاراتوب و نوشاب ینه ایکی کون یعنی
 سه شنبه و چهارشنبه کونلرنه مخلوقاتنک رزق لرنی تقدیر ایلدی (سَوَاءً لِلْسَّائِلِينَ)
 برابر بولمق برابر بولدی بیرنک و بیرده گی مخلوقاتنک یاراتماقلری توغر یسنده
 سؤال قیلغوچیلرغه یعنی سؤال ایتکوچیلرگه جواب هیچ بر زیاده و نقصانسز
 بیان ایتلدی یا که برابر و بر نیگن بولدی بیرنک یاراتماقی برله بیرده گی
 مخلوقلرنک رزق لری تقدیر ایلدی کی یعنی هر قایوسی ایکیشهر کونده و افع
 بولدی هم رزق لری تقدیر ایتلدی صور اغوچیلر اوچون اول رزقنی (ثُمَّ اسْتَوَى
 إِلَى السَّمَاءِ) سوگره فصد قیلدی خدای تعالی کوکنی یاراتماقغه (وَهُی دَخَانٌ)
 و حالانکه اول کوک بردخان ایدی یعنی صونک بخاری ایدی عین المعانیده
 کیلتور مشدر که حق تعالی اول بریاشل جوهرنی یاراندی هیبت نظری برله
 اول جوهرگه نظر قیلدی جوهر اروپ صو بولدی آکا اوطنی مسلط قیلدی
 تا کم اول صو فاینادی صو اوستنده کو بکار پیدا بولدی هم اول صودن بخار
 یعنی بوچقدی کو بکدن بیرنی یاراندی هم اول بخاردن کو کارنی یاراندی
 (فَقَالَ لَهَا) بس ایتدی خدای تعالی کوککه (وَلِلْأَرْضِ) هم بیرگه (اَتُّبِيَا)
 کیلگن هر ایکیگن مینم فرمانمغه (طَوْعًا) اطاعت ایتمه ک و بوی صونماق بوزندن

يعنى رغبتكز برله كيلكز (اَوْ كَرَمًا) با ايسه كوچله نوب وتله مابنجه كيلكز
 (يعنى تله ساكزده وتله ماسا كزده البته مينم امر يمه و فرمانيمغه بوى صونماقندن
 باشقه چاره كز يوقدر مراد كمال قدر تينى اظهار در بير برله كوكنك طوع
 و كراميتلر ينى اثبات ايتو توگلدن و ديمش لر در كم كو ككه قوياشنى و آينى هم
 بولنزلر كنى ظاهر قيلقل ديوب فرمان ايله دى و بير گه يلقه لر كنى آغوز غل هم
 آغاچ و يمشلر كنى چقار غل ديوب بيوردى (قَالَتَا) ايتدىلر كوك هم بير (اَتَيْنَا)
 كيلك بز سين هر نى بيورساك شوگا اى بز نك پروردكار يمز (طَائِعِينَ) بوى
 صونفوقچيلر بولغان يمز حالده رضا و رغبت يمز برله مرويدر كم بير نك اجز الرندن
 ايك اول بوسوزنى ايتكوچى كعبه معظمه نك اورنى ايدى آندن صوك كوكنك
 هم شول اورن توغر يسندن بولغان جزئى ايتدى شول جهندن اول اورن كعبه
 اسلام و قبله انام بولدى حق سبحانه و تعالى كوكنى ياراتقاندىن صوك آنى نيهه
 كيساك ايتوب آيوردى (فَقَضِيَهُنَّ) بس توزودى آنلرنى (سَبَّحَ سَمَوَاتٍ) ايدى
 فات كوكلر ايتوب و آنلرنك اشلر ينى تمام ايله دى (فِي يَوْمَيْنِ) ابكى كونده كم
 پنجشنبه و جمعه در بس ابتداى خلقندن مجموعسى آلتى كون بولدى يكشنبه
 كون بيرنى ياراتودن باشلاب جمعه كون بير و كوكلر و آنلرده غى مخلوقاتلر
 همه لر ينك خلقتى تمام بولدى فتبارك الله احسن الخالقين (وَاَوْحَى) هم و حى قيلدى
 خداى تعالى (فِي كُلِّ سَمَاءٍ) هر بر كو ككه (أَمْرًا) آنك اشنى يعنى هر كوكنك
 اهلينه برار تورلى عبادت ايله مك برله فرمان قيلدى (وَزَيْنًا السَّمَاءِ الدُّنْيَا) دغى
 زينتلدك بز بير گه ياقنراق بولفوقچى كوكنى (بِمَصَائِحَ) چراغلر برله يعنى چراغ
 كى يافطى بولنزلر برله (وَحَفَظًا) هم صافلاماق صافلاق كوكلرنى آفتلردن ياكه
 شيطانلردن كم آنلر فرشتهلر سوز ينى ايستهك اوچون منار گه قصد قيلورلر (ذَلِكَ)
 اوشبو ذكر ايتوالمش عجائب خلقتلر و بدائع صنعتلر (تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ)
 ملكنده هر نرسه اوزره غالب بولفوقچى و هر اشك حكمتينى بلگوچى خداى
 تعالى نك تقي بيريدر (فَإِنْ أَعْرَضُوا) بس اكر يوز دوندرسه لر مكه مشركلرى
 ايمان كيلنرودن اوشبو قدر بيانلر صوكنده (فَقُلْ) بس ايتكل سين آنلرغه
 (أَنْذَرْتُكُمْ) قورقتيم مين سزنى (صَاعِقَةً) هوشسز ايتكوچى و هلاك قيلفوقچى
 عذابدن (مِثْلَ صَاعِقَةِ عَادٍ) عاد قومينه كيلگان عذاب اوخشاشلى كم اول عذاب
 صرصر جيلى ايدى (وَتَمُودَ) هم تمود قومينه كيلگان عذاب كى كم جبرائيل عليه

السلام صیغہ سی ابدی قریش مشرکری سفر قیلد فلرندہ ہر وقت عاد و ثمود قوملر بئک نورغان بیرلرندن اوتوب آنلرئک اثرلرینی گوردکاری جہتندن اوشبو ایکی قومنی خاصلاب ذکر ایلدی و اوشبو ایکی قوم صاعقہ و صیغہ عذابینہ مستحق بولدیلر (اذ جاءتهم الرسل) شول وقتدہ کم کیلدیلر آنلرغہ پیغمبرلر یعنی عاد قومینہ ہود و ثمود قومینہ صالح علی نبینا وعلیہما السلاملر کیلدیلر (من بین ابدیوم) آنلرئک آللرندن (و من خلفہم) دغی آرطلرندن یعنی ہر جہتندن آنلرنی دعوت قیلدیلر رفتی و یومشاقلق برلہ ہم عنف و آچو برلہ نصیحت و فضیحت برلہ ہر نورلی طریقہ آنلرنی حق دینگہ اوندادیلر (الا تعبدوا) شویلہ دیوب کم عبادت قیلماکوز و طابونماکوزسز (الا لله) مگر اللہ تعالی گہ گنہ عبادت قیلکوز (قالوا) ایتدیلر اول عاد و ثمود مشرکری پیغمبرلرئک سوزینہ جوابدہ (لو شاء ربنا) اگر تلاسه ایدی بزئک پروردکاریہز پیغمبر یارماکگہ (لا نزل) البتہ ایتدورور ایدی و یبارور ایدی پیغمبر ایتوب (ملائکة) فرشتہلرنی سزئک اورنگزغہ (فانا بما ارسلتم بہ) بس درستلکدہ بزلر شول نرسہ گہ کم سز یارلمش بولدکوز آنک برلہ اوز گمانکوزدہ (کافرون) اشانماوچیلریمز یعنی بزلر سز گہ ایمان کیلتورماسمز و پیغمبرلکوز گہ اشانماسمز زیرا کہ سزلر ہم بزئک کبی آدمیلریمز فرشتہ نوگل سز دپدیلر (فاما عاد) اما عاد قومی (فاستکبروا) بس تکبرلک قیلدیلر و الوغلاندیلر (فی الارض) احقاف بیرندہ یمن و لایتندن (بغیر الحق) نبوشسز گہ یعنی الوغلانمقغہ مستحق نوگل ایدیلر بس ہود علیہ السلام آنلرنی خدای تعالی نئک عذابی برلہ قورقتدی آنلر ہیچ التفات ایتدہ دیلر (وقالوا) ہم ایتدیلر آنلر (من اشد منا قوۃ) کم قاطیراقتدر بزلردن قوۃ یوزندن یعنی دنیاہہ بزلردن کوچلیرک قوم یوقدر دیوب اوزلرینک قوۃ و شوکتلرینہ مفرور بولدیلر زیرا کہ آنلر غایتدہ کوچلی نامتلیری بیک اوزون اولوغ بدنلی ایدیلر قول برلہ صوغوب طاودہغی طاشلرنی صندورور ایدیلر (اولم یروا) ایا کورمادیلریمو و بلمہ دیلریمو اوزلرینک قوۃلرینہ مفرور بولغان کسہلر (ان الله الندی) شونی کم درستلکدہ شول خدای تعالی کم (خلقہم) یاراتدی آنلرنی (هو اشد منهم) اول قاطیراقتدر آنلردن (قوۃ) قوت و کوچ یوزندن زیرا کہ اول خدای تعالی بارچہ نرسہ گہ قادردر (وکانوا) و بولدیلر عاد قومی تعصب و عنادلری یوزندن (باپاننا یجمعون) بزئک آبتاریمز گہ انکار قیلورلر و اشانماسلر حق

ایذکینی بلسہلرده (فَارَسَلْنَا عَلَيْهِمْ) بس بیاردک بز آنلر اوزرینه (ریحاً
 صَرَصْرًا) صرصر جیلینی اول جیل غایت قوت و مہابت برله آنلرغه ایسدی
 (فِي أَيَّامٍ نَعَسَاتٍ) شوم بولغان کونلرده یعنی شوال آیینک آخرفی اونندهفی
 چهارشنبه کونندن باشلاب ایکنچی چهارشنبه کوننک آخزینہ قدر ایسدی جملہسی
 سیکز کون ویدی کیچه بولورکم شول کونلرده عاد قومینہ صرصر جیلی ایسدی
 (لِنَذِيقَهُمْ) تاکم طانوتیا قمز اوچون آنلرغه (عَذَابِ الْغُزْيِ) خورلق و رسوالق
 عذابینی (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) اوشبو دنیا ترککننده یعنی همه لرینی عذاب جیلی
 برله ملاک اینته کمز اوچون آنلرغه اول جیلینی بیاردک (وَلِعَذَابِ الْآخِرَةِ) هم
 البته آخرتده گی عذاب (أَخْزَى) فاطیراق و آرتوغرافندر خورلق هم رسوالق
 یوزندن (وَهُمْ لَا يَنْصُرُونَ) و آنلر یاردم بیرلمش بولماسلر آخرتده یعنی هیچ کم
 آنلرنی عذابدن قوتقارماس (وَأَمَّا ثَمُودُ) واما ثمود قومی (فَهَدَيْنَاهُمْ) بس
 توغری بولنی کورگازدک بز آنلرغه (فَأَسْتَجَبُوا لِعَمِي) بس دوست طوندیلر
 واختیار قیلدیلر آنلر صوفرقنی یعنی کفر و ضلالتنی سویدیلر واختیار ایلدیلر
 (عَلَى الْهَدَى) هدایت و ایمان اوزره (فَاخَذْتَهُمْ) بس طوندی آنلرنی (صَاعِقَةَ الْعَذَابِ
 الْهَوْنِ) خور قیلغوجی عذابنک صاعقه سی یعنی جبرائیل علیه السلامنک صیحه سی
 برله ثمود بارچه لری ملاق بولدیلر (بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) شون نرسه سبیلی کم
 اشلار بولدیلر آنلر صالح علیه السلامنی تکذیب ایتماک هم نافه فی اولتورمالک
 ضعی اشرین (وَوَجَّيْنَا الَّذِينَ آمَنُوا) وقوتقاردق بز اول صاعقه عذابندن شول
 کمسه لرنی کم ایبار کینلوردیلر صالح پیغمبرگه (وَكَانُوا يَتَّقُونَ) هم صافلانور
 بولدیلر مشرککنن (وَبِیَوْمِ عَشْرِ) و یاد قیلغل شول کوننی کم قورالمش بولورلر
 و جیلورلر (أَعْدَاءُ اللَّهِ) خدای ننگ دشمنلری (إِلِ النَّارِ) نموغ اوطنی صاری
 (فَهُمْ يَوْزَعُونَ) بس آنلر سورولمش بولورلر نموغه یعنی فرشته لر آنلرنی
 سوروب ایلتورلر (حَتَّى إِذَا مَا جَاءُوهَا) تاکم هر فایجان کیلسه لر آنلر نموغه
 (شَهِدَ عَلَيْهِمْ) گواھلق بیورور آنلر اوزرینه (سَمِعَهُمْ) آنلرنک قولقلری هر نرسه
 ایشتکان برسه لر شونک برله گواھلق بیورورلر (وَأَبْصَارَهُمْ) دض کوزلری
 کورگان نرسه لری برله گواھلق بیورورلر (وَجَلَدَهُمْ) هم تیریلری یعنی آنلرنک
 بارچه اعضالری گواھلق بیورورلر (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه برله کم اشلار
 بولدیلر آنلر دنباده و قتلرندہ (وَقَالُوا) وایتورلر آنلر یعنی کفر املی

(لَجُلُوْدِهِمْ) اوزلر نینگ اعضالرینه (لَمْ شَهَدْتُمْ) فی اوچون گواھلق بیردگن (علینا)
 بز ننگ اوزر مزگه ناکم اگر گواھلق بیرماسه گن اوز گن عذابدن قورتلور ایدگن
 بز سزنی عذابدن قوتقارورغه طر شامز دیورلر (قَالُوا) ایتورلر آنلر ننگ اعضالری
 سز بزنی شلته لاما گن بز اوز اختیارمز برله سوزلامادک بلکه (أَنْطَقْنَا اللَّهُ)
 سوزلاندى بزنی خدای تعالی اوز قدرتی برله (الَّذِي أَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ) آنداین
 خدای تعالی کم سوزلاندى اول بار چه سوزله گوچی نرسه فی (وَهُوَ خَلَقَكُمْ) وحالانکه
 اول خدای تعالی یاراتدی سز لری (أَوَّلَ مَرَّةٍ) اول مرتبه ده وسزنی یوقسین
 بار قیلدی (وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) آنک صاری قایتارامش بولور سز حساب جزأ اوچون
 (وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ) وبولمادگن سز لکم یاشرن فالور سز (أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ)
 گواھلق بیرمه کندن سز ننگ اوزر گن گه (سَمِعْتُمْ) قولانلر گن (وَلَا أَبْصَرْتُمْ) دخی
 کوزلر گن گواھلق بیرمه کندن یاشرن قالور بولمادگن (وَلَا جُلُوْدُكُمْ) دخی باشقه
 اعضالر گن گواھلق بیرمه کندن یعنی یاشرن بولوب قالونی وفیلغان اشلر گن
 بلدرماونی نلر دگن هم اعضالر گن قیلغان اشلر گن برله گواھلق پیورولر دیوب
 گمان ایتمادگن (وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ) ولکن گمان قیلدگن سز (أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ) شونی کم
 خدای تعالی بلماس (كَثِيرًا) کویینی (مِمَّا تَعْمَلُونَ) شول نرسه دن کم سز لرا شلر سز
 یعنی قیلغان اشلر مز ننگ وگناھلر مز ننگ کوبسنی خدای بلماس دیوب گمان
 ایتدگن مرویدر که مشرکلر ایتورلر ایدی خدای تعالی بزلرننگ آشکارا قیلغان اشلر مزنی
 بلور یاشرن قیلغان اشمزنی بلماس حق سبحانه وتعالی بیوردی کم (وَذَلِكُمْ ظَنُّكُمُ)
 واوشبو سز ننگ گمان گن (الَّذِي ظَنَنْتُمْ) آنداین گمان کم گمان ایتدگن سز
 دنیا ده وقت گزده (بِرَبِّكُمْ) اوز پروردکار گزغه یعنی خدای یاشرن قیلغان
 اشلرنی بلماس دیوب ایتکان گمان گن (أَرَدَيْكُمْ) هلاک ایلدی سزنی آخرنده
 (فَأَصْبَحْتُمْ) بس اورلدگن سز (مِنَ الْغَاسِقِينَ) زیان کورگوچیلردن بولوب (فَأَنْ
 يَصْبُرُوا) بس اگر کفر اهللری صبرلق قیلسه لر هم قیلماسه لر یعنی عذابقه
 چداسالرده چدامای ناله وفریاد قیلسه لرده (فَالنَّارُ) بس تموغ او طی (مَثْوًى لَّهُمْ)
 فرار قیلاجق اورندر آنلر اوچون (وَأَنْ يَسْتَعْتَبُوا) اگر حق تعالی ننگ رضالقینی
 استاسه لر (فَمَاهُمْ مِنَ الْمُعْتَبِينَ) بس ایماسدر آنلر اجابت ایتولمشلردن یعنی
 خدای تعالی آنلر ننگ صور اغانلرینی بیرماس و آنلردن راضی وخشنود بولماس
 (وَقِيضْنَا لَهُمْ) وقوباردق بز کفر اهلی اوچون (فَرْنَا) دوستلر واولتورداشلرنی

شيطانلردن يعنى شيطانلرنى آنلرغه مسلط فيلدىق (فزينوا لهم) بس زينتلهديلر
 وبيزاديلر شيطانلر آنلر اوچون (ما بين ايديهم) آنلرنك آللرنده بولغان نرسهنى
 يعنى دينيانى ونفسكه ايارونى آنلرغه كوركام ايتوب كورگازديلر (وما خلفهم)
 هم آنلرنك آرطلرنده بولغان نرسهنى يعنى آخرت اشلرينى آنلرغه شويله
 كورگازديلركم آنلر انكار ايتديلر و اشانماديلر (و حق عليهم القول) هم واجب
 بولدى آنلر اوزرينه عذاب كلمهسى (في امم) باشقه ائتلر بوله كم اول ائتلر
 (قد خلقت) تحقيق اوتديلر (من قبلهم) اوشبو مشركلردن الكارى (من الجن)
 پريلردن (والانس) هم آدميلردن يعنى نناك كم اولكى قوملر شرك و تكدييلرى
 سببلى عذابقه مستحق بولغان ايديلر شونك كى اوشبو مشركلر هم عذابقه
 مستحق بولديلر (انهم كانوا) درستلكده آنلر يعنى كافرلر بولديلر (خاسرين)
 زيان و خسرانده قالفوچيلر هر ايكى جهانده مرويدركه مشركلر بر برينه نصيحت
 فيلوب محمد قرآن اوفوغان وقتده آكا تشويش بيركزو آنى يا كلشدر كز ديورلر
 ايدى بس رسول صلى الله عليه وسلم حضرتى قرآن اوفوغانده مشركلردن بر
 جماعت آنك ياننده قاطر، آوازلر برله ققرشوب هر تولى بيهوده سوزلر ايتور
 ايديلر و قوللرين بر برينه صوغوب شعرلر ايتورلر ايدى شواطريقه پيغمبر
 حضرتينى يا كلشدر ورغه طر شورلر ايدى حق تعالى دن آيت كيلدى كم (وقال الذين
 كفروا) و ايتديلر ايمان كيلتورماگان كسهلر يعنى مشركلر بر برينه ايتديلر
 (لا تسمعوا) ايشتنه كز سز و قولاق سالما كز (لهذا القرآن) اوشبو قرآنغه كم آنى
 محمد عليه السلام اوقور (والفوانيه) هم بيهوده وبوش سوزلرنى سالكنز اول قرآنغه
 يعنى محمد قرآن اوفوغانده سز آنك ياننده طور وب لفو وبوش سوزلر سوزلشوب
 ققرشكنز (املكم تغلبون) شايد كم سزلر غلبه فيلور سز آنك اوقوماقينه هم آنى
 قرآن اوقودن طوقتانور سز (فلندينقن) بس البته طانتور سز بو (الذين كفروا)
 ايمان كيلتورماگان كسهلر گه (عذاباً شديداً) قاطى عذابنى (ولنجزينهم) هم
 البته جزأ بيرور سز آنلرغه (أسوأ الذى) شول نرسه نك ياروزراقينك جزاسينى كم
 (كانوا يعملون) اشلر بولديلر آنلر جهل وعنادلرى يوزندن (ذلك) اوشبو
 ياوزراق جزأ وعقوبت (جزأ أعداء الله) خداى تعالى نك دشمانلرينك جزاسينر
 (النار) نعوغ اوطيدر اول جزأ (لهم فيها) بولغوچيدر كفر اهلبنه اول اوطده
 (دار الغلد) منگولك بورطى يعنى آنلر اوطده منگو قالاچقلردر (جزأ) جزا

بیرمک جزاً بیولور آنلرغه (بها كانوا) شول نرسه سبیلی کم بولدیلر آنلر (بایاتنا)
 بزنگ کتابیزنگ آیتلرینه (یحییون) حلقینی بله طوروب انکار فیلولرر و اشانماسلر
 (وقال الذین کفروا) وایتولرر کافر بولغان کمسه لر و مشرکلر توغده (ربنا)
 ای بزنگ پروردگارمز (ارنا) سین کورگازگل بزلرگه (الذین اشلانا) شول
 ابکی کمسه نی کم آنلر دنیاده بزنی آزدردیلر (من الجن) پریلردن (والانس)
 هم آدمیلردن یعنی ابلیس برله قابلی کورگازگل کم ابک ازل فرمانین باش
 طار تقوی و ضلالت یولینه کرگوچی شول ابکیسیدر (فجعلها) تا کم فیلابق بز
 اول ابکیسینی (تحت اقدامنا) آیافلرمز آستنده و آنلردن انتقامزنی و اوچمزنی
 آلابق (لیکونا) تا کم بولسونلر آنلر (من الاسفلین) توبه نره ک و آستنراق
 بولغوچیلردن یعنی آنلر توغنگ ابک توبه نگی قاطنده اسفل السافلینده بولسونلر
 (ان الذین قالوا) درستلکده شول کمسه لر کم آیتدیلر (ربنا الله) بزنگ
 پروردگارمز الله تعالی در دیوب (ثم استقاموا) صکره استقامت قیلدیلر و ثابت
 بولدیلر شول سوزده ابو بکر صدیق رضی الله عنه آیتدی کم مراد شرک
 کیلتورمه دیلر دیمکدر عمر الفاروق رضی الله عنه بیوردی امر ونپیده ثابت
 بولدیلر دیمکدر عثمان ذوالنورین رضی الله عنه تفسیر قیلدی کم عمللرینی
 خالص و پاکیزه آیتدیلر علی المرتضی کرم الله وجهه قولنجه استقامتدن مراد
 فرایضنی ادا ایلر مکرر و بعضیلر فانی دنیادن اعراض قیلوب آخرتک بونه لیک
 برله تفسیر اینمشلردر والله اعلم (تتنزل علیهم) اینه لر اول استقامت اینکوچی
 مؤمنلر اوزرینه (الملائکه) فرشته لر یعنی آنلر اولگان وقتده یا که قیلرلرندن
 فوبار لغان و قتلرنده فرشته لر آنلرغه سوینچ بیرمک اوچون اینه لر هم آنلرغه
 آیتولرر (ان لا تقانوا) شویله دیوب کم فورضاً کز سز ای مؤمنلر قیامت اموالندن
 و آخرت اشلرندن زیرا که اول اشلر سز لرگه بکلر بولور (ولا تحنوا) هم
 قایغورما کز لر آرطلر کزده قالدرغانلر کز اوچون چونکه آنلرنگ اشلر تینی خدای
 اوزی باشقارور (و ابشروا) دخی سوینکز و شاد بولکز سز (بالجنة التي)
 شوندا این جنت برله کم (کنتم توعدون) وعده بیرلمش بولدکز سز دنیاده
 وقتکزده یعنی اول جنتکه کرورسز دیوب پیغمبر سز لرگه وعده قیلغان ابدی
 (عن اولیائکم) بزلر سزنگ دوستلرک
 (آیهة الدنيا) دنیا ترککنده
 یعنی دنیاده وقتکزده سزلرنی آقتلردن مانلا ایدک هم خبرگه دلالت قیلور

ایده و سزگہ یاردم بیرور ایدک (وَفِي الْآخِرَةِ) و آخرتده هم بز سز لرگه درستلر
 تکریم و تعظیم قیلورمز (وَلَكُمْ فِيهَا) و سز لرگه بولغوچیدر آخرتده (مَا تَسْتَوُونَ
 أَنْفُسُكُمْ) شول نرسه کم آرزو قیلور و تلهر نفسلرکز جنت نعمتلرندن (وَلَكُمْ فِيهَا)
 هم بولرر سز لرگه آخرتده (مَا تَدْعُونَ) شول نرسه کم سزار تلهر سز (نَزَلًا)
 حاضر لهب قه یلدس رزق و نعمتلر (مَنْ غَفُورٌ رَحِيمٌ) گناهنی یار لقاغوجی مهربان
 و مرحمتلی خدای تعالی دن (وَمَنْ أَحْسَنُ) و کمدر کور کامرهک (قَوْلًا) سوز جهنتندن
 (مَنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ) شول کسه دن کم اونر اول خلقنی خدایک عبادتینه (وَعَمَلٍ
 صَالِحًا) هم اشلر ایند گو عملنی (وَقَالَ أَنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ) دخی ایتور درستلکده
 مین خدایک حکیمده بوی عنغوچیلردنهن دیوب بو آیت کریمه رسول اکرم
 صلی الله علیه وسلم شأندده نازلدر کم خلقنی خدایک عبادتینه اونده کوچی هم
 عمل صالح قیلغوچیدر امام ابواللیث علیه الرحمه بیورمشدر کم مراد دین و شریعت
 عالمریدر کم خلقه عبادت احکامینی اوگره تورلر هم عمللری برله عمل قیلورلر
 عاٹشه رضی الله عنها بیوردی کم بو آیت کریمه مؤذنلر شأندده در خلقنی نمازغه
 اوندرلر و عمل صالح اذان برله قامت آراسنده ایکی رکعت نماز او قوماقلریدر (وَلَا
 تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ) و برابر بولماس ایند گولک (وَلَا السَّيِّئَةُ) دخی یاوزلق یعنی مکافات
 و جزأ توغر بسنده یخشیلق برله یمانلق بر نیگزر بولماس یخشیلقغه فارشی اجر
 و ثواب بولور یمانلقغه فارشی عقوبت و عذاب بولور (ادفع) دفع قیلغل و کینه رگل
 یاوزلقنی (بِأَلْتِي هِيَ أَحْسَنُ) شوند این اش برله کم اول اش کور کامرهک
 و یخشیراندر نفس الامرده یعنی غضب و آچونی حلم و بومشاقلق برله دفع ابله گل
 هم گناهنی عفو برله دفع قیلغل (فَإِذَا الَّذِي) بس شول وقتده یعنی یمانلقغه فارشی
 یخشیلق برله دفع اینساک شول وقتده شول کسه کم (بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عِدَاوَةٌ) باردر
 سینک برله آنک آراسنده دشمانلق یعنی سینکا دشمان بولغان کشی دوستک بولوب
 اولور (كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ) گویمه کم اول کسه بر شفقتلی دوستر یعنی یمانلقنی
 یخشیلق برله فایتار ساک دشمانلرک سینکا شفقتلی دوست کبی بولورلر (وَمَا يُلْقِيهَا)
 و بیرلهس اوشبو خصلت یعنی یمانلقنی یخشیلق برله فایتار ماق (إِلَّا الَّذِينَ
 صَبَرُوا) مگر قاطیلقلرغه چداغان و نفسینی طیارغه قادر بولغان کسه لرگه گنه
 بیرلور (وَمَا يُلْقِيهَا) دخی بیرلهس بو خصلت و عادت (إِلَّا ذُو حَظٍّ عَظِيمٍ) مگر
 الوغ اولوش و بهره ایه سینده گنه بیرلور یعنی کور کامر خلقلردن کوب اولوش آلفان

كەسەلرگە (وَأَمَّا يَنْزَغَنَّكَ) ۋاگر ايرىشسە سېڭا (مَنْ الشَّيْطَانُ) شېطاندىن (نَزَع) بىر ۋەسۋە يەنى شېطان سېڭا ۋەسۋە قىلۇپ مەزكۇر كۇركام مەشئى سېندىن كېتەر مەكەبى بولسە (فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ) بىس، مەغنىل سېن ئانلارنىڭ شەرتىدىن خەداي تەئالى گە (إِنَّهُ) دەرستلىككە خەداي (هُوَ السَّمِيعُ) اولدىر ابشتكۇچى سېنىڭ مەغنىماتىڭنى (الْعَلِيمُ) بىلگۇچى سېنىڭ نېتىڭنى (وَمَنْ آيَاتُهُ) ۋە خەداي تەئالى قەدر تېنىڭ ئەلامەتلەردىن (اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) كېچە ۋە كۈندۈز كەم بىرسى آرطىدىن ابكەنچىسى كېلۇر (وَالشَّمْسِ وَالْقَمَرِ) خەي قۇياش بىرلە آي (لَا تَسْجُدُوا) سەجە قىلما كۇزلىر (لِلشَّمْسِ) قۇياشغە (وَاللْقَمَرِ) خەي سەجە قىلما كۇز آيغە زىرا كە ئانلەر ھەر ابكىسى سىزنىڭ كەبى مەخلۇقلار دەر (وَاسْجُدُوا لِلَّهِ) ۋە سەجە قىل كۇزلىر خەداي تەئالى گە (الَّذِي خَلَقَهُنَّ) ئانداين خەدايغە كەم باراندى اول كېچەنى ۋە كۈندۈزنى ھەم قۇياش بىرلە آبىنى (إِنْ كُنْتُمْ) اگەر بولسا كۇز سىز (آيَاهُ تَعْبُدُونَ) اول خەداي تەئالى گە گەنە عبادەت قىلۇرسىز (فَإِنَّ اسْتَكْبَرُوا) بىس اگەر باش طار تەسەلەر مشركلەر خەداي تەئالى گە سەجە قىلۇدىن آڭما ھېچ زىيان يوقدەر (فَالَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ) بىس پىروردكار كە فاشنە بولغان كەسەلەر يەنى فرىشتەلەر (*) (يَسْبُحُونَ لَهُ) تەسبىح ابتۇرلەر خەداي تەئالى گە (بِالْبَيْلِ وَالنَّهَارِ) كېچە ۋە كۈندۈزدە يەنى ھېشە طاعت ۋە عبادەتكە مەشغۇل لردەر (وَهُمْ لَا يَسْتَمُونُ) ۋانلەر آرماسلەر ۋە يالوقماسلەر عبادەتنىڭ كۈبلىكەندىن اوشبو سەجە فرآندەغى تىلاوت سەجەلەرنىڭ اون بىرنچىسىدىر خەرت شېخ قەدىس سرە قىتو عاتدە بوسەتتى سەجە اجتھاد دېمىشدر (وَمَنْ آيَاتُهُ) ھەم خەداي تەئالى قەدر تېنىڭ نىشانلاردىن بولغۇچىدەر (أَنَّكَ تَرَى الْأَرْضَ) شولكەم سېن كۈرۈرسىڭ يېرىنى (خَالِصَةً) قورۇغ بولغۇچى يەنى صوسزلىق سېبىلى كېيىكەن ۋە قورۇغان كۈرۈرسىڭ كەم ئاندا ھېچ بىر اولەن بولماس (فَإِذَا أَنْزَلْنَا) بىس ھەر قايچان ابندرساك بىز (عَلَيْهَا الْمَاءَ) اول يېر اوزرىنە يغمۇر صوبىنى (أَهْتَرْتِ) ھەركىتكە كېلۇر ۋە قېمەلدار اول يېر اولەنلەر اوسدەرك بىرلە (وَرَبَّتْ) ھەم اوسار ۋە آرطۇر اولانلەر اوسمكى سېبىلى (إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا) دەرستلىككە شول ذات كەم تىرگۈزدى يېرىنى يەنى قورۇغ يېرىنى باشارتۇپ اولەنلەر اوسدردى (لَمَّحِي الْمَوْتِ) البتە تىرگۈرگۈچىدەر اولوكلارنى (إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) دەرستلىككە اول بارچە نرسە اوزرە (قَدِيرٌ) كۇچى يىنكۇچىدەر (إِنَّ الَّذِينَ يُلْمُونَ) دەرستلىككە شول كەسەلەر كەم مېل قىلۇرلەر ۋە طوغرى بولدىن اوشورلەر (فِي آيَاتِنَا) بىزنىڭ كىتابىمىزنىڭ آيتلىرى طوغرى بولسەندە

۱۱
(*) سەجە

دینی آیتلرگه طعنه فیلورلر یا که باطل تأویللر بول تؤولیل فیلورلر (لایقون
عینا) باشون بولماسلر آنلر بزگه یعنی بز آنلرنک بارجه اشلرینی بلورمز
وجزائرینی بیورورمز (أَمَّنْ يَلْتَقِ) ایسا بسو، شول کیمسه کم سالونمش بولور
(فی النَّارِ) ازلطه (خبر) ایدگورا کیم مو اول کیمسهدن مراد ابو جهلدر دیشلر
(أَمْ مِنْ بَاقٍ) یا ایسه یغشیرا قدر مو شول کیمسه کم کیلور (أَمَّا) نغو غ عذابندن
ایمین بولغانی حالده (یَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننته آندن مراد حضرت پیغمبر مز
علیه الصلوة والسلامدر (أَمَّا أُولَئِكَ) اشلر کزلر امر نیتد و قور تمانی اوچونلر یعنی
ای مشرکلر اشلر کز (ما شئتم) هر نرسه نی کم تله رسز یعنی اوشبو دنباده تلگان
اشکزی فیلکوز (أَنَّهُ بِنَاصِرُونَ) درستلکده خدای شول نرسه نی کم سزلر
اشلر سز (بصیر) کورگوچیدر وشوگا کوروه سزلرگه جزا بیرسه کرا کدر
(أَنَّ الدِّينَ كَفَرُوا) درستلکده شول کیمسه لر کم اشانمادیلر (بِالذِّكْرِ) قرآغه
(لَمَّا جَاءَهُمْ) کیلگانی زمانده اول قرآن آنراغه کم آنلر معاندلر و قارشوچیلردر
(وَأَنَّهُ لَكِتَابٌ عَزِيزٌ) هم درستلکده اول قرآن البته بر حرمتلی و قدرلی کتابدر
خدای تعالی نأشنده یا که فائدهسی کوب بولفوجی کتابدر یا که اوغشاشی
بولماغان کتابدر (لَا يَأْتِيهِ الْبَاطِلُ) کیلماس اول قرآغه هیچ باطل (مَنْ بَيْنَ يَدَيْهِ)
أَنْتَ آتَدْنَسْ (وَلَا مَنْ خَلْفَهُ) هم کیلماس أَنْتَ آرطندن یعنی هیچ بر جهندن
بأتملق آتگا کیلماس هم أَنْتَ اوتجان زماندن خبر بیرمه کلرنده هم کیله چکده گی
اشلردن خبر بیرمه کنده هیچ بر یالغان بولماس (تنزیل) ایندرلمشدر اول قرآن
(مَنْ حَكِيمٌ) دانا و بلوکل بولفوجی خدایدن (حمید) ماقتالمنش بولفوجی خدایدن (مَا
يُقَالُ لَكَ) ایتولهس سیگا ای محمد علیه السلام یعنی مکه مشرکلری سیگا ایتلهسلر
(أَلَا مَا قَدْ قِيلَ) مگر شول نرسه نی اینورلر کم تحقیق ایتولدی اول یعنی اولگی
مشرکلر ایتدیلر (لِلرُّسُلِ) پیغمبرلرگه (مَنْ قَبْلَكَ) سیندن الگاری حق تعالی
او زینک حبیبینه نسلی بیروب اینور کم سین اول مشرکلرنک ایتکان سوزلرینه
قایغوز ماغل کم سیندن الگاری کیلگان پیغمبرلرگه هم اوز قوملری شونداین
سوزلرنی ایتدیلر (أَنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینک پروردکارک (لَنُؤْمِنَنَّ) البته
بارلقاماق ایسا بیلر پیغمبرلرگه و مؤمنلرگه (وَذُو عَقَابِ الْبَيْمِ) هم رنجتکوچی عذاب
ایسا بیلر مشرکلرگه و مکذبلرگه مرویدر که فریش مشرکلری ایتدیلرنی اوچون قرآن
عجم تلنجه نازل بولمادی یا که نی اوچون أَنْتَ بعضی عرچه و بعضی عجم چه بولمادی

تا کم هر ايکي گروه یعنی عرب هم عجبم آنک بر له فائده نورلر ایدی حق
 تعالی دن آیت کیلدی کم (ولو جعلناه) وا گر فیلساق ایدی بز اول قرآنی
 (قرآنا اعجیبا) عرب تلینه باشقه تلده بولغوچی قرآن یعنی عجم تلنجه ایندر ساک
 ایدی (لقالوا) البته ایتورلر ایدی عرب مشرکلری (لولا فصلت) نی اوچون
 آیرم آحق بیان ایتولمادی (ایاته) اول قرآنک آیتلری یعنی نی اوچون بزلر
 آکلارلق ایتوب بز نك اوز تلیمز بر له ایندر لمادی (اهجی و عربی) ایا کلام
 عجم تلنجه و مخاطب بولغانلرنک تللری عربجه بیدر یعنی بونیچک عجب اش عرب
 تلی بر له سوزلشه طورغان کشیلرگه عجم تلنجه کتاب ایندر لگان دیورلر ایدی
 (قل) اینکل سن ای محمد علیه السلام (هو للذین آمنوا) اوشبو قرآن ایبان
 کیلتورگان کسه لرگه (هدی) طوغری بولنی کورساتکوجیدر (وشفاء) هم
 شفاء بیرگوجیدر شک و نادانلق صرخالرندن (والذین لا یؤمنون) وشول کسه لر کم
 اشاناسلر اول قرآنغه (فی اذانهم) آنلرنک قولالرنده بولغوجیدر (وقر) آغرلق
 یعنی اوزلرینی صا کفر اوغه سالورلر وهوشلی قولالری بر له طکلاماسلر (وهو
 علیهم عی) هم اول قرآن آنلر اوزرینه اورتولمشدر تا کم آنک جمالینی
 کورماسلر وکمالینی بلهاسلر (اولئک) اوشو گروه یعنی قرآنی ایشته کندن
 صا کفر او و کورمه کندن صوفر بولغان کسه لر (ینادون) ندا قیلغش بولورلر
 (من مکان بعید) یراق بولغوچی اوردنن یعنی آنارنک مثالی شول کشی کبیدر کم
 آنی بیک یراق بیردن ندا قیلوب چافرورلر چافرغوچینی هم کورماس طاوشینی
 هم ایشتماس بس اول کسه گه اول ندادن وچافرماقندن هیچ فائده حاصل بولماس
 (ولقد اتینا) وتعقیق بیردک بز (موسی الکتاب) موسی پیغمبرگه تورات
 کتابینی (فاختلق فیہ) بس اختلاف قیلنیش بولدی اول کتابده نناک کم قرآنده
 اختلاف ایتولدی یعنی بعضلری اشانیدیلر وبعضلری اشانمادیلر (ولولا کلمه)
 وا گر بولماسه ایدی شول بر کلمه کم (سبقت) اوندی (من ربک) پروردکارکنن
 یعنی تکذیب ایتکوجیلرنک عذابینی قیامتکده فالدرماق بر له وعده ایتولماسه
 ایدی (لقضی بینهم) البته حکم قیلنیش بولور ایدی تکذیب ایتکوجیلر
 و اشانماوچیلر آراسنه یعنی آنلرغه دنیاده عذاب بیارلور ایدی (وانهم) ودرستلکه
 یهودیلر یا که مشرکلر (لنی شک منه مریب) البته اضطرابقه توشورگوچی شکده
 وگمانده بولغوجیلردر نوراندن یا که قرآندن یعنی آنک راستلقدنه شک طونارلر

وتصدیق ایتھاسلر (من عمل صالحاً) هر کم اشلہسہ ایند گو عملنی (فلنفسه) بس
 اول ککسہ ننگ اوز نفسی اوچوندر یعنی فائدهسی اوزینہ بولور (ومن
 آسَاءً) وهر کم یاورلق قیلسه (فعلیہا) بس آنک اوزینہ بولغوجیدر
 یعنی وزری وضرری اوزینہ بولور (وماربک) وایماسدر سینک پروردگارک
 (بظلام) ظلملق ایتکوی (للعبید) بندہ لرگه یعنی گناه اشلہسہ لر آنلرنی
 عذاب قیلماس (۴) (آلہ برد) اول خدای تعالی صاری غایتارلمش بولور (علم الساعه)
 قیامتنی بله ککک یعنی قیامت فایجان بولماقیننی اول اوزینگنه بلور (وما تخرج)
 هم قیاس (من ثمرات) بمشردن هیچ قایوسی (من اکمامها) اوزلرنیک قابوقلرندن
 (وما تعمل) هم یوکلی بولماس (من انثی) هیچ برخانون و آنا آدمین هم باشقه
 حیوانلردن (ولانضع) دخی قویماس اوزینک یوکیننی وبالاسیننی طوغدرماس
 (الابعلمه) مگر اول خدای تعالی ننگ علمنی وبله کی برله گنه بولور هیچ قایوسی
 آننن یاشرن بولماس هه سیننی بلور (ویوم ینادیهم) وشول کونده کم ندا قیلور
 خدای مشرکلرگه هم نویخ یوزندن ایتور (این شرکائی) قایدهر سز ننگ
 گمانکزده مینم شریکرم بولغان معبودلرکز دیوب (قالوا) ایتورلر مشرکلر
 (أذنک) ایشتردک یز سیکای ای بز ننگ پروردگارمز وایتدک (ما منا من شهید)
 یوقدر بزلردن هیچ هرگواهلوق بیرگوی آنلرنک شریکلگری برله زیرا که
 بزلر بوکون اول معبودلرمزدن بیزارمز دیورلر (وضل عنهم) هم یوقالور اول
 مشرکلردن (ما کانوا بدعون) شول نرسه کم طابونور بولیلر آنلر اول نرسه گه
 (من قبل) قیامتدن الگاری یعنی پونلر کم اول مشرکلر دنیاده آنلرغه طابونور
 ایدیلر قیامتده آنلرنی کورماسلر ویوغالتورلر (وظنوا) هم شکسز بلورلر
 آنلر شونی کم (مالهم من حیص) یوقدر آنلرغه هیچ برقاچا طورغان اورن
 خداینک عذابندن یعنی هیچده قاچوب فورتلماق احتیالی یوقدر (لا یسئم الانسان)
 یالقاس آدمی یعنی کفر املی (من دعاء الغیر) اوشبو دنیاده یخشیلقنی
 وراحتنی تلودن صحتک وبایلق کبی (وان مسه الشر) واگر ایرشسه آکا بر
 یامانلق صرخالوق و فقیرک کبی (فیئوس) بس امیدسز بولور اول راحتدن
 (قنوط) ایدیننی اوزگوجیدر رحمتدن (ولئن اذقناه) واگر طاتونساق بز آکا
 یعنی کفر اهلینہ (رحمة منا) بررحمتنی بز ننگ فاشمزدن صحتک وبایلق کبی (من
 بعد ضراً) محنت وقاطیلق صوکنندن کم (مسته) ایرشدی اول محنت آکا یعنی

(۴) الجزء الخامس
والعشرون

صرخا ولفی سوگندن صحت لاندیرسک هم فقیر لکن صوگ آکا دولت بیرسه ک
 (لَبِقُولَنَّ) البته ایتور اول (مذالی) اوشبو خیر و عافیت و دولت مینم اوچوندر
 و مین آکا مستحق من یا که بونعمت و دولت میگا همیشه بولاچاندر هیچک زایل
 بولماس و بنماس (وَمَا أَظُنُّ) هم مین گمان ایتماسمن (السَّاعَةَ) قیامتنی (فَأْتِيَةً)
 قائم بولفوجیدر دیوب یعنی قیامت بولور دیب بلما یمن (وَلَتُنْزِلَنَّ) و اگر
 فایتارلش بولسام مین یعنی اگر فرضاً قیامت قایم بولوب مینی فایته رسه لر
 (إِلَى رَبِّي) پروردگارم صاری (أَنْ لِي عِنْدَهُ) درست لکنه میگا بولفوجیدر خدای
 تعالی فاشنده (لَلْحَسَنَى) البته کورکارمک و یغشیراق نرسه یعنی مین نعمت و کرامتک
 مستحق من دنیاده هم آخرته هم میگا شول بولور دیور و شول طریقه باطل
 و بولاسلق اشلرنی خیال قیلور (فَلَنَنْبِئَنَّ) بس البته بز خبر بیرورمز (الَّذِينَ
 كَفَرُوا) ایبان کیلتورمه گان کسه لر که (بِأَعْمَلُوا) شول نرسه برله کم اشله دیلر
 آنلر یعنی اشله گان اشلرنی کفر و تکذیب لرنی بلدرورمز بلدرماک عذاب
 قیلماق برله در (وَلَنَذِيقَنَّهُمْ) هم البته طانتورمز آنلرغه (مِنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ) فاطی
 و آخر بولفوجی عذابن کم آنلر آخرته اوزارینه نعمت و کرامتلر امید ایتمز
 طورغانده عکسنجه فاطی عذابلرغه گرفتار بولورلر (وَإِذَا أَنْهٰنَا) و هر قایچان انعام
 قیلماق و نعمت بیرساک بز (عَلَى الْإِنْسَانِ) آدمی اوزره یعنی کفر اهلینه (أَعْرَضَ)
 یوز دوندرور اول شکرانه دن (وَنَسِ الْجَانِبِ) هم اوزینی برچیتکه طارتور و هراق
 بولور توغری بولدن (وَإِذَا مَسَّهُ) و هر قایچان ایرشسه آکا (الشَّرُّ) یاوزلسق
 یعنی بر بلا و سخت کیلسه (فَنُودِعُهُمْ بِيضٍ) بس اولوغ بولفوجی ده انک ایاسیدر
 اول کسه یعنی خدای تعالی که کوب دعا قیلور هم اول محنتی اوزندن کینارمه کنی
 نلر (قُلْ) ایقل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه (أَرَأَيْتُمْ) ایا کوردکمز مو
 سز یعنی میگا خبر بیرکمز (أَنْ كَانُوا) اگر بولسه اوشبو قرآن (مِنْ عِنْدِ اللَّهِ)
 الله تعالی فاشندن (ثُمَّ كَفَرْتُمْ بِهِ) صکره کافر بولسا کمز سز و اشانماسا کمز اول
 قرآنغه (مَنْ أَضَلُّ) کیمدر آزونراق (مَنْ هُوَ فِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ) شول کسه دن کم
 اول خدای تعالی دن یراق بولفوجی خلافتده در مرویدر که ابو جهل پیغمبرمزه علیه
 الصلوة والسلامدن برآیت و معجزه طلب ایله دی حضرت پیغمبر مبارک بسارماقی
 برله اشارت قیلوب کوکد اگی آینی ایکی پاره قیلدی ابو جهل بو حالنی کورب ایتمدی
 ای قریش قومی کوردکمز مو محمد آینی سحرلادی سز لر مکه ناک اطرافینه کشیلر

(۱) بعضيلر دېمىشلردىكىم
 آفاق بولغان دېلىلر
 پېغىبەر خۇزىتىنىڭ اوتىكان
 زمانىنى واقعه لردن
 ھم كېلەچەككى اشلردن
 خېر بېرمەكېلىر وانفسى
 بولغان آيتلر مەكە اھلى
 آراسىدە واقع بولغان
 قىطلىق ۋەلا كلك كىيى
 علامتلردىر ياكە آفاقى
 اوتىكان امتلرنىڭ
 واقعه لرىدىر وانفسى
 بىر صوغشى كونيڭ
 واقعه سىدىر حضرت محمد
 بن كعب رحمة الله دىن
 منقولدىر كە آفاقى علامت
 آخر زمانە امام مھدىنىڭ
 ظھورى بىرلە اسلام
 دىنىنىڭ قوت ۋە غلبە
 طاباقتىدىر انفسى بولغان
 علامت حضرت پېغىبەر
 عليه السلام زمانىدە
 مۇمىنلرنىڭ غالب
 بولماقلىرى ۋە مەكە نىڭ فتح
 ايدىلەمەكېلىر ياكە آفاقى
 علامتلردىن مراد كوكۇر
 ۋېيىرلر ۋېيولدىرلر ھم
 يىغاچلر ۋېلغەلر كىيى
 مصنوعات عجبىبەلردىن
 وانفسى علامتلر آدمىنىڭ
 نفسىدە بولغان بىدائىع
 ھكمت ۋە غرائب مەنقىلردىر
 آفاق عالم كېيىردىر وانفسى
 عالم صىبىردىر عالم كېيىردە
 بولغان ھەر نرسەنىڭ بىر

بىرلرگىز تاكىم خلقىن سوراسونلر باشقە شەرلردە ۋە قىرەلردە ھم اوشبو واقعه نى
 يعنى آينىڭ ابكى پارە بولوب بارلىقنى كورگانلردىمۇ ياكە بواش بىزگە گنە
 كورنوب باشقە يىلردە كورنما گاندر مو شونى بلسونلر اگر آفاق اھلى ۋە دىنيا
 خلقى ھەر يىردە اوشبو علامتنى كورگان بولسەلر بواش خدای تعالی دن بولغان بىر
 علامت ۋە معجزەدر وا گىر باشقە يىلردە بو واقعه كورنگان بولماسە محمدنىڭ اوز
 سەرىدىر كىم جادولق ایلە بىزنىڭ كوزىمگە كورساتور دىدى بس قىرىش مشركلرى
 ھەر طرفقە كىشىلر بىاروب سوراشدىلر معلوم بولدى كىم ھەر يىردە اوشبو واقعه يعنى
 آينىڭ ابكىگە بارلىق، گورنگانلر ابو جھل ھنوز اوزىنىڭ عنادىدە دوام ايدوب
 ايتتى ھذا سەرى مسىر يعنى اوشبو اش ھەمە عالمگە جايولگان ۋە باقى بولغان
 سەردىر ۋە جادولقىر دىدى حقى تعالی دن آيت كېلىدى كىم (سۈرىھم اياتنا) تىزدىر كىم
 (۱) كورساتورمىز اول قىرىش مشركلرىنە فەرتىزنىڭ نشانلرىنى كىم آنىڭ بوسى
 آينىڭ بارلىقلىرى (فى الآفاق) دىيانىڭ اطرافىدە ۋە چىتىلرنىدە (وقى انفسوم) دىخى اوز
 نفسلرنىدە يعنى مەكە شەرىتە (حتى یشىبن لھم) تاكىم روشن بولسون اوچون آنلرغە
 (انہ الحق) شولكىم درستلىككە بىزنىڭ رسولىمۇ محمد عليه السلام ھىقىر (اولم ىكىف
 بربك) ايا كىفایە ایتماسو سىنىڭ پىروردكارىڭ يعنى البتە كىفایە ایتكوجىدىر (انہ
 على كل شیء) شوڭا كىم درستلىككە اول بارچە نرسە اوزرىنە (شەھىد) گواھىر
 يعنى اگر مشركلر سىنىڭ معجزەلرگىنى انكار ایتسەلر سىن پىر و اقبىلماغل كىم خدای
 تعالی سىڭا كىفایت ایتكوجىدىر اول اوزى سىنىڭ پېغىبەرلىككە گواھىر (الا انھم فى
 مرية) بىلگىل كىم درستلىككە اول مشركلر شىككە ۋە گمانىدە بولغوجىلردىر (من لقاء
 ربهم) پىروردكارلرىنىڭ دىدارىدىن يعنى خدای تعالی گە بولغىقافقە ۋە آنىڭ
 ھىزورىنە حساب ۋە جزا اوچون باروغە اشانماسلر ۋە قىيامتنىڭ بولماقنىڭ شىك توتارلر
 (الا انہ بكل شیء عیظ) بىلگىل كىم درستلىككە اول خدای تعالی بارچە نرسەنى احاطە
 ایتكوجىدىر علم ۋە قدرىنى بىرلە يعنى بارچە نرسەنى بلور ھم بارچە اشكە قدرىنى یتىلر.

نەونەسى عالم صىبىردە يعنى آدمنىڭ نفسىدە موجوددر. زبىدە الآثار

﴿ سورة الشورى مكيه وهى ثلث وخمسون آية ﴾

﴿ ۲۱ نچي سورھ شوري سورھي مڪده نازلدر ۵۳ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) بعضيلر حروف
 مقطعه ڪواڻن وحوادث
 وقتن هم وقاتلر گه
 اشارتدر ديشلر امام
 ثعلبي رحمه الله ابن
 عباس رضی الله عنھما دن
 نقل فيلور ڪم على المرتضى
 ڪرم الله وجهه حصرتي
 بولاچق فتنه لرنى حم
 عشق دن طانور وبلور
 ايدى وديھشلردر ڪه
 عمده گى حاسرتڪه
 وميم مهلكه گه وعين
 غدايقه سين مسخ ڪه
 وفانى قدفڪه اشارتدر
 وهر قوله بو حرفلر
 حڪيم وبيجد هم عليهم
 وسبع وفتير اسملر -
 ينك مبدالرينه اشارتدر
 والله تعالى اعلم.

(۱) (كَذَلِكَ) اوشانداق (يُوحَىٰ إِلَيْكَ) وحى فيلور
 سيگا اى محمد عليه السلام (وَأَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ) هم وحى فيلغاندر سيندن
 الگارى بولغان پيشلرلر گه (اللَّهُ الْعَزِيزُ) غالب بولغوجى خداى تعالى (الْحَكِيمُ)
 دانا وبلوكلى بولغوجى ڪم هر ڪمنك حالينى اوزى بلور (لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ) اول
 خداى تعالى نك ملڪندهدر هر نرسه ڪم ڪوكلرده بولدى (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دخى
 هر نرسه ڪم پيرده بولدى (وَهُوَ الْعَلِيُّ) اولدر برتر و شائى بارچه نرسه دن يوقارى
 بولغوجى (الْعَظِيمُ) اولوغدر ڪم عظمت و سلطنت آخا مخصوصدر (تَكَادُ السَّمَاوَاتِ)
 ياقين بولور ڪوكلر ڪم اول خداى تعالى نك عظمتدن (يَتَفَطَّرْنَ) يارلسه لر
 (مَنْ فَوْقَهُنَّ) اوستكى ويوقارغى طرفلر نين يعنى اول ايك يوقارغى ڪوكلر
 يارلوب موٽره آندين توبه ننگيلر برهم برهم يارلسه لر اول خداى تعالى نك عظمت
 وهينندن (وَالْمَلَائِكَةُ يُسَبِّحُونَ) هم فرشتهلر تسبيح ايتورلر و تنزيه فيلور لر
 خداى تعالى نى (بعهد ربهم) پروردگارلر ينك حدى برل يعنى تسبيح برل بر گه
 حمد ايتورلر تسبيح نقصان صفتلر ينى خداى تعالى دن نقي ايله مڪدر و حمد ڪمال
 صفتلر ينى اثبات ايتمڪدر (وَيَسْتَغْفِرُونَ) دخى استغفار فيلورلر ومغفرت استارلر
 فرشتهلر (لَمَنْ فِي الْأَرْضِ) پيرده بولغان ڪمسه لر اوچون يعنى مؤمنلر نك گناهلر ينى
 يارلغامقنى خداى تعالى دن استارلر (أَلَا أَنْ اللَّهُ) آگاه بولكز و بولكز ڪم
 درستيڪه خداى (هُوَ الْغَفُورُ) اولدر يارلغامقنى بنه لرنك گناهلر ينى (الرَّحِيمُ)
 مهربان ومرحمتليدر آنلرغه ڪم توبه لرينى قبول ايلر (وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا) وشول
 ڪمسه لر ڪم نوتديلر (مَنْ دُونَهُ) اول خداى تعالى دن باشقه (أَوْلِيَاءَ) دوستلرنى
 يعنى پوتلرنى معبود ايتوب نوتديلر (اللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ) الله تعالى صاچيدر آنلر
 اوزرينه يعنى آنلرنك اقوال واعمال هم احواللرينى ڪورويپ وبلوب طورور
 وشوگا مناسب آنلرغه جزا بيرسه ڪير ڪدر (وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ) وسين ايماسنك
 اى محمد عليه السلام اول مشرڪلر اوزرينه (بِوَكِيلٍ) وكيل وائلرينى باشقارغوجى
 يعنى آنلرنك اشلرى سيگا طايشرلغاندر سيگا لازم بولغان اش بارى رسالتنى

ایرشدرمهك وحق بولغه اوندہ مكدر (وَكَذٰلِكَ) هم اوشانداق یعنی نتاككم
 اولگی پیغمبرلرگه آنلرنك اوز قوملری تلنجه وحی یباردك شونك كبی (اَوْحِيْنَا
 الْبَيِّنَاتِ) وحی ایلهدك بزسیكنا (قُرْآنًا عَرَبِيًّا) عرب تلنك بولغوجی فرآنی (لِتُنَبِّئَ
 تَاكِمَ سَيِّدِكَ قُورَقْتِمَاقْ) اوچون اول فرآن برله (أُمِّ الْقُرَى) شهرلرنك آناسی
 بولغوجی مكه شهرینك اهلینی (وَمَنْ حَوْلَهَا) هم مكه نك نیکراسنده بولغان
 كمسهلرنی یعنی بارچه بیر یوزنده گی خلقنی (وَتَنْبِئَ) دخی قورقتماقك اوچون
 آدمیلرنی (يَوْمَ الْجَمْعِ) قیامت كونندن (لَأَرْيَبَ فِيهِ) یوقدر هیچ برشك اول
 قیامت كونینك واقع بولماقنده (فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ) برگروه جنتده بولورلر اول
 ضرنده یعنی مؤمنلر (وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ) وبرگروه تموغدهدر یعنی مشركلر
 و منافقلر (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ) واگر تلاسه ایدی خدای (لَجَعَلَهُمُ) البته قیلور ایدی
 بارچه خلائقنی (أُمَّةً وَاحِدَةً) برگروه یعنی همهلرینی بر دینك وبرطریقك قیلور
 ایدی (وَلَكِنْ يَدْخُلُ) ولکن كركزور اول (مَنْ يَشَاءُ) هر كمسهنی كم تلار
 (فِرْحَمَتِهِ) اوزینك رحمتینه یعنی تلاگان بنده سینه نونیق وهدایت بیروب آنی
 جنتكه كركزور (وَالظَّالِمُونَ) وظلملق اینكوجیلر یعنی كفر اهلی و منافقلر
 (مَالَهُمْ مِنْ وَلِيٍّ) یوقدر آنلرغه هیچ بر دوست (وَلَا نَصِيرَ) دخی یوقدر هیچ بر
 یاردم بیرگوجی و آنلرنی عذابدن فوتارغوجی آخرنده (أَمْ اتَّخَذُوا) بلکه
 نوقدیلر كفر اهلی (مِنْ دُونِهِ) خدای تعالی دن باشقه (أَوْلِيَاءَ) دوستلرنی یعنی
 پونلرنی دوست ایتوب توندیلر و آنلرغه طاہوندیلر (فَاللَّهُ هُوَ الْوَلِيُّ) بس الله تعالی
 اولغندهدر دوست مؤمنلرگه (وَهُوَ يَحْيِي الْمَوْتَى) هم اول خدای تعالی ترگزور
 اولوكلرنی (وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هم اول بارچه نرسه اوزره (قَدِيرٌ) كوچوی
 یتكوجیدر و مشركلرنك پونلری هیچ بر نرسه گه قادر توگللردر بس خدای
 تعالی نی دوست طونیق و آکاغنه عبادت قیللق کیركدر (وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيهِ) وشول
 نرسه كم سزلر اختلافی قیلورسز اول نرسه توغریسنك ی مؤمنلر مشركلر برله
 (مِنْ شَيْءٍ) هر بر نرسه دن دین و دنیا اشلرندن (فَعَسَىٰ أَلَىٰ اللَّهِ) بس آنك حكمی
 خدای تعالی صاری طاہشرلمشدر كم قیامتہ خدای اوزی حکم قیلور (ذٰلِكُمْ اللَّهُ)
 اوشبو حلقی برله حکم ایتكوجی ذات الله تعالی در (رَبِّي) مینم پروردگار مدر
 (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) آنك اوزره گنه توکل قیلدم مین و اشلرمنی آکاغنه طاہشردم
 (وَأَلِيَّهُ أُنِيبُ) هم آنك صاری انابت و رجوع ایلرمن بارچه احوالده (فَأَطِرُ)

السَّمَوَاتِ) كۆكۈرنى پيدا قىلغۇچى و ياراتقۇچىدۇر اول خدای (وَالْأَرْضِ) ھىم پىرىنى
 ياراتقۇچىدۇر (جَعَلَ لَكُمْ) قىلدى و ياراتتى اول سزنىڭ (مَنْ أَنْفُسِكُمْ)
 اوز جنسلر كۆز دن (أَزْوَاجًا) خانونلرنى (وَمِنَ الْأَنْعَامِ) ھىم ياراتتى دورت آياقلى
 حيوانلردن (أَزْوَاجًا) تورلى صنفلر و جفتلرنى (يَذُرْكُمْ فِيهِ) كۆب قىلور سز لرنى
 اوشبو طريقە ياراتماقندە (لَيْسَ كَمِثْلِهِ) يوقدۇر اول خدای تعالی اوششاشلى (شَيْءٌ)
 ھىچ بىر نرسە يعنى ھىچە آنڭ نظىرى ومثلى يوقدۇر (وَعَوَّ السَّمِيعِ) ھىم اول خدای
 تعالی ايشتكوچىدۇر بارچە مسموعاتنى (الْبَصِيرِ) كورگوچىدۇر بارچە مبصراتنى
 (لَهُ مُقَالِدُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول خدای تعالی نىڭدۇر كۆكۈرنىڭ ھىم
 پىرنىڭ خزىنەلرنىڭ آچقۇچلىرى يعنى آنڭ تصرفندەدۇر كۆكۈن بىغور
 ياغۇدۇر ماق و پىردن اولەن اوسۇرمەك بىرلە بارچەنىڭ رزقىنى اول
 اېرىشۇرور مفايتىع رزق آنڭ تصرفندەدۇر (يَبْسُطُ الرِّزْقَ) كىڭ قىلور رزقىنى
 (لِمَنْ يَشَاءُ) ھىر كىمەسە اوچون كىم تار اوزى (وَيَقْدِرُ) دخى طار قىلور تەلگان
 بىنەسىنىڭ رزقىنى اوزىنىڭ ارادەسى بويىچە (أَنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ) درسلىككە خدای
 تعالی بارچە نرسەنى (عَلِيمٌ) بىلگۇچىدۇر (شَرَعَ لَكُمْ) مشرۇع قىلدى ياكە بيان
 ايتتى و ظاھر اېلدى خدای سزنىڭ اوچون (مِنَ الدِّينِ) طاعت و عبادتدن ھىم
 توحيددن (مَا وَصَّى بِهِ) شول نرسەنى كىم بىورغان ايتتى آنڭ بىرلە (نُوحًا) نوح
 پىغىبىرنى (وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) ھىم شول نرسە كىم وحى ايتتىك بىز سىنىڭ
 ھارى اى مھىد عليه السلام (وَمَا وَصَيْنَا بِهِ) دخى شول نرسە كىم امر قىلدىق
 و بىوردىق بىز آنڭ بىرلە (ابراهيمَ) ابراهيم پىغىبىرنى (وموسى وعيسى)
 ھىم موسى وعيسى پىغىبىرلرنى عليهم السلام (أَنْ أَقْبُوا السَّيِّئِينَ) اول
 مشرۇع ايتولمىش نرسە شولدىركىم قائم قىلىڭىز سز دىننى يعنى تصدىق
 ايتماك واجب بولغان اشلرنى تصدىق و اعتقاد ايتىڭىز و خدائىڭ فرمائىنە اطاعت
 قىلىڭىز (وَلَا تَتَفَرَّقُوا) ھىم آيرلشماڭىز و بىر بىر كۆزگە خىلاقلق قىلماڭىز (فِيهِ) اول دىن
 اصولندە زىراكە بارچە پىغىبىرلر شرىعتلرنىڭ اصولى بىر دىن بىر نىيە باشقەلقلرى
 فروغ چىتىندىنر اصولدە اخىلاقلق يوقدۇر (كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ) اولوع بولدى
 و آغۇر بولدى مشركلر اوزىرنە (مَأْتَدَعُوهُمْ إِلَيْهِ) شول نرسە كىم سىن اوندارسىڭ
 آنلرنى اول نرسە ھىم صارى يعنى توحيد و خدائىنى بىر بىلمك آنلرغە آغۇر و چىتىندىر
 (اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ) اللہ تعالی اختيار قىلور و طارنور سىن اوندانگان نرسە صارى

يعنى حق دىنگە طارنور (من بشاء) ھەر كىسەنى كىم نەلەر اوزى يعنى نەلە گان
 بىندە سىنە حق دىنگە كىرمە كنى مېسىر قىلور ياكە نەل گان بىندە سىنى سابىلاب
 پېسىر قىلور (ويھنى البه) ھەم ھادىت قىلور وكوندورور حق بولغۇچى دىنگە
 (من ينيب) شول كىسەنى كىم انابت قىلور وقاينور آنك سارى يعنى ھەركىم باشقە
 نرسەدن امراض قىلور خدائى تعالى گە يونالسا خدائى تعالى آنى توغرى بولغە
 كوندورور (وما تفرقوا) و آيرلشمايدىلر اولگى امتلار يعنى اختلاف قىلىشوب
 دىندىن آيرلمايدىلر (المن بت ماجاهم العلم) مگر آيرلدىلر و متفرق بولدىلر
 آنلرغە كىلگانى سوگندە علم يعنى پېغىمبەرلر آنلرغە حق دىننى بىيان قىلور
 بلدىرگانلرى سوگندە آنلر مالا طور ب حق دىندىن آيرلدىلر (بغيا بينهم) ظالملىق
 بوزىدىن كىم آنلر آراستە بولغۇچىلر يعنى ظالملىقلرى سببلى حق دىندىن آيرلدىلر
 (ولولا كلمة سبقت) و اگر بولماسە اينى شول ھەركىمە كىم لك اوتكاندىر (من
 بك) سىنك رېسكىن يعنى آنلرغە مەھلت بېرىلك بىرلە ۋەدە ايتولگان بولماسە
 اينى (الى اجل مسي) ھەر آتالدىش مدتەكە قدر يعنى ھەرلر ينىك آخىرىنە چە
 ياكە قىيامتەكە قدر (لغضى بينهم) البتە حكىم ايتولمىش بولور ايندى آنلر آراستە
 يعنى آنلرغە عذاب بىارلور ايندى (وان الدين) ودرستلىكە شول كىسەلر كىم
 (اورثوا الكتاب) ميراث ايتولمىش بولدىلر يعنى آنلرغە پىرىلدى قرآن (من
 بدمهم) اولگى امتلردىن سوگ مەراد پېغىمبەر عليه السلام زماننە بولغان مشركلردىر
 (لنى شك منه مريب) البتە اضطرابقە و تەھىتەكە توشورگۇچى بولغان ھەركىمە
 و گماندە بولغۇچىلردىر آنلر اول قرآندىن يعنى آنك حق ايدىكەنە اشانماسلر
 (فلذلك) بس اوشبو قىرقى و اختلاف اوچون (فادع) بس اوندان گل سىن آدملىرى
 اسلام ملىنى اوزرە اتفاق قىلغە (واسئقم) ھەم مستقىم و ثابت بولغۇل اوندان مەككە
 (كيا امرت) نفاك كىم پىورلەش بولدىك سىن آنك بىرلە مەروپىدىر كە و لىد بىن مەقىرە
 پېغىمبەر مەز عليه السلام ھىزىنە ايندى اى محمد اوشبو دىنگىدىن و خلقنى اوندان مەككە
 قاينقل تاكى مالەنك يارطىسىنى سىنكا باغشلايم ھەم شىبە بىن رىبەھ ايندى اگر
 آنا بابالرمز دىننە كىرساك سىنكا اوزمىنك قىزىنى بىرور مەن دىدى بس حق
 تعالى دن اوشبو آيت نازل بولدى كىم دىن و ملتىكە ھەم دەۋىتىكە ثابت بولغۇل
 (ولانتع) ھەم سىن ايارمە گل (امواتهم) اول مشركلرنىك باطل آرزولرىنە (وقل)
 دىنى ايتكىل سىن (امنت) اوشاندىم مېن (بما انزل الله) الله تعالى ايندىرگان

نرسه گه (من کتاب) کتابدن میکا هم میندن اولگی پیغمبرلر گه (وامرت) هم بیورلش بولدم مین یعنی خدای میکا بیوردی (لَاعَدَلْ بَيْنَكُمْ) عدللك قیلماقیم برله سزنگ آرا گزده یعنی الوغ و کچکلر گزنی بر تیگز کورب حق دینگه اوندامه ککه بیوردی (الله ربنا) الله تعالی بزنگ پروردکار مزدور (وربکم) هم سزنگ پروردکار گزدر (لنا اعمالنا) بولغوچیدر بز لر گه اوز عمللر مزنگ جزاسی (ولکم اعمالکم) هم سز لر گه در اوز اشلر گزنگ جزاسی (لا حجة بیننا و بینکم) یوقدر هیچ بر دعوی و خصومت بزنگ برله سزنگ آرا لر مزده یعنی حلق ظاهر بولغاندر جدال و خصومت ایتمه ککه هیچ اورن یوقدر قبول قیلماغان کشی باری عنادنن گنه قبول قیلماس (الله یجمع بیننا) الله تعالی جمع قیلور بزنگ آرامزنی قیامتده (والیه المصیر) هم آنک صاری بولغوچیدر همه ننگ قایتماق تا کم هر قابومزغه عمللر مزگه کورا جزا بیورور (والذین یعاجون) وشول کسه لر کم جدال و خصومت قیلور لر مشرکلردن (فی الله) الله تعالی ننگ دینقده (من بعد ما استجیب له) اجابت قیلغانلری سوکنده خدای تعالی ننگ سوزینه یعنی میثاق خوندنه آنک خدایلیقینه افرار ایتمکانلری سوکنده یا که مراد یهودیلر در کم خدای تعالی ننگ تورانده بولغان سوزلرینی قبول قیلغانلری سوکنده پیغمبر مز علیه السلامغه ایبان کیلتور ما یوب جدال و خصومت ایتمیلر و بعثلاشدیلر (حجتهم داخضة) آنلر ننگ کیلتورگان دلیللری باطلدر (عند ربهم) پروردکارلری قاشنده زیرا که پیغمبر ننگ معجزه لرینی کوره تورب آنلر ننگ دلیل کیلتورمه کلری و بعثلا- شه کلری باری عنالترندندر (وعلیهم غضب) هم آنلر اوزرینه بولغوچیدر خدای تعالی ننگ غضب و قهری حلقنی قبول ایتمه دکلی اوجون (ولهم عذاب شدید) دخی آنلرغه بولغوچیدر قاطی عذاب کم تموغ او طیدر (الله الئی) خدای تعالی شول ذاتدر کم (انزل الکتاب) ایندردی اول کتابنی (بالحق) راستلق و توغریلق برله (والمیزان) هم ایندردی اول ککوکن اولچاونی یا که عدللك و توغریلقنی ایندردی یعنی عدالت برله امر قیلدی یا که میزانن مراد محمد علیه السلامدر کم حلق و توغریلقنی ظاهر ایتمک وچیدر و انزالدن مراد ارسالدر (وما یدریک) ونی نرسه بلدر رو سیکا یعنی سین بلماسسک شونی کم (لعل الساعة) شاید کم (۱) قیامتنگ قائم بولماق وقتی (قریب) یاقندر (یستعجل بها) آشوغورلر اول قیامتنگ واقع بولماق برله (الذین لا یؤمنون بها) شول کسه لر کم

(۱) امام زاهدی رحمه الله بیوردی کم بو اورنده لعل تحقیق اوچوندر یعنی البته قیامتنگ وقتی یاقندر دیمک بولور قیامتنگ قیچان بولاچاغن بلو خدای تعالی گه خاص بولغان عمللر جمله سنندن در هیچکم آنی بلواحتمالی یوقدر زیرا که خدای تعالی اوزی قرآنده شولای دیوب خبر بیرگان لکن شولای بولسه ده قیامتنگ یاقن ایذکی محقق و معلومدر فلان وقتده بولاچق دیوب ایتمه آلماساقده قیامت یاقن دیوب حکم ایتمه مز چونکه هر بر کیله چک اش یاقندر هم خدای تعالی اوزی قرآنده قیامتنی یاقن دیوب خبر بیرگاندر اولحضرت صلعم ننگ بعثتی اوزی قیامتنگ بر علامتیدر دیمشلر والله اعلم. تبسیر

اشاناسلر اول قیامتکه یعنی اشانباغان کشیلر استهزآء قیلوب قیامت قاچان بولادیوب آشقدورلر (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وایبان کلتورگان هم قیامتکه اشانباغان کسهلر (مُشْفِقُونَ مِنْهَا) قورقوچیلردر اول قیامتدن زیرا که قیامتده حاللرینک نیچک بولاچاقینی بلهاسلر شول سبیلی قورقورلر (وَيَعْلَمُونَ) هم بلورلر آنلر (أَنهَا الْحَقُّ) شونی کم اول قیامت حقدر البته بولاچقدر (أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يَبُورُونَ) بلکز کم درستلکده شول کسهلر کم خصومت وجدال قیلورلر وبعثلاشورلر (فِي السَّاعَةِ) قیامتک واقع بولماقی طوغریسنده (لَقَدْ ضَلَّالٌ بَعِيدٌ) البته حقلقن براق بولفوجی آزعونلقدهلردر (اللَّهُ لَطِيفٌ) الله تعالی لطفی اینکوچیدر (بعباده اوزینک بندهلرینه یعنی مهربان و مرحمتلیدر (يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ) رزق بیرور اوز لطف و کرمندن هر کسه گه رزق بیرونی نلسه (وَهُوَ الْقَوِيُّ) واول خدای تعالی قوت و قدرت ایهسیدر (الْعَزِيزُ) غالبدر اوزینک حکمنده (مَنْ كَانَ يُرِيدِ) هر کم نلر بولسه اوزینک عملی برله (حَرِّثَ الْآخِرَةَ) آخرت ایگونلکینی یعنی آخرتده اجر و ثواب بولماقنی نلسه (نَزِدُ لَهُ) آرندرورمز اول کسه اوچون (فِي حَرِّهِ) آنک ایگوننده یعنی اجر و ثوابینی کوب قیلورمز (وَمَنْ كَانَ يُرِيدِ) هر کم نلر بولسه اوزینک قیلغان اشی برله (حَرِّثَ الدُّنْيَا) دنیا ایگونینی یعنی دنیا مالینی حاصل ایتمهک اوچون طرشسه (نُؤْتُهُ مِنْهَا) بیرورمز اول کسه گه دنیادن آکا قسمت و تقدیر ایبولگان نرسهنی (وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ) هم یوقدر اول کسه گه آخرتده (مَنْ نَصِيبٌ) هیچ بر نصیب والوش مرآد مشرکدر کم باری دنیانی غنه استهلرلر یا که منافقلردر کم مؤمنلر برله صوغشته بارورلر ایدی لکن غرضلری غنیمت مالی آلماقغنه بولور ایدی (أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ) یا ایسه اول مشرکلرک شریکلری واورتاقلری بارمیدر کم (شَرَعُوا لَهُمْ) مشروع ایتمدیلر آنلر اوچون یعنی اول اورتاقلری آنلرغه کورکام ایئوب کورگازدیلر (مَنْ الدِّينِ) جاهلیت دینندن اوزلرینک باطل دینلرندن (مَا لَهُمْ بِإِذْنِ بِلِلَّهِ) شول نرسهنی کم اذن بیرمادی و بیورمادی آنک برله خدای تعالی یعنی شیطانلر آنلرغه شرک و تکذیب و پوتقه طابونماق کبی باطل اشلرنی مشروع و معقول ایئوب کورگازدیلر مو (وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ) وا گر بولماسه ایدی فصل کلمه سی یعنی مکافات و جزانک تأخیر ایئولمه کی برله حکم و تقدیر قیلغان بولماسه ایدی (لَقَضَىٰ بَيْنَهُمْ) البته حکم ایئولمش بولور ایدی مشرکلر برله مؤمنلر آراسنده اوشبو دنیاده و مشرکلر گه

عذاب یبارلور ایدی لکن آنلر آراسنده فصل وحکم ایتولمک وعدہسی قیامت کوننده در (وَأَنَّ الظَّالِمِينَ) ودر سنلکده ظالمق ایتکوچیلر یعنی مشرکدر (لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) بولغوچیلر آنلرغه رنجکوچی عذاب (تَرَى الظَّالِمِينَ) سن کورورسک مشرکلرنی قیامتک (مَشْفِقِينَ) قورقوچیلر (مَمَا كَسَبُوا) اشلرگان اشلرینک جزاسندن وعذابندن (وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ) واشلرگان یاوزقلرینک وبالی وعذابی ایرشکوچیلر آنلرغه (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشول کمسه لرم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشلر دیلر ایندگو عمللرنی (فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ) بولغوچیلردر آنلر جنتلرنک گل باقهلرند (لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ) بولغوچیلر آنلرغه هر نرسه کم تلر لر آنلر و آرزو قیلورلور (عِنْدَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری فاشنده (ذَلِكَ) اوشبو ذکر ایتولمش نعمت وکرامت (هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ) اولدر اولوغ بولغوچی فضل ورحمت کم خدای تعالی مؤمنلرگه عطا قیلور (ذَلِكَ) اوشبو بیان ایتولمش اجر وثواب (الَّذِي يُمِشِّرُ اللَّهُ) آنداین نرسه در کم سویونج بیورر خدای آنک برله (عباده الَّذِينَ آمَنُوا) آنداین بنده لربنی کم ایمان کلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم ایندگو عمللر اشلر دیلر (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام (لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ) صوراماسمن مین سزلردن رسالتنی ایرشدرمه کم اوزره (أَجْرًا) بر اجرت وحقنی هم هیچ بر پیغمبر قومینی حق دینگه دعوت ایتکائی اوچون آنلردن خدمت حق صوراغان ایباسدر مرویدر که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتی ندینه گه کیلگاج انصارنک اولوغلری حضرتنک خدمت شریفلرینه کیلوب ایتدیلر یا رسول الله سین بزنگ مهنریمز وسیدیمز سین سنک خراجاتنک کوبدر ومالک یوقدر ا گر اجازت ایتساک بر مقدار حلال ماللریمز دن جمع قیلوب سینکا کلتورایک تا کم اوزکونک خراجتلیرگه صرف قیلغل دیدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم آنلرغه ایتکل مین سزلرگه احکامنی تبلیغ ایلر مه کم اوچون اجرت صوراماسمن (الْأَلْوَدَةَ فِي الْقُرْبَى) مگر استارمن دوستلغنی قونداشلرگه یعنی مینم اهل بیتنی و فرنداشلریمنی (۱) دوست طونوگز و آنلرغه یاردم ایتکوز (ومن یقترب) و هر کم کسب فیلسه (حسنه) بر ایندگولکنی یعنی طاعت و عبادت فیلسه یا که پیغمبرنک آلینی دوست طوتسه دیمه کدر (نزدله) زیاده قیلورمز و آرتدر و رومز اول کمسه اوچون (فیها) اول ایندگولک (حسنًا) کورکاملکنی یعنی اجر وثوابینی مضاعف ایتارمز (ان الله غفور) در سنلکده خدای تعالی بارلقاغوچیلر گناهلرنی

(۱) ابن عباس رضی الله عنهما دن منقولدر که اوشبو آیت نزولندن سوک صحابه لر ایتدیلر یا رسول الله دوست طونماق لازم بولغان فرنداشلرنک کملردر حضرت بیوردی کم علی وفاطمه هم حسن وحسیندر رضی الله عنهم وبعضلر فاشنده قریبن مراد خدای تعالی گه تقریدر یعنی خدای تعالی گه ایندگو عمل برله تقرب ایتکان کشیلرنی دوست طونوگز

(شَكُورٌ) قبول ایتکوچیدر طاعتلرنی (أَمْ يَقُولُونَ) بلکه ایتورلر مشرکلر
 (افترى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا) افترأ قیلدی اول محمد الله تعالی اوزرینه بالغاننی
 یعنی مین خداینک رسولی من دیوب هم قرآن آنک کلامیدر دیوب بالغان
 ایتهدر دیورلر (فَإِنْ يَشَاءُ اللَّهُ) بس ا گر تلهسه خدای تعالی (نَعْتَمُ عَلَى قَلْبِكَ)
 مهر فویار سنک کوکلك اوزره یعنی ا گر سین افترأ قیلغان بولساك سبکافراننی
 اونو طدرور و کوکلكدن چزارور (وَيَمَعُ اللَّهُ) هم یوق قیلور خدای (الْبَاطِلَ)
 راست بولماغان و بالغان بولغان نرسهنی (وَيَبِقُ الْعَقَّ) دخی آشکارا و ظاهر
 قیلور حقلقنی (بِكَلِمَاتِهِ) اوزینک سوزلری برله (أَنَّهُ عَلِيمٌ) درستلکده خدای بلگوچیدر
 (بِنَاتِ الصُّورِ) کوکرا کلرده بولغان نرسهنی یعنی هر کمنک کوکلكنگی نیتینی
 بلور (وَهُوَ الَّذِي) و اول خدای تعالی شول ذاتدر کم (يَقْبَلُ التَّوْبَةَ) قبول قیلور
 توبهنی (عَنْ عِبَادِهِ) اوزینک بندهلرندن (وَيُعْفُوا عَنِ السَّيِّئَاتِ) هم عفو قیلور
 و کبچار باوزلقلردن توبه قیلماقلری برله (وَيَعْلَمُ) دخی بلور خدای تعالی (مَا
 تَفْعَلُونَ) شول نرسهنی کم سزلر اشلر سز بغشیلق و بیانلقدن (وَيَسْتَجِيبُ)
 هم آجابت قیلور خدای تعالی و دعالرینی قبول ایتار (الَّذِينَ آمَنُوا) شول
 کسهلر گه کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ایدگو عمللر اشلادیلر
 (وَيَزِيدُهُمْ) دخی زیاده قیلور آنلرغه یعنی صور اغانلرندن هم آرتق بیورور (مِنْ
 فَضْلِهِ) اوزینک فضلندن (وَالْكَافِرُونَ) و ایمان کیلتورمه گان کسهلر (لَهُمْ عَذَابٌ
 شَدِيدٌ) بولغوچیدر آنلرغه قاطی عذاب آخرتبه مرویدر که اصحاب صفه رضی الله
 عنهم فقیرلک و محتاجلق برله اوتکارورلر ایدی بر کون خاطرلرندن اوندی کم
 فی بولور ایدی بزلر بای بولساق و ماللرمزنی بخشی اورنلرغه و خبراتقه صرف
 ایلهسهك بس حق تعالی دن آیت کیلدی کم (وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ) و ا گر کیک
 قیلسه ایدی خدای رزقنی (للعباده) بنهلری اوچون و آنلرنی بای قیلسه ایدی
 (لَيَبْغُوا فِي الْأَرْضِ) البته ظلملق قیلورلر ایدی و آزارلر ایدی آنلر بیرده یعنی
 کوبرهك وقتده بایلق و دولت کشینک طغیانینه و آزماقینه سبب بولور حضرت
 عثمان و عبدالرحمن بن عوف رضی الله عنهما صحابهلر آراسنده بیک دولتی و بای
 ایدیلر آنلردن هیچده بقی و طغیان اثری ظاهر بولغانی یوقدر لکن آنلر کبی
 بیک نادر و آز بولور (وَلَكِنْ يُنَزَّلُ) و لکن ایندرور خدای تعالی رزقنی
 (بِقَدَرٍ) تقدیر ازلی برله (مَا يَشَاءُ) شول نرسهنی کم نلر یعنی اوزی تله گان

و تقدیر اینکان مقدارنی ایندروور (اِنَّهٗ بَعَادَهٗ) درستلکده خدای تعالی اوزینک
 بنه لری برله (خَبِيرٌ) خبر طوقوچیدر و آنلرنک احوالینی بلگوچیدر (بَصِيْرٌ) کورگوچیدر
 آنلرنی بس هر کنگه نی قدر بیرمک کیرهک ایدکینی اوزی بلور (وَهُوَ الَّذِيۙ) هم
 اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (يُنَزِّلُ الْغَيْثَ) ایندروور یغمورنی (مِنْۢ بَعْدِ مَا
 قَنَطُوْا) آدمیلر امیدارینی اوزگانلری سوکنده یغموردن (وَيُنۢسِرُ رَحْمَتَهٗ) هم
 صاچار اوزینک رحمتینی (وَهُوَ الْوَلِيُّ) هم اول خدای تعالی دوستدر مؤمنلرگه
 و آنلرنک اشلرینی توزوگوچیدر (الْحَمِيْدُ) ماقتالنهشدر بارچه قللر برله (وَمَنْ
 اٰیٰتِهٖۙ) و آنک قدرتی علامتلرننددر (خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرنی و ییرلرنی
 یاراتماق (وَمَا بَثَّ فِيْهِنَّ) هم شول نرسه نی یاراتماق کم طارانندی کوکلرده و ییرلرده
 (مِنْۢ دَابَّةٍۙ) فیملد اغوچی جان ایه سندن فرشته لر و پریلر هم آدمیلر و باشقه حیوانلر
 کبی (وَهُوَ عَلٰی جَمْعِهِمْ) هم اول خدای تعالی آنلرنی جمع فیلماتفه و برگه جیلماتفه
 محشر ییرنده (اِذَا يَاشَآءُ) هر قایچان نلهسه (قَدِيْرٌ) کوچی بتکوچیدر (وَمَاۤ اَصَابَكُمْ)
 و شول نرسه کم ایرشدی سزلرگه ای مؤمنلر (مِنْۢ مَّصِيْبَةٍۙ) بر قایغودن و آفتندن
 مالکوزغه یا که تنگوزغه یا که اهل و عیالکوزغه (فَبِمَا كَسَبَتْۙ اَيْدِيْكُمْ) بس شول
 نرسه سبیلیدرکم کسب قیلدی و اشلهدی آنی قوللرگز یعنی سزگه قایغو و محنت
 ایرشمه کی گناهلرگز شوملغندندر (وَيَعْفُوۙ عَنْ كَثِيْرٍ) (۱) و عفو قیلور هم کیچهر
 خدای گناهلرگزنگ کو بسندن (وَمَاۤ اَنْتُمْ) و سزلر توگلستر ای مشرکلر (بِمَعْجٰزِيْنَ)
 عاجز ایتکوچیلر خدایینی عذاب یبارودن و فرمانینی یورتودن (فِيۙ الْاَرْضِ) ییرده
 (وَمَا لَكُمْۙ مِنْۢ دُوْنِ اللّٰهِ) هم یوقدر سزلرگه خدای تعالی دن باشقه (مَنْ وَّلِيَ)
 هیچ بر دوست کم دنیاده اشلرگزنی توزهر (وَّلَا نَصِيْرٌ) دخی یوقدر هیچ بر
 یاردم ایتکوچی کم آخرنده سزلرنی عذابدن قوتقارور (وَمَنْ اٰیٰتِهٖۙ) هم خدای
 تعالی نك قدرتی نشانلرننددر (اَلْجَوَارِۙ) یورگوچی کیمه لر (فِيۙ الْبَحْرِ) دیکزده
 (كَاۤلَاَعْلَامِ) طاغلر کبی الوغلقده (اِنْ يَّشَآءُ) اگر نلهسه خدای (يُّسَكِّنُ الرِّيْحَ)
 ساکن قیلور و توقطانور کیمه نك یورمه کینه سبب بولغان جیلنی (فَيَطۢطَلۢنَّ) بس
 اولورلر اول کیمه لر جیل توقتاغاچ (رَوَاۤكِدٍ) تیک طورغوچیلر بولوب (عَلٰی ظَهْرِهٖۙ)
 صونک آرقاسی اوزره یعنی صو اوستنده طوقتاب تیک طورورار (اِنْ فِيۙ ذٰلِكَ)
 درستلکده اوشبو ائده یعنی جیللرنی مسخر ایلهب کیمه لرنی یورتوده (لَاٰیٰتٍ)
 البته علامتلر و دلالتلر باردر خداینک قدرتیبه (لِكُلِّ صَبَّارٍ) هر بر صبر ایتکوچی

(۱) امام ابو الیث
 رحبه الله تفسیرنک حضرت
 مرتضی علی کرم الله
 وجهه دن نقل قیلور کم
 خدای تعالی پیغمبرمز
 علیه السلامغه ایندراگان
 آیتلر آراسنک امیدلیرهک
 آیت اوشبو آیتندر
 زیراکه بو آیتده خبر
 ییردی بعض گناهلرگز
 سبیلی سزلرگه مصیبت
 و قایغو ایرشدرورمن
 و کوبسینی عفو ایتهرمن
 دیدی خدای تعالی
 کریمدرکم بر مرتبه
 کنهانی عفو ایلهسه
 آخرنده اول گناه
 اوچون عذاب فیلماس
 دیدی. عین المعانی.

اوچون (شَكُورًا) شکرانه قیلغوجی اوچون خداینگ نعمتلیرینه (أَوْ يُوْبِقَهُنَّ) یا ایسه اگر نلسه هلاک قیلور خدای تعالی وصوغه غرق قیلور اول کیمه لرنی یعنی کیمه اهلینی (بِهَا كَسَبُوا) آنلرنک اشل گلن گناهلری سببلی (ويعفُ عَنْ كَثِيرٍ) هم عفو قیلور وکیچهر گناهلرینک کوبسندن یاکه اگر نلسه غجات بیرور و فو تقارور کیمه اهلینک کوبسینی غرق بولودن یعنی مؤمنلرنی فو تقارور و مشرکلرنی هلاک قیلور ناکم آنلردن انتقام آلسون اوچون (وَيَعْلَمُ الَّذِينَ هُمْ نَاكِمٌ بِلِسَانِهِمْ) اوچون شول کیمه لرکم (بِجَادِلُونَ فِي آيَاتِنَا) خصومت قیلورلر و بختله شورلر آنلر بزنک آیتلر مز طوغریسندن هم آیتلرگه اشانماسلر شونی بلسونلرکم بلا کیلگان وقتده (مَا لَهُمْ مِنْ مَّحِصٍ) یوفدر آنلرغه هیچ بر قاچا طورغان اورن یعنی هیچده قاچوب فورتولا آلماسلر (فَمَا أُوْتِيتُمْ مِنْ شَيْءٍ) بس شول نرسه کم بیرلمش بولدی سز لرگه دنیا نرسه سندن مال وبالالر کبی (فَتَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) بس اول نرسه اوشبو دنیا ترک کینک متاعیدر یعنی دنیا ده ترک وقتکزده غنه آنک بوله فائده نلورسز (وَمَا عِنْدَ اللَّهِ) و خدای تعالی قاشنده بولغان نرسه یعنی آخرت ثوابی و جنت نعمتلیری (خَيْرٌ) ایند گوره ک و بخشیراندر (وَأَبْقَى) هم فالغوجیراندر (لِلَّذِينَ آمَنُوا) شول کیمه لر اوچون کم ایبان کیلتوردیلر (وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) هم پروردکارلری اوزره توکل قیلورلر (وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ) هم شول کیمه لر اوچون کم صافلانورلر و یراق بولورلر (كَبَائِرَ الْأَلْثَمِ) گناه کبیره لردن یعنی الوغ گناه لردن (وَالْفَوَاحِشِ) دخی بوزق اشلردن (وَإِذَا مَا غَضِبُوا) و هر قاچان آچیقلا نسه لر آنلر آدمیلرگه بر ضرر و زیان ایرشدرمه کلری سببلی (هُمْ يَغْفِرُونَ) آنلر عفو قیلورلر و کیچهر لر اول زیان ایرشدرگان کشیدن اوشبو آیت کریمه ابو بکر صدیق رضی الله عنه شأنند در کم مکده آنی نورلی قباحت سوزلر برله خورلارلر ایندی اول آنی عفو قیلوب فارشوسینه هیچ بر سوز ایتمه س ایدی (وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا) و شول کیمه لر اوچون کم اجابت ایتدیلر (لِرَبِّهِمْ) پروردکارلرینه یعنی خداینگ فرمانینه اطاعت ایلهدیلر (وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ) هم قائم قیلدیلر و اونه دیلر نمازنی (وَأَمَرَهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ) دخی آنلرنک اشلری مشورت و کیگاش برله در اوز آرالرنده یعنی هر اش قیلسه لر بر برینه مصلحت برله قیلورلر (وَمَا رَزَقْنَاهُمْ) هم شول نرسه دن کم رزق بیردک و عطا ایتدک بز آنلرغه دنیا مالندن (يَنْفِقُونَ) نفقه قیلورلر خدای تعالی بولنده (وَالَّذِينَ) دخی

شول كەسەلر اوچون كىم (اِذَا اَصَابَهُمُ الْبَغْيُ) هر قاچان ايرىشسە آنلرغە ظلملىق
 مشركلر طرفىدىن (هم ينتصرون) آنلر انتقام آلورلر دشمانلردىن و آنلر بىرلە صوغش
 قىلورلر (وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ) وياوزلقنىڭ جزاسى (سَيِّئَةٍ) ياوزلقدر (مِثْلُهَا) آنڭ
 اوزى اوخشاشلى يەنى مشركلر سىزگە ظلم و جبر ايلسەلر سىز هم آنلرغە
 قارشى آنلر بىرلە صوغش قىلگىز و ظلملىق اينكوجىگە جزا بىرگىز (فَمَنْ عَفَى)
 بس هر كىم عفو ايلسە و كېچسە اوزىنە ظلملىق قىلغان مؤمىندىن (وَاصْلَحَ) دىخى
 اصلاح قىلسە اوزى بىرلە ظلملىق اينكوجىنىڭ آراسىنى (فَاجْرُهُ) بس اول
 كەسەنىڭ اجرى (عَلَى اللَّهِ) الله تعالى اوزرىنەدر يەنى خدای تعالى اول اشى
 قارشوسىنە البتە آڭا اجر و ثواب بىرور (اِنَّهُ لَا يُعْطِي الظَّالِمِينَ) درستلىككە
 خدای دوست نوتماس ظلملىق اينكوجىلرنى (وَلَمَنْ اَنْتَصَرَ) وەر كەسە كىم انتقام
 آلسە اوزىنە ظلم قىلغان كىشىدىن (بَعْدَ ظُلْمِهِ) اول كىشىنىڭ ظلمىدىن صوك
 (فَاولئِكَ) بس اوشبو انتقام آلغوجىلر (ماعليهم من سبيل) يوقدر آنلر اوزرىنە
 هېچ بريول يەنى آنلرنى ملامت و شلته ايتسە كىگە و جە يوقدر ياكە آنلرغە
 گناھ يوقدر (اِنَّمَا السَّبِيلُ) موندىن باشقە توگىلدىك ملامت و شلته گە يول بولور
 (عَلَى الَّذِينَ يَظْلَمُونَ) شول كەسەلر اوزرە كىم ظلملىق قىلورلر (النَّاسِ) آدمىلرگە
 (وَيَقِفُونَ فِي الْاَرْضِ) هم آزغونلىقكە چىكىدىن چىقارلر و فساد قىلورلر بىردە (بغير
 الْحَقِّ) حىقلىدىن و دىلىدىن باشقە (لَوْلئِكَ) اوشبو گروە يەنى ظلم و بىقى اينكوجىلر
 (لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ) بولغوجىلر آنلرغە رىختكوجى عذاب آخىرتە (وَلَمَنْ صَبَرَ)
 هر كىم صبرلىق قىلسە و چداسە خلىقنىڭ ظلم و جفاسىنە (وَغَفَرَ) هم كېچسە آنلرنىڭ
 ظلمىدىن و انتقام آلماسە (اِنَّ ذَٰلِكَ) درستلىككە اوشبو صبر و غفران (لَمَنْ عَزَمَ
 الْاُمُورَ) البتە اشلرنىڭ يىشىراقتىدىن (وَمَنْ يُضِللِ اللَّهُ) وەر كەنى ضلالتكە قالدىرسە
 خدای تعالى (فَمَا لَهُ مِنْ وِلىٍّ) بس يوقدر اول كەسە گە هېچ بىر دوست كىم آنڭ
 اشىنى توزك قىلور (مِنْ بَعْدِهِ) خدای آنى ضلالتكە قالدىرغاندىن صوك (وَتَرَى الظَّالِمِينَ
 وَسِينَ كورورسڭ مشركلرنى قىيامتە (لَمَّا رَأَوْا الْعَذَابَ) كورگانلرى زمانە
 آنلر عذابنى (يَقُولُونَ) ايتورلر (هَلْ اِلٰهُ مَرَدٌ) ايا بارمىدىر دىياغە كىرى قايتماقە
 (مِنْ سَبِيلِ) هېچ بريول تا كىم دىياغە كىرى قايتوب اشلر بوزنىڭ تدبىرىنى
 كورور ايدىك ديورلر (وَتَرِيَهُمْ) هم سىن كورورسڭ اول مشركلرنى قىامت
 كوندە (يِعْرَضُونَ عَلَيْهَا) عرض قىلنىش بولورلر آنلر تىموغ اوطىنە (خَاشِعِينَ)

حقیق و توبانچیک ایتکوچیلر بولغانلری حالده (من الذل) خورلق و رسوالقین
 (ینظرون) قارارلر آنلر تموغ اوطنینه (من طرف خفی) یاشرن بولغوجی قارلار
 یعنی کوزلر بئک بر چیتی برله گنه قارارلر غایت قورقورلندن، باشلرینی کوتاروب
 قاری آلماسلر (وقال الذین امنوا) وایتورلر ایمان کیلتورگان کیمسلر
 مشرکلرینی اول حالده کورگاچ (ان الغاسرین) درستلکده زیان طارتقوچیلر
 (الذین خسروا انفسهم) آنداین خاسرلر کم زیان ایتدیلر اوز نفسلرینه (واهلهم)
 دخی زیان ایتدیلر اهل و عیاللرینه یعنی اوزلری هم ایمان کلتورمایوب پوتلرغه
 طابوندیلر قول آستنداقی کیشیلرینی هم ایمان کلتورودن منع ایتدیلر شول سببلی
 اوزلری هم تموغده قالدیلر هم اهللر بئک تموغده کیماکلرینه سبب بولدیلر
 (یوم القیامة) قیامت کوننده (الا ان الظالمین) بلکزلر کم درستلکده مشرکلر
 (فی عذاب مقیم) باقی و منگو قالفوجی عذابده بولغوجیلردر (وما کان لهم) هم
 بولماس اول مشرکلرگه (من اولیاء) هیچ دوستلر و مدد ایتکوچیلر کم
 (ینصرونهم) یاردم ایتارلر آنلرغه عذاب وقتنده (من حون الله) خدای تعالی دن
 باشقه یعنی هیچ کم آنلردن عذابینی دفع ایتماس (ومن یضلل الله) وهر کم فی
 ضلالتکه توشورسه خدای (فما له من سبیل) بس یوقدر اول کیمسه گه هیچ بر
 یول فورنلماقده (استجیبوا لربکم) اجابت قیلکزلر پروردکار کزفه یعنی آنک
 فرمانینه بوی صونکزلر (من قبل ان یاتی یوم) کیلیما کندن الگاری شول
 کون کم (لامرد له من الله) یوقدر کیری فایثارماق اول کون اوچون خدای
 تعالی فاشندن یعنی اول کوننک واقع بولماق برله حکم ایتولگاندر کم اول حکم
 هیچده باطل بولماس و اوزگار تولمهس (مالکم من ملجم) یوقدر سزلرگه هیچ بر
 صغونا تورغان اورن (یومئذ) شول کونده یعنی قیامت کوننده (وما لکم من
 نکیر) هم یوقدر سزلرگه هیچ بر انکار یعنی قیلغان اشلرگزنی هیچده انکار
 ایته آلماس سز عمل دفترلرینه بازغان بولور هم پارچه اعضالر گواھلق بیرورلر
 (فان اعرضوا) بس اگر یوز دوندرسهلر مشرکلر و ایمان کیلتورمهسلر
 (فما أرسلناک) بس یبارمادک بز سینی ای محمد علیه السلام (علیهم حیظا) آنلر
 اوزره صاقی ایتوب تا کم آنلرنی کفر و شرککن صافلار ایدک (ان علیک)
 سینک اوزرگه لازم ایماسلر (الا البلاغ) مگر دهوتنی و شریعت حکملرینی
 ایرشدرمهک لازمدر قبول ایتماسلر گناه اوزلرینه در سبکا زبان بولماس (وانا

اِذَا اَذَقْنَا الْاِنْسَانَ وَدَرَسْتَلِكْدَه بَزْهَر فَاِجْحَان طَانُوْتَسَاقِ اَدْمِيْگَه بَعْنِيْ مُشْرِكْرَاگَه
 (مِنَّا رَحْمَةً) اوز قاشيمزدن بر نعمتی یعنی صحتك و دولت بپرسهك (فَرَحَ بِهَا)
 شادلانور اول كهسه اول نعمت سببلی (وَأَنْ تُصَبِّهَهُمْ) وَاگَر ايرشسه آنلرغه
 (سَبِيَّةً) بر ياوزلق صرخاواق و فقيرك كبی (بِهَا قَدَمَتْ اَيْدِيَهُمْ) شول نرسه سببلی کم
 تقدیم قیلدی آنلرنك قوللری یعنی اوزلرینك قیلغان گناهلری و ياوز عمللری
 سببلی آنلرغه بر محنت و مصیبت ايرشسه (فَإِنَّ الْاِنْسَانَ) بس درستلكده آدمی
 یعنی كفر اهلی (كَفُورٌ) كفران نعمت اینكوجیدر و شکرانفسزدر (اللَّهُ مَلِكُ
 السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ) خدای تعالی گه مخصوصدر كوكلرنك هم بیرنك پادشاهلق
 (يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ) يارانور اول هر نرسه نی كم تلار (بِهِبْ) باغشلار و بیرورخدای
 (لَمَنْ يَشَاءُ) هر كهسه گه تلاسه (اِنَّا) فز بالالرنی نتاككم لوط علیه السلامك
 فز بالالری بار ایدی ابر بالاسی یوق ایدی (وَيَهَبْ لِمَنْ يَشَاءُ) هم باغشلار
 هر كهسه گه تلاسه (الذُّكُورَ) ابر بالالرنی نتاك ابراهیم علیه السلامغه اوغللرغه
 بیوردی فز بالاسی بولمادی (أَوْ يَزُوجَهُمْ) یا ایسه جفت قیلور آنلرنی (ذُكْرًا
 وَاُنثٰٓا) ابر بالالر هم فز بالالر بولغانلری حالده یعنی تلاگان بنده سینه هم ابر
 بالا وهم فز بالا عطا قیلور نتاككم پیغمبرمز علیه السلامك اوغللری هم فزلری
 بار ایدی (وَيَجْعَلُ مَنْ يَشَاءُ) هم قیلور خدای تعالی هر كهسه نی كم تلار (عَقِيْبًا)
 بالاسز نتاككم یحیی علیه السلامك هیچده بالاسی بولمادی (اِنَّهُ عَلِيْمٌ)
 درستلكك خدای تعالی بلگوجیدر بارچه نرسه لرنی (قَدِيْمٌ) کوچی یتكوجیدر
 بارچه نرسه اوزرینه مرویدر كه یهودیلر پیغمبرمز علیه السلام حضرتینه ایتدیلر
 ای محمدي اوچون سینك خدایك سینك برله واسطه سز اوزی سویلشمهس تاكم
 سین آنی كورور اینك نتاككم موسی پیغمبر برله سویلشدی موسی آنی كورور
 ایدی دیدیلر حضرت بیوردی كم موسی خدای تعالی نأت سوزینی ایشثور ایدی
 لکن اوزینی كورمهس ایدی حق تعالی دن آیت كیلدی كم (وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ)
 و بولمادی هیچ بر آدمگه (أَنْ يَّكَلِّمَهُ اللّٰهُ) سویل مك آكَا خدای تعالی (الْاَوْحِيَّا)
 مگر بولدی وحی اینك برله یعنی الهام نیلماق و كوكلینه صالحاق برله (أَوْ مِنْ
 وَّرَآءِ حِجَابٍ) یا ایسه حجاب و پرده آرطندنغه یعنی دنیاچه هیچ كم خدای تعالی نی
 كورمهدی سوزینی ایشوتسه ده خدای تعالی آكَا الهام ایل مك و كوكلینه شول
 سوزنی صالحاق برله یا كه حجاب آرقلی ایشندی یعنی خدای تعالی برله آنك

آراستہ حجاب بولدی (أَوْ يُرْسَلْ رَسُولًا) یا ایسہ خدای تعالیٰ ناک بیہرمکی برلہ
 اول کسہ گہ بر رسولنی واپچینی فرشتہ لردن (فَبِوَحْيٍ بَازْنَه) بس وحی قیلور
 اول بیہرلمش فرشتہ خدای ناک اذنی وامری برلہ (مَا يَشَاءُ) شول نرسہنی کم تلہر
 خدای تعالیٰ (أَنَّهُ عَلِيُّ) درستلکدہ خدای تعالیٰ برتر و پوقاری بولفوجیدر
 مخلوق صفتلردن (حَكِيمٌ) حکمت ایہسی بولفوجیدر سوزنہ (وَكَذَلِكَ) واوشانداق
 یعنی نناک کم اولگی پیغمبرلرگہ وحی ایتدک شونک کبی (أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) وحی
 ایلہدک بز سیکای محمد علیہ السلام (رُوحًا مِّنْ أَمْرِنَا) قرآنی فرمانہز برلہ
 قرآنی روح دیہہ کی شول وچہدندرکہ قرآن برلہ کوکلر نرکک طابار نناک کم
 روح برلہ تہ نلر تریلور (مَا كُنْتَ تَدْرِي) بلور بولمادک سین وحی کیلورن
 الگاری شونی کم (مَا الْكِتَابُ) فی نرسہدر قرآن یعنی قرآن اینہہ کنندن الگاری
 سین آنی بلہدک (وَلَا الْإِيمَانُ) دخی بلہدک سین وحی کیلورن الگاری ایمانہ
 دعوت ایتہہ کنی یا کہ شریعت حکملرینی یا کہ ایمان اہلینی یعنی کم ایمان
 کیلتورہچک ایدکینی بلہدک (وَلَكِنْ جَعَلْنَاهُ) ولکن قیلدی بز اول کتابنی یا کہ
 ایماننی (نُورًا) بر نور ویا قیلدی (نَهْدِي بِهِ) تا کم طوغری یولفہ کوندرورمز
 اول نور برلہ (مِّنْ نَّشَأٍ) ہر کسہنی کم تلہر مز (مِنْ عِبَادِنَا) بندہ لریمز دن
 (وَأَنَّكَ لَتَهْدِي) ودرستلکدہ سین بز ناک وچہز برلہ دلالت قیلورنسن واونہ رسن
 آدمیلرنی (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) طوغری یول صاری یعنی اسلام دینینہ (صِرَاطِ اللَّهِ)
 اللہ تعالیٰ ناک یولی صاری یعنی اول طوغری یول اللہ ناک یولیدر (الَّذِي لَهُ مَا فِي
 السَّمَوَاتِ) آنداین اللہ کم آنک ملکندہ و تصرفندہدر کوکلرہ بولغان نرسہلر
 (وَمَا فِي الْأَرْضِ) ہم بیردہ بولغان نرسہلر بارچہسی (إِلَّا إِلَى اللَّهِ) بلکزلر کم
 اللہ تعالیٰ صاری (تَصِيرُ الْأُمُورُ) اورلور وقایتور خلایقنک اشلری آخرتدہ تا کم
 اوزی ہر کم ناک حالینہ کورہ حکم قیلور یا کہ ہر حالہ و ہر وقتہ بارچہ اشلرنک
 قایتماقی خدای تعالیٰ گہدر واللہ اعلم۔

﴿ سورة الزخرف مكية وهي تسع وثمانون آية ﴾

﴿ ۲۲ نهمی سوره زخرف سوره سی مکده نازلدر ۸۹ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) بعضلر قولنجه سوره باشلرنک بولغان حروف مقطعه تنبیه واعلام اوچوندر یعنی ایشتکو- چینی غفلندن اویفانتسون وآگاه لاندرسون او- چوندر وکشی الاسراره بیورمشرکه حمده گی حاء خدای تعالی نك حیوة بی زوالینه اشارتدر ومینم ملک بی انتقالندن کنایتدر حق سبحانه وتعالی اوزینک حیوتی وملکی برله قسم یاد فیلور.

(۱) بعضلر قولنجه سوره باشلرنک بولغان حروف مقطعه تنبیه واعلام اوچوندر یعنی ایشتکو- چینی غفلندن اویفانتسون وآگاه لاندرسون او- چوندر وکشی الاسراره بیورمشرکه حمده گی حاء خدای تعالی نك حیوة بی زوالینه اشارتدر ومینم ملک بی انتقالندن کنایتدر حق سبحانه وتعالی اوزینک حیوتی وملکی برله قسم یاد فیلور.

﴿م﴾ الله اعلم (۱) براده (وَالْكِتَابُ الْمُبِينُ) ظاهر وروشن بولغوجی قرآن برله آنطدر یا که شریعت حکملرینی ظاهر ایتکوجی قرآن برله آنطدر کم (أَنَا جَعَلْنَاهُ) درستلکده بز فیلیق اول فرآنی (قُرْآنًا عَرَبِيًّا) عرب تلنده بولغوجی قرآن، یعنی عرب تلنجه ایندرک (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) ناکم شایدکه سزلر یعنی عربلر فهلرسز وآکلارسز آنک معنارینی اوز تلکژده بولماقی سبیلی یا که اول قرآنک فصاحت وبلاغتندن استدلال فیلوب محمد علیه السلام نك حق پیغمبر ایدکینی بلورسز (وَأَنَّهُ فِي أُمِّ الْكِتَابِ) ودرستلکده اول قرآن بارچه کتابلرنک آناسی بولغوجی لوح المحفوظه (لَدِينَا) بز نك قاشمزده (أَعْلَى) البته اولوغدر وشأنی یوقاریدر (حَكِيمٍ) محکم ایتولمشدر کم آنده هیچ برتناقض واوزگارو بولماس هم هیجده منسوخ بولماس (أَفَنَضْرِبُ عَنْكُمُ) ایا منع فیلیق مو ویراق ایته یك مو سزلردن (الذِّكْرِ) فرآنی (صَفْحًا) منع فیلیماقی (ان کنتم) شول جهندن کم سز بولدگز (قَوْمًا مُّسْرِفِينَ) آزغونلقده چیکدن چغقوجی گروه یعنی سزلر قرآنغه اوشانماغان وایمان کیلتورمه گانلککژ سبیلی بز فرآنی سزلردن کیری آلماسمز وسز نك مشرک بولماقکژ سبیلی قرآن کیری کوککه کونه رله مس زیرا که سزلر آخا اوشانماسا کژ سزدن باشقه آخا ارشانغوجیلر وآنک برله عمل فیلغوجیلر طابولور وآنک قدرینی بلگوجیلر بولور (وَكَمْ أَرْسَلْنَا) ونی قدر کوب بیهرک بز (مَنْ نَبِيٍّ) پیغمبرنی (فِي الْأَوَّلِينَ) اولگی امتر آراسنده کم آنلر مشرک ومسرف ایدیلر آنلرنک کفری بزنی پیغمبر بیهرودن منع فیلمادی (وَمَا يَأْتِيهِمْ) وکیلهمدی اول اولگی مشرکله (مَنْ نَبِيٍّ) هیچ بر پیغمبر آنلرنی حق دینگه اونلر مهک اوچون (أَلَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ) مگر شولکم استهزاء فیلور بولدیلر ومسخره که طوندیلر آنلر اول پیغمبرنی نتاک کم اوشبو قریش مشرکلری سینی استهزاء فیلورلر (فَأَهْلَكْنَا) بس هلاک ایلهدک بز پیغمبرنی استهزاء فیلولری سبیلی (أَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا) اول مشرکلردن فاطیراق بولغان کمسه لرنی قوت یوزندن یعنی آنلرنک کوچلیره کلرینی هلاک ایتدک کوچلیلکلری بزنی عاجز فیلمادی (ومضى) هم

اوتكاندر قرآنده نېچە اورنە (مَثَلُ الْاَوَّلِيْنَ) اۆلگى املرنىڭ صنتلىرى و خىرلىرى
 يعنى آنلر پېغمبەرلەرنە نى اش قىلغانلىقلىرى ھەم خىداى آنلرنى نى طرىقە ھلاک
 ايتكانلىكى بيان ايتولگاندر (وَلَوْ كُنَّ سَالَتَهُمْ) واگر سوراساڭ سېن اى ھىد ھىلە
 السلام قىرىش مشرکلەرنىن (مَنْ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضَ) كەم ياراتدى كوكلارنى
 ھەم «يېرنى» دىيۇب (لَيَقُولُنَّ) البتە ايتورلر آنلر سېنىڭ سورۇڭە جواھىدە (خَلَقْنَاهُنَّ
 الْعَزِيْزُ) ياراتدى كوكلارنى ھەم يېرلارنى ھىكەم وفرماندە غالب بولغۇچى خىداى
 (الْعَلِيْمُ) دانا و بىلگۇچى خىداى بىندەلرنىڭ احوالىنى بىس اوشبو مشركلەر نىند اىن
 جاھللىردە كە كوكنى و يېرنى خىداى تعالى ياراتقان ايدكىنى بلە تورب آندىن
 غىرىگە طابونورلر (الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ) آنداىن خىداى تعالى كەم قىلدى
 اول سىزنىڭ اوچون يېرنى (مَهْدًا) توشالمش و جايولمىش بىساط نا كە سىزلر آفك اوستىدە
 فرار قىلورسىز (وَجَعَلَ لَكُمْ فِيهَا) ھەم ياراتدى سىزنىڭ اوچون بىردە (سُنْبُلًا)
 يوللارنى (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ) تاكەم شايدكە سىزلر كونلورسىز و يولنى طاباوسىز
 يعنى شول يوللر بويىچە يورمك بىرلە نلە گان يېرلرگىزگە باروب بىقىرسىز (وَالَّذِي
 نَزَّلَ) ھەم آنداىن خىدايدىر كەم اىندىردى (مِنَ السَّمَاءِ) كوكلەن (مَاءًا) سونى يعنى
 بىقىورنى (بِقَدَرٍ) مقدار و اولچەو بىرلە يعنى بىك آرنق كوب ھەم توگل تاكەم
 نوح ھىلە السلام طوفانى كىبى خىلايقىنى غرق قىلور ايدى ھەم بىك آزدە توگل
 آشلقلىرىنىڭ اوسمە كىنە كفايە قىلماس ايدى بىلكە اورطاچە و كفايە قىلورلىق مقدار
 اىندىرور (فَانشَرْنَا بِهِ) بىس ترگىزدك و باشارتدك بىز اول سو سىبىلى (بَلَدًا مِّثْنًا)
 اولگان و قوروغان يېرنى يعنى قوروغ بىردە اولەنلر اوسدردك غايىدىن متكەم
 صىغە سىنە كوچە كى اوشبو قىلنىڭ اوزىنە گنە خاص بولماق جھىندىر (كَذَلِكَ
 تَخْرُجُوْنَ) اوشانداق يعنى اولگان يېرنىڭ تىرلە كى كىبى سىزلر ھەم چىقارلىش
 بولورسىز قىرلرگىزدىن كىبرى تىرلوب (وَالَّذِي خَلَقَ الْاَزْوَاجَ) ھەم آنداىن خىدايدىر كەم
 ياراتدى جىفتلارنى يعنى مخلوقاتنىڭ تورلى اصنافى و انواعىنى (كُلُّهَا) بارچە سىنى
 (وَجَعَلَ لَكُمْ) دىخى قىلدى سىزنىڭ اوچون (مِنَ الْفَلَكَ) كىبەلردىن درىبالردە
 (وَالْاَنْعَامِ) ھەم دورت آيافلى حىوانلردىن قوروغ بىردە (مَا تَرْكَبُوْنَ) شول
 نرسەنى كەم سىزلر آطلانورسىز و منەرسىز آڭا (لِتَسْتَوُوا) تاكەم راست و تىگىز
 بولماڭىز اوچون (عَلَى ظُهُورِهِ) آطلانغان نرسەگىزنىڭ آرقەللىرى اوزرىندە
 آطلانوب و منوب يورگان و قىگىزدە (ثُمَّ نَدَّكُرُوا) سىگرە ياد ايتنە كىگىز اوچون

(نعمۃ ربکم) پروردگار گزىڭ نىمىتىنى (اذا استويتم عليه) هر قاچان مستوى
 وتيگىز بولساڭىز سىز يەنى آتلانساڭىز اول نرسە اوزرىنە (وتقولوا) دىخى
 ايتىمەڭىز اوچون (سبعان اللى) پاك ومنزەدر شول خدای تعالی كىم (سخر لنا)
 مسخر ومطیع قیلدى بىزنىڭ اوچون يەنى بىزنىڭ قول آستىمىز دە قیلدى (هذا)
 اوشبو آتلانا طورغان نرسەنى يەنى كىمەنى ھىم دورت آياقلى حيوانلارنى تاكىم
 آنلرغە منوب نلەگان يىرلرمىز گە سفر قیلورمىز (وما كُنَّا لَهُ) وبولماق بىز اوشبو
 نرسە گە (مقرنين) اوز قۇتمىز وكوچمىز بىرلە ضبط ايتكوچىلر و اوزمىز گە آنلارنى
 مطیع قىلغۇچىلر اگر خدای تعالی مطیع ایلەمەسە (وانا الى ربنا) ودرستلىكە
 بىزلر پروردگارمىز صارى (لمنقلبون) البته ایلەنگۇچىلر (۱) وفايتقۇچىلرمىز
 اولگانمىز دن صولك جنازە مر كىينە آتلانوب (وجعلوا له) وقىلدىلر مشركلر خدای
 تعالی گە (من عباده) آنىڭ بندەلرنىن (جزءاً) بىر كىسەك ونصیبىنى يەنى: «فرشته لارنى
 خداینىڭ قىلریدر» دىدىلر (ان الانسان) درستلىكە آدمى يەنى مشركلر
 (لكفور مبین) البته آشكارا بولغۇچى شكرانه سىز وكفران نعمت ايتكوچىلر كىم
 حق سبحانە و تعالی گە تيوش بولماغان صفتلارنى نسبت يىرور (أم اتخذ) ايا
 طوتقاندرمو خدای اوزى اوچون (مما يخلق) شول نرسەدن كىم ياراتور اوزى
 (بنات) قىلارنى يەنى اوزىنىڭ مخلوق بولغان فرشته لارنى اوزىنىڭ قىلارى ايتوب
 طوتقاندرمو وحالانكە قىزار اير بالاغە قاراغاندە ناقص وكىمەرەكلردر (وأصفيكم)
 ھىم صابلاغاندرمو سىزلارنى (بالبنين) اوغللر بىرلە وحالانكە اوغللر قىزغە قاراغاندە
 كامل واشرفلردر يەنى خدای تعالی سىزلر گە بخشى وكامل بولغان اىر بالا يىرور
 اوزىنە ناقص بولغان قىز بالانى اختيار ايتكاندرمو بو نىچاك درست بولور (وإذا
 بشر) وەر قاچان بشارت وخبر بىرلىشى بولسە (أعدهم) «فرشته لارنى خداینىڭ
 قىلریدر» دىپ ايتكوچى مشركلرنىڭ بىرسى يەنى بنو ملىح مشركلرنىن بىرسى
 (بما ضرب للرحمن مثلاً) شول نرسە بىرلە كىم خدای تعالی اوچون مثل قىلوب
 كىلتورور اول اوزى اول نرسەنى يەنى: «خداینىڭ قىلارى باردىر» دىپ ايتور
 اگر شول ايتكوچى كىشىنىڭ اوزىنە «سېنىڭ قىزىڭ بوادى خاتونىڭ قىز بالا طوغردى»
 دىپ خبر بىرسەلر (ظال وجهه مسوداً) اورلور آنىڭ يوزى قارالمىش بولوب
 غايت فايغوسىندن (وهو كظيم) وحالانكە اول اوزى طولودر فايغوو حىسرىدىن يەنى
 اچى طولى فايغو وحىرت بولور زىرا كە عرب مشركلرى خاتونلارى قىز بالا

(۱) خبردە كىلمىشدر كىم
 پىغىبىرمىز عليه السلام
 حضرتلرى مركبكە
 آتلانغاندە مبارك
 آياقلىرىنى اوزەنگۇگە
 فويغان وقتدە «بسم الله
 ديور ابدى تمام
 آتلانغاچ: الحمد لله على
 كل حال سبحان اللى
 سخر لنا هذا وما كنا
 له مقرنين وانا الى ربنا
 لمنقلبون» ديور ايدى.

طوغرسه بیک فایفورورلر وسویبهسلر ایدی بس اوزلرینه قز بالا بولونی
 سویبه گاج خداینک قز بالاسی بولونی نیپک درست کورورلر (أَوْ مِنْ يَنْشُوا)
 ایا شول کیمسه کم تریبه ایتولمش واوسدرلش بولور (فِي الْعَلِيَّةِ) زینتده وقدر
 وناز اچنده (وَمَوْفَىٰ الصُّمَامِ) وحالانکه اول کیمسه خصومت و مجادلهده (غیر مبین)
 دلیل وحجتی آشکارا قیلغوجی بولماس یعنی قز بالالر قدر وزینت اچنده
 اوسرلر شول سببلی آنلرده شجاعت و بیادریق بولماس صوغش میداننده هیچ
 اش کورگزه آلباسلر شول چهنن عرب مشرکری قز بالانی سویبهسلر بس
 خدای تعالی نك قز بالاسی بولونی نیپک محقول کورورلر بس خداینک قزلی
 باردر دیمه کلری آنلرنک غایت جهانندنر ودخی آنلرنک نادانلقلرندن بری
 شولدر کم (وَجَعَلُوا) هم قیلدیلر اول مشرکلر و آطادیلر (الْمَلَائِكَةَ) فرشتهلرنی
 (الَّذِينَ هُمْ عِبَادُ الرَّحْمَنِ) آنداين فرشتهلر کم آنلر خدای تعالی نك بندهلریدر
 (انثًا) خاتونلر دیوب یعنی همیشه خدایفه عبادت ایلیمک برله مشغول بولغان
 فرشتهلرنی خداینک قز لریدر دیوب آطادیلر (أَشْهَدُوا خَلْقَهُمْ) ایا حاضر بولدیلر
 و کوردیلر مو اول مشرکلر خدای تعالی نك فرشتهلرنی یاراتماقینی یعنی فرشتهلرنک
 قز ایدکلرینی قایدان بولورلر فرشتهلرنی یاراتقان وقتده آنلر قاراب طوردیلمو
 مرویدر که پیغمبر مز علیه السلام اول مشرکلردن صورادی فرشتهلرنک قز
 ایدکلرینی سز قایدن بلسر دیدی آنلر ایتدیلمو بز آنا و بابالرمزدن شول
 طریقه ایشندک آنا و بابالرمز نك یالغاجی توگللکلرینه گواھلق بیرهمز دیدیلر
 حق تعالی بیوردی کم (سَتَكْتُبُ) تیزدر کم یازلور (شهادتهم) اول مشرکلرنک
 گواھلقلری (وَيَسْئَلُونَ) هم صورالمنش بولور آنلر قیامت کوننده شول طوغریمن
 (وَقَالُوا) و ایتدیلمو بنو ملیح مشرکلری (لَوْ شَاءَ الرَّحْمَنُ) اگر تلهسه ایدی
 خدای (مَا عَبَدْنَاكُمْ) طابونماس ایدک بز فرشتهلرگه یعنی بز نك فرشتهلرگه
 طابونماقمز خداینک ارادهسی وتلهمه کی برلدر دیدیلر (مَا لَكُمْ بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ)
 یوقدر آنلرنک اوشبو ایتکان سوزلری برله هیچ بر علملری یعنی بو سوزنی
 بلوب ایتنهسلر بلکه باری مجادله و بحثلشور اوچونگنه ایتورلر اعتقاد یوزندن
 توگلدن (أَنْ هُمْ) ایهسلر اول مشرکلر (الْأَيْخُضُونَ) مگر شولکم بالغان ایتورلر
 زیراکه آنلرنک مدعالری شولدر کم بز نك فرشتهلرگه طابونماقمز خداینک تقدیری
 برلدر خدای تعالی بواشکه راضیدر بس بواشمز اوچون بزلرنی عذاب قیلماس

ديورلر و حالانكە آنلرنڭ بوسوزلرى يالغاندر زيراكە خدای تعالی كفرگە
 هيچدە راضى بولماس (أم آتيناھم) يا اينسە بېردكمو بز اول مشركلرگە (كتاباً)
 بركتابنى (من قبلہ) اوشبو قرآندن الگارى يعنى موندن الگارى اول مشركلرنڭ
 اشلرينڭ درستلكينە دليل بولورلق بركتاب آنلرغە بياردكمو (فھم بہ مستمسكون)
 بس اول مشركلر شول كتابغە يابشقوچيلردرموشول كتابنى اشلرينڭ درستلكينە
 دليل ايتەرلر مو يعنى البته آنداق توگلدر آنلرغە قرآندن الگارى هيچ بركتاب
 بېرلگانى يوقدر بس آنلرنڭ بو اشلرينە هيچ بر دليل و حجتلرى يوقدر (بل
 قالوا) بلکہ ايتورلر آنلر (انا وجدنا) درستلكە بز طايدق (ابائنا) اوزلرمز نڭ
 آنالرمزنى (على امة) بربول و برسېرت اوزرينە (وانا على ائارھم) ھم درستلكە
 بزلر آنلرنڭ اثرلرى و ايزلرى اوزرە (مھتدون) كونلگوچيلرمز يعنى آنالرمزغە
 تقليد قىلوب اوشبو اشلرنى اشلرمز آنلر فرشتەلرگە طابونور ايدىلر شول
 سببلى بزلر ھم طابونامز ديورلر (و كذلك) واوشانداق (ما آرسلنا) بېرمەدك
 بز (من قبلك) سېندن الگارى اى محمد عليه السلام (في قرية) ميچ بر قومەگە
 (من ندير) هيچ بر قورقتقوچى پيغمبرنى ككم آنلرنى عذابدن قورقتدى
 و توحيدكە اوندەدى (الافال متر فوها) مگر شول كم ايتدىلر اول قريە نڭ
 دولتلىلرى و بايلرى اول پيغمبرگە (انا وجدنا) درستلكە بز طايدق (ابائنا)
 آنالرمزنى (على امة) برطريق و بردين اوزرينە (وانا على ائارھم) ھم درستلكە
 بزلر آنالرمز نڭ اثرلرينە و ايزلرينە (مقتدون) اقتداء ايتكوچيلر و ايرگوچيلرمز
 يعنى اوشبو مشركلر كىي آنلر ھم آنا بابالرمزغە تقليد ايتوب مشرك بولامز
 ديدىلر (فل) ايتدى اول پيغمبر آنلرغە (اولو جئتكم) ايا سزلر آنالركزغە
 ايرورسزمو اگرچە مېن كىلتورگان بولسامدە سزلرگە (بأھدى) راستراق
 و توغرىراق بولغوچى ديننى (مما وجدتم عليه) شول نرسەدن كم طايدكز سز
 اول نرسە اوزرە (ابائكم) آنالركزنى يعنى مېن سزلرگە آنالركز نڭ دينندن
 يغشىراق بولغان حق ديننى كىلتورسەمدە سزلر مېن كىلتورگان ديننى قبول
 ايتەيوب آنالركزغە ايرەرسزمو ديدى (قالوا) ايتدىلر اول مشركلر پيغمبر نڭ
 سوزينە جوابدە (انا بما آرسلتم بہ) درستلكە بزلر شول نرسەگە كم بېرەلدىكز سز
 اول نرسە برلە (كافرون) اشانماوچيلرمز يعنى بز سېن كىلتورگان ديننى قبول
 ايتەسەز و ايمان كىلتورسەسەز ديدىلر (فانتقمنا منھم) بس انتقام آلدق بزا اول

آنالرینه تقلید ایتکوجی معاندلردن و آنلرنی هلاک ایلهدک (فَانظُرْ) بس قاراغل
 سین ای محمد علیه السلام (کَيْفَ كَانَ) نیچک بولدی (عاقبة المکذبین) پیغمبرلرنی
 بالفانغه توتقوچیلرنک حاللرینک عاقبتی کم بارچه لری هلاک بولوب عنذابده
 قالدیلر (واذ قال ابراهیم) ویاد قیفل شونی کم ایتدی ابراهیم پیغمبر غاردن
 چققانندن صوگ (لایبه) اوزینک آناسی آزرگه (وقومه) هم اوزینک قومینه
 آنلرنک پوتقه طابونغانلرینی ~~کوروگچ~~ ایتدی. (اننى برا) درستلکده مین
 بیزارمن و بیزگوجی من (مما تعبدون) شول نرسه دن کم سز لر طابونورسز آکا
 یعنی پونلردن بیزگوجیمین (الا الذى فطرني) لکن شول کسه کم یاراتدی مینی
 (فانه سیهیدین) بس درستلکده اول تیزدر کم مینی ثابت قیلور هدایت و ضالالتدن
 صاقلار (وجعلها) هم قیلدی ابراهیم علیه السلام توحید کلمه سینى (کلمة باقية)
 فالغوجی کلمه (فی عقبه) آنک ذریتنده و نسلنده شول جهتندر کم ابراهیم علیه
 السلام نسلنده و آنک اولادی آراسنده هر وقتده خداینى بر بلگوجی و خلقتی
 توحیدکه اونده گوجی کشی بولور ایدی و بعضیلر ابراهیمنک عقبتدن مراد محمد
 علیه السلامنک آیدر یا که ائیتیدر دیملر یا که مراد خدای تعالی ابراهیم
 پیغمبرنک نسلنده توحید کلمه سینى باقی قیلدی (لعلهم یرجعون) تا کم شایدکه
 اول مشرکلر فایتورلر و دونارلر شرک و کفر دن هم ابراهیمنک دینینه کرورلر
 (بل متعت) بلکه فائده لاندردم مین اوشبو دنیا نعمتلری برله (هولاء) اوشبو
 قریش مشرکلرینی (وابائهم) هم آنلرنک آنالرینی (حتى جاءهم الحق) تا شول
 وقتقه چه کم کیلدی آنلرغه حق بولغوجی سوز یعنی قرآن یا که اسلام دینی
 (ورسول مبین) هم آشکارا بولغوجی پیغمبر دلیللر و معجزه لر برله یا که توحید
 و اسلامنی بیان ایتکوجی پیغمبر یعنی محمد علیه السلام (ولما جاءهم الحق)
 وکیلکانی زمانده اول مشرکلرگه حق بولغوجی سوز یعنی قرآن (قالوا)
 ایتدیلر آنلر (هذا سحر) اوشبو سین کیلتورگان قرآن برسهر و جادولقدر (وانا
 به کافرون) هم درستلکده بزلر اول قرآنغه اوشانما و چیلر مز یعنی آنی خداینک
 کلامی دیب بلماسمز دیدیلر (وقالوا) دخی ایتدیلر قریش مشرکلری (لولا نزل
 فی اوچون ایندر لیه دی (هذا القرآن) اوشبو قرآن (على رجل من القرینین) ابکی
 قرینه نک یعنی مکه برله طائفنک برسندن بولغان بر ابر اوزرینه (عظیم) الوغ
 بولغوجی ابر اوزرینه یعنی اگر اوشبو قرآن خدایندن کیلگان بولسه

مكەدن وليد بن مغيرة باعتبه بن ربيعة كىي و ملائف شهرندن عروة ثقفى
يا كه حبيب بن عمرو كىي مال و منصب ايمسى بولغان اولوغ كشىلرگه كىلمك
كېرەك ايدى نى اوچون شوندا اين اولوغ كشىلرگه كىلمە بوب مەيدكە كېلدى بس
بو قرآن خدايىن كېلگان توگلىر دېدىلر آنلر اولوغلىقنى مال و دولت هم خىل
وخشم كۈبلىكى بولەگنە بولا دىب گمان ايتدىلر بلە دىلر كم خداى تعالى قاشنە
فضىلت و اولوغلىق دىنيا مانى و دىنيا اسبابى بولە توگلىر بس آنلر نك سوزلر يەنە
جوابە بيوردى كم (أَمْ يَكْفُرُونَ) ايا اول مشركلر تقسيم قىلورلر و بولارلر مو
رحمت رَبِّكَ رَبِّكَ رحمتنى يەنى پيغمبرلىكنى آنلر اوزلرى نلەگان كشىلرگه
بيروب خداينك رحمتنى و نعمتى اوز اختيارلرنچە تصرف ايتماكچى بولالرمو
پيغمبرلىكنك آچقىي آنلر قولندە توگلىر نا كم نلەگان كشىلر يەنە بيورلر ايدى
(نَعْنُ قَسْمًا بَيْنَهُمْ) بىز قسمت ايلەدك و بولب بىردك آنلر آراسنە (مَعِيشَتَهُمْ) آنلر نك
مەيشتلر ينى و تىركلك قىلونك اسبابىنى (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) اوشبو دىنيا تىركلكنە و هر كىمگه
نيوشلى رزق و روزىنى تقدىر ايلەدك آنلر آنك ند بىر ندىن عاجز قالورلر بس پيغمبرلك كىي
اياك اولوغ و اعلى منصب توغرىسنە دخل ايتەك آنلر شانى توگلىر (وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ) ^{۱۰۰}
هم كوئەدك بىز آدملر نك بعضلر ينى (فَوْقَ بَعْضٍ) بعضلرى اوستينە (دَرَجَاتٍ) درجەلر
تا كم برەو باى و دولتى بولدى و برەو فقير و محتاج بولدى برەو آزاد برەو قول
برەو ارتق و ايكنچى كىم و توبەن بولدى همەسى خداى تعالى نك تقدىر ايتەك كىي
ونلەمەك بىرلەدر كم آدمىلر نك بارچەسىنى بىر تىگىز قىلمادى آنلر نى متفاوت
ايلدى (لِيَبْتَلِيَهُمْ) تا كم توتسونلر اوچون (بَعْضَهُمْ بَعْضًا) آدمىلر نك بعضلرى
بعضلر ينى (سَخْرِيًّا) اش اشلەگۈچى و خدمت قىلغۈچى ايتوب يەنى آنلر نى
باى و فقير هم اولوغ و كىمك ايتوب ياراتدق تا كم بىر گروە ايكنچى گروەقە
اش اشلەسون و خدمت ايتسون اوچون فقيرلر بايلارغە اش اشلەرلر و كچكلر
اولوغلرغە خدمت ايتەرلر بىر بىر يەنە مدد و ياردم ايتوشورلر مەير بايغە خدمت
ايتەك بىرلە هم باى فقيرگە خدمتى اوچون آچە بىرلە ياردم ايتەدر شونك بىرلە
هر قايسىنك مەيشتلرى تۈزك بولور و دىنيانك اشلىرى منتظم بولور بس آدمىلر نك
بىر تىگىز بولماوى خداى تعالى نك رحمتندىر (وَرَحْمَةً رَبِّكَ) و ربك نك رحمتنى يەنى
نبوت و پيغمبرلك (خَيْرٍ) بىخشىراقدر (مِمَّا يَجْعَلُونَ) شول نرسەدن كم جمع
قىلورلر اول مشركلر يەنى پيغمبرلك دىنيا مالدىن بايلقدىن آرتقىر فضىلت و اولوغلىق

بايلىق بىرلە توغلىرى بىلكە پېغمبىر بولغان كىشى نېندايىن فقير بولسەدە افضل
 واولوغ بولور (وَلَوْلَا أَن يَكُونَ النَّاسُ) واگر بولماسە ايدى آدمىلر بارچەسى
 (أُمَّةً وَاحِدَةً) بىر گروە دىنباىنى آخىرت اوزرىنە ترجىح قىلودە يعنى دىنيا مالىنە
 خىزىلقدە ودىناغە محبت ايتودە آدمىلر مەسى بىر تولى بولماسە ايدى (لَجَعَلْنَا)
 البتە قىلور ايدىك بىز (لَمَن يَكْفُر بِالرَّحْمَنِ) خدای تعالى گە اشانباغان و ايمان
 كىلتورمەگان كىشى اوچون (لِيُبَيِّنَ) آنلر نىك ايلورينە (سُقَاتًا مِّنْ فَضَّةٍ) سىقلىرىنى
 كەوشدىن يعنى ايو توبەلر ينى كەوشدىن قىلور ايدىك (ومعارج) هم قىلور ايدىك
 آنلر نىك ايلورينە باصفىلر كم (عليها يظنون) اول باصفىلر بىرلە ايو توبەلر ينى منوب
 اوزلر ينى ظاهر قىلورلر و كورگازورلر (وليبينهم) دخى قىلور ايدىك ايمان
 كىلتورمەگان كىشىلر نىك ايلورينە (ابواباً) ايشكلرنى (وسرراً) هم كرسىلر
 و اورندىلر نى كەوشدىن (عليها) اول كرسىلر اوزرىنە (يتكئون) نىكە قىلورلر
 و طابانورلر آنلر (وزخرفاً) هم قىلور ايدىك آنلر اوچون زىنتلر نى آتتوندىن
 و كەوشدىن اوشبو آيندە دىنانىك و دىنيا مالىنىك غايىتدە خىير و كىم ايدىكىنە هم
 هېچدە خىق نەال قاشىندە قىرى و اعتبارى يوق ايدىكىنە اشارت باردىر حاصل
 معناسى شولدىر كە اكر آدمىلر نىك كوبرەگى دىناغە خىرىس و ملىبىتلر نىك دىنيا
 محبوت بولدىقتىن آدمىلر دىنيا مالىنى طلب ايتىك و جمىع قىلانغە مشغول بولوب
 خدای تعالى نىك عبادىتىن قالدورلىق بولماسلر ايدى كىف اهل نىك و مشركلر نىك
 ايو توبالر ينى هم باصفىلر ينى و ايشكلر ينى و بارچە نىك و كرسىلر ينى مەسىنى
 كەوشدىن يىلوب آلتون بىرلە آنلر نى زىنتلر ايدىك و آنلر نى دىناغە كوب مال
 و دولت اياسى قىلور ايدىك (وَأَن كُلُّ ذَلِكَ) و ايماسلر اوشبو ذكىر ايتولدىلر نىك
 كلىسى (لَهَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) مگر اوشبو دىنيا نىكلىكى نىك مئامى و نائىدەلەنە
 طورغان نرسەلر يدر مەسى زابل و فانىلر آخىرت اوچون هېچدە نائىدەسى
 يوقىر دىنيا اوچون كىندىر كم شول سىبلى خدای تعالى قاشىندە هېچ قىرى و اعتبارى
 يوقىر آندايىن اعتبارسىز نرسەلر كىف املينە بولماق مئامىلر (وَالْآخِرَةُ) و آخىرت
 نعمتى (عند ربك) پروردكارىك قاشىندە يعنى خدای تعالى نىك كىندە
 (لِلْمُتَّقِينَ) نىكلىق قىلغوجىلر هم شرك و كىفردن صافلانغوجىلر غە بولغوجىلر
 (ومن يعش) و هر كم كوزىنى يومسە يعنى اعراض قىلسە و يوز دوندىرسە
 (عن ذكر الرحمن) خدای تعالى نى ياد ايتودىن يعنى حلال و حرام احكامىنى ياد

(۱) نغضات الانسه مذ كور
 دركه شيخ الاسلام قدس
 سره بر مؤمن جن برله
 صحبت قیلور ایدی بر
 وقت مسجدده اولتور
 غاننده اول جن ایتدی
 ای شیخ آدمیلرنی چو ك
 كورمسن شیخ ایتدی
 بعضلری اویقوده بعضی-
 لری اویا كورورمن اول
 جن ایتدی آدمیلرنك
 باشلری اوستنده گی
 نرسه لرنی كوره سنهوسن
 میكا كورگاز گل بس
 اول جن حضرت شیخغه
 كورگازدی حضرت شیخ
 ایتور شوپله كوردمكه
 هر كشینك باشی اوستنده
 بر قوزغون اولتورغان
 بعضلرینك فاناطلری
 برله كوزلرینی قابلار
 وبعضلرینك كوزلرینه
 فاناطلرینی گاه توشو-
 رور و گاهی كیری
 یوقاری كونارور بو
 نرسه در دیوب چندن
 صورادم اول ایتدی قرآنه
 ومن بعش عن ذكر
 الرحمن نقيض له شيطانا
 دیوب اوقومادكمی اوشبو
 قوزغونلر شول شیطانلر
 در هر كم نك غافللكی
 مقدار نچه آگا استیلاء
 قیلورلر وغالب بولورلر
 دیدی

ایتودن یوز دوندرسه و خداينك عذابندن فورماسه هم رحمتندن امید ایتماسه
 (نقیض له شیطانا) مؤكل قیلورمز وسببچی ایتارم اول كمسه گه بر شیطاننى
 (فهو له قرین) بس اول شیطان آگا بولداش و مجلسداش بولور یعنی (۱) همیشه
 آنی اغوا ورسوسه قیلوب آزدرور (وأنهم لیصدونهم) ودرستلكده شیطانلر
 البته طیارلر اوزلرینه قرین بولغان كشیلرنی (عن السبیل) خدای تعالی بولندن
 (وبعسبون) هم گان قیلورلر شیطان بولبینه كركان كمسه لر (انهم مهنتون)
 شوپله دیوب كم درستلكده آنلر طوغری بولنه كونلگوچیلردر یعنی شیطان
 بولینی طوغری بول دیوب بولورلر (حتى اذا جاءنا) تا كم هر فايچان كیلسه
 اول شیطانغه قرین بولغان كمسه بزگه یعنی اولگاننن صوك قیامنده محشر
 یرینه كیلسه (قال) ایتور اول كمسه اوزینه قرین بولغان شیطانغه چونكه اول
 شیطان همیشه آنك برله برگه بولور هیچنه آندن آیرلماس محشر یرینه هم برگه
 كیلور بس شونده اول كمسه شیطانینه ایتور (یا لیت بینى وبيتك) كاشكى
 مینم برله سینك آرا كده یعنی ابكیمز نك آرامزه بولسه ایدی (بعدالمشرقین)
 ایكى مشرقنك یرافلغی یعنی مشرق برله مغرب آراسینك یرافلغی قدرلی
 ابكیمز نك آرامز یراق بولسه ایدی ومین سینی میچه كورماسام ایدی
 (فبئس القرین) بس نی پامان قرین و مجلسداشسن میكا دیور صكره آنلرغه بر
 ایتكوی ایتور (ولن ینفعكم) وهرگیز فائده بیرماس سز لرگه (الیوم)
 اوشبو كون یعنی آخرتنده اوشبو طریفه آرزو ایتنه كگذدن سز لرگه هیچ فائده
 حاصل بولماس (اذ ظلمتم) چونكه ظلملق قیلد كگذسز اوز نفسلر كزگه دنباده
 وقتكزده (انکم فی العذاب) شونك اوچون كم سز لر بولفوجیلر سز تموغ
 عذابنده اوشبو كون (مشركون) شریكلر واورتافلر شیطانلر كز برله نناك كم
 گناه قیلوده آنلرغه شریك ایدكز یاكه مراد سز لرگه فائده بیرمهس شیطانلر كز
 برله عذابده اورناق بولماقكز دیبه كدر یعنی عذابده شریك بولماقكز عذابنك
 بگل بیه كینه سبب بولماس آگا فاراب هیچ قایو كز نك عذابى تخفیف ایدلمهس.
 مرویدر كه رسول اكرم صلی الله تعالی علیه وسلم حضرتلری قومینك ایمان
 كیلتورمه كارینی امید ایتوب همیشه آنلرنی دهوت قیلور ایدی آنلرنك اوطوری
 عناد و قارشیلقلری آر طور ایدی حق تعالی بیوردی كم (أفانت تسمع) ایا بس
 سین ای محمد علیه السلام ایشندره آلورسكمو (الصم) صا كغراولرغه یعنی اول

مشرکونک کوکل قولانری ما کفر اودر حق سوزنی ایشتماسلر و آ کلاماسلر
 (أَوْتَمَدَى الْعَبْدَى) یا ایسه سین طوغری بولنی کورسانه آلورسکمو صوفر کشیلرگه یعنی
 آنلرنک کوکل کوزلری صوفر در حلقنی کورماسلر (وَمَنْ كَفَرَ) دخی سین شول کمسه نی
 هدایت قیلا آلورسکمو کم بولغو چیدر اول کمسه (فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) آشکاره آرزونلقه
 یعنی بومشرکلر تمام ضلالتده فالغانلردر سین آنلرنی هدایت قیلوغه قادر نوکل
 سین (فَأَمَّا نَذَبْنِ بَكَ) بس اگر بز کیتارساک سیننی دنیادن ورجمتوزنک جوارینه
 ایلنساک یعنی اول مشرکلرگه عذاب کیلودن الگاری سین وفات بولساک کوکناکنی
 خوش طوقل (فَأَنَا مِنْهُمْ مُنْتَقِمُونَ) بس درستلیکده بز آنلردن انتقام آلوچویز
 (أَوْ نُزَيِّتْكَ) یا ایسه اگر کورگازساک بز سینکا ای محمد علیه السلام (الَّذِي
 وَعَدْنَا هِمَّ) شول نرسه نی کم وعده قیلدی بز آنلرغه یعنی سین اوشبو دنیادن
 کیتبا ککنن الگاری آنلرغه وعده ایتولسگان عذابنی بیاروب آنلرغه عذاب
 کیلگانینی سینکا کورگازساک (فَأَنَا عَلَيْهِمْ) بس درستلیکده بز آنلرغه عذاب
 بیهر وگه (مقتدرون) قادر بولغوچیلریمز وکوچیز بیدر یعنی هر حالده آنلرغه عذاب
 کیلسه کرا کدر کراک سینک نرک و تنکده بولسون یا ایسه سین اولگاننن
 صوگ بولسون آنلر عذابنه گرفتار بولاهاقلردر (فَأَسْتَمْسِكُ) بس یا بوشقل سین
 ای محمد علیه السلام و طونوقل (بِالَّذِي أَوْحَى إِلَيْكَ) سینک صاری وحی ایتولگان
 نرسه گه آیات و احکامدن (أَنْتَ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) درستلیکده سین طوغری
 یول اوزره سین (وَأَنْتَ لَدُنَّا كَرِيمٌ) هم درستلیکده قرآن بر شرف و هز نفر سینکا
 (وَلَقَوْمِكَ) دخی سینک قومکا یعنی قریش هر بلرینه یا که بارچه عرب خلقینه
 شرفی و عزتدر عرب تلنجه بولماتی چیتندن یا که قومدن مراد بارچه امتدر
 (وَسَوْفَ نَسْأَلُكَ) و قیزدر کم صورالمش بولورسز اوشبو نعمت طوغری سیندن
 (وَأَسْأَلُكَ) و صوراخل سین ای محمد علیه السلام (مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ) شول
 کمسه لردن کم بیاردک بز سیندن الگاری (مَنْ أَرْسَلْنَا) بز نك رسوللریمزدن
 یعنی اولگی پیغمبرلرنک احوالینی استفسار ایشکل و صوراخل آنلرنک امتلردن
 و دینلرنک علماسندیق (أَجْمَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ) ایا قیلدی مو بز خدایدن باهقه
 (الهِ) مهبودلرنی کم (یعبدون) عابونولمش بولورلر اول مهبودلر یعنی صوراخل کم
 هیچ بر ملند و دینده خدایدن باشقهغه طابونماق برله بز بیورغان و فرمان
 قیلغان مز مو و اولگی مانلرده اوشبو اش مشروع بولغاندر مو معالمده مذکوردر که
 معراج کیچه سنده بارچه پیغمبرلرنی خدای تعالی رسول اکرم حضرتی برله برگه

جمع قیلدی هم پیغمبر مز علیه السلامغه پیغمبرلردن اوشبو طریقه صورافل دیدی
رسول اکرم حضرتی بوخصوصده هیچ بر شک طونمادق سببلی پیغمبرلردن
صورامادی (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ) و تحقیق یباردک بز موسی پیغمبرنی (بِآيَاتِنَا)
پیغمبرلکینه دلیل بولتوچی معجزه لر بیر بر له (أَلَىٰ فِرْعَوْنَ) فرعون صاری (وَمَلَأَهُ) هم
فرعوننک فومی صاری (فَقَالَ) بس ایندی حضرت موسی آنلرغه (أَلَىٰ) درستلکده من
(رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالملرنک پروردکاری بولغوچی خداینک یبارگان ایلیجسی
و پیغمبر یمن (فَلَمَّا جَاءَهُمْ بِآيَاتِنَا) بس کیلتورگانی زمانده موسی علیه السلام
آنلرغه بز نک علامت لر یه زنی یعنی عصا و بدیضا هم باشقه معجزه لر نی کورگان گانی
زمانده (إِذَا مِمَّ مِنْهَا) شول وقتده آنلر حضرت موسی دن (بَضْعُونَ) کولر لر
ایدی یعنی استهز آ قیلدیلر و مسخره گه طوندیلر (وَمَا نُرِيهِمْ) و کورگان مادک بز
آنلرغه یعنی فرعوننگه هم قومینه (مِنْ آيَةٍ) هیچ بر معجزه نی (أَلَىٰ أَكْبَرُ)
مگر شولکم اول معجزه اولوغراق ایدی (مِنْ أَخْتِهَا) اوزینک فرنداشندن یعنی
صوگنی معجزه اولگی سندن اولوغراق و عیبیراک ایدی شولای بولسه ده آنلر
اها نمدیلر (وَأَخَذْنَاهُمْ بِالْعُنَابِ) هم طوندق بز آنلرنی عذاب بر له یعنی آنلرغه
تعلق و چکورنگه هم بتلر کبی عذابلرنی یباردک (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) تا کم شاید که
آنلر دونارلر اوزلرینک باطل دینلرندن و ایمان کیلتورورلر دیوب لکن آنلر
هیچنه دونمادیلر و کفردن فایتمادیلر (وَقَالُوا) و ایندیلر آنلر عذابنی کوزلری
بر له کورگاج موسی علیه السلامغه (يَا أَيُّهَا السَّاحِرُ) ای سحر هلمینی بلگوچی
و جادولق اینکوچی بوسوزنی آنلر حضرت موسی نی اولوغلاب ایندیلر زیرا که
آنلرنک اعتقادلرنده سحر علمی بیک شریف و قدرلی علم ایدی آنلرنک ای ساحر
دیمه کلری ای عالم کامل دیمه کبر یا که آنلر همیشه حضرت موسی نی سحرچی
دیوب آطارلر ایدی شول عادت لرنجه باشلرینه عذاب کیلگانه هم ایندیلر کم
ای ساحر (أَدْعُ لَنَا رَبَّكَ) دعا قیلقل سین بز نک اوچون و صورافل اوزنک
پروردکارکن اوشبو خداینک بز لردن کوتارلمه کینی (بِمَا عَاهَدَ عِنْدَكَ) شول نرسه
بر له کم عهد قیلغاندر پروردکارک یعنی آنک عهدی باردر سینک فاشکنده دعا گنی
مقبول و مستعاب ایله مک بر له بس شول عهد بوینجه آنندن صورافل بز لردن
بو عذابنی کیتارسون (إِنَّمَا لَكُمْ هُنَا) درستلکده بز لر عذابیت طابقوچیلر مز یعنی
اگر اوشبو عذابنی دفع ایلسه بز لر ایمان کیلتورورمز دیندیلر (فَلَمَّا كَشَفْنَا)

آیت هر بیدک
و اولقه بر قول
ختم شرکار
ز علیه السلامه
و بیسی علوهی
بولا بلوروب
غالی آکا
ر بر بس علوه
فرست ایکن
ک هم بونرغه
ایقیز در ستره
چه قیلوب ایتور
لم: نصارا علی
بن الله دیورار
س این الله بولسه
ک هم بنات الله
ی یعنی خداینک
بولوری فرست
یاصح شولدر کم
ما تصون من
حسب جنم
بارک بولغای
تدیله خداین
بودلر عیسی
بولسه کیریک
حارالر آکا
عیسی توفیق
ن بولسه بلر
بر له توفیق
یلر بس حق
ت بیلاردی
م هر ناچان
عیسی بر له
وملک عرب
مستول اولمشرکار
نامی خاوش بر له خیر دیورار

بس كوتارگانم زمانه (عَنَّهُمُ الْعَذَابُ) فرعون قومندن عذابنى موسى عليه السلام
 دعاسى برله (اِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ) شول وقتده آنلر صندرور و بوزار بولدیلر
 قیلغان عهدلرینی یعنی وعده لرندە طور مادیلر و ایمان کیلتورمادیلر موسى
 عليه السلامك دعاسى مقبول بولغاچ فرعون خلق آگا ايارورلر ديب قورقدى
 بس بارچه قومینی بر بیرگه جمع قیلوب اوزى بر بيوك اورنغه چقدى (وَنَادَى
 فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ) هم ندا قیلدى فرعون اوزينك قومی آراسنده اولوغلاناچ
 یوزندن (قَالَ) ایتدى اول (يَا قَوْمِ) ای مینم قومیم (أَلَيْسَ لِي مَلِكُ مِصْرَ) ایا مینم
 قولمده و تصرفیده ایباسو مصر پادشاهلقى و من مصر ملکندە سلطان و پادشاه
 ایباسمن مو (وَهَذِهِ الْأَنْهَارُ) هم اوشبو نیل در یاسینك یلغە لری (تَجْرِي مِنْ تَحْتِي)
 آغارلر مینم سراپینك آستندن نیل در یاسینك صوی اوچ یوز آلتمش یلغە
 و آرقلرغە بولنمش ایدی آنلردن دورت اولوغ آرقلر فرعونك باقچەسى اچندن
 اونارلر ایدی شول جھندن فرعون اول آرقلر برله ماقتانوب ایتدی اوشبو
 یلغە لر مینم باقچەم اچندن آقارلر (أَفَلَا تَبْصُرُونَ) ایا سزلر کورماسسزمو ای
 مینم قومیم مینم عظمت و شوکتیم نی موسى ده بو عظمت و دولت بوقدر (أَمْ آخِذِينَ)
 بلکه مین آرتوغراق من (مَنْ هَذَا الَّذِي) اوشبو شوندا مین کەسە دن کم مینم ملکە
 (هُوَ مَيْمُونُ) اول خور و قدر سز در (وَلَا يَكَادِبِينَ) هم کوچی بنماس آنك سوزنی
 روشن ایتوب ایتوگە یعنی آچق ایتوب سوزنی آلماس کم اول کەسە دن مرادی
 موسى عليه السلام در یعنی مین موسى دن آرتوغراق من زیرا که مین پادشاه من
 عم دولت کوبدر موسى خور و قدر سز ککشیدر هم تلندە ضعیفك بار در
 سوزی آچق آکلانماس دیدی اول ملعون بو سوزنی یالغان ایتدی زیرا که
 حق تعالی حضرت موسى نك و احلل عقده من لساق دیگان دعاسى برله تلندن
 عقەنى و ضعیفکنی کیتەرگان ایدی لکن اولده تلندە ضعیفك بولدقندن فرعون
 قومی آنى همیشه شولایدی ديب گمان ایتەرلر ایدی ینه فرعون حضرت موسى نك
 پیغمبر بولماوینە اور گماننچە دلیل قیلوب ایتدی (فَلَوْلَا الَّذِي عَلَيْهِ) بس نی اوچون
 نوشورایدی اول موسى اوزره (أَسْزِرَةٌ) بله زکلر (مَنْ ذَهَبَ) آلتوندن اول
 زمانده عادت شول ایدی کم اگر بر کشینی قومك مهتری و الوغسی ایتوب
 صایلاسلر آنك قولینە آلتون بله زکلر کیورتورلر ایدی شول جھندن فرعون
 ایتدی: «اگر بو موسى قومك سیدی و پیغمبر یمن دیوب راست ایتە طورغان

(۱) بو آيت كريمة نك

سبب نزولنده بر قول شولدركم مشركلر پيغمبرم عليه السلامه ايتديلر: «عيسى مخلوقدر مخلوق بولا طوروب نصارا خلق آكا طابونورلر بس مخلوقه طابونو درست ايكان بزلرنك هم پوتلرغه طابونماقهر درستدر» ياكه شهبه قيلول ايتور ايديلركم: «نصارا خلق عيسى ابن الله ديورلر بس عيسى ابن الله بولسه فرشتهلرنك هم بنات الله بولماقلرى يعنى خداينك قزلرى بولولرى درست بولور» واصح شولدركم انكم وما تعبدون من دون الله حصب جهنم آيتى نازل بولماق مشركار ايتديلر خدايدن باشقه معبودلر همه سى نموغده بولسه لر عيسى هم نموغده بولسه كبرهك چونكه نصارالر آكا طابونورلر عيسى نموغده بولا طورغان بولسه بزلر هم پوتلرمز برله نموغده بولايق ديديلر بس حق تعالى آيت يباردى وبيوردى كم هر قاچان مريم اوغلى عيسى برله بر اش خصوصتك ضرب مثل ايتولسه اول مشركلر قاطى طاوش برله ققرشورلر.

بولسه نى اوچون خدای آكا آلتون بلزكلر بيرمه دى (أَوْ جَاءَ مَعَهُ) يا ايسه نى اوچون كيلمه دى آنك برله (الْمَلَائِكَةُ) فرشتهلر (مَقْتَرِينَ) آكا ياقن بولغانلرى حالده يعنى اگر موسى پيغمبر بولسه نى اوچون آكا خدمت ايتمك وياردم بيرمك اوچون آنك نيكورهنده فرشتهلر برگه كيلمه ديلر زيراكه بر پادشاه بر شورگه ايلچى يبارسه اول ايلچى گه خدمت ايتمك اوچون آنك برله برگه اوزينك خاص قوللرىنى وكشيلرىنى قوشوب يبارور تاكم بارغان بيرنده شوكت ومهابتلى كورنسون اوچون بس بو نيبك بولوركم خدای بر يالغز وفقير ككشيني پيغمبر ايتوب يبارور» (فَأَسْتَفَى قَوْمَهُ) بس يكل عقللى طابدى فرعون اوشبو مكر وحيله سى برله اوزينك قومىنى يعنى اوشبو حيله سى آنلرغه اثر قيلدى فرعونك سوزلرينه آلدانديلر (فَأَطَاعُوهُ) بس اطاعت قيلديلر وبوى صونديلر آنلر فرعونگه وموسى عليه السلامه ايه روين تمام يوز دوندر ديلر (أَنَّهُمْ كَانُوا) درستلكده فرعون قومى بولديلر (فَوَمَا فَاسَقِينَ) خداينك فرمانندن چقوچى گروه (فَلَمَّا أَسْفُونَا) بس آچيقلاندرغانلرى زمانده هم غضبه فيلغانلرى زمانده فرعون قومى بزنى ياكه بزلك رسولمىنى عناد وقارشيلقلرى برله (أَتَقَمْنَا مِنْهُمْ) انتقام آلدق بز آنلردن (فَأَخْرَجْنَاهُمْ) بش غرق قيلدى بز آنلرنى نيل درياسينه (أَجْمَعِينَ) بارچهلر بىنى (فَجَعَلْنَاهُمْ) بس قيلدى بز اول فرعون قومىنى (سَلَفًا) صوگفى مشركلرنك سلفى وآلدن بارغوچيلرى (وَمَثَلًا) هم قيلدى آنلرنى بر عبرت واوگت (لِلْآخِرِينَ) صوگفى امتلرگه يعنى آنلرنك فصللرىنى ايشتوب وعظله نورلر وعبرت آلورلر (وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا) ومثال ايتوب كيلتورلگانى زمانده مريم اوغلى عيسى پيغمبر (إِذَا قَوْمُكَ) شول وقتده سينك قومك يعنى مكه مشركلرى (مَنْهُ يَصْنَعُونَ) اول (۱) مثلن فزع وفرىاد فيلورلر وآوازلرىنى كوتوروب ققرورلر (وَقَالُوا) هم ايتديلر آنلر (أَلَهِنَا خَيْرٌ) ايا بزلك خدايلر مز وپوتلر مز يخشيراقيميدر (أَمْ هُوَ) يا ايسه عيسى يخشيراقيميدر هر قاچان عيسى نموغ اوطونى بولا طورغان بولسه بزلك پوتلرمز هم شولاى بولسونلر ديديلر (مَا ضَرَبُوهُ لَكَ) آنلر كيلتورمه ديلر بو مثلنى سينكا اى محمد عليه السلام (الْأَجْدَلَاءُ) مگر سينك برله جدل وخصومت فيلماق ويخله شيك اوچونگنه كيلتورديلر حقنى باطلدن آيرماق اوچون توكلدر (بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصُونَ) بلكه اول مشركلر خصومت ايتكوچى بر گروه دركم

قاطى طاوش برله ققرشورلر.

منهبلرگه آيرلديلر (فويل) بس نى كوينچ وحسرتدر (لَلَّذِينَ ظَلَمُوا) ظالمق
 فيلغان كهمسلرگه اوشبو فرقه لردن (مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ) بركوننك عذابندن كم (الْيَوْمِ)
 رختكوجيدىر اول عذاب (هَلْ يَنْظُرُونَ) ايا كونارلرمو اول فرقه لر يعنى كوتمه سلر
 (الْأَسَاطِيرَ) مگر قيامتنى كونارلر (أَنْ تَأْتِيَهُمْ بَغْتَةً) اول قيامتنك كپلما گيىنى
 آنلرغه ناكيمان و آكسزدن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) وحالانكه آنلر اوزلرى بلماسلر
 وغافللكده بولورلر دنيا اشلرى برله مشغول بولولرى سببلى (الْأَخْلَافُ) دوستلر
 (يَوْمَئِذٍ) شول كونده يعنى قيامتك (بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ) آنلرنك بعضلرى بعضلرینه
 دشمان بولورلر و دنيادهمى دوستلقلرى اونوطلور (الَّذِينَ آمَنُوا) مگر تقوالقى
 ايتكوجيلر و شر كىن صافلانقوجيلر كم آنلر بر برسینه دشمان بولماسلر (۱)
 (يا عباد) اول كونده برندا فيلغوجى خدای تعالى طرفندن متقى لرگه ندا قيلور كم
 اى مينم بنده لرم (لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ) يوقدر هيچ قورقو سزلرگه (الْيَوْمِ) اوشبو
 كون (ولا انتم تعزنون) هم كوينور و قايفرور بولماسسز سزلر اوشبو كون
 هيچ اش توغر بسندن (الَّذِينَ آمَنُوا) شول كهمسلردر اول بنده لركم ايمان
 كيتلورديلر و اشانديلر (بِآيَاتِنَا) بزك آيتلر يمزگه (وَكَانُوا مُسْلِمِينَ) هم بولديلر
 آنلر بوى صونقوجيلر خدائينك فرمانينه (ادخلوا الجنة) كركزلر جنتكه (انتم
 وَاَزْوَاجِكُمْ) سزلر هم مؤمنه بولغان خاتونلر كز (تعصرون) شادلاندرلش
 بولورسز ياكه مكرم و قىرلى بولورسز اول جنتكه (بِطَافٍ عَلَيْهِمْ) طواف ايتولمش
 بولور آنلر اوزرینه يعنى جنتده آنلرغه حوريلر و غلمانلر طواف قيلورلر
 (بِصَافٍ مِنْ ذَهَبٍ) نورلى طعاملر برله طولى بولغان آلتون طاباقلر برله (وَكَوَابٍ)
 هم نورلى شرابلردن طولى بولغان كاسلر برله (وَفِيهَا مَا تَشْتَهَى الْأَنْفُسُ) هم جنتكه
 بولغوجيدىر آنلرغه شول نرسه كم آرزو قيلور و تلر آنى نفسلر (وَتَلَذُّونَ الْعَيْنَ)
 هم لذتلنور آكما فاراماق برله كوزلر (وَأَنْتُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) دغى سزلر اول
 جنتكه منگو قالفوجيلرسز (وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي) و اوشبو شول جنتدر كم (أُورِثْنَهَا)
 ميراث ايتوب بيرلدى سزلرگه اول جنت اوشبو كون (بِهَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول
 نرسه سببلى كم اشلر بولد كز سز دنياده نورلى خيرات و طاعتلردن (لَكُمْ فِيهَا
 فَاكِهَةٌ كَثِيرَةٌ) سزلرگه بولغوجيدىر اول جنتده كوب يمشلر (مِنْهَا تَأْكُلُونَ)
 اول يمشلردن سزلر آشارسز هميشه (أَنْ الْمَجْرَمِينَ) درستلكده مشركلر و كفر
 اهلى (فِي عَذَابٍ جَهَنَّمَ) نعوغ عذابنده (خَالِدُونَ) منگو قالفوجيلردر (لَا يفترونهم)

(۱) زيرا كه مشركلرنك
 دوستلقلرى بر برينه
 معصيتكه هم كفرگه
 ياردم ايتوشمك اوچوندر
 شول سببلى قيامتده
 آنلر بر برينه دشمان
 بولوب بر برينى لعنت
 ايتارلر اما مؤمنلرنك
 محبت و دوستلقلرى
 خدای تعالى اوچوندر
 شول سببلى هميشه
 بر برينه دوست بولوب
 شفاعت قيلشورلر.

ضعيفه ندرلەس و بىگىل ايتولەس عذابنى آنلردن (وَهُمْ فِيهِ مُبْلَسُونَ) مەم آنلر
 عذابكە اميدسىز بولغوجيلردى بارچە راحتدن قورونلۇدن مەم عذابنىڭ يىگىللەنمە كىندىن
 (وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ) و ظلملىق ايتىمەدك بىز آنلرغە اوشىو طريقە عذاب قىلماق بىرلە
 (وَلَكِنْ كَانُوا هُمُ الظَّالِمِينَ) ولەكىن بولدىلر آنلر اوزلرى ظلملىق ايتكوجيلر
 اوز نفسلرئىنە كىفر و شركارى سببى (وَنَادُوا) و نىدا قىلورلر آنلر قورتولماقندىن
 اميدلرئىنى اوزگىچ تەوۋغ خازنى بولغان مالككە (يَا مَالِكُ) اى مالك خدای
 تەالى دن سوراغل (لِيَقْضِيَ عَلَيْنَا رَبُّكَ) تاكىم حكىم قىلسون بىزنىڭ اوزرىمىزگە
 پىروردكارىڭ يەنى خدای بىزلىرگە اولوم بىرسون و بىزنى اولترسون تاكىم اوط
 عذابىنى سىزماس ايدىڭ دىورلر (قَالَ) ايتور مالك آنلرنىڭ سوزىنە جوابدە مك
 يلىدىن صوك (انكُم مَّاكثُونَ) درستلككە سىزلىر تورغوجيلرسىز و مېشىشە قانغوجيلرسىز
 تەوۋغدەكم مېشە اولمىڭ و جىبارلىق سىزلىرگە يوقىدىر صوكىرە حق تەالى آنلرغە ايتور
 (لَقَدْ جِئْنَاكُمْ بِالْحَقِّ) حەقىق كىلتوردىڭ بىز يەنى بىباردىڭ سىزلىرگە راست و توغرى
 بولغوجى سوزنى پېغمبەرلر آرلى دىيادە و تىكزىدە (وَلَكِنْ أَكْثَرَكُمْ) ولەكىن
 سىزنىڭ كۆپلىرى (لِلْحَقِّ) حق بولغوجى سوزگە (كَاهُونَ) مكر و كورگوجيلرسىز
 يەنى سوزنى قبول قىلمايدىڭز و ايشتمەيدىڭز (أَمْ أَمْرًا) بلكە محكم قىلدىلر
 مشركلر و تىزودىلر (أَمْرًا) براشنى حەقنى رد قىلو خصوصەنە ياكە پېغمبەرلرگە
 مكر و ضرر قىلو توغرىسىندە (أَمْ يَحْسَبُونَ) ايا گىمان قىلورلر مەم كىفر اھلىنىڭ
 مكر ايتكوجىبارى (أَنَا نَسِيعٌ سَرِيمٌ) شويىلە دىيويىم بىز ايشتماسىز آنلرنىڭ
 باشرىن سوزلرئىنى و كوكىللىرى بولغان قىصد و نىتىلرئىنى (وَنَجِوَاهُمْ) مەم بىر بىرى
 بىرلە مشورت ايتىپ سوزلە گىمان سوزلرئىنى (بَلَى) بلى بىز ايشتورمىز آنلرنىڭ مەم
 بىر زىلرئىنى (وَرَسُولُنَا) مەم بىزنىڭ رسوللرئىمىز يەنى مەللرئى بىزىزغوجى فرشتەلر
 (لَدَيْهِمْ) آنلرنىڭ قاشلرئىدە مەم آنلرغە مۇكللردىر (يَكْتُبُونَ) يازارلر اول فرشتەلر
 آنلرنىڭ قىلغان اشلرئىنى و سوزلە گىمان سوزلرئىنى بىزنىڭ فرمانىمىز بىرلە (قُلْ) ايتىڭلر
 سىن اى مەم عليه السلام (أَنْ كُنْ) اگىر بولسى (لِرَّحْمَنِ وَرَدَّ) خدای تەالى نىڭ
 بالاسى نىتا كىم مشركلر گىمان قىلورلر (فَأَنَّا أَوْلُ الْعَابِدِينَ) بىس مېن مابىنغوجيلرنىڭ
 اۆلى مەن خدای تەالى گە اى بىر بىلمك بىرلە يەنى اگىر خداینىڭ بالاسى بولسى
 ايك اۆل آنىڭ بالاسى بارلىقىنى مېن بىلسام كىرك ايدى زىرا كە مېن آخى
 عبادت ايتكوجيلرنىڭ اۆلى مەن و حالانىكە مېن بلورمىن كىم البتە آنىڭ بالاسى يوقىدىر

بس سزله نېچك آڭا ولد اثبات فيلورسز صاحب پكشافي بو آيتنك تفسيرنده
 ديمشدر كه اگر خداينك بالاسى بولسه ايدى و روشن دليل برله هم برهان
 صحيح برله بالاسى بارلق ثابت بولسه ايدى بس مېن تعظيم قىلغوجيلرنك اولى
 بولور ايدم يعنى هميشه خداينى تعظيم قىلورمن اگر بالاسى بولسه هم تعظيم
 قىلور ايدم لکن آنك البنه بالاسى بوندر (سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) پاك
 و منزهدر كوكلرنك هم بيرنك پروردگارى (رَبِّ الْعَرْشِ) عرشنك خداوندى
 و يارانغوجيسى (عَمَّا يَصْنَعُونَ) شول نرسه دن صفتلارلر مشركلر يعنى بالاسى بولماقندن
 منزهدر (فَرِّمَهُمْ) بس قويق سېن اى محمد عليه السلام اول مشركلرنى (يخوضوا) ناكم
 سعى قىلسونلر آنلر اوزلرنك باطل اشلىرىنه (ويلعبوا) هم اويناسونلر آنلر دنياده
 اوزلرى نله گاچه (حَتَّى يَلْفُؤُوا) ناكم بولوققانلر ينه چه و كورگانلر ينه چه (يَوْمَهُمُ الَّذِى
 يَوْمَعُونَ) شونداين كونلر ينى كم وعه ايتولمش بولورلر آنلر كورمكلرى برله
 يعنى قيامت كونى (وَهُوَ الَّذِى) و اول خداى تعالى شول ذاتلركم (فِى السَّمَاءِ اِلَهٌ)
 كوكك فرشته لرنك معبودلر (وَفِى الْاَرْضِ اِلَهٌ) هم بيرده عبادة ايتكو چيلرنك معبودلر
 آدميدن و پيرلردن (وَهُوَ الْحَكِيمُ) هم اول تعالى اشنك حكمت اياسلر (الْعَلِيمُ)
 بلگوجيدر بارجه اشنك تدبير و مصلحتينى (وَتَبَرَّكَ الَّذِى) وعالى هم او اوغ بولدى
 شول خداى تعالى كم (لَهُ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ) آڭا مخصوصدر كوكلرنك هم
 بيرنك پادشاهلى (وَمَا بَيْنَهُمَا) هم كوك برله بير آراسنكغى نرسه لرنك پادشاهلى
 (وَعِنْدَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ) هم آنك فاشندهدر يعنى آڭاغنه مخصوصدر قيامتنك فايچان
 بولاچاغينى بلك (وَالَّذِى يَرْجَعُونَ) و آنك صارى فايچارلش بولورسز همه لركز
 قيامتنده (وَلَا يَلْبِكُ الَّذِىنَ) و مالك بولماسلر اول قيامت كونده شول كمسه لركم
 (يَنْعَمُونَ مِنْ دُونِهِ) طابونورلر مشركلر اول نرسه لركه خداى تعالى دن باشقه يعنى
 پونار مالك بولماسلر (الشَّفَاعَةُ) شفاعتنى يعنى مشركلرنك پوتلرى و معبودلرى
 آنلرغه شفاعت قىلا آلماسلر و آنلرنى عذابدن قوتقارماسلر (الَّذِينَ شَهِدُوا) مگر شول
 كمسه شفاعتنى مالك بولور كم گواهلق بيرگانلر اول (بِالْحَقِّ) راستلق و طوغر بلق
 برله يعنى اول مشركلرنك معبودلرندن ملائكه و عيسى هم عزيز عليهم السلام
 شفاعت رتبه سينه مالك بولورلر زيرا كه آنلر دنياده حقلق برله گواهلق بيرگانلردر
 (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) هم آنلر بلورلر كوكللىرى برله تللىرى برله گواهلق بيرگان اشلىرىنى
 و آنلر مؤمنلر كه گنه شفاعت قىلورلر (وَالَّذِينَ سَأَلْتَهُمْ) و اگر سوراساڭ سېن خدايدن

باشقہغہ عبادت ایتکوچیلردن (من خلقهم) کم اراندی آنلرنی یعنی سوزنی کم یاراندی
 دیب سوراساڭ (لای ان الله) البتہ ایتورلر آنلر الله یاراندی دیوب زیراکہ
 الله تعالی یاراتقانلقی غایب امردر آنی انکار قیلر آلماسلر (فانی یؤفکون) بس
 نیچک دوندرلش بولورلر آنلر غداغہ عبادت ایتودن اوزلرینی خدای تعالی
 یاراتقان ایدکینی بلہ طوروب (وقیلہ) دخی خدای تعالی نڭ قاشنڭ در پیغمبر علیہ
 السلامنڭ ایتکان سوزینی بلہک یعنی غداغہ معلوملر آڭ شول سوزی کم
 ایتندی (یارب) ای مینم ریم (ان هولاء) درستلکک اوشبو قیلر شرکری (قوم
 لا یؤمنون) برگروه در کم ایمان کیلنورماسلر (فاصع عنهم) بس یوز دوندرگل
 سین ای عید علیہ السلام آنلردن (وقل سلام) هم ایتکل سین سزلردن سلامت بولودر
 مینم مطلوب (فسوف یؤمنون) بس تیزدر کم بولورلر آنلر کفر وشرکرنڭ
 عاقبتینی باشلرینه عذاب کیلگاج.

(۱) برائت کیچہسی
 اوشبو امتکک بیرلش
 فضیلتلی کیچہلرنڭ
 برسیدر حدیث شریفہ
 کیلمشدرکک برائت
 کیچہسندہ حق تعالی
 بنه لرنڭ گناه لرنی
 یارلقار بنی کلب
 قبیلہسی قویارینڭ
 نوکاری صانچہ هم
 اوشبو کیچہدہ زمزم
 صوی آرتور و صاحب
 کشانی کیلنورمشدرکک
 هر کم برائت کیچہسندہ
 یوز رکعت نماز اوفوسہ
 حق سبحانہ و تعالی یوز
 فرشته ییارور اوتوز
 فرشته اول کسہگہ
 بشارت بیروورلر
 و اوتوز فرشته آنی
 عذابن ایمین قیلورلر
 هم اوتوز فرشته آنی دنیا
 آتلرنندن صافلارلرون
 فرشته شیطان مکرینی
 اول کسہدن دفع
 قیلورلر.

سورہ ان مکبہ وهی تسع وخمسون آیه

۴۳ نچی سورہ سورہسی مکدہ نازلدر ۵۹ آیتدر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(بِسْمِ) الله اعلم مراده امام ابوالیث رحمة الله تفسیرنڭ امام ترمذی قدس سرہدن نقل
 قیلور کم حق سبحانہ و تعالی حروف مقطعه برله باشلانغان سورہلردہ بارچہ احکام
 وقصصنی اجمالا شول حرفلردہ جمع قیلمشدر لکن آنی هم قیلماس مکر پیغمبر
 یاکہ ولایت صاحبی گہ بلور باشہ کشیلرگہ آڭلاتماق اوچون احکام وقصصنی
 هر سورہدہ تفصیلا بیان ایتکاندر (وَالْکِتَابُ الْمِیْمِ) قسم یساد قیلورمن ظاهر
 وآشکارہ بولغوی قرآن برله (اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ) درستلکک بر ایندرکک اول قرآننی
 (فی لیلۃ مبارکۃ) اولوغ و برکتلی بولغوی کیچہدہ کم اول کس کیچہ سینر و قدر کیچہسندہ
 ایندر مکنن مرادلوح المحفوظن دنیا کوگبنہ ایندرلما کی شول کیچہدہ واقع و لغاندہ (اِنَّا
 کُنَّا مُنذِرِیْنَ) درستلکک بر بولغوییمز بندہ لرنی فورقنغوی قرآننی ایندرما کییمز
 برآه و بعضبار لیلۃ مبارک برائۃ کیچہ سینر دیورلر یعنی شباننڭ اون ششہی
 کیچہ سینر و آنڭ مبارک بولمانی اول کیچہدہ فرشتهلر اینبا کننن هم عالم معلول
 بولماقننن هم نعمت و رزقلرنڭ تقسیمی اول کیچہدہ واقع بولمانی چهندندر (بِسْمِ
 یفرق) اول کیچہدہ جدا ایتولمش و آبورلش بولور (کُلُّ امْرٍ حَکِیْمٍ) هر بر

حکم قیلنمش اش یعنی کیله چک بلغه قدر بولاچاقی اجلار ورزقلر اول کیچهده
تعیین قیلنور (أمرًا) امر قیلدی و بیوردق بز اول کیچهده حکملرنی تفصیل قیلماق
برله (من عندنا) اوز فاشمزدن (أنا کنا) درستلکه بز بولدق (مرسلین) ییارگوچی
سینی ای محمد علیه السلام (رحمة من ربک) رحمت ایتوب پروردگار کندن بنه لرگه
یا که ییارگوچی بولدق بز جبرائیلنی قرآن برله محمد علیه السلامغه یا که
فرشته لرنی ییاردک اوشبو کیچهده مؤمنلرگه سلام قیلماق اوچون (أنه) درستلکه
خدای تعالی (هو السميع) اولدر ایشتکوچی بنه لرنک سوزلرنی (العلیم) بلگوچی
آنلرنک نیتلرنی (رب السموات والأرض) کوکلرنک هم یرلرنک پروردکاری
بولغوچی (وما بینهما) هم کوک برله یر آراسنغی نرسه لرنک پروردکاری بلگن سز
ای بنده لرن (ان کنتم موقنین) اگر بولسه کز سز شکسز اشانغوچیلر یعنی
یقیننی طلب ایتکوچیلر (لا اله الا هو) یوقدر هیچ عبادتکه مستعق معبود مگر
اول خدای تعالی گنده در (یعنی) ترگزور اول (وبیت) هم اولتورور (ربکم)
سزرنک ربکزددر اول خدای (ورب ابائکم الاولین) هم اولکی آنلرکرنک
پروردکاریدر (بل هم فی شک) بلکه اول مشرکلر شکده و گمانده بولغوچیلر در
اول قرآنندن یعنی آکا اشاناسلر (یلعبون) اوینارلر آنلر واستهز آء قیلورلر
قرآن برله (فارتقب) بس سین ای محمد علیه السلام منتظر بولغل و کونوب طورغل
آنلر اوچون (یوم تأتي السماء) شول کوننی کم کیلور کوک اول کوننه (بدخان
مبین) آشکاره بولغوچی تونون برله عرب خلقی غالب بولغان شرنی و یاوزلقنی
دخان دیوب نسیبه قیلور بس تونون برله کیلور دیبا کدن مراد آنلرغه عذاب
نازل بولور دیبا کدر یا که تونوندن مراد مکه فتح ایدلگان کوننی بولغان غبار
وطوزاندنرکم هوای تمام قاپلاغان ایدی یا که مشرکلرگه کیلگان فحطلق و آچلقدر
کم حضرت پیغمبرنک دعاسی سبیلی شولقدر آچلق طارندیلرکم غایت آچلقلرنندن
کوزلرنه کوک برله یر آراسی تونون کبی بولوب کورنور ایدی بعضیلر قولنه
بو دخاندن مراد فیامت علامتلرنندن بولغان آخر زمانه ظاهر بولاچق تونوندن
(یغشی الناس) قاپلار اول تونون آدمیلرنی و فرق کونگه چه طورور
مؤمنلرگه اول تونون سبیلی زکام و طوماو کبی بر حالت بولور
کفر اهلی اول تونوندن بی هوش و سراسیمه بولورلر و فرشته لرن آنلرغه ایتورلر
(هذا عذاب الیم) اوشبودر رنجتکوچی عذابکم حق تعالی وعده قیلغان ایدی

آنلر زاريلق قیلوب ایتورلر (رَبَّنَا اكْشِفْ) ای بزنگ پروردگارمز کونهرگل سین (عَنَّا الْعَذَابَ) بزلردن عذابنی (اَنَا مُؤْمِنُونَ) درستلکده بزلر ایمان کیلتورگوچیلرمز یعنی بو عذابنی بزلردن کیتهرسهک ایمان کیلتورورمز دیورلر حق تعالی بیورورکم (أَنِّي لَأَمُّ الذَّكْرَى) نیچک بولور آنارغه وعظله نهك وأوگوت آلماتی اوشبو مقدار عذاب برله (وَقَدْ جَاءَهُمْ) وحالانکه کیلدی آنلرغه (رَسُولٌ مِّنْهُمْ) مھجزه لر کورگاز گوجی پیغمبر هم آنلرنی حق دینکه اوندهدی (ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ) صکره یوز دوندردیلر آنلر اول پیغمبردن وآکئا اوشانمادیلر (وَقَالُوا) هم ایتدیلر آنلر (مَعْلَمٌ) اوگره تلمشدر اول پیغمبر یعنی بوکلامنی وفرآنی آکئا برکشی اوکره تدر (مجنون) جنله نمش و دیوانه در اول دیدیلر آنلرغه کیلگان پیغمبرگه شول سوزنی ایتکان بولسه لرده باشلرینه عذاب کیلگاج ایمان کیلتوره مز دیوب وعده قیلورلر (اَنَا كَاشِفُو الْعَذَابِ) درستلکده بز عذابنی کونهرگوچیمز اول مشرکلردن (فَلَيْلًا) بر آز زمان یعنی پیغمبر علیه السلامک دعاسی برکانتک آنلردن قحطلق بر آز کونهرلوب تورورلکن آنک کونهرلمه کندن هیچ فائده بوقدر (انکم عائدون) درستلکده سزلر بینه فایتقوچیلر سز کفر وشرککترگه مرویدرکه ابو سفیان فریشدن برجماعت برله مکهدن مدینه که کیلوب پیغمبرمز علیه السلامغه کوب زاریلقلر قیلوب بزلردن دعا ایلد بوبلانی کیتهرکل دیوب یالباردی اول حضرت دعا ایلدی قحطلق بلاسی کونهرلدی آنلر همان اولگی کبی کفر وعنادلرنده ثابت بولدیلر (۱) (يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى) یاد قیلقل شول کوننی کم توتارمز کفر اهلینی الوغ توتماق برله یعنی قیامت کوننده بعضیلر مراد بدر صوغشی کونیدر دیمشلر یعنی آنلرغه عذاب بیهرورمز خور ورسوا قیلورمز (اَنَا مُنْتَقِمُونَ) درستلکده بز انتقام آلفوچیمز اول کوننده مشرکلردن (وَلَقَدْ فَتَنَّا) وتعقیق فتنه لندرک وصنادق بز (قبلهم) مکه مشرکلرندن الگار (قوم فرعون) فرعون قومینی (وجاءهم) هم کیلدی اول فرعون قومینه (رسول کریم) اولوغ وحرمتلی پیغمبر یعنی موسی علیه السلام (ان ادوا الی) شویل دیوب کیلدی کم ادا قیلکز یعنی بیهرگز مینم برله ای فرعون قومی (عباد الله) خدای تعالی ننگ بندهلرینی یعنی بنی اسرائیلنی (ان لکم) درستلکده مین سزارگه (رسول امین) اوشانچلی بررسول وایلهی من (وان لاتعلوا علی الله) دخی شویل دیوب کیلدی کم باش طارتماکز وتجبیرک

(۱) دخانندن مراد قیامت علامتندن بولغان نوتوندر دیگانلر ننگ قولینه بناء توجیهی شولدرکه آخر زمانده مذکور نوتون پیدا بولوب آدمیلر کوب زاریلقلر برله دعا قیلگاج فرق کوندن صوگ اول نوتون کونهرلور آنلرینه اولگی کفر وشرک کوننده هم فسقلرنده بولورلر.

ايتمه كز خدای تعالی اوز رینه ای فرعون قومی (اِنِّیْ اَتِیْکُمْ) درستلکده مین
 کيلتورگوچی من سز لر گه (بَسُلْطَان مَبِیْن) روشن و ظاهر بولفوجی دلایلنی
 اوز منڭ حق پیغمبر بولماقغه فرعون قومی حضرت موسی دن بوسوزنی ایشتنکچ
 آڭا اذیت و جفا ایتمه ککه قصد قیلدیلر حضرت موسی بیوردی کم (وَاِنِّیْ عِنْدَ)
 و درستلکده مین صغندم (بَرِّیْ وَرَبِّکُمْ) مینم پروردگارم هم سز نڭ پروردگار کز
 بولفوجی خدای تعالی گه (اِن تَرْجِعُوْنَ) سز نڭ میننی رجم قیلماق کزدن و طاش
 برله آلوب سورمه ککزدن یعنی خدای تعالی میننی صافلار (وَاِنْ لَمْ تُوْمِنُوْا لِيْ)
 و اگر سز لر اوشانماسا کز مېڭا و ایمان کيلتورمه سه کز (فَاَعْتَزِلُوْنَ) بس میندن
 بر جیتک بولکزی یعنی ایمان کيلتورمه سه کز مېڭا تعرض قیلما کز و تېمه کز یغشیاق کزنی
 امد ایتمه هم باری مېڭا یهاناق کزنی نیکورمه کز « دیدی فرعون قومی اَنڭ سوزینی
 قبول قیلما یوب تللری و قوللری برله آنی رنجوته باشلادیلر (فَدَعَا رَبَّهُ) بس دعا قیلدی
 موسی علیه السلام پروردگار ینه (اِنَّ هٰؤُلَاءِ) شویله دیوب کم اوشبو قبطیلر
 گروهی (قوم مجرمون) کفر و عنادغه دایه چیلیق ایتکوچی گروهلر یعنی
 « الهی سین آنلرنی هلاک ایل گل کم آنلر مشرکلردر ایمان کيلتورمه سلر »
 دیدی حق تعالی اَنڭ دعاسینی قبول قیلدی و ایتدی (فَاَسْرِعْ بَعَادِي) بس ایلنکل
 و چقارغل سین ای موسی مینم بندلر مینی یعنی بنی اسرائیلنی مصر دن آلوب
 چقل (اِلْبَآء) کیچ برله (اَنْکُمْ مَتَّبِعُوْنَ) درستلکده سز لر ایه رلشلر سز یعنی
 فرعون هم اَنڭ قومی سز نڭ مصر دن چققان کزنی بلگاچ سز نڭ از کزدن
 بارورلر و سزنی نوتماقچی بولورلر و هر قاچان نیل در یاسینڭ چیتینه ایرشسه کز
 دریاغه طایاغڭ برله صوقفل تا کم دریا پارلوب بول ظاهر بولور بنی اسرائیل
 شول بولدان اوتەرلر (وَاَتْرَكَ الْبَحْرَ رَهْوًا) هم قوبقل دریانی ساکن یعنی
 شول حالنجه فالدرغل ایکنچی مرتبه آڭا طایاغڭ برله صوقباغل تا کم اول ظاهر
 بولغان یول بتمه سون و فرعون قومی سز نڭ آرطکزدن اول یولغه کرسونلر
 (اِنَّهُمْ جُنْدٌ مَّغْرُقُونَ) درستلکده آنلر غرق ایتولمش گروهلردر یعنی شول
 یولغه کروب نیل در یاسینه غرق بولورلر بس شول طریقه فرعون هم قومی
 همه لری نیل در یاسینه غرق بولدیلر (کم ترکوا) نی قدر کوب فالدردیلر آنلر
 (مِنْ جَنَاتٍ) باقچهلردن (و عیون) هم چیشمه لردن (و زروع) دخی اولگورگان
 آشلقلردن (و مَقَامٍ کَرِيمٍ) هم یغشی و توزولگان منزل و اورنلردن (وَ نِعْمَةٌ) هم

عیش و تنعم اسباب لرندن کم (کَانُوا فِيهَا فَاكِهِينَ) بولدیلر آنلر اول نعمتلر اچنجه شادلق قیلغوچیلر و راحتده طورغوچیلر (كَذَلِكَ) اوشانداندر پیغمبرلرنی یالقانغه تونقوچیلرنک اشلرینک آخری (وَاورثناها) و میراث ایتوب بیردک بز فرعون قومینک منزللرینی و ماللرینی (قَوْمًا آخِرِينَ) ایکنچی گروهه یعنی بنی اسرائیلغه (فَمَا بَكَتْ) بس یغلامادی (عَلَیْهِمُ السَّمَاءُ) آنلر اوزره کوك (وَالْاَرْضُ) هم بیر (۱) یعنی آنلرنک هلاک بولولرینه هیچ بیر وکوک یغلامادی و حسرتلنمهدی (وَا مَا کَانُوا) هم بولمادیلر آنلر (مَنْظَرِينَ) مهلت بیرلمشله یعنی مهلت بیرلمهدی (وَلَقَدْ نَجَّيْنَا) و تحقیق قوتقاردق بز (بَنِي اسْرَائِيْلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِيْنِ) بنی اسرائیل قومینی خور قیلغوجی عذابدن یعنی فرعون قومی قولنه اسیر و طوتقون بولودن و آنلرنک ظلم و جفاستندن قوتقاردق (مِنْ فِرْعَوْنَ) فرعونندن (اِنَّهٗ كَانَ عَالِيًا) درستلکده اول فرعون بولدی باشینی یوقاری کوتهرگوجی و تکبرلک ایتکوجی (مِنَ الْمُسْرِفِيْنَ) آرزونلغده چیکدن چقوجیلردن (وَلَقَدْ آخْرْتْنَاهُمْ) و تحقیق اختیار ایتدک بز موسی پیغمبرنی هم آکا ایمان کیلنورگانلرنی بنی اسرائیل قومندن (عَلٰی عِلْمٍ) علم اوزرینه یعنی آنلرنک مستحق ایدکلرینی بلوب آنلرنی اختیار قیلدق (عَلٰی الْعَالَمِيْنَ) شول زمانده بولغوجی عالملر خلقی اوزرینه (وَا تَيْنَاهُمْ) هم بیردک آنلرغه (مِنَ الْاٰیَاتِ) قدرتمزنک علامتلرندن (مَا فِيْهِ بَلَاءٌ مُّبِيْنٌ) شول نرسهنی کم آنده بولغوجیلر آشکارا نعمت یعنی دریانک آنلر اوچون بارلماقی کبی هم کوکدن آنلرغه من وسلوی نعمتلری اینهکی کبی اشلرنی آنلرغه بیردک (اِنَّ هٰؤُلَاءِ) درستلکده اوشبو گروه یعنی قریش مشرکلری (لَيَقُولُنَّ) البته ایتورلر (اِنْ هِيَ) ایبهسدر بزنگ اشمنزنگ عاقبتی و حالمنک خانمهسی (الْاُمُوْتُنَا الْاُولٰٓئِ) مگر اولگی اولوممزدن دنیاده یعنی بر مرتبه اوله مزده شونک برله اش بنهر کیری ترلمهک یوقنر (وَا مَا نَحْنُ بِمُنشِرِيْنَ) هم ایبهسمز بزلر کیری ترگزولمش و قوبارلمش اولگانندن صوڪ (فَا تَوَا بِاٰتِنَا) بس کیلنورک بزنگ اولگان آنلرمزنی ترگزوب (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ) اگر بولسا کزسز ای مؤمنلر راست ایتکوجیلر اولگانندن صوڪ ترلمهک باردر دیگان سوزکزه دیورلر بوسوزنی آنلر محض جهالتلرندن ایتورلر زیرا که اولگانندن صوڪ ترلمهک بار دیگاچده حاضر اوشبو کون اولوکلر ترلوب قابتولری لازم نوکلدر (اَمْ خَيْرٌ) ایا قریش قومی آرتوغرافیبیر

(۱) معالده مذکوردرکه اگر بر مؤمن اولسه فرق کونگهچه کوك و بیر آنک و فاتینه یغلار عطار رحمه الله ایتدی کم کونک یغلاماقی اطرافلری قزار ماقبدر انس رضی الله عنه دن منقولدرکه امام حسین بن علی رضی الله عنها وفات بولغان کون آنک اوچون کوك یغلادی کونک تیکرهسی قان کبی قب قزل بولدی دیمشدر فرعون قومی مشرکلر ایدیلر هم هیج بر بیغشی عمللری بولمادی شول سببلی آنلر اوچون کوك و بیر یغلامادی.

(۱) ابن عباس رضی اللہ عنہما دن بر روایتہ تبع پیغمبر ایدی لکن حدیث شریفہ تبع نك پیغمبر لکی یا کہ پیغمبر نوگلیکنی بلہ سمن دیوب کبلمشدر عائشہ رضی اللہ عنہا دن منقولدر کہ تبع نی خور لاماگز کم اول مسلماندر ولہذا حق تعالی آنک قومنی مذمت ایلدی اوزینی مذمت ایتہدی معالمدہ مذکوردر کہ تبع نك اوغلینی مدینہ خلقی اولتوردیلر صوگرہ تبع آنلرغہ قصد ایتوب کوب لشکر جمع قیلوب آنلر اوستینہ باردی بنی فریظہ اولوغلری بو خبرنی ایشنکاج تبع نك فاشینہ کیلدیلر وایتدیلر کم بو طریقه جرأت ایلہم گل اوشبو مدینہ شہری آخر زمان پیغمبر نك ہجرت قیلاچق اورنیدر دیدیلر تبع آخر زمان پیغمبر نك صفتلرینی

﴿ ۲۵ پی جزء دخان سورہ سی ﴾

۵۵۳

اہل کتاب عالمرندن ایشتوب کوکلندن رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضرتینہ محبت ایلدی ہم غایبانہ آکا ایمان کیلتوردی مدینہ اہلینہ ہیچ ہرزبان ایرشدرمہ دی کوب مال بپردی ہم پیغمبرمز علیہ الصلوۃ والسلام حضرتینہ برخط یازوب اوزینک اسلا مینی و محبتینی بیان قیلدی اول خطنی شامل یهودیگہ امانت ایتوب بپردی: «اگر آخر زمان پیغمبر نك وقتینہ ایرشسہک بو خطنی آکا طابشورور سین ہم مینم سلامنی آکا ایرشدرور سین والا اولگان وقتکدہ بالارکفہ وصیت قیلوب قالدورور سین» دیدی

کوچ وقوت ہم مال و دولت چہنندن (أَمْ قَوْمٌ تَبِعَ) یا ایسہ تبع قومی آرنوغرافمیدر کم غایتدہ کوچلی ہم دولتی بیک کوب لشکر ایدیلر (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) دخی تبع قومندن الگاری بولغان کمسہلر ہم عاد و ثمود و مؤتفکات قوملری کبی نی قدر کوچلی و شوکتلی قوملر بولسہلردہ قایچان کم ایمان کیلتورمہ دیلر (أَهْلِكُنَاهُمْ) ملاک قیلدی بز آنلرنی نورلی عذابلر برلہ (أَنَّهُمْ كَانُوا) در سنلکدہ آنلر بولدیلر (مُجْرِمِينَ) مشرک بولغوجیلر ہم بعث و حشرگہ انکار ایتکوجیلر اخبار و آثاردن شویلہ مفہومدر کہ تبع (۱) بر اولوغ پادشاہ ایدی مشرقدن مغربکہ قدر کوب لشکر ہم فورالدر برلہ شوکت و سلطنت برلہ یورب سیر قیلدی خیوہ و سمرقند شہرلرینی اول بنا قیلدی (۱) (وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) و یارانہدق بز کوکلرنی (وَالْأَرْضَ) ہم بیرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوک برلہ بیر آراسندہ بولغان نرسہلرنی (لَا عِيبَ) اویون قیلغوجیلر بولغانمز حالہ یعنی بوشقہ و عبثکہ یارانہدق بلکہ حکمت و مصلحت برلہ یارانہدق (مَا خَلَقْنَاهُمْ) یارانہدق بز کوکلر ہم بیرنک اہلینی (الْأَبْلَاقَ) مگر حلق برلہ یعنی طاعت قیلغوجیلرغہ و گناہ اشلہ گوچیلرگہ عذاب ایتہک اوچون یارانہدق (وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ) ولکن مشرکلرنک کوبرہگی (لَا يَعْلَمُونَ) بلہ سہلر غافلکلری سببلی خداینک بارچہ اشی حکمت و مصلحت برلہ بولماقنی (أَنْ يَوْمَ الْفَصْلِ) درستلکدہ حلقن باطلدن آیرلا تورغان کون یا کہ مؤمن مشرکن و مطیع

اول خط شامل یهودیدن بالارینہ قالوب صوگرہ آنلرنک ۵۷ اولادینہ قالوب ہر قایوسی اولگان وقتدہ اول امانتنی بالارینہ وصیت قیلوب قالدورور ایدی شول طریقه شاملونک نسلندن یکرمی برنجی بووندہ ضرب ابو ایوب الانصاری رضی اللہ عنہ گہ ایرشدی ابو ایوب اول امانت خطنی رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضرتینہ طابشردی ہم تبع نك سلامینی عرض ایلدی حضرت پیغمبر تبع نك سلامینی آلوب اوچ مرتبہ مرجبا بالاخ الصالح دیوب بیوردی بعضیلر تبع نك پیغمبرمز علیہ السلامغہ ایمان کیلتورمہ کی اول حضرتنک مبعثندن یعنی پیغمبر بولماقندن یدی یوز یل الگاری ایدی دیمشدر و بعضیلر بر مکدہ ایلی اوچ یل مقدم ایدی دیورلر واللہ اعلم.

عاصيدن ممتاز بولا تورغان كون بعنى قيامت كوني (ميفاتيم) آدميلرنك جبولاً
تورغان وقتيدر (آجھين) بارچھلرينك (يوم لا يقنى) اول قيامت كونده دفع
قيلماس و كينھرمھس (مولى عن مولى) دوست دوستدن و فرنداش فرنداشدن
(شيبئاً) هيچ بر نرسھنى عذابدن بعنى برسى ايكنچسينه هيچ فائھ ايرشدرھ آلماس
(ولاهم ينصرون) هم ياردم ايتولھش بولماسلر آنلر اول كونده بعنى دوست
دوستھه و فرنداش فرنداشكھ هيچ بر مدد ياردم ايتھ آلماس (الآن من رحم الله) مگر
شول كھسھ كم رحمت ايتدى آڭا خدای تعالی بعنى مؤمنلر و ايند گو كشيپلر
بر برسينه يارم قیلوشورلر شفاعت ايتھك برله (انه) درستلكده خدای (هو
العزيز) اولدر غالب بولغوچى بارچھ خلائق اوزرينه (الرحيم) مهربان و مرحمتلى
بولغوچى مؤمنلرگه (ان شجرة الزقوم) درستلكده زقوم آغاچينك بھشى (طعام الاثيم) گناه
قيلغوچيلرنك طعامى و آشى تورغان نرسھلر يدر گناه قیلغوچيدن مراد ابوچھل در ديمشلىر
ھر قاچان اول زقوم بھشنى نھوغ اھلى آشاسھلر (كالمهل) اريتولھش بافر شيكلى (يقلى)
قاينار اول (في البطن) قارنلرنده (كغلى العجيم) اسى صونك قايناماقى كېي
قاينار اچھ گيلرنى پاره پاره قیلور بس حق تعالی زبانيلرغھ ايتور (خنوه)
تونوگز اوشبو گناھكارنى (فاعتلوه) بس سودرگزلر آنى فور وخورلاو برله
(الى سواه العجيم) نھوغنك اورناسى صارى (ثم صوا) صوگره فويوگزلر
(فوق راسه) آنك باشى اوستينه (من عذاب العجيم) اسى صو عذابندن تاكم
آنك اچى زقوم برله عذابلاندى كېي بارچھ ننى هم اسى صو برله
عذابلانسون هم زبانيلر ايتورلر اول گناھكارغھ (ذق) طانوغل سين اوشبو
عذابنى (انك) درستلكھ سين (انت العزيز) سين سين عزتلى و قدرلى
بولغان كشى قومك آراسنده (الكريم) اولوغ بولغوچى كشى سين اوز
گناھكھ زيراكھ ابوچھل اوزينى مين مكھ اھلينك عزتليھكى و اولوغراتى
من ديورايدى شول سببلى زبانيلر استھزآء قیلوب آڭا ايتورلر طارتقل
اوشبو عذابلرنى سين دنياده وقتكده عزيز و كريم مين ديوب دعوا قیلور
ايدك (ان هذا) درستلكده اوشبو عذاب (ما كنتم متمرون) شول
نرسھدر كم سز آنك نھوغريسنه شك نونار بولدگز و آڭا اوشانماس ايدگز
دنياده وقتكزده (ان المتقين) درستلكده تقوالق ايتكوچيلر (في مقام آمين)
ايبينك اورنده بولورلر بعنى بارچھ آقتلردن و فورقولردن ايبين بولا طورغان

یبرده بولورلر (فی جنات) جنت باقیہ لرنک (وعیون) ہم چشمہ لر باننک (یلبسون)
 کبیرلر آنلر (من سندس واسترق) نہزک بفقہ کدن ومحکم طوقولغان
 آطلسدن بولغوچی کیوملرنی وحل لرنی (متقابلین) بر برسینہ فارشی بولغانلری
 حالده مجلسلرده ناکم بر برسینک بوزلرینی کورب الفتلنورلر (کذلک)
 اوشاندانی نعمتلرده بولورلر آنلر (وزوجنا هم) ہم جقلہ ندروررمز آنلرنی
 (بحور عین) آق بوزلی وایرکن کوزلی بولغان حوریلر برلہ (بذعون فیہا)
 تلرلر آنلر جنتده (بکل فاکہة) هر بیدشنی یعنی هر قایو بیدشنی آرزو
 فیلسہ لر آللرنده بولور (امنین) ایمین بولغانلری حالہ ضرر وزیانندن یا کہ
 اول نعمتلرنک بتمہ کنندن (لا یذوقون) طانوماسلر آنلر (فیہا الموت) جنتده
 اولومنی یعنی آندہ اولوم بولماس (الا الموتة الاولى) اولوکلگی اولوملرنندن
 صوکل کم دنیادہ طانودیلر (ووفیہم) ہم صاقلار آنلرنی خدای تعالی (عذاب
 الجحیم) نعوغ عذابندن (فضلاً) فضل وکرم بوزندن (من ربک) سینک
 پروردکارکنن (ذلک) اوشبو اش یعنی جنت اهلینہ اوشبو نعمتلر
 وکرامتلر بیلمہ کی (هو الفوز العظيم) اولدر اولوغ بولغوچی فوز ومقصودغہ
 ایرشمہک (فانبا یسرناه) بس موندن باشقہ ایہمسدرکم بز یکل وآسان فیلدق
 قراننی کم آنی ایندرک بز (بلسانک) سینک تلک برلہ ای محمد علیہ السلام
 یعنی عرب لغتتچہ ایندرک (لعلہم یتذکرون) شاید کم سینک قومک فہم
 قیلورلر آنی وآنک برلہ وعظلمنورلر واوگوت آلورلر دیوب لکن آنلر
 وعظلمنہ دیلر (فارتقب) بس کوتوب تورغل سین آنلرغہ بر اش بولماینی (انہم
 مرتقبون) درستلکدہ اول مشرکلر ہم منتظردر وکوتوب تورغوچیلردر سبکا بر
 ضرر وزیان ایرشمہ کینی لکن سبکا ایرشکان نرسہ حق تعالی نک نصرتی
 وباردمی بولور وآنلرغہ کیلہچک نرسہ قاطی عذاب بولور.

﴿ سورة الجاثية مكية وهي سبع وثلاثون آية ﴾

﴿ ۲۴ نجی سورہ جائیہ سورہ سی مکہدہ نازلدر ۳۷ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(حم) الله اعلم بهراده بعضیلر دیهشلردرکه سورہ باشلرنده اولان حروف مقطعه اسماء آلهیهنک مختصریدر مثلا حمدهگی حاء حی وحفیظ هم حکمت ازلیگه ومیم مملکت ابدیهسینه اشارندر بوایکسی برله قسم یاد قیلورکم (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) قراننی ایندرمهک (مَنْ اللَّهُ الْعَزِيزُ) بارچه نرسه اوزره غالب بولغوحی خدای تعالی دندر (الْحَكِيمُ) دانا وحکمت ایسی بولغوچی خدای بارچه اشلرنده (انَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) درستلکده کولکرده هم بیرده بولغوچیدر (لآيَاتٍ) البته علامتلهر ونشانلهر یعنی کولکردهگی سیاره وثابت بولغوچی بولنزلر هم بیردهگی طاغلهر وآغاچلهر وجیوانلر وغیری نرسهلهر همهسی خدای تعالی نك کمال قدرتینه هم وحدتینه دلیللدر (لِّلْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیلتورگوچیلر و اوشانغوچیلر اوجون (وَفِي خَافِئِكُمْ) هم سزلرنی یاراتمافنده (وَمَا يَبُثُّ) دخی شول نرسهدهکم طاراطور آنی خدای بیر یوزنه (مَنْ دَابَّةٌ) فیملداغوچی جان ایهسندن یعنی بیر یوزنده طارالغان جان ایهلرنده و آنلرنک توری صورتلرده ومختلف شکللرده بولولرنده باردر (آيَاتٍ) علامتلهر حق تعالی نك حکمتینه استدلال قیلماق اوجون (لَقَوْمٍ يُوقِنُونَ) شول گروهه کم شکسز بولولر یعنی اوشبو علامتلردن استدلال قیلر علم یقین حاصل اینهلر (وَإِخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) دخی کیچه وکوندننک توری توری بولماقلرنده یعنی برسی قارانغو وبرسی یاقطی هم برسی اوزون وبرسی قصه بولولرنده (وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) هم شول نرسهدهکم ایندردی خدای تعالی (مَنْ السَّمَاءُ) کولکن (مَنْ رِزْقٍ) رزقن یعنی رزقه سبب بولغوچی یغمورده (فَاحْيَا بِهِ الْأَرْضُ) بس نرگزدی اول یغمور سببلی بیرنی (بَعْدَ مَوْتِهَا) اول بیرنک اولمهکندن صولف یعنی فروغ بیرنی یغمور برله یاشارندی اولنلر اوسدردی (وَتَصْرِيفِ الرِّيَّاحِ) هم جیللرنی دوندرمهکنده وتورلی طرفلردن ایسدرمهکنده والحاصل اوشبو مذکور اشلرنک بارچهسنده (آيَاتٍ) علامتلهر ودلائللهر بازدر حق تعالی نك کمال قدرتینه (لَقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) شول گروه اوجون کم تعقل قیلولرر وآکلارلر اوشبو دلیللرنی (تِلْكَ) اوشبو آیتلر (آيَاتٍ اللَّهُ) خدای تعالی نك آیتلریدر

يا كه خداى تعالى كتابىنىڭ يەنى قرآننىڭ آيتلىرىدىن (تَتْلُوها عَلَيْكَ) اوفورمىز اول
 آيتلارنى سېنىڭ اوزىڭگە اى محمد عليه السلام (بِالْحَقِّ) راستلىق و طوغرىلىق بىرلە
 (فَبِآيٍ حَدِيثٍ) بس قابو سوزگە (بَعْدَ اللَّهِ) خداى تعالىنىڭ سوزى سوڭىدە (وَآيَاتِهِ)
 ھم آننىڭ قىرتىنىڭ دېلىللىرى سوڭىدە (يَوْمَنُونَ) ايمان كېلىتورورلر و اوشانورلر يەنى
 خداينىڭ كلامىنە اوشانماسلر قابو سوزگە و كىمنىڭ كلامىنە اوشانورلر (وَيَلِي) نى قاتلى
 عذابلىرى (لِكُلِّ اِنَّكَ) ھەر بىر يالغان سوزلە گوچى كەمسە گە (أَنِيْم) كوپ گناھلى بولغان
 كەمسە گە كم آتتىن مراد نضر بن حارثىر (يَسْمَعُ) ايشتور اول (آيَاتِ اللَّهِ) خداى تعالىنىڭ
 آيتلىرىنى كم (تَتْلَى عَلَيْهِ) اوقولمىش بولور اول آيتلىرى آننىڭ اوزىرىنە (ثُمَّ يَصْرُ)
 سوڭرە دائىمچىلىق قىلور اول اوزىڭ كىفر و عنادىنە (مُسْتَكْبِرًا) تىكبرلىك
 اينكوچى و باش طارنقوچى بولغانى حالدە ايمان كېلىتورودن و اشانودن اول
 آيتلىرىگە (كَانَ لَمْ يَسْمَعْهَا) گوباكە ايشتمە گاندر اول آيتلىرىنى يەنى اول آيتلىردن
 ھېچ فائىدەلەنمەس گوباكە ايشتمە گان كىشى كىبىر ايشوتسەدە (فَبَشِّرْهُ) بس
 خبر بىر گل سىن آتكا (بِعَذَابِ الْيَمِّ) رىختكوچى عذاب بىرلە تىموغدە (وَإِذَا عَلِمَ)
 وەر قاچان بىلسە اول كەمسە يەنى نضر بن حارث (مِنْ آيَاتِنَا) بىزنىڭ كىتابىمىز
 آيتلىرىدىن (شَيْئًا) بىر نەرسەنى يەنى بىر سوزنى ايشتوب آننىڭ قرآن آيتى ايدى كىنى
 بىلسە (أَتَعَذَّبْنَا) طونار اول آنى (هَزُؤًا) مسخرە گە و آننىڭ بىرلە استىھزاء قىلور
 (أُولَئِكَ) اوشبو گروە يەنى قرآن آيتىنى مسخرە گە توتقوچىلر (لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ)
 بولغوچىلر آنلرغە خور قىلغوچى عذاب (مِنْ وَرَائِهِمْ جَهَنَّمُ) آنلرنىڭ آرطلرنىڭ در
 تىموغ يەنى اولگاندىن سوڭ تىموغدە كرورلر (وَلَا يُغْنِي عَنْهُمْ) و كىتەرمەس آنلردن
 (مَا كَسَبُوا) آنلرنىڭ كىسب قىلغان نەرسەلىرى ماللىرى و بالا چاغاللىرى (شَيْئًا)
 ھېچ بىر نەرسەنى خداى تعالىنىڭ عذابىدىن (وَلَا مَا اتَّخَذُوا) دىخى عذابىنى كىتەرمەس
 آنلردن شول نەرسە كم توتدىلر آنلر (مِنْ دُونِ اللَّهِ) خداى تعالىدىن باشقە (أُولَئِكَ)
 دوستلر و معبودلر يەنى معبودلرى و پوتلىرى آنلردن عذابىنى كىتەرمەس (وَلَهُمْ
 عَذَابٌ عَظِيمٌ) و بولغوچىلر آنلرغە اولوغ عذاب آخىرتدە (هَذَا هَدَى) اوشبو قرآن
 ھدايت اينكوچىلر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) و ايمان كېلىتورمە گان ھم اوشانماغان
 كەمسەلر (بِآيَاتِ رَبِّهِمْ) پىروردكارلارنىڭ آيتلىرىنە يەنى قرآنغە (لَهُمْ عَذَابٌ)
 بولغوچىلر آنلرغە عذاب (مِنْ رَجْزٍ) قاتلىراق عذابىدىن (الْيَمِّ) رىختكوچى عذاب
 (اللَّهُ الَّذِي) خداى تعالى شول ذاتىدىن كم (سَخَّرَ لَكُمْ الْبَعْرَ) مسخر قىلدى سىلرگە

دریانی (لَتَجْرِي أَلْفُكَ) تاكم یورسون اوچون کیبهلر (فیه) اول دریاده (بأمره)
 آنك فرمانی برله (وَأَتَّبِعُوا) هم تاكم سز لر نك استمهه ككز اوچون دریالرده
 تجارت برله سفر قیلوب رزقنی وفائده لر نی (مَنْ فَضَّلَ) خدای تعالی نك فضلندن
 (وَلَمَّا كُمْ تَشْكُرُونَ) هم شایدكم سز لر شکرانه فیلور سز خدای تعالی گه اوشبو
 نعمتلر برابرنده (وَسَفَّرَ لَكُمْ) دخی مسخر فیلیدی خدای سز لر گه یعنی سز نك
 فائده له نمه ككز اوچون بارانندی (مَا فِي السَّمَوَاتِ) كوكلرده بولغان نرسه لر نی
 قویاش و آی هم بولدن لر دن (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم بیرده بولغان نرسه لر نی طاعلر
 و دینگرار هم آغاچلردن (عَبِيدًا مِّنْهُ) اوشبولر نك بار چه سی اول خدای تعالی دنگنه در
 باشقه دن توگلدر (أَنَّ فِي ذَلِكَ) درستلكده اوشبولر نی مسخر قیلوده بولخوچیدر
 (آيَاتٍ) البته دلالتلر قدرت الهیه گه (لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) شول گروه اوچونكم
 تفكر قیلور لر خدای نك عجایب صفتلر نده و غرائب حكمتلر نده مرویدر كه مكده
 بر مشرك حضرت عمر رضی الله عنه نی یمان سوز لر برله حقارت فیلیدی حضرت
 عمر نك غیر نی كیلوب آندن انتقام آماچی بولغان ایدی لکن اول وقتده
 مشركلر برله سوغش قیلوغه رخصت كیلگانی بولغندن توفی ایلدی حق
 تعالی دن آیت كیلدی كم (قُلْ) ایتكل سین ای محمد علیه السلام (لِلَّذِينَ آمَنُوا)
 ایمان كیلنور گان كسه لر گه (يَغْفِرُوا) عفو قیلسونلر و كیچسونلر آنلر (لِلَّذِينَ
 لَا يَرْجُونَ) شول كسه لر گه كم قورقماسلر (أَيَّامَ اللَّهِ) خدای تعالی نك هلاك
 و عذاب كونلر ندى یعنی خدای نك عذابندن قورقنی تورغان مشركلردن انتقام
 آلورغه طرهماسونلر بلكه آنلر نی خدای تعالی گه حواله ایتسونلر (لِيَهْزِي قَوْمًا)
 تاكم جزا بیرسون خدای تعالی بر گروهنه (بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) شول نرسه
 برله كم اشلر بولدیلر آنلر یخشیلق و یمانلقدن یعنی خدای تعالی هر كه گه قیلغان
 اشینه كوره اوزی جزا بیورر (مَنْ عَمِلَ صَالِحًا) هر كم اشله اید گو عملنی
 (فَلِنَفْسِهِ) بس آنك اوز نفسی اوچوندر یعنی اجر و ثوابی اوزینده بولور (وَمَنْ
 آسَاءَ) و عركم یاوزلق قیلسه (فَصَلِّبْنَا) بس آنك اوزینه بولخوچیدر قیلغان
 یاوزلقینك و قال و عذاب (ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُمْ) سوكره پروردكار كز صاری (تَرْجَعُونَ)
 قايتارلمش بولور سز عمللر كز نك جزاسینی طابق اوچون (وَلَنَقُصَّ آيَاتِنَا) و تعقیق
 بیردك بز (بَنِي إِسْرَائِيلَ الْكِتَابِ) بنی اسرائیل قومینه توراننی (وَالْعَصَمِ) هم دین
 اشلر نده حكم فیلونى (وَالنُّبُوَّةِ) دخی پیغمبرلكنی یعنی آنلر اچنده پیغمبرلر

قىلىدۇ (وَرَزَقْنَاهُمْ) ھەم رىزىقى بىردەك ئانلرغە (مِنَ الطَّيِّبَاتِ) ھىلال وپاكىزە بولغۇچى
 نەمىتلەردىن (وَفَضَّلْنَاهُمْ) دىخى آرتۇق قىلىدۇ بىز ئانلرنى (عَلَى الْعَالَمِينَ) شول زاماندا
 بولغان ھەممەلەر خلقى اوزرىنە (وَآتَيْنَاهُمْ) ھەم بىردەك بىز بنى اسرائىلىگە (بَيِّنَاتٍ)
 روشنى بولغۇچى دىللىلرنى (مِنَ الْأَمْرِ) دىن وشرىعت اشىندىن (فَمَا اخْتَلَفُوا) بىس
 اختلافى قىلمادىلار ئانلر دىن اشلىرى توغرىسىدا (الْأَمْرَ بَعْدَ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ) مۇك
 اختلافى قىلدىلار ئانلرغە ھەم كىلگەنى صوگۇندە يەنى ھىقىقت ھالىنى وھىد
 ھەلبە ھىسلامنىڭ پىغىبىر ايدىكىنى توراندا كورۇپ بىلدىلار بىلگەنلەردىن صوگۇن اختلافى
 قىلدىلار وھىقلىنى باشوردىلار (بَغْيًا بَيْنَهُمْ) ھىسد ودىشمانلىق بوزۇندىكىم ئانلر آراسىدا
 بولغۇچىلار (أَنْزَلْنَاكَ) دىرستلىككە سىنىڭ پىروردىڭلارنىڭ (بِقَضَى بَيْنَهُمْ) ھىكم قىلور
 ئانلر آراسىدا (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قىيامەت كۈنىدە (فِيمَا كَانُوا فِيهِ) شول نىسە توغرىسىدا كىم
 بولدىلار ئانلر اول نىسەدە (يَخْتَلِفُونَ) اختلافى قىلورلار دىنيادە (ثُمَّ جَعَلْنَاكَ) صوگۇرە
 يەنى بنى اسرائىلدىن صوگۇن قىلىدۇ بىز سىنى اى ھىد ھەلبە ھىسلام (عَلَى شَرِيعَةٍ) بىر
 شرىعت اوزرە (مِنَ الْأَمْرِ) دىن اشىندىن (فَاتَّبِعَهَا) بىس اىەرگىل سىن اول شرىعتكە
 (وَلَا تَتَّبِعْ) واپەر مەگىل (أَهْوَاءَ الَّذِينَ) شول كىسەلرنىڭ آرزولرىنە كىم (لَا يَعْلَمُونَ)
 بىلەسلەر توحىدنىڭ ھىقىقىتىنى يەنى مشركلرنىڭ سوزلرىنە اىەر مەگىل (أَنَّهُمْ لَنْ يَفْقَهُوا
 عَنكَ) دىرستلىككە اول مشركلر دىخى قىلماسلار وكىتەر مەسلر سىندىن (مِنَ اللَّهِ شَيْئًا)
 خدائىنىڭ عذابىدىن ھىچ بىر نىسەنى اگىر عذاب قىلماقنى تەلەسە (وَأَنَّ الظَّالِمِينَ)
 دىرستلىككە ظاللىق ايتكۈچىلار يەنى مشركلر (بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) ئانلرنىڭ
 بىضلىرى بىضلىرىنە دوستلردىر شىرك و كىفر دە بىر بىرىنە موافىق بولماقلىرى سەببى
 بىس سىن ئانلر بىرلە دوست بولماقلى (وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ) و خدائى تەئالى تقوالىق
 قىلغۇچىلارنىڭ و شىركىدىن صافلانغۇچىلارنىڭ دوستىدىر سىن ھەم شولار بىرلە دوست
 بولغىل (هَذَا) اوشبو شرىعتكە اىەر مەگىل (بَصَائِرٍ) بىسرىتلردىر (لِلنَّاسِ) آدمىلەرگە يەنى
 روشنى و ياقلى بولغۇچى نىسەلردىر كىم توغرى يولنى ئانلر بىرلە كورورلار (وَهَدَى)
 ھەم ھەد ايت و توغرى يولغە كۈنلە كىدەر (وَرَحْمَةً) دىخى رىھىمتىدۇر خدائىدىن (لِقَوْمٍ يوقنۇن)
 شول گروە اىچون كىم شىكسىز اشانورلر مەروپىدەر كە مەكە مشركلەردىن بىضلىرى
 مۇمنلەرگە ايتىدىلار اگىر سوزلر ايتە طورغان ھىش و بىعت ھەم آخىرە كۈنى راست
 بولسە بىزىر اول آخىرە ھەلمەنكە ھەم مال و دولت بىرلە سىزلردىن آرتۇق بولورمىز نەكە
 كىم اوشبو دىنيادە آرتۇق مەز دىدىلار ھىق تەئالىدىن آيت كىلدى كىم (أَمْ حَسِبَ)

ايا گمان قىلدىلارمۇ (الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ) شول كەمسەلەر كەم قىلدىلار
 ياۋزلىقلارنى بەننى مشركلەر گمان ايتدىلارمۇ (أَنْ نَّجْعَلَهُمْ) شونى كەم قىلساق بىز
 آنلارنى آخىرتە (كَالَّذِينَ آمَنُوا) شول كەمسەلەر كەم ايمان كىلتوردىلار (وَعَمَلُوا
 الصَّالِحَاتِ) ھەم اشلادىلار ايندگو عملارنى بەننى مشركلەر البتتە مؤمنلەر كەمى
 بولماسلار (سواء) برابر وتىگىزدىر (بِحَبَابِهِمْ) آدمىلەرنىڭ تىركىلكلىرى (وَمِمَّا تَهُمُّ
 اَوْلَا كَارِي دُنْيَاوَاخِرَتَهُ بَعْنَى كَمِ اِيْمَانِ بِرْه اَوْلَسَهُ اِيْمَانِ بِرْه قَوْلًا لُّوْر و كَفَر اَوْ زَيْنَهُ اَوْلَسَهُ
 كَفَر اَوْ زَرَهُ قَوْلًا لُّوْر (سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ) ياۋز بولدى شول نرسە كەم ھەم قىلورلر
 اول مشركلەر بىزلىرگە آخىرتە كىرامت بىرلور دىۋوب (وَخَلَقَ اللهُ) دىياراندى
 خدای تەئالى (السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلارنى ھەم بىرلارنى (بِالْحَقِّ) راستلىق وتوغرىلىق
 بىرلە (وَلتَجْزَى) ھەم جىزائ بىرلەش بولسون ايچون (كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ) ھەر
 بىر نەفس كەسب قىلغان نرسەسى بىرلە بەننى ھەر كەم اوزىنىڭ اشلەگان عملىنە
 كورە جىزاسىنى تاپسون اوچون ايندگولك وياۋزلىقندن (وَهُمْ لَا يَظُنُّونَ) وآنلر
 بەننى بىزلىر ظلملىق ايتولمىش بولماسلار اجر وئوابلارنى كىمتولەك ياكە عذابلارنى
 آرتدىرلىماق بىرلە (أَفَرَأَيْتَ) ايا بىس كوردگىمۇ بەننى نىچەك كورورسىڭ (مَنْ اتَّخَذَ اللهُ
 حُوبَهُ) شول كەمسەنى كەم توتدى خداینى ومعبودىنى اوزىنىڭ ھواسى ايتوب بەننى ھەر اشە
 نەفسى آرزوسىنە اياردى نەفسىنىڭ آرزوسىنى اوزىنىڭ مەعبودى كىمى ايتوب توتدى ونەفسىنى
 تىلاشە نى اشلادى ياكە مەناسى نچوك كوروروسن شول كەمسەنى كەم مەعبودىنى
 نەفسىنىڭ تەمە كەمى بىرلە اختيار ايلادى بەننى نەفسى قاىو نرسەگە وئايو پوتقە
 تاپبونى تىلاشە شوگنا تاپبوندى واوزىنە شول نرسەنى مەعبود ايتدى (وَأَضَلَّهُ اللهُ) ھەم
 ضلالت وآنقونلىقە قالدردى آنى خدای تەئالى (عَلَى عِلْمٍ) ھەمى وبلما كى اوزىرە بەننى
 اول كەمسەنىڭ ھاقىقتى ھالى ضلالت اوزىرە بولماقنى خدای تەئالى بىلدى (وَحْتَمَ عَلَى
 سَمْعِهِ) ھەم مەھر قويدى خدای تەئالى آنىڭ قوللىنى اوزىرە بەننى قوللىنىنى پىردەلدى تا كەم ھەق
 سوزنى ايشتىماسون اوچون (وَقَلْبَهُ) دىخى كوكلى اوزىرە بەننى كوكلىسى ھەم پىردە بىرلە
 قاپلادى تا كەم خدای تەئالى نىڭ آيتلارنىنى آكلامى تورغان بولدى (وَجَعَلَ) ھەم
 قىلدى خدای تەئالى (عَلَى بَصَرِهِ غِشَابَةً) اول كەمسەنىڭ كوزى اوزىرە بىر
 اورئووپىردە بەننى كوزىنى ھەم قاپلادى ھەق نەظرى بىرلە قاراماسون اوچون وئالماصل
 ضلالت وآنقونلىقنىڭ اسبابلىرى اول كەمسەدە تەمام جىببولدى (نَفْسٍ يَبْدِيهِ) بىس كەم
 ھەدايت قىلور وتوغرى بولقە كوندروو اول كەمسەنى (مَنْ يَدْعُ اللهَ) خدای تەئالى

آنى ضلالتك فالدرغاندىن صوڭك يعنى البتہ آنداين كىمىسىنى ھىچ كىم طوغرى بولغى
 كوندىرە آلماس (اَفَلَا نَذَكَّرُونَ) ايا وعظلمانماس سىزمۇ واوگوت آلماس سىزمۇ
 اوشبو سوزلردىن (وَقَالُوا) وايتىدىلر بىھىشەرگە انكار ايتكۈچىلر (مَاھى) ايماسدىر
 تركلك (الْاَحْيَوْتَنَا الدُّنْيَا) مگر اوشبو دىنياداغى تركلكىمىزدىن (نَمُوتُ) اولەرمىز بىز
 (وَنَحْيَا) ھىم ترك بولامىز يعنى بعضلر بىز اولەلر و بعضلر مىز آنالردىن طووالر يعنى آخىرت
 يوقىدىر تركلك اوشبو دىنياداغىدە (وَمَا يَهْلِكُنَا) وھلاك ايتىماس بىزنى (اَلَا الدَّهْرُ) مگر
 دەر يعنى زمانەنك اوتماكى وقارلىق بىزنى اولتورور دىدىلر (وَمَالَهُمْ بِذَلِكَ
 مِنْ عِلْمٍ) ويوقىدىر اول مشركلرنك اوشبو سوز بىرە ھىچ بىر علم و بىلۈلرى يعنى
 بوسوزنى آنلر بلوب ايتىماسلر وھىچ بىر دىللىلرى يوقىدىر (اِنْ هُمْ اِلَّا يَظُنُّونَ)
 ايماسدىر آنلر مگر كىم گمان قىلورلر يعنى بىھىش گمان و تىقلىد بىرە بو طرىقە
 باطل و يالغان سوزلرنى ايتورلر اولمەك و تىرلىما كنى دەرگە اسناد قىلورلر و بىلماسلر
 بارچە اشلر مقلب الدھور بولغۇچى الله تبارك و تعالى نك تىقلىدىرى بىرە بولور
 دەر نك ھىچدە دخلى يوقىدىر (وَاذَاتْتَلَى) وەر قاچان اوقولسە اول مشركلرگە (اَيُّنَّا
 كِتَابِيْمُنْكَ اَيْتَلِرَى) بىينات) روشن و ظاھر بولغانلرى حالدە اول آيتلر يعنى
 بىھىشەرگە آيرىم آچقى دلالت قىلغۇچىلر بولغان آيتلر اوقولسە (اَلَا كَانَتْ حُجَّتُهُمْ) بولماس
 اول مشركلرنك حجت و دىللىللىرى يعنى اول آيتلرگە فارشى ھىچ بىر دىللىل كىتورورە
 آلماسلر (اَلَا اَنْ قَالُوا اَتْتُوا) مگر شول كىم ايتورلر كىلتورگۇز سىز (بَا بَاثِنَا) بىز نك
 آنالرى بىزنى (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولسا كۇز سىزلىر راست ايتكۈچىلر يعنى
 اولگاندىن صوڭك تىرلىماك بار دىگان سوز كۇز راست بولسە بىز نك اولگان آنالرى بىزنى
 تىرگۇزوب كىلتورگۇز آنلر تىرلوب قايتسەلر اشانورمىز دىورلر (قُلْ) ايتكىل سىين
 اى مھد عليه السلام اول مشركلرگە (اللهُ بِعِبْيِكُمْ) الله تعالى تىرگۇزور سىزلىرىنى اول
 تىبەدە آنالرى كۇز قارىنىدە و سىزلىرگە جان بىرور (ثُمَّ بِمِيتِكُمْ) صوڭرە اولتورور
 سىزلىرىنى دىنيادە (ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ) صوڭرە جىم قىلور و جبار سىزلىرىنى قىرلىرگۇزە (اَلِى يَوْمِ
 الْقِيَامَةِ) قىامت كۈنىنە چە (لَا رَيْبَ فِيْهِ) يوقىدىر ھىچ بىر شاك اول قىامت كۈنىنك
 كىلما كىندە (وَلَكِنْ اَكْثَرُ النَّاسِ) ولكىن آدمىلرنك كوبرا كى (لَا يَظُنُّونَ) بىلماسلر
 آنى فكىرلىرى قىصقەلقىدىن (وَاللَّهُ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْاَرْضِ) و خداى تعالى گە مخصوصىدىر
 كوكلرنك ھىم بىرنك پادشاھلىقى (وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ) وشول كۈندە كىم قائم بولور
 قىامت (يَوْمَئِذٍ يَخْسِرُ الْبَاطِلُونَ) اول كۈندە زىيان قىلورلر و خىسراندىدە بولورلر

بوزقلق قىلغۇچىلار وكفر اهللىرى (وترى كل امة) وسپن كورورسك اول كونده
 هر بر گروهى (جائبة) نزلرینه چوك كوچىلار يعنى هيبت وفورقودن هر كم
 نزلرینه چوكلار (كل امة) هر بر گروه (تدعى الى كتابها) اوندالمش بولورلر
 اوزلر بىك عمل دفترلىرى صارى هم آنلرغه ايتورلر (اليوم تجزون) اوشبو كون
 جزا بىرلمش بولورسز (ما كنتم تعملون) شول نرسه نك جزاسىنى كم اشلار
 بولدكز سز دنياده وقتكزده (هذا كتابنا) اوشبودر بزنك كتابىز كم (ينطق
 عليكم) سوزلر اول كتاب سز نك اوزر كزگه (بالحق) راستلىق وتوغرىلىق برله
 يعنى كراما كانبىنلر بازارغان عمل دفترلىرى سز لرگه قىلغان عمللر كزنى روشن
 و ظاهر ايتارلر (انا كنا نستنسخ) درستلىكنه بىز نىسخه قىلور بولىق يعنى يازغۇچى
 فرشته لرگه بازارغه بيوردق (ما كنتم تعملون) شول نرسه نى كم سز لىر اشلار بولدكز
 دنياده بىخشىلىق ويىمانلىقن (فاما الذين امنوا) اما شول كىسه لىر كم ايمان كلتور دىلر
 (وعملوا الصالحات) هم اشله دىلر ايندو عمللرى (فيدخلهم ربهم) بس كرگزور
 آنلرى بىروردكارلىرى (فى رحمته) اوز بىك رحمتينه يعنى چىنكه كرگزور (ذلك)
 اوشبو كرگز مەك (هو الفوز المبين) اولدر آشكارا بولغۇچى فوز وفول اوستونلىكى
 (واما الذين كفروا) واما حقلقغه اوشانماغان و ايمان كىلتورمە گان كمسه لىر
 آنلرغه ايتور خدای تعالى (افلتم تكفروا) ايا بولمادىمۇ (ايانى) مېنىم آيتلرم
 (تلى عليكم) اوقولور سز لرگه دنياده وقتكزده اى كفر اهلى يعنى مېن سز لرگه
 پىغىبىرلر بىهر دم تاكم مېنىم كتابلر مېنى سز گه اوفودىلر و حق دىنگه سزنى
 اوندە دىلر (فاستكبرتم) بس تكبر لك قىلگز سز و ايمان كىلتورمە دكز (وكنتم)
 هم بولدكز سز (قوما مجرمين) شرك كىلتورگۇچى گروه (واذاقبل) و هر قاچان
 ايتولسه سز لرگه دنياده وقتكزده (ان وعد الله حق) درستلىكنه الله تعالى نك
 بىت و حشر هم حساب رثواب و عذاب برله قىلغان و عسى راستدر و توغرى بدر
 (والساعة) هم قىامت حقدىر (لاريب فيها) بوقدر سىچ برىك اول قىامت نك
 بولماقنده ديوب ايتولسه (فلتم) ايتدكز سز (ماندرى) بلمه سىز بىز (ما الساعة)
 نى نرسه در قىامت (ان نظن) گمان ايتمه سىز بىز قىامت نك بولماقنى (الاطنا) مگر
 بىر گمان سز لدن يعنى بىز نك گمانىز شولدر كه « سز لىر هم قىامتنى بولور » دىپ
 گمانغه ايتمه سز بىقنكز بوقدر (وما نحن بمستيقنين) و بىز لىر هم ايتمه سىز شكسز
 اوشانغۇچىلار يعنى قىامت نك بولماقنده بىز لىر نك هم بىقنمىز بوقدر (وبداهم) و ظاهر

بولور اول مشرک لرگه آخرنده (سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا) دنياده اشلرگان باوز لقلربنك
 جزاسی (وَحَاقَ بِهِمْ) هم چولغاب آلور آنلرنی (مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤْنَ) شول
 نرسه نك عذابی كم استهزآ قیلور بولدیلر آنلر اول نرسه برله و آنی مسخره گه
 نوندیلر دنياده (وَقِيلَ) هم ایتولور آنلرغه قیامنده (الْيَوْمَ نُنَسِّبُكُمْ) اوشبو
 كون قالدرورمز بر سزنی تنوع اولنده وسزلرنی طاشلارمز (كَمَا نَسَبْتُمْ)
 نناك كم اونولدكز سز وغافل بولدكز ایسكز گه كیلتورمه دكز (لِقَاءَ يَوْمِكُمْ
 هَذَا) اوشبو كونكز گه یولوقیافنی یعنی قیامت كونینی كورونی هیچ غافلرگه
 كیلتورمه دكز وغفلنده بولدكز (وَمَا رِيكُمْ النَّارُ) و اوشبو كون سز نك اورنكز
 تنوع اولدیلر (وَمَا لَكُمْ مِنْ نَاصِرِينَ) هم یوقدر سزلر گه یاردم بیرگوچیلر ومدد
 ایتكوچیلر یعنی هیچ كم سزنی عذابدن قوتقارماس (ذَلِكَ) اوشبو عذاب
 سزلر گه (بِأَنكُمْ اتَّخَذْتُمْ) شول سببلی در كم سزلر توندكز (آيَاتِ اللَّهِ) خدای نك
 كتابینك آیتلرینی یا كه قدرینك دلیللرینی (هَزُوا) مسخره گه یعنی استهزآ
 آیدكز و اشانمادكز (وَعَرَّيْتُمْ الْعَبْرَةَ الدُّنْيَا) هم مغرور قیلدی و آلدادی سزلرنی
 دنيا نر كلکی یعنی فانی دنياغه آلدانوب آخرت دولندن محروم قالدكز (فَالْيَوْمَ)
 بس اوشبو كون (لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا) چغارلماسلر آنلر نپوغندن و اولندن (وَلَا هُمْ
 يَسْتَعْتَبُونَ) دخی راضیلق طلب ایتولمهس آنلردن یعنی هیچ كم اول مشرکلر گه
 اعتدالر قیلماس و آنلردن راضیلق استمهس هم هیچده آنلرغه قدر و عزت
 بولماس (فَلِلَّهِ الْعِيدُ) بس خدای تعالی گه در بارچه ثنا و ماقتاماق (رَبِّ السَّمَوَاتِ)
 كوكلرنك یارانقوچیسى بولغان خدای تعالی گه (وَرَبِّ الْأَرْضِ) هم بیرنك
 یارانقوچیسى (رَبِّ الْعَالَمِينَ) بارچه عالملرنك تریبه ایتكوچیسى (وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ)
 هم اول خدای تعالی گه مخصوصدر اولوغلق (فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلرده
 هم بیرده (وَهُوَ الْعَزِيزُ) و اول خدای تعالی غالبدر بارچه خلق اوزرینه (الْحَكِيمُ)
 دانادر و حكمت ایهسیدر بارچه اشلرنده .

﴿ ۵۱ ﴾ سورة الاحقاف مكيه وهى خمس وثلاثون آية ﴿ ۵۱ ﴾

﴿ ۲۵ جزی سوره احقاف سوره سی مکده نازلدر ۳۵ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۶
* (الجز السادس والعشرون)

* (حم) الله اعلم بمراده امام قشیری رحمه الله بیورمشدرکه حمده گی حاء حکم آلهی گه اشارتدر ومیم مجد پادشاهینن کنایتدر حق سبحانه وتعالی اوزینک حکم کاملی ومجد شاملی برله قسم یاد قیلورکم (تَنْزِيلُ الْكِتَابِ) قرآنی ایندرمهک (من الله الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) اشنده غالب بولفوجی وتوغریلق برله حکم فیلفوجی خدای تعالی دندر باشقهدن توگلدر (مَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ) یاراتماق بز کوهرنی (وَالْأَرْضَ) هم بیرنی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کویک برله بیر آراشنده بولغان نرسهلرنی (الْأَبَاحِقِ) مگر راستلق وتوغریلق برله یعنی عکمت ومصلحت برله یاراتدی بوشقه وفائده سزگه توگلدر (وَأَجَلٌ مُّسَمًّى) هم بر آظالمش وبیلگوله نمش مدنکه یاراتدی یعنی هر فایوسینک بقاسی وفالماقی بر معلوم مدنکه قدر وعمرلرینک آخربنه قدردر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) و آخرتکه اوشانماغان کسهلر (عَمَّا أَنْزَلُوا) شول نرسهدن کم فورقوتولمش بولدیلر آنک برله یعنی قیامت احوالندن و آخرت عدابلرندن (معرضون) یوز دوندرگو چیلدر یعنی آکا اوشاناسلر وفکرله مهسلر (قُلْ) اینکل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه (أَرَأَيْتُمْ) ابا کوردگوز موسز یعنی میکا خبر بیرگوز (ماتدعون من دون الله) شول نرسهدن کم سز لر طابونورسز خدای تعالی دن باشقه یعنی سز لرنک معبودلرگوز بولغان پونلر وملائکه هم غیریلر (أرونی) کورسه تنگز سز میکا (مَادَا خَلَقُوا) فی نرسه فی یاراتدی لر آنلر (من الأرض) بیردن هم بیرده گی نرسهلردن (أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ) یا ایسه آنلرنک اورتافلقلری بارمیدر (فی السموات) کویکلرنی یاراتوده یعنی البته اول معبودلرگوز وپونلرگوز هیچ بر نرسه نی یاراتقان توگلدردر هم خدای تعالی گه اورتافلقلری یوقدر بلکه اوزلری برعاجز وضعیف مخلوقلردر بس فی اوچون آنلرنی عبادتده خدایغه شریک قیلورسز (ایتنونی بکتاب) کیلتورگوز سز میکا بوخصوصه بر کتابنی ا گر سزلرگه کتاب کیلگان بولسه (من قبل هذا) اوشبو قرآن کیلمه کنندن الکاری یعنی البته پونلرغه طابونوگوز دیوب هیچ بر کتاب کیلگانی یوقدر (أَوْ آثَارَهُ مِنْ عِلْمٍ) یا ایسه اولگیلرنک علملرندن قالغان بر اثر یاکه پیغمبرلردن

قالغان بر روايتنى كىلتور كىزىم اوشبو پوتلرغە طابونماق كىزغە دليل بولسون
 (ان كُنتُمْ صَادِقِينَ) اگر بولسا كىزىز راست اينكوچىلر اوشبو دعوا كىزده
 (وَمَنْ أَضَلُّ) وكىمىر آزغونراق (مَنْ يَدْعُوا) شول كىمىسە دن كىم اونئور و طابونور
 اول (مَنْ دُونَ اللَّهِ) الله تعالى دن باشقە (مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ) شول كىمىسە گە
 كىم اجابت ايتمەس اول آنك دىعاسىنە واوندە مەكىنە (الَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ)
 قىامت كىونىنە چە يعنى مشركلر اوزلرىنىڭ پوتلرىنە قىامت كىمە قىر
 دىعا قىلسەلر واونئەسە لردە آنلردن هېچ اجابت اثرى ظاهر بولماس (وَمَنْ عَنْ
 دُعَائِهِمْ) هم اول پوتلر آنلرنىڭ اونئە مەكلرنىن (غَافِلُونَ) غافلر و خبر سىز لردىر
 زىراكە اول پوتلر جىماد وچانسىز نرسە لردىر بس آنلر دىعانى هېچدە ايشتمەسەلر
 نېچك اجابت قىلسونلر (وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ) وەر قاچان قوبارلسەلر آدمىلر
 قىبرلرنىن (كُنُوا لَهُمْ) بولورلر اول باطل معبودلر و پوتلر اوزلرىنە طابنقوچىلرغە
 (أعداءاً) دشمانلر مشركلرنىڭ گىمان ايتولرىنىڭ خلافتچە چونكە آنلر بىز لىر گە
 آخىرنە پوتلر مەز شىفاعت و بار دم ايتەر لىر دىوبە گىمان قىلورلر و حالانكە پوتلرى
 آنلرغە دشمان بولورلر (وَكَانُوا) هم بولورلر باطل معبودلر (بعبادتهم) مشركلرنىڭ
 آنلرغە طابنولرىنە (كافرىن) اوشانما وچىلر و انكار ايتكوچىلر يعنى بونلرنى
 بىز بىلمەيمىز دىورلر ياكە طابنقوچىلر اوزلرى انكار قىلورلر آنلرغە طابنولرىنى
 و طابونماق دىورلر (وَإِذَا تَلَّيْتُمْ عَلَيْهِمْ) وەر قاچان اوقولسە اول مشركلر اوزرە
 (أَيَاتِنَا) بىزنىڭ آيتلر مەز (بَيِّنَاتٍ) ظاهر بولغانى حالدە اول آيتلر (قَالَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) ايتورلر حلققە اوشانماغان كىسەلر (لَلْحَقِّ) راست و طوغرى سوز گە
 (لَمَّا جَاءَهُمْ) كىلگانى زماندە اول حق سوز آنلرغە (هَذَا سَعْرٌ مُّبِينٌ) اوشبودر
 آشكارا بولغوچى سحر دىورلر (أَمْ يَقُولُونَ) بلكە سحر در دىمك بر لى گنە
 قناعەتلنمەسلر ايتورلر آنلر (أَفْتَرِيهِ) افتراء قىلدى محمد قرآننى يعنى اوزندن
 توزوب ايتەدر «خدايدىن كىلدى» دىوب يالغانلايدىر دىورلر (قُلْ) ايتكىل سىن
 اى محمد عليه السلام اول مشركلر گە (ان افترىته) اگر فرضاً افتراء قىلغان
 بولسام مېن اول قرآننى و «خدايدىن كىلدى» دىوب يالغان ايتكىن بولسام مېنم
 بو اشم غايەت الوغ گناە بولدىقندن بو اش سببلى مېكنا قاطى عذاب كىلسە كىرەك
 (فَلَا تَمْلِكُونَ) بس سىز لىر مالك بولماسسىز (لِى) مېنم اوچون (مَنْ اللَّهُ) خدای
 تعالى دن (شَيْئاً) هېچ بر نرسەنى يعنى مېكنا كىلگىن عذابنى مېنندن دفع ايتمەككە

(۱) معالمن كلنور مشدر كه اوشبو آيت كريمة كيلگاندن صوڭ مشركلر شادلانديلر و آيتديلر كم خدای قاشدن محمدنك اشى هم بزنك اشمز بر تيگز ايكان بزلر حالمنك عاقبتى نيجوك بولاچاقينى بلمه دكمز كى محمد هم

۵۶۶

۲۶ نچى جز احقاف سوره سى

و كيتنر مه ككه سزلر قادر بولماسسز و مپنى فوتقارا آلماسسز هم سزلردن باشقه كشيلىر هم مپچ فايوسى فوتقارا آلماسلر بس مپن بو اشكه نپچك جرأت قىلايم و كىمگه اوشانوب بو اشنى اشلهم (هو اعلم) خدای تعالى بلىگوچيره كدر (بها نفيضون فيه) شول نرسهنى كم سزلر طهنه قىلورسز اول قرآن طوغر يسند و آنى سحر در هم افتراء قىلنمشدر ديورسز خدای تعالى بو سوزلر كزنى بلور (كفى به شهيدا) كفايه ايتكوچى و پىكوچيدر اول خدای تعالى گواه بولوب (بپنى و بينكم) مينم آرام برله سزنك آرا كزده بس مينم سوزم راستلقينه هم احكامنى ايرشدرگانلكمگه و هم سزلرنك كفر و عناد كزغه هم نكندىپكزگه خدای اوزى گواه بولور و شوڭا كوره جزألر كزنى پيرور (وهو الغفور) و اول خدای تعالى بارلقاغوچيدر مؤمنلرنى (الرحيم) مهربان و مرحمتلىدر ايمانده ثابت بولغان كسه لرگه (قل) ايتكل سين اى محمد عليه السلام (ما كنت) بولادم مين (بدعا من الرسل) ايڭ اول پيغمبرلك دعواسينى ايتكوچى پيغمبرلردن يعنى مينم پيغمبر بولماتم يكا چققان بر اش توگلدنر بلكه ميندن الگارى هم پيغمبرلر كيلگانلردن بس سزار، نى اوچون مينم پيغمبرلكمگه اوشانماسسز (وما ادرى) هم مين بلمه سمن شونى كم (ما يفعل بي) نى نرسه قىلنمش بولور ميكا يعنى كيلهچك زمانه باشمغه نى اشلر واقع بولاچق ايدكىنى مين بلمه سمن (ولا بكم) دخى سزلرنك باشكزغه نى كيلهچك ايدكىنى بلمه سمن (ان اتبع) مين اهرمه سمن (الا ما يوحي الي) مگر شول نرسه گه اهرور من كم وحى ايتولور ميكا خدای تعالى دن (وما انا) هم مين توگلمن (الا نذير مبين) مگر بر آشكارا فورقتقوچين اما كيلهچك زمانده بولاچق اشلرنى بلىگوچى و آندن خبر بيرگوچى توگلمن خدای تعالى نك وچيندن باشقه (قل) ايتكل سين اى محمد عليه السلام (ارايتم) ايا كوردكز موسز خبر بيركز ميكا اى مشركلر (ان كان) اكر بولسه اول قرآن (من عند الله) الله تعالى قاشندن (و كفرتم به) و سزلر اوشانمادكز آڭا (وشهد شاهد) هم گواھلى بيردى بر گواھلى بيرگوچى (من بنى اسرائيل) بنى اسرائيلدن يعنى موسى عليه السلام گواھلى بيردى ياكه عبدالله بن سلام رضى الله عنه گواھلى بيردى (على مثل) اول قرآننك مثلى اوزرينه يعنى قرآننك مثلى بولغوچى توراننك

اوزينك باشينه نيلر كيله-
چه كينى بلمس اكر اول
خدای طرفندن كيلگان
پيغمبر بولسه خدای
آڭا نيلر بولاچاقينى
ونيلر كوره چه كينى
بلرور ايدى ديديلر
بس حق تعالى دن ليفرلك
الله مانقدم من ذنبك وما
تاخر آيتى نازل بولدى
واسباب نزولك مذكور دركه
پيغمبر مز محمد عليه الصلوة
والسلام حضرتلرى
اويقوده واقعه سنك صوى
هم خرما باقچلرى بولغان
بر يرگه هجرت قىلغانينى
كوردى صحابه لر حضرتدن
بو واقعه نى ايشتكاندىن
صوڭ تيزرهك هجرت
قىلوب مشركلرنك
اذيت و جفالرندن
فورتلماز ايكان ديب
شاد بولديلر واقعه نك
تعبيرى تيزلكه كيلمه يوب
مشركلرنك ظلم و ايدالرى
حددن آشقاچ صحابه لر
قاچچان هجرت قىلامز
ديوب آشوقديلر بس
حق تعالى دن اوشبو آيت

كيلدى كم ايتكل سين مؤمنلرگه كم مين بلماسمن ميكا هم سزلرگه نى اش قىلنمش بولور يعنى هجرت ايتنه ككه رخصت بيرلورمو ياكه بيرلماسمو.

راست بولماق و خدای تعالی قاشندن بولماق برله گواھلق بیردی یا که قرآننڭ
خدای تعالی قاشندن کیلمه کی برله گواھلق بیردی اہن سلام لکن اولگی معنا
ظاہر درکم موسی علیہ السلام قرآن اوخشاھلی بولغان تورات اوزرینہ گواھلق
بیردی (فَآمَنَ) بس ایمان کیلتورگان و اوشانغاندر اول گواھلق بیرگوچی قرآنغہ
زیرا کہ قرآن خدای تعالی دن کیلگان بولسه خدای تعالی دن کیلگان کتابنڭ
راستلقی برله گواھلق بیرگان کشی البتہ اول قرآنغہ اوشانغان بولور بس موسی
علیہ السلام ہم قرآنغہ اوشانغان بولور (وَاسْتَكْبَرْتُمْ) و سز لر باش طارندگز
قرآنغہ اوشانبا دگز بس سز لر بو اشکز برله اوز نفسلرگز گہ ظلملق ایتکوچیلر سز
(ان الله لا يهدي) درستلکه خدای تعالی طوغری بولغہ کوندرمه س (الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ)
ظلملق ایتکوچی گروھنی مرویدرکم عربدن بعض قبیلہ لر ایمان کیلتورگاچ بنوعامر
وعطفان و بنواسد قبیلہ لر ی آنلرنی طھنہ و ملامت ایلہ دیلر حق تعالی دن آیت کیلدیکم
(وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) و ایتدیلر ایمان کیلتورمه گان کمسہ لر یعنی بنوعامر و عطفان
و غیر ی قبیلہ لر (لَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیلتورگان کمسہ لر اوچون یعنی مسلمان بولغان
قبیلہ لر حقنہ ایتدیلر (لَوْ كُنْ خَيْرًا) اگر ایمان کیلتورمه ک خیر لی و یخشاش بولسه
ایدی (مَاسْبِقُونَا إِلَيْهِ) بزدن اوزماسلر ایدی آنک صاری قبیلہ نڭ توبہ نلری و فقیرلری
یعنی بز لر قالوب آنلر ایمان کیلتورمه سلر ایدی اول بز لر ایمان کیلتورگان بولور
ایدک زیرا کہ بز آنلردن مرتبہ ده اولوغراق ہم دولتیلر مز دیدیلر (وَإِذْ لَمْ يَهْتَدُوا
بِهِ) و شول وقتنہ کم کونلمہ دیلر اول مشرکلر قرآنغہ یا کہ اسلام دینینہ (فَسَيَقُولُونَ)
بس تیزدرکم ایتورلر آنلر (هَذَا أَفْكٌ قَدِيمٌ) اوشبو بر ایسکی یالغاندر یعنی
اولدہ ہم مونڭ کبی سوزلرنی ایتکوچیلر بار ایدی دیورلر (وَمَنْ قَبْلَهُ)
و حالانکہ اول قرآن کیلودن الگاری (کتاب موسی) موسی پیشمبرنڭ کتابی
یعنی تورات یبەرلمش ایدی و بز اول توراتنی قیلدی (أَمَامًا) امام دین اهلینہ
یعنی آٹا ابروب عمل قیلدیلر (وَرَحْمَةً) هم رحمت قیلدی اشانغوچیلرغہ (وَهَذَا)
هم اوشبو قرآن (کتاب مصدق) راستلاغوچی کتابدر توراتنی یا کہ بارجه
کتب منزله نی (لساناً عربياً) عرب تلنچه ایندرلمش بولغانی حالده اول قرآن
(لیندر) نا کم فورقتسون اوچون (الَّذِينَ ظَلَمُوا) کفر و معصیت برله اوزلرینہ
ظلملق ایتکان کمسہ لر نی (وَبَشَرٍ) هم سو یونچ بیرگوچیلر اول قرآن
(لِلْمُحْسِنِينَ) ایندگولک ایتکوچیلرگہ (ان الذين قالوا) درستلکه شول

كەسەلر كەم ايتىدىلەر (يَا بَنَى اللّٰه) بىزنىڭ پەروردىكارىمىز ئاللاھ تەئالىيەدىن دىيۈپ (ئىم استقاموا) سىڭرە استقامەت قىلىدىلەر شۇنىڭ ئوزىنىيە و ئاندىن آوشمادىلەر (فلاخوف عليهم) بىس يوقىدىر ھىچ قورقۇ ئانلر ئوزىنىيە (ولاهم يحزنون) ھەم كويونور وقايغورور بولماسلر ئانلر (اولئك) اوشبو گروھ (اصحاب الجنة) جنت اھللىرىدىر (خالد بن فيما) مىنگو فالغوجىلر بولغانلرى حاللە ئانلر جنتكە (جزاءاً) جزا بىرلەكە جزا بىرلىدى ئانلرغە (بما كانوا يعملون) شول نرسە سببلى كەم اشلر بولدىلر ئانلر (ووصينا الانسان) وييوردىق بىز آدمىگە (بوالديه) آنا ئاناسىنە (احساناً) اىز گولك قىلماق بىرلە (ھەملەئە امە) يوكلاگاندىر و كوتەرگاندىر اول آدمىنى ئاناسى اوز قارىنىدە (كروما) رىخو وقايطلىق بىرلە (ووضعته) ھەم قويغاندىر يەنى طوغرغاندىر آنى (كروما) آغرىق بىرلە (وحمله) و ئانك ھەملەك مەدى (وفصاله) ھەم سوت اىبزمەكنك زىمانى (تلتون شهراً) اوتوز آيدىر يەنى مەدى رضاعىنى كامىل ئەيلەسە مېھوسسى اوتوز آى بولور زىرا كە آلتى آى ھەملە مەدىنىڭ اقلى واپك آزيدىر بىكرىمى دورت آى يەنى ايكى يىل سوت اىبزمەك مەدىدىر (حتى اذا بلغ) تاكىم ھەر قايچان ايرىشسە آدم اوغلى (اشدە) اوزىنىڭ قوتىنىڭ كەملىنى كەم اوتوز اوچ باشكە ايرىشمەككە ياكە اون سىز ياشدىن قىزقە قىدىر (وبلغ) دخى ايرىشسە اول (اربعين سنة) قىزقە يلفە يەنى قىزقە ياشىنىيە يىتسە مەفسىرلر كوبرەگى بو آيتنى حضرت ابوبكر الصديق رضى اللە عنەگە خاىدر دىمىشلر كەم آلتى آى ئاناسىنىڭ قارىنىدە توردى ايكى يىل كامىل سوت ايمىدى اون سىز ياشىنىيە ايرىشكەچ پىغمبىر مەزى عليە السلام حضرتىنە رىقىق ومصاحب بولدى اول وقتكە حضرت پىغمبىر بىكرىمى ياشىنىدە ايدى سفرىدە وحضرده آكئا بولداش بولدى رسول اكرم حضرتلرى قىزقە ياشىنىدە پىغمبىر بولدى اول وقتكە حضرت ابوبكر اوتوز سىز ياشىنىدە ايدى آكئا ايمان كىلتوردى ھەم قايچان كەم قىزقە ياشىنىيە ايرىشدى (قال رب اوزعنى) ايتدى اى مېنىم پەروردىكارىم مېكئا اللھام ايتكىل ونوفىق بىرگىل (ان اشكر) مېنىم شىكرانە ايتكىمگە (نعمتك اللتى) سىنىڭ شول نەمتكە كەم اوزىڭنىڭ فضلۇك بىرلە (انعمت على) انعام قىلدىڭ سىن مېنىم اوزىمگە يەنى اسلام نەمتىنە (وعلى والدى) ھەم شول نەمتكە كىم انعام ايلەدىك سىن مېنىم آتام و ئانام اوزىنىيە يەنى ئانلرغە تركلك و رىزق بىردىك ياكە ئاندىن مراد ھەم اسلام نەمتىدىر زىرا كە مھاجر بىن وانصار آراسىندە حضرت ابوبكر الصديق دىن باشقە كىشىنىڭ آنا ئاناسى ايكىسىدە مىسلمان بولغانى يوقىدىر دىمىشلر حضرت ابوبكرنىڭ ئاناسى ھەم

آناسى ايمان كىلتوردىلر بس حضرت صدیق ایتوركم يارب اوشبو نعمتلرنك
 برابرندە شكرانه ايتمه ككه ميكا توفيق بيرگل (وَأَن أَعْمَلَ) دخی توفيق بيرگل
 اشلەمە كىمگە (صَالِحًا) ايندگو عملنى كم (تَرْضِيهِ) سين راضى و غشنوند بولورسك
 اول عملدن هم آنى قبول قىلورسك حق سبحانه و تعالى آنك دعاسىنى مستجاب
 ايدوب شونداين عملگە توفيق بىردى كم توفى قولنى ايمان كىلتورگانلرى اوچون
 مشركلر دائم عذاب قىلورلر ابدى حضرت ابوبكر آنلرنى صاتوب آلوب خداى
 رضاسى اوچون آزاد قىلدى آنلردن برسى حضرت بلالدررضى الله عنه (وَأَصْلَحَ لِي)
 هم صلاحه كىلتورگل و نوزك قىلغل سين اى مينم ربم مينم اوچون (فِي خَيْرِي)
 مينم بالالرمك (۱) (أَنِّي تَبْتُ إِلَيْكَ) درستلكك مين توبه قىلدم و قايتدم سينك حضرتك
 صارى (وَأَنِّي مِنَ الْمُسْلِمِينَ) هم درستلككده مين بوى صونغوچىلردن مين سينك
 فرمانكا (أُولَئِكَ) اوشبو گروه كم آنا آنالرينه ايندگولك قىلدىلر و نعمتكك
 شكرانه ايتدىلر (الَّذِينَ نَتَقَبَّلُ عَنْهُمْ) شول كمسه لردر كم قبول قىلورمز بز آنلردن
 (أَحْسَنَ مَاعْمَلُوا) اشلەگان عمللرينك كوركارمه كىنى ياكە هر بر ايندگو عمللر بىنى
 قبول قىلورمز ديهه كدر (وَنَتَجَاوَزُ) دخی كىچهرمز بز (عَنْ سَيِّئَاتِهِمْ) آنلرنك
 ياوزلقلرندن (فِي أَصْحَابِ الْجَنَّةِ) جنت اهللى زمهرسنده بولغوچىلردر آنلر (وَعَدَ
 الصِّدْقِ) راست و توغرى بولغوچى وعه ايندگولكلر بىنى قبول ايتك و گناهلرندن
 كىچمهك برله (الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ) آنداين وعده كم وعده ايتولور بولدىلر
 آنلر دنباده آنك برله (وَالَّذِي قَالَ) وشول كمسه كم ايتدى (لِوَالِدَيْهِ) اوزينك
 آنا آناسينه آنا آناسى آنى ايمان كىلتورگل ديوب فستاغان وقتده ايتدى (أَفِ
 لَكُمْ) كرامت و خورلق بولسون سز لرگه (أَتَعِدُكُمْ) ابا سز لر وعه قىلاسز لرمو
 ميكا (أَن أُخْرَجَ) مينم چقارلماقنى قىلردن يعنى اولگاندىن صوك ترلورسك
 و قىلردن قوبارلورسك ديوب وعده قىلاسزمو (وَقَدْ خَلَّتِ الْقُرُونُ) و حالانكە
 تعقيق اوندىلر زلمغه لر اهللى (مَنْ قَبْلِي) ميندىن الگارى يعنى بزدن الك كوب كشىلر
 دنباغه كىلوب كىندىلر برسك ترلوب قايتقانى يوق (وَمَا يَسْتَفِيئَانِ اللَّهَ) و آناسى برله آناسى
 استغائه قىلورلر ابدى خداى تعالى گه و خدايدن مدد استهب اوغللرينه ايتورلر ابدى
 (وَبَلَاكَ) و اى نى حسرندر سيكا (أَمِنْ) ايمان كىلتورگل و اوشانغل قيامتكە
 (أَنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ) درستلككده الله تعالى نك بعث و حشر برله قىلغان وعدهسى
 راست و طوغرىدر (فَيَقُولُ) بس ايتور ابدى اول كمسه آنا آناسينك سوزلرينه

(۱) بو دعاسىنى هم حق
 تعالى مستجاب قىلدى
 حضرت ابوبكر نك قزى
 عائشه رضى الله عنها
 پيغمبرمز عليه السلامك
 نكاحى برله مشرف
 بولدى هم اوغا
 عبدالرحمن و آنك اوغى
 ابو عتيق رضى الله عنها
 هر ايكيسى رسول
 اكرم حضرتلرنك
 خدمتنده بولدىلر هم
 آنلر نسلندن كوب
 علماء و مشايخ
 كىلدىلر.

جوابدە (مَا هَذَا) اىبەسدر اوشبو ايتكان سوزلرگىز يەنى اولگاندىن صوڭ
 ترلەك ھەم قىيامت بار دېگانىگىز (الْأَسَاطِيرُ الْأُولَى) مگر اولگىلرنگ افسانەلرى
 وبالغان خبەرلر بىدر خلقنى قورقتو اوچون ايتوب فالدرغانلردر (أُولَئِكَ) اوشبو
 آنا آناغە عاق بولغوچى وقىيامتنى انكار ايتكوچى كەسەلر (الَّذِينَ حَقَّ عَلَيْهِمُ
 الْقَوْلُ) شول كەسەلردىر كەم واجب بولدى آنلر اوزرىنە عذاب كلەسەسى ھەم آنلر
 بولورلر (فِي أُمَّم) شول گروھلر آراسىندە مشركلردن كەم (قَدْ خَلَتْ) تەحقىق
 اوتدىلر اول گروھلر (مِنْ قَبْلِهِمْ) آنلردن الگارى (مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ)
 پرىلردن ھەم آدمىلردن (إِنَّهُمْ كَانُوا) درستلكدە آنلر بولدىلر (خَاسِرِينَ) زىان
 كورگوچىلر (وَلِكُلِّ دَرَجَاتٍ) ھەر قاىوسىنە اوشبو اىكى گروھدن بولغوچىلر
 درجەلر ومنزللر (مِمَّا عَمِلُوا) قىلغان عمللر بىنگ جزاسىندن يەنى اىنگولك قىلغوچىلرغە
 جنت وياوزلق قىلغوچىلرغە نەموغ اورن بولور (وَلِيُوفِيَهُمْ) ھەم كامل وتەمام
 بىرور خدای آنلرغە (أَعْمَالَهُمْ) عمللر بىنگ جزاسىنى (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) وآنلر
 ظلملق ايتولمىش بولماسلر ثوابلرىنى كىموتلەك وعذابلرىنى آرتىرلماق بىرلە
 (وَيَوْمَ يُعْرَضُ) وىاد قىلغل شول كوننى كەم عرض قىلنمىش بولورلر (الَّذِينَ كَفَرُوا)
 ايمان كىلتورمەگان كەسەلر (عَلَى النَّارِ) نەموغ اوپلى اوزرىنە يەنى تەموغداغى
 اورنلرىنى آنلرغە كورسەتورلر ھەم آنلرغە ايتورلر (إِذْ هَبْتُمْ) كىتەردىگىز
 اى كفر اھلى وبتوردىگىز (طَيِّبَاتِكُمْ) اوزلرگىزنگ بىغشى ولتلى نەمتلرگىزنى
 (فِي حَيَاتِكُمُ الدُّنْيَا) دنىادەغى تركلەگىزدە يەنى دنىادە آنلرنى آشاب بتوردىگىز
 آخرتكە فالمادى (وَأَسْتَمْتَعْتُمْ بِهَا) ھەم فائىلەندىگىز اول نەمتلر بىرلە دنىادە (فَالْيَوْمِ)
 بس اوشبو كون (تَجْزَوْنَ) سىلر جزأ بىرلىش بولارسىز وطارتورسىز (عَذَابِ
 الْهُونِ) خورلىق ورسوالقى عذابىنى (بِمَا كُنْتُمْ تُسْتَكْبِرُونَ) شول نرسە سىبىلى كەم
 تكبرلك قىلور بولدىگىزسىز (فِي الْأَرْضِ) بىردە (بِغَيْرِ الْحَقِّ) مستەحق بولودن باشقە
 (وَبِمَا كُنْتُمْ تَفْسُقُونَ) ھەم شول نرسە سىبىلى كەم فسق قىلور بولدىگىزسىز
 وازغونلقدە چىكىدن چقدىگىز (وَأَذْكُرُ) وىياد ايتكل سىن (أَخَاعَادُ) عادىنگ
 قىرنداشىنى يەنى عاد قىبىلەسندن بولغان پىغمبرىنى كەم ھود عليه السلامدر
 (إِذْ أَنْذَرَ) شول وقت كەم قورقتى ھود پىغمبر خدائىنگ عذابىندن
 (قَوْمَهُ) اوزىنگ قومىنى (بِالْأَحْقَافِ) احقاف دىگان بىردە بىس ولايتىدە
 (وَقَدْ خَلَتْ النُّجُودُ) وتەحقىق اوتكاندر قورقتغوچىلر يەنى پىغمبرلر (مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ)

اول ہودنک آلدندن یعنی آندن الگاری ہم پیغمبرلر کیلگانلر ابدی (وَمَنْ
 خَلَفَهُ) ہم آنک آرطندن یعنی آندن صوڤک ہم پیغمبرلر کیلدیلر بس ہودعلیہ السلام
 قومینی دعوت قیلدی (أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ) شویله دیوب کم طاہونہ کز سز مگر
 خدای تعالیٰ گہ گنہ طاہونو کز عبادتکے مسنحق اولغنه در (أَنِّي أَخَافُ) درستلککے من
 قورقورمن (عَلَيْكُمْ) سز نڤک اوزر کز گہ (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ) اولوغ کوننڤ
 عذابندن (قَالُوا) ایتدیلر عاد قومی ہود علیہ السلامغہ (أَجْتَنَّا) ایا کیلدکھوسین
 بزلر گہ ای ہود (لَنَأفْكُنَّ) بزلرنی دوندر مہ کڤ اوچون (عَنْ آلِهَتِنَا) اوزلر مزننڤ
 معبودلر مز گہ طاہونودن (فَأَتْنَا بِآيَاتِنَا) بس کیلتور گل سین شول نرسہنی کم
 وعدہ قیلورسن بزلر گہ (أَنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ) ا گر بولساڤک سین راست
 ایتکوچیلردن یعنی بزلرنی عذاب کیلور دیوب قورقورسن ا گر سوزڤک راست
 بولسہ وعدہ قیلغان عذابکنی بزلر گہ کیلتور گل دیدیلر (قَالَ) ایتدی ہود علیہ
 السلام آنلر غہ کم عذاب ککیلہ کدہ آشوقما کز (أَنهَا الْعُلْمُ) موندن باشقہ
 تو گلدر کم عذابنڤق فایچان کیلہ کینی بلہمک (عِنْدَ اللَّهِ) اللہ تعالیٰ فاشندہ در مین
 آنی بلہسمن (وَأَبْلَغُكُمْ) ومین ایرشدورورمن سزلر گہ (مَا أُرْسِلْتُ بِهِ) شول
 نرسہنی کم مین بیہر لدم آنک برلہ (وَلَكِنِّي أُرِيكُمْ) ولکن مین کورورمن
 سزلرنی (قَوْمًا تَجْهَلُونَ) بر گروہ سز کم نادانلق قیلورسز و بلہا اینچہ عذاب فایچان
 کیلہ دیوب آشوغورسز دیدی (فَلَمَّا رَأَوْهُ) بس کورگانلری زماندہ عاد قومی
 اوزلرینہ وعدہ قیلنمش عذابنی (عَارِضًا) ہوادہ پیدا بولفوجی ہر بولوط زیر آکہ
 عذاب جیلی آنلر غہ بولوط صورتندہ بولوب کیلدی تناک کم اعراف سورہ سنندہ
 بیان ایتولدی (مُسْتَقْبَلِ آوَدِيْتِهِمْ) فارشی بولوب کیلگوچی اول بولوط آنلرننڤ
 وادیلرینہ و طور اتورغان بیرلرینہ (قَالُوا) ایتدیلر عاد قومی اول بولوطنی
 کورگاج (هَذَا عَارِضٌ) اوشبو پیدا بولفوجی بولوطدر کم (مَمَطْرًا) بزلر گہ
 یغور یاودر فوجیدر دیدیلر زیرا کہ آنلر یغور نلہ گانلر ابدی ہود علیہ السلام
 آنلر غہ ایتدی (بَلْ هُوَ) اوشبو بولوط یغور بولوطی تو گلدر بلکہ اول (مَا
 اسْتَعْجَلْتُمْ بِهِ) شول نرسہدر کم استعجال قیلدکز و آشقدکز سز آنک برلہ (رِيحٍ)
 بر جیلدر کم (فِيهَا عَذَابٌ أَلِيمٌ) بولفوجیدر اول جیلدہ رنجتکوچی عذاب (تَدْمِرُ)
 هَلَاكٍ ایتہر اول جیل (كُلِّ شَيْءٍ) بارچہ نرسہنی (بِأَمْرِ رَبِّهَا) پروردکارینڤ
 فرمانی برلہ بس اول عذاب جیلی عاد قومی اوزرینہ یدی کیچہ وسکز کوندز

غایت قوّت برله ایسدی و همه لرینی هلاک قیلوب اولوکلرینی اوچورب دریاغه
 طاشلادی (فَاصْبِحُوا) بس ئه ورتدیلر آنلر شوپله بولوب کم (لَا یُرَى) کورنمه س
 (الْأَمْسَا کَنَّهُمْ) مگر اورنلر یغنه کورنور یعنی ا گر کشی آنلرنک بیرلرینه بارسه
 ایدی خالی و بوش قالغان منزللرندن باشقه نرسه نی کورمه س ایدی (كَذَلِكَ)
 اوشانداق (نَجَزَى الْقَوْمَ الْمُجْرِمِیْنَ) جزا بیرورمز مشرک بولغوچی گروه اوزرینه
 (وَأَقْدَمْنَا هُمْ) و تحقیق منمکن و ایرکلی قیلدق بز عا د قومینی (فَبِمَا أَنْ مَكَّنَّاكُمْ فِیهِ)
 شول نرسه ده کم متمکن و متصرف قیلدق بز سزلرنی اول نرسه ده ای قریش
 مشرکری یعنی آنلرغه مال و دولت هم قوّت و شوکت بیردک دنیا ده (وَجَعَلْنَا
 لَهُمْ) هم قیلدق و بیردک آنلرغه (سَمْعًا) ایشتور اوچون قولالرنی (وَأَبْصَارًا)
 هم کورمه ک اوچون کوزلرنی (وَأَفْئِدَةً) دخی فکر له مه ک اوچون کوکللرنی بیردک و آنلر
 هوشلی قولالری برله حق سوزنی طکلامادیلر و عبرتلی کوزلری برله قدرت
 دلیللرینه فارامادیلر هم خدای تعالی نك برکینی فکر له مه دیلر سول سببلی آنلرغه اوشبو
 عذاب نازل بولدی (فَمَا أَغْنَىٰ عَنْهُمْ) بس کینه رمه دی آنلردن (سَمِعَهُمْ) آنلرنک
 قولالری (وَلَا أَبْصَارَهُمْ) هم کینه رمه دی آنلرنک کوزلری (وَلَا أَفْئِدَتَهُمْ) دخی آنلرنک
 کوکللری (مَنْ شِئْءٌ) هیچ بر نرسه نی خداینک عذابندن (أَذْكَانُوا یُحْجَدُونَ) شول وقتنه کم
 انکار قیلور بولدیلر آنلر تعصب و عنادلری سببلی (بِآیَاتِ اللَّهِ) خدای تعالی نك
 آیتلرینی (وَحَاقَ بِهِمْ) هم چولغاب آلدی آنلرنی (مَا كَانُوا بِهِ یَسْتَهْزِئُونَ) شول نرسه کم
 استهزاء قیلور بولدیلر آنلر آنک برله یعنی عذاب (وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا) و تحقیق
 هلاک ایتدک بز (مَا حَوْلَكُمْ) شول نرسه نی کم سزنگ تیکره کزده در ای مکه اهلی
 (مَنْ الْقُرَى) قریه لردن حجر و مؤتفکات قریه لری کبی (وَصَرَفْنَا الْآیَاتِ) هم تکرار
 کورگانان ایدک بز آیتلرنی و دلیللرنی اول قریه لر اهلینه (لَعَلَّهُمْ یَرْجِعُونَ)
 شایدکم آنلر قایتورلر و دونه لر کفردن دیوب لکن آنلر کفر و شرکلرندن
 دونه دیلر شول سببلی هلاک بولدیلر (فَلَوْلَا نَصْرُهُمْ) بس نی اوچون یاردم
 ایتمه دیلر اول قریه لر اهلینه (الَّذِیْنَ اتَّخَذُوا) شول کهمسه لر کم توتدیلر اول
 قریه لر اهلیلری آنلرنی (مَنْ دُونِ اللَّهِ) الله تعالی دن باشقه (قُرْبَانًا) الله تعالی گه
 تقرب ایتمه ک و یاقن بولماق اوچون (الْهَةَ) خدایلر و معبودلر ایتوب یعنی
 آنلرنک معبودلری بولغان پوتلری نی اوچون عذاب وقتنه آنلرغه یاردم ایتمه دیلر
 و آنلرنی فوتقارمادیلر (بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ) بلکه اول پوتلر غایب بولدیلر آنلردن

ويوغالدىلر ياكە اول مشركلر غايب بولدىلر معبودلرنيك باؤدمندن يعنى
 اميدسز بولدىلر (وَذَلِكَ) اوشبو اشلىرى يعنى پوتلرنى خدايفه تقرب اوچون
 معبود ايتوب طوتولرى (افكهم) آللرنك يالغانلر بىدر (وَمَا كَانُوا يَفْقَهُونَ) هم
 شول نرسه دركم افترا قىلور بولدىلر آنلر وعاجز مخلوقنى اله ومعبوددر ديدىلر (۱)
 (وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ الْكَافِرِينَ) وياد قىلغل اى محمد عليه السلام شونى كم دوندردك بىز وميل
 قىلردىق سىنك سارى (نَفَرًا مِنَ الْجَنَّةِ) بر جماعتنى پرىلردن (يَسْتَمِعُونَ الْقُرْآنَ
 لِيَذَّبُوا بِهِ وَهُم بِالآيَاتِ الْكُوفِرِينَ) اول پرىلر طوفز كهسه ايدىلر اسملىرى: «شامر،
 قاس، دس، مس، آزد، آيبان، احقه، ذوبعرا ايدى» ديمشلىر و برر و ايتنه يتمش
 نفر ايدىلر (فَلَمَّا حَضَرُوهُ) بس حاضر بولغانلرى زمانه اول پرىلر پيغمبر عليه السلام
 فاشينه (قَالُوا) ايتدىلر آنلرنك بعضلىرى بعضلرينه ادب بوزننن (انصتوا) نيك
 توركلر ناكم قرآن اوتوغاننى ابشتهيك (فَلَمَّا قُضِيَ) بس اوتغلمش بولغاننى
 راسلىرى يعنى پيغمبر عليه السلام قرآن اوتودن بوشاعاج اول پرىلر قرآنغه غايث
 عيت ايتوب، مغازى ايمان كىلتوردىلر هم رسول حضرتندن دين توتور بىستده
 كوب سوزلر صورادىلر پيغمبرمز عليه السلام آنلرنى باشقه پرىلر طائفه سىنى
 دينگه اوندىدهك اوچون ايلچى قىلوب بىهردى (وَلَوْ أَلَىٰ نَوْمِهِمْ) قايتدىلر اول
 پرىلر اوز قوملىرى سارى (منذرين) قورقتوجىلر واسلام دينينه اونته گوچىلر
 بولغانلرى حالده اوز قوملرينى (قَالُوا) ايتدىلر آنلر (يا قومنا) اى بىزنك قوممز
 (أَنَا سَمِعْنَا) درستلكك بىز ايشندك (كُتَابًا) خداى تعالى دن كىلگان بىر كتابنى كم
 (انزل من بعد موسى) ايندىلدى اول كتاب موسى پيغمبردن صوك (مصدقًا)
 راستلاغوجى اول كتاب وتصديق ايتكوجى ياكە موافق بولغوجى (لما بين
 يديه) آنك آلندن كىلگان نرسه گه يعنى آندن الكارى كىلگان كتابلرنى
 راستلاغوجى هم اصول وعقايدده آنلرغه موافقدر (يهدى إلى الحق) هدايت قىلور
 وكوندورور اول كتاب حلق سارى يعنى راست بولغان ديننى اوگره تور (وَأَلَىٰ
 صراط مستقيم) هم كوندورور نوغرى يول سارى يعنى اسلام دينينه (يا قومنا)
 اى بىزنك قوممز (اجيبوا) اجابت قىلگىلر (داعى الله) خداى تعالى نك اونته گوچىسنه
 يعنى محمد عليه السلامغه اجابت قىلگىز ودعوتىنى قبول ايتگىز (وَأْمَنُوا بِهِ) هم
 ايمان كىلتورگىز آنگا (بغيرلكم) ناكم بارلقار خداى تعالى سىلرگه (من ذنوبكم)
 سىلرنك گناهلىرىنى (ويجركم من عذاب أليم) هم فوتقارور سىلرنى رىختكوجى

(۱) مرويدىر كه رسول
 اكرم صلى الله عليه
 وسلم حضرتلى طائفتدن
 قايتوب «بطن فصل
 ديگان بىرگه نوشدىلر
 وكىچهسى توروب تهجد
 نمازىنى اوفور ايدى
 هم قرآن شريفنى تلاوت
 قىلور ايدى شول وقتده
 پرىلردن بر جماعت اول
 اورنقه كىلوب قرآن
 طكلا دىلر هم اوزلرينى
 رسول اكرم حضرتينه
 كورگازدىلر حق تعالى
 آندن خبر بىروب
 بيوروركم واذ
 صرفنا الخ اسباب النزول

(۱) عذابدن (وَمَنْ لَا يُجِبْ) وەرکم اجابت ايتماسه (دَاعَى اللَّهِ) خدای تعالی نك اونده گوجيسينه يعنى محمد عليه السلامه ايمان كيلنورمهسه (فَلَيْسَ بِهِ جَز) بس عاجز ايتكوچى نوگلدن اول كهمسه (فِي الْأَرْضِ) بيرده يعنى اول كهمسه گه عذاب نازل بولور عذاب ايندرمهكدن خداینى اول كهمسه عاجز قیلا آلماس (وَلَيْسَ لَهُ) هم يوقدر آكئا (مَنْ دُونَهُ) خدای تعالی دن باشقه (أَوْلِيَاءُ) دوستلر و ياردم ايتكوچيلر يعنى هبجكم آكئا ياردم ايتمهس (أَوْلِيَاءُكُمْ) اوشبو گروه (فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ) آشكارا آزغونلنده بولغوجيلردن (أُولَئِكَ يَرْوُونَ) ايا كورمه ديلرمو و بلمه ديلرمو حشر و بعثنى انكار ايتكوچيلر (إِنَّ اللَّهَ الَّذِي) شونى كم شول خدای تعالی كم اوزينك قدرت كاملسى برله (خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) باراندى كوكلرنى هم ييرنى (وَلَمْ يَكُنْ يَعْزِزْهُمْ) هم آرومادى ورنج ايرشمه دى آكئا كوكلرنى و ييرلرنى بارانماق برنه (بِقَادَرٍ) قادر و كوچى بتكوچيدر (عَلَىٰ أَنْ يَحْيِيَ الْمَوْتَىٰ) اولكلرنى ترگزمهك اوزرينه زيرآكه اوشبو قدر اولوغ بولغان كوكلرنى و ييرلرنى بارانوب هبجده آرماغان و قدرتينه خلل ايرشمه گان كهمسه اولوكنى ترگزمهككه قادر بولماسمو (بَلَىٰ إِنَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) بلى البته قادر بولور درستلكده اول خدای تعالی بارچه نرسه اوزره كوچى بتكوچيدر هبج اشنده عاجز بولماس (وَبِوَمِ يَعْرِضُ) ياد قیلاغل شول كوننى كم عرض قیلينش بولورلر (الَّذِينَ كَفَرُوا) ايمان كيلنورمه گان كهمسه لر (عَلَى النَّارِ) تموغ اوطنى اوزره يعنى اوطنى آنلرغه كورسه تورلر هم فرشتهلر آنلرغه ايتورلر (أَلَيْسَ هَذَا) ايا اينه سدرومو اوشبو عذاب (بِالْحَقِّ) راست و توغرى ايمه سدرومو و سزله آكئا اوشانماس ابدگنر (قَالُوا) ايتورلر كفر امللرى (بَلَىٰ وَرَبِّنَا) بلى اوشبو عذاب حقدر پروردكارمز برله آنط ايتهمز (قَالَ) ايتور خدای تعالی آنلرغه (فَتَدْفَعُوا الْعَذَابَ) بس طانوكزلر عذابنى (بِأَنَّكُمْ تَكْفُرُونَ) شول نرسه سببلى كم اوشانماس بولدگنر سزله قيامتكه هم پيغمبرنك سوزلرينه (فَأَصْبِرْ) بس صبر قیلاغل و چداغل سين اى محمد عليه السلام مشركلرنك جفاسينه (كَمَا صَبَرَ أُولَئِكَ الْعَزْمِ) نكك كم صبر قیلاغلر ثبات عقل ايهلرى (مَنْ أُرْسِلَ) پيغمبرلردن آنلر شريعت ايهلرى بولغان اولوغ پيغمبرلردن كم منكرلرنك ايداء و جفالرينه قصل ايتديلر اولوالعزم بولغان پيغمبرلر نوح و ابراهيم و موسى و عيسى على نبينا وعلیهم السلاملردن بس آنلر چداغان كى سين هم چداغل (وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ) هم آشوقماغل اول قريش مشركلرى

(۱) مؤمن بولغان بربلر حقدنه علماء اختلاف ايتمشلردن بعضيلر ايتورلر كم آنلر نك ثوابلرى او ط عذابدن قورتلماقدر باشقه ثواب آنلرغه يوقدر صوگزه حيوانلر كى توغراقى بولورلر حضرت امام اعظم و امام مالك رحمهما الله قاشلرنده آنلرغه ثواب باردر كاملرينه عذاب بولان كى ضعاك رحمه الله دن مقولنر كه مؤمن بربلر چنكه كرزورلر امام نقاشدن صوراديلر كم چنلر جنت نعمتلردن تناول قیلورلرمو اول ايتدى حق تعالی آنلرغه بر تورلى تسبیح و ذكرنى الهام قیلور آنلر شونك برله لذتلنورلر آدميلر جنت نعمتلرى برله لذتلنننننننن كى

اوچون یعنی آنلرغه عذاب کیلیمه کینه آشوقناغل کم البته اوز وقتی یتکاج کیلور (کأنهم يوم یرون) گویا که اول مشرکدر شول کونک کم کورورلر (مایوعدون) شول نرسه نی کم وعه ایتولور آنلرغه یعنی هر فایجان آنلر اوزلرینه وعده ایتولمش عذابنی کورسه لر شوپله کور نور آنلرغه کم گویا که آنلر (لم یلبثوا) نورمادیلر دنیاده وترکک ایتمه دیلر (الأساعه من نهار) مگر برکنه ساعت تور دیلر کوندزدن یعنی تموغ عذابینک هول وهیبتندن دنیاده نورغان عمرلری بیک قسقه شیکلی کور نور (بلاغ) اوشبو ذکر ایتولمش وغظلر کفایه فیافوچی ویتکوچیدر (فهل یهلك) بس ایا هلاک قیلنمش بولور موعذاب نازل بولغان وقتک یعنی هلاک ایتولمهس (الآ القوم الفاسقون) مگر فرمان دائره سندن طسقه چتقوچی گروه یعنی مشرکدر گنه هلاک ایتولورلر اول عذاب برله

﴿ سورة محمد صلى الله عليه وسلم مدينة وهي ثمان وثلاثون آية ﴾
 ﴿ ۲۶ نھی سورہ محمد علیہ السلام سورہ سی مدینه ده نازلدر ۳۸ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کسه لر کم حلقفه اوشانمادیلر وایمان کیلتورمه دیلر (وصدوا) دخی طیدیلر آدمیلر نی (عن سبیل الله) الله تعالی یولندن یعنی مسلمان بولودن طیدیلر مراد قریشنک شیطانلریدر ابو جهل ونضر وعقبه هم غیریلر کبی (أضل أعمالهم) باطل قیلدی ویوغالتدی خدای تعالی آنلرنک یخشیلق قیلامز دیوب قیلغان عمللرینی (والَّذِينَ آمَنُوا) وشول کسه لر کم ایمان کیلتوردیلر (وعملوا الصالحات) هم اشلر دیلر ایزگو عمللر نی (وآمَنُوا) دخی اوشاندیلر (بما نزل علی محمد) محمد علیہ الصلوٰة والسلامغه ایندرلرگان نرسه گه یعنی قرآنغه اوشاندیلر (وهوالحق) هم اول قرآن راست وتوغریدر یا که محمد علیہ السلام حلق ایا سیدر (من ربهم) پروردکارلری فاشندن کیلرگاندر (کفر عنهم) کیچه ر خدای تعالی اول ایمان کیلتورگان هم ایزگو عمل قیلغان بنتلردن (سیناتهم) آنلرنک گناهلرینی (وأصلح بالهم) هم نوزوک قیلور آنلرنک حاللرینی دینده ودنیاده یا که اصلاح قیلور کوکلرینی تا کم عاصی بولماسلر (ذلك) اوشبو اضلال واصلاح یعنی کفر اهلینک عمللرینی ضایع قیلماق ومؤمنلرنک حالینی نوزوک ایتناک (بأن الذين كفروا) شول سبیلی در کم ایمان کیلتورمه گان کسه لر (اتبعوا الباطل) ایبردیلر باطلغه

يعنى شيطانقه (وَأَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) وایمان کینتورگان کسهلر (اتَّبِعُوا الْعَقَّ) ایدردیلر حلققه یعنی قرآنغه کم اول قرآن کیلگاندر (مَنْ رَبِّهِمْ) پروردکارلری فاشندن (كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ) اوشانداق بیان فیلور خدای تعالی (لِلنَّاسِ) آدمیلر اوچون (أَمْثَالَهُمْ) آنلرنک مثللورینی یعنی هر ایکی گروهنک احوالینی ظاهر فیلور (فَإِذَا لَقِيتُمْ) بس هر قاچان بولوقسا گز سز ای مؤمنلر وکورسه گز (الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان کسهلر نی صوغش وقتنده (فَضْرَبَ الرَّقَابِ) بس صوقاق صوغش سز آنلرنک موینلرینی و آنلرنی اولتورگز (حتى إذا اثنختموهن) تا کم هر قاچان کوب اولتورسه گز آنلرنی (فَشَدُّوا الْوَتَانَ) بس محکم قیلگز باغلامقنی یعنی آنلرنی اسپر ایتوب آلوب محکم باغلاب قویگز تا کم قاچوب کیتنه سونلر (فَأَمَّا مَنْ بَدَّى) بس آنلرنی اسپر قیلغانکزدن صوگ یا ایسه منت قویگز آنلرغه یعنی هیچ بر نرسه آلماینجه آزاد قیلگز (وَأَمَّا فِدَاءً) ویاخود فدا آلکز آنلردن فدا آلماق یعنی آنلردن مال آلوب آنلرنی آزاد ایتگز اختیارگزدر (حتى تضع العَرَبُ) تا کم قویغانلرینه چه صوغش اهللری (أَوْزَارَهَا) صوغش قوراللرینی یعنی اسلام دینی دنیانک هر طرفنده منتشر بولوب مسلمانلر هر یرگه غالب بولغانلرینه چه حکم اوشبودر اول اش عیسی علیه السلام نازل بولغانده بولور حدیث شریفده امتنک ایاک آخرغی صوغشی دجال برله بولور دیوب کیلشدر (ذَلِكَ) اش اوشبودر کم بیان ایتولدی (ولو يشاء الله) و اگر تلهسه خدای تعالی (لا تنصر منهم) البته انتقام آلور اول مشرکزدن و دین دشمانلرندن سز لرنک صوغشکزدن باشقه هم یعنی سز برده صوغش قیلماینجه هم خدای تعالی آنلرنی هلاک ایلمه ککه قادردر (وَلَكِنْ لِيَبْلُوًا) ولکن بیوردی اول سز لرنی صوغش قیلماق برله تا کم صناسون اوچون و امتعان ایتمهک اوچون (بعضکم ببعض) بعضلرگزنی بعضلرگز برله یعنی صناعوچیلر معامله سینی فیلور مؤمننی مشرک برله مبتلا ایلهر تا کم صوغش قیلماق سببلی کوب اولوغ اجر و ثوابلر طابار هم مشرکنی مؤمن برله صنار تا کم آکا جزا بولسون و کفر و شرکنن طیولسون اوچون (وَالَّذِينَ قَتَلُوا) وشول کسهلر کم اولتورلش بولورلر یعنی شهید بولورلر (في سبيل الله) الله تعالی بولنک (فَلَنْ يَضِلَّ) بس هر گیز ضایع ایلهمهس خدای (أَعْمَالَهُمْ) آنلرنک قیلغان عملرینی (سپهدیههم) تیزدر کم کوندرورر خدای تعالی آنلرنی دنیاده ایزگولکلرگه و آخرته اولوغ درجه لرگه (ويصلح بهم) هم توزوک فیلور آنلرنک اشلرینی دنیا و آخرته

(وَبَدَّغْلَهُمُ الْجَنَّةَ) دخی کرگزور آنلرنی جنتکه (عَرَفَهَا لَهُمْ) تعریف قیلدی وبلدردی
 آنلرغه اول جنتنی تاکم آنلر جنتده گی منزللرگه مشتاق بولوب تورسونلر اوچون
 (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کسهلر (إِنْ تَنصُرُوا اللَّهَ) اکر
 نصرت بیرسه گز سز خدای تعالیٰ نك دینیتنه (بَنصُرْكُمْ) نصرت وباردم ایتەر
 خدای سز لرگه و سزنی دشمانلرگزغه غالب قیلور (وَيُثَبِّتْ أَقْدَامَكُمْ) هم ثابت
 قیلور و برکتور سز نك آیاقلرگزنی صوغش میداننده تاکم منهزم و مغلوب بولماسسز
 (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) و ایمان کیلتورمه گان کسهلر (فَتَعَسَّأَ لَهُمْ) بس یوز توبه ن
 بولو و خورلق و هلاکک آنلرغه (وَأَضَلَّ أَعْمَالَهُمْ) هم باطل و ضایع قیلدی خدای
 آنلرنك قیلغان عملرینی (ذَلِكَ) اوشبو خورلق و عمللرینك ضایع بولماقی (بِأَنَّهُمْ
 كَفَرُوا) شول سببلی درکم آنلر مکروه کوردیلر و سویمه دیلر (مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) خدای
 تعالیٰ پیغمبرینه ایندرگان نرسه فی یعنی توحید و قرآنی (فَأَحْبَطَ أَعْمَالَهُمْ) بس
 ضایع ایتدی خدای تعالیٰ آنلرنك بخشلیق قیلامز دیوب قیلغان اشلرینی (أَفَلَمْ
 يَسِيرُوا) ایا سیر قیلما دیلر مو و یورمه دیلر مو عرب مشرکلری یعنی کیره کسرکم
 یورسونلر (فِي الْأَرْضِ) ثمود و عاد قوملرینك یرلرنده (فَيَنْظُرُوا) بس فاراسونلر
 آنلر و کورسونلر شونی کم (كَيْفَ كَانَ) نیچک بولغاندر (عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ)
 آنلردن الگاری بولغان کسهلرنك حاللرینك عاقبتی کفر و تحذیب اهلندن
 (دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) عذاب بیاردی خدای تعالیٰ آنلر اوزرینه و همه لرینی ملاک
 ایلدی (وَاللَّكَافِرِينَ) و ایمان کیلتورمه گان کسهلرگه بولم چیدر (أَمْثَالُهَا) اول
 عقوبت و عذابنك اوشاشی یعنی اوشبو مکه مشرکلرینه هم شول بولسه کیره کسر
 (ذَلِكَ) اوشبو ذکر ایتولش اشلر یعنی مؤمنلرگه نصرت بیرمهک و مشرکلرگه
 عذاب بیارمهک (بِأَنَّ اللَّهَ) شول سببلی درکم الله تعالیٰ (مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان
 کیلتورگان کسهلرنك دوستیدر بس آنلرغه نصرت و باردم قیلور (وَأَنَّ الْكَافِرِينَ)
 هم شول سببلی درکم ایمان کیلتورمه گانلر و مشرکلر (لَا مَوْلَى لَهُمْ) یوقدر هیچ بر
 دوست آنلرغه تاکم آنلرنی عذابدن قوتقارسه (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالیٰ
 اوز فضل برله (يَدْخُلُ الَّذِينَ آمَنُوا) کرگزور شول کسهلرنی کم ایمان کیلتور دیلر
 (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم اشله دیلر ایند گو عمللرنی (جَنَّاتٍ) جنت باقچه لرینه کم (تَجْرِي
 مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آغار اول باقچه لر نك آغاچلری آستندن بلغه لر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا)
 و ایمان کیلتورمه گان کسهلر (يَسْتَمِعُونَ) فائزله نورلر دنیا متاعی برله (وَيَأْكُلُونَ)

ھە آشارلر دىنيا نعيملرندىن (كَمَا تَأْكُلُ الْأَنْعَامُ) نىئاك كىم آشارلر دورت آياقلى
 حىرە . يعنى كىفر اھلىنىڭ بار ھىنلرى دىنيادە آشاوغە واچوگە ھەم نەفس تەل گان
 اشلرگە گنە مصروفى دورت آياقلى حىوانلر كىيى (وَالنَّارُ) ونىموغ اوپلى (مَثْوًى
 لَيْم) فرار قىلاچق اورىندىر آنلرغە آخرىندە (وَكَايِنَ مِنْ فَرِيَةٍ) ونى قدر فرىە
 اھللىرىندىن كىم (ھى اشد فؤة) اول فرىە اھللىرى قاطىراق ايدىلر قوت يوزىدىن
 يعنى كوچلىرەك ايدىلر (مِنْ فَرِيَتِكَ) سىنىڭ فرىە كىڭ اھللىرىدىن اى محمد عليه السلام
 (الَّتِي أَخْرَجَتْكَ) آندىن فرىە كىم آنڭ اھلى چىقاردىلر سىنى اول فرىەدىن
 يعنى مەكە مشركلرىدىن آنلر قۇتلىرەك وكوچلىرەك ايدىلر شولاي بولسەلردە
 (أَمَلَكْنَاهُمْ) ھلاك ايلەدىك بىز اول فرىەلرنىڭ اھللىرىنى (فَلَا نَاصِرَ لَهُمْ) بىس بولمادى
 ھىچ بىر ياردىم بىرگۇچى آنلرغە وانلرنى ھلاكتىدىن قوتقارغۇچى (أَفَمَنْ كَانَ)
 ايا بىس ھەم كەسە بولسە (عَلَى بَيِّنَةٍ) بىر روشن بولغۇچى دىلىل اوزرىنە (مِنْ
 رَبِّهِ) اوزىنىڭ پىروردكارىدىن حضرت پىغىبىر عليه السلام ھەم مۇمىنلر كىيى (كَمَنْ
 زَيْنَ لَهُ) بولورموشول كەسە كىيى كىم بىزە تولمىش بولدى آڭا (سَوْءَ عَمَلٍ) آنڭ
 ياوز ھەملى يعنى شىطان آڭا ياوزلىقى ھەم شىرك ومەصىبىنى كوركام وزىنتلى
 ايتوب كورگازدى (وَاتَّبَعُوا) ھەم ايدىلر آنلر (أَهْوَأَ لَهُمْ) اوزلرنىڭ آرزولرىنە
 ابو جھل وغىبرى مشركلر كىيى (مِثْلَ الْجَنَّةِ الَّتِي) سىڭا اوقۇدقەز نرسەلر جەلەستىدىن
 شونداين جىننىڭ صىغىدىركىم (وَعَدَ الْمُتَّقُونَ) وعدە قىلىنىش بولدىلر اول جىنن
 بىرلە تىقوالق ايتكوچىلر (فِيهَا أَنْهَارٌ) بولغۇچىلر اول جىننە يىلغەلر (مِنْ مَاءٍ
 غَيْرِ أَسْنٍ) ھىچنە اوزگارمى طورغان صودىن يعنى دىنيا صولرى كىيى ايسلەنەس
 ونوسى اوزگارمەس ھەم طەمبى بوزلىماس (وَأَنْهَارٌ مِنْ لَبَنٍ) ھەم باردىر اول
 جىننە يىلغەلر سوندىن (لَمْ يَتَغَيَّرْ طَعْمُهُ) ھەم گىز اوزگارمەدى آنڭ طەمبى ولدى
 كىتمەدى (وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ) دىيى يىلغەلر باردىر خەردىن (لَذَّةٍ) لذتى وطانلى
 بولغۇچى (لِلشَّارِبِينَ) اچكوچىلرگە كىم طەمبىنىكە كىيى وىفا بىرور اوزىنىڭ خىارى
 بولماس وباشنى آخرىندىر ماس (وَأَنْهَارٌ) دىيى يىلغەلر باردىر اول جىننە (مِنْ عَسَلٍ
 مُصَفًّى) صافلاندىرلىش بالدىن يعنى بالاوزدىن وباشقە نرسەلردىن صاف وپا كىزە
 ايتوب ياراتولىش بالدىن (وَلَهُمْ فِيهَا) ھەم بولغۇچىلر تىقوالق ايتكوچىلرگە اول
 جىننە (مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) ھەم تورلى بىشلردىن كىم قايوسىنى تەسەلر حاضر بولور
 (ومَغْفِرَةً مِنْ رَبِّهِمْ) ھەم آنلرغە در مەغرىت پىروردكارىدىن يعنى خدائى تەالى آنلرنىڭ

بارچہ گناہلرینی یارلقار آنک اوچون عذاب وعتاب قبلہاس جنت اہلینک احوالینی ذکر قیلغاندن صوگ تموغده عذاب طارتقوجیلرینک حاللریندن خبر بیروب بیورورکم ایا اوشبو نعیملر اچندہ بولغان کشی (کمن هو خالد) بولورمو شول کتسه کبی کم اول منگو فالغوجیدر (فی النار) تموغ اوطنده (وسقوا) ہم صوغارلش بولورلر اول تموغغی کشیلر (ماءاً حیباً) اسسی صو برله یعنی شراب اوزیننه آنلرغه اسسی صو اچرتورلر (فقطع امعاءهم) بس پاره پاره قیلور اول اسسی صو آنلرینک اچہ گیلرینی (ومنهم من یستع البک) واول منافقلردن بعضلری باردرکم طکلارلر و قولاق سالورلر سینک خطبه ک صاری سین (۱) خطبه او قوغانده (حتی اذا خرجوا) تا کم هر فایچان چقسالر آنلر (من عندک) سینک قاشکندن (قالوا) ایتورلر اول منافقلر (للتین اوتوا العلم) شول کسه لر گه کم آنلرغه علم بیرلدی یعنی صحابه لرینک عبدالله بن مسعود و ابوالدرداء کبی عالمرینه ایتورلر و آنلردن صورارلر (ماذا قال انفا) نیرسه ایتدی محمد علیه السلام حاضر دیوب یعنی بز آنک سوزینی آکلی آلمادق دیوب استهزاء طریقچه صورارلر (اولسک) اوشبو منافقلر (الذین طبع الله) شول کسه لر درکم مهر قویغاندر خدای تعالی (علی قلوبهم) آنلرینک کوکللری اوزره یعنی آنلرینک کوکللرینی شک و نفاق پرده لری برله و قسارت ظلمتی برله اورتکاندر (وانبھوا) هم ایه ردیلر اول منافقلر (اهوائهم) نفسلری آرزولرینه (والذین اهدوا) وشول کسه لر کم طوغری یولغه کونلدیلر یعنی مؤمنلر (زادهم هدی) آرتدورور آنلرغه پیغمبر سوزینی ایشتمه کلری هدایتینی یعنی بصیرت لریینی و یقینلرینی آرتدورور (وانبھم تقویهم) هم بیورور آنلرغه تقوالقاری آرتوغه سبب بولغان نیرسه (فهل یظنون) بس ایا کونهلر مو منافقلر و مشرکلر یعنی کونمه سلر (الاساعه) مگر قیامتینی کونهلر (ان تاتیهم) اول قیامتینک کپلمه کینی آنلرغه (بفئه) نا گهان و آکسزدن (فقد جاء) بس تحقیق کیلدی و ظاهر بولدی (اشراطها) اول قیامتینک علامت لری رسول اکرم صلی الله علیه وسلمینک مبعوث بولماق هم آینک یارلماق کبی (فانی لهم) بس فایدندر آنلرغه (اذا ماتهم) هر فایچان کیلسه آنلرغه قیامت (ذکرهم) آنلرینک و عطله نمک و اوگت آلمافلری هم توبه قیلماقلری یعنی قیامت کیلگانندن صوگ و عطله نمک و توبه قیلماق هیچ فائده بیرمهس (فاعلم) هر فایچان کم موحدلرینک سعادتینی مشرک و منافقلرینک شقاوتینی بلدک بس ثابت بولغل اوزکینک علمکده و همیشه

(۱) مرویدرکه بعضی وقتده پیغمبر مز علیه السلام خطبه او قور ایدی و منافقلرینی عیب قیلور ایدی منافقلردن بر جماعت مسجددن طشقاری چغوب استهزاء طریقچه صحابه نیک عالمریندن بو محمد علیه السلامنی او قودی نی نیرسه ایتدی دیوب صورارلر ایدی حق تعالی آنلر حالندن خبر بیروب بیوردی کم و منهم من یستمع الخ اسباب النزول

بلگله (أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) شونى كم يوقدر هيچ عبادنكه مستحق معبود مگر
 الله تعالى گنده در حقایق سلمی ده مذکور در كه ا گر بر نرسنى بله طورغان كشيگه
 شول نرسنى بلگله دیسه لر آننن مراد شونى ذكر قبلقل و یاد اینكل دیبه ك
 بولور بس بو اورنده هم مراد «لا اله الا الله» دیوب ذكر ايله گل دیبه كدر
 (وَاسْتَغْفِرْ لَذَنبِكَ) هم بارلقاماق استه گل خدای تعالی دن اوزكك گناهك اوچون
 (وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ) دخی بارلقاماقنى استه گل مؤمن ایرلر برله مؤمنه
 خاتونلر اوچون بو اش خدای تعالی دن اوشبو امتكه ا كرامدر كم آنلر اوچون
 حیبینه استغفار ايله مك برله امر قیلدی (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) و خدای تعالی بلور (مَسْتَقْبَلِكُمْ)
 سزلك فایناچق اورنگزنى دنیاده (وَمَثُوبِكُمْ) هم فرار قیلاجق اورنگزنى آخرنده
 یا كه بلور سزلك كونزده گى اورنگزنى هم كیچكى اورنگزنى (وَيَقُولُ الَّذِينَ
 آمَنُوا) و اینورلر ایمان كیلنورگان كمهسلر صوغش قیلوغه حر یص بولدفلرنن
 (أَوَّلًا نَزَلَتْ سُورَةُ) نى اوچون ایندرله س خدای تعالی دن برسوره مشركلر برله
 صوغش قیلو طوغر یسنده تا كم بزلر صوغشقه چقار ایدك دیورلر (فَإِذَا أَنْزَلَتْ)
 بس هر فایچان ایندرله (سورة بحكمة) معناسى ظاهر بولفوجى برسوره قرآننن
 (وَذَكَرَ فِيهَا الْقِتَالَ) هم ذكر ایتولسه اول سورده صوغش یعنی جهاد برله
 و صوغش قیلیق برله بیورلغان بولماسه (رَأَيْتَ) سین كورورسن (الَّذِينَ
 فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) كوكللر نه شك و نفاق صرعاوى بولغان كمهسلرنى یعنی
 منافقلرنى كه رورسن (يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ) آنلر فارلر سینك صارى (نَظَرَ الْمَغْشَى
 عَلَيْهِ) هوشسز بولغان وهوشى كیتكان كسه نك فاراماق كبی (مِنَ الْمَوْتِ) اولوم
 فایغوسندن یعنی صوغش خبرینى ایشتكاج اولومدن بیک فورقوب فایفورورلر
 و متعیر بولورلر (فَأُولَىٰ لَهُمْ) بس وای وحسرتنر آنلرغه یا كه تموغدر
 آنلرغه (طَاعَةً) آنلرلك اشى فرمانقه بوی صونفاقدر (وَقَوْلٍ مَّعْرُوفٍ) هم بخصى
 سوزدر یعنی «سمعنا و اطعنا» دیبه كدر (فَإِذَا عَزَمَ الْأَمْرُ) بس هر فایچان لازم
 بولسه صوغش امرى هم صحابه لر صوغشقه چقارغه قصد قیلسلر اول منافقلر
 ایلورنده خاتونلرى یاننده قالورلر یعنی اولده صوغشقه چقماقنى بولوب فرغوب
 سوبلرلر صوغشقه چقارغه فرمان بولغاچ چقاسیلر كیلمه س (فَلَوْ صَدَقُوا اللَّهَ)
 بس ا گر راست و طوغرى ایتسلر ایدی آنلر خدای تعالی كه یعنی صوغشقه
 چقارغه حر یصلك اظهار قیلولرى راست بولسه ایدی (لَكُنَّ خَيْرًا لَّهُمْ) البته

(۱) پیغمبر مز علیه السلام
 گناهدن معصوم بولسه ده
 خدای تعالی آنى استغفار
 قیلیق برله بیوردى
 تا كم استغفار آنك
 سنتى بولوب امتلر هم
 آكا اهروب استغفار
 ایتسونلر اوچون یا كه
 استغفاردن مراد گناهدن
 صافلاماقنى استه گل
 دیبه كدر .

اول راستلق و طوغریلق ایذ گورهك بولور ایدی آنلرنك اوزلری اوچون یعنی
 اوزلرینه فائده بولور ایدی یالغان سویلپ اوزلرینه زیان فیلورلر (فیل عسینم)
 بس ایا شایدکم سزلمو ای منافقلر یعنی ایا سزلردن توفع و امید اینولور مو
 (ان تولینم) اگر اوز تصرفکزه آلسا کز سر آدمیلرنك اشلرینی یعنی خلقه
 حاکم بولوب اشلرینی تصرف قیلسه کز (ان تقسوا) سزلرنك فساد و بوزقلق
 قیلماقکز (فی الارض) بیرده یعنی تجبر و حسد سببلی تورلی بوزقلقلر سزلردن
 صادر بولور (وتقطعوا ارحامکم) هم کپسه ککز رحملرکزی یعنی تکبر
 و اولوغلانا قکز جهتندن صلہ رحمنی طاشلارسز و فرندا اشلرکزدن کپسلور سز
 سزلردن توفع اینولگان اش شولدر (اولئک) اوشبو گروه (الذین لعنهم الله)
 یراق قیلدی خدای آنلرنی اوزینک رحمتندن (فاصمهم) بس صا کفراو قیلدی
 آنلرنی تا کم حق سوزنی ایشتمه سلر (واعمی ابصارهم) دخی صوفر قیلدی
 آنلرنك کوزلرینی تا کم عبرت نظری برله فارماسلر (افلا یبندرون القرآن)
 ایا تدبر قیلما سلر مو و فکرله ماسلر مو اول منافقلر قرآنی و آنک و عطلری برله
 و عطله ناسلر مو (ام علی قلوب) یا ایسه آنلرنك کوکللری اوزره بارمیدر
 (اقالها) اول کوکللرنك یوزاقلری یعنی کوکللرینی بوزاق برله بیکلپ قویغانلردر مو
 فی اوچون حق سوزنی آکلاماسلر و فکر قیلما سلر (ان الذین ارتدوا) (۱) درستلکته
 شول کمه سلر کم دوندیلر (علی اذبارهم) آرقانری اوزرینه یعنی اولگی
 اعتقادلردن فایتدیلر و محمد علیه السلامغه اوشانمادیلر (من بعد ما تبین) روشن
 و ظاهر بولغانی سوکنده (لهم الهدی) آظرغه اول حضرتنك حق پیغمبر بولماقینك
 بیانی یعنی آنک پیغمبر لکینی آحق دلیللر برله تمام بلگانلری سوکنده آکا
 اوشانمادیلر (الشيطان سول لهم) شیطان بکل قیلدی و کورکام اینتوب کورگازدی
 آنلرغه کفر و عنادنی (واملی لهم) هم خدای تعالی مهلت بیردی آنلرغه و تعجیل
 قیلما دی آنلرغه عذاب بیرمهك برله یعنی عذابلرینی کیچکدردی (ذلك)
 اوشبو یعنی آنلرغه مهلت بیرمهك (بانهم قالوا) شول سببلی درکم ایتدیلر اول
 یهودیلر (لذین کرموا) مکروه کورگان کمه سلر گه (ما نزل الله) خدای ایندی رگان
 نرسه فی قرآن و اسلام دینندن یعنی یهودیلر اولانده منافقلرغه ایتدیلر (سنطیعکم)
 تیزدرکم بزل اطاعت فیلورمز و بوی صونارمز سزلرگه (فی بعض الامر) بعضی
 اشلرده یعنی اگر محمد پیغمبر برله صوغش قیلسه کز بز سزگه مدد بیرورمز

(۱) مرویدر که یهودیلر
 پیغمبر مز علیه السلامنك
 صفتلرینی نورانته اوقوب
 تمام بلورلر ایدی پیغمبر
 مزنك کپلمه کنندن
 الگاری آنک پیغمبر
 لکی حق ایذکینی هم
 صفتلرینی کوب سوبلار
 لر و خلقه خبر بیرور
 لر ایدی سید عالم صلی
 الله علیه و سلم حضرتلری
 مبعوث بولوب مدینه گه
 کیلگاج آنلر اولگی
 اعتقادلردن دوندیلر
 حق تعالی آنلر حقنده
 آیت بیردی کم ان
 الذین ارتدوا الخ
 اسباب النزول.

ویاردم ایتمرز دیدیلر (والله يعلم) و خدای بلور (اسرارهم) آنلرنک اولانده سویلشکان یاشرن سرلرینی و یاشرمه کلرینی (فکیف) یس نیچک بولور آنلرنک احوالی (اذا توفتهم الملائکة) هر نایچان آنلرنک جاتلرینی آلسلر فرشته لری (بضر بون) صوغارلر اول فرشته لری (وجوههم) آنلرنک بوزلرینه (و ادبارهم) هم آرقالرینه حقدن بوز دوندرگانلری اوچون هم مؤمنلرگه آرقالرینی بیرمه کلری اوچون (ذلک) اوشبو یعنی فرشته لرنک آنارغه صوغاقلری (بانهم اتبعوا) شول سبیلی درکم آنلر ایبردیلر (ما استخط الله) خدای تعالی نك غضب و آچورینه سب بولغان نرسه گه پیغبرنک حقلقینی باشورمه کلری هم منافقلرغه یاردم بیرمه کلری کی (وگر هوا) هم مکروه کوردیلر آنلر و نلامه دیلر (رضوانه) خداینک راضیلقینی یعنی خداینک رضاسینه سب بولغان اشلرنی اشلر مه دیلر (فاحبط اعمالهم) بس باطل و ضایع قیلدی خدای تعالی آنلرنک عمللرینی (ام حسب) بلکه گمان قیلدیلر (الذین فی قلوبهم مرض) شول کمسلر کم بولغوجیلر آنلرنک کوکلنده شک صرخاولقی یعنی منافقلر گمان قیلدیلر (ان لن یخرج الله) شویله دیوب کم چقارماس خدای تعالی (اضغانهم) آنلرنک کوکللرنده گی کینه لرینی یعنی کینه و نفاقلرینی هم مؤمنلرگه دشمانلقلرینی خدای تعالی مؤمنلرگه ظاهر فیلماس و بیلدرمه س «دیب گمان ایتدیلر (ولونشاء) و اگر نلسه ک بز (لاریناکم) البته کورسه تورمز سیکا ای محمد علیہ السلام اول منافقلرنی یعنی منافقلرینه بر علامت پیدا قیلورمز (فلعرتهم) بس سین طانورسک آنلرنی (بسیماهم) علامتلری برله یعنی شول علامتدن آنلرنک منافق ایدکلرینی بلورسک (ولتعرفنهم) هم البته سین طانورسک اول منافقلرنی (فی لحن القول) سوزنی میل قیلدر ماقلرنده توغریلق جهنتدن یعنی تعریض و کنایه طریقه سوزنی صواب و حقلقندن آوشدرب سویلمه کلرندن آنلرنک منافق ایدکلرینی بلورسک (۱) (والله يعلم) و خدای تعالی بلور (اعمالکم) سزلرنک عمللرگزنی هم شوکا مناسب سزلرگه جزأ بیورور (ولنبلوکم) و البته صنارمز بز سزلرنی صوغش فیلماقفه بیورماق برله هم باشقه جینن تکلیقلر برله یعنی صناغوجیلر کی اش قیلورمز (عنی نعلم) تاکم بله کیز اوچون یعنی خلقفه معلوم و ظاهر ایتمه کیز اوچون (المجاهدین) صوغش قیلغوجیلر کملر ایدکینی (منکم) سزلردن (والصابرین) هم صوغش قاطیلقلرینه جداغوجیلر کملر ایدکینی (ونبلوا اخبارکم) دخی

(۱) انس بن مالک رضی الله عنه دن منقولدرکه اوشبو آیت کیلنگانن صوگ هیچ بر منافق یوق ایدی کم مگر رسول اکرم حضرتی آنک منافقینی سوزندن و سیماسندن بلور ایدی بر صوغشده منافقلردن نوفز کشی کیچ برله یوقلارغه یاندیلر ایرته برله تورقاندن هر فایوسینک ما کلاینه هذا منافق دیوب یارلمش ایدی.

صامامقز اوچون سز نك غير لرگزنى (ان الذين كفروا) درستلىكده شول كسه لر
 كم ايمان كيلتورمه ديلر يعنى بنى قريظه و نصير يهوديلرى (وصدوا عن سبيل
 الله) هم طيديلر اوز قوللرىنى خداى تعالى يولندن يعنى مسلمان بولودان
 (وشافوا الرسول) دخى خلافتق فيلديلر پيغمبر عليه السلامغه (من بعد ما تبين)
 روشن و ظاهر بولغانى سوكنده (لهم الهدى) انلرغه نوغرى يول يعنى تورانده
 اوقوب اسلامنك حق ايدكىنى بلگانلرى سوكنده (لن يضرؤا الله) زبان
 ايرشدره آلماسلر آنلر خداى تعالى گه (شيئا) بر نرسده يعنى آنلرنك كفلرندن
 و قارشماقلرندن خداى تعالى گه هيچ زبان بوقدر بلكه ضرور زبان اوزلرينده در
 (وسيقبط اعمالهم) و تيزدر كم باطل و ضايع قيلور خداى آنلرنك عمللرىنى (يا ايها
 الذين امنوا) اى ايمان كيلتورگان كسه لر (اطيعوا الله) اطاعت قيلكز و بوى
 سونوكز خداى تعالى نك امر و فرمانينه (واطيعوا الرسول) هم بوى سونوكز
 پيغمبر عليه السلامغه و آنك بيورغانىنى تونكز (ولا تبطلوا اعمالكم) دخى باطل
 و ضايع قيلماكز اشلرگان عمللرگزنى ربا و عجب فانشوماق برله (ان الذين
 كفروا) درستلىكده شول كسه لر كم ايمان كيلتورمه ديلر يعنى قريش مشركلرى
 (وصدوا عن سبيل الله) هم طيديلر آدميلرنى خداى تعالى يولندن يعنى مسلمان
 بولودن طيديلر (ثم ماتوا) صكره اولديلر آنلر يعنى بدر صوغشنده اولتورلمش
 بولديلر (وهم كفار) و حالانكه آنلر اوشانماوچيلر ايديلر و كفر اوزرينه
 اولديلر (فلن يغير الله لهم) بس هر گيز بارلقاماس و ميفرت قيلماس خداى
 آنلرغه (فلا تهتوا) بس سستلك و ضعيفلك قيلماكز اى مؤمنلر (وندعوا الى السلم)
 هم اوندمهكز اول مشركلرنى صلحغه يعنى آنلردن فورقوب صلح ايتونى طلب
 قيلماكز و اوزگزنى آنلر آلدنده ضعيف و خور كورگازمهكز (وانتم الاعلون)
 و حالانكه سزلر اوستونرهك و بوقار براق سز آنلردن (والله معكم) هم الله تعالى
 سز نك برله در يعنى سزلرگه نصرت و ياردم اينكوچيدر (ولن يترككم) دخى ضايع
 قيلماس و كيونتهس اول سزلرگه (اعمالكم) قيلغان عمللرگزنىك اجر و ثوابىنى
 (انما العبوة الدنيا) موندن باشقه نوگلدركم دنيا تركلىكى (لعب و لهو) برفراسز
 اويوندر و اعتبارسز مشغوللكلر بالالر اويونى كى (وان تؤمنوا) و اكر سزلر
 ايمان كيلتورسهكز و اشانساكز خداى ورسولگه (و اتقوا) هم صافلانساكز گناهلردن
 (يؤتكم) بيورور سزلرگه خداى تعالى آخرنده (اجوركم) اجر و ثوابلرگزنى

(وَلَا يَسْأَلُكُمْ) هم صوراماس خدای سزاردن (أَمْوَالِكُمْ) ماللرگزنی بلكه
 زكات وعشرنی بیرسه گز آرتوغینی انفاق ایل مهك برله بیورمهس (ان یسئلكموا)
 اكر صوراسه سزاردن ماللرگزنی (فیحفظکم) بس مبالغه ایلسه سزاردن صورامانده
 یعنی مالکزنك همسینی نفقه قیلگز دیوب بیورسه (تبخلوا) سز لر صارانلق
 قیلورسز و بیرسه گز کیلمهس (ویخرج ائمانکم) و چهارور هم ظاهر قیلور
 خدای تعالی شول صوراماق برله سزلرنك صارانلقگزنی و کینه لرگزنی (ها ائتم)
 آگاه بولگزکم سز لر (هؤلاء) ای اوشبو مخاطب بولغان بنده لر (قدعون)
 اونده لمش بولگز و بیورلرگزسز (لتنفقوا) نفقه قیلماقگز اوچون ماللرگزدن
 یعنی خدای سز لرگه ماللرگزنی نفقه قیلماق برله بیوردی (فی سبیل الله) الله تعالی
 بولنده یعنی زكات بیرمهك یا که صوغش اشلری توغر یسنده مالگزنی صرف
 ایتمهك برله بیوردی (فمنکم من یبخل) بس سزاردن باردر شول کسه کم
 صارانلق قیلور وزکائینی چهارماس (ومن یبخل) و هر کم صارانلق اینسه واجب
 بولغان صدقهنی بیرمهسه (فانما یبخل) بس موندن باشقه ایبه سدر کم صارانلق قیلور
 اول (عن نفسه) اوز نفسندن یعنی اوز نفسندن فغانور و اوز بنی ثوابدن محروم قیلور
 (والله العنی) و خدای تعالی موگسزیر سز نك صدقه لرگزغه محتاج توگلر
 (وانتم الفقراء) و سز لر محتاجلر سز خدای تعالی فاشنده بولغان نعمت و کرامتکه
 (وان تتولوا) و ا گر یوز دوندرسه گز سز خدای بیورغان اشدن و مالگزدن
 نفقه قیلماسا گز یا که اسلامدن اعراض قیلسا گز (یستبدل) آلتدورور خدای
 (فوما غیرکم) سز لرگه باشقه بولغان گروهنی یعنی سز لرنی هلاک قیلوب سز نك
 اورنگه ایه ایکنجه کسه لرنی کیلتورور (ثم لایکونوا امثالکم) بس بولماسلر
 اول ایکنجه کسه لر سز نك اوغشاشیلر بلکه آنلر فرمانغه اطاعت اینتکوچی
 و بوی صونفوجیلر بولورلر اول ایکنجه قوملر حقنده اشهر شولدرکه آنلر
 فارسیلر در رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دن آنلر کملدر دیوب سؤال اینتدکلرینه
 باننده اولتورغان سلمان فارسی حضرتینه اشارت ایلب هذا قومہ دیوبیوردیلر.

﴿ ۲۶ ﴾ سورة الفتح مدنية وهي تسع وعشرون آية ﴿ ۲۷ ﴾

﴿ ۲۷ ﴾ نھى سورة فتح سورھسى مدینەدە نازلدر ۲۹ آیتدر ﴿ ۲۸ ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرويه ركه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلى عجزتناك آلتنجى بلنده واقعه سنده اصحابندن بعضيلر برله مکه گه باروب کعبه معظمه نى زيارت ايتدکنى هم عمره ادا ايتدکنى کوردى صحابه لر بو واقعه نى ايشتکاج بو واقعه ناک تعبيرى اوشبو يل کيلور اوشبو يل بزلرگه حجگه بارماق ميسر بولور ديوب شادلانديار رسول اكرم حضرتلر ذوالقعدة آييناک اوانده دوشنبه کون مکه گه بارماق قصدى برله مدینه دن چقديلر هم عمره حجى نيتى برله احرام باغلاديلر ويتمش دوه اوزلرى برله برگه هدى اوچون يعنى حرمده فرمان ايله مک اوچون آلوب چقديلر صحابه لر ناک هم کوبسى حضرتکه بولداش ايديلر بونلر ناک کيلولر يناک خبرى مکه ده گى مشرک لرگه ابرشکاج مشرک لر رسول اكرم حضرتينى مکه گه کرتبه سکه وکعبه نى زيارت قيلودن منع ايتهرگه اتفاق ايله ديلر مکه دن طشقارى چقوب آنلر ناک بوللرى اوستنده لشکر باغلاب قارشى طور ديلر پيغمبر مز عليه السلام مشرک لر ناک اتفاقلر نندن خبردار بولوب « حديبيه » ديگان بيرگه نزول ايله دى مشرک لر طرفندن عروه بن مسعود ثقفى رسول حضرتلر يناک نى اش اوچون کيلدکنى بلورگه پيغمبر مز خدمتینه کيلدى پيغمبر عليه السلام بيه ردى کم بزلر صوغش قيلماق اوچون کيله دک بارى مقصود مز کعبه نى زيارت قيلماق ندر قريش قومى پيغمبر مز ناک اوشبو نيتينى بلگاج هم حبيت جامليت لرنده قرار ايدوب هيچ وجه برله مؤمنلر ناک مکه گه کر مه کلرينه راضى بولماديلر پيغمبر عليه السلام حضرت عثماننى ايلچى قيلوب مشرک لر حضورينه بيه ردى آنلر حضرت عثماننى کيرى قايتارماينچه اوز يانلرنده فالدر ديلر مؤمنلر حضرت عثماننى قريش مشرک لرى اوتورگانلر ديگان خبرنى ايشتديلر شول سببلى بيعت الرضوان واقع بولدى نتاک کم توباناک ذکر ايتولور انشاء الله تعالى مشرک لر مؤمنلر ناک بيعت ايتدکلر ينى ايشتوب قورقديلر بس مؤمنلر برله صلح ايله مک اوچون سهيل بن عمرو نى ايلچى قيلوب پيغمبر مز حضورينه بيه رديلر بارچه لر يناک اتفاقلرى بوينچه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى برله قريش مشرک لرى آراسنده صلح واقع بولدى

(۱) پیغمبر مز علیه السلامین صورادیلر کم یا رسول الله افتتح هو یعنی اوشبو صلح فتحیهدر جواب
 بیردی کم بلی فتحدر و کوب فتحلرنک مقدمه سیدر موندن صوڭ مسلمانلرغه کوب فتحلر میسر بولاچاقدر
 واقعا حدیبه صلحندن ۵۸۶ ۲۶ جزی جز فتح سورہ سی

صوڭ اسلام دینی غایتده فوت طابندی کوب بیرده مشهور بولدی اولک مکه ده طورغوجی مسلمانلر مشرکلر دن مسلمانلقلرینی باشرو- رلر ایدی بر چیتده قاجوبقنه نماز و قرآن اوفورلر ایدی اوشبو صلحن صوڭ آنلرغه کوب ایرکنچیلک بولوب اسلاملرینی ظاهر قیلدیلر مشرکلر آلدننه قرآنی قچقرو ب اوفودیلر مشرکلر قیلغان شرطلری وعهد لری سببلی آنلرغه هیچ بر ضرر ایتمه دیلر کوب کشیلر اول مسلمانلردن قرآنی ایشتوب اسلام دینینه قزغوب مسلمان بولدیلر بواش مکه نڭ فتح ایلمه کینه هم سبب بولدی شول جهندن بعض مفسرلر اوشبو انا فتحنا ده گی فتحندن مراد مکه فتحیهدر دیبشیر اول تقدیرده معناسی بز فتح قیلورمز

اوشبو شرطلر اوزرینه صلح قیلدیلر کم اون یلغه قدر اهل اسلام مشرکلر برله صوغش قیلماسه هم آشکارا و یاشرنلکک بر برلرینه هیچ تعرض ونعدی ایلمه مکه وهم مؤمنلر بویل مکه گه کره مینچه قایتوب کیتوب ایکنچی یلنده مکه گه کیلوب عمره نی فضا قیلورغه شرط ایلدیلر موندن باشقه شرطلر هم هر ایکی طرفدن وانع بولدی صحابه لرنک کوبسی بو طریقه صلح قیلو اوچون ملول و قایغولی بولدیلر لکن البته بواشده خدای تعالی نڭ بر حکمتی و مصلحتی بولسه کیره ک دیوب راضی بولدیلر رسول اکرم حضرتی حدیبی ده احرامدن چغوب مبارک باشلردن صاحلرینی کیتهرتدیلر هم آلوب کیلگان دوه لرنک بر آزینی شونده قربان قیلوب و بر مقدارینی مکه گه بیهردیلر تا کم مروده قربان ایلر ایتلرینی مکه نڭ فقیر و مسکین لرینه اولشه مکه کیه یوردیلر صحابه لرنک بعضلری صاحلرینی بوتونله ی کیتهرتوب بعضلری کیتسوروب قسقاتریدیلر و هدیلرینی قربان ایلدیلر رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلری حدیبی ده یکر می کون توردیلر حدیبی دن مدینه گه قایتقان وقتده بر کیچه اوشبو انا فتحنا سورہ سی نازل بولدی ایرته برله رسول اکرم حضرتی صحابه لرگه ایتدی کم اوشبو کیچه «خدای تعالی دن میکا بر سورہ نازل بولدی کم اول سورہ مینم فاشمنده بارچه دنیادن هم دنیاداغی نرسه لردن سو بولکیره کدر» دیدی بس اوشبو سورہ فتحنی صحابه لرگه اوفودی وتینیه ایلدی صحابه لر هم مهملری مبارک بولسون دیوب فوتلادیلر (انا فتحنا لک) درستلکک بز حکم قیلدی سینک اوچون ای محمد علیه السلام (فتحنا میننا) ظاهر و روشن بولغوجی حکم کم حدیبی صلحیهدر (۱) بس سین ای محمد علیه السلام خدایدن مغفرت طلب ایتکل (لیغفر لک الله) تا کم یارلقاسون و مغفرت قیلسون اوچون سینکا خدای تعالی (ما تقدم) شول نرسه نی کم الک اوتدی (من ذنبک) سینک گناهکنن یعنی پیغمبر بولماکنن الگاری سیندن عتاب و شلته نی موجب بولغان خطالر صادر بولغان بولسه شولارنی یارلقاسون اوچون (وما تأخر) هم شول نرسه نی کم صوڭ بولدی آندن یعنی پیغمبر بولماکنن صوڭ صادر بولغان سهو و خطا لرنکی یارلقاسون اوچون یا که مراد مکه فتحندن الگاری بولغان

و آچارمز سینک اوچون مکه شهرینی دبه کدر وقوعی محقق بولقدنن ماضی صیغه سی برله ذکر قیلدی
 و بعضیلر فتحندن مراد خیبر فتحیهدر دیورلر والله اعلم. تفسیر مولانا یعقوب

ھم فتحن صوڭ بولغان خطا لارنى دېمەككەر يا كە اوشبو آيت كرىمە نزلندن
 الگارى ھم آنڭ نزلندن صوڭ دېمەككەر (۱) (وَيْتَمُ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ) دىخى تا كىم
 تمام ايتسون اوچون خدای تعالى فضلى و كرمى بىرلە اوزىڭ نىعمىنى سىڭ
 اوزرگە دىنكىنى مروج و قۇتلى ايلەمكى بىرلە ھم پىغەمبەرلكك اوستىنە پادشاھلىقى
 قوشماق بىرلە و شفاعتكنى قبول قىلماق بىرلە (وَيَهْدِيكَ) ھم كوندرسون اوچون
 سىنى (صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) طوغرى بولغۇچى يولغە يعنى صراط مستقىمە ثابت
 و دائىم ايلەسون اوچون (وَيَنْصُرَكَ اللَّهُ) ھم تا كىم نصرت و ياردىم ايتسون
 سىڭا خدای تعالى (نَصْرًا عَزِيمًا) عزتلى و غلبەلى بولغۇچى ياردىم ايتك يعنى سىن
 اول نصرت سببلى دشمانلرگە غالب بولورسك (هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ) اول
 خدای تعالى شول ذاتىركىم ايندردى سكون و قرارىنى (فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنىڭ
 كوكللىرىدىن اضطراب و نشويشنى كبتاروب ساكن و قرارىلى ھم صبرىلى ايلەدى
 (لِيَزِدُوا إِيمَانًا) تا كىم آرتدوسونلر اوچون آنلر ايماننى و اشانماقنى (مَعَ إِيْمَانِهِمْ)
 ايمانلىرى بىرلە يعنى كوكللىرىگى يقىنلىرى آرتسون اوچون يا كە دىننىڭ اصولىنە
 بولغان ايمان و اعتقادلىرىنى فروغە بولغان ايمانلىرى بىرلە آرتدوسونلر اوچون
 (وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) و خدای تعالى نىڭ بولغۇچىدىر كوكلرنىڭ ھم بىرنىڭ
 لشكرلىرى يعنى فرشتەلر و مؤمنلر (وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا) و بولغۇچىدىر خدای تعالى
 بلگۇچى خلقنىڭ احوالىنى (حَكِيمًا) حكمتكە موافق اش قىلغۇچى اول اشلر
 جەلەسندن بىرسى شولدىركە مؤمنلرنىڭ كوكللىرىنە فرار و سكىنە ايندردى (لِيَدْخُلَ
 الْمُؤْمِنِينَ) تا كىم كىرگىزسون اوچون دىندە ثبات و فرار ايلەمكلىرى بىر كاتندە
 مؤمن ايرلىرىنى (وَالْمُؤْمِنَاتِ) ھم مؤمنە خاتونلرنى (جَنَاتٍ) جنت باقچەلرىنە كىم
 (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آقار اول باقچەلرنىڭ آغاچلىرى آستىدىن يلغەلر (خَالِدِينَ
 فِيهَا) منگۇ قالغۇچىلر بولغانلىرى حالدە مؤمن و مؤمنەلر اول جنتلردە (وَيَكْفُرُ
 عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ) ھم كىچسون و يوق ايتسون اوچون خدای آنلردن آنلرنىڭ يوزلقلرىنى
 و گناھلىرىنى جنتكە كىرمەكلردىن الگارى (وَكَانَ ذَلِكَ) و بولدى اوشبو وعدە
 آنلرغە (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالى فاشىدە يعنى آنڭ حكمندە (فَوْزًا عَظِيمًا) اولوغ
 بولغۇچى سعادت و قول اوستونلىكى (وَيُعَذِّبُ الْمُنَافِقِينَ) دىخى شونىڭ اوچوندىركىم
 تا كىم عذاب قىلسون خدای منافق ايرلىرىنى (وَالْمُنَافِقَاتِ) ھم منافقە خاتونلرنى
 مدينە اهلندن (وَالْمُشْرِكِينَ وَالْمُشْرِكَاتِ) دىخى مشرك ايرلىرىنى و مشركە خاتونلرنى

(۱) امام ابو اللبت
 رحىمە الله بىنورمشدىركە
 اولە اونكان گناھدىن مراد
 حضرت آدم ھم حوانىڭ
 گناھلىرىدىر صوڭقى
 گناھدىن مراد امتلرنىڭ
 گناھلىرىدىر يعنى خدای
 تعالى سىنىڭ بىر كاتىدە
 آدم و حوانىڭ گناھىنى
 يارلقار ھم سىنىڭ شفاعتكنىڭ
 بىرلە امتلرگىڭ گناھ
 لرىنى يارلقار كشف

مکه اهلین (الطائیر بالله) کہان اینکو چیلر اول منافقن و مشرکین خدای تعالیٰ گہ
 (ظن السوء) یاوز گہ انتی یعنی مشرکین بنو اسد و عطفان فیلہری ہم بعضی
 منافقن کم آنلر پیغمبر ایلہ السلام حدیبیہ گہ کینکاج آندن سلامت فاینماس
 و مدینہنی کورماس دیوب ہم اسلام لشکری مغلوب و منہزم بولورلر دیوب گمان
 ابتدایر اش آنلر گمان اینکان کی بولمادی بلکه حضرت پیغمبر سالم و غانم
 مدینہ گہ مراجعت ایلدی (علیہم دائرۃ السوء) اوشبو یاوز گمان اینکو چیلر
 اوزرینہ یاوز السوءک و دونک یعنی آنلر مغلوب و خور بولسہلر کیرہ کیر
 (و غضب اللہ علیہم) ہم غضب و فہر ایلدی خدای آنلر اوزرینہ (ولعنہم)
 دخی سوردی و یراق ایی آنلرنی رحمتندن (و اعد لہم جہنم) ہم حاضر لہدی
 آنلر اوچون تموغنی (رسائت مصیراً) ونی یاوز اولر لہک اورندر اول تموغ
 (وللہ جنود السموات والأرض) و خدای تعالیٰ نکلر کولر نکلر ہم بیرنک لشکرلری
 یعنی شوکلرده و بیرلرده بولغان نرسہلر بارچہسی آنک ملکندہ و تصرفندہ در بو
 سوزنی تکرار ذکر ایتہک مؤمنلر گہ نصرت و یاردم برلہ وعدہ ہم مشرکین گہ
 و منافقنر گہ و عید و قورقو اوچوندر (و کان اللہ) و بولمادی خدای تعالیٰ (عزیزاً)
 غالب اوزینک فرمانندہ (حکیماً) دانا و حکمت ایسی بیورغان اشلرندہ (انما
 ارسلناک) درستلکدہ بز بمرک سیننی ای محمد علیہ السلام (شاهداً) گواہ
 ایتوب امنکنک احوال و افعالینہ (و مبشراً) ہم سو بونچ بیرگوجی ایتوب مؤمنلر گہ
 (و نذیراً) دخی فورقنقوجی ایتوب مشرکینر گہ و منافقنر گہ بس سین امنک ایتکل کم
 مینم سزلر گہ بیرلہ کم ہم بشارت بیرمہ کم و قورقنماقم (لتؤمنوا باللہ) سزلرنک
 ایمان کیلتورمہ ککلر و اشانماقکلر اوچوندر اللہ تعالیٰ گہ (ورسولہ) ہم آنک
 رسولینہ (وتعزروه) دخی قوت بیرمہ ککلر اوچوندر آنک دینینہ (وتوقروه) ہم
 او اولاب نوتماقکلر اوچوندر آنک فرمانیننی (وتسبحوه) دخی پاکک برلہ یاد
 ایتہ ککلر اوچوندر اول خدای تعالیٰ نی پاکہ نماز لوقوماقکلر اوچوندر (بکرۃ)
 ایرتہ برلہ (و اصیلاً) ہم کبچہدہ (ان الذین یبایعونک) درستلکدہ شول کمسہلر کم بیعت
 قیلور بولدیلر سینکا ای محمد علیہ السلام حدیبیہدہ (انما یبایعون اللہ) مونہن
 باشقہ نوکلر کم بیعت قیلورلر آنلر خدای تعالیٰ گہ یعنی سینکا بیعت قیلماقلری
 خدای تعالیٰ گہ بیعت ایلہمہ ککلر زیرا کہ اول بیعتندن مقصودلری خدایینک رضاسیننی
 حاصل ایتہ ککلر اوشبو بیعتنی بیعت رضوان دیورلر توبانندہ ذکر ایدلہ چکلر

انشاء الله تعالى (بِذَلِكَ فَتَنَّا قَبِيْلَتَهُمْ) الله تعالى نك يذ قدرنى آلمى نك قوللىرى
 اوستنده در بيعت قىلغان و پيغمبركه قول بىركان و قىلارنده بيعتنك معناسى بر اش
 اوجون قول بىروب عىد قىلشماقنى صحابه لىر حىبىيه ده همه لىرى رسول اكرم
 حضرتينه قوللىرىنى بىروب آنگا ياردىم ايتمه كىكه هم مال و جانلارندن كىچوب اسلام
 دىنى اوجون مشركلر برله صوغش قىلماقغه عىد ايتدىلر بيعت رضوان شولدىر
 (فَمَنْ نَكَثَ) بس هر كم صدرسه و بوزسه قىلغان عهدىنى (فَأَنهٗا يَنكُثُ عَلٰى نَفْسِهٖ)
 بس موندن باشقه توگلىدىم صدرور اول اوز نفسى اوزرىنه (۱) يعنى عهدىنى
 صدر ماقىنك ضررى آنك اوزىنه بولور (وَمَنْ أَوْفٰى) و هر كم وفا ايلهسه (بِمَا
 عٰهَدَ عَلَيْهِ اللّٰهُ) شول نرسه گه كم عىد قىلغاندىر اول كىسه آنك اوزره
 خداى تعالى گه (فَسِيوْتِهٖ) بس نىزدىر كم بىرور خداى تعالى اول كىسه گه
 (اَجْرًا عَظِيْمًا) اولوع بولغوجى اجر و ثوابنى آخرىنده مرويدىر كه رسول اكرم
 صلى الله عليه وسلم حضرتلىرى مدىنه دن عمره حج نىتى برله مكه گه توجه ايتكايچ
 اعرابدىن اسلام و جهنمه هم مزىنه و غفار و اشجع قىبله لىرىنه مېنىم برله اوشبو
 سفرده بولداش بولكتر و مكّا موافقت قىلكتتر دىوب خبر بىاردى اول قىبله لىر قىرىش
 قومى برله صوغش قىلودن فورقوب پيغمبر عليه السلام برله مكه گه بارونى تلامادىلر
 و بالغان عىدلىر كورساتوب تىلف قىلدىلر حق تعالى اوزىنك رسولىنه آيت بىاروب
 بىوردى كم (سَيَقُولُ لَكَ الْمُخَلَّفُونَ) نىزدىر كم ايتورلر سكا مدىنه گه قايىقانكندن صوكت
 سىنك برله بولداش بولماينجه تىلف قىلوب قالغان كىسه لىر (مِنَ الْأَعْرَابِ) صحرا ده
 تورغوجى عر بلردن يعنى بوقارىنده ذكر ايتولامش قىبله لىر عىدلىرىنى بىان قىلوب
 سىكا ايتورلر (شَقَلْتَنَا أَموَالُنَا) مشغول قىلدى بىزنى ماللرىمىزنى قاراب و كوزاتوب
 نورورلىق كشىلر بىز بوقارىدى اكر سىزناك برله بولداش بولوب مكه گه بارغان
 بولساق ابوده قالغان ماللرىمىز ضايغ بولور ابدى (بِأَهْلُونَا) هم مشغول ايلهدى
 بىزنى خاتونلرىمىز و بالاجالغالىرىمىز كم اكر بىزلىر آنلارنى ابوده قالدروب سفر گه
 كىتسك آنلر آچ و رزقسىز قالدورلر ابدى (فَاسْتَقْرَأْنَا) بس سىن استغفار قىلقل
 بىزنى اوجون بار رسول الله و خداى تعالى دن بىزنى اوجون يارلقاماق اسنا گل دىورلر
 (يَقْوَاوْنَ بِأَلْسِنَتِهِمْ) ايتورلر آنلر تللىرى برله (مَالِيَسَ فِي قُلُوبِهِمْ) كوكتللىرىنده بولماغان
 نرسه نى يعنى آنلارنىك اوشبو طرىقه اعتدالر و استغفار ايتنا كلرى قورى تللىرى
 برله گنه رىادىغنه در اخلاس برله توگلىدىر (قُلْ) ايتكل سىن اى محمد عليه السلام اول

(۱) موضعه كىلتور مشدر
 كم اوج تورلى اش
 اوزىنك ايهسىنه قايىتور
 بىرى مكر و خيله در كم
 باوز مكر ايتكوچىنك
 مكرى اوزىنه راجع
 بولور و ضررىنى اوزى
 كورور و لايحقى المكر
 السىمى الاباهل و ايكىنچى
 ظلمدىر ظالمىنك اوزىنه
 قايىتور انما بىقىكم على
 انفسكم اوجونچى عهدىنى
 صدر ماقدر فمن نكث
 فانما ينكث على نفسه
 درالمنثور

اعتذار قبلو چیلرغه جوابده (فَمَنْ يَمْلِكُ أَعْيُنَكُمْ) بس کم مالک بولور سزنگ او چون یعنی کم دفع قبلور و کینارور سزاردن (مَنْ اللَّهُ شَيْئًا) خدای تعالی ننگ حکمندن بر نرسه فی (ان اراد بکم ضراً) اگر تلاسه خدای تعالی سزارگه بر ضرر ایرشدرونی یعنی میگا بولدش بولودن تخلف اینما کنگز او چون سزارگه بر عقوبت و عذاب بیارونی نلسه (او اراد بکم نفعاً) یا ایسه نلسه خدای تعالی سزارگه بر فائده ایرشدرونی یعنی خدای تعالی نیچک حکم ایسه شولای بولور هیچ کم خداینگ حکمینی منع فیلا آلماس (بَلْ كَانَ اللَّهُ) بلکه بولغو چیدر خدای تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه برله کم سزار اشلارسز (خَبِيرًا) خبر تونقوجی و بلگوجی بس سزنگ تخلف اینما کنگزدن مقصود کزنی نرسه اید کینی خدای اوزی بلور آندن باشورا آلماس سز سزرننگ تخلف قبلوب فالما فگز مال لرگز و بالارگز برله مشغول بولما فگزدن تو گلدر بالفان اینورسز (بَلْ ظَنَنْتُمْ) بلکه گمان ایند کز سز (ان لن ینقلب الرسول) شویله دیوب کم دونماس و فایتماس پیغمبر علیه السلام مکه گه کینگان برندن (والمؤمنون) دخی مؤمنلر هم فایتماسلر (الی اهلیم) اوزلرینگ اهل و عیال لری صاری مدینه گه (ابدأ) هر گیز یعنی محمد علیه السلام هم صحابه لر مشرک لر برله صوغشور لرده همه لری هلاک بولوب یا که اسیر بولوب شونک فالورلر و مدینه گه کیری فایتماسلر دیوب گمان ایند کز شول سبیلی پیغمبر گه بولدش بولما یوب بولر کزده فالد کز (وزین ذلک) هم زبنتلاندرلش بولدی اوشبو گمان (فی فلوبکم) سزرننگ کوکل لر کزده یعنی شیطان شول گماننی سزارگه کورکام و معقول قبلوب کورساتندی (وظننتم) دخی گمان فیلد کز سز (ظن السوء) باوز گماننی زیرا که پیغمبر هم صحابه لر هلاک بولورلر و اسلام ملتی مغلوب و منهزم بولور دیوب گمان فیلماقی البتہ باوز گماندر (وکنتم) هم بولد کز سز اوشبو طریقه گمان اینما کنگز سبیلی (قوماً بوراً) هلاک بولغوچی گروه (ومن لم يؤمن بالله) و هر کیم ایمان کیلنور ماسه و ایشان ماسه خدای تعالی گه (ورسوله) هم آنک رسولینه (فانا اعتدنا) بس درستلکته بز حاضرلادک (للكافرين) اشانماغان کیمسه لرگه (سعیراً) فزدرلش اوطنی (ولله ملک السموات والارض) و خدای تعالی گه مخصوصدر کوکلرنگ هم برلرننگ پادشاه لقی (یغفر لمن یشاء) یارلقار اول اوزی نله گان کیمسه گه گناهی اولوغ بولسه ده (ویعذب من یشاء) هم عذاب قبلور هر کم فی نلسه گناهی کچکنه بولسه ده اختیار اوزنده در (وکان الله) و بولغو چیدر خدای تعالی (غفوراً) یارلقاغوجی

بندہ لرنگ گناہ لرینی (رحیمًا) رحمت فیلقوچی گناہدن توبہ ایتکانلرگه (سَبِقُولِ
 الْمُخَلَّفُونَ) نیزدر کم ایتورلر حدیبیہ سفرندن تخلف قیلوب فالغان قبیلہ لر (اِذَا
 انْطَلَقْتُمْ) هر فایجان بارساگز سز (الی مغانم) غنیمتلر صاری یعنی غنیمت
 ماللر آلورغه بارساگز مراد خیبر صوغشنگ حاصل بولغان غنیمتلردر
 (لَتَأْخُذُوا) نا کم آلفاگز اوچون اول غنیمت ماللرنی یعنی غنیمت مال
 حاصل بولا طورغان بیرگه بارسا مافی بولسا گز شول وقتک مذکور
 درب قبیلہ لر ی سز لرگه ایتورلر ای مؤمنلر (ذَرُونَا) قویگز بزنی یعنی بز لرنی
 منع ایتماگز (تَتَّبِعْكُمْ) نا کم ایاریک بز ویولداش بولایق سر لرگه اوشو سفر گزده
 دیورلر مر ویدرکه پیغمبر علیه السلام هجرتنک آلتنچی یلنده ذوالحجه آینده
 حدیبیہ دن مراجعت ایل دیلر بر آیدن صوگ یعنی بدنچی یلنک محرمندہ خیبر صوغشینه
 توجه قیلدیلر هم شویله حکم ایلادیلر کم حدیبیہ سفرندن تخلف قیلوب فالغان
 کشی اوشبو صوغشقه چماسون و اوشبو سفر مزده هم بزگه یولداش بولماسون
 دیدیلر مؤمنلر تمام حاضرلار توب خیبر سفرینه چقا باشلاغاچ مذکور حدیبیہ دن
 تخلف ایتکان کمسلر ایتدیلر کم بز لرنی هم منع فیلماگز نا کم سز لرگه یولداش
 بولوب خیبر صوغشینه بارایق (بیر یدون) تلارلر اول تخلف ایتکوجیلر (ان یبدلوا)
 شونی کم آلدیسه لر آنلر و اوز گارتسه لر (كَلَامَ اللَّهِ) خدای تعالی نك کلامینی
 یعنی حدیبیہ دن تخلف ایتکانلر خیبرگه بارسا سونلر دیوب خدای تعالی حکم ایلامشدر
 آنلر شول حکمنی اوز گارتما کنی تلارلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه
 (لَنْ تَتَّبِعُونَا) البته سز لر ایارماس سز بزگه اوشبو سفر مزده (كذالكُم قال الله)
 اوشانداق ایتکاندر و حکم فیلغاندر خدای تعالی (من قبل) موندن الگار ی (فَسَبِقُولُونَ)
 بس نیزدر کم ایتورلر اول نضلف ایتکان کمسلر (بَلْ تَحْسُدُونَنَا)
 خدای تعالی مونداق حکم ایتما گاندر بلکه سز لر حسد و کونچیلک فیلاسز
 بز لرگه یعنی غنیمت مال بونلرغه بولماسون اوز یمز گنه آلابق دیوب بزذن کونلا شوب
 اوشبو سوزنی ایتاسز دیورلر لیکن اش آنلر ایتکانچه توکلدر (بَلْ كَانُوا) بلکه
 بولدیلر اول تغلف ایتکوجیلر اوز لری (لَا يَفْقَهُونَ) آگلاماسلر و بلماسلر (الَّا
 قَلِيلًا) مگر آزغنه نرسه نی آگلارلر (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه
 السلام (لِلْمُخَلَّفِينَ) حدیبیہ سفرندن تغلف ایتوب فالغان کمسلرگه
 (من الأعراب) صحرا عربلرندن (سَتَدْعُونَ) نیزدر کم اوندالمش

بولورسز یعنی سزرنی اونده لر (اَلِی قَوْمِ اُولٰٓئِیۤیۤنَا شَدِیۡدٌ) قاطی صوغش
 ایهلری بولغوجی گروه برله صوغش فیلماقفه یعنی مَسِیۡلَةُ الْکَذٰبِ نَاکِ لَشَکْرِی
 بولغان یمامه خلقی برله صوغش فیلماقفه سزرنی چافرور لر اگر صوغشقه بارونی
 نلساگز شول صوغشقه بارورسز یاکه فارس و روم خلقلری برله صوغش
 فیلماقفه اونده لورسز یاکه پیغمبر علیه السلام وفاتندن صوگ مرتد بولغان عرب
 فیلهلری مراددر (تَقَاتَلُوۡنَهُمْ) صوغش فیلورسز اول کوچلی قوملر برله و آنلرنی
 اولتورورسز (اَوۡیَسُلۡمُوۡنَ) یا ایسه آنلر مسلمان بولورلر و ایمان کیتورورلر
 یاکه جزیه بیرمککه راضی بولوب انقیاد قیلورلر یعنی اول قوملر مشرکلر
 یاکه مرتدلر بولسه آنلرنک حکملری اولتورمهک یاکه مسلمان بولماقدر اگر
 اسلامنی قبول ایتباسلر آنلرنی اولتورلور و اگر آنلرغه باشقه گروهلر بولسه
 آنلر برله یاکم جزیه بیرمه ککه راضی بولغانلرینه قدر صوغش ایتلور (فَاۡنْ
 تَطِیۡعُوۡا) بس اگر بوی صونساگزسز اول وقتده سزرنی صوغشقه اونک کوچی
 کمسه گه (یُوۡتَکُمُ اللّٰهُ) بیورور سز لر گه خدای تعالی (اَجْرًا حَسَنًا) کورکام
 بولغوجی اجر و ثوابنی یعنی دنیاده غنیمت مالی و آخرنده جنتنی سز لر گه روزی
 قیلور (وَاۡنۡ تَتَوَلَّوۡا) و اگر یوز دوندر ساگزسز و اطاعت ایتمه ساگزسزنی
 صوغشقه اونک کوچی کمسه گه (کَمَا تَوَلَّیۡتُمۡ مِّنۡ قَبۡلِ) نناککم یوز دوندر دگزسز
 حدیبیه سفرینه چفودن موندن الگاری (یَعۡذِبۡکُمۡ) عذاب قیلور سزرنی خدای
 تعالی آخرتده (عَذَابًا اَلِیۡمًا) رختکوجی عذاب برله حدیبیه دن قتل ایتکوجیلر
 حقنده اوشبو طریقه وعید آیتلری نازل بولغاچ مسلمانلرنک ضعیف و عاجز
 بولغانلری فورقایلر بزلر ضعیفک و عاجز لکیمز سببلی صوغشقه چقا آلمایمز
 قتل فیلامز بزنگ حاللریمز نک آخری نیچک بولور ایکان دیوب اندیشه
 قیلدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم (لَیۡسَ عَلَیۡ الۡاَعۡمٰی حَرَجٌ) یوقدر صوفر
 کشی اوزره هیچ برگناه اگر صوغشقه چقهای فالسه (وَلَا عَلَیۡ الۡاَعۡرَاجِ حَرَجٌ)
 دخی یوقدر آیانسز و آقصاق بولغان کشیگه هیچ بروبال و گناه اگر صوغشندن
 قتل ایتسه (وَلَا عَلَیۡ الۡمَرِیۡضِ حَرَجٌ) هم یوقدر صرخاو کشی اوزره هیچ بر
 طارلق و گناه اگر صوغشقه چقوجیلرغه بولداس بولماسه زیراکه اوشبو کمسه لر
 معنورلردر عذر ایهلر بدر جهاد برله مکلف بولماسلر (وَمِنۡ یَّطِیۡعِ اللّٰهَ) و هر کم
 اطاعت ایتسه و بوی صونسه خداینک فرمانینه هر توغریده (ورسوله) دخی اطاعت

فیلسه آنک رسوله (یدخله) کرگزور خدای تعالی اول کهمسهنی (حآت)
 شونا. این جنتلر گکم (تجرى من تحتها الانبار) آفسار اول جنتلر نك سرايلرى
 آستندن يلفعلر (ومن يتول) وهر کم يوز دوندرسه خدای ورسولنك قرمانندن
 (يعذبهم) عذاب فيلور خدای تعالی اول کهمسهنی (عذاباً أليماً) رختکوجى عذاب
 برله مرويدر که رسول اکرم صلى الله عليه وسلم حضرتلرى حدیبیه گه نزول
 ايله گاج خراش بن امیه ديگان کهمسهنی مکه گه ايلجى فيلوب ييازدى تا کم
 اوزينك صوغش فيلو فصدى برله كيلمه گانلكينى بلکه عمره حج فيلباق اوجون
 کيلد کينى قریش قومينه بلدرسون اوجون مکه مشرکلى خراشنى مکه گه
 کرتمه ديلر هم آنک برله سوزله شمه ديلر سوکره پيغمبر من عليه السلام حضرت
 عثمانى مشرکلى گه ايلجى فيلوب ييهدى آنلر عثمان رضى الله عنه نى مکه ده
 صافلاب تونديلر وکبرى يهرمه ديلر حضرت عثمانى مکه ده مشرکلى اولتورگانلر
 ديگان خبر مؤمنلر آراسنده مشهور بولدى اول خبرنى ايشنکاج رسول اکرم
 حضرتلرى صحابه لرنى حضورينه چاقردى جهله سى برمکک بش يوز يکرمى کشى
 ايديلر پيغمبر عليه السلام خدمتينه جيواوب پيغمبر حضرتى نك فرمانى بويچه
 همه لرى بيعت ايتديلر مال و جانلرينى هيچه آياماينچه قریش مشرکلى برله
 صوغشورغه وضوغشندن يوز دوندرمه سکه عهد فيلديلر بيعة الرضوان اوشبودر
 رسول اکرم صلى الله عليه وسلم اول وقتده صحرا آغاچينك آستنده کوله گده
 اولتورغان ايدى شول جهندن بو بيعتنى بيعت تحت الشجر يعنى آغاچ آستنده
 واقع بولغان بيعت ديورلر رسول اکرم حضرتلرى بيعت فيلغان کهمسهر عقنده
 بيوردى سزلر بوکون بارجه بير يوزنک گى خلقنك ايز گوره کلى و بخشيرافلرى
 سز ديدى جابر رضى الله عنه دن منقولدر کم پيغمبر عليه السلام ايتدى
 تحت الشجره ده بيعت فيلغان کهمسهر دن هيچ برسى نموغفه کرمه س بيعة الرضوان
 ديمه ک شول جهندن در کم حق تعالی آنلردن راضى بولدى نتا کم بيورلر
 (لقد رضى الله) تحقيق راضى بولدى خدای تعالی (عن المؤمنین) مؤمنلردن يعنى
 بيعت فيلغان صحابه لردن راضى بولدى (اذ يبايعونك) شول وقتده کم بيعت
 فيلديلر وعهدله شديلر آنلر سينك برله اى محمد عليه السلام (تحت الشجرة) صحرا
 آغاچينك آستنده (فعلم) بس بلدى خدای تعالی (ما فى قلوبهم) آنلرنك کوکلرنك
 بولغان نرسهنى وفا و اخلاص هم نوغريلقدن (فانزل السكينة) بس ايندردى

خدای تعالی سکون و فرارنی (علیہم) آنلر اوزرینہ (وَأَثَابَهُمْ) ہم اجر و مکافات
 ایتوب بیردی آنلرغہ (فَتَحَا قَرِيبًا) یاقن بولغوچی فتحنی کم خیبر فتحیدر حدیبیہ دن
 سوکره واقع بولدی پاکه مکہ فتحیدر (وَمَغَانِمَ كَثِيرَةً) ہم بیردی خدای آنلرغہ اوزینک
 فضلندن کوب غنیمتلرنی یعنی خیبرده حاصل بولغان غنیمت ماللرنی (بِأَخْذُونَهَا) آلورلر
 آنلر اول غنیمتلرنی (وَكَانَ اللَّهُ) و بولغوچیدر خدای تعالی (عَزِيزًا) غالب ہم غلبہ
 بیرگوچی اوزینک دوستلرینہ (حَكِيمًا) حکم ایتکوچی دشمانلرنک مغلوب
 بولماقی برلہ (وَعَدَّكُمْ اللَّهُ) وعده قیلدی خدای تعالی سز لرگہ ای مؤمنلر (مَغَانِمَ
 كَثِيرَةً) کوب غنیمتلرنی یعنی دنیا نک کوب بیرلرینہ غالب بولوب بیک کوب
 غنیمت ماللر حاصل قیلورسز (تَأْخُذُونَهَا) سز لر آلورسز اول غنیمتلرنی قیامتکده
 (فَعَجَلْ لَكُمْ هَذِهِ) بس تعجیل ایتدی و آشقدروب بیردی خدای سز لرگہ اوشو
 خیبر غنیمتلرینی (وَكَفَى) ہم منع قیلدی و طیبی خدای تعالی (أَيُّدِي النَّاسِ)
 آدمیلرنک فوللرینی (عَنْكُمْ) سز لردن یعنی خیبر یهودیلرینک ہم آنلرنک خلفاسی
 بولغان بنی اسد و غطفاننک فوللرینی سز دن منع قیلدی تا کم سز لردن فورق دیلر
 هیچ بر تعرض و تعدی قیلا آلمادیلر اوز حصارلرنده یاشرنوب نور دیلر تا کم
 سز لرنک سلامت فالما فکز اوچون (وَلَتَكُونَ آيَةً) ہم بولسون اوچون
 اول غنیمت بر نشان و علامت پیغمبر علیہ السلامک سوزی و قیلغان وعده سی راست
 اید کینه (لِلْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرگہ (وَيَهْدِيَكُمْ) دخی کوندرسون اوچون خدای سزلرنی
 (صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) طوغری بولغوچی بولغہ کم خدایغہ اعتماد و توکل ایلماک
 بولیدر (وَأَخْرَى) دخی وعده قیلدی خدای تعالی سز لرگہ ایکنچی غنیمتلرنی یعنی
 خیبردن باشقه ہم کوب شهرلرنی آلوب غنیمت ماللر حاصل ایتارسز کم هنوز
 (لَمْ تَقْدُرُوا عَلَيْهَا) قادر بولمادگز سز آنلر اوزرینہ و آنلرنی بلماسسز
 (فَدَاحَاطَ اللَّهُ بِهَا) تحقیق احاطه ایتکندر و چولقاپ آلفاندر خدای تعالی نیک
 علمی اول غنیمتلرنی یعنی کبله چکده قاپو شهرلرنی فتح ایتمه کگزنی و نینداین
 غنیمتلر حاصل بولماقیننی خدای تعالی بلور قیامتکده قدر اوشو امتکده میسر
 بولماق فتعلر اوشوگا داخلدر دیمشدر (وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) و بولغوچیدر
 خدای تعالی بارچه نرسه اوزرینہ (قَدِيرًا) کوچی بیکوچی (وَلَوْ فَانْسَلَكُمْ) و اگر صوغشن
 قیلسه لر ابدی سز نک برله حدیبیہ ده (الَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمه گان کسه لر

یعنی قریش مشرکری سزىك برله صلح ایتمايوب صوغشقان بولسہلر ایدی
 (لَوَلُوا الْأَدْبَارَ) البتہ ایلہ ندرورلر ایدی آرقالرینی یعنی مغلوب و منہزم بولورلر
 وینگلورلر ایدی (ثُمَّ لَا يَجِدُونَ) صوگرہ طابماسلر ایدی اول مشرکالر (وَلِيًّا)
 هیچ بر اشلرینی باشقارغوچی و آنلرنی صافلاغوچی کیمسہنی (وَلَا نَصِيرًا) دخی
 طابماسلر ایدی بر یاردم بیرگوچی ومدد فیلعوچینی (سِنَّةَ اللَّهِ) سنت قیلماق سنت
 قیلدی خدای تعالی (الَّتِي قَدَّخَلَتْ) آنداین سنتنی کم تحقیق اوندی اول سنت
 (مَنْ قَبْلُ) موندن الگارای اؤلگی امتلرده اول سنت شولدر کم پیغمبرلر ہمہلری
 مشرکالرگہ غالب بولدیلر (وَلَنْ تَجِدَ) والبتہ سین طابماس سن (لِسِنَّةِ اللَّهِ) خدای
 تعالی نك سنتینه (تَسْبِيلًا) تغییر واوزگہ رتمہ کنی یعنی خداینك سنتی هیچدہ
 اوزگارمہس مرویدر کہ پیغمبرمز علیہ السلام حدیبیہدہ وفتلرنك مکہ مشرکلرندن
 سکسان کشی ایرتہ نمازی وقتنك شبخون قیلوب صحابہلرنی باصانچی واولتورمہ کچی
 بولغانلر ایدی مؤمنلر بو اشنی سیزوب حاضرلہ نوب توردفلرندن مشرکالرگہ غالب
 بولوب آنلرنی فردیلر و فاجر دیلر و کوبسنی اسیر قیلدیلر حضرت پیغمبر آنلرنی
 آزاد ایتدی آیت نازل بولدی کم (وَهُوَ الَّذِي) واول خدای تعالی آنداین ذاتدر کم
 فضلی و کرمی برله (كَفَىٰ آيَاتِهِمْ عَنكُمْ) منع قیلدی و طیدی مکہ مشرکلرینك
 قوللرینی سزلردن یعنی سزلرگہ زیان ایرشدرہ آلمادیلر و صلح ایتدیلر (وَأَيَّدَكُمْ
 عَنْهُمْ) ہم سزلرنك قوللرکزی طیدی و فسخه قیلدی آنلردن یعنی سزلر ہم مشرکالرگہ
 زیان ایرشدرمہ دگزمذ کور سکسان کشیدن باشقہغہ (بِطَّنْ مَكَّةَ) مکہ شہرینك
 چیتندہ بولغان وادیدہ یعنی حدیبیہدہ (مَنْ بَعْدَ أَنْ أَظْفَرَكُمْ) سزلرگہ ظفر بیرگانی
 صوکندہ یعنی غالب بولغانکمز صوکندہ (عَلَيْهِمْ) اول مشرکلردن سکسان کشی
 اوزرہ کم ذکر ایتولدی (وَكَانَ اللَّهُ) و بولغوچیدر خدای تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ
 بَصِيرًا) شول نرسہنی کم سزلر اشلہ رسز کورگوچی یعنی بارچہلر اشلرکزی
 کورور و بلور (هُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) اول مکہ مشرکری شونداین کیمسہلردر کم
 کافر بولدیلر و ایمان کبالتورمہ دیلر (وَصَدُّوكُمْ) ہم منع قیلدیلر سزنی (عَنِ الْمَسْجِدِ
 الْحَرَامِ) مسجد حرامنی و کعبہنی طواف قیلودن (وَالْهَدْيِ) دخی طیدیلر آنلر
 سزىك قربان قیلماق اوچون کیلتورگان ہدی لرکزی (مَعْكُوفًا) حبس ایتولمش
 بولغانی حالدہ (أَنْ يَبْلُغَ) آنك ایرشمہ کندن (مَحَلَّهُ) اوزینك اورنینه یعنی
 بوغازلاناچق اورنلرینہ ایتلودن منع ایتدیلر کم اول جورن حرم شریفدر

(۱) حاصل معنا بود در کم
اگر مکه ده مؤمنلکر
ینی یا شروب مشرکر
آراسته طوراً طورغان
مؤمنلر بولماسه هم سزله
مشرکر برله صوغشقان
و فتکرده آنلرنی طانوما
ینچه مشرک دیوب بلوب
اولتورب آنلرنی اولتورمه
ککزه سبیلی سزله بر
قایغو وزیان ایرشمه ک
احتمالی بولماسه ایدی
البتهمین سزله مشرکر
برله صوغش قیلما فقه
بیورور ایدم و صوغشور
ایدکزه لکن مکه ده طوراً
طورغان مسلمانلر کوبدر
اگر مشرکر برله صوغش
قیلسا کزه سز آنلرنی
طانوما ینچه مشرک دیوب
بلوب اولتورور سز
مسلمان کشینی اولتورمه
ککزه سبیلی صوکنندن
قایغورور سز و قیلغان
اشکزه او کونور سز
یا که مسلماننی اولتورد
ککزه او چون کفارت
و دیت توله مه ک کبی
ضرر و زیان بولور شول
سبیلی سزرنی مشرکر
برله صوغشماقندن خدای
منع قیلدی و مکه
اهلینی اولتورمه کندن
صافلادی

(وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ) وَاگر بولماسه لر ایدی مؤمن ایرلر مکه شهری اچنده
(وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ) هم مؤمنه خانولر بولماسه ایدی (لَمْ نَعْلَهُنَّ) سزله بلما دکزه
آنلرنی و آنلر جهله سی ایر و خاتون یتمش کشی ایدیلر مسلمانلقلر ینی مشرکر دن
یا شرو لر ایدی حق تعالی بیورور کم اگر مکه شهرته مسلمانلقلر ینی یا شروب
مشرکر آراسته طورغوجی مؤمن و مؤمنلر بولماسه ایدی دخی بولماسه ایدی
(أَنْ تَطَّوَّهُمْ) سزله اول مؤمنلرنی هلاک قیلما فکزه و اولتورمه ککزه احتمالی
(فَتَصِيبُكُمْ) بس ایرشمه ک سزله گه (منهم) آنلرنی هلاک ایتمه ککزه جهندن
(مَعْرَةٌ) بر مکروهلق و عارلق (بغیر علم) بلودن باشقه و بلما ینچه آنلرنی هلاک
قیلما فکزه احتمالی بولماسه (۱) ایدی (لِيَدْخُلَ اللَّهُ) نا کم کزگرسون او چون
خدای تعالی (فِي رَحْمَتِهِ) اوزینک رحمتینه (مَنْ يَشَاءُ) هر کسه نی کم نلر (لَوْ
تَزِيلُوا) اگر آیرم بولسه لر ایدی اول مؤمنلر مشرکر دن و مکه شهرنده
طورماسه لر ایدی (لَنَعَذِّبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) البته عذاب قیلور ایدک بز کافر
بولغان کسه لر نی و مشرکر نی (منهم) مکه اهلندن (عَذَابًا أَلِيمًا) رنجتکوچی
عذاب برله یعنی دنیا ده قتل ایدلمک و اسیر بولماق کبی عذابلر برله و آخرنده
نموغ عذاب برله (أَذْجَلَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) یاد قیلغل سین شول وقت کم قیلدیلر
ایمان کیتورمه گان کسه لر یعنی مکه مشرکر ی قیلدیلر (فِي قُلُوبِهِمْ) اوزلرینک
کوکلرنده (الْحَمِيَّة) نعب و تکبرنی هم غیرتنی (حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ) جاهلیت
غیرتنی کم نیوشسز غیرتدر یعنی محمدنی هم آنک بولداش لر ینی مکه گه
کرنمایمز و کعبه نی زیارت ایتدرمایمز آنلر بزنگ آنالر یمزنی اولتوردیلر
پونلر یمزنی خورلا دیلر دیوب حمیت جاهلانلر ینی اظهار قیلدیلر (فَأَنزَلَ اللَّهُ)
بس ایدردی خدای تعالی (سَكِينَتَهُ) سکون و قرارنی (عَلَى رَسُولِهِ) اوزینک رسولی
اوزرینه (وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ) هم مؤمنلر اوزرینه تا کم صبرلق قیلدیلر و مشرکر برله
صوغش قیلما دیوب صلحغه راضی بولدیلر هم صلح او چون عهد نامه یازغان وقتده مشرکر
طرفندن بولغان سهیل بن عمرو کم صلح او چون طرفشان کشی ایدی عهد نامه نکه
اولینه محمد رسول الله دیوب یازوغه راضی بولمادی بزلر آنی رسول الله دیوب
اعتقاد قیلما یمز محمد بن عبدالله دیوب یازسون دیدی هم اولینه بسم الله الرحمن
الرحیم دیب یازوغه راضی بولمادی بز رحمتنی بلما یمز بِاسْمِكَ اللَّهُمَّ دیب
یازسون دیدی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلری خیر سین ایتکاچه

بواسون ديوب كاتىبكه آنك ايتدكنجه يازارغه بيوردى بس حق تعالى بيوروركم
 (وَالزَّمَمَ كَلِمَةَ التَّقْوَى) هم ثابت فيلدى خدای مؤمنلرنى نغوالق كلمهسى اوزره
 اول بسم الله الرحمن الرحيم كلمه سيدر كم مکه اهلى آنى يازماقغه راضى بولماديلر
 ياكه محمد رسول الله كلمه سيدر كم آخا هم رضا بيرماديلر (وَكَانُوا) وبولديلر مؤمنلر
 (أَحَقُّ بِهَا) تيوشلبراك اول كلمه كه غيريلردن (وَأَهْلِيًّا) هم اول كلمه نك اهلى
 بولديلر (وَكَانَ اللَّهُ) وبولغوجيدر خدای تعالى (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) بارچه نر سهى
 بلگوچى مرويدركه حديبيه دن فايقتاندىن صوڭ صحابه لردن بعضيلر ايتديلر
 پيغمبر عليه السلامك كورگان توشينك تعبيرى راست كيلمادى اول توشكه
 قاراغانده بزلر بويل كعبه اللهنى طواف ايتساك كبراك ايدى طوافى وزيارت
 قيلماينجه كبرى فايئدى حق تعالى دن آيت كيلدى كم (لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ) تعقيب
 راست وتوغرى فيلدى خدای تعالى (رَسُولَهُ) اوزينك رسولينه (الرُّؤْيَا) اويغوده
 كورگان توشينى كم اول نوشنى پيغمبر عليه السلام كورگان ايدى (بِالْحَقِّ)
 حقلق وتوغريلق برله يعنى حديبيه سفرندن اؤل پيغمبر عليه السلام صحابه لردن
 برله مکه كه باروب كعبه اللهنى طواف ايتدكلرينى توشنده كورگان ايدى خدای
 تعالى آنك توشينى راست ايلدى تعبيرى البته كيلسه كيره كدر وصحابه لردن برله
 مکه كه باروب اويغاقده طوافى وزيارت فيلسه لردن كيراكدر لکن بر حڪمت
 ومصلحت اوچون خدای تعالى آنك تعبيرينى كچكدردى اول يلدن كعبه نى طواف
 ايتمهك آنلرغه ميسر بولمادى وكيلهك يلدن (لَتَدْخُلَنَّ الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ) البته سزلر
 كرورسز مسجد حرامغه وكعبه نى طواف فيلورسز (أَنْشَاءً لِلَّهِ) اگر نلسه خدای
 تعالى (أَمْنِينَ) ايمن بولغانلر كز حالدن دشماندىن (مُحَلِّقِينَ رُؤُسَكُمْ) كيتاركوچيلر
 بولغانكز حالدن باشلر كز نى يعنى ساچلر كز نى بعضلر كز (وَمُقَصِّرِينَ) هم قسقار تقوچيلر
 بولغانكز حالدن ساچلر كز نى بعضلر كز يعنى طوافدن صوڭ سزلردن بر
 جماعت ساچلرينى بوتونلاي كيتارنورلر وبرگروه كيسدروب قسقارنورلر
 (لَا تَغَاوُنَ) سزلر قورقاسسز اول وقتده هيچ بر دشماندىن (فَعَلِمَ) بس بلدى
 خدای تعالى (مَالَهُمْ تَعْلَمُوا) شول نر سه نى كم سزلر بلماسسز يعنى سزلر كه عمره
 حجى قيلماقنى اوشبو يلدن ميسر ايتمه يوب كچكدرمه كينك حكمتينى خدای اوري
 بلورسزلر بلماسسز (فَجَعَلَ) بس فيلدى خدای تعالى سز نك اوچون (مَنْ دُونَ
 ذَلِكَ) اوشبونك آلدندىن يعنى مسجد حرامغه حج اوچون كرماك كز دن الگارى

سزارگه مقرر فيلدى (فَتَعَا قَرِيْبًا) يافن بولغوجى فنحنى يعنى اَوَّل خير شهرينى
 فتح فيلورسز آننن صوڭ مکه گه بارورسز (هُوَ الَّذِي) اول خداى تعالى شول
 ذاندر کم (اَرْسَلَ رَسُوْلَهٗ) يباردى اوزينڭ رسولينى کم محمد عليه السلام (بِالْهٰدِي)
 اوجون هدايت ونوغرى يولنى كورگه زمه ك برله (وَدِيْنِ الْعَقِّ) هم راست
 ونوغرى بولغوجى دين برله کم اسلامدر (لِيُظْهِرَهُ) ناسكم غالب فيلسون
 اول اسلام ديبسى (عَلَى الدِّينِ كُلِّهٖ) بارچه دينلر اوزرينه (وَكَفَى بِاللّٰهِ) وكفايت
 اينكوچيدر خداى تعالى (شَهِيدًا) كواه بولوب سينڭ پيغمبرلككّه بس اكر
 سجيل بن عمر وسينى محمد رسول الله ديوب اعتقاد ايتماسه سين فايغور ماغل كم
 بز ايتورمز (مُحَمَّدٌ رَسُوْلُ اللّٰهِ) محمد عليه السلام الله تعالى نڭ رسوليدر وبپيغمبريدر
 (وَالَّذِيْنَ مَعَهُ) هم آنڭ برله بولغان مؤمنلر يعنى آنڭ صحابه لرى (اَشْدَّاءُ)
 فاطى كوڭلى وغيرتلى لردر (عَلَى الْكُفْرَانِ) كفر اهلى اوزرينه صوغش وقتنده
 آنلرنى قزغانماسلر (رَحْمًاۙ بَيْنَهُمْ) مهر بان وشفقتليلردر اوز آرالرنك بربرسينى
 قزغانشورلر (تَرِيْمًا) سين كورورسڭ آنلرنى (رُكْعًا) ركوع فيلغوجيلر (سَجْدًا)
 سجده اينكوچيلر يعنى كوبرهك وقتلرده آنلر نماز اوقوماقغه مشغوللردر
 (يَتَفَقَّهُونَ فِضْلًا) استهلالر اول صحابه لر اجر وثواب آرتقلىقنى (مَنْ اللّٰهُ) خداى
 تعالى دن (وَرِضْوَانًا) هم خداى تعالى نڭ رضاسينى طلب فيلورلر (سَيِّمَاهُمْ) آنلرنڭ
 علامتلى ظاهردر (فِي وُجُوْهِهِمْ) يوزلرنده (مِنْ اَثَرِ السُّجُوْدِ) سجده فيلماقلىرى
 اثرندن يعنى هميشه نماز اوقوماق برله مشغول بولدقلرندن طاعت وعبادت نورى
 مبارك يوزلرنده ظاهردر (ذٰلِكَ) اوشبو ذكر ايتولموش صفتلر (مِثْلَهُمْ) اول
 صحابه لرنڭ صفتلريدر (فِي التَّوْرٰتِ) تورانك يعنى موسى عليه السلامغه ايندرلمش
 تورات كتابنده آنلر اوشبو صفتلر برله ذكر ايتولموشدر (وَمِثْلَهُمْ فِي الْاَنْجِيْلِ) هم
 آنلرنڭ صفتلريدر ايجيلده يعنى عيسى عليه السلامغه ايندرلگان ايجلك هم آنلر
 اوشبو صفتلر برله توصيف وتعرف ايتولموشلردر ياكّه اول صحابه لرنڭ ايجيلده گى
 صفتلرى (كَزَرَغ) شول ايگون كيبدر كم (اَخْرَجَ شَطْرَهُ) چقاردى اول اوزينڭ
 چچككنه گنه بو طاقينى يعنى اَوَّل مرتبه ده تيشولوب چقدى (فَاَزْرَهُ) بس فوتلى
 فيلدى اول بو طاقنى (فَاَسْتَغْلَطَ) صكره قالونلاندى اول بو طاق (فَاَسْتَوَىٰ عَلَى سُوْقَهٗ)
 بس مستوى بولدى وتوردى اوزينڭ توبى اوزره يعنى آباقغه باصوب تمام اوسدى
 (يَعْجَبُ الزُّرَّاعَ) عجبكه قالدور اول ايگون ايگوجيلرنى اوزى نڭ

(۱) موصحك كلتور مشدر
 كم اوشبو مناقب عهوما
 بارچه صحابه لر حقنده
 بولسه ده خصوصاً خواس
 صحابه لرنڭ هر قابولرينه
 برام برام اشارتدر شول
 طريقه كم والدين معه
 حضرت ابوبكر
 الصديق رضى الله عنه نڭ
 مدحيدر كم هميشه رسول
 اكرم حضرتينه بولداش
 وغارده هم آنڭ رفيق
 ايدى اشداء على
 الكفار عمر فاروق
 رضى الله عنه نڭ صفتيدر
 كم مشركلر و منافقلر
 حقنده نهايت شدت
 وغيرت صاحبه ايدى
 رحماً بينهم عثمان ذى
 النورين رضى الله عنه نڭ
 نعتيدر كم حلم وشفقت
 هم حياً برله مشهوردر
 ركعا سجدا على المرتضى
 رضى الله عنه نڭ حالينڭ
 شرحيدر كم اكثر
 اوقانك طاعت وعبادتكّه
 مشغول ايدى زبد الاتار.

اوسہ کی برہ اوشبو مثل پیغمبر مز علیہ السلامؐ کا ہم صحابہ ان کا مثال لریدر کم اول باشدہ ایمان کیلتورگوچیلر آزغنه بولوب یگا نیشولوب چقفان ایگون کیسی اسلام ضعیف ایدی صکرہ آقرن آقرن مؤمنلر آرتوب شولقدر قوت طاہدی کم عالم خاقینک تعجب ایتمہ کارینہ سبب بولدی حق تعالی اوشبو تمیلنی کیلتوردی (لَبِیْطُ یَوْمَ الْکُفَّارِ) تاکم آجیفلانسونلر اوچون پیغمبر وصحابہلر حقندہ کفر اهللری یعنی دشمانلرک و مشرکلرک آجولری کیلسون اوچون آنلرنی مدح ایلهدی هر کم صحابہ گہ دشمان بولسه کفار جیل سینہ داخلدر دیبشلر (وَعَدَّ اللهُ) وعده فیلدی خدای تعالی (الَّذین آمنوا) شول کمسهلر گہ کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم ایز گو عمللر اشلدیلر (منهم) آنلردن یعنی همهلرندن و بار جہلرینہ وعده فیلدی (مَغْفِرَةً یَّارِ لِقَامِنِی) (وَآجْرًا عَظِیْمًا) هم (۱) الوغ اجر و ثوابنی.

﴿ ۳۸ نجی سورہ حجرات مدنیہ وهی ثمان عشره آیه ﴾

﴿ ۳۸ نجی سورہ حجرات سورہ سی مدینہ نازلدر ۱۸ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسهلر (لَا تَقْدَمُوا) الگارینک قبلما کزلر سوز ایتوده (بَيْنَ يَدَيِ اللَّهِ) خدای تعالی سوزندن الگاری (ورسوله) هم آنک رسولینک سوزندن الگاری یعنی پیغمبر علیہ السلام مجلسندہ آنندن الک سوز باشلاما کزلر و ادب صافلا کزلر یا که امر ونهی خصوصندہ پیغمبردن الگاری آشوقما کزلر یا که آیتکه معنا بیرو طوغریسندہ تعجیل قبلما کزلر بلکه پیغمبر علیہ السلام آیتکانگه جه صبر قبلکزلر کم اول سزلردن آرتقراق بلور (وَاتَّقُوا اللَّهَ) هم فورقکزلر خدای تعالی دن پیغمبردن الگاری سوز آیتمه ک طوغریسندہ (إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ) درستلکده خدای ایشتکوچیدر سزلرنک سوزلرکزی (عَلِيمٌ) بلگوچیدر فعللرکزی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان کمسهلر (لَا تَرْفَعُوا) کوترمه کزلر و یوقاری قبلما کزلر (أَصْوَانَكُمْ) طاوشلرکزی (فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ) پیغمبر طاوشی اوستینہ یعنی پیغمبر علیہ السلام مجلسندہ سوزله شمشه کز طاوشلرکزی آنک طاوشندن یوقاری ایلاب قاطی قچقروب سوزله شمشه کز ادبزلکدر (وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ) هم قچقروما کز پیغمبر علیہ السلامغه آیتکان سوزکز برله یعنی آکا قچقروب ندا قبلما کز و قاطی طاوش برلا انشمه کز (كَجَهْرٍ بِمَعْضِكُمْ)

(۱) تفسیر روح البیانہ مذکوردر که اوشبو سورہده محمد رسول الله دن باشلاب سورہنک آخرینه قدر بولغان آیتده حروف معجزینک یعنی الف باء حرفلرینک کلسی مذکوردر اول حرفلرنک کلسی قرآندہ ایکی آیتده برسی آل عمران سورہسندہ ثم انزل علیکم من بعد الغم امنة الخ آیتده در و برسی اوشبو آیتده در.

سزاريك بعضركر نك فخرمانى كى (بعض) بعضركر گه يعنى پيغمبر عليه السلام مجلسنده ادب صافلا كز بر بر كز گه دهشمه ككز كى آكا فخر و بر دهشمه كز بلكه آواز كزنى يومشاق فيلوب ادب برله گنه دهشكز (اَنْ تَحَبَطَ اَعْمَالُكُمْ) تاكم باطل و ضايع بولماسون سزاريك فيلغان عملركر پيغمبر عليه السلام حقنده ادب سزاريك ايتمه ككز سبلى (وانتم لاتشعرون) و حالانكه سزاريك بلمه سسز عملركر اوشبو اش سبلى ضايع بولماقيني بعضيلر پيغمبر گه فخر و بر دهشمه كز ديمه ككن مراد آنك اسمى برله آطاب دهشمه كز بر بر كز گه دهشمه ككز كى بلكه تعظيم برله يا نبى الله يا ايسه يا رسول الله ديوب خطاب فيلكز ديمه ككر ديورلر مرويدركه ثابت بن قيس رضى الله عنه صحابه لر آراسنده فخر و بر سوزلهمهك برله مشهور ايدى فاطى آوازلى كشى ايدى اوشبو آيت كيلگاندىن صوك اوز حالينه بيك قايقروب ميچده طشقه چقماينچه خانه سينك اچده بغلاماقفه وزار يلق فيلماقغه مشغول بولدى آنك خبرى رسول اكرم صلى الله عليه وسلم گه ايشتولگاج حضرت آنى يائينه جاقروب حالينى صورادى ثابت ايتدى: « يا رسول الله مينم قولاغده آغرلق باردى سزاريك مجلسكزه فاطى طاوش برله سوزلر من شول جهتن مينم علم ضايع بولماسون ديوب قورقورمن » ديدى رسول اكرم حضرتى ايتدى: « اى ثابت سين راضى بولورسكوه شوگا كم خير برله تركلك فيلسالك هم خير اوزره وفات بولسالك يعنى شهيد بولسالك وهم سين جنت اهلندنسك » ديدى ثابت ايتدى: « يا رسول الله راضى و خشنود بولدم موندن صوك هر گيز سزاريك حضوركزه فاطى طاوش برله سوزلهمهسكه وعده فيلورمن » حق تعالى دن آيت كيلدى كم (اِنَّ الَّذِيْنَ يَغُضُّونَ) درستلكده شول كمسه لركم توبه ن فيلورلر (اَصْوَاتِهِمْ) طاوشلرينى (عند رسول الله) خداى تعالى نك پيغمبرى فاشنده يعنى پيغمبر مجلسنده سوزنى ادب برله يومشاقغه و آقرنغه سوزلر لر (اُولَئِكَ الَّذِيْنَ) اوشبو گروه شول كمسه لردركم (امتعن الله) امتعان فيلدى خداى تعالى (فلو بهم) آنلر نك كوكللرينى (للتعوى) تقوالقنى قبول ايتو اوچون يعنى پاكيزه فيلدى خداى آنلر نك كوكللرينى بوزق نيتلردن (لهم مغفرة) بولغوجيدر آنلرغه خداينك يارقاماقى (واجر عظيم) هم الوغ اجر و ثواب مرويدركه بنى نيم عربلر نندن بر جماعت اوزلرينك اسبرلرى آرطندن مدبنه گه كيلدبلر نوش وقتينه ياقن ايدى رسول الله صلى الله عليه وسلم حضرتى استراحت اوچون ياتقان ايدى اول

عربلر ازواج طاهرات حجرەلرینک ایشکرینە کیلوب برەم برەم بیک قاطی طاوش
 برلە یا محمد علیہ السلام طشقاری چققل اسپرلرمز خصوصندە سوزلەشیک دیوب
 قچقر دیلر عاقبت پیغمبر حضرتی آنلرنک طاوشلرینە اویغانوب طشقاری چقدی
 واسپرلری خصوصندە حکم قیلدی حق تعالی دن آیت کیلدی کم (ان الذین
 ینادونک) درستلکدە شول کەسەلر کم ندا قیلورلر وقچقرورلر سیکنا (من وراء
 العجرات) حجرەلر آرطندن یعنی طشقاریدن طروب قچقرورلر (اکثرهم) اول
 اول کەسەلرنک کوبرەگی (لا یعقلون) آکلماسلر وبلەسلر ادبنی هم انسانیت
 قاعەلرینی (ولو انهم صبروا) واگر آنلر صبر فیلسەلر ایدی (حتى تخرج
 اليهم) تاکم سین چەتکەنە چە آنلر یانینە (لکان خیراً لهم) البتە اید گورەک
 وبخشیراق بولور ایدی آنلر اوچون زیراکە اسپرلرینک بارچەسینی آزاد
 قیلغان بولور ایدک صبر فیلماولری سبیلی یارطیسیفنە آزاد ایتولدی (والله غفور)
 وخدای تعالی یارلقافوچیدر ادبسنلکدن توبە ایتکانلرنک گناہلرینی (رحیم)
 مهربان ومرحمتلیدر ادب اهلینە مرویدرکە رسول اکرم صلی الله علیه وسلم
 هجرتنک توفز نھی پلندە ولید بن عقبە بنی المصطلق قبیلەسینک زکوتلرینی
 جیوب کیلتورمک اوچون ییاردی ولید برلە اول قبیلە آراسندە جاهلیندە بر فان
 دعواسی بولوب آرالرندە دشمانلق بار ایدی اول قبیلە خلق ولیدنک کیلگانینی
 ایشتوب ازلگی دعوالرندن ودشمانلقلرندن کیچوب تعظیم وتکریم برلە
 ولیدکە فارشی چقدیلر ولید آنلرنک اوزینە فارشی کیلککرینی کوروب بولار
 ازلگی دعوا اوچون مینی اولتورورگە کیلەرلر ایکان دیب گمان قیلوب قاچدی
 هم طوغری پیغمبر علیہ السلام حضورینە قایتوب بنی المصطلق قبیلەسی کیری مرتد
 بولغانلر زکوة بیر وذن باش طارندیلر هم مینی اولتورمە کچی بولدیلر مین قاچوب قورتلدم
 دیوب عرض قیلدی رسول اکرم حضرتلری ولیددن بو سوزنی ایشکناچ خالد بن
 ولیدنی صحابەلردن بر جماعت برلە بنی المصطلق قبیلەسینە آنلرنک احوالینی
 تیکشروب بلەمک اوچون ییاردی خالد بنی المصطلق غە یاقن کیلگناچ آنلرنک احوالینی
 نەسنس ایتماک اوچون بر کشبینی ییاردی اول کشی بنی المصطلق آراسینە کیلوب
 کوردی کم آنلر اذان ایتالر وجماعە برلە نماز اوقیلر بارچە شعار اسلام آنلردە
 ظاهردر کیری قایتوب خالدگە واقەنی ایتدی خالد بو اشنی رسول حضرتینە عرض
 قیلدی ولیدنک سوزلری یالقان ایدکی معلوم بولدی حق تعادن آیت کیلدی کم

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا (ای مؤمنلر گر وهی (ان جاءکم فاسق بنباء) اگر کیلتورسه
 سز لرگه بر فاسق و بالفاچی کشی بر خبرنی (فتبینوا) بس سز لر نفعص فیلکز
 و نیکشورب فاراماسدن اول یالفاچی فاسقنک خبرینه اشانوب بر حکم فیلماکز
 (ان تصیبوا قوماً) تا کم ایرشدرماکز بر مکروه و زیاننی بر قومگه (بجیالہ) نادانلق
 برله و بلماینچه نناک کم ولیدنک خبری بوینچه اول فیبله برله باروب صوغش
 فیلساکز و آنلرنی اولتورساکز و حالانکه آنلر مسلمان بولسهلر (فتصعبوا) بس
 سز لر اورلورسز (علی ما فعلتم) اشلرگان اشکز اوزره (نادمین) ندامت اینکوچیلر
 و اوکنگوچیلر بولوب (واعلموا) هم بلکز سز ای مؤمنلر (ان فیکم رسول الله)
 شونی کم سز نک آراکزه در خدای تعالی نک رسولی و آنی اولوغلاماق هم آنک
 حضرتینه یالغان خبرلرنی عرض اینماسلک سز لرگه لازمدر (لو یطیعکم) اگر بوی
 صونسه اول پیغمبر علیه السلام سز لرگه یعنی سز نک سوزگزی اینشوب شول سوز
 بوینچه حکم فیلسه (فی کثیر من الامر) اشلرنک کوبسندہ (لعتنم) البتته
 هلاکنکه نوشارسز سز لر (ولکن الله حبیب الیکم) ولکن خدای تعالی دوست
 فیلدی و سویوکلی ایتدی سز لرگه (الایمان) ایمان و توحیدنی (وزینه) عم زبنتلی
 فیلدی آنی (فی قلوبکم) سز لرنک کوللرکزه (و کره الیکم الکفر) دخی مکروه
 فیلدی و دشیمان ایتدی سز لرگه کفرنی و حقلقغه اشانماونی (والفسوق) هم توغری
 بولدن طشقاری چغونی (والعصیان) دخی فرمانغه فارشونی (اولئک) اوشبو گروه
 (هم الراشدون) آنلردر توغری بولغه کونلگوچیلر (فضلاً من الله) بر فضل و رحمت
 اوچون خدای تعالی دن سرگه (ونعمه) هم نعمت اوهون آنک حضرتندن سز لرگه
 (والله علیم) و خدای تعالی بلگوچیلر خبرلرنک راستلیقنی و یالغانلقبنی (حکیم) حکم
 فیلغوچیلر حکمت و مصلحت برله مرویدرکه عبدالله بن رواحه رضی الله عنه برله
 ابن ابی آراسته پیغمبر علیه السلام مجلسنده بر نزاع و مجادله واقع بولوب عاقبت
 شوکا منجر بولدی کم هر ایکسی نک طرفندن قوم و قبیلهری جبولشوب یافلاشوب
 صوغشدیلر حق تعالی آیت یباردی کم (وان طائفتان من المؤمنین) و اگر ایکسی
 گروه مؤمنلردن (اقتتلوا) صوغش فیلسهلر بر برسی برله (فاصلحوا بینهما) بس
 اصلاح فیلکز سز آنلر آراسنده یعنی وعظ و نصیحت برله آنلرنی کیلسدرکز
 هم آنلرنی خدای تعالی نک حکمینه اونداکز (فان بغت احديهما) بس اگر ظلملق
 فیلسه اول ایکسی گروه نک برسی (علی الاخری) ایکنچی گروه اوزرینه یعنی

صلحتن دونسه و خداينك فرمانينه راضى بولماسه (فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبغِي) بس صوغش
 فيلكز شول گروه برله كم بغى و ظلم فيلور و باش طارنور (حَتَّى تَفِيءَ) تا كم اول
 گروه فايقانغاچه و راضى بولغانغاچه (إِلَى أَمْرِ اللَّهِ) خداى تعالى نك فرمانينه (فَإِنْ
 فَاتَتْ) بس ا گر فايئسه اول گروه و شريعت حكيمنه راضى بولسه (فَاصْلَحُوا بَيْنَهُمَا)
 بس اصلاح فيلكز آنلر آراسنده (بِالْعَدْلِ) راستلىق و تيگزلك برله يعنى ايكى
 گروه نك برسينه ده ظلم بولماسون (وَأَقْسَطُوا) هم عدلك فيلكز بارچه اشلرده
 (إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسَطِينَ) درستلكده خداى تعالى دوست نونار عدلك ايتكو چيلرنى
 (أَمَّا الْمُؤْمِنُونَ) موندن باشقه نوگلدركم مؤمنلر (أَخْوَةٌ) فرندا اشلردر بر برسينه
 دينده (فَاصْلَحُوا بَيْنَ أَخْوَيْكُمْ) بس اصلاح فيلكز و كيلشدر كز فرندا اشلر كز آراسينى
 (وَاتَّقُوا اللَّهَ) هم قورقكز خداينك عذابندن (لَعَلَّكُمْ تَرْحَمُونَ) شايدكم سزلىر
 رحمت ايتولمش بولورسز مرويدركه بنى تميم دن بر جماعت صحابه لرنك عبر
 و بلال هم صهيب رضى الله عنهم كى فقيرلر ندين استهز آء فيلورلر و آنلرنى مسخره گه
 نونارلر ايدى حق تعالى آيت پياردى كم (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى ايمان كيلتورگان
 كمسهلر (لَا يَسْخَرُوا قَوْمًا) كيرا كدر كم مسخره گه طونماسون و استهز آء ايتمه سون
 سزلىردن بر گروه (مَنْ قَوْمٍ) ايكنچى كر وهدين (عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا) شايدكم
 بولسه لر اول مسخره گه نونولمش كمسهلر يعنى فقير صحابه لر (خَيْرًا) ايند گوره ك
 (مِنْهُمْ) مسخره گه نونوقچيلردن يعنى آرتقلىق بايلىق برله توگلدرك بلكه خداى تعالى فاشنه
 اول فقير صحابه لر آرتق بولورلر اوشانداق از واج مطهراتنك بعضلىرى حضرت
 ام سلمه نى قصه بوى ليلق برله يا كه حضرت صفيه نى يهوديك برله عيبلارلر ايدى
 حق تعالى بيوردى كم (وَلَا نِسَاءً) دخى استهز آء فيلماشونلر خانونلر (مَنْ نِسَاءً)
 خانونلردن يعنى بر برسيني عيبلاماسونلر (عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ) شايدكم بولورلر اول
 استهز آء ايتولمش خانونلر (خَيْرًا مِنْهُمْ) ايند گوره ك و آرتوغراق استهز آء ايتكوچى
 خانونلردن (وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ) هم عيب فيلماكز اوز نفسلر كزنى يعنى اوز
 ديتداشلكزنى عيب ايتمه كز زيرا كه مؤمنلر همه لرى بر نفس حكيمنده در بس
 هر كم بر مؤمننى عيبلاسه اوزينى عيبلر گان بولور (وَلَا تَنَابَزُوا بِالْأَلْقَابِ) دخى
 اوندامكزلر بر بر كزنى بيان لقب لر برله و خاطر نى قالدرو رلق اسم لر برله
 آطاماكز مثلا مسلمان بولغاندين صوك بر كشيگه بايهودى يا ايسه يانصرانى ديوب
 اونداماكز (بِئْسَ الْأَسْمُ الْفُسُوقِ) نى ياوز اسمدر كشينى يا يهودى يا نصرانى

كى اسمى برله ياد قىلماق (بعد الايمان) اول كىشىنىڭ مؤمن بولغاندىن سوڭ
 (ومن لم يتب) وەر كىم توبه قىلماسا اوشبو منھى اشلردن (فاولئك) بس اوشبو
 گروھ (هم الظالمون) آنلردىر ظلملىق ايتكوجىلر اوز نفسلرىنە (يا ايها الذين
 آمنوا) اى مؤمنلر گروھى (اجتنبوا) ساقلانوكۇز (كثيرا من الظن) گمانلرنىڭ
 كۆبىسىدىن (ان بعض الظن) دوستلىك گماننىڭ بعضىسى (ائم) بوز قىلغۇر و گناھغە
 سەبب در گمان دورت تورلى در دىھىشلر برسى مأمور بە در ويخشىدۇر كىم خدای تعالى گەھم
 مؤمنلرگە حسن ظن قىلماق و كوركام گمان اينما كىر و برى حرام در كىم خدای غەھم مؤمنلرگە
 ياوز گمان قىلماق در موجب ائم بولغان شول گماندر او چىچى مندوب اليه بولغان گماندر كىم
 قبله خصوصندە تىرى ايلە مەكەھم امور اجتهادىدە دەغلبە ظنغە بنا قىلماق كىم دورتنچى مباح
 بولغان گماندر دنيا اشلىرى و مەپشەت خصوصندە گمان قىلماق كىم مەرويدىر كە
 بر سقرە صحابە اولوغلاردىن ايكى كىشى سلیمان رضى الله عنھى پىغمبەر عليھ السلام
 حضورىنە طعام آلوب كىلمەك اوچون بىدردىلر پىغمبەر عليھ السلام سلیماننى
 حضرت اسامە يانینە بىاردى و آندىن سوراغل دىدى سلیمان حضرتلى اسامە
 حضورىنە كىلدى اسامە ايتتى مېنىم قاشمەھىچ بر آشلىق نرسە يوقدر بس
 حضرت سلیمان مەككور ايكى كەمسەنىڭ يانینە قايتوب واقىھنى بيان قىلدى
 سلیمان قايتوب كىلگەچە اول ايكى كىشى حضرت سلیماننى غىبەت قىلدىلر
 كىتوب اوزاق نورغانلىق اوچون آندىن شكابت قىلوب ايتدىلر اگر سلیماننى
 يلفەغە سو آلورغە بىدەرساڭ ھەم يلفەنىڭ سووى قوروغان بولور ابدى يەنى سو
 طاھىياپنچە قايتوب كىلور ابدى دىدىلر سوڭرە اسامە رضى الله عنھى حقدە تىجىس
 قىلوب اسامە مېنىم قاشمەھىچ طعام يوق دىوب راست ايتتى مېكان يا ايسە
 طعامى بولسەدە بىزگە بىرەسى كىلماپنچە يالغانلادى مېكان دىدىلر سوڭرە اول
 ايكى كىشى پىغمبەر عليھ السلام مجلسینە كىلگەچ پىغمبەر حضرتى ايتتى سىلر
 بوكون ايت آشغان سىز نىشلىرىڭز آراستە ايت وفان اثرى ظاهر در دىدى آنلر
 بىز مېچدە ايت آشامادىق دىدىلر رسول حضرتى ايتتى باشقە ايتنى ايتمايمىن سىلر
 آدمى ايتىنى آشغانسىز يەنى مسلمان فرىد اشكۇزنى غىبەت ايتكانسىز دىدى حق
 تعالى دن آيت نازل بولدى كىم (ولانجسسوا) ھەم تىجىس قىلماڭىز بىر بىرىڭىزنى
 ننا كىم اسامە حقدە ياوز گمان قىلوب تىجىس ايتدىڭىز (ولا يفتب بعضكم بعضا)
 دىكى كىرە كىر كىم غىبەت قىلماسون سىلرنىڭ بعضىڭىز بعضىڭىزنى ننا كىم سلیماننى

غیبت ایندگوز و غیبت برکشینک حقه اوزی ایشکان نقدیرده مکروه کوررک
ورغورک بولغان سوزلرنی سوزله مکدر (اَجِبْ اَحَدَكُمْ) ایا دوست نونارمو
وسوبه رمو سزنگ بره وگوز (اَنْ يَأْكُلَ) شونی کم آشاسه اول (لَعَمَّ آخِيهِ)
فرنداشینک ایتینی (مِيتًا) اولوک بولغانی حالده اول فرنداشی (فِكْرَهُمْ) بس
مکروه کوردگوزسز آنی یعنی هیچ کم اوزینک اولگان فرنداشینک ایتینی
آشاونی سویماس وتله مهس طبیعتی آندن نفرتلنور بس مسلمان فرنداشینک
غیبتینی سوزله مک هم شونک کیندر آنک ایتینی آشاماق برله برابردر آنی هم
مکروه کورمک کیرکدر (وَاَتَقُوا اللَّهَ) هم فورقگوز خداینک عذابندن غیبت
سوزله مک توغریسنده (اِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ) درستلکده خدای تعالی توبه لرنی قبول
اینکوچیدر (رَحِيمٌ) مهربان و مرحمتلیدر غیبتدن طبولغوچیلرغه مرویدر کم مکهنی
فتح اینکان کون بلال رضی الله عنه کعبه الله تانک توباسنده تعظیم اوچون اذان
او قور ایدی بعض کمسه لرنی غیبت نیلوب آیا محمد علیه السلام باشقه کشینی
طاهادیه و کم مونداین قارا حبشی هم اصلسز بولغان قلنی مؤذن ایتدی دبدیلر
حق تعالی دن آیت کیلدی کم (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) ای آدمیلر (اَنَا خَلَقْنَاكُمْ) درستلکده
بزیاراندق سزنی (مِنْ ذَكَرٍ) ایردن (وَاَنْتُمْ) هم خاتوندن یعنی همه لرنی آدم
علیه السلام برله حوادن یاراندق بس همه گزنگ اصلی بردر هیچ کمکنک اصلینه
ونسبتینه طعنه اینمک درست توگلدر (وَجَعَلْنَاكُمْ) هم قیلدق بز سزلرنی (شُعُوبًا)
بو طاقلو یعنی گروه گروه قیلدق (وَقَبَائِلَ) دخی قبیللر قیلدق (لَتَعَارَفُوا) ناکم
طانوماقگوز اوچون بربرگزنی و بربرگزدن ممتاز و آیرم بولماقگوز اوچون یعنی
ایکی کشی براسمه بولساگوز نسبلرگوز وقبیللرگوز برله آیرلورسز مثلاً قریش
قبیلسندن بولغان عبدالله باشقه عبدالله دن ممتاز بولور قبیلسی برله بلنور (اِنَّ
اَكْرَمَكُمْ) درستلکده سزنگ حرمتلی راگوز (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی فاشنده (اَتَقْبِكُمْ)
تقواراق بولغانگوزدر یعنی خدای تعالی فاشنده کرامت و حرمتلی لك نسل و نسب
برله توگلدر بلکه تقوالق برله در (اِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ) درستکده خدای تعالی بلگوچیدر
سزنگ اصلگزنی و نسبگزنی (خَبِيرٌ) خبر توتقوچیدر علم و عملگزدن مرویدر که
بنی اسد قبیلسندن برجماعت عربلر پیغمبرمز علیه السلامغه کیلوب کلمه
شهادت اظهار قیلدیلر هم ایتدیلر یا رسول الله باشقه عربلر سزنگ حضورگوزغه
اوزلر یکنه کیلدیلر بزلر اهل و عیاللر یمز برله کیلدک هم اعراب خلق کوبسی

سزنگ برلہ صوغش قیلدیلر بزلر هیچک سزگه فارشی تورمادق دیوب اوزلرینک ایمانلری برلہ کوب منت ایتدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم (فَالَّتِ الْأَعْرَابُ) ایتدیلر صحرا عربلری بنی اسد قبیل سندن (أَمِنَّا) بزلر ایمان کیلتوردک دیوب (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام اول عربلرگه (لَمْ تَوَمِنُوا) سزلر ایمان کیلتورمه دگز زیرا که ایمان چوکل برلہ تصدیق وتل برلہ اقرار ایل مکر سزلر باری تلکز برلہ گنه اقرار قیلدگز کوکلکز برلہ اشانمادگز بس سزلر بز ایمان کیلتوردک دیبه گز (وَلَكِنْ قُولُوا أَسْلَمْنَا) ولکن اینگز سز بزلر انقیاد قیلدق وسیکا تابع بولدق دیوب (وَلَمَّا يَدْخُلِ الْإِيمَانُ) وکر مگاندز ایمان (فِي قُلُوبِكُمْ) سزلرنک کوکلرگزگه (وَأَنْ تَطِيعُوا اللَّهَ) واگر بوی صونساگز سز خداینک فرمانینه (وَرَسُولَهُ) هم آنک رسولینه اطاعت ایتساگز اخلاصکز برلہ (لَا يَلْتَكُمُ) کیم قیلماس خدای تعالی سزلرگه (مِنْ أَعْمَالِكُمْ) عمللرگزنگ اجر و ثوابندن (شَيْئًا) بر نرسه نیده بلکه اجر و ثوابگزنی سزلرگه کامل و آرتق ایتوب ایرشدرور (إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ) درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر مطبلرنک گناهلرینی (رَحِيمٌ) مهربان ورحمت ایتکوچیدر آنلرغه (أَنَّا الْمُمِنُونَ) موندن باشقه ایباسدرکم حقیقی مؤمنلر (الَّذِينَ آمَنُوا) شول کسه لدرکم ایمان کیلتوردیلر و اوشاندیلر اخلاصلری بزله (بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ) خدای تعالی گه هم آنک رسولینه (ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا) سوگره شك کیلتورمه دیلر یعنی کوکلرنده هیچ شکری بولمادی (وَجَاهَدُوا) هم صوغش قیلدیلر آنلر (بِأَمْوَالِهِمْ) ماللری برلکم غازیلر نفقه سی اوچون فرغانماینجه صرف ایتدیلر (وَأَنْفُسِهِمْ) دخی نفسلری برلہ یعنی اوزلری مشرکلرگه فارشی توروب صوغشدیلر (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) خدای تعالی بولنه (أُولَئِكَ) اوشبو گروه مؤمنلر (هُمْ الصَّادِقُونَ) آنلردر راست ایتکوچیلر مؤمننر دیب دعوا قیلماقلرنده اوشبو آیت نرولندن صوکل مذکور عربلر کیلوب بزلر چن مؤمن و مسلماننر دیب آنط اچدیلر بنه آیت کیلدی کم (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه (اتعلمون الله) ایا خبر بیراسزمو سزلر خدای تعالی گه (بدينکم) اوزگزنگ دینکز برلہ یعنی یالغانه بز مسلماننر دیب آنط اچوب مسلمانلقگزنی خدایفه بلدرمه کچی بولاسزمو (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) وحالانکه خدای تعالی بلور (مَا فِي السَّمَوَاتِ) کوکلرده بولغان نرسه نی (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم بیرده گی نرسه نی (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) و خدای تعالی بارچه نرسه نی بلگوچیدر

بس اول سز نك اعلامكزغه محتاج توگلدر قابسی دینه ایدككزنی بیک بغشی بلور (یمنون علیک) منت قیلورلر آنلر سنك اوزرئا ای محمد علیه السلام (ان اسلموا) اوزلرینك مسلمان بولولری برله (قل) اینکل سن آنلرغه (لائهنوا علی) منت ایتمه كزسز جهم اوزریمه (اسلامكم) مسلمانلقكز برله (بل الله ین علیکم) بلکه منت قویار خدای تعالی سز لرگه (ان هدیکم للایمان) شونك برله کم کوندردی اول سزنی ایمانغه وسزگه توفیق بیردی (ان کنتم صادقین) اگر بولساكز راست اینکوچیلر مؤمنلر مز دیمه ككزده (ان الله یعلم) درستلکده خدای تعالی بلور (غیب السموات والأرض) کوکلرده هم بیرلرده باشرن بولغان نرسه لرنی (والله بصیر بما تعملون) هم خدای تعالی کورگوچیدر شول نرسه نی کم سز لر اشلر سز مؤمنلکنی اظهار قیلوب منافق لقی یاشرودن.

﴿ سورة ق مکیة وهی خمس واربعون آیه ﴾

﴿ ۴۹ جزی ق سوره سی مکه ده نازلدر ۴۵ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(ق) الله اعلم بمراده (۱) (والقرآن المجید) اولوغ بولغوجی قرآن برله اینورمن کم بارچه آدمیلر اولگاندن صوگ قویار لاقق وکیری ترله چکلدر مشرکلر آخا اشانمادیلر (بل عجیبا) بلکه ععبلانیدیلر آنلر (ان جا هم) شوگا کم کیلدی آنلرغه (منذر منهم) بر قورقنقوجی پیغمبر آنلرنك اوز جنسلرندن (فقال الکافرون) بس ایتدیلر حلقغه اشانمادیلر (مذا) اوشبو اش یعنی محمد علیه السلامك پیغمبر بولماقی (شیء عجیب) بر عجب نرسه در یعنی عقلدن یراق اشدر (اذا متنا) ابا هر فایجان اولساك بز (وکتا ترابا) هم بولساق طوفراق یعنی چروب طوفراق بولغانیمزدن صوگ بز کیری نرلور مزمو وتنلریمزگه جانلریمز کیری فایتورلر مو (ذلك) اوشبو اش یعنی جاننك تنگه کیری فایتماقی (رجع بعید) عادت وامکاندن یراق بولغوجی فایتماقلقدر یعنی بواش اشانورلیق اش توگلدر دیدیلر حق تعالی آنلرنك سوزینی زد قیلوب بیورورکم (قد علمنا) تعقیق بلدك بز (ما تنقص الأرض منهم) شول نرسه نی کم کیپوتور یر آنلرنك ایتلرندن وتیر بلرندن هم سوبه کلرندن اولگانلرندن صوگ (وعندنا) هم بز نك فاشیمزده بولغوجیدر (کتاب حفیظ) صافلاغوجی کتاب بارچه نرسه نك تفصیلینی یعنی

(۱) بعضیلر ق خدای تعالی اسملرندن بر اسمدر دیورلر یا که قرآن اسمیدر یا که قادر و قدير و قهار و قابض هم قنوس و قیوم و قوی اسملرینك اوللرینه اشارتدیز و مفتاحلریدر یا که ف کلیمه سینه اشارتدر یعنی طورغل و طوقتا. یل سن ای محمد علیه السلام شول اش اوزرنده کم آنك برله مأمور بولدك و بعضلر دیبشلدركه ق کره ارضنی حیط بولغان یعنی بوتون یر توگا. ره کینی چولقاب آلفان برطافنك اسمیدر کم خدای تعالی آنك برله قسم یباد قیلور یا که اوزینك قدرت کامل سینه اشارتدر کم آنك برله قسم قیلور.

لوح المحفوظه بارچه سی تفصیل برله یازغاندر بس آنلرنی کبری ترگز مک
 خداینگ قدرینه آساندر اش آنلر ایتکانچه توکلدر (بَلَّ كَذَّبُوا) بلکه یالغانغه
 طوندیلر اول مشرکدر و اوشانمادیلر (بِالْحَقِّ) راست و طوغری بولغوجی قرآنغه
 یا که محمد علیه السلامه (لَمَّا جَاءَهُمْ) کیلگانی زمانده اول آنلرغه و معجزه لر
 کورگانانی سوکنک (فَهُمْ فِي أَمْرٍ مَّرِيجٍ) بس آنلر بر مضطرب اشک و فرارسزلق
 بولغوجیلدر محمد علیه السلام طوغریسنده یعنی آنی گاهما ساحر در دیورلر و گاهما
 شاعر در یا که دیوانه در دیورلر یا که مضطرب بولغوجیلدر قرآن طوغریسنک کم
 آنی بر مرتبه سحر در دیورلر بر مرتبه شعر یا که افسانه در دیورلر بر نرسه
 اوزره فرارلری یوقدر (أَفَلَمْ يَنْظُرُوا) ایسا بس قاراماسلر مو بعث و حشرگه
 اشانماوچیلر (إِلَى السَّمَاءِ) کوك صاری کم اول کوك و افندر (فَوَقَّهْمُ) آنلرنک
 اوستلرنده (كَيْفَ بَنَيْنَاهُمَا) نیچک بنا قیلدی بز اول کوکنی اوز قدر نیمز برله
 قات قات ایتوب (وَزَيَّنَّاهُمَا) هم زینتلادک و بیزادک آنی بولزلر برله (وَمَا لَهَا
 مِنْ فُرُوجٍ) دخی یوقدر اول کوکنک هیچ بر نیشوکلری بس هیچ عیب سز و علت سز
 شوندا این اولوغ نرسه نی یارانماق البته خدای تعالی نك کمال علم و قدرینه
 دلیلدر (وَالْأَرْضِ مَدَدْنَاهَا) هم بیرنی صوردی بز آنی و جایدک صو اوزرنده
 (وَالْقَيْنَا فِيهَا) دخی صالقی اول بیرده (رَوَّاسِي) بیوک طاولرنی یعنی بیر اوستنک
 بیوک طاولر یاراندق (وَأَنْبَتْنَا فِيهَا) هم اوسدرک اول بیرده (مِنْ كُلِّ زَوْجٍ بَهِيجٍ)
 هر بر نفیس و یغشی بولغوجی اوله نلر صنفندن و اوشبو اشلرنی قیلدی (تَبَصَّرَةٌ)
 عبرتلی نظر برله قاراب کورمک و استدلال ایتک اوچون (وَذَكَرِي) هم یاد
 قیلماق و اوگوت آلماق اوچون (لِكُلِّ عَبْدٍ مُنِيبٍ) هر بر انابت ایتکوچی و خدای
 تعالی صاری قایتقوجی بنده گه (وَنَزَّلْنَا) هم ایندرک بز (مِنَ السَّمَاءِ) کوکنن
 یعنی بولوطن (مَاءً مَّبارَكًا) فائده لی و برکتلی بولغوجی صونلی (فَأَنْبَتْنَا بِهِ)
 بس اوسدرک بز اول صو برله (جَنَّاتٍ) آغاچلی و یشلی باقچه لرنی (وَحَبَّ الْعَصِيدِ)
 هم اوروب آلونا طورغان اورلوقنی بغدادی و آرپا و غیریلر کیی (وَالنَّخْلِ)
 دخی اوسدرک بز اول بغمور صوی برله خرما آغاچلر بنی (بِاسْقَاتٍ) بیوک اولوغ
 بولغانلری حالده اول آغاچلر (لَهَا طَلْعٌ نَضِيدٌ) بولغوجیلر اول آغاچلرنک برسی
 اوستونه برسی منیش یشلری یعنی یشلری کوب بولغوجیلر و اوشبو آغاچلرنی اوسدرک
 (رِزْقًا لِلْعِبَادِ) رزق اوچون بنده لرگه (وَأَحْيَيْنَا بِهِ) هم ترگزدرک اول صو برله

(بَلَدَةٌ مِيْنَا) اولمش وفورومش ييرنى يعنى فوروغ ييرنى باشارتىك (كَذَلِكَ
 الْغُرُوجُ) اوشانداقدىر سزلىرىنىڭ قىرلىرىنىڭ چىقارغۇچىلىقىنىڭ (كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ)
 يالغانغە توندىلار مەكە اهللىدىن اَلْكَارَى ھەم (قَوْمِ نُوحٍ) نوح پېغمبەر قومى نوح
 عليه السلامنى (وَأَصْحَابُ الرَّسِّ) ھەم يىمامە قىيوسىنىڭ اھلى ياكە بىر معطلە اھلى
 اوزلىرىنە كېلىگان پېغمبەر حنظلە بن صفوان عليه السلامنى يالغانغە توندىلار (وَتَمُودُ)
 دىخى تىمود قومى صالح عليه السلامنى تىكذىب ايتدىلار (وَعَادُ) ھەم عاد قومى
 ھود عليه السلامغە اوشاندايدىلار (وَفِرْعَوْنُ) دىخى فرعون وآنكى قومى موسى وھارون
 عليھما السلام لىرى يالغانغە توندىلار (وَأَخْوَانُ لُوطٍ) ھەم لوط قىرنداشلىرى يعنى لوط
 قومى لوط عليه السلامنى تىكذىب قىلدىلار (وَأَصْحَابُ الْأَيْكَةِ) دىخى ايكە ايلارى
 شەيب عليه السلامنى تىكذىب ايتدىلار (وَقَوْمُ ثَبَعٍ) ھەم تەبە قومى تىكذىب قىلدىلار
 تىك كىم ھەر قايلارنىڭ قەسلىرى يوقارىنە اوتىدى (كُلُّ) اوشىبو قوملىرىنىڭ ھەممەسى
 (كَذَّبَ الرَّسُلَ) يالغانغە توندىلار بارچە پېغمبەرلىرىنى زىرا كە بىر پېغمبەرلىرى يالغانغە تونماق
 بارچە پېغمبەرلىرىنى تىكذىب ايتىمە كىنى مستىلزمىدىر (فَصَحِّ وَعَيْدٍ) بىس لازىم بولدى بو كىلدى آنلرغە
 مېنىم و عېدىم يعنى وعە ايتولگان غەداپ آنلرغە نازىل بولدى (أَفَعِينَا) ايا عاجز بولدىقۇمۇ بىز
 و آروپ قالدۇقۇمۇ (بِالْخَلْقِ الْأَوَّلِ) خىلايقىنى اۋل مرتبە ياراتماق بىرلە يعنى اۋل مرتبە
 آنلرىنى يوقىدىن بار قىلماقغە عاجز بولماق بىس ايكىنچى مرتبە ياراتماقغە اولگانلىرىدىن
 صوڭ كىرى نرگىزىمە ككە قادر بولورمۇز (بَلْ هُمْ فِي لَبْسٍ) بلىكە اول مشركلر
 شىككە وشبھەدە بولغۇچىلردىر شىيطان وسوسەسى سىبىلى (مَنْ خَلَقَ جَدِيدًا) يىكە
 ياراتۇدىن يعنى اولگاندىن صوڭ يىكادىن تىلمە ككە اوشانماسلر آنى عىلغە خىلاف
 طابارلار (وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ) وتەقىق ياراتتىق بىز آدمىنى (وَنَعَلِمُ) ھەم بلورمۇز
 ما تۇسۇس بە) شول نرسەنى كىم وسوسە قىلور آنكى بىرلە آدمىنى (نَفْسَهُ) اوزىنىڭ
 نفسى ياوز فكىرلىرى وىھان اندىشەلر و خىياللىرىدىن (وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ) و بىز يىقىنراقمۇز
 آدمى صارى (مَنْ حَبَلَ الْوَرِيدَ) آنكى جان تامىرىدىن اوشىبو يىقىنلىق عىلم و قدرت
 جەتتىدىن مسافت و مەكان بىرلە توڭلدىر جىل الورىدى كىشىنىڭ يۇرەكىنە طوناشقان
 بىر تامىردىر (أَذِيتَلَقَى التَّتَلْقِيَانِ) ياد قىلغۇل شول وقت كىم تىلقى قىلورلار و آلورلار
 ايكى آلغۇچى فرىشتە بىنەنىڭ سوزلىرىنى ھەم عەمل دىقتىلر بىنە يازارلار (عَنِ الْيَمِينِ)
 بىنەنىڭ اوڭ طرفىدىن بىر مەصاحب و اولتورداشدىر (وَعَنِ الشَّمَالِ فَعَبْدٌ) ھەم سول
 طرفىدىن بىر اولتورداشدىر يعنى اول ايكى فرىشتەنىڭ بىرسى كىشىنىڭ اوڭ ياغىندە

وبرىسى سول ياغىندە اولتورۇب صافچىلىق قىلورلر (مَا يَلْفُظُ مِنْ قَوْلٍ) آغزىدىن
 آلماس يەنى سوزلەمەس كىشى ھېچ برسوزنى (الْأَلَدَبَةُ) مگر باردر آنك
 قاشىندە (رَقِيبٌ عَتِيدٌ) اول سوزنى بازارغە حاضرلنۇب طورغۇچى بر صافچى فرشتە
 يەنى ھر نېندىن سوزنى سوزلەسەدە يازلىھى قالماس اول فرشتەلر آنى بازارلر
 (وَجَاءَتْ سَكْرَةُ الْمَوْتِ) وكىلور اولومنىڭ ھوشسىزلىكى و ايسركلكى (بِالْحَقِّ)
 حق تعالى نك امرى برلە ھم ايتورلر اول كەسەگە (ذَلِكَ) اوشبو اولوم (مَا كُنْتُ
 مِنْهُ تَعِيدٌ) شول نرسە دركەم سېن آندىن فساچار بولدىڭ و آندىن قورقور ايدىڭ
 ھم مكرۈه كورور ايدىڭ (وَنَفَخَ فِي الصُّورِ) ھم اورلمش بولور صورغە يەنى
 اسرافىل سورنى ايسكىچى مرتبە اوروركەم اول نفضە برلە ھمە آدمىلر ترلۇب
 قىرلىندىن چىقارلر وفرشتەلر آنلرغە ايتورلر (ذَلِكَ) اوشبو كوندىر (يَوْمَ الْوَعْدِ)
 وعىد كۈنى يەنى شول كوندىر كەم دىيادە وقتىڭدە پىغمبەرلر سزنى شونك برلە قورقتورلر
 ايدى (وَجَاءَتْ) ھم كىلور اول كۈندە محشر يېرىنە (كُلُّ نَفْسٍ) ھر نفس (مَعَهَا سَائِقٌ)
 بولغۇچىدۇر آنك برلە برسورگۇچى يەنى ھر كەنى بر فرشتە محشر يېرىنە سورۇب
 ايلتور (وَشَهِيدٌ) ھم بولور ھر كىشى برلە بر گواھ كەم آنك ايدىڭلۇك و ياوزلقدىن
 قىلغان عمللر يەنە گواھلىق بېرور اول گواھ ھم فرشتە بولور يا كە ھر كەنىڭ
 اعضالىرى آنك اوچون گواھلىق بېرورلر و خدای تعالى دن ھر كەمگە خطاب ايرشور كەم
 (لَقَدْ كُنْتُمْ تَعْقِبُونَ) تەقىب بولدىڭ سېن (فِي غَفْلَةٍ) غافللىككە (مِنْ هَذَا) اوشبو كۈندىن
 (فَكَشَفْنَا عَنْكَ) بس كوندىڭ بىز سېنىڭ كوزىڭدىن (غَطَاءَكُ) غافللىك و نادانلىقنىڭ
 پردە سېنى و قاپقاچىنى نا كەم كورمەگان و ايشىنمەگان نرسەلر كنى اوشبو كۈن
 آشكارە كوردىڭ (فَبَصُرَكَ الْيَوْمَ) بس سېنىڭ كوزىڭ اوشبو كۈن (حَدِيدٌ) اوت كوندىر
 (وَقَالَ قَرِينُهُ) و ايتور بىندەنىڭ اولتورداشى يەنى آكا صافچى بولغان فرشتە
 ايتور (هَذَا) اوشبودىر (مَالِدِيَّ عَتِيدٌ) شول نرسە كەم مېنىم قاشىمە حاضر در يەنى
 عمل دفتىرى اوشبودىر دېور بس اول سورگۇچى ھم گواھ بولغۇچى فرشتەلرگە
 خطاب ايرشور كەم (الْقِيَا فِي جَهَنَّمَ) سالكزلر نەو غفە (كُلُّ كَفَّارٍ عَتِيدٌ) ھر بر
 فارشۇچى كافرنى (مَنَاعٌ لِلْغَيْرِ) خېرنى منع ايتكۈچىنى يەنى مالدىن فرض بولغان
 صدقە و زكۈتنى طيفۇچى بعضلر موندىن مراد و ليد بن مغېرە در دېمىشلر و خېردىن
 مراد اسلام دىنىدر اول آدمىلرنى اسلام دىنىنە كرودىن منع قىلور ايدى دى
 اول فارشۇچىنىڭ بر صفتى (مَعْتَدٌ) خداینىڭ فرمانى چىگىندىن چىقۇچى (مَرِيْبٌ)
 شك كلتورگۇچى خداینىڭ برلىكنە (الَّذِي جَعَلَ) شول كەسە دركەم قىلدى (مَعَ اللَّهِ)

الله تعالى برله (الها آخر) ايكنچى معبودنى يعنى خدای تعالى گه باشقه نرسه نى شريك ايتوب طوتدى (فالقياه) بس سالكزلر آنى (فى العذاب الشديد) فاطى بولغوجى عذابقه يعنى منگولك تموغغه سالكز فايچان كم اول مشركنى تموغغه سالمانچى بولورلر اول مشرك ايتور مينم نى گناهم باردر ميكا شيطان مسلط ايدى شول شيطان ميني اغوا قيلول آزردى بس دنياده آنى آزدرغان شيطاننى كپلتورورلر (قال قرينه) ايتور دنياده اول كمسه نك يولداسى بولغان شيطان (ربنا) اى بزنك پروردكاريمز (ما اطفيته) من آزدرمام آنى (ولكن كان) ولكن بولدى اول اوزى (فى ضلال بعيد) حقلقن يراق بولغوجى آزغونلقده (قال) ايتور خدای تعالى (لا تختصموا) خصومت قيلما كز ودعواله شمه كز (لدى) مينم قاشمده زيرا كه اوشبو خصومتكزدن سز لرگه هيچ فائده يوقدر (وقد قدمت اليكم) وتحقيق مينم تقديم قيلدم وآلدن يباردم سز لرگه دنياده وقتكزده (بالوعيد) اوزمنك وعيدمنى يعنى سز لرگه كتابلر وپيشبرلر يباردم آنلر سزنى اوشبو كونك عذابى برله فورقتديلر بس سز نك هيچ عنركز قبول ايتولماس (ما يبدل القول) آلسدرلماس واوزگارنولماس سوز (لدى) مينم قاشمده يعنى قيلغان وعده ووعيداريم هيچده اوزگارماس (وما انا بظلام) هم مين ظالمق قيلغوجى توگل من (لعبيد) بنده لرگه يعنى آنلرنى استحقاقسز عذاب قيلماسمن (يوم نقول) ياد قيلفل شول كوننى كم ايتور مزيز (لجهنم) تموغغه (هل امتلئت) ايا تولدكمو سين اى «جهنم» ديوب يعنى: «مين سيني آدميلر وپريلر برله طولتورور من» ديوب وعده قيلغان ايدم تولدكمو يا ايسه «يوقمو» ديوب خدای تعالى صورار (وتقول) وَايتور جهنم جوابده (هل من مزيد) ايا بارمو آرتقالق يعنى هنوز طولغانم يوق آرتدرغل كفر اهلى بولسه ميكا صالفل ديور (وازلفت الجنة) وياقن ايتولمش بولور جنتنى (للمتقين) تقوالق قيلغوجيلر اوچون (غير بعيد) يراق بولغوجيغه باشقه يعنى جنت آنلرغه باقن بولور يراق بولماس وآنلرغه جنتده گي منزللرينى ونعمتلرينى كورگارورلر آنلرغه ايتورلر (هذا) اوشبودر (ما نعودن) شول نرسه كم وعده ايتولور بولدكز سز دنياده آنك برله هم اوشبو جنتنى ونعمتلرنى حاضرللك (لكل اواب حفيظ) هر بر گناهدين وشركدن قايتقوجى شريعت حكملرينى رعايه ايتكوجى اوچون (من خشى الرحمن) هم شول كمسه اوچون كم فورقدى خدای تعالى دن (بالقيب)

ياشرنلكده (وَجَاءَ بِقَلْبٍ مُنِيبٍ) دى كىلتوردى انابت ايتكوجى و خداى تعالى
 صارى فايئوجى كوئلىنى (ادخلوها) كركزار جنتكه (بسلام) اييينك وسلامتك
 برله (ذالك) اوشبو كون (يوم الغلود) منگو فالماق كونيدر يعنى موندن صوك
 اولوم يوقدر (لهم ما يشاءون) بولغوجيدر جنت اهلينه شول نرسه كم نلرلر
 آنلر انواع نعمتلردن ولدنلردن (فيها) اول جنته (ولدينا) هم بزنك قاشمزده در
 (مزيد) آرتقلىق يعنى تله گانلرندن هم آرتوغراق نعمت وكرامتلر آنلرغه بيرلور
 (وكم اهلكنا) وكوببو هلاك قىلىق بز يعنى كوب كشىلرنى هلاك ايله دك
 (قبلهم) سينك قومكندن الگارى (من قرن) زمانه اهلندن (هم آشد) آنلر
 قاطيراق ايديلر (منهم) اول مكه مشركلرندن (بطشا) قوت وكوچ يوزندن عاد
 وثمود قوملرى كىي (فانقبوا) بس يوللركيسديلر آنلر (في البلاد) شهرلرده يعنى
 تجارت برله شهردن شهرگه سفر قىلديلر كوب مال ومتاعلر حاصل ايتديلر
 شولاي بولسه ده اولومدن فورتلماديلر (هل من محيص) ايا بارميدر قاچاق اورن
 اولومدن يعنى هيچ اولومدن قاچوب فورتلماق ممكن نوگلدر (ان في ذلك)
 درستلكده اوشبو مذكورلرده بولغوجيدر (لذكرى) البته اوگوت ونصيحت
 (لئن كان له قلب) شول كمسه گه كم باردر آنك فكرله گوچى كوئلى وغفلتن
 اوبغانغوجى عقلى (أو ألقى السمع) يا ايسه سالسه اول قولاننى يعنى عبرت برله
 طكلاسه (وهو شهيد) هم اول اوزى حاضر بولسه وغافل بولماسه طكلاغان
 وقتده (ولقد خلقنا السموات) وتعتيق ياراتدق بز كوكلرنى (والارض) هم بيرنى
 (وما بينهما) دى كوك برله بير آراسنده بولغان نرسه لرنى (في ستة أيام)
 آلتى كونلرده بكشنبه كوندن شنبه گه چه (وما مسنا) وايزشمه دى بزگه اوشبولارنى
 ياراتوده (من لغوب) هيچ رنج وزحمت يعنى هيچده آرمادق وعاجز فالماق
 يهوديلرنك سوزينه رددركم آنلر خداى شنبه كون استراحت قىلدى وجال ايتدى
 ديورلر (فأصبر) بس صبر قىلغل سين وچداغل اى محمد عليه السلام (على ما
 يقولون) شول نرسه اوزرينه كم يهوديلر ايتورلر يا كه مشركلر سينك حقكده
 ايتورلر ساحر وشاعر در و مجنوندر ديمه كلرى كىي يا كه آنلرنك خداينك شريكى
 وبلاسى باردر ديمه كلرينه صبر قىلغل (وسبيح) هم نماز اوقوغل (بعمد ربك)
 پروردكارنك حمدى برله (قبل طلوع الشمس) قوياشك چقماقتن الگارى
 يعنى ايرته نمازىنى اوقوغل (وقبل الغروب) هم قوياشك باطماقتن الگارى

يعنى اويله برله ايسكندى نمازلىرىنى اوقوغل (وَمَنْ اللَّيْلِ) دىغى بعض اولوشنى
 كېچەدن (فَسَبَّحَهُ) بس تسبيح ايتكىل ونماز اوقوغل پروردگار كفه يعنى آخشام ويستو
 نمازلىرىنى اوقوغل (وَأَدْبَارَ السُّجُودِ) دىغى نماز اوقوغل سجدلر سوكنده حضرت
 على كرم الله وجهه دن منقولدىر كه ادبار السجود آخشامدن سوكنده ايكي ركعت
 نماز اوقوماقدر و بعضلر مراد وتر نمازىدىر يا كه فرض نمازلىر سوكنده نفل
 نمازلىرى اوقوماقدر دېورلر (وَأَسْتَمِعْ) وقولاق سالقل هم ايشتىكل (يَوْمَ ينادى
 الْمُنَادِى) شول كونده كم ندا فيلور بر ندا فيلغوجى يعنى اسرافيل عليه السلام
 (مَنْ مَكَانَ قَرِيبٍ) كوككه ياقن بولغوجى بر اورندن كم اول اورن بيت المقدسنىڭ
 صغره سېدر باشقه ييرلرگه فاراغانه كوككه ياقنراقدر دېمىشلىر خبرده كېلمىشلىر كم
 اسرافيل عليه السلام صغره نىڭ اوستىنه منوب بارماغىنى قولاغىنه قويوب ندا فيلور
 و ايتور: «اى تتولگان سويەكلر و چرگان ايتلر هم طارالغان توكلر» خداى سزلىرگه
 بيورورك جمع بولكز و تىركز جزاء و قضا كوني اوچون (يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ)
 شول كونده كم ايشتورلر بارچه خلايقلر قوبارلىماق صيحه سېنى كم ايسكىچى نفعه در
 (بِالْحَقِّ) حلقى برله يعنى حق بولغوجى بعث و قوبارلىماق صيحه سېنى ايشتورلر
 هم ايشتىك كويچىلرگه ايتورلر (ذَلِكَ) اوشبو كون (يَوْمَ الْخُرُوجِ) قىرلردن چىماق
 كونيدير (أَنَا نَعْنُ) درىستلىكه بىز (نَعْنِى) تىرگزورمىز آدمىلرنى يعنى اول باشه
 بار فيلورمىز (وَنَهَيْتُ) هم اولتورورمىز آنلرنى (وَأَلَيْنَا الْمَصِيرَ) و بىزنىڭ ساريدىر
 آنلرنىڭ اولمەكلرى و قايتماقلىرى حساب و جزاء اوچون (يَوْمَ تَشْقَى الْأَرْضُ) ياد
 فيلغل شول كوننى كم يارلور يير (عَنَّهُمْ) آدمىلردن يعنى يير يارلوب آدمىلر
 قىرلردن چىقارلر (سَرَّاعًا) آشققوچىلر بولغانلىرى حالده محشر ييرىنه باروغه
 (ذَلِكَ) اوشبو اش يعنى آنلرنى تىرگزمەك و قىرلردن چىقارماق (حَشْرٍ) بر قوبارلىماق
 و جمع قىلماقدر كم (عَلَيْنَا يَسِيرٌ) بىزنىڭ اوزرىمىزگە آسان و يىكلىدىر (نَعْنُ أَعْلَمُ بِهَا
 يَقُولُونَ) بىز بىلگوچىرە كمىز شول نرسەنى كم ايتورلر مشركلر بعث و قىيامتىكه
 انكار قىلو هم خداى و پيغمبەر حقندە افترا لىر قىلودن (وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِجَبَّارٍ)
 وسىن ايمەسىڭ اى محمد عليه السلام اول مشركلر اوزرىنه قهر و جبر برله
 متسلط بولغوجى يعنى آنلرنى كوچلەب مسلمان ايتمەسىڭ (فَذَكَّرْ) بس اوگونلە گل
 و نصيحت قىلغل (بِالْقُرْآنِ) قرآننىڭ و عظلىرى برله (مَنْ يَخَافُ وَعِيدَ) شول كمسەنى كم
 قورقور اول مېنىم و عېدىمدىن و قورقماقدىن.

﴿ سورة الداریات مکینہ وہی ستون آیتہ ﴾ ﴿

﴿ ۵۰ جی سورہ الداریات سورہسی مکدہ نازلدر ۶۰ آیتدر ﴿

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(وَالذَّارِيَاتُ) طو فرافلرنی و باشقہ نرسہلرنی طاراتقوچی جیللر برلہ آنط ایتہرمن (ذَرَوًا) طاراتماق طاراتقوچی یا کہ جیللرنی چقارغوچی و سورگوچی فرشتهلر برلہ قسم یاد ایتہرمن (فَالْحَامِلَاتُ) بس یوکلہ گوچیلر برلہ قسم قیلورمن (وَقَرًّا) آغر یوکنی یعنی یغمورنی یوکلہ گوچی بولولطلرنی کونہرگوچی فرشتهلر برلہ قسم یاد ایتہرمن (فَالجَارِيَاتُ) بس یورگوچیلر برلہ قسم قیلورمن (يُسْرًا) يَكْلَلِكُ برلہ یورگوچیلر یعنی دربالردہ یوری طورغان کیمہلر برلہ یا کہ منازل فلکدہ یوری طورغان کوکبلر و بولدزلر برلہ آنط ایتہرمن (فَالْمَقْسَمَاتُ) بس تقسیم ایتکوچیلر و بلگوچیلر برلہ قسم یاد قیلورمن (أَمْرًا) اشنی یعنی یغمورلرغہ و رزقارغہ مؤکل بولغان فرشتهلر برلہ آنط ایتہرمن و بعضیلر مراد دورت مقرب فرشتهلردرکم هر فایوسی بر اشکہ مؤکلدر دیورلر جبرائیل وحی کیلتورمہ ککہ و میکائیل رحمتکہ و عزرائیل اولومگہ هم اسرافیل صورغہ مؤکلدر حق سبحانہ و تعالی اوشبو مذکورلر برلہ قسم یاد ایتوب ایتورکم (أَنَّمَا نُوعِدُونَ) درستلکدہ شول نرسہ کم سزلر وعده ایتولمش بولورسز آنک برلہ یعنی بعث و قیامت هم ثواب و عذاب (لَصَادِقٌ) البتہ راستدر و طوغریدر (وَأَنَّ الدِّينَ) هم درستلکدہ جزآء و حساب (لَوَاقِعٌ) البتہ واقع بولفوجیدر هیچدہ شک یوقدر (وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الْعُبُكِ) استحکام ایهسی بولفوجی کوک برلہ قسم قیلورمن یا کہ زینتلیک و کورکاملک ایهسی بولفوجی کوک برلہ یا کہ بوللر ایهسی یعنی بولدزلر یوری طورغان بوللر ایهسی بولغان کوک برلہ آنط ایتہرمن کم (أَنكُم لَنِي قَوْلٍ مُخْتَلِفٍ) درستلکدہ سزلر ای مکہ اهلی البتہ مخالف بولفوجی سوزدہسز پیغمبر علیہ السلام حقندہ یعنی آنک طوغریسندہ نورلی نورلی بالقان سوزلر ایتورسز گاها «شاعردر» یا کہ «کامن» در دیوب افتراء قیلورسز و گامی «ساحر» در یا کہ مجنوندر دیوب نامعقول سوزلر سز (بِؤْفَاكَ عَنْهُ) دوندرلمش بولور محمد علیہ السلامغہ ایمان کیلترودن یا کہ قرآندن (مَنْ أُنْفِكَ) شول کیمسہ کم دوندرلمش بولدی و هدایتدن محروم بولدی خداينک علمندہ (قَتَلَ الْغُرَاصُونَ) لعنت ایتولمش بولدیلر

يالغان سويله گوجيلر مذکور تولى تولى سوز اينکوچيلردن مراد مقتسملر
 گروهيدر کم مکه نك تیکره سنده کاروانلر کیله طورغان يول باشلرنده رسول
 اکرم صلى الله عليه وسلمنى کاروان اهلينه کيمستوب وعيبله ب سويله لر ايدى
 هم کیلگوجى مسافرلرنى آنک صحبتندن منع فيلورلر ايدى حق تعالى آنلرغه
 لعنت ايتدى هم آنلر حقنده بيوردى (الَّذِينَ هُمْ فِي غَمْرَةٍ اُولَئِكَ يالغانچيلر آنداين
 كهمسهردر کم آنلر نادانلق و جاهللكه (سَاهُونَ) غافلردر خدای تعالى نك
 امرلرندن هم نيلرندن (يَسْتَلُونَ) صورارلر آنلر پيغمبر عليه السلامدن ومؤمنلردن
 (أَيَّانَ يَوْمَ الَّذِينَ) فايچان بولورسز ايتنه طورغان جزاء كوفى يعنى قيامت فايچان
 بولور ديوب صورارلر وبو صورامافلرى تكذيب واستهزاء بوزندندر حق
 تعالى بيوروركهم اول جزاء البته واقع بولور (يَوْمَ هُمْ عَلَى النَّارِ) شول كونده كم
 اول مشركلر تنوع اوطى اوزرينه (يَفْتَنُونَ) ياندرلمش بولورلر يعنى اوط
 برله عذاب ايتولورلر هم تنوع خازنلرى آنلرغه ايتورلر (ذُوقُوا) طانوكزلر
 (فَتَنَتَكُمْ) عذابكزنى (هَذَا) اوشبودر (الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ) شول نرسه كم
 استعجال فيلور بولدكز سز و آشغور ايدكز آنك برله دنياده وقتكزده (أَنَّ الْمُتَّقِينَ)
 درستلكده تقوالق اينكوچيلر يعنى شرڪمن و گناه دن صافلانغوجيلر اول كونده
 بولورلر (فِي جَنَّاتٍ) جنت باقچه لرنده (رَبْعِيُونَ) هم چيشمه لرده يعنى اول باقچه لرده
 آفغوجى چيشمه لر بولور (أَخْفَيْنَ) آفغوجيلر بولغانلرى حالده اول متقىلر
 (مَا أَنبَهُم رَّبُّهُمْ) شول نرسه نى كم بيردى آنلرغه پروردكارلرى فضل و كرمى برله
 جنت نعمتلرندن (أَنَّهُمْ كَانُوا) درستلكده آنلر بولديلر (قَبْلَ ذَلِكَ) اوشبو
 جنتكه كرولرندن الكارى (مُحْسِنِينَ) ايند گولك فيلغوجيلر (كَانُوا) بولديلر
 آنلر (قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ) كيجنك آزغنه اولوشنده (مَا يَهْجَعُونَ) يوقلارلر بولديلر
 يعنى نونك كوپره كينى طاعت و عبادت برله اونكارديلر (وَبِالْأَسْحَارِ) هم سحر
 وقتلرنده (هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ) آنلر استغفار فيلور بولديلر و يارلقاماق استهديلر
 خدای تعالى دن (وَفِي أَمْوَالِهِمْ) دخى آنلر نك ماللرنده (حَقٌّ) نصيب والوش
 بولغوجيدر (لِلسَّائِلِ) صوراغوجيغه (وَالْمَحْرُومِ) هم محروم بولغوجى مستحقغه
 محروم شول فقير و بيچاره كشيدير كم محتاجلقينى بلدرمه س و خلقدن صورانوب
 بورمه س آدميلر آنى باى ديوب گمان ايتهرلر و آ كذا صدقه بيرمه سلر (وَفِي الْأَرْضِ)
 وييرده بولغوجيدر (آيَاتٍ) نشانلر و علامتلر حق تعالى نك قدرتينه (لِلْمُوقِنِينَ)

شکستز اوشانفوجی کمسہلر اوچون (وَفِيْ اَنْفُسِكُمْ) ہم اوز نفسلرکزدہ باردر
علامتله خداینک کمال قدرتینه (اَفَلَا تَبْصُرُوْنَ) ایاسزلر کورمهسسزمو یعنی
عبرت نظری برله نظر قیلکمز ہم کورکمز اوز نفسلرکزدہ بولغان نشانہلرنی
(وَفِي السَّمَاءِ) ہم کوکده بولغوجیلر (رَزَقْكُمْ) سزنگ رزقکمز یعنی رزقکمزنگ
سببی بولغان یغمور کوک طرفندن کیلور پاکه رزقلرکمزنگ قسمتی وتفصیلی
کوکده بولغوجی لوح المحفوظه یازلغاندر (وَمَا تَوْعَدُوْنَ) دخی کوکدر شول
نرسه کم سزلر وعده ایتولمش بولورسز آنک برله یعنی اجر وثواب هم جنت
نعمتلری (فَوَرَبِّ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ) بس کوکنک هم بیرنگ پروردکاری برله آنط
ایتهمن کم (انه) درستلکده اوشبو مذکور نرسه لر (لَحَقَّ) البته راست و طوغریدر
(مِثْلَ مَا اَنْتُمْ) شول نرسه اوخشا شلیدر کم سزلر (تَنْطِقُوْنَ) سویلرسز یعنی
نتاک کم سزنگ سویلهمه ککزدہ هیچ شک یوقدر شونک کبی اوشبو نرسه لرده
هم یعنی خدای سزلرگه کوکدن رزق ایندرمه کنده هم اجر وثوابلر شونده
بولماقنده هیچ بر شک وشبیه یوقدر (هَلْ اَنْتُمْ) درستلکده کیلدی سیکای
محمد علیه السلام (حَدِيثُ ضَيْفِ اِبْرَاهِيْمَ الْمَكْرَمِيْنَ) ابراهیم پیغمبرنگ قدرلی
وحرمتلی قوناقلرینک سوزی وخبری اول قوناقلر اون بر فرشته ایدیلر کم لوط
قومینی هلاک ایلهمه ک اوچون ایندرلر لگان ایدیلر (اِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ) شول وقتده کم
کردیلر اول قوناقلر ابراهیم علیه السلام اوزرینه (فَقَالُوا سَلَامًا) بس ایتدی لر
آنلر سلام قیلدی سیکای سلام قیلماق یعنی سلام بیردی لر (قَالَ سَلَامٌ) ایتدی ابراهیم
سلام بولسون سزلرگه یعنی سلاملرینه جواب بیردی دخی ایتدی (قوم منکرون)
سزلر طانولهاغان بر گروهسز یعنی مین سزنی طانوماسهن صورت وقامتده سزنگ
کبی بر آدمنی کورگانم یوقدر سزلر کملرسز دیدی فرشته لر ایتدی لر بزلر مهمانلرمز
(فَرَاغَ) بس دوندی وقایتدی ابراهیم علیه السلام (الى اهلِهِ) اوزینک اهلی صاری
یعنی جماعتلری یانینه کردی سویلهم اول قوناقلر آنک قایدہ باردقینی بلهمه دیلر
(فَجَاءَ بِعَجَلٍ سَمِيْنٍ) بس کیلتوردی بر یان ایتولمش بر سیمز بوزاونی (فَقَرَّبَهُ
اَلَيْهِمْ) بس یاقن کیلتوردی حضرت ابراهیم اول بوزاو ایتینی قوناقلرغه یعنی
اول فرشته لرنگ آلدینه قویدی آنلر هیچده میل قیلما دیلر وفول صوزمادیلر
(قَالَ) ایتدی ابراهیم علیه السلام آنلرغه (اَلَا تَأْكُلُوْنَ) ایاسزلر آشامسزمو
اوشبو طعامدن یعنی «نی اوچون آشامایسز آشاکمز» دیدی آنلر بز آشامایمز

دیدیلر (فَاَوْجَسَ) بس خاطرینه کیلتوردی حضرت ابراهیم (منهم) اول فرشته لردن
 (خِيفَةً) قورقونی یعنی آنلرنڭ هیچده آشقه قول صوزمادقلمری سبیلی ابراهیم علیه
 السلام نڭ کوکلبینه قورقو نوشدی زیرا که اول زمانده بر کسمه گه دشمان
 بولوب آڭا بر یمانلق قیلو اوچون کیلگان کشی اول کسمه نڭ طعامینی آشاماس
 ایدی بس ابراهیم علیه السلام هم اول قوناقلر آشقه قول صوزماغاج مبادا میڭا
 دشمان بولوب بر یمانلق قصدی برله کیلگان کشیلر بولماسونلر دیب قورقندی
 فرشته لر حضرت ابراهیم نڭ قورقانینی بلدیلر (فَالُوا) ایتدیلر آنلر ابراهیمغه
 (لَا تَخَفْ) قورقباغل سین کم بزلر فرشته لرمز ابراهیم علیه السلام ایتدی: «نی
 اوچون فرشته ایدکنزنی کیلگاچده ایتنه دکنزنا کم مین یاش بوزاونی آناسندن
 آیروب بوغازلاماغان بولور ایدم» دیدی بس جبرائیل علیه السلام مبارک فاناطی
 برله اول قورولمش بوزاو ایتنی صیفادی فی الحال اول بوزاو ترلدی هم اورنندن
 طوروب قچقرا قچقرا آناسی یاینه یوکوردی ساره رضی الله عنها پرده آرطندن آنلرنڭ
 سوزلرینی ایشتوب تورور ایدی بیک عجبکه قالدی فرشته لرینه سوزگه کرشدیلر
 (وَبَشْرُوهُ) هم سویونچ بیردیلر آنلر حضرت ابراهیمغه (بِقَلَامِ عَلِيمٍ) دانا وبلوکی
 بولغوچی بر اوغل برله یعنی ساره خانونندن اسحاق اسملی اوغلك بولور اول
 اوغلك عالم بولور دیوب بشارت بیردیلر (فَاَنْبَلَتْ اُمَّرَاةٌ) بس فارشی بولدی
 ویوزینی ایوگه توتدی حضرت ابراهیم نڭ خاتونی ساره (فی صَرَّةٍ) اوزینڭ فریادنه
 بولغانی حالده یعنی اوغلك بولور دیبه کلرینه غایتده تعجب قیلماقندن فریادقیلور
 وقچقورور ایدی نتاک کم بر نرسه گه بیک قاطی عجبکنگان کشی قچقورور (فَصَكَّتْ
 وَجْهَهَا) بس اوردی وصوقدی اول اوزینڭ یوزینه یعنی عجبکنوب قولی برله
 بیتینه صوقدی نتاک کم خاتونلر عجبکنگان شولای قیلورلر (وَقَالَتْ) هم ایتدی
 حضرت ساره (عَجُوزٌ عَقِيمٌ) ایابالا طوغدرور موبالاطاپهای طورغان فارچق بونیچک
 سوزدر دیدی چونکه اول وقتده ساره قارطایغان ایدی (فَالُوا) ایتدیلر اول فرشته لر
 (كَذَلِكَ) اوشانداق یعنی بزسیڭا بشارت بیرگان کبی (قَالَ رَبُّكَ) ایتدی سینڭ
 پروردکارڭ و بزلر آنڭ سوزنندن خبر بیردک (اِنَّهُ) درستلکنده اول خدای تعالی
 (هُوَ الْعَلِيمُ) اولدر حکم ایتکوچی سینڭ اوغلك بولماقی برله (الْعَلِيمُ) اولدر
 بلگوچی سینڭ عقیم ایدکنکی هم فارچق بولماقکنی بس سینندن بالا طوغدرماقغه
 اول قادردر قایچان کم ابراهیم علیه السلام آنلرنڭ فرشته لر ایدکینی هم بر بر

اولوغ اش اوچون ايندكلىرىنى بلدى (*) (قَالَ) اُتدى آنلرغه (فَمَا خَطْبُكُمْ) بس
 نيدر سزلىرىڭ مېم واولوغ بولغان اشكز ونيىداين خدمت اوچون ايندكلىرىڭز
 (أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ) اى يىرلىش ايلچىلىرى (قَالُوا) اُتدىلىرى فرشتهلىرى (أَنَا أُرْسَلْنَا)
 درىنلىكده بىز ايندكلىرىڭ بولدىق (إِلَى قَوْمٍ مَّجْرُمِينَ) گناهكار بولغۇچى يعنى مشرك
 بولغۇچى گروھنى هلاك ايلمهك كه كم اول گروه لوط پيغمبر قوميدىر (لَنُرْسِلَ
 عَلَيْهِمْ) تاكم يىرمهكمز اوچون آنلر اوزرىنه آنلرڭ شىرلىرى آستى اوستىنه
 كىلوب هلاك بولغانلردىن صوك (حِجَابًا مِّن طِينٍ) بالچقدىن بولغان طاشلىرى
 وكىر پىچلىرىنى (مُسَوَّمَةً) علامتلىنىش ويىلگولهنىش بولغانى حالده اول طاشلىرى
 (عِنْدَ رَبِّكَ) پروردكارڭ فاشنده (لِلْمُسْرِفِينَ) فسق وفجورده چىكدىن چىقغۇچىلىرى
 اوچون يعنى اول طاشلىرىڭ هملرئنده قارا هم آق صىزلىرى وعلامتلىرى بار ايدى ياكه
 هر طاشقى لوط قومندىن بىر كىمسهڭ اسمى يازلىش ايدى اول طاش شول
 كىمسهڭ اوستىنه توشىر ايدى ابراهيم عليه السلام اول فرشتهلىرىڭ مؤتفكات
 قومىنى هلاك ايلمهك اوچون ايندكلىرىنى بلگاج اوز قىرئداشىڭ اوغلى لوط
 عليه السلام اوچون مبارك خاطرلى توشىشلىدى ايا اوشبو بلا وعذاب اچنده
 لوطڭ حالى نىچك بولور ديدى فرشتهلىرى اُتدىلىرى سىڭ آنڭ اوچون قايقورماغل
 كم لوط پيغمبر اوزى هم قىزلى غلام بولورلىرى (فَأَخْرَجْنَا) بس چىقارورمىز
 بىز شىردىن (مَنْ كَانَ فِيهَا) اول مؤتفكات شىرلىرىڭ بولغان كىمسهنى (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ)
 مؤمنلردىن يعنى عذاب مشركلىرىگه گنه نازل بولاچقىدىر مؤمنلرنى قوتقارورمىز (فَمَا
 وَجَدْنَا فِيهَا) بس طاپاسمىز بىز اول شىرلىرىڭ (غَيْرَ بَيْتٍ) بىر ايواهلندىن باشقىنى
 (مِنَ الْمُسْلِمِينَ) مسلمانلردىن يعنى اول قوملىرىڭ آراسىده مؤمن بولغان كىشىلىرى بارى
 بىرگه ابوده دركم لوط عليه السلام اوزى هم آنڭ ايكى قىزىدىر آنلردىن باشقى
 هىچ بىر مسلمان بوقدىر حضرت لوط مؤتفكات قومىنى يكرمى يىل
 ايمانغه دعوت قىلوب آنلردىن بارى بىر كىشى ايمان كىلتوردى
 دىمىشلىرى (وَتَرَكْنَا فِيهَا) هم قوبارمىز بىز اول شىرلىرىڭ (آيَةً) بىر علامتنى يعنى
 عذابڭ نشانى سىنى ويىلگوسىنى قالدورورمىز (لِلَّذِينَ) شول كىمسهلىرى عبرت
 آلسونلر اوچون كم (يَخَافُونَ) قورقورلىرى آنلر (الْعَذَابَ الْأَلِيمَ) رنجتكوچى
 عذابدىن اول علامتلىرى لوط قومىڭ دىبارئنده هنوز موجوددىر دىمىشلىرى آنلرڭ شىرلىرى
 اورئنده قاپ قارا صو پيدا بولمىشلىرى (وَفِي مُوسَى) هم موسى پيغمبر قىصه سنده

اوشانداق عبرت باردردورقوچیلرغه (اذا رسلناه) شول وقت کم بیهردک بز اول موسی نی پیغمبر ایتوب (الی فرعون) فرعون صاری (بسلطان مبین) روشن و آشکارا بولغوچی دلیل برله یعنی عصاهم یدبیا کبی معجزه لر برله (فتولی) بس یوز دونردی فرعون آکا ایمان کیلنرودن (برکنه) اوزینک قوتی سبیلی یعنی خزینه لرینه و لشکر لرینه طایانوب ایماندن اعراض قیلدی (وقال) هم ایتدی (۱) فرعون (ساحر) اوشبو موسی سحرچیدر سحر برله کوزلرنی باغلاب عجاب اشلرنی کورگازور (اوچنون) یا ایه اول دیوانه در کم اوز اشینک عاقبتینی اویلاماس دیدی (فاخذناه) بس طوتدق بز فرعوننی غضب و قهر مز برله (وجنوده) هم آنک لشکرینی و قومینی توندق ایمان کیلنورمه ولری سبیلی (فنبذناهم) بس طاشلادق بز آنلرنی و غرق ایلدک (فی الیم) دریاغه (وهو ملیم) و حالانکه اول فرعون اوز اوزینی ملامت ایتکوچی و شلته له گوچی ایدی موسی غه ایمان کیلنورمه گانلکی اوچون (وفی عاد) دخی عاد قومینی هلاک ایتوده هم عبرت و اوگوت باردرد اعتبار ایه لرینه (اذا رسلناه) شول وقت کم بیهردک بز (علیهم الریح العقیم) اول عاد قومی اوزرینه خیرسز و منفعتسز بولغوچی جیلنی یعنی عذاب جیلینی بیهردک (ماندر) قویماس ایدی اول عذاب جیلی (من شیء) هیچ بر نرسنی کم (انت علیہ) کیلدی و ایسدی اول جیل آنک اوزرینه (الاجلته) مگر شولکم قیلدی اول نرسنی (کالریمیم) چروب تتولمش سویه ک کبی (وفی ثمود) و دخی ثمود قومینک قصه سنده علامت باردرد عبرت آلفوچیلرغه (اذقیل لهم) شول وقت کم ایتولدی اول ثمود قومینه صالح پیغمبرنی تکذیب ایتوب توه سینی اولتوردکلری سوکنده (تمتعوا) فائده له نکز سز دنیا ترکلکی برله (حتی حین) بر معلوم مدتکه چه یعنی عذاب کیلگانگاچه کم اوج کوندن صوگ سز لرگه عذاب نازل بولاچقدر (فتعوا) بس باش طارندیلر آنلر (عن امر ربهم) پروردکارلرینک فرمانندن (فاخذتهم الصاعقه) بس توندی آنلرنی هلاک ایتکوچی عذاب اوج کوندن صوگ (وهم یظرون) و آنلر منتظر ایدیلر و کونه لرلر ایدی (فما استطاعوا) بس قادر بولمادیلر آنلر و کوچلری یتهدی (من قیام) اورنلرندن نورماقغه یعنی نوروب عذابدن قاچا آلمادیلر (وما کانوا) هم بولمادیلر آنلر (منتصرین) انتقام آلفوچیلر بزدن و بربرینه یاردم ایتکوچیلر عذابینی دفع قیلوده (وقوم نوح) دخی هلاک ایلدک بز نوح پیغمبر قومینی (من قبل) عاد

(۱) محققلر دیمش لدر کم فرعوننک حضرت موسی غه اوشبو طریقه طعنه ایتمه کی کمال چهلینه و غایت نادانلقینه دلیلدر زیرا که بربرسینه ضد بولغان هیچ برگه جبولماق احتمالی بولمغان ایکی نورلی اش برله طعن قیلدی «ساحردر» یا که «مجنوندر» دیدی و حالانکه ساحر بولورغه عقلینک تماملقی ذهن و فکرنگ اوتکون بولماقی کیره کدر دیوانه لقفه عقلنک زایل بولماقی لازمدر بوا یکی اش البته بربرسینه ضددر روح البیان.

وئود قوملرندن الگارۃ (انہم کانوا) درستلکده اول نوح قومی بولدیلر
 (قومًا فاسقین) کفر و معصیت برله استقامتدن طشقاری چققوچی گروہ (وَالسَّمَاءُ
 بَنِينَاهَا) وکوکنی بنا ایلهدک بز (بأید) الوهیت قوتی برله (وَأَنَا لَمُوسِعُونَ) هم
 درستلکده بز کبک فیلفوچیمز خلايقنک رز فیننی نتاک کم کوکلرنی کبک ایلهدک
 (وَالْأَرْضَ فَرَشْنَاهَا) دخی توشهدک بز بیرنی (فَنَعَمَ الْمَاهِدُونَ) بس نی ایزرگو
 وکورکام توشه گوچیمز بز (وَمَنْ كُلَّ شَيْءٍ) وهر بر نرسه دن (خَلَقْنَا) یاراندق بز
 (زَوْجِينَ) ایکی نوعنی یعنی هر جان ایه سیننی جفت ایتوب آنا و آنا هم ایر
 وختون ایتوب یاراندق یا که هر نرسه نی جفت ایتوب و بر برینه مقابل ایتوب
 یاراندق مثلا نور برله ظلمت کون برله نون کولک برله بیر جای برله قش
 موت برله حیات ایمان برله کفر و هکذا (لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ) شاید کم سز لر
 و عطل نورسز و اوگوت آلورسز یعنی شونندن اعتبار ایلهب برک و یالغوزلق خدای
 تعالی گه گنه خاص اید کینی بلورسز (فَقَرُّوْا) بس فاکچکز لر ای بنده لر و فایتکز لر
 کفر و شرکن هم معصیتدن (إِلَى اللَّهِ) خدای تعالی ناک توحیدی صاری هم
 طاعتی صاری یا که آنک عذابندن ثوابینه فایتکز (إِنِّي) درستلکده مین (لَكُمْ)
 سز لر گه (منه) خدای تعالی ناک عذابندن (نَذِيرٌ مُّبِينٌ) آشکارا فورقتقوچی مین
 (وَلَا تَجْعَلُوا) هم قبلها کز سز یعنی طابونما کز (مَعَ اللَّهِ) خدای تعالی برله (الْآخِرِ)
 باشقه معبود که بلکه خدای تعالی گه گنه عبادت فیلکز (إِنِّي لَكُمْ) درستلکده مین
 سز لر گه (منه) خدای تعالی دن (نَذِيرٌ مُّبِينٌ) بر آشکارا فورقتقوچی مین (كَذَلِكَ)
 اوشاندق یعنی نتاک کم سینک قومک سینی ساحردر و مجنوندر دینور لر شونک
 کبی (مَأْتِي) کبله دی (الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اوشبو مکه مشرکلرندن الگارۃ
 بولغان کسه لر گه (مَنْ رَسُولٍ) هیچ بر پیغمبر (الْأَفْالُوا) مگر ایتدیلر آنلر اول
 پیغمبر نی (سَاحِرٍ) سحرچیدر دیوب (أَوْ مَجْنُونٍ) یا ایسه دیوانه در دیوب یعنی
 معجزه کورگازسه سحرچیدر دیدیلر حشر و بعثدن هم قیامتدن خبر بیرسه دیوانه
 دیدیلر (أَنْوَاصٍ) ایا وصیت فیلدیلمو اول مشرکلر گه اوشبو سوز برله یعنی
 اوشبو سوزتی ایتکز دیوب هیچ کم آنلرغه وصیت ایتهدی (بَلْ هُمْ) بلکه
 اول مشرکلر (قَوْمٌ طَافُونَ) فرمانندن چققوچی و آزغوچی گروهلر در شول سبیلی
 اوشبو سوزلرنی ایتورلر (فَتَوَلَّوْا عَنْهُمْ) بس بوز دوندر گل سین ای محمد علیه
 السلام آنلرغه مکافات ایتودن و انتقام آلودن تا کم جهاد برله امر کیلگانگاچه

(فَمَا أَنْتَ بِمَلُومٌ) بس سين ملامت ايتولموش تو گل سين خدای تعالی فاشنه يعنى
 آنلردن اعراض قيلمافك سببلى سيني شلنه ايتمهس (وَذَكَرُ) هم اوگونله گل
 ونصيحت ايتكل (فَإِنَّ الذِّكْرَى) بس درستلكده سينك اوگونله مه كك (تَنْفَعُ
 الْمُؤْمِنِينَ) فائده بيرور مؤمنلرگه يعنى مشركلرنك انكار وعنادلرى سببلى مؤمنلرنى
 نصيحت فيلودن توقتامافل سينك نصيحتك مؤمنلر اوچون فائده ليدر (وَمَا خَلَقْتُ
 الْجِنَّ وَالْإِنْسَ) وياراتمادم مين پريلرنى هم آدميلرنى (الْأَلْبَعْدُونَ) مگر ميكا
 عبادت قبلسونلر اوچونگنه ياراتدم وهمه لاربنى عبادت برله امر قيلدم (مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ)
 مين نلهمه سين آنلردن (مَنْ رَزَقَ) هيج رزقى (وَمَا أُرِيدُ) دغى نلهمه سين (أَنْ
 يَطْعَمُونَ) ميكا طعام بيره كلربنى بلكه رزق بيرمهك وطعام بيرمهك مينم صفتيدر
 مين اوزم آنلرغه رزق بيرور من (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده خدای تعالی (هُوَ الرَّزَّاقُ)
 اولدر رزق بيرگوچى بارچه جان ايه سينه (ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينِ) محكم بولغوچى قوت
 وقدرت ايه سيدر (فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا) بس درستلكده ظلملى قيلغان كسه لرگه
 يعنى مكه مشركلرينه بولغوچيدر (ذُنُوبًا) عذابدن اولوش (مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ)
 آنلرنك بولداشلرينك اولوشلرى اوخشاشلى يعنى اولگى مشركلرگه بولغان
 عذاب كى عذاب بونلارغه هم بولور (فَلَا يَسْتَعْجِلُونَ) بس آشوقياسونلر آنلر
 اول عذابنى طلب قيلوده (فَوَيْلٌ) بس نى خسرتلر (لِلَّذِينَ كَفَرُوا) ايمان
 كيلنورمه گان كسه لرگه (مَنْ يَوْمَهُمُ النَّارُ) شونداين كونلرينك عذابندن كم
 (يُوعَدُونَ) وعده ايتولموش بولورلر آنلر اول كون برله يعنى قيامت كونى.

﴿ سورة الطور مكية وهى تسع واربعون آية ﴾

﴿ ۵۱ نھى سوره والطور سورہ سى مكده نازلدر ۴۹ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(وَالتُّورِ) قسم ياد ايتهر من طور سينا طاوى برله كم موسى پيغمبر شول طاوده
 خدای تعالی نك كلامينى ايشتكندر (وَكِتَابٍ مَّسْطُورٍ) هم قسم قيلور من يازلمش
 كتاب برله (فِي رَقٍّ مَّنشُورٍ) اوقوماق اوچون آچولموش صحيفه ده اول كتابدن
 مراد فرآندر ياكه لوح المحفوظلر ياكه موسى عليه السلامغه نازل بولغان
 لوحلردر (وَالْبَيْتِ الْمَعْمُورِ) دغى آباد ايتولموش ابو برله قسم ياد ايتهر من كم
 آندن مراد كهبه در ياكه كوكه كهبه نوغرى سنك واقع بولغان بيت المعموردر كم

فرشته‌ار آنی طوافی فیلورلر (وَالسَّعْفُ الْمَرْفُوعُ) دخی قسم فیلورمز یوقاری
 کونہرلمش توشام برلہ یعنی کوك برلہ یا کہ عرش اعظم برلہ (وَالْبَعْرُ الْمَسْجُورُ)
 ہم طولی بولغوجی دینگز برلہ آنط ایترمن یعنی عرش آستنده بولغان
 بحر الحیوان اسمی دینگز برلہ یا کہ بحر مسجوردن مراد جہندر والحاصل اوشبو
 مذکور نرسہلر برلہ آنط ایتبوب ایترمن کم (اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ) درستلکده
 پروردگار کنگ عذابی (لَوَاقِعُ) البتہ واقع بولغوجی وکیلگوچیلر (مَا لَهُ مِنْ دَافِعٍ)
 یوقدر اول عذابقہ هیچ بر دفع ایتمکوجی و آنی کیتہر گوجی (یَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ)
 شول کونده کم حرکت فیلور و تبرہ نور کوك (مَوْرًا) بر عجیب تبرہ نمہک یعنی
 اضطرابقہ کیلور (وَتَسِيرُ الْجِبَالُ) ہم سیر فیلور ویورور طاولر یعنی هوادہ
 اوچوب یورورلر (سیرًا) بر فورقنچلی سیر فیلماق ویورمہک (فَوَيْلٌ لِلْبَشَرِ)
 عذابدر (یَوْمَئِذٍ) شول کونده (لِلْمُكَذِّبِينَ) یالغانقہ توتقوچیلرغہ خدای ورسول
 سوزلرینی (الَّذِينَ هُمْ فِي حُوزٍ) شوندا این یالغانقہ توتقوچیلر کم آنلر باطل
 سوزلرگہ شروع فیلماندہ و کرشمکده (يَلْعَبُونَ) اوینارلر یعنی قرآنی و پیغمبر
 علیہ السلام سوزلرینی استہزاء فیلورلر و مسخرہ گہ توتارلر (یَوْمَ يَدْعُونَ) فورقنزلر
 شول کوندنکم طارتولمش وچینگولمش بولورلر کفر اہلی اولکونده خورلق
 ورسوالق برلہ (اِلَى نَارٍ جَهَنَّمَ) تموغ اوطنی صاری (دَعَا) بر طارتولماق قہر و قاطبلیق
 برلہ ہم فرشتهلر آنلرغہ ایترورلر (هَذِهِ) اوشبودر (النَّارُ الَّتِي) شوندا این او طکم
 سزلر دنیادہ وقتکزدہ (کُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ) یالغانقہ توتار بولد کز آنی و آکا
 اوشانماس اید کز ہم پیغمبرنگ اشلرینی سحردر دیور اید کز (اَفَسَعَرُ هَذَا)
 ایا بس سحرمدیر اوشبو کورگانکز (اَمْ اَنْتُمْ لَا تَبْصُرُونَ) یا ایسہ سزلر
 کورمہ بسزلرمو وکوزکزی باغلاغانلرمو (اَصْلُوها) کرکزلر اول تموغقہ (فَاصْبِرْ وَا)
 بس صبر فیلکز وچدا کز او ط عذابینہ (اَوْ لَا تَنْصُرُونَ) یا ایسہ چداماینچہ
 جزع و فریاد فیلکز (سِوَا عَلَیْكُمْ) برابر و تیگزدر سزلرگہ یعنی ہر ایکسندن
 ہیچدہ فائدہ بولماس و منگو عذابدہ فالورسز (اِنَّمَا تَجْزُونَ) موندن باشقہ
 نوگلدلر کم سزلر جزا بیرلمش بولورسز (مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) شول نرسہنگ جزاسینی کم
 اشلر بولد کز دنیادہ وقتکزدہ (اِنَّ الْمُتَّقِينَ) درستلکدہ کفر و شرکدن صافلانغوچیلر
 (فِي جَنَّاتٍ) جنت باقچہ لرنده (وَنَعِيمٍ) ہم نعمتلردہ (فَاكِهِينَ) شاد بولغوچیلردر
 ولدت طايقوچیلردر (بِمَا اَنْتُمْ رَبِّهِمْ) شول نرسہ برلہ کم بیردی آنلرغہ پروردگارلری

كرامت ونعمتلردن (ووقىھم ربھم) ھم صافلادى آنلرنى پروردكارلىرى (عذاب
 الجعيم) نموغ عذابندىن ھم جنت خازنلىرى ھېشە آنلرغە ايتورلر (كلوا) آشا كزلر
 جنت طعاملردىن (واشربوا) ھم اچكزلر جنت شرابلردىن (ھنيئاً) بارچە
 كدورتلردن خالص وپاك ايتولمىش بولغان حالدە (بما كنتم تعملون) شول نرسە
 سببلى كىم اشلر بولد كزسىز (متكئين) طابانفوچىلر بولورلر اول متقىلر جنتدە
 (على سرر مصفوفة) تزلمش كرسىلر واورندقلر اوزرىنە (وزوجناھم) دى
 چغتلەندردك بىز آنلرنى جنتدە (بحور عين) آق يوزلى واپىر كىن كوزلى حور
 فلرلى بىرلە (والذین آمنوا) ھم شول كىمەلر كىم ايمان كىلتوردىلر (واتبعنھم)
 دى ايمردى آنلرغە (ذريبتھم) آنلرنىڭ بالالرى يعنى ياش بالالرى (الحقنا بھم)
 نوتاشدورورمىز آنلرغە (ذريبتھم) آنلرنىڭ بالالرىنى يعنى جنتدە آنلرنى بىرگە
 قىلورمىز (وما اتناھم) ھم كىموتە سىز اوشونىڭ سببلى آنلردىن (من عملھم)
 قىلغان عمللرىنىڭ اجر وئوابىندىن (من شىء) ھىچ بىر نرسە نىكە يعنى بالالرىنى آنالر
 درجەسىنە ايرىشورورمىز اوز فضلىمىز بىرلە آنىڭ سببلى آنالرنىڭ اجر وئوابلىرى
 كىمىتولمەس (كل امرئ) ھەر بىر عاقل وبالغ بولغان اير (بما كسب) اوزىنىڭ
 كسب قىلغان وائلە گان نرسەسىنە (رھىم) رھنەدر يعنى قىلغان اشىنىڭ مكافاتىنى
 وجزاسىنى قىيامتدە الېنە كورمايىنچە فالھاس (وامددناھم) دى آرئىدورورمىز بىز
 جنت اھلىنە و متقىلرگە يعنى ذكر ايتولمىش نعمتلر اوستىنە ىنە آنلرغە بىرورمىز
 (بفاكھة) ھر نورلى بىشىنى (ولعم) دى لذتلى ايتنى (مما يشھون) شول
 نرسەدىكىمىز آرزو قىلورلر آنلر وتلەرلر (يتنازعون فيھا) بىر بىرىنە صونارلر
 اول متقىلر جنتدە (كاساً) جنت خەمىرى بىرلە طولى بولغان كاسەنى (لا لھو فيھا)
 يوقىد بىھودە وبوش سوزلر اول خەمىرى اچكاندە (ولاتاتئيم) ھم يوقىد بوزق
 اش قىلماق يعنى دىياداغى خەمىر مجلسىدە بولا نورغان يمان سوزلر و قىياحتلىكلر
 آندە ھىچدە بولماس (ويطوف عليھم) ھم طواف قىلورلر اول متقىلر اوزرىنە
 يعنى جنتدە آنلرنىڭ خەمىرىدە بولورلر (غلمان لھم) آنلرنىڭ خەمىرى بىكترلى
 (كانھم) گويماكە اولە بىكترلر كوركاملىكدە ولطافندە (لولو مكنون) صدق
 اچىدە اورنولمىش انجولردىكىمىز آنلرغە ھىچ كىمىڭ كوزى توشمە گان وقولى
 نىكە گاندىر (واقبل بَعْضھم) وقارشى بولور جنت اھلىنىڭ بَعْضلىرى (على بعض)
 بَعْضلىرى اوزرە (يتسائلون) صوراشورلر بىر بىرىدىن دىياداغى حاللرنى (قالوا)

ایتورلر بعضاری بعضلرینه (اَنَا كُنَّا) درستلکه بز بولوق (قَبْلُ) موندن الگاری
 یعنی دنیاده (فِي آهْلِنَا) اهللریمز آراسده (مَشْفِقِينَ) قورقوجیلر خداينك عذابندن
 (فَمَنْ اللَّهُ) بس منت قويدی خدای تعالی (عَلَيْنَا) بز نك اوزریمز گه
 اوزینك فضلی ورحمتی برله (وَوَفِينَا) هم صافلادی اول بز لرنی
 (عَذَابِ السَّمُومِ) اوط عذابندن (اَنَا كُنَّا) درستلکه بز بولوق
 (مَنْ قَبْلُ) موندن الگاری دنیاده (نَدَعُوهُ) اوندر ايدك وعبادت قیلور
 ايدك خدای تعالی گه و نه و غدن صافلاماقینی آندن صورار ايدك بس خدای
 تعالی بز لر گه اجابت قیلدی و نه و غ عذابندن بزنی صافلادی (اِنَّهُ) درستلکه
 اول خدای تعالی (هُوَ الْبَرُّ) اولدر بخشیلوق اینکوچی بنه لر گه (الرَّحِيمِ) مهربان
 و مرحمتلی آنلرغه (فَذَكَرُ) بس او گتله گل و نصیحت اینکل سین ای محمد علیه
 السلام مکه اهلینی قرآن برله هم نصیحت ایتمه ککنده ثابت بولغل و مشرکلرنك،
 سینى کاهندر و مجنوندر یا که شاعردر دیمه کلرینه سین قایفورماغل (فَمَا آنتَ
 بِنِعْمَتِ رَبِّكَ) بس سین ایبه سسك پروردکار کنگ انعامی برله (بِكَاهِنٍ) وحی
 کیلودن باشقه غیبندن خبر بیرگوچی کاهن (وَلَا يَجْنُونَ) دخی دیوانه ایبه سسك
 یعنی خدای تعالی اوز فضلی و انعامی برله سینى بو اشلردن صافلاغاندر اول
 مشرکلرنك سوزلری یالغاندر (أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ) بلکه ایتورلر اول مشرکلر
 سینى اول بر شعر اینکوچیدر پیغمبر تو گلدر (نَتَرَبَّصُّ بِهِ) بز لر کوتوب
 طورورمز و کوتز طوتارمز آثما (رَبِّبَ الْاِنۡمۡنِ) روزکارنك حادثه سینى یعنی بز
 آنك اولمه کینی کوتوب و امید اینتوب طورامز باشقه شاعرلر اولوب کیتدیلر
 بو هم اولر یا که آناسی کبی قصه عمرلی بولور نیز اولر دیورلر (قُلْ) ایتکل
 سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلر گه (تَرَبَّصُوا) سز لر منتظر بولکیز
 و کوتوب طورکیز مینم اولمه کینی (فَآتَىٰ مَعَكُمْ) بس درستلکه مین هم سز نك برله بر گه
 (مِنَ الْمُرَبِّينَ) منتظر بولقوجیلردنهن و کونه رمن سز نك هلاک بولماقکیزی
 (أَمْ تَأْمُرُهُمْ) یا ایسه بیورورمو اول مشرکلر گه (أَحْلَامُهُمْ) آنلرنك عقللی باشلری
 و بلوکلیلری (بَيِّنًا) اوشبو ایکی نورلی سوز برله کم بر مرتبه سینى کاهندر
 دیورلر کاهن بولغان کشی البته عقللی بولورغه کیرهك و بر مرتبه مجنوندر
 دیورلر مجنون بولغان کشی عقلسز بولماق کیرهك بس آنلرنك بو سوزلری
 عقللی کشینگ سوزی تو گلدر نادانلقلرندنر (أَمْ هُمْ) بلکه اول مشرکلر (قَوْمِ)

طَاغُونَ) آزرغونلقده چيکنن چقوچي گروهلردر (أَمْ يَقُولُونَ) بلکه ايتورلر
 اول مشرکلر (تَقُولُ) اول محمد اوزندن چفاروب ايتکاندر قرآنی ديوب
 لکن اش آنلر ايتکايجه توکلدر (بَلْ لَا يُؤْمِنُونَ) بلکه آنلر اشانماسلر حسد
 وعنادلری سببلی (فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ) بس ايتکل کم کيلتورسونلر اول مشرکلر
 قرآن اوخشاشلی بولغان بر سوزنی (أَنْ كَانُوا صَادِقِينَ) اگر بولسهلر آنلر
 راست ايتکوچيلر قرآنی محمد اوزندن چفاروب ايتهدر ديمه کلرنه یعنی اگر
 قرآن کشي سوزی بولسه اول مشرکلر عربنک فصیحلر يدر شول قرآن کبی بر
 سوزنی اوزلرندن چفاروب ايتسونلر البته ايتنه آلماسلر (أَمْ خُلِقُوا) یا ايسه
 ياراتلمش بولدیلر مو آنلر (مَنْ غَيْرِ شَيْءٍ) بر نرسهدن باشقه یعنی بر خالقدن
 و ياراتقوچيدن باشقه ياراتلدیلر مو البته آنداق توکلدر بلکه آنلرنی خدای تعالی
 ياراتقاند (أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ) یا ايسه آنلر اوزلری ياراتقوچيلدر مو بواش هم
 ممکن توکلدر زيرا که مخلوقنک خالق بولماقی محالدر (أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ)
 یا ايسه آنلر ياراتدیلر مو کوکلرنی هم يیرنی البته آنداق ايمه سدر (بَلْ لَا يوقنون)
 بلکه اول مشرکلر شکدن چقماسلر و يقينغه کر مه سار و هيچده اشانماسلر
 (أَمْ عِنْدَهُمْ) یا ايسه آنلرنک قاشلرنه در مو (خَزَائِنُ رَبِّكَ) پروردگارنک علم
 خرينه لری تا کم پيغمبرک که کم مناسب ايد کینی بلورلر ایدی البته آنداق توکلدر
 (أَمْ هُمُ الْمُصِطْرُونَ) یا ايسه آنلر غالب و مسلط بولغوچيلدر مو و هر اشکه
 ايرکيلدر مو تا کم تله گان اشلرنی اشلرلر ایدی البته مسلط نه گلدر (أَمْ لَهُمْ
 سُلْمٌ) یا ايسه آنلرنک بر باصقيلری بارميدر کم آنک برله کوککه منهلر مو
 (يَسْتَمِعُونَ فِيهِ) طکلارلر مو آنده فرشتهلرنک سوزلرینی و غيب خبرلرینی
 ايشتورلر مو اگر شونداق بولسه (فَلْيَأْتِ) بس کيره کدر کم کيلتورسون (مستمعهم)
 آنلرنک کوککه منوب طکللاوچيلری و ايشتکوچيلری (بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ) روشن
 و آشکارا بولغوچي دليلنی اوزينک طکللاغانلقينه (أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ) یا ايسه خدايفه
 بولغوچيلدر مو قزلر (وَأَلَّكُمُ الْبَنُونَ) و سزلرگه بولغوچيلدر مو اوغللر یعنی ای
 مشرکلر سزلر فرشتهلرنی خداينک قزلر يدر ديورسز اير بالالر سزگه بولوب
 قزلر خدايفه ميدر بو سوز آنلرنی تجهيل و تسفيه در نتاک يوقاريدنه اوتدی
 (أَمْ تَسْأَلُهُمْ) یا ايسه سين صورارسکمو ای محمد عليه السلام اول مشرکلردن
 رسالتنی تبليغ ايتمه کک اوچون (أَجْرًا) اجرت و خدمت حقیقی (فِيمَنْ مِنْ مَغْرَمٍ)

بس آنلر اول خدمت حقینی اوستلرینه یوکلهمدکن (مَنْقُلُونَ) آغر یوکل
 بولورلرمو یعنی سین آنلردن حق صوراب و خدمت حق تولرگه فوشوب آنلرغه
 آغراق کیلورمو شونک اوجون سیندن یوز دوندرورلرمو البته آنداق توگلدر
 سین آنلردن هیچ بر حق صوراماسسک (أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ) یا ایسه آنلرنک
 فاشنلدرمو غیب خبرلری یازاقان نرسه یعنی لوح المحفوظ (فَهُمْ يَكْتُمُونَ) بس
 اول مشرکلر یازارلرمو آندن کورب و بلورلرمو کیلچکده گی اشلرنی البته آنداق
 توگلدر (أَمْ يَرِيدُونَ) بلکه نلرلر آنلر (كِبْرًا) بر مکر و حیلنی سینک
 حقکده یعنی سیک بر یمانلق ایتونی قصد قیلورلر (فَالَّذِينَ كَفَرُوا) بس ایمان
 کبیلورگان کسهلر (هُمْ الْمَكِيدُونَ) آنلردر مکر و حیل ایتولمشار یعنی قیلغان
 حیللرینک ضرری و جزاسی اوزلرینه بولور بدر صوغشنده اوزلری مقبول
 بولورلر (أَمْ لِحِمَّ اللَّهِ) یا ایسه اول مشرکلرنک بر خدایلری بارمیدر (غَيْرَ اللَّهِ)
 الله تعالی گه باشقه بولفوجی ناسیم اول خدایلری آنلرنی عذابدن فوتقارسه
 (سُبْحَانَ اللَّهِ) پاک و منزهدر خدای تعالی (عَمَّا يَشْرُكُونَ) شول نرسه دن کم آنلر
 شریک کبیلورورلر یعنی آنک هیچ بر شریکی یوقدر و آندن باشقه بر معبود
 یوقدر مر ویدر که قریش مشرکلری پیغمبر مز علیه السلام حضرتلرینه ایتورلر
 ایدی اگر بزلرگه عذاب کیلور دیوب قیلغان و عذک راست بولسه کوکن
 بزک اوستمزگه بر کیسهک نرسه نوشورگل بزنی هلاک ایتسون دیوب استمز آ
 قیلورلر ایدی حق سبحانه و تعالی بیوردی کم (وَأَنْ بَرُوا) واگر کورسهلر اول مشرکلر
 (كَسَفًا مِنَ السَّمَاءِ) بر پاره و کیسهکنی کوکن (سَاقِطًا) توشکوچی آنلر اوستینه
 آنلرنی هلاک ایتدزگه (يَقُولُوا) ایتورلر آنلر غایت عنادلرندن بو توشکوچی پاره
 کوکنک بر کیسهکی توگلدر بلکه (سَحَابٍ مَّرْكُومٍ) بر برینه یابوشقان و طوتاشقان
 بولولدر عذاب توگلدر دیورلر یعنی افراط عنادلرندن عذابنک علامتلرینی
 کورسهلرده انصافقه کیلمهسلر و کفردن فایتماسلر (فَنَرَهُمْ) بس قویغل سین
 آنلرنی و آنلردن کیچکل ای محمد علیه السلام یعنی حاضرده آنلر برله صوغش
 قیلماعل (حَتَّى يَلَاقُوا) تا کم آنلرنک یولوقفانلرینه چه و کورگانلرینه چه (يَوْمَهُمُ
 الَّذِي) شوندا این کونلرینی کم (فَبِهِ يَصْعَقُونَ) اول کونده هلاک ایتولمش بولورلر
 آنلر (يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ) شول کونده کم دفع قیلماس و کبته رمهس آنلردن (كَيْدُهُمْ)
 قیلغان مکر و حیللری (شَيْئًا) هیچ بر نرسهنی عذابدن (وَلَا هُمْ يَنْصُرُونَ) هم یاردم

بیرامش بولماسلر اول مشرکر اول کونده یعنی هیچ کم آنلرنی عذابدن فوتقارا
 آلماس اول کوندن مراد فیامت یا که بدر صوغشی کونیدر (وَأَنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا)
 ودرستلکده ایمان کیلتورمه کان کهسه ارگه بولغوچیدر (عَذَابًا دُونَ ذَلِكَ) آخرت
 عذابندن باشقه بر عذاب هم کم اول قبر عذابیدر یا که دنیا داغی بلاوقاطیلقلدر
 بدرده اولتورلمهك و فحطلق کبی (وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ) ولکن مشرکرنك کوبره کی
 (لَا يَعْلَمُونَ) بلهسلر آنی (وَأَصْبِرْ) وصبر قیقل هم چداغل سین ای محمد علیه
 السلام (لِعَلَّكُمْ رَبَّكُمْ) پروردکارنك اول مشرکر نوغر یسنده بولغان حکیمینه یعنی
 آنرغه مهلت بیرمه کینه وسیکا ایذا و جفالر ایلهمه کلرینه چداغل (فَأَنكَ) بس
 درستلکده سین (بِأَعْيُنِنَا) بزنگ حفظمزده سن بز سینی کوره مز و صافلایمز (وَسَبِّحْ)
 هم نماز اوقوغل (بِحَمْدِ رَبِّكَ) پروردکارنك فرمانی برله (عَبْرَةَ تَقْوَم) اویقودن طورغان
 وقتکده یا که نماز اوقوماق اوچون اولطورغان اورنکدن تورغان وقتکده
 «سَبِّحْكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ» دیوب ایتکل خبرده کیلمشدر کم هر کم مجلسدن طورغان
 وقتده «سَبِّحْكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ اسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ» دیوب
 ایتسه شول مجلسده واقع بولغان بارچه لغو ولهولرینه کفارت بولور (وَمِنَ اللَّيْلِ)
 دخی کیچنك بعضی اولوشنده (فَسَبِّحْهُ) بس نماز اوقوغل سین خدای تعالی اوچون
 (وَأَدْبَارَ النُّجُومِ) دخی نماز اوقوغل یولنلر غائب بولغاندن صوڪ یعنی طاك
 آطاندن صوڪ مراد ایرته نمازینك سنتی یا که فرضیدر.

﴿ سُورَةُ النَّجْمِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ اثْنَانِ وَسِتُّونَ آيَةً ﴾

﴿ ۵۲ نجْمُ سُوْرَةُ وَالنَّجْمِ سُوْرَةُ مَكِّيَّةٌ نَزَلَتْ فِي ۶۲ آيَاتٍ ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرویدر که رسول اکرم صلی الله علیه وسلم دعوتنی اظهار ایوب خلقنی آشکارا
 ایمانقه اوندی باشلاغاچ «مشرکر ملامت و طعنه قیلماقفه کرشدیلر محمد ضلالتکه
 نوشدی یولدن آزدی و آنالر مز دیننی طاشلادی» دیدیلر بس حق سبحانه و تعالی
 بیوردی کم (وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَى) قسم یاد ایتهر من یولنلر برله هر قایچان طوغسه
 یا که باطسه اول یولنلر مراد بارچه یولنلر در کم مسافرگه یولنی کورگاز گوچیلردر
 یا که شیطانلرغه آطولا نورغان یولنلر در بعضیلر «ثریا» یا که زهره یولنزی
 مراددر دیورلر و بعضیلر «نجم» دن مراد قرآندر «هوی» نزل معناسنده در

(۱) جبرائیل علیہ السلام
 ناک فوتسندن بری
 شولدرکم لوط قومینک
 شهرلرینی بر قاناطی
 برله کونهرب کوککه
 یقین کبلتورب یندیرگه
 طاشلادی هم بارچه
 ثودقومینی بر صبحهسی
 وآواری برله علاک
 ایلدی جبرائیل علیہ
 السلام بر فاطی طاوشی
 ایلر فچقرسه بوتون بیر
 یوزنده گی غلابینک
 هوشلری کیتهر ایدی
 لوط قومینک شهرلری
 بولغان مؤتفکات ولایتین
 بارچه شهرلری وقرید-
 لری هم آنلرده بولغان
 آدملری وسیوانلری
 ایلر بر قاناطینه آلوب
 کونهرب یوقاریقه
 چساردی حضرت
 جبرائیلنک اوزینه قاناطی
 اوستونه بر جین قونغان
 شکالی هم بولمادی
 اوشبو مقدار کوچلی
 بولغانلقدن «شدید
 القوی» دیوب آطالدی
 زادالمسیر .
 (۲) بعضیلر بو طریقه
 تفسیر ایتلرلرکم ثم
 دنی بس یقین بولدی
 محمد علیہ السلام خدای
 تعالیٰ حضرتینه معراج
 کبچه سنده فتدلی بس—

دیورلر یعنی قرآن برله قسم درکم هر قایجان اینسه اول قرآن دیماک بولور
 امام جعفرالصادق رحمه الله دن منقولدرکه نجم دن پیغمبرمز علیہ السلام درکم معراج
 کبچه سنده کوکدن نزول قیلدی حق تعالی آنک وجود شریفی برله آنط اینوب
 ایتورکم (ماضِلْ صَاحِبِکُمْ) ضالانکه نوشمه دی و آزمادی سزنگ صاحبکرم محمد
 علیہ السلام (وماغوی) هم عطا قیلمادی ویا گلشمادی (وماینطق) دغی سوزله مهس
 اول محمد علیہ السلام (عن الهوی) اوز نفسی هواسندن یعنی آنک سویله کان
 سوزلری اوز نفسی آرزوسندن وباطلعه نوکلدر یا که آنک قرآن برله سویله مه کی
 اوز قاشندن نوکلدر (ان هو) ایه سدر آنک سویله گان سوزی (الاولی) مگر
 برو عیبرکم (یوعی) ایندرامش بولور آکا خدای تعالی قاشندن (علمه) اوگره ندی
 آکا اول و عینی و کیتوردی (شدید القوی) (۱) فاطی قونلی بولغوچی فرشته یعنی
 جبرائیل علیہ السلام (دومرة) کورکام صورت ایهسی بولغوچی فرشته (فاستوی) بس
 مستوی بولدی یعنی ثابت و مستقیم بولدی اوزینک اشنده یا که اوزینک اصلی
 صورتنده توردی (وهو بالافق الاعلی) واول فرشته کوکک بوقارغیراق چیتنده
 ایدی تا کم پیغمبرمز علیہ السلام آنی شول صورتنده کوردی اول حضرتندن باشقه
 هیچ بر کشی جبرائیلنی اصلی صورتنده کورمه دی حضرت پیغمبر علیہ السلام
 آنی کورب بی هوش بولدی هوشینه کبلگانندن صوگ کوردی کم جبرائیل آنک
 یاننده اولطورغان بر فولینی حضرتنک مبارک کوکره گینه فوبغان ایدی حق تعالی
 آنندن غیر بیروب بیورورکم (ثم دنی) صوگره یقین کیلدی جبرائیل پیغمبر علیہ
 السلامه (فتدلی) بس باشینی نوبان ایکی دی وایولدی آکا سوز ایتمه ک اوچون
 (فکان) بس بولدی پیغمبر علیہ السلام برله جبرائیل آراسنداغی مسافت (قاب
 قوسین) ایکی جایه نک اوچلری قدرلی (اوادنی) یا که آنندن هم یقینراق ایدی
 یعنی بیک یقین کیلدی (فاوعی) بس وحی قیلدی جبرائیل و ظاهر ایلدی (الی عبده)
 خدای تعالی نک بندسی صاری یعنی محمد علیہ السلامه (ما اوحی) خدای تعالی
 وحی قیلغان نرسه نی یعنی خدای جبرائیلغه ایتکان سوزارنی جبرائیل محمد علیہ السلامه
 ایتدی وبلدردی (۲) (ما کذب الفؤاد) بالغان ایتمه دی محمد علیہ السلام نک کوکلی
 (مارای) شول نرسه طوعر بسنده کم کوردی آنک کوزی جبرائیل صورتنده ایکنجه فولگه
 قاراغانده کورگان نرسه سندن مراد خدای تعالی در یعنی خدای تعالی کوکل کوزی برله
 کوردی و بعضی صحابه لر معراج کبچه سنک رسول اکرم حضرتنی خدای تعالی فی ظاهر کوزی

نوباً یحییٰک فیلدی یعنی
 سجده ایلدی خدایفه
 سجده ده حالتکینه خدای
 تعالیٰ حضرتینه تقری
 آرطدی و کمال تقرب
 برله آنک درگاهینه یقین
 بولدی فکان قاب قوسین
 اودنی تاکید قربدن
 وغایت یقین بولودن
 کنایه در فاعلی الی
 عبده ما اوحی بس وحی
 فیلدی خدای اوزینک
 بنده سی محمد علیه السلامه
 شول نرسه نی کم وحی
 فیلدی یعنی شوندا این
 اسرارنی بلردی کم آی
 پیغمبر علیه السلام دن
 باشقه کشی بله س
 حق تعالی برله حبیبی
 آراسته بولغان یاشرن
 سرلردر اول وحی ایتولش
 اسرار خصوصتک علماء
 کوب سوزلر بیان
 ایتشلردر کاشفی

برله کوردی دیورلر والله اعلم (اقتهارونه) ایاسزلر مجادله فیلورسزمو
 محمد علیه السلام برله وبعثله شورسزمو (علی مایری) شول نرسه
 اوزره کم کورور بولدی محمد علیه السلام یعنی جبرائیلنی کورمه کی خصوصنده
 اوشانمایوب جدال فیلورسزمو یا که معراجده کوردکی نرسه لر خصوصنده مجادله
 ایتسزمو (ولقدراه) و تحقیق کوردی اول جبرائیلنی اصلی صورتک (نزله آخری)
 ایکنچی مرتبه (عند سدره المنتهی) سدره المنتهی آعاجی فاشنده اول بر آعاج در کم
 بارچه خلایقنک علمی و عمللری شونده باروب منتهی بولور آندن یوفاری
 کیتمه س جبرائیل علیه السلامنک مقامی شونده در (عندها) اول سدره المنتهی
 فاشنده در (جنة الماوی) تقوالق ایتکوچیلرنک قرار فیلاطورغان اورنی بولغان
 جنت حضرت پیغمبر علیه السلام کوردی جبرائیلنی (ادیغشی السدره) شول
 وقتده کم قاپلار ایدی واورنکان ایدی سدره نی (مایغشی) شول نرسه کم اورنور
 آنی یعنی بیک کوب فرشته لر سدره المنتهی آعاجینه جیولوب اول آعاجنی نام
 قاپلاغانلر ایدی (ماز اغ البصر) میل فیلمادی محمد علیه السلامنک کوزی اوکفه
 هم صولغه (وماطقی) هم اوتنه دی قرار ایتولش هیگندن بو آیتک پیغمبرمه علیه
 السلامنی ادب کورکاملکی برله هم همتی بلندلکی برله مدح ایتولمشدر کم معراج
 کیچه سنده مخلوقاتنک هیچ بر ذره سینه نظر والتفات ایلمه دی و جمال آلهی دن
 باشقه نوجه ایتنه دی (لقدراى) تحقیق کوردی محمد علیه السلام معراجده (من
 آيات ربه الکبری) پروردکاری قدرتینک اولوغراق بولغوجی علامتلردن یعنی
 انواع عجائب و غرائب لری تماشا فیلدی (افر ایتم اللات) ایا کوردکرمو سز یعنی
 خبر بیرگزم میکا لاتنی کم برپوتنک اسمیدر (والعزی) هم «عزینی» اول هم
 برپوت در «لات که» قریش مشرکلری طابونور ایدیلر «وعزی» دیگان
 پوتقه غطفان قبیله سی طابونورلر ایدی (ومنوة الثالثة الاخری) دخی بونلرغه
 باشقه بولغان اوچونچی منانتنی کم اول هم بر پوتدره زیل و خز اغه قبیللری آنک
 تیکره سنه طوانی فیلور ایدیلر مشرکلر اول پوتلرنک هر قایوسنده برار جن و پیری
 باردر دیوب اعتقاد فیلورلر ایدی هم اول جنلرنی و فرشته لرنی خداینک فزلریدر
 دیورلر ایدی حق تعالی بیوردی کم (الکم الذکر) ایا سزلر گه ایر بالا بولورمو
 (وله الاثنی) و خدایغه قز بالا بولورمو (تلك) اوشبو قسمت و بوله ک یعنی ایر
 بالانی اوزگزمه کوب قزنی خدایغه فالدرماقگزم (اذا) اوشبو وقتک (قسمه ضیری

نوغری بولماغان باطل قسمتدر زیراکه اوزکوز سویمه گان نرسه نی یعنی قز بالانی
 خدا یغه نسبت بیرورسز (ان هی) ایمه سدر اوشبو ذکر ایتولمش پونلر (الا اسماء)
 مگر بر نجه اسملردر کم (سمینوها انتم) تسمیه ایتدکوز و آطا دکز اول اسملر برله
 پونلر کوزنی سزلر اوزکوز (و اباؤکم) دخی آنلر کوز یعنی « اله و خدا بیلدر »
 دیوب پونلرنی اوزلر کوز آطا دکز حقیقته و معناده آنلر هیجده اله و خدای
 نوگلردر (ما انزل الله) ایتدرمه دی خدای تعالی (بیها) اول پونلرغه عبادت
 فیله افقه (من سلطان) هیج بر حجت و دلیلنی یعنی آنلرغه طابونما فکوزغه هیج
 بروجه و دلیل یوقدر (ان یتبعون) ایهرمه سلر اول مشرکلر پونلرغه طابونو
 نوغریسنده (الا الظن) مگر گمانغه غنه ایهرورلر و گمانلری برله اش قیلورلر
 (و ماتهوی الانفس) هم شول نرسه که ایهرورلر کم آرزو قیلورونلر آنی نفسلری
 (و اقد جاؤهم) و تحقیق کیلدی آنلرغه (من ربهم الهدی) پروردکارلرندن کتاب
 و پیغمبر کم هدایتکه سبدر (ام للانسان) یا ایسه بولغو چیدرمو آدمیگه یعنی
 مشرکلرگه (ماتهنی) اوزینک آرزو قیلغان نرسه سی یعنی پونلرنگ شفاعت
 ایتنه کی کم آنلر آرزو قیلورلر البته بولماس (فله الاخرة) بس خدای تعالی گه
 مخصوصدر آخرت ملکی (و الاولی) دخی دنیا ملکی (و کم من ملک) ونی قدر
 کوبدر فرشته لردن (فی السموات) کولکرده کم مشرکلر آنلرنگ شفاعت ایتولرینی
 امید قیلورلر (لانغنی شفاعتهم) فائده بیرمهس و دفع قیلماس آنلرنگ شفاعتلری
 (شیئا) بر نرسه نیده عذابدن (الامن بعد ان یاذن الله) مگز شفاعت فائده بیرور
 الله تعالی نك اذن و رخصت بیرگانی سوکنده شفاعت ایتنه ککه (لمن یشاء) هرکمه
 اوچون کم نلر خدای آنک شفاعت ایتنه کینی (و یرضی) هم راضی بولور آنک
 شفاعتینه (ابن الذین لایؤمنون) درستلکده شول کمسه لر کم اوشانماسلر (بالآخرة)
 آخرت یورطینه (لیسهون الملائکة) البته آطارلر آنلر فرشته لرنی (تسمیه الانثی)
 مؤنلر اسمی برله یعنی خداینگ « قزلر بدر » دیورلر (و ما لهم به من علم) و یوقدر
 آنلرنگ اوشبو سوزلرینه هیج بر علملری و بلولری یعنی بوسوزنی بلسوب
 ایتنه سلر (ان یتبعون) ایهرمه سلر آنلر (الا الظن) مگر گمانغه غنه ایهرورلر
 (و ان الظن) و درستلکده گمان (لایغنی من العق شیئا) فائده بیرمهس حق سوزدن
 هیج بر نرسه گه یعنی حلقنی اثبات ایتنه ک اوچون گمان کفایه قیلماس بلکه
 علم یقینی کیره کدر (فاعرض) بس اعراض قیلغل سین و یوزدوندر گل (عن من

تولى شول كىسه دن كم يوز دوندرور اول (عَنْ ذَكَرْنَا) بىز نىك ذكر مازدن يعنى قرآندىن (وَلَمْ يَرِدْ) هم نله مەس اوزى نىك عملى بىرله (الْأَلْحَبُوهُ الدُّنْيَا) مگر دنيا نىر كلكىنى گنه تلهر (ذَلِكَ) اوشبو يعنى دنيا نى اختيار ايتمه ك (مِنْهُمْ مِنَ الْعِلْمِ) آنلرنىك ايرىشكان نرسه لى نىك غايه سىدر علمدن و بىلودن يعنى بىلگان نرسه لى بارى دنيا مالينى جىباق و دنيا نى اختيار قىلما قدر شوندىن باشقه نى بىلمه سىلر (أَنَّ رَبَّكَ) درستلكده سىنىك پروردكارىك (هُوَ أَعْلَمُ) اول بىلگو چىره كىدر (بَيْنَ ضَلِّ) شول كىسه نى كم آزدى و آد اشدى (عَنْ سَبِيلِ) آننىك بىلدىن يعنى اسلام دىندىن (وَهُوَ أَعْلَمُ) هم اول خدای تعالى بىلگو چىره كىدر (بَيْنَ أَمْتَدَى) طوغرى بولغه كىونلگان كىسه نى بس هر قاىوسىنه عملينه كوره اوزى جزا بىرور (وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ) و خدای تعالى نىك ملكنده در كوكلرده بولغان نرسه لى (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم برده گى نرسه لى بارچه سى بس اول خدای تعالى غلابقى حشر قىلسه و قوبارسه كىره كىدر (لِيَجْزِيَ) تاكم جزا بىرسون اوچون (الَّذِينَ آسَأُوا) ياوز عمل قىلغان كىسه لىرگه (بِمَا عَمَلُوا) شول نرسه سىبىلى كم اشله دىلر آنلر يعنى آنلرنى نموغده عذاب قىلسون اوچون (وَيَجْزِيَ) هم جزا بىرسون اوچون (الَّذِينَ أَحْسَنُوا) اىدىگولك قىلغان كىسه لىرگه (بِالْحَسَنَى) اىدىگو جزا بىرله كم جىتندىر (الَّذِينَ) شول كىسه لىدر اول اىدىگولك قىلغو چىلر (يَجْتَنِبُونَ) صاقلا نورلر آنلر (كَبَائِرَ الْأَثْمِ) گناهنىك اولوغلرنىدن (وَالْفَوَاحِشِ) هم بوزق اشلردن زنا قىلماق كىبى (إِلَّا اللَّئِمَّ) مگر اشله سىلر كچكنه بولغان گناهنى ياكه بوزقلىنى كوكلدىنگنه اونكار سىلر اشله مەس لىر خدای تعالى آندىن كىچهر (أَنَّ رَبَّكَ) درستلكده سىنىك پروردكارىك (وَإِسْعَ الْهَفْرَةِ) مفرتى كىك و الوغ بولغوچى يعنى كىوب يارلقاغوچىدر (هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ) اول اوزى بىلگو چىره كىدر سىز نىك احوال كىزنى (إِذْ أَنْشَأَكُمْ) شول وقتده كم ياراندى اول سىزنى (مِنَ الْأَرْضِ) بىردىن يعنى اصل كىز آدمنى طوفراندىن ياراندى (وَإِذْ أَنْتُمْ آجِنَةٌ) هم شول وقتده سىز نىك حال كىزنى بىلگو چىره كىدر كم سىز لىر بىكنا يارانلمش بالالر اىدىكز (فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ) آنالركىز نىك قارنلرنده (فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ) بس ماقتامه كىز سىز اوز نفسلركىزنى يعنى قىلغان بىخشىلقلركىز و عبادتلركىز بىرله ماقتامه كىز (هُوَ أَعْلَمُ) اول خدای تعالى بىلگو چىره كىدر (بَيْنَ أُنْقَى) عملده تقوالقى قىلغان كىسه نى مرو بىدر كه و لىد بن مفره رسول اكرم صلى الله عليه وسلم يانينه كىلوب آننىك قرآن اوقوغانينى طىكلار ابدى مشركلر آنى ملامت قىلوب ايتدىلر

سېن ھم محمدكە ايەروب آنا بابالرمز دېننى طاشلاماچى سگمو وليد ايتىدى نېچك
 قىلايم خداينك عذابندن قورقام مشركردن برسى ايتىدى اى وليد ميكا فلان
 قدر مال بېرگل تا كم شرط قىلايق سيكا كبله طورغان عذاب ميكا كېلسون
 اول عذابنى مېن يوكلەرمەن وليد ملعون بوشرطفه راضى بولدى وعده قىلغان
 مالئك بر آزىنى اول مشرکكە بېردى قالغانىنى بېرەسى كېلمەدى سارانلق قىلدى
 حق تعالى دن آيت كېلدى كم (أَفَرَأَيْتَ) ابا سېن كوردگىم (الَّذِي تَوَلَّى) شول
 كەسەنى كم سېندن وفرآندن يوز دوندردى يعنى وليد (وَأَعْطَى قَلِيلًا) ھم بېردى
 اوزىنك ايتكان مالئدن آزغنه نرسەنى اوزىنە كېلچك عذابنى ايكنچىگە
 يوكلەتمەك اوچون (وَأَكْذَى) دخى طېدى ومنع قىلدى قالغانىنى يعنى سارانلق
 سېلى قالغانىنى بېرمەدى ووعكسنىك طورمادى (أَعْنَدَهُ) ابا آنك فاشنىك درمو (عَلِمَ الْغَيْبِ)
 غيب وياشرن بولغان اشلرنى بلمەك (فَهُوَ يَرَى) بس اول كورورمو وبلورمو
 كېلچكەگى اشلرنى يعنى اول وليد غېبنى بلمەس وآكئا كېلچك عذابنى
 ايكنچى كشى يوكلەمە كىنى ھم بلمەس بس آنك بو اشى محض جھالتندن وحقاقتندندر
 (أَمْ لَمْ يَنْبَأْ) ابا خبر ايتولمىش وآگھلاندرلمىش بولمادىمو اول وليد (بِهَا
 فِي صُفْحِ مُوسَى) موسى پېغمبرنك صحيفە لىرنە بولغان نرسەنى يعنى تورانده
 يازلغان سوزنى اول ايشتەدېمو وبلەدېمو (وَأَبْرَاهِيمَ) دخى ابراھىم پېغمبرنك
 صحيفە لىرنە بولغان نرسەنى بلمادىمو (الَّذِي وَفَّى) آنداين ابراھىم كم وفا قىلدى
 اوزىنك وعكسېنە جانىنى ھم مالئنى قزغانمادى خداى تعالى بولندە صرف قىلدى
 بس اول وليد اوشبو پېغمبرلرنك صحيفە لىرنە بولغان سوزنى بلمەسبو (الَّذِي تَرَى
 زَرَّةً) اول سوز شولدر كم يوكلەمەس ھېچ بر يوكلەگوچى نفس (وَزَرٌ آخِرَى)
 ايكنچى نفسنك گناھ يوكىنى يعنى ھېچك برەونك گناھىنى ايكنچى كشى يوكلەمەس
 بس اول وليد اوزىنك گناھىنى نېچك ايكنچىگە حوالە قىلور (وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ)
 دخى اول صحيفە لىردەگى سوز شولدر كم ايمەسدر آدمىگە (الْأَمَّا سَعَى) مگر
 شول نرسەنك ثوابى كم سەى قىلدى وطرشدى اول يعنى برەونك گناھى ايكنچىگە
 بولماغان كىى برەو قىلغان عملنك ثوابى ھم ايكنچى كشىگە بولماس ھركەنك
 قىلغان عملنك اجر و ثوابى آنك اوزىنە بولور (وَأَنْ سَعَى سَوْفَ يَرَى) دخى
 شول كم اول سەى قىلغان كەسەنك سەببى وطرشماق تېزدركم
 كورلمىش بولور يعنى ضائع بولماس (ثُمَّ يَجْزِيهِ) صوگرە جزاء بېرلمىش بولور

آ كَا قِبْلَانِ عَمَلِي بَرَابَرِنْدَه (الْجَزَاءُ الْاَوْفَى) نِهَا م وَكَا مَل بُولغُوچِي جَزَائِنِي (وَ اَنْ اَلِي
 رَبِّكَ الْمُنْتَهَى) دَخِي شُول كَم پَر وِرْدَكَرْكَ صَارِي بُولغُوچِي دَر بَار چَه خَلَايْقَنَك
 نِهَائِنِي وَ قَايْتِمَا فِلَرِي (وَ اَنْ هُوَ اَضَعَكَ) وَ دَخِي شُول كَم دَر سَتَلَكَدَه خُدَاي تَعَالَى اَوْل
 كَوْلِدِر وِر بَار چَه كَوْلغُوچِي لَرِنِي (وَ اَبْكِي) هَم بَغْلَانُور بَقْلَاوچِي لَرِنِي بَعْنِي
 « قَايغُو وَ شَادَلِق هِم هَسِي اَنْدَن دَر بَا كَه جَن ت اِهْلِي نِي كَوْلِر وِر وِ شَاد قِي لُور
 تَمُوغ اِهْلِي نِي بَغْلَا طُور » دِي مَه كَدَر (وَ اَنْ هُو) دَخِي شُول كَم اَوْل خُدَاي تَعَالَى (هُوَ اَمَات)
 اَوْل اَوْل تُو ر وِر اَجَلِي بِنَكَا ن كَم سَه نِي (وَ اَحْيِي) هَم نَر كُزُور اَوْل گَا نْدَن صَو كْ
 حَسَاب وَ جَزَا قِي لِمَا قِ اَوْچُون (وَ اَنْ هُو خَلَقَ) دَخِي اَوْل صَحِي فَه لَر دَه بُولغَان سُو ز
 شَوْل دَر كَم اَوْل خُدَاي تَعَالَى يَار اَنْ دِي (الزَّوْجِيْنَ) اِي كِي جَفْتِنِي وَ اِي كِي صَنَفْنِي
 (الذَّكَرَ وَ الْاُنْثَى) اِي ر كَكْنِي هَم خَا تُونْنِي (مَنْ نَطَقَ) مَنِي صُو وِنْدَن كَم (اِذَا تَمَنَى)
 هَر قَايچَان قِي وِلَمَش بُول سَه مَنِي صُو وِي رَحِي مَكَه (وَ اَنْ عَلَيْهِ) دَخِي شَوْل دَر كَم دَر سَتَلَكَدَه
 خُدَاي تَعَالَى اَوْ ز رِي نَه بُولغُوچِي دَر (النَّشَاةُ الْاُخْرَى) اِي كَنچِي مَر تَبَه يَار اَنْ مَاقِ بَعْنِي
 اَخْرِنْدَه خَلَايْقِنِي تَر كُزْمَه ك (وَ اَنْ هُو) وَ دَخِي شَوْل دَر كَم دَر سَتَلَكَدَه خُدَاي تَعَالَى (هُوَ
 اَغْنَى) اَوْل مَوْكُ سَز قِي لِدِي بَعْنِي بَاي وَ دَوْل تَلِي اِبْتَدِي تَل گَان بِنْدَه سِي نِي (وَ اَقْنَى)
 هَم سَر مَايَه بِي رِدِي (وَ اَنْ هُو) دَخِي شَوْل كَم خُدَاي تَعَالَى (هُوَ رَبُّ الشَّعْرَى) اَوْل دَر
 شَعْرِي بُول دَر زِي نَكْ پَر وِر دَكَرِي (وَ اَنْ هُو اَهْلَكَ) وَ دَخِي شَوْل كَم اَوْل خُدَاي تَعَالَى
 هَلَاك قِي لِدِي (عَادًا الْاَوَّلَى) اَوْل گِي عَاد قَوْمِي نِي كَم هُو د عَلَيْهِ السَّلَام قَوْمِي دَر
 اَن لَر دَن صَو كْ بِنَه بَر عَاد قَوْمِي مَكَدَه ظُهُور اِبْتَدِي اَنِي اِي كَنچِي عَاد دِي وِر لَر
 (وَ ثَمُودًا) دَخِي هَلَاك اَبِل دِي ثَمُود قَوْمِي نِي (فَمَا اَبَقِيَ) بَس تَر ك قَال دَر مَادِي اَن لَر دَن
 هِي چ بَر كَشِي نِي (وَ قَوْمٌ نُوْح) هَم هَلَاك اِبْتَدِي نُوْح پِي غِي بَر قَوْمِي نِي (مَنْ قَبِلَ)
 عَاد وَ ثَمُود قَوْم لَر نِدِن الْكَا رِي (اَنْ هُمْ كَانُوا) دَر سَتَلَكَدَه اَن لَر بُول دِي لَر (هُم اَظْلَمَ)
 اَن لَر ظَلِمَاق اِبْتَكُوچِي رَه ك (وَ اَطْفَى) هَم چِي كَدَن چَقُفُوچِي رَا فِلَر كُفَر وَ شَر كَه (وَ اَلْمُؤْتَفِكَةَ
 اَهُوِي) هَم لُو ط پِي غِي بَر قَوْمِي نَكْ شَهْر لَرِي نِي تُو شُور دِي بَعْنِي جَبْرَائِي ل عَلَيْهِ السَّلَام
 اَن لَر نِي هُو اَغَه كُو نَه رُوب اَسْتِي نِي اوستَكَه كِي لْتُور ب كِي رِي بِي رَكَه طَا شَلَا دِي
 (فَغَشِيْهَا) بَس قَابَلَا دِي اَوْل شَهْر لَر نِي (مَا غَشَى) شُول نَر سَه كَم قَابَلَا دِي اَوْل
 بَعْنِي خُدَاي تَعَالَى اَن لَر نَكْ اوستلَرِي نَه كُوكَدَن طَا ش ياغ دَر دِي (فَبَايَ الْاَمِّ رَبِّكَ)
 بَس پَر وِر دَكَرْ كَنَكْ نَعْمَت لَر نِدِن قَايُوسِي نَه (تَتَمَارِي) سِي ن شَك كِي لْتُور وِر سَن
 وَ اَوْ شَا نِهَائِي نچَه جَدَال قِي لُور سَن مَرَاد وِلِد بِن مَغِي رَه دَر دِي مِشَلَر (هَذَا) اَوْ شَبُو مَحْمَد

علیہ السلام (نذیر) بر فور قنقوی پیغمبر در (من النذر الأولى) اولگی پیغمبر لرنک جنسندن
 (أزفت الأرفة) یقین بولدی یقین بولغوی یعنی قیامت (لیس لها) یوقدر اول
 قیامتک وقتى اوچون (من دون الله) خدای تعالی دن باشقه (كاشفة)
 آچقوی و ظاهر قیلغوی یعنی خدایدن باشقه هیچ کم قیامتک فایچان بولاچاغینی
 بلهس (أفمن هذا الحدیث) ایسا بس اوشبو سوزدن یعنی قرآندن
 (تعجبون) عجب، نور سزمو (وتضحكون) هم آندن استهزاء قیلوب کولرسزمو (ولاً
 تبكون) ویغلاماسسز آنک وعیدلرندن فورقوب و حالانکه یغلاماق کیرهک ایدی
 (وانتم سامدون) هم سز لر اویون قیلغویچیلر سز یاکه غافلر سز ای مشرکلر
 زیراکه آنلر پیغمبر علیہ السلام قرآن او قوغانده تغمی قیلوب مسلمانلرغه تشویش
 بولسون اوچون تورلی اویونلر اویونلر ایدی (*) (فأسجدوا لله) بس سجده قیلکزلر
 خدای تعالی گه (واعبدوا) هم آکا عبادت قیلکزلر و آندن باشقهغه طابونما کزلر
 معالده کیلتور مشرکه سجدهلی بولغان سورهلردن ایك اول اوشبو سورہ نازل
 بولدی پیغمبر مز علیہ السلام اوشبو آیت کریمهنی او قوغاندن صوف سجده قیلدی
 مؤمن و مشرک هم جن وانس همه لری سجده ایتدیلر اوشبو سجده قرآنداغی
 تلاوت سجدهلرینک اون ایکنچیسیدر فتوحانده بو سجدهنی «سجده عبادت» دیو
 نسبه ایله مشرک .

۱۲
 (*) سجده

﴿ ۵۳ جی سورہ القمر مکبته وهی خمس وخمسون آیه ﴾

﴿ ۵۳ جی سورہ نمر سورہسی مکده نازلدر ۵۵ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قریش مشرکلری پیغمبر مز علیہ السلام حضرتلرندن معجزه طلب ایلدیلر حضرت
 پیغمبر آنلر اوچون مبارک بارماغی برله اشارت قیلوب آینی ایکیگه یاردی آی
 تمام ایکی کبسهک بولوب آیرلدی حرا طاوی آینک ایکی پاره سینک اورطاسنده
 قالدی تفصیلی سیر کتابلرندہ مذکوردر بس حق تعالی دن اوشبو سورہ نازل

(۱) امیر المؤمنین علی کرم الله وجهه و ابن مسعود هم ابن عباس و ابن عمرو انس بن مالک هم حذیفه و جبیر بن مطعم رضی الله عنہم روایت ایدر لکم مشرک ردن بر جماعت کعبه معظمه ننگ اطرینہ جیولوب رسول اکرم صلی الله علیه و سلم ننگ حضور شریفلرینہ کیلوب ایتدیلر ای محمد اگر سین حق پیغمبر بولسا ننگ کوکده گی آیفه بارماغ ننگ ایله اشارت قیل آی ایکینگه پاراسون ایکی پاره بولسون دیدیلر اول وقتہ آینک طولغان کیچہ سی ایدی اول حضرت صلعم بیوردیلر کم اگر خدای تعالی ننگ یاردمی ایله شول سز لر صورغان اشنی اشلہ سم میکا ایمان کیلتورور سزمو بلی اگر شول اشنی کوزلرمز ایله کورسہک همه لرمز سینک دینکگه کرورمز و ایمان کیلتورورمز دیدیلر بس اول حضرت صلعم نضرع و نیاز ایله ایکی رکعت نماز اوقوب دعاغه قول

﴿ ۲۷ نجی جز قمر سورہ سی ﴾

۶۳۵

کوتہ دیدیلر صکره مبارک بارماغی ایله کوکده گی طولغان آیفه اشارت ایتدیلر حق تعالی ننگ قدرتی ایله آی ایکینگه یارلوب بر کیسه گی اوزینک اورننده قالدی و بر کیسه گی توبہ ن توشوب طاو آرتینہ کروب کوزدن غائب بولدی اول حضرت صلعم شونداغی جماعتدن بر بر ندا ایدوب ای فلان سین بو واقعه گه شاهد بول ای فلان سین شاهد بول دیور ایدیلر و بر روایتده آینک یارطیسی صنعان طاوینک

بولدی (اقتربت الساعة) یقین کیلدی قیامت (وانشق القمر) هم یارلدی آی (۱) قیامت علامتلرندن برسی آینک بارلماقیدر و ایکی پاره بولماقیدر دیوب اولگی ایدر لیش کتابلرده مذکور ایدی بس آینک بارلماقی قیامتک یقین کیلمه کینه دلیلدر ابو جهل پیغمبرمز علیه السلامه سین پیغمبر بولسا ننگ آینی ایکینگه یارغل چونکه ساحرلر ننگ سحری بیر یوزنده گی نرسه لرگه اثر قیلور اما کوکده گی نرسه لرگه سحر اثر ایتمه س اگر دعا قیلوب آینی ایکینگه آیورسا ننگ سینک پیغمبر لکگه اوشانورمز دیگان ایدی رسول حضرتی دعا قیلوب آی ایکی کیسهک بولوب یارلدی شونده حاضر بولغان یهودیلر ایمان کیلتوردیلر ابو جهل هنوز اوشانمادی ای محمد سین غایت سحر علمنده ماهر ایکانسک دیدی ننگ کم حق تعالی بیورور (و ان یروا) و اگر کورسہلر اول مشرکلر (آیه) قدرتمز اثرلرندن بولغان بر علامتی و پیغمبر ننگ راستلقینه دلیل بولغان بر معجزه نی کورسہلر (یعرضوا) اعراض قیلورلر و یوز دونرورلر آکا ایمان کیلتورودن (و یقولوا) هم ایتورلر آنلر (سحر مستمر) اوشبو اش دائم بولغوجی بر سحر در یعنی باشقه ساحرلر ننگ سحری کبی فای و کوزگه کورنوبکنه کینه طورغان سحر نوگلدر بلکه قرار قیلا طورغان و قالا طورغان سحر در دیورلر ننگ کم آینک یارلماقینی کورب

* ۶۷

آرتینہ و یارطیسی ابو

قیسی طاوینک آرتینہ کیندی و بر روایتده آی شویل یارلدی کم حراطاوی ایکی یارطیسی ننگ اور تاسنده قالدی فریش مشرکلری اوشبو معجزه عظیمه نی کورسہلرده انصافه کیلمه دیلر محمد بزگه سحر قیلدی کوزلرمزنی باغلادی دیدیلر ابو جهل فریاد قیلوب « هذا سحر مستمر » دیدی هم ای محمد سینک سحرک کوکده اثر ایته ایکان دیدی بعضیلری اگر سحر بولسه بزگه گنه شولای کورنگان بولور باشقه بیردا گی کشیلرگه کورنمه س دیدیلر کیلگان مسافرلردن صوراشدیلر جمله سی فلان کیچہ ده فلان وقتہ کوکده گی آی ایکی کیسهک بولوب یارلدی هر بر کیسه گی بر طرفه کیندی دیوب جواب بیردیلر معاندلر همیشه اوشانما یوب محمد آینی سحرلر گان دیدیلر العیاذ بالله تعالی شوندا ن صوگ اقتربت الساعة و انشق القمر آینی نازل بولدی . سیر شریف .

شولای دبدیلر (وَكذَّبُوا) ہم یالقانغہ تونارلر آنلر پیغمبرنی (وَأَنْبَعُوا) دخی
ایرورلر آنلر (أَهْوَأْتُمْ) اوزلرینک آرزولرینہ یعنی نفسکە وشیطانغہ ایہرورلر
(وَكُلُّ أُمَّرٍ) وەر بر تقدیر اینولمش اش (مستقر) فرار اینکوچی ہم واقع بولغوچیدر
یعنی ازلدہ تقدیر قیلنمش مؤمنلرگہ سعادت و مشرکلرگہ شقاوت البتہ بولغوچی
و ایرشکوچیدر (وَأَقْدَجَاءَهُمْ) و تحقیق کیلدی مکہ اهلینہ قرآندہ (مِنَ الْأَنْبَاءِ)
او لگیلرینک خبرلرندن یا کہ آخرت خبرلرندن (مَافِيهِ مَزْجَرٌ) شول نرسہ کم بولغوچیدر
آنده منع قیلماق و طیماق کفر و شرکدن ہم عناددن یعنی طیولورغہ سبب بولورلق
عبرتلی خبرلر و نصیحتلر آنلرغہ کیلگاندر (حُكْمَةٌ بِالْفَتْحِ) اول نرسہ یعنی قرآندہ
کیلگان خبرلر تمام و کامل بولغوچی حکمتدر (فَمَا تَعْنِ النَّذْرُ) بس فائده بیرمہس
اول مشرکلرگہ فورقنقوچیلر یعنی پیغمبر ہم قرآندہ بولغان وعظ و نصیحتلر
آنلرغہ فائده بیرمہس (فَتَوَلَّوْا عَنْهُمْ) بس یوز دوندر گل سین ای محمد علیہ السلام
اول مشرکلرندن تا کم جہاد برلہ مامور بولغانکاچہ ہم کوتوب تورغل آنلرغہ
جزا و عذاب کیلمہ کینی (يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ) شول کونده کم اوندر اونده گوچی یعنی
اسرافیل علیہ السلام آنلرنی اوندر (إِلَى شَيْءٍ نَّكَرٍ) چینن و فورقنچلی بولغان
نرسہ صاری یعنی قیامت احواللرینہ (خَشَعًا أَبْصَارَهُمْ) خور و توبہن بولغانی حالده
اول مشرکلرینک کوزلری (بِغَرِّ جُؤنٍ مِّنَ الْأَجْدَاثِ) چارلر آنلر فبرلرندن (كَأَنَّهُمْ
جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ) گویا کم آنلر طارالغوچی چیکور تکه لردر یعنی ہر طرفقہ طارالوب حیران
و سرگردان بولوب یورورلر (مُهْطِعِينَ) آشقوچیلر بولغانلری (إِلَى الدَّاعِ)
اونده گوچی صاری یعنی چافرغان آواز کیلگان طرفقہ آشوغوب بارورلر (يَقُولُ
الْكَافِرُونَ) ایتورلر ایمان کیلنورمہ گان کسہلر (هَذَا) اوشبو قیامت کونی (يَوْمَ
عَسِيرٍ) مشکل و چینن کوندر بزلرگہ (كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ) یالقانغہ توندیلر سینک قومکن
الگاری (قوم نوح) نوح پیغمبر قومی یعنی آنلر ہم بعثکە و قیامتکە
اوشانہادیلر (فَكَذَّبُوا عِبْدَنَا) بس تکذیب قیلدیلر آنلر بزینک بندہ مز نوح علیہ
السلامنی (وَقَالُوا) ہم ایتدیلر آنلر (مَجْنُونٌ) اوشبو نوح دیوانہدر (وَأَزْدَجَرٌ)
ہم منع اینولمش بولدی نوح علیہ السلام خلقنی دعوت قیلودن یعنی ہر وقت
آنلرنی توحیدکە و ایمانغہ اوندهسہ آنلر آنی غایتدہ ایندا قیلوب رنجتورلر
و طاشلر آطوب فورقنورلر ایدی حتی تمام ہوشی کینوب دعوتدن طیولور ایدی
(فَدَعَا رَبَّهُ) بس دعا قیلدی نوح پیغمبر اوزینک پروردکارینہ (أَنِّي مَقْلُوبٌ) شویل

دیوبکم مین مغلوب بولدم نومگه فارشی تورا آلماسمن (فانتصر) بس سین
 انتقام آغل آنلردن مینم اوچون و آنلرغه عذاب یبەرگل (ففتحننا) بس آچدق بز
 نوح نومینه عذاب یبهرماک اوچون (أبواب السماء) کوکنک ایشکلرینی (بماء منهم)
 فویولغوچی صو برله کم فرق کیچه و کوندز آنلرنک اوستلرینه کوکن فویولب
 نوردی (وفجرنا الأرض) هم آچدق بز بیرده و آغوزدق (عیوناً) چشمه لرنی
 (فالتقى الماء) بس یولوندیلر کوکن اینگان صو برله یردن چقغان صولر (علی امر)
 بر اش اوزرینه کم (قد قدر) تحقیق تقدیر ایتولدی اول اش یعنی آنلرنک طوفان
 برله هلاک بولماقلری (وحملناه) هم یوکلهدک بز نوح پیغمبرنی و آکا ایمان
 کیتورگان کیمه لرنی یعنی آنلرنی مندرک (علی ذات ألواح) کیگ فخته لر
 ایه سی بولغان کیمه اوزرینه (ودسر) هم فادقلر ایه سی بولغان کیمه (تجری)
 یورور ایدی اول کیمه (بأعیننا) بز نک حفظمز و صافلامامز برله (جزاً) جزاً
 بولسون اوچون (لن کان کفر) شول کیمه گه کم شکرانه سزاق ایتولمش
 بولدی آنک وجودی نعمتینه یعنی نوح علیه السلامه کورکام جزاً بولسون
 اوچون کم قومی آنک قدرینی بلمه دیلر و کفران نعمت ایتدیلر بس بز آنی کیمه گه
 مندروب طوفاندن خلاص ایلدک (ولقد ترکناها) و تحقیق فالدردق بز نوح
 قومینک فیه سینى (آیه) بر علامت و عبرت ایتوب آدمیلر آراسنده یاکه نوح
 پیغمبرنک کیمه سینى جزیره ده فالدردق ناکم آنی کوروب آدمیلر عبرت
 آلسونلر اوچون (فهل من مدکر) بس ایا بارمیدر بر اوگت آلفوچی کم
 اوشبو فصدن عبرت آلسه (فکیف کان عذابى) بس نیچک بولدی مینم عذابم
 دنیاده کم آنلرنک همه لرنی طوفان برله هلاک ایلدم (ونذر) هم نیچک بولدی
 مینم قورقتماقم اول قومی نوح علیه السلامنک تبلیش برله (ولقد یسرنا القرآن)
 و تحقیق آسان و یکل ایتدک بز قرآنی (لذکر) یاد فیلماق اوچون اوتکان
 امتلرنک احوالینی (فهل من مدکر) بس ایا بارمیدر بر وعظله نگوچی کم
 اوشبولردن عبرت آلسه (کذبت عاد) یالغانغه طوتدیلر عاد قومی هود علیه السلامنی
 (فکیف کان عذابى) بس نیچک بولدی مینم عذاب فیلماقم اول عاد قومینی صر
 صر جیلی برله (ونذر) هم قورقتماقم آنلرنی قیامت قورقنچلرندن پیغمبرلرنک نلی
 برله (اننا أرسلنا علیهم) درستلکده بز یبهردک عاد قومی اوزرینه (ریحاً
 صرصراً) صرصر جیلینی آنلرنی هلاک ایتدک اوچون (فی يوم نحس مستمر)

شومالی محکم بولفوجی بر شوم کوندہ اول کون صفر آیینک چہار شنبہ کونی
ایدی دیمشدر (تَنْزِعُ النَّاسَ) قوبارور ایدی اول جیل آدمیلرنی اورنلرندن یعنی
اوچورب طاشلار ایدی (كَانَهُمْ) گوپہ کم آنلر (أَعْجَازُ نَخْلٍ مَنْقَعَرٍ) توبندن
قوبارلوب طارالفوجی خرما آغایینک توبلریدر یعنی بیک فاطی جیل برلہ
توبلرندن قوبارلوب هر یانفہ یغلغان و آوغان آغاجلر شیکلی ایدیلر اوشبو
عذاب آنلرغہ دنیادہ بولدی (فَكَيْفَ كُنَّ) بس نیچک بولسہ (عَذَابِي) مینم آنلرنی
عذاب ایتہ کم آخرنده (ونذر) ہم مینم وعیدم وقورقتماقم آنلرنی تموغ عذابی
برلہ (وَلَقَدْ بَسَّرْنَا الْقُرْآنَ) وتحقیق یکل قبلدق بز قرآنی وعرب تلنچہ ایندرک
(لِلذِّكْرِ) اوگت آلماق اوچون آنک برلہ (فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ) بس ایا بارمیدر
بر اوگت آلفوجی ووعظلنگوچی اول قرآن برلہ (كَذَّبَتْ ثَمُودُ) یالغانفہ
طوندیلر ثمود قومی صالح علیہ السلامنی و اوشانمادیلر (بِالنُّذُرِ) آنک قورقتماقینہ
آنلرنی ونصیحت ایلہمہ کینہ (فَقَالُوا) بس ایتدیلر ثمود قومی (أَبَشْرًا مِّنَّا)
ایا آدمیگہ مو بز نك اوز جنسوز دن (واحدًا) بر بولفوجی و یالغوز یغنه بولفوجی
آدمیگہ (تَتَّبَعَهُ) ایارہ یکمو بز آکا یعنی ہیچ بر لشکری وقورالری بولماغان
اوز مز کی برکشیکہ ایہریکمو (أَنَا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ) درستلکک بز لرشول وقتہ
یعنی اگر آکا ایہرسہک بز البتہ ضلالتہ و آزغونلقہ بولورمز (وسعر) ہم
مجنونلکک و دیوانہ لقمہ مز (أَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ) ایا القا ایتولمش بولدیمو اول
صالحفہ وحی (مَنْ بَيْنَنَا) بز نك آرامزدن یعنی بارچہ ثمود قومی اچندن پیغمبرک
آکاغنه کیلدیمو آنداق توگلدر (بَلْ هُوَ كَذَابٌ أَشْرٌ) بلکه اول صالح اوزینہ
اخلاصی بولغان بر یالغایچیدر یعنی یالغان برلہ بز نك آرامزدہ الوغ بولونی
تلیدر دبدیلرحق تعالی آنلرنک سوز لرینہ فارشی بیورورکم (سَيَعْلَمُونَ غَدًا) تیزدرکم
بولورلر اول ثمود قومی ابرنہ گہ یعنی آنلرغہ عذاب کیلگانده یا کہ نیامت کوندہ
بولورلر شونی کم (مَنْ الْكَذَابِ الْأَشْرِ) کمدر اوزینہ اخلاصی بولغان یالغانچی
یعنی صالح پیغمبر یالغانچی توگل بلکه آنلر اوزلری یالغانچیلر ایدکی شول
کوندہ معلوم بولور (أَنَا مُرْسَلُوا النَّانَةِ) درستلککدہ بز آنا نوهنی یہرگوچی
وطاشدن چغارغوچی بولدی آنلرغہ صالح علیہ السلامنک دعا قبلماقی برلہ (فَتَنَّهُ
لَهُمْ) بر فتنہ و صنماق اوچون آنلرغہ یعنی آنلرغہ عذاب کیلونک سببی نی نرسہ بولغانلقینی
آدمیلر بلسونلر اوچون اول آنا نوهنی چغار دق و صالح پیغمبرگہ ایتدک

(فَارْتَقِبْهُمْ) بسى كوزلەب تورغل آنلرنى و آنلرغە صافى بولغل و آنلرنى نا كىم توه گەنى اش
 قىلورلر (وَأَصْطَبِرْ) هم صبر ايتكل و چداغل آنلرنىك جفا سینه (وَنَسْتَبِئْهُمْ) دىخى خبر بىرگل
 آنلرغە و بلدرگل (أَنَّ الْمَاءَ قَسَمَةٌ) شونى كم قىونىك صوى تقسىم ايتلمش و بولنمشدر
 (بَيْنَهُمْ) آنا توه برله آنلر آراسنده يعنى بر كون قىودن آنلر اوز حىوانلر بىنى
 صوغارورلر و ايككېنى كون اوشبو آنا توه صواچەر (كُلُّ شَرِبٍ مُحْتَضِرٌ) هر
 بر نصيب و اولوش اول صودن حاضر ايتلمشدر اوزىنىك ايه سینه يعنى هر كم
 اوزىنىك نوبتنده حاضر بولوب اول صودن اولوشىنى آلور نوبت اوشبو نافه گە
 بولغان كوننى آنلر قىودن صو آلماسلر (فَأَادُوا) بس اونلر دىلر ئمود قومى
 (صَاحِبَهُمْ) اوزلرىنىك يولداشلرىنى يعنى قدار بن سالف ديگان كشىنى چاقردىلر
 اول آنا توهنى اولتورمەك اوچون (فَتَعَاطَى) بس قولینه آلدى اول اوزىنىك
 قلىچىنى هم توهنىك كىلگانىنى بر چىندن كوزەتوب طوردى (فَعَقَرُوا) بس آياق
 سنگرىنى كىسدى اول آنا توهنىك و آنى اولتوردى ايتىنى هه ئمود قومى آراسنده
 تقسىم قىلدىلر اوچ كوندن صوك ئمود قومینه عذاب نازل بولدى (فَكَفَىٰ كَانِ
 عَذَابِي) بس نىچك بولدى مېنىم عذابم ئمود قومینه (وَنذَرُوا) هم فورقتماقم آنلرنى
 صالح عليه السلام رسالتى برله (أَنَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ) درستلكده بز بىهردىك آنلر
 اوزرىنه (صَيْحَةً وَاحِدَةً) بر صىعهنى يعنى جبرائىل عليه السلام بر مرتبه صىعه
 و فرىاد قىلدى (فَكَانُوا) بس بولدىلر و ئهورلدىلر آنلر شول صىعه فورقوسندن
 (كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ) قوروب تتولگان اولن اوخشاشلى يعنى هه لرى هلاك بولدىلر
 (وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ) و تحقيقى بىكل ايتدىك بز قرآننى (لِلذِّكْرِ) ياد قىلماق
 اوچون ناسكم سهولت برله حفظ ايتەرلر (فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ) بس ايا
 بارمىدر هىچ ياد ايتكوچى اول قرآننى (كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالَّذِي
 يَأْتَانَهُمْ طُوفًا بِلُوطٍ قَوْمِي) لوط عليه السلامنى و آنىك فورقتماقینه و اوگتله مەكىنه
 اوشانمادىلر (أَنَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ) درستلكده بز بىهردىك آنلر اوزرىنه
 (حَاصِبًا) طاش ياغدرغوچى بولوطنى و هه لرىنى هلاك ايلدىك (أَلَّا آلَ لُوطٍ)
 مگر هلاك ايتمه دىك لوطنىك ابو جماعتلرىنى يعنى اوزىنى هم قىلرىنى (نَجِينَاهُمْ
 بِسَعْرِ) فونقاردىق بز آنلرنى سحر وقتنده واقع بولغوچى عذابدن (نِعْمَةً مِنْ عِنْدِنَا)
 بزنىك قاشمزدن بولغان انعامز برله (كَذَلِكَ) اوشانداق (نَجِزِي) جزاء بىرورمىز
 كوركام جزا برله (مَنْ شَكَرَ) نعمتكە شكرانه ايتكان كىمسە گە (وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ)

و تحقیق قورقتقان ایدی لوط پیغمبر اوزینک قومینی (بَطْشَتْنَا) بزنگ عذاب و عقوبت
 برله نوتماقمازدن (فَتَّارُوا) بس شک کیتوردیلر آنلر و اشانمادیلر (بِالنَّارِ) آنک
 قورقماقینه (وَلَقَدْ رَاودُوهُ) و تحقیق طلب ایتدیلر آنلر لوط علیه السلامنی (عَنْ
 ضَيْفَةٍ) آنک قوناقلرندن یعنی قوناقلر صورتنده کیلگان فرشتهلرنی آندن صورادیلر
 قوناقلر کنی بزرگه تسلیم ایلر گل دیدیلر لوط علیه السلام هیچده قبول قیلمادی
 آنلرنی اوگونلر ایدی آنلر ایونک ایشگینی و اطوب کردیلر (فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ)
 بس یوق ایتدک و محوقیلدق بز آنلرنک کوزلرینی یعنی کوزلری صوفر بولدی
 هم فرشتهلر نلندن آنلرغه ایتدک (فَدُوقُوا عَذَابِي) بس طاتوکزلر مینم عذابینی
 (وَنذِرُ) هم شول نرسهنی کم لوط قورقتدی سزنی آندن (وَلَقَدْ صَبَّحَهُمْ) و تحقیق
 طاگنه کرگزدی لوط قومینی (بِكُرَّةٍ) کوندزنگ اولنده (عَذَابٍ مُّسْتَقَرٍّ) فرار
 قیلموچی بر عذاب یعنی طاگ و قتنده آنلرنی هلاک ایتکوچی عذاب آنلرغه نازل
 بولدی هم آنلرغه ایتدک (فَدُوقُوا عَذَابِي وَنُذِرُ) بس طاتوکزلر مینم عذابینی هم
 قورقماقینی (وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ) و تحقیق ینگل ایلرک بز قرآنی عرب
 تلی برله سوبله گوچیلرگه معناسینی آکلاسولنر اوچون (فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ) بس
 ایا بارمیدر هیچ نصیحت آلفوچی و وعظله نگوچی آنک و عطلری برله (وَلَقَدْ جَاءَ)
 و تحقیق کیلدی (الْفُرْعُونَ) فرعون قومینه (النَّذِرُ) قورقتقوچیلر یعنی موسی و هارون
 علیهما السلام آنلرنی حق دینگه اوندهمهک اوچون آیتلر و معجزهلر برله کیلدیلر
 (كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) یالقانغه توندیلر آنلر بزنگ آیتلر مزی و اول معجزه لرغه اوشانمادیلر
 (كَلِّهَا) بارچه سینده کم جملہسی توقز تورلی معجزه ایدی (فَاخَذْنَاَهُمْ) بس طوندق
 بز فرعوننی هم قومینی عذاب برله (أَخَذَ عَزِيزٌ مُّقْتَدِرٌ) غالب بولفوچی هم مشرکلرنی
 هلاک ایتمهککه نادر بولفوچینگ توتماقی یعنی آنلرنک همهلرینی دریاغه غرق
 ایلرک (اَكْفَارُكُمْ) ایاسزنگ کافر لرگز و مشرکلرگز ای مکه خلقی (خَيْرٌ) بخشیراق یعنی
 قونلیرهک و کوچلیره کمودر (مَنْ أُولئِكُمْ) اوشبو ذکر ایتولمش مشرک قوملردن
 یعنی البته بو مکه مشرکلری اولک اونکان عاد و ثمود قومی هم لوط قومی و فرعون
 قومی کبی کوچلی و دولتی توگللردر و آنلردن آرتوق توگللردر بس آنلرغه
 ایرشکان عذاب بو مشرکلرگه هم ایرشه بلور (أَمْ لَكُمْ بُرَاهِنٌ) یا ایسه سز لرگه
 باردرمو ای مشرکلر برائت یعنی سز لرگه هیچده عذاب کیلمهس دیوب یازغاننودر
 (فِي الزُّبُرِ) کوکنن ایتدلر لگان کتابلرده (أَمْ يَقُولُونَ) یا ایسه ایتورلرمو اول

عرب مشرک لری (نحن جميع منتصر) بزلر بر بر مزگه یاردم بیر گوچی جبولغان
 بر گروهمز دیوب (سیهزم الجمع) نیز در کم صندر لمش بولور و مغلوب بولور
 آنلرنک جمعیت لری و جبولماقلرنندن هیچ فائده بولماس (ویولون الدبر) ۱ هم
 دوندر ورلر آنلر آرقالرینی صوغشدن یعنی یکلوب صوغشدن قاچوب کینه لر
 (بل الساعة) بلکه قیامت کونی (موعدهم) اول مشرکلرنک عذاب بر له و عه ایتولگان
 و قتلر بدر یعنی مه لری اولکونه عذاب ایتولورلر (والساعة ادهی) و قیامت عذاب
 ناطیراق و نور قنچلیر اقدر دنیا عذابندن (وامر) هم آچیراق و ناخوشراقدر (ان
 العجرمین) درستلکده مشرکلر (فی ضلال) آزغونلقده بولغوچیلر در (وسعر) هم
 مشقتده و ناطیلقده بولغوچیلر در یا که کویدر گوچی اولقه بولورلر قیامتده (یوم
 یسحبون) شول کونده کم چیگولمش و سودرالمش بولورلر آنلر (فی النار) تموغ
 اولقنده (علی و جوهم) یوزلری اوزره یعنی آنلرنی یوزلری بر له سودراب تموغه
 سالورلر و فرشته لر آنلرغه ایتورلر (ذوقوا) طانوگزلر ای مشرکلر (مس سقر)
 تموغ اولقینک اسسیلیکینی و عذابنی (انا کل شیء) درستلکده بز بارچه نرسه نی
 (خلقناه بقدر) یاراندق آنی بر اولچه و مقدار بر له یا ایسه هر نرسه نی
 تقدیر بوینجه یاراندق (وما امرنا) و ایبه سدر بزنگ بیورماقمز بر نرسه نی بار
 قیلماقنی نله سهک (الا واحدة) مگر برگنه کلمه در یعنی «کن» دیمک بر له همه سی بار
 بولور (کلمع بالبصر) کوز بر له بر فارماق کبی تیزلکده (ولقد اهلکنا) و تحقیق
 هلاک ایتدک بز (اشیا عکم) سزنگ اوخشاشرلر کزنی یعنی اولگی مشرکلرنی
 (فهل من مدکر) بس ایسا بارمیدر هیچ و عطل نگوچی و آنلرنک حالندن
 عبرت آلفوچی (وکل شیء) و هر بر نرسه کم (فعلوه) قیلدیلر اولگی مشرکلر آنی
 (فی الزبر) لوح المحفوظه یازلمشدر یا که آنلرنک عمل دفترلرنده یازلمشدر
 (وکل صغیر و کبیر) و هر بر کچکنه نرسه هم اولوغ نرسه بارچه آدمیلرنک اقوال
 و افعالندن (مستطر) یازلمشدر عمل دفترلرنده و آنک جزأ سینی کورسه لر کیره کدر
 (ان المتقین) درستلکده تقوالق ایتکوچیلر (فی جنات) جنت باقچه لرنه بولغوچیلر در
 آخرنده (ونهر) هم یلغهلر فاشنده بولغوچیلر در (من مقعد صدق) راستلق و توغر یلق
 اورنده کم آنده لغو و گناه هیچده بولماس (عند ملک مقدر) بارچه نرسه گه
 کوچی یتکوچی پادشاهنک یعنی خدای تعالی نک فاشنده

(۱) بواش بدر صوغشدن
 واقع بولدی بس اوشبو
 آیت کریمه قرآنک معجزه
 ایدکینه دلیل بولغان
 آیتلرنک برسیدر عمر
 رضی الله عنه ایتورکم
 اوشبو آیت نازل بولغاچ
 پیغمبر علیه السلام مین
 اوشبونک نی نرسه ایدکینی
 بله سمن دیدی ناگاه
 بدر صوغشی کوننی
 کوردمکه اول حضرت
 اوستینه صوغش کبومی
 کیه ایدی هم ایتور
 ایدی سیهزم الجمع
 اوشبو آیتنک معناسی
 ایدی بلم

خرما قابوڧلر ينىڭ ايهسى بولغوچى خرما آغاچلىرى خرما بىمشلرنىڭ افضل بولغىنىدىن
 آنى خاىلاب ذكر قىلدى (وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ) دىنى باردىر اول يىردە يافراق
 وصالام ايهسى بولغوچى اورلىق يعنى بىغداى و آرپە كىبى سالامدىن آىروب
 آلونا نورغان اورلىقلىرى (وَالرَّجْحَانُ) هم يىردە باردىر خوش ايسلى اولەنلر (فَبَآئِ
 الْاُمِّ رَبِّكُمَا) بس اى آدمىلر هم پىرىلر پىروردكار كىزنىڭ نىمىتىلرنىن قابوسىنى
 (نُكذِّبَانِ) يالغانفە نوتارسىز وانكار قىلورسىز يعنى خىداى تعالىدىن دىوب اعتقاد
 ايتىمەسىز اوشبو جەلە بوسورەدە تىكرار وقات قات ذكر ايتولمىشدر زىرا كە
 بوسورە خىداى تعالىنىڭ ھەر تولى نىمىتىلرنىڭ ذكرىنە مۇشەلەر بس ھەر نىمىتىنى
 ذكر ايتكىندىن صوڭ اوشبو سوزنى قايتاروب ايتىدى و تىكرار كىلتوردى
 تاكىم اوقۇچىلرغە هم ايشتىكوچىلرگە تىبىھە بولسۇن خىداينىڭ نىمىتىلىرى كىوب
 ايدىكىنى ايسلر يىنە كىلتورسۇنلر اوچون (خَلَقَ الْاِنْسَانَ) باراندى خىداى تعالى
 آدمىنى يعنى آدم تىلبە سالامنى (مِنْ صَّلَالٍ) قورۇغان بالچىدىن (كَالْفَخَّارِ) چولمەك
 بالچى كىبى پىشكان بالچىدىن (وَخَلَقَ الْجَانَّ) هم باراندى پىرىنى (مِنْ مَّارِجٍ) صاف
 وتوتۇنسىز بولغوچى يالقۇندىن (مِنْ نَّارٍ) اولدىن يعنى پىرىلرنىڭ اصل بولغان جاننى
 اوط يالقۇندىن باراندى (فَبَآئِ الْاُمِّ رَبِّكُمَا) بس پىروردكار كىزنىڭ نىمىتىلرنىن قابوسىنى
 (نُكذِّبَانِ) انكار قىلورسىز واوشانىمىسىز اى آدمى بىرلە پىرىلر (رَبِّ الْمَشْرِقَيْنِ)
 ايكى مشرقنىڭ پىروردكارى و بارانقۇچىسىدىر اول خىداى تعالى يعنى جەيگى
 مشرق بىرلە قىشقى مشرق (وَرَبِّ الْمَغْرِبَيْنِ) هم ايكى مغربنىڭ يعنى جاي مغربى
 بىرلە قىش مغربنىڭ پىروردكارى و خالقىدىر مشرق و مغربنىڭ اخىلاڧى هم قۇياشنىڭ
 چىقماقى و باطماقى و بىلنىڭ و قىللىرى تولى تولى بولماقى ھەسى خىداينىڭ نىمىتى
 و رحىمىتىدۇر و خىلايقنىڭ آسايىش و راھىتىلر يىنە سىبىدىر (فَبَآئِ الْاُمِّ رَبِّكُمَا) بس
 رىڭنىڭ اوشبو نىمىتىلرنىڭ قابوسىنى (نُكذِّبَانِ) انكار قىلورسىز واوشانىمىسىز
 اى آدمىلر هم پىرىلر (مَرْجَ الْبَحْرَيْنِ) يول بىردى خىداى تعالى ايكى درياغە
 بىرسىنىڭ صوى طانىلى و بىرسى طوزلى و آچىدىر تاكىم اول ايكى دريا خىداينىڭ
 امرى بىرلە (يَلْتَقِيَانِ) بىر بىرسىنە بولۇڧىرلر اول ايكى دريا فارس دىنگىزى
 بىرلە روم درياسىدىر كىم بىر بىرلە بىر بىرسىنە بولۇڧورلر (بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ) اول
 ايكى دريانىڭ آراسىدە بىر مانع و پىردە باردىر يعنى جىزىرلر و آطلولر باردىر كىم
 شول سىببىلى (لَا يَبْغِيَانِ) بىر بىرسىنە ھىچوم ايتىمەسلر آنلر يعنى بىر بىرسىنە قوشولماسلر

بىشئ من نعمائك ربنا»
 دىوب يعنى اى پرورد
 دكارمىز بىز سىنىڭ ھىچ
 بىر نىمىتىڭنى يالغانفە
 تونمايمىز دىوب جواب
 بىردىلر سىلر ھىچ بىر
 جواب بىرماينچە تىك
 تو، دىڭز دىدى تىسىر.

تاكم هر ايكسینك خاصیتلری باطل یولور ایدی یاکه مقرر ایتولمش چیکلرندن
 اوتمه سلر و اوشبو دربالرنك بولماقی خلايقفه كوب فائده لیدر و خداينك نعمتیدر
 (فَبَايَ الْاٰمِّ رَبِّكُمَا) بس پروردگارگزنك اوشبو نعمتلرندن فايوسينه (تَكْذِبَانِ)
 سزلىر انكار قیلورسز (يَخْرُجُ مِنْهَا الْوَلُو) چقار اول ايکی دینگزدن ينجو
 (وَالْمَرْجَانُ) هم مرجان یعنی طوزلی دریادن ينجو چقار و طانلی دریادن مرجان
 چقاركم آنلر برله زینتله نورسز هم صانهاق و آلباق برله فائده حاصل قیلورسز
 بس آنلرنك چقمانی خداينك نعمتیدر (فَبَايَ الْاٰمِّ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ) بس ربگزنك
 نعمتلرندن فايوسینی تکذیب قیلورسز و یالقانغه توتارسز (وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنشَآتُ)
 هم خدای تعالی نك تصرفنده بولغوچیدر یاگما یورتولمش کیمهلرنی سورمهك
 و یورتمهك (فِي الْبَحْرِ) دریاده (كَلَّاَعْلَامُ) اولرغلقه طاوولر کبی بولغوچی کیمهلرنی
 و کارابلرنی یورتمهك بندهلرنك فائدهسی اوچونكم بوهم خداينك اولوغ نعمتیدر
 (فَبَايَ الْاٰمِّ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ) بس ربگزنك نعمتلرندن فايوسينه انكار قیلورسز
 (كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ) بیر اوزرنده بولغان جان ایهسینك بارچهسی فانی وهلاك
 بولغوچیدر هیچكم ترك قالماس (وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ) و بانی فالور
 هیچده فانی بولماس پروردگارگنك ذاتی (ذُو الْجَلَالِ) عظمت و اولوغلق
 ایهسی بولغوچی ذات (وَالْاَكْرَامِ) هم حرمتلی اینمهك ایهسی بولغوچی یعنی
 اوز فضلنی برله تلگان بندهسینه اكرام اینکوچی (فَبَايَ الْاٰمِّ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ)
 بس ربگزنك نعمتلرندن فايوسينه انكار قیلورسز و اشانماسسز (بَسْئَلُهُ) صورار
 اول خدای تعالی دن اوزینك حاجتینی (مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرده هم
 بیرده بولغان کیمهلر همه لری آگما محتاجدر (كُلُّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ) هر وقتده
 اول خدای تعالی برایشنی توزومه کده و بوادرمانده در محتاجنك حاجتینی بیورر
 عاجزلرگه یاردم قیلور صرغاونرغه شفا بیورر قایغولیلرنی شاد ایلر (فَبَايَ
 الْاٰمِّ رَبِّكُمَا) بس پروردگارگزنك نعمتلرندن فايوسينه (تَكْذِبَانِ) انكار قیلورسز
 (سَنَفَرُّغُ لَكُمْ) نيزدركم حساب قیلورمز سزلىرنی (اَيُّهُ الثَّقَلَانِ) ای ايکی گروه
 یعنی آدمیلر و پریلرکم ايکی اولوغ طائفهلردر (فَبَايَ الْاٰمِّ رَبِّكُمَا تَكْذِبَانِ)
 بس ربگزنك نعمتلرندن فايوسینی یالقانغه طوتارسز (بَا مَعَشَرَ الْجَنِّ وَالْاِنْسِ)
 ای پریلر هم آدمیلر گروهی (ان استطعتم) ا اگر قادر بولسه گزسز و کوچكسز
 يتسه (ان تنفذوا) اوتوب چقماقگزه و قاچماقغه (مَنْ اَفْطَارَ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ)

(۱) دېمىشلردىكىم قىلغان
 عمللاردىن سۇال ايتو
 لماونىڭ سىبى شولدىكىم
 خىداي تىعالى اوزىنىڭ
 علم قىدىمى ايلە آنلرنىڭ
 بارچە احوالىنى بلور
 ھىم كراما كاتىبىن فر-
 شتەلىرى عمل دىقتىرلىر-
 ىنە يازغان بولورلىر
 حتى فرشتەلىر آدمىلردىن
 وپرىلردىن فلان اشنى
 اشلەدىگىمى دىيۇب
 صوراماسلىر بلىكە
 صورامانىچە آنلرنىڭ
 علامتىلردىن بلورلىر
 اوشبو آيت ايلە ھجر
 سورھىنىڭكى (فوربك
 لىنسا لىنھم اجمعىن) آيت
 كرىمە سى آراسىندە
 منافات يوقىدىر زىرا كە
 اول آيتدەكى سۇال
 قىلورمىز بارچەسىدىن
 دىيىكىدىن مراد شولدىكىم
 آنلردىن فلان گىناھى
 نى اوچون اشلەدىگىمى دىيۇب
 صورالور فلان گىناھى
 اشلەدىگىمى مودىيۇب صو-
 رالماس ياكە ايكى
 آيت كرىمەنى شويىلە
 توفىق ايداوركىم قىيامت
 كورىندە بعض موطندە
 سۇال ايدلور وبعض
 موطندە ايدلماس ياكە
 براونىڭ اشلەگان اشلىرى
 طوغرىسىدە ايكىنچىدىن
 سۇال ايدلماس والله اعلم تىيان.

كوكلرنىڭ ھىم يىرلرنىڭ چىتىلردىن (فَانْفُذُوا) بس اونوكىزىز وچغوب كىتىگىز يعنى
 ا گر خداينىڭ قىياسىدىن يا كە اولومدىن قاچوب كوكنىڭ ھىم يىرنىڭ چىتىدىن اوتوب
 وچغوب كىتا آلسەگىز كىتىگىز ھىم قاچىگىز (لَا تَنْفُذُونَ) اوتوب چقا آلماسسىز
 سىزلىر البتە (الْأَسْلُطَان) مگر بىرتىسلط وغلە بىرلە گىنە قاچا آلورسىز لىكىن
 سىزلىردە اول قۇت وىتسىلط يوقىدىر ھىر يىرگە بارىسەگىز اولوم سىزنىڭ آرتىگىزدىن
 بارور ھىچدە قاچوب قورتولا آلماسسىز (فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس
 پىروردىكارگىزنىڭ نىعمىتىلردىن قايسىنىنە انكار قىلور سىزاي آدمىلر وپرىلر (يُرْسَلُ
 عَلَيْكُمَا) بىبارلىشى بولور سىزلىردىن ھىر ايكى گروھنىڭ عاصىلىرى ومشركلىرى
 اوزرىنە (شَوَاطِئُ مِنْ نَارٍ) اوطىدىن بولغۇچى خالص يالقون (وَنَعَاسٍ) ھىم قارا
 توتون يعنى گاما يالقون بىرلە وگامى توتون بىرلە آنلرنى عذاب قىلورلىر (فَلَا
 تَنْتَصِرُونَ) بس ياردىم ايتوشە آلماسسىز وپىرگىزدىن عذابى كىتارە آلماسسىز
 (فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس رىبگىزنىڭ نىعمىتىلردىن قايسىنىنى تىكىدىب قىلورسىز
 (فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ) بس ھىر قاچىغان بارلىسە كوك يعنى فرشتەلىر اينىك اوچون
 كوكنىڭ ايشىكلىرى آچولسە (فَكَانَتْ) بس بولسە (وَرَدَّةً كَالدَّهَانِ) بىر قىزل گىل
 كىبى باغ اوخشاشلى بولغۇچى يعنى تورلى نوسلىردە بولوب يالطراب طورسە
 (فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس پىروردىكارگىزنىڭ نىعمىتىلردىن قايسىنىنە سىزلىر انكار
 قىلورسىز (فَبِئْسَ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ كَانَتْ) بس شول كوندە (لَا يُسْتَلُ) صورالمىش بولماس (عَنْ ذَنْبِهِ)
 قىلغان گىناھىدىن (انسى) آدمىلر (وَلَا جَانٌ) دىخى پىرىلر (۱) يعنى آنلردىن بلور
 اوچون صوراماسلىر زىرا كە آنلرنىڭ قىلغان گىناھلىرى معلوم وىعمل دىقتىرلىرىنە
 يازلىغان بولور صوراماق ھاجىت بولماس بلىكە عتاب وىشلەتە اوچون گىنە صورالور
 (فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (يعرف المجرمون) طانىولمىش بولورلىر مشركلىرى
 قىيامتدە (بىسىماھىم) علامتىلى بىرلە كىم يوزلىرى قارا بولور وكوزلىرى كوك بولور
 (فَبِئْسَ مَا كَانُوا يَكْفُرُونَ) بس طوتولمىش بولورلىر آنلر (بِالنَّوْاصِي) ما كىلاى ساچلىرى بىرلە
 (وَالْأَفْقَامِ) ھىم آياقلىرى بىرلە يعنى زىبانىلر آنلرنى ما كىلاى ساچلىرىدىن طوتوب
 سودراب تىموغغە ايلتورلىر و آياقلىرىدىن طوتوب يوز توبان آنلرنى اوطقە طاشلارلىر
 (فَبَايَ آلاءِ رَبِّكُمَا) بس پىروردىكارگىزنىڭ نىعمىتىلردىن قايسىنىنە (تُكَذِّبَانِ) سىزلىر
 انكار قىلورسىز مشركلىرىنى تىموغغە سالغاندىن صوك فرشتەلىر آنلرغە ايتورلىر
 (هَذِهِ) اوشبودر (جَهَنَّمَ الَّتِي) شوندا بىن تىموغ كىم (يُكْتَبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ) يالقانغە

سۇال ايدلماس والله اعلم تىيان.

طونار ایدیلر آنی مشرکلر و آڭا اشانماس ایدیلر (بَطُوفُونَ) طواف قیلورلر
 نوحی مشرکلر (بَيْنَهُمَا وَبَيْنَ حَبِيمٍ اُن) نوحی اوطی برله اسیلگی بیک قَوْلُی
 بولغان اسی صو آراسنک یعنی هر قایچان اوطنک یاندرماقندن طاقتنسز بولوب
 فریاد ایتسهلر آنلر فیایب تورغان اسی صو اچینه سالورلر تاکم بارچه
 اعضالری قورلورلر آندن چفاروب ینه اوطقه سالورلر اوشبو طریقه اوط برله
 اسی صو آراسنک آنلر طواف ایتهلر (فَبَايَ الْاَمِّ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (وَلَمَنْ خَافَ)
 و بولغوجیدر شول کسه گه کم قورقدی (مَقَامَ رَبِّهِ) پروردکاری قاشنده تورودن
 یعنی خدای تعالی نڭ حسابندن قورقوب گناهنی قویغان کشیلر گه بولغوجیدر
 آخرتنه (جَنَّتَانِ) (١) ایکی جنت یعنی آنلرغه جنت باقهلرندن ایکی باقهلر
 بیلور (فَبَايَ الْاَمِّ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (ذَوَانَا اَفْنَانِ) بولغانلر و آغاچلر ایسه سی
 بولغوجیدر اول ایکی باقهلر یعنی آنک هر تورلی یمشدر بولور (فَبَايَ الْاَمِّ رَبِّكُمَا
 تُكَذِّبَانِ) (فِيهَا عَيْنَانِ) بولغوجیدر اول ایکی جنته ایکی چشمه (تَجْرِيَانِ)
 آقارلر اول چشمهلر جنت اهلی نلر گان طرفلرغه برسی تسنیم و برسی سلسبیل
 چشمهلر بیدر (فَبَايَ الْاَمِّ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس ربڭنڭ نعمتلرندن قایوسینه انکار
 قیلورسز کم سز نڭ اوچون شوندا این راختلر و لذتلر حاضرلادی (فِيهَا مِنْ كُلِّ
 فَاكِهَةٍ) بولغوجیدر اول جنتلرده هر تورلی یمشدن (زَوْجَانِ) ایکی صنف برسی
 دنیا داغی کیی و برسی میچ کوز کورمه گان و قولاق ایشتمه گان بولور (فَبَايَ الْاَمِّ
 رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (مُتَكَبِّرِينَ) طایانغوجیلر بولورلر جنت اهلی اول جنتلرده (عَلِيَّ
 فَرِشٍ) شوندا این نوشه کلر اوزرینه کم (بَطَّائِنُهَا) آنلر نڭ آستارلری بولور (مَنْ
 اسْتَبْرَقَ) محکم توقواغان اصلدن و طشلری نوردن بولور (وَجَنَّ الْجَنَّتَيْنِ دَانِ)
 هم اوشبو ایکی جنت آغاچلرینڭ یمشدری شوڭا یقیندر کم اولتورغان هم یاطقان
 کشینڭ قوی آنلرغه ایرشسه و دیمشلردر کم اگر جنته گی کشی یاطقان اورنندن
 بر یمشدری آرزو قیلسه آغاچنڭ بولغانی اوز اوزندن ایگولوب آڭا یقین
 کیلور اول یمش آنک آغزینه کرور (فَبَايَ الْاَمِّ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ
 الطَّرْفِ) بولغوجیدر اول جنتلر نڭ منزللرنده قصه کوزلی بولغان حوریلر یعنی
 ایرلرندن باشقعه کوزلری نوشمه گان حور قزلری کم (لَمْ يَطْمِئِنَّ) نیکمه دی و ایرشمه دی
 اول حوریلرغه (انس) آدمیلر (قَبْلَهُمْ) آنلر نڭ ایرلرندن الگاری جنته (وَلَا جَانِ) هم
 نیکمه دی آنلرغه پریلر یعنی آنلرغه میچ مَنڭ قوی نیککان بولماس (فَبَايَ الْاَمِّ

(١) خدای تعالی دن
 قورقوب آڭا مخالفتنی
 قویغان هم طاعت و عبادت
 - که دا بویچلیق ایتکان
 کسه لر گه ایکی جنت
 بولور برسی خدای دن
 قورقوجی آدمیلر
 اوچون و برسی خدای دن
 قورقوجی پریلر
 اوچون زیرا که خطاب
 هر ایکی گروهه در
 یا که آنلر دن هر کسه گه
 ایکی جنت بولور بر
 جنت اعتقادی اوچون و بر
 جنت عملی اوچون یا که
 بر جنت طاعت و عبادت
 لری اوچون و بر جنت
 گناهنن طیلولغانی اوچون
 یا ایسه بر جنت عملینڭ
 اجر و ثوابی و بر جنت
 خدای تعالی نڭ فضل
 بولور یا که بر جنت
 روحانیه و بر جنت
 جسمانیه بولور والله
 تعالی اعلم تبیانندن

رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس پروردگار كُزْنِكَ اوشبو نعمتلرندن فايوسيني يالفاغه پوتارسز
 اى آدميلر وپريلر (كَانَيْنِ الْيَاقُوتِ) گويا كه اول حوريلر ياقوتدر صافلقده
 ولطافته (وَالْمَرْجَانِ) هم مرجاندر پا كيزه لك ونزا كتده (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ)
 (هَلْ جَزَاءُ الْأَحْسَانِ) ايا ايند گولك ايتمه كنگك جزأسى بولورمو (إِلَّا الْأَحْسَانُ) مگر
 ايند گولك ايتمه كنگه بولور يعنى ايند گوعملنگك جزأسى جنتدر هم جنت نعمتلر يدر (فَبَيِّبِ
 الْأُمَّ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (وَمَنْ دُونَهُمَا جَنَّتَانِ) واوشبو ذكر ايتولمش ايكي جنتدن باشقه
 ينه ايكي باقچه باردرد اولگى ايكي جنت صافى آلتوندن سابقلر اوچوندر و صوگى
 ايكي جنت صافى كوشدن اصحاب اليبيلر اوچوندر ديمشلر (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا
 تُكَذِّبَانِ) (مَدَاهَا مَتَانِ) غايت باشلكنن فاراغه ماييل بولغوچى ياشل توسيللردر
 اول ايكي جنت (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (فِيهَا عَيْنَانِ نَضَّاحَتَانِ) بولغوچيدر
 اول ايكي جنتده صو برله قايىب طورغوچى ايكي چشمه (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا
 تُكَذِّبَانِ) (فِيهَا فَاكِهَةٌ) اول ايكي جنتده نورلى يمش بولغوچيدر (وَنَخْلٌ) هم خرما
 آغاچلرى باردرد (وَرُمَّانٌ) دغى انار يمشى باردرد (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ)
 بس ربكُزْنِكَ نعمتلرندن فايوسيني تكذيب قيلورسز كم جنتده سز لرگه اوشبو
 قدر نعمتلر ويمشلسر عطا ايدار (فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حَسَانٌ) اوشبو دورت جنتلرده
 باردرد كوركام بوزلى بولغوچى صايلانمش واختيار ايتولمش حوريلر (فَبَيِّبِ الْأُمَّ
 رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس ربكُزْنِكَ نعمتلرندن فايوسينه انكار قيلورسز كم سز لرگه
 جنتده حوريلر بيرور (حور مقصورات) ياشرلمش حور قزلر يدر (فِي الْغِيَامِ)
 چادرلر اچنده (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ) (لَمْ يَطْمِئِنَّ) نيكه دى وايرشه دى
 اول حوريلرغه (اَنْسَ قَبْلَهُمْ) آدميلر آنلرنك اوز ايرلرندن الگارى (وَلَا جَانٌ)
 هم نيكه دى آنلرغه پريلر (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس پروردگار كُزْنِكَ
 نعمتلرندن فايوسينه انكار قيلورسز كم سز لرگه جنتده شونداين جنتلر ميسر
 قيلور (مُتَكَبِّرِينَ) طايانغوچيلر بولورلر جنت اهلى جنتده (عَلَى رَفْرَفٍ خَضْرٍ)
 ياشل بولغوچى رفرينه رفرينه طايانا طورغان اورن اسميدر (وَعَبْقَرَى حَسَانِ)
 هم قيمتلى بساطلر وپالاسلر اوزره (فَبَيِّبِ الْأُمَّ رَبُّكُمَا تُكَذِّبَانِ) بس پروردگار كُزْنِكَ
 اوشبو نعمتلرندن فايوسينه انكار قيلورسز اى آدميلر وپريلر (تَبَارَكَ اسْمُ
 رَبِّكَ) اولوغ بولدى سبنك ربكُنگك اسمى (ذِي الْجَلَالِ) عظمت واولوغلق ايهسى
 بولغوچى ربك (وَالْاَكْرَامِ) (١) هم حرمتملك ايهسى بولغوچى.

(١) حضرت عائشه رضى
 الله عنها دن منقولدر كه
 پيغمبرمى صلى الله عليه
 وسلم نمازدن فارغ
 بولغاچ « اللهم انت
 السلام ومنك السلام
 تباركت يا ذا الجلال
 والاکرام » ديه چك مقدار
 اولتورور ايدى تيبان.

سورة الواقعة مكية وهي ست وتسعون آية

۵۵ جی سورہ وافته سورہ سی مکہ ۵۶ نازلدر ۹۶ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(اذا وقعت الواقعة) یاد فیقل ہر فایجان واقع بولسہ واقع بولفوجی یعنی قیامت قائم بولسہ (لیس لوقتیا کاذبہ) یوقدر اول قیامتک واقع بولماقندہ وکیلہ کندہ ہیج ہر بالغان یعنی البتہ واقع بولسہ کیرہ کدر (خافضة) نوشورگوچیدر ہر گر و ہنی اسفل السافلین گہ عدل یوزندن (رافعة) کونہرگوچیدر ایکنچی گر و ہنی اعلا علیین گہ فضل یوزندن (اذا رجعت الارض رجاً) یاد فیقل ہر فایجان حرکت ایتدرلمش وسلکتولمش بولسہ بیرنی ہرسلکوتمہک شول طریقہ کم آنک اوستنک بولغان بنالر وعمارنلر بارچہ سی خراب و ویران بولسہلر (وبست الجبال بساً) ہم سورلمش بولسہلر طاولر ہر سورمہک تا کم تمام واطلوب پارہ پارہ بولسہلر (فكانت هباءً منبثاً) بس بولسہلر اول طاولر وئہورلسہ طارالمش وصاچولمش طوزان بولوب (وکنتم) ہم بولسہ کز سز ای مکلفی بنلر شول وقتدہ یعنی قیامتدہ (ازواجاً ثلثه) اوچ صنفلر یعنی اوچ توری بولوب بولسہ کز (۱) ہر صنفی (فاصحاب الیمینہ) بس اوک قولنک ایہلری (ما اصحاب الیمینہ) نی نرسہدر اوک قولنک ایہلری بوسوز آنلر نی تعظیمدر یعنی «نی اولوغ کمسہلردر اول اصحاب الیمینلر آنلر حضرت آدم علیہ السلامک آرقاسندن خدای تعالی ذریتلر نی چقازغان وقتدہ حضرت آدمک اوک باغندہ طورغان کمسہلردر شول سببلی آنلر نی اصحاب الیمین» دیورلر یا کہ عمل دفترلری اوک قوللرینہ بیرلگان کمسہلردر یا کہ «اصحاب الیمین» دیبہک «جنت اہلی» دیبہ کدر زیرا کہ جنت عرشنک اوک طرفندہدر (واصحاب المشئمة) ہم صول قول ایہلر (ما اصحاب المشئمة) نی نرسہدر صول قول ایہلری آنلر اخراج ذریات وقتندہ آدم علیہ السلامک صول باغندہ طورغان کمسہلردر شول جہندن آنلر نی «اصحاب الشمال» دیورلر یا کہ عمل دفترلری صول قوللرینہ بیرلگان کمسہلردر یا کہ «تموغ اہلی» دیبہ کدر کم تموغ عرشنک صول باغندہدر بعضلر اصحاب المشئمة شوملق ایہلری یعنی: «شوم وخیرسز بولغان گروہ دیبہ کدر» دیورلر «مشئمة تشامدن ومیمنہ یمن وبرکندن مأخوذر» دیورلر اول تقدیردہ «اصحاب الیمینہ» دیبک خیر وبرکت

(۱) اوچ گروہنک ہر سی اصحاب الیمین و ہر سی اصحاب الشمال و ہر سی سابقونلردر حضرت ابن عباس رضی اللہ عنہمادن منقولدر کہ «اصحاب الیمین شول کمسہلردر کم آدم علیہ السلامک صلبندن ذریتی اخراج ایتولگاندر، حضرت آدمک اوک باغندہ نوروب اللہ تعالی آنلرک حقتدہ بوللر جنتدہدر» دیدی و اصحاب شمال شول کمسہلردر کم «اخراج ذریات وقتندہ حضرت آدمک صول باغندہ نوروب اللہ تعالی آنلرک حقتدہ ناردہدر» دیدی خزینۃ الاسرار.

ایہلری دیمک بولور (وَالسَّابِقُونَ) و اوظوچیلر ہم بارچہ نوملردن الگاری بولفوجیلر درجہ و مرتبہ ده یا کہ جنتکہ ہمہدن الگاری کرگوچیلر (السَّابِقُونَ) سبقت اینکوچیلر و الگاری بولفوجیلردر ایمان کیلتورمه کده یعنی «همہدن اوّل ایمان کیلتورگان کسمه لردر فرعون قومندن مؤمن بولغان خر قبل هم حیب النجار هم ابوبکر الصدیق و علی المرتضی رضی الله عنہم» کیبی یا کہ سابقون اهل قرآندر یا کہ صوغش صفندہ سبقت اینکوچیلردر یا کہ تکبیر تعریبه گہ ایرشکوچیلردر (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (المقربون) یقین اینتولمشلردر رحمتکہ و کرامتگرگہ (فی جنات النعیم) نعمت ایہسی بولغان باقہ لردہ و جنتلردہ (ثَلَاثَةٌ مِنَ الْأُولَئِينَ) اولوغ و کوب بولغان گر و ہدر آنلر اوّلگیلردن یعنی اوّلگی پیغبرلردن ہم امتلرندن (وَقَلِيلٌ مِنَ الْآخِرِينَ) ہم آزغنه جماعتدر صوکیلردن یعنی محمد علیہ السلام امتلرندن حاصل معنا شولدرکہ اوّلگی امتلردن بولغان سابقینلر اوشبو امتدن بولغان سابقونلردن کوبره کدر و اوشبو سابقونلر جنتلردہ بولفوجیلردر (عَلَى سُرُرٍ مَوْضُونَةٍ) توری اصل طاشلر برلہ بیزہ نلمش تختلر و کرسیلر اوزرندہ (مُتَّكِنِينَ) طایانفوجیلر (عَلَيْهَا) اول تختلر اوزرینہ (مُتَقَابِلِينَ) بر برینہ قارشی بولغانلری حالده (يَطُوفُ عَلَيْهِمْ) طواف فیلورلر آنلر اوزر یعنی آنلرغہ خدمت ایتمہک اوچون تیکرہ لرنده یورورلر (وَلَدَانِ مُخْلِذُونَ) یاشلک صورتی اوزرہ منگو قالدلرلمش یاش اوغلانلر یعنی ہمیشہ اول خدمتچیلر یاش اوغلان بولوب تورورلر ہیچده اوسمه سلر زیرا کہ خدمتکارک اوچون یاش اوغلانلر مناسبدر و آنلر جنت اهلینک تیکرہ لرنده طواف ایتمہلر (بِأَكْوَابٍ) کوزہ لر برلہ (وَأَبَارِقٍ) ہم قومغانلر برلہ (وَكَأْسٍ مِّنْ مَّعِينٍ) ہم شرابدن طوی بولغان کاسہ لر برلہ آنلرغہ صونارلر (لَا يُصَدَّعُونَ عَنْهَا) باش آغرقی طارنماسلر آنلر اول شرابنی اچمہک سببلی یعنی دنیا شرابلری کیبی خباری بولماس و باشنی آغرتنرماس (وَلَا يَنْزِفُونَ) ہم ایسروب عقلسز و هوشسر بولماسلر اول شرابنی اچمہک برلہ (وَفَاكِهِةٍ) دخی طواف ایتمہلر اول اوغلانلر آنلرغہ توری یمش لر برلہ (مِمَّا يَتَخَيَّرُونَ) شول نرسہدن کم اختیار فیلورلر و صابیلارلر آنی جنت اہلی اوزلری (وَلَعْمٍ طَيْرٍ) ہم قوش ایتی برلہ طواف فیلورلر (مِمَّا يَشْتَهُونَ) شول نرسہدن کم اشتہا فیلورلر و آرزو ایتمہلر آنلر یعنی قوش ایتمہلرینک فی کیفیتندہ پشورلگانینی تلہسہلر شونی کیلتورورلر (وَعُورٍ عَيْنٍ) ہم کیلورلر اول سابقونک خدمت لرنہ جنتدہ آق یوزلی

وایرکن کوزلی بولفوجی حور فزلی (کامثال اللؤلؤ المكنون) صدق اچندہ
 اورتولمش قیمتلی انجو اوخشاشلی بولفوجیلر کم هیچ طوزان فونماغان وکشی کوزی
 نوشمه گان بولورلر (جزاءاً) جزاء بیرمهک جزایرورمز آنلرغه اوشبو نعمت وکرامتلی
 (بما كانوا يعملون) شول نرسه سببلی کم اشلر بولدیلر وعمل قیلدیلر دنیاده
 (لا یسمعون فیها) ایشته سیر آنلر جنتده (لفوا) بی هوده وبوش سوزنی (ولانائباً)
 هم گناغه سبب بولفوجی سوزنی سوگوشمهک وقباحت سوزلر ایتوشمهک کبی
 (الاقبالاً) مگر ایشتورلر آنلر جنتده شول سوزنی (سلاماً سلاماً) یعنی همیشه
 بر برلرینه سلام ایتورلر هم فرشتهلر آنارغه سلام ایتورلر (واصحاب الیمین) واوڭ
 قول ایهلری (ما اصحاب الیمین) نی نرسه در اوڭ قول ایهلری یعنی الوغ و مکرملر
 هم آنلر بولفوجیلر در (فی سدر مخضود) تیگه نه کسز سدر آغاچلرینڭ کوله گه سنده
 (وطلح منضود) هم یمش برله طولی بولفوجی موز آغاچینڭ کوله گه سنده (وظل
 ممدود) دخی صوزو امش ودایم بولغان کوله گه لکده کوله گه دن مراد راحتدر
 دیمشلیر یعنی همیشه راحتده بولورلر (وما مسکوب) دخی عدن جنتندن فوبولفوجی
 بولغان صونڭ یاننده (وفاکفة کثیرة) هم کوب یمشلرده (لامقطوعة) کیسولمش
 توگلدر اول یمشلیر یعنی هیچ بر زمانده منقطع بولماس همیشه اوسوب طورور
 دنیا یمشلیری کبی جای کونینه گنه خاص بولماس (ولا ممنوعة) دخی طیولمش
 توگلدر یعنی اصحاب یمیننی اول یمشلیرنی آشادن هیچ کم منع ایتمهس اوز اختیارلر نه
 بولور (وفرش مرفوعة) هم بلند قیمتلی بولغان فراشلر وتوشه کلرده بولورلر آنلر
 یا که فراشلردن مراد جنتده گی خاتونلردر (انا انشاءناهن) درستلکده بز یارانلق
 اول جنت خاتونلرینی (انشاءاً) بر یارانماق یعنی آنلرنڭ همه لرینی بر یاشده
 یاش فزلیر فیلورمز فارچقلمر هم جنتکه کرگانه یاش فز بولورلر (فجعلناهن)
 بس قیلدق بز آنلرنی (ابکاراً) باکره فزلیر یعنی ایرلری آنلر برله صحبت قیلغان
 صایون آنلرنی باکره طابارلر (عرباً) ایرلرینی سویگوچیلر و آنلرغه عاشق
 بولفوجیلر قیلدق (انراباً) همه لرینی بر قرداش وبر یاشده بولفوجیلر قیلدق (۱)
 واوشبو نعمتلیر حاضر ایدلمشدر (لاصحاب الیمین) اوڭ قول ایهلری اوچون
 (ثلة من الاولین) بر گروهدر اوڭ لگیلردن اول اصحاب الیمین (وثلة من الاخرین)
 هم بر گروهدر صوکیلردن (واصحاب الشمال) وصول قول ایهلری کم اوچنچی
 صنفدر (ما اصحاب الشمال) نی نرسه در صول قول ایهلری یعنی نی خوروذلیل

(۱) یعنی مهلری اوتوز
 اوچ یاشلک بولورلر
 ایرلر هم شویله بولورلر
 یاشلکده اولگان فز
 بالا هم جنتده اوتوز
 اوچ یاشلک بولور آنی
 جنت اهلندن بره وگه
 کپاوگه بیرورلر فارچقلمر
 هم شول یاشده بولورلر
 اگر ایرلری جنتده
 بولسه آنلرنی اوز
 ایرلرینه بیرورلر ایرگه
 برده بارماغان بولسه لر
 یا که ایرلری نموغ
 اهلندن بولسه آنلرنی
 هم جنتده گی کشیلرگه
 نکاحلاب بیرورلر اگر
 دنیاده کوب ایرگه
 بارغان بولسه لره مهلری
 جنتده بولسه ابڭ آخرغی
 ایرینه بیرلور یا که
 اوزی تله گانینه بیرلور
 تفسیر حسینی

هم اعتبارسز گروهدرکم آنلر آخرتده بولغوجیلدر (فی سوم) یاندرغوجی اوطک
یاکه بیک اسسی بولغان کویدرگوجی جیلده (وحیم) هم بیک اسسی صوده اوطک
هم اسسی صونک کویدرمه کندن تمام طاقتسز بولغاچ کوله گه لککه صفورلر
(وطل من یحوم) هم فارانتونندن بولغوجی کوله گه ده بولورلر آنلر یا که یحوم
اوطن بولغان بر طاودر شونک کوله گه سنده بولورلر (لابارد) صوق توکلر
اول کوله گه باشقه کوله گه لر کبی (ولاکریم) هم راحتلاندرگوجی وفائده بیرگوجی
توکلر واوشبو عذابلر آنلرغه شول چهندندرکم (انهم کانوا) درستلکده آنلر
بولدیلر (قبل ذلك) اوشبودن الگاری دنیا ده (متر فین) نازو نعمت اچنده تر بیه لشمشلر
ونفسلری تله گان بر اشنی اشلر بورگوجیلر بولدیلر (وکانوا یصرون) هم
دایه چیلق فیلور بولدیلر آنلر (علی العنث العظیم) اولوغ بولغوجی گناه اوزرینه
کم شرک و کفردر یا که «قیامت بولماس» دیوب یالغانغه آنط ایندر بولدیلر
آنلر (اذا متنا) ایا هر فایجان اولسه ک بز (وکننا ترابا) هم چروب توفراق
بولساق (وعظاما) دخی اینسز وتیریسز قوروغ سویه کلر بولوب فالساق (اذا
لمبعوثون) ایا بزلر قوبارلمشلر بولورمز فبرلمزدن ویکادن ترلورمز مو کم
بو بیک عجب اشدر (او ابائنا الاولون) ایا هم بزلرنک اولگی آتالرمزده ترلورلر مو
بو اش عقلدن بیک یراقدر دیور ایدیلر (قل) اینکل سین ای محمد علیه السلام
اول مشرکلرگه جوابده (ان الاولین) درستلکده اولگیلر (والآخرین) هم صوکیلر
(لمجموعون) البته جمع ایتولمشلردر و جبولغوجیلردر (الی میقات یوم معلوم) بر
معلوم کوننک میقاتی صاری یعنی قیامت کوننده همه لرکز محشر یرینه جبولساگز
کیره کدر حساب و جزاء اوچون (ثم انکم) صوکره درستلکده سزلر (ایها الضالون
المکذوبون) ای حشر و قیامتنی یالغانغه توتقوجی توغری بولدن آداشقوجی
و آزغوجی کیمسلر یعنی ای مکه مشرکلری درستلکده سزلر (لاکلون) البته آشاوچیلرسز
نموغه (من شجر من زقوم) زقوم آغاچینک یمشندن (فہالتون) بس طولتورغوجیلرسز
(منها البطون) اول زقوم یمشندن قارنلرگزنی (فشاربون) بس اچکوچیلرسز
(علیه) اول زقوم یمشی اوستینه (من الحیم) اسسی صودن مرویدرکه نموغ
اهلی نموغه آچلق عذابینی طارنورلر آچلقدن تمام طاقتسز بولغاچ آنلرغه زقوم
یمشینی یرورلر قورصاقلری طولغاچه اشارلر آندن صونک آنلرغه صوسزلق
غالب بولور زبانیلر آنلرغه حمیم صووبینی یرورلر آنلر اول حمیمینی اچهرلر

(فشار بون) بس سز لر اچكوچيلرسز آنى (شرب الهم) نېچه مدت صو اچمى
 نورغان ووصوفاغان نولهرنك اچمه كلرى كىمى هم نى قدر اچسه لرده آنلرنك
 صوسزلقلرى باصولماس (هذا) اوشبو طعام وشراب (نزلهم) اول نموغ اهلينه
 نارتق و بوله كىر (يوم الدين) جزا كوننده يعنى فوناق آلدينه اول كيلگاچه
 ماحضرنى ايوده حاضر بولغان نرسه نى قوبارلر شونك كىمى آنلرغه هم نموغه اول
 بىرلگان ماحضر زقوم بىشى برله هميم شرابى بولور (نحن خلقناكم) بىر ياراندىق
 سزنى ويوقىدىن بار ايتدىك اول مرتبه ده (فلولا تصدقون) بس نى اوچون سز
 اوشانماسسز ايكنچى مرتبه ياراتماقغه اولگاندىن صوك نىرگزمه ككه زىرا كه
 اول باشده يوقىدىن بار قىلوغه قادر بولغان ذات البته اولگاندىن صوك كىرى
 نىرگزمه ككه قادر در (افرايتم) ايا بس كورد كزمو خبر بىر كز (ماننون) شول
 نرسه دنكم قوبارسز وصالورسز آنى خانونلر رحيمنه يعنى مېنى صوى (انتم
 تخلقون) ايا سز لر يارانورسزمو ياش بالانى اول مېنى صووندىن (ام نحن الخالقون)
 يا ايسه بىر يارانقوچىمزمو (نحن قدرنا) بىر تقدىر ايتدىك (بينكم الموت) سز نك
 آرا كزده اولومنى يعنى هر كمنك اوله چك وقتىنى مقرر ايله دك (وما نحن بمسبوقين)
 وايماسمىز بىر سبقت ايتولمىشلر يعنى هيچ كم بىز نك حكيمزدن اوزا آلماس و تقدىر
 ايتولمىش اولومدىن قاچا آلماس بىز اول اولومنى سز لر گه تقدىر ايله دك (على ان
 نبدل) تاكم آلسد رماقمز اوچون (امثالكم) سز نك اوخشاشلر كزنى يعنى سزنى
 اولتوروب اورنكزغه باشقه كشىلرنى كىلتورمه نىز اوچون (وننشككم) هم
 ياراتماقئىز اوچون سزنى ايكنچى مرتبه (فيا لاتعلمون) شول صورتده كم سز لر
 بله سسز آنى (ولقد علمتم) و تحقيق بلد كز سز اى مشر كلر (النشاة الاولى)
 اولگى يارانولماق كزنى يعنى اول مرتبه ده سز لرنى خداى ياراتقان ايد كىنى
 سز لر بله سز (فلولا تذكرون) بس نى اوچون ياد قىلماسسز خداى تعالى نك
 قدرتىنى وكوچى يتمه كىنى سز لرنى ايكنچى مرتبه ياراتماقغه اولگاندىن صوك
 نىرگزمه ككه (افرايتم) ايا كورد كزمو خبر بىر كز (مانتحرثون) شول نرسه كم
 سز لر اىگارسز واورلقنى بىر كه ساچارسز (انتم تزرعون) ايا سز لر اوسد ره سزمو
 اول اورلقنى و بولدره سزمو آشلقنى (ام نحن الزارعون) يا ايسه برلر اوسد رگوچىمزمو
 يعنى البته سز اوسد ره سسز حرث و ساچماق بنده اشيدر زرع و اوسد ره مك
 خداى تعالى دندر (لونها) اكر تله ساك بىز (لجعلناه) البته قىلورمز اول

ایگونی (حطاماً) اور لقسز فوروغ صلام (فظلتم) بس همیشه سز لر بولورسز
اول اش جینندن (تفککون) عجبیل نورسز و جیریکه فالورسز هم حسرتلنوب
وقایفروب ایتورسز (انا لمغرمون) درستلکنه بز لر فضا و آفہ کورمشلرمز (بل
خن معرومون) بلکه بز لر محروم وامیدسزلرمز رزفدن و آشلقدن دبور
ابدگز (افرايتم) خبر بیرگزسز (الماء الذی) شوندا این صودن کم (تشر بون)
سز لر اچهرسز اول صوفی (انتم انزلتموه) ایا سز لر ایندر دگزمو آنی (من المزن)
آفی بولوطن (ام خن المنزلون) یا ایسه بز ایندر گوچیلرمز مو یعنی البته
سز ایندرمه دگز (لو نشاء) اگر نلسه کبز (جعلناه) فیلورمز اول صوفی (أجابا)
طوزلی و آچی هم اچهرگه یارافسز فیلورمز (فلولا تشکرون) بز سز لر
نی اوچون شکرانه ایتباسسز خدای تعالی گه اوشبو نعمتلر برابرنده (افرايتم)
خبر بیرگز سز ینه (النار التی) شوندا این اولدن کم (تورون) سز لر چقارورسز
اول اوطنی آغاچدن (انتم انشانتم) ایا سز لر یاراند گزمو (شجرتها) آنک
آغاچینی یعنی اوط چقا تورغان آغاچنی (ام نحن المنشئون) یا ایسه بز
یارانقوچیلرمز مو یعنی البته سز لر یارانمادگز (نحن جعلناها) بز قیلدق اول
اوطنی (تذکره) نوموغ اوطنینی ایسکه نوشورمه ککه سبب (ومتاعاً) هم فائده نه
تورغان نرسه قیلدق (للمقویین) مسافرلر گه هم مقیملر گه یعنی همه خلایق آنک
برله فائده نورلر (فسیح) بس تسبیح ایتکل سین (باسم ربك العظیم) اولوغ
بولغوچی پروردکارکنک اسمی برله (فلا أقسم) بس قسم یساد ایتهرمن (بمواقع
النجوم) یولدزلرنک باطا تورغان یاکه توشه تورغان اورنلری برله یاکه قرآن
آیتلرینک اینه تورغان وقتلری برله (وآنه) و درستلکنه شول نرسه کم خدای
آنک برله قسم ایلدی (لقسّم) البته بر آنطدر کم (لو تعلمون) اگر بلسه گزسز
(عظیم) اولوغدر یعنی خدای تعالی اولوغ بولغوچی آنط برله آنط ایتوب
ایتور کم (انه) درستلکنه محمد علیه السلام سز لر گه اوقی تورغان نرسه (لقرآن
کریم) البته اولوغ بولغوچی و فائده سی کوب بولغوچی قرآندر هم اول قرآن
یازلمشدر (فی کتاب مکنون) یاشرلمش و خدای تعالی فاشنده حفظ ایتولمش بر
کتابه یعنی لوح المحفوظه (لایسه) ابرشمه س و مطلع بولماس اول لوح المحفوظه
یازغان نرسه گه (الا المظهورون) مگر کدورات جسمانیه دن پاکیزه بولغوچیلر
یعنی فرشته لر گنه مطلع بولورلر یا که مساس فیلماس و توناس اول قرآنی مگر

طیار نسر لکدن پاک بواغان کسمه لرنه تونار لر دیمکدر یعنی محدث و جنب
کشی هم حایض و نفاسلی خانونلر قرآننی تونماقاری درست نوگلدر مگر غلاف
منفصل برله گنه تونار لر (تَنْزِيلُ) ایندر ایشدر اول قرآن (مَنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالم لرنک
پروردکاری قاشندن (أَفَبِعَذَابِنَا) ایا اوشبوسوز گه یعنی قرآنه (انتم مدهنون)
سزلر اوشانماوچیلر سزمو ای مکه اهلی (وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ) دخی سز قیلور سز
اول قرآندن نصیب کزنی واولوش کزنی (أَنْكُمْ تَكذَّبُونَ) شولکم یالغانه طونار سز
آنی یعنی قرآندن حاصل اینکان بیره کز و نصیب کز آنی تکذیب ایله مکه کدر یا که
مراد رزق کز نک شکرانه سینی یالغانه نوتماق قیلور سز یعنی رزقنی یغور دن
دیپ اعتقاد قیلور سز خدا بدن دیوب بله سسز (فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْحُلُومَ) بس
نی اوچون هر قاچان ایرشسه جان بوغازغه و جفا رغه یافنلا شسه اولگان وقت کزده
(وَأَنْتُمْ حِينْتُمْ) وسزلر شول وقتده (تَنْظُرُونَ) فارار سز (وَوَحْنٌ أَقْرَبُ إِلَيْهِ) ویز
یافتراقمز اول جانی بوغازینه ایرشکان اوله طورغان کسمه گه (مَنْكُمْ) سزلردن
(وَلَكِنْ لَا تَبْصُرُونَ) ولکن سزلر کورمه سسز وبله سسز اول یاقنلقنی (فَلَوْلَا
أَنْ كُنْتُمْ) بس نی اوچون اگر بولسا کز سز (غَيْرَ مَدِينِينَ) جزأ بیرلمش لر گه
باشقه قیامتده یعنی قیامتده سزلر گه جزأ بیرلمه ی طورغان بولسه (تَرْجِعُونَهَا)
نی اوچون قایتار ماس سزلر اول جانی کیری تنگه (أَنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر
بولسا کز سز راست اینکوچیلر حاصل معنا شولدر کم اگر سزلر حشر
و جزأنی انکار ایتمه کزده راست اینکوچیلر بولسا کز نی اوچون جان بوغازغه
کیلگان وقتده شول جانی کیری قایتار ماسسز (فَأَمَّا أَنْ كَانَتْ) بس اگر
بولسه اول اولگان کشی (مَنْ الْمُقَرَّبِينَ) خدای تعالی درگاهینه یقین ایتولمش لردن
یعنی سابقوندن بولسه (فَرُوحٍ) بس آکا بولفوجیدر راحت ویکلک هم شادلق
فبرده (وَرِيحَانٍ) هم بولفوجیدر آکا خوش ایس یا که فرشته لرنک قیبه سی جنتده
(وَجَنَّاتٍ نَعِيمٍ) دخی آکا بولفوجیدر نعمتلردن طولی بولغان جنت باقچه سی (وَأَمَّا
أَنْ كَانَتْ مِنْ أَصْحَابِ الْيَمِينِ) واما اگر بولسه اول وفات بولغان کشی اصحاب
یمیندن (فَسَلَامٌ لَّكَ) بس سلامتک بولفوجیدر سیگا ای شول کسمه کم سین (مَنْ
أَصْحَابِ الْيَمِينِ) اصحاب الیمین جمل سندنسک یا که سیگا اصحاب الیمیندن سلامدر
ای محمد علیه السلام (وَأَمَّا أَنْ كَانَتْ) واما اگر بولسه اولگان کشی (مَنْ
الْمُكَذِّبِينَ الضَّالِّينَ) خدای ورسولنی یالغانه طونقوچی طوغری بولدن آزغوچی

کھسہ لردن (فَنَزَّلْنَا) بس آٹھا بولفوجیدر طارتق و بولاک قبرده (من حمیم) اسی صودن (وَتَصْلِيَةُ جَعِيمٍ) ہم بلور آئی نہوغفہ کرگزمہک فیامتہ (ان هذا) درستلکھ اوشبو ذکر ایتولمش نرسہ یعنی غلابقنک اوج گروہ بولہائی (لہو حق البقین) البتہ راستدر وراستلقندہ ہیج شک یوقدر (فسبح) بس تسبیح ایتکل سین (باسم ربک العظیم) الوغ بولفوجی پروردگارکنک اسمی برلہ پاکہ نماز اوفوغل دیہہ کدر پاکہ سبحان ربی العظیم دیب ایتکل.

﴿ ۱ ﴾ سورة الحديد مدنیة وهی نسع وعشرون آية ﴿ ۲ ﴾

﴿ ۵۶ نوحی سورہ حدید سورہ سی مدینہدہ نازلدر ۲۹ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(سبح لله) نماز اوفودی ہم طاعت وعبادت فیلدی خدای تعالی گہ (ما فی السموات و الارض) کوکلرہ ہم بیردہ بولغان کھسہ لرد یعنی فرشتهار و مؤمنلر پاکہ تسبیح ایتدی خدایفہ کوکلرہ و بیردہ بولغان بارچہ نرسہ لرد یعنی بارچہ مخلوقات آئی پائتک برلہ یاد ایتدی (وهو العزيز) واول خدای تعالی غالبدر و اوستوندر بارچہ نرسہ اوزرہ (العکیم) راستلق برلہ حکم ایتکوچیدر (له ملک السموات و الارض) اول خدای تعالی گہ مخصوصدر کوکلرنک ہم بیرنک پادشاهلقی (یحیی) ترگزور اول و ترک فیلور (و یبیت) ہم اولترور (وهو علی کل شیء) ہم اول خدای تعالی بارچہ نرسہ اوزرہ (قدیر) کوچی بیکوچیدر (هو الاول) اولدر اول و الک بولفوجی بارچہ نرسہ دن یعنی از لیدر (والآخر) ہم بانق قالفوجی بارچہ مخلوقات فانی بولغاندن صوک یعنی ابدیدر (والظاهر) ہم اولدر ظاہر یعنی بارلقی آشکارادر (والباطن) دخی باطن یعنی ذاتی و حقیقتی باشرندر فہم و ادراک آٹھا ایرشمہس (وهو بکل شیء علیم) ہم اول خدای تعالی بارچہ نرسہ نی بلگوچیدر (هو الندی) اول خدای تعالی شول ذاتدر کم (خلق السموات و الارض) یارانندی قدرت کاملہ سی برلہ کوکلرنی ہم بیرنی (فی سنۃ ایام) آلتی کون مدنندہ (ثم استوی) صکرہ قصد ایتدی (علی العرش) عرشنک ندبیری اوزرہ (یعلم) بلور اول خدای تعالی (ما یلج فی الارض) شول نرسہ نی کم بیرگہ کرور یعنی بیر آستینہ کرگان اورلقلرنی و یغور قطرہ لربنی ہم کومولگان خزینہ لرنی و مولکلرنی ہہ سیننی بلور (وما یخرج منها) ہم بلور شول نرسہ نی کم چقار بیردن

يعنى بىردىن چىققان اولادلىرى ۋە مەدەنلىرى ۋە غەيرى نىرسەلەرنى ھەممىسىنى بىلور (ۋە ما يَنْزِلُ
 مِنَ السَّمَاءِ) دىخى بىلور شول نىرسەنى كىم اينەر كوككەن بىغورلر ۋە فرىشەنلر
 ۋە غەير بىلردن (ۋە ما يَرْجُ فَيْتَا) ھەم شول نىرسەنى كىم آشار ۋە مەنەر كوككە بىنەلرنىڭ
 غەملىرى ۋە دىعالرى ھەم فرىشەنلر كىمى (ۋە ھُوَ مَعَكُمْ) ۋە اول خەداي تەئالى نىڭ سىزنىڭ
 بىرلەردىن يعنى آنىڭ غەملى ۋە رەھمىتى سىزنىڭ بىرلەردىن (أَيْنَ مَا كُنْتُمْ) ھەر اورىندە
 بولسا كىز سىز ھېچ خالدا سىزدىن آيىرلماس (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) ۋە خەداي
 تەئالى شول نىرسەنى كىم سىز اشلەرسىز كورگۈچىدەر ۋە شوڭا كورە سىزلىرىگە جزا
 بىرور (لَهُ مَلِكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) آڭا مۇخسوسدەر كوكلرنىڭ ھەم بىرنىڭ پادىشاھلىقى
 (وَالَى اللَّهُ) ھەم خەداي تەئالى سارى (نَرْجِعُ الْأُمُورَ) قايتارلەش بولور بارچە اشلرنىڭ
 غاقىبىتى (يُولِجُ اللَّيْلَ) كىرگۈزور خەداي تەئالى كىچىنى (فِي النَّهَارِ) كۈندىزگە يعنى
 كىچىگە نىڭ ساعەتلىرىنى كۈندىزگە قوشار (وَيُولِجُ النَّهَارَ) ھەم كىرگۈزور كۈندىزنى
 (فِي اللَّيْلِ) كىچىگە ھەر قىسىل ار بىرە نىڭ اختلافى بىرلە (ۋە ھُوَ عَلِيمٌ) ھەم اول خەداي تەئالى
 بىلگۈچىدەر (بَدَاتِ الصُّدُورَ) كوككە كەلدە ياشىرن بولغان نىرسەنى (أَمْنُوا) ايمان
 كىلتۈرگۈزلىرى اى مشركلر ۋە اشانگۈزلىرى (بِاللَّهِ) خەداي تەئالى گە (ۋە رِسُولِهِ) ھەم آنىڭ
 رىسولىنى كىم مۇھەممەد ئىبەنە سەلامدەر (ۋە انْفَقُوا) دىخى نىققە بىرگۈزلىرى (مِمَّا جَعَلَكُمْ) شول
 ماللاردىن كىم قىلدى خەداي سىزلرنى (مُسْتَخْلَفِينَ) اۋلىگىلرنىڭ خەلىفەلىرى (فِيهِ)
 اول ماللارنى تىصرف قىلۇدە يعنى اۋلىگىلرنىڭ ۋە فاتىدىن سولك خەداي آنلرنىڭ
 ماللىرىنى سىزلىرىگە نىصىب ايتىدى بىس سىزلىرى شول ماللاردىن فقيرلرگە
 احسان قىلىڭىز (فَالَّذِينَ آمَنُوا) بىس شول كىسەلر كىم ايمان كىلتۈردىلر خەداي
 ۋە رىسولگە (مِنْكُمْ) سىزلردىن (ۋە انْفَقُوا) ھەم نىققە بىردىلر ۋە ماللىرىنى خەداي يولۇدە
 سىرف قىلدىلر (لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ) بولغۇچىدەر آنلرغە الوغ اجر ۋە ثواب يعنى جەننەت
 (وَمَا لَكُمْ لَأَنْتُمْ مَنُونَ) ۋە نىدىر سىزلىرىگە اى مشركلر كىم سىزلىرى اشانماسسىز (بِاللَّهِ) خەداي
 تەئالى گە (وَالرَّسُولِ) ۋە خالانىكە رىسول ئىبەنە سەلام (بِدَعْوِكُمْ) اوندار سىزلرنى ھىجەت
 ۋە دىل بىرلە (لَتُؤْمِنُوا) سىزنىڭ ايمان كىلتۈرمە كىڭىزگە اوندار (بِرَبِّكُمْ) بىروردىكار كىڭىزگە
 (وَقَدْ أَخَذَ) ۋە تەھقىق آلدى خەداي (مِيثَاقَكُمْ) سىزلرنىڭ ھىجەت ۋە پىمانىڭىزنى يعنى ميثاق
 كۈندىدە آنىڭ الوھىتى ۋە بىرلىكى بىرلە اقرار قىلدىڭىز (أَنْ كُنْتُمْ) اگەر بولسا كىز سىز
 (مُؤْمِنِينَ) اشانغۇچىلر اول ميثاققە (هُوَ الَّذِي) اول خەداي تەئالى شول ذاتىدىكى
 (يُنزِلَ) ايندورور (عَلَى عَبْدِهِ) اوزىنىڭ بىنەسى مۇھەممەد ئىبەنە سەلام اوزىرىنە (آيَاتِ)

بینات) روشن بولغوجی آیتلرنی یعنی قرآنی یا کہ معجزہ لرنی (لیضر جکم) تا کم
 چفارسون اوچون سزنی خدای اول آیتلر برله (من الظلمات) کفر و شرک
 قاراقولقرندن (الی النور) ایمان یافطیلغینه (وان الله بکم) ودرستلکه خدای
 سز لرگه (ارؤف) البتہ مہر باندر کم قرآن ایندرور (رحیم) مرحمتلی در کم محمد
 علیہ السلام کی پیغمبرنی یبارور (ومالکم) ونی نرسہدر سز لرگه یعنی نی وجہ
 ونی عنرکز باردر (ان لاتنققوا) شوکا کم نفقہ قیلما سسز سز لر ماللرکزنی (فی سبیل
 الله) الله تعالی یولنده (ولله میراث السموات) وحالانکہ خدای تعالی گه بولغوجیدر
 کوکلرنک میرائی (والارض) ہم یرنک میرائی یعنی کوکده ویرده بولغان بولغان
 نرسہلر ایہلری هلاک بولغاندن صولق خدای تعالی گه فایتور ہمہ سی آنک ملکنکہدر
 بس بارچہ ماللر حقیقتده خدایناک ملکی بولسه خدای یولنده نفقہ قیلما سقہ
 ہیج بروجہ و دلیل یوقدر (لا یستوی منکم) برابر و تیگز بولماس سز لردن ای
 مؤمنلر (من انفق) هر کم نفقہ قیلسه اوزینا مالندن (من قبل الفتح) مکہ فتحندن
 الگاری یعنی اهل اسلامناک عاجز و محتاج و قتلرنده آنلرغہ یاردم ایلاسه (وقاتل)
 ہم صوغش قیلسه خدای ورسول دشمانلری برله مکہ فتحندن الگاری زیراکہ اول
 وقتده مؤمنلرنک نصرت و یاردمگہ و صوغش قویغہ احتیاجلری کو بدر بس اول
 وقتده مالی برله ہم نفسی برله اسلامگہ یاردم بیرگان کشی مکہ فتحندن صولق
 مالینی نفقہ قیلغان و صوغش قانی کشی برله البتہ برابر بولماس زیراکہ فتحندن
 صولق مؤمنلرنک مالغہ و صوغش قیلغوجیغہ اولقدر احتیاجلری یوقدر (اولئک)
 اوشبو گروه یعنی فتحندن الگاری نفقہ قیلغان ہم صوغش قیلغان کمسہلر
 (اعظم درجۃ) اولوغراقلردر درجہ و مرتبہ یوزندن (من الذین انفقوا) شول
 کمسہلردن کم نفقہ ییردیلر ماللرندن (من بعد) فتحندن صولق (وقاتلوا) ہم
 صوغش قیلدیلر فتحندن صولق (وکلاً) و اوشبو نفقہ بیرگان ہم صوغش قیلغان
 کتیلرنک بارچہ سینہ (وعد الله) وعدہ قیلغاندر خدای تعالی (الحسنی) کورکام
 بولغوجی اجرنی یعنی جتننی وعدہ قیلغاندر ہمہلری جنتکہ کرورلر لکن
 درجہلری متفاوتدر (والله بنا نعملون) و خدای تعالی شول نرسہ برله کم سز
 اشلر سز نفقہ و قتال ہم اخلاص وریادن (خبیر) خبر نوتقوجی و بلگوچیدر
 اکثر مفسرلر اوشبو آیت کریمہ ابوبکر صدیق رضی الله عنه شأندهدر
 دیورلر (من ذا الذی) کندر شول کمسہ کم اول (بقرض الله) فرض و بورج

بیورور خدای تعالی گه (قَرَضًا حَسَنًا) کورکام بورچ بیرماک یعنی کورکلینک خوشلقی برله و اخلاص برله مالینی خدای تعالی یولنده نفقه فیلور قارشوسینه خدایین اجر و ثواب آلماق اوچون (فِيضًا عَفْوَةً) بس تاکم زیاده قیلور و آرطدورور خدای آنک فرضینک اجر و ثوابینی اول کسه اوچون (وله اجر کریم) هم بولور اول کسه گه حرمتلی و اولوغ اجر یعنی جنت (یَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِينَ) یاد قیلغل شول کوننی کم سین کورورساک مؤمن ایرلرنی (وَالْمُؤْمِنَاتِ) هم مؤمنه خانولرنی صراط کورپرنده شول وقتده (يَسْعَى نَوْمًا) آشوغور و بالقور آنلرنک توحید و ایمانلرینک نوری (بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) آنلرنک آنلرنده (وَبِأَيْمَانِهِمْ) هم اوک باقلرنده و فرشتهلر آنلرغه ایتورلر (بَشِيرًا) سوبونچ سز لرگه (الْيَوْمَ) اوشبو کون (جَنَّتِ) جنت باقهلر بدرکم (نَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آقار اول باقهلرینک آغاچلری آستندن یلغهلر (خَالِدِينَ فِيهَا) سزار منگو فالغوچیلر بولور سزار اول باقهلرده (ذَلِكَ) اوشبو بشارت سز لرگه (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اولدر الوغ بولغوچی قول اوستونلکی و مقصودغه ایرشمهک خبرده کیلمشدرکم خدای تعالی مؤمنلرگه صراطدن اوتکانده بر نور عطا قیلور همه اطرافلری یاغلی بولور مشرکارگه و منافق لرغه نور بولماس قارائفوقده بولورلر بس منافقلر مؤمنلردن التماس قیلورلر نور صورلر نناک کم بیورور (يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ) یاد قیلغل شول کوننی کم ایتورلر منافق ایرلر (وَالْمُنَافِقَاتِ) هم منافقه خانولنلر (لَلَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیلنورگان کسه لرگه (انظرونا) نظر قیلکر بزلرگه (ننقتبس) تاکم آلابق بز (من نورکم) سز نک نورکزدن (فیل) ایتولمش بولور یعنی مؤمنلر یا که فرشتهلر منافق لرغه ایتورلر (ارجعوا ورائکم) فایتکزلر آرطکزرغه یعنی کیری دنیاغه فایتکز (فَالْتَمَسُوا نورا) بس التماس قیلکزلر و ازله کزلر نورنی یعنی نورغه سبب بولا طورغان اشلرنی آخرنده اشلر بولماس کیری دنیاغه فایتوب ایند گو عمل قیلکز اگر قولکزدن کیلسه دیورلر (فَضْرِبْ بَيْنَهُمْ) بس صوغلمش بولور منافقلر برله مؤمنلر آراسنده (بسور) بر الوغ دیوار یعنی فرشتهلر آنلر آراسنده بر دیوار یا صارلر تاکم مؤمنلر منافقلرنی کورمه سلر (له باب) بولغوچیلر اول دیوارنک ایشکی کم مؤمنلر شوندن اچکاری کرورلر (باطنه) اول دیوارنک اچکی طرفی (فِيهِ الرَّحْمَةُ) بولور آنده رحمت زیراکه جنتکه یقین بولور مؤمنلر شونده بولورلر (و ظاهره) هم اول دیوارنک طشقی یاغی

(من قبله العذاب) بولور آنك آلدنده عذاب یعنی تموغغه یقین بولورکم منافقار
 آنده بولورلر بس آنلر مؤمنلرنی کورمه گناچ محروم و مایوس بولوب دیوارنك ایشکندن
 قارارلر کورورلرکم مؤمنلر عزت و کرامتلر برله جنسکه متوجه لردر
 (ینادونهم) ندا قیلورلر و قفقورورنر منافقار زاریلق برله و ایتورلر ای مؤمنلر
 (الم نکن) ایسا بولمادیمو بزلر دنیاده (معکم) سزنگ برله برگه یعنی
 دنیاده بز سزنگ آراگزده ایدک برگه جماعت نمازی اوفورایدک و روزه
 طوتار ایدک دیورلر (قالوا بلی) ایتورلر مؤمنلر بلی سز لر ظاهرده بزنگ
 برله برگه ایدگز (ولکنکم فتنتم أنفسکم) ولکن سز لر فتنه گه صالحگز
 اوز نفسلرگزنی منافق بولماقگز سببلی تا کم عذابقه مستحق بولدگز (وتربصتم)
 هم تأخیر قیلدگز و کچکدر دگز توبه نی (وارتبتم) دخی شک کیلنوردگز محمد
 علیه السلام نك پیغمبر لکنده (وغرتکم الامانی) هم مغرور قیلدی و آلدادی سزلرنی
 نورلی آرزولرگز (حتی جاء امر الله) تا کم کیلدی خدای تعالی نك فرمانی سزلرنك
 جانلرگزنی آماق برله یعنی دنیادن کینکانگزگه چه غافلکده یوردگز (وغرکم بالله)
 هم مغرور قیلدی و آلدادی سزنی خدای تعالی برله (الفرور) آلداغوچی شیطان
 یا که فانی دنیا (فالیوم) بس اوشبو کون (لا یوخذمنکم) آلونماس و قبول
 ایتولماس سزلردن ای منافقار (فدیة) فدیة یعنی اوزگز اوچون بر نرسه بیروب
 نموغدن قورتولا آلماسسز (ولا من الذین کفروا) دخی فدیة آلونماس شول
 کمسه لردن کم ایمان کیلنورمادیلر (ماویکم النار) سزلرنك اوزنگز نموغ اوپلدر
 (هی مولیکم) اول اوط مناسب و تیوشلی در سزلرگه (وبئس المصیر) ونی یاوز
 کورله چک اوزندر اول نموغ اوطی مرویدرکه مؤمنلردن بعضلری کم مکده
 غایت فقیرلک و آچلق برله همیشه خدای تعالی گه طاعت و عبادت قیلورلر ایدی
 مدینه گه هجرت ایتکاندن صوگ فوللرینه مال کروپ دولت و نعمت ایالری
 بولماچ طاعت و عبادتلرینه نقصان و فتور کیلدی حق تعالی دن آیت نازل بولدی کم
 (الم یان) ایبا وقت کیلمادی مو (للذین آمنوا) ایمان کیلنورگان کمسه لرگه
 (ان نعشع قلوبهم) شوگا کم خشوع اینسه و فورسه هم یومشاسه آنلرنك کوکللری
 (لذکر الله) خدای تعالی نی یاد قیلماق اوچون (وما نزلن) هم شول نرسه اوچون کم
 ایندردی خدای تعالی (من الحق) حق بولغوچی سوزدن کم قرآندر بعضلر دیمشلردر کم
 بو آیت منافقار شاندده کیلدی یعنی وقت کیلمادیمو اول تللری برله ایمان کیلنورگان

مناقرغە شوڭا كىم كوكللىرى قورقوب بوشاسە و اخلاصلىرى بىرلە ايمان كىلتورسەلر
(وَلَا يَكُونُوا) ھىم كىرە كىر كىم بولماسونلر آنلر (كَالَّذِينَ آتَوْا الْكِتَابَ) شول
كەسەلر كىم بىرلىدى آنلرغە كىتاب (من قبل) موندن الگارى يعنى يهود
و نصارى كىم بولماسونلر كىم آنلرغە تورات و انجىل بىرلىدى (فَطَالَ) بس اوزون
بولدى (عليهم السلام) آنلر اوزرىنە زمان يعنى دىنسادە كىم بىرلىدى ايتدىلر
و غەرلىرى اوزون بولدى شول سببلى غافل بولدىلر (فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ) بس فاطى
بولدى و قارالدى آنلرنىڭ كوكللىرى (و كَثِيرٌ مِنْهُمْ) ھىم آنلرنىڭ كىسى (فاسقون)
طشقارى كىم كىچىلر اوز دىنلرنىن يعنى فساونلرى سببلى اوز كىتابلىرى بىرلە
عمل ايتماسلر و دىنلرىنى طونماسلر (اعلموا) بىلگىزلىرى اى قىيامتكە اشانما و چىلر
(ان الله يحيى الارض) شونى كىم خدائى تعالى ترگوزور بىرىنى و باشارتور (بعد موتها)
آننىڭ اولگانى و قوروغانى سوڭىندە بس شوننىڭ كىم سزنى ھىم اولگانگىز دن سوڭ
ىنە ترگىزسە كىرە كىر (فَدَبِينَا لَكُمْ الْآيَاتُ) تحقىق، بيان قىلدىق بىز سىلرگە قىدرت
علامتلىرىنى (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) شايد كىم سىلر آنگلارسىز و شول علامتلىرى بىرلە استدلال
قىلورسىز (ان المصدقين) درستلىككە صدقە بىرگىچى ايرلر (والمصدقات) ھىم صدقە
بىرگىچى خاتونلر (وافرضوا الله) و حالانكە بورچ بىردىلر آنلر خدائى تعالى گە (فرضاً حسناً)
كوركام بورچ بىرىمك يعنى ماللىرىنىڭ دلال و پا كىزەستىن صدقە بىردىلر (بضاعف
ايم) زىيادە ايتولمىش بولور آنلر اوچون آنلرنىڭ اجر و ثوابلىرى تا كىم بىرگە
اون اووشدىن بىدى يوزگە چە بىلكە آندىن ھىم ارتقى اجر بىرلور (ولهم اجر
كثير) ھىم بولور آنلرغە حىرمتلى اجر يعنى جنت (وَالَّذِينَ آمَنُوا) و شول
كەسەلر كىم اشاندىلر (بالله) خدائى تعالى گە (ورسله) ھىم آننىڭ رسوللرىنە (اولئك)
اشبو گروھ (مِمَّ الصّٰدِقِيْنَ) آنلردىر صدىقلر يعنى بىك راست ايتكوچىلر
(وَالشّٰهِدَاتُ) ھىم آنلردىر گواھ بولغۇچىلر قىيامت كونىندە (عند ربهم) پروردكارلىرى
قاشىندە الگارىگى پىغمبىرلرگە ھىم آنلرنىڭ امتلىرىنە (لهم اجرهم) بولور آنلرغە
وعدە ايتولمىش اجر و ثوابلىرى (ونورهم) دىخى ياقىلقلرى محشر كونىنە (وَالَّذِينَ
كفروا) و شول كەسەلر كىم ايمان كىلتورمادىلر و پىغمبىرلرگە اشانمادىلر (و كذبوا
بآياتنا) ھىم يالقانغە طوندىلر بىزنىڭ آيتلرمنى (اولئك) اوشبو گروھ (اصحاب
الجميم) نومۇغ اهللىرىدىر (اعلموا) بىلگىزلىرى اى دىنيانى استە گوچىلر (انها الحيوة
الدنيا) شونى كىم درستلىككە اوشبو دنيا تركلىكى (لعب) بر او يوندىر (ولهم) ھىم

بوشقه مشقت طارنماقدر بالالر اویونی کمی (وتفاخر بینکم) دخی تفاجر قیلماق
 و ماقتان شماقدر اوز آرا کزده دولت ودرجه هم نسیلرکز برله (وتکائر فی الاموال)
 هم مال کوبلکی برله ماقتانماق و اولوغلاناقدر (والاولاد) دخی بالالر کوبلکی
 برله ماقتان شماقدر شوندن باشقه دنیانک هیچ حاصلی و ثمره سی یوقدر هم اوشبو
 لعب و لهولر و اویونلر بیک نیز زمانده فانی وزایل بولور راحت محنتکه و شادلق
 فایغوغه مبدل بولوری هیجده بقاسی و اعتباری یوقدر (کمئل غیث) شول یغور
 اوخشا شلیدر بقاسزلکده کم اول یغور بر قوروغ بیرگه یاوار هم اول پیرده گی
 آشلقلرنی بیک تیزلک برله اوسدورور شویله کم (اعجب الکفار) عجبکه فالدرور
 ایگون ایگوجیلرنی تیز اوسمه کی برله و یخشیلقی برله (نباته) آنک اولانی
 (ثم پیج) صکره قورور اول ایگون بر بر آفت سبیلی (فتربه) بس سن کورورسک
 اول ایگوننی (مصفا) صارغاییش اولن یاشارگانی صوکنده یعنی قوروب
 صارغایوب فالغان بولور (ثم بکون) صکره بولور وئورلور اول اولن (حطاما)
 تتولمش وپاره پاره بولوب یعنی هیچ فائده سز و ضایع بولور بس اوشبو دنیا
 ترکلی هم شونک کبیدر (وفی الآخرة) و آخرنده بولغوجیدر دنیا ترکلیینه آلدانوب
 خدایدن غافل بولغان کسه لرگه (عذاب شدید) فاطی عذاب (ومفرة) هم یارلقاماق
 بولغوجیدر آخرنده (من الله) خدای تعالی دن (ورضوان) دخی خداینک راضیلقی
 بولغوجیدر دنیاغه میل و رغبت ایتمایوب عمرینی خدای رضاسینی استامک برله
 اونکارگان کسه لرگه (وما العیوة الدنيا) هم ایماسدر اوشبو دنیا ترکلی
 (الامتع القورور) مگر بر آلداغوجی متاعدر کم آکما مغرور بولغان کشی آخرت
 دولتندن محروم بولور (سابقوا) سبقت فیلکز و آشوغکز لر (الی مغفرة من ربکم)
 پروردکار کزنگ مغفرتی صاری یعنی کناهلر کزنگ یارلقانماقینه سبب بولغوجی اشلرنی
 اشلر کز لر کم اول اش توبه و استغفاردر یا که صدقه بیرمه کدر (وجنة) دخی
 آشوغکز لر جنتکه کرمه ککه (عرضها) اول جنتنک کیکلگی (کهرس السماء
 و الارض) کونک هم یرنک کیکلگی کبیدر (اعدت) حاضر لایمش بولدی اول
 جنت (للدین امنوا) شول کسه لر اوچون کم اشان دیلر (بالله) خدای تعالی گه
 (ورسل) هم آنک رسوللرینه (ذک) اوشبو اشانماق (فضل الله) خدای تعالی نک
 فضلی و رحمتیدر (یؤتیه) بیورور آنی (من بشاء) هر کسه گه کم تهر اوزی
 (والله ذو الفضل العظیم) و خدای تعالی اولوغ بولغوجی فضل و کرم ایاسیدر

مؤمِّلرَ كِه (مَا أَصَابَ) ايرشمادى هم ايرشماس (من مصيبة) دىج بر مصيبت و فايغو
 (في الأرض) برده آخلق و قيمتچيلىك و غيرى آفتلر تىنى (وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ) دغى
 سزىنك نفسلر كرده صرخاوتق و فقيرلك و بالالر اولمهك هم غيرى مختلر كى (الْأَفِي
 كِتَابٍ) مكر بارلغاندر اول مصيبتنك سزكه ايرشمهكى لوح المحفوظده (من قبل
 أَنْ نُنَبِّئَهُمْ) بارانماقهدن الكارى اول مصيبتنى ياكه سزلىر نك نفسلر كزنى (أَنْ
 ذَاكَ) در سنلكده اوشبو اش (عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ) خداى تعالى اوزره آسان وينگلدر
 هر اشنك لوح المحفوظده بارلغان ايدكىسى خداى سزلكه ايتور (لِكَيْلَا تَأْسَوْا)
 باكم فايغولى بولماكز سز (عَلَى مَا فَاتَكُمْ) شول نرسه اوزره كم فوت ايتدى
 سراردن يعنى مال و دولت هم عافيت و صحتلك قولكردن كيتكانگه فايغورماكز
 (وَلَا تَفْرَحُوا) دغى شاد بولمهكز (بِمَا آتَيْكُمْ) شول نرسه برله كم بيردى خداى
 سرار كه دنيانك مال و متاعندن يعنى دنيا دولتبنك كيتماكينه
 فايغورماكز و كيلما كينه شادلانماكز كم آنك هيچده اعتبارى و فرارى بوقدر
 (وَاللَّهُ لَا يَهْتَبُ) و خداى تعالى دوست و نماس (كُلِّ مَخَالٍ فَضُولٍ) هر بر دنيا دولتى
 برله تكبرلانگوجى دنيا برله فخر ايتكوجى و ماقتانفوجى كهسهنى (الَّذِينَ يَبْغُلُونَ)
 شول كهسهلر در اول ماقتانفوجيلر كم دولتلرى بولا نورب صارانلق بيلورلر
 و ماللرىنى خداى يوانده صرف ايتماسلر (وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ) هم بيورورلر
 آدميلرنى (بِالْبُغْلِ) صارانلق بيلو برله (وَمَنْ يَتَوَلَّ) و هر كم يوز دوندرسه مالينى
 خداى يوانده نفقه بيلودن (فَإِنَّ اللَّهَ) بس در سنلكده خداى تعالى (هُوَ الْقَنِيُّ) اولدر
 موگسز بولفوجى كم آنلرنك نفقهلرينه محتاج توگلدر (الْحَمِيدُ) ماقتالمش اوزينك
 دات و صفاتنده (لَقَدْ أَرْسَلْنَا) تحقيق يباردك بز (رَسُولَنَا) رسوللر بىزنى يعنى
 فرشتهلرنى پيغمبرلر كه يباردك (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولفوجى دليللر ياكه شريعتلر
 برله (وَأَنْزَلْنَا) هم ايندردك بز (مَعَهُمُ الْكِتَابَ) آنلر برله كتابلرنى كم دين و دنيا
 مصلحتلرى اول كتابلرده در (وَالْمِيزَانَ) دغى ايندردك اولچاونى (لِيَقُومَ النَّاسُ)
 ناسم قائم بولسونلر اوچون آدميلر (بِالْقِسْطِ) عدلكك برله يعنى معامللرده
 خيانتسز اولچوب بيرسونلر اوچون اولچونوك ايندرلر كه كى نوح عليه السلام زماننده در
 ديمشلر (وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ) دغى ايندردك بز تيمرنى آدم عليه السلام برله معالنده
 مذكوردر كه خداى تعالى دورت تورلى بركتلى نرسهلرنى كوكن بيرگه ايندردى
 صو و اوط هم طوز و تيمر (فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ) بولفوجيلر اول تيمرده قاطى صوغش

يعنى آندن هر تورلى صوغش قوراللىرى باصارلر (وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ) هم باردر
اول تيمرده فائدهلر آدميلر اوچون زيرآكه هر تورلى صناعتلر و هنرلر تيمر برله
بولور قوراللىر تيمردن اشل نور تيمرنك دخلى بولماغان هيچ بر هنر بوقدر بس
حق تعالى آدميلرگه فائدهلر اوچون تيمرنى ايندردى هم اولچونى ايندردى معاملده
عدلك بولسون اوچون و كتابنى ايندردى حق باطلدن آيرلسون اوچون (وَلِيَعْلَمَ
اللَّهُ) هم كورسون اوچون خدای تعالى (مَنْ يَنْصُرْهُ) شول كهمسه نى كم ياردم
بيرور خداينك دينينه (ورسله) هم مدد قيلور آنك رسوللرينه مشركلر برله
صوغش قيلفانته تيمر قوراللىرى استعمال ابلهمهك برله (بِالْغَيْبِ) غيبده يعنى پيغمبر
اوزى حاضر بولماغان وقتده هم آكا ياردم قيلور و آنك اوچون صوغش
قيلور زيرآكه منافقلر پيغمبر عليه السلام حاضر بولغانده غنه مسلمانلر طرفندن
صورشورلر ايدى پيغمبر حاضر بولماغانده اهل اسلامك ضررينه طرشورلر ايدى
(ان الله قوی) درستلكده خدای تعالى قوت ايسيدر دشمانلرنى هلاك ايتمهكگه
كوچى يتهر (عزيز) غالب بولغوجيدر بارچه نرسه اوزره حكم و فرمانى برله
(ولقد ارسلنا نوحًا) و تحقيق يباردك بز نوح پيغمبرنى قايل اولادينه (وابراهيم) هم
ابراهيم پيغمبرنى نمرود قومينه (وجعلنا) دخى قيلدق و قويدق بز (في ذريتهما)
نوح و ابراهيم عليهم السلامك بالالرنه و نسللرنه (النبوة) پيغمبرلكنى (والكتاب)
هم وحى قيلدق آنلرغه كتابنى (فنبههم) بس اول پيغمبر ييارلمش قوملردن بعضلرى
(مهتد) توغرى بولغه كونلگوچيلدر يعنى پيغمبرگه و كتابغه ايمان كيلتورگانلردر
(و كثير منهم) و آنلرنك كوبسى (فاسقون) توغرى بولدن طشقارى كيتكوچيلدر
و ايمان كيلتورمه گانلردر (ثم قفينا) صكوه برسى آرطندن برسینی يبهردك (على
أثارهم) نوح و ابراهيم عليهم السلام هم آنلرنك امتلرينك ازارى اوزرينه يعنى
آنلردن صوك يباردك (برسلنا) پيغمبرلر مزي برسى آرطندن برسینی نتاك كم نوح
پيغمبردن صوك هود و صالح پيغمبرلر هم ابراهيم پيغمبر آرطندن اسماعيل و اسحاق
هم يعقوب و يوسف عليهم السلاملر كيلدیلر (وقفينا) دخى ابارتدك بز اول
پيغمبرلر ايزينه و آنلردن صوك يباردك هم بنى اسرائيل پيغمبرلرينى تمام قيلدق
(بعيسى ابن مريم) مريم اوغلى عيسى پيغمبر برله (واتيناه) هم بيردك بز عيسى
عليه السلامغه (الانجيل) انجيل كتابينى (وجعلنا) دخى قيلدق بز و صادق (في قلوب
الذين اتبعوه) شول كهمسه لرنك كوكللرينه كم ايهردیلر عيسى پيغمبرگه (رافة)

مہر بانلقنی (ورحمۃ) ہم شفقت و مرحمتی یعنی آنلرنی بر برسینہ شفقتی و مرحمتی
 ایتدک (ورہبانیۃ ایتدعوہا) ہم آنلر پیدا قیلدیلر و اوزلرندن چفاردیلر رہبانلق
 یولینی کم (ماکتبناہا) فرض قبلہما دق بز اول رہبانلقنی (علیہم) آنلر اوزرینہ
 رہبانلق شولدر کم عیسیٰ علیہ السلام کوکگہ آشقاندن صوڭ آکا ایمان کیتلورگان
 بعضیلری کیری مرتد بولدیلر و بعضلری حق دیندہ قالب باشقہلردن آیرلوب
 طلو نیشوکلرینہ کردیلر ہم دنیا لذتلرندن کیسولوب مطعم و مشرب ہم نکاحنی
 ترک ایلاب اولوغ ریاضت و مشقتلرنی اوستلرینہ یوکلدیلر رہبانیت شولدر بواش
 آنلرغہ فرض توکل ایدی (الّا ابتغاء رضوان اللہ) لکن خداینڭ راضیلقینی
 استہب آنلر اوشبو رہبانیتنی اوز اوستلرینہ یوکلدیلر (فما رعوہا) بس رعایہ
 ایتمہ دیلر آنلر رہبانیت اشلرینی (حق رعایتہا) تیوشلی بولغان رعایہ سی برلہ یعنی
 صوڭندن آنلر ہم تثلیث برلہ فائل بولدیلر ہم قرآنی انکار ایتدیلر و محمد علیہ
 السلامنڭ پیغمبرلکینہ اوشانہا دیلر آنلردن آزغنہ کشیلر حضرت عیسیٰ نڭ
 یولندن چقما یوب رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضرتینہ ایمان کیتلورمہک
 برلہ مشرفی بولدیلر حق تعالیٰ آنلر حقندہ بیورور (فاتینا) بس ببردک بز
 (الذین آمنوا) ایمان کیتلورگان کمسہلرگہ (منہم) اول رہبانلر جملہ سندن
 (اجرہم) آنلرنڭ اجر و ثوابلرینی (و کثیر منہم) و آنلردن کوبسی (فاسقون)
 ایمان دائرہ سندن طشقاری کیتکوچیلدر بس کتاب اہلینہ خطاب قیلوب
 بیورور کم (یا ایہا الذین آمنوا) ای اولگی پیغمبرلرگہ ایمان کیتلورگان کمسہلر
 (اتقوا اللہ) فورقکزلر خداینڭ عذابندن (و آمنوا) ہم اوشانکزلر (برسولہ) آنڭ
 رسولی محمد علیہ السلامغہ (یونکم) تا کم بیورور سزگہ خدای تعالیٰ (کفایین)
 ایکی اولوشنی (من رحمۃ) اوزینڭ رحمتندن (ویجعل لکم) ہم قیلور سز نڭ
 اوچون (نورا) بر نورنی و یا قیطیقنی کم (تمشون بہ) سزلر بیورور سز و اوتار سز
 اول نور سبیلی صراطدن (ویغفر لکم) ہم یارلقار خدای سز نڭ گناہلر کزنی
 (واللہ غفور) و خدای تعالیٰ یارلقا و چیدر مؤمنلرنی (رحیم) مہر بان و مرحمتیلدر آنلرغہ
 اہل کتابنڭ ایمان کیتلورگانلرینہ خدای تعالیٰ اوشبو کرامتلرنی بیورور (لئلا یعلم اہل
 الکتاب) تا کم ہلسونلر اوچون کتاب اہلینڭ محمد علیہ السلامغہ ایمان کیتورمہ گانلری
 (الّا یقدرون) شوننی کم قادر بولماسلر آنلر و کوچلری یتماس (علی شی) ہیج بر نرسہ
 اوزرہ (من فضل اللہ) خدای تعالیٰ نڭ فضلندن یعنی مؤمنلرگہ بیرلہ طورغان نعمت

وكرامتلردن آنلرغه هيچ بر نرسه بير لباس (وَأَنَّ الْفَضْلَ) هم بلسونلر اوچون شونى كم درستلكده اجر و ثوابنك آرتقلى (بِئِدِّ اللَّهِ) خدای تعالی نك قدرتنده در (بوتيه) بيورور آنى خدای (مَنْ يَشَاءُ) هر كم كه تلاسه (وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ) و خدای تعالی اولوغ بولغوچى فضل و رحمت ابا سيدر.

﴿ سورة المجادله مدينة و هي اثنان وعشرون آية ﴾

﴿ ۵۷ نچى سورە مجادله سورەسى مدينه ده نازلدر ۲۲ آيتدر ﴾

لَمَّا سَمِعَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

۲۸
(*) الجزء الثامن
والعشرون

مرويدر كه اوس بن صامت رضی الله عنه اوز خانونی حوله بنت ثعلبه كه ميل ایلدی حوله صحبتكه راضی بولمادی و ابرینك سوزینه فارشیدی اوسنك آچوی کیلوب خانونی حوله كه انت علی کظهر امی یعنی سن میکا آنامنك آرفاسی کبی سن دیدی بوسوز برله جاملیتده خانون طلاق بولور ایدی بس حوله پیغمبرمز علیه السلام حضورینه کیلوب واقعه نی بیان ایتکاج پیغمبر حضرتی ایتدی سن ایدی ابرکا حرام بولدك حوله ایتدی یا رسول الله اول مینی طلاق فیلمادی اوشبو سوزنی گنه ایتدی حضرت بیوردی سن آکا ایتدی حرام بولدك حوله نك یاش بالاری کوب بولدقندن ایرندن آیرلاسی کیلما یوب ینه پیغمبر حضرتینه شول سوزنی قایتاروب ایتدی پیغمبر علیه السلام ینه شول جوابنی بیردی بس حوله خدای تعالی كه زاریلق کیلوب اللهم اشکو الیک یارب سیکا شکایت فیلور من دیدی فی الحال آیت کیلدی کم (قَدْ سَمِعَ اللَّهُ) تحقیق ایشندی خدای (قَوْلَ اَلَّتِي تَجَادَلُكَ) شول خانوننك سوزینی کم جدال فیلور ایدی اول خانون سینك برله (فی زوجها) ابرینك اشی طوغر بسنده (وَتَشْتَكِي) هم شکایت فیلور بولدی یعنی ناله و زاریلق ایتدی اول خانون (اَلِيَّ اللَّهُ) خدای تعالی صاری (وَاللَّهُ يَسْمَعُ) و خدای ایشتور (تَعَاوَرَ كَمَا) سینك اول خانون برله سوز قایتار شما فکرنی یعنی سن حوله كه ابرکا حرام بولدك دیمه ککنی هم حوله نك اول مینی طلاق ایتمادی دیگانینی همه سینی خدای ایشتور (اِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ) درستلكده خدای تعالی ایشتور کچیدر آدمیلرنك سوزلرینی (بصیر) کورگوچیدر حاللرینی (اَلَّذِينَ يَظَاهَرُونَ) شول كهسه لركم ظهار فیلورلر (مِنْكُمْ) سزلسدن یعنی ایرلر (مَنْ نَسَاهُمْ) خانونلردن یعنی خانونلرینه سن میکا آنامنك آرفاسی کبی سن دیوب

ايتورلر (ما من) ايماسدر آنلرنك اول خانونلرى (امھاتھم) آنلرنك آنلرى
 يعنى بوسوزنى ايتنك برلہ كشى نك خانونى آكئا آنا بولماس (ان امھاتھم)
 توكلدر آنلرنك آنلرى (الا اللأى ولدنھم) مگر شول خانونلر آنا بولورلر كم
 طودرغانلردر آنلرنى اوشانداق سوت ايمزگوچى آنالر هم پيغمبر عليه السلام
 خانونلرى آنا حكمنده بولورلر (وانھم) ودرستلكده اوشبو سوزنى ايتكوچى
 ايرلر (ليقولون) البته ايتورلر آنلر (منكرأ من القول) سوزنك طانولماغاننى يعنى
 بلماينچہ ايتورلر (وزدراً) دغى يالغان سوزنى ايتورلر زيرا كه هرگيز كشىنك
 خانونى آكئا آنا بولماس (وان الله) ودرستلكده خداى (لعفو) البته كپھكوچيدر
 اوشبو سوزدن توبہ ايتكانلرنك گناھلرنى (غفور) يارلقاغوچيدر آنلرنى كفارت
 بيمه كلرى برلہ (والدين يظاھرون) وشول كمسه لركم طھار قيلورلر (من نسائھم) خانون
 لرنى يعنى خانونلرىنى آنالر ينك قار او حرام بولغان اعضاسينه اوشخانورلر (ثم يعوذون)
 صكره قايتورلر آنلر (لما قالوا) ايتكان سوزلرىنى نقض قيلماق برلہ يعنى طھار قيلغاندىن
 صوك كبرى خانونلرىنى اوزلر يئە خانون ايتوب طونماقچى بولورلر (فتعبر برقبه)
 بس لازم بولور آنلرغە برقولنى آزاد ايلەمەك طھار كفارتى اوچون (من قبل ان
 يتماسا) بر برىنى مس قيلماقدىن و بر برىنە ايرشمە كلرنىن الگارى يا كه جماعدىن
 الگارى (ذلكم) اوشبو كفارت حكى كم سز لرگە بيورلدى (توعظون
 به) سز لر وعظله نمش بولورسز آنك برلہ وظھار سوزىنى ايتودن
 طيلورسز اوشبو حكم سببلى (والله بما تعملون خبير) و خداى تعالى شول
 نرسەنى كم سز لر اشلەرسز بلگوچيدر (فمن لم يجد) بس هر كم طاپاسە
 آزاد ايتنەك اوچون قولنى يعنى صانوب آلورغە قول طاپاسە يا كه آقھسى
 بولماسە (فصيام شهرين متتابعين) بس اول كمسە گە لازم بولور طھار كفارتى
 اوچون ابكى آى توتاشدىن روزە تونماق (من قبل ان يتماسا) بر برىنە
 ايرشمە كلرنىن الگارى (فمن لم يستطع) بس هر كمسە نك روزە تونماقغە كوچى
 يتماسە (فأطعام ستين مسكيناً) بس نيوش بولور اول كمسە گە آلتەش مسكينگە
 طعام بيمه ك هر بر مسكينگە يارطى صاع بقدای يا كه بر صاغ آرپا بيورلور
 (ذلك) اوشبو حكم (لتؤمنوا) تاكم اوشانماقكز اوچوندر (بالله) الله تعالى گە
 (ورسوله) هم آنك رسولينە (وتلك حدود الله) هم اوشبو حكملردر الله تعالى نك
 چيكلە گان چيكلر يدر كم آندىن اوتنەك درست توكلدر (وللكافرين) هم بولغوچيدر

فرماندن باش طار تَقْوِیْلِرْغَه (عَذَابِ اَلْیَمِّ) رِجْتِکُوچِی عَذَابِ اٰخِرْتَه (اِنَّ الَّذِیْنَ یُحَادُوْنَ اللّٰهَ) دَرَسْتَلِکْده شول کِمَسَه لِرْکَمِ خِلَافِی قِیْلورْلر و قار شورْلر خدای تعالی گه (وَرَسُوْلَهٗ) هم اَنَکْ رَسُوْلِیْنَه (کُتُبُوا) خور و یوز نوبان بولورْلر اَنَلر (کَمَا کُتِبَتْ) تَنَکْکَمِ خور و رسوا بولدیلر (الَّذِیْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اَنَلر دِنِ الْکَارِی بولغان کِمَسَه لِرْ کُفْر و شَرِکْ اهلندن (وَقَدْ اَنْزَلْنَا) و تحقیق ایندر دک بز (اٰیَاتِ بَیِّنَاتٍ) روشن بولغوجی آیتلرنی یعنی قُرْآن و معجزه لِر (وَلِلْکَافِرِیْنَ) و ایمان کِیلتورمه گانلر گه بولغوجیدر (عَذَابِ مَهِیْنٍ) خور و رسوا ایتکوجی عَذَابِ (یَوْمَ یَبْعَثُ اللّٰهُ) یاد قیفل شول کوننی کم قوبارور خدای اَنَلرنی قبرلرندن (جَمِیْعًا) بارچه لِرینی (فَیَنْبِئُهُمْ) بس خبر بیرور اَنَلرغه (بِمَا عَمَلُوا) دنیاده اشلر گان نرسه لِر ی برله (اَحْصِیْهُ اللّٰهُ) صافلاغان بولور خدای تعالی اَنَلر نَکْ عمللرینی (وَنَسُوْهٖ) هم اونو طقان بولورْلر اَنَلر اوزلری قیلغان اشلرینی (وَاللّٰهُ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ) و خدای تعالی بارچه نرسه اوزره (شَهِیْدٌ) گواهدر مر ویدر که برکون ربیعہ بن عمرو هم قرفداشی حبیب صفوان بن امیه برله یاشرن سوزلر سوزله شدیلر برسی ایتدی بز نَکْ نِ سوزله گانمزی خدای بلور میکان ایکنچیسی ایتدی بعضسنی بلور و بعضسنی بلهس اوچونچیسی ایتدی اگر بعضسنی بلسه همه سینی هم بلور گه نیوشدر زیرا که بلودن هیچ مانع یوقدر دیدی آیت کیلیدی کم (اَلَمْ تَرَ) ایا سین بله ساسگنو (اِنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ) شونی کم خدای تعالی بلور (مَا فِی السَّمٰوٰتِ) کولکرده گی نرسه لرنی ملائکه و یولدزلر هم ارواحلردن (وَمَا فِی الْاَرْضِ) هم بلور بیرده گی نرسه لرنی معادن و نباتات و حیوانانندن (مَا یَکُوْنُ) بولماس (مَنْ یَّجُوْی ثَلَاثَهٗ) سر سوز سوبله شکوجی اوچ کِمَسَه دن (اَلْاَهْوَاۤیُ رَابِعُهُمْ) مگر اول خدای تعالی اَنَلر نَکْ دورتنچیلریدر علمی برله یعنی اَنَلر نَکْ نِ سوزله دکلرینی بلگوجیدر (وَلَا خَمْسَهٗ) دخی بولماس بربری برله سرله شکوجی بش کِمَسَه (اَلْاَهْوَاۤیُ سَادِسُهُمْ) مگر خدای تعالی اَنَلر نَکْ آلتنچیلریدر بله کی برله یعنی سرلری اَنَلر یاشرن توکلدر (وَلَا اَدْنٰی مِنْ ذٰلِکَ) هم بولماس کیمره ک اوشبو اوچدن (وَلَا اَکْثَرَ) هم بولماس کوبره ک بشدن (اَلْاَهْوَاۤیُ مَعَهُمْ) مگر نِ قدر بولسه لرده خدای تعالی اَنَلر برلدر علم جهنندن (اِنَّ مَکَانَوَا) هر اورننه کم بولورْلر اَنَلر (ثُمَّ یَنْبِئُهُمْ) سوکره خبر بیرور اَنَلرغه (بِمَا عَمَلُوا) اشلر گان نرسه لری برله (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کوننده (اِنَّ اللّٰهَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ) درستلکده خدای تعالی بارچه نرسه نِ

بلگوچیدر مرویدر کہ ہر فایجان پیغمبر مز علیہ السلام بریر گہ سربہ ولشکر
 بیاروب اول لشکر ننگ خبری کیلما پنچہ اوز اغراق تورسہ یهودیلر و منافقلر
 مسلمانلر حضورندہ بر برسی برلہ یاشرن سرلر سویلشوب کوزلری برلہ
 مسلمانلرغہ اشارت قیلورلر ایدی ناکم مؤمنلر آنلرننگ اشارتلرینی
 و سویلشکانلرینی کوروب بلکہ بزلرننگ سربہ گہ کینکان قرنداشلر بیز گہ
 بر بر اش واقع بولغانلر شونی سویلشہ تورغانلردر دیب گمان قیلوب بیک
 فایغورلر ایدی آنلرننگ بواشلرینی پیغمبر علیہ السلام بلگاچ آنلرنی بو اشدن
 طیدی بر ایکی کون طیلولوب نوردیلر صوگرہ بنہ اولگی عادتلرنچہ مؤمنلر
 آلدنک سرلشہ تورغان بولدیلر آیت کیلدی کم (الْم تَر) ایاسین فاراماسکمو
 (اَلِی الدِّینِ نَهْوًا) شول کسہلر صاری کم طیولمش بولدیلر (عَنِ النَّجْوٰی) مؤمنلر
 حضورندہ بر برسی برلہ یاشرن سوزلر سویلشہ کنن (ثُمَّ یَعُوذُوْنَ) صوگرہ بنہ
 فایتورلر آنلر (لَمَّا نَهَوْا عَنْهُ) شول نرسہ گہ کم نہی ایتولدیلر آندن (وَبِتَّنَاجٍ) چون
 ہم سرلشورلر آنلر عنادلری یوزندن (بِالْاِثْمِ) گناہغہ سبب بولغان سوز برلہ
 یعنی مؤمنلرنی غیبت قیلورلر (وَالْعِدْوَانِ) ہم اهل اسلامغہ ظلم وجفا قیلماق
 برلہ (وَمَعْدِيَةَ الرَّسُولِ) دخی پیغمبرننگ فرمانینہ فارشماق برلہ مرویدر کہ یهودیلر
 رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم حضور شریفلرینہ کیلوب سلام اورنینہ السام
 علیک دیدیلر یعنی سیگا اولوم بولسون دیبہ کدر پیغمبر حضرتی آنلرننگ
 سوزلرینہ فارشی وعلیکم دیدی یعنی سزلر گہ شول بولسون دیبکدر آیت
 کیلدیکم (وَإِذَا جَاؤُکَ) وەر فایجان کیلسہلر یهودیلر سیگا (حَبِوْکَ) تحیت
 ایتورلر سیگا (بِمَا لَمْ یَجِبْکَ بِهٖ اللّٰهُ) شول نرسہ برلہ کم تحیت ایتہدی خدای
 سیگا آنک برلہ یعنی خدای تعالیٰ سیگا و سلام علی عباده النبین اصطفی دیوب
 سلام برلہ تحیہ ایتدی اول یهودیلر سلام اورنینہ السام علیک دیورلر و سیگا
 اولوم تلرلر (وَبِقَوْلُوْنَ) ہم ایتورلر آنلر (فِی اَنْفُسِهِمْ) اوز آرالرنده (اَوْلَا
 یَعْدُبُنَا اللّٰهُ) نی اوچون عذاب قیلماس بزنی خدای (بِمَا نَقُولُ) شول نرسہ سببلی کم
 بز ایتورمز آنک پیغمبرینہ یعنی اگر اول حق پیغمبر بولسہ ایدی خدای بزلرنی
 آکا اوشبو سوزنی ایتکانبمز اوچون عذاب قیلسہ کبیرک ایدی دیورلر
 (حَسْبِهِمْ جِئْنِمٌ) کفایہ ایتکوچیدر آنلرغہ عذاب اوچون نموغ (یصلونہا) کرورلر
 آنلر اول نموغغہ (فَبَسَّ الصَّوْبِرِ) بس نی باوز اولر چک اورندر اول نموغ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا (ای ایمان کیلتورگان کمسہ لر (اِذَا تَنَاجَيْتُمْ) هر قایچان
 سرلهشمه گز سز بر برگز برله (فَلَا تَتَنَاجَوْا) بس سرلهشمه گز (بِالْأَثْمِ) گناه
 برله (وَالْعُدْوَانِ) هم ظلملق برله (وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ) دخی پیغمبرنک فرمانینه
 فارشماق برله نتاککم یهودیلر و منافقلر شویله قیلورلر (وَتَنَاجَوْا) وسرلاشگز سز
 (بِالْبُرِّ) ایند گولک برله (وَالْتَفْوِي) هم تقوالق برله (وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي) هم قورقکزلر
 شولخدای تعالی دنکم (إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) آنک صاری قوبارلمش و جمع اینلمش بولورسز
 محشر کوننه (إِنَّمَا النَّجْوَى) موندن باشقه ایباسدرکم گناه و ظلملق برله سرلهشمک
 (مِنَ الشَّيْطَانِ) شیطان و سوسهسندندر شیطان آنی کشینک کوزینه کورکام اینتوب
 کورگازور (لِيَحْزَنَ الَّذِينَ آمَنُوا) تاکم قایغولی اینسون اوچون مؤمنلرنی آنک
 برله (وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ) ونوگلدن اول شیطان ضرر ایرشدرگوجی مؤمنلرگه
 (شَيْئًا) بر نرسه برله ده (إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ) مگر خدا اینک اذنی و تقدیری برله گناه ایرشدر
 (وَعَلَى اللَّهِ) و خدای تعالی گه گنه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) بس کیره کدر کم نوکل
 قیلسونلر مؤمنلر مرویدرکم بدر صوعشندن حاضر بولغان مؤمنلردن بر جماعت
 پیغمبر علیه السلامک مجلسینه کیلدیلر حضرت پیغمبرنک مجلس شریفلرنده کوب
 کوب بولوب اولتورورغه بوش اورن بولمادقندن آنلر آیاق اوزره نوردیلر
 رسول اکرم حضرتلری بر نه کشیلرگه اورنلر کزدن تورگز دیوب بیوردی آنلر
 نوردیلر اهل بدر آنلرنک اورنلرینه اولتوردیلر منافقلر بوتوغریدن اوز آرلرنده
 شکایت ایتمه کگه باشلادیلر آیت کیلدی کم (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیلتورگان
 کمسہ لر (اِذَا قِيلَ لَكُمْ) هر قایچان اینتولسه سز لرگه (تَفَسَّحُوا) اورننی ایرکن
 قیلکز و کیلگان کشیلرگه اورن بیرگز دیوب اینتولسه (فِي الْمَجَالِسِ) مجلسلرده
 (فَانفَسِحُوا) بس ایرکن قیلکزلر اورننی آدمیلرگه (يَفْسَحِ اللَّهُ لَكُمْ) تاکم ایرکن
 قیلور خدای سز نک اورنلرگزنی قبرگزده یا که چنته (وَإِذَا قِيلَ انشُزُوا) و هر قایچان
 اینتولسه سز گه نورگز اورنلرگزدن دیوب (فَانشُزُوا) بس نورگز سزلر (يَرْفَعِ اللَّهُ)
 تاکم کوتارور خدای تعالی یوقاری درجه لرگه چنته (الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان
 کیلتورگان کمسہ لرنی (مِنْكُمْ) سزلردن (وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ) هم کوتارور شول
 کمسہ لرنی کم بیرلدی آنلرغه شریعت علمی یعنی عالملرنی کوتارور (درجات)
 باشقه مؤمنلر درجه سننن یوقاری بولغان درجه لرگه (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ)
 و خدای تعالی شول نرسه نی کم سز اشلر سز بلگوچیلر مرویدرکه آدمیلر پیغمبرمز

علیہ السلامہ کیلوب ہمیشہ ہر توری سوزلر و خبرلر صوراشوب اول حضرتنی
 طارلقفہ قاللردیلر و کوب نشویش بیردیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم (یا ایہا
 الذین آمنوا) ای مؤمنلر گروہی (اذ اناجینتم الرسول) ہر قاچان سرلاشماکم
 بولسا کز و برسوز ایتہ کنی نل سہ کز پیغمبر علیہ السلامہ (فقدموا) بس الک
 قبلکز یعنی ہرگز (بین یدی نجویکم) پیغمبر گہ سرکزی ایتہ ککزدن الگاری
 (صدقہ) صدقہنی مستحقلرغہ و فقیرلرگہ (ذلک) اوشبو اش یعنی پیغمبر برلہ
 سوزلاشودن الگاری صدقہ بیرمہک (خیر لکم) بخشیرا قدر سز نک اوچونکم
 عبادتکز آرطور (و اطیر) دخی پاکیزہ را کدر کم شونک سبیلی گناہلرکز بوغالور
 (فان لم تجدوا) بس اگر طاہیاسا کز سز بر نرسہنی صدقہ بیرماک اوچون و فقیر
 بولسا کز (فان الله غفور) بس درستلکدہ خدای تعالی پارلقاھوچیدر (رحیم)
 رحمت ایتکوچیدر کم سزلرنی کوچکز یتہ گان اش برلہ بیورماس مرویہر کہ
 اوشبو حکم یعنی پیغمبر برلہ سوزلاشودن الک صدقہ بیرمہک حکمی اون کونگہ چہ
 ممتد بولدی صگرہ منسوخ بولدی علی المرتضی کرم اللہ وجہہ نک اون درہمی بار ایدی ۸
 ہرکون ہر درہمی صدقہ بیروب پیغمبر حضرتنی برلہ سوزلاشور ایدی تاکم اون
 درہملرنی تمام بولدی و اوشبو حکم ہم منسوخ بولدی (اشفقتم) ایا قورقد کزمو
 سزلرواغر کیلدیہو سزلرگہ (ان تقدموا) سزلرنک تقدیم ایتہ ککز و بیرمہ ککز
 (بین یدی نجویکم) پیغمبر برلہ سرلاشمہ ککزدن الگاری (صدقات) صدقہلرنی
 یعنی ہواش سزلرگہ چیتن بولدیہو (فاذلم فاعلوا) بس شول وقت کم قیلما کز
 سز اوش اشی (وثاب الله علیکم) ہم کیچدی خدای تعالی سز نک اوزرکز گہ
 و ہواشنی سزلردن نوشوردی یعنی ہو حکمنی منسوخ ایلہدی (فأتیہوا الصلوٰۃ) بس
 قائم قیلکز سز و اوفوکز فرض بولغان نمازنی (واتوا الزکوٰۃ) ہم ہرگز
 مالکزدن زکوٰۃنی (واطیعوا الله) دخی بوی سونکز خدای تعالی گہ (ورسولہ) ہم
 آنک رسولینہ (والله خبیر بما تعملون) و خدای تعالی ہلگوچیدر شول نرسہنی کم
 سزلر اشلر سز یخشیلق و ایمانلقن مرویہر کہ ہرکون رسول الله علیہ وسلم
 صحابہلردن ہر جماعت برلہ اولتور مشلر ایدی حضرت بیوزدی کم حاضر سزلرنک
 علسکز گہ ہر ایر کیلور کم آنک کوکلی منکبر و جبار بولور ہم اوزی شیطان
 نظری برلہ نظر قیلوردیدی نا گاہ ایشکدن عبداللہ بن نبئل منافق کروب
 کیلدی حضرت پیغمبر آکا ایتدی ای ابن نبئل - بین نی اوچون اوزنک

يولداشلرك بىرلە مېنى سوكنك و مېنىم حقىدە بىمان سوزلر ايتدك ابن نبتل خدای
 بىرلە آنط اچدى مرگىز سىنك حىقكده بىمان سوز ايتىمادى دىدى هم چىوب
 يولداشلىرىنى آلوب كىلدى آنلر هم شوپله دىوب آنط اچدىلر آيت كىلدى كم
 (الْم نر) ايا سېن فاراماسكمو (الى الذىن تولوا) شول كىسه لىرى كم دوست
 توتدىلر آنلر يعنى منافقلر دوست توتدىلر (قوما غضب الله عليهم) شول گر وھنى كم
 غضب قىلغاندىر خدای آنلر اوزره يعنى يھودنى دوست توتدىلر (ماھم منكم)
 ايباسدىر آنلر يعنى منافقلردن سز لردن كم مؤمنلر سز (ولامنهم) دىكى توگلدلر آنلر
 يھودىلردن (ويعلقون) و آنط اچارلر آنلر (على الكذب) يالغانفە (وھم يعلمون)
 و حالانكە بلورلر آنلر سوزلرىنك يالغان ايدكىنى (اعد الله لهم) حاضرلا كاندىر
 خدای تعالى اول منافقلر اوچون (عذاباً شديداً) قاطى عذابى دنيا و آخرتدە
 (انهم) درستلكدە آنلر (سأ) ياوز بولدى (ما كانوا يعملون) شول نرسە كم
 اشلار بولدىلر آنلر (انظفوا) توتدىلر اول منافقلر (ايانهم) اوزلرىنك
 آنظلىرىنى (جنة) قالغان ايتوب يعنى جانلىرى و ماللىرى سلامت قالسون اوچون
 آنظلىرىنى پناه ايتدىلر و شوكتا صغندىلر (فصدوا) بس طيدىلر آنلر آدمىلرىنى
 (عن سبيل الله) خدای تعالى بولندىن يعنى مؤمنلرىنى صوغشقە چىقارماسقە طرشدىلر
 تورلى حىلەلر قىلدىلر (فلهم عذاب موبين) بس بولغوجىدىر اول منافقلرغە خور
 ورسوا قىلغوجى عذاب (لن تغنى عنهم) دفع قىلماس و كىتارماس اول منافقلردن
 قىامت كوندە (اموالهم) آنلرنك جىع قىلغان ماللىرى (ولا اولادهم) دىكى
 دفع قىلماس آنلرنك بالالىرى (من الله) خدای تعالى نك عذابندان (شيئاً)
 بىر نرسە ندە (اولئك) اوشبو منافقلر گروھى (اصحاب النار) تموغ اھللىرىدىر
 (هم فيها خالدون) آنلر تموغ اوطندە منگو قالغوجىلردىر (يوم يبعثهم
 الله) ياد قىلغل شول كوندىن كم قوبارور خدای تعالى منافقلرىنى (جيبعاً)
 بارچەلرىنى قىلرندىن (فيعلقون له) بس آنط اچارلر آنلر خدای تعالى گە خالص
 مؤمن بولدىق دىوب (كما يعلقون لكم) تنالك كم آنط اچارلر آنلر سز لىرگە
 دىبادە (ويحسبون) هم گمان قىلورلر آنلر (انهم على شيء) شونى كم آنلر بىر
 نرسە اوزره دلر يعنى بىر ايش قىلامز دىوب آنط اچارلر (الا انهم) بلكىز كم درستلكدە
 اول منافقلر (هم الكاذبون) آنلردىر يالغان ايتكوجىلر (استهوذ) مستولى بولدى
 و غلبە قىلدى (عليهم الشيطان) اول منافقلر اوزرىنە شيطان (فانسيهم) بس اونولدىرى

آنلرغه شيطان (ذکر الله) خداينك ذکرينى (أُولَئِكَ) اوشبو منافقلىر گرومى (حزب الشَّيْطَانِ) شيطان لشكر بدير (الآنَ حِزْبَ الشَّيْطَانِ) بلکوزلر کم درستلىکده شيطان لشكرى (هم الغاسرون) آنلردر زبان کورگوچيلر وعذابده قالغوچيلر (ان الذين يعادون الله) درستلىکده شول کمسهلر کم خلاقلق قیلورلر خداى تعالى گه (ورسوله) هم آنک رسولينه (أُولَئِكَ) اوشبو خلاقلق ايتکوچيلر (في الآذنين) خور ورسواراق بولغوچى گروهلر اچنده درلر دنيا و آخرنده (كتب الله) يازدى خداى تعالى لوح المحفوظده وحکم قیلدى شوبله ديوب کم (لأغلبن أنا) البته مين غالب بولورمن (ورسلى) هم مينم رسوللرم غالب بولورلر دشمانلرغه صوغشماق وقهر ايتمهك برله ياكه حجت ودليل كيلتورماك برله (ان الله قوي) درستلىکده خداى تعالى قوت ايه سيدر (عزيز) غالب بولغوچيلر حکمنده (لأنجد) سين طاپماسسك (فوما يؤمنون) شول گروهنى کم انبان كيلتورورلر و اخلاصلىرى برله اشانورلر (بالله) خداى تعالى گه (واليوم الآخر) هم آخرت كونينه (يؤادون) دوستلق قیلورلر طاپماسسك يعنى خالص مؤمن بولغان كشيرلر دوستلق قیلماسلر (من حاد الله) شول کمسه گه کم خلاقلق قیلدى اول خداى تعالى گه (ورسوله) هم آنک رسولينه يعنى مؤمنلر كفر اهلىنى دوست تونماسقه تپوشدر (ولو كانوا) اگر بولسه لرده اول خدايفه خلاقلق ايتکوچيلر يعنى كفر اهلى (أباهم) اول مؤمنلرنگ آنالرى (أوابناهم) با ايسه اوغللرى بولسه لرده نتاك کم ابو عبیده رضی الله عنه احد صوغشنده اوزينك آناسينى اولتوردى هم ابوبكر صديق رضی الله عنه بدر صوغشنده اوزينك بر اوغلينه فارشى صوغشورغه چقاچقى بولدى رسول حضرتى چغارمادى (أوأخوانهم) با ايسه مؤمنلرنگ فرنداشلىرى بولسه لرده نتاك کم مصعب رضی الله عنه احد صوغشنده اوزينك فرنداشينى اولتوردى (أوعشيرتهم) با ايسه نسللرى وقبيلداشلىرى بولسه لرده نتاك کم عمر فاروق رضی الله عنه بدرده اوزينك خالى عاص بن هشامنى اولتوردى (أُولَئِكَ) اوشبو گروه يعنى خداينك دشمانلىرى برله دوستلق ايتمهگان کمسهلر (كتب) يازدى خداى تعالى يعنى ثابت قیلدى (في قلوبهم الأيمان) آنلرنگ كوكللرندده ايمائى (وايدهم) هم قوت بيردى آنلرغه (بروح منه) اوز قاششندن بولغان رحمت ونصرت برله (ويدخلهم) هم كگوزور خداى آنلرنى محشر كوننده (جنات) شونداين جنتلرگه کم (تجرى من تحتها الأنهر) آقار آنک آغاچلىرى آستندن يلفه لر

(خَالِدِينَ فِيهَا) منگو فالقوچیلر بولغانلری حالده اول جنتلرده (رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ) راضی و خوشنود بولدی خدای تعالی آنلردن (وَرَضُوا عَنْهُ) هم آنلر خوشنود بولدیلر خدای تعالی دن (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (حِزْبُ اللهِ) خداینگ لشکر بدر (أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللهِ) بلکزلر کم در سنلکده خدای تعالی ننگ لشکری (هُمُ الْمُفْلِحُونَ) آنلردر فلاح طايقوچیلر و مقصودغه ابرشکوچیلر.

﴿ ٥٥٥ ﴾ سورة الحشر مدنية وهي اربع وعشرون آية ﴿ ٥٥٥ ﴾

﴿ ٥٨ جی سورہ عشر سورہ سی مدینه ده نازلدر ٢٤ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(سَبِّحْ لِلَّهِ) تسبیح ایتدی خدای تعالی گه و آنی پاکلک برله یاد قیلدی (مَا فِي السَّمَاوَاتِ) کوکلرده بولغان نرسه لر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم برده بولغان نرسه لر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) و اول خدای تعالی غالبدر اوزینگ حکمنده (الْحَكِيمُ) حکم ایتکوچیلدر صواب و توغریلق برله مرویدر که هجرتنگ دورتنجی یلنگ پیغمبرمز علیه السلام بنی نضیر قبیلہ سی یهودیلرنگ قلعه لرینه بر مصلحت اوچون بارغان ایدی بر خانه ننگ دیوارینه مبارک آرقاسینی بیروب اولتورمش ایدی بر ملعون یهودی شول ایوننگ توباسینه بر اولوغ طاشنی آلوب متوب پیغمبر حضرتینگ اوستینه طاشلاماقی بولدی فی الحال جبرائیل علیه السلام نازل بولوب رسول حضرتینه بواشنی بللردی پیغمبرمز علیه السلام فی الحال اورنلرندن تورب مدینه گه فایندیلر هم بنی نضیر یهودی لرینه کشی یباردی و بیوردی کم ایدی سزنگ خیانتکوز ظاهر بولدی منم دیارمدن چغوب کیتکوز دیدی هم آنلرغه اون کون مهلت بیردی سفر اسباب لرینی حاضرلاسونلر اوچون بنی نضیر یهودیلری کیتهرگه حاضرلانا باشلاچاچ مدینه دن ابن ابی منافق آنلرغه خبر یباردی کم اوز دیارگوزدن یوقه چقماکوز قلعه گوزنگ قبولرینی برکتوب منعصن بولوب تورگوز مین هم اوز منک قوم برله مک کشی سزلرگه مدد و یاردم ایتهرگه بارامز برده فورقماکوز دیدی یهودیلر اول منافقنگ سوزینه آلدانوب باغی بولدیلر و پیغمبر علیه السلام برله صوغش قیلورغه حاضرلاندىلر بوخبر رسول حضرتینه ابرشکاچ بر گروه لشکر برله باروب بنی نضیرنگ قلعه لرینی محاصره ایله دیلر اون بش کون محاصره قیلغاندن صوگ یهودیلر عنبر ایتوب قلعه لرینی طاشلاب کیتوگه راضی بولدیلر بارچه فوراللرینی مسلمانلرغه

فالدِّمَاقِ شَرَطِي بَرَلَهْ هَمْ أَطْلَرِي وَتَوَهْلَرِي كَوْنَارُورِ مَقْدَارِ يَغْنَهْ مَالْنِي آلُوبِ
 كَيْنَمَهْ كِي شَرَطِي بَرَلَهْ جَلَايِ وَطَنْ قَيْلُوغَهْ قَرَارِ بَيْرَلْدِي حَقِّ تَعَالَى آيْتِ بِيَارْدِي كَمْ
 (هُوَ الَّذِي) اُولُ خُدَايِ تَعَالَى شَوْلُ ذَانْدِرْ كَمْ (أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا) چَقَارْدِي اِيْمَانِ
 كَيْلَنْتُورْمَهْ گَانِ كَمْ سَهْلَرِي (مَنْ أَهْلُ الْكِتَابِ) تُوْرَاتِ اَهْلَنْدِنِ يَعْْنِي بِنِي نَضِيْرِ يَهُودِيْلَرِي بِنِي
 چَقَارْدِي (مَنْ دِيَارْ هَمْ) يُوْرَطْلَرَنْدِنِ وَ مَنَزْلَرَنْدِنِ كَمْ مَدِيْنَهْ بِيْرَنَهْ تُوْتَمِشِ اِيْدِيْلَرِ
 (لَاوُلِ الْعَشْرِ) آنلَرِي اَوَّلْگِي سُوْرْمَهْ كَهْ يَعْْنِي بُو چَقَارْمَاقِ آنلَرِي عَرَبِ جِزِيْرَهْ سَنْدِنِ
 اَوَّلْگِي سُوْرْمَهْ كَمَرِ اِيْكَنْجِي حَشْرُوسُوْرْمَاكِ يَهُودِيْلَرِي خِيْبِرْدِنِ چَقَارْمَاقْدِرِ صُكْرَهْ
 وَاقِعِ بَوْلْدِي (مَا ظَنَنْتُمْ) گِمَانِ اِيْتِمَادْ كُزْ سَزَايِ مُؤْمَنْلَرِ (أَنْ يَخْرُجُوا) بِنِي نَضِيْرِ نَكْ
 مَدِيْنَهْ يِرَنْدِنِ چَقَمَاقْلَرِي بِنِي زِيْرَاكَهْ آنلَرِ كُوبِ هَمْ قُوْتُلِي اِيْدِيْلَرِ شَوْلُ سَبِيْلِي چَقَارْلَرِ
 دِيْبِ اُوِيْلَامَاغَانِ اِيْدِكُزْ (وَظَنُوا) هَمْ گِمَانِ قَيْلْدِيْلَرِ اُولُ بِنِي نَضِيْرِ يَهُودِيْلَرِي
 (أَنَّهُمْ) شُوِيْلَهْ دِيُوبِ كَمْ آنلَرِ (مَا نَعْتَهُمْ) مَنَعِ اِيْتِكُوْجِي وَ طِيغُوْجِيْدِرِ آنلَرِي
 (حَصُونَهُمْ) آنلَرِنَكْ مَحْكَمِ بُولغُوْجِي قَلْعَهْلَرِي وَ دِيُوَارْلَرِي (مَنْ اللَّهُ) خُدَايِنَكْ قَضَايِ
 اِيْنِمَهْ كَنْدِنِ يَعْْنِي اُوْشُبُو قَلْعَهْمَزِ اچِيْنَهْ كُورُوبِ قَضَادِنِ قُوْرْتُلُوْرْمَزِ مُسْلِمَانْلَرِ
 بُو قَلْعَهْ گَهْ كَرَهْ آلْمَاسْلَرِ وَ بِيْزْگَهْ غَالِبِ بُولْمَاسْلَرِ دِيُوبِ گِمَانِ قَيْلْدِيْلَرِ وَ قَلْعَهْلَرِي بِنَهْ
 اِشَانْدِيْلَرِ (فَأَنبَتَهُمُ اللَّهُ) بَسِ كَيْلْدِي آنلَرِغَهْ خُدَايِنَكْ عَزَابِي (مَنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا)
 شَوْلُ اُوْرَنْدِنِ كَمْ گِمَانِ قَيْلْمَادِيْلَرِ آنلَرِ اُولُ اُوْرَنْدِنِ كَيْلُوْرْدِيُوبِ (وَقَفَى) هَمْ
 صَالْدِي خُدَايِ (فِي قُلُوبِهِمُ الرَّعْبُ) آنلَرِنَكْ كُوْكُلَلَرِي بِنَهْ قُوْرْقُوْنِي تَا كَمْ قُوْرْقُوْلَرَنْدِنِ
 اُوْزْلَرِي وَ طَنْلَرِي بِنِي طَاشْلَابِ كَيْتُوْگَهْ رَاضِي بُولْدِيْلَرِ (بِغَيْرِ بَوْنِ) خِرَابِ قَيْلُوْرْلَرِ
 آنلَرِ (بِيُونَهُمْ) اِيُوْلَرِي بِنِي (بَايْدِيْهِمْ) اُوْزِ قُوْلَلَرِي بَرَلَهْ (وَ اِيْدِي الْمُؤْمِنِيْنَ) هَمْ
 مُؤْمَنْلَرِنَكْ قُوْلَلَرِي بَرَلَهْ زِيْرَا كَهْ اِيُوْلَرِي وَ اَسْبَابْلَرِي مُؤْمَنْلَرِ قُوْلِيْنَهْ فَا لَاقَانِي
 بِلْكَاجِ سَرَايِ وَ مَنَزْلَرِي بِنِي كُوبْسِنِي اُوْزْلَرِي وَ يِرَانِ وَ خِرَابِ اِيْتُوْبِ چَقْدِيْلَرِ
 بَعْضَلَرِي شَامْغَهْ وَ بَعْضَلَرِي خِيْبِرْگَهْ كَيْتْدِيْلَرِ صُكْرَهْ آنْدِنِ هَمْ سُوْرْلْدِيْلَرِ (فَاعْتَبِرُوا)
 بَسِ عِيْبْرَتِ آلْكَزْلَرِ اُوْشُبُو يَهُودِيْلَرِ اِحْوَالْنِدِنِ (يَا اُولِي الْاَبْصَارِ) اِي بَصِيْرْتَلَرِ
 اِيَالَرِي (وَلَوْ لَا اَنْ كَتَبَ اللَّهُ) وَ اِگَرِ بُولْمَاسَهْ اِيْدِي شَوْلُ كَمْ يَزَدِي خُدَايِ تَعَالَى
 لُوْحِ الْمَحْفُوْظَلَهْ (عَلَيْهِمُ الْجَلَامُ) اُولُ بِنِي نَضِيْرِ يَهُودِيْلَرِي اُوْزْرِيْنَهْ وَ طَنْلَرَنْدِنِ
 چَقَارْمَاقْنِي يَعْْنِي وَ طَنْلَرَنْدِنِ چَقَارْلُوْرْلَرِ دِيُوبِ خُدَايِ تَقْدِيْرِ وَ حَكْمِ اِيْتِكَاْنِ بُولْمَاسَهْ
 اِيْدِي (لَعَذَابُهُمْ) الْبِتَهْ عَزَابِ قَيْلُوْر اِيْدِي آنلَرِي (فِي الدُّنْيَا) دُنْيَا دِهْ اُولْتُوْرْمَكِ
 وَ اَسِيْرِ اَيْلْمَكِ بَرَلَهْ (وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ) وَ بُولغُوْجِيْدِرِ آنلَرِغَهْ آخِرْتَهْ (عَذَابُ النَّارِ)

تموغ اولیڭك عذابى (ذَلِكْ) اوشبو عذاب اول یهودیلرگه (بَانَهُمْ شَأْوَا اللّٰهَ) شول سببیلی درکم آنلر خلافتی قیلدیلر خدای تعالی گه (وَرَسُولَهُ) هم آنك رسولینه (وَمَنْ يُشَاقَّ اللّٰهَ) وهرکم خلافتی و دشمنانلی اینسه خدایغه (فَإِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکن خدای تعالی (شَدِيدُ الْعِقَابِ) قاطی عذابلی بولغوجیلر و عذابى الیم در اول کیمسه گه بنی نضیر یهودیلرینی محاصره ایکن زمانده آنلرنك خرما آغاچلرینی کیسوب خراب ایلدیک که حکم بولدی عبدالله بن سلام هم ابولیلی رضی الله عنهما اوشبو خدمت برله مأمور بولدیلر ابولیلی خرما آغاچلرینك بیک بغشی نوعلرینی کيسار ایدی یهودیلر کورب حسرتلری آرتسون دیور ایدی عبدالله بن سلام خرما آغاچلرینك خراب و ناچارلرینی غنه کيسار ایدی من بلورمن کم بوخرما باقچهلری مسلمانلر قولینه کرهچکیر بغشی آغاچلر سلامت فالسونلر دیور ایدی حق تعالی آیت بیاردی کم (مَا قَطَعْتُمْ) شول نرسه فی کم کيسدکوز سز ای مؤمنلر (مَنْ لَيْتَهُ) خرما آغاچلرینن (أَوْ تَرَكَهُنَّ) یا ایسه کيسماينچه فالدردکوز آنی (فَأْتَمَّتْ عَلَىٰ أَوْلِيَآهَا) طورغوجی بولغانلری حالده اوز اصللری اوزرینه یعنی اوز حاللرنجه سلامت فالدردکوز (فَبَاذَنْ اللّٰهَ) بس خدای تعالی نك اخفی وامری برله در یعنی کيسمه ککوز هم کيسماينچه فالدرماقکوز هر قابوسی خداینك رضاسی بوينجه در ایکیسیده مقوللر (وَلِيَعْرِىَ الْفَاسِقِينَ) هم خور ورسوا قیلسون اوچونلر خدای تعالی فاسق بولغوجی یهودیلرینی (وَمَا آفَاءَ اللّٰهِ) و شول نرسه فی کم قاپتاردی خدای تعالی (عَلَىٰ رَسُولِهِ) اوزینك رسولی اوزرینه (مَنْهُمْ) اول بنی نضیر یهودیلرینك مال و ملکلرینن یعنی آنلرنك مال و متاعلرینن غنیمت بولوب پیغمبر علیه السلامغه فالغان نرسه لر (فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ) بس چاپدیرماقکوز سز ای مؤمنلر اول مالنی حاصل قیلماق اوچون (مَنْ خِيَلٌ) هیچ بر آطنی (وَلَا رُكَّابٌ) هم هیچ بر توهنی یعنی آنی تحصیل ایتنك اوچون آطلرغه و توله لرگه آطلانوب چاپوب کیلماقکوز بلکه بنی نضیر قلعه سینده مه لرکوز جیوا کیلدکوز هم آرتق صوغشوبده مشقتلر نه دکوز هم بویولده سزلرگه هیچ بر کلفت و محنت ابر شمه دی و بوقلعه فی سزلر صوغشماق برله فتح ایتمه دکوز (وَلَكِنَّ اللّٰهَ يَسْلُطُ) ولکن خدای تعالی اوزی نصرت و یاردی برله مسلط قیلور و غالب ایلور (رَسُولَهُ) اوزینك پیغمبرلرینی (عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ) هر کیمسه اوزرینه کم تلور اوزی (وَاللّٰهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) و خدای تعالی بارچه نرسه اوزره کوچی يتکوچیدر تلر گان بنه سینى دشمنانلرینه

غالب قبيلور و دشمنان كوگلينه قورفو سالور نناك كم بنى نضيرنك كوگللرينه قورفو
 سالدى (مَا آفَاءَ اللَّهُ) شول نرسه كم قايتاردى آنى خداى (عَلَى رَسُولِهِ) اوزينك
 رسولى اوزره (مَنْ أَهْلُ الْقُرَى) فريه لر اهللرينك اموال و املا كلرندين كم صوغش
 قيلماق برله اولقدر ماللرني فولغه نوشورب بولماس (فَلِلَّهِ) بس اول ماللر
 خداى تعالى گه در (وَلِلرَّسُولِ) هم پيغمبر عليه السلامه در (وَلِلَّذِي الْقُرْبَى) دخى
 پيغمبرنك ياقنلق اياسى بولغان قرنداشلرينه در (وَالْيَتَامَى) هم يتيم بالارغه در
 (وَابْنِ السَّبِيلِ) هم محتاج و عاجز بولوب قالغان بولاوچيلرغه و مسافرلرگه در
 اوشبو منكور كمسه لرگه اول ماللرني تقسيم ايدوب بيرلور اول خداى تعالى گه در
 ديمك تعظيم اوچوندر قالغان بش نورلى كمسه لرگه بيرلور پيغمبر عليه السلام
 و فاندن صوك غنيمت مالدين آكا بولاچاق اولوشنى يعنى بشدن برنى امامغه
 بيرلور يا كه مسلمانلرنك مصلحتلرينه صرف ايدلور اول ماللر حقتك خداى تعالى
 اول بو طريقه حكم ايلدى (كَيْلًا يَكُونُ) تا كم بولماسون اوچون اول غنيمت
 مال (دَوَانَةً) قولدين فولغه يورى طورغان نرسه (بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ) بايلر آراسته
 (مِنْكُمْ) سزلردن يعنى جاهليت زمانداغى كى بايلرغه غنه بيرلوب فقير و بيچاره لر
 محروم قالماونلر اوچون خداى تعالى اوشبو طريقه حكم قىلدى (وَمَا آتَيْكُمْ
 الرَّسُولُ) وشول نرسه نى كم بيردى سزلرگه پيغمبر عليه السلام اول غنيمت مالدين
 (فَخَذُوهُ) بس آلگزلر آنى رقبول فيلكولر (وَمَا نَوَيْكُمُ عَنْهُ) هم شول نرسه كم
 نهى قىلدى و طيبدى سزنى آندن پيغمبر عليه السلام غلول و خيانت كى (فَانْتَهَوْا)
 بس طبولگز سز آندن (وَاتَّقُوا اللَّهَ) هم قورفكزلر خداى تعالى دن پيغمبرگه
 مخالفت قىلوده (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده خداى تعالى (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذابى قاطى
 بو (مخالفت ايتكوچيلرگه (لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ) هم اول ماللردن
 بيرلور و طنارندن هجرت ايتكان فقيرلرگه (الَّذِينَ أُخْرِجُوا) آنداين فقير
 مهاجرلر كم چارلمش بولديلر (مَنْ دَبَّرَ هُمْ) مكه ده گى يورطلرندن
 (وَأَمْوَالِهِمْ) هم ماللرندن (يَبْتَغُونَ) استارلر آنلر (فَضْلًا) فضل و رحمتنى (مَنْ اللَّهُ)
 الله تعالى دن (وَرِضْوَانًا) هم راضىلق و خوشنودلقنى يعنى هجرت قىلورلى تجارت
 اوچون و دنيا غرضلرى اوچون توگلدلر بلكه خداى رضاسينى استه بدر (وَيَنْصُرُونَ
 اللَّهُ) دخى ياردم بيرورلر آنلر خداى تعالى نك دينينه نفسلرى و ماللرى برله
 (وَرَسُولَهُ) هم نصرت قىلورلر آنك رسولينه (أُولَئِكَ) اوشبو مهاجرلر گروهى

(هُمُ الصَّادِقُونَ) آنلردر راست و طوغری بولفوجیلر اسلام دیننده سوزلری و فعللری برله (وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ) دخی شول کیمسه لرگه درکم اورناشدیلر آنلر مدینہ یورطنده (وَالْإِيمَانَ) هم ثابت بولدیلر ایمانده یا که افامت ایتدیلر ایمان یورطنده کم مدینہ در (مَنْ قَبْلَهُمْ) مهاجرلرنک هجرت فیلولرندن الگاری مراد انصارلردر یعنی نوپ مدینہ ک بولغان صحابه لر در کم اول ماللردن آنلرغه بیرلور (يُحِبُّونَ) دوست طونارلر و سوارلر آنلر (مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ) آنلر صاری هجرت قیلوب بارغان مؤمنلرنی و آنلرغه اورن بیرورلر هم ماللرنی آنلر برله اورناق قیلورلر (وَلَا يَجِدُونَ) دخی طاہاسلر آنلر (فِي صُدُورِهِمْ) کوکره کلرنه (حَاجَةً) بر حسد و کوچیلکنی (مِمَّا أُوتُوا) شول نرسه دن کم بیرلش بولدی آنلرغه مراد شولدر کم پیغمبرمز علیه السلام انصار صحابه لرینه ایتدی سزلر مهاجرلرگه بیک کوب انعام واحسانلر ایتدکوز بنی نضر یهودیلرندن قالغان ماللرنی بارچه سینی سزلرنک آرا کوزه تقسیم قیلایم سزگه گنه بولسون و مهاجر صحابه لر اولگی کبی سزلرنک یورطلر کزده طورسونلر وا گرتلسه کز بوماللرنی مهاجرلرگه گنه بیرایم تا کم آنلر سزلرنک یورطلر کزدن چقوب اوزارینه یورط و منزللر یاصاب اوز معیشتلرنی اوزلری کورسونلر دیدی زیرا که اول وقتغه قدر مهاجرلر انصارلرنک یورطلرنه و تربیه لرنه طورورلر ایدی حضرتنک بوسوزینه فارشی انصاردن سعد رضی الله عنه ایتدی یا رسول الله بزنگ خاطرمز شونی استار کم بوماللرنک همه سینی مهاجرلرگه تقسیم قیلوب بیرگل هم آنلر اولگی کبی بزلرنک ایولریمزده طورسونلر بزلرنک ایولریمزگه برکت اینه کی آنلرنک قنومی شرافتندندر دیدی رسول اکرم حضرتلری انصار حقنده خیر دعا قیلدی حق تعالی آنلر شاندنه بو آیتنی بیاردی و بیوردی (وَيُؤْتُونَ) هم ایثار قیلورلر آنلر و تقدیم ایلرلر مهاجرلرنی (عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ) اوز نفسلری اوزرینه یعنی اوزلرینه فالدرمایوب اوز اولوشلرنی مهاجرلرگه بیرورلر (وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ) وا گرچه بولساده آنلرنک اوزلرنک حاجتلری اول نرسه گه یعنی (۱) اوزلرینه کیره ک بولسده آلبایوب مهاجرلرگه انعام قیلورلر (وَمَنْ يَوْقِ) و هر کم صافلانیش بولسه (شَحْ نَفْسَهُ) نفسینک صارانلقندن یعنی نفسینی مال محبتندن و صارانلقدن طیبوب طونسه (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو گروه (هُمُ الْفَالِحُونَ) آنلردر فلاح طاہقوجیلر و مقصودغه ایرشکوجیلر دنیا و آخرته (وَالَّذِينَ جَاءُوا) و شول کیمسه لر کم کیلدیلر

(۱) اسباب نزولک ابن عمر رضی الله عنہما دن منقولدر که بر کون بر بیان ایتولمش قوی باشی صحابه لردن برسینه صدقه کیلتور دیلر اول صحابه غایت محتاج بولسده اوزی آشامایوب ایکنچی بر فقیر صحابه گه ییهدی اول صحابه اوچنچیکه ایثار ایدوب اوشانداق اول باشنی طوقز کشیکه قدر ایتلیدیلر هر قاپوسی ایکنچسینه ایثار قیلور ایدی اوشبو آیت کریمه شول فقیر صحابه لر شاندنه نازل بولدی

وکیلورلر (من بعدهم) مهاجر و انصار صحابه لر سوکنندن یعنی تابعینلر هم آنلردن
 صوڭ کیلگوچیلر قیامتکه قدر (یقولون) ایتورلر آنلر (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا) ای
 بزنگ ربیمز یارلقاغل سن بزلفی (وَلَاخْوَانَنَا الَّذِينَ) هم یارلقاغل سن بزنگ
 شونداین دین فرنداشریمزنی کم (سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ) سبقت ایتدیلر آنلر بزگه
 ایمان برله یعنی بزردن الگاری مؤمن بولدیلر (وَلَا تَجْعَلْ) هم قیلماغل سن
 (فِي قُلُوبِنَا) بزنگ کوڭللریمزده (غَلًّا) کینه وحسد هم خیانتنی (لِلَّذِينَ آمَنُوا)
 بزردن الگاری ایمان کیلتورگان کیمسلر اوچون یعنی پیغمبر علیه السلامک
 صحابه لری حقنده (رَبَّنَا) ای بزنگ پروردکاریمز (أَنَّكَ رُؤُوفٌ) درستلکده سن
 مهربان سن کم دهالرنی قبول قیلورسن (رَحِيمٌ) مرحمت ایتکوچی سن هر کیمسهنگ
 کوڭلنده صحابه لرگه ذره کینه ودشمانلق بولسه اوشبو آیت اهلندن توڭلدر دیمش
 (الْم تَر) ایا فارامادکومسن (إِلَى الَّذِينَ نَافَقُوا) منافق بولغان کیمسلرگه یعنی
 ابن ابی و ابن نبتل و رفاعة هم آنلرنک اتباعلری کم بنی نضیر یهودیلرینه خبر
 یباردیلر کم بز سزنگ برله بر اتفاقده مز سز لگه یاردم ایتارمز ا گر مؤمنلر
 سزگه غالب بولوب یورطلرکز دن چغارسه لر بزلر هم سزنگ برله برگه بودیاردن
 چغوب کیتارمز دیدیلر بس آیت کیلدی کم ای محمد علیه السلام منافقلرنک حالینه
 قاراغل کم آنلر (یقولون) ایتورلر (لَاخْوَانَهُمْ) فرنداشرینه یعنی اوز امثاللری
 بولغان کفر اهلینه و یهودیلرگه ایتورلر (الَّذِينَ كَفَرُوا) شونداین فرنداشرینه کم
 ایمان کیلتورمادیلر آنلر (مَنْ أَهْلُ الْكِتَابِ) تورات اهلندن یعنی بنی نضیر
 یهودیلرینه ایتورلر کم قایغورمه کز (لَئِنْ أَخَّرْتُمْ) ا گر چغارلمش بولسه کز سز
 اوز دیارکز دن (لَنُخْرِجَنَّ مَعَكُمْ) البته چغارمز بز هم سزنگ برله دوستلق
 و بولداشلق یوزندن (وَلَا نَطِيعُ) هم بوی صونماسمز بز (فَبِكُمْ) سز لگه اذیت
 وجفا قیلو طوغریسنده (أَحَدًا) هیچ براوگه یعنی مؤمنلرگه اباروب سز لگه
 دشمانلق ایتماسمز (أَبَدًا) هر گیز (وَأَنْ قَوْلْتُمْ) وا گر صوغش قیلنمش
 بولسه کز سز یعنی مسلمانلر سزنگ برله صوغش قیلسه لر (لَنُنصِرَنَّكُمْ) البته
 بز یاردم بیرورمز سز لگه دیورلر (وَاللَّهُ بِشَهَادَتِهِ) و خدای تعالی گواھلق بیرورم
 (أَنَّهُمْ لَكَافِرُونَ) درستلکده اول منافقلر البته یالغان ایتکوچیلردر (لَئِنْ أَخْرَجُوا)
 ا گر چغارلمش بولسه لر یهودیلر (لَايُخْرَجُونَ مَعَهُمْ) چقماسلر اول منافقلر آنلر
 برله و موافقت ایتماسلر (وَلَئِنْ قَوْلُوا) وا گر صوغش قیلنمش بولسه لر یهودیلر

(لَا يَنْصُرُونَهُمْ) ياردم بېر ماسلر اول منافقلر آنلرغه (وَلَنْ نَصْرُوهُمْ) وا گر
 فرضا منافقلر ياردم بېرسه لر يھويلرگه (لَيَوَلَّنَّ الْأَدْبَارَ) البته كېرى دوندرورلر
 آرقالرنى يعنى صوغشدىن قاچوب كېتارلر (ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ) سوگره يعنى منافقلر
 قاچوب كېتكاندىن سوڭ اول يھوديلر ياردم ايتولمىش بولماسلر ومغلوب بولورلر
 (لَا تَنْتُمْ أَشِدُّ) البته سز لر اى مؤمنلر قاطيراق سز (رَهْبَةً) قورقو يوزندن (فى صدورهم)
 اول منافقلرنىڭ كوڭللىرىندە (مَنْ اللَّهُ) الله تعالى دن يعنى منافقلر سز لدن كو برهك
 قورقورلر خدايدن اول قدر قورقماسلر (ذَلِكَ) آنلرنىڭ اوشبو قورقورلى (بِأَنَّهُمْ
 قَوْمٌ) شول سببلى دركم آنلر شونداين گروهىر كم (لَا يَفْقَهُونَ) بلماسلر خداى
 تعالى نىڭ عظمت و اولوغلىقنى زيرا كه ا گر بلسه لر خدايدن بېگرهك قورقسه لر
 كېرهك ايدى (لَا يُقَاتِلُونَكُمْ) صوغش قېلماسلر آنلر سزنىڭ برله (جَمِيعًا) بارچه لرى
 يعنى يھوديلر هم منافقلر (الْأَفَى فَرَى مَحْصَنَةً) مگر محكم ايتولمىش بولغان قلعەلر
 برله احاطه قېلغان قېرەلر اچندە طور بىغنه صوغش قېلورلر (أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ)
 يا ايسه ديوارلر آرطندىن طوروب اولقلر وطاشلر آطماق برله گنه صوغشورلر
 يعنى آنلرنىڭ سزنىڭ برله قارشى طوروب صوغشورغە قوتلرى يوقدر (بِأَسْهُمٍ)
 آنلرنىڭ صوغشلىرى (بَيْنَهُمْ) اوز آرالرنىڭ (شَدِيدٍ) قاطىدىر لىكن بر برسى برله
 صوغشقانده صوغشلىرى قاطى بولسەدە بېغېر برله مؤمنلر برله صوغشقانده خداى
 تعالى آنلرنىڭ كوڭللىرىنە قورقو سالور شول سببلى قارا قارشى قورب صوغشماقغە
 طاقتلىرى بولماس (تَحْسِبُهُمْ) سېن گمان قېلورسن اول يھوديلرنى هم منافقلرنى
 (جَمِيعًا) برگە جبولغوجىلر هم رآى وتدېردە برگە اتقاق ايتكوجىلردر ديوب
 (وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى) وحالانكە آنلرنىڭ كوڭللىرى طارالغاندىر يعنى اعتقادلىرى
 ومقصودلىرى تورلى نورلدىر برگە اتقاق قېلا آلماسلر (ذَلِكَ) اوشبو صفتلىرى
 آنلرنىڭ (بِأَنَّهُمْ) شول سببلى دركم آنلر يعنى يھود ومنافقلر (قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ) بر
 گروهىر كم آڭلاماسلر و بلمەسلر اوزلرنىڭ صلاح وفائەلرېنى بس يھوديلرنىڭ
 مثالى (كَمَثَلِ الَّذِينَ) شول كەمسەلر مثلى اوخشاشلىدىر كم (مَنْ قَبْلَهُمْ) آنلردن
 الڭارى بولدىلر (قَرِيبًا) يقين زمانە (ذَاقُوا) طانودىلر (وَبِالْأَمْرِ) اشلرنىڭ
 وبال و ضررىنى مرآد بنى قېنقاغ قېلەسېدىر كم آنلرنى مؤمنلر مەدېنەدن چخاردىلر
 و سوردىلر يا كه بىردە ھلاك بولغان مشركلردر (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) هم بولغوجىدىر
 آنلرغە رىختكوجى عذاب آخرنده ومنافقلرنىڭ يھوديلرنى آلداماقلرنە و ياردم

ایته رمز دیب وعده فیماقلرنده مثاللری (كَمَل الشَّيْطَان) شیطان اوخشا شلبدر
 (اِذْ قَالَ) شول وقت کم ایتدی شیطان (لِلْأَنسَانِ) آدمیگه یعنی کافرگه ایتدی
 (أَكْفَرُ) اوز کُنْكَ کفرکنده ثابت بولغل وایمان کیلتورمه گل کم مین سیگا دوست
 وباردم اینکوچیم دیدی (فَلَمَّا كَفَرَ) وشرکده ثابت بولغانی زمانده اول کافر
 (قَالَ) ایتدی شیطان (أَنْتَ بَرٌّ مِنْكَ) درستلکده مین بیزرمن سیندن وسیگا
 دشمانمن (أَنْتَ آخِي) درستلکده مین قورقورمن (اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ) عالمرنک
 پروردکاری بولغوجی خدایدن شیطاندن مراد ابلیسدر وانسان ابو جهلدر دیمشدر
 (فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا) بس بولدی شیطان برله اول آدمینک اشرینک عاقبتی (أَنَّهُمَا
 فِي النَّارِ) شول کم آنلر هر ایکسی نموغ اوطنک بولدیلر (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو
 قالفوجیلر بولغانلری حالدده هر ایکسی اول اولده (وَذَلِكَ) واوشبو اولده
 منگو قالماق (جَزَاءُ الظَّالِمِينَ) کفر اهلینک جزاسیدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا)
 ای مؤمنلر گرومی (اتَّقُوا اللَّهَ) قورقوزلر خداينک عذابندن (وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ
 مِمَّنْ كَبُرَ كُفْرُكُمْ فَرَأَسُونَ مِنْ نَفْسٍ وَكُورْسُونَ) (مَا تَدْمَتُ لَعْنَةً) شول نرسهنی کم
 آلدن یباردی اول ایرتهگی کون اوچون یعنی قیامت کونی اوچون حاضرله گان
 عملینی کورسون تا کم ا گر طاعات وعبادتلر حاضرله گان بولسه شکرانه قیلسون
 وآنرورورغه طرشسون و ا گر گناه ویاوزلقلر حاضرله گان بولسه توبه قیلسون
 واکونسون (وَاتَّقُوا اللَّهَ) وقورقوزلر خداينک غضب وقهرندن (إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ
 دَرَسْتَلْکَدِه خدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسهنی کم سز اشلر سز
 ایند گولک ویاوزلقدن (وَلَا تَكُونُوا) هم بولما کز سز ای مؤمنلر (كَالَّذِينَ نَسُوا
 اللَّهَ) شول کمسهلر کبی کم او بولدیلر خدای تعالی وغفلتده بولدیلر یهود هم
 منافقلر کبی (فَانسِبْهُمْ أَنْفُسَهُمْ) بس اونو طرددی خدای آنلرغه اوز نفسلرینی
 تا کم اوز فائهلری اوچون طرشمادیلر غفلتده یوردیلر (أُولَئِكَ) اوشبو گروه
 (هَمُ الْفَاسِقُونَ) آنلردر فرماندن طشقاری کیتکوچیلر (لَا يَسْتَوِي) برابر ونیگز
 بولماسلر (أَصْحَابُ النَّارِ) نموغ اوطنک اهللری یعنی اوزلرینی نموغده مستحق
 ایتمکان کمسهلر (وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ) هم جنت اهللری یعنی ایندگو عمللر قیلوب
 جنتکه کر وگه مستحق بولغان کمسهلر (أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) جنت اهلی (هَمُ الْفَائِزُونَ)
 آنلردر عذابدن قورتلغوجیلر وراحتکه ایرشکوچیلر (لَوْ أَنزَلْنَا) ا گر ایندرساک
 ایدی بز (هَذَا الْقُرْآنَ) اوشبو قرآنی (عَلَى جَبَلٍ) بر طوا اوزرینه هم اول طواغه

(۱) ابو جهل بدر صو-
 غشینه بارغان وقتنده
 کنانه فیله سندن کوکلنه
 قورقوسی بار ایدی
 ابلیس کنانه نك اولو-
 غسی بولغان سرافه
 صورتده بولوب ابو
 جهلگه کورندی ای
 ابوالحکم قورقماغل
 مین سیگا دوست من
 هم یاردم اینکوچمی من
 دیدی بدرگه باروب
 اهل اسلامه مدد اوچون
 نازل بولغان فرشته لرنی
 کورگاج ابلیس اوزی
 قورقوب قاجدی ابو
 جهل ایتدی ای سرافه
 نی اوچون قاجارسن
 ابلیس ایتدی من سندن
 بیزارمن سنی بلهاسمن
 دیوب غایب بولدی
 وبعضلر انساندن مراد
 برصیصا زاهددر دیوزلر
 نصه سی مشهوردر.

فهم و ادراك بپرساك ايدى (لَرَأَيْتَهُ) البته كورور ايدك سن اول طاونى (خَاشِعًا) قورقوجى و توبانچيك قىلغوجى (مَتَّصِعًا) قورقودن يارلغوجى و پاره پاره بولغوجى (مَنْ خَشِيَ اللَّهَ) الله تعالى قورقوسندن هم قرآنده بولغان و عيبد و عذاب آيتلرنيك هيبتندن و تاثيرندن يعنى طاو شولقدر اولوغلقى برله اكر قرآن معنلرني آكلاسه و بلسه ايدى البته قورقوسندن طانتسز بولور ايدى و فرمانغه بوى صونار ايدى بومشركلر فهم و ادراك اياسى بولسه لرده قرآننى ايشنوب هيچده متأثر بولماسلر و كوكللرى بومشاماس نى عجب قاطى كوكللى لردر (وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ) و اوشبو مثللر (نُضْرٌ بِهَا لِلنَّاسِ) بيان قىلورمز بز آنلرني آدميلرگه تنبيه اوچون (لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ) شايدكم آنلر فكرلرلر و فائده حاصل ايتارلر اول مثللردن (هُوَ اللَّهُ) اول قرآننى ايندرگوجى ذات الله تعالى در (الَّذِي) شمول خداى تعالى كم (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) يوقدر هيچ عبادتكه مستحق معبود مگر اولغنه در (عَالِمُ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ) باشرنى هم آشكارانى بلگوچيدر يعنى موجودنى هم معبودنى يا كه تركنى هم اولوكنى يا كه دنياى هم آخرتى يا كه بارچه بولغان نرسه لرنى هم بولاچق نرسه لرنى بلگوچيدر (هُوَ الرَّحْمَنُ) اولدر كوكوب رحمت ايتكوجى يعنى بارچه مخلوقاتغه رحمت ايتكوجيدر (الرَّحِيمُ) اوزنيك دوستلرينه خاص رحمت برله رحمت قىلغوچيدر يعنى غفران و رضوان هم ديدارى برله (هُوَ اللَّهُ) اولدر خداى تعالى (الَّذِي) آنداين خداى كم (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) يوقدر هيچ عبادتكه مستحق معبود مگر اولغنه در (الْمَلِكُ) پادشاه بولغوچيدر كم همه دن مستقيندر بارچه عالم آكنا محتاجدر (الْقُدُّوسُ) بارچه نقصاندىن پاك و عيبدىن منزه بولغوچيدر (السَّلَامُ) همه علت و خلل هم عجزدن سلامت بولغوچيدر (الْمُؤْمِنُ) ايبين ايتكوجيدر مؤمنلرنى نوموغ عذابندن يا كه خلايقنى ايمان و تصديقه دعوت ايتكوجيدر (الْمُهَيِّمُنُ) توغرى گواهدر بارچه اشلرگه يا كه بارچه نرسه نى حفظ ايتكوجى و صافلاغوچيدر يا كه عدللك برله قائمدر يا كه يهشرن اشلرگه مطلع ديبه كدر يا ايسه طوغريلق برله حكم قىلغوجى ديبه كدر بعضيلر ديبشلردر بو اسم خداى تعالى نك شونداين اسملرندركه تاويلينى خدايندن غيرى هيچ كم بلمهس (الْعَزِيزُ) حكمنده غالب بولغوچيدر يا كه عزتنى باغشلاغوچيدر (الْجَبَّارُ) اولوغلق ايهسيدر يا كه اشلرنى نوزك ايتكوجيدر (الْمُتَكَبِّرُ) كبر يا وعظمتغه مستحق بولغوچيدر

(سُبْحَانَ اللَّهِ) پاك و منزهدر خدای تعالی (عَمَّا يَشْرُكُونَ) شول نرسه دن کم شرک
 کيلتورورلر اول مشرک (مَوْ اللَّهِ الْخَالِقِ) اولدر پاراقوچی خدای یعنی خلقنی
 تقدیر اینکوچی مثبت واراده سی مقتضاسنجه (الْبَارِي) ظاهر اینکوچی و یوقلدن
 بارلقه چقارغوچی مخلوقاتنی (الْمُصَوِّرِ) صورت باغشلاغوچی بارچه خلایقه (لَهُ
 الْأَسْمَاءُ الْعُسَى) آکا مخصوصدر جورکام و بیغشی بولغوچی اسملر (يَسْبِغُ لَهُ)
 تسبیح اینور اول خدای تعالی گه و آئی پا کلك برله یاد قیلورلر (مَا فِي السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ) کوکلرده هم بیرلرده بولغان نرسه لر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) اول خدای تعالی در
 غالب اوزینک ملکنده (الْحَكِيمِ) صواب و توفیر یلق برله حکم قیلغوچی و بارچه
 اشی حکمتکه موافق بولغوچیدر عین المعانیده منکوردر که حضرت پیغمبر
 علیه السلام جبرائیلین اسم اعظم فایده در دیوب صوادی جبرائیل علیه باخر
 سورة الحشر یعنی عشر سوره سینک آخرنه دیوب جواب بیردیکم اوشبو آیت کریمه لر در .

﴿ ۵۹ جی سوره متعنه سوره سی مکه ده نازلدر ۱۳ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرویدر که هجرتنک سکزنجی بلنده رسول اکرم صلی الله علیه وسلم اصحاب
 کرام برله اخفا طریقنجه یعنی مکه اهلینه و مشرکله هینجه بلدر ماینجه مکه گه
 مشرکله برله صوغش قیلماق اوچون بارماقی بولدی حاطب بن ابی بلتمه پیغمبر
 حضرتنک نیتینی بلگاج مکه گه قریش مشرکله رینه اعلام قیلوب خط یازدی آگاه
 بو اوب صافلانوب طورکز محمد علیه السلام اوستکز گه بارماقییدر دیوب یازدی
 او غطنی ساره اسملی بر کنیزه ککه بیروب ییاردی جبرائیل علیه السلام اوشبو
 حالی پیغمبر حضرتینه بلدردی حضرت پیغمبر علی وزبیر و مقداد رضی الله
 عنهم لکه بیوردی تا کم آنلر نيزلك برله مکه یولینه چغوب خط ایلتکوچی
 ساره نك آرطندن يتوب آنندن غطنی طابوب آلدیلر و پیغمبر علیه السلام نك خدمتینه
 کيلتوردیلر حضرت پیغمبر حاطبنی حضورینه طلب قیلوب بیوردی کم
 ای حاطب بو پاراماس اشنی اشله مکه گه سبب نیدر حاطب ایندی یا رسول الله
 خدای تعالی برله آنط اهر من کم مین خالص مؤمن و مسلمانن مین اسلام
 دینندن هر گیز فایتقانم یوقدر لکن مینم قریش مشرکله آراسنه اهل و عیال لرم

باردر اوزم قىرىشدىن توگلىن هم قىرىش اچىنە اهل و عىالىنى حىابە قىلورلىق
 ھىچ بىر دوستم وياقنىم يوقىدىر باشقى ھىچ بىر قىرىشنىڭ ھىچ قىرىشنىڭ مەكەدە قىرىش
 وافر بالرى باردر عىاللرىنى حىابت قىلورلىرى مېنىم ھىچ كىم يوقىدىر شول سىبىلى
 قىرىشكە بىر ايدى گولك ايتىم تاكىم مېنىم اهل و عىالىنى ساقلاسونلىرى آنلىرى زىيان
 كىلتورمىسونلىرى دىيۇب اوشىبو غىظى بازم دىدى حضرت پىغىبىر صەابەلەرگە
 خىابە ايدى بىيوردى كىم حاطب سىزلىرگە راست ايتىدى ھىم رىضى اللە ھىنە ايتىدى
 يارسول اللە مېڭا رىخت بىرگە تاكىم بو منافىقنىڭ باشىنى كىسەم پىغىبىر ھىبە
 السلام ايتىدى اى ھىم حاطبىنى رىختە گل كىم اول بىر صوغىشنىدە حاضر
 بولغانلىرىدىن ھىق تەالى بىر اھلىنە تەلگان اشكىزنى اشلىگىز مېنى سىزنى بارلىقاندە
 دىيۇب بىيوردى بىس آيت نازل بولدى كىم (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى اىمان
 كىلتورگان كىسەلر (لَا تَتَّخِذُوا) توتماڭزلىرى (ھىمى) مېنىم دىشمانىنى (وَعَدُوِّكُمْ)
 ھىم اوزلىرىڭىزنىڭ دىشمانلىرىڭىزنى (أَوْلِيَاءَ) دوستلىرى ايتىپ بىرىدى دىشمانى بولغان
 مىشركلىرىنى دوست توتماڭز (تَلْقُونَهُمْ) القابىلورسىز وىيارەسىز (الْيَوْمَ) اول دىشمانلىرى
 و مىشركلىرى سارى پىغىبىر ھىبە السلامنىڭ خىبرلىرىنى (بِالْمُؤَدَّةِ) آراڭزىدە بولغان
 دوستلىق سىبىلى بىرىدى مىشركلىرى بىرلە دوستلىقىڭىز سىبىلى آنلىرى بىلدىرورگە بارامى
 طورغان خىبرلىرىنى يازوب ييارەسىز (وَقَدْ كَفَرُوا) وھالانكى اول دىشمانلىرى اىمان
 كىلتورمەدىلر و اوشانمادىلر (بِمَا جَاءَكُمْ) سىزلىرگە كىلگان نرسەگە (مِنَ الْعَقَبِ)
 راست و طوغىرى سوزدىن بىرىدى قرآننى و اسلام دىنىنە اشانمادىلر (بِغُرُوجِ
 الرَّسُولِ) چقارورلىرى آنلىرى پىغىبىرنى مەكەدىن (وَأَيُّكُمْ) ھىم سىزلىرىدە چقارورلىرى
 (أَنْ تَوَدُّوا) سىزلىرىڭىز اىمان كىلتورمەڭىز و اشانماڭىز اوچون (بِاللَّهِ رَبِّكُمْ)
 پىروردكارڭىز بولغۇچى خىداى تەالىگە بىرىدى اول مىشركلىرى سىزلىرىنى مىسلمانلىقىڭىز
 اوچون دىشمان كورب شەرلەرنى چقاردىلر بىس سىزلىرى آنلىرىنى دوست توتنەڭىز
 (أَنْ كُنْتُمْ) اگىر بولسەڭىزسىز (خَرَجْتُمْ) چقىڭىز اوز ولىنلىرىڭىزدىن (جِهَادًا) صوغىش
 قىلماق اوچون (فِي سَبِيلِ) مېنىم بولمىدە (وَأَبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ) ھىم مېنىم راضىلىقىنى
 استامك اوچون چىقان بولسەڭىز (تَسْرُونَ إِلَيْهِمْ) ياشىرن سىزلىرى ايتورسىز و سىز
 خىبرلىرىنى يازوب ييارورسىز سىزلىرى اول مىشركلىرى سارى (بِالْمُؤَدَّةِ) دوستلىق بىرلە
 و محبت بوزىدىن (وَأَنَا أَعْلَمُ) و مەن بىلگۇچىرەك مەن (بِمَا أَخْفَيْتُمْ) سىزلىرىڭىز ياشىرگان
 نرسەڭىزنى و مىشركلىرىگە يازوب ييارگان سىزلىرىڭىزنى (وَمَا أَعْلَنْتُمْ) ھىم بىلگۇچىرەك مەن

ظاہر و آشکارا قیلغان نرسه کزنی و پیغمبر حضورنده اعتذار ایتبه ککزنی (ومن
 یفعل) و هر کم قیلسه اوشبو اشنی (منکم) سز لردن یعنی مشرک
 برله دوست بولوب آنلرغه یاشرن خیرلرنی بلدرسه (فقد ضل) بس تحقیق
 آزدی اول کسه (سواء السبیل) توغری بولدن (ان ینفقوکم) اگر کیلسه لر سزگه
 مکه مشرکری یعنی سز لرگه ظفر طابوب غالب بولسه لر و سز لرنی اسیر ایلسه لر
 (یکونوا لکم) بولور لر آنلر سزگه شول وقتده هم (اعداء) دشمنلر یعنی
 همیشه آنلر سزگه دشمنلر بس سزنی اسیر ایتسه لر هم دوستلق کورسانوب
 یاشرن خیرلرنی آنلرغه بلدرما ککزدن سزگه هیچ فائده بولماس آنلر دشمنانقلرینی
 آشکاره قیلور لر (ویبسطوا الیکم) هم آچار لر و اوز ایتور لر آنلر سزنگ صاری
 (ایدیهم) قوللرینی (وآلسنتهم) هم تللرینی (بالسوء) باوزلق برله یعنی قوللری
 و تللری برله سزنی ریختور لر هم طعنه و دشنام قیلور لر سزنگ آنلرغه اولدن
 ملازمت قیلوب یاشرن خطرلر یارما ککز هیچ فائده بیرماس (ودوا) آرزو
 قیلور لر آنلر و سوبار لر شونی کم (لو تکفرون) کافر بولسا کز سز آنلر کبی
 یعنی سز لر اسلامدن دونوب مرتد بولما یینجه آنلر سزدن راضی بولماس لر و سزگه
 دوستلق ایتماس لر (لن تنفعکم) فائده بیرماس سزگه (أرحامکم) فرند اشلر کز (ولا
 اولادکم) هم فائده بیرماس بالالر کز یعنی سز لر بو کون اهلک ز و بالالر کز سببتدن
 مشرک لر برله دوستلق قیلاس ز و حالانکه آنلر سزگه هر گیز فائده ایرشدن ماس لر
 (یوم القیامة) قیامت کوننده (یفصل بینکم) آیرور خدای تعالی سزنگ برله اولاد
 وافر بالر کز آراسینی یعنی مشرک لرنی تموغفه و مؤمنلرنی چنتکه کرگ زور (والله بما
 تعملون بصیر) و خدای تعالی شول نرسه نی کم سز اشلار سز کور گوچیدر یعنی
 مشرک لرگه دوستلق و دشمنانلق کزنی کورب و بلوب تورور (قد کانت لکم) تحقیق
 بولدی سز لرگه ای مؤمنلر (أسوة حسنة) بر کور کام و یشی سنه کم آکھا ایارمه ک
 تیوشلر (فی ابراهیم) ابراهیم پیغمبر سوز لرنده (والذین معه) هم آنک برله برگه
 بولغان مؤمنلرنک سوز لرنده (اذ قالوا) شول وقتده کم ایتدی لر آنلر (لقومهم) اوز
 گروه لری بولغان مشرک لرگه کم ای مشرک لر سز بزدن دوستلقنی کوتما کز (انا
 بر اوا منکم) درستلکده بزلر بیز گوچیلر مز سز لردن کم پوتقه طابونوچیلر سز
 (ومما تعبون) هم بیز گوچیلر مز شول نرسه دن کم سز لر طابونور سز آکھا (من
 دون الله) الله تعالی دن باشقه (کفرنا بکم) انکار ایتدک بز سزنگ دینگ زنی (وبدا)

هم آشکارا بولدى (بيننا) بزنگ آرامزده (وبينكم) هم سزنگ آراگزده (العداوة)
 دشمانلىق يعنى كوكل دشمانلىق (والبغضاء) هم قول دشمانلىق يعنى صوغشماق
 (ابدا) هيشه يعنى هيشه ودايم بزنگ برله سزنگ آراده دشمانلىق باقىدر (حتى
 تؤمنوا) تا كم ايمان كىلتورگانگزگه چه (بالله وحده) بر وبالفوز بولغوجى الله
 تعالى گه يعنى شركدن دونوب خداىنى بر بلگانگزگه چه بزلر سزگه دشمانىز
 ديديلر بس حضرت ابراهيمنىك وقومىنىك اوشبو سوزلرینه اقتداء قىلگىز (الأقول
 ابراهيم) مگر اقتداء ايتماگىز ابراهيمنىك شول سوزينه كم اول
 ايتدى (لآبيه) اوزىنىك آتاسينه (لأستغفرن لك) البته استغفار قىلورمن
 وبارلقاماق استارمن خداى دن سىنىك اوچون (وما أملك لك) هم من مالك
 ايماسمن سىكا اى مېنم آتام يعنى مېن سىندىن دفع قىلا آلماسمن
 (من الله) اللهنىك عذابىندن (من شيء) هېچ بر نرسهنى اگر ايمان
 كىلتورماسهك حاصل معنا شولدركم حضرت ابراهيم اوزىنىك آتاسينه سىنىك اوچون
 اوچون استغفار قىلورمن ديوب وعه قىلغان ايدى شول سببى آتاسى مشرك
 بولسه ده آنك اوچون استغفار قىلدى اول خصوصه آكا اقتداء قىلماگىز ومشركلردن
 بىزار بولماقنده آكا اقتداء قىلگىز ينه حضرت ابراهيم هم آنك اصحابى ايتدىلر
 (ربنا) اى بزنگ پروردكارىمىز (عليك توكلنا) سىنىك اوزرگا گنه توكل قىلورمىز
 بز (واليك اتبنا) هم سىنىك سارى قابىدق بز (واليك النصير) وسىنىك سارىدر
 هر كىمنىك اورلىماكى وقابىتماقى آخرىنده (ربنا) اى بزنگ ربهىز (لأنجعلنا) قىلماغل
 سىن بىزنى (فتنة) بر فتنه (للذين كفروا) ايمان كىلتورماگان كىسهلر اوچون
 يعنى كفر اهلىنى بزنگ اوزر ربهىزگه مسلط وايركلى ايتما گل وبىزنى آنلرنىك قولنه
 اسير ايله مه گل (وأغفرلنا) هم بارلقاغل ومغفرت قىلغل سىن بىزىرگه (ربنا) اى بزنگ
 پروردكارىمىز (أنك) درستلكسه سىن (أنت العزيز) سىن غالب وقادر سىن بارچه
 اشكه بس بىزلردن كفر اهلىنىك شرىنى دفع ايتكل (الْحَكِيم) دانا وبلوكلى سىن
 اوزگنىك اشلىرگه (لقد كان لكم) تحقيق باردى سىزىرگه اى مؤمنلر (فيهم) اول
 ابراهيمده هم آنك قومنده (أَسْوَأَ حَسَنَةً) كوركام ويغشى بولغوجى خصلتكم
 آكا اقتداء ايلامهك نيوشدر (لَمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ) شول كىسه گه كم ايدى قىلور
 بولدى خداى تعالى نىك رضاسىنى (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) هم آخرة كوينىك اجر وثوابىنى
 (وَمَن يَتَوَلَّ) وهر كم يوز دوندىسه خداى نىك فرماندىن (فَأَنَّ اللَّهَ) بس درستلكه

خدای تعالی (هُوَ الْعَلِيُّ) اولدر موکسز بولغوچى بارچه عالمدين (الْعَمِيدُ) اولدر
 ماقتالمش اوزينك ذاتنده وخلقنك ماقتاوينه محتاج توگلدن مرويدركه اوشبو آيت
 نزلندن صوگ مؤمنلر اوزلرينك مکهده بولغان مشرک افر بالرى برله دوستلغنى
 تمام کيسدپلر حق سبحانه وتعالی آنلر حقنده وعه قیلوب بیوردى کم (عَسَى اللَّهُ
 أَنْ يَجْعَلَ) شاید کم خدای تعالی پیدا فیلسه (بَيْنَكُمْ) سزنىڭ آراگزده (وَبَيْنَ الَّذِينَ
 عَادَيْتُمْ) هم شول کمسه لرنك آراسنده کم دشمان توندگز سز (مِنْهُمْ) اول مکه مشرکلر نندن
 (مَوَدَّةً) دوستلغنى یعنی شاید کم کیلاچکده خدای اول مشرکلرنى سز لرگه دوست
 قیلور اول اش شول طریقه بولدى کم ابو سفیان وسهل بن عمرو وحکیم بن
 خرام وغبری عرب اولوغلرى کم بیک اولوغ دشمان ایدیلر همه لرى اسلام
 دینینه کروب مؤمنلرگه کامل دوست بولدیلر (وَاللَّهُ قَدِيرٌ) وخدای تعالی کوچى
 يتکوچیدر دشمانلرنى دوست قیلماقغه (وَاللَّهُ غَفُورٌ) هم خدای تعالی بارلقاقوچیدر
 نهى کیلودن الگارى مشرکلر برله دوستلغ قیلغانلرنى (رَحِيمٌ) مهربان ومرحمتلى در
 نهى کیلگاندن صوگ دوستلغنى قطع ایتمک کمسه لرگه مرويدركه خزاعه قبیله سى
 بیغبر مز علیه السلام برله مؤمن لرگه هیچده دخل وتعرض ایتماسکه هم اسلامنك
 دشمانلرینه یاردم بیر ماسکه عهد قیلغان ایدیلر حق تعالی آنلرنك توغرىسنده
 بیوردى کم (لَا يَنْبِيئُكُمْ اللَّهُ) طیباس سزلرنى خدای ای مؤمنلر (عَنْ
 الَّذِينَ) شول کمسه اردن کم (لَمْ يَفْتُلُوْكُمْ) صوغش قیلما دیلر آنلر سزنىڭ برله
 (فِي الدِّينِ) دین توغرىسنده (وَلَمْ يَغْرِبْكُمْ) هم چقارما دیلر آنلر سزنى (مِنْ
 دِيَارِكُمْ) يورطلرگزدن یعنی خزاعه قبیله لرى کم خدای تعالی سزلرنى طیباس (أَنْ
 تَرَوْهُمْ) سزنىڭ ایندگولك ایتمه کگزدن اول خزاعه قومینه (وَتَقَسَّطُوا إِلَيْهِمْ)
 هم عدللك قیلماقگزدن آنلرغه یعنی آنلر برله دوستلغ قیلوب آنلرغه بخشیلقلر
 ایتمه گز زبان یوقدر خدای سزنى آنندن طیباس (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای
 تعالی (يُحِبُّ الْمُقْسَطِينَ) دوست توتار عدللك ایتکوچیلرنى (أَنَّمَا يَنْهِيكُمْ اللَّهُ)
 موندن باشقه ایبه سدکم طیار سزنى خدای (عَنْ الَّذِينَ فَاتَلَوْكُمْ) شول کمسه لردن کم
 صوغش قیلدیلر سزنىڭ برله (فِي الدِّينِ) دین توغرىسنده یعنی مسلمان بولماقگز
 اوچون سزنى دشمان توتوب صوغش دیلر (وَأَخْرَجُكُمْ) هم چقار دیلر سزلرنى
 (مِنْ دِيَارِكُمْ) مکه داگی يورطلرگزدن (وَوَظَّاهِرُوا) دخى آرفه داش بولدیلر
 وباردم ایتدیلر دشمانلرغه (عَلَىٰ أَخْرَاجِكُمْ) سزلرنى چقارماق اوزرینه یعنی مکه

مشرکری کم بعضری سزرنی مکہ دن چفارورغہ سعی ابتدیلر و بعضری آنلرغہ
 یاردم ایله دیلر بس حق تعالی سزرنی طیار (آن تولوهم) آنلر برله دوستلق
 قیلماق کزدن (ومن یتولهم) و هر کم دوست توتسه اول مشرکرنی (فاولئک)
 بس اوشبو گروه یعنی مشرکرنی دوست توتقوچیلر (هم الظالمون) آنلردن
 ظلملق ایتمک و چیلر مرویدرکه حدیبیه صلحده ایکی طرفدن باغلانغان شرطلرنک
 برسی شول ابدی کم اگر مکہ دن بر مسلمان قاچوب مدینه گه بارسه پیغمبر
 علیه السلام آنی کیری مکه گه بیارورگه و مشرکرنی قولینه بیرورگه اوشاندانی
 مدینه دن براو مکه گه قاچسه قریش اولوغلری آنی نوتوب کیری مدینه گه
 پیغمبر حضرتینه بیرورگه هر ایکی طرف راضی بولوب شرط ایتمک ابدیلر
 هنوز اول حضرت حدیبیه ده ابدی کم مؤمنه خاتونلردن بر جماعت مکہ دن
 قاچوب پیغمبر علیه السلام حضورینه کیلدیلر قریش مشرکری مذکور شرط
 بویجه اول خاتونلرنی کیری مکه گه فایتماقنی استادیلر جبرائیل علیه السلام
 نازل بولوب ابدی کم یا رسول الله سزله ابرلر توغروسنده شرط قیلدکز
 خاتونلر حقنده توکلدر مؤمنه خاتونلرنی مشرکرنی قولینه بیرمک درست توکلدر
 هم اوشبو آیت کیلدی کم (یا ایها الذین آمنوا) ای مؤمنلر گروهی (اذا جاءکم
 المؤمنات) هر قاچان کبلسلر سزله گه مؤمنه خاتونلر (مهاجرات) هجرت
 ایتمک و چیلر بولغانلری حاله اول خاتونلر دار کفردن اسلام یورطینه (فامتعنوهن)
 بس امتعان قیلدکز سز و صواب قارا کز اول خاتونلرنی یعنی آنط ایتمدکز
 مکہ دن قاچوب چغولری ابرلرینی سویمه گانلکلرندن یا که ایکنهی کشینی
 سویمه گانلکلرندن یا که باشقه بردنیا غرضی اوچون توگلکینه آنط اچسونلر
 فقط خدا و رسول رضالقینی استاب دین اوچون قاچقان بولسونلر (الله اعلم)
 خدای تعالی بلگوچیرا کدر (بایمانهن) آنلرنک ایمانلرینی و اشانولرینی لکن
 شریعت حکمی ظاهر گه درسز آنلرنی آنط ایتمدکز (فان علمتموهن) بس اگر
 بلسه کز ظن غالب کزده اول خاتونلرنی (مؤمنت) مؤمنلر و اشانفوقچیلر دیوب
 (فلاترجموهن) بس کیری فایتماق کز آنلرنی (الی الکفار) ایمان کیلتورمه گان
 و مشرک بولغان ابرلرینه (لأن حل) حلال توکلدر اول خاتونلر (لهم) اول
 ابرلر گه یعنی مشرک ابرلر گه (ولاهم) هم توکلدر مشرکلر (یعلمون لهم)
 حلال بولورلر اول خاتونلرغہ یعنی آنلرنی بر برسینه نکاح درست بولماس

(وَآتُوهُمْ) دى بېرگىزىز اول مشرك ايرلرگه (مَا أَنْفَقُوا) آنلرنىڭ اول خانولر توغروسىندە صرف ايتكان نرسەلرېنى يعنى بېرگان مەرلرېنى كېرى اوزلرېنە قايتارگىز (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) ھەم يوقىدەر ھېچ بىرگنە سىزىلرگە (أَنْ تَنْكُحُوهُنَّ) اول ھىجرت قىلغان خانولرنى نىكاحلاپ آلمانگىزدن (إِذَا أَتَيْتُمُوهُنَّ) مەر قاچقان بېرسەگىز سىز اول خانولرغە (أَجُورَهُنَّ) آنلرنىڭ مەرلرېنى (وَلَا تُمْسِكُوا) دى يابوشماگىز سىزىلر وتونماگىز اى مؤمنلر (بَعْضَ الْكَوْفَرِ) كافرە و مشركە بولغۇچى خانولرگىزنىڭ عقىدلىرىنە يعنى نىكاحگىزدە بولغان خانولرگىز ايمان كىلنورماسەلر آنلرنى تونماگىز و طلاق قىلگىز (وَأَسْتَلُوا) ھەم صوراكىزلىر اول خانونى آلفۇچى مشركىن (مَا أَنْفَقْتُمْ) شول نرسەنى كىم نىققە قىلدگىز سىز يعنى اول خانونغە بېرگان مەرگىزنى كېرى صوراكىز (وَلَيْسَ لَكُمْ) ھەم كېرا كىدركىم صوراسونلر مشركلر ھەم سىزدىن (مَا أَنْفَقُوا) مؤمنە بولغان خانونىڭ مەرى اوچون صرف قىلغان نرسەلرېنى (ذَلِكَمُ) اوشبو ذكىر ايتولمىش حكملر (حُكْمُ اللَّهِ) الله تعالىنىڭ فرمانىدەر (بِعَٰكُمُ بَيْنَكُمْ) بېنكىم حكىم قىلور خدای تعالى آنىڭ بىرلە سىزنىڭ آراگىزدە (وَاللَّهُ عَلِيمٌ) و خدای تعالى بىلگۇچىدەر سىزنىڭ مصلەتلرگىزنى (حَكِيمٌ) حكىم قىلغۇچىدەر صواب و حكىمت بىرلە اوشبو آيت كىلگاندىن صوكى مؤمنلر ھىجرت ايتكان خانولرنىڭ مەرلرېنى مشركلرگە قايتار دىلر مرتد بولوب مشركلرگە كىتكان خانولرنىڭ مەرلرېنى قايتار بىرودن مشركلر باش طارندىلر و بىر مادىلر آيت كىلدىكىم (وَأَنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ) و اگىر فوت قىلسە سىزدىن اى مؤمنلر بىر نرسە (مَنْ أَرَادَ جُحُومًا) خانولرگىزدىن (إِلَى الْكُفْرِ) مشركلر صارى يعنى خانولرگىز دار حربكە چىغوب مشركلر آنلرنىڭ مەرلرېنى سىزگە قايتار بىر ماسەلر (فَعَاقِبْتُمْ) بس عاقىبت سىزلىر غالب بولماگىز و قولگىزغە غنىمەت مال كرسە (فَاتُوا) بس بېرگىز سىز (الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَرْوَاحُهُمْ) خانولرى مشركلر يورطىنە كىتكان كەسەلرگە (مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا) آنلرنىڭ اول خانولر مەرېنە صرف قىلغان نرسەلرېنىڭ اوخشاشىنى يعنى شول غنىمەت مالدىن اول مؤمنلرگە مرتد بولوب كىتكان خانولرېنىڭ مەرېنى تولاگىز اوشبو آيت كىلگىچ بېشەبىر عليه السلام خانولرى مرتد بولوب مكەگە قاچقان مەھاجر صحابەلردىن آلتى كەسەگە غنىمەت مالدىن خانولرېنە بېرگان مەرلرېنى تولادى (وَأَتَقُوا اللَّهَ الْغَيْبَ) دى قورقگىز شول خدای تعالىنىڭ عذابىدىن كىم (أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ) سىزلىر آتما اشانغۇچىلر سىز بو آيتنىڭ حكىمى مشركلر

برله حدیبیه ده قیلغان صلح وعهد بوزلفانغه چه باقی بولدی صکره منسوخ بولدی
 مرویدرکه مکهنی فتح اینکان کون پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حضرتی ایرلردن
 بیعت آلوب فارغ بولغاچ خاتونلر هم بیعت بیرمه ککه میل ایندیلر آیت کیلدی کم
 (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای خبر قیلوچی پیغمبر (إِذَا جَاءَكَ التُّومَنَاتُ) هر قاپچان
 کیلسه سیگا مؤمنه خاتونلر یعنی ایمان کیلتورمه ک نیتی برله کیلسه لر (يَبَايِعُكَ)
 بیعت بیرورلر آنلر سیگا وعهد قیلورلر (عَلَىٰ أَنْ لَا يُشْرِكْنَ) شول نرسه اوزره کم
 شرک کیلتورمه سلر آنلر ومشرک بولماسلر (بِاللَّهِ) خدای تعالی گه (شیتا) بر
 نرسه نیده شریک ایتمه سلر (وَلَا يُشْرِقْنَ) هم شوگا بیعت بیردیلر کم اوغریلق
 قیلماسلر (وَلَا يُزْنِينَ) هم زنا قیلماسلر (وَلَا يَقْتُلْنَ) دخی اولتورمه سلر اول خاتونلر
 (أَوْلَادَهُنَّ) اوزلرینک بالالارینی یعنی بالالارینی دارو قیلوب اچلرندن نوشورمه سونلر
 هم جاهلیتده گی کبی باش فز بالانی نریلی بیرگه کومه سونلر (وَلَا يَأْتِينَ) دخی
 کیله سلر آنلر (بِبَهْتَانٍ) بریالغان برله کم (بِغْتَرِبَةٍ) افترا قیلورلر آفی (بَيْنَ
 أَيْدِيهِنَّ) فوللری آراسنده (وَأَرْجُلِهِنَّ) هم آیقلری آراسنده یعنی فوللری
 و آیقلری آراسنده تریه ایبولگان زادن طایقان بالانی یالغاندن اوز ایرلرینه
 نسبت بیرماسونلر و حرامدن بالا کیلتورمه سونلر (وَلَا يَعْصِيَنَّكَ) هم عاصی بولماسلر
 و قارشماسلر اول خاتونلر سیگا (فِي مَعْرُوفٍ) شول ایند گولکده کم سین آنلرغه
 بیورورسک یعنی سین هر فی بیورساک فرمانگا اطاعت قیلورلر اگر اوشبو
 شرطلری قبول ایتوب سیگا بیعت بیرورگه کیلسه لر (فَبَايِعْهُنَّ) بس بیعت
 اینکل سین ای محمد علیه السلام اول خاتونلر برله (وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ) هم یارلقاماق
 استه گل اول بیعت اینکوچی خاتونلر اوچون (اللَّهُ) الله تعالی دن (أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ)
 درستلکده خدای تعالی یارلقاغوچیدر ایمان ونوحید برله بیعت بیرگانلرینی
 (رَحِيمٌ) مهر بان ومرحمتیلدر آنلرغه مرویدر که مسلمانلردن بعضلری دنیا فائده لری
 اوچون یهودیلر برله دوستلق قیلوب اهل اسلامنگ خیرلرینی آنلرغه ایتورلر
 ایدی آیت کیلدیکم (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (لَا تَتَوَلَّوْا)
 دوست نوتیاگزلر (فَوَمَا غَضَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) شول گروهنی کم غضب وقهر قیلدی
 خدای آنلر اوزرینه یعنی یهود برله دوستلق قیلماگز (قَدْ بَيَّسُوا) تحقیق
 امیدسز بولدیلر اول یهودیلر (مِنَ الْآخِرَةِ) آخرت ثوابندن (كَمَا بَيَّسَ الْكُفَّارُ)
 نناکم امیدلرینی اوزدیلر مشرکلر (مِنَ أَصْحَابِ الْقُبُورِ) قبرلر ایه لرندن یعنی اولگان

كشیلرنڭ كیری ترلوب فایتولرنندن امیدلرینی اوز دیلر یا که بیود امیدسزلردر
آخرنه گی اجر وثوابدن نتا ککم اولگان کافرلر امیدسز بولدیلر آخرت نعمتلرندن

﴿ سورة الصف مدنیة وهی اربع عشرة آیه ﴾

﴿ ۶۰ نجی سوره صف سوره سی مدینه ده نازلدر ۱۴ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(سَبِّحْ لِلّٰهِ مَا كَلَّمَ بِرَلَه يَاد قَيْلَدِي خدای تعالی نی (مَا فِي السَّمَوَاتِ) کوکلرده بولغان
نرسه لر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم بیرده بولغان نرسه لر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) واول خدای
تعالی غالبدر حکمنده (الْحَكِيمُ) حکمت برله اش قیلغوچیدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ
آمَنُوا) ای ایمان کبلتورگان کسه لر (لَمْ تَقُولُوا) نی اوچون ایته سزلر (مَا لَاتَقُولُونَ)
شول نرسه نی کم اشله مه سسز یعنی فولگز دن کیلمه سلك و اشلی آلماسلق اشنی
اشلر مز دیب نی اوچون ایته سز یا که اوزگز اشله مه گان اش برله باشقه لر نی
نی اوچون بیوراسز (كَبْرًا مَّقْتًا) اولوغ بولدی غضب و خشم یوزندن (عِنْدَ اللّٰهِ)
الله تعالی قاشنده (أَنْ تَقُولُوا) سزنگ ایته کگز (مَا لَاتَقُولُونَ) شول نرسه نی کم
قیلماسسز اوزگز (أَنْ اللّٰهُ) درستلکده خدای تعالی (يُحِبُّ) دوست تونار (الَّذِينَ
يَقَاتِلُونَ) شول کسه لر نی کم صوغش قیلور لر (فِي سَبِيلِهِ) آنڭ بولنڭ (صَفًّا) دشمان
قارشوسنده صف باغلاب (كَانْتُمْ) گویا کم آنلر محکم لکده (بَنِيَانٍ مَّرصُوعٍ)
بر برینه توناش ایتوب قویولمش و یا صالمش محکم بنالدرر یعنی صوغش میداننڭ
ثابت قدم و مستحکم لدرر (وَإِذْ قَالَ مُوسَى) یسادی قیلفل شونی کم ایتدی موسی
پیغمبر (لِقَوْمِهِ) اوزینڭ قومینه یعنی بنی اسرائیلگه (يَا قَوْمِ) ای مینم قوم
(لَمْ تُوَدُّونِي) نی اوچون سز رجوته سز مینی (وَقَدْ تَعْلَمُونَ) وحالانکه تحقیق
سز بلورسز (أَنْي رَسُولُ اللّٰهِ إِلَيْكُمْ) شونی کم مین خداینڭ یبارمش رسولی من
سزلرگه (فَلَمَّا زَاغُوا) بس دونگانلری زمانده بنی اسرائیل قومی موسی
علیه السلام فرمانینه اطاعت ایتودن (أَزَاغَ اللّٰهُ) دوندردی خدای تعالی (قُلُوبِهِمْ)
آنلرنڭ کوکللرینی یقیندن و راستلقدن دوندردی (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي) و خدای تعالی
توغری بولغه کوندرمهس (الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) فرمانی دائره سندن طشقاری چقغوچی
گروهنی (وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ) دخی یسادی ایتکل شونی کم ایتدی مریم
اوغلی عیسی پیغمبر اوزینڭ قومینه (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) ای یعقوب پیغمبر بالالاری

(اِنِّى رَسُوْلُ اللّٰهِ الْبَكْرِ) درىستلىككە مېن خدای تەئالى نىڭ يىارمىش رىسولىمىن سىزلىرگە (مُصَدِّقًا) راستلاغۇچى بولغانمىن خالده (لِما بَيْنَ يَدَيَّ) مېنىم آلدىمدە بولغانمىن يەنى مېنىدىن الگارى ايتىرلىگان نىرسەنى (مِنَ التَّوْرَاتِ) تورات كىتابىدىن (وَمُبَشِّرًا) دىخى سويىچ بىرگۇچى بولغانمىن خالده (بِرَسُولٍ) بىر پېغمبىر بىرلەكم (بِأَنى) كىلور اول پېغمبىر راست وكملى بولغۇچى دىن بىرلە (مِن بَعْدى) مېنىم سوكمىدىن يەنى مېنىدىن سوكمى كىلور (اسمە احمد) اول پېغمبىرنىڭ اسمى احمددر صلى الله عليه وسلم (۱) (فَلَمَّا جَاءَهُمْ) بىس كىلگانى زمانىدە عىسى عليه السلام آنلىرغە (بِالْبَيِّنَاتِ) روشن بولغۇچى معجزىلر بىرلە (فَالْوَا) ايتىدىلر بىنى اسرائيلنىڭ كۇبىسى (هَذَا) اوشبو اشكىم عىسى بىزگە كورگازور (سَعْرٌ مِّبِينٌ) آشكارا بولغۇچى سىھىردى (وَمَنْ أَظْلَمُ) وكمبىر ظلملىق ايتىكۇچىدىكى (مَنْ أَفْتَرى) شول كەسەدىكىمىن افتراء ايلەدى (عَلَى اللّٰهِ الْكُذْبَ) خدای تەئالى اوزىرە يالغاننى يەنى خداینىڭ پېغمبىرىنى يالغانغە توتىدى و ايتىلرىنە اوشانمادى معجزىلرىنى سىھىردى دىدى (وَهُوَ بَدِى) وخالنىكە اول كەسە اوزى اونىڭلىش بولور (إِلَى الْإِسْلَامِ) اسلام دىنى سارى (وَاللّٰهُ لَا يَهْدى) وخدای تەئالى طوغرى بولغە كوندىرماس (الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) ظلملىق ايتىكۇچى گروھنى مرويدىركە رسول اكرم صلى الله وسلم حضرتلرىنە بىر نەچە كونلر وچى كىلماينچە طوردى يهودىلرنىڭ اولوغىسى كعب بن اشرف ايتىدى اى يهودىلر سىزلىرگە سويونچ بولسون كم خدای محمدنىڭ نورىنى سوندردى آنىڭ اشى تمام بولماى قالسە كىرەك دىدى بو سوز رسول حضرتىنە ايشتولگىچ مېبارىك خاطرلرىنە ملال كىلدى حق تەئالى جىبىينە تىسلىبە ايلەب آيت يباردى كم (بِرِيبُونَ) نىلرلر يهودىلر (لِيُطْفَئُوا) نا كم سوندىرسەلر آنلر (نور الله) خداینىڭ نورىنى (بِأَفْوَاهِهِمْ) آغزلىرى بىرلە يەنى نامىقول و تىوشسىز سوزلىرى بىرلە خدای تەئالى نىڭ دىنپىنە نقصان ايرىشدىرمە كچى بولورلر (وَاللّٰهُ مَتَمٌ نوره) وخدای تەئالى تمام ايتىكۇچىدىر اوزىنىڭ نورىنى يەنى اسلام دىنىنى و شىرىعت محمدىنى كاملى وقوى ايلەر (وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) ا گرچە مكروه كورسەلردە و سويىبەسەلردە كفر اهللى آنىڭ تمام وكملى بولماقنى (هُوَ الَّذى) اول خدای تەئالى شول ذاتىدىكم (أَرْسَل) يباردى (رَسُولَهُ) اوزىنىڭ رسولى محمد عليه السلامنى (بِالْهُدَى) ھدايتىكە سبب بولغان نىرسە بىرلە يەنى قرآن بىرلە (وَدِينِ الْعَقِّ) ھم راست و توغرى بولغۇچى دىن بىرلە كم اسلام دىنىدىر (لِيُظْهَرَهُ) تا كم

(۱) عىسى عليه السلام
 حوارىونىغە نصىحت
 قىلۇپ ايتىدىكم مېن
 اوز رېم ھم سىزنىڭ
 رېكز بولغۇچى خدای
 تەئالى سارى كىتارمىن
 و مېنىدىن سوكمى فارقلىپتا
 كىلور دىدى فارقلىپتا
 ھىر تىلنىدە احمد دىگان
 سوزدىركم بىزنىڭ پېغمبىرىمىز
 عليه الصلوة والسلامنىڭ
 اسم شىرىفىدىر

غالب ایتسون اوچون اسلام دینینی (عَلَى الدِّينِ كَلًّا) بارچه دینلر وملتلر
 اوزرینه زیرا که عیسی علیه السلام اینگان وقتده بونون بیر یوزینک اهل
 اسلام دینینی قبول ایتسه لر کیرکدر (وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) وا گرچه مکروه
 کورسه لرده وبار اتماسه لرده مشرکلر اسلامنک غالب بولماقینی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا)
 ای مؤمنلر گروهی (هَلْ آدُلْكُمْ) ایا مین دلالت قبلایمو سزلرنی (عَلَى تِجَارَةٍ)
 بر سودا اوزرینه کم (تَنْجِيكُمْ) قونقارور اول سودا سزلرنی (مَنْ عَذَابَ آلِيمٍ)
 رختکوچی عذابدن یعنی عذابدن قورتلماقغه سبب بولا طورغان اشلرنی سزلرگه
 بلدرهیمو اول اشلر اوشبودر کم (تَوْمِنُونَ بِاللَّهِ) ایمان کیلتورورسز یعنی ایمانکزده
 واوشانماقزده ثابت بولکز خدای تعالی گه (وَرَسُولِهِ) هم آنک رسولینه (وَتَجَاهِدُونَ)
 دخی صوغش قیلکز مشرکلر برله (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) خدای تعالی بولنک (بِأَمْوَالِكُمْ)
 ماللرکز برله یعنی ماللرکزنی غازیلر نفقهسی اوچون هم صوغش قوراللری
 اوچون فزغانماینچه صرف قیلکز (وَأَنْفُسِكُمْ) هم نفسلرکز برله یعنی جانلرکزنی
 آیماینچه صوغش میدانینه کرکز (ذَلِكُمْ) اوشبو ذکر ایتولمش اشلر یعنی
 ایمان و جهاد (خَيْرٌ لَّكُمْ) اید گوره ک ویشیرا قدر سزینک اوچون دنیا سودالرندن
 (أَنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سزلر بلور بولسا کز (بِغَفْرِ لَكُمْ) تا کم یارلقار خدای
 تعالی سزلرنک (ذُنُوبِكُمْ) گناهلرکزنی (وَيَدْخِلْكُمْ) هم کرگزور سزنی آخرنده
 (جَنَّاتٍ) شوند این جنتلرگه کم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آغار اول جنتلرنک
 آغاچلری آستندن بلفه لر (وَمَسَاكِنٍ طَيِّبَةٍ) هم کرگزور سزنی پاکیزه ویشی
 بولفوجی اورنلرغه (فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ) منگولک بولغان عدن جنتلرنک (ذَلِكُمْ) اوشبو
 مغفرت و جنتلرگه کرگزمه ک (الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اولوغ بولفوجی فوز و مقصودغه
 ایرشمه کدر (وَأُخْرَى) هم سزلرگه بولفوجیدر ایکنچی بز فوز و قول اوستونلکی
 دنیاده کم (نُحِبُّوهَا) سزلر دوست تونارسز و سوبه رسز آنی (نَصْرٍ مِنَ اللَّهِ) بر
 نصرت و باردم خدای تعالی دن یعنی قریش مشرکلرینه غالب بولورسز (وَفَتْحِ)
 قریب) هم یقین بولفوجی بر فتح یعنی تیز زمانده مکه شهرینی فتح قیلورسز
 و آلورسز (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) و سوبونج بیر گل سین ای محمد علیه السلام
 مؤمنلرگه دنیاده فتح و نصرت برله هم آخرنده جنت برله (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا)
 ای ایمان کیلتورگان کمسه لر (كُونُوا) بولکز سز (أَنْصَارَ اللَّهِ) خدای و رسولنک
 دینینه باردم ایتکوچیلر تقدیر کلام شولدر که ای محمد علیه السلام قومکن

نصرت طلب ايتكل (كَمَا قَالَ) نَتَاك كَم اوز قومندن نصرت طلب قىلدى وايتدى
 (عيسى ابن مريم) مريم اوغلى عيسى پيغمبر (لِلْحَوَارِيِّينَ) حواريونلرگه يعنى
 اوزىنىڭ اصحابىنه ايتدى (مَنْ اَنْصَارِي) كەمدى مىڭا نصرت وباردم ايتكوچىلر
 خلقنى دعوت ايلەمە كە (اَلَى اللّٰهِ) خدای تەالى سارى يعنى خداینىڭ دىنىنه قۇت
 ورواج بېرمە كەكە طرشقوچى و بو خصوصە مىڭا ياردم ايتكوچىلر كەلردى دىدى
 (قَالَ الْحَوَارِيُّونَ) ايتدىلر حواريلر عيسى عليه السلامغه (نَحْنُ اَنْصَارُ اللّٰهِ) بىلرەم
 خدای تەالى نىڭ دىنىنه نصرت وباردم قىلغۇچىلر و خلقنى دعوت ايلەمە كەكە طرشقوچىلرەم
 دىدىلر ھم حضرت عيسى كوككە آشقاندىن سوڭ آنلر بنى اسرائيلنى حق
 دىنگە اونەدىلر (فَاَمَنَت طَّائِفَةٌ مِّنْ بَنِي اِسْرَائِيلَ) بس ايمان كىلتوردىلر آنلرنىڭ
 دعوتى سببى بنى اسرائيل قومندن بىر گروھ عيسى پيغمبرگە و آنى خداینىڭ
 بندەسى ورسولدىر دىوب اوشاندىلر (وَكَفَرَت طَّائِفَةٌ) و ايمان كىلتورمەدىلر ايكىنچى
 گروھ آنى خداینىڭ اوغلىدىر دىوب كفر و شر كە ثابت بولدىلر سوڭرە بىزنىڭ پيغمبەرەم
 عليه الصلوة والسلام مبعوث بولغاچ اول ايمان كىلتورگانلرنىڭ اعتقادلىرىنى تقويه
 ايدىوب عيسى نىڭ خداینىڭ بندەسى ھم رسولى ايدىكىنى قرآن بىرلە اثبات ايلدى
 نَتَاك كَم بىورور (فَاَيَّدْنَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) بس قۇت بىردىكىز و غالب ايتدىك عيسى
 پيغمبرگە ايمان كىلتورگان كەسەلرنى (عَلَىٰ هٰذِهِمْ) دشمانلىرى اوزرىنە يعنى
 عيسى نى الە و ابن اللہ دىوب ايتكوچىلرگە غالب ايتدىك و اعتقادلىرىنىڭ
 راستلىقىنى آشكارا قىلدىق (فَاَصْبَحُوْا ظٰهَرِيْنَ) بس اولدىلر مۇمنلر غلبە
 ايتكوچىلر بولوب كىر اەلىنە.

﴿ ۵۰ ﴾ سورة الجمعة مدنية وهى احدى عشرة آية ﴿ ۵۱ ﴾

﴿ ۵۲ ﴾ نېمى سورە جەمە سورەسى مدىنەدە نازلدىر ۱۱ آيتدىر ﴿

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(بِسْمِ اللّٰهِ) پا كلك بىرلە ياد قىلور خدای تەالى نى (مَا فِى السَّمٰوٰتِ) كوكلردە
 بولغان نرسەلر (وَمَا فِى الْاَرْضِ) ھم بىردە بولغان نرسەلر (الْمَلِكِ) پادشاھ بولغۇچى
 خدای تەالى كەم آنىڭ ملكى دائىم و بى زوالدىر (الْقُدُّوسِ) بارچە عیب و نقصاندىن
 پاك بولغۇچى (الْعَزِيزِ) عزت اەسى بولغۇچى (الْحَكِیْمِ) صواب و توغرىلىق بىرلە
 حكەم ايتكوچى (هُوَ الَّذِیْ) اول خدای تەالى شول ذاندىر كەم (بَعَثَ) قوباردى (فِى الْاَمِّیْنِ)

امی بولفوجی کشیلر آراسنڭ یعنی اوفونی و یازونی بلمه گان عرب خلقی آراسنڭ
 (رَسُولًا مِنْهُمْ) هر پیغمبری آنلرنڭ اوزلرنڭ (بِتَلْوَا عَلَیْهِمْ) اوفور اول پیغمبر
 آنلر اوزربنه (آیاته) خدای تعالیٰ نڭ کتابینڭ آیتلرینی (وَبِزَکَاتِهِمْ) هم پا کلار
 آنلرنی کفر و شرک نجاستلرنڭ (وَيَعْلَمُهُمُ الْكِتَابَ) دخی اوگراتور اول پیغمبر
 آنلرغه فرآنی (وَالْحِكْمَةَ) هم شریعت حکملرینی (وَأَنْ كَانُوا) ودرستلکک بولدیلر
 اول عرب قومی (مَنْ قَبْلُ) محمد علیه السلامنڭ کیلمه کنڭدن الگاری (لَنْ يَضَلَّ
 مَبِينًا) آشکارا بولفوجی ضالانده و آزغونلقده یعنی مشرک ایدیلر (وَأَخْرَجْنَا
 دخی قوباردی خدای ایکنچی گدی و هار آراسنڭده (منهم) مؤمنلردن کم آنلر
 (لَمَّا بَلَغُوا بِهِمْ) ایرشما دیلر آنلرغه یعنی اولگیلرگه ایرشما دیلر و آنلردن
 صوڭ کیلدیلر کم مراد تابعینلردن بسا که پیغمبرمز علیه السلام و فاتنڭدن صوڭ
 کیلگان مؤمنلر همه سیدر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) و خدای تعالیٰ غالبدر کم هر کمینی نلاسه
 پیغمبر قیلور (الْحَكِيمُ) حکمت اباسیدر اشلرنڭده (ذَلِكَ) اوشبو اش یعنی پیغمبرک
 (فَضَّلَ اللَّهُ) خدای تعالیٰ نڭ فضل و رحمتیدر (بِوَتِيهِ) بیورور آنی خدای تعالیٰ
 (مَنْ يَشَاءُ) هر کسه گه کم نلر اوزی (وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ) و خدای تعالیٰ
 اولوغ بولفوجی فضل و رحمت اباسیدر (مِثْلَ الَّذِينَ) شول کسه لرنڭ اوغشاشی کم
 (حَمَلُوا التَّوْرَاتِ) بوکلر اولمش بولدیلر آنلر نورانی یعنی تورانده بولغان حکملر
 برله تکلیف ایتولدیلر (ثُمَّ لَمْ يَعْمَلُوهَا) صوڭره بوکلر ایدیلر آنی یعنی اول حکملر
 برله عمل قیلما دیلر تورانی اوقودیلر معناسینی طوتما دیلر بس اول کسه لرنڭ
 منلی (كَمِثْلِ الْغَابِرِ) ایشاک منلی کیدر کم (يَحْمِلُ أَسْفَارًا) بوکلر رکوتارور
 اول ایشاک علم کتابلرینی یعنی ایشاکنڭ آرقاسینده نی قدر کتابلر صالحا گنه
 بارور و مشقت طارنور لکن اول کتابلردن آکا هیچ بر فائده حاصل بولماس
 یهود قومی هم شول ایشاک کیدر کم تورانی اوفورلر و آنڭ برله هیچده
 فائده لانا سلاسر و عمل قیلما سلاسر (بُنُسٍ) یاوز مثلدر (مِثْلَ الْقَوْمِ الَّذِينَ) شوندا این
 گروهنڭ مثللری کم (كَتَبُوا بآيَاتِ اللَّهِ) بالفائده طوتدیلر آنلر خدای تعالیٰ نڭ
 آیتلرینی یعنی یهود قومی کم محمد علیه السلامنڭ پیغمبرلکینڭ دلیللرینی بالفائده
 طوتدیلر (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ) و خدای تعالیٰ طوغری بولغه کوندرماس (الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ)
 ظلمتی ایتکوچی گروهنی (قُلْ) ایتکل سن ای محمد علیه السلام اول یهودیلرگه
 (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا) ای یهودی بولغان کسه لر (أَنْ زَعَمْتُمْ) ا اگر گمان

اینسه کز سز (اَنْكُمْ اَوْلِيَاءُ لِلّٰهِ) شونی کم سز لر خداینگ دوستلری سز یعنی
 اوز کزنی خداینگ دوستلری مز دیوب گمان اینسه کز (مَنْ دُونِ النَّاسِ) آدمیلردن
 باشقه یعنی باشقه عرب وهجم خلقی خدایفه دوست توکل بزرگنه دوستمز دیسه کز
 (فَتَمْنُوا الْوَتَّ) بس، آرزو فیلکز سز اولومنی (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر
 بولسه کز سز راست اینکوچیلر خداینگ دوستلری مز دیبه کز زده زیرا که خدایفه
 دوست بولغان ککی اولومدن هیجده فورفماس اولومنی آرزو قیلور
 (وَلَا يَتَمَنَّوْنَ اَبَدًا) وحالانکه آرزو فیلماسلر اول یهودیلر اولومنی هر گیز
 (بِهَا قَدَمَتْ اَبْدِيَهُمْ) قوللری تقدیم قیلغان نرسه سبیلی یعنی اشلر گمان بوزق اشلری
 سبیلی تورانی اوز گارتک و پیغمبر مز علیه السلامنگ صفتلرینی یاشورمک کبی
 چونکه اولگاندن صوگ اول اشلری اوچون عذاب قیلوناچاقلرینی بلورلر
 شول سبیلی اولومنی نلمه سلر (وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ بِالظّٰلِمِيْنَ) و خدای تعالی بلگوچیلر
 اوز نفسلرینه ظلمتی اینکوچیلرنی (فَلْ) اینکل سن ای محمد علیه السلام یهودیلرگه
 (اِنْ اَلْمَوْتِ الَّذِيْ) درستلکده شوندا این اولوم کم (تَفْرُوْنَ مِنْهُ) سز لر فچار سز
 آندن و آنک کیلمه کینی سویاسسز (فَاَنْهٗ مَلٰٓئِكُمْ) بس درستلکده اول اولوم
 یو اوقوچیلر سز لرگه (ثُمَّ تَرَدُّوْنَ) صوگه سز لر کیری قایتارلش بولور سز
 (اِلَى عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) غیب و یاشرینی هم آشکارانی بلگوچی خدای تعالی
 صاری (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس خبر بیورور خدای سز لرگه (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ) شول نرسه
 برله کم اشلر بولد کز سز (يَاۤ اَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) ای ایمان کیلتورگان کمه سلر
 (اِذَا نُوْدِيَ) هر فایچان ندا قیلنیش بولسه یعنی اذان اوقولسه (لِلصَّلٰوةِ) نماز
 اوچون (مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ) جمعه کوننک یعنی جمعه نمازینک اولگی اذانی اوقولسه
 (فَاسْعَوْا) بس سعی فیلکز سز و آشوغکز (اِلَى ذِكْرِ اللّٰهِ) خدای تعالی ناک
 ذکر صاری یعنی نماز و خطبه گه (وَذَرُوا الْبَيْعَ) هم فویکز سز صانو و آلونی
 (ذَلِكُمْ) اوشبوسعی و صانونی فویباق (خَيْرٌ لَّكُمْ) بخشیر اقدر سز لرگه و فائده لیره کدر
 دنیا معاملسندن زیرا که منگولک اجر و ثواب حاصل بولور (اِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ)
 اگر بلور بولسه کز سز فائده و ضرر کزنی (فَاِذَا قُضِيَتِ الصَّلٰوةُ) بس هر فایچان
 اوتالنیش بولسه جمعه نمازی (فَاَنْتَشِرُوْا فِي الْاَرْضِ) بس طارالکز سز بیرده یعنی اوز
 اشلر کزگه مشغول بولکز جمعه دن فارغ بولغاندن صوگ درستدر (وَابْتَغُوا) هم
 استا کز سز (مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ) خدای تعالی ناک فضل و کرمندن یعنی رزق کزنی

استه گز و معيشت آرطندن بورگز يا كه ذكر و علم مجلسلرينه هم شونك كى
 ايند گولك اورنلرينه بارگز ديمه كدر (وَ اذْكُرُوا اللّٰهَ) دى ياد قيلگز خداى تعالى نى
 (كثيراً) كوب (لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ) شايدكم سزار فلاح طابارسز و ايكى دنيا دولتينه
 ابرشورسز خداينى كوب ذكر اينك سببى مرويدركه بركون زسول اكرم
 صلى الله عليه وسلم حضرتى خطبه او فور ايدى نا گاه دجه كلبى نك كاروانى شام
 طرفندن كيلوب يتشدى كوب طعام و آشلقر كيلتوردى اول وقتده مدينه ده آچلق
 ايدى آشلق كاروانى كيلگاج شادلق طبللرى اورديلر طبل آوازى خطبه طكلا و چيلرعه
 ايشتولگاج آشلق آلمات او چون مسجددن چغوب كاروان طرفينه يونالديلر
 مسجدده بارى اون ايكى كشى قالدى رسول حضرتى بيوردى كم اكر بر كشيته
 فالماينجه همه لرگز چغوب كيتسه گز ايدى اوشبو و ادين سزارگه او ط كيلور ايدى
 هم حق تعالى دن آيت كيلدى كم (وَ اذْرَاوْا) و هر قاچان كورسه لر (تجّارَةً) بر سودانى
 يعنى سودا او چون كيلگان كاروانى كورسه لر (اَوْلَهَوْا) يا ايسه طبل
 طاوشينى ايشوتسه لر (انفضوا اليها) طارالورلر و مجلسدن طوروب كيتارلر
 آنلر اول كاروان صارى (وَتَرَكَوْكَ) هم قوبارلر و قالدرورلر آنلر سيني
 (فائماً) آياق اوزره تورغانك حاله منبرده (قُلْ) ايتكل سين اى محمد عليه السلام
 آنلرغه (مَاعِنْدَ اللّٰهِ) خداى تعالى فاشنده بولغان اجر و ثواب (خَيْرٌ) يخشيرا قدر
 (مِنَ اللّٰهِ) لهوى و طبل طاوشينى ايشتودن (وَمِنَ التّجَارَةِ) هم دنيا سوداسينك
 فائهلرندن (وَ اللّٰهُ خَيْرُ الرَّازِقِينَ) و خداى تعالى رزق بيرگو چيلرنك ايند گورا كيدر
 يعنى رزقنى خدايدنغنه استه گز خداى سزلرنى هيچ وقت رزقسز قويماس

(۱) بوقصه نك تفصيلن اهل سير شويله روايت ايتمشلردركم رسول اكرم صلعم حضرتلرى اصحاب كرام ايله بنى المصطلق صوغشندن مدينه گه قايتوب كىلگانلرنده بز منزله خرزج قبيلهسى عهدنده بولغان سنان اسملى كهمسه ايله جعجاج بن سعد غفارى آراسنده جزئى بر نرسه خصوصنده الوغ دعوا وخصومت واقع بولدى شويله كم سنان و جعجاج هر ايكيسى قيودن صوآلو اوچون چيله كلرينى قيوغه صالديلر چيله كلرنك باولرى بر برسینه چولغانوب طارنا تورغاچ چيله كلرنك برسى قعدى شول چيله كنى جعجاج مينم چيله گمدر ديدى سنان هم اوزينكى بولوون دعوا فيلدى هيچ فايوسى اوز سوزن بيرهسى كيلمهدى عاقبت جعجاج آچو ايله سنانغه محكم صوندى سناننك باشى يارلوب يوزى قانغه بويالدى سنان فریاد قیلوب انصاریلردن مدد استهدى جعجاج مهاجرلردن حضرت عمرنك ياقنلردن ايدى اوزينى حمایه اوچون مهاجریندن ياردم استهدى هر ايكى طائفه دن كوب كشيلىر جيولوب قارا قارشى قوراللر ايله صوغشورغه حاضرلندیلر غوغا كوچه دى عاقبت مهاجریندن بعضلرى جعجاجنك سنانغه تيوشسزگه صوغوب يوزن قانغه بويغانن بلوب

۶۹۷

﴿ ۲۸ نجى جز منافقون سورھسى ﴾

مهاجرلر يالئوب جعجاجنى عفو قیلونى سناندن اوتندیلر آنلرنك خاطر لرى اوچون سنان عفو قیلدى شونك ايله غوغا باصلدى اوشبو واقعه عبد الله بن ابى سلول منافقنك قولاغينه ایشوتلدى سفرده اول هم برگه ايدى آچووى كيلوب ياننده بولغان انصاريلرغه ايتدى «كوردگنوم مهاجرينگه قوت بزدن حاصل بولدى بىز آنلرغه نى قدر چيشيلقلر ايتدك حاضر

سورة المنافقون مدينه وهى احدى عشر آيه

﴿ ۶۲ نجى سوره منافقون سورھسى مدينه ده نازلدر ۱۱ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مرويدر كه (۱) هجرتنك بشنچى يلنك پيغمبرمى عليه السلام بر صوغشندن مدينه گه قايتوب كىلگاننده بر قيو باشنده صو خصوصنده خرزج قبيله سندن بر كهمسه برله عمر فاروق رضى الله عنه نك خدمتچيسى آراسنده نزاع واقع بولدى نزاعلرى زورغه كيتوب شوگا منجر بولدى كم مهاجرلر برله انصار آراسنده الوغ قتنه قائم بولوغه ياقنلاشدى ابن ابى منافق اول محله فرصتى غنيمت بلوب مهاجر صحابه لر خصوصنك بونلر چيت بيردن بز نك شهر يمزگه كيلوب ايدى اوز يمزگه خواجه لى ايتلر ديوب كوب تيوشسز سوزلر سويلدى و ايتدى اكر مدينه گه قايتوب ييتسهك عزتلىر كه بولغان كشى خور و ذليلر كه بولغان كشىنى شهر دن البته چفارسه كبره كدر اول منافقنك عزتلىر كه كشى ديمه كندن مرادى اوزى

اوزمى نى تله گا نچه خورليلر ات سيمرسه ايه سن تشر ديگانلر ۷۵ بونلر هم شونك كىبى بولدى مدينه گه قايتساي البته بيك عز يىز بولغان كشى ذليل و خور راق بولغان كشىنى شهر دن چفارسون» ديدى عز بزدن مرادى اوزينك ذات خبيثى و ذليلدن مرادى اول حضرت صلعم ايدى صوكره انصاريلرغه قاراب ايتدى «سز بواشنى اوزگزه اوزگزه اشلدگز آنلرنى شهرگزه كىلتوروب ماللارگزه شريك ايتدگز ايدى اوزگزه ايله نپك معامله قىلالر كوردگز ديدى اول منافق اوشبو طريقه نامعقول سوزلر سويله گانك ز يىد بن ارقم انصارى رضى الله عنه آنه حاضر ايدى اسلامغه يا كا كرگان بولسه ده عبد الله بن ابى سنان موند اين قباحت سوزلرنى ايشتكاج اختيارى قالماينچه فارسوسينه بيك قاطى سوزلر ايله جواب بيردى هم طوغرى رسول صلعم حضورينه كيلوب اول منافقن ايشتكان سوزلرن تمامى ايله اول حضرتكه بيان قىلدى حضرت ابوبكر و عمر و عثمان هم سعد ابن ابى وقاص و غيرى صحابه لر اول مجلسده حاضر ايديلر ز يىدنك سوزلرينه اوشانماديلر غرضه حمل

ايتدىلر زيد اوزينك سوزلرى راستلىقىنى آنط ايتدى صوگره حضرت عمر الفاروق ايتدى «يا رسول الله ميكا اذن بيرگل اول منافقنك باشىنى كيسهيم» اول حضرت بيورديلر كم «اگر آنى اولتورمه كنگه امر ايتسام مدينه نك كافرلى آراسينه زلزله توشار اولوغ فتنه گه سبب بولور» هم شول حالده اول حضرت صلعم لشكر كوچسونلر ديب فرمان قىلدى كوندننك غايتده اسسى وقتى ايدى رسول عليه السلام امرى ايله لشكر گه كوچه رگه ديوب ندا ايتلدى خلق بويله اسسى هواده كوچونك سببى نرسه ايكانن بلمه سلر ايدى اصحاب آراسنك نولى سوزلر بولدى شول حاله اسيد بن حضير رضى الله عنه اول حضرتنك حضورينه كيلوب يار رسول الله موندان اسسى وقتده سفر قىلونك سببى نيدر ديوب صورادى اول حضرت ايتدىلر كم «سين

۶۹۸

﴿ ۲۸ نچى جز * منافقون سوره سى ﴾

ايشتمه دگهو بولداشكر
يعنى ابن سلول نيلر
سويله گان «اسيد ايتدى
» اگر امر ايتسه كز
بز آنى اوزينى مدينه دن
چهارايق زيراكه
عزبزرهك سنسك
وذليلرهك اول منافق
اوزيدر عزت الله
تعالى گه ورسولينه هم
مؤمنلر گه خاصدر»
ديدى. منقولدر كه زيد
بن ارقم حضرتلرى عبد
الله بن ابى سلولنك
سوزلرن اول حضرت
صلعمگه سويله گاج
اول حضرتنك خاطر شر-
يغلى اوزگه رگه نن

ايدى وذليلرهك كشيدين مرادى رسول عليه السلام حضرتى ايدى آنك بوسوزى
پيغمبر حضرتينه ايشتولگاج حضرت پيغمبر فى الحال تسكين فتنه اوچون كوننك
بيك اسسى وقتى بولسه ده اول منزلدن كوچار گه فرمان قىلدى اسيد رضى الله
عنه حضرتدن اول وقتده لشكرنك كوچه كى سببى صورادفته حضرت واقعهنى
بيان ايلهدى حضرتنك خاطر شربغىنى تسليه اوچون كوب سعى جميل ايتدى ابن
ابى منافق رسول عليه السلامنك حضورينه كيلوب مذكور سوزلرنى ايتكانم يوق
ديوب آنط اچدى آنك سوزلرينى پيغمبر حضرتينه زيد بن ارقم الانصارى
حضرتلرى كيلوب ايتكان ايدى ابن ابى ايتكانم يوق ديوب تكرر آنط
ايتكاج خلق آكئا اوشانوب زيدنى ملامت وشلته قىلدىلر هم آنى بالغاچيلىق برله
متهم قىلدىلر حق سبحانه وتعالى زيد بن ارقم رضى الله عنه نك سوزينى راستلاب
اوشبو سورهنى ايندردى (اِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ) هر قاچان كيلسه لر سينك
فارشيكا اى محمد عليه السلام منافقلىر يعنى ابن ابى وآنك بولداشلىرى (قَالُوا)
ايتورلر آنلر (نَشَهُدُ) گواھلق بيره مزبى شونك برله كم (اِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ)
دزستلكده سين خداينك رسولى سىك يعنى بزار منافق توگل مز سينك پيغمبر
ايدكگه اوشانامز ديورلر (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) وخداى تعالى بلور كم (اِنَّكَ لَرَسُولُ)

بلوب بعضيلر ابن ابى سلولگه باروب ايتدىلر «رسول عليه السلامه سيندن شونداين سوزلر ايشتلىدى اگر واقعا
شول سوزلرنى سويله گان بولساك اول حضرت آلدينه باروب توبه واستغفار قىل عفاسته گل صافلان ايتكان
بولساك ايتكانم يوق ديوب طانما اعتراف قىل يوقسه خداى تعالى آيت يباروب سببى رسواى قىلور»
ديدىلر شوندىن صوك ابن سلول منافق اول حضرتنك مجلسينه كيلوب «مذكور سوزلرنى ايتكانم يوق»
ديوب ايمان مغلظه برله آنط ايتدى زيد بن ارقم بالغانلاغان ديدى بعضيلر آنك آنطينه اوشانوب زيدكه
تهمت قىلدىلر زيد بيك قايقه فالىدى حق تعالى گه نضرع ونياز ايلهدى حق سبحانه وتعالى زيدنك
طوغريلقن بلدروب اوشبو منافقون سوره سببى ايندردى. سير شريف.

درستلکده سین آنک رسولی سک و سینی اول اوزی یسار گاندر (وَاللهُ بِشَهَدِ)
 هم خدای تعالی گواھلق بیرور شونک برله کم (انَّ الْمُنَافِقِينَ لَكٰذِبُونَ) درستلکده
 منافقلا بالغان اینکوچیلردر یعنی آنلر سینک پیغمبرلکگه اوشانامز دیوب
 قورو تللری برله گنه ایتورلر ککوکللرندن اوشانامسلر تللری ککوکللرینه
 موافق توگلدر ککوکلیمزدن اوشانامز دیوب بالغان ایتورلر (اتَّخَذُوا اٰیٰتِنَا)
 توندیلر اول منافقلا اوزلرینک آنظرینی (جَنَّةٍ) فالقان ایتوب یعنی ضرر
 ایرشودن واولتورلمه کدن ایپین بولو اوچون یالغانغه آنط ایتدیلر (فَصَدُوا)
 بس طیدیلر آنلر آدمیلرینی (عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالی بولندن یعنی دین بولنده
 صوغش قیلودن طیوب تورلی مکرلر و اغوالر ایلهدیلر (انَّهُمْ) درستلکده اول
 منافقلا (سَاءَ) یاوز اش بولدی (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) شول نرسه کم اشلر بولدیلر
 آنلر یالغانغه آنط ایتو وحقدن یوز دوندرو کی اشلردن (ذٰلِكَ) اوشبو یعنی
 منافقلازینک اشلرینک یاوزلقی برله حکم قیلماق (بَاٰتِنَا اٰمَنُوا) شول سبیلدر کم
 آنلر تللری برله اوشاندیلر و شهادت کلمه سینی ایتدیلر (ثُمَّ كَفَرُوا) سوکده
 کافر بولدیلر و اوشانمادیلر ککوکللری برله (فَطَّعَ عَلٰی قُلُوْبِهِمْ) بس مهر قویلمش
 بولدی و پرده یابلدی آنلرینک ککوکللری اوزرینه (فَهُمْ لَا يَفْقَهُوْنَ) بس اول منافقلا
 آکلماسلر و بلهسلر ایباننک حقیقتینی و قورو تل برله گنه ایتو ایمانغه کفایه
 ایتمه دکینی مرویدر که ابن ابی منافق بیک زور بدنلی خوش صورتلی کشی
 ایدی هم طانلی سوزلی و فصیح ایدی شونک کبی باشقه منافقلا هم بار ایدی کم
 آنلر رسول علیه السلام مجلسینه کیلگاند پیغمبر حضرتی آنلرینک قیافتلرینه هم
 سوزلری فصیحلکینه عجبله نور ایدی آیت کیلدیکم (وَ اِذَا رَاٰتَهُمْ) و هر قایچان
 سین کورساک اول منافقلازینی ای محمد علیه السلام (تَعْجَبُكَ) عجبکه فالدرور
 سینی (اَجْسَامُهُمْ) آنلرینک بدنلری زور گاوده لی و خوش صورتلی بولولری (وَاَنْ)
 یقولوا) و هر قایچان آنلر سوز سویلهسلر (تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ) سین قولاق سالورسک
 آنلرینک سوزلرینه و آنط ایتولرینه اوشانورسک و حالانکه آنلر عقلسز و تدبیرسز لکه
 (کَانَهُمْ خَشَبٌ مُّسْتَنَدٌ) گویاکم اول منافقلا دیوارغه سویاب قویولمش قوروغ
 آغاچلردر یعنی آنلرده هیچ عقل و فهم یوقدر (يَعْسَبُونَ) گمان قیلورلر آنلر
 (كُلَّ صَيْعَةٍ) هر بر فریاد و طاوشنی (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرینه واقعدر دیوب یعنی
 شول قدر قورقافلردر کم هر قایچان بر طاوش ایشوتسهلر بزینک منافقلقیمز پیغمبرگه

معلوم بولغاندر مؤمنلر بزنی اولتورمه کچی بولغانلردر بو طواش بزنی هلاک
 فیلو اوچوندر دیوب گمان ایتهلر و قورقلر (هم العدو) اول منافقلر دشمانلردر
 بارچه مؤمنلرگه (فأحذرهم) بس صافلانقل سین ای محمد علیه السلام آنلردن
 و آنلرنک مکرندن ایمین بولماغل (قاتلهم الله) هلاک ایتسون آنلرنی خدای تعالی
 (أني يؤفكون) چوک دوندرلمش بولالر آنلر حق بولدن مرویدرکه اوشبو آیت
 کیلگانن صوکه ابن ابی منافقه قومی و یقینلری ایتدیلر اوشبو آیت سینک شانتکه
 نازل بولدی تیزراک رسول علیه السلام خدمتینه باروب بالبارغل تا کم سینک اوچون خدایدن
 مغفرة استاسون اول منافق آنلرنک سوزینی قبول ایتمادی و ایتدی میکا ایمان کیلتورگل
 دیدکیز ایمان کیلتوردم زکوة بیرما ککه قوشدکیز آنی هم بیردم ایمدی شول قالدی کم
 محمدکه سجده قیلامو دیدی آیت کیلدی کم (وإذا قيل لهم) وهر قاچان ایتولسه
 اول منافقلرغه یعنی مؤمنلر ایتسلر (تعالوا) کیلکیز سز و پیغمبر حضرتینه
 بالبارکیز (یستغفر لکم رسول الله) تا کم یارلقاماق استاسون خدایدن سزنیک اوچون
 خدای تعالی نکر سولی (لوأنا) ایلاندرورلر و بورورلر آنلر ایکنچی طرفه (روسهم)
 باشلرینی یعنی پیغمبرگه بالبارودن یوز دوندرورلر و قبول ایتماسلر (ورایتهم)
 هم سین کورورسن اول منافقلرنی (یصدون) اعراض قیلورلر پیغمبر خدمتینه
 بارودن (وهم مستكبرون) و آنلر باش طارتقوچیلر و تکبرلک ایتکوچیلردر
 (سواء علیهم) برابر و تیگزدر اول منافقلر اوزرینه (استغفرت لهم) ایا یارلقاماق
 استادکمو سین آنلر اوچون (أم لم تستغفروا لهم) یا ایسه یارلقاماق استادکمو
 آنلر اوچون (لن یغفر الله لهم) خدای تعالی یارلقاماس و مغفرت ایتماس آنلرغه
 (ان الله لا یهدی) درستلکده خدای تعالی توغری بولغه کوندرماس (القوم الفاسقین)
 فاسق بولغوچی گروهنی (هم الذين یقولون) اول منافقلر شول کسهلردر کم
 ایتورلر انصاری صحابه لرگه (لانتفقوا) نفقه بیرماکیز سز و انعام ایتماکیز سز
 (علی من عند رسول الله) خداینک رسولی فاشنک بولغان کسه لرگه یعنی مهاجرلرنک
 فقیر و بیچاره لرینه صدفه بیرماکیز و آنلرنی تربیه قیلماکیز (حتى ینفضوا) تا کم
 طارالسونلر آنلر وهر قاپوسی اوز بیرلرینه قایتوب کیتسونلر مونک تورا
 آلماسونلر دیورلر خدای تعالی آنلرنک سوزلرینه فارشی بیورورکم (ولله خزائن
 السموات والأرض) و حالانکه خدای تعالی نک ملکنده و تصرفنده در کوکلرنک

ویرلرنک رزق خزینه لری و هر کنگه رزقی اول اوزی بیورر آنلر بیرماسا
 هم خداینی رزق بیرودن طیا آلماسلر (وَلَيْسَ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ) ولکن منافقلر
 بلماسلر هر کنگه رزق بیرگوچی خدای تعالی ایدکنی (لَنْ يَتُوبَ لَكُمْ) اینورلر منافقلر
 یعنی این ای (لَنْ رَجَعْنَا) اگر فایتساق بز اوشبو سفردن (إِلَى الْمَدِينَةِ) مدینه
 شهری صاری (لِيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ) البته چفارور عزیزراک کشی (مِنْهَا) مدینه
 شیرندن (الْأَذَلُّ) خور و ذلیل راک بولغان کشینی اول بدختنک مرادی محمد
 علیه السلامنی مین چفارور من دیباکدر خدای تعالی آنک سوزینه فارشی
 بیورورکم (وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ) و خدای تعالی که مخصوص عزت کامله هیچ بر نقصان سر
 و دائمی (وَلِرَسُولِهِ) هم عزت خدای نک رسوله در نبوت و شفاعت عزت (وَلِلْمُؤْمِنِينَ)
 دخی مؤمنلر که در ایمان و طاعت عزت (وَأَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ) ولکن منافقلر
 بلماسلر عزتنک حقیقتینی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای مؤمنلر گروهی (لَا تُلِيْكُم) مشغول
 فیلماسون سزنی (أَمْوَالِكُمْ) سزرنک ماللرکز (وَلَا أَوْلَادِكُمْ) هم مشغول فیلماسون
 سزنی بسالارکز (عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ) خدای تعالی نی یاد قبولدن (وَمَنْ يَقُلْ) و هر کم
 فیلسه (ذَلِكَ) اوشبو اشنی یعنی ماللرین و اولارینه مشغول بولوب خدای دریندن
 غافل قالسه (فَأُولَئِكَ) بس اوشبو گروه (هَم الضَّالُّونَ) آنلردر زیان کورگوچیلر
 زیرا که فانی نرسه که آلدانوب منگولک دولتدن محروم فالورلر (وَانْفَقُوا) ونفقه
 بیرکز ای مؤمنلر یعنی واجب بولغان حقلرنی و صدقه لرنی چفارکزلر (مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ)
 بز سزرنکه رزق بیرگان نرسه لردن یعنی مالکرنی آخرنکز اوچون ذخیره فیلکز
 (مَنْ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَ) کدما کندن الگاری (أَحَدِكُمْ) سزرنک بر اوکزگه (الْمَوْتُ)
 اولوم اسبابلری (فَيَقُولُ) بس اینما کندن الگاری اول اووم کیلگان کشی
 (رَبِّ) ای منم ریم (لَوْلَا أَخَّرْتَنِي) اوچون کیچکدر مادک و صوگنه راق فالدر مادک
 سین منم اولومیننی (إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ) تا کم بر بقین بولغوی مده که قدر (فَأَصْدَقُ)
 بس صدقه و زکوة بیورر ایدم من اگر مینی فالدر ساک (وَأَكُنْ) هم بولور
 ایدم من (مَنْ الصَّالِحِينَ) ایدگو کیشیلر جهل سندن (رَبِّ يُوَخِّرُ اللَّهُ) و البته
 کیچکدر ماس خدای و صوگنه فالدر ماس (نَفْسًا) هیچ بر کمسه نی اولومدن (إِذَا جَاءَ
 أَجَلُهَا) هر فایچان کیلسه ویتسه اول کمسه نک اجلی و تقدیر ایتولگان وقتی (وَاللَّهُ خَبِيرٌ)
 و خدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا تَعْمَلُونَ) شول نرسه نی کم سزرنلر اشلر سز بخشیلق و یاوزلقدن

منقولدر که شول سفرده
 رسول عبیه السلام اسلام
 لشکری برله وادی
 عقوب دیگان بیر تکام
 این ای منافقان
 مؤمن بولغان عبدالله
 اسلی اوعلی یول باشنه
 کوتوب وه انقلاب توردی
 آتای یعنی این ای
 کسوب ایرشکاج آتاسینک
 نسی زگنندن توتوب
 نوی چرکه ردی وابتدی
 خدای برله آنط اچارمن
 کم سینی مدینه که کرورگه
 نویاس من تا کم بیغبر
 حضرتی اذن بیر ماینچه
 هم سن اوزگنی خور
 و ذلیل راک کشی من
 اوزیم من دیب اقرار
 ایتما اینچه دیدی رسول
 اکرم حضرتی اول
 اشکه مطلع بولغانندن
 صوگه این اییگه مدینه که
 کرما که اجازه بیردی
 تبسیر

سورة التغابن مدنیة وهی ثمان عشر آیه

﴿ ۶۳ نھی سورة نفا بن سورہ سی مدینہ ۱۸ نازلر آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(بِسْمِ اللَّهِ) پا کلاک برله یاد قیلور خدای تعالیٰ فی (مَا فِي السَّمَوَاتِ) شول نرسه کم
 کوکلرده در رومانیلردن (وَمَا فِي الْأَرْضِ) هم شول نرسه کم بیرده در جسمانیلردن
 (لِلْمَلِكِ) آکئا مخصوصدر بارچه عالمنک پادشاه لقی (وَلِلْعَلَمِ) هم آکئا مخصوصدر
 بارچه ثنا و ماقتاماق (وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هم اول خدای تعالیٰ بارچه نرسه اوزره
 (قَدِيرٌ) کوچی بتکوچیدر (هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ) اول خدای تعالیٰ شول ذاندیر کم
 یاراتدی سز لر نی ای آدمیلر (فَمِنْكُمْ كَافِرٌ) بس باردر سز لر دن بعضلر کز اشان بوچی
 خداینک یارانقوچی ایدکینه دهر یلر کیبی (وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ) هم باردر سز لر دن
 بعضلر کز ایمان کبلتور کوچی و اشانقوچی آنک خالق بولماقینه اهل اسلام کیبی
 (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) و خدای تعالیٰ شول نرسه فی کم سز اشلار سز کور کوچیدر
 و شوگا کورا جزا بیرسه کرا کدر (خَلَقَ السَّمَوَاتِ) یاراتدی اول خدای تعالیٰ
 کوکلر نی (وَالْأَرْضِ) هم بیر لر نی (بِالْحَقِّ) راستلق برله یا که حکمت
 بالفه برله یا که کن دیماک برله (وَصَوَّرَكُمْ) دخی صورتلندر دی
 سز نی خدای (فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ) بس کور کام ایلادی سز نک صورتلر کز نی
 (وَأَلَيْهِ الْمَصِيرُ) هم اول خدای تعالیٰ صاریدر همه نک اور له کی و قاینما فی (يَعْلَمُ)
 بلور خدای تعالیٰ (مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده هم بیرده بولغان نرسه لر نی
 (وَيَعْلَمُ مَا تُسْرُونَ) هم بلور شول نرسه فی کم سز لر یا شرور سز آنی (وَمَا تَعْلَمُونَ)
 دخی شول نرسه فی کم آشکارا قیلور سز (وَاللَّهُ عَلِيمٌ) هم خدای تعالیٰ بلس کوچیدر
 (بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکرا کلرده بولغان نرسه لر نی یعنی کوکلر کز دا گی نیت لر کز نی
 (الْمُيَّانِكُمْ) ایا کیلمه دیبو سز لر که ای مکه اهل (نَبِيُّ الَّذِينَ كَفَرُوا) شول کمسه لر نک
 خبری کم آنلر کفر نی اختیار ایتدی لر (مَنْ قَبْلُ) سز لر دن الگاری، عاد و ثمود
 قوملری کیبی (فَدَاقُوا) بس طانودیلر آنلر (وَبِأَلْأَمْرِهِمْ) اشلر نک عقوبت
 و عذابینی یعنی کفر لر نک ضررینی دنیا ده کوردیلر آنلرغه عذاب نازل بولدی
 (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) هم آنلرغه بولغوچیدر رفنکوچی عذاب آخر ته (ذَلِكَ) اوشبو
 عذاب آنلرغه (بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ) شول نرسه سببلی در کم کیلور بولدی لر آنلرغه

(رَسَلَهُمْ) آنلرغه يبارلمش پيغمبرلر (بِالْبَيِّنَاتِ) ظاهر دايملر و روشن معجزه لر برله
 (فَقَالُوا) بس اينديلر آنلر پيغمبرلر آنا نى حق دينگه اوندانگاج (اَبَشْرًا) ايا
 بزنگ كى آدميلر (يَبْدُونَنَا) توغرى بولنى كورگازورلر مو بزلرگه يعنى آدميگه
 وحى كيلمه كينه و پيغمبر بولماقينه عجبلا نديلر (نَكْفُرُوا) بس ايمان كيلتورمه ديلر
 آنلر اول پيغمبرلرگه (وَتَوَلَّوْا) هم يوز دوندرديلر معجزه لر طوغرى پسندنه تدبير
 ايتودن بس خدای تعالى آنلر نى هلاك ايله دى (وَاسْتَفْنَى اللَّهُ) هم موگسز بولدى
 خدای تعالى خلقنگ ايمانندن (وَاللَّهُ غَنِيٌّ) و خدای تعالى موگسزدر محتاج توگلدلر
 مخلوقاتنگ عبادنلرينه (حَمِيدٌ) ماقئالمشدر آنلرنگ ماقئاولرندن باشقه (زَعَمَ الَّذِينَ
 كَفَرُوا) گمان قيلديلر ايمان كيلتورمه گان كمسه لر (أَنْ لَّنْ يَبْعَثُوا) شويله
 ديوب كم هر گيز قوبارلماسلر آنلر و اولگانندن صوك كيرى ترلمه سلر (قُلْ)
 ايتكل سين اى محمد عليه السلام آنلرغه (بَلَى) بلى سز گمان ايتكانه توگلدلر
 بلكه سز لر قوبارلورسز و كيرى ترلورسز (وَرَبِّي لَتَبْعَثُنَّ) پروردكارم برله آنط
 ايتارمن كم البته سز لر قوبارلمش بولورسز قيامنده (ثُمَّ لَتَنْبِؤُنَّ) صگره البته
 سز لر خبر بيلرلمش بولورسز (بِمَا عَمَلْتُمْ) دنيا ده اشلر گان عملكز برله يعنى قيلغان
 اشلر كز اوچون سز لرگه جزأ بيلرورلر (وَذَلِكَ) و اوشبو قوبارماق هم جزأ بيلررك
 (عَلَى اللَّهِ) خدای تعالى اوزرينه (يَسِيرٌ) آسان وينگلدلر (فَأْمُنُوا بِاللَّهِ) بس ايمان
 كيلتوركز سز خدای تعالى گه (وَرَسُولَهُ) هم آنك رسولينه (وَالنُّورَ الَّذِي أَنْزَلْنَا)
 دخى شونداين نورغه ايمان كيلتوركز كم ايندرك بز آنى محمد عليه السلامغه
 يعنى قرآنغه (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) و خدای تعالى هول نرسه نى كم سز لر اشلر سز
 بلگوچيدر (يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ) ياد قيلفل شول كوننى كم جمع قيلور و جبار خدای
 تعالى سز لرنى (لِيَوْمِ الْجَمْعِ) جمع كوننك بولغان نرسه اوچون يعنى حساب و جزأ
 اوچون كم قيامت كوننده در (ذَلِكَ) اوشبو كون (يَوْمِ التَّعَابِنِ) تعابن كونيدر
 يعنى كفر اهلينگ آلدانا طورغان و زيان كونيدر (وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ) و هر كم
 ايمان كيلتورسه خدای تعالى گه (وَيَعْمَلْ صَالِحًا) هم اشلر سه ايند گو عملنى (يُكْفِرْ
 عَنْهُ) كيهار خدای تعالى و بارلقار اول كمسه دن (سَيِّئَانَهُ) آنك ياوزلقلرينى (وَيَدْخُلْ
 هَم كَرَّزور آنى (جَنَّاتٍ) شونداين جنت باقچه لرينه كم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ)
 آقار آنك سرايلرى ياكه آغاچلرى آستندن يلغه لر (خَالِدِينَ فِيهَا) منگوقالغوچيلر
 بولغانلرى حالده آنلر اول جنتلرده (أَبَدًا) هميشه (ذَلِكَ) اوشبو بارلقاماق هم

جنتده منگو (الْفَوْزُ الْعَلِيمُ) اولوغ بولغوجی فوز و قول اوستونلک بدير
 (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) رشول ككسه لركم اشاناديلر خداينك برلكينه (وَكَذَّبُوا
 بآيَاتِنَا) هم يالغانقه توتديلر بزنك آيتلر مزي يعني قرآنى ياكه ميمزه لرنى
 (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (أَصْحَابُ النَّارِ) تميغ اهللر بدير (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو
 نالغوجيلر بولغاللرى حالده اول تويغده (وَبئسَ المصير) وني باوز اورله چاك
 اورندير اول نويغ (مَا أَصَاب) ايرشيمه دي هيچ بر كشيگه (من مصيبة) هيچ بر
 مصيبت يعني بر عنت ياكه عرخالق كيمي ايلار (الْأَبَاطِنُ اللَّهُ) مگر خدای نك
 قضاسى و تقديرى برله گنه ايرشور (وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ) وهر كم ايمان كيتورسه
 خدای تعالى كه و مصيبت ايرشيمه كي آنك تديرى برله ايدكينه اشانسه (يَهْدِ قَلْبَهُ)
 توشر بيلغه كوندرور خدای تعالى آنك كونليني (وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) و خدای
 تعالى بارجه نرسه نى بلگوجيدر (وَاطِيعُوا اللَّهَ) وبوى صونكزلر خدای تعالى كه
 نرضلرده (وَاطِيعُوا الرَّسُولَ) هم بوى صونكز پيغمبر عليه السلامه سنترلده (فَإِنْ
 تَوَلَّيْتُمْ) بس اكر يوز دوندرسه كز بس پيغمبركه ايارودن و اطاعت قبله سائز
 آكا هيچ زيان يوقدر (فَأَنبَأَ عَلَى رَسُولِنَا) بس موندن باشقه توگلدركم بزنك
 رسولز اوزرينه لازم بولغان نرسه (الْبَلَاغِ الْمُبِينِ) آشكارا ايرشدرمه كدر خدای
 وحى ايتكان نرسه نى (اللَّهُ) خدای تعالى اولدر عبادتكه مستحق (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ)
 يوقدر هيچ دينكه مستحق معبود مكر اولغنه در (وَعَلَى اللَّهِ) و خدای تعالى
 اوزره گنه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) بس كبر ايدركم توكل فيلسونلر مؤمنلر منقولدر كه
 پيغمبر مز عليه السلام مدينه كه هجرت قبلغاندن صوك مكه ده قالغان مؤمنلردن
 بر جماعت هجرتنر آرزو قبلورلر ايدى لکن خانونلرى وبالالارى بيك يغالماق
 وزاويلق قيايق برله آنلرغه هجرت نلرغه ايرك بيرماسلر ايدى اهل و عياللرينه
 مر حيت و شفقتلرندن هجرت قبله يانه نورورلر ايدى آنلر شأنده آيت كبلدى كم
 (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اي مؤمنلر گروهى (إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ) درستلكه سز نك
 خانونلر كز دن بعضال بولغوجيلر (وَأَوْلَادِكُمْ) هم بالالركز دن بعضلرى يعني
 سزنى هجرتدن بيلر ايلر اوشوجيلردر (عَدُوِّكُمْ) دشمان سز لر كه
 (فَأَحْذَرُوهُمْ) بس صائلا كز سز آنلردن و آنلر نك يغالماقلرينه
 زار بيلغلرينه آلدانما كز اوشبو آيت كبلگاندن صوك اول مؤمنلر خانون
 بالالارى سوزينه فارامايوب هجرت قبلديلر مدينه كه كبلكاچ اول هجرت

بوزندن بيركز همه سىنى بلور (العزيز) غالب بواغوجيدر اوزينك حكمنده
 (الحكيم) حكم اينكوجيدر كرامت برله اخلاس يوزندن صدقه بيرگو چيلرگه والله اعلم.

سورة الطلاق مدنية وهى اثنا عشرة آية

۶۴ نچى سوره طلاق سوره سى مدينه ده نازلدر ۱۲ آيتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرويدر كه عبدالله بن عمر رضى الله عنهما اوزينك، خانونىنى حىض حالنده طلاق
 ايله دى پيغمبرمز عليه السلام بيوردى كم طلاقن رجوع اينسون حىضدن
 پاكله ننگاندىن صوك اكر تلهسه ينه طلاق قيلور بوخصوصه آيت كيلدى كم
 (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِيَّاكَ يُرِيدُ اللَّهُ الْفَلَاحَ وَالْجَلَدِ الْبَاقِيَ إِذَا طَلَّقْتُمُ
 النِّسَاءَ) هر قاچان طلاق قيلسه كز سر مدخوله بولغان خانولنلرني اكر صغيره
 وآيسه هم حامله بولماسه يعنى حىض كوره طورغان بولسه (فَطَلَّقُوهُنَّ) بس
 طلاق قيلكز سر آنلرنى (امدتين) آنلرنك عدتلرنده يعنى (۱) جماعدن خالى بولغان
 طهر حالنده كم اوشبو طلاق سنى در حىض حالنده يا كه جماع واقع بولغان
 طهرده طلاق اينك بدعيدر هم بر يولى اوچ طلاق قيلماق بدعيدر ومكروهدر
 (وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ) هم صانا كز سر اى مؤمنلر خانولنلرنك عدتلرني (وَاتَّقُوا اللَّهَ
 رَبَّكُمْ) هم قورقكز پروردكاركز بولغوجى خدای تعالى دن وسنتكه موافق طلاق
 قيلكز (لانخر جوهر) چقارمه كز اول طلاق اينولمش خانولنلرني (من بيوتين)
 عدت صاقلى طورغان ايولرندن عدتلرى طولغانغه چه (ولايغر جن) هم كيره كدر كم
 چقماسونلر اول خانولنر عدت صاقلاغانده وآنلرنى ايودن چقارمه كز (الآن
 ياتين) مگر شولكم كيلسه ار اول خانولنر (بفاحشة مبينة) اوز حاللرينى ظاهر
 اينكوجى بوزق اش برله يعنى شريعت بوينچه حد صوفماق واجب بولا طورغان
 گناهنى اشلهسلر زنا قيلماق واوغريلق اينك كى شول تقديرده ايولر كز دن
 چقارسا كز درستدر (ونلك) واوشبو ذكر اينولمش حكملر (حدود الله) خدای
 تعالى نك چيكلا گان چيكلر بدر كم آندن اونمه كز (ومن يتعد) وهر كم اوتسه
 (حدود الله) خدای نك چيكارندن وبو حكملر برله عمل قيلماسه (فقد ظلم نفسه)
 بس تحقيق ظلملق قيلدى اول كهمسه اوز نفسينه واوزينى عذابقه مستحق ايندى

آيروب بالارن ينيم
 اينلر هم خانونغه چير
 وظلمنى هيچ نرسه
 اورينه كورمىلر طلاق
 حلال ديگكچده آنك هر
 نوعسى نوگلدر هيچده
 درست بولماغان حرام
 بولغان طلاقدره كوب
 مثلا خانوننى نفقه ومهردن
 كيجوب آيروب كيتسون
 ديوب آكنا چير وظلم
 ايتو هم نرسه لر ن آيروب
 قالو مهرگه بيرگانلر ن
 كيرى آيروب فالوشكالى
 اشلر خانوننى بيزار
 ايتوب طلاقنى صورارغه
 مجبوره ايتو كى اشلر
 هيچده درست نوگلدر
 اوشانداق بر يولى ايكي
 اوچ طلاق نيلو اصلا
 درست نوگلدر هم
 حىض وقتنده طلاق قيلو
 درست نوگلدر طلاقنك
 كور كام بولغانى بر الوغ
 سبب بولغانده غنه حىضدن
 پاك بولغان حالنده شول
 طهرده يقينلىق اينمه گان
 بولسه غنه طلاق فيلودر
 يوكلى حالنده هم طلاق
 فيلو نبوش نوگلدر
 طلاق بولسه هم الله تعالى
 فاشنه ابغض الحلال يعنى
 حلالنك سويومسزره گى
 ديوب حديث شريفده
 كيلگانلر شونك اوچون

الوغ بر سبب بولماغانده واق توبهك اش اوچون خانوننى طلاق ايتو هيچه نبوش نوگلدر . لحرره .

(لَا تَدْرِي) سن بلماس سن ای طلاق ایتکوچی (لَعَلَّ اللَّهُ يُعَدِّثُ) شاید کم خدای
 تعالی پیدا فیلور (بَعْدَ ذَلِكَ) اوشبو طلاق سوکنده (أَمْرًا) بر اشنی یعنی بلکه
 اول ایر اوزینک طلاق ایتکانینه اوکونور و طلاقندن رجوع فیلور شول سبیلی
 عدتلی طولغاچه ایودن چقارما کز (فَإِذَا بَلَغْنَ) بس هر قاپن ایرشسه لر
 طلاق ایتولمش خاتونلر (أَجَلَهُنَّ) اوزلرینک مدتلیرینه یعنی عدتلی طولسه
 (فَأَمْسُكُوهُنَّ) بس طونکز سز آنلرنی یعنی طلاقندن رجوع قبلکز و آنلرنی
 ینه خاتون ایتوب طونکز (بِمَعْرُوفٍ) ایدگولک برله یعنی کورکام ترکک قبلکز
 (أَوْ فَرَقُوهُنَّ) یا ایسه آیرلکز آنلردن و آنلرنی بیارکز (بِمَعْرُوفٍ) بخشیلوق برله
 یعنی تیوشلی بولغان حقلمینی بیروب بیارکز ظلم فیلماکز (وَأَشْهَدُوا) هم گواه
 قبلکز (ذَوِي عَدْلٍ) ایکی عدلک ایاسی کشیلرنی (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی
 مسلمانلردن ایکی فاسق بولماغان کشینی طلاقندن رجوع اینه ککز گه گواه
 قبلکز بولاش مستعبدلر (وَأَقْبُوا الشَّهَادَةَ) وقائم قبلکز گواهلقنی ای گواه بولغان
 کمه لر حاجت وقتنده (لِلَّهِ) خدای تعالی نك رضاسی اوچون (ذَلِكُمْ) اوشبو
 گواه بولماق هم شهادتنی اقامت اینمک (بِوَعْظٍ بِهِ) وعظله نور آنک برله (مَنْ
 كَانَ يَوْمَئِذٍ مُّسْلِمًا) هر کمه کم اشانور بولدی (بِاللَّهِ) خدای تعالی گه (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ)
 هم آخرت کونینه (وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ) وهر کم فورقسه خدای تعالی دن و گناهدن
 صافلانسه (يَجْعَلْ لَهُ) فیلور خدای تعالی اول کمه اوچون (مَخْرَجًا) بر مخرجنی
 یعنی دنیا و آخرت فایغولرندن آنی خلاص فیلور یا که آکا حلالدن رزق
 ایرشدور (وَيَرْزُقْهُ) هم رزق بیورور آکا (مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ) شول اورندن کم
 گمان فیلماس اول کمه یعنی هیچده خاطرینه کیلمه گان اورنلردن آکا رزق
 ایرشدور (تَقْوَالِي سَبِيلِي) (وَمَنْ يَتَوَكَّلْ) وهر کم توکل فیلمسه (عَلَى اللَّهِ) خدای تعالی
 اوزرینه (فَهُوَ حَسْبُهُ) بس خدای تعالی کفایه ایتکوچیدر اول کمه گه (إِنَّ اللَّهَ)
 درستلکده خدای تعالی (بِالْبَالِغِ أَمْرِهِ) ایرشدر گوچیدر اوز اشنی نله گان بیرینه
 (قَدْ جَعَلَ اللَّهُ) تحقیق فیلمدی خدای تعالی (لِكُلِّ شَيْءٍ) هر بر نرسه اوچون (قَدْرًا)
 بر مقدار و اولچاوقی کم شوندن آرتق هم کیم بولماس مرویدر که حیض کوره
 طورغان خاتونلرنک عدتلی اوچ حیض بولماق برله آیت نازل بولغاچ صحابه لر
 حیض کورمای طورغان خاتونلرنک عدتلی فی قدر در دیوب صورادیلر آیت
 کیلمدی کم (وَاللَّائِي يُمْسِنَنَّ) وشول خاتونلر کم امیدسز بولدیلر (مِنْ الْمَعِيضِ)

اجرت بېرمەككىن يعنى آناسى ايمز مەككى نەمەسە يا كە آناسى اجرت بېراسى
 كېلەسە (فسترضع) بس تيز دركم ايمزور وسوت بېرور (ل) اول بالاغە (اخرى)
 ايكنچى خاتون يعنى ايكنچى بر خاتوننى ايمز مەك اوچون يالارلر آناسىنى
 كوچلەماسلر (لېنقق) كرا كدر كم نفقە بېرسون (خوسعة) كيكلك و دولت اياسى
 بولغان كشى (من سعتە) اوزىنك دولتندن يعنى اوزىنك بايلغىنە فاراب طلاق
 ايتكان خاتونىنە نفقە بېرمەك كېرە كدر (ومن قدر عليه) وەر كەسە كم طار قېلىنش
 بولدى آنك اوزرىنە (رزقە) آنك رزقى يعنى فقير كەسە بولسە (فلينفق) بس
 كېرە كدر كم نفقە بېرسون اول فقير (مما آتبه الله) شول نرسە دن كم بېرگانفر
 آكنا خدای (لا يكلف الله) تكليف ايتەس و كوچلەماس خدای تعالى (نفساً)
 هېچ بر نفسى (الاما آتيا) مگر شول نرسە نى نفقە ايتەك برلە تكليف قېلور كم
 بېردى آنى خدای تعالى اول نفسكە يعنى كوچى يتمە گاننى بېرمەك برلە كوچلەمەس
 (سيجعل الله) تيز در كم قېلور خدای تعالى (بعد عسر) چيتنك و طارلق سوكنده
 (يسراً) بىنگلك و بايلغىنى (وكاين من قرية) و كوچ فرىه اهللرندن كم جھل و عناد
 يوزندن (عنت) باش طار تېلر و اعراض قېلدېلر (عن امر ربها) اوز پروردكارلرىنك
 فرمانندن (ورسله) هم پېغمبرلرىنك سوزندن (فعا سبناها) بس حساب قېلورمز بز
 آنلرى قىامت كوندە (حساباً شديداً) قاطى حساب برلە (وعقبنها) دىخى عذاب
 قېلىق بز آنلرى دنپادە يا كە عذاب قېلورمز آخرتدە (عذاباً نكراً) فورقچىلى
 عذاب برلە (فذاقت) بس طاتورلر اول قىرەلرنك اهللرى (وبال امرها) اشلرىنك
 عقوبتىنى (وكان) هم بولدى (عاقبة امرها) اشلرىنك سوگى (خسراً) زىيان
 و خسران كم منگولك جنتندن محروم فالوب نموغفە كرورلر (اعد الله لهم)
 حاضرلە گاندر خدای آنلر اوچون (عذاباً شديداً) قاطى عذابنى هر ايكى دنپادە
 (فاتقوا الله) بس فورقكزلر خداینك عذابندن (يا اولى الاباب) اى عقللر
 ايلارى (الذيين امنوا) آندابىن عقل ايلارى كم ايمان كېلتوردېلر (قد انزل الله)
 تحقيق ايندردى خدای تعالى (اليكم ذكراً) سز نك سارى وعظ و نصيحتنى كم
 قرآندر هم ايندردى سز لرگە (رسولاً) بر رسولنى كم محمد عليه السلامدر (يتلوا
 عليكم) او فور اول رسول سز نك اوزر كزگە (آيات الله) خدای تعالى كتاپىنك
 آيتلرىنى (مبينات) روشن ايتكوچى بولغان آيتلرىنى (ليخرج) نا كم
 چقارسون اوچون خدای تعالى (الذيين امنوا) شول كەسەلرىنى كم ايمان

كىلتوردىلر (وَعَمَلُوا الصَّالِحَاتِ) ھىم اشلەدىلر اىزگو عمللارنى (مَنْ الظُّلُمَاتِ) فارانقولقدن يعنى كفر و ضلالت فارانقولقدن (الى النور) ايمان و ھدايت نورى صارى (وَمَنْ يُّؤْمِنُ بِاللَّهِ) و ھىر كىم اوشانسە خدای تعالى گە (وَيَعْمَلْ صَالِحًا) ھىم اشلەسە اىزگو عملنى (يُدْخِلْهُ) كىرگوزور آنى خدای تعالى (جَنَّاتٍ) شونداين جنت باقىلر يەنە كىم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آقار اول جنتلرنىڭ منزللرى آستىدىن يلفلر (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو فالقوجىلر بولورلر اول جنتلردە (أَبَدًا) ھىمىشە مېچ بىر زوالسىز و انتقالسىز (فَدَأْوَسُنَّ اللَّهُ) تحقيق كوركام قىلدى خدای تعالى جنتدە (لَهُ) اىزگو عمل قىلغۇچى مؤمن اوچون (رِزْقًا) رىزقى (اللَّهُ الَّذِى) اللہ تعالى شول ذاتىدىن كىم (خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ) ياراندى اول بىدى فات كوكلرنى (وَمِنَ الْأَرْضِ) ھىم ياراندى بىردىن (مِثْلَيْنِ) اول كوكلر اوخشاشلىنى يعنى بىردىن ھىم بىدى فات ايتوب ياراندى (يُنزِلُ الْأَمْرَ) اينەر خدای تعالى نىڭ فرمانى و قىضاسى (بَيْنَهُنَّ) كوكلر و بىرلر آراسىدە (لِتَعْلَمُوْا) تاكىم بىلە كىتۇز اوچون سزلىر (أَنَّ) اللہ على كىل شىء) شوى كىم درىستلىكى خدای تعالى بارچە نرسە اوزرىنە (قَدِيرٌ) كوچى بىتكوجىدىر (وَأَنَّ اللَّهَ) دغى بىلە كىتۇز اوچون شونى كىم خدای تعالى (قَدَّ احَاطَ) تحقيق احاطە ایلەدى (بِكُلِّ شَيْءٍ) بارچە نرسەنى (عَلِيمًا) علم و بىلەك بوزىدىن يعنى خدای تعالى نىڭ قدرتى و علمى بارچە نرسەنى محبط و شاملدىر.

﴿ سورة التھريم مدىنە و ھى اثنتا عشرة آية ﴾

﴿ ۶۵ نچى سورە تھريم سورەسى مدىنەدە نازلدىر ۱۲ آيتدىر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

منقولدىر كە رسول اللہ عليه السلام حضرتى بال شىرتىنى سويەر ايدى زىنب رضى اللہ عنھانك بىر وقتە بىر مقدار بالى بار ايدى ھىر قاچان پىغمبىر حضرتى آنك حېرەسىنە كېلسە حضرت زىنب بال شىرتى باصاب بىرور ايدى حضرت پىغمبىر آنى اچەر ايدى شون جھتىدىن زىنبك حېرەسىنە كوبرەك نورور ايدى بو اش از واج مطھرات حضرتلرىنە آغر كېلدى حضرت عائشە و حفصە رضى اللہ عنھما اتفاق ايلەب رسول حضرتى بال شىرتىنى اچكاندىن صوك ھىر قايلور بىنك حېرەسىنە كېلسە يا رسول اللہ سزدىن معافىر چەچەگىنك ايسى كېلەدر دىوب ايتنە كچى بولدىلر معافىر بىر آغاچنك اسمىدىر كىم چەچەگى صامى ايسلى بولور پىغمبىرمز

علیہ السلام ناچار ایس دن غایت صافلانور ایدی بس اول حضرت بال شربتینی
 اچکاندن صوڤ حضرت عائشہ و حضرت حفصہ نڭ، حجرہ لارینه کیلگاچ آنلر یارسول
 الله سزدن معافیر ایسی ختیلدر دیدیلر حضرت بیوردی کم مین معافیر آشامام
 لکن رینب نڭ حجرہ سنه بال شربتی اچدم آنلر ایتدیلر احتمالدر کم بال قورطی
 شول آغاچنڭ چهجه گندن اول بالنی آغان بولسه شول سبیلی اول بالنی آشاغان
 کشینڭ اعزندن آنڭ ایسی کیلسه دیدیلر شوندن صوڤ رسول علیہ السلام
 حضرت بالنی اوزیمگه حرام ایتدم موندن صوڤ هیجده بال آشامام دیوب عهد
 قیلدی حق تعالی دن آیت کیلدی کم (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) ای پیغمبر علیہ السلام (لَمْ
 نَعْرَم) نی اوچون سین حرام قیلورسن (مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ) خدای سبکا حلال
 ایتکان نرسه نی یعنی بالنی خدای حلال قیلدی سین آنی اوزگا نی اوچون حرام
 قیلسن بو سورهنڭ سبب نزولنده ایکنچی روایت هم تفسیرلرده مذکوردر
 (تَبَنَّى) سین استهرسن (مَرْضَاتِ زَوَاجِكَ) خاتونلر کناڭ راضیقینی (وَاللَّهُ غَفُورٌ)
 و خدای تعالی باراقاهوچیدر کناهلرنی (رَحِيمٌ) مهر بان ومرحمتیلدر مؤمنلرگه (قَدْ
 فَرَضَ اللَّهُ) تحقیق مقرر قیلدی خدای تعالی و بیان ایتدی (لَكُمْ) سز نڭ اوچون
 (نِعْمَةً أَيْمَانِكُمْ) ایتکان آنلر کزنی چهشمه کناڭ طریقینی یعنی هر فایچان بو
 اشنی قیلورمز یا که قیلماسمز دیوب آنط اچسه کز وعهد قیلسه کز کفارت
 اوتدمه ک برله اول آنط کز چیشولور و آندن قونلورسز شونڭ بیانی مائده
 سورهنده اوندی (وَاللَّهُ مَوْلِيكُمْ) و خدای تعالی سز نڭ دوستکز و اشلر کزنی
 باشقارغوچیکزدر (وَهُوَ الْعَلِيمُ) هم خدای تعالی بلگوچیدر بنه ارنڭ مصلحتلرینی
 (الْحَكِيمُ) حکمت و مصلحت برله اش قیلغوچیدر بنده لر توغر یسنده (وَإِذْ أَسْرَ
 النَّبِيُّ) یاد قیلکز ای مؤمنلر شول وقت کم یاشرن سر ایتدی پیغمبر علیہ
 السلام (إِلَى بَعْضِ زَوَاجِهِ) خاتونلرینڭ بعضسینه یعنی حفصه گه ایتدی (حَدِيثًا)
 برسوزنی یعنی بالنی اوزیمگه حرام قیلدم دیدی یا که ماریه قبطیه نی اوزیمگه
 حرام قیلدم دیدی حفصه اول سوزنی حضرت عائشہ گه سویله دی (فَلَمَّا نَبَاتَ بِهِ)
 بس خبر قیلغانی زمانده حفصه اول سوز برله یعنی اول سوزنی حضرت عائشہ گه
 ایتکانی زمانده (وَاطَّوَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ) هم ظاهر قیلغانی و بلدرگانی زمانده خدای
 تعالی پیغمبر علیہ السلامغه اول اشنی یعنی حفصه نڭ مذکور سوزنی عائشہ گه
 ایتکانلکینی (عَرَفَ بَعْضَهُ) طانوندی و بلدردی پیغمبر علیہ السلام حفصه گه اول

سوزنك بعضیینی یعنی پیغمبر حضرتی حفصه گه ایندی مین سیکنا فلان و فلان سوزلرنی سر ایتوب ایتکان ایدم سین اول سوزنك بعضیینی عائشه گه سویله گان سن (وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ) هم اعراض قیلدی پیغمبر علیه السلام آنك بعضسندن یعنی حفصه پیغمبر علیه السلام ایتکان سوزلرنك بار چه سینی حضرت عائشه گه سویله گان بولسه ده حضرت پیغمبر آکا بار چه سینی عائشه گه بلدرگانسك دیمه دی بلکه بعضیینی یعنی بالنی حرام ایتکانلکینی گنه ایتکانسك دیدی باشقه سندن اعراض قیلدی (فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ) بس خبر بیرگانی زمانده پیغمبر علیه السلام حفصه حضرتینه اول اش برله (فَالْتَمَسَتْ) ایتدی حفصه (مَنْ أَنْبَاكَ هَذَا) کم خبر بیردی و بلدردی سیکنا اوشبو اشنی یعنی مینم سینك سوزگنی و بالنی حرام قیلغانکنی عائشه گه ایتکانمینی سین قایدن بلدك دیدی (قَالَ) ایتدی پیغمبر علیه السلام حفصه گه (نَبَّأَنِي الْعَلِيمُ) خبر بیردی و بلدردی میکا باشرن سرارنی بلگوچی خدای تعالی (الْغَيْبِ) خبر طوتوقچی خدای تعالی کوکللرده بولغان اشلردن (ان تتوباً) ا گر توبه قیلسه کز سز ای حفصه هم عائشه و قایتسه کز (إِلَى اللَّهِ) خدای تعالی صاری و پیغمبر علیه السلام نك مبارك خاطرینی رجتماسه کز و آکا یاردمچی بولسا کز سز نك او چون یخشیراق و فائده لیراک بولور (فَقَدْ صَفَّتْ) بس تحقیق دوگاندر (فَلَوْ بَكُمَا) سز نك کوکللر کز صوابدن کم پیغمبر علیه السلام نك سرینی صاقلاب هونماسسز یا که مراد ا گر سز لر ای حفصه و عائشه خدایفه توبه قیلوب اول اشدن قایتسا کز بس تحقیق میل ایتدی سز نك کوکللر کز صواب بولینه (وَأَنْ تَطَاهَرَا) و ا گر بر بر کز گه یاردمچی بولسا کز (عَلَيْهِ) پیغمبر علیه السلام خاطرینی رجتمک اوزره (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (هُوَ مَوْلِيَهُ) اولدر پیغمبر علیه السلام نك دوستی کم آکا یاردم قیلور (وَجَبْرِيْلُ) هم جبرائیلدر آنك دوستی و بولداشی کم آکا مددایلار (وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِيْنَ) دخی مؤمنلر نك ایند گولری پیغمبر علیه السلام ده دوستدر و آکا ایارگوچیلردر آنلردن مراد صحابه لر یا که ابوبکر صدیق برله عمر فاروق رضی الله عنهما در کم عائشه و حفصه نك آنالریدر حضرت پیغمبر نك رضاسی او چون بالالرینی ایثار ایلادیلر (وَالْمَلَائِكَةُ) هم بار چه فرشته لر (بَعْدَ ذَلِكَ) اوشبونك سوکنده (ظَهِيْرٌ) یاردم ایتکوچیلردر پیغمبر علیه السلام ده (عَسَى رَبَّهُ) شاید کم پیغمبر نك پروردکاری (اِنْ طَلَّقُكَ) ا گر فرضا طلاق ایتسه پیغمبر سزلرنی (اِنْ يَنْدَلَهُ) شولکم آلسدورور آکا (اَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَ) سزلردن یخشیراق بولغان

خاتونلرنی یعنی شایدکم خدای تعالی پیغمبر حضرتینہ سزنگ اورگزغہ سزدن آرتوغراق
بولغان خاتونلر روزی قیلور بو سوز ازواج مطہرات حضراتینی نخویف اوچوندر
بس اول یغشیراق بولغان خاتونلرنی تعریف ایلاب بیوردی (مُسلِمَات) خدای ننگ
فرمانینہ انقیاد ایتکوچی و بوی صونقوچی خاتونلرنی (مؤمنات) اخلاص برله
اشانقوچی خاتونلر (فانتات) نمازنی اونا گوچیلر (تائبات) گناہدن توبہ ایتکوچیلر
(عبادات) عبادت قیلغوچیلر (سائعات) روزہ توتقوچیلر (ثیبات) ایر کورگان
وطول خاتونلر (وآبکارا) ہم باکره لر ایر کورگان خاتونندن مراد فرعون
خاتونی آیسہ و باکره دن مراد عیسی پیغمبر آناسی مریم در دیبشدر خدای تعالی
بو ایکی خاتوننی جنتده پیغمبر مز علیہ السلامغہ نکاحلاب بیورر (یا ایہا الذین
امنوا) ای مؤمنلر گروهی (فوا انفسکم) صافلا کزلر اوز نفسلرکزی گناہلرنی
قویباق برله (واہلیکم) ہم صافلا کزلر خاتونلرکزی وبالالرکزی وعظ ونصیحت
ایتماک برله (نارا) شول اوطن کم (وقودھا الناس) اول اوطنک یانا نورغان
اوطنی آدمیلردر (والحجارة) ہم طاشلردر یعنی کوکرد طاشلر بدرکم اوطنک اسیلکینی
زیاده قیلور یاکھ طاشدن باصالن پونلردر (علیہا) اول اوط اوزرینہ مؤکل
بولغوچیلردر (ملائکة غلاط) قاطی سوزلی بولغان فرشتہ لر یعنی زبانلر (شداد)
قونلی و کوچلی بولغوچیلر (لا یعصون الله) فارشاسلر اول فرشتہ لر الله تعالی گہ
(ما امرهم) شول نرسہ ده کم بیوردی آنلرغہ خدای تعالی یعنی فرمانغہ ہیچده
خلافق ایتماسلر (ویفعلون) ہم قیلورلر آنلر (ما یؤمرون) شول نرسہ نی کم
بیورلمش بولورلر آنک برله زبانی لر کفر اهلینی سوروب تموغنگ چیتنه کیلتورگاچ
آنلر اعتدار قیلوب بالبارورلر و خدای تعالی دن خلاصق استارلر حق تعالی آنلرغہ
بیورورکم (یا ایہا الذین کفروا) ای ایمان کیلتورمه گان کمسلر (لا تعتدروا
الیوم) اعتدار قیلماکز و عذر کیلتورماکز اوشبو کون زیرا کہ بو کونده ہیچ
عذر مقبول بولماس و فائده بیرماس (انما تجزون) موندن باشقہ ایماسدر کم
سزلر جزا بیرلمش بولورسز اوشبو قیامت کوننده (ما کنتم تعملون) شول
نرسہ ننگ جزاسینی کم اشلار بولدکز دنیاده وقتکزدہ (یا ایہا الذین امنوا) ای
ایمان کیلتورگان کمسلر (توبوا الی الله) توبہ قیلکز گناہدن وقابتکز خدای
تعالی صاری (توبہ نصوحاً) شونداین توبہ قیلماق کم آندہ، صوگہ ہیچده گناہغہ
میل و فصد ایتولماس (عسی ربکم) یقیندرکم سزنگ ربکز اگر توبہ قیلماکز

(أَنْ يَكْفُرَ عَنْكُمْ) شولكم كېچسە سزىردن (سَيِّئَاتِكُمْ) گناھلار كۆزى نوبە سېبىلى
(وَيَدْخُلَكُمْ) ھەم كۆزسە سزىرنى (جَنَاتٍ) شول جىننەتلەرگە كىم (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ) آفارى اول جىننەتلەرنى كوشاكلىرى آستىدىن بىلغەلەر (يَوْمَ لَا يُغْزَى اللَّهُ النَّبِيَّ)
شول كۈندە كىم ھىچكىمگە فالدىرماس وىيا تىلى ايتماس خدای تەئالى اوزىنىڭ
پىغمبىرىنى يەنى آنىڭ شىفاعىتىنى فايتارماس فېول قىلور (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دى
خور قىلماس ايمان كىلتۈرگەن كەسەلرنى (مَعَهُ) اول پىغمبىر ئىچىدە ئىلەم بىرلە
(نورهم) آنلارنىڭ نورلىرى (يَسْعَى) آشوغوب بارور وىيا قور (بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) آنلارنىڭ
آللىرىدە (وَبِأَيْمَانِهِمْ) ھەم اول كىم ياقلىرىدە، (يَقُولُونَ) ايتورلار اول مۇمىنلەر (رَبَّنَا) اى
بىزنىڭ پىروردكارىمىز (أَتَمِّمْ لَنَا) تىمام ايتكىل سىمىن بىزگە (نورنا) بىزنىڭ نورمىزنى
وياقلىقىمىزنى يەنى باقى وىدايم ايلانگىل (وَأَغْفِرْ لَنَا) ھەم بارلقاغل سىمىن بىزنىڭ
گناھلارمىزنى (أَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) درستلىككە سىمىن بارچە نىرسە اوزىرە (قَدِيرٌ) كوچى
بىتكۈچى سىمىن (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) اى پىغمبىر ئىچىدە ئىلەم (جَاهِدِ الْكُفَّارَ) صوغش
قىلقل كىفر اھلى بىرلە قىلچ بىرلە (وَالْمُنَافِقِينَ) ھەم مىناقىلەر بىرلە صوغش قىلقل آنلارنى
قورقماق بىرلە (وَأَغْلُظْ عَلَيْهِمْ) دى قاطىلىق قىلقل آنلار اوزىرىدە (وَمَا وَبِهِمْ جَهَنَّمَ)
وآنلارنىڭ اوزىللىرى تىمىغىدەر (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ) وى ياوز اورلە چاك اورىدەر تىمىغ
(ضَرَبَ اللَّهُ) بىيان ايتدى خدای تەئالى (مَثَلًا) بىر مىنلنى (لِلَّذِينَ كَفَرُوا) ايمان
كىلتۈرماگان كەسەلەر اوچون وآنلارغە مىنل ايتوب كىلتۈردى (امراً نوح) نوح
پىغمبىر خاتونىنى كىم واهلە اسملى ايدى (وَأَمْرًا لوط) ھەم لوط پىغمبىر خاتونىنى كىم
واهلە اسملى ايدى (كَاثِرًا) بولدىلەر اوشبو ايكى خاتون (تَحْتِ عَيْدِينَ) ايكى
بىندەنىڭ ھىكىمى آستىدە (مَنْ عَادَنَا) بىزنىڭ بىندەلەر بىزدىن (صَالِحِينَ) ايكى ايدىگو
بىندەنىڭ يەنى نوح و لوط ئىچىدە ئىلەمگە نىكاحلارنىدە ايدىلەر (فَمَا نَتَّامِيَا) بس
خىيانەت ايتدىلەر اول ايكى خاتون نوح بىرلە لوطقە يەنى ايمان كىلتۈرمايدىلەر
وايرلرىدە دىشمان بولوب ضررىنى قىد ايتدىلەر (فَلَمَّ يَفْقَهُ) بس دىق قىلمايدىلەر
اوشبو ايكى پىغمبىر (عَنْهُمَا) اول ايكى خاتوندىن (مَنْ اللَّهُ شَيْئًا) خداینىڭ ھىچكىمگە
بىر نىرسەنى دە نوح ئىچىدە ئىلەم خاتونى طوفانغە غرق بولدى لوط ئىچىدە ئىلەم
خاتونى ھەم قوم بىرلە بىرگە ھىلاك بولدى پىغمبىر خاتونى بولولرى قاندى بىر مادی
(وَقِيلَ) ھەم ايتولور اول ايكى خاتونغە قىيامتدە (ادْخُلَا النَّارَ) كۆزسىز تىمىغىدە
(مَعَ الدَّاعِيْنَ) كۆزسىز بىرلە كىفر اھلىدىن (وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا) دى بىيان قىلدى

خداى تعالى مثلنى (لَلَّذِينَ آمَنُوا) ايمن كيتلورگان كهمه لر اوچون وآنلرغه مثل
 ايتوب كيتلوردى (امرأة فرعون) فرعون خانونى آيسهنى (اذقالت) شول وقت كم
 ايتدى اول آيسه (رب ابن لى) اى مينم پروردكارم بنا تيلقل سين مينم اوچون
 (عندك) اوز فاشكده (بيتاً) بر ايونى (فى الجنة) جنتك يعنى مقام قربك ميگاورن
 بيرگل (ونجنى) هم فوتقارغل ميني (من فرعون) فرعوندن (وعمله) هم آنك اشندن
 يعنى ميني فرعونك عذابندن فوتقارغل (ونجنى) دخى فوتقارغل سين ميني (من
 القوم الظالمين) ظالم لر گروهندن يعنى فرعون قومندن فوتقارغل دبوب دعا
 فيلدى حق تعالى آنك دعاسيني قبول ايتدى فرعون آنى برنخته اوزرينه فاداقلاب
 فوياشقه طاشلاتقان ايدى شول عذاب اچنده حق تعالى آنك كوزندن حجابنى
 كونار بچنتدا گى درجه لر ينى آككا كورگازدى غايت شادلق برله جان بيردى
 (ومريم ابنت عمران) دخى مثل ايتوب كيتلوردى خداى پيغمبر عليه السلام
 خانونلرى اوچون هم باشقه مؤمنلر اوچون عمران قزى مريمى (التي احصنت
 فرجها) آنداين مريم كم صافلادى اول اوزينك اينه كينى حرامدن وبوزق اشكه
 ميچده ميل ايتمه دى (فنفخنا فيه) بس نفخ فيلدى بز آنك كوله كينك باقاسى اچينه
 (من روحنا) ياراتقان روحمزدن يعنى جبرائيل عليه السلام خداينك امرى برله
 آككا اوردى شوندى عيسى عليه السلام حاصل بولدى (وصدقت) هم راست توندى
 حضرت مريم واشاندى (بكلمات ربها) پروردكارينك سوزلرينه يعنى انجيلدن
 الگارى اينسرگان كتابلرينه ياكه جبرائيلنك وعدهلرينه اشاندى (وكتبه) دخى
 خداينك كتابلرينه يعنى انجيلگه ياكه لوح المحفوظده يازلغان نرسه لرگه اشاندى
 ياكه خداينك بارچه كتابلرينه اشاندى (وكانت) هم بولدى حضرت مريم (من
 القانتين) فرمانقه بوى صونفوجيلردن ياكه عبادتكه دايمچيلىق ايتكوجيلردن
 خبرده كيلمشدر كم ايرلردن كهالتكه ايرشكان كشى كوبر ائا خانونلردن كامل
 بولغانلر دورندر مريم بنت عمران وفرعون خانونى آيسه هم خديجه بنت
 خويلد وفاطمه بنت محمد صلى الله عليه وسلم والله اعلم.

﴿ ۱۰۰ ﴾ سُورَةُ الْمَلِكِ مَكْتَبَةٌ وَهِيَ ثَلَاثُونَ آيَةً ﴿ ۱۰۰ ﴾

﴿ ۶۶ ﴾ نَجْمِ سُورَةِ مَلِكِ سُورَةِ مَكَّةَ نَزَلَتْ ۳۰ آيَاتٍ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(*) (تَبَارَكَ) بِيُوكِ وَأُولُوغُرَاقِي بُولَدِي (الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ) شَوْلُ خُدَايِ تَعَالَى كَمِ
 أَنَاكَ يَدِ فَدَرْتَنَدَه وَنَصْرَفَنْدَه دَر پَادشَاهَلِقِ بَارِجَه عَالَمِرْگَه (وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ هَمٌّ
 أُولُ خُدَايِ تَعَالَى بَارِجَه نَرْسَه أَوْزَرَه (فَدِير) كَوِجِي يَنْكُوجِيْدِر (الَّذِي خَلَقَ
 الْمَوْتَ) أَنْدَايِنِ خُدَايِ تَعَالَى كَمِ يَارَانْدِي أُولُومِنِي (وَالْحَيَاةَ) هَمَّ تَرْكَلَكْنِي يَعْنِي
 أُولُتُورْگُوجِي وَكِيْرِي تَرْگَزْگُوجِي أُولْدِر بَارِجَه جَانِ اِيَهْ سِيْنِي يَاكِه مَوْتِدِنِ مَرَادِ
 أَوْشُبُو دُنْيَا وَحَيَوْتِدِنِ مَرَادِ آخِرْتَدِر يَعْنِي دُنْيَايِ هَمَّ آخِرْتِنِي يَارَانْدِي (لِيَبْلُوكُمْ)
 يَاكَمْ صَنَاسُونِ أَوْچُونِ سَزَلَرْنِي وَظَاهِرِ بُولَسُونِ أَوْچُونِ شَوْلُ كَمِ (أَبِكُمْ أَحْسَنُ)
 سَزَنْكَ فَايُوكُزْ كُورْكَامْرَاكِدِر (عَمَلًا) عَمَلِ يُوَزَنْدِنِ يَعْنِي كَمَنْكَ اِخْلَاصِي وَتَقْوَالْفِي
 آرَنُورْغَرَانْدِر (وَهُوَ الْعَزِيزُ) وَأُولُ خُدَايِ تَعَالَى غَالِبِدِر أَوْزِيْنِكَ مَلِكْنَه (الْغَفُورُ)
 يَارَلْفَاوُجِيْدِر فُورْفُوجِيْلَرْنِكَ گَنَاهَلِرِنِي (الَّذِي خَلَقَ) أَنْدَايِنِ خُدَايِدِر كَمِ
 يَارَانْدِي (سَبْعَ سَمَوَاتٍ) بَدِي كُوكَلَرْنِي (طَبَاقًا) فَاتِ فَاتِ اِيْتُوبِ يَعْنِي بَرْسِي أَوْسْتَنَه
 اِيكْنِچِيْسِي اِيْتُوبِ بَدِي طَبَقَه اَبِلَهْدِي (مَاتَرِي) سِيْنِ كُورْمَاسَسْكَ اِي كُورْگُوجِي
 (فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ) خُدَايِ تَعَالَى نِكَ يَارَانْمَافَنْدَه كُوكَلَرْنِي (مِنْ تَفَاوُتٍ) هِيچِ بَرْخَلِ
 وَنَقْصَانِ هَمَّ بَرْعِيْبِنِي (فَارْجِعِ الْبَصَرَ) بَسِ كِيْرِي فَايْتَارْغَلِ وَدُونْدِرْگَلِ كُوزْگُنِي
 كُوكِ طَرْفِيْنَه (هَلْ تَرِي) اِيَا سِيْنِ كُورُورْسْگُمُو أَنْدَه (مِنْ فُطُورٍ) بَرْعِيْبِ وَنَقْصَانِنِي
 يَعْنِي بَرْيَنْشَمَه گَانِ بِيْرِي بَارْدِرْمُو اِلْتَهْ يُوْفَدِر (ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ) صْكَرَه بِنَه فَايْتَارْغَلِ
 كُوزْنِي وَتَكَرَّرِ فَارَاغَلِ (كَرَّتِيْنِ) بَرْمَرْتَبَه فَارَامَاقِ صْكَرَه بِنَه بَرْمَرْتَبَه نَاكَمْ هِيچِ بَرْ
 عِيْبِ وَنَقْصَانِ كُورُورْسْگُمُو (بِنَقْلِ الْبَصَرِ) اِيْلَه نُورِ وَكِيْرِي فَايْتُورْسِيْنِكَ صَارِي
 كُوزْكَ (خَاسِتًا) خَلَلِ وَنَقْصَانِنِي طَايُودِنِ بِرَاقِ بُولْغَانِ حَالِكِ (وَهُوَ حَسِيْرٌ) وَحَالَانِكِه
 أُولُ أَرْوَبِ وَضَعِيْفَلَانُوبِ فَالْفُوجِيْدِر فَاتِ فَاتِ فَارَامَاقِ سَبِيْلِي يَعْنِي نِي فَدِرْ كُوكِ
 طَرْفِيْنَه فَارَاسَاگْدَه عَاقِبَتِ كُوزْگُنْكَ نُورِي بَتُوبِ ضَعِيْفَلَانُوبِ فَالْوَرْسْكَ كُوكِ
 هِيچِ بَرْعِيْبِنِي وَبِنَشْمَه گَانِ بِيْرِنِي طَابَا اَلْمَاسَسْكَ چُونِكِه أَنَاكَ عِيْبِي وَنَقْصَانِي
 يُوْفَدِر (وَلَقَدْ زَيَّنَّا) وَنَحْقِيْقِ زَيْنْتِلِي اِيْتَدِكِ وَبِيْزَادِكِ بِيْز (السَّمَاءَ الدُّنْيَا) بَرْيُوْزِيْنَه
 يَافْتَرَاقِ بُولْغُوجِي كُوكْنِي (بِمَصَابِيْحٍ) يَافْتَرْغُوجِي چَرَاغَلَرْكِي بُولْغَانِ يُولْدَزَلِرْ بَرْلِ

(وَجَعَلْنَا مَا هُمْ قَبْلُكَ بَزْ بَوْلُزْلَرْنِي (رَبِّوَمَا لِلشَّيَاطِينِ) رَجْمَ فَيْلُفُوچَيْلِرُ وَسُورُگُوچَيْلِرُ
 شَيْطَانُلُرُ اَوْچُونُ بَعْنِي هُرْفَاجَانُ شَيْطَانُلُرُ كُوكُگُگُ مَنُوبُ فَرِشْتَهَلُرُ سُوزِينِي
 طَكَلَامَاجِي بُولسَهَلُرُ آنلُرْنِي بُولنَزَلُرُ بَرَلَهْ آطُوبُ هَلَاكُ اِيْتَارَلُرُ (وَاعْتَدْنَا لَهُمْ) دَخِي
 حَاضِرَلَاذِكُ بَزْ اُولُ شَيْطَانُلُرُ اَوْچُونُ آخِرَتِكُ (عَذَابُ السَّعِيرِ) فَزِدْرَلَمِشْ اَوْطُ عَذَابِينِي
 (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وَبُولُفُوچَيْدُرُ شُولُ كَمَسَهَلُرُگُهْ كَمُ اِيْمَانُ كَيْلِنُورْمَهْ دَيْلِرُ پَرِيلِرْدِنُ
 وَآدْمِيلِرْدِنُ (بِرَبِّهِمْ) اَوْزِپُرُورْدِكَارَلِرِينَهْ (عَذَابُ جَهَنَّمَ) تَمُوعُ عَذَابِي (وَبَشِّرِ الْمَصِيرِ)
 وَنِي يَاوُزُ اُولُهْچِكُ اُورِنْدُرُ تَمُوعُ (اِذَا الْفُؤَا) هُرْفَاجَانُ صَالُونَمِشْ بُولسَهَلُرُ
 كُكُفُرُ اَهْلِي (فِيهَا) اُولُ تَمُوعُغَهْ (سَمِعُوا) اِيْتَشُورَلُرُ آنلُرُ (لَهَا شَهِيْقًا) اُولُ
 تَمُوعُغُكُ اِيْشَاكُ اَوَازِي كَيْبِي مَكْرُوهْ اَوَازِينِي بَعْنِي تَمُوعُ بَرُفُورُفَنچَلِي طَاوُشْ
 بَرَلَهْ فَرِيَادُ تَيْلُورُ (وَهِيَ تَفُورُ) وَحَالَانِكُهْ اُولُ تَمُوعُ فَايْنَارُ وَفَايْنَابُ تُورْمَاقِي
 سَبِيْلِي آنلُرْنِي بَرُمرْتَبَهْ اوستَكُهْ چَقَارُورُ وَبَرُمرْتَبَهْ اِيْكَ تُوپَكُهْ تُوْشُورُورُ فَايْنَابُ
 نُورُغَانُ فَرَانْدَاغِي اِيْتُ كَيْبِي (تَكَادُ تَمِيْزُ) يَاقَنْدُرُكُمُ پَارَهْ پَارَهْ بُولُوبُ
 آيِرْلَسَهْ اُولُ تَمُوعُ (مِنَ الْفَيْطِ) كُفُرُ اَهْلِينَهْ آچِيغَلَانَمَافَنْدِنُ (كُلَّمَا اَلَّتِي فِيهَا) هُرْبِرُ
 صَالُونُغَانِي زَمَانِكُ اُولُ تَمُوعُغَهْ (فُوجُ) مُشْرَكَلِرْدِنُ بَرُگُرُوهْ (سَالَهُمْ) صُورَارُ آنلُرْدِنُ
 (غَزَّتْهَا) تَمُوعُغُكُ خَازِنَلِرِي وَصَافِيچِيلِرِي بُولُغَانُ فَرِشْتَهَلُرُ (اَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرُ)
 اِيْسا كَيْلِهْ دَيْمُو سَزَلِرُگُهْ دَنْبَادَهْ وَفَنكُزْدَهْ بَرُفُورُفَتُفُوجِي بَعْنِي سَزَلِرُگُهْ پِيغَمْبِرُ
 كَيْلِهْ دَيْمُو وَحَقُ دِيْنِكُهْ سَزْنِي اُونْدَهْمَهْ دَيْمُو دِيُوبُ صُورَارَلُرُ (قَالُوا) اَيْتُورَلُرُ
 مُشْرَكُرُ فَرِشْتَهَلُرُ سُوزِيْنَهْ جُوابَدَهْ (بَلِي قَدْجَا اِنَّا نَذِيْرُ) بَلِي تَحْقِيْقُ كَيْلِدِي بَزَلِرُگُهْ
 فُورُفَتُفُوجِي پِيغَمْبِرُ وَبَزَلِرْنِي اَوْشُوبُو عَذَابَلِرْدِنُ فُورُفَتُدِي (فَكَذَّبْنَا) بَسْ يَالْغَانُغَهْ
 نُوتُدُقُ بَزْ اُولُ پِيغَمْبِرْنِي وَآنِكُ سُوزِيْنَهْ اَوْشَانَمَادُقُ (وَقُلْنَا) هَمْ اَيْتُدِكُ بَزْ (مَا
 نَزَّلَ اللهُ) اَيْنْدِرْمَهْ دِي خُدَايُ (مِنْ شَيْءٍ) هِيچُ بَرُنْرَسَهْ نِي سَزْ اَيْتُكَانُ نْرَسَهْلِرْدِنُ بَعْنِي
 وَعَدَهْ وَوَعْبِدُ هَمْ اَمْرُ وَنَهِيْلِرْدِنُ (اِنْ اَنْتُمْ) سَزَلِرُ اِيْمَهْ سَسَزْ اِي رَسُوْلُرُ (الَّا فِي ضَلَالٍ
 كَبِيْرٍ) مَگُرُ اُولُوْغُ بُولُفُوچِي ضَلَالَتُ وَخَطَاَدَهْ سَزْ (وَقَالُوا) هَمْ اَيْتُورَلُرُ مُشْرَكُرُ
 نَمُوعُغَهْ (لَوْكُنَّا نَسْمَعُ) اِگُرُ اِيْتَشُورُ بُولُسَاقُ اِيْدِي بَزَلِرُ دَنْبَادَهْ پِيغَمْبِرَلِرْنِكُ
 سُوزَلِرِيْنِي هُوشْلِي فُولَاقَلِرْمَزْ بَرَلَهْ (اَوْنَعَلُ) يَا اِيْسَهْ آكَلَارُ بُولُسَاقُ اِيْدِي
 وَفَكْرُهَلْبُ بِلْسَهْكُ اِيْدِي آنلُرْنِكُ سُوزَلِرِيْنِي (مَاكُنَّا) بُولَامَاسُ اِيْدِكُ بَزْ اَوْشُوبُو
 كُونُ (فِي اَصْحَابِ السَّعِيرِ) تَمُوعُ اَهْلِي جَهْلَهْ سَنْدَهْ (فَاعْتَرَفُوا) بَسْ اَفْرَارُ فَيْلُورَلُرُ
 مُشْرَكُرُ اُولُ وَقْتَدَهْ (بَدَنَبِهِمْ) قَيْلُغَانُ گُناهِلِرِي بَرَلَهْ لَكِنُ اُولُ كُونْدَهْ اَفْرَارُ

ايتواری ھېچ فائىدە بېرىمەس (فَسَحَقًا) بىس خدائىڭ رحىمتىدىن يىراقلىق بىواسون
 (لَا صَبَابَ السَّعِيرِ) تىپوغ اھللىرىنە (ان الذین یغشون) درستلىكك شول كەسەلر كىم
 قورقورلر (زېمىم) پىروردكارلارنىڭ عذابىدىن (بالقیب) غىب وياشۇرناك بىرلە يەنى
 قورقورلارنىڭ اثر وعلامتلىرىنى خلىقنى ياشورورلر آولافدە خدائىدىن قورقوب
 يىقلارلر (لیم مَعْفَرَةً) بولغوجىدىر آنلرغە خدائىڭ بارلقاماتى (وَأَجْرٌ كَبِيرٌ) ھىم اولوغ
 اجر و ثواب كىم جىننىدەر مروىدىر كە شىرىش مشركلرى پىغىمبىرمىز غلبە السلام حقىدە
 نا معقول و تىپوشسىز سوزلر سويلەپ نىچە مەرتبە آنلرنىڭ سوزلرى توغرىسىنىك حق
 تعالى آيت يىپىر وپ پىغىمبىر خىزىنىنە بىلدىرگىچ اول مشركلر اوز آرارلرندە انفاق
 ایلەپ موندن صوڭ محمد غلبە السلام توغرىسىندە ایتە طورغان سوزلر مەزنى بىر
 بىرىمىزگە آولافدە ياشىرن ایتورمىز و آفرىغىنە سويلەشورمىز تاكىم محمدنىڭ خدائى
 سوزلر مەزنى ايشتمەسون و آڭما بىزنىڭ سوز مەزنى بىلدىرمەسون دىيۇپ فرار بىردىلەر
 آيت كىلدىكىم (وَأَسْرُوا) وياشىرن قىلىڭلرلر اى مشركلر (قَوْلَكُمْ) محمد
 غلبە السلام حقىدە ایتىكان سوز كىزنى (أَوَاجِبُوا بِهِ) يا ايسە آشكارا قىلىڭلر
 و قىچىرۇپ سويلەڭلر اول سوزنى يەنى كىرك ياشىرن و كىرك آشكارا سويلەڭلر
 ھىر اىكىسى بىر بىر و تىگىزدىر خدائى فاشىندە (أَنَّهُ عَلِيمٌ) درستلىككە اول خدائى
 تعالى بىلگوجىدىر (بِنَاتِ الصُّدُورِ) كوكۇرە كىردە بولغان نرسەلرنى يەنى تىلگىز
 بىرلە ایتىكانگىزگە چە كوڭلىڭىزدەگى فىكر و نىتىلرگىزنى بلور بىس آندىن ھېچ
 سوزنى ياشورە آلماسسىز (أَلَا يَعْلَمُ) ايا بلەھىمۇ كوڭللىردە بولغان نرسەنى يەنى
 البتە بلور (مَنْ خَلَقَ) شول كەسە كىم ياراندى كوڭلارنى (وَهُوَ اللَّطِيفُ الْغَيْبِ)
 و اول خدائى تعالى در بارچە اشبانىڭ باطنلىرىنى بىلگوجى ھىم ظاھىرلرندىن خىر
 توغوجى (هُوَ الَّذِي جَعَلَ) اول خدائى تعالى شول داندىر كىم قىلدى (لَكُمْ الْأَرْضَ)
 سىزنىڭ اوچون بىرىنى (ذُلُولًا) بومشاق و بومىكە اوچون اوڭقايلى (فَامشُوا)
 بىس يورگىسىز (فِي مَنَاجِبِهَا) اول بىرىنىڭ اطرافىڭىز (وَكَلُوا) ھىم آشاڭلر (مَنْ رَزَقَهُ)
 خدائى تعالى نىڭ رىزىقىدىن (وَأَبَاهُ النَّشُورِ) ھىم اول خدائى تعالى صارى بولغوجىدىر
 سىزلرنىڭ قاينماقگىز (ءَأَمَّنتُمْ) ايا ايمىن بولدگىزموسىز اى كىفر اھلى (مَنْ فِي السَّمَاءِ)
 شول كەسە دىنىكىم سىزنىڭ زىمكىزدە كوكۇدەدر يەنى خدائىدىن يا كە عذابىقە مؤكل
 بولغوجى فرىشەدىن ايمىن بولدگىزموكىم جبرائىلدىر (أَنْ يَغْشَىٰ بِكُمْ الْأَرْضَ)
 بو طدىرماقتىن سىزلرنى بىرگە يەنى خدائىڭ فرمانى بىرلە سىزلرنى بىر بو طدىرماقتىن

ایمین بولد گزمو (فأذا هی) بس شول و منده اول بیر یعنی سزنی یوطقان و فتنه
(تمور) اضطراب فیلور و سلکنور هم سزرنی اچکهرهک طارنور (أَمْ أَمْنْتُمْ) یا
ایسه سزله ایمین بولد گزمو (مَنْ فِي السَّمَاءِ) شول خدای تعالی دنکم آنک
عرشی کورکده در (أَنْ يُرْسَلَ) آنک بیهرمه کندن (عَلَيْكُمْ) سزنگ اوزرگزنگه
(حَاصِبًا) واق طاشلرنی یعنی لوط قومینه یاغدرغان کی سزنگ اوستگزنگه
طاش یاغدرماندن ایمین بولد گزمو (فَسْتَعْلَمُونَ) بس نیز در کم سزله بله سز
عذابنی کورگانگزدن صولف (كَيْفَ نَذِيرٍ) نیچو کدر مینم فورقتماقم و لَقَدْ
كُتِبَ وَ تَحْقِيقِ بِالْغَائِقَةِ توندیله خداینگ رسوللرنی (الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اوشبو
مشرکلردن الگازی بولغان کهمسهار یعنی عاد و ثمود قوملری کی اولگی
امانر (فَكَيْفَ كُنَّ) بس نیچک بولدی آنلرغه (تَكْبِيرٍ) مینم عقوبتم و آنلرنی
عذاب ایتمه کم (أولم یروا) ایا فاراماسلرمو (أَلِی الطَّيْرِ) قوشلر صاری (فوقهم)
آنلرنک باشلری اوستنده هواده (صافات) صقار باغلاب نورغوچیلر بولغانلری
حالدہ آچارلر اول قوشلر فاناطلرینی (و یقبضن) هم جیارلر فاناطلرینی و یومارلر
(مَا یُسْکِنُنَّ) صافلاب تونماس آنلرنی هواده (الْأَلْحَمِیْنِ) مگر خدای تعالی
صافلاب تونار (أَنَّهُ بِنَکْلِ شَيْءٍ) درستلکه اول خدای تعالی بارچه نرسه نی (بصیر)
کور گوچیلر (أَمِنْ) ایا کمدر (هَذَا الَّذِي) اوشبو شوندا این ذاتکم (هو جند
لکم) اول برلشکردر ومدد ایتکوچیلر سزله گه (بِنَصْرُکُمْ) یاردم بیورور
سزله گه (مَنْ دُونَ الرَّحْمَنِ) خدای تعالی دن باشقه یعنی البته حدایمن باشقه مدد
ویاردم ایتکوچی بوقدر مگر خداینگ حکمی برنه گنه بولور (ان الکافرون)
ایماسدر کفر اهلی (الْأَفْرور) مگر شیطاننگ اغواسنده و آلداما فتنه درلر کم
شیطان آنلرنی سزله گه عذاب کیلمهس دیوب آلدار (أَمِنْ) یا ایسه کمدر
(هَذَا الَّذِي یَرْزُقُکُمْ) اوشبو شول کهمسره کم رزق بیورور سزله گه (ان أمسک)
اگر طیوب طونسه خدای سزله درن (رزقه) اوزینک رزقینی یعنی اگر
خدای سزله گه رزق بیرمهسه و یغور یاغدرماسه کم رزق بیورور و یغورنی کم
یاغدرور آشلقنی کم اوسدرور البته خدای تعالی دن باشقه هیچ کم بو اشلرنی
فیلا آلماس (بَل لَّجُوا) بلکه توشدیله و طوردیله کفر اهلی (فِی عَتُو) عناد و فارشماق
(ونفور) هم نفرت ایتمه کده و اورله که نوغری یولدن (افمن یمشی) ایا بس
شول کهمسره کم بیورور اول (مکبًا) باشینی توبان صالقانی حاله (عَلَى وَجْهٍ)

یوزی اوزره یعنی یوز توبان بولوب یورور آلدینی هم او کینی وصولینی کورماس
 شونداین کسه (اهدی) یوانی طابقو چیرافمودر (آمن یمشی) یا ایسه شول کسه
 نوغری یوانی طابقو چیرافمودر یورور اول (سویاً) نوغری بولغانی حاله یوزینی
 توبان قیلماینچه هم باشینی ایسکماینچه اوزینک بارچه طرفلرینی کورب اعلیٰ
 صراط مستقیم) نوغری بولغوی بول اوزرنده بومثل مشرک برله مؤمن حقنه در
 یعنی بصیرتسز حیران و سرگردان بولوب ضلالت یورگوسی مشرک برله بصیرت
 و معرفت ایسه سی بولوب صراط مستقیمگه سلوک ایتکوسی مؤمن البتہ برابر بولماس
 (فل) ایتکل سین ای محمد علیہ السلام مشرک لگه (هو الذی انشاکم) اول خدای
 تعالی شول ذاتدرکم کامل قدرتی برله یاراتدی سزرنی (وجعل لکم) هم قیلدی
 و بپردی سزارگه (السمع) ایشنکوسی فولاقنی تاکم حق سوزلرنی ایشنورسز
 (والابصار) دخی بپردی کوزلرنی تاکم قدرت دایملارینی مشاهدہ قیلاسز
 (والاقدتہ) هم بپردی سزگه کوکللرنی تاکم خدایینک سوزلرینک معنالرینی تفکر
 و تامل ایتاسز و سزار کوب ایشنورسز هم کوب کوراسز اکن (قلیلاماتشکرون)
 آزغنه شکرانه قیلورسز اوشبو نعمتلر برابرنه (فل) ایتکل سین آنلرغه (هو الذی)
 اول خدای تعالی شول ذاتدرکم (ذراکم) طاراندی سزلرنی (فی الارض) بپردی یعنی
 هر فایوگزغہ برار منزل و اورن بپردی تاکم آکا طاعت و عبادت قیلماقکز
 اوچون (وآلیہ نعشرون) هم آنک صاری سز لر فوبارامش بولورسز حساب و جزا
 اوچون (ویقولون) و ایتورلر مشرکلر مؤمنلرگه (متی هذا الوعد) فایچاندر اوشبو
 حشر و قیامت هم حساب و جزا و عدهسی بزرگه بلدرکز (ان کنتم صادقین) اگر
 بولسا کز سز راست ایتکوجیلر اوشبو اشلر باردر دیبه ککزده (فل) ایتکل سین
 ای محمد علیہ السلام آنلرغه جوابده (انما العلم) موندن باشقه توکلدرکم
 قیامتک فایچان بولاجاقینی بلمه کلک (عندالله) الله تعالی فاشنده در آندن باشقه
 هیچ کم بلماس (وانما انا) هم موندن باشقه ایما سدرکم مین (نذیر مبین) بر
 آشکارا فورقتقوسی مین یعنی قیامتک کیلمه کی برله سزنی فورقتورمن انا فایچان
 کیلاجه کینی بلماس من (فلما راوه) بس کورگانلری زمانه مشرکلر و عه ایتولمش
 قیامتنی (زلقه) اوزلرینه یاقن (سیتت) یاوز بولور اول وقتده (وجوه الذین
 کفروا) ایمان کیلتورمه گان کسه لرنک یوزلری فایغو و حسرتلری سبیلی (وقیل)
 هم ایتولور یعنی نوع صافیلری آنلرغه ایتورار (هو الذی) اوشبو عذاب شول

(۱) بعضی علماء شریف،
مقطعه سوره باشلرنه
اسمُ الہینک مفتاحلر بدر
دیمشدر نتاک کم نون
حرفی نور و ناصر
اسملرینک مفتاحلر بدر
دیورلر معالک الرحمن
اسمینک آخردہ گی حرفلر بدر
دیمشدر و بعضیلر اوشبو
سورہنک اسمیلر دیور -
ار یا کہ نوردن بولغان
برلوحز یا کہ حق
تعالی ناک نصرتی برلہ
فسمدر و مشچور شولدر
کم نون بالفنک
اسمیلر نتاک کم یونس
پیغمبر ذوالنون دیوب
آطالدی بالق ابہسی
دیہک بولور بالق
فارانہ نورمانی اوچون
ویاورنہ مراد مطلق
بالق جنسیلر یا کہ
ییرنی آرقاسینہ کونارب
نورغوجی بالق مراددر
کم آنک اسمی
یہوئدر و حضرت ابو
ہریرہ رضی اللہ عنہدن
منقولدر کہ پیغمبر علیہ
السلام ابتدی خدای
بارچہ نرسہدن الگاری
قلمنی یاراتدی آنندن
صوگ نوننی یاراتدی
اول نون بردوات یعنی
قاراصولیلر بوتقدیردہ
حق سبحانہ و تعالی قسم
یاد ایثار دوات برلہ.

نرسہدر کم (کنتم بہ ندعون) سزلر آنی آرزو قیلور بولدر کز و آشقدر بولر استار
ایدکز دنیادہ وقتکزدہ مر ویدر کہ مشرکلر ہمیشہ پیغمبر من علیہ السلامنک اولومینی
نلار ایدیلر حق تعالی بیوردی کم (قل) ایتمکل سین ای محمد علیہ السلام اول
مشرکلر گہ (ارایتیم) خبر بیرکرسز میکا (ان اهلکنی اللہ) اگر ہلاک ایلہسہ مینسی
خدای (ومن معی) ہم مینم برلہ بولغان مؤمنلر نی ہلاک ایتمسہ (اورحمنا) یا ایسہ
رحمت فیلسہ بزلر گہ و اجلمز نی کیچکدرسہ (فمن یجیر الکافرین) بس کمدر کم
اوز پنہامینہ آور و صافلار کفر اہلینی (من عذاب الیم) رنجتکوچی عذابدن یعنی
بزنک اولہ کمز ہم ترک نورمانیز سزلر گہ ہیچدہ فائدہ بیرماس و سزنی عذابدن
فونقارماس (قل) ایتمکل سین ای محمد علیہ السلام شول ذات کم آکا ایمان
کیلتورماک نجاتغہ سبیلر (هو الرحمن) اولدر رحمتی الوغ بولغوجی خدای تعالی
(أمننا به) ایمان کیلتوردک و اشانقدق بز آکا (وعلیہ توکلنا) ہم آنک اوزرینہ
گنہ نوکل ایتمک بز (فستعلمون) بس تیزدر کم سزلر بلورسوز عذابنی کورگانکزدن
صوگ شوننی کم (من هو فی ضلال مبین) کمدر سزلردن و بزلردن کم اول آشکارا
ضالاندہ و آزغونلقدہدر (قل) ایتمکل سین (ارایتیم) خبر بیرکرسز میکا (ان
اصبح) اگر اورلسہ (ماء کم) سزلرنک صوگکز یعنی مکدہ بولغان صولر
(غورا) بیر آستینہ کیتمش بولوب یعنی فیورداشی صولر ہیچہ آلا آلماسلق
بولوب توبکہ کیتسہ (فمن یأتیکم) بس کم کیلتورور سزلر گہ (بماء معین)
آنغوجی و ظامر بولغوجی صونی یعنی البتہ خدایدن باشقہ ہیچ کم کیلتورہ آلماس.

﴿ ۱۰ ﴾ سورة القلم مکیة وهی اثنتان وخمسون آية ﴿ ۱۱ ﴾

﴿ ۲۷ نجْمِ سوره قلم سورہسی مکدہ نازلدر ۵۲ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(ن) اللہ اعلم (۱) بہرادہ (وَالْقَلَمِ) قسم یاد ایتمہ خدای تعالی قلم برلہ کم اول
قلم نوردندر و اوزونلقی کوک برلہ بیر آراسی قدردر (وما یسطرون) دخی قسم
یاد قیلور شول نرسہ برلہ کم یازارلر یازغوجی فرشتہلر قسمنک جوابی شولدر کم
(ما أنت) سین ایہہ سساک ای محمد علیہ السلام (بِنِعْمَةِ رَبِّكَ) پروردکارکنک
سینک انعام ایتمہ کی و سینی صافلاماقی سبیلی (بمجنون) دیوانہ ایہہ سساک
ولید بن مغیرہ رسول حضرتینی مجنون و دیوانہدر دیدی حق تعالی آنک

سوزینی رد ایلاب آنط ایتوب بیوردی کم سین دیوانه توکل سین خدای
 تعالی سینی آنداین کم چیلکلردن صافلادی (وَأَنَّ لَكَ) هم درستلکده
 سینگا بولغوجیدر (لَا جُرَّاءَ غَيْرَ مَمْنُونٍ) منت ایتولمه گان اجر و ثواب پیغمبر لک
 یوکینی یوکللاماکنک اوچون یا که هیجده کیسولهای تورغان ودائم بولغان
 اجر و ثواب (وَأَنَّكَ) هم درستلکده سین (لَعَلَّ خَلْقَ عَظِيمٍ) اولوغ بولغوجی دین
 اوزربنه سین کم اسلام دینیدر یا که اولوغ و کورکام خلقی سین م هیچ کم
 یوکللامای تورغان اشلرنی وقومنک ننگ اذیت و جفالربنی تحمل قیلورسن و بعضیلر
 اولوغ خلقدن مراد فرآن اذیلری دیورلر (فَسَتَبْصُرُونَ) بس تیزدر کم سین کورورسن
 ای محمد علیه السلام (وَيَبْصُرُونَ) هم کورورلر مکه مشرکلری و سینگا عناد
 اینکوچیلر یعنی عذاب نازل بولغان وقتله آنلرغه معلوم بولور کم (بِأَيْكُمُ الْمُفْتُونُ)
 سزنگ فایسیگیز برله در قتنه و بلا یعنی سزاردن کم دیوانه و عقلسز اید کی شول
 وقتله بلونور (إِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینک ربك (هُوَ أَعْلَمُ) اولدیر بلگوچیراک
 (بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ) آنک بولندن آداشقان و آرزغان کمسهنی و دیوانه شول کمسه در
 (وَهُوَ أَعْلَمُ) هم سینک ربك بلگوچیرا کدر (بِالْمُتَدِينِ) توغری بولغه کونلگوچیلرنی
 کم مؤمنلر در (فَلَا تَطْعَمُ الْمَكْدَبِينَ) بس اطاعت ایتما گل سین بالغانغه توتقوچیلرغه
 یعنی مکه مشرکلرینه ایارما گل کم آنلر سینی اوز دینلرینه اوندارلر (وَدَّوَا)
 دوست توندیلر اول مشرکلر شونی کم (لَو تَدْعُهُنَّ) سین یومشاقلق ایتساک آنلرغه
 و شرکلری سبیلی شلته قیلماسالک (فَيَدْعُهُنَّ) تا کم آنار هم سینگا یومشاقلق
 قیلسلر (وَلَا تَطْعَمُ) هم اطاعت ایتمه گل و ایهرمه گل (كُلَّ حَلَّافٍ مَّهِينٍ) هر بر
 خور و اعتبارسز بولغوجی بالغانغه آنط ایتکوچی کمسه کم مراد ابوجهل در یا که
 ولید بن مغیره در کم همیشه بالغانغه آنط ایتار ایدی ینه آنک صفتلرینی بیان
 قیلور کم (هَمَّاز) آدمیلرنک آرطنده عیب ایتکوچی (مَشَاءُ) بورگوچی (بَنِيْمِ)
 نمامچیلق برله یعنی سوز بورتکوچی (مَنَاعٌ لِلْخَيْرِ) خیرنی منع ایتکوچی یا که
 حلقنی ایمان کیلتورمه کدن طیفوچی (مَعْتَدٌ) ظلملق ایتکوچی و چیکدن اوتکوچی
 (أَثِيمٌ) کوب گناه اشله گوچی (عَتَلٌ) فاطمی یوزلی و ناچار خلقی بولغوجی (بَعْدَ ذَلِكَ)
 اوشبو عیبلر سوکنده (زَنِيمٌ) حرام زاده بولغوجی کم آناسی کم ایدکی معلوم
 توکلدر (۱) زندان طوغاندر (أَنَّ كَانُ) اطاعت ایتمه گل اول ولید که شول چیتدن کم
 بولدی اول (ذَا مَالٍ) مال ایسی (وَبَيْنَ) هم اوغللر ایسی (إِذَا تَنَلَّ عَلَيْهِ) هر

(۱) مر ویدر که ولید
 اون سکز یاشینه چه
 هیچ بر آناسی بلونمه س
 ایدی صکره مغیره مین
 آنک آناسی مین دیوب
 دعوی قیلوب آنی اوزربنه
 آلدی رسول علیه السلام
 اوشبو آینی فریش
 مشرکلری جبولغان پیرده
 او قود ولید آنک حاضر
 ایدی مذکور عیبلرنک
 بارچه سینی اوزنده
 طاپدی مگر حرامدن
 طوغان دیبه کنده متحیر
 بولوب ایتدی مین
 فریشنگ سیدیم و مینم
 آنام مغیره مشهور کشیدر
 و محمد علیه السلام بالغان
 سوز ایتمه س بو اش
 نیچکدر دیوب فلچینی
 آلوب آناسی فاشینه
 کیلدی هم قیدید
 و فورقتو برله آناسندن
 اوزینک زندان طوغا-
 نلقینی اقرار قیلدردی.

فایچان او قولسه آنک اوزرینه (ایاتنا) کتابمزنک آیتلری (قال) ایتور اول
 (أساطیر الأولین) اوشبو کلام اؤلکیلرنک افسانه لری و حکایه لر بدر (سنسه)
 تیزدر کم علامت و بیلگو قیلورمز اول ولیدکه (علی الخطوم) بورنی اوزرینه
 داغ قیلماق برله یا که یوزینی فارالتماق برله یا که عیبلرینی آشکارا قیلورمز
 مرویدر که بدر صوغشندله ولیدنک یوزینه بر زخم ایرشوب شونک اثری باقی
 بولدی (انا بلوناهم) درستلکده بز صادق آنلرنی (کما بلوننا) نتاک کم
 صادق (اصحاب الجنة) باقیه ایالرینی آنلرنک قصه سى شوندر کم یمن ولایتنده
 بر ایند گو کمسه نك یش باقیه سى بار ایدی هر یل باقیه سینک یشلرینی جیغانده
 درویشلر که و فقیرلر که کوب اولاشور ایدی اول کشى وفات بولغاندن صوگ
 اوغللری ایتدیلر بزلرنک اهل و عیاللریمز کوبدر آتامز کبی فقیرلر که اولاشسه ک
 معیشتمز طارلقفه فالور فقیرلر یوقلاغان وقتنده طاک برله باروب باقیه نك یشلرینی
 جیایق فقیرلر سیزمه نیچه فالسونلر دیوب بو طوغریده آنط اچوب اتقاق قیلدیلر
 نتاک کم بیورور (اذ اقسوا) یاد قیلغل شول وقت کم آنط اچدیلر اول باقیه
 ایاسینک اوغللری شویله دیوب کم (لیص منیا) البته کیسه لر آنلر و جیارلر
 باقیه نك یشلرینی فقیرلردن یاشروب (مصعبین) طاک وقتینه کرگانلری حالده
 یعنی ایرته که طاک وقتنده خلق بوفوده چاغنده جیارمز دیوب آنط اچدیلر (ولا
 یستثنون) واستثناء قیلمادیلر آنلر یعنی انشاء الله دیمه دیلر شول نیننی قیلوب
 یانوب یوقلادیلر (فطاق علیها) بس طواف قیلدی و کیلدی اول باقیه اوزره
 (طائف) بر طواف اینکوچی (من ربك) پروردکارک قاشندن یعنی اول باقیه غه
 خدای تعالی نك قضاسی نازل بولدی فقیرلردن فرغانغانلری اوچون حق تعالی بر
 آفت یباروب آنلرنک باقیه سنداغی یشلرنی تمام بتوردی و خراب قیلدی (وهم
 نائمون) و آنلر یوقلاغوجیلر ایدی اول وقتنده (فاصبحت) بس اولدی آنلرنک
 باقیه لری اوزاری اویقودن طورغاچه (کالصريم) یشلری کیسولگان و جیولغان
 باقیه کبی بولوب یعنی آغاچلرنده بر یش هم قالمادی (فتنادوا) بس ندا
 قیلشدیلر و اوندادیلر بر برسینی باقیه ایالری (مصعبین) طاکغه کرگوچیلر
 بولغانلری حالده یعنی طاک وقتنده اویقولرندن اویغانوب باقیه غه بارماق اوچون
 بر برسینی چاقردیلر هم ایتدیلر برسی برسینه (ان اغدوا) شویله دیوب بارکزلر
 طاک برله (علی حرثکم) ایگونلککمز اوزره یعنی باقیه کزنک یشلرینی جیماقغه

تیز روك بارگز فقيرار اوبقولرندن طور ماسونلر (ان كنتم صارمين) اگربولسا گز
 سز كيسكوجيلر و جيفوجيلر باقچه گزنگ يمشلريني بس بارچهلري اتفاق برله
 قورالار و صاوطلر آلوب باقچهغه بارورغه چقديلر (فانطلقوا) بس بارديلر آنلر
 باقچه طرفينه (وهم يتخافتون) و عالانكه آنلر بر برسي برله آفرنغه سوزلاشورلر
 ايدى فقيرار ايشتوب كيلاه سونلر ديه ب هم بر برسينه ايتورلر ايدى (ان لا يدغلنها)
 شوبله ديوب كم كيرا كدر كم كرمه سون اول باقچهغه (اليوم) اوشبوكون (عليكم)
 سزنگ اوزرگزكه يعنى باقچه دن يمشلرني جيعان وقتده كرمه سون (مسكين) بر
 مسكين و فقير تا كم اول فقير كه بيرماك برله يمشلرمن اوزمزه كه آز فالماسون
 ديورلر ايدى (و غدا) هم ايرنه برله بارديلر آنلر (على حرد) مسكينلرني منع ايتنك
 قصدى اوزره (قادرين) كوچلري يتكوجيلر بولغانلري حالده اوز اعتقادارنده
 باقچه نك يميشيني بيماقعه (فلما راواها) بس كورگانلري زمانده آنلر اول باقچهنى
 بوتونله يمشلرني جيولغان و بئكان (قالوا) ايتديلر آنلر بر برسينه (انا لضاؤون)
 درستلكده بزلر آداشقوجيلرمن و بوغالتقانمن باقچه منى زبرا كه اوتكان خون
 بزنگ باقچه من يمش برله طولى ايدى بوكون بو باقچه ده بر يمشه فالماغان بزلر
 يولنى با كلشمانمن بو باقچه بزنگى توگلدرديديلر و جيران فالديلر صوكره
 باقچه نك باشقه علامتلرندن اوز باقچه لري ايدكىنى تمام آكلغاچ ايتديلر (بل
 نحن محرومون) بزلر يولنى با كلشمانمن بلكه بزلر محروم و بيره سز قالقوجيلرمن
 باقچه من نك يمشلرندن فقيرلر دن فزغانماقمن هم انشاء الله ديب ائمه گانلكمن
 سببلى ديديلر (قال اوسطهم) ايتدى آنلر نك عقل و فهم يوزندن آرتوغرافلى
 يا كه باشكه اولوغراق بولغانى ايتدى باشقه لرينه (ألم أقل لكم) ايامين ايتما دو
 سز ارگه كچه كى كون (لولا تسبحون) نى اوچون سز لر خداى تعالى نى اولوغلى
 برله ياد قيلماسسز و انشاء الله ديب ائمه سسز بو بلا انشاء الله ديب ائمه گانلكمن
 سببلى بولغانلر ديدى (قالوا) ايتديلر آنلر قيلغان اشلرينه اوكونوب (سبحان
 ربنا) پاك و منزهدر بزنگ پروردكار من ظلملى ايتودن و بزگه بو بلانى بيه رمه كى
 ظلملقدن توگلدرديدى (انا كنا ظالمين) درستلكده بزلر بولدى اوز بيمز ظلملى
 ايتكوجيلر اوز نفسلرمن گه فقيرلر دن فزغانماقمن سببلى (فاقبل بعضهم) بس
 قارشى بولدى آنلر نك بعضلرني (على بعض) بعضلرني اوزره (يتلاومون) ملامت
 قيلشورلر و شلته لرلر بر برسيني يعنى هر قابوسى گناهنى ايكنچيسينه بوكلدب

بواش سیندن بولدی دیور ایدی عاقبت مه، اری قیلغان کناهلرینه اعترافی ایلدیلر
 (قَالُوا) ایتدیلر آنلر تضرع و نیاز یوزندن (یاویلنا) ای وای بزرگه نی حسرتدر
 (ان کنا طافین) درستلکه بز بولدیق آزغونلغده چیکدن چقوچیلر کم انشاءالله
 دیبه دک و فیرلردن فزغاندی (عسی ربنا) شاید کم پروردکارمز یعنی آنک فضلندن
 و کرمندن امید فیلورمز (ان یدلنا) شونی کم آلدیسه اول بزرگه و اوشبو
 باقیه مز اورنینه بزرگه بیرسه (خیرا منها) بخشیراق و آرتوغرافتی اول باقیه دن
 (اننا الی ربنا) درستلکه بز پروردکارمز صاری (راغبون) رغبت ایتکوچیلرمز
 نوبه و استغفار قیلغانلردن صوگ حق تعالی اول یکتلرنک گناهندن کیچدی هم
 بیک بخش و مکمل حیوان اسلی بر باقیه آنلرغه روزی ایلدی (کذلک العذاب)
 اوشاندی عذاب یعنی دنیا عذابی (وللعذاب الآخرة) هم البته منکولک بولغان
 آخرت عذابی (اکبر) اولوغرافدر و فاطیرا قدر (لو کانوا یعلمون) اگر بلور
 بولسه لر آدمیلر (ان للمتقین) درستلکه تقوالق ایتکوچیلرگه بولغوچیلر
 (عند ربهم) پروردکارلی قاشنده یعنی آخرنده (جنات النعیم) نعمت ایاسی
 بولغان جنتلر مشرکر ایتدیلر کم اوشبو مؤمنلر اینه طورغان جنتلر هم جنت
 نعمتلری هیچک یوقدر فرضا ا کر بولسه هم اول نعمتلر بزرگه مؤمنلردن آرتوغراق
 بولور نثاک کم دنیاده هم باباقی چپتندن بزار آرتوق مز دیدیلر حق تعالی آنارنک
 سوزینی رد قیلوب بیوردی کم (انجعل) ایاس بس فیلورمز موبز (المسلمین)
 مسلمانلرنی (کالمجرمین) مشرکر کبی عذابین فورنلیاق و درجه لرگه ایرشه کت
 (مالکم) نی نرسه در سز لرگه ای مشرکر (کیف تعسکمون) نیچک حکم فیلورسز
 سز لر مشرکر مؤمنلردن آرتق بولورلر دیوب (ام لکم کتاب) یا ایسه سز لرنک
 بر کتابکز بارمیدر کوکن ایندرلگان کم (فیه تدرسون) اول کتابده اوقورسز مو
 سز لر مشرکر آخرنده مؤمنلردن آرتق بولورلر دیوب (ان لکم فیه) درستلکه
 سز لرگه باردرمو اول کتابده (اما تغیرون) شول نرسه کم اختیار قیلورسز
 و نلرسز سز لر یعنی البته سز لرگه آنداین کتاب ایندرلگانی یوقدر (ام لکم
 ایمان) یا ایسه سز لرنک عهدلرکز و آنطارکز بارمیدر (علینا) بزنک اوزر مزگه
 (بالغة) نیابتینه ایرشکوچی و ثابت بولغوچی (الی یوم القیامة) قیامت کونینه چه
 یعنی حکمی قیامتکه قدر قالغوچی بولغان برکتولمش عهدکز بارمیدر خدای تعالی
 برل عهد باغلادکز مو شویل دیوب کم (ان لکم) درستلکه سز لرگه بولغوچیلر

اول عهدده (لَمَّا تَحْكُمُونَ) شول نرسه كم سزار حكم قیلور سز اوز رأیكز برله
 یعنی شول آنطكز وعهدكز بوینچه آخرنده سز لرگه فضیلت وكرامت لر بولاچقیبدر
 آندابن عهدكز البته یوقدر (سَلِّمُ) صوراعل سین ای محمد علیه السلام اول
 مشرکلردن (أَيُّهُمْ) آنلرنك قایوسی (بِذَلِكَ) اوشبو حكم برله (زَعِيمُ) كقیل
 وضامن بولفوجیدر یعنی آخرنده مشرکلرنك مؤمنلردن آرتق بولولرینه كقیل
 بولفوجیلری بارمیدر البته یوقدر (أَمْ لَيْسَ شُرَكَاءُكُمْ) یا ایسه بارمیدر آنلرنك
 شریكلی اوشبو سوز طوغریسنده (فَلْيَاتُوا بِشُرَكَائِهِمْ) بس كیلتورسونلر
 آنلر شریكلیرینی اوزلرینه مدد اوچون (أَنْ كَانُوا صَادِقِينَ) ا گر بولسه لر
 آنلر راست اینكوجیلر اوشبو سوزلرنده (يَوْمَ يَكْشَفُ) شول كونده كم پرده
 كونارلمش بولور (عَنْ سَاقٍ) فاطی قورنچلی بولغان اشدن یا كه عرشك
 ساقندن پرده كونرلور (وَيَدْعُونَ) هم اوندهلمش بولورلر آدمیلر (أَلَى السُّجُودِ)
 سجه قیلماقغه خدای تعالی گه معالمله مذكوردركه حق سبحانه و تعالی قیامت كوننده
 ساق عرشدن پردهنی كونرور بر نور ظاهر بولور شول وقتده هر مؤمن ومؤمنه
 خدای تعالی گه سجه قیلورلر مگر دنیاده ریا یوزندن سجه قیلغان كشیلر
 اول كونده سجه قیلماقغه قادر بولماسلر مشركلر و منافقلرنك آرفالری بر اولوع
 طاو كبی بولور شول سببلی سجه قیلا آلماسلر (فَلَا يَسْتَطِيعُونَ) بس كوچلری
 بتیاس آنلرنك سجه قیلماقغه (خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ) توبه نچلك قیلغوچی بولور
 آنلرنك كوزلری یعنی كوزلر ایالری باشلر ینی توبه ن صالوب اوبالوب طورورلر
 (تَرْمَقَهُمْ ذُلًّا) چولقاپ آور آنلرنی خورلق ورسوالق (وَقَدْ كَانُوا يَدْعُونَ) وحالانكه
 تحقیق اوندهلور بولدیلر آنلر دنیاده وقتلرنده (أَلَى السُّجُودِ) خدای تعالی گه
 سجه ایتمه ككه (وَهُمْ سَالِمُونَ) و آنلر اوزلری، صحت وسلامت لر ایدیلر وسجه
 قیلماقغه كوچلری یتهر ایدی اول وقتده شولای بولسه ده سجه قیلما دیلر و پیغمبرلرینه
 فارشدیلر (فَرَرْنَ) بس قویغل سین مینی (وَمَنْ يَكْتَسِبْ بِيْنَا الْعَدِيْثِ) هم شول
 كهسه نی قویغل كم بالفانقه طونار اوشبو سوزنی كم فرآندر یعنی مشرکلرنك اشینی
 سین میكنا طابشرغل (سَنَسْتَدْرِجُهُمْ) تیزدر كم تونارمز آنلرنی درجه درجه یعنی
 آنلرغه عذابنی تدریج برله آفرن آفرن یقین قیلورمز (مَنْ حَبِثْ لَا يَعْلَمُونَ)
 شول اورندن كم بلمه سلر آنلر اوزلری یعنی آنلر گناه قیلغان صایون دنیاده آنلرغه
 عطا قیلورمز ودولت لرینی آرتدوروزمز آنلر اوزلری اول اُشك استدرج

ايدكىنى بلمەسلر بزلر مؤمنلردن آرتق دىوب گمان فىلورلر و حالانكە اول
 دولتلىرى آنلرنىڭ آخرتىدە عذابلىرى قاطى بولماقېنە سبب بولور (وَأَمَلِي لَهُمْ) ھم
 مەلت بىرور مەن اول مشركرگە اوشبو دىيادە ناكەم مفرور بولوب و آلدانوب
 نورلى بوزقلقلر فىلورلر سوڭرە آنلرنى عقوبت فىلور مەن (ان كيدى متين)
 درستلكدە مېنەم عقوبتمەم محكمدر عذابم قاطبدر كم ھېچ كەسە كېتەرە آلماس (أَمْ
 تَسْأَلُهُمْ) يا ايسە سېن سورارسىڭمۇ آنلردن اى محمد عليه السلام اوزىڭنىڭ دعوتىڭ
 اوچون (أَجْرًا) بىر اجرت و خىدمەت قىلىنى (فَهُمْ مِّنْ مَّغْرَمٍ) بس آنلر اول اجرتنى
 تولەودن (مُثْقَلُونَ) آغرلانمىشلردىر مۇ يەنى سېن آنلردن خىدمەت حقى سوراب آنلر
 شونى تولەرگە آغرىنىپ شول سېببى اىبان كېلتورمەسلر مۇ البتە آنداق توڭلدىر
 سېن آنلردن ھېچ بىر اجرت سوراماسىڭ (أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ) يا ايسە آنلرنىڭ
 قاشلرنىڭ درمولوح المحفوظ كەم آندە غىبى علمى باردىر (فَهُمْ يَكْتُوبُونَ) بس اول
 مشركر بازارلر مۇ شول لوح المحفوظدىن كورب و حەكم فىلورلر مۇ مشركنىڭ مۇمىندىن
 آرتق بولماقې بىرلە (فَأَصْبِرْ) بس صبر قىلغۇل و چداغل سېن اى محمد عليه السلام
 (لَكُمْ رَبٌّ) پروردكارىڭنىڭ حەكمىنە و مشركرنىڭ سېنى جفا ايتمەكلرىنە (وَلَا تَكُنْ)
 ھم بولماغل سېن (كَصَاحِبِ الْحُوتِ) بالقى ايسە سى كېنى يەنى يونس پېغمبەر كېنى
 بولماغل كەم اول اوز قومىڭنىڭ ايداسىنە صبر قىلمايۇب خىداينىڭ فرمانىدىن باشقە
 قومى آراسىدىن چىقوب كېتىدى شول سېببى بالقى قارىنىڭ مېسوس بولدى (أَذْنَابِي)
 شول وخت كەم ندا قىلدى يونس عليه السلام بالقى قارىنىڭ خىداى تعالى گە «لَا إِلَهَ
 إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنِّي كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ» دىوب (وَهُوَ مَكْظُومٌ) ھم اول يونس اوزى
 قايغۇ و آچۇ بىرلە طولمىش ايدى اول وقتىدە (لَوْلَا أَن تَدَارَكَهُ) ا گر بولماسە
 ايدى شول كەم ايرىشىدى اول يونس غە (نِعْمَةٌ مِّن رَّبِّهِ) بىر نەمت پروردكاردىن
 يەنى خىداى تعالى فضل و رحمتى بىرلە آنىڭ توبەسىنى قبول ايتىسە ايدى (لَنبَيِّتِ)
 البتە طاشلانمىش بولور ايدى اول يونس يەنى بالقى آنى قارىنىڭ چىقاروب
 طاشلار ايدى (بِالْعَرَاءِ) بوش و اولەنسز صحراغە (وَهُوَ مَذْمُومٌ) ھم اول اوزى
 خور قىلىنىش بولور ايدى لىكن خىداى تعالى آڭا رحمت ايدىوب توبەسىنى
 قبول قىلدى (فَاجْتَبِيهِ) بس سايلادى اول يونس پېغمبەرنى (رَبِّهِ) آنىڭ پروردكارى
 (فَجَعَلَهُ) بس قىلدى آنى (مِنَ الصَّالِحِينَ) ايزگولك ايتكوچىلردىن يەنى پېغمبەرلر
 جەلەسندىن قىلدى مرويدىر كە قرىشە مشركرلردىن بعضلىرى بنى اسد قىبىلەسندىن

فاطی ویمان کوزلیک برله مشهور بولغان بر نیچه کشیگه کوب ماللر بیرمه کچی بولوب رسول اکرم صلی الله علیه وسلمگه کوزلرینی تیکوروب کوزلرینک زهری برله هلاک ایلهمک اوچون بالادیلر حق سبحانه و تعالی پیغمبر حضرتینی کوز آفتندن صافلاب اوشبو آیتنی بیهردی (وَأَنْ يَّكَادَ الَّذِينَ كَفَرُوا) ودرستلکده بقین بولدی کم ایمان کیلتورمه گان کسهلر (لَا يَزَالُونَ) طایدرسلر و هلاک اینسهلر آنلر سینى (بَابُصْرِهِمْ) اوزلرینک کوزلری برله یعنی کوزلرینی تیکوروب هلاک ایتهرگه قصد قیلدیلر (لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ) ایشکانلری زمانده آنلر قرآنی کم سین اوفور ایدک (وَيَقُولُونَ) هم ایتورلر ایدی آنلر (أَنَّهُ أَهْجَنُونَ) درستلکده اوشبو حمد علیه السلام دیوانده در دیوب یعنی آکا قرآنی جنلر اوگره تهر دیورلر ایدی (وَمَا هُوَ) وحالانکه نولدر اول قرآن (الذِّكْرُ) مگر بر اوگوت و نصیحتدر (المعالمین) بارجه عالملر اوچون حسن بصری رحمه الله حضرتلری اوشبو آیت کریمه کوز نیکمه کینه شفا در دیبشار.

سورة الحاقه مکیه وهی اثنتان وخمسون آیه ﴿۵۵﴾

﴿ ۲۸ جزیء سورہ الحاقہ سورہ سی مکده نازلر ۵۲ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الْحَاقَّةُ) واقع بولماق حق بولغان حالت یا که آندن قورقو نیوشلی بولغان ساعت یعنی قیامت (مَا الْحَاقَّةُ) نی نرسه در اول حالت یا که ساعت (وَمَا أَدْرَاكَ) ونی نرسه بلدردی سیکنا شونی کم (مَا الْحَاقَّةُ) نی نرسه در اول ساعت کم عمللرنک جزاسی آنده واقع بولور یعنی قیامت کونی کم حاقه آنک بر اسمیدر (كَذَّبَتْ) یالغانفه طوتدیلر و اشانمادیلر (ثَمُودُ وَعَادٌ) ثمود قومى هم عاد قومى (بِالْقَارِعَةِ) قیامت کونینه (فَأَمَّا ثَمُودُ) بس امانثمود قومى (فَأَهْلَكُوا) بس هلاک بولدیلر (بِالطَّاغِيَةِ) اوزلرینک طغیانلری و آزغونقلری سببلی یعنی صالح علیه السلامغه اشانما بوب معجزه نوه سینى اوانتورمه کلری سببلی حضرت جبرائیلنک صحبه سی برله هلاک بولدیلر (وَأَمَّا عَادٌ) واما عاد قومى (فَأَهْلَكُوا) بس هلاک بولدیلر (بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ) چیکدن طش فاطی ایسکوی صرصر جیلی برله (سَخَّرَ هَاعَلِيَهُمْ) مسخر ایلهدی خدای تعالی عذاب جیلینی عاد قومى اوزرینه (سَمِعَ لَيْلًا) یدی کیچهلر (وَأَثَابَهُنَّ) آیام) هم سکز کونلر یعنی بر چهارشنبه ناک طاک وفتندن ایکنجی چهارشنبه ناک

كِیچینه قدر اول جیل آنلرغه ایسدی (حُسُومًا) شوملق بولغانی حالده اول جیل
 آنلرغه (فَتَرَى الْقَوْمَ) بس سین کورور ایدک اول عاد قومینی ا گر حاضر
 بولسه ک ایدی (فِیْهَا) اول وقتلرده (صَرَعِی) اولوب یقلمشدر (كَانَهُمْ) گویا کم
 آنلر گاودهلرینک الوغلقندن (أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِیَةٍ) قوروب بیرگه یقلمغان خرما
 آغاچلریدر (فَهَلْ تَرَى لَهُمْ) بس سین کورور سگمو اول عاد قومندن (مَنْ
 بِأَقْبَةِ) هیچ بر نرک فالغان کمسه نی یعنی آنلردن هیچ بر کمسه قالمادی همه لری
 هلاک بولدیلر (وَجَاءَ فِرْعَوْنُ) وکیلدی فرعون (وَمَنْ قَبْلَهُ) هم کیلدیلر فرعوندن
 الگاری بولغان کمسه لر (وَالْمُتَفَكِّاتُ) دخی مؤتفکات قریه لریینک اهللری
 (بِالْخَاطِئَةِ) گناه برله یعنی مشرک بولدیلر (فَعَصُوا) بس عاصی بولدیلر و قارشیدیلر
 آنلر (رَسُولَ رَبِّهِمْ) پروردکارلری یبارگان رسولگه (فَأَخَذَهُمْ) بس طوندی
 خدای آنلرنی (أَخَذَهُ رَابِعَةً) قاطی بولغوجی توتباق یعنی آنلرغه عذاب یبهردی
 (إِنَّا لَمَّا طَفَى الْهَاءُ) درستلکنه بز صو طغیان قیلوب طاشوغانی زمانده طوفان
 وقتنده (حَمَلْنَاكُمْ) یوکلهدک سزنی (فِی الْجَارِیَةِ) صو اوستنده یورگوجی کیبهده
 یعنی نوح علیه السلام کیبه سنده سزلرنک بابالر کزنی یوکلهدک (لِنَجْعَلَهَا)
 تا کم قیلماقیز اوچون اول کیبه نی (لَكُمْ تَذْکِرَةٌ) سزلرگه بر تذکره و یاد
 قیلماق (وَنَعْبَاهَا) و صافلاب طونار اوشبو اوگوننی و تذکره نی (أَذْنُ وَاعِيَةٍ) صافلاغوجی
 قولاق یعنی عقل و هوش ایه سی بولغان کشی آندن عبرت آلور و فائده له نور
 (فَإِذَا نَفَخَ) بس هر قایچان نفخ ایتولسه و اورلمش بولسه (فِی الصُّورِ) صورغه (نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ)
 بر اورمه ک کم نفخه صعفر (وَحَمَلَتِ الْأَرْضُ) هم کوته رلمش بولسه ییر (وَالْجِبَالُ)
 دخی طاولر اوز اورنلرندن. (فَدَكَّتَا) بس پاره پاره بولسه و تتولسه ییرلر هم طاولر
 (دَكَّةٌ وَاحِدَةٌ) بر تتولمه ک و پاره پاره بولماق (فِیَوْمَئِذٍ) بس شول کونده
 (وَقَعَتِ الْوَاعَةُ) واقع بولغوجی یعنی قیامت قائم بولور (وَأَنْشَقَّتِ السَّمَاءُ) هم
 یارلور کوك (هَبَّی) بس اول کوك (بِیَوْمَئِذٍ) شول کونده (وَأَهْبَتِ) سست و ضعیف
 بولغوجیدر و اولگی قوئی و محکمکی بتکوجیدر (وَالْمَلَكُ) هم فرشته لر
 (عَلَى أَرْجَائِهَا) کونک ک چیلرند بولورلر تا کم خدای تعالی نك فرمانینه منتظر
 بولوب نورورلر (وَيَعْمَلُ) دخی کونه رور (عَرْشِ رَبِّكَ) پروردکار کونک عرشینی
 (فَوْقَهُمْ) اول فرشته لرنک اوستلرنده (بِیَوْمَئِذٍ) شول کونده (ثَمَانِيَةَ) سکز فرشته
 حاضرده عرشنی کونه رگوجی فرشته لر دورندر اول کونده سکز بولورلر (بِیَوْمَئِذٍ)

نقرضون) شول ڄڻو ته عربس ايتوا مش بولور سر سزلر يعني آدمبار خدای تعالیٰ گه
 حساب و جزا اوچون بس خدای تعالیٰ سزلرنی حساب قیلور (لَا تَخْفَىٰ مِنْكُمْ) یا شرن
 بولماس خدای تعالیٰ که سزلرنک اشلر کزدن هم ایتکان سوزلر کزدن (خافیه) هیچ
 بر یا شرن بولغوچی نرسه يعني خدای تعالیٰ سزلرنک یا شرن اشکز گه مطلعدر
 وهه سی آکا معلومدر (فَمَا مِنْ آوْتِي كِتَابَهُ) بس شول کهسه کم بیرامش بولور
 آنک عمل دفتري (بینه) آنک اوک قولینه (فَيَقُولُ) بس ایتور اول شادلق
 برله (هَآؤُمَ اَقْرَبًا) کیلگر اوفگر (کتابیه) مینم دفترمی (اِنَّ ظَنَنْتُ) درستلکه
 مین شکس بلم (اِنَّ مَلَأَق) شونی کم مین بولوغوچیم و کورگوچیم
 (حسابیه) اوزمنک حسابیه يعني قیامتک حساب ایدله چه کمنی بلم شوکا کوره
 حاضر له نوب توردم دیور (فیو) بس اول کهسه (فی عِبْسَةٍ رَّاضِيَةٍ) مقبول و راحت
 بولغوچی بر ترکلکه و معیشتده بولور (فی جَنَّةٍ عَالِيَةٍ) بیوک بولغوچی جنتده کم
 (تَطْوِيًا) اول جنتنک یمشلی (دَانِيَةٍ) یقین بولغوچیدر کم اولتورغان هم باطغان
 کشینک قوی اول یمشله که یتهر و رضوان آنلرغه ایتور (کلوا) آشاکز ای
 جنت اهلی جنت یمشله نندن (وَأَشْرَبُوا) هم اچکز جنت شر بتلرندن (هَذِيئًا) آچلق
 و سوزلقنی کینترگوچی و راحت بیرگوچی آشاماق هم اچمهک برله (بِمَا اسْلَقْتُمْ)
 شول نرسه سبیلی کم عمل قیلر کز سر (فی الْاَيَّامِ الْخَالِيَةِ) اوتکان کونلرده يعني
 دنیاده (وَأَمَّا مِنْ آوْتِي كِتَابَهُ) و اما شول کهسه کم بیرلدی آنک عمل دفتري
 (بِشَاهِدَةٍ) صول قولینه (فَيَقُولُ) بس ایتور اول کهسه اوزینک عمل دفترينی اوقوغاچ
 حسرت و ندامت بوزندن (بِالْبَيِّنَاتِ) ای کاشکی میکا (لَمْ آوْتِ كِتَابِيَه) بیرله گان
 بولسه ایدی مینم عمل دفرم و مین اول دفتري کورمه سه م ایدی تا کم خلاقی
 آراسته رسوا و شرمنده بولماس ایدم (وَلَمْ آدُر) هم بله سه م ایدی مین اوشبو
 کون (مَا حَسَابِيَه) فی نرسه در مینم حسابیم (بِالْبَيِّنَاتِ) کاشکی شول اولوم کم
 دنیاده میکا کیلگان ایدی (كَانَتْ الْقَاضِيَةَ) بولسه ایدی منگولک فنا برله حکم
 ایتکوچی يعني اولگانیدن صولک هیچده ترله اینچه منگو اولوک بولوب بوقغه
 چققان بولسام ایدی تا کم اوشو و عذابلرنی کورمه س ایدم (مَا آغْنِي عَنِّي) دفع
 قیلهادی و کینترمه دی میندن عذابنی (مَالِيَه) مینم ملکک بولغان نرسه لرم يعني
 دولتم و اهل عیالم مینی عذابدن قوتقارمادی (هَلَّكَ عَنِّي) بوغالدى میندن (سُلْطَانِيَه)
 مینم تسلطم و آدمبار گه غالب بولماقم اوشو سوزلر برله کفر اهلی حسرت

وندامت طارنورار بس حق تعالیٰ دن زبانیلرغه خطاب ایرشور کم (خَنُوه) نوتکزلر
 اول کسهنی (فَقُلُوهُ) بس بوغاولا کزلر آنی وقولینی موبینه باغلا کز (ثُمَّ الْجَعِيمِ)
 سوکره جعیم نموغسینه (صَلُّوه) طاشلا کزلر آنی (ثُمَّ فِي سُلْسَلَةٍ) سوکره اوطن بولغان
 بر زنجیرغه کم (ذُرْعَاهَا) بولغوچیدر اول زنجیرنک گزی واوزونلتی (سَبْعُونَ ذُرْعًا)
 یتمش گز فرشتهلرنک گزی برله وهر گز یتمش باغدر وهر باغینک مقدراری کوفه
 برله مکه آراسی کبیدر شوندا این اوزون بولغان اوط زنجیرینه (فَأَسْلُكُوهُ) بس
 کرگزلر اول کسهنی وگاددهسینه اول زنجیرنی چولفا کز تا کم فییلدارغه بحالی
 بولماسون (أَنَّهُ كَانَ) درستلکده اول کسه بولدی دنیاده کم (لَا يُؤْمِنُ) ایبان
 کینتورمهس وایشانماس ایدی (بِاللَّهِ الْعَظِيمِ) اولوغ بولغوچی خدای تعالیٰ گه
 (وَلَا يُعِضُّ) هم اوزینی قزدرماس ایدی یعنی میل و رغبت ایتمهس ایدی (عَلَى
 طَعَامِ الْمَسْكِينِ) مسکین و بیچاره لرغه طعام بیرمهک اوزرینه (فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ) بس یوقدر
 آکما اوشبو کون (هِنَا) اوشبو اورنده یعنی قیامت کونی نموغده اول
 کسه گه یوقدر (حَمِيمٍ) آنی حمایت اینکوچی وعذابدن صافلاغوچی هیچ
 بر کسه (وَلَا طَعَامٍ) هم یوقدر آکما نموغده هیچ بر طعام و اشارلق نرسه
 (الْأَمِنْ غَسْلِينَ) مگر نموغ اهلینک جراحاتلرندن آفتان آرین وصاری صو
 کبی مردار نرسه دنکنه در کم (لَا يَأْكُلُهُ) آشاماس اول غسلیننی (إِلَّا الْخَاطِئُونَ)
 مگر گناه قیلغوچیلر و مشرکلرگنه آشارلر (فَلَا أَقْسَمُ) بس قسم یاد قیلور من
 (بِمَا تَبْصُرُونَ) شول نرسه برله کم سزلر کورورسز ای آدمیلر هر بر
 کورله طورغان نرسه لردن (وَمَا لَا تَبْصُرُونَ) دخی شول نرسه برله کم سزلر
 کورمهسسز آنی غائب بولغان نرسه لردن یا که مراد بیرنک اوستنک گی نرسه لر هم
 بیرنک اچنده بولغان و آستنده بولغان نرسه لر برله قسم قیلور من کم (أَنَّهُ) درستلکده
 اوشبو قرآن (لَقَوْلِ رَسُولٍ كَرِيمٍ) خدای تعالیٰ فاشنه حرمتلی و اولوغ بولغان رسولنک
 اوقوغان سوزیدر (وَمَا هُوَ) توگلدر اول قرآن (بِقَوْلِ شَاعِرٍ) شعر اینکوچینک سوزی
 نناک کم ابوجهل شوپله دیوب ایتور (فَلَيْلًا مَا تُمْنُونَ) آزغنه تصدیق قیلورسز
 و اوشانورسز مراد عدم تصدیقدر یعنی ایشانماسسز (وَلَا يَقُولُ كَاهِنٍ) دخی کاهن
 و باغوچی سوزی توگلدر اول قرآن نناک کم عتبه بن ابی معیط شوپله دیوب گمان قیلور
 (فَلَيْلًا مَا تَنْكُرُونَ) آزغنه وعظله نورسز و اوگوت آلورسز ای مشرکلر یعنی
 اول قرآن برله وعظله نهسسز و متذکر بولماسسز (تَنْزِيلٍ) ایندرلمشدر اول

قرآن (مَنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) عالمرنک پروردکارندن و محمد علیہ السلام آئی افتراء
 قیلوب و اوزندن چغاروب اینکان نوگلدن (وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا) و اگر فرضا افتراء
 فیلسه ایدی محمد علیہ السلام بزنگ اوزریمزگه (بَعْضَ الْأَقْوَابِلِ) بعضی سوزلرنی
 یعنی خدای ایتمه گان سوزلرنی خدایندن کیلیدی دیوب یالغانلاسه ایدی نتاک کم
 سزرن گمان فیلورسز ای مشرکلر (لَاغْنًا مِنْهُ بِالْبَيْمِينِ) البته آلور ایدک بز آندن
 اوک فولنی یعنی قوتینی و کوچینی آلور ایدک (ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ) سوکره
 البته کیسه ایدک آنک یورهک طامربنی یعنی هلاک ایلر ایدک (فَمَا مِنْكُمْ
 مِنْ أَحَدٍ) بس نوگلدن سزردن هیچ بر کسه (عَنْهُ) اول محمد علیہ السلامن
 (حَاجِزِينَ) منع اینکوچیلر هلاکتنی یعنی هیچ کم آندن هلاک بولونی دفع قیلا
 آلماس ایدی (وَأَنَّهُ) ودرستلکده قرآن (لَتَذَكَّرَ) البته براوگوت و نصیحتدر
 (لِلْمُتَّقِينَ) تقوالق اینکوچیلر اوچون کم آنک برله فائده لنورلر (وَأَنَا لَعَلَّمُ)
 هم درستلکده بز بلورمز (أَنْ مِنْكُمْ) شونی کم سزردن باردر (مُكَذِّبِينَ) فرآنی
 یالغانغه توتقوچیلر (وَأَنَّهُ) هم درستلکده اول قرآن (لَحَسْرَةٌ) البته حسرت
 و کویوچکه سبدر (لِلْكَافِرِينَ) ایمان کیلتورمه گان کسه ارگه قیامت کوننه
 (وَأَنَّهُ) دخی درستلکده اول قرآن (لَحَقُّ الْبَقِيَّةِ) البته شکسز راست و توغر بدر
 (فَسَبِّحْ) بس تسبیح اینکل سین ای محمد علیہ السلام (بِاسْمِ رَبِّكَ الْأَعْظِيمِ)
 الوغ بولغوچی پروردکارکنک اسمی برله.

﴿ سورة المعارج مكية وهي اربع واربعون آية ﴾

﴿ ۶۹ نچی سورہ معارج سورہ سی مکده نازلر ۴۴ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(سَأَلْ سَائِلٌ) صورادی بر صوراغوچی یعنی نصر بن الحارث مرویدرکه نصر بن
 حارث مسجد حرامنک ایشگنده توروب ایندی الهی اگر بو محمدنک سوزی
 راست بولسه هم اول سینک فاشکدن یبیرلش پیغمبر بولسه و آنک اوقی تورغان
 کلامی سینک سوزک بولسه بس سین بزنگ باشیمزغه طاش یاودرغل یا که
 مینی عذاب الیمگه مبتلا ایلر گل دیدی حق تعالی دن آیت کیلیدی و بیوردی کم
 تلهدی برتله گوچی (بِعَذَابٍ وَاقِعٍ) واقع بولغوچی بر عذابنی (لِلْكَافِرِينَ) ایمان
 کیلتورمه گان کسه لر اوچون کم اول عذاب بدر صوغشنه اولتورله کلر بدر
 یا که آخرنده عذاب الیدر (لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ) یوقدر اول عذابنی هیچ بر دفع

ابتکوجی و کیتھر گوجی اگر واقع بولسہ (مَنْ لَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ) بیوک درجہ لہ
 ابہسی بولفوجی خدای تعالیٰ فاشندندر اول عذاب یعنی مؤمنلر اوچون جنتہ
 بیوک درجہ لہ حاضرلہ گوجی خداینگ حکمی و ادارہسی برلہ بولور
 (تَعْرِجُ الْمَلَائِكَةُ) بوقاری چقارلر و منہرلر فرشتہ لر (وَالرُّوحُ) ہم جبرائیل
 علیہ السلام منہر (الیہ) خدای تعالیٰ بیورغان اورنغہ (فِي يَوْمٍ) شول برکونہ کم
 (كَانَ مَقْدَارَهُ) بولفوجیدر اول کوننگ مقدراری (خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ) ایلی مک
 یل دنیا یل لری برلہ (فَاصْبِرْ) بس صبر قیلغل و چداغل سین ای محمد علیہ السلام
 مشرکلرنگ اذیہ و جفالی رینہ (صَبْرًا جَمِيلًا) کورکام صبر قیلماق یعنی ہیج بر
 شکایت ایتہ گل وزارلانماغل (انہم) درستلکک اول مشرکلر (یرونہ) کورورلر
 قیامت کونینی (بعیدا) احتمالدن یراق یعنی قیامت بولماق احتمالی بوقدر ممکن
 نوگلدر ہم عقلدن یراقددر دیورلر (وَنَزِيهَةً قَرِيْبًا) و بز بلورمز اول قیامتنگ
 واقع بولماقینی بقین و البتہ بولاچق دیوب (يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ) شول کوندہ کم
 بولور و اورلور کوک (كَالْمُهْلِ) آروتولمش باقر اوخشاشلی بولوب (وَتَكُونُ الْجِبَالُ)
 ہم اورلورلر طاولر (كَالْعِهْنِ) تتولمش جون و مامق کبی بولوب یعنی پارہ پارہ
 بولوب تمام تتولورلر (وَلَا يَسْتَلُّ) دخی صوراماس اول قیامت کوندہ (حَمِيمٍ حَمِيمًا)
 ہیج فرنداش اوز فرنداشینگ و دوستینگ حالندن یعنی هرکم اوز حالی برلہ
 مشغول بولور باشقلدرده اشی بولماس (يَبْصُرُونَہُمْ) کورگازلمش بولورلر
 فرنداشلر و دوستلر بر برسینہ یعنی بر برسینی کورورلر و طانورلر شولای
 بولسہدہ احوالمرینی صوراشماسلر هرکم اوزی برلہ مشغول بولور (يَوْمَ الْمَجْرَمِ)
 آرزو قیلور اول کوندہ مشرک شونی کم (لَوْ يَفْتَدِي) اگر فدا بیرسہ اول
 اوزی اوچون (مَنْ عَذَابٌ يُؤْتَدَى) اول کوندہ عذابندن یعنی اوزی اوچون
 فدا بیروب عذابدن قورتولسہ (ببینہ) اوغللری برلہ یعنی اوز اورنبنہ اوغللرینی
 بیروب عذابدن قورتولماقنی آرزو قیلور (وَصَاحِبَتَهُ) ہم اوز اورنبنہ خاتونینی
 فدا بیروب قورتولماقنی آرزو قیلور (وَأَخِيهِ) دخی اوزینگ آغاسینی و انیسینی
 بیروب عذابدن قورتولونی آرزو قیلور (وَفَضِيلَتَهُ الَّتِي تُثْوِيهِ) ہم آرزو قیلور
 اوزی اوچون فدا بیرمہ کنی شوندا این فرنداشلرینی کم دنیاہدہ اورن بیروب
 ایدیبلر آنلر اول کمسہ گہ و آنی اوز پناہلرندہ صافلار ایدیبلر یعنی نینداین
 عزیز دوستی و یاقنی بولسہدہ برسینیدہ قزغاناس ہمہ سینی اوزی اورنبنہ

(۱) یعنی اگر بر آدمی
 شول فرشتہ لر بارغان
 اورنغہ بارماقنی بولسہ
 ایلی مک یلدہ باروب
 بتار ایدی شول اورنغہ
 فرشتہ لر برکونہ باروب
 بتارلر یا کہ اول کوندن
 مراد قیامت کونیدر کم
 کفر اهلینہ ایلی مک
 یل قدرلی اوزون بولور

بیروب عذابہ فالدرماقنی آرزو ایلار بار مقدودی اوزینی عذابدن فوتقارماق
بولور (ومن فی الارض جمیعاً) دخی بیرده بولغان کیمسه لرنی بارچه سینی اوز
اورنینه فدا بیروب اوزی قورنلماقنی آرزو قیلور وشونی تارکم آنلر بارچه لری
منگو عذابده فالسه لر (ثم ینجیه) سوکره فوتقارسه اول اوزینی عذابدن اوز
اورنینه آنلرنی بیرماکی سببلی مشرکر اوشبو طریقہ آرزو ایتارلر لکن
بو اش آنلرغہ هیچه میسر بولماس بره و اورنینه ایکنچی کشی قبول ایتلمهس
(کلاً) قورتولماس اول مشرک عذابدن الله (انها) دستلکده اول نموغ
عذاب (لظی) خالص وتوتونسز اوط بالقونیدر (نزاعه) سوورغوچی و طارتقوچی
بولغانی حالده (للشوی) مشرکلرنک قول و آیاقلرینی یا که باشلرینک تیریسینی
مرویدرکه نموغ اوطینک بالقونی ایکی یوز یللق یولدن مشرکلرنی اوزینه
طارنوب آور مقناطیس تیرینی طارتماق کبی (تدعوا) اوندار نموغ اوطی فصیح
تل برله و اوزینه چافرور (من ادبر) شول کیمه نی کم حلقفه آرقاسینی بیردی
وقبول ایتمه دی (وتولی) هم یوز دوندردی عذابنک فرمانندن (وجمع) دخی جمع
قیلدی دنیا مالینی (فاوعی) بس فاچققرغه طولتوردی اول مالنی و صافلادی
خدای تعالی حقیقی ادا قیلما دی (ان الانسان) درستلکده آدمی (خلق) یارانلمش
بولدی (هلوعاً) حریص بولوب مال جیماقغه هم بخیل و صاران (۱) بولوب (اذا
مسه الشر) هر فاچان ایرشسه اول آدمیگه بر یاوزلق فقیرک و صرغاولق کبی
(جزوعاً) بولدی اول صبرسز جزع و مرید ایتکوچی (واذا مسه الخیر) و هر
فاچان ایرشسه آکا بخشیلق صحتک و بایلق کبی (منوعاً) طیفوچی بولدی اول
اوز نفسینی طاعتدن هم مالینی خدای یولنده نفعه قیلودن و آدمیلر بارچه سی
اوشبو طریقہ یارانولغانلردر (الا المصلین) مگر آنداق نوگلدر نماز اوفوغوچیلر
(الذین هم علی صلاتهم) آندابن نماز اوفوغوچیلرکم آنلر نمازلری اوزره
(دائمون) دائم بولغوچیلردر یعنی هیچ بر شغل آنلرنی نمازدن فالدرماس
(والذین فی اموالهم) هم شول کیمه لدرکم آنلرنک ماللرنده بولغوچیلر (حق
معلوم) بلنمش حق زکوت و صدقه لر کبی (للسائل) صدقه سوراغوچی فقیر اوچون
(والمعروم) هم کشیدن سورامای طورغان محتاج و فقیر کیمه اوچون (والذین
یصدقون) هم شول کیمه لدرکم اشانورلر (بیوم الدین) قیامت کونینک وافع
بولماقینه (والذین هم) دخی شول کیمه لدرکم آنلر (من عذاب ربهم)

(۱) لبا بده منقولدرکه
هلوع قانی طاوینک
آرطنک بر جانورد هر
کون کیچکه قدریدی
صهرانک اوله نلرینی
آشاب بتورور همیدی
دریانک صولرینی اچوب
بتورور کیچ بولفاچ
ایرته گه نرسه آشارمن
ایکان دیوب فایفورور
کوب حسرت چیکار
ایرته بولفاچخه خداینک
حکمی برله اول
صهرالرینه اوله ن برله
طولار کیچکه قدرینه
آنلرنی آشاب بتورور
همیشه حالی شولدر
حق تعالی حریصلکده
آدمنی شول جانوارغه
اوخشاندی.

پروردكارلارنىڭ عذابىدىن (مشفقون) فورفعوچىلاردر (ان عذاب ربهم) درستلىككە پروردكارلارنىڭ عذابى (غير مأمون) ايمىن بولنمىش توڭلىرى يەنى ھېچ كىمگە خدائىنىڭ عذابىدىن ايمىن بولماق درست توڭلىرى (والذین هم) دىخى شول كىمىلەر كىم آنلر (لفروجهم حافظون) اوزلارنىڭ عورتلىرىنى صافلاغۇچىلاردر (الائلی ازواجهم) مگر اوز خانوللىرى اوزرە صافلاماسلار كىم حلالدر (او ما ملكت ايمانهم) يا ايسە شول نرسە اوزرە كىم مالك بولدى آنلرنىڭ قوللىرى يەنى ملك يەمىن برلە مالك بولغان كىنيزەكلرى اوزرە (فانهم) بس درستلىككە اول ايرلار (غير ملومين) ملامت ايتولمىشلار توڭلىرى خانوللىرىدىن هم اوز كىنيزەكلردىن عورتلىرىنى صافلاماويلرى سببلى (فمن ابتهى) بس هر كىم استاسە (ورا ذك) اوشبودن يەنى خاتوندىن هم كىنيزەكلدىن باشقەنى استاسە نصرف انتك اوچون (فاولئك) بس اول گروە (هم العادون) آنلردر آزغونلىقكە چىكىدىن چىققۇچىلار (والذین هم) دىخى شول كىمىلەر كىم آنلر (لامانانهم) اوزلارنىڭ امانتلىرىنە (وعهدهم) هم قىلغان عهدلىرىنە (راعون) رعايت ايتىكۇچىلاردر (والذین هم) دىخى شول كىمىلەر كىم آنلر (بشهادتكم) اوزلارنىڭ گواھلىقلىرى برلە (فائهمون) طورغۇچىلاردر يەنى گواھلىقنى ياشورمىسلار اقامت ايدارلار (والذین هم على صلاتهم) دىخى شول كىمىلەر كىم آنلر نمازلىرى اوزرىنە (يحافظون) محافظت قىلورلار يەنى آدابىنى وشرطلىرىنى رعايە قىلور (۱) اوفورلار (اولئك) اوشبو ذكر ايتولمىش صىقلار برلە صىقلانغۇچى كىمىلەر (فى جنات) جەننەدە آخىرە (مكرمون) حىرمتلى وكرامتلى ايتولمىشلاردر مىنگواك اجر و ثوابلر برلە اوشبو آيت كىمىلەر كىلگاندن صوڭك مشركلار پىغىمىزەز عليە السلامنىڭ تىكراسىنە جىلولوب استىز آ و مسخىرە ايتىدىلار و ايتىدىلار كىم اكر محمدنىڭ اصحابى آخىرەدە جەننە باقىلار يەنە كرونى طمع قىلانورغان بولسەلر بىلر هم شونى طمع ايتەرمىز بىرا كە بىلر دىنبايە آنلردن آرتوغرافىز آخىرەدە هم آرتق بولورمىز دىدىلار آيت كىلدى كىم (فمال الذین كفروا) بس نى نرسەدر ايمان كىلتورمىگان كىمىلەرگە و مشركلارگە (قبلك) سىنىڭ تىكرانگە (مطعمين) آشوغوب كىلگۇچىلاردر آنلر (عن اليمين) اولك ياقىدىن (وعن الشمال) هم صول ياقىدىن (عزین) گروە گروە بولوب (ايطمع) ايا طمع قىلورمىز و ايمىد ايتەرمىز (كل امرئ منجم) هر بىر اير اول مشركلردن (ان يدخل) اوزىنىڭ كىرمە كىنى (جنة نعيم) نعمت اياسى بولغان جەننەگە يەنى اول مشركلار ايمان كىلتورماينچە و ايزگۇ عمل قىلماينچە جەننەگە كىمى كچى بولالمىز

اوشبو آيتنىڭ اولندە هم آخىرەدە نمازنى تىكرار ذكر ايلەمەكى نمازنىڭ باشقە عبادتلىرگە قاراغاندا افضل و اشرف بولماق يەنە دىلىلدر بعضىلر اولگى سندن مراد فرض نمازلىر و صوڭقىسى نفل نمازلىرىدە دىورلر.

(كَلَّا) آنداق توگلدىر مشركلر چىنكە كرمەسلر (اَنَا خَلَقْنَاهُمْ) درستلكدە بىز باراندق آنلرنى (مَا يَعْلَمُونَ) شول نرسەدن كىم بلورلر آنلر اوزلرى يعنى مردار بولغان مىنى صوندىن باراندق بس آنلر اوزلرىنى ايمان برلە پاكلەمەينچە وىضەر هم شرك نجاستلرىنى كېتەرمەينچە چىنكە كروگە مستحق بولماسلر (فَلَا) بس اول مشركلر ايتكايچە توگلدىر (اَفَسْم) قىسم ياد قىلورمن (رَبِّ الْمَشَارِقِ) مشرقلرنىڭ پروردكارى برلە (وَالْمَغَارِبِ) هم مغربلرنىڭ پروردكارى برلە (اَنَا لِقَادِرُونَ) درستلكدە بىز قادىرمىز و كوچمىز يتەر (عَلَىٰ اَنْ نَّبَدَلَ) شونىڭ اوزرىنە كىم آلدىرساق (خَيْرًا مِنْهُمْ) اول مشركلردىن ايز گورەكنى يعنى آنلرنى هلاك ايتوب آنلرنىڭ اوزرىنە آنلردىن خىش پىراق بولغان و فرمانغە اطاعت ايتكوچى بولغان خلقنى كىلتورمە ككە كوچمىز يتەر (وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ) هم توگلمىز بىز سىبقت ايتولمىشلر يعنى ھىچ كىم بىزدىن اوڭا آلماس و حكىمىمىز بولماي قالماس (فَنَرِيهِمْ) بس قوبىل سىن اى محمد عليه السلام اول مشركلرنى و آنلردىن كىچىكل (بَخُوضًا) تا كىم كىر شىسونلر آنلر اوزلرىنىڭ باطللىقلىرىنە (وَيَتَعَبُوا) هم اويناسونلر آنلر يعنى غافللىك برلە دىنيا آرپىتىدىن يوكورسونلر و مشغول بولسونلر (حَتَّىٰ يُلَاقُوا) تا كىم يولوققانلرىنە چە (يَوْمَهُمُ الَّذِى) شوندا بىن كونلرىنە كىم (يُوْعَدُونَ) وعدە ايتولورلر آنلر اول كونگە يولوققان بىرلە اول كون بىر صوغشى كونىدىر يا كە قىيامتىر بو آيتنىڭ حكىمى

قتال آيتى برلە منسوختىر (يَوْمَ يَخْرُجُونَ) شول كوندە كىم چىقارلر آنلر (مِنَ الْاَجْدَاثِ) قىرلردىن (سِرَاعًا) آشقانلرى حالە اسرافىل عليه السلام سارى (كَانَهُمْ) ئويبا كە آنلر (اِلَىٰ نَصَبٍ) تىكولمىش علملر سارى (يَوْفُوزُونَ) آشوغوب بارورلر يعنى تىناك كىم صوغشى وقتىندە طارالغان لشكرلر اوزلرىنىڭ علملرىنى تىكولگان كورگىچ ھەللىرى شول علم يانېنە يوكرو شوب بارورلر بونلر هم شونىڭ كىبى يوكورشورلر (خَاشِعَةً) توبانچىلىك ايتكوچى هم خور و ذليل بولغانى حالە (اَبْصَارَهُمْ) آنلرنىڭ كوزلىرى يعنى كوزلرىنىڭ ابللىرى اوزلرىنى خور طونوب باشلرىنى توبان سالوب بارورلر (تَرَهُمُ) قاپلار آنلرنى (ذُلَّةً) خورلىق و ذليللىك (ذَلِكَ) و شوبدر (اَلْيَوْمِ الَّذِى) آندا بىن كون كىم (يُوْعَدُونَ) وعدە ايتولور بولدىلر اول مشركلر دىيادە وقتلىرىندە اول كوننىڭ واقع بولماق بىرلە.

﴿ ۲۹ ﴾ سورة نوح مكية وهي ثمان وعشرون آية ﴿ ۲۸ ﴾

﴿ ۷۰ ﴾ نوحی سورہ نوح سورہ سی مکہدہ نازلدر ۲۸ آیتدر ﴿ ۲۸ ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(اِنَّا ارسلنا نوحًا) درستلكده بز بياردك نوح پيغمبرنى (الى قومہ) آنك قومى
 صارى كم قابيل اولادى ابديلر (ان اندر قومك) شويله ديوب كم فورقتل سين
 اى نوح اوز قومكنى عذابدن (من قبل ان ياتيتهم) كيلمه كندن الكارى آنلرغه
 (عذاب اليم) رفتكوجى بر عذاب كم طوفاندر يا كه آخرت عذايددر (قال)
 ايتدى نوح عليه السلام اوزينك قومينه (يا قوم) اى مينم قوميم (انى لكم)
 درستلكده مين سز لرگه (نذير مبین) بر آشكارا فورقتقوجى وحق دينگه
 اوندا گوچيمين هم سز لرگه ايرشدرورمن (ان اعبدوا الله) شونى كم عبادت قیلکز
 سز خدای تعالى گه و آنى بر بلكز (واتقوه) هم فورقكز آنك عذابندن (واطيعون)
 دخی اطامت قیلکز و بوى صونكز ميكا (يفر لكم) تاكم يارلقار خدای تعالى
 سز لرگه (من ذنوبكم) گناهلر كز دن بعضيسينى يعنى ايمان كيلتورمه ككز دن
 الكارى قيلغان گناهلر كز نى يارلقار (ويؤخركم) هم كچهكدرور سز نى يعنى
 دنياده ترك فالدرور (الى اجل مسمى) اطالتمش بر مدتكه چه (ان اجل الله)
 درستلكده خدای تعالى نك تقدير قيلغان مدتى (اذا جاءه) هر قاچان كيلسه ويتسه
 (لا يؤخر) كچهكدرلمش بولماس ومهلت بيرلمهس (لو كنتم) اگر بولسا كز سز
 (تعلمون) بلورسز مرويدركم نوح عليه السلام قومينى توقز يوز ايللى بل دهوت
 قيلدى وآنلر جهالت وعنادلر نده دائم بولوب هميشه آنى رفتور ابديلر تاكم
 نوح عليه السلام غايت طارلانوب آنلر نك جفالرينه طاقتسز بولدى (قال) ايتدى
 حضرت نوح خدای تعالى گه نياز قيلوب (رب) اى مينم پروردكاريم (انى دعوت
 قومى) درستلكده مين اوندادم اوز قومينى سينك عبادتكنا (ليلا ونهارا) كچهده
 وكوندزده يعنى هميشه دعوت ابلدم (فلم يزدهم) بس آرندرمادى آنلرغه (دعائى)
 مينم آنلرنى اوندامه كم ودعوتيم (الا فرارا) مگر ايمانندن وطاعتندن قاچونيفنه
 آرندردى يعنى مين دعوت ايتكان صايون آنلر كفر وعنادلرينى آرندرديلر
 (وانى) هم درستلكده مين (كلما دعوتهم) هر دعوت ايتكانم زمانده آنلرنى توحيد
 وعبادتكه (لتغفر لهم) تاكم سينك يارلقاماكك ومغفرت ايتمه كك اوچون آنلرغه

اگر دعوتنی قبول ایلسه لر (جَعَلُوا) قیلدیلر آنلر (أَصَابِعَهُمْ) بارماقلرینی (فی اذانهم) قولالرنده یعنی مینم سوزمنی ایشتمه س اوچون بارماقلرینی قولالرنده قویدیلر (وَاسْتَفْسُوا) هم باشلرینه فایلا دیلر آنلر (ثِيَابِهِمْ) کیمولرینی تا کم میگا کوزلری نوشمه سون اوچون (وَاصْرُوا) دخی ثابت بولدیلر آنلر کفر وشرکرنده (وَاسْتَكْبَرُوا) هم باش طارندیلر آنلر میگا ایارودن (استکبارًا) الوغ باش طارنماق (ثُمَّ آتَىٰ) صکره درستلکده مین آنلر کفر و عنادلرنده دائم و ثابت بولسه لرده (دَعْوَتِهِمْ) دعوت ایتدم آنلرنی حق دینگه (جَهَارًا) آشکارا (ثُمَّ آتَىٰ) صکره درستلکده مین (أَعْلَنَتْ لَهُمْ) آشکارا قیلدم آنلرنک بعضلرینه و تقرب تکرار اوندادم (وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ) هم یاشرن قیلدم دعوتنی آنلرنک بعضلرینه (أَسْرَارًا) یاشرن قیلماق یعنی بعضلرینی اولانده آفرنگه ایتوب اوندادم یعنی هر طریقه آنلرنی حق بولغه اوندادم (فَقُلْتُ) بس ایتدم مین آنلرغه (استغفروا) یارلقاماق استه کزلر (رَبِّكُمْ) پروردکار کزدن و کفردن توبه قیلکزلر (أَنَّهُ) درستلکده خدای تعالی (كُنْ غَفَّارًا) بولغوچیدر یارلقاغوچی کفردن توبه ایتکانلرنک گناهلرینی وهر فایچان سزلر کفر وشرکدن توبه قیلسا کز (بِرِّسْلِ السَّمَاءِ) بیارور خدای تعالی بغمور بو اوطنینی (عَلَيْكُمْ) سزلرنک اوزر کزگه (مَدْرَارًا) طوناش یعنی برسی آرطندن برسینی بیارور (وَيَمُدُّكُمْ) هم مدد بیورور سزلرگه (بِأَمْوَالٍ) ماللر برله (وَبَنِينَ) دخی اوغللر برله یعنی مالکزنی و اوغللر کزنی کوب قیلور (وَيَجْعَلُ لَكُمْ) هم قیلور و بیورور خدای سزلرگه (جَنَاتٍ) یمشلی باقچه لرنی (وَيَجْعَلُ لَكُمْ) دخی قیلور سزنک اوچون (أَنْهَارًا) صولی بلغه لرنی (مَا لَكُمْ) نی نرسه در سزلرگه کم سزلر (لَا تَرْجُونَ) امید طونماسسز یعنی طانوماسسز (لِلَّهِ وَقَارًا) خدای تعالی نك، عظمت والوغلقینی یعنی خداینک عظمتینی اعتقاد ایتمه سسز تا کم آندن نورقور ایدکز و فرمانینه خلالق قیلما س ایدکز نی سبیدر کم سز خدایدن نورقباسسز (وَقَدْ خَلَقْكُمْ) و حالانکه یارانندی خدای سزلرنی (أَطْوَارًا) نورلی نورلی و مختلف ایتوب خلقتهم خلقهم (أَلَمْ تَرَوْا) ایبا کورمه سسز موشونی کم (كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ) نیچک یارانندی خدای تعالی (سَبْعَ سَمَاوَاتٍ) بدی کولکرنی (طَبَاقًا) قات قات ایتوب (وَجَعَلَ الْقَمَرَ) هم قیلدی آبنی (فِيهِنَّ) اول کولکرنک برسی اچنک (نُورًا) بر نور و باقطبلیق (وَجَعَلَ الشَّمْسُ) دخی قیلدی فویاشنی (سَرَاجًا) بیر اهلی اوچون چراغ و قارانقولقنی کینارگوچی (وَاللَّهُ أَنْتَبِكُمْ) و خدای تعالی اوسدردی

سزنى يعنى اصلكز آدمنى (من الأرض) بيردن (نباتا) اوسدركم يعنى آنا كز
 آدمنى طوفراقدن ياراندى (ثم يعيدكم فيها) سوكره بيه فايثارور خدای سزلىرى
 بيرگه و طوفراقفه اولگانكزىدن سوكت (ويغز جكم) هم چقارور سزلىرى ترگزوب
 قىرلر كز دن (اخراجا) چقارماق حساب و جزاء اوچون (والله جعل) هم خدای تعالى
 قىلدى (لكم الأرض) سزنىك اوچون بيرى (بساطا) نوشه لمش نرسه كم آنك
 اوستنده سزلىر قرار قىلورسز (لنسلكنوا) تا كم سلوك قىلورسز و يورورسز
 (منها) اول بيردن (سبلا فجاجا) آچق و ايركن بولغوچى بوللرده نوح عليه السلام
 قومينه اوشبو نصيحتلرى قىلغاندن سوكت قومينك كچكلىرى و عوام خلقى بر آز
 فكرگه قالسهرده اولوغلىرى آنلرى اغوا قىلوب بيه اولگىين هم عناد و جفالرىنى
 آرتىردىلر (قال نوح) ايتدى حضرت نوح خدای تعالى گه مناجات قىلوب (رب)
 اى مينم ربيم (انهم عصوني) درستلكده آنلر يعنى قومك عوامى و كچكلىرى
 عاصى بولدىلر و قارشىدىلر ميكا (واتبعوا) هم ايهردىلر آنلر (من لم يزد)
 شول كمسه گه كم آرتىرمه دى آكنا (ماله) آنك مالى (وولده) هم بالاسى (الاخسارا)
 مگر زبان و خسراننى آرتىردى يعنى مينم فرمانيه ايارمه يوب اولزلىرىك اولوغلىرىنه
 و بايلىق برله مفرور بولغانلرىنه ايهردىلر (ومكروا) هم مكر قىلدىلر قومك
 اولوغلىرى (مكرا كبارا) اولوغ بولغوچى مكرنى يعنى مكر و حيله برله
 آلدالاب عوام خلقىنى اولزلىرىنه ايهرتدىلر (وقالوا) هم ايتدىلر قومك اولوغلىرى
 كچكلىرىنه (لاتدرن) قويمى كز (الهنكم) اوز معبودلر كزگه طابونونى (ولاندرن)
 هم قويمه كز سز (ودا) و د اسملى پونقه طابونونى اول و د آدمى صورتنده ياصلغان
 بر پوط ايدى (ولاسواعا) هم سواعنى قويمه كز سواع بر خانون صورتنده بولغان
 پوط ايدى (ولايغوث) دخى يغوئكه عبادت قىلونى قويمه كز يغوئ بر پوط ايدى
 آرسلان صورتنده (ويعوق) هم يعوقنى قويمه كز كم آط صورتنده ياصلمش بر
 پوطلر (ونسرا) دخى نسرگه طابونونى قويمه كز نسر هم بر پوطلك اسيدىر آدم
 عليه السلام زمانندن نوح عليه السلام زمانينه قدر بولغان پونقه طابونوچيلر
 اوشبو بش پونتنى بيك الوغلاب آنلرغه طابونورلر ايدى طوفانندن سوكت ايليس
 اول پونلرىنى بير آستندن چقاروب عرب مشركلىرى آراسينه كىلتوردى بش
 پونتنى عربنك بش قىيلسى اختيار قىلوب هر قىيله برار پونقه طابوندىلر القصة
 نوح عليه السلام بيه مناجات قىلوب ايتدى (وقد اضلوا) و تحقيق آزدردىلر
 قومك اولوغلىرى اوشبو پونلر برله (كثيرا) كىوب كشىلرىنى (ولانزد الظالمين)

و آرتدر ماغل سین ظلمتی ایتکو چیلرگه (الْأَضْلَالَا) مگر هلا کلاک و عذابنی آرتدرغل
 (مِمَّا خَطَبْتُمْ) اوزلرینک گناهلری سیندن نوح قومی (أَغْرَقُوا) غرق ایتولمش
 بولدیلر طوفانغه (فَادْخَلُوا نَارًا) بس کرگزولمش بولدیلر آنلر اوطغه یعنی
 قهرلنده اوط عذابینه مبتلا بولدیلر (فَلَمْ يَجِدُوا) بس طاهمادیلر آنلر (لَيْمًا)
 اوزلری اوچون (مَنْ دُونِ اللَّهِ) خدای تعالی گه باشقه دن (أَنْصَارًا) یاردم ایتکو چیلرنی
 یعنی اول معبود ایتوب طوتقان پوتلری آنلرغه هیچ یاردم ایتمه دی و آنلرنی
 عذابدن فوتقارمه دی (وَقَالَ نُوحٌ) و ایتدی نوح علیه السلام خدای تعالی گه
 مناجات قیلوب (رَبِّ لَاتَدْرُ) ای مینم ربیم سین فوبماغل و فالدرماغل (عَلَى الْأَرْضِ)
 بیر یوزنده (مِنَ الْكَافِرِينَ) ایمان کیتلورمه گان کیمسه لردن (دِيَارًا) هیچ بر دور
 ایتکوچینی یعنی کفر اهلندن بر کیمسه نی فالدرماغل همه لرینی ملاک ایتکل
 (أَنْتَ) درسلیکده سین ای مینم ربیم (أَنْ تَدْرَهُمْ) ا گر ترک فالدرساک آنلرنی
 (يُضِلُّوا) آزدورولر آنلر (عِبَادِكَ) سینک بئتلرکنی (وَلَا يَلِدُوا) هم طوغدرماسلر
 آنلر (الْأَفْجَارَ كَفَارًا) مگر شکرانه سز بولفوجی فسق و فجور ایتکوچی کیمسه نیکنه
 طوغدرولر یعنی آنلردن طوغان بالالر هم اوسوب یتکلاچ آنلرنک اوزلری کی
 مشرک و فاسق بولولر (رَبِّ اغْفِرْ لِي) ای مینم پروردکارم یارلقاغل سین مینی
 (وَلِوَالِدَيَّ) هم مینم آتامنی و آتامنی یارلقاغل (وَلَمَنْ دَخَلَ بَيْتِي) دخی شول
 کیمسه نی یارلقاغل کم کردی اول مینم ابومگه یا که کیمه گه کردی (مُؤْمِنًا) ایمان
 کیتلورگوچی بولغانی حالده (وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ) هم یارلقاغل سین مؤمن
 ابرلرنی و مؤمنه خانولرنی کم براد محمد علیه السلام ایتلریدر دیمشلر (وَلَا تَزِدِ
 الظَّالِمِينَ) دخی آرتدر ماغل سین ظلم ایتکوچیلرگه یعنی مشرکلرگه (الْأَنْبَارًا)
 مگر هلا کتنی و قاطی عذابنی آرتدرغل.

﴿ سورة الجن مکیه وهی ثمان وعشرون آیه ﴾

﴿ ۷۱ نوحی سورہ جن سورہسی مکده نازلدر ۲۸ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

موندن مقدم ذکر ایتولمش ایدی کم پر بیلردن بر جماعت بطن نخله دیگان
 بیرده پیغمبرمز علیه السلام حضورینه کیاوب ایمان کیتلورگانلر هم قرآن طکلاغانلر
 ایدی اول پر بیلر اوزلرینک قوم و قبیللری یاننه قایتوب محمد علیه السلام حقند

ہم قرآن طوغر بسندہ مدح لہب کوب سوزلر سویلہ دبلر حق تعالیٰ اوشبو سورہدہ
 آندن خبر بیروب بیوردی (قُلْ) اینکل سین ای محمد علیہ السلام (اوسی الی) وحی
 اینولمش بولدی میکا (انہ استمع) شولکم ایشندیلر و طنگلادیلر قرآنی بطن
 نخلہدہ (نفر) برگروہ (من الجن) جن طائفہ سندن نفر دیوب اوچ برلہ اون
 آراسینہ اینولور بس اول قرآن طنگلاغان پریلر اوچدن آرتق و اوندن کم
 بولورلر (فقالوا) بس ایندیلر اول پریلر اوز قوملری آراسینہ فایتقاچ ای
 بز نك قومز (انا سمعنا) درستلکده بز ایشندک (قرانا عجباً) ہر عجب قرآنی
 یعنی شوند این کلامنی ایشندک کم آدمی اینکان سوزگہ ہیچہ اوخشاماس
 (بییدی) کوندرور اول قرآن (الی الی شد) صواب و طوغر بلیق صاری
 (فامنا به) بس ایمان کیلتوردک بز اول قرآنفہ (ولن نشرك) و هر گیز شرک
 کیلتورماسمز بز (برینا) پروردگار مزگہ یعنی خدایفہ شریک اینوب نونماسمز
 (احدا) ہیچ برا گونی (وانہ تعالیٰ) و درستلکده اول کم بیوک و اولوغدر
 (جدربنا) پروردگار مز نك ملکی پاکہ منزہدر آنک عظمتی بارجه عیب و نقصاندن
 (ما اتخذ) تونمادی اول (صاحبہ) ہر خانوننی نتاک کم بنی ملیح قبیلہلری گمان
 قیلورلر (ولاولدا) دخی تونمادی اول میچ بر بالانی نتاک کم یهود و نصارا خلقی
 اعتقاد قیلورلر (وانہ کان یقول) ہم درستلکده شأن بودر کم اینور بولدی
 (سفینا) بزلرنک احمق و نادانہز یعنی ابلیس ایندی (علی اللہ) اللہ تعالیٰ اوزرہ
 (شططا) حلقندن براف بولغان اولچاوسز یعنی خداینک خانونی وبالاسی باردر
 دیدی (وانا ظننا) دخی درستلکده ہر گمان قیلدی (ان لن نقول الا نس) شویلہ
 دیوب کم هر گز اینتہسلر آدمیلر (والجن) ہم پریلر (علی اللہ) اللہ تعالیٰ اوزرہ
 (کذبا) بالغانی یعنی خدای تعالیٰ توغروسندہ ہیچ کم بالغان اینتہس دیوب
 گمان ایندک شول سبیلی سفیمز یعنی ابلیس اینکان سوزگہ اشانوب یوردک ایندی
 قرآنی ایشنکلاچ بلدک کم آنک سوزلری بالغان اینکان (وانہ کان) ہم درستلکده کم
 بولدی (رجال) ایرلر (من الانس) آدمیلردن بعضی پیرلرہ (یعوذون) صفور
 بولدیلر (برجال من الجن) جنلردن بولغوجی ایرلرگہ یعنی عرب مشرک لرنک
 عادتلری شول ایدی کم هر قاچان ہر فورقہلی بیرگہ کیلسہلر اینور ایدیلر اوشبو
 وادی دەگی پریلرنک شرنندن آنلرنک سیدلرینہ صفور من اول مینی صافلاسون
 ہم شول سوزنی اینتہک برلہ کشی پریلر شرنندن سلامت قالور دیوب اعتقاد

قیلور لر ایدی (فَزَادُوهُمْ) بس آرتتیردی لر آدمیلر پر یلر گه اوشبو صفیافلری
 سبیلی (رَهَقًا) نکبر لکنی و باش طارتونی یعنی پر یلر آدمیلردن مذکور سوزنی
 ایشتمکچ آدمیلر بزدن قورقار و بزگه صفیلر دیوب اولوغلان دیلر و تکبر لک
 ایتدی لر (وَأَنَّهُمْ) دخی درستلکده کم اول آدمیلر (ظَنُّوا) گمان قیلدی لر یعنی
 مشرک لر گمان قیلدی لر آدمیلردن (كَمَا ظَنَنْتُمْ) تناک کم سر لر گمان ایتدی لر ای
 پر یلر (أَن لَّنْ يَبْعَثَ اللَّهُ) شویله دیوب کم فوبارماس خدای تعالی وترگزماس
 (أَحَدًا) هیچ برا گونی اولگانیدن صو ک حساب و جزا اوچون (وَأَنَا) هم
 درستلکده بز لر (لَمَسْنَا السَّمَاءَ) مس قیلدی کونکی یعنی فرشته لر سوزینی
 طکلماقی اوچون یوقاری مندی و کوزک اچینه کرمهچی بولدی (فَوَجَدْنَاهَا)
 بس طاقدی بز کونکی (مَلَّتْ) طولترلمش (حَرَسًا شَدِيدًا) قوتلی و کوچلی بولغوی
 صاقیلر برا فرشته لر بر له طولترلمش کم آنلر پر یلر نی کوککه چقماقندن طیارلر
 (وَشَهَبًا) هم طولترلمش باطرغوی بولدی لر بر له کم شیطانلر غه آطولور لر
 (وَأَنَا كَمَا نَقَعْتُ) هم درستلکده بز لر اولتورور بولدی (مِنَهَا) اول کوکن
 (مَقَاعِدَ) اولتورا تورغان اورنلر غه (لِلسَّمْعِ) کوکده گی غبرلر نی ایشتمک اوچون
 یعنی محمد علیه السلامک مبعوث بولماقندن الگاری کوککه چوب طکلاب
 اولتورور ایدک (فَهَوَّ يَسْتَمِعُ الْآنَ) بس جنلردن کم طکلار و ایشتمه کنی استر
 اوشبو وقتده (بَعْدَ لَه) طیار اول اوزی اوچون (شَهَابًا رَصَدًا) آنی بیاتدرماق
 اوچون حاضر بولوب تورغوی بولدی نی و اوط کیسه کینی (وَأَنَّا لَأَنْدَرِي) هم درستلکده
 بز جن طائفه سی بلمه سمز (أَشْرًا) ایا یاوزلق و بیانلقمو (أُرِيدُ) اراده ایتولمش
 بولغاندر و تقدیر قیلنغاندر (بِهِنَّ فِي الْأَرْضِ) بیرده کی کمه لر گه یعنی آدمیلر گه
 (أَمْ أَرَادَ بِهِمْ) یا ایسه اراده قیلغان و تله گان در و آنلر غه (رَبِّهِمْ) آنلر ناک
 پروردکاری (رَشَدًا) خیر و صلاحنی یعنی خدای نی نرسه تقدیر ایتکانینی
 و کیله چکده گی اشلر نی بز لر بلمه سمز تنه کم آدمیلر بلمه سلر (وَأَنَا) دخی
 درستلکده بز لر (مِنَّا الصَّالِحُونَ) بز ناک جنسمزدن باردر ایند گولر متقیلر (وَمِنَّا)
 هم بز لردن باردر (دُونَ ذَلِكَ) اوشبو دن توبانرک بولغویلر یعنی اورطادر چه ده
 گیلر (كُنَّا) بز لر بولدی (طَرَأْتُ نَدَا) مختلف و توری توری بوللر و منهلر
 ایلر ی (وَأَنَا ظَنُّنَا) دخی درستلکده بز گمان ایتدی یعنی بلدک (أَن لَّنْ نَعْجِزَ
 اللَّهُ) شویله دیوب کم عاجز قیلا آلماسه بز خدای تعالی نی هر اورنک بولساقه (فِي الْأَرْضِ)

بیرده یعنی خدای بزرگه بر اش قیلونی نلہسه البتہ فیلور (وَلَنْ نَجْزِيَهُمْ
 عَاجِزًا فَيَلَا أَلْمَاسَ أَنْ يَبْرُكَ) چیتلرینہ فاجماق برلہ یعنی بر اورندہ
 تورب ہم عاجز قیلا آلماسمز فاجوب کیتو برلہ ہم عاجز ایتہ آلماسمز (وَأَنَا)
 ودرستلکده بز (لَمَّا سَمِعْنَا النَّادِيَ) ایشکانمز زمانده هدايتکده سبب بولغان
 قرآنی (أَمَّا بَعْضُ) ایمان کیتوردک ہم ایشاندق آکما (فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ) بس
 هرگم ایمان کیتورسه پروردکارینہ (فَلَا يَخَافُ) بس فورقباس اول کسمسه
 (بَعْضًا) جزآنک نقصانندن یعنی آکما اجرکامل بیرلور (وَلَا رَهَقًا) دخی فورقباس
 خور بولودن یعنی هیچده خور بولماس (وَأَنَا) ہم درستلکده بزلر (مِنَّا الْمُسْلِمُونَ)
 بزلردن باردر مسلمانلر ومحمد علیہ السلامه ایمان کیتورگانلر (وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ)
 ہم بزلردن باردر اوز نفسلرینہ ظلم ایتکوچیلر کفر وشرکلری سببلی (فَمَنْ أَسْلَمَ)
 بس هرگم بوی صونسه خدایک فرمانینہ (فَأُولَئِكَ) بس اول گروه (تَعَرَّوْا) قصد
 قیلدیلر ویونالدیلر (رَشَدًا) توغری بولغه (وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ) وائما اوزلرینہ
 ظلم ایتکوچیلر وایمان کیتورمهگانلر (فَكَانُوا) بس بولورلر آنلر آخرنده
 (لِجَهَنَّمَ) توغ اوطنینہ (حَطَبًا) اوطون کم آنلر برلہ توغنی باندورلر (وَأَنْ لَّوِ
 اسْتَقَامُوا) دخی وحی ایتولدی میکا شولکم اگر استقامت ایلسهلر مکه اهلی
 (عَلَى الطَّرِيقَةِ) توغری بول اوزرنده یعنی ایمان کیتورسهلر (لَأَسْقِيَنَّاهُمْ) البتہ
 صوغارورمز آنلرنی وآنلرغه بیرورمز (مَاءً غَدَقًا) کوب صوتی یعنی قسطلق
 وآپلقنی آنلردن کیتارورمز وبعهور یاغدرورمز ہم معشیتلرینی کیک قیلورمز
 (لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ) تاکم صنماقمز اوچون آنلرنی اول معشیت وترکلکده کم
 نعمتنک شکرانه سینی نیچک ادا فیلورلر (وَمَنْ يَعْزُضْ) وهرکم اعراض
 قیلسه (عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ) پروردکارینی یاد فیلودن وشکرانه ایتباسه (یسلکه)
 کرگزور خدای تعالی آنی (عَذَابًا صَعَدًا) فاطی بولفوجی عذابقه کم آنده هیج
 راحت بولماس (وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ) ودخی میکا وحی ایتولدی شویلہ دیوب کم
 مسجدلر خدای تعالی گه مخصوصدر (فَلَا تَدْعُوا) بس اوندمه گز وعبادت
 ایتمه گز (مَعَ اللَّهِ) الله تعالی برلہ (أَحَدًا) هیج برهوه بوآورنک مسجدلردن مراد
 بیر یوزبنک بارچه سیدر یعنی هیج بیرده خدایدن باشقهغه عبادت قیلما گز (وَأَنَّهُ)
 ودرستلکده کم (لَمَّا قَامَ) تورغانی زمانده (عَبْدُ اللَّهِ) خدایک بندہ سی یعنی محمد
 علیه السلام بطن نخلده (بَدَعُوهُ) دعا فیلور خدای تعالی گه ونماز اوفور ہم

پر یلر آنک قرآن اوفوغسانینی ایشتورلر شول وقتده (کادوا بکونون) یقین
 ایدیلرکم بولسهلر اول پر یلر (علیه) محمد علیه السلام اوزرینه (لبدًا)
 سیکر گوجیلر غایت شوقلرندن (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه
 (انما ادعوا) موندن باشقه نوگلدرکم مین اوندهرمن وعبادت فیلورمن (ربی)
 اوزمنک پروردکار معنه (وَلَا أُشْرِكُ بِهِ) هم شریک ایتوب نوتماسمن آکا (احدًا)
 هیچ برهونی (قُلْ) ایتکل سین (اِنِّي لَا اَمْلِكُ) درستلکه مین مالک بولماسمن وقادر
 نوگلمن (اَکُم) سزنگ اوچون (ضَرًّا) بر ضررنی کیتهر وگه (وَلَا رَشْدًا) دخی
 قادر نوگلمن بر غیر وصلاحنی کیلتورمه کگه بلکه همه اش خدایدندر مین
 بر عاجز بندهمن (قُلْ) ایتکل سین بنه (اِنِّي) درستلکه مین (لَنْ یجیرنی) اوز
 پناهینه آلماس و صافلاماس مینی (من الله) خداینک عذابندن (احد) هیچ برکمه
 یعنی اگر خدای تعالی مینی عذاب ایتمه کنی نلسه هیچ کم مینی آنک عذابندن
 فوتقارا آلماس (وَلَنْ اجد) هم مین طابماسمن هرگیز (من دونه) اول خدای
 تعالی دن باشقه (ملتحدًا) بر صفتناچق اورننی (الابلاغًا من الله) لکن مین ابرشدرمه ک
 ابرشدرورمن سزلرگه خدای تعالی فاشندن (ورسالاته) هم آنک پیغاملرینی
 وایتکلن وحی وفرمانلرینی سزلرگه کیلتورورمن (ومن بعض الله) وهرکم عاصی
 بولسه و فارشسه خداینک فرمانینه (ورسوله) هم فارشسه آنک رسولینک فرمانینه
 (فان له) بس درستلکه اول کیمسه گه بولفوجیلر (نار جهنم) نوغ اولی
 آخرنده (خالدين فيها) منگو فالفوجیلر بولفانلری حالده اول اولده (ابدًا)
 همیشه و اوشبو دنیاده مشرکلر سینی ضعیف و عاجز کورورلر و سیکنا اطاعت
 ایتمهسلر (حتى اذا رآوا) تاکم هر فایجان کورسهلر اول مشرکلر (ما یوعنون)
 شول نرسهنی کم وعده ایتولمش بولورلر آنلر اول نرسه برله یعنی آخرننی
 کورسهلر (فسیعلمون) بس تیزدرکم بلورلر آنلر وعده ایتولمش عذابنی
 کورگاج (من اضعف) کم ضعیفه کدر (ناصرًا) یاردم بیرگوجی جهنندن (واقفل
 عددًا) هم کم آزاراندر عدد و صان بوزندن یعنی کم کوچلی و کم ضعیف اید کی
 شول وقتده معلوم بولور مشرکلر بو آیتنی ایشتنکاج ایتدیلر بو وعده ایتولمش
 نرسه فایجان بولور آیت کیلدی کم (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام آنلرغه
 (ان ادری) مین بلماسمن (اقرب) ایا یقیندرمو (ما نوعنون) شول نرسه کم

سزلىر وعده ايتلورسز آنك برله يعنى سزلىرگه كېلچك عذاب يقيندروم (آم
يَجْعَلُ لَهُ) يا ايسه مقرر قىلغاندروم آنك اوچون (رَبِّ) مېنىم رېم (آمدًا) بر
اوزاق زماننى يعنى كېلىمە كى پراقتروم مېن بېلەسېن (عالم الغيب) اول خدای
تعالى در غيب وياشرون اشلىرى بىلگوجى (فلا يظن) بس آشكاره قىلماس ومطلع
أبليس (على غيبه) اوزر عليينه مخصوص بولغان غيب وياشرون اشكه (أحدًا)
هيچ برهونى (الأ من ارتضى) مگر شول كەسەنى گنە كم راضى بولدى آندىن
وآنى مقبول ايتدى (من رسول) اوزىنىك رسولدىن يعنى اگر اوزى نەسە
اوزىنىك پېغمبىرىنە غيب عليينىك بعضىبىنى بلدىرور تاكم اول اش پېغمبىرىنىك
معجزەسى بولور (فأنه) بس درستلكتە اول (يسلك) كرگزور خدای تعالى
يعنى قىلور (من بين يديه) اول مقبول بولغوجى رسولنىك آلدندن (ومن خلفه)
هم آرطندن (رسدا) صاقچىلىرى فرشتهلردن تاكم اول رسولنى هر بر آقتىن
صافلارلر (ليعلم) تاكم بلسون اوچون اول رسول (أن قد أبلفوا) شونى كم
تحقيق ايرشدرديلر وحى كېلىتورگوجى فرشتهلر (رسالات ربهم) پروردكارلرىنىك
بېەرگان وحى وفرمانلرىنى هيچ بر اوزگارنماينچە (وأحاط) هم احاطە قىلغاندىر
خدای تعالى نىك علمى (بما لديهم) اول فرشتهلرنىك قاشىندە بولغان نرسەلرنى
(وأحصى كل شىء) دى صايدى خدای تعالى بارچە نرسەنى (عدداً) عددوصان
يوزىدىن يعنى مخلوقاتدىن هيچ بر نرسەنىك حسابى وصانى آنگا بەشرون
توگلدىر بارچەسېنى بتلور.

﴿ سورة المزمل مكية وحى عشرون آية ﴾

﴿ ۷۲ نھى سورھ مزل سورھسى مكەدە نازلدر ۲۰ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرويدىرگه رسول اكرم صلى الله عليه وسلم حضرتى ياڭا پېغمبىرىك كېلگان
وقتلردە بر كليم برله اوزىنى نھام چولقاپ واورنوب نماز اوقور ايدى حق
تعالى بيوردى كم (يا أيها المزمل) اى اوزىنى پالاس وجايبە برله چولغانغوجى
واورنىكوجى پېغمبىر ياكە اى پېغمبىرىك يوگىنى بوكلە گوجى (قم الليل) تورغل
كېچەدە يعنى اوياغ توروب نماز اوقوغل (الليل) مگر كېچەنىك بر آرنەغنى
اسلامنىك ابتداسندە كېچە اوياغ نورماق فرض ايدى لكن مقدارندە كشى

اختيارلى ايدى اوچ تورلى مقدارنىڭ فايوسىنى اختيار قىلسەدە درست ايدى
 اول اوچ مقدار اوڭبولدرىم بىرور (نصفه) كىچەنك يارطىسىنى اويباغ
 توروب عبادت برله اونكارگل (اوانقس منه قىللا) يا ايسه كىموتىكل يارطى
 كىچەدن بر آزغنه يعنى كىچنك يارطىسىدىن آزارغىنى اوچ اولوشىدىن بر اولوشىنى
 عبادت برله اونكارگل (اوزد علبه) يا ايسه آرنىرغل كىچەنك يارطىسى
 اوزرىنە يعنى يارطىسىدىن كوتبره گىنى اويباغ نورغل كم كىچنك اوچ اولوشىدىن
 ايكى اولوشى بولور (ورتل القران) هم تانى برله وكامه لرىنى آيروب آچق
 قىلوب اوفوغل قرآنى و آنك حرفلرىنى روشن ايتىكل (تربىلا) روشن ايتىك
 شوبىل كم ايشتكوچى كشى حرفلرىنى سانى آلورق بولسون (انا) درستلىككە بز
 (سئلى علبك) نىزدىر كم وحى قىلورمز وايندرورمز سىكا (قولا ثقىلا)
 آغر بولغوچى سوزنى يعنى آغر وچىتىن تىكلنىلرنى مشتىل بولغان كلامنى
 وامر ونهى هم شرىعت حكملرىنى (ان نأشئة اللبيل) درستلىككە كىچەنك
 طاعتى (هى اشد وطئاً) اول قاطىراقدر رنج وكلفت هم چىتىنك يوزىدىن زىراكه
 اويقوسزاق نىفسكە بىك آغر اشدر (واقوم قىلا) هم طوغىر اىراقدر مقال وسوز
 يوزىدىن يعنى كىچ برله قرآن اوفوماق صوابراقدر كم كىشىنك كوڭلى فارغ
 بولور نشووش بولماس شول جەتتىن تلى كوڭلىنە موافق بولور تلى برله اوفور
 وكوڭلى برله معناسىنى فكرلەر (ان لك) درستلىككە سىكا بولغوچىدىر اى
 محمد عليه السلام (فى النهار) كوندزده (سبعا طويلا) اوزون يعنى كوب شغل كم
 خلقنىڭ اىلرنە تصرف ايدىمەك و دعوت ايتىمەك برله مشغول بولور سن بس كىچ
 برله شغلدىن فارغ وطنچ بولغان حالككە نىچدىنى ادا قىلغل و خدايفە عبادت ايتىكل
 (واذ كر اسم ربك) هم ياد ايتىكل پروردكارنىڭ اسمىنى (وتبئل البه) هم
 خلقدىن كىسولگل و بونە لگل خدای تعالى سارى (تبئلا) كامل كىسولمەك يعنى
 خدايدىن باشقەنك فكرىنى كوڭلىكىدىن چقارغل (رب المشرق والمغرب) مشرقنىڭ
 هم مغربنىڭ پروردكارىدىر اول خدای تعالى (لا اله الا هو) يوقىدىر ھىچ عبادنىكە
 مستحق معبود مگر اولغىنەدر (فأخذه) بس تونقل سىن آنى (وكىلا) اوزنىڭ
 اىلرگىنى توزگوچى و باشقارغوچى ايتوب (واصبر) هم صبر قىلغل و خداغل سىن
 (على ما يقولون) شول نرسە اوزرىنە كم ايتورلر اول مشركلر عناد و جھالتلرى
 برله (واعجزهم) دغى كىسولگل سىن آنلردىن آيرىلغل (هجرأ جميلاً) كوركام

کیسواہک برلہ یعنی آنلردن انتقام آلو صدنت بولماغل وھیشہ آنلرنی نصیحت
 ایتکل (وذرنی) دخی فویغل سین مینی (وَالْمُكَذِّبِينَ) بالفانغہ توتوقچیلر برلہ
 (أُولَى النِّعْمَةِ) دولت ایہلری بولغوجی مکنڈیلر برلہ یعنی قریش مشرکرینک
 اولوغلری و بابلرینک اشلرینی سین میکا طابشرغل آنلر اوچون بورچولماغل
 (وَمَهْلَمٌ) ہم مهلت بیرگل آنلرغہ (قَلِيلًا) بر آزغنه مدت یعنی بر آزغنه صبر
 قیلوب تورغل تا کم نیز زمانہ مین آنلرنک جزالرینی بیرورمن کم بدر صوغشندہ
 آنلر هلاک بولورلر (ان لَدِينَا) درستلککہ بزنگ فاشہزده باردر آخرنده مشرک
 اوچون (انکالاً) بوغاولرکم مشرک آنک برلہ بوغاولانمش بولورلر (وَجَحِيًّا)
 ہم تموغ اوٹی کم اول اولک بانارلر (وَطَعَامًا ذَافِصَةً) دخی غصہ ایہسی طعام یعنی
 بوغازدن اوتماینچہ طغولوب فاللا طورغان طعام کم زقوم یهشیدر (وَعَذَابًا أَلِيمًا)
 ہم باردر آخرنده مشرک اوچون رختکوجی عذاب واوشبو نرسہلر بولور (یوم
 تَرَجَفَ الْأَرْضُ) شول کونہ کم اضطراب قیلور وسلکنور بیر (وَالْجِبَالُ) ہم طاولر
 (وَكَانَتِ الْجِبَالُ) دخی اولورلر طاولر شولقدر اولوغلقلری برلہ (کَثِيبًا مَّهِيلًا)
 صاچولمش قوم توبہلری بولوب یعنی اول کوننک ہیبتندن طاولر تمام تتولوب
 قم کیی بولورلر (انَّا أَرْسَلْنَا) درستلککہ بز یباردک (الْبِکْمُ) سزنگ صاری
 ای مکہ اہلی (رَسُولًا) ہر پیغمبرنی یعنی محمد علیہ السلامنی (شَاهِدًا عَلَيْكُمْ)
 گواہ بولغوجی پیغمبرنی سزنگ اوزرگزگہ یعنی دعوتنی قبول یا کہ انکار
 ایتہ کگزگہ اول پیغمبر گواہ بولور (کَمَا أَرْسَلْنَا) نتاک کم یباردک بز (الِی
 فِرْعَوْنَ) فرعون صاری (رَسُولًا) بر رسولنی یعنی موسی علیہ السلامنی (فَصَّى
 فِرْعَوْنَ الرَّسُولَ) بس عاصی بولدی وفارشدی فرعون اول رسولگہ (فَاخَذْنَا)
 بس طوندق بز اول فرعوننی (اَخَذًا وَبِیْلًا) فاطی طونماق یعنی دریاغہ فرق
 قیلوب آندن اولقہ کرگزدک (فَكَيْفَ تَتَّقُونَ) بس نیچک صاقلارسز ای مشرک
 اوز نفسلرگزنی (ان کفرتم) اگر ایمان کیلتورمہسہ گز و کفرده ثابت بولسہ گزسز
 (یومًا) شول کوننک عذابندن کم (یَجْعَلُ الْوِلْدَانَ) قیلور اول کوننک قورقوسی
 وھیبتی یاش بالالرنی (شیبًا) فارطلر یعنی قیامت هولندن واول کوننک فایغو
 وحسرتندن یاشلرنک صاچلری آغاروب فارطلر کیی بولورلر (السَّمَاءُ مُنْقَطِرَةٌ بِهِ)
 کوک بارلغوجی بولور اول کوننک فاطیلقی وھیبتی سبیلی (کَانَ وَعَدُهُ) بولدی
 خدای تعالی ناک وعدہسی (مَفْعُولًا) قیلنمش یعنی اول قیامت کونی البتہ وافع

بولاجقى دىكىل چىكىر (ان مده درستلىكده اوشبو آيتلر (تذكرة) بر اوگوت
 وعبرتدر (فمن شاء) بس هر كم نلسه (انثند) طونار (الى ربه) پروردكارى
 صارى (سيلا) بر بولنى يعنى اوشبو نصيحتلر برله وعظملر توب طومرى بولغه
 كونلور مرويدركه فم الليل الا قليلا آيتى نازل بولغاچ بيشبىرمز عليه السلام
 كچهلر عبادتكه طورور ايديلر لكر اكر ايتولمش مقدارلر كامل رهايه
 ايتولمش ديوب قورنوب كچهلر ميجده باتماينچه ابرته بولغاچه عبادت ونماز
 برله اونكارور ايدى عنى مبارك آياقلىرى ششوب اويقوسزلقندن تنى ضابطلدى
 بر بلدى صوك حق تعالى اوشبو آغر اشنى مؤمنلردن كوناردى ويوردى كم
 (ان ربك يعلم) درستلىكده سىنك ربك بلور (انك تقوم) شونى كم سىن
 طورورسن نماز اوقومق اوچون (ادنى) آزرانده (من ثلثى الليل) كچهنك
 ايكى ثلثندن (ونصفه) هم عبادت برله اوتكارورسك كچهنك يارطيسى (وثلثه)
 دى اوچدىن برينى (وطائفة) هم كچهلر اوياغ طورورلر برگروه اوشبوروشچه
 (من الدين معك) سىنك برله بولغان كمسەلردن يعنى صحابهلر هم شول طريقه
 اوياغ طورورلر (والله يقدر الليل) وخداى تعالى تقدير قىلور كچهنى (والنهار)
 هم كوندىنى يعنى كچه وكوندىز ساعتلر ينى مقدارلر ينى بلور (علم) بلدى
 خداى تعالى (ان لن نعصوه) شونى كم احصا قىلا آلماسىز وسوزلر طافت
 كىلتورمهسىز كچهنك ساعتلر ينى تقدير ايتىك هم وقتلرنى حفظ ايلمهككه
 (فتاب عليكم) بس قايتدى خداى تعالى سزلكه تخفيف ويىكل ايتىك برله يعنى
 كچه اوياغ طورماقنى سافط ايتدى وقويماقفه رخصت بىردى (فأقرؤا) بس
 اوفىكز سز (ما تيسر) شول نرسەنى كم يىكل بولدى (من القرآن) قرآندىن يعنى
 كچهلرده اوزكزگە آسان ويىكل بولغان قدر عبادت قىلكز (علم) بلدى خداى
 (ان سيكون) شونى كم بولور (منكم) سزلردن (مرضى) صرغاو كشىلر (واخرون)
 هم ايكنهى كمسەلر كم (بضر بون) يورورلر وسفر قىلورلر (فى الارض) بىرده
 (يبتغون) استارلر آنلر سفر قىلماق برله (من فضل الله) خداى تعالى نك فضلدىن يعنى
 كسب و تجارت برله چىت بىرلرگە سفر قىلورلر ومسافر بولورلر (واخرون) دى بولور
 سزلردن باشقه كمسەلر كم (يقانلون) صوغش قىلورلر (فى سبيل الله) خداى تعالى بولدىن
 يعنى اوچ نورلى كمسەلرگە صرغاوغه ومسافرگە هم صوغش قىلغوجىلرغە كچهلر
 اوياغ طورب عبادت قىلماق هم مقدارلر ينى ضبط ايتىك بىك آغروچىتىندىر شول

سببى خدای تعالی سز لرگه تخفیف ایتدی ورخصت بیردی (فَاقْرَبُوا) بس اوزكز سز (مَا تَبَسَّرَ مِنْهُ) شول نرسه نى كم آسان وینگل بولدی قرآن دن نماز اچنده (وَأَقْبِبُوا الصَّلَاةَ) دخى قایم قیلکز واونه کز فرض نمازنى (وَأَتُوا الزَّكَاةَ) هم بیرکز مالکوزدن زکوتنى (وَأَقْرَضُوا اللَّهَ) دخى بورچ بیرکز خدای تعالی گه (قَرْضًا حَسَنًا) کورکام بورچ بیرمک یعنی نافله صدقه لر بیرکز (وَمَا تَقْدَمُوا) وشول نرسه نى كم آلنن ببارورسز (لَا تَنْفُسْكُمْ) اوز نفس لرکز اوچون (مَنْ خَبِرَ) ایند گولکدن (تَجِدُوهُ) طابارسز آنى (عِنْدَ اللَّهِ) الله تعالی فاشنده (هُوَ خَبِيرٌ) اول نرسه بخشیراق بولور (وَأَعْظَمَ أَجْرًا) هم الوعراق بولور اجر وثواب بوزندن (وَأَسْتَفْرُوا اللَّهَ) دخى پارلقاماق استه کز خدای دن هر حالده (إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ) درستلکده خدای تعالی پارلقاغوجیدر بنده لرنى (رَحِيمٌ) مهربان ومرحمتیلدر آنلرغه.

﴿سورة المدثر مكية وهي ست وخمسون آية﴾

﴿ ۷۳ نھى سورھ مدثر سورھسى مکده نازلدر ۵۶ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۱) جابر ابن عبدالله رضی الله عنه دن منقولدرکه پیغمبرمز علیه السلام ایتدی فترت وحی زماننده بر بولدن بارور ایتم ناگاه ککوکن بر آواز ایشتم یوقاری کونره لوب قارادم همان شول غار حراده میکا کورنگان فرشته نى کوردم کوك برله بیر آراپنده بر کرسیگه اولطورغان ایدی آنک شکی الوغلفندن وهیبتندن میکا فورقو حاصل بولدی آشغوب ایوگه قایتدم مینی بر جابه برله اورنگز دیدم مینم اوستومگه برکیوم باپدیلر شول حالده ایتم که حق تعالی دن وحی کبلدی (يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ) ای اوزینى کیوم برله اورتکوچی ذات (قُمْ) طورغل اورنگدن (فَأَنْذِرْ) بس فورقتل آدمیلرنى خدای نك عذابندن (وَرَبِّكَ) هم اوزک نك پروردکارکنى (فَنكَبْرُ) بس الوغلاماق برله یادایتکل (وَتُبَابِكَ) دخى کیوملرکنى (فَطَهَّرْ) بس پاک ایتکل نجاستدن (وَالرُّجُزِ) دخى بارچه گناهلردن (فَاهْجِرْ) بس یراق قیلغل اوزکنى وصافلانغل (وَلَا تَمْنَنْ تَشْتَكِرْ) دخى برنرسه نى باغشلاماغل شول حالده کم اوزک. آنک قارشوسینه کوب نرسه آلماقنى استارسک یا که اوزک نك قیلغان عملکنى کوب کورب آنک برله خدایغه منت قیلماغل (وَلَرَبِّكَ) هم اوزک نك پروردکارک اوچون (فَأَصْبِرْ) بس صبر قیلغل آنک قضا

(۱) بعض علماء قولنجه ایك اول نازل بولغان سورھ اوشبو یا ایها المدثر سورھ سیدر خدیجه رضی الله عنها دن بر روایت اول ایندرلگان سورھ فاتحه سورھ سیدر لکن مشهور روایتلرگه فارغانه ایك اول افرا سورھسى نازل بولغاندر بعضیلر اوشبو اوچ تورلی روایت آراستک بویله تطبیق ایتمشلدرکه ایك الگاری نازل بولغان آیت علی الاطلاق افرا باسم ربك الذی خلق آیت کریمه سیدر فترت وحیدن صوک اول ایندرلگان سورھ یا ایها المدثر سورھ سیدر اول حضرت صلحیگه حرا طاونده جبرائیل عمه اوزی کورننه بنجه ایشندرگان سورھ فاتحه سورھ سیدر سیدر شریف

وتقدیرینە (فَإِذَا نَفَرَ فِي الْغُفُورِ) بس هر قايچان اورلسە سورغە يەنى خىلايقنى
 قېرلردن قوبارماق اوچون اسرافيل سورنى اورسە (فَذَلِكَ) بس اوشبو اورمك
 (يَوْمَئِذٍ) شول كوندە (يَوْمَ عَسِيرٍ) ېر چىتىن كوندك نشانەسىدەر (عَلَى الْكَافِرِينَ)
 ايمان كىلتورمەگان كەسەلر اوزرىنە (غَيْرِ سِيرٍ) آسان وينگل توگلدر مرويدركە
 ھم مؤمن سورەسىنك اولگى آيتلىرى نازل بولوب وليد بن مغيرە اول آيتلىرى
 ايشتكاج قىرىش مشركارى آراسىنە كىلوب آيتدى والله محمدن ېر كلام ايشندم كە
 اول كلام آدمىنك وپرىنك سوزى توگلدر آندە بولغان حلاوت و طائىلىق ھىچ
 ېر سوزدە يوقدەر دىوب كوب نەرىف و توصىف آيلدى ھتى قىرىش بو سوزلىرى
 ايشتكاج وليد مسلمان بولغان ايكان دىوب گمان قىلدىلر صكرە ابو جھل كوب
 سوزلر سويلەب وليدنى ھىمىت جاھلىتىنە وغىرتكە كىلتوردى تاكم وليد قرآنى
 سەردر و محمد عليە السلامنى سەرحىدەر دىدى آنك بو سوزى پىغىبىرمز عليە
 السلامغە ايشتولگاج پىغىبىر ھىزرى كوب ملول بولدى ھق تعالى دن آيت كىلدى كم
 (ذَرْنِي) قوبىغل سىن مېنى (وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا) ھم شول كەسەنى قوبىغل كم
 ياراندم مېن آنى يالفوز ايتوب يەنى آنادن طوفان وقتندە ھىچ مالى وبالاسى
 يوق ايدى ېر يالفوزى ايدى كم مراد وليد بن مغيرەدر (وَجَعَلْتُ لَهُ) ھم ېىردم
 مېن آكا (مَالًا مَمْدُودًا) سوزلەش مالتى يەنى كوب مال و دولت ېىردم (وَبَيْنَ
 شَهْوَدًا) دىخى ېىردم آكا اوز ناشندە ھاضر بولغوجى اوغللار مرويدركە وليدناك
 اون اوغلى بار ايدى آنلر جەلەسندىن خالد بن وليد و ھشام و عمار رضى الله
 عنھم ايمان كىلتوردىلر (وَمَهْلِكْتُ لَهُ) ھم توشادم مېن اول وليد اوچون رياست
 والوغلى ېسالمىنى (تَمِيدًا) نوشەمك يەنى آنى قىرىش قومى اچندە مەتبىر والوغ
 مرتبەلى ايتدم (ثُمَّ يَطْمَعُ) مونك سوگندە طمع قىلور اول وليد (أَنْ أَزِيدَ) مېنم
 آرطىرماقنى آكا ېىرگان نەمىت و دولتنى يەنى قناعت ايتمەس ېنە آرطقنى
 استەر (كَلَّا) آنداق بولماس يەنى آنك دولت و نەمىتىنى آرتمام (أَنَّهُ كَانَ)
 درستلكدە اول بولدى (لَا يَأْتِنَا) بىزك كىتابىزنىك آيتلىرىنە (عَنِيْدًا) انكار ايتكوچى
 وقارىمقوجى كم قرآنى سەردر دىدى اوشبو آيت نزلەندىن سوڭ وليدناك دولتى
 كوندىن كون كىمومەككە يوز طوندى ھمە بالالارى بعضلىرى اولدىلر و بعضلىرى
 مسلمان بولوب آنك ياندىن كىتىدىلر اول اوزى محتاج ورسوا بولوب عاقىبت ملاك
 بولدى (سَارُھَقَهُ) تىزدركم اېرىشدرورمن اول وليدنى (صُودًا) سعود طلويىنە كم

تەمۈغە اۋلادىن بولغان بىر طاۋدۇر بىتمەش يىلدە تەمۈغ اھلى آنەك يوقاروسىنە مەنۇب
 بىتارلار فى الحال يەنە كىرى توشەرلەر (آنە) دەرستلىككە اول ولید (فەكەر) فەكەر قىلدى
 فرآنغە نېچەك دىب تەنە ایتەكنى (وقدەر) ھەم تەقدىر قىلدى واۋلچاب فارادى قرآن
 ومحمد علیہ السلام طوغرىسىندە نرسە ایتورگە كىراك ایدكىنى زىرا كە مشرکلەر
 آنەك فاشىنە كىلوب مشورت قىلدیلەر وبو خصوصە آنەك راینى صورادیلەر اول
 ایتىدى سزىلر محمد علیہ السلامنى مچنون و دیوانە دیورسز بوسوز ھېچە معقول توگلەر
 آنەك عقللى ایدكى دنیادە مشهوردر كاھنلەر دیورسز كاھنلك ھەم آنەن ھېچە
 ظاھر بولغانى يوقدر كذاب وبالغاچقىدر دیورسز وحالآنكە محمد علیہ السلامك
 بانغان ایتدىكىنى بو كۈنگە چە ھېچ كەم ایشتكانى يوقدر آنەك سوزلرى شعرگە
 ھەم ھېچ اوخشاماس دىدى مشرکلەر ایتدیلەر بس سین فى مصلحت بىرورسك
 آنى نېچەك دىب ایتەك بس ، لید بو خصوصە اویغە قالدى وفەر قىلدى (فەقتل)
 بس لعنت بولسون اول ولید كە (كەیف قەدر) نېچەك تەقدىر ایتىدى وفەرلەدى
 اول (ئۇم قتل) سوكرە يەنە لعنت بولسون آگا (كەیف قەدر) نېچەك اولچەدى
 وخیال قىلدى اول بو خصوصە (ئۇم نەظر) سوكرە نەظر قىلدى وفارادى اول فرآنغە
 ایدكىنى مرتبە (ئۇم عبس) سوكرە بوزىنى چىتدى (وبسەر) وما كىلاپنى جیوردى
 آچو بىرلە يەنى فرآنغە ھېچ بىر تەنە قىلورغە وجە طابا آلمانچ آچوۋى كىلدى
 (ئۇم ادبەر) سوكرە بوز دونىردى اول حقن (واستكبر) ھەم استكبار قىلدى
 وحق ایدكىنى بلە تورب فارشدى قبول ایتودن باش طارتىدى (فەقال) بس ایتىدى
 كۈب فەرلە گانەن سوكرە اول ولید (ان ھذا) ایتەسەر اوشبو قرآن (ال
 سەر یوثر) مگر بىر سەردر كەم اوگرە نولمەش بولور سەر چىلردن (ان ھذا)
 ایتەسەر اوشبو كلام (الاقول البشر) مگر آدمىنىك سوزىدر يەنى محمد علیہ
 السلام آنى سەر چىلردن اوگرەنگانلەر دىدى (سأصليه) تىزدىر كەم صالورمن اول
 ولیدنى (سقر) سقر تەمۈغسىنە كەم تەمۈغنىك بېشىنچى دەر كە سىدر (وما أدريك) ونى
 نرسە بلىردى سىكنا (ما سقر) شونى كەم فى نرسەدر اول سقر (لا تبقی) فالدرماس
 اول تەمۈغ اھلىنىك ایتلرینى وتىرلرینى ھەم سوپەك وسكر وطامورلرینى بلكە
 ھىبە اجزالرینى نەم ياندورور (ولا تذر) ھەم قوبىاس اول سقر تەمۈغ اھلىنى
 يەنى ھېشە آنلرنى عذاب قىلور (لواحة للبشر) فارالتقوچى اۋلدر اول سقر كەر
 اھلىنىك تىلرینى (علیها) بولغۇچىدر اول اۋل اوزرە (تسعة عشر) اون طوقز عذاب

فرشته لری و زبانیلر یا کہ مراد اون طوفز صو دیبه کبر هر صفة نی قدر
 زبانی اید کینی خدای اوزی بلور مرویدر کہ اوشبو آیت نزولندن صوگ
 ابوچهل ایتدی ای معشر فریش زبانیلر جملہسی اون طوفز ایکان ابا سزلردن
 اون کشی آنلرنک برسینہ فارشو طورآ آلماسو ابوالاسد بن کلدہ ایتدی مین بر
 یالفوزم آنلرنک اون بدیسینہ فارشی نورورمن فالغان ایکسینہ سز لر فارشی
 نورگژ شول طریقہ آنلرنی دفع قیلوب سلامت صراط کوپرنندن اوتہرمز دیدی
 آیت کیلدی کم (وَمَا جَعَلْنَا) و قیلما دقیز (أَصْحَابَ النَّارِ) نموغ خازنلرینی
 وزبانیلرینی (الْمَلَائِكَةَ) مگر فرشته لر قیلدی کم مخلوقاتنک کوچلیرہ کلریدر
 (وَمَا جَعَلْنَا) دخی قیلما دقیز (عَدَّتْهُمْ) آنلرنک صانلرینی کم اون طوفزدر (الْأُ
 فَنَّةَ) مگر آزغنه عدد قیلدی بر فتنہ اوچون (لِّلَّذِينَ كَفَرُوا) ایمان کیلتورمه گان
 کمسہ لرگہ تا کم مشرکلر استہزآ قیلورلر اون توفز فرشته بارچہ نموغ اہلینی
 نیچک عذاب فیلسون دیوب استعباد قیلورلر و اشانہاسلر (لَيَسْتَبِقَنَّ الَّذِينَ
 نَاكَم شَكْسَز بولسونلر اوچون شول کمسہ لر کم (أُتُوا الْكِتَابَ) آنلرغہ کتاب
 یعنی کتاب اہلی و یہود بو أشکہ شکسر اشانسونلر اوچون زیرا کہ توراندہ ہم
 شویلہ بیان ایتولمشدر بس قرآنی تورانقہ موافق طابقاچ آنلر شکسز اشانورلر
 (ويزداد الَّذِينَ آمَنُوا) ہم آرتدرسونلر اوچون ایمان کیلتورگان کمسہ لر (إِيمَانًا)
 اشانماقلرینی کتاب اہلینک تصدیق ایتہ کلری سبیلی (وَلَا يَرْتَابَ) ہم تا کم
 شك کیلتورمه سونلر اوچون (الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ) کتاب بیرلگان کمسہ لر
 یعنی یہود (وَالْمُؤْمِنُونَ) دخی مؤمنلر شك کیلتورمه سونلر اوچون اول زبانیلرنک
 عددندہ (وَلَيَقُولَ) ہم ایتسونلر اوچون (الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) کوکللرندہ
 شك و نفاق صرخالغی بولغان کمسہ لر (وَالْكَافِرُونَ) دخی ایمان کیلتورمه گان
 کمسہ لر ایتسونلر اوچون (مَا ذَا أَرَادَ اللَّهُ) فی نرسہنی تلہدی خدای تعالی
 (بِهَذَا) اوشبو عدد برلہ کم اون طوفزدر بکرمی توگلدر (مَثَلًا) مثل نی (كَذَلِكَ)
 اوشاندای (يُضِلُّ اللَّهُ) ضالانکہ توشورور خدای (مَنْ يَشَاءُ) هر کمسہنی کم
 تلہر (ويهدى من يشاء) ہم نوغری بولغہ کوندور هر کمسہنی کم تلہر (وَمَا
 يَظُنُّ) و بلمہس (جنود رَبِّكَ) پروردکارنک لشکرلرینی و فرشته لرینک عددینی
 (الْأُحُو) مگر خدای اوزیگنہ بلور (وَمَا هِيَ) ہم ایہسدر اول سقر با کہ
 زبانیلرنک صانی یا کہ اوشبو سورہ (الْأَذْكَرِي) مگر بر اوگوت و وعظدر

(لَلْبَشَرِ) آدمیلر اوچون (كَلَّا) آنداق ایہہ سدر کم بر کمسہ سقری انکار قبلا
 آلسہ (وَالْفَمْرِ) آی برلہ آنط ایتر من (وَاللَّيْلِ) ہم کیچہ برلہ آنط ایتر من
 (اِذْ اَدْبَرَ) شول وقت کم کیتدی اول کیچہ کوندزدن صوٹ (وَالصُّبْحِ) دخی
 طاک برلہ قسم قبلور من (اِذَا اسْفَرَ) هر فاپچان باقترتسه اول طاک دنیانی
 (انها) درستلکده اول سقر (لَا اَحَدِي الْكُوبِرِ) نموغنک اولوغ درکہ لرینک
 برسیدر (نَدِيرًا لِلْبَشَرِ) شول نرسہ قبلدم اول سقری کم آنک برلہ فورقورلر
 آدمیلرنی (لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ) شول کمسہ اوچون کم تلدی اول سزردن (اَنْ
 يَنْتَقِمَ) الگاری بولماقنی غیر وطاعت برلہ (اَوْ يَتَاَخَّرَ) با ایسہ تلدی آرطفہ
 فالماقنی شرک ومعصیت برلہ یعنی اول سقر هر گروه اوچون اوگوت وعبرتدر
 آنک برلہ فورقورلور بخی و بیماننی (كُلُّ نَفْسٍ) هر بر نفس (بِهَا كَسَبَتْ)
 اوزینک اشلگان نرسہ سینہ (رَهْبَةً) رهنده بولغوچیدر یعنی هر کم اوزینک
 قیلغان باوز عملی سبیلی نموغہ محبوس بولور (اِلَّا اَصْحَابَ الْيَمِينِ) مگر محبوس
 بولماسلر اولق قول ایہلری یعنی ایذگو مؤمنلر (فِي جَنَّاتٍ) جنتلرده یعنی جنتنک
 کوشکلرنده اولتوروب آنلر نموغہ نظر قبلورلر (يَتَسَاءَلُونَ) صورارلر (عَنْ
 الْمَجْرُمِينَ) نموغدافی مشرکلرنک احوالندن (مَا سَلَّكُمْ) فی نرسہ کرگردی
 سزرنی ای مشرکلر (فِي سَقَرٍ) نموغہ (قَالُوا) ایتورلر مشرکلر (لَمْ نَكُ) بولماق
 بز دنیاده (مِنَ الْمُصَلِّينَ) نماز اوقوغوچیلردن (وَلَمْ نَكُ) ہم بولماق بز (نُطْعَمُ
 الْمُسْكِينِ) طعام بیرورمز مسکین وفقیرگہ یعنی مالزدن زکوت وصدقه بیرمدهک
 (وَكُنَّا نغُوضُ) ہم کرشور بولدی بز وحوض قیلدی پیغمبر علیه السلامک
 غیبتینہ (مَعَ الْغَائِظِينَ) کرشکوچیلر برلہ یعنی پیغمبر شأندہ بیان
 سوزلر سوزلدهک (وَكُنَّا نَكْتُبُ) ہم بالفانفہ طوتار بولدی بز
 (بِیَوْمِ الدِّينِ) جزاء کونینی وقیامتکہ اشانماق (حَتَّى آتَيْنَا الْيَقِيْنَ) تا شول
 وقتغہچہ کم کیلدی بزلرگہ اولوم ہم شول حالزده اولدک دیورلر
 (فَمَا تَنْفَعِمُ) بس فائده بیرمہس آنلرغہ اول کونده (شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ) شفاعت
 اینکوچیلرنک شفاعتاری (فَمَا لَهُمْ) بس فی نرسہدر اول مشرکلرگہ کم آنلر همیشه
 (عَنِ التَّذْكَرَةِ) قرآنک وعظملرنندن (مُعْرِضِينَ) یوز دوندرگوچیلردر (كَانْتُمْ)
 گویاکم آنلر (حَبْرٌ مُسْتَنْفَرَةٌ) اورککوچی قر ایشاکلریدرکہ (فَرَّتْ) فاپچیلر
 اول ایشہ کلر (مِنْ قِسْوَةٍ) آرسلاننن یا کہ آوچیدن یعنی بر نرسہدن اورکوب

قاچقان قر ایشاگی کیبی اول مشرکلر قرآندن اور کوب فاچارلر و آنی طکلاماسلر
 مرویدر که مشرکلر پیغمبرمز علیه السلامه ایتدیلر بز سیکا شول وقتده ایمان
 کیلتورورمز اگر هر قایسیمز نك اسمینه مخصوص کوکنن بر کتاب کیلتورورسه ک
 هر کمناک کتابنده بو کتاب خدایدن فلان کیمسه که دیوب یازلغان بولسه دیدیلر
 آیت کیلیدیکم (بَلْ یُرِیدُ) بلکه نلر (کُلُّ اَمْرِی) هر بر ابر (منهم) اول
 مشرکلردن (اَنْ یُّوتِی) آکا بیرلیمه کینی (صَحْفًا مِّنْشَرَّةً) آچولمش صحیفه لرنی
 و کتابلرنی (کَلَّا) بیرلیمس آنلرغه کتابلر و صحیفه لر هم بیرلیمس آنلر ایمان
 کیلتورورمه سلر (بَلْ لَایْخَافُونَ الْاٰخِرَةَ) بلکه قورقماسلر آنلر آخرت عذابندن
 (کَلَّا) راست نوکلدر اول مشرکلرنک قرآنی سعردر دیبه کلری (اِنَّهٗ) درستلیکن
 اول قرآن (تَذٰکِرَةٌ) بر اوگوت و وعظیر (فَمَنْ شَاءَ) بس هر کم تلسه (ذِکْرُهٗ)
 اوگوت آلور اول قرآن برله (وَمَا یَذِکُرُوْنَ) و یاد قیلماسلر اول قرآنی (اَلَا
 اَنْ یُّشَآءَ اللّٰهُ) مگر خدای تعالی تلسه گنه یاد قیلورلر (هُوَ) اول خدای تعالی در
 (اَهْلِ التَّقْوٰی) آندن قورقماق نبوش بولغان ذات (وَاَهْلِ الْاٰمَنَةِ) هم گناه لرنی
 یارلیقامانک اهل و یارلقاغوجی .

﴿ ۷۴ نھی سوره قیامت مکیه وهی اربعون آیه ﴾

﴿ ۷۴ نھی سوره قیامت سوره سی مکده نازلدر ۴۰ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(لَا اُقْسَمُ) البته قسم یاد ایتدیرمن (بِیَوْمِ الْقِیَامَةِ) قیامت کونی برله (وَلَا اُقْسَمُ)
 هم البته قسم یاد ایتدیرمن (بِالنَّفْسِ اللّٰوَمَةِ) ملامت ایتکوچی و شلته له گوچی
 نفس برله (اِیْحَسِبُ الْاِنْسَانُ) ایا گمان قیلورمو آدمی یعنی عدی بن ربیعہ (اَنْ
 لَنْ نَجْمَعَنَّ) شویله دیوب کم بز جمع قیلماسمز (عِظَامَهٗ) آنک سوبه کلرینی اولگانندن
 صولک یعنی اولگانندن صولک خدای بزلرنی یا کادان نرگزمس دیوب گمان
 قیلورمو (بَلٰی) بلی جمع قیلورمز آنک سوبه کلرینی و آنی یا کادان نرگزورمز
 بس کیره کدر کم اول بلسون شونی کم (فَادْرِیْنَ) بز فادرمز و کوچیمز جیتدیر
 (عَلٰی اَنْ نَّسُوْی) راست و توغری قیلماقیمز اوزره (بَنَانَهٗ) آنک بارماقلرینک
 باشلرینی یعنی آدمینک قوللرنده و آسافلرنک بولغان بیک کچکنه سوبه کلرینه
 قدر همه سینن بر گه جمع قیلورمز و جمع قیلماقغه فادرمز (بَلْ یُرِیدُ الْاِنْسَانُ) بلکه

نلر آدمی (لیفجر) شونی کم بالغان ایته اول (آمامه) اوزینک آلدنده بولغان
 نرسه نوغریسنده یعنی قیامتنی وبعثنی انکار ایلسه یا که نلر آدمی فسق
 وخور ایلمه که اوزینک آلداغی کوننده (یسئل) صورار اول آدمی یعنی
 عدی بن ربیعہ استیزاء طریقچه صورار شویله دیوب کم (ایان یوم القیامه)
 فایجان بولاچقدیر قیامت کونی (فاذا برق البصر) بس هر فایجان طونسه وقارانفولانسه
 کوز (وخسف القمر) هم فارانغو بولوب اورلسه آی (وجمع) دخی جمع ایتمش
 بولسه (الشمس والقمر) قویاش هم آی یعنی ایکیسینی برگه جیوب دریغه
 سالسلر مراد قیامت کونیدر (بقول الانسان) ایتور اول بالفانغه تونقوچی
 آدمی (یومئذ) شول کونده (این المفر) فایدهدر قاچا تورغان اورن دیوب
 یعنی قاچارغه اورن ازلهر (کلا) یوقدر قاچا تورغان اورن اول کونده
 (لاوزر) یوقدر هیچ برصغناچق بیر مشرکلرگه (الی ربک) پروردکارکنک
 حکمی ساریدر (یومئذ) اول کونده (المستقر) خلقنک قرار قیلماقی یعنی هر
 کمنک قرارلانا تورغان اورنی جنت وتموغدن خداینک حکمی وارادسی برله
 بولور (ینبأ الانسان) آگاهلاندرلمش بولور آدمی (یومئذ) شول کونه (بها
 قدم) شول نرسه برله کم آلدن ییاردی اول اوزینک عمللرندن (واخر) هم شول
 نرسه برله کم آرطنده فالدردی اول ماللرندن (بل الانسان علی نفسه) بلکه آدمی
 اوز نفسی اوزره (بصیره) بصیرت ایهسیدر یعنی هر کم اوزینک احوالینی وقیلغان
 اشلرینی بلکوچیدر (ولو ألقى) اگرچه القا ایلسه ده (معاذیرہ) اوزینک عنرلرینی
 یعنی قیلغان گناهلری اوچون تورلی عنرلر کیلتورسه ده اوز گناهیینی اوزی
 بلور یه شوره آلماس مرویدرکه پیغمبر علیه السلامغه جبرائیل وحی کیلتوروب
 آیتنی اوقوغانده پیغمبر حضرتی عم اونوطلماسون اوچون جبرائیل برله برگه
 اول آیتنی نلی برله اوقوب بارور ایدی آیت کیلدی کم (لأنعرك به)
 قیلداتماغل سین ای محمد علیه السلام قرآن برله (لسانک) اوزکنک تلکنی
 (لتعجل به) تا کم آشوقماقک اوچون آنک حفظینه یعنی کوکلمه فالسون دیوب
 جبرائیل وحینی تمام قیلودن الگاری آنک آرطندن اوقوب بارماغل بلکه صبر
 قیلوب طکلاب تورغل تا کم وحینی تمام ایلسون (ان علینا) درستلکده کم
 بزنگ اوزمزگه در (جمعه) اول قرآنی سینک کوکلکده جمع ایلمهک و حفظ
 ایتمرمهک (وقرانه) هم بزنگ اوزمزگه در اول قرآنی سینک تلکده ثابت

ایلہمک (فَإِذَا قَرَأْتَ) بس هر قایچان اوفوساق بز اول قرآن یعنی امریمز برله
 جبرائیل اوفوسه (فَاتَّبِعْ) بس ایبرکل سین (قرآنه) آنک اوفوماقینه (ثُمَّ أَنْ
 عَلَيْنَا) سوگره درستلکده بزنگ اوزرمز گه در (بیانه) اول قرآنک مشکلمرینی
 بیان قیلماق و روش ایتمهک (کَلَّا) آنداق ایبه سدر ای آدمیلرکم سز گمان
 ایتمه سز آخرت اشاری خصوصنده (بَلْ نَحْبُونُ الْعَاجِلَةَ) بلکه سز لر دوست
 توتارسز و سوبه رسز اوشبو دنیایی (وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ) هم قویارسز آخرتنی
 (وَجوه) یوزلر (یَوْمئذٍ) شول کونده یعنی قیامت کونده
 مؤمنلرنگ یوزاری (نَاضِرَةٌ) طازه و کورکام هم نورلی بولفوجیدر (الِی
 رَبِّهَا) اوزلرینک پروردکاری صاری (نَاطِرَةٌ) فاراغوچیلردر حجاب و پرده سز
 (وَجوه) دخی یوزلر یعنی مشرکلر و منافقلرنگ یوزلری (یَوْمئذٍ) شول کونده
 (بَاسِرَةٌ) چتی و فارانفو بولفوجیدر حسرندن (نَظُنُّ) سین گمان ایتمه سز و بلورسک
 (أَنْ يَفْعَلَ بِهَا) شوفی کم قیلنمش بولور و ایرشور آنلرغه (فَأَقْرَهُ) بر بلا و محنت
 یعنی ألوغ عذابلرغه گرفتار بولاچقلر ایکن دیوب بلورسک ا گر آنلرنگ
 یوزلرینی کورساک (کَلَّا) آنداق ایبه سدرکم دنیاغه کوکل قویوب آخرندن
 غافل قالماق تیوش بولسه (إِذَا بَلَغَتِ التَّرَافِيَ) هر قایچان ایرشسه جان کوکرهک
 و مویون سوبه کلرینه یعنی جان چفارغه یاقنلاشسه (وَقِيلَ) هم اینولسه یعنی
 فرشته لر ایتسه لر (مَنْ رَأَى) کملر شفا بیرگوچی و فائده ایرشدرگوچی اوشبو وقتده
 دیوب (وَوَظَّنَّ) دخی شکسز بلسه اول اوله رگه یاقنلاشقان کشی (أَنَّهُ الْفِرَاقُ)
 درستلکده اول آکما نازل بولغان نرسه یعنی اولوم دنیادن ایرلماقغه سببدر
 (وَالْتَفَتِ السَّاقُ) دخی تورلسه و چولغانسه آنک بالطری (بالسَّاقِ) بالطر برله
 یعنی جان بیرو قاطیلقندن آیافلری بر برسینه چولغانسه و آتی قیلداته آلبسه
 (إِلَى رَبِّكَ) پروردکارنگ حکمی و جزاسی صاریدر (یَوْمئذٍ) شول کونده (السَّاقُ)
 همه ننگ سورلمه کی و قایتماقی کوبرهک مفسرلر قولنچه ابو جهل پیغمبرمز علیه السلامغه
 غایتمده دشمان بولدی سببلی آنک شآننده نازل بولدی کم (فَلَا صَدَقَ) بس
 اشانمه دی اول ابو جهل قرآنغه یا که مالندن صدقه بیرمه دی (وَلَا صَلَّى) هم ایبرمه دی
 پیغمبر علیه السلامغه یا که نماز اوفومه دی (وَلَكِنْ كَتَبَ) ولكن یالغانغه طوندی
 (وَتَوَلَّى) هم یوز دوندردی حقلقندن (ثُمَّ ذَهَبَ) سوگره باردی و دوندی (إِلَى أَهْلِ)
 اوز اهلی صاری (يَتَهَمْتُمْ) ماقتانور و ألوجلانور ایدی اول اوزینک تکذیب

ايتنه كى بولە (اُولَى لَكَ) تېوشلېره كدر سېگا اوشبو عذاب اى ابو جهل (فَاُولَى)
بىس تېوشلېره كدر (ثُمَّ اُولَى لَكَ) سوگره بىك تېوشلېدر سېگا قىامت قورقورلى
اى ابو جهل (فَاُولَى) بىس تېوشلېره كدر سېگا تېوشقده منگو قالماق (اِيْحْسَبْ)
ايا گمان قىلورمو (الْاِنْسَانَ) آدمى (اَنْ يَنْرَكَ سَدَى) قويولمش بولماقنى مېھل
وبوش يعنى دنياده مېچ بر اش بر له مكلفى نوگل من هم آخرتده قوبارلماق من
بونولدى يوقته چقارمن دېوب گمان قىلورمو (اَلَمْ يَكْ) ايا بولمادىمو اول آدمى
(نَطْفَةٌ مِنْ مَنَى) بر قطره شول منى صووندىن كم (يَهْنَى) قويولمش بولور اول
رحمگه (ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً) سوگره بولدى اول بر اويوش قان كيسه كى (فَخَلَقَ) بىس
باراندى خدای آنك اعضالرينى (فَنَسُوهُ) بس، راست و طوغرى قىلدى آنك
صورتينى و آنگا جان بېردى (فَجَعَلَهُ مِنْهُ) بىس قىلدى اول منى صووندىن (الزَّوْجَيْنِ)
ايكى صنفنى (الذَّكَرَ) ايرككنى (وَالْاُنثَى) هم خاتوننى (اَلَيْسَ ذَلِكَ) ايا
ايباسدرو اوشبولرنى بارانقوچى ذات (بِقَادِرٍ) كوچى يتكوچى (عَلَى اَنْ يَهْبِيَّ)
ترگزمك اوزرينه (اَلْمَوْتِ) اولوكلرنى يعنى البته قادردر و كوچى يتدر اوشبو سورەنك
آخرينى اوفوغاندىن سوگ بلى انه على كل شىء قدير دېوب ايتمك كيره كدر دېيشلر .

﴿ ۳۰ ﴾ سورة الدھر مكية وهى ابدى ثلثون آية ﴿ ۳۱ ﴾

﴿ ۷۵ ﴾ چۆن سورە دهر سورەسى مكده نازلدر ۳۱ آيتدر ﴿ ۷۶ ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(مَلَّ اَنْ) ايا كىلدى مو استفهام تقرير اوچونددر يعنى درستلكده كىلدى
(عَلَى الْاِنْسَانَ) آدم اوزرينه (حِينِ) بر مقدار وقت (مِنَ الدَّهْرِ) زماندىن كم اول
بر مقدار وقتده (لَمْ يَكُنْ) بولمادى اول آدم (شَبِيْثًا مَّذْكُوْرًا) ياد ايتولمش بر
نرسه يعنى آدم عليه السلامك جسدى جان كر و دن الكارى فرق بل مكه بر له
طائف آراسنده ياندى اول وقتده آنى مېچ كم انسان دېوب ياد ايتنسه س ابدى
و آنك اسمينى مېچ كم بلمه س ابدى (اِنَّا خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ) درستلكده بز باراندىق
آدميلرنى يعنى آدم عليه السلام بالالرينى (مِنْ نُّطْفَةٍ اَمْشَاجٍ) بر برسینه قاتوشقوچى
بولغان ايكى تورلى منى صووندىن كم اير بر له خاتوننك مئيلر بدر (نَبِيْلَهٗ)
صنارمز بز اول انساننى (فَجَعَلْنَاهُ) بىس قىلدىق بز آنى (سَبِيْعًا) ايشتكوچى (وَبَصِيْرًا)
دخى كورگوچى (اِنَّا هَدَيْنَاهُ) درستلكده بز كورگازدك آدميگه (السَّبِيْلَ) طوغرى

بولنی (أَمَا شَا كَرًا) یا ایسه شکرانه اینکوچی بولور اول آدمی یعنی مؤمن
 وسعید بولور (وَأَمَّا كَافِرًا) ویا ایسه کفران نعمت اینکوچی یعنی مشرک و شقی
 بولور (أَنَا أَعْتَدْنَا) درستلکده بز حاضرله دک (لِلْكَافِرِينَ) ایبان کیلتورمه گان
 کمهسلر اوچون (سَلَّاسَل) زنجیرلرنی کم اول زنجیرلر برله آنلرنی تموغفه
 سودرلر (وَأَغْلَالًا) هم بوغاولرنی کم آنلرنک موینلرینه سالورلر (وَسَعِيرًا) دخی
 قزدلرش اوطنی کم اول اوط اچنده آنلر یانارلر (أَنَّ الْأَبْرَارَ) درستلکده ایزگو
 کمهسلر (بِشْرَبُونَ) اچارلر آخرنده (مَنْ كَأْسٍ) شونداین کاسه دن شرابنی کم
 (كُلَّ مَزَاجٍهَا) برلور آنک فانوشماقی (كَافِرًا) جنت کافوری برله یعنی جنت
 کافوری برله فانشدروب یا صالغان بولور نا کم آق و صافی هم خوش ایسلی
 بولور (عَيْنًا) بر چشمه در اول کافور کم (بِشْرَبُ بِهَا) اچارلر اول چشمه صووندن
 (عِبَادَ اللَّهِ) خداینگ بنده لری (بِفَجْرٍ وَنَهْآ) سورورلر اول چشمه نی تلگ گان
 بیرلرینه (تَفْجِيرًا) یگل سورمه ک برک مرویدرکه پیغبرمز علیه السلام حضرتی
 برکون علی المرتضی کرم الله وجهه ننگ خانه سینه کیلوب امام حسن و امام حسین
 حضرتلرینی صرغاو کورگاچ حضرت علی برله فاطمه حضرتینه ایتدی خدای تعالی
 رضاسی اوچون ندر اینکیز نا کم بالالرکیزغه صحتک روزی قیلور بس آنلر
 هر ابکیسی اوچ کون روزه طونارمز دیوب ندر ایتدیلر حق تعالی امامین
 حضرتلرینه شفا بیروب ابکیسی سلامتلندیلر علی و فاطمه رضی الله عنهما حضرتلری
 ندرلرینه وفا قیلوب روزه طوندیلر حضرت علی بر مقدار آرپه حاصل ایدوب
 افطار اوچون نان پشوردیلر آخشام نمازی اوقوب افطار قیلماقی بولوب
 طورغانده ایشکلرینه بر مسکین کیلوب یا اهل البیت مین بر آج و مسکین
 مسلمانن میکا طعام بیرکزدیدی علی المرتضی حضرتی اوز اولوشی بولغان ناننی
 اول مسکین گه بیرگاچ باشقه ابو جماعتلری هم آکا موافقت ایلوب اول کون صو
 برله گنه افطار قیلوب آچ فوندیلر ایکنچی کون ینه افطار قیلماقی بولوب طورغانلرنه
 ایشکلرینه بریتیم بالا کیلوب صدقه صوراغاچ افطارغه حاضرله گان طعاملرینی
 اول یتیمگه بیروب اول کون هم آچ فوندیلر اوچونچی کون ینه افطار
 وقتنده براسیر کیلوب آشارغه حاضرله گان نرسه لرینی اول اسیرگه بیروب
 یهردیلر حق تعالی آنلرنک شأنده آیت یباردی کم (یوفون) وفا قیلورلر ایند گو
 کمهسلر یعنی اهل بیت حضراتی وفا قیلورلر (بِالنَّذْرِ) اینکان ندرلرینه

(وَيَخْفُونَ) ھم قورفورلر آنلر (يَوْمًا) شول كوندن كم (كُنْ شَرًّا) بولدى اول
 كونك محنت و قاطبلىقى (مُسْتَطِيرًا) فاش و آشكارا بولدى (وَيَطْعَمُونَ الطَّعَامَ)
 دخی بيرورلر آنلر طعامنى (عَلَى حَبِّهِ) خدای تعالی نك محبتى اوزره يعنى خدای
 رضاسى اوچون ياكه طعام محبتى اوزره يعنى اوزلرى آج بولا تورب بيرورلر
 و اوزلرينه قالدريماينچه ايثار قبلورلر (مُسْكِينًا) مسكين گه (وَيَتِيمًا) ھم يتيم
 و اوكسوز بالاغه (وَأَسِيرًا) دخی اسير و توتقون بولغان كشيگه بيرورلر ھم
 ايتورلر اوشبو طعام بيرگوچيلر (أَنَا نُطْعَمُكُمْ) موندن باشقه ايمه سدر كم طعام
 بيرورمز بز سزگه (لَوْجَهُ اللَّهُ) خدای تعالی نك رضاسينى استمهك اوچون
 (لَا تُرِيدُ مِنْكُمْ) بز تله مھمز سزدن (جَزَاءً) بر اجرت و حقنى بيرگان طعامنز
 قارشوسينه (وَلَا شُكُورًا) دخی تله مھمز شكرانه ايتمه ككزنى بزلرگه (أَنَا نَخَانِي)
 درستلكده بز قورقامز (مَنْ رَبَّنَا) پروردكارمزدن (يَوْمًا عِبُوسًا) يوزلر چتق بولا
 تورغان كونك عذابندن يعنى قيامت كوندن كم اول كونه قورفودن ھم
 قابغو و حسرتدن يوزلر چتق بولور و خلقنك چرايلرى قارانغو بولور (قَهَطْرًا)
 مكروه و چيئن بولغوچى كونك عذابندن (فَوْقَهُمُ اللَّهُ) بس صافلار خدای تعالی
 آنلرنى يعنى اهل بيتنى (شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ) اوشبو كونك محنت و قاطبلىقتن
 (وَلَقِيَهُمْ) ھم يولوقدورور آنلرغه (نُصْرَةً) كوركام يوزليلكنى (وَسُرًّا) دخی
 شادلقنى يعنى آنلرنك قيامتده يوزلرى چتق بولماس بلكه كوركام و آچق
 يوزلى ھم شاد بولورلر (وَجَزِيهَم) دخی جزأ بيرور خدای آنلرغه آخرنده
 (بِاصْبِرُوا) شول نرسه سببلى كم صبر فيلديلر و چداديلر آنلر دنياده فقيرلك
 محنتلرينه (جَنَّةً) جنت باقھ سيني كم آنك يمشلرندن آشارلر (وَحَرِيرًا) ھم يفاك
 و اطلس كيوملرنى كم جنتده اوستلرينه كيه رلر (مُتَّكِنِينَ فِيهَا) طايانغوچيلر
 بولغانلرى حالده آنلر جنتده (عَلَى الْأَرَائِكِ) قورولمش نعتلر اوزرينه (لَا يَرَوْنَ
 فِيهَا) كورمه سلر آنلر جنتده (شَمْسًا) قوياشنى يعنى اسيلك كورمه سلر (وَلَا زَمْهَرِيرًا)
 دخی صالقونلقنى كورمه سلر كم جنتنك مواسى ھميشه معتدل و تىگز بولور
 (وَدَانِيَةً) دخی جزأ بيرور خدای آنلرغه ايكنچى ھر جنتنى كم يقين بولغوچيلر
 (عَلَيْهِمْ) آنلر اوزرينه (ظِلَالُهَا) آنك آغاچلرى نك كولا گه لرى (وَدَلَّلَتْ) ھم
 مسخر ايتولمش بولور يعنى آنلرنك ملكنده و تصرفنده بولور (فَطُوفُهَا) اول
 جنتنك يمشلرى (تَدْلِيلًا) مسخر ايتيك يعنى اول يمشلرنى جيباق و اوزمهك

آنلرغه بیک آسان بولور و میچ کم آئی اوزمه کدن آنلرنی لمباس (ویطاف
 علیهم) دخی طواف اینواور آنلر اوزرینه یعنی غلمان و ولدانلر طواف فیلورلر
 (بانیة) شرابدن طولی بولغان صاوطلر برله (من فضة) کموشدن بولغوچی صاوطلر
 و نقدلر برله (واکواب) هم اولوغ صاوطلر برله (کانت) بولور اول صاوطلر
 (قواریرا) پیالالر کبی (قواریرا من فضة) کموشدن بولغان شیشهلر و پیالالر
 کبی (قروها) نقدیر قیلدیلر و اولچادیلر اول صاوطلرنی سایلر و غلمانلر (نقدیرا)
 اولچامک یعنی هر کیمگه چامالاب آکا پتھرلک هم آرتوب قالماسلق مقداری صاوط
 برله شراب بیرورلر (ویسقون) دخی اجر نلمش بولورلر آنلر (فیها) جنتده یعنی
 آنلرغه اجر تورلر (کاسا) شول شرابنی کم (کان مزاجها) بولدی آنک فاتوشماقی
 (زنجبیل) زنجبیلدن یعنی زنجبیل برله فاتوشدیلرغان شراب بولور هم اول زنجبیل
 (عینا) بر چشمه در (فیها) جنتده (تسمی) آطالتمش بولور اول چشمه (سلسبیل)
 سلسبیل دیوب (ویطوف علیهم) هم طواف فیلورلر جنتده اول ایندگو کمسه لر گه
 (ولدان مخلدون) منگو یاشلک حالنده فالغان یاش اوغلانلر (اذار اینهم) هر
 فایچان کورساک سین ای کورگوچی اول اوغلانلرنی (حسبتهم) گمان فیلورساک
 سین آنلرنی صافلقده و یوزارینک نور لیلقنده (لؤلؤا منثورا) یاگما صدقندن
 چقارلوب صاچلنمش انجو دیوب یعنی هیچ کمسه نک قوی تیکمه گان صافی انجو
 کبی کورکام و نورلی بولورلر (واذاریت) و هر فایچان سین قاراساک (ثم) شول
 ارنده یعنی جنتده (رایت) کورورساک (نعیبا) حسابسز نعمتلر (وملکا کبیرا)
 هم اولوغ ملک و زوالسز دولت و پادشاهلیق (مالیهم) جنت اهلینک اوستلری یعنی
 اوستلرنده گی کیوملری (ثیاب سندس خضر) یاشل دیبا و آطالسندن بولغوچی
 کیوملردر (واستبرق) دخی محکم طوقولمش دیبا کیوملردر (وحلوا) هم بیرانلمش
 بولورلر آنلر (اساور) بله زکلر برله (من فضة) صافی کموشدن (وسقیهم ربهم)
 دخی صوغارور آنلرنی آنلرنک پروردکاری (شرابا طهورا) عقلنی پاکله گوچی
 شراب برله (ان هذا) درستلکده اوشبو نعمتلر و کرامتلر (کان لکم) بولغوچیدر
 سز لرگه ای مؤمنلر (جراا) عمللر کز نک جزاسی (وکان سعبتکم) هم بولغوچیدر
 سز لرنک خیرات و طاعتلرگه طر شماقکز (مشکوراً) قبول ایتولمش (انا) درستلکده
 بز (نحن نزلنا) بز ایندرک (علیک القرآن) سینک اوزرگه ای محمد علیه السلام
 قرآنی (تنزیلاً) ایندرمک تدریج برله آیت آیت ایتوب حکمت مقتضاسنه

(قَاصِرٌ) بس صبر قیفل سین (لِحْكُمْ رَبِّكَ) پروردگار کُنْكَ حکمینه (وَلَا تَطْعَمْ) هم بوی صونماغل (مَنْعَمٌ) اول مشرکوردن (أَثْمًا) گناه قیفلوچی کسه گه کم اول سینی کناهفه اوندار عتبه کبی کم پیغمبر حضرتینه ایتدی ای معبد دعوتکندن طبولساک و توفتاساک سیکافز مینی بیرورمین دیدی (أَوْكُفُّرًا) یا ایسه بوی صونماغل کفران نعمت اینکوچیگه کم سینی کفر گه دعوت قیلور ولید بن مغیره کبی کم اگر آنالرک دینینه قایتساک سینی بای قیلورمین دیور ایتدی (وَأَذْکُرْ اسْمَ رَبِّكَ) یاد ایتکل ربکُنْک اسمینی (بُکْرَةً) ایرنه برله (وَأَصِيلًا) دخی کیچ برله یعنی همیشه آنک ذکرری برله مشغول بولفل (وَمِنَ اللَّيْلِ) دخی کیچهدن بعضی اولوشنده (فَاسْجُدْ لَهُ) بس سجه قیفل خدای تعالی که یعنی نماز او قوغل (وَسَبِّحْهُ) دخی تسبیح ایتکل آثما و نماز او قوغل (لَيْلًا طَوِيلًا) اوزون کیچه لرده کم مراد نهجد نمازیدر (أَنْ هُوَ لَئِيمٌ) درستلکده اوشبو مکه مشرکری (يَحْبُونَ الْعَاجِلَةَ) دوست طونارلر و سویهرلر اوشبو دنیانی (وَيَدْرُونَ) هم نویارلر و طاشلارلر (وَرَأَوْهُمْ) آرطلرینه (يَوْمًا ثَقِيلًا) آغر بولغوچی کوننی یعنی قیامت کونینی ایسلرینه کیلتورمه سلر و آثما اشاناسلر و آنک او چون عمل قیلناسلر (نَعْنِ خَلْقِنَا هُمْ) بز بازاندق آنلرنی (وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ) هم محکم قیلدی ویرکندک آنلرنک بوونلرینی سگرلر برله (وَإِذَا شِئْنَا) وهر قیچان تلهسه ک بز (بَدَلْنَا) آلدنورومز (أَمْثَلَهُمْ) آنلرنک اوخشاشلری برله آنلرنی (تَبَدَّلًا) آلدنرماق یعنی آنلرنی هلاک ایلدب آنلر اورنینه ایکنچی فرمانفه اطامت ایتکوچی بندهلرنی کیلتورومز (أَنْ هَذِهِ) درستلکده اوشبو سوره (تَذَكَّرَ) بر اوگوت و وعظدر (فَمَنْ شَاءَ) بس هر کم تلهسه (اتَّخَذَ) طونار (إِلَىٰ رَبِّهِ) پروردگارینک قری صاری (سَبِيلًا) هر یولنی طامت و عبادت قیلماق برله (وَمَا تَشَاءُونَ) و سزلر تلهمه سسز اول یولنی (إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ) مگر خدای تعالی نک تلهمه کی برله گنه تلهرسز (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده خدای تعالی (كَانَ عَلِيمًا) بولدی بلیگوچی هر کمکنک استحقاقینی (حَكِيمًا) حکم ایتکوچی صواب و حکمت برله (يَدْخُلُ) کرگزور خدای (مَنْ يَشَاءُ) هر کمینی تلهسه (فِي رَحْمَتِهِ) اوزبنک رحمتینه یعنی جنتسه کرگزور فضل و کرمی برله (وَالظَّالِمِينَ) وظلمتی ایتکوچیلرگه یعنی مشرکلرگه (أَعَدَّ لَهُمْ) حاضرلا گاندر خدای آنلرغه (عَذَابًا أَلِيمًا) رختکوچی عذابنی آخرتده و قینا الله تعالی و جمیع المؤمنین من عذاب يوم الدين.

﴿ ۱۵۰ ﴾ سوره المرسلات مکیه وهی خمسون آیه ﴿ ۱۵۱ ﴾

﴿ ۷۶ ﴾ جزی سوره و المرسلات سوره سی مکده نازلدر ۵۰ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(وَالْمُرْسَلَاتِ) قسم یاد اینتهرمن بیهرامش فرشتهلر برله (عَرَفًا) ایند کولک برله یعنی امر ونهی هم قرآن آیتلری برله بیهرامش یا که برسی آرطندن برسی ایسدرامش جیللر برله قسم قیلورمن (فَالْعَاصِفَاتِ) بس قسم یاد قیلورمن نیز بارغوجی فرشتهلر برله (عَصَفًا) نیز بارماق یعنی خدا اینک فرماینده امثال قیلوده آشوغوب نیز یورکوجی فرشتهلر برله آنط اینتهرمن یا که قاطیلقی برله نیز ایسکوجی بولغان عذاب جیللری برم آنط اینتهرمن (وَالنَّاشُرَاتِ) دخی شر یعتلرنی وکنابلرنی نشر ایتکوجی و ظاهر قیلغوجی فرشتهلر برله قسم قیلورمن (نَشْرًا) ظاهر قیلماق یا که یومشاقاق برله ایسکان رحمت جیللری برله آنط اینتهرمن (فَالْفَارِقَاتِ فَرَقًا) بس حق برله باطل آراسینی آیرغوجی فرشتهلر برله آنط اینتهرمن یا که بواوطلرنی آیرغوجی و طارانقوجی بولغان جیللر برله آنط اینتهرمن (فَالْمُلْقِيَاتِ) بس قسم یاد اینتهرمن القأ ایتکوجی هم صالغوجی بولغان فرشتهلر برله (ذُكْرًا) و عینی پیغمبرلر کک و کلینه (عَنَرًا) مؤمنلرگه عنر اوچون (أَوْ نَذْرًا) یا ایسه مشرکلرنی قورفتو اوچون جواب قسم اوشبودر کم (أَنهَا تُوْعَدُونَ) درستلکده شول نرسه کم سزلر وعده ایتولورسز آنک برله یعنی قیامت (لَوَافِعِ) البته واقع بولغوجی پیدر (فَإِذَا النُّجُومُ) بس شول وقتده کم یولزلر (طُمَسَتْ) محو ایتولمش بولسهلر یعنی نورلری کیتسه (وَإِذَا السَّمَاءُ) هم شول وقتده کم کولک (مَرَجَتْ) یارلمش بولسه (وَإِذَا الْجِبَالُ) هم شول وقتده کم طاولر (نَسَفَتْ) طارالونمش بولسهلر واورنلرندن کوچسهلر (وَإِذَا الرُّسُلُ) وهر فایچان کم پیغمبرلر (أَقْنَتِ) جمع ایتولمش بولسهلر امتلری اوزرینه گواهلر بیرو اوچون بس ایتورلر (لَا يَوْمَ) فایو کون اوچون (أَجَلَتْ) نساخیر ایتولمش بولدی وکیچکدرلدی اوشبو ذکر ایتولمش اشلر بس آنلرغه جواب بیرلور کم (لَيَوْمِ الْفَصْلِ) آیرماق کونی اوچون یعنی مؤمن برله مشرک آراسینی آیرا طورغان کون اوچون اوشبو اشلر کیچکدرلمش ایدیلر (وَمَا أَدْرَاكَ) ونی نرسه بلدردی سبکا شونی کم (مَا يَوْمِ الْفَصْلِ) نی نرسه در آیرماق کونی یعنی اول کوننک حقیقتینی

سین بل آلماسسك (ویل) وای وحسرتدر (یومئذ) شول كونده (للمكذبین)
 بالفانغه طونقوجیلرغه اول كونگه اوشانماغان كهمه لرگه (آلم نهلك الاولین) ایا
 هلاك اینمه دكمو بز یعنی هلاك ایندك اولگی قوملرنی نوح قومی وعاد هم نمود
 قوملری کی (ثم تتبعنهم) صگره آنلرنك ازندن كیلنورورمز بز (الأخرین)
 صوگفیلرنی یعنی آنلردن صوگ کیلگان کفر اهلینی هم هلاك قیلورمز مکه
 مشرکلری کی (كذلك) اوشانداق (نفل بالمجرمین) قیلورمز بز بارچه
 مشرکلرگه (ویل) نی کوبونج و فاطی حسرتدر (یومئذ) اول قیامت كونده (للمكذبین)
 اوشبو وعیدنی بالفانغه طونقوجیلرغه (آلم نخلقکم) ایا یارانمادقمو بز سزلرنی
 (من ماء مهین) خور واعتبارسز بولغان منی صووندن (فجعلناه) بس صافلادق بز
 اول منی صوونی (فی قرار مکین) بر محکم بولغان قرار قیلاچق اورنده یعنی
 رخیده صافلادق (الی قدر معلوم) بر معلوم مقدارغه چه یعنی وضع حمل وقتینه
 قدر (فقدرا) بس قادر بولدق بز سزنی یارانماقغه (فعمم القادرون) بس فی یحسی
 قادرمز بز (ویل یومئذ) اولوغ بلا و فاطی عذابدر اول قیامت كونده (للمكذبین)
 اوشبو قدرنكه اشانماغان كهمه لرگه (آلم نجعل الأرض) ایا قیلماقمو بز
 بیرنی یعنی قیلدق (كفائاً) اورنکوچی وجیغوی (أجیلاً) ترکلرنی (وأمواتاً)
 هم اولوکلرنی یعنی ترکلرنی اوستنده طونقار واولوکلرنی آستینه جیار (وجعلنا
 فیها) هم یاراندق بز بیرده (رواسی شامخات) محکم و بیوک بولغوی طاولرنی
 (وأسقبناکم) دخی صوغاردق بز سزنی وسزگه اچرتدك (مأماً فراتاً) طاتلی
 بولغوی صونی بیرده یلغهلر وجیشمه لر یارانماق برله (ویل) فاطی عذاب یا که
 چهنده گی وادی وچوقور (یومئذ) قیامت كونده (للمكذبین) اوشو نعمتلرنی
 یالفانغه طونقوجیلرغه بولغوجیدر هم آنلرغه اول كونده ایتولور (انطلقوا)
 بارکزلر ای بالفانغه طونقوجیلر (الی ما کنتم به تکذبون) شول نرسه
 صاری کم بالفانغه طونقار بولدکز سز آنی دنباده وقتکزده یعنی تموغه بارکز
 (انطلقوا) بارکز سز (الی ظل ذی ثلث شعب) اوج طارماق ایسی بولغان
 کوله که صاری (لاظلیل) نوگلدلر اول صالقون ودایم بولغان کوله که کم آنک
 اچنده راحت بولور ایدی (ولاً یعنی) هم دفع قیلماس وکینه رهمس اول کوله که
 (من اللهب) تموغ او طینک بالقونندن هیچ بر نرسه فی مراد تموغنک کوله که سیدر کم
 اوج طارماق بولوب هر طارماقی بر طرفه صوزلاندلر ظاهرده کوله که کی

بولسه ده آنک اچی اوط و نوتوندر (انیا) درستلکده اول نوموغ (ترمی) آطار
 اول کونده (بشر) اوط بالفونلرینی کم مریالفونی (کافصیر) بر اولوغ سرای
 کی بولفوجیدر (کانه) گویا کم اول بالفون (جمالت صفر) صاری توهلردر
 یعنی شوندا این اولوغ بولورلر (ویل) کوب محنت و مشقت (یومئد) اول کونه
 (للمکذبین) نوموغ صفتلرینه اشانماغان کسهلرگه بولفوجیدر (هذا) اوشبو
 کون (یوم لا ینطقون) شول کوندر کم سوزله مہسلر کفر اهلی یعنی بعض
 موفلرده تللری طوتولور سوز ایتنه آلماسلر (ولایوذن لهم) هم رغصت بیرله س
 آنلرغه سوزله مہ کگه (فیعتنرون) ناکم اعتدار قیلورلر ایدی و عندرلر بیان
 قیلورلر ایدی (ویل یومئد للمکذبین) قاطی حسرت و قایغو اول کونده اوشبو
 خبرلری نکذیب اینکوچیلرگه در (هذا) اوشبو کون (یوم الفصل) محق برله
 مبطل آراسینی آپورماق کونیدر (جمعاکم) جمع قیلدق سزلرنی ای اوشبو
 امتنک مکذبلری (والاولین) هم جمع قیلدق و برگه جیدق اولکی پیغمبرلری
 نکذیب اینکان مشرکلری (فان کان لکم کید) بس اگر بولسه سزنگ بر مکر
 و حیل کز اوشبو کون (فکبدون) بس مکر و حیل کزنی اشل کز میکا اگر
 فولکزدن کیلسه نناک کم دنیاده مؤمنلرگه مکر و حیللر قیلور اید کز لکن
 بوکون مکر و حیللر کز هیچ فائده بیرمهس و سزنی عذابدن قوتقارماس (ویل
 یومئد للمکذبین) (ان المتقین) درستلکده شرکدن و گناهدن صافلانفوجیلر
 (فی ضلال) جنت آغاچلرینک کونه گهلرنه بولورلر (وعیون) هم آفوجی چشمه لر
 یاننده بولورلر (وفواکه) دخی یمشدر آراسنده بولورلر (مما یشتهون) شول
 نرسه دنکم آرزو قیلورلر آنلر هم فرشته لر آنلرغه ایتورلر (کلوا) آشا کزلر
 اوشبو یمشدرن (واشربوا) هم اچکزلر اوشبو شرابلردن (هنبئا) آچلقنی
 و موسزلقنی کبته رگوجی آشماق هم اچمه ک بولسون سزلرگه (بما کنتم
 تعملون) شول نرسه سببلی کم عیل قیلور بولد کز سز دنیاده (انا کذک)
 درستلکده بز اوشانداق (نعزی المحسنین) جزا بیرورمز اید گولک اینکوچیلرگه
 (ویل یومئد للمکذبین) فی حسرت و عذابدر اول کونه جنت نعمتلرینه اشانماغان
 کسهلرگه (کلوا) آشا کزلر ای مکذبلر فانی دنیانک نعمتلرندن (وتمتعوا)
 هم فائده له نکزلر دنیا برله (فلیلا) آرغنه وقت (انکم مجرمون) درستلکده سزلر
 مشرکلر سز و عاقبتکز عذاب الیم بولسه کبیره ک (ویل یومئد للمکذبین)

(وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وەر قاپچان ایتولسه اول مشرکلرگه (ارکعوا) نماز اوفکزلر دیوب (لایرکعون) نماز اوفوماسلر آنلر یعنی ایمان کیتورمه سلر و مسلمان بولماسلر (وَبَلِّغْهُمْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ) قاطی حسرتدر قیامت کوننکه ایمان کیتورمه گان کسه لرگه (فَبِأَيِّ حَدِيثٍ) بس فایسی سوزگه (بَعْدَهُ) اوشبو قرآن سوکنده (يَوْمُنَّ) اشانورلر آنلر یعنی معجزه اید کی ظاهر بولغان فرآغه اشانماسلر نینداین سوزگه اشانورلر.

﴿ ۵۵۵ ﴾ سورة النبأ مکیه وهی اربعون آیه ﴿ ۵۵۵ ﴾

﴿ ۷۷ نوحی سوره نبأ سوره سی مکده نازلدر ۴۰ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ ۳۰ ﴾
﴿ ۳۰ ﴾ الجزء الثلاثون

(* رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتی مبعوث بولوب خلقنی آشکارا دعوت قیلا باشلاغاچ هم قیامت کونی برله قورقوتنا باشلاغاچ مشرکلر اول حضرتنک پیغمبرکنده هم قرآن و قیامت توغر یسنده اختلاف قیلوب بر برسندن یا که پیغمبردن و مؤمنلردن صوراشور ایدیلر حق سبعانه و تعالی بیوردی کم (عمّ یتسألون) فی نرسه توغر یسنندن سؤال قیلورلر و صوراشورلر اول مشرکلر (عن النبأ العظیم) اولوغ بولغوجی خبردن کم قرآندر (الذی هم فيه) آنداین خبر کم اول مشرکلر آنک توغر یسنده (مختلفون) اختلاف ایتکوچیلدر یعنی توری توری سوزلر ایتورلر بعضلری سحردر و بعضلری شحردر یا که کهانتدر یا که اساطیر الاؤلیندر دیورلر یا که اولوغ خبردن مراد محمد علیه السلامک پیغمبرکیدر کم مشرکلر آنک خصوصنده اختلاف قیلدیلر سحردر یا که شاعردر یا که مجنوندر دیبه که کبی توری سوزلر ایتدیلر یا آیه مراد قیامتدر کم آنه هم اختلاف ایلدیلر بعضلری قیامت واقع بولاچقدر بوتلریز قیامتده بزلرگه شفاعت قیلورلر دیدیلر و بعضلری قیامتنی بالکلیه انکار ایتدیلر و بعضلری شکده توردیلر (کلا سیعلمون) حقا کم نیز زمانده بلورلر اول مشرکلر یعنی جان بیرگان و قتلرنده بلورلر اختلاف قیلغان نرسه لرینک شبهه سز حق اید کینی (ثم کلا سیعلمون) سوکده نیزدر کم تحقیق بلورلر آنلر قیامت کوننده اوز اعتقادلرینک باطل و یالغان اید کینی (اللم نجعل الارض) ایسا قیلما دقمو بزیرنی (مهاداً) نومه لمش توشه که تا کم سز آنک اوستنکه قرار قیلورسز (والجبال اوتاداً)

دخی قیلدیق بیز طاولرنی بیرنک فادافلری تاکم آنلر سببلی بیر محکم فرار قیلور
 (وَخَلَقْنَاكُمْ) هم یاراتدیق بیز سزنی (أَزْوَاجًا) زوجلر وجفتلر ایتوب یعنی هر
 صنفدن ایرککنی هم خاتوننی یاراتدیق نسلکیز باقی بولسون اوچون (وَجَعَلْنَا)
 هم قیلدیق بیز (نومکم) سز نك اویقوگیزی (سَبَاتًا) اعضالرگیزنك راحتی تاکم
 اویقو برله استراحت قیلورسز (وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ) دخی قیلدیق بیز کیچنی (لَبَاسًا) بر
 اورتو تاکم کیچنك فارانغولتی برله بارچه نرسه لر اورنولورلر (وَجَعَلْنَا النَّهَارَ)
 هم قیلدیق کوندزنی (مَعَاشًا) معیشت طلب قیلا نورغان وقت تاکم کوندزده
 کسبکیز ومعیشتکیز آرطندن یورورسز (وَبَنِينًا) دخی بنا ایتدک بیز (فوقکم)
 سز نك اوستگیزده (سَبْعًا شِدَادًا) بدی محکم وفاطی بولغوچی کوکلرنی (وَجَعَلْنَا)
 دخی یاراتدیق بیز کوکده (سَرَّاجًا وَهَاجًا) نورلی ویساطرتقوچی چراغلرنی یعنی
 قویاش هم آینی (وَأَنْزَلْنَا) هم ایندردک بیز (مِنَ الْمُعْصِرَاتِ) یغور یاغدرغوچی
 بولولطردن (مَاءًا) صونی (ثَجَّاجًا) قیولغوچی صونی (لِنُفْرَجَ بِهِ) تاکم
 چقارماق بیز اوچون اول صو برله (حَبًّا) اورلوقنی بغدادی و آرپه کی
 (وَنَبَاتًا) هم چقارماق بیز اوچون اوسه تورغان اوله نلرنی (وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا) دخی
 بر برسینه چولغانغوچی یعنی بر برسینه بیک یاقن بولغان آغاچلرنی و باقیه لرنی
 اوسدرمه کیمز اوچون اول صونی ایندردک (أَنَّ يَوْمَ الْفُصْلِ)
 درستلکده حکم کونی یعنی قیامت (كَأَنَّ) بولدی خداینک حکمنک (مِيقَاتًا) حساب
 و جزأ اوچون مقرر اپتولمش بر وقت (يَوْمَ) شول کونده کم (يَنْفِخُ فِي الصُّورِ)
 اورلمش بولور صورغه یعنی خلایقنك قیردن قوبارلماقی اوچون اسرافیل صورنی
 اورور (فَتَأْتُونَ) بس سز لر کیلورسز (أَفْوَاجًا) گروه گروه بولوب قیرگیزدن
 محشر بیرینه یعنی خلایق لر قیلغان عمللرینه کوره نورلی نورلی صورتلرده
 بولوب کیلورلر دیمش لر (وَقَتَعَتِ السَّمَاؤُ) هم آچولمش بولور و یارلور اول
 کونده کوك (فَكَانَتْ) بس بولور (أَبْوَابًا) ایشکلر (وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ) دخی
 سورولمش بولورلر طاولر یعنی هوا ده اوچوب یورورلر (فَكَانَتْ سَرَابًا) بس
 بولورلر سراب کی یعنی یراقدن یالطراب صو کی بولوب کورنگان رشه
 اوخشا شلی کوزگه گنه کورنگان نرسه بولورلر اجزاملری تتولوب تمام یوفغه
 چقارلر (أَنَّ جَهَنَّمَ) درستلکده تموغ (كَانَتْ) بولور (مِرْصَادًا) خلایقنك اوتتهک
 بیر یعنی هر کم آنک اوزرندن اوتار (لِلطَّافِينِ) آزغونلقه چیکدن چقغوچیلرغه

یعنی کفر اهلینہ بولدی اول جہنم (مآبًا) قایتاچق اورن (لأبئین فیہا) نورغوچیلردر آنلر نموغده (أحقابًا) اوزون مدتلر یعنی منگو نموغده قالورلر (لأبئوفون فیہا) طانوماسلر آنلر نموغده وکورمهسلر (بردًا) صالحون وراحت ہوائی (ولاشرابًا) ہم اچماسلر ہیچ بر اچملکنی (الاحبیبا) مگر اچکوچینک اچہکلرینی یاندروب پارہ پارہ اینکوچی اسی صونیفنه اچارلر (وغشاقًا) دخی جراحترلندن آفغان مردار وشاخشی صونیفنه اچارلر (جزآآ وفاقًا) اوزلرینک فیلغان عمللرینہ موافق جزآ برلہ جزالاندیرلمش بولورلر آنلر (أنہم) درستلکدہ اول مشرکلر (کانوا لأیرجون) امید ایتہمس بولدیلر وفورقہادیلر دنیادہ (حسابًا) آخرندہ گی حساب وجزادن (وکذبوا بآیاتنا) ہم یالغانغہ طوندیلر بزنگ آیتلرمزنی (کذابًا) یالغانغہ نونماق (وکل شیء) وەر بر نرسہی بندہ لرنک عمللرندن یعنی طاعت ومعصیتلرینک مہسینی (أحصیناہ) صانادق بز آنی یعنی صافلادق ویازدق (کتابًا) یازمق ہم ایتورمز مشرکلرگہ آخرندہ (فنفوقوا) بس طانوکوزسز نموغ عذابینی ای مشرکلر (فلن نزیدکم) بس هر گیز آرتدرماسمز بز سزلرگہ (الاعذابًا) مگر عذاب اوستینہ عذاب آرتدرورمز نموغ اہلی اوچون قرآنہ بولغان آیتلرنک ایک فاطیراغی اوشبو آیتدر دیمشلر (ان للمتقین) درستلکدہ تقوالق ایتکوچیلرگہ بولغوجیدر (مفازًا) قول اوستونلکی وعذابدن فورتلماق دخی بولغوجیدر آنلرغہ (خدائق) جنت باقہلری کم اول باقہلردہ بیش آغاچلری باردر (واعنابًا) ہم یوزم آغاچلری باردر (وکواعب اترابًا) ہم بولور آنلرغہ جنتدہ ایچہکلری انار بیشی کبی بولغوچی مہلری بریاشدہ بولغان قزلر (وکسادہاتًا) دخی بولور آنلرغہ شراب برلہ طولی بولغوچی کاسہلر (لأیسعون) ایشتمہ شسلر اول متقیلر (فیہا) جنتک (لغوا) بیہودہ وبوش سوزلرنی (ولاکذابًا) ہم یالغان سوزلرنی یعنی دنیادہ غی خمر مجلسلری کبی آنلرنک مجلسلرنده باطل ویالغان سوزلر بولماس (جزآآ) جزآ بیرلمک جزآ بیرلور آنلرغہ (من ربک) پروردکارگدن (عطاءً) ہم عطا قیلماق عطا قیلور خدای آنلرغہ (حسابًا) وافی وکافی بولغوچی عطائی یا کہ عمللرینہ موافق بولغان جزآ آنلرغہ بیرلور (رب السموات والأرض) کوکلرنک ہم بیرنک پروردکاری بولغوچی خدای تعالی فاشندن (وما بینہما) ہم کوک برلہ بیر آراسندہ بولغان نرسہلرنک پروردکاری بولغوچی (الرحمن) الوغ رحمت ایاسی بولغوچی (لأیملکون) مالک بولماسلر کوکونک

ہم پیرنک اہلری (منہ) اول خدای تعالیٰ دن (خطاباً) بر سوز ایتہککہ یعنی
 خدایک رخصتین باشقہ برسوز ایتہ آلماسنر وسوزلہمہککہ فادر بولماسنر
 (یوم یقوم الروح) شول کوندہ کم قائم بولور و طورور جانلرغہ مؤکل بولغوجی
 روح اسملی فرشتہ (والملائکۃ صفا) ہم باشقہ فرشتہلر ہمہلری طورورلر
 صف باغلاب خدایک فرمانینہ منتظر بولوب معاملہ مذکوردرکہ اول روح
 شونداین الوغ فرشتہدر کم قیامت کوندک بارچہ فرشتہلر بر صف بولوب طورورلر
 اول روح بالفوز اوزی بر صف بولور و بعضلر روحن مراد جبرائیل علیہ
 السلامدر دیورلر والله اعلم (لا ینکلمون) سوزلہشمہسلر اول قیامت کوندک یعنی
 براو ایکنجیگہ شفاعت قبولوب سوز ایتہس (الامن آذن له الرحمن) مگر شفاعت
 قبولرلر شول کہسہگہ رخصت بیردی آنک اوچون شفاعت ایتہککہ خدای تعالیٰ
 (وقال) ہم ایتدی اول کہسہ دنیاہہ وقتندہ (صواباً) طوغری سوزنی یعنی کلمہ
 توحیدنی ایتکان وایمان کبلتورگان کہسہلرگہ گنہ شفاعت ایتارلر (ذک) اوشبو
 قیامت کونی (الیوم الحق) حق بولغوجی کوندلر یعنی البتہ واقع بولاققدر
 (فمن شاء) بس هر کم تلہسہ (اتخذ) علوتار (الی ربہ) پروردکارینک اجر و ثوابی
 صاری (مآباً) قایتماقنی ایمان و طاعت برلہ (انا انذرناکم) درستلکدہ بز
 فورقتدی سزلیرنی (عذاباً قریباً) یقین بولغوجی عذابدن کم آخرت عذابیدر
 (یوم ینظر المرء) شول کوندہ کم فارار آدمی (ما قدمت یداہ) شول نرسہگہ کم
 آلدن بیارگاندر آنک ایکی نولی یعنی دنیاہہ وقتندہ اشلہگان عمللرینہ فارار
 و عمل دفترنہ آنلرنک ہمہ سیننی کورور (ویقول الکافر) ہم ایتور ایمان کبلتورمہگان
 کشی اول کوندہ (یا لیتنی) ای کاشکی مین (کنت تراباً) طوفراق بولغان
 بولسامچی یعنی میچدہ یاراتولماغان و دنیاغہ کیلہگان بولسامچی یا کہ حیوانلر
 کی مین ہم طوفراق بولوب اورلسہچی بوعدابلرنی کورمہس ایدم دیور.

﴿ سورة النازعات مکیة وهی ست واربعون آية ﴾

﴿ ۷۸ نوحی سورہ و النازعات سورہ سی مکدہ نازلدر ۴۶ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(و النازعات) قسم یاد ایتہرمن جانلرنی صورغوجی و طارتقوجی فرشتہلر برلہ
 (غرفاً) فوت و قاطیلق برلہ طارتقوجی یعنی کفر اہلینک جانلریننی قاطیلق برلہ

آلفوچی فرشتهلر برله (وَالنَّاسُطَات) دخی آنط ایتهرمن چقارغوچی فرشتهلر
 برله مؤمنلرنک جانلرینی (نَشَطًا) چقارماق (وَالسَّابِقَات) دخی قسم قیلورمن
 آشوغوب یورگوچی فرشتهلر برله خداینک فرمانینی اشلهمهک اوچون (سَبَقًا)
 آشوغوب یورمهک (فَالسَّابِقَات) بس قسمدر فرمانغه اطاعت قیلوده بارچه دن
 اوزغوچی فرشتهلر برله (سَبَقًا) اوزماق (فَالْمَدْبِرَات) بس آنط ایتهرمن تدبیر
 قیلغوچی فرشتهلر برله (أَمْرًا) دنیانک اشینی یعنی دنیا اشلرینی باشقارغوچی
 فرشتهلر برله کم جبرائیل ومیکائیل هم اسرافیل وعزرائیل علیه السلامدر
 جبرائیل جیللرگه هم وحیگه مؤکلدر اسرافیل قضا وتقدر اشلرینی تدبیر قیلور
 میکائیل یاغهور یاغدرماق واوله نلر اوسدرمک کبی اشلرنی باشقارور عزرائیل
 جانلرنی قبض قیلور حق تعالی اوشبو مذکور فرشتهلر برله قسم یاد قیلورکم
 البته بارچه جان ایهلری مبعوث بولورلر (يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ) یاد قیلغل شول
 کوننی کم قیللدار قیللداغوچی یعنی اول کوننک هیبتندن طاولر وپیرلر حرکتکه
 کیلورکم اول کون اسرافیل سورنی اول مرتبه اورگان کونیدر بارچه جان
 ایهلری ملاک بولورلر (تَتَّبِعَهَا الرِّادَفَةُ) ایه رور آگاوانک سوکنندن کیلور سوکنندن
 کیلغوچی یعنی نفخه اولی سوکنندن نفخه ثانیه بولور اسرافیل ایکنچی کره سورنی اورور
 تا کم بارچه خلاق تزلورلر (قُلُوبٌ) کوکللر (يَوْمَئِذٍ) اول کوننه (وَأَجْفَةٌ) تورغوچی
 وتتره گوچیدر فورقودن (أَبْصَارُهَا) کوکللر ایهلرینک کوزلری (خَاشِعَةٌ) ثوبان
 توشورلمشدر اول کونده هیبت وقورقوسیبلی (يَقُولُونَ) ایتورلر بعث وحشرنی
 انکار اینکوچیلر دنیاده (أَنَا لَمَرْدُودُونَ) ایا بزلر کبیری قایتارلمشدر
 بولورمزمو (فِي الْعَافِرَةِ) اولگی حالتیزگه یعنی اولگانیزدن صوگ بزلر کبیری
 تزلورمزمو (إِذَا كُنَّا) ایا هر قاچان بولساق بز وأورلسهک اولگانندن صوگ
 (عِظَامًا نَفْرَةً) اسکی سوبه کلر بولوب یعنی چروب طوفراق بولورغه یاقنلاشقان
 سوبه کلر بولوب قالساق شونندن صوگ هم بزلرنی ینه ترگزورلر مودیورلر (فَالْوَا)
 ایتدیلر اول منکرلرینه استهزآ یوزنندن کم ا گر شونداق بولسه وبزلر کبیری
 ترلسهک وقوبارلساق (تَلْكَ) اوشبو ترلمهک وکبیری قایتارلماق (إِذَا) شول وقتنه
 (كَرَّةٍ خَاسِرَةٍ) بزلرگه زیانلی بولغوچی کبیری قایتارلماقدر یعنی ا گر اولگانندن
 صوگ ترلمهک راست بولسه اول ترلمهکن بزگه فائده یوقدر بلکه بزلرگه
 زیاندرکم بزنی عذاب قیلورلر دیدیلر حق تعالی اول مشرکلرنک سوزلرینه قارشی

بيوردى كم چىتن و آغراش ديب بامەكز قىامت بولمايىنى (فَأَنبَأَهَا) بس موندن باشقە توگلدركم اول قىامت (زَجْرَةً وَاحِدَةً) بىر فرياددر يعنى اسرافيل نك سورنى بىر مرتبە اورمەكى بىرلە بارچە خلايقلر ترلورلر و قىامت بولور (فَأَذَاهُمْ) بس شول وقتدە آنلر يعنى آدميلر (بِالسَّاهِرَةِ) نىگىز بىر اوستندە بولغوچيلردر يعنى بىرنك آستندىن بىر اوستينه چقارلر و محشر بىرىنە دىلورلر يا كە ساھرە محشر بىرىنك اسميدر خدای تعالى آنى آق كەوشدن بارانمىشدر (هَلْ أَتَيْتُكُم) ايا كىلدىمۇ سىڭا اى محمد عليه السلام يعنى كىلدى (حَدِيثُ مُوسَى) موسى پىغمبر نك سوزى (أَذْنَابِهِ) شول وقتدە كم ندا قىلدى موسى عليه السلام (رَبِّهِ) آنك پروردكارى (بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ) پاك بولغوچى چوقور بىزدە (طَوًى) طوى اسملى چوقورده شوپلە ديوب ندا قىلدى كم (أَذْهَبَ) بارغل سىن اى موسى پىغمبر نك بىرلە (إِلَى فِرْعَوْنَ) فرعون صارى (أَنَّهُ طَفَى) درستلكدە اول فرعون آرزو نلقدە چىككن چىققاندر (فَقُلْ) بس ايتكل سىن فرعونگە (هَلْ لَكَ) ايا بارمىدر سىنك مىلك و رغبتك اى فرعون (إِلَىٰ أَن تَزْكَىٰ) شوڭا كم پاك بولساڭ سىن و آرولانساڭ كفر و شركىن (وَأَهْدِيكَ) هم مېن كوندرسەم سىنى (إِلَىٰ رَبِّكَ) پروردكارك معرفتى صارى (فَتَنخِصِي) بس قورقساڭ سىن آنك عذابندىن هم آڭا قارشىلىق قىلودن و باش طارتودن صافلانساڭ بس موسى عليه السلام خدای تعالى نك فرمانى بوينچە فرعون قاشينه كىلوب رسالتنى ابرشدردى فرعون معجزە طلب ايلهدى (فَأَرِيهٖ) بس كورگزدى حضرت موسى فرعونگە (الآيَةَ الْكُبْرَىٰ) الوغراق بولغوچى معجزەنى كم طاباقنك بلان بولمايدىر (فَكَذَّبَ) بس يالغانفە طوندى فرعون حضرت موسى نى (وَهَصَىٰ) هم قارشىدى خدائىنك فرمانينه و معجزەنى سهردر ديدى (ثُمَّ أَدْبَرَ) سوڭرە آرقاسىنى قىلدى يعنى يوز دوندردى موسى پىغمبردن (يَسْعَىٰ) سعى قىلور و طرشور ايدى اول حضرت موسى نك اشىنى ابطال قىلوغە يا كە طاباق ازدرما بولغاچ آندىن قورقوب قاچار ايدى و آشوغوب بوكرور ايدى (فَحَشَرَ) بس جمع قىلدى فرعون اوزىنك قومىنى (فَنَادَىٰ) بس ندا ايتدى آنلرغە (فَقَالَ) بس ايتدى فرعون (أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَىٰ) مېن سىلرنك بىوڭرەك و الوغراق بولغوچى پروردكاركز من يعنى بارچە پوتلردن الوغراق بولغان خدای مېن ديدى و خدالىق دعواسىنى قىلدى (فَأَخَذَهُ اللَّهُ) بس طوندى اول فرعوننى الله تعالى (نَكَالَ الْأَخْرَةِ) آخرت عذابى بىرلە كم تموغدە ياندرماقدىر (وَالأُولَىٰ) هم دنيا عذابى

برله کم دریاغه غرق ایلمه کدر (اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ) درستلکده اوشبو اشدہ (لَعِبْرَةٌ)
البتہ بر عبرت واوگوت باردر (لَمَنْ يَّغْشِيْ) شول کمسه اوچون کم فورفور
خدای تعالی دن وگناهدن صافلانور (اَنْتُمْ اَشُدُّ) ایا سز لر ای بعث و قیامتنی انکار
ایتکوچیلر فاطیراق موسز (خَلَقًا) یاراتنق یوزندن (اَمَّ السَّمَاٰ) یا ایسه کوك
فاطیراقمودر یعنی سزنی یاراتناق چیتنرهك مو یا ایسه شوندا این الوغ بولغان
کوکلرنی یاراتناق مو (بَنِيهَا) بنا قیلدی خدای تعالی اول کوکنی سز لرنك اوستکزده
(رَفَعَ سَمَكُهَا) کونهردی و یوقاری قیلدی اَنَّا سَقْفِيْنِي یعنی توشه مینی بیردن بیوک
ایلدی (فَسَوَّيْهَا) بس نیگز و طوغری قیلدی اول کوکنك بنا سینی هیچ بر فتورسز
و نقصانسز (وَاغَطَّسَ لِيْلَهَا) دخی قار انغو قیلدی اَنَّا کبچه سینی (وَاَخْرَجَ ضَعْفِيْهَا)
هم چقاردی اَنَّا کوندزینی و باقطنی ایلدی کبچه برله کوندزنی کوککه
اضافه ایلهمهك اَنلرنك پیدا بولماقینه کوکنك سبب بولدی جهتندندر زیرا که
قویاش کوکدهدر (وَاَلْاَرْضَ) هم بیرنی (بَعْدَ ذٰلِكَ) کوکنی یاراتناق سوکنده
(دَحِيْهَا) جایدی آنی و نوشهدی (اَخْرَجَ مِنْهَا) چقاردی اول بیردن (مَاءً مَّاءً)
اَنَّا صووینی بلغه لر و چشمه لر پیدا ایلهمهك برله (وَمَرَعِيْهَا) دخی چقاردی
اَنَّا حیوانلر اولای طورغان اولنلرینی (وَاَلْجِبَالَ) دخی طاولرنی
(اَرْسِيْهَا) محکم قیلدی و برکندی اَنلرنی بیر اوستنده اوشبولرنك بارچه سینی
خدای تعالی یاراندی (مَتَاعًا لَّكُمْ) سز لرنك فائده لانا فکز اوچون اول نرسه برله
(وَلَا نَعْمًا لَّكُمْ) دخی دورت آیاقلی طوارلر کز فائده لانسونلر و زقلانسونلر اوچون
(فَاِذَا جَاءَتْ) بس هر قاچان کیلسه (اَلطَّامَةُ الْكُبْرٰی) بارچه بلیه لر دن اولوغراق
بولغوجی دایه و فورقنچلی کون یعنی قیامت کونی کیلسه (یَوْمَ يَنْذَرُ الْاِنْسَانَ)
شول کونده یادینه کبلتورور آدمی (مَاسِعًا) شول نرسه نی کم سعی قیلدی دنیاده
یعنی دنیاده قیلغان عمللرینی همه سینی یازوب اَنَّا قولینه بیرورلر تا کم اوقور
(وَبَرَزَتِ الْجَحِيْمِ) هم ظاهر ایتولمش بولور نموغ (لَمَنْ يَّرٰی) شول کمسه گه
کم کورور یعنی بارچه کورگوچیلر نموغنی آشکارا کورورلر (فَاَمَّا مِنْ طَغٰی)
بس شول کمسه کم آزغونلقده چیکدن چقدی و ایبان کبلتورمه دی (وَاَثَرِ الْعِبْوَةِ
الدنیا) هم اختیار قیلدی دنیا ترک کینی و اَخْرَجْتَن غافل بولدی (فَاِنَّ الْجَحِيْمِ)
بس درستلکده نموغ (هِيَ الْاُمُوْرٰی) اولار اَنَّا اورنی آخرنده (وَاَمَّا مِنْ خَافِ)
واقا هر کمسه کم فورقدی (مَقَامَ رَبِّهٖ) پروردکارینك حضورنده حساب اوچون

تورماقلقتن آخرت كوندە (وَنَهَى النَّفْسَ) دىخى طېدى اوزىنىڭ نەفسىنى (عَنْ
 الْهَوَى) آنىڭ آرزوسىدىن يەنى حرامدىن و گناھدىن ساقلاندى (فَأَنَّ الْجَنَّةَ) بس
 درىستلىككە جنت (هِيَ الْمَأْوَى) اولدىر آنىڭ قارار قىلچاق اورنى آخرتتە (يَسْئَلُونَكَ)
 صورارلىرى سېندىن اى محمد عليه السلام (عَنِ السَّاعَةِ) قىيامت كوندىن و ايتورلىرى
 (أَيَّانَ مَرْسِيَا) قاچان بولور اول قىيامتنىڭ قائم بولماقنى و كىلمەكى دىيۇب
 (فِيمَ آنتَ) سېن نى نرسەدە سېن (مَنْ ذَكَرِيَا) اول قىيامتنىڭ يادىدىن يەنى قىيامتنىڭ
 قاچان بولماقنى بىلمەك سېنىڭ اشىڭ توغلىدىر بلكە آنىڭ علمى خدائىغە مخصوصدىر
 بس آدمىلر سېندىن آنى صوراماسونلر (أَلَى رَبِّكَ) پەروردكارىڭ سارىدىر (مَنْتَاهَا)
 قىيامت علمىنىڭ مەنھاسى يەنى آنىڭ اوزرىنە خاسدىر هېچ كىمگە آنى بىلدىرمەس
 (أَنَّمَا آنتَ) موندىن باشقە اېماسدىر كىم سېن اى محمد عليه السلام (مَنْذَرٌ مِنْ يَعْشِيهَا)
 شول كىمەنى قورققۇچى سېن كىم قورقور اول قىيامتىن يەنى سېنىڭ اشىڭ بارى
 قىيامتىن خدائىڭ عذابىدىن خلقنى قورققىمىدىر قىيامتنىڭ وقتىدىن خبر بىرمەك
 توغلىدىر (كَأَنَّهُمْ) گويىكە اول مەكە مشركلىرى (يَوْمَ يَرَوْنَهَا) شول كوندە كىم
 كورورلىرى قىيامتنى شويىلە گىمان قىلورلر كىم (لَمْ يَلْبَثُوا) تورماغانلردىر آنلر
 دىيادە ياكە قېردە (الْأَغْشِيَّةَ) مگر بركوننىڭ كېچەسى قىيامت تورغانلردىر (أَوْضَحِيهَا)
 يايىسە شول كوننىڭ ضىقى وقتى قىيامت تورغانلردىر يەنى اول كوننىڭ اھوالىدىن
 وھىيىتىدىن دىيادە تورغانلرىنى اونو تورلر دىيادە بركوندىن ھىم كىمەك توردىق
 دىيۇب گىمان قىلورلر .

﴿ سورة عېس مكيە وھى ائىتتان واربعون آية ﴾

﴿ ۷۹ نېچى سورە عېس سورەسى مەككە نازلدىر ۴۲ آيتدىر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرويدىر كە عبدالله بن ام مكنوم دىگان صورق صەھابە بركون پېغمبىرمز عليه السلام
 مجلسىنە كىلۇب پېغمبىر حضرتىنە قىچقروب اوزىنىڭ يۇموشىنى ايتدى پېغمبىر عليه
 السلام اول وقتدە قىرىش اولوغلىرىنى اسلامغە دعوت ايتىمەك بىرلە مشغول ايدى
 آنلرنى نصىحت قىلور ايدى عبدالله بن ام مكنوم حضرتى صورقلىقى سېندىن
 پېغمبىرمزنىڭ دعوتكە مشغول ايدىكىنى بىلمايۇب اوزىنىڭ سوزىنى قات قات
 ايتۇب حضرتنىڭ كلامىنى قىچقىلدى و سوزىنى بولدى پېغمبىرمز عليه السلام آنىڭ

(۱) منقولدرکہ جبرائیل علیہ السلام پیغمبر حضر۔ تینہ اوشبو آیت کریمہ لرنی اوقوغانہ حضرتنک مبارک یوزندہ غایت اضطراب و طاقت سزک اثری بلونور ایدی صکرہ اورنندن تورب بیک آشوغوب مذکور عبدالله بن مکتومنک آرطندن باردی چونکہ عبدالله اول وقتدہ پیغمبر علیہ السلامنک مجلسندن محروم بولوب چغوب کیتکان ایدی پیغمبر حضرتی غایت تعجیل برلہ آنک آرطندن بتوب آنی کیری مسجدکہ کیلتوردی و مبارک ردا سینی جایوب آنک اوستینہ عبدالله نی اولتورتدی بواشدن صوکنک پیغمبر حضرتی مرفاچان آنی کورسہ مرحبا سبکا ای عبدالله سینک سبیلی پروردگار۔ مینی شلته لیدی دیور ایدی هم هر وقت آنی اکرام فیلور و حرمتلر ایدی ایکی مرتبہ صوغشقه بارغانده آنی اوز اورنینه مدینه گہ خلیفہ ایتوب قالدردی۔

بواشدن کیفی کیتوب یوزینی چندی و آندن اعراض قیلوب سوزینه جواب بیرمهدی حق تعالی دن آیت کیلیدی کم (عیس) یوزینی چندی پیغمبر علیہ السلام (تولی) هم اعراض قیلدی و یوز دوندردی (أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى) شونک اوچون کم کیلیدی آنک مجلسینه صوفر کشی یعنی عبدالله هم اوز سوزینی ایتوب پیغمبرنک کلامینی قطع قیلدی (وَمَا يَدْرِيكَ) ونی نرسه بلدرورسیکا ای محمد علیہ السلام شونی کم (لَعَلَّ بِيْزُكِي) شایدکم اول عبدالله بن مکتوم پاک بولور یعنی سین آنی بلهاسسک بلکه اول گناهلردن ياك و ايندگو کشيدر (أَبْدَأُكُمْ) يا ايسه وعظله نور اول واوگوت آلور سیندن (فَتَنَفَعَهُ الذِّكْرُ) بس فائده بیورور آکا سینک اوگوت ونصیحتنک هم شونک سبیلی توفیق و هدایه طابوب ایندگولردن بولور (أَمَّا مَنْ اسْتَفْتَنِي) ائما شول کمسه کم اوزینی موکسز توتندی یعی تکبرلک قیلوب اوگوت ونصیحتنی طکللامادی فریش اولوغلری کبی (فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَى) بس سین آکا یوزکنی کیلتورورسک یعنی آکا توجه و التفات ایلب آنی اسلامسه دعوت قیلورسک و حالانکه اول سینک سوزلرکنی طکللاماس و قبول فیلماس نی قدر اینسه کده (وَمَا عَلَيْكَ) و یوقدر سینک اوزرکا هیچ برگناه (الْأَبْرَارُ) شونندن کم پاک بولماس اول اوزینی موکسز نوتقوچی کمسه هر گیز یعنی آنک ایبان کیلتورماوندن و سینک سوزکنی قبول ایتمه و نندن سبکا هیچ زیان یوقدر سبکا لازم بولغان اش باری ایرشدرمه ک و دعوت ایتنه کدر بس سین اول فریش اولوغلرینک ایبان کیلتورمه دکلری اوچون فایغورماغل (وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ) و ائما شول کمسه کم کیلیدی سبکا (یسعی) آشوغور اول علم استامه کده یعنی عبدالله بن مکتوم کم سیندن آشوغوب دین توغر یسنده بولغان اشلرنی صورار و اوگرانه کنی تلر (وهو یخشی) هم اول قورقور اوزی خدای تعالی دن (فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَى) بس سین اول کمسه دن مشغول بولورسک یعنی فریش مشرکلرینی دعوتکده مشغول بولوب اول صوفر کشیدن یوز دوندرورسک و سوزینه جواب بیرماسسک و حالانکه اول صوفر اخلاص برله سیندن کیره کلی مسئله لرینی صورار و اوگرانه کنی (۱) تلر (كَلَّا إِنَّهَا) حقا درستلکده کم اوشبو قرآن آینی (تَذَكَّرَ) اوگوت ونصیحتدر آدمیلرگه (فَمَنْ شَاءَ) بس هر کم تلسه (ذَكَرَهُ) یذینه آور آنی و آنک برله وعظله نور و اوشبو آیتلر ثبت ایدلمشدر (فی صحف مکرمة) خدای تعالی قاشنده حرمتلی بولغان صحیفه لرده (مَرْفُوعَةً) کونترلش یعنی قدر و مرتبه سی بیوک

بولغان صحيفه لرده (مطيرة) بارچه عيبلردن پاك ايتولمش صحيفه لرده (بايدى سفره
 كرام) حرمتلى بولغوجى بازوچيلرنك فوللرنده كم اول بازوچيلر فرشته لردر
 لوح المحفوظدن كوچروب بازارلر (بررة) ايزگو بولغوجيلردر اول بازوچيلر
 (قتل الانسان) ملاك بولسون ولعنت ايتولمش بولسون آدمى (۱) يعنى مشرك
 (ما اكفره) نى عجب دينسىز وايمانسىز كهسه در اول مشرك كم هيچ بر فكر
 ايتمهس شونى كم (من ابي شيء) قابو نرسه دن (خلقه) ياراندى آنى خداى تعالى
 (من نطفة) منى صونندن (خلقه) ياراندى آنى خداى (فقدرة) بس تقدير ايتدى
 وييدا قيلدى آنك اعضالرينى وصورتلرينى آنا فارننده (ثم السبيل يسره) سوكره
 چقا طورغان يوانى آسان وينگل قيلدى آكنا نا كم آناسندن طوغدى ودينده
 تركاك قيلدى (ثم امانه) سوكره اولتوردى آنى خداى تعالى اجلى يتكاج (فانبره)
 بس فبرگه كرگردى آنى (ثم اذا شاء) سوكره هر فايچان نلسه خداى تعالى (انشره)
 ترگزور آنى بىكادن آخرت كوننده وفيردن فوبارور (كلا لما يقص) حقا كم
 اونمه مدهى وادأ قبلمادى اول آدمى يعنى مشرك اونمه مدهى (ما امره) شول
 نرسه نى كم بيوردى آكنا خداى تعالى يعنى ايمان كيلتورمه دى (فلينظر الانسان)
 بس كيره كدر كم فاراسون آدمى (الى طعامه) اوزينك آشى طورغان طعامينه
 عبرت نظرى برله هم كورسون كم اول طعام نى طريقه پيدا بولور (انا ضبنا الماء)
 شويله كم درستلكه بز فيدق صونى (صبا) فويماق يعنى بولوطن بغمور باغدردق
 (ثم شققنا الارض) سوكره ياردق بز بييرنى (شقا) يارمق (فانبتنا فيها) بس
 اوسدردك بز اول بيرده (حبا) اولوقنى بغدادى وآرپه كى (وعنبا) هم اوسدردك
 يوزم آغاچينى (وقضبا) هم اوله نلرنى (وزيتونا) هم زيتون آغاچينى (ونظلا)
 دخى خرما آغاچينى (وحدائق غلبا) هم آغاچلرى كوب بولغوجى باقچهلرنى
 (وفاكهه) هم يوش بملرلرنى (وابا) دخى قوروغ بملرلرنى يا كه حيوانلر
 اوللى طورغان اوله نلرنى واوشبو مذكور نرسهلرنى فيلدق (مناعا لكم) سزلرنك
 فائلكه ننه ككز اوچون اول نرسهلر برله (ولانعامكم) هم دورت آياقلى طوارلر كز
 فائلكه نسونلر اوچون (فاذا جاءت الصاخة) بس هر فايچان كيلسه قچرغوجى
 وآواز قيلغوجى يعنى اسرافيل عليه السلام ايكنچى مرتبه صورنى اورسه خلايقنى
 فبردن فوبارماق اوچون (يوم يفر المرء) شول كونده كم فاچار اير (من اخيه)
 اوزينك فرنداشندن (وامه) هم آناسندن فاچار ا برچه اوزينى تربيه قىلوب

(۱) آسن مراد ابولهب
 نك اوغلى عتبه در
 ديمشلىر غايت ياوز
 مشرك ايدى پيغمبر عليه
 السلامك قزىنى طلاق
 ايتدى حضرت آنك
 حقتده بد دعا قيلدى
 بر سفرده بارغانه آنى
 بر آرسلان پاره پاره
 قىلوب ملاك ايتدى.

اوسدرگان بولسهده (وَآبِیْه) دخی آناسندن قاچار آندن نی قدر شفقت کورگان بولسهده (وَصَاحِبَته) هم خانوندن قاچار دنیاده آنک برله برگه عمر ایتکان بولسهده (وَبْنِیْه) دخی اوزینک اوغللرندن وبالالردنن قاچار (لِکُلِّ اَمْرِیْ) هر بر ایرگه بولغوچیدر (مَنْهَمْ) قیامت املندن (یَوْمَئِذٍ) شول کونده (شَانَ یَغْنِیْه) بر اش کم مشغول قیلور آنی باشقلرنک حالندن یعنی هر کم اوز حالی برله مشغول بولور اوز فایغوسی اوزینه یتار باشقه کشیلرده اشی بولماس (وَجَوْه) یوزلر یعنی مؤمنلرنک یوزلری (یَوْمَئِذٍ) اول کونده (مَسْفَرَةٌ) نورلانغوی ویا فطرغوچیدر (ضَاحِكَةٌ) کولگوچیدر (مُسْتَبْشِرَةٌ) شادلانغوچیدر عذابدن فورتلماقی وراحنکه ایرشمه کی اوچون (وَجَوْه) هم یوزلر باردر (یَوْمَئِذٍ) اول کونده (عَلِیْهَا غَبْرَةٌ) اول یوزلر اوزرنده بولغوچیدر طوزان و قسارانغولقی محنت و حسرت سببلی (تَرَهْقَاتًا) چولغاب آلور اول یوزلرنی و قاپلار (فَتْرَةٌ) ظلمت و قارالقر (اُولَئِکَ) اوشبو یوزلری قارا هم طوزانلی بولغان کسهلر (هُمُ الْکَافِرَةُ) آنلردر ایمان کیلتورمه گان کسهلر (الْفَجْرَةَ) فسق و فجور ایتکوچیلر هم یاوز بولغوچیلر.

﴿ ۳۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۸۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۸۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۸۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۸۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۸۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۸۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۸۰ نَجْمِ جَزْءِ نَكْوَبِ سُوْرَةِ سِی ﴾

سورة التکویر مکية وهی نسع وعشرون آیه ﴿ ۳۰ ﴾

(۱) ابن عمر رضی الله عنهما روایت قیلور کم پیغمبر مز علیه السلام ایتدی هر کم قیامت کونینی آشکارا کور- مه کنی تلهسه اوشبو سورهنی اوقوب معنا- لرینی فکرلهسون زیرا که بو سورده قیامت احوالی تمام بیان ایدلمشدر کشف.

(اِذَا الشَّمْسُ) (۱) شول وقتده کم فویاش (كُوْرَتْ) تورلمش بولور یعنی نوری کیتوب دنیا قارانغولانوب فالور (وَإِذَا النُّجُومُ اُنْكَدَّرَتْ) هم شول وقت کم بولدزلر قارانغولانورلر (وَإِذَا الْجِبَالُ سُوْرَتْ) دخی شول وقت کم طاولر اورنلرندن فوزغالوب هواده بورورلر (وَإِذَا الْعُشَارُ) وشول وقتده کم بالا طوغدرورغه یاقنلاشقان بوواز توه کم آندا این آنا توه عرب مالینک قدرلیره کیدر (عَطَلَتْ) بوش یبارلمش بولور یعنی هیچ کم آکا التفات ایتمهس و آنی قاراوچی بولماس (وَإِذَا الْوُحُوشُ) هم شول وقتده کم وحشی جانورلر و قرداغی حیوانلر (حُشِرَتْ) جمع ایتولمش بولور یعنی همه لری برگه جبولورلر و بر برسینه قاتوشورلر برسی ایکنه بسینه ضرر ایتمه ککه مجاللری بولماس (وَإِذَا الْبُحَارُ) دخی شول وقت کم دریالر (سُجِرَتْ) بر برسینه قاتوشولمش بولورلر یعنی طانی دریالر طوزلی و آچی دینگزارگه قاتوشوب همه سی بر دریا کبی بولورلر (وَإِذَا النُّفُوسُ) هم شول وقتده کم

نفسلر (زوجت) جفتلندرلش بولورلر یعنی هرکم اوز امثالی برله برگه بولور
 ایزگو ایزگولر برله ویمان کشی یمانلر برله بولور (وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ) وشول
 وقت کم نریله ی بیرگه کومولگان فز بالالر صورالمش بولورلر شویل دیوب کم (بَآئِ ذَنْبٍ
 قَتَلَتْ) فایوگناه سبیلی اولتورلمش بولدیلر اول بالالر عرب مشرکری فز بالالرینی
 عار وناموس دیوب نریله ی بیرگه کومهرلر ایدی عقی تعالی بیوردی کم قیامت کونده
 اول بالالردن سزلی نی سبیلی اولتوردیلر نی گناهکزار ایدی دیوب صورالور
 اول بالالر اوزلرینک هیچ بر گناهسز اولتورلگان ایدکلرینی ایتورلر (وَإِذَا
 الصُّحُفُ نُشِرَتْ) هم شول وقت کم عمل دفترلری آچولمش بولور یعنی عمل
 دفترلرینی آچوب بندهلرناک فوللرینه بیورلر (وَإِذَا السَّمَاءُ) دخی شول وقت کم
 کواک (کَشَطَتْ) طونالوب آلونغان تیری کی اوز اورنندن آلونمش بولور (وَإِذَا
 الْجَحِيمُ) هم شول وقت کم تموغ (سُعِرَتْ) فزدرلمش بولور (وَإِذَا الْجَنَّةُ أُزْلِفَتْ)
 وشول وقت کم جنت یقین ایتولمش بولور خداینک دوستلرینه اوشبو ذکر
 ایتولمش اون ایکی توری حال واقع بولسه وادمیلر اول حاللرینی کورسهرلر
 (عَلِمَتْ نَفْسٌ) بلور شول وقت کم هر بر نفس (مَا أَحْضَرَتْ) شونی کم نی نرسه
 حاضر لاگه ندر اول آخرت اوچون بخشیلیق ویمانلقدن یعنی شول وقت کم آدمی
 اوزینک دنیاده قیلغان اشلرینی ایسینه توشورور و فکر قیلور بخشیلقنی نی اوچون
 کوبراک اشلر مه دم دیوب فایفورور ویمانلقنی نی اوچون اشلر دم دیوب
 حسره تلنور و اوکونور لکن اول وقت کم حسرت و ندامت فائده بیرمهس
 ذکر ایتولمش اون ایکی توری حال قیامت احوالدر آلتیسینی
 اوشبو دنیاده کورورلر و آل تیسینی محشر بیرنده مشاهده
 قیلورلر (فَلَا أَسْمُ) بس آنط ایتهرمن (بِالْغُنَسِ) کوندزده باطقوی بولدیلر برله
 (الْجَوَارِ) سیر ایتکوچی و یورگوچی بولدیلر (الْكُنَسِ) قویاش یاقطیسنده
 یاشرن بولغوچی بولدیلر مراد بش بولدیلردر یعنی زحل و مشتری و مریخ هم
 زهره و عطارد بولدیلر بدر دیمشدر (وَاللَّيْلِ) هم آنط ایتهرمن کیچه برله (إِذَا
 عَسَسَ) هر فایچان یاقطیلقنی کیتهروب فارانقولانسه (وَالصُّبْحِ) دخی طاک برله
 آنط ایتهرمن (إِذَا تَنَفَّسَ) هر فایچان صولاسه یعنی طلوع ایتسه اول طاک
 اوشبومذ کورلر برله آنطدر کم (أَنَّهُ) درستلکده اول قرآن (لَقَوْلِ رَسُولٍ كَرِيمٍ)
 خدای تعالی فاشنده حرمتلی بولغوچی رسولنک او قوماندر یعنی جبرائیل آنی

خدايدن كيلتور گاندر (ذی قوۃ) قوۃ و کوچ ایهسی بولغوجی رسول یعنی جبرائیل (عند ذی العرش) عرش ایهسی فاشنده (مکین) قدر و مرتبه ایهسی بولغوجی (مطاع) فرمانینه بوی صونولمش (ثم) شول اورنده یعنی کولکرده بارچه فرشتهلر اول رسولنک فرمانینه اطاعت فیلورلر (آمین) امانت ایهسی و اشانچلی اول رسول وحی کیلتورمه کده (وَمَا صَاحِبُكُمْ) و توگلدر سزنگ صاحیگز یعنی محمد علیه السلام (بمجنون) دیوانه توگلدر تنهک کم سز گمان فیلورسز (وَلَقَدْ رَآهُ) و تحقیق کوردی محمد علیه السلام جبرائیلنی آنک اصلی صورتنده (بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ) کونک آشکارا بولغوجی طرفنده یعنی قویاش چغشنده (وَمَا هُوَ) و ابیاسدر اول محمد علیه السلام (عَلَى الْقَيْبِ) غیب و یاشرن بولغان نرسه اوزره یعنی آکھا وحی ایتولگان خبرلر اوزره (بِضْنِینِ) صاران ایهسدر یعنی خدای تعالی آکھا وحی ایتکان نرسه لرنی خلقدن یاشروب صافلاماس ههسینی بیان فیلور و اوگراتور (وَمَا هُوَ) دخی توگلدر اول قرآن (بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِیمِ) سورلگوجی شیطاننک سوزی توگلدر (فَإِنَّ نَدِيبُونَ) بس سز لر ای مشرکله قابده بارورسز اول قرآنن بوز دوندروب (أَنْ هُوَ) ایهسدر اول قرآن (الَّذِکْرُ لِلْعَالَمِینِ) مگر بر اوگوندلر عالملر خلقینه (لَمَنْ شَاءَ) شول کمسه گه اوگوندلر کم تلر اول (مَنْکُمْ) سز لردن (أَنْ یَسْتَقِیمَ) خدای تعالی بولنده مستقیم و ثابت بولماقنی اوشبو آیتنی ایشتکاج ابو جهل ایتدی بواش بزنگ تلمه کمز گه موقوف ایکان تلمسهک مستقیم بولورمز تلمهسهک بولماسمز اوز اختیارمزدلر آیت کیلدی کم (وَمَا تَشَاءُونَ) و سز لر تلمهسهسز هدایت و استقامتنی (أَلَا أَنْ یَشَاءَ اللَّهُ) مگر شول کم الله تعالی تلمسه سزنگ هدایتکنزی شول و قنده غنه تلر سز (رَبُّ الْعَالَمِینِ) بارچه عالملرنک پروردکاری بولغوجی الله تعالی.

﴿ سورة الانفتار مکبة وحی تسع عشرة آية ﴾

﴿ ۸۱ نوحی سوره انفتار سوره سی مکده نازدر ۱۹ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(أَذَا السَّمَاءُ أَنْفَطَرَتْ) هر فاجان کم کونک یاریلور یعنی قیامت بولغانده (وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَشَرَتْ) هم شول و قنده کم یولدرلر بیر گه فویولورلر (وَإِذَا الْبُحَارُ فُجِّرَتْ) دخی شول وقت کم دریالر آغوزلمش بولورلر یعنی بارچه دینگز لر

بر برسینہ فوشولورلر (وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ) وشول وقتدہ کم قبرلرنڭ نومراغلری
 آستی اوستینہ کیلتورلوب اجندہ کی اولوکلر نرلوب طشفہ چغارلورلر یعنی اوشبو
 مذکور حاللر هر فایجان واقع بولسهلر (عَلِمَتْ نَفْسٌ) بلور هر هر نفس (مَا
 قَدَّمَتْ) شول نرسہنی کم آلدن ببهردی ایند گو ویاوز عمللردن (وَأَخَّرَتْ) هم
 شول نرسہنی کم آرطدہ فالدردی دنبا مالندن وبالا چاغادن یعنی فالدرغان نرسہار ینڭ
 اوزینہ فائدهسی یوق ایند کینی بلور یا کہ بلور هر کمسه عمرینڭ اولندہ هم
 آخرندہ فیلغان عمللرینی دیمہ کدر شول وقتدہ کفر اهلینہ خطاب ایرشور شویل
 دیوب کم (يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ) ای آدمی (مَا غَرَّكَ) نی نرسہ مغرور فیلدی
 وآلدالادی سینی ناکم ایمان کیلتورمه دڭ (بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ) کریم بولغوجی
 پروردگارڭا (الَّذِي خَلَقَكَ) آندا این پروردگارڭا کم یارانندی اول سینی ویوقدن
 بار فیلدی (فَسَوِّكْ) بس راست وطوغری ایلہدی اول سینڭ اعضالرنڭنی (فَعَدَلَكْ)
 بس ایرم فیلدی خدای سینڭ خلقتکنی وصورتکنی باشقہ حیوانلر خلقتندن
 (فِي آيٍ صُورَةٍ مَا شَاءَ) فایو صورتدہ کم تلہدی خدای اوزی (رَبِّكَ) ترکیب
 فیلدی وتوزودی اول سینی یعنی اوزینڭ تلہمہ کی بوینچہ سینی کورکام صورتدہ
 ایتوب یارانندی (كَلَّا) آندا فی ایبه سدر کم ای مشرکلر سزلر گمان فیلورسز قیامت بولماس
 دیب (بَلْ تُكْذِبُونَ) بلکه سزلر یالغانفہ طوتارسز وایشانماسسز (بِالَّذِينَ) جزا کونینہ
 یعنی قیامت کونینہ اشانماسسز عنادگز سبیلی (وَأَنَّ عَلَيْكُمْ لِعَاقِبَتِنَ)
 ودرستلکدہ سزینڭ اوزرگزگہ باردر صاقیلر فرشتهلردن (كِرَامًا كَاتِبِينَ)
 خدای تعالی فاشندہ حرمتلی والوغ بولغوجیلر سزلرنڭ عمل دفترلرگزنی
 بازغوجیلر اول فرشتهلر (بِعَلْمُونَ) بلورلر اول صاقی فرشتهلر (مَاتَفَعُلُونَ) شول
 نرسہنی کم سزلر فیلورسز بخشیلق ویمانلقدن هم شول عمللرگزنی وسوزلہ گان
 سوزلرگزنی بارچہ سینی عمل دفترلرگزگہ بازارلر (إِنَّ الْأَبْرَارَ) درستلکدہ ایند گو
 کمسهلر (لَنِي نَعِيمٍ) نعمت ایہسی بولغان جنتدہ بولغوجیلردر (وَأَنَّ الْفَجَّارَ) هم
 درستلکدہ یاوز کمسهلر ومشرکلر (لَنِي جَعِيمٍ) نموغہ بولغوجیلردر (يَصْلُونَهَا)
 کرورلر آنلر نموغہ (يَوْمَ الدِّينِ) جزا وحساب کونندہ یعنی قیامتدہ (وَمَا هُمْ
 عَنْهَا) هم ایبه سدر اول فاجرلر ومشرکلر نموغدن (بِعَاقِبَتِنَ) یوغالغوجیلر یعنی
 میچدہ نموغدن چغارلہاسلر منگو فالورلر (وَمَا أَدْرِيكَ) وقی نرسہ بلدردی
 سینگا شونی کم (مَا يَوْمَ الدِّينِ) نی نرسہدر جزا کونی (ثُمَّ مَا أَدْرِيكَ) سوگرہ

نى نرسه بلدىدى سېڭا (ما يَوْمَ الدِّينِ) نى نرسه در جزا و حساب كوني يعنى اول
كونتڭ حقيقتىنى خدايدن باشقه هېچ كم بله آلماس (يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ) شول
كوندىر كم مالك بولماس اول كونده هېچ بر نفس (لِنَفْسٍ) بر نفس اوچون
(شَيْئًا) بر نرسه نى يعنى هېچ بر كېسه ايكنچى كېسه گه فائده ابرشدره آلماس
(وَالْأَمْرَ) دى حكوم و فرمان (يَوْمَئِذٍ) شول كونه (لِلَّهِ) خداى تعالى گه مخصوصدر

﴿ ۳۰ ﴾ سورة التطفيف مكبة وهى ست وثلثون آية ﴿ ۳۱ ﴾

﴿ ۸۲ ﴾ نېمى سوره تطفيف سوره سى مكده نازلدر ۳۶ آيتدر ﴿ ۸۳ ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مرويدر كه مدينه اهلى اولچهو نوغريلرنده كوب الوغ خيانتلر قیلورلر ابدى
پيغمبر مز عليه السلام مكدهن هجرت ایلېب مدينه گه يونه لگياچ يولده اوشبو
سوره نازل بولدى (وَيْلٌ) حسرت و هلاكتدر (لِلْمُطْفِفِينَ) اولچه وده خيانت
ايتوب كېموتوب اولچه وچيلر گه (الَّذِينَ) آنداين خيانت ايتكوچيلر كم
(اِذَا اُكْتَالُوا) مرفاچان اولچېب آلسلر آنلر (عَلَى النَّاسِ) آدميلر اوزره يعنى
باشقه لردن اوزلرى اوچون بر نرسه نى اولچېب آلسلر (يَسْتَوْفُونَ) كامل و تمام
آلورلر كېموتوب اولچه مهسلر (وَ اِذَا كَالُوهُمْ) و مرفاچان باشقه كشيلىر گه كيل
برله يعنى صاوت برله اولچېب بيرسېلر (اَوْزَنُوهُمْ) يا ايسه ترازو و اولچهو
برله اولچېب بيرسېلر آنلرغه (يُخْسِرُونَ) كېموتوب اولچېلر و آنلرغه زبان
ايرشدرورلر هم خيانت ايتلرلر (الْأَيُّظُنُّ) ايا بله سلرمو (أُولَئِكَ) اوشبو خيانت
ايتكوچيلر (أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ) شونى كم درستلكد آنلر قوبارلمش بولورلر (لِيَوْمِ
عَظِيمٍ) بر الوغ كونده يعنى قيامتده (يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ) شول كونه كم آياق
اوزره نورورلر آدميلر (لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) عاليلر پروردكارينك حكيمنه و فرمانينه
مننظر بولوب كم اول مقامنى مقام هيبت ديورلر اوچ يوز يل شول طريقه
حيران بولوب نورورلر صوگره حساب بيرينه كيلورلر (كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ)
حقا كم درستلكده مشركلرنك عمل دفترى (لَنى سَجِينٍ) سجينه بولفوجيدر كم اول
سجين نموغنك توبنك بر قوش طاشدر كفر اهلىنك جانلرى هم عمل دفترلرى
قيامتكه قدر شونده نورور (وَمَا أَذْرِيكَ) و سېڭا نى نرسه بلدىدى شونى كم
(مَأْسُوبِينَ) نى نرسه در اول سجين (كِتَابِ مَرْقُومٍ) بريازلمش و علامتلىش كتابدر

اول مشرکلرنڭ عمل دفترلری شویله کم هر کم آنی کورسه اچنده هیچ بر خیر
 یوق اید کینی بلور (ویل) فاطی عذاب وحسرت (یومئذ) اول قیامت کونده
 (لَمُكذِبِينَ) یالفانغه نوتقوچیلرغه در (الَّذِينَ) آندان یالفانغه نوتقوچیلر کم
 (يَكذِبُونَ) تکذیب قیلورلر و اشانماسلر (بِیَوْمِ الدِّينِ) جزا کونینه (وَمَا يَكْتُوبُ
 بِهِ) و یالفانغه نوتماس اول کوننی (الْأَكْلُ مَعْتَدًا) مگر هر بر ظالمقلده
 چیسکن چقغو چی بوز فلق قیلغوچی کمسه یالفانغه نوتار (اِذَا تَتَلَّى عَلَيْهِ) هر
 فایچان اوقولسه آنڭ اوزره (اَيَاتِنَا) بزنگ کیتاییمزنگ آیتلری (قَالَ) ایتور اول
 کمسه جهل و عنادنن کم اوشبو آیتلر (أَسَاطِيرِ الْأُولِينَ) اولگیلرنڭ افسانهلری
 و حکایه لریدر (كَلَّا) آنداق نوگلدر کم اول مشرکلر ایتورلر (بَلْ رَأَىٰ بَلْكَه
 غُرُورًا) و غفلت پرده سیننی فایلاغاندر (عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ) اول مشرکلرنڭ کوکللری
 اوزرینه (مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) شول نرسه کم اشلر بولدیلر آنلر نورلی بوزقلقدن
 یعنی قیلغان گناهلری شوملقندن آنلرنڭ کوکللری فارالب فسات باصقاندیر
 شول سببلی حقلقنی بلهسلر (كَلَّا إِنَّهُمْ) حقا کم درستلکده اول مشرکلر (عَنْ
 رَبِّهِمْ) اوز پروردگارلردن (یومئذ) شول کونده (لَمَحْجُوبُونَ) پرده لشمشلردر یعنی
 خدای تعالی نڭ دیدارندن محروملردر (ثُمَّ إِنَّهُمْ) صکره درستلکده آنلر (لَمَّا لُوا
 الْجَحِيمِ) نوموغه کرگوچیلردر (ثُمَّ يُقَالُ) صکره ایتولور آنلرغه یعنی نوموغده
 زبانیلر ایتورلر (هَذَا) اوشبو عذاب (الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكذَّبُونَ) شول عذابدر کم
 سزلر یالفانغه طوتار بولدگز آنی دنیاده وقتگذده (كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَبْرَارِ) حقا کم
 درستلکده اید گو کمسه لرنڭ عمل دفترلری (لَفِي عِلْيَيْنَ) علیینده بولغوچیلر
 یعنی بدیخی فات کوکنڭ اوستنده در (وَمَا أَدْرَاكَ) و سیکانی نرسه بلردی (مَا
 عَلَّمُونَ) نی نرسه در علیون (کتاب مرقوم) یازلمش بر کتابدر اید گولرنڭ عمل
 دفترلری کم هر کم آنی کورسه اچنده طولی خیر اید کینی بلور (بشاهده) حاضر
 بولورلر اول کتابغه یعنی آنی قارشو آلورلر یا که قیامت کونده آڭا گواه
 بولورلر (الْمَقْرَبُونَ) خدایغه یقین بولغوچی فرشتهلر (إِنَّ الْأَبْرَارَ) درستلکده
 اید گو کمسه لر (لَفِي نَعِيمٍ) البته جنتده بولغوچیلردر (عَلَى الْأَرَائِكِ) قورولمش
 قختلر اوزرنده (يَنْظُرُونَ) قارارلر آنلر شادلق بیرا طورغان نرسه لرگه (تَعْرِفُ)
 سین طانورسڭ ای قاراغوچی (فِي وَجْهِهِمْ) آنلرنڭ یوزلرنده (نَضْرَةَ النَّعِيمِ) جنت
 نعمتلرنڭ نفیس و کورکام اثرینی (یسقون) صوغارلمش بولورلر یعنی آنلرغه

اچرنورلر (من رَحِيقٍ مَّغْتُومٍ) مہر قیلنمش خالص وپا کیزہ شرابدن (خْتَامُهُ) آنک
 مہرینک صورغوج اورننداغی نرسہ سی (مَسْکٍ) یقاردر (وَفِي ذَٰلِكَ) واوشبو شرابده
 (فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ) بس کیراکدر کم رغبت ایتسونلر وقرقسونلر
 رغبت ایتکوجیلر یعنی اول شرابقه قرغوب ایذگو عمللر اشلسونلر
 واوزلرینی شونی اچمہ ککه مستحق ایتسونلر (وَمَزَاجُهُ) ہم اول رحیق
 شرابینک فانوشدرلمش نرسہ سی (مَنْ تَسْنِمٍ) تسنیم دیگان جنت چیشمہ سی
 صوندندر (عَيْنًا) برچشمہ در اول تسنیم کم (يَشْرَبُ بِهَا الْمُقْرَبُونَ) اچرلر اول
 چشمہ دن خدای تعالی درگاہینہ یقین بولغان کمسلر مرویدر کم قریش الوغلی
 بلال وعمار وصہیب رضی اللہ عنہم کبی فقیر صحابہ لرنی ہر قاپچان کورسلر
 استہزآہ و مسخرلر قیلورلر ایدی آیت کیلدی کم (اِنَّ الَّذِيْنَ اَجْرُمُوْا) درستلکہ
 مشرک بولغان کمسلر (کَانُوْا) بولدیلر (مَنْ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) ایبان کیلتورگان
 کمسلردن (يَضَعُوْنَ) کولرلر وآنلرنی مسخرہ گہ نوتوب استہزآہ قیلورلر (وَإِذَا
 مَرُّوْا بِهِمْ) وەر قاپچان اونسہلر اول مشرکلر مؤمنلر یانندن (يَتَّقَمُزُونَ)
 کوزلری برلہ اشارت قیلشورلر استہزآہ یوزندن (وَإِذَا اَنْقَلَبُوْا) ہم ہر
 قاپچان دونسلر وقایتسلر اول مشرکلر (اِلَىٰ اٰهْلِهِمْ) اوزلرینک اهللری وابو
 جماعتلری صاری (اَنْقَلَبُوْا) دونهلر آنلر (فَكَهِنٍ) شادلانفوجیلر بولغانلری
 حالده یعنی مؤمنلرنی مسخرہ ایتولرینہ شادلانورلر (وَإِذَا رَاوْهُمْ) دخی ہر قاپچان
 کورسلر آنلر مؤمنلرنی (قَالُوْا) ایتورلر ہر برسینہ (اِنَّ هٰٓؤُلَاءِ) درستلکہ
 اوشبو گروہ یعنی مسلمانلر (لِضَالُوْنَ) البتہ آزغوجیلر در دیورلر (وَمَا اَرْسَلُوْا)
 وحالانکہ ینہرلمہ دیلر اول مشرکلر (عَلَيْهِمْ) مؤمنلر اوزرینہ (حَافِظِيْنَ) صاقچیلر
 وآنلرنک احوالینی کوزہ نکوجیلر بولوب تاکم آنلرنک ضلالت وهدایتلری برلہ
 گواہلق بیورلر ایدی (فَالْيَوْمِ) بس اوشبو قیامت کوننک (الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا) ایبان
 کیلتورگان کمسلر (مَنْ الْكٰفِرُ يَضَعُوْنَ) کفر اهلندن و مشرکلرنک احوالندن
 کولرلر (عَلَىٰ الْاَرَآئِكِ) نوزلمش تختلر اوزرنندہ (يَنْظُرُوْنَ) فارارلر آنلر جنتندن
 توروب تموغفہ و مشرکلرنک عذاب ایتولہ کلرینی تماشا قیلورلر (هَلْ ثُوْبَ الْكٰفِرِ)
 ایسا جزاہ بیرلمش بولورلر مو کافرلر یعنی البتہ آنلرغہ جزاہ بیرلور (مَا كَانُوْا
 يَفْعَلُوْنَ) شول نرسہ سبیلی کم اشلر بولدیلر آنلر دنیادہ یعنی مؤمنلرنی استہزآہ
 ایلہ کلری اوچون آنلر تموغفہ عذاب طارتورلر .

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(اِذَا السَّمَاءُ اَنْشَقَّتْ) هر فایچان کم کوک باریلور فرشتهلر اینمک اوچون (وَاذْنَتْ) هم بوی صونار اول کوک (لَرَبِّهَا) اوزینک پرورد کارینه (وَحَقَّتْ) وتیوشلی بولدی اول کوک خداینک فرمانینه انقیاد اینمهککه (وَاِذَا الْاَرْضُ) هم شول وقتده کم بیر (مَدَّتْ) صوزولمش بولور یعنی طاولر وبنالر بتوب تیگز بولوب قالور (وَاَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ) هم چقاروب طاشلار اول بیر اوزینک اچنه بولغان عزیزنه لرنی واولوکلرنی (وَاذْنَتْ لَرَبِّهَا) دخی شول وقت کم بوی صونار اول بیر اوزینک پرورد کاری نه (وَحَقَّتْ) ومستحق بولدی اول خداینک فرمانینه اطاعت قیلوغه اوشبو مذکور اشلر هر فایچان واقع بولسهلر کورورلر خلاقلر ثواب وعذابنی (يَا أَيُّهَا الْاِنْسَانُ) ای آدمی (اِنَّكَ كَادِحٌ) درستلکده سین طرشقوچی سین ومشقتلر توب اش اشلر گوجی سین (اِلٰى رَبِّكَ) پرورد کارکنک جزاسی اوچون یعنی اجر وثواب یا که فیر وعذاب اوچون طرشوب اش قیلفوجی سین (كَدْحًا) بر اش قیلمق جهد وسعی برله (فَمَلَأْنِيْهِ) بس سین بولوفقوچی سین وکورگوجی سین قیلفان عملکنک جزاسینی (فَاَمَّا مِنْ اٰتِيٍّ) بس اما شول کمسه کم بیرلور آنگا (کتابه) آنک عمل دفتری (بیمینه) آنک اول فولینه (فَسَوْفَ يَحْسَبُ) بس تیزدر کم حساب ایتولور اول کمسه (حسابًا) بسیرا) بنگل حساب برله (وَيَنْقَلِبُ) هم کیری دونه ر قایتور اول کمسه (اِلٰى اٰهْلِ) اوزینک اهلی صاری (مَسْرُورًا) شادلانفوجی بولغانی حالده کورگان خیر وکرامتلی اوچون (وَاَمَّا مِنْ اٰتِيٍّ) واما شول کمسه کم بیرلور آنگا (کتابه) آنک عمل دفتری (وَرَاءَ ظَهْرِهِ) آنک آرقاسی آرطندن (فَسَوْفَ يَدْعُو) بس تیزدر کم نلر و آرزو قیلور اول کمسه (تُبْرًا) هلاک بولونی یعنی کاشکی مین بوحالنی کورگانچه تمام هلاک بولوب یوقفه چققان بولسه مچی دیوب آرزو قیلور (وَيَصِلُ) هم کرور اول کمسه (سَعِيْرًا) فزدرلمش اوطقه (اِنَّهٗ كَانَ) درستلکده اول کمسه بولدی دنیاده (فِيْ اٰهْلِ) اوزینک قومی آراسنده (مَسْرُورًا) شادلانفوجی واوزینک ماللری برله نازلانفوجی بولدی (اِنَّهٗ ظَنَّ) درستلکده اول کمسه گمان

فیلدی دنیاده وقتنده (اَنْ لَنْ یَعُوْرَ) شویله دیوب کم هر گیز دونمهس وفایتباس اول خداینگ حکمی صاری یعنی اولگانندن صوڤ کیری ترلمهس من وقوبارلماس من دیوب گمان فیلدی (بَلِی) اش اول گمان ایند کی کیی نوگلدر بلکه اول کسه فوبارلور وفایتارلمش بولور خدای تعالی نڤ حکمی صاری (اَنْ رَبِّهٗ) در متلکه آنڤ پروردکاری (کَانَ بِهٗ بَصِیْرًا) بولدی آنڤ عمللرینی کورگوچی بس شول عمللرینه کوره آڤا جزا بیرسه کیره کدر (فَلَا اَقْسَمُ) بس آنط اینهرمن (بالشفق) شفق برله کم قویاش باطقانندن صوڤ ظاهر بولا نورغان فزلیقی یا که آفلقدر (وَاللَّیْلِ) دخی آنط اینهرمن کیچ برله (وَمَا وَسَقَ) هم شول نرسه برله کم کیچنڤ فارانقولقی آنی فاپلار واورتور (وَالْقَمَرِ) دخی قسم فیلورمن آی برله (اِذَا اَنْسَقَ) هر فایچان کامل بولسه و طولسه آی اوشبو مذکورلر برله آنطدر کم (لَتَرْکَبَنَّ) البته آطلانورسز یعنی سزلسر بولوفورسز ای آدمیلر (طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ) بر حالندن ایکنچی حالگه یعنی اولوم فاطیلقلرینی و فیامت اهوالبینی برسی آرطنندن ایکنچیسیینی کورورسز (فَمَا لَهُمْ) بس نیدر آدمیلر گه کم اوشبو حاللرینی بله توروب (لَا یُؤْمِنُوْنَ) اشانماسلر خدای تعالی گه و فیامتکه (وَاِذَا فُرِی) هم هر فایچان اوفولسه (عَلَیْهِمُ الْقُرْآنُ) آنلر اوزرینه قرآن (لَا یَسْجُدُوْنَ) (* سجه قیلماسلر آنلر آنڤ تلاوتی اوچون اوشبو سجه قرآنک بولغان تلاوت سجه لرینڤ اون اوچنچیسیندر فتوحانک بو سجهنی «سجدةالجمع» دیوب ذکر قیلهدر (بَلِ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا) بلکه ایمان کیلتورمه گان کسهلر (یُکَذِّبُوْنَ) یالغانغه توتارلر اول قرآننی (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ) و خدای تعالی بلگوچیدر (بِمَا یُعْوَنَ) شول نرسهنی کم آنلر کوڤلرینه صافلارلر (فَبَشِّرْهُمُ) بس خبر بیرگل سین آنلرغه ای محمد علیه السلام (بعذاب الیم) رختکوچی عذاب برله کم آنلرغه آخرته بولور (اَلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا) لکن شول کسهلر کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) هم اشله دیلر ایزگو عمللرینی (لَهُمْ اَجْرٌ غَیْرُ مَمْنُوْنٍ) آنلرغه بولفوجیدر کیسولمی وبتنی تورغان اجر و ثواب یا که منتسز اجر و ثواب.

﴿ ۵۹ ﴾ سورة البروج مکیة ومی اثنتان وعشرون آیه ﴿ ۶۰ ﴾

﴿ ۸۴ ﴾ نَجْمِ سُوْرَهٗ بَرُوجِ سُوْرَهٗ سِی مَکَدَهٗ نَازِلِدِر ۲۲ آیتِدِر ﴿ ۸۵ ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(وَالسَّمَاءَ ذَاتَ الْبُرُوجِ) اون ایکی برجلر ایسهی بولفوجی کوک برله قسم یاد

فیلورمن (وَالْيَوْمَ الْمَوْعُودِ) ہم وعہ ایتولمش کون برلہ یعنی قیامت کونی برلہ
 آنط ایتہرمن (وشاهد) دخی قسم فیلورمن بارچہ اشارگہ گواہ بولغوچی ذات
 برلہ کم خدای تعالیٰ در (ومشہود) ہم آنک اوزرینہ گواہلق بیرلمش کمسہ
 برلہ کم بندہ لردر یا کہ شہاد پیغمبر علیہ السلامدر و مشہود امتلردر اوشبولر
 برلہ آنط ایتوب بیورور کم (قتل) ملاک بولدیلر (اصحاب الاخذود) بیردہ گی
 یارقلر و چوقورلر ایلہری کم آنلر پونقہ طابونغوچی بر ظالم قوم ایدیلر قصہ لری
 تفسیرلردہ مذکوردر (النار ذات الوقود) الوغ بالقونلی بولغان اوطلی چوقورلر
 قازوب اول چوقورلرغہ اوطلر باغوب مؤمنلری شول اوطقہ سالوب عذاب فیلورلر
 ایدی اوزاری شونی قاراب تماشا فیلورلر ایدی (اذم علیہا) شول وقتہ کم آنلر
 اول اوطنک تیکرہ سنک (فعود) اولطورغوچیلردر (وہم) ہم آنلر (علی ما یفعلون)
 شول نرسہ اوزرینہ کم فیلورلر (بالمؤمنین) مؤمنلرگہ (شہود) حاضر بولوب قاراب
 نورغوچیلردر (وما نقیموا) وانتقام آلمادیلر آنلر (منہم) مؤمنلردن ہم مؤمنلرگہ
 بر اش قیلما دیلر (الا ان یؤمنوا) مگر انتقام آلدیلر وعذاب قیلدیلر اول مؤمنلرنک
 اشانماقلری اوچون (باللہ العزیز) غالب بولغوچی خدای تعالیٰ گہ (الحمید)
 ماقتالمش بولغوچی خدای تعالیٰ گہ (الذی لہ) آنداین خدای کم آکا مخصوصدر
 (ملک السموات والارض) کولکرنک ہم بیرلرنک پادشاہلقی (واللہ علی کل شیء)
 و خدای تعالیٰ بارچہ نرسہ اوزرینہ آدمیلرنک افعال واقوالندن (شہید) گواہ
 بولغوچیلر (ان الذین) درستلکہ شول کمسہ لر کم (فتنوا المؤمنین) فتنہ گہ
 صالحیلر مؤمن ایلرینی (والمؤمنات) ہم مؤمنہ خاتونلری یعنی آنلرنی اوطقہ سالوب
 عذاب قیلدیلر (ثم لم یتوبوا) سوکڑہ توبہ قیلما دیلر آنلر و کفردن فایتما دیلر
 (فلہم عذاب جہنم) بس بولغوچیلر آنلرغہ آخرتہ تموغ عذابی (ولہم عذاب العریق)
 ہم بولغوچیلر آنلرغہ باندروچی اوط عذابی مرویدر کہ اصحاب اخذودنک
 اوزلری مؤمنلرنی عذابلاماق اوچون باندروغان اوطلری فؤت آلوب شول قدر
 زور ایدی کم فرق کونلک بولغہ بالقونلری ایرشدی ہم اول قومنک بارچہ لرینی
 باندروب ملاک ایلہدی (ان الذین آمنوا) درستلکدہ شول کمسہ لر کم ایمان
 کیلتوردیلر (وعملوا الصالحات) ہم ایزگو عمللر اشلہ دیلر (لہم جنات) بولغوچیلر
 آنلرغہ آخرتہ جنت باقچہ لری کم (تجرى من تحتہا الانهار) آقار اول باقچہ لرنک
 آقاچلری آستندن یلغہ لر (ذلک الفوز الکبیر) اوشبودر الوغ بولغوچی قول

اوستونلکی ومقصودغه ایرشههك (ان بَطَشَ رَبِّكَ) درستلکه پرورد کارکنک
توتماقی (لَشَدِيدٌ) البته فاطمدر کم کفر اهلی آنک عذابندن هیجه فورتولماسلر
(انهُ) درستلکه خدای تعالی (هو یبیدی) اول آشکارا قیلور اوزینک بطشینی
وعقوبتینی کفر اهلینه دنیاده (ویعبد) هم اعاده قیلور وقایتارور اول عذابنی
آنلرغه آخرتک (وهو الغفور) هم اول خدای تعالی بارلقاغوچیدر مؤمنلرنی (الودود)
دوست توتقوچیدر آنلرنی (ذوالعرش) عرشنک خداوندیدر (المجید) الوغ
بولقوچیدر ذات وصفاتده (فعال لما یرید) قیلقوچیدر اول خدای تعالی هر نرسهنی کم
تاهر (هل أتیک) ایا کیلیدی مو سیگا (حدیث الجنود) کفر اهلینک لشکرلرینک
خبری یعنی اولگی مشرک قوملرنک خبری کم پیغمبرلرینه فارسی توردیلر (فرعون)
فرعوننک هم قومینک خبری سیگا کیلیدی مو (وثمود) دخی ثمود قومینک خبری
(بل الذین کفروا) بلکه ایمان کیلتورمه گان کمسه لر (فی تکذیب) یالغانغه
توتوده بولقوچیلدر وایشانسانلر (والله من ورأئیم) وخدای تعالی آنلرنک آرطلرندن
(محیط) احاطه اینکوچیدر علم و قدرت جهنندن یعنی آنلرنک بارچه اشلرینی
بلگوچی هم آنلرغه کوچی اینکوچیدر اول مشرک لر قرآن حقنه گمان ایندکلری
وآنی شعردر یاکه شعردر دیبه کلری درست وتوغری نوگلدر (بل هو) بلکه
اول قرآن (قرآن مجید) الوغ وشریف بولقوچی قرآندر هم یازلمشدر
(فی لوح محفوظ) لوح الم محفوظ.

﴿ ۳۰ نهمی سورة الطارق مکیة وهی سبع عشرة آیه ﴾

﴿ ۸۵ نهمی سوره طارق سوره سی مکده نازلدر ۱۷ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(وَالسَّمَاءِ) قسم یاد قیلورمن کوك برله (وَالطَّارِقِ) هم کبج برله کورنگوچی
طارق بولدزی برله (وَمَا أَدْرَاكَ) ونی نرسه بلدردی سیگا شونی کم (مَا الطَّارِقِ)
نی نرسه در اول طارق (النَّجْمُ الثَّاقِبُ) او ط شعلسی کبی یالطرافوچی بولدزدر
اوشبولر برله آنلدر کم (ان کل نفس) یوقدر هیج بر نفس (لَمَّا عَلَيْهَا حَافِظُ)
مگر کم اول نفس اوزرینه بر صاقی بـ'در آنک احوالینی کوزه توب
وبارچه اشلرینی وایتکن سوزلرینی صافلاب تورور (فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ)
بس کیره کدر کم قاراسون آدمی یعنی بعث وحشرنی انکار اینکوچی

مشرك فاراسون و فڪر له سون شوني كم (مم خلق) ني نرسه دن يبار اتولدى اول
 (خلق) يبار اتولمش بولدى اول آدمى (من ماء دافق) شهوت برله آطلوب
 رحمگه فوبولغوى صودن كم (يخرج) چفار اول صو (من بين الصلب) ايرلر نك
 آرفاسى آراسندن (والترائب) هم حاتونلر نك كوكرهك سويه كلرى آراسندن
 (انه) درستلكه خداى تعالى (على رجهه) اول منى صويى كبرى چققان
 اورينه فايتمار مافقه ياكه آدمنى اولگاندىن صوك كبرى تر كزمه ككه ونوبار مافقه
 (لقادر) البته كوچى يتكوجيدر (يوم تبلى السرائر) شول كونده كم آشكارا
 بولور باشرن سرلر وكوكلده گى نينلر (فماله) بس يوفدر اول آدميگه (من قوة)
 هيچ بر قوت وكوچ اول كونده ناكم اوزندن عذابنى كيتار ورايدى (ولاناصر)
 دعى يوفدر آنگا هيچ بر ياردم ايتكوچى ناكم آنك ياردمى برله عذابدان
 فورتلور ايدى (والسماء ذات الرجح) آنلدر يقمور ايهسى بولغوى كوك برله
 (والارض ذات الصدع) هم يارقلر ايهسى بولغوى بير برله آنلدر كم (انه)
 درستلكده اول قرآن (لقول فصل) البته حق برله باطل آراسينى آيرغوى سوزدر
 (وما هو بالهزل) هم نوگلدر اول قرآن بوشقه واويون برله ايتولگان سوز يعنى
 اويناب ايتكان سوز نوگلدر چن سوزدر (انهم) درستلكده قريش هاندلرى
 (بيكيدون كيدا) مكر قيلماق مكر قيلورلر و حيله لر توزورلر ييفمير عليه السلامه
 ضرر ايرشدر ماك نوغرو سنده (واكيد كيدا) هم كيد قيلماق كيد قيلور من يعنى
 مين آنلر نك مكر و حيله لر ينه فارسى آنلرغه جزاء بيرور من (فهل الكافرين) بس
 مهلت بيرگل سين اى محمد عليه السلام ايمان كيلتورمه گان كمسه لر گه يعنى آنلر نك
 هلاك بولورلر ينى آشوغوب صورامانل (امهلهم) مهلت بيرگل آنلرغه و آنلردن
 كيچكل ناكم دنباده تركاك ايتسونلر (رويدا) آزغنه وقت مهلت بيرگل يعنى
 آنلر نيزلكده هلاك بولسه لر كيره كدر

﴿ سورة الاعلى مكية وهى تسع عشرة آية ﴾

﴿ ۸۶ نچي سوره اعلى سورہ سي مکه ده نازلدر ۱۹ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى) پاكللك برله يساد ايتكل مهمن الوجود بولغوى
 پروردگار نك اسمى ياكه «سبحان ربى الاعلى» ديوب ايتكل كم سجده

تسبیحیدر (الَّذِي خَلَقَ) شول خدای تعالی کم یاراتدی بارچه نرسه نی (فسوی)
بس راست و توغری قیلدی بارچه نك اعضا و اجزای رینی یعنی کامل ایتوب یاراتدی
(وَالَّذِي قَدَّرَ) هم شول خدای تعالی کم تقدیر قیلدی رزق لرنی (فهدی) بس
کو ندردی خلایقی کسب بولینه یعنی کسب ایتوب رزقنی حاصل قیلماقنك طریقینی
بلبردی (وَالَّذِي آخَرَجَ الْمَرْعَى) دخی شول خدای تعالی کم چقاردی بیردن اوله نلرنی
و حیوانلر او طلای تورغان نرسه نی (فَجَعَلَهُ) بس قیلدی اول اوله ننی یاشار گانندن صوڪ
(غَنَاءً أَحْوَى) فوروب چرمش هم فارالمش قیلدی (سَنَقَرْتُكَ) تیزدر کم اوفور کم
سیکا ای محمد علیه السلام قرآنی بز نك امرمز برله جبرائیل اوفور (فَلَا تَنْسَى)
بس سین اونوطماسك آنی (إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ) مگر شول نرسه نیگنه اونوطورسن کم
تله دی خدای تعالی آنی اونوطدیرماقنی (أَنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ) درستلكه خدای تعالی
بلور آشکارا بولغان اشنی (وَمَا يَخْفَى) هم بلور شول نرسه نی کم یاشرن بلور
(وَنَيْسِرُكَ) و بگئل قیلورمز بز سیکا هم میسر ایتهمز (لِلْيَسْرِ) و حینی
حفظ ایتمه كده بگئلرهك بولغان طریقینی (فَذَكَرَ) بس اوگوت بیر گل سین
آدمیلرگ قرآن برله (إِنْ نَفَعَتِ الذُّكْرَى) اگر سینك اوگوت بیرمه كك
و نصیعتك آنلرغه فائده بیرمه سه ده زیرا كه سیکا لازم اش رسالتنی ایرشدرمهك
و نصیحت قیلماقدر قبول ایتمه سه لر ضرر اوزلرینه بولور (سَيَذَكَّرُ) تیزدر کم
اوگوت آلور و نصیعتكنی قبول ایتهر (مَنْ يَخْشَى) شول كمه سه کم فورفور
خدای تعالی دن (وَيَتَجَنَّبُهَا الْأَشْقَى) و اوزینی چینه توتار هم یراق بولورسنك
نصیعتكدن یاوزراق بولفوجی كمه سه (الَّذِي يَصَلِّي النَّارَ الْكُبْرَى) آنداين
یاوزراق كمه سه كرو اول الوفراق بولفوجی اوطقه یعنی نوموغه كرو
(ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا) صوكره اوله سه اول كمه سه اوطقه هر گبز (وَلَا يَحْيَى) هم نرله سه
راحتلك بیرگوچی تركلك برله (فَدَافِلِحَ) تحقيق عذابدن فورنولدی (مَنْ تَزَكَّى)
شول كمه سه كم كفردن و گناهدن پاك بولدی (وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ) هم یاد ایتدی
پروردكارينك اسمینی (فَصَلَّى) بس نماز اوفودی یا كه مراد تحقيق فلاح طابدی
شول كمه سه كم فطر صدقه سینی بیردی هم عید نمازینك تكبیرلرینی ایتدی و عید
نمازینی اوفودی (بَلْ تَوَثَّرُونَ) بلکه سزله اختیار فیلاسز ای شقاوت اهلی
(الْحَيَاةَ الدُّنْيَا) اوشبو دنیا تركلکینی و آخرتدن غافل بولاسز (وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ)
و حالانكه آخرت بخشیرا قدر دنیادن (وَأَبْقَى) هم باقی فالفوجیرا قدر و منگولكدر

(ان هذا) درستلکه اوشبو سوز (لَفِي الصُّعَى الْاُولَى) البته اۆلگی صحیفه لرده در
یعنی قرآننن اۆل ایندرلگان کتابلرده یازلغاندر (صُفَّ اِبْرَاهِيمَ) ابراهیم پیغمبر گه
کیلگان صحیفه لرده یازلغاندر (وَمُوسَى) هم موسی پیغمبر گه ایندرلگان صحیفه لرده در

﴿ سورة الغاشية مكية وهى ست وعشرون آية ﴾

﴿ ۸۷ نچی سوره غاشیه سوره سی مکده نازلدر ۲۶ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(هَلْ اَتَيْكَ) تحقیق کیلدی سیگا ای محمد علیه السلام (حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ) خلا یقنی
فورقولر برله قاپلاغوچی کونذک خبری یعنی قیامت کونینک خبری (وَجُوه) یوزلر یعنی
کفر اهلینک یوزلری (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (خَاشِعَةً) قورقوچی هم خور و ذلیل
بولغوچیلر یعنی اول یوزلرنک ایهلری غور بولورلر (عَامِلَةً) اش قیلغوچیلردر
اول یوزلرنک ایهلری (نَاصِبَةً) محنت و مشقت طارتقوچیلردر یعنی بیک چیتن و محنتلی
اشلرنی اشلارلر آغر زنجیرلر و بوغاولرنی کونته روب یورمه ک نموغه اوطن بولغان
طاوولرغه منبه ک و چوقورلرغه نوشمه ک کبی (تَصَلَّى) کرورلر آنلر (نَارًا حَامِيَةً) غایت
اسسی بولغوچی اوظقه (تَسْقِي) اچرتلمش بولورلر نموغه (مَنْ عَيْنِ اُنْيَةٍ) بیک
اسسی صولی چشمه دن (لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ) یوقدر آنلرغه نموغه هیچ بر طعام
و آشاو نرسه سی (الَّا مَنْ ضَرِيحٍ) مگر «ضریح» دیگان اوط آغاچنک بېمشینی
آشارلر کم زقوم کبیلدر (لَا يَسْمَنُ) سیمرنه س اول ضریح آنلرنی (وَلَا يَغْنَى مِنْ
جُوعٍ) هم کیتهرمه س آچلقنی یعنی آنی آشاب هیچ فائده حاصل بولماس آچقلری هم
کیتهرمه س هم سیمرمه سلر (وَجُوه) یوزلر یعنی مؤمنلر و ایند گولرنک یوزلری
(يَوْمَئِذٍ) شول کونده (نَاعِمَةً) نعمت و راحت اثری ظاهر بولغوچیلر اول یوزلرده
(لَسَعِيهَا) اوللرنک دنیا ده قیلغان سعی لرینه و عمللرینه (رَاضِيَةً) راضی بولغوچیلردر
اول یوزلرنک ایهلری عمللرنک اجر و ثوابلرینی کورگاچ (فِي جَنَّةٍ مَّالِيَةٍ) قدری
بیوک بولغوچی جنتده بولورلر آنلر (لَا تَسْمَعُ فِيهَا) ایشته سلر آنلر اول جنتده
(لَاغِيَةً) فائده سز بوش سوزلرنی بلکه آنلرنک همه سوزلری ذکر و حکمت
بولور (فِيهَا) بولور اول جنتده (عَيْنٍ جَارِيَةٍ) آقوچی چشمه کم همیشه آغوب
طورور (فِيهَا) بولور اول جنتده (سُرُرٍ مَّرْفُوعَةٍ) یوفاری کوتهرلمش تختلر
(وَأَكْوَابٍ مَّوْضُوعَةٍ) هم آنلرنک آللرینه قوبولمش طوتقه سز شراب صاوطنلری

(وَنَارُكَ مَصْفُوفَةً) دغى برسى اوستينه برسى اويوب قويلمش باصتقلر ومندر لر (وَزَرَابِي
مبثوثة) هم جايولمش بالا صر (أَفَلَا يَنْظُرُونَ) ايا بس فارامه سلر مو حشر نى انكار
اينكو چيلر (إِلَى الْأَبْلِ) توه صارى كم (كَيْفَ خُلِقَتْ) نېچك ياراتولغاندر اول
توه يعنى توه نك عجائب خلقتينه فاراب عبرت آلماسلر مو كم اول توه نك ياراتولماق
حق تعالى نك كمال قدر تينه و صنعتينه دليلدر زيرا كه توه شول قدر الوغلقى برله
هم كو چليلكى و آغر يوكلرنى كونترمه كى برله غايت اطاعتلى در هر كيمگه انقياد
قيلور بر كچكنه گنه بالا تزكيني بته كلاب كيتسه شونك آرطندن هيچ خورلا نماينجه
بارور هم غايت قنتاعلى در هيچ نرسه آشامايينجه و صو اچماينجه نېچه كونلر
يورور اوزى طالومسزدر هر تورلى اوله ننى آشار حيواندن حاصل بولا طورغان
فائدهلر هر فايوسى آندن حاصل بولور سوتيني اچهر لر ايتيني آشارلر هم يونى
برله فائتلانورلر هم آطلانوب يورورلر يوك صالوب شهر دن شهرگه ايلتورلر
بس هوش برله فاراب فكر له گان كشيرلرگه توه نك خلقتنده البته كوب عبرتلر
باردر (وَالَى السَّمَاءِ) دغى فاراماسلر مو كوك صارى كم (كَيْفَ رُفِعَتْ) نېچك
كونتارامشدر اول كوك ويوفاروده هيچ بر تره كسز طورغوزلمشدر (وَالَى الْجِبَالِ)
هم فاراماسلر مو طالورغه كم (كَيْفَ نَصَبَتْ) نېچك قويلمشلر در اول طالورلر بير
اوستنده (وَالَى الْأَرْضِ) دغى نظر قيلماسلر مو بيرگه كم (كَيْفَ سَطَعَتْ) نېچك
توشه لمش بولدى اول بير تا كم خلايقلر آنك اوستنده قرار قيلورلر بس
اوشبو نرسه لر نك هر فايوسى عبرت و هوش برله نظر ايتكان كشيگه دليل
و علامتدر حق تعالى نك كمال قدر تينه (فَذَكِّرْ) بس اوگونله گل سين اى محمد
عليه السلام اول مشركلرنى (إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ) موندن باشقه ايماسدر كم سين
بر اوگونله گوچى و نصيحت ايتكوچى سن (لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِبَصِيرَةٍ) سين توگل سين
آنلر اوزرينه مسلط و ايركلى تا كم آنلرنى كوچلهب طوغرى يولغه كوندرور
ايدك بلكه اختيار اوزلرنده در (الْأَمِّنَ تَوَلَّى) لکن هر كيمسه يوز دوندرسه
سينك نصيحتكنن صوك (وَكَفَرَّ) هم ايمان كيلتورمه سه (فِي عَذَابِ اللَّهِ) بس عذاب
قيلور آنى خداى تعالى (الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ) الوغراق عذاب برله كم آخرت عذابيدر
(إِنَّ الْبِنَاءَ) درستلكده بز نك صايدر (أَيَّا بِهِمْ) اول مشركلرنك قايتماقلىرى
آخرته (ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا) صوكره درستلكده بز نك اوزرمزگه در (حَسَابِهِمْ) آنلرنى
حساب قيلماق و عمللرينه كوره جزأ بير مك.

﴿ ۵۵۵ ﴾ سورة الفجر مكية وهي ثلثون آية ﴿ ۵۵۵ ﴾

﴿ ۸۸ جزی سورہ فجر سورہسی مکہدہ نازا در ۳۰ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(وَالْفَجْرِ) آنطدر طاك برله كم دوستلرنك خدای تعالی گه مناچات فیلا طورغان وقتلر یدر (وَلَيَالٍ عَشْرٍ) دخی آنطدر اون کیچهلر برله كم مراد ذوالحجه آی نك اولگی اون کونیدر یا که محرم آی نك اولگی اونیدر یا که رمضان آی نك آخرغی اون کیچهلر یدر یا که شعباننك اورطاسنداغی اون کونیدر کم برامت کیچهسی شوندر (وَالشَّفْعِ) دخی آنطدر جفت برله (وَالْوَتْرِ) هم طاق برله جفتدن مراد مخلوقاتدر وطاقدن مراد خدای تعالی دردیملر یا که جفتدن مراد ایرنه نماز یدر کم ایکی رکعتدر وطاقدن مراد آخشام نماز یدر کم اوچ رکعتدر یا که جفتدن مراد سکز جنتدر وطاقدن یدی نموغدر والله تعالی اعلم (وَاللَّيْلِ) دخی آنطدر کیچ برله یعنی قدر کیچهسی برله (أَذَا يَسْرٍ) هر قاچان اونسه اول کیچ یا که کیچدن مراد عامدر (هَلْ فِي ذَلِكَ) ایا بارمیدر اوشبو ذکر اینولمش آنطده (فَسَمِّ) مقبول بولغان آنط (لَذِي حَجْرٍ) عقل ایاسینه نسنك جوابی مخدوفر تقدیری شولدر کم اوشبو مذکورلر برله آنط اینتوب اینتور من کم البتة عذاب فیلسهم کیره کدر مشرکلرنی (أَلَمْ تَرَ) ایا کورمه دکمو و بلمه دکمو شونی کم (كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ) نیچك قیلدی سینك پرورد کارك ای محمد علیه السلام (بَعَادَ) عاد قومینه کم آنلرغه عذاب یباروب همه لرینی هلاک ایلهدی (أَرَمَ ذَاتَ الْعِمَادِ) نزه کلر و بیوک بنالر ایهسی بولغان ارم باقچه سینه منسوب بولغوچیلر در اول عاد قومی (الَّتِي لَمْ يَخْلُقْ مِثْلَهَا) آندا این بنالر کم پارانلمش بولمادی آنلرنك اوششاشی (فِي الْبِلَادِ) شهرلرده یعنی اول ارمك بنالری کبی بیوک و محکم هم فیمنلی بنالر هیج برشهرده بولمادی اول ارمنی عاد اوعلی شداد بنا ایلهدی دیملر یا که مراد اول عاد قومی کبی اوزون بویلی و کوچلی خلقلر هیج بر شهرده بولمادی دیمه کدر (وَتَمُودَ) دخی نیچك اش قیلدی خدای تعالی ثمود قومینه (الَّذِينَ جَاءُوا الصَّخْرَ) آندا این ثمود قومی کم کیسه ر ایدیلر آنلر طاو طاشلرینی اوزلرینه ابو یاسامق اوچون (بِالْوَادِ) وادیده (وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ) دخی قونلی پادشاهلق و لشکر ایهسی بولغان فرعونگه نی نرسه قیلدی خدای تعالی یا که

فادافلر ایہ سی بولغو ہی فرعون کہ زیرا کہ اول فرعون مؤمنلرنی فادافلر برلہ فادافلر
 عذابلار ایدی (الذین) آنداین کہسه لر در اوشبو مذکور قوملر (طغوا) آزعونلغ
 جیکدن چقدیلر آنلر (فی البلاد) شهرلر ده (فا کثروا) بس کوب فیلدیلر آنلر (فبیا الفساد)
 اول شهرلر ده بوز فلغنی یعنی خداینگ فرمانبنه قارشیدیلر و خلققه ظلم فیلدیلر (فصب
 علیهم ربک) بس قیدی آنلر اوزرینه سینک پرورد کارک (سوط عذاب) عذابنگ
 بر نوعسینی یعنی فاطیراغینی عرب خلقی قامچی برلہ صوغوب عذاب فیلونی
 عذابنگ فاطیراغیدر دیوب اعتقاد فیلورلر شول جہندن فاطیراق عذابنی قامچی
 عذاب دیوب تعیر ایدارلر سوط قامچی معناسنده در (ان ربک) درستلکده
 سینک ربک (الامرصاد) البته کوزاتکوچیدر و صافلاب طورغوچیدر بندهلرنگ
 اشلرینی کم آندن هیچ بر اشنی یاشورا آلسلر (فاما الانسان) بس اما
 آدمی یعنی ای بن خلق (اذا ما ابتلیه) هر قایچان مبتلا قیلسه آنی و صناسه
 (ربه) آنک پروردکاری دولت و بایلق بیرمک برلہ (فا کرمه) بس حرمتلی قیلسه
 آنی اوز نیکلری آراستده (ونعمه) هم نعمت بیرسه آکا و معیشتینی ایرکن
 ایلسه (فیقول) بس ایتور اول کسه (ربی اگر من) پروردکارم حرمتلیدی
 والوغلادی مینی دیور (واما اذا ما ابتلیه) واما هر قایچان مبتلا قیلسه و صناسه
 آنی خدای تعالی فقیرک و فاطیلق برلہ (فقدر علیه) بس طار قیلسه آنک اوزرینه
 (رزقه) آنک رزقینی و معیشتینی (فیقول) بس ایتور اول کسه (ربی اهانن)
 پروردکارم خور فیلیدی مینی دیور یعنی مشرک اوزینک نادانلقی و فکرینک
 فصوری سبیلی کرامت و حرمتلیکنی بایلقده دیوب بلور هم اهانتنی و خورلقینی
 فقیرلکده دیوب اعتقاد فیلور و حالانکه بندهنگ خدای فاشنده حرمتلی بولماقی
 بایلق برلہ توگلدر بلکه طاعت و تقوالق برلہ در هم خور بولماقی فقیرک سبیلی
 توگلدر بلکه کفر و معصیت سبیلیدر بس ای مشرکلر سزلرنی خدای تعالی
 اهانن ایتبه کی فقیرلککز اوچون توگلدر (کلا) البته فقیرلککز سبیلی توگلدر
 (بل لا تکرمون الیتیم) بلکه خدای تعالی فاشنده خور بولماقکز شول سبیلیدر کم
 سزلر حرمتله مسسز یتیمنی و آکا انعام واحسان ایتبه مسسز (ولا تعاصون) هم
 تحریض ایتبه مسسز و فزقلر مسسز بربرگزنی (علی طعام المسکین) مسکین
 و بیچاره لرغه طعام بیرمک اوزرینه یعنی مسکین و فقیرلر گه آش هم صدقه بیرمه مسسز
 و بر برگزنی بیرمه ککه دلالت ایتوشمه مسسز (وتاکلون التراث) هم آشارسز

میراث مالینی (اَكْلًا لَمَّا) كوب و فاطی آشاو برله یعنی اولگان كسبىك نى
 قدر مالى قولكزده فالسهده همه سبىنى اوزكز آشارسز وارث بولوب قالغان صيبلرغه
 و خانونلرغه آنلرنك حقلر بىنى بىر مه سسز حلال و حرامنى آيور ماسسز (وَتَجِبُونَ الْمَالَ)
 دخی سوبه رسز دنيا مالینی (حَبَابًا) غايته سوبهك یعنی دنيا مالینه بيك حر بىلرسز
 اوشبو فعللر كز سببلى خدای سزنى امانت فيلور (كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ) حقاكه
 هر فاچان و اطولسه و تنولسه بىر (دَكَّا دَكًّا) پاره پاره و كبسهك كبسهك بولوب
 بولوب (وَجَاءَ رَبُّكَ) هم كبسهك پروردكار كُنك قدر تىنك اثرلرى یعنی آثار قدره
 ظاهر بولسه (وَالْمَلَكُ) دخی فرشتهلر كبسهك عشر بىرینه (صَفًّا صَفًّا) صف صف
 بولوب (وَجِبَى) هم كبلىتورلمش بولسه (يَوْمَئِذٍ) شول كونده یعنی فرشتهلر طارتوب
 كبلىتورسهلر (بِجَنَّتُمْ) جهنمى (يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْأِنْسَانُ) شول كونده ايسينه نوشورور
 آدمى اوزىنك دنياده قىلغان گناهلر بىنى و آنك اوچون اوكونور (وَأَنى لَهُ التَّكْرِى)
 و فايده در آكا ايسينه نوشورمه كىنك فائدهسى یعنی اول وقتده گناهلرنى ايسينه
 كبلىتورمه كى و اوكونه كى آكا هيچ فائده بىر مهس (يَقُولُ) ايتور آدمى اول
 كونده (بِالَّتِىنى قَدَمْتُ) كاشكى مبن آلدن بىر گان بولساچى ايند گو عمللرنى
 (لِحَبِونَى) اوشبو عالنده كى تر كلكم اوچون یعنی كاشكى آخرت اوچون ايند گو
 عمللر قىلغان بولساچى ديوب آرزو فيلور (فَيَوْمَئِذٍ) بس شول كونده (لَا يَعْزُبُ)
 عذاب فيلماس هيچ كمنى (عَذَابُهُ) خدائىنك عذابى اوخشاشلى (أَحَدٌ) هيچ برا گو
 (وَلَا يُوْتِقُ) هم زنجير و بوغاولر برله بوغاولاماس هيچ كمنى (وَأَنفَهُ) خدای
 تعالىنك بوغاولاماقى كى (أَحَدٌ) هيچ برا گو یعنی خدای تعالى كى عذاب ايتمه ككه
 و بوغاولاماقفه هيچ كمنى كوچى بيتمهس زيرا كه اول كونده حكم و فرمان
 خدایفه غنه مخصوصدر حق سبحانه و تعالى دنياده مؤمن كشى اولگان وقتده آنك
 جانينه ايتور شويله ديوب كم (يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ) اى خدائىنك ذكرى
 برله قرار ايند كوچى هم نعمتكه شكرانه ايتوب محنتكه صبر فيلغوچى نفس
 (ارْجِعِ إِلَى رَبِّكَ) فايقتل سين دنيادن پروردكار كُنك رحمتى صارى (رَاضِيَةً)
 راضى بولغانك حالده سيكا بىرلكان اجر و ثوابلرغه (مَرْضِيَّةً) هم راضى بولنمش
 و قبول ايتولمش بولغانك حالده خدای تعالى فاشنده یعنی خدای تعالى هم سيندن
 راضى بولغان حالده (فَادْخُلِي) بس كر گل سين (فى عبادى) مينم ايند گو بندهلرم
 جمل سینه (وَادْخُلِي جَنَّتِي) هم كر گل سين مينم جنتمگه.

سورة البلد مكية وهي عشرون آية ﴿

﴿ ۸۹ نھی سورہ بلد سورہ سی مکہ دہ نازلدر ۲۰ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(لَا اَقْسَمُ) آنط ایتہرمن (بِهَذَا الْبَلَدِ) اوشبو مگہ شهری برلہ (وَاَنْتَ حَلٌّ) وحالانکہ سین ای محمد علیہ السلام اقامت ایتکوچی ونورغوجیسک (بِهَذَا الْبَلَدِ) اوشبو شهرده یا کہ سین اوشبو مکہ شهرندہ حلالسک دیبہ کدر یعنی باشقہ کمسہ لرگہ حرام بولغان بو شهرده صوغش فیلماق وقان نوکمک سبکًا حلال بولور فتح مکہ کونندہ (وَوَلَدٌ) دخی طوغدرغوجی برلہ یعنی آنا برلہ آنط ایتہرمن کم مراد آدم پیغمبردر یا کہ ابراہیم پیغمبردر علیہما السلام (وَمَا وَلَدٌ) ہم شول نرسہ برلہ آنط ایتہرمن کم طوغدی اول یعنی آدم بالاری برلہ یا کہ محمد علیہ السلام برلہ بعضیلر دیورلر کم والد محمد علیہ السلامدر وما ولد آنک ایتلریدر حق تعالی آنلر برلہ قسم یاد ایتوب بیورورکم (لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ) تحقیق باراندق بز آدمینی (فی کبد) محنت و مشقت اچندہ یعنی آدم بالاسینک آنادن طوغوب ہم اوسوب دنیا دہ معیشت ایتہ کی مہسی محنت و مشقتلر برلہ در (اَبَحَسْبُ) ایا گمان فیلورمو آدمی (اِنَّ لَنْ يَّقْدِرَ عَلَيْهِ) شویله دیوب کم قادر بولماس آنک اوزرہ (اَحَدٌ) ہیج برا گو یعنی آنی عذاب ایتہ ککہ ہیج کینک کوچی یتہس دیوب گمان فیلورمو مشرک آندن مراد ابو الاسددر دیبشلر بیک کوچلی ایدی اوزینک کوچینہ اشانوب پیغمبر علیہ السلامنی ہمیشہ اذیت وجفا فیلور ایدی میگما ہیج کینک کوچی یتہس دیور ایدی (يَقُولُ) ایتور اول مشرک (اَهْلَكَتْ) ضایع ایتدم مین پیغمبرگہ دشمانلق فیلو طوغروسندہ (مَالًا لِّبَدًا) کوب مالنی یعنی پیغمبرنی ملامک ایتک اوچون کیشیلر باللاب کوب ماللر صرف فیلدم دیور (اَبَحَسْبُ) ایا گمان فیلورمو اول (اَنْ لَمْ يَرَهُ اَحَدٌ) شویله دیوب کم کورمہ گاندر آنی ہیج برکسہ یعنی مالینی تیوشسز اورنغہ ضایع ایتہ کینی ہیج کم کورمہ دی دیوب گمان ایتہمو وحالانکہ خدای آنی کوروب تورور و آنک اوچون آخرتک جزا بیرسہ کیرہ کدر (اَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ) ایا بیرمہ دکمو بز اول آدمیگہ (عَبْنَيْنِ) ایکی کوزنی کم آنک برلہ کورور (وَلِسَانًا) ہم تلتنی کم آنک برلہ سوزلر (وَشَفَتَيْنِ) دخی ایکی

ایرنی کم آنک برله آغزینی اورتور (وهدیناهُ النَّجْدِیْنَ) دخی کورگازدک بز
 آکا ایکی بولنی یعنی حق برله باطلنی بیان ایلهدک تا کم فایوسینی تلهسه شونی
 اختیار قیلور (فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ) بس اوتمه دی اول مشرک عقبه دن عقبه دیوب
 یول اوستمه آندن اونووی بیک چیتن بولغان بیوک طاولرغه ایتلور بواورنه
 مراد شولدرکم اول مشرک نفس وشیطانغه خلاقلق ایتوب رنج وحتنلر چیکمه دی
 وریاضت قیلما دی (وَمَا اَدْرَاکُ) ونی نرسه بلدردی سبکا یعنی سین نی بلورسک
 شول خصوصه کم (مَا الْعَقَبَةُ) نی نرسه در عقبه یعنی عقبه دن اوتمه ک نی برله
 بولور (فَا رَقَبَةٌ) برمیوننی چیشمه کدر یعنی عقبه دن اوتمه ک خدای رضاسی
 اوچون برقولنی آزاد قیلماق وقولقدن قوتقارماق برله بولور (اَو اطعام) یا
 ایسه طعام بیرمه کدر و آش آشانما قدر (فی یوم ذی مسغبه) آچلق کوننه و طعامنک
 قیمت هم قدرلی بولغان و قتلرنده (بیتما ذامقربه) یقینلق ایسه بولغان بیتیمگه
 یعنی اوزینه فرنداشلکی بولغان بیتیم بالاغه آش آشانما قدر (اَو مسکینا ذامتربه)
 یا ایسه توفراق ایسه بولغان مسکینگه یعنی هیچ بر نرسه گه مالک بولماغان
 قورو توفرافده یا طانورغان بیک فقیر و محتاج کمهسه گه طعام بیرمه کدر عقبه دن
 اوتمه ک اوشبولر برله بولور بس اول مشرک مالینی پیغبرگه ضرر ابرشدرمه ک
 اوچون یوفغه ضایع قیلو اورنینه اوشبو اشرگه صرف ایتمه ک کیرک ایدی
 (ثم کان) سوگره بولور اول قول آزاد ایتکوچی و طعام بیرگوچی کمهسه
 (من اللذین امنوا) شول کمهسه لردن کم ایمان کیلتوردیلر زیرا که خیراتنک قبول
 بولماقینه ایمان شرطدر (وتواصوا بالصبر) هم وصیت قیلوشدیلر بر برسینه صبر
 قیلو برله وطاعت محتلرینه چداماق برله (وتواصوا بالرحمة) دخی وصیت
 قیلوشدیلر خداینک بنده لرینه مهربان وشفقتلی بولماق برله (اولئک) اوشبو
 گروه (اصحاب الیمینة) اوک طرف ایلریدر یعنی عرشنک اوک طرفنک بولغوچی
 جنتکه کرگوچیلردر یا که یمن وبرکت ایلریدر (والذین کفروا) وشول
 کمهسه لرکم اشانما دیلر (بایاتنا) بزنگ ایتلریمزگه (هم اصحاب المشئمة) آنلر
 صول طرف ایلریدر یعنی نغوغه کرورلرکم عرشنک صولنده در یا که شوملق
 ایلریدر (علیهم) بولور آنلر اوزرینه نغوغه (نار موصدة) ایشکلری
 بیکلنمش و قاپلانمش اوط.

﴿ سُوْرَةُ الشَّمْسِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ خَمْسٌ عَشْرَةَ آيَةً ﴾

﴿ ۹۰ نَجْمِ سُوْرَةِ وَالشَّمْسِ سُوْرَهٗ سِي مَتَّهَدَهٗ نَازِلْدِر ۱۵ آيَتِدِر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(وَالشَّمْسُ) آنطدر قویاش برله (وَضُحِيَّاهَا) هم قویاشنك ضعی وقتندهغی نوری برله ضعی وقتی توش آلدندن بولغان وقتدر (وَالْقَمَرَ) دخی آنطدر آی برله (اِذَا تَلَّيْهَا) هر قاچان اهرسه اول آی قویاشقه و آنك سوگندن یورسه (وَالنَّهَارَ) هم آنطدر کوندز برله (اِذَا جَلَّيْهَا) هر قاچان بافترتسه اول کوندز بیرنی (وَاللَّيْلَ) دخی کیچه برله آنطدر (اِذَا يَغْشَاهَا) هر قاچان قاپلاسه اول قارانغولق برله دنیانی (وَالسَّمَاءَ) دخی قسیدر کوك برله (وَمَا بَنِيهَا) هم شول ذات برله کم بنا قیلدی اول کوکنی (وَالْاَرْضَ) دخی بیر برله (وَمَا طَبَّيْهَا) هم شول ذات برله کم توشه دی وجهیدی اول بیرنی (وَنَفْسٍ) دخی آنطدر آدم علیه السلامنك نفسی برله (وَمَا سَوَّيْهَا) هم شول ذات برله کم توغری وکامل قیلدی آنك اعضالیرنی (فَاَلْهَمَهَا) بس الهام قیلدی وبلردی اول نفسکه (فَجَوْرَهَا) آنك بوزقلیرنی ویاوزقلیرنی (وَتَقْوِيَهَا) هم تقوالیرنی وایند گولکیرنی اوشبو نرسه لر برله آنط ایتوب بیورورکم (قَدْ اَفْلَحَ) تحقیق فورنولدی و مقصودغه ایرشدی (مَنْ زَكَّيْهَا) نفسینی کفردن وگناهدن پاک ایتکان کیمسه (وَقَدْ خَابَ) و تحقیق امیدسز و بیره سز بولدی (مَنْ دَسَّيْهَا) آزغونلق و نادانلق برله نفسینك قدرینی بوغالتقان کیمسه (كَذَّبَتْ ثَمُودَ) بالغانغه توندیلر ثمود قومی صالح علیه السلامنی (بَطَّوْهُنَّاهَا) اوزلرینك آزغونلقلری سببلی (اِذَا نَبَعَتْ) شول وقتده کم قوپدی ووردی (اَشْقَبَهَا) اول قومنك یاوزراقی یعنی قدار بن سالی دیگران کیمسه برجماعت برله صالح پیغمبرنك توهسینی اولتورمهك قصدی برله نوردی (فَقَالَ لَهُمْ) بس ایتدی آنلرغه (رَسُولُ اللّٰهِ) الله تعالی نك رسولی یعنی صالح علیه السلام ایتدی (نَاقَةَ اللّٰهِ) صافلاب طونوگز خداينك آنا توهسینی و آکا ضرر ایرشدرمه گز هم ضرر ایتودن صافلانوگز (وَسَقِيَاهَا) هم تعرض قیلماگز اول توهنك صو اچه گینه یعنی آنك نوبتی بولغان کونده هیچ قاپوگز قیودن حیوانلرگزی صوغارماگز تا کم سز لرگه خدايدن هداب کیلمه سون دیدی (فَكَذَّبُوهُ) بس بالغانغه توندیلر ثمود قومی صالح پیغمبرنی و آنك سوزینه

اشانمادیلر (فَعَقَرُوْهَا) بس اولتوردیلر آنلر اول آنا توهنى (فَدَمْدَمَ عَلَيْهِمْ) بس هلاکتنى بریولی ییاردی آنلر ارزره (رَبِّهِمْ) آنلرنڭ پروردکاری (بَدَنَهُمْ) آنلرنڭ قیلغان گناهلری سببلی (فَسُوِيْهَا) بس برابر وتیگز قیلدی خدای تعالی آنلرغه عذابنى یعنی جبرائیل علیه السلامنڭ صیحهسى برله آنلر هته لری هلاک بوادیلر (وَلَا يَخَافُ) وقورقماس خدای (عَقَبَاهَا) آنلرنى هلاک ایتونڭ سوڭنندن وعاقبتنندن

﴿ ۳۰ ﴾ سورة الليل حکية وهى احدى وعشرون آية ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۹۱ نوحی سورە واللیل سورەسى مکده نازلدر ۲۱ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(وَاللَّيْلِ) آنط ایتهرمن کیچ برله (اِذَا يَغْشَى) هر فایچان قاپلاسه اول دنیانی قارانغولقی برله (وَالنَّهَارِ) هم کوندز برله (اِذَا تَجَلَّى) هر فایچان ظاهر و آشکاره بولسه اول وکیچنڭ قارانغولقی زایل بولسه (وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْاُنْثَى) دخى آنطدر شول ذات برله کم یاراندى ایرککنى هم خاتوننى یعنی آدم و حوانى یاراندى یا که بارچه حیوانلرنڭ آناسینى و آناسینى یاراندى دیبه ککر اوشبولر برله آنط ایتوب بیورورکم (اِنَّ سَعْبَكُمْ) درستلکده سزلرنڭ مارشماقکنز نڭ و عمللر کزنڭ جزاسى (لَسْتُمْ) تورلى تورلى بولغوچیدر یعنی هرکمنڭ جزاسى عملینه کوره بولور بعضیلرغه ثواب و کرامت و بعضیلرغه عذاب و ملامت بولور (فَاَمَّا مَنْ اَعْطَى) بس ائما هرکمه کم بیردی اوزینڭ مالینى خدای بولنده (وَاتَّقَى) هم صاقلاندى گناهلردن (وَصَدَّقَ بِالْحَسَنَى) دخى تصدیق ایتدی و اشاندى کورکامراک سوزگه کم شهادت کلمه سیدر یا که خداینڭ کورکام وعده لرینه اشاندى کورکامراک مفسرلر بو آیت کریمهنى ابوبکر صدیق رضی الله عنه شأننده نازل بولدى دیمشلر (فَسَنِيْسِرُهُ) بس نیزدرکم آسان و یگئل ایتهرمز هم میسر قیلورمز اول کمسه گه (لِلْبَسْرِى) یگئلککه و راحتکه ایرشدره طورغان بولغه کرمه کنى یعنی جنتکه کروگه سبب بولغان عمللرنى آڭا میسر و نصیب قیلورمز (وَاَمَّا مَنْ بَخَلَ) و ائما شول کمسه کم صارانلق قیلدى اوزینڭ مالى برله آنندن مراد امیه بن خلف یا که ابو جهلدر دیمشلر (وَأَسْتَفْنَى) هم موڭسز طوتندى اوزینى ثوابدن یعنی اجر و ثواب اوچون هیچ برعمل اشلمه دی (وَكَذَّبَ بِالْحَسَنَى) هم بالفانغه توندى کورکامراک اشنى یعنی اسلام دینینه اشانمادى یا که خداینڭ کورکام

وعدہ لرینہ اشانمادی (فَسَنِيَسِرُهُ) بس تیزدر میسر فیلورمز آکا (لَلْعَسْرِي) محنتکہ وچیتنک کہ سبب بولغان اشنی یعنی تموغفہ کر گزہ طورغان اشلرنی آکا روزی اینہرمز (وَمَا يَفْنَىٰ عَنْهُ) وکینہرمہس آندن عذابنی (مَا لَهُ) آنک مالی کم اول مالنی خدای بولندہ بیروگہ قزغانغان ایدی (اِذَا تَرَدَّى) هر قاپچان هلاک بولسه اول یعنی اولگانندن صوآ آکا ماللری ہیچ فائده بیرمهس (اِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ) درستلکده بزنگ اوزرمزگہ در حقنی وباطلنی بیان اینہمک (وَاَنْ لَّنَا) دخی درستلکده بزگہ مخصوصدر وبزنگ ملکزدهدر (لِلْآخِرَةِ) آخرت یورطی (وَالْأُولَىٰ) هم دنیا ملکی بس هرکمگہ بیرونی نلساک شوگا بیررمز (فَأَنْذَرْتُكُمْ) بس مین قورقتورمین سزلرنی ای مکہ اهلی (نَارًا تَلَطَّى) شول اوطن کم بالفونلنوب بانار (لَا يَصْلِيْهَا) کرمهس اول اوطقه منگو فالماق طریقہ (الْأَشْقَى الَّذِي) مگر کرور شوندا این یاوزراق کمسه کم (كَذَّبَ) بالغانغہ توندی اول پیغمبر علیہ السلامی (وَتَوَلَّى) هم یوز دوندردی ایمان وطاعتدن اول کمسه دن مراد امیہ یاکہ ابو جهلدر (وَسَيَجْزِيهَا الَّذِي) ونیزدر کم یراق ایتولمش بولور اول اوطن شوندا این تقوالق ایتکوچیراک وایذگوراک کمسه کم (يَوْمَ مَا لَهُ) بیرور اول اوزینک مالینی خدای بولندہ (بِتَرْكِي) پاکلکنی وبخشیلقنی استہر اول مالنی بیرمه کی برلہ اول کمسه ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ در کم خدای رضاسی اوچون حضرت بلالنی امیہ دن صانوب آلوب آزاد ایلهدی مشرکلر ایتدی لر بلالنگ ابوبکر ذمہ سنہ حقنی ہار ایدی شونک اوچون ابوبکر آنی صانوب آلوب آزاد قیلدی حق تعالی مشرکلرنک سوزینی رد قیلوب بیوردی (وَمَا لَاحِدٌ عَنْهُ) هم بوقدر ہیچ کمسنک اول ابوبکر فاشندہ (مَنْ نَعِمَةٌ تَجْزِي) برمنتی وحقنی کم جزاً و مکافات ایتولمش بولور آنک برابرندہ یعنی بلالنگ ابوبکر ذمہ سنہ ہیچ برحقنی یوق ایدی (إِلَّا ابْتِغَاءً وَجْهَ رَبِّهِ الْأَعْلَىٰ) لکن ابوبکر اوشبو اشنی قیلدی اولوغراق بولغوچی پروردکارینک رضاسینی استامک اوچون (وَلَسَوْفَ يَرْضَىٰ) هم تیزدر کم راضی بولور آندن خدای تعالی وبواشم، اوچون کامل اجر و ثوابلر آکاروزی قیلور.

﴿ سورة الضحی مکیه وهی احدی عشرة آیه ﴾

﴿ ۸۲ نوحی سوره والضحی سوره سی مکده نازلدر ۱۱ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرویدرکه رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرت لرینه بر نجه کون جبرائیل کیلمه دی هم وحی نازل بولمادی مشرک لر بو حال دن طعنه قیلوب محمدنی خدای طاشلادی و دشمان توندی دیدیلر حق تعالی آنلرنک سوزینی رد قیلوب آیت ییاردی کم (وَالضُّحَى) آنطدر ضحی وقتی بر له کم قویاشنک کونارلوب نوری آرطقان وقتدر (وَاللَّيْلِ) دخی کیجه بر له (اِذَا سَجَى) هر قیچان قارانقولانسه واشیانی ظلمت فاپلاسه (مَا وَدَّعَكَ) قویمادی وطاشلامادی سینی ای محمد علیه السلام (رَبُّكَ) سینک پروردکارک (وَمَا قَلَى) هم دشمان تونمادی سینی (وَالْآخِرَةُ) هم البته آخرت دولتی (خَبِيرٌ لَّكَ) ایدگوراک و بغشیرا قدر سیگا (مِنَ الْأُولَى) اویشبو دنیا دولتندن یعنی دنیا دولتی استه مه گل فانی و اعتبار سزدر بلکه آخرتنی طلب ایتکل (وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ) هم تیزدر کم پیرور سیگا (رَبُّكَ) سینک ربک ایتلرگه شفاعت قیلماق مرتبه سینی (فَتَرْضَى) بس سین راضی بولورسک یعنی شفاعت رتبه سینی شولقدر عطا قیلور کم سین ایددی یتهر راضی بولدم دیورسک (أَلَمْ يَجْعَلْ يَتِيمًا) ایا طاپهدیمو سینی خدای تعالی بریتیم یعنی سین آنا و آناسز بر یتیم ایدک (فَأَوَى) بس اورن بیردی سیگا اوزینک درگاهنده و اوزینه مقرب ایلدی (وَوَجَدَكَ) هم طاپدی سینی خدای (ضَالًّا) بولدن آداشقوچی (فَهْدَى) بس کوندردی و یولفه سالدی سینی یعنی شامدن مکده خدیجه کاروانی بر له فایتوب کیلگنده سین بولدن آداشقان ایدک خدای تعالی نک فرمانی بر له جبرائیل نوه کنی تیه کلهب سینی مکده بولینه سالدی یاکه سین آداشقان ایدک علم و حکمتدن یعنی شریعت علمینی بلباس ایدک بس خدای تعالی سینی هدایت قیلدی و سیگا شریعت علمینی بلردی دیبه کدر (وَوَجَدَكَ) دخی طاپدی خدای تعالی سینی (عَاثِلًا) فقیر هم اهل و عیال ایهسی (فَأَغْنَى) بس بای قیلدی سینی خدیجه مالی بر له یاکه صوغشده حاصل بولغان غنیت مال لر بر له (فَأَمَّا الْيَتِيمَ) بس امّا یتیمینی (فَلَا تَقْهَرْ) بس قهر قیلماغل یعنی یتیم لر نی قدر و حرمت ایتکل (وَأَمَّا السَّائِلَ) و امّا صدقه سورافوچینی و تلافیحینی (فَلَا تَنْهَرْ) بس محروم

ایتمہ گل و آکا فاطمی سوز ایتوب رنجتوب بیہرہ گل (وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ) واما پروردگار کُنْكَ نعمتی ہرلہ (فَعَدَّتْ) بس سوزلہ گل یعنی خدای تعالیٰ نْكَ سیٹکا بیرگان پیغمبرک نعمتینی خلقفہ اظہار قیلغل و شریعت حکملرینی آنلرغہ ایرشدرگل نعمتینی اظہار قیلہاق نعمتک شکرانہسیدر.

﴿ سورة الانشراح مكية وهي ثمان آية ﴾

﴿ ۹۳ نھی سورہ انشراح سورہ سی مکہدہ نازلدر ۸ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(الْم نَشْرَحُ لَكَ) ایا آچمادقبو و ایرکن قیلمادقبو بزای محمدعلیہ السلام سینک (صَدْرَكَ) کوکرہککنی یعنی بز سینک کوکرہ ککنی ایرکن ایتدک تاکم حق تعالیٰ نْكَ مناجاتی و خلقنی دعوت ایتمہک ہم امتنک قایفوسی سینک کوکرہککھ صیسون اوچون، یا کہ سینک کوکرہککنی بز نورلاندرق علم و حکمت برلہ دیبہ کدر (وَوَضَعْنَا عَنَّا) ہم توشوردک بز سیندن و آلدق (وَزَرَكَ الَّذِي) سینک شونداین آغر یوککنی کم (انْقَضَ ظَهْرَكَ) آغر ایتدی وضعفلندردی اول یوک سینک آرفاکنی یعنی مشرکرنک ایمان کیلتورمه ولری اوچون قایغو و حسرت چیکمہ کنی سیندن کیتهدک یا کہ امت قایفوسینی سیندن کیتهدک و شفاعتکنی قبول ایلدک (وَرَفَعْنَا لَكَ) دخی کوتهدک سینک قدرکنی ظامر ایتمہک اوچون (ذَكَرَكَ) سینک ذکرکنی یعنی آغر زمان پیغمبرلکی برلہ سینک اسمکنی مشهور ایلدک یا کہ مراد سینک اسمکنی آذانه و اقامتہ ہم تشہدہ و خطبہ لردہ اوز اسمگہ یقین قیلدم دیبہ کدر (فَانَّ مَعَ الْعُسْرِ) بس درستلکدہ محنت وچیتنک برلہ بولغوچیدر (بُسْرًا) راحت ویکلکک یعنی دنیا داغی محنتلر برابرینہ آخرتدہ راحتلر بولور (انَّ مَعَ الْعُسْرِ) درستلکدہ مکہدہ گی محنت وچیتنک برلہ بولغوچیدر (بُسْرًا) مدینہدہ راحت ویکلکک (فَاِذَا فَرَغْتَ) بس ہر قاپجان فارغ بولساک و بوشاساک سین رسالتنی تبلیغدن (فَانصَبْ) بس محنت طار نقل طاہت وعبادت برلہ یا ایسہ مراد ا گر نمازدن بوشاساک اوزکُنْكَ مقصودلرکنی خدایدن صوراب دعا قیلغل دیبہ کدر (وَالِي رَبِّكَ) ہم پروردگارکُنْكَ دعاسی صاری (فَارْغَبْ) بس رغبت ایتکل بارچہ وقتدہ و ہرنی حاجتک بولسہ آندن صوراعل.

﴿ سورة التين مكية وهى ثمان آيات ﴾

﴿ ۹۴ نېچى سوره والتين سوره سى مكده نازلدر ۸ آيتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(والتين) آنظدر اغچير يمشى برله (وَالزَّبْتُونَ) هم زيتون يمشى برله بو ابكى يمشنك خاصيتلىرى كوب بولدىق جهنندن اوشبو ايكيسينى خاىلاب ذكر ايلدى يا كه تيندن مراد ارض مقدسه نك طاويدركم آنه اغچير آغاچى كويدر زيتوندىن مرادينه شونده بولغان برطاودركم آنده زيتون آغاچى اوسهر (وَطُورِ سِينِينَ) دى آنظدر طور سينا طاوى برله (وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ) هم اوشبو امان ايه سى بولغوجى شهر برله كم مكه شهريدر اوشبولر برله قسم ياد ايتوب بيورورك (لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ) تحقيق ياراتدىق بز آدمنى (فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ) كوركامره ك صورتده يعنى باشقه حيوانلرغه نسبة فامتينك طوغريلقى وصورت كوركاملكى هم مزاجنك معتدل بولماق برله آدمينى مخصوص ايتدى (ثُمَّ رَدَدْنَاهُ) صوكره كبرى فايتاردى بز آدمينى (أَسْفَلَ سَافِلِينَ) بارچه توبه نلرنك توبه نره كينه يعنى نموغفه كركزدك كفر اهلىنى يا كه ارذل عمر بولغان فارتلق حالينه ايرشدر ك ديمه كدر (إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا) مگر شول كيمسه لركم ايمان كيلتورديلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم ايندگو عمللر اشله ديلر (فَلَهُمْ) بس آنلرغه بولغوجيدر (أَجْرٌ غَيْرٌ مِّمَّنُونِ) كيسولماق طورغان وبتماق طورغان اجر يا كه منتسز اجر و ثواب (فَمَا يَكْتُوبُكَ) بس نى نرسه يالغانفه طوندورر سيني اى قيامتنى انكار ايتكوجى (بعده) اوشبونك صوكنده يعنى دليللر ظاهر بولغانى صوكنده نى سببلى سين اشاناسسك (بِالَّذِينَ) جزأ وحساب كونينه (الَّذِينَ) ايا توكلدرمو الله تعالى (بِأَحْسَنِ الْعَالَمِينَ) حكم ايتكوجيلرنك حكم ايتكوجيزه كى يعنى البته خدائى تعالى بارچه حاكملرنك حكم ايتكوجيزه كيدر عدل و طوغريلق برله خبرده كيلمشدر كم اوشبو آيتنى اوفوغاندىن صوك «بلى وانا على ذلك من الشاهدين» ديوب ايتمك كيره كدر.

﴿ ۳۰ ﴾ سُوْرَةِ الْعَلَقِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ تِسْعُ عَشْرَةِ آيَةً ﴿ ۳۰ ﴾

﴿ ۹۵ ﴾ نَجْمِ سُوْرَةِ الْعَلَقِ سُوْرَةِ مَكَّةَ نَازِلَةٌ ۱۹ آيَاتٍ ﴿ ۹۵ ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

جههور علماء فولنچه قرآن آیتلرندن ایك اؤل نازل بولغانی اوشبو سوره نك اؤلنده گی بش آیتدر حرا نمانده پیغمبرمز علیه السلام بر نرسه گه طایانغانی حاله ایدی کم جبرائیل نازل بولوب آیتدی ای محمد مینی سیکا خدای تعالی بیاردی وسین اوشبو امتنك پیغمبری سین دیدی بنه آیتدی کم (اقرا) اوقوغل ای محمد علیه السلام پیغمبرمز حضرتی آیتدی ما انا بقاری یعنی مین اوقوغوچی توگل من دیدی جبرائیل علیه السلام آتی طوتوب بیك قاطی قصدی صوکره بیاردی بنه اقرا یعنی اوقوغل دیدی پیغمبر حضرتی بنه اولگی جوابنی بیردی جبرائیل بنه اول حضرتنی طوتوب قصدی یذ. آیتدی اقرا یا محمد یعنی اوقوغل ای محمد علیه السلام (بِسْمِ رَبِّكَ الَّذِي) شوندا این پروردکارنك اسمی برله باشلاغان حالکده کم (خَلَقَ) یارانندی اول پروردکار بارچه مخلوقانتی (خَلَقَ الْإِنْسَانَ) یارانندی اول آدملرنی (مَنْ عَلَّقَ) اویوشقان قانلردن (اقرا) اوقوغل سین (وَرَبِّكَ الْأَكْرَمُ) وسینك بارچه دن الوغراق بولغوچی پروردکارك (الَّذِي عَلَّمَ) آندا این خدا بیدر کم اوگراندی اول یازو یازماقی (بِالْقَلَمِ) قلم برله تا کم علمنی یازو برله برکتسونلر اوچون (عَلَّمَ الْإِنْسَانَ) اوگراندی اول حدای تعالی آدمیگه (مَالَمْ يَعْلَمْ) بلمه گان نرسه لرینی یعنی محمد علیه السلامه شریعت حکملرینی بلردی (كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ) تحقیق کم درستلکده آدمی (لَبِطْفَى) البته آزغونلق قیلور وناش طارتور (أَنْ رَّاهُ اسْتَفْنَى) شونك برله کم کورور اول اوزینی موکسز و احتیاج سز یعنی اگر آدمی بای بولسه و اوزینی دولتی کورسه آزار و خدا بنك عبادتدن غافل بولور مال و بایلق آنك طغیانینه سبب بولور (إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرَّجْعُ) درستلکده پروردکارك صاریدر همه نك، قایتماقی آخرته مرویدر که ابو جهل عهد قیلدی اگر محمدنك سجده قیلغانین، کورسه البته سجده ده آنك موپینی کیسارمن دیدی برکون پیغمبرمز علیه السلام نماز اوقور ایدی ابو جهل گه خبر قیلدیلر بیك آشوغوب کیلدی حضرتنك یانینه کیلوب بته آلمادی کیری دوندی بارچه اعضالی نورقودن قالترار ایدی سیکانی بوا دی دیوب صورادیلر محمد علیه السلام برله

اوز منك آرامده اوطنن بر ديوار كوردم آرزغنه يانماينچه قالدم ديدى بوخبر
 پيغمبر حضرتينه ايرشكاچ بيوردى كم ا گر مينم يانيمه كيلوب ينكان بولسه ايدى
 فرشته لى آنى پاره پاره فيلوب طاشلاغان بولورار ايدى ديدى و آيت كيلدى كم
 (آ ر آ ي ت) ايا سين كوردگهو (اللى ينهى) شول كمسهنى كم طيار (عبدا) كامل
 بولغوجى بندهنى يعنى محمد عليه السلامنى طيماقچى بولور نماز او قودن (اذا
 صلى) هر قاچان نماز اوفوسه (آ ر آ ي ت) ايا كوردگهو سين (ان كان) ا گر بولسه
 اول بنده يعنى محمد عليه السلام (على الهدى) طوغرى يول اوزره (او امر) يا
 ايسه بيورسه اول آدملىرى (بالتقوى) شر كدن و گناهندن صافلانو برله بس اول
 بندهنى طيماق درست بولور و البته بولماس (آ ر آ ي ت) ايا كوردگهو (ان كذب)
 ا گر يالقانقه طوتسه اول ابو جهل سيني (وتولى) هم يوز دوندرسه ايمانندن
 بس نينداين فاطى عذابلرغه مستعق بولور اول (ألم يعلم) ايا بلمه ديمو اول
 ابو جهل يعنى بلمه دى (بان الله يرى) شونى كم درستلكنه كورور خدای تعالى
 آنك اشله دكيني و قصبى مرويدير كه ايكنچى مرتبه ينه پيغمبر عليه السلام نماز
 او قور ايدى ابو جهل كيلدى و ايتدى اى محمد مين سيني نماز دن نهى قيلمادمو
 پيغمبر حضرتى آنى گوب تهديد فيلدى و خداينك عذابى برله فورقتدى ابو جهل
 ايتدى سين ميني فورقتورسگهو و حالانكه مينم مجلسم بارچه مكه اهليتك مجلسلرندن
 الوغراقدر و اهلى كو بره كدر ينه آيت كيلدى كم (كلاً لئن لم ينته) حقا كم
 ا گر طيولماسه اول ابو جهل محمد عليه السلامغه ايندا و چفا فيلودن (لنسفاً
 بالناسية) البته طونارمز آنى ما كلاى ساچندن و تموغغه سودرارمز (ناصية كاذبة)
 يالقانچى بولغوجى ما كلاى يعنى ايسى يالقانچى (خاطئة) گناه فيلغوجى (فليدع
 ناديه) بس ايتكل كم اوندهسون و چاقرسون اول ابو جهل اوزينك مجلس اهلىنى
 و آنلردن ياردم استهسون (سنذع الزبانية) تيزدر كم بز هم اوندارمز تنوغ
 زبانيلىرىنى ابو جهلنى تموغغه سودراب ايلتمهك اوچون (كلاً) آندا ق توگلدركم
 اول ابو جهل ايتور (لا تطعه) اطاعت ايتمه گل سين اى محمد عليه السلام آنك
 فرمانينه و آنك سوزينه قاراب نماز دن طيولماغل (و اسجد) (*) هم سجده فيلقل هميشه
 خدايفه (واقترّب) دخى يقين بولقل آنك حضرتينه سجده فيلماق برله اوشبو
 سجده قرآنداغى تلاوت سجده لر ينك اون دور تنچيسى و آخريدر فتوحاتنه
 بو سجدهنى « سجدة طلب قرب » ديوب تسميه ايتمشدر .

﴿ ۹۶ نجهی سورة القدر مكية وهي خمس آية ﴾

﴿ ۹۶ نجهی سورة قدر سورہسی مکہدہ نازلدر ۵ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مرویدر کہ بیغمبر مز علیہ السلام صحابہ لر گہ خبر بیردی کم بنی اسرائیلده بر کشی مک آی فلج باغلاب خدای تعالی بولنده صوغش فیلمشدر صحابہ لر بو بو خبر نی ایشنکچ عجب له نوب آیتدی لر بزلر نك عمر لر مز فصقه در مونداین دولت وسعدت بزگه میسر بولماس حق تعالی اوشبو سورہنی بیهردی ویبوردی کم (انا انزلناه) درستلکه بز ایندرک قرآنی (فی لیلۃ القدر) قدر کیچه سنه یعنی ایک اول کیلمه کی قدر کیچنده بولدی یا که تمام قرآن لوح المحفوظدن دنیا کوکینه ایندرله کی قدر کیچه سنه واقع بولدی سوکوره دنیاغه آیت آیت ایندرلوب بکرمی اوچ یل مدتندہ تمام ایندرلدی (وما أدريک) ونی نرسه بلدی سیگا ای محمد علیہ السلام (ما لیلۃ القدر) فی نرسه در قدر کیچه سی یعنی قدر کیچه سی خدای تعالی فاشنه بیک عزتلی وخاصیتلی هم شرافتلی کیچه در (لیلۃ القدر خیر) قدر کیچه سی ایز گوره ک و آرتوغرافدر (من ألف شهر) بر مک آیدن یعنی بنی اسرائیلده گی کشینک بر مک آی خدای رضاسی اوچون صوغش فیلماقینک اجر و ثوابندن محمد علیہ السلام امینک بر قدر کیچه سنه قیلقان عبادتینک ثوابی آرتوغراق بولور (تنزل الملائکة) ایندرلر فرشته لر کوکدن بیر بوزینه (والروح) دخی جبرائیل علیہ السلام اینار فرشته لر بر له (فیها) اول قدر کیچه سنه (باذن ربهم) خدای تعالی نك فرمانی بر له (من کل امر) هر بر الوغ اش اوچون یعنی غیر و برکت اوچون اینارلر (سلام) بارچه آفتلردن سلامتکدر (هی) اول قدر کیچی (حتی مطلع الفجر) تا کم طاک آطفانغاچه .

﴿ ۷۹ نجهی سورة البينة مدنية وهي ثمان آيات ﴾

﴿ ۷۹ نجهی سورة بینہ سورہسی مدینده نازلدر ۸ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(لَمْ يَكُنَ الَّذِينَ كَفَرُوا) بولمادیلر ایمان کیلتورمه گان کمسه لر (من أهل الكتاب) کتاب اهلندن یعنی یهود و نصارادن (والمشركين) هم مشرکلردن (منفکین) طولوغچیلر بولمادیلر کفر و شرکدن (حتى تأتيهم البينة) تا کم کیلگانگه چه

آنرغہ ظاهر و روشن بولفوجی دلیل (رَسُولٌ مِّنَ اللَّهِ) خدای تعالی فاشندن
 یبارلمش پیغمبر یعنی محمد علیہ السلام (بیتلوا) اوفور اوزینک امتینہ (صُحُفًا
 مَطْطَرَةً) بالفانندن و بیتانندن پاک بولفوجی صحیفه لرنی یعنی فرآنی اوفور (فیہا)
 بولفوجیدر اول صحیفه لردہ (کُتِبَ فِیْہِ) راست و طوغری بولفوجی یازولر یعنی
 احکام و مواعظ (وَمَا تَفَرَّقَ) و آیرلشما دیلر یعنی محمد علیہ السلام شاندنہ اختلافی
 ایتنہ دیلر (الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ) شول کسه لرم بیرلدی آنرغہ کتاب (الْأَمْنُ
 بَعْدَ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ) مگر اختلافی قیلدیلر کیلگانی سوکنده آنرغہ روشن
 دلیل کم محمد علیہ السلامدر یعنی محمد علیہ السلامنک پیغمبر بولوب
 کیلمه کندن الگاری بیود و نصاری بارچه لری کتابلرنده کوروب
 آنک کیلچکینی بلورلر ایدی و آنک پیغمبر کیلمه اشانورار ایدی محمد
 علیہ السلام کیلگانندن سوک آنک حقندہ اختلافی قیلدیلر بعضلری ایمان
 کیلتوردیلر و بعضلری آکا اشانما دیلر (وَمَا أُمِرُوا) و بیورلمش بولما دیلر
 آنلر یعنی کتاب اہلی (الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ) مگر بیورلدیلر خدا یغہ عبادت قیلماق
 برلہ (مُخْلِصِينَ) پاک و خالص ایتکوچیلر بولغانلری حالده (لَهُ الدِّينَ) اول خدای
 تعالی اوجون اوزلرینک دینلرینی یعنی کفر و شرکدن دونوب خدا یغہ اوزینہ گنہ
 عبادت قیلماق برلہ بیورلدیلر (حُنَفَاءً) میل ایتکوچیلر و آوشقوچیلر بولغانلری
 حالده باطل اعتقادلردن اسلام دینینہ (وَبِيقِينُوا الصَّلَاةَ) دخی بیورلدیلر قائم
 قیلماقلری برلہ نمازنی یعنی فرض نمازنی اوقوماق برلہ (وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ) ہم
 بیرمه کلری برلہ واجب بولغان زکوٰۃنی (وَذَلِكُمْ) و اوشبو بیورلمش اشلر (دین
 الْقِيَمَةِ) راست و طوغری بولفوجی دیندر (أَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) درستلکده ایمان
 کیلتورمه گان کسه لرم (مِنَ أَهْلِ الْكِتَابِ) کتاب اهلندن یهود و نصارا دن (وَالْمُشْرِكِينَ)
 ہم مشرکلردن (فِي نَارِ جَهَنَّمَ) تموغ اوطنده بولفوجیلردر (خَالِدِينَ) منگوقالغوچیلر
 بولغانلری حالده (فِيهَا) اول تموغده (أُولَئِكَ) اوشبو گروه (ہم شر البریۃ)
 مخلوقانتک یاوزرافیدر (أَنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) درستلکده شول کسه لرم ایمان
 کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ہم ایندگو عمللر اشلہ دیلر (أُولَئِكَ) اوشبو
 گروه (ہم خیر البریۃ) بارچہ مخلوقانتک ایندگورا کیدر (جز اوہم) آنلرنک
 جزالری (عند ربہم) پروردکارلری فاشندہ (جَنَّاتٍ عِنْدَ) اقامت اورنی بولغان
 جنت باقچہ لریدر (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آقار اول باقچہ لرنک آغاچلری آستندن

بلغه لر (خَالِدِينَ فِيهَا) منگو فالغوجیلر بولورلر آنلر اول باقچه لرده (أَبَدًا) همیشه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) راضی بولدی خدای تعالی آنلردن هم قبول قیلدی آنلرنک طاعتلرینی (وَرَضُوا عَنْهُ) دخی آنلر هم راضی و خوشنود بولورلر خدای تعالی دن اول اجر و نوابلر اوچون (ذَلِكَ) اوشبومذکور جنت و رضوان (لَمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ) شول کمسه اوچوندر کم قورقدی اول پروردکارنک عذابندن.

﴿ ۳۰ نهمی جز زلزال سوره سی ﴾ سورة الزلزال مدنبه وهی ثمان آیات ﴿ ۳۰ نهمی جز زلزال سوره سی ﴾

﴿ ۳۰ نهمی جز زلزال سوره سی ﴾ سورة الزلزال مدنبه نازلدر ۸ آیتدر ﴿ ۳۰ نهمی جز زلزال سوره سی ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ) هر قاچان سلکتولمش بولسه بیر (زُلْزَالَهَا) تقدیر ایتولمش سلکتولمک برله کم اسرافیل صورنی اورگان وقتده بولور (وَأَخْرَجَتِ الْأَرْضُ) هم چقارسه بیر اوزینک اچندن (أَثْقَالَهَا) اوزینک آغر یوکلرینی یعنی اولوکلرینی هم بیر اچنده گی خزینهلرینی بیر اوستینه چقارسه (وَقَالَ الْإِنْسَانُ) دخی ایتسه آدمی اوشبو حاللرینی کورگاچ (مَا لَهَا) نی نرسه در اوشبو بیوگه یعنی نی سببلی بو بیر اوزینک اچنده گی نرسهلرینی طشقه چقارور دیوب ایتسه (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (تَنصَتُ) سوزلر بیر (أَخْبَارَهَا) اوزینک خبرلرینی یعنی آدمیلرنک قیلفان عمللرندن خبر بیلور (بَانَ رَبِّكَ) شول نرسه سببلی کم سینک پروردکارنک (أَوْحَى لَهَا) رخصت بیلدی و فرمان قیلدی اول بیرگه اوزنک خبرلرکنی سوزله گل دیوب (يَوْمَئِذٍ) شول کونده (يَصْدُرُ النَّاسُ) کیری دونه لرر و قایتورلر آدمیلر حساب بیلرندن (أَشْتَاتًا) طارالغانلری حالده یعنی گروه گروه بولوب قایتورلر بعضلری اوک طرفقه و بعضلری صول طرفقه بارورلر (لِيُرَوَّا) تا کم کورگالزش بولسونلر اوچون یعنی کورسونلر اوچون (أَعْمَالَهُمْ) عمللرینک جزاسینی (فَمَنْ يَعْمَلْ) بس هر کم اشلسه (مِثْقَالَ ذَرَّةٍ) بر کچکنه فرمسه مقدارنده (خَيْرًا) ایند گولکنی (بَرًّا) کورور آنک جزاسینی و ثوابینی (وَمَنْ يَعْمَلْ) و هر کم اشلسه (مِثْقَالَ ذَرَّةٍ) بر ذره قدرلیگنه (شَرًّا) یاوزلقنی (بَرًّا) کورور آنک جزاسینی و عقوبتینی ا گر خدای تعالی فضل برله مغفرت قیلباسه.

﴿ ۱۱ ﴾ سورة العاديات مكية وهي احدى عشرة آية ﴿ ۱۱ ﴾

﴿ ۹۹ جزی سورہ و العادیات سورہ سی مکہ ده نازلدر ۱۱ آیتدر ﴾

لَبَدًا
— — — — —
اللَّهُ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ

(وَالْعَادِيَات) آنطدر صولو قاغوب چاپقوچی آطلر برله (ضَبًّا) صولو قاقماق
 طاوش چقارماق برله (فَالْمُورِيَات) بس چاپقان وقتده طويافلری برله طاشدن
 اوط چقارغوچی آطلر برله آنطدر (قَدْحًا) اوط چقارماق (فَالْمَغِيرَات) بس دشمانلرنی
 باصقوچیلر و غارت ایتکوچیلر برله آنطدر (صَبًّا) طاك و قتنده (فَأَثَرُنَ بِهِ)
 بس قوبارسالر اول غارت ایتکوچیلر و چاپقوچی آطلر اوزلرینك چاپقارلری
 برله (تَقَعًا) طوزاننی (فَوْسَطُنَ بِهِ جَمْعًا) بس كرسه لر اول صوغشوقچیلر شول
 وقتده دشمان جماعتینك اورطاسینه بو سورهنك نزولینه سبب شول بولدی كم
 پیغمبرمز علیه السلام منذر بن عمر و انصارینی صحابه لر دن بر جماعت برله بنی
 كنانه دن بر قبیله برله صوغش قیلماق اوچون ییبرگان ایدی فلان كون طاك
 وقتنده آنلرنی آكسزدن باروب باصكز و غارت قیلكز دیوب بیورغان ایدی
 آنلر باروب شول طریقه قیلدیلر اول قبیله خلقینی تمام غارت ایتدیلر فایتقان
 وقتلرنده بر صودن اونه آلماینچه بر آز کیچكدیلر آنلر مدینه گه تیز قایتوب
 یتمه گاج منافقار اوز آرالرنده ایتورلر ایدی كم اول صوغشقه كیتكان كشیلر
 بارچهلری هلاك بولغانلر آنلرنك خبرلرینی موندن کیلتورورگه هم بر كشیده
 قالماغان دیوب سوزله شورلر ایدی مؤمنلر بو سوزنی ایشتوب قایغوردیلر حق
 تعالی مؤمنلرگه تسلیه اوچون اوشبو سورهنی یباروب اول صوغشقه كیتكانلرنك
 احوالینی اوشبو طریقه بیان قیلدی هم اول غازیلرنك آطلری و اوزلری برله
 قسم یاد ایتوب بیوردی كم (إِنَّ الْإِنْسَانَ) درستلكده آدمی مراد ابن ابی منافقدر
 دییشلر یا كه مطلق آدمی (لِرَبِّهِ) اوز پروردكارینه (لَكِنُّودُ) البته شکرانه سزدر
 نعمتنك قدرینی بلمهس (وَأَنَّهُ) و درستلكده خدای تعالی (عَلَىٰ ذَٰلِكَ) اوشبو
 اشكه یعنی آدمینك شکرانه سزلقینه (لَشَّهِدُ) البته گواهدر یا كه آدمی اوزی
 اوز حالینه گواهدر (وَأَنَّهُ) هم درستلكده آدمی (لِحُبِّ الْغَيْرِ) مالنی
 سوبه ككه (لَشَّهِدُ) البته قاطیدر یعنی مالنی بیک سویگوچی و صارانلق
 ایتکوچیدر (أَفَلَا يَعْلَمُ) ایا بله سمو اول آدمی شونی كم (إِذَا بَعَثَ) هر قایچان

طشقارى قارالمش بولسه (مَا فِي الْقُبُورِ) قىرلرده بولغان نرسه يعنى اولوكلار تىزىلۇپ
چىقسىلر قىيامت كۈنىدە (وَحْصَلْ) ھىم ھاسىر ايتىلمش بولسه (مَا فِي الصُّورِ)
كۆكرەكلەردە بولغان نرسە يعنى ھىر كىمىڭ نىتى و اعتقادى آشكارە بولسە (ان ربهىم)
درستلىككە آنلارنىڭ پىروردكارى (بھىم) آنلارنىڭ قىلغان ھىللەرى بىرلە (يَوْمئذٍ) اول
قىيامت كۈنىدە (لَغَيْبِ) البتە خىبر تونقۇچى ھىمە سىنى بىلگۈچىدۇر

سورة القارعة مكية ومى احدى عشرة آية

➤ ۱۰۰ نېچى سوره قارغە سورەسى مكەدە نازلدىر ۱۱ آيتىدۇر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(الْقَارِعَةُ) كۆڭلەرنى ھول ھىبە بىرلە قاققۇچى كۈن كىم قىيامت كۈنىدۇر (مَا الْقَارِعَةُ)
نى نرسەدۇر قاققۇچى كۈن (وَمَا آذْرِيكَ) ونى نرسە بىلدۇردى سىڭا شۇنى كىم
(مَا الْقَارِعَةُ) نى نرسەدۇر قاققۇچى كۈن يعنى قىيامت كۈنى (يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ)
شول كۈندە كىم بولۇرلار آدمىلەر اول كۈننىڭ قاققۇچىدىن (كَلْفَرَّاشِ الْبُثُوثِ)
آياق آستىدە طارالغان چىكورتكەلەر كىمى يعنى قايا بارورغە بىلەنچە آيدىر اېر
خور و ذليل بولۇپ يورۇرلار (وَتَكُونُ الْجِبَالُ) ھىم بولۇر و اورلۇرلار اول
كۈننىڭ ھىبتىدىن طارلار (كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ) تىتۈلمش چۈن كىمى بولۇپ يعنى
پارە پارە بولۇپ تىتۈلۈپ ھوادە اوچارلار (فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ) بس اما شول
كىمە كىم آغىر بولدى آنىڭ اىزگۈلك اوچەولرى (فَهُوَ) بس اول كىمە (فِي)
عِيشَةٍ رَّاضِيَةٍ) مقبول بولغۇچى تىرلىككەدۇر يعنى جىننكە كرور (وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ)
مَوَازِينُهُ) واما شول كىمە كىم يىڭل بولدى آنىڭ اوچەولرى يعنى اىزگۈلكى
بولماسە يا كە ياوزلىقى كۈپ بولۇپ آغىر كىلسە (فَأَمَّا هَٰؤُلَاءِ) بس آنىڭ اورنى
ھاويە تىووغسىدۇر (وَمَا آذْرِيكَ) ونى نرسە بىلدۇردى سىڭا شۇنى كىم (مَا هِيَ) نى
نرسەدۇر اول ھاويە (نَارٌ حَامِيَةٌ) غايت قىزىلش اوطلار.

سورة التكاثر مكية ومى ثمان آيات

➤ ۱۰۱ نېچى سوره تىكائر سورەسى مكەدە نازلدىر ۸ آيتىدۇر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مىروىدركە بنى عبد مناف بىرلە بىنى سىم بىر بىرسى بىرلە قىبىلە اھللىرىنىڭ كۈبلىكى
خىصوصىدە ماقتان شۇرلار ابدى بنى عبد مناف قىبىلە سىنىڭ اھلى كۈبىرەك بولدى

بنی سیم قبیلہ سی ایندیبلر بزلرنك خلقمز ڪوب ایدی لکن جاهلیتده بزلردن
 ڪوب ڪشیلرنی اولتوردیلر شول سبیلی آزغنه فالدی بز اولوکر مزی هم برگه
 قوشوب سانارمز دیدیلر شول طریقہ ساناچاچ بنی سہمنك خلقی ڪوب چقدی
 حق تعالیٰ اوشبو سورہی بیاردی کم (اَلْهَيْكُمُ التَّكَاثُرُ) مشغول قیلدی سزلرنی
 قبیلہ نك ڪوبلکی برله ماقتانشو (حتیٰ زرتم المقابر) حتی کم کیلگزر سز زیارتلرغه
 وقبرلرگزی ساناشد گز واولوکرگزی نك ڪوبلکی برله ماقتاند گز (کَلَّا) آنداق
 ایبه سدر یعنی دنیا برله ماقتانشماق معقول توگلدر (سَوَفَ تَعْلَمُونَ) تیزدر کم
 سز بلورسز ماقتانماقگزی نك عاقبتینی اولگان وقتگزده (ثُمَّ كَلَّا سَوَفَ تَعْلَمُونَ)
 سوگره حقا کم تیزدر کم بلورسز اشگزی نك غطا ایدکینی آخرتده (کَلَّا) آنداق
 ایباسدر کم سز گمان ایتهرسز (لَوْ تَعْلَمُونَ) ا گر بلسه گز ایدی سز آلدگرده
 کیلچک اشلرنی (عَلَّمَ الْيَقِينَ) شکز بلو برله بلسه گز البته دنیا برله ماقتانشماس
 ایدگزی (لَتَرَوُنَّ الْجَعِيمَ) البته سز ڪورورسز تموغنی محشر بیرنه بارغان
 وقتگزده برافدن (ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا) سوگره البته سز ڪورورسز اول تموغنی
 (عَيْنَ الْيَقِينِ) چن ڪورو برله وکوزگزی برله (ثُمَّ لَتَسْتَلُنَّ) سوگره البته سزلر
 صورالمش بولرسز (يَوْمئذٍ) شول کونده (عَنِ النَّعِيمِ) دنیا نعمتلرنن.

﴿ ۱۰۲ ﴾ سورة العصر مکیه وهی ثلث آیات ﴿ ۱۰۱ ﴾

﴿ ۱۰۲ نچي سورہ عصر سورہ سی مکده نازلدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(وَالْعَصْرِ) آنطدر زمانه نك خدای برله یا که زمانه برله یا که ایکندی نمازی
 برله (انَّ الْإِنْسَانَ) درستلکده آدمی (لَنِي خَسِرَ) البته زیانده بولفوجیدر
 وعهرینی ضایع ایتکوچیدر (إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا) مگر زیانده بولماسلر شول
 ڪمسه لر کم ایمان کیلتوردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) هم ایزگو عمللر أشله دیلر
 (وَتَوَّاصُوا بِالْحَقِّ) دخی وصیت قیلوشدیلر بر برسینه راست و طوغری عمللرنی قیلماق
 برله (وَتَوَّاصُوا بِالصَّبْرِ) هم وصیت قیلوشدیلر طاعتکه صبر ایتنک برله.

(۱) روایت ایدلمشدر

که اوشبو فیل واقعه سی پیغمبرمز صلی الله علیه وسلمنک ولادتی بلنده واقع بولدی بمن ولایتینک حاکمی ابرهه بن الصباح الاشرم صنعا شهرنده برکنیسه بناه ایدوب زیارت اوچون باروچی خلقنی کعبه معظمه دن دوندروب شول اوزی بنا قیلغان کنیسه گه کبالتورمه کچی بولدی ابرهه ننگ اوشبو یامان نیتن بنی کنانه قبیل سندن بر عرب ایشتوب صنعا شهرینه باروب صاقیلر یوقلاغان وقتک منکور کنیسه گه کروب محرابنده فضا کواجت قیلوب بوتون دیوارلرن نجاستک بویاب بتوردی اوشبو رافعه ابرهه گه ایشتولگاج ابرهه بیک آچولانوب «مکه گه باروب البته کعبه نی ویران قیلورمن» دیوب - آنط ایتدی هم کوب عسکر جمع ایدوب فیل محمودی اسمی بر الوغ قیلنی عسکرنک آلدینه قویوب سفر گه چقدی مکه مکرمه گه یاقن بر منزلگه نوشدی اول وقتده مکه ننگ الوغنی فریش قومینک سبیدی اول -

﴿ ۳۰ نَجْمٌ جَزْءٌ مِّمَّزَةٍ، فِيلٌ سُوْرَةٌ رِي ﴾

﴿ ۱۰۳ نجْمی سوره همزه سوره سی مکده نازلدر ۹ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مرویدرکه مشرکلردن شریق پیغمبرمز علیه السلامنی نورلی عیبلر برله عیبلر ایدی هم ولید مغیره اول حضرتنی غیبت قیلور ایدی حق تعالی آنلرنک شأننده یهردی کم (وَيْلٌ) فاطی عذابدر (لِكُلِّ هَمَزَةٍ) هر بر عیب ایتکوچیکه (لَمَزَةٍ) کشیکه طعنه و بهتان قیلغوچیفه یاکه کوزی برله ایشارنلاب کشینی عیب ایتکوچیکه (الَّذِي جَمَعَ) آنداين عیب ایتکوچی کم جمع قیلدی اول (مَالًا) دنیا مالینی (وَعَدَّهُ) دخی سانادی اول مالنی (يَحْسَبُ) گمان قیلور اول کیمسه (أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ) شونی کم آنک جیغان مالی منگو فالدرور آنی دنیاده (كَلَّا) آندايق ایباسدر کم اول کیمسه گمان قیلور یعنی البته اول دنیاده منگو فالهاس (لَيَنْبُذَنَّ) البته طاشلانمش وصالونمش بولور اول کیمسه (فِي الْعُطْبَةِ) حطمة تموغسینه (وَمَا آدْرِيكَ) ونی نرسه بلردی سیگنا شونی کم (مَا الْحَطْمَةُ) نی نرسه در حطمه تموغسی (نَارُ اللَّهِ الْمُوقَدَةُ) خدای تعالی ننگ یاندرلمش اوطبدر (الَّتِي تَطَّلَعُ) آنداين اوطبدر کم اوستکه چغار وغالب بولور اول (عَلَى الْأَثْنَةِ) کوکللر اوزرینه (أَنَّهُا عَلَيْهِمْ) درستلکده اول اوط کفر اهلی اوزره (مُؤَصَّدَةٌ) بیکلنمش وبرکتولمشدر (فِي عَمَدٍ مُمَدَّدَةٍ) اوزون بولغوچی تره کلر برله یعنی آنک ایشکینی بیکللب اوزون تره کلر برله برکتوب قویغانلردر اچنک گی کشیلر میچده چقا آلماسلر

﴿ ۱۰۳ نجْمی سوره فیل مکیه وهی خمس آیات ﴾

﴿ ۱۰۴ نجْمی سوره فیل سوره سی مکده نازلدر ۵ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(الْم نر) (۱) ایا کورمه دکوموسین ای محمد علیه السلام شونی کم (کَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ) نیچک قیلدی سینک پروردکارک (بِأَصْحَابِ الْفِيلِ) فیل ایه لرینه یعنی ابرهه گه و آنک اشکرلرینه کم آنلر کعبه الله نی خراب ایتک اوچون کیلگانلر ایدی قصه لری مشهوردر (الْم يجعل) ایا قیلما دیبو خدای تعالی (کَيْدَهُمْ) آنلرنک کعبه نی خراب ایتک اوچون قیلغان مکر و حیل لرینی (فِي تَضْلِيلٍ) باطللقده

حضرتك باباسى عبدالمطلب ايدى عبدالمطلب امر قىلدى مکه اهلى ايلور ندىن چغوب طاو آرارلرینه قاچدىلر
 اوزى كعبه معظمهغه كيلوب بيت شريف فارشوسنده حق سبحانه وتعالى گه تضرع ونياز ايله دعا ايلهدى
 «الهي سيكا معلومدرکه اوشبو ايونكى ويران قىلو اوچون دشمان كىلگاندر اراده كرىمهك نيچك
 بولسه شولاي قىلورسك» ۸۱۰ ﴿۳۰﴾ قىرىش سوره سى

وفائدهسى (وَأَرْسَلْ عَلَيْهِمْ) هم يباردى خدای تعالى آنلر اوزرىنه (طَيْرًا أَبَابِيلَ)
 گروه گروه قوشلرنى كم ياشل قوشلر ايدى ومنقارلرى صارى ايدى (تَرْمِيمٍ)
 آطارلر اول قوشلر ابرمه لشكرينه (بِحِجَارَةٍ مِنْ سَجِيلٍ) باچقندن طاش بولوب
 اورلمش طاشلر برله (فَجَعَلَهُمْ) بس قىلدى خدای تعالى اول لشكرلرنى شول
 طاشلر برله (كَعَصْفٍ مَّا كُولٍ) آشالمش اولهن كىبى يعنى حيوانلر كروب طايطاب
 هم آشاب كىنكان اوله نلكلر كىبى قىلدى همهلرى هلاك بولوب وفاچوب طارالدىلر.

سورة القريش مكية وهى اربع آيات ﴿١٠٥﴾

﴿۱۰۵﴾ نچى سوره قريش سوره سى مکه ده نازلدر ۴ آيتدر ﴿﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مرويدرکه قريش قومی بلفه ايكى مرتبه سودا گرلك برله سفر قىلورلر ايدى
 قش كوفى يىنگه بارورلر ايدى جاي كوفى شامغه بارورلر ايدى هر بيرگه
 بارسالر آنلرنى حرم شريف اهلى ديوب قدر وحرمت قىلورلر ايدى حق تعالى
 آنلرغه بيرگان نعمتىنى بيان ايدوب اوشبو سورهنى بيهردى وبيوردى كم تعجب
 قىلغلسين (لايلاف قريش) قريش قومينك آدميلر برله طوناشماقلر ينه والقتل نمكلر ينه
 كم هر بيرگه بارسالر آدميلر آنلرنى عزت قىلورلر هيچده رختمهسلر (ايلافيم)
 آنلرنك القتل نولر ينه (رَحَلَةَ الشَّيْءِ) نشقى سفرلرنده (وَالصَّيْفِ) هم جاي كونته گى
 سفرلرنده (فليعبدوا) بس كيرا كدر كم عبادت قىلسونلر اول قريش قومی (رَبِّ
 هَذَا الْبَيْتِ) اوشبو ايونك يعنى كعبه نك خداوندينه زيرا كه آنلرنك عزتلى بولولرى
 شول كعبه سببندندر بس خدای تعالى گه عبادت ايتسونلر (اللّٰهِي اطعمهم) شول
 خدای تعالى گه كم طعام بيردى آنلرغه وآنلرنى طويدردى وفوتقاردى (من چوع)
 آچلقندن (وامهم) هم ايمىن قىلدى آنلرنى اوشبو كعبه شرافتنده (من خوف)
 خوف وفورقودن زيرا كه حرم شريف امانلق اورنيدر آنده هيچ دشمان كىلمهس.

ديوب اوزى قومی يانينه
 كىندى ابره نك
 لشكرى حرم شريفكه
 باقن كىلدىلر قىل محمودى
 لشكرنك آلدنده ايدى
 كعبه اللهغه فارشى طورب
 تعظيم ايله چوختى
 نيقدر قينسالرده شول
 اورنندن هيچد فوزغا
 امدى باشقه طرفقه
 فولاسالر حاضر طوروب
 كىنهر ايدى كعبه الله
 طرفينه بر آدم آلاماس
 ايدى شول حالده هوا
 يوزنده بر نوع قوشلر
 پيدا بولدى هر بر قوش
 نور چاقندن كچراك
 ياصمقندن ضروراق
 اوچهر دانه طاش كوتهر
 گانلر ايدى برسى
 منقارلرنده وايكىسى
 ايكى آياقلرنده ايدى
 ابرمه لشكرينك طوغر
 يسه كيلوب مذكور
 قوشلر اول طاشلرنى
 طاشلادىلر لشكرندن هر
 كهمسه گه نيكسه فى الحال
 هلاك بولور ايدى

قالغان لشكر قاچا باشلادىلر قوشلر آرتلرندىن قووب باروب باشلرى اوستينه طاشلرنى طاشلارلر ايدى
 ابره نك نه ننده بر نوع جراحت پيدا بولوب بارماقلرى چروب برام برام توشدى شول عذاب ايله صنعاغه
 فايئوب شونده جانن جهنمگه طاپشردى. تبياندىن

﴿ ۱۰۶ ﴾ سُوْرَةُ الْمَاعُوْنِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ سَبْعُ آيَاتٍ ﴿﴾

﴿ ۱۰۶ ﴾ نَجْمِ سُوْرَةِ مَاعُوْنِ سُوْرَةِ سِي مَكَّةَ دِه نَازِلِدُر ۷ آيَتِدُر ﴿﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

(أَرَأَيْتَ) ایا کوردگمو سین ای محمد علیه السلام (الَّذِي يُكْتَبُ بِالَّذِينَ) شول کمسهنی کم بالفانغه طونار اول و اشانماس جزا کونینه مراد ابو جهلدر (فَذَلِكَ) بس اوشبو کمسه (الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ) شول کمسهدر کم سورور و بیهرور اوز حضورندن یتیمنی و یتیمگه شفقت اینهس (وَلَا يَعْزُبُ) دخی ترغیب فیلماس و فزقدرماس اول اوز اهلینی (عَلَى طَعَامِ الْمُسْكِينِ) فقیر و محتاجفه طعام بیرمک اوزره یعنی اوزی هم بیرمهس باشقه لرغه هم بیرورگه فوشماس مؤمن صوگفی آیت منافقشر شانددر (فَوَيْلٌ) بس نی فاطی عذابدر (لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ) شونداین نماز او فوچیلرغه یعنی منافقشرغه کم (هُمْ) آنلر (عَنْ صَلَاتِهِمْ) نمازلرندن (سَاهُونَ) خبرسز و غافلدر (الَّذِينَ هُمْ بِرَأْوِنَ) شول کمسه لدر کم آنلر ریالنورلر اوزلرینک عملری برله (وَيَسْمَعُونَ الْمَاعُونَ) هم طیارلر ماللرندن زکوتنی یعنی زکوه بیرمهسلر یا که ایو کیرا کلرینی طیارلر یعنی واقی توبهک بورط کیرا کلرینی صواب کیلگان کشیلرنی بوش بیهرورلر.

﴿ ۱۰۷ ﴾ سُوْرَةُ الْكُوْثُرِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ ثَلَاثُ آيَاتٍ ﴿﴾

﴿ ۱۰۷ ﴾ نَجْمِ سُوْرَةِ كُوْثُرِ سُوْرَةِ سِي مَكَّةَ دِه نَازِلِدُر ۳ آيَتِدُر ﴿﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مرویدر که عاص بن وائل پیغمبرمز علیه السلام برله بنی سهم ایشکی توبنده اوچرا شوب بر مقدار سوزله شدیلر پیغمبر حضرتنی مسجد حرامدن چغوب کیتدی عاص اچکاری کردی قریش اولوغلرندن برجماعت اولطور مثلر ایدی عاصدن کم برله سوزله شدک دیوب صورادیلر اول ایتدی اوشبو ایتر برله سوزله شدم دیدی ایتر دیوب عرب خلقی اوغلسز کشینی خورلاب ایتورلر ایدی یعنی نسلی کسولگان آرطندن فاللا طورغان کشیسی یوق دیبه کدر عاصنک سوزی پیغمبر حضرتینه ایشتولگاچ اول حضرت فایغولو بولدی حق تعالی آنک مبارک خاطرینی شادلاندر و اوشبو سورهنی ایندردی (أَنَا أَعْطَيْتُكَ الْكُوْثُرَ) درستلنکده بز

بیردک سبکا ای محمد علیه السلام کوب خیر وایند گولکنی یعنی کوب علم و عملنی هم بالالرنی بیردک یا که حوض کوثرنی بیردک (فَصَلِّ لِرَبِّكَ) بس نماز او فوغل سین پروردگار کُنْكَ رضاسی او چون (وَأَنْعَرُ) هم توهنی قربان اینکل خدای تعالی او چون بو نمازدن مراد قربان عبدی نمازیدر دیمشدر یعنی عبدنی او فوغل هم قربان بوغاز لاغل (إِنَّ شَأْنَكُمْ) درستلکده سینک دشمانک یعنی عامس بن وائل (هو الأبتَرُ) اول اوزی ابتردر وبارچه خیردن کيسولمشدر.

سورة الكافرون مكية وهي ست آية

﴿ ۸۰۱ ﴾ نجر کافرون سوره سی مکده نازلدر ۶ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرویدر که فریش مشرکری پیغمبرمز علیه السلامغه آیتدیلر ای محمد اوشبو طریقہ اتفاق قبلاق کم بریل سین بزنگ پوتلریمزغه طابنقل بریل بززر سینک خدابکغه عبادت قبلاق دیدیلر حق تعالی دن آیت کیلدی کم (قُلْ) آیتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکدر گه (يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) ای ایمان کیلتورمه گن کمسه لر (لَا أَعْبُدُ) مین هر گیز طابونباسمن (مَا تَعْبُدُونَ) سز لر طابنغان نرسه گه یعنی پوتلرغه (وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ) هم سز لر طابنفوچیلر توگل سز حاضرده (مَا أَعْبُدُ) شول نرسه گه کم مین عبادت قیلورمن یعنی خدای تعالی گه (وَلَا أَنَا عَابِدٌ) دخی مین طابنفوچی توگل من حاضرده (مَا عَابَدْتُمْ) سز لر طابنغان نرسه گه (وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ) هم سز لر طابنفوچیلر بولماسسز کیلچک زمانده هم (مَا أَعْبُدُ) مین عبادت قیلغان ذاتکه یعنی خدای تعالی گه (لَكُمْ دِينُكُمْ) سز لر گه در اوز دینکیز (وَلِيَّ دِينِ) هم مینکادر مینم اوز دینم اوشبو آیت صوغش آینی برله منسوخر دیمشدر.

سورة النصر مدنية وهي ثلث آيات

﴿ ۱۰۹ ﴾ نجر نصر سوره سی مدینهده نازلدر ۳ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(إِذَا جَاءَ) هر قایچان کیلسه (نصر الله) خدای تعالی ننگ نصرنی وباردمی کم

(۱) مرویدرکہ رسول
 صلى الله عليه وسلم
 حضرتى حق تعالى نك
 امرى ايله اوزينك
 ياقلرن وقرنداشلرن
 اسلام دينينه دعوت قىلا
 باشلاغاچ ابولھب ايتدى
 «اگر قرنداشمىنك
 اوغلىنك ايتكان سوزى
 طوغرى بولسه واقعا
 ايھان كىلتورمه گان
 اوچون بزگه عذاب
 كىلچك بولسه مین
 اول عذابدن مالمنى هم
 بالالارمنى فدا قىلوب
 فوتلورمن» بس حق
 تعالى دن آيت كىلدى كم
 آنك مالى هم بالالارى
 آندن عذابنى دفع
 قىلباس ابولھب نك اوغلى
 عتبهنى شام يولنده بر
 آرسلان كونهروب
 آلوب كىتدى ابولھب نك
 اوزينه بريمان جراحت
 چغوب ايسينك صا-
 صىلغندن يانينه هيج كم
 بارا آلباينچه كوب
 عذابلر طارتوب وفات
 بولدى اولوگى صا-
 صىلغندن هيج كم
 ياقن كىلمهدى نيچه
 كونلر دفن ايتولمېنچه
 ياندى عاقبت قارا
 قللرنى بالالاب كومدر-
 ديلر. تبيان

سېكئا وعه قىلغاندر (وَالْفَتْحُ) هم كىلسه شېرلرنى فتح ايتمهك يعنى اهل اسلام
 كوب شېرلرگه غالب بولوب فتح ايلسهلر (وَرَأَيْتَ النَّاسَ) هم سېن كورهسك
 آدمىلرنى كم (يَدْعُونَ) كرورلر (فِي دِينِ اللَّهِ) خداى تعالى نك دينينه يعنى اسلامغه
 (أَفْوَاجًا) گروه گروه تورلى ياقلردن (فَسَبَّحْ) بس تسبيح ايتكل سېن (مُحَمَّدَ
 رَبِّكَ) پروردكار نك حىدى برله يعنى سبحان الله وبھمك ديوب ايتكل (وَاسْتَغْفِرْهُ)
 هم يارلقاماق استه گل خدايدن (أَنَّهُ كَانَ) درستلكه خداى تعالى بولدى (تَوَّابًا)
 استغفار ايتكوچىلرنك توبه لرنى قبول قىلغوجى .

﴿ سورة اللھب مكىة وهى خمس آيات ﴾

﴿ ۱۱۰ نھى سورھ لھب سورھسى مكىدھ نازلدر ۵ آيتدر ﴾

بِسْمِ
 اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(تَبَّتْ) هلاك بولسون (بَدَأَ أَبِي لَهَبٍ) ابولھب نك ايكى فولى اول ابولھب
 پيغمبرمز عليه السلام نك آناسى برله برتوغمه قرنداشيدر كوب ياوز مشرك
 ايدى اوزى هم خانونى اول حضرتكه دشمانلق قىلوب كوب رختورلر ايدى
 حق تعالى آنلر حقنده بوسورھنى ايندردى ويوردى كم ابولھب نك فوللرى
 قوروسون وهلاك بولسون (وَتَبَّتْ) هم هلاك بولدى اول ابولھب (مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ)
 دفع قىلبادى وكيتنرمهدى اول ابولھب نك هلاككنى (مَالُهُ) آنك مالى (۱) (وَمَا
 كَسَبَ) هم كسب قىلغان نرسهسى يعنى بالالارى (سَبَّحَلِي) تيزدر كم كرور
 اول ابولھب (نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ) يالقن ايهسى بولغوجى اوطقه يعنى نيموغه كرور
 (وَأَمْرًا) هم آنك خانونى ام الجيمل آنك برله برگه نيموغه كرور (عِبَالَةَ الْعَطَبِ)
 اوطون يوكلر گوچى بولغانى حاله اول خانون يعنى گناھلر ينى آرقاسينه يوكلر
 نيموغه كرور (فِي جِيدِهَا) بولور اول خانون نك مويندنه (حَبْلٌ مِّنْ مَّسَدٍ) نيموغ
 تيمورندن بولغوجى زنجير وبوغاؤ.

(۱) اوشبو اخلاص سوره سی اوزی بیک فسقه سوره بولسه ده معارف الهیه نك بارچه سن مشتملدر شول سبیلی حدیث شریفده اوشبو سوره قرآنك ثلثینه یعنی اوچدن برینه برابردر دیوب کیلمشدر بعضیلر بو سوره نك قرآنك ثلثینه برابردر بولووی شول جهتنددر دیملش زبیرا که مقاصد قرآنیه اوچ نور لیدر عقائد و احکام هم تصدیر اوشبو سوره ده عقائد نك اصولی مذکوردر روایت ایدلمشدر که بروقتنه رسول صلی الله علیه وسلم حضرتی بر کمسه نك اوشبو اخلاص سوره سن اوقوغانن ایشتنکاج واجب بولدی دیدی صحابه لر یا رسول الله فی نرسه واجب بولدی دیوب صورادیلر اولحضرت بیوردیلر کم آگا جنت واجب بولدی. تبیان

(۲) پیغمبرمز علیه الصلوة والسلام حقنده لید بن اعصم یهودینك قزلری سحر قبلماقی بعض تفسیرلرده مذکوردر هم بو خصوصده حدیثلرده

سورة الاخلاص مکیه وهی اربع آیات

۱۱۱ پیچی سوره اخلاص سوره سی مکده نازلدر ۴ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مرویدر که برکون قزیش مشرکلری پیغمبرمز علیه السلامه کیلوب آیتدیلر کم ای محمد سین بزار که اوزکناک خدایکنی تعریف ایتکل و صفتلرینی ایتکل حق تعالی دن آیت کیلدی کم (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام اول مشرکلرگه (هو الله احد) اولدر برویالقر بولقوچی خدای (الله الصمد) بارچه نرسه دن مستغنی وموگسز بولقوچی خدای کم هیچ بر نرسه که محتاج توگلدر (لَمْ يَلِدْ) طوغدرمادی اول خدای هیچ کمسه نی و آنک هیچ بالاسی بو قدر آسن منزهدر (وَلَمْ يُولَدْ) هم اوزیده طوغدرلمش بولمادی هیچ کمسه دن (وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا) دخی بولمادی اول خدای تعالی که نیکدش (احد) هیچ بره.

سورة الفلق مدینه وهی خمس آیات

۱۱۲ پیچی سوره فلق سوره سی مدینه ده نازلدر ۵ آیتدر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(۲) مرویدر که بر یهودینك قزلری پیغمبرمز علیه السلام حقنده سحر کیلوب بر بیکه اون بر تو یون توینه ب بر قیوغه طاشلادیلر حق تعالی امری بوینچه جبرائیل کیلوب اول حضرتکه خبر بیردی تا کم اول قیودن مذکور سحرلمش یینی آلدیلر هم حق تعالی اوشبو معوذتین سوره لرینی بیوردی کم جمله سی اون بر آیتدر هر نویونی اوشبو سوره لر دن بر آیت اوقوب چیشمه ککه بیوردی (قُلْ) ایتکل سین ای محمد علیه السلام (اعوذ) مین صغورمن (بِرَبِّ الْفَلَقِ) طاکناک پروردکاری بولقوچی خدای تعالی گه (مَنْ شَرَّ مَا خَلَقَ) اول خدای تعالی بار اتقان نرسه لر نك شرندن و آفتندن (وَمَنْ شَرَّ غَاسِقٍ) هم فارانفو کیچه نك شرندن خدایفه صغورمن (اِذَا وَقَبَ) هر قایچان اورنسه اول کیچ فارانفولق برله دنیانی (وَمَنْ شَرَّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ) دخی تو یونلرگه سحر سوزلرینی اوقوب اورگوچی خاتونلر نك و قزلر نك شرندن و ضرر لر نك خدایفه صغورمن (وَمَنْ شَرَّ حَاسِدٍ) هم کونلشکوچی کمسه نك شرندن و یاوزلقندن صغورمن (اِذَا حَسَدَ) هر قایچان حسد و کونلشکوچی ایتسه اول کمسه و حسدی بوینچه اش قبلسه.

وارد بولغاندر اوشبو واقعه اسلام دشمنلرینك دین اسلامفه طعنه قبللا طورغان اورنلرینك الوغلرنددر مصر—

مفتیسی شیخ محمد عبده
 بو خصوصه کیلگان
 حدیثلرنی صحتلری
 تقدیرنک هم خبر واحددر
 اعتقاد مسئل لرنده خبر
 واحدکه اعتبار ایدلمهس
 وآنک برله عقیده
 اوزگار تولمهس پیغمبر
 لرنک سحر تاثیرندن
 محفوظو معصوم بولولری
 معتقدو یقینیدر دیمشدر
 اول حضرت صلعمنک
 سحر تاثیرندن و مسحور
 بولودن محفوظ ایدکینه
 قرآن آیتلری آچق
 دلالت قیلادر دیمشدر
 اوشانداق اوشبو
 معوذتین سورهلرینک
 مذکور سحر واقعهسی
 خصوصنده نازل بولولرن
 هم استبعاد ایتمشدر
 زیرا که عطاء و حسن
 هم جابر قوللرینه بناء
 بو سورهلر مکیدر
 و مذکور سحر واقعهسی
 مدینهده واقع بولغان
 اشدر دیمشدر. والله
 تعالی اعلم
 (۱) حضرت عائشه رضی
 الله عنهادن منقولدرکه
 هر قایچان اول حضرت
 صلعمنک بر بر اعضاسی
 آغرسه اوشبو معوذتین
 سورهلرن اوقوب قولینه
 اورور ایدی هم شول
 فولی ایله آغرتقان
 اورننی صیدرور ایدی
 تبیانندن.

﴿ سورة الناس مدنية وهي ست آية ﴾

﴿ ۱۱۳ نوحی سورہ ناس سورہسى مدینهده نازلدر ۶ آیتدر ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(قُلْ) (۱) ایتکل ای محمد علیه السلام (أَعُوذُ) مین صغمان (بِرَبِّ النَّاسِ)
 آدمیلرنک پروردکارینه (مَلِكِ النَّاسِ) آدمیلرنک پادشاهی بولغوچی خدای تعالی گه
 (إِلَهِ النَّاسِ) آدمیلرنک معبودی بولغوچی خدای تعالی گه (مَنْ شَرَّ الْوَسْوَاسِ)
 وسوسه قیلغوچینک شرنندن صغمان (الْغَنَاسِ) به شرین بولغوچی اوزی کورنمه بِنچه
 کوکُلگه باوزلقنی صالغوچی شیطانندن صغمان (الَّذِي يُوَسْوِسُ) آندا مین وسوسه
 قیلغوچی کم وسوسه قیلور اول (فِي صُورِ النَّاسِ) آدمیلرنک کوکره کلرنده (مَنْ أَلْمَنَ)
 پر بیلردن (وَالنَّاسِ) هم آدمیلردن یعنی آدمیلر و پر بیلر شیطانلرنندن خدایفه صغفور من
 لبابه مذکوردر کم اوشبو سورده بیش اورنده، ناس لفظی ذکر ایتولدی اولگی
 ناسدن مراد بهش بالالدر ربوبیه آکا مناسبتر ایکنجه سندن مراد یکتلدر ملک
 لفظی آکا مناسبدر اوچونچیسندن مراد فارطلدر کم اله و معبود آکا مناسبدر
 دورتنجه سندن مراد صالح و ایدگولدر کم وسواس آنلرنی آزدر مانقه طر شور و بیشنجه سی
 مفسدلر و باوزلدر کم وسوسه ایتکوچی شیطا نلرغه عطف ایدلمشدر والله تعالی اعلم.

* * *

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمد وآله وصحبه اجمعين
 قد فرغت من ترجمه تفسير كلام الله القديم بفضل الملك الكريم في اواسط
 ربيع الاوّل سنة ١٣١٨ به عروسة فزان وانا الفقير الى عون الاحد محمد صادق
 بن شاه احمد غفر الله ذنوبها وستر عيوبها وصلى الله على سيدنا محمد

وآله وصحبه اجمعين في الاولين والآخرين وفي الملاء الاعلى
 الى يوم الدين والحمد لله رب العالمين. نس

اوشبو تفسیرده قرآن کلمه لرینه کسره (آست) علامتی فو بولماغاندر شوکا
 کوره هیچ علامتسز حرفلری مکسور (آستلی) اوقوتیوشدر.

==== تکرار طبع حقوقی مؤلفینه مخصوصدر ====

قزان علما كرامى طرفىدىن تقرر يىز:

اوشبو «تسهيل البيان» اسملى تفسير علما اهل السنة والجماعت فاشنك مقبول ومعتبر بولغان سلف صالحين تفسيرلرندن كوچرلگان اشانچلى هم درست تفسيردر.
قزانده آخوند ملا حبيب الله عثمانى.

قزانده بر نچى مسجده امام صفى الله ملا عبد الله اوغلى.

قزانده امام محمد قاسم الصالى

امام محمد عارف الصالى.

چان بازارنده امام محمد طيب بن شهاب الدين آلطونبايف.

اوشبو «تسهيل البيان» تفسيرىنى فارادم اصلا خلاف سوز طابهادم بيك مقبول عوام فوهرلك خاصلر قبول فيلورلق طابدم قزان شهرنده ۴ نچى مسجده امام ومدرس محمد صابر بن ملا حماد الخالدى.

تقرر يىز:

بلده قزانك معتبر مدرسلىرىدىن اوشبو «تسهيل البيان» نام تفسيرنك مؤلفى داملا محمد صادق الايمانقولى حضرتلىرى علما وطنمىزك حبيت مليه وغيرت دينيه اربابىندىر اوشبو خدمت مقدسه دينيهلىرى اوچون صاحب وجدان وديانت اولانلر ايفاء تشكر، هم اصحاب رشد واستعداد اولان طلبه علوم ومعلم افتدىلرله تفسير مذكورون برر نسخه سنى بولتىرمق، شهبه سز لازمدر. بزم نچه يىللىر مقدم بر قاچ دفعه لىر نشر ايتدىكمز «تفسير فوائدى» نى اخلاص ومحبت ايله اوقوچىلرله هم اوشبو كونده مذكور تفسير فوائدىنى صوراتوچىلرله اوشبو «تسهيل البيان» تفسيرىنى آلوب استفاده ايله مكنى اخطار ونوصيه ايدىمىن.

بلده قزان ۲۹ نچى شعبان سنه ۱۹۱۱ امام ظريف الاميرخانى.

بىنه تعالى «تسهيل البيان» تفسيرنك ۲ نچى جلدى باصلوب تمام بولدى

قزانده «بر بيمىنى» مطبعه سنه ۱۹۱۱ نچى سنه ۱۱ نچى آغوستده.

سوره لر فهرسی

صحیفه	سوره لر	صحیفه	سوره لر اسملری
۴۴۱	سوره ص	۲	سوره الکھف
۴۵۷	سوره الزمر	۴۰	سوره مریم
۴۷۹	سوره المؤمن	۶۱	سوره طہ
۵۰۱	سوره حم السجدة	۹۳	سوره الانبیاء
۵۱۷	سوره الشوری	۱۲۲	سوره الحج
۵۳۱	سوره الزخرف	۱۴۸	سوره المؤمنون
۵۴۸	سوره الدخان	۱۶۸	سوره النور
۵۵۶	سوره الجاثیة	۱۹۸	سوره الفرقان
۵۶۳	سوره الاحقاف	۲۱۸	سوره الشعراء
۵۷۴	سوره محمد علیه السلام	۲۴۵	سوره النمل
۵۸۵	سوره الفتح	۲۶۶	سوره القصص
۵۹۹	سوره الحجرات	۲۹۶	سوره العنکبوت
۶۰۷	سوره ق	۳۱۳	سوره الروم
۶۱۴	سوره الذاریات	۳۲۸	سوره لقمان
۶۲۱	سوره الطور	۳۳۸	سوره السجدة
۶۲۷	سوره النجم	۳۴۴	سوره الاحزاب
۶۳۴	سوره القمر	۳۷۴	سوره سباء
۶۴۲	سوره الرحمن	۳۹۲	سوره الملائكة فاطر
۶۴۸	سوره الواقعة	۴۰۵	سوره یس
۶۵۵	سوره الحديد	۴۲۲	سوره الصافات

سوره‌هاى فهرسى

صحيفه	سوره‌هاى	صحيفه	سوره‌هاى	صحيفه	سوره‌هاى
—	سوره البينه	٨٦٥	سوره النبأ	٦٦٥	سوره المجادلة
٨٠٥	سوره الزلزال	٧٦٨	سوره النازعات	٦٧٣	سوره الحشر
٨٠٦	سوره العاديات	٧٧٢	سوره عبس	٦٨٢	سوره الممتحنة
٨٠٧	سوره القارعة	٧٧٥	سوره التكويد	٦٩٠	سوره الصف
—	سوره التكاثر	٧٧٧	سوره الانفطار	٦٩٣	سوره الجمعة
٨٠٨	سوره العصر	٧٧٩	سوره المطففين	٦٩٧	سوره المنافقين
٨٠٩	سوره الهزلة	٧٨٢	سوره الانشاق	٧٠٢	سوره التغابن
—	سوره الفيل	٧٨٣	سوره البروج	٧٠٦	سوره الطلاق
٨١٠	سوره فريش	٧٨٥	سوره الطارق	٧١٠	سوره التحريم
٨١١	سوره الباعون	٧٨٦	سوره الاعلى	٧١٦	سوره الملك
—	سوره الكوثر	٧٨٨	سوره الفاشيه	٧٢١	سوره ن
٨١٢	سوره الكافرون	٧٩٠	سوره الفجر	٧٢٨	سوره الحاقة
—	سوره النصر	٧٩٣	سوره البلد	٧٣٢	سوره المعارج
٨١٣	سوره تبت	٧٩٥	سوره الشمس	٧٣٧	سوره نوح
٨١٣	سوره الاخلاص	٧٩٦	سوره الليل	٧٣٠	سوره الجن
—	سوره الفلق	٧٩٨	سوره الضحى	٧٣٥	سوره المزمل
٨١٥	سوره الناس	٧٩٩	سوره الم نشرح	٧٣٩	سوره المدثر
		٨٠٠	سوره التين	٧٥٣	سوره القيامة
		٨٠١	سوره العلق	٧٥٧	سوره الدهر
		٨٠٣	سوره القدر	٧٦٢	سوره المرسلات

